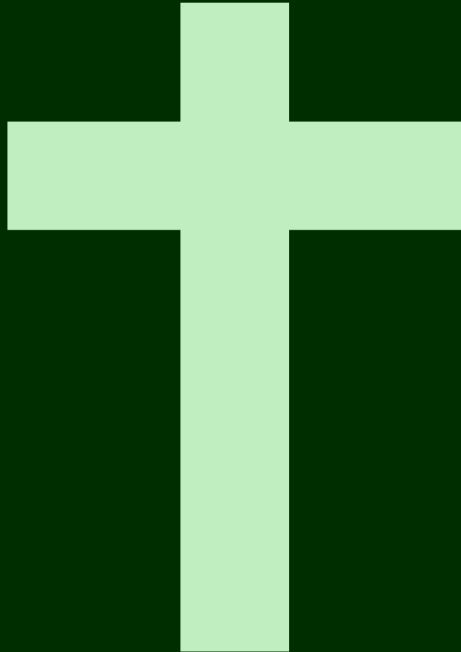

KUATE TUKU PASA

Portions of the Old Testament and The New Testament in the
Siroi Language of Papua New Guinea

KUATE TUKU PASA
Portions of the Old Testament and The New Testament in the Siroi Language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples Siroi long Niugini

copyright © 1975, 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siroi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
9d2e8659-afb4-5cca-93d8-23ebf89e1709

Contents

MULUM PASA	1
RUT	67
1 SAMUEL	72
2 SAMUEL	115
MUNE WANE	152
YONA	153
MATEUS	156
MARKUS	207
LUKAS	238
YOHANUS	289
APOSEL	325
ROM	372
1 KORIN	395
2 KORIN	416
GALESIA	430
EFESUS	439
FILIPi	446
KOLOSI	451
1 TESALONIKA	456
2 TESALONIKA	461
1 TIMOTEUS	464
2 TIMOTEUS	470
TITUS	474
FILEMON	477
HIBRU	479
YAKOBUS	496
1 PETRUS	502
2 PETRUS	508
1 YOHANUS	512
2 YOHANUS	517
3 YOHANUS	518
YUDAS	519
DIR PASA	521

MULUM PASA

Kuate tuku mulum pasa

Mosesŋge kuyarna

Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina

¹ Tugu mbolŋge Kuate nu samba kilke kile-mayokkina.

² Nu kilke te-mayokna ta kilke ake baknu minna. Kule sunŋo kilke ŋakmba songa minna le ma make sunŋonge kule ta kaimba minmba minna le Kuate tuku Guwa kule ta mbolŋge kine promba minna.

³ Kile Kuate nu sakina: Ma purfewa ŋgina le ma purfena.

⁴ Ma purfena le Kuate nu kaŋgermba garena. Taŋamba nu ait armba yimyam patike likina ta ande ma purfeŋ tuku ande ma make tuku.

⁵ Taŋana sulumba ma purfeŋ ta mafe ŋgina sulumba ma make ta furir ŋgina. Taŋakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait ndindo.

⁶ Kile Kuate nu sakina: Kule purkuwa sulumba ande mbol ambeŋge ka minwa le ande ibeŋŋe minwa. Ma baknu ŋgamu tanŋe kule ar ta tukulnikam tuku minamŋgat ŋgina. Taŋakina ta kumuŋgina.

⁷ Kuate nu ma baknu tanŋe te-mayokmba kule ar ta ande mbolŋge ande ibeŋŋe patikina.

⁸ Patikina sulumba ma baknu ta samba ŋgina. Taŋakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait arnu.

⁹ Kile Kuate nu sakina: Kule sunŋo ibeŋŋe minit ta ka ma ndindo mbolŋge ulendikuwa le kilke pagranu prowaig ŋgina. Taŋakina ta kumuŋgina.

¹⁰ Kilke pagranu pronaig ta kilke ŋgina sulumba kule sunŋo ulendikina ta yu ŋgina. Taŋakina sulumba kaŋgerka nu garena.

¹¹ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbol tanŋe agaŋ waŋe ŋak prowaig. Anŋa yeki yeki silonu ŋak, ilinzu yeki yeki tumunu ŋak, kumzanŋ ail tiŋnu tumunu ŋak yeki yeki ŋakmba prowaig ŋgina. Taŋakina ta kumuŋgina.

¹² Anŋa yeki yeki silonu ŋak, ilinzu yeki yeki tumunu ŋak, ail yeki yeki tiŋnu ŋak ta ŋakmba kilke mbolŋge fare prowe likinaig le Kuate nu kaŋgerka garena.

¹³ Taŋana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait keŋnu.

¹⁴⁻¹⁵ Kile Kuate nu sakina: Agaŋ bulu ŋak samba mbolŋge mayok kuwaig le bulunŋa kilke tugu kilŋawam tuku mafenŋ furir walam tuku mine likuwaig. Ait ŋakmba ki tuku ait, sawe tuku ait, mara tuku ait, piro tugu tuku ait ta ŋakmba tumniŋgam tuku minwaig ŋgina. Taŋakina ta kumuŋgina.

¹⁶ Kuate nu bulu sugo armba kile-mayokkina ta ande sunŋo ta mafenŋ kulatkam tuku ande fudiŋ ta furir kulatkam tuku kile-mayokka mbai turmba kile-mayokkina.

¹⁷⁻¹⁸ Nu bulu kame ta samba mbol tanŋe kilke tugu kilŋawam tuku mafenŋ furir walmba kulatkam tuku patike likina. Taŋana sulumba kaŋgerka nu garena le

¹⁹ furir promba kumba ka maratukuk ta ait baillkanu.

²⁰ Kile Kuate nu sakina: Kule sinamŋge agaŋ abo minam tuku kuasmbi ŋak mayok ke likuwaig. Sar umaŋ mata mayok ke lika samba kumnemŋge bunŋa likuwaig ŋgina. Taŋakina ta kumuŋgina.

²¹ Nu kuaŋegaŋ sugo agaŋ abo minam tuku yeki yeki kule sinamŋge likade ta ŋakmba kile-mayokka sar umaŋ yeki yeki ŋakmba turmba kile-mayokkina. Taŋamba nu kaŋgerka garena sulumba

²² nyaro niŋmba saniŋgina: Tane tugekap sulumba kule sina yu sina ŋakmba kumuŋgap. Sar umaŋ mata kilke mbolŋge tugekap ŋgina.

²³ Taŋakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba.

²⁴ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbolŋge agaŋ abo minam tuku yeki yeki mayok kuwaig. Agaŋmor tumbranŋok duŋekok agaŋ yeki yeki rabmba likam tuku ta ŋakmba mayok kuwaig ŋgina. Taŋakina ta kumuŋgina.

²⁵ Nu agaŋmor tumbranŋok ŋguikok agaŋ yeki yeki rabmba likade ta ŋakmba kile-mayokkina sulumba kaŋgerka garena.

²⁶ Taŋana sulumba Kuate nu maŋ lato sakina: Kile sine tanŋo kile-mayokkuba

le siŋgine suk minwaig. Nane kilke tugu ŋakmba agaŋ ndende ŋakmba kulatka gabat minwaig. Kualegaŋ, sar umaŋ, kilke mbolok agaŋmor agaŋ yeki yeki kilke mbolŋge rabmba likade ta ŋakmba tuku gabat minwaig ŋgina.

²⁷ Tanakina sulumba Kuate nu taŋgo nuŋe suk kile-mayokkina. Nu taŋgo pino turmba kile-mayokkina.

²⁸ Kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba sanikina: Tale kiŋo kame kilepatikap le tugeka kilke tugu ŋakmba kumuŋguwaig. Tane kilke tugu ta ŋakmba kilap sulumba kulatkap. Kualegaŋ, sar umaŋ, agaŋmor ŋguikok ta mata ŋakmba kulatke likap ŋgina.

²⁹ Tanakina sulumba nu maŋ sanikina: Tale kaŋgerap. Nyamagaŋ ŋakmba kilke mbolŋge prode ta ye tane tiŋget. Ilinzu tumunu ŋak ail tiŋnu tumunu ŋak ta ŋakmba tane tuku nyamagaŋ minamŋgaig.

³⁰ Agaŋ ŋakmba nzu ŋak ŋak ta ye agaŋmor nyuwaig ŋga nane niŋgen tuku. Agaŋ nzu ŋak ŋak ta sar umaŋ kilke mbolok agaŋmor nane tuku nyamagaŋ minamŋgaig ŋgina. Tanakina ta kumuŋgina le

³¹ Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta kaŋgerka ŋakmba magenu ndo minnaig le nu ndek gare torna. Tanana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba wai ŋgiri ndindo.

2

¹ Kile kilke samba agaŋ ndende ŋakmba kumuŋge likinaig le piro ŋakmba kugana.

² Ait 7-nu mbolŋge Kuate nu piro ŋakmba ke likina ta piroke suglukina sulumba

³ mabtina. Ta tuku nu ait ta tukulmba kusem pilna.

⁴ Kuate Suŋgo nu taŋamba samba kilke kile-mayokkina tuku.

⁵ Kuate Suŋgo nu samba kilke kile-mayokkina ta nu sawe te-iben ndana tukunu agaŋ waŋe ŋak mine ndakinaig. Agaŋ kitek mata mbur ndanaig. Taŋgo ande kilke mbolŋge tumtuwam tuku mata mine ndakina.

⁶ Ait ta mbolŋge kule nu kilke sinamŋge nzomba minna le kilke nu bisuknu minna.

Kuate Suŋgo nu Eden kumamŋge piro ande wakeina

⁷ Kuate Suŋgo nu taŋgo wakeiyam tuku ŋga kilke tumba tambi taŋgo wakeina. Wakeina sulumba taŋgo ta fumbenu mbolŋge abo guwa Ntna le taŋgo ta abo guwa ŋak aboŋga tiŋgina.

⁸ Tiŋgina le Kuate Suŋgo nu Eden kumamŋge ki prote kumam taŋge piro ande wakeina. Wakeina sulumba taŋgo buk wakeina ta tumba piro ta sinamŋge pilna le minna.

⁹ Piro ta sinamŋge Kuate Suŋgo nu ail magenu yeki yeki kile-mayokkina. Ail ta ŋakmba kaŋgerka nzali tumba alowaig le nyam tuku. Piro ta ŋgamukŋge nu ail armba turmba patikina le pronaik ta ande alonu nyumba minmba minam tuku ail ande maŋau magenu ŋaigonu pilŋga kila palm-bim tuku ail.

¹⁰ Eden kilke mbolŋge kule suŋgo ande bulbulmba prona sulumba piro ta bisumba minna. Nu Eden kusremba mayok ka wai fet bailkana.

¹¹ Wainu suŋgo ande nyunu Pison ta kinit kumba ka Awila kilke laipmba kinit.

¹² (Awila kilke ta gol, ail ŋair mundur mayenu, ndame magenu ŋak minit).

¹³ Wainu ande nyunu Gion ta Kus kilke laipmba kinit.

¹⁴ Wainu ande nyunu Tigris ta Asiria kilke ki prote kumam tambi kinit. Wainu ande ta nyunu Yufretis.

¹⁵ Kuate Suŋgo nu taŋgo ta tumba Eden piro ta mbolŋge piroka kulatka minam tuku pilna sulumba

¹⁶ wam pagumba sana: Ail ŋakmba piro te sinamŋge minig ta alonu ne nyam kumuŋ.

¹⁷ Ail ndindo ndo ye ne peunumba tukulnet. Ail ta maŋau magenu ŋaigonu pilŋga kila palm-bim tuku. Ne ail ta tuku alonu ndanya. Mbula. Ne nyumba ta ait ta mbolŋge ndo ne kumamŋgat ŋgina.

¹⁸ Tanakina sulumba Kuate Suŋgo nu sakina: Taŋgo te nuŋe ndo minit. Maŋau ta mayenu kuga tukunu ye tur nuŋe ande nu suk wakeiyamŋgit ŋgina.

¹⁹ Tanamba sakina sulumba nu kilke tumba sar umaŋ agaŋmor ŋakmba wakeika nuŋge nyu patikuwa ŋga kilmba taŋgo ta tugum prona le nu agaŋmor ta ŋakmba nyu

yimyam ninjina le nane nyu ta njak min-naig.

²⁰ Nu sar umañ agañmor tumbranok nguikok njakmba tuku nyu patike likina ta tur nuñe nu suk ande nda mayok kina le tanjo ta nu nuñe ndo minna.

²¹ Kile Kuate Sunjo nu tanjo ta ginyum pak tuna le nu kinymba gilainjina le Ku-ate Sunjo nu tanjo ta takelnu ande gona sulumba ndemnu tumba takelnu gona ma mbolñge tukulmba pilna.

²² Takelnu tambi nu pino ande wakeina sulumba tumba ka tanjo tugum tanje pilna le

²³ tanjo ta nu pino ta kanjermba sakina: Ese. Agañ te ye tuku isu ye tuku ndem minit teñen. Nu tanjo tuku njarosu mbolñge mayok ket tukunu ye nu nyun ta pino ngamngit njina.

²⁴ Ta tuku tanjo nu ina mam nuñe kusreka piyo nuñe ndon munju kile-denga minwaik. Nale njarosu ndindo mayok kanjaik.

²⁵ Tanjo ta piyo nuñe ndon wagek minnaik ta nale kiko ndanikina.

3

Une mañau mayok kina

¹ Mbeñ nu yabri paknu njak minmba agañmor njakmba Kuate Sunjonganje patike likina ta nane tuku mañau lininjmba mbolñge minna. Tanjamba mbeññge pino kusnana: Kuate nu tale ndanjmba satikina? Tale piro te tuku kumzanñ ail alonu ndanyam tuku satikina e njina le

² pino ta nu mbeñ tuku pasa lafumba sana: Kuga. Sile piro te tuku kumzanñ ail njakmba alonu nyam tuku sasikina.

³ Nu teñenmba sile sasikina: Tale ail ndindo piro te ngamukñge minit ta ndo alonu kiremmba ndanyap. Tale kumpekaik nga sasikina njina le

⁴ mbeñ ta ndek nu sana: Tale kume nda.

⁵ Tale nyap sulumba wamdus pulutikuwa le Kuate suk mañau magenu njaigonu pilingam tuku kila njak minamngai ta Kuate nu kila. Ta tuku nu tale nda nyam tuku satikina nga pino sana le

⁶ pino ta nu nuñe wamdusmbi sakina: Ail ta mayenu ndo njina sulumba nu alonu

ta kanjermba am kikonñ tinja wamdus kuyar mayenu njak minam tuku nzalina le nu ail ta alonu ande purmba tumba nyina. Tumba nyina sulumba inum tumba tanjo nuñe tuna le nyina.

⁷ Nale nyinaik sulumba wamdus pulunikina le nale wagek minnaik ta katesemba kila pilnaik sulumba kikonikina le fik wañenu kilmba ngika malnu tinjinaik.

⁸ Tanjamba minnaik le furiram Kuate Sunjo nu pro piro ta sinam lika minna le nalekam zigna isnaik sulumba ail sumba kuirkinaik.

⁹ Tanjanaik le Kuate Sunjo nu tanjo ta wika sana: Ne aningje minit njina le

¹⁰ nu ndek sakina: Ye ne tuku zigna ismba wagek minet te kuru-kuruka kuirket njina le

¹¹ nu ndek kusnana: Ne wagek minit ta imañge sanat e? Ne ail alonu tale peunikmba tukultiken ta nyat e njina le

¹² tanjo ndek lafumba sana: Pino ye ndon minam tuku ye sina nuñge ail alonu ta tumba sat le nyit njina.

¹³ Tanjakina le Kuate Sunjo nu pino ta kusnana: Ne ndañam tanjawat njina le nu lafumba sana: Mbeññge ye yabriyat le nyit njina.

Kuate nu nane kasurninjina

¹⁴ Kile Kuate Sunjo ndek mbeñ ta sana: Ne mañau ta kat ta agañmor njakmba ngamukñge ye ne kasurnumba te-yamoknamngit. Ne mara mindek funjulmbi ndo lika kilke kutur nyumba tanjamba minmba ma ma kumamngat.

¹⁵ Tale pino ta ndon tale ngamukñge gubra pili le tale munju ngueu njak minamngai. Ne tuku kutu pino tuku kutu nane mata tanjamba munju ngueu njak minamngai. Nu ne tuku gabat to fetkuwa le ne nu tuku kupe tugunu makewamngat njina.

¹⁶ Tanjakina sulumba nu ndek pino ta sana: Ne kiño kile-patinu ait mbolñge ye ne njaru rar sunjo tini le tamngat ta ne mañ tanjo nane nzalinamngat. Ne nu tuku minje kumnemñge mina le nuñge ne kulatka minamngat njina.

¹⁷ Tanjakina sulumba nu ndek Adam sana: Ne piyo nane tuku minje ismba dubimba

ail alonu peutikmba tukultiken ta tumba nyat tukunu ye ne tuku nga kilke kasur-amngit. Ne nyamagan te-silikam tuku piro karenka tumba nyamngat. Ne mara mindek tanjamba minmba ma ma kumamngat.

¹⁸ Kilke te mbolnge anga njaigonu prowe likuwaig le ne fare fare ilinzu sota nyumba minamngat.

¹⁹ Ta tuku ne piro karenka ngarusu mundunuwa le kilke mbolnge nyamagan te-silika nyamngat. Tanjamba minmba ma ma ne luka kilkek sinam kanngat. Ye ne kilkemi wakeinen tukunu ne tuku ngarusu ta kilke. Ne manj luka ta sinam kumba kilke kuilkamngat nga tanjo sana.

²⁰ Adam nu piyo nuje nyunu Eva ngina. Nyu ta tugunu tenemba: Nu tanjo pino njakmba tuku ina nanjine.

²¹ Kuate Sunjo nu aganmor ngaronumbi tawi wakeika Adam nale piyo nuje ndon tinjine nikina.

Kuate nu Adam le Eva pitaikina le kilim kinaik

²² Tanjana sulumba kile Kuate Sunjo nu sakina: Tanjo nu manjau magenu njaigonu pilengam tuku kila palet tukunu nu sine tanan minit. Nu minmba minam tuku ail alonu ta turmba nyuwa sulumba minmba minikat ngina.

²³ Nale tanapekaik nga Kuate Sunjo nu nale Eden piro ta sinamnge pitaika kukulnikina le kilke tumba tanjo wakeina ta mbolnge piroka minnaik.

²⁴ Tanjamba minnaik le tanjo nu ail alonu nyumba minmba minam tuku ta tugum kakat nga Kuate nu nuje enel afu kukulningina le Eden piro ki prote kumam tanje ndin tukulmba ail ta ngailkinaig. Kame bagi sunjo pa bulu njak ta turmba tanje pilna le kuanyi-kuanyinga minna.

4

Kume manjau mayok kina

¹ Adam nu piyo nuje Eva ndon minnaik sulumba pino ta buk fungul njakna sulumba kinjo te-pilmba sakina: Sunjonje ye sinzanyat le ye kinjo ande te-pilit ngina. Tanjakina sulumba nu kinjo ta nyunu Kain ngina.

² Tanjamba minnaig ma ma nu manj kinjo ande te-pilna ta nyunu Abel ngina. Kinjo ta sungoka nu sipsip kulat tanjo mayok kina le aba nuje nu mara mindek nyamagan piroka minanu.

³ Minnaig ma ma mara ande aba nuje nu nyamagan afu kilmba Sunjo atraukam tuku patikina le

⁴ maib nuje nu sipsip mulum mayenu ande balemba ndemnu kuya njak ta tumba nu mata Sunjo atraukam tuku pilna. Pilna le Sunjo nu kanjermba ndek Abel tuku garena sulumba

⁵ Kain tuku atrau agan ta kanjermba Kain tuku gare ndana le Kain nu gubra kagli Njra aiñel pasi kume ngurngurkina.

⁶ Tanjana le Sunjo nu ndek Kain kusnana: Ne ndanam tuku gubranate e? Ndanam ne tuku aiñel pasi kume ngurngurkate e?

⁷ Ne manjau mayete kande ye ne tuku gare-gareket kande. Ne manjau njayote tukunu une ta ne kainumba te-ibenjuwa nga ne kagmate ta ne sanjri tinja une ta te-ibenmba te-siwa nga sana.

⁸ Tanjaka sana le Kain nu maib nuje wika sana: Sile piro mbol nzi kap ngina. Tanjamba nale kinaik ka piro mbol tanje Kain nu tinja maib nuje balena le kumna.

⁹ Tanjana le Sunjo nu Kain kusnana: Maib nane aninge minit ngina le nu ndek sana: Iyo. Ye nu kanjer ndawit. Ndanam saka maib yije tuku kusnayate? Ye nu tuku kulat tanjo kuga ngina le

¹⁰ Sunjo nu ndek sana: Ne sinjka manjau njayonu kat. Maib nane tuku ndare kilke mbolnge kutuwat ta witite le iset.

¹¹ Nu tuku ndare kutuwat ta kilke tenge ndare ta biyat. Ta tuku ye ne kasurnumba pitaini le ne ma te mbolnge mine nda.

¹² Ne kilke mbolnge nyamagan nguka ta alowe nda. Ne mara mindek tumbran tumbran njakmba kine promba minamngat nga sana.

¹³ Tanjakina le Kain ndek lafumba Sunjo sana: Ta tuku lafunu ye pa ta kurawam kumun kuga.

¹⁴ Ne kilke te mbolnge ye pitaiya le ye ne ndon mine ndaka kine promba minamngit. Tanjo andenje ye ndinje

kanğeryuwa sulumba ye baleyuwa le kumamngit ngina le

¹⁵ Sunğo nu Kain sana: Kuga. Tanğo inum ne balenuwa ta ye lafumba nu tuku kuasmbi 7 bale farningamngit ngina. Tanğakina sulumba Sunğo nu tanğo ande Kain kanğermba ndabalewa nga nu tuku ngarosu mbolnğe peuka suku kuyar ande pilna.

¹⁶ Tanğana le Kain nu Sunğo kusremba ka Eden ma ki prote kumamngi minna. Ma tugu ta nyunu Kine Pro.

Kain tuku ndare

¹⁷ Kain piyo nuñe nu kiño ande nyunu Enok te-pilna. Tanğamba minnaig ma ma Kain nu tumbranğ sunğo ulmba wande patikina sulumba tumbranğ ta mata nyunu Enok ngina.

¹⁸ Enok tuku kiño nuñe nyunu Irad. Irad nu kiño ande nyunu Mehuyal te-pilna. Mehuyal nu kiño ande nyunu Lamek te-pilna.

¹⁹ Lamek nu pino armba kilna ta ande nyunu Ada ande Zila.

²⁰ Ada nu kiño ande nyunu Yabal te-pilna. Yabal nu makau kulatkade kuasmbi ta tuku mbuñ nanğine. Nane kinenumba baibai patika minanu.

²¹ Mambo nuñe nyunu Yubal nu gita le tabu tabu usrede kuasmbi ta tuku mbuñ nanğine.

²² Zila nu kiño ande nyunu Tubal-Kain te-pilna. Tubal-Kain nu ain yeki yekimbi piro aganğ sunğomba wakeikanu. Zila nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Nama.

²³ Mara ande Lamek nu piyo kat nuñe sanikina: Ada le Zila tale isap. Kiño ande ye katyina le ye nu balewen le kumna.

²⁴ Tanğo ande Kain balewa ta lafumba tanğo 7 bale faramngaiğ. Tanğo ande ye baleyuwa ta lafumba tanğo 77 bale faramngaiğ ngina.

Abel kumna ta tuku lafuknu Set prona

²⁵ Adam le piyo nuñe nale mañ kiño ande te-pilnaik sulumba Eva nu sakina: Kain nu Abel balena le kumna. Kile Kuatenğe kiño ande ye sat le kiño ta Abel tuku ma tamngat ngina sulumba nu kiño ta nyunu Set* ngina.

* **4:25:** Set nyu ta tugunu Lafunu

²⁶ Set nu sunğokina sulumba pino ande tina. Pino ta kiño ande nyunu Enos te-pilna. Ait ta mbolnğe tanğo pino nane Sunğo tuku nyu te-dunğam tuku tugu pilnaig.

5

Adam tuku ndare

¹⁻² Kuate nu tanğo pino nuñe suk kilemayokkina. Nu tanğo pino turmba kilemayokkina sulumba nyaro nikmba nyu ta tanğo ngina. Adam tuku ndare tuturmba tenenmba kina.

³⁻⁵ Adam nu yar 130 ñak minna sulumba kiño ande nuñe suk te-pilna. Nu kiño ta nyunu Set ngina. Tanğana sulumba Adam mañ lato yar 800 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 930 kusrena sulumba nu kumna.

⁶⁻⁸ Set nu yar 105 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Enos te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 807 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 912 kusrena sulumba nu kumna.

⁹⁻¹¹ Enos nu yar 90 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Kenan te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 815 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 905 kusrena sulumba nu kumna.

¹²⁻¹⁴ Kenan nu yar 70 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Mahalalel te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 840 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 910 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁵⁻¹⁷ Mahalalel nu yar 65 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Yaret te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 830 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 895 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁸⁻²⁰ Yaret nu yar 162 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Enok te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 800 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 962 kusrena sulumba nu kumna.

²¹⁻²⁴ Enok nu yar 65 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Metusala te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 300 minmba Kuate biye demba minna. Tanjamba nu kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 365 kusrena sulumba Kuate ndonj sail mayena le Kuatenje nu ngarosu ñak tina. Nu kume ndakina.

²⁵⁻²⁷ Metusala nu yar 187 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Lamek te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 782 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 969 kusrena sulumba nu kumna.

²⁸ Lamek nu yar 182 ñak minna sulumba kiño ande te-pilmba sakina:

²⁹ Sunjo nu kilke te kasurna le sine piro karenka wamdus pitisingit. Kiño te sine tuku wamdus bul sersingamngat ngina. Tanjakina sulumba kiño ta nyunu Noa* ngina.

³⁰⁻³¹ Lamek nu mañ lato yar 595 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuñe yar ulendimba 777 kusrena sulumba nu kumna.

³² Noa nu yar 500 kusrena sulumba kiño kenmba kile-patikina ta ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet.

6

Une manjau sunjokina

¹ Tanjo pino tugeka sili-silinaig sulumba kulim kame kile-patike likinaig le

² Kuate tuku kuasmbi nane kulim kame ta kanjerkinaig. Kulim kame ta ngarosu tumail pasi magenu ndo le nzaliningina le nane ndonj minnaig.

³ Tanjanaig le Sunjo nu sakina: Tanjo nane ngarosu ndo. Nane minmba mine nda. Ye nane tuku ait kuerkamngit. Nane tuku yar 120 ndo palmbimngit ngina.

⁴ Kuate tuku kuasmbi nane pino kame ndonj minnaig sulumba tanjo sugo sanjriknu kile-patikinaig. Ait ta mbolnje ngumneña mata tanjo sugo sanjri ñak ta kilke te mbolnje mine likinaig. Nane sanjri sugo nyu ñak minnaig.

Kuate nu wañ kusam tuku Noa sana

* **5:29:** Noa nyu ta tugunu Wamdus Bulok

⁵ Tanjo pino ñakmba nane manjau ñaigonu kumba wamdus mata ñaigonu ndo kumba minanu le Sunjo nu nane kanjerka

⁶ ngamungal rarmba wamdus tatruckina sulumba sakina: Ndanam saka ye tanjo pino kile-mayokka kilke te mbolnje patiken a.

⁷ Ye kile tanjo pino ñakmba sar umañ agammor tumbrañok nguikok kilke te mbolnje ma gurenmba kile-ngisike suluwamngit. Ye yine wakeika kile-mayokken ta kile ye wamdus tatruckate ngina.

⁸ Tanjakina ta Sunjo nu Noa tuku manjau kanjermba nu ndo nzalina.

⁹⁻¹⁰ Noa nu tanjo purfeñnu mayenu. Nu Kuate ndonj sail mayena. Nu tuku kiño kenmba ta Sem Ham Yafet. Noa tuku ait mbolnje tanjo pino ñakmba manjau ñaigonu ndo ke lika minnaig ta nane ngamuknje Noa ndo manjau purfeñnu dubimba minna.

¹¹ Kilke te mbolnje Kuate am mbolnje manjau ñaigonu ta tumbrañ kilke ñakmba kumungina le nanjine tanjo afu ñaigo siglika minnaig.

¹² Kuate nu tanjo pino ta tuku manjau ñaigonu kanjerka nane tuku unenje tumbrañ ñakmba ñaigo siglikina ta nu kanjerkina sulumba

¹³ nu ndek Noa sana: Ye tanjo pino ñakmba pitaike suluwamngit. Nanjine nanjine tanjo afu ñaigo siglikade le nane tuku manjau ñaigonu ta kilke tugu ñakmba kumungade tukunu ye nane ñakmba kile-ngisikamngit.

¹⁴ Ta tuku ne ail magenu pikmba wañ inum wakeimba kusa. Kusmba wandenu pilmba sinanu afu pugurke lika sulumba wañ ta sinamnje kilimnje gulgol danja le tiknguwa.

¹⁵ Wañ ta tenjenmba wakeiya. Kuennu mita 130 wakeiya. Sunjonu mita 22 wakeiya. Ngirpenu arnej mita 13 wakeika.

¹⁶ Tanjamba ne funu tukula sulumba ngirpenu mbol ta tukul ndawa. Wai dagol ndindo burok wañ laipmba pale le wañ sinanu purfeñnu minwa. Ngirpenu mbolnje malanja wakeimba pale sulumba sinamnje mbain armba kusa le wañ

sinanu kenmba minwaig. Ande mboln̄ge ande ngamun̄ge ande iben̄n̄ge minwaig.

¹⁷ Yen̄ge saki le kule sun̄go prowa sulumba tan̄go pino n̄akmba kilke mbol agan̄ ndende n̄akmba songuwa le butoka n̄gisike suluwam̄n̄gaig ta

¹⁸ ye ne ndon̄ wamdus ulendika sin̄ka son pasa sanet ta ye sin̄ka kumuwan̄git. Ne, piyo nan̄e, kin̄o kat nan̄e, rukan̄ kat nan̄e tane n̄akmba wan̄ pon̄gap sulumba

¹⁹ agan̄ nyunu mindek abo minig ta mata turmba kilmba wan̄ pon̄gap. Ar ar pailnu pan̄garnu nane abo minam tuku kilmba patika.

²⁰ Sar uman̄ yeki yeki agan̄mor tumbran̄ok n̄guikok ta n̄akmba ar ar kilmba wan̄ pon̄gap.

²¹ Tan̄gine nyamagan̄ agan̄mor tuku nyamagan̄ yeki yeki turmba kilmba patikap n̄ga Noa sana.

²² Tan̄akina le Noa nu Kuate tuku min̄ge dubimba tan̄amba ndo kina.

7

Kule sun̄go pron̄a

¹ Kile Sun̄go nu Noa sana: Ye tan̄go pino n̄akmba kan̄gerket ta nane ngamuk̄n̄ge nen̄ge ndo man̄au purfen̄nu n̄ak minit le ye ne kagmanet. Ta tuku kile ne nan̄e gageu turmba wan̄ ta pon̄gap n̄gina.

² Agan̄mor nyam tuku atraukam tuku ta ar ar pailnu 7 pan̄garnu 7 kilmba wan̄ mboln̄ge patika. Agan̄mor tane pintin̄gen ta armba ndo pailnu pan̄garnu kila.

³ Sar uman̄ ar ar pailnu 7 pan̄garnu 7 kila. Agan̄ n̄akmba tumunu minam tuku kila.

⁴ Kusem ndindo te kugawa le ye saki le sawe sun̄gokanu ki 40 furir 40 piymba minam̄gat. Sawe ta mboln̄ge ye agan̄ wakeiken le abo minig ta n̄akmba ma guren̄mba kile-n̄gisike suluwam̄nit n̄gina.

⁵ Sun̄go nu Noa wam paguna ta Noa nu min̄ge kumumba tan̄amba ndo kina.

⁶ Noa nu yar 600 n̄ak minna le kule sun̄go ta promba kilke songina.

⁷ Noa, kin̄o kat nan̄e, piyo nan̄e, rukan̄ kat nan̄e nane kule prowam̄gat n̄ga wan̄ pon̄ginaig.

⁸ Sar uman̄ agan̄mor nyam tuku pinkam tuku

⁹ ar ar pailnu pan̄garnu nane Kuate nu Noa wam paguna ta kumumba Noa ndon̄ wan̄ pon̄ginaig.

¹⁰ Wan̄ pon̄ginaig le kusem ndindo kugana le kule sun̄go ta kilke mbol pron̄a.

¹¹ Noa tuku yar 600 tambun arnu ait 17 ait ta mboln̄ge kilke puluke lika kule sugokanu bulbulmba kilke mboln̄ge prowe likinaig. Samba mata puluka sawe sun̄gokanu piyna.

¹² Ki 40 furir 40 sawe ta pur ndamba piymba minna.

¹³ Ki ait ndui ta mboln̄ge Noa nan̄e piyo nan̄e kin̄o kat nan̄e Sem Ham Yafet nan̄e rukan̄ kat nan̄e kenmba ndon̄ nane wan̄ pon̄ginaig.

¹⁴⁻¹⁵ Sar uman̄ agan̄mor tumbran̄ok n̄guikok nane yeki yeki ar ar n̄akmba Noa nane ndon̄ wan̄ pon̄ginaig.

¹⁶ Kilke mbol agan̄ nyu mindek pailnu pan̄garnu Kuate buk sana ta kumumba wan̄ pon̄ginaig. Tan̄anaig le Sun̄gon̄ge malanga tukulna.

¹⁷ Sawe ta mara 40 piymba minna le kule ta nzomba wan̄ te-faitna.

¹⁸ Tan̄amba kule nzomba mbolka wan̄ te-faitna le kule mbol mbol lika minna.

¹⁹ Kule sun̄go n̄ayomba tabe sugo funu baslenin̄mba bin̄ n̄akmba kile-butokina.

²⁰ Kile-butokina sulumba man̄ kule mbolke n̄ayomba mita 7 mboln̄ge kumun̄gina.

²¹ Sar uman̄ agan̄mor tumbran̄ok n̄guikok agan̄ n̄akmba kilke mboln̄ge likinaig tuku tan̄go pino n̄akmba turmba butoka n̄gisike sulunaig.

²² Agan̄ nyunu mindek kilke mboln̄ge mabsen̄ n̄ak ta n̄akmba kume sulunaig.

²³ Sun̄gon̄ge kilke mbol mbal n̄akmba ma guren̄mba kile-n̄gisike suluna. Tan̄go pino sar uman̄ agan̄mor tumbran̄ok n̄guikok agan̄ afu mine ndakinaig. Noa nane ndo wan̄ sinam tan̄ge abo minnaig.

²⁴ Kule ta tambun 5 mara 150 tan̄amba kilke mboln̄ge iben̄ ndaka sun̄gokanu minna.

8

Kule sun̄go ta iben̄ kina

¹ Kuate nu Noa nane agan̄mor ndon̄ wan̄ sinam tan̄ge minnaig ta nu sina so ndana.

Nu nane idusniŋmba minna sulumba bubre sakina le pinderka kule muku serna.

² Taŋamba nu kilke mbolŋge kule bulbul-naig ta mata tukulniŋgina sulumba samba mata tukulna le sawe ta kugana.

³ Tambun 5 ta sinamŋge kule ta ibeŋ-ibeŋmba minna.

⁴ Taŋamba minna ka ka tambun 7 ait 17 mbolŋge waŋ ta ndeka Ararat biŋ mbol tange minyokina.

⁵ Kule ibeŋ-ibeŋmba minna le tambun 10 ait 1 mbolŋge biŋ funu afu mayok kinaig.

⁶ Mara 40 kinaig le Noa nu bubre malaŋga fudiŋdo ta talka

⁷ kal ande kukulna le nu kule parakuwa ŋga ta tairŋga kine promba minmba luka pro ndana.

⁸ Taŋana le Noa nu kilke buk parakina e ŋga idusna sulumba gami ande kukulna le kina

⁹ kumba ka kule ndo minna le tiŋga mab-tam tuku ma kugatok le nu maŋ luka waŋ tugum ta prona. Prona le Noa ndek wai kuitka tumba waŋ sinamŋge pilna.

¹⁰ Minna ma ma kusem ndindo kina le nu gami ta maŋ kukulna le kina

¹¹ kumba ka furiram maŋ luka olif waŋenu abonu purmba tina ta nzonga tumba luka nu tugum ta prona. Taŋana le Noa nu ail waŋe ta kaŋgermba kule buk ibeŋ ket ŋga idusna.

¹² Minna ma ma maŋ kusem ande ku-gana le maŋ gami ta kukulna le kina su-lumba maŋ luka pro ndana. Nu nduiye kina.

¹³ Noa tuku yar 601 tambun ndindo ait ndindo mbolŋge kule kilke mbolŋge ta parakina le Noa nu wande funu buromba burok tambi mambilmba kilke kaŋgerna ta parakina.

¹⁴ Tambun arnu ait 27 mbolŋge kilke paraka karenŋgina.

¹⁵ Kile Kuate nu Noa sana:

¹⁶ Ne, piyo nane, kiŋo kat nane rukan kat nane tane ŋakmba waŋ mbolŋge mayok ka ibeŋ kape.

¹⁷ Aŋaŋmor ŋakmba tane ndoŋ minig ta sar umaŋ turmba ŋakmba kilmba kile-ibeŋkap. Taŋawap le nane tugeka kilke ŋakmba kumuŋge likamŋgaig ŋgina.

¹⁸ Taŋakina le Noa, nuŋe kiŋo kat nuŋe, piyo nuŋe, rukan kat nuŋe nane ŋakmba ibeŋ kinaig.

¹⁹ Sar umaŋ aŋaŋmor ŋakmba kilke mbolŋge likinaig tuku ta nyu mindek nane mata ibeŋ kinaig.

Noa nu Sungo tuku atraukina

²⁰ Ibeŋ kinaig le Noa nu Sungo tuku idusmba ndame afu kilmba atraukam tuku pa laŋlaŋ wakeina. Wakeina sulumba sar umaŋ aŋaŋmor nyam tuku ndui ndui kilmba bale farmba pa laŋlaŋ ta mbolŋge patika Sungo atraukam tuku pasokina le ugmba usarkinaig.

²¹ Usarkinaig le Sungo nu mundur mayenu ta kamusna sulumba nu garena le wamdusmbi sakina: Tango pino nane maŋ mbarwaig ta ye kilke te maŋ ŋayo siliwe nda. Nane kiŋo ndo wamdus ŋaigonu ŋak sugoka taŋamba ndo minig. Ye buk aŋaŋ abo minnaig tuku ta ŋakmba kile-ŋgisike suluwen ta ye maŋ taŋawe nda.

²² Kilke te minwa le nyamagaŋ ŋgunu tuku ait, nyamagaŋ mayekam tuku ait, sawe tuku ait, ki tuku ait, mafen tuku ait, furir tuku ait ta ŋakmba kugawe nda. Mara mindek muŋgu dubika minmba mi-namŋgaig ŋgina.

9

Kuate nu Noa ndoŋ wamdus ulendikina

¹ Kuate nu Noa nuŋe kiŋo kat nuŋe turmba nyaro pasa niŋge lika saniŋgina: Tane kiŋo kulim kile-patikap le tane tuku ndare mbolŋge kilke te kumuŋguwaig.

² Ye kile aŋaŋ ndende ŋakmba tane kulatkam tuku tiŋget. Sar umaŋ kilke mbolok aŋaŋmor kualegaŋ ŋakmba tane tuku kuru-kuruka minamŋgaig.

³ Aŋaŋ ŋakmba likade ta tane tuku nya-magaŋ minig. Ye buk ilinzu ŋakmba tiŋgen taŋamba ndo kile aŋaŋmor ŋakmba tiŋget.

⁴ Tane aŋaŋmor ndemnu ndare ŋak ŋak ndanyap. Mbulap. Ta ndaŋam? Ndare ta nuŋe abo tugu. Ta tuku tane ndanyap.

⁵ Tango andeŋge ko aŋaŋmor andeŋge taŋgo inum balewa le kumwa ta nu mata kumamŋgat.

⁶ Kuate nu tanjo pino kile-mayokkina ta nuje suk. Ta tuku tanjo andenje tanjo inum balewa ta nu mata kumamngat.

⁷ Ye tane satinjet: Tane tugeka kiyo kulim kile-patikap le kilke kumunguwa ngina.

⁸ Tanakina sulumba Kuate nu Noa nuje kiyo kat nuje ndon tenemba saningina:

⁹ Tane isap. Ye kile tane ndon wamdus ulendika sinja son pasa satinjet te ye sinja kumuwanngit. Ngumneŋga tane tuku ndare mbolnje mata pasa te kumuwanngit.

¹⁰ Sar uman aganmor tumbranok nguikok kilke mbolok agan nakmba abo minig tane ndon wan mbolnje iben kinaig ta nane mata tane nakmba tuku pasa te saket.

¹¹ Ye man kule sunjombi agan ndende nakmba kile-ŋgisike nda. Kule sunjonje kilke man nayo siliwe nda ngina.

¹² Tanakina sulumba nu man lato saningina: Ye kile tane nakmba ndon wamdus ulendiket. Mara mindek tanamba minmba minamngit.

¹³ Ta tuku ye kile wanzu kuambor tanan gau mbolnje pilet. Kilke mbol mbal nakmba nane wanzu ta kanjerwaig sulumba pasa te idusanngit.

¹⁴ Yenje wi le gau tingua le wanzu prowa ta

¹⁵ ye sinja son pasa satinjet te idusanngit. Kule sunjo man promba tane nakmba kile-ŋgisike nda.

¹⁶ Wanzu ta gau mbolnje minwa le ye kanjeri sulumba pasa te idusanngit. Ye sinja son pasa te agan nakmba ngarosu nak abo minig ta tane satinjet ta sinja kumuwanngit.

¹⁷ Ye kilke mbol mbal nakmba ndon wamdus ulendika wanzu kuambor tanan pilet ngina.

¹⁸ Noa tuku kiyo kame wan mbolnje iben kinaig ta nyu kat nanjine Sem Ham Yafet. Kanan nu Ham tuku kiyo.

¹⁹ Noa tuku kiyo kame ken ta nane tuku ndare tugeka kile sine kilke mbol mbal nakmba mineg.

Noa nu Ham kasurna

²⁰ Noa nu nyam piro ndo kumba minna tuku. Nunje tugu pilmba grep piro ande ngukina.

²¹ Mara ande nu grep kule afu nyina le grep kulenje balena le nginnganka baibai sinamnje tawi kuklikina le wagek kinymba minna.

²² Tanana le Kanan mam nuje Ham nu mam nuje wagek kinymba minna ta kanjerna sulumba nu ndek kumba ka aba kat nuje sanikina le

²³ Sem nale Yafet ndon nale ndek tawi ande tumba kaika ngumnem-ngumnem baibai sinam kumba mam nakile kainaik. Nale mam nakile wagek minna ta kanjeram mbulmba tumail te-sinaik.

²⁴ Kile Noa nu ngaro purfena le kiyo ngrimbik wam kina ta kubenaik le isna sulumba nu ndek sakina:

²⁵ Ye kile Kanan kasuri le nu nuje tira kame kumnemnje nane tuku sanzal tanjo piroka minamngat ngina.

²⁶ Tanakina sulumba nu man lato sakina: Sine Sunjo tuku nyu te-dungube. Nu Sem tuku Mbara. Kanan nu Sem kumnemnje nu tuku sanzal tanjo piroka minamngat.

²⁷ Kuateŋge Yafet sinzanwa le nu tuku ndare tugekamngat. Nu tuku mbun kame Sem tuku mbun kame ndon ulendika minwaig le Kanan nu Yafet kumnemnje nu tuku sanzal tanjo piroka minamngat ngina.

²⁸ Kule sunjo ta kugana le Noa nu man lato yar 350 minna.

²⁹ Nuje yar ulendimba ta 950 kusrena sulumba nu kumna.

10

Noa tuku ndare

¹ Noa tuku ndare ta tenemba. Noa tuku kiyo kenmba ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet. Kule sunjo iben kina le nane ken ta kiyo afu kile-patikinaig.

Yafet tuku ndare

² Yafet tuku kiyo kat nuje nyu nanjine ta tenemba. Gomer, Makok, Madai, Yawan, Tubal, Mesek, Tiras. Ngumneŋga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbun kat nanjine tuku nyu ta tumba nanjine tumbran yimyam kilmba minnaig.

³ Gomer tuku mbuḅ kat nuḅe ta Askenas mbal Rifat mbal Tokarma mbal.

⁴ Yawan tuku mbuḅ kat nuḅe ta Elisa mbal Spen mbal Siprus mbal Rodes mbal.

⁵ Nane yu make tumba minig mbal le nuy mbolḅge minig mbal ta tuku mbuḅ naḅgine.

Yafet tuku ndare ta taḅamba ndo. Nane tuku tumbranḅ yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Ham tuku ndare

⁶ Ham tuku kiḅo kat nuḅe nyu naḅgine ta teḅenmba. Kus, Isip, Libia, Kanan. Ngumneḅga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuḅ kat naḅgine tuku nyu ta tumba naḅgine tumbranḅ yimyam kilmba minnaig.

⁷ Kus tuku mbuḅ kat nuḅe ta Seba mbal Awila mbal Sabta mbal Rama mbal Sabteka mbal. Rama tuku mbuḅ ta Zeba mbal Dedan mbal.

⁸ Kus tuku kiḅo ande nyunu Nimrod. Nimrod nu kame bumba tumbranḅ afu kilke yaika kilmba minna tukunu nu gabat sunḅo mayok kina.

⁹ Nu Sunḅoḅge turna le nu kanzerek taḅo minna. Ta tuku nane afu naḅgine naḅgine teḅenmba sakade. Sunḅoḅge ne turnuwa le kanzerek taḅo Nimrod suk minamḅgat ḅgade.

¹⁰ O buk Nimrod nu Babilonia kilke ta tuku tumbranḅ keḅmba kulatkina. Tumbranḅ keḅmba ta ande nyunu Babilon ande Ereke ande Akad.

¹¹ Nu Babilonia kilke kusremba Asiria kina sulumba tumbranḅ sugo baillkamba ninde lika wande patike likina. Tumbranḅ sugo ta ande nyunu Nineve ande Rehobot-Ir ande Kala ande Resan.

¹² Resan nu Nineve le tumbranḅ sunḅo Kala ḅgamu-ḅgamuḅge minna.

¹³⁻¹⁴ Isip tuku mbuḅ kat nuḅe ta Lidia mbal Anam mbal Leab mbal Naftu mbal Patrus mbal Kaslu mbal Kreta mbal. Kreta mbal nane Filistia mbal nane tuku mbuḅ naḅgine.

¹⁵ Kanan nu kiḅo armba ḅak minna. Kiḅo mulum ta Sidon ande nyunu Het. Ngumneḅga nale tuku ndare tugekinaig sulumba mbuḅ kat naḅgine tuku nyu ta tumba naḅgine tumbranḅ yimyam kilmba minnaig.

¹⁶⁻¹⁸ Kanan nu Yebus mbal Amor mbal Girkas mbal Hiwi mbal Arka mbal Sini mbal Arwat mbal Semar mbal Hamat mbal nane tuku mbuḅ naḅgine. Kanan tuku tumbranḅ mboḅ nane sili-silinaig le

¹⁹ nane tuku tumbranḅ mboḅ makenu ande kumba ka Sidonḅge tiḅgina le ande kumba ka Gerarḅge tiḅgina. Gerar tumbranḅ ta Gasa tumbranḅ patumba. Tumbranḅ make ki prote kumam kina ta kumba ka Sodom, Gomora, Atma, Seboimḅge tiḅgina. Seboim tumbranḅ ta Lasa tumbranḅ patumba minna.

²⁰ Ham tuku ndare ta taḅamba ndo. Nane tuku tumbranḅ yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Sem tuku ndare

²¹ Yafet aba nuḅe Sem nu Hibuḅ mbal ḅakmba tuku mbuḅ naḅgine.

²² Sem tuku kiḅo kat nuḅe tuku nyu ta teḅenmba. Elam, Asur, Arpaksad, Lud, Aram. Ngumneḅga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuḅ kat naḅgine tuku nyu ta tumba naḅgine tumbranḅ yimyam kilmba minnaig.

²³ Aram tuku mbuḅ ta Us mbal Hul mbal Geter mbal Mesek mbal.

²⁴ Arpaksad tuku kiḅo nuḅe nyunu Sela. Sela tuku kiḅo nuḅe nyunu Eber.

²⁵ Eber nu kiḅo armba kile-patikina ta ande nyunu Pelek. Pelek tuku ait mbolḅge taḅo pino ḅakmba sili-silinaig. Eber tuku kiḅo ande nyunu Yoktan.

²⁶⁻²⁹ Yoktan tuku mbuḅ ta Almodad mbal Selef mbal Hasarmawet mbal Yera mbal Hadoram mbal Usal mbal Dikla mbal Obal mbal Abimael mbal Seba mbal Ofir mbal Awila mbal Yobab mbal. Nane ḅakmba Yoktan tuku ndare.

³⁰ Nane tuku ma tugu makenu ta Mesarḅge tiḅga laipmba kumba ka Sefarḅge tiḅgina. Sefar tumbranḅ ma taknu ki prote kumamḅge minna.

³¹ Sem tuku ndare ta taḅamba ndo. Nane tuku tumbranḅ yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

³² Taḅo kuasmbi ḅakmba ta Noa tuku ndare. Kule sunḅo kugana le Noa tuku kiḅo kat nuḅe tuku ndare puluka tugekina. Nane keḅ ta kilke mbol mbal ḅakmba tuku mbuḅ kat naḅgine.

11

Kuate nu tanjo tuku mane tugu mbilniŋge likina

¹ O buk tugu mbolŋge tanjo pino kilke ŋakmba mbolŋge pasa ndindo agaŋ ndende ŋakmba nyu ndindo saka minnaig.

² Nane ki prote kumamŋge kine promba minnaig. Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane kinaig ka Babilonia tuku ma gutoŋ ande mbol pronaig sulumba nane tanje tumbraŋ ulnaig.

³ Tanjamba nane naŋgine naŋgine saki-naig: Sine kilke kilmba pasoka ndame wakeikube le kareŋguwaig ŋginaig. Nane tanjamba wakeikinaig sulumba wande palmbim tuku gulgol ta tumba ndame ta pisneniŋginaig le ndame ta denjinaig.

⁴ Kile nane ndek sakinaig: Sine tumbraŋ sunjo ande ulmba wande patikube sulumba wande sunjo kuen ŋayo ande pilbe. Funu ka samba kirewa. Tanjamba sine nyu ŋak minbe sulumba sili-silimba ma tugu ŋakmba kine ndakube ŋginaig.

⁵ Nane wande ta pilnaig le Sunjo nu nane tumbraŋ ulmba wande kuen ŋayo pilnaig ta kaŋgeram ndekina sulumba

⁶ sakina: Tanjo pino nane ndare ndindo pasa kuale ndindo. Nane maŋau te tugu pilmba kade ta ŋgumneŋga naŋgine nzali dubimba maŋau afu kam tuku sakuwaig sulumba ta kamŋgaig.

⁷ Ta tuku sine ndek kab sulumba tanjo tuku mane tugu mbilniŋbe le nane naŋgine naŋgine pasa katese ndawaig ŋgina.

⁸ Tanjakina sulumba Sunjo nu tanjo pino ŋakmba tugena le nane wande piro sunjo ta kusremba sili-silimba kilke tugu ŋakmba mbol kine likinaig.

⁹ Tumbraŋ sunjo ta nyunu Babilon ŋginaig. Ma ta mbolŋge Sunjo nu nane tuku mane tugu mbilniŋge likina le nane sili-silimba kilke tugu ŋakmba mbol kine likinaig.

Sem tuku ndare

¹⁰ Sem tuku ndare tuturmba teŋenmba kina. Kule sunjo ta ibeŋ kina le yar armba kinaig le Sem nu yar 100 ŋak minmba kiŋo ande nyunu Arpaksad te-pilna.

¹¹ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 500 kusremba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹² Arpaksad nu yar 35 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Sela te-pilna.

¹³ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 403 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹⁴ Sela nu yar 30 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Eber te-pilna.

¹⁵ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 403 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹⁶ Eber nu yar 34 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Pelek te-pilna.

¹⁷ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 430 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

¹⁸ Pelek nu yar 30 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Reu te-pilna.

¹⁹ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 209 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²⁰ Reu nu yar 32 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Seruk te-pilna.

²¹ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 207 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²² Seruk nu yar 30 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Nahor te-pilna.

²³ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 200 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²⁴ Nahor nu yar 29 ŋak minna sulumba kiŋo ande nyunu Tera te-pilna.

²⁵ Te-pilna sulumba nu maŋ lato yar 119 minmba kiŋo kulim afu turmba kilepatikina.

²⁶ Tera nu yar 70 kusrena sulumba kiŋo afu kilepatikina ta ande nyunu Abram ande Nahor ande Haran.

Tera tuku ndare

²⁷⁻²⁹ Tera tuku ndare tuturmba teŋenmba kina. Nu kiŋo keŋmba kilepatikina ta ande Abram ande Nahor ande Haran. Haran nu Lot te-pilna sulumba nu kulim armba turmba kilepatikina ta ande nyunu Milka ande Iska. Mam naŋgine kume ndakina le Haran nu ambonga nuŋe tumbraŋ tuguk Urŋge minmba kumna. Ma tugu ta nyunu

Babilonia. Abram nu Sarai tina le Nahor nu mambo nuje Haran tuku kulim Milka tina.

³⁰ Sarai nu ninjka kinjo kugatok minna.

³¹ Kile Tera nu kinjo nuje Abram rukan nuje Sarai wa nuje Lot nane kenj ta kilmba Babilonia ma tugu Ur tumbran kusremba Kanan kilke mbol kambim saka kinaig kumba ka Haran tumbran promba tanje minnaig ma ma Tera nu kumna.

³² Nu yar njakmba 205 kusrena sulumba Haran tumbran tanje nu kumna.

12

Sungo nu sinjka pasa sanjgrinu Abram sana

¹ Mara ande Sunjo nu Abram sana: Ne nane kilke nane tumbran tuguk nane ndare kusreka ye ma ande tumni le ne ka kilke ta mbolnje mina.

² Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi sunjokanu mayok kanjat. Yenje ne nyaro tini le ne tanjo sunjo nyu njak minamngat. Tanjawa le nane ngumneja ne tuku saka nane afu nyaro ninje likamngai.

³ Nane afu ne nyaro tinwaig ta ye mata nane nyaro ninjamngit. Ko nane afu ne kasurnuwaig ta ye mata nane kasurningamngit. Ne mbolnje ye kilke tugu njakmba mbolnje wam mayenu kamngit njina.

⁴ Sunjo nu tanjakina le Abram nu minje dubimba tinja Haran tumbran kusremba kina le Lot nu dubimba kina. Ait ta mbolnje Abram nu yar 75 njak minna.

⁵ Abram nu kumba piyo nuje Sarai, nzamu nuje Lot, Haran mbal afu nu piyaninmba kilna ta aganj ndende njakmba kilmba Kanan kambim saka kinaig kumba ka ka Kanan kilke mbol pronai.

⁶ Pronai sulumba kilke ngamu fetka kumba ka Sekem ma promba More ma tuku ail sunjo ta tugumnje minnaig. Ait ta mbolnje Kanan mbal nane kilke ta mbolnje mine likinaig.

⁷ Minnaig le Sunjo nu Abram tugum promba sana: Ye ne tuku ndare kilke te sinjka serningamngit njina. Tanjakina le Abram nu Sunjo nu tenje ye tugum prowat nga ndame afu kilmba turjanja atraukam tuku pa lanjan inum wakeina.

⁸ Tanjana sulumba nu ma ta kusremba kina ka tabe ande ponja baibai patika tanje minnaig. Tabe ta Betel tumbran ki butungate kumam Ai tumbran ki prote kumam nu ngamunje minna. Tabe mbol tanje Abram nu ndame turjanja Sunjo atraukam tuku pa lanjan wakeimba Sunjo mbarinmba nu tuku nyu te-dunga minna.

⁹ Tanjana sulumba nu man tinja kumba ka Negeb ma baknu ta kambim saka kina. Negeb ma baknu ta Kanan kilke mbolnje minit.

Abram nu Isip kilke mbol kina

¹⁰ Nu kina ta Negeb kilke mbolnje guba sunjo pronu tukunu Abram nane gubak minnaig sulumba ndeka kilke ta kusremba Isip kilke mbol ndekinaig.

¹¹ Ndekinaig sulumba Isip kilke mbol prowam bafumba nu piyo nuje Sarai sana: Ne pino tumail pasi ngarosu mayenu ndo.

¹² Isip tanjo kame nane ne kanjgerumba nuje piyo nuje nga idusmba ne tam tuku ye baleyumba ne kusrenamngai.

¹³ Ta tuku tanjo te ye tuku leu nga saninja le nane ne tuku nga ye bale ndayuwaig le ye maye minamngit nga Sarai sana.

¹⁴ Tanjakina sulumba Abram nu Isip kilke mbol pronu le Isip mbal mambimba Sarai kanjgermba pino ta mayenu ndo nginaig le

¹⁵ Farao tuku mbal afu nane Sarai kanjgermba kumba ka Farao sanaig. Sanaig le nu ismba tanjo afu kukulningina le pro Sarai tumba Farao tuku wande mbol kinaig le nu tanje minna.

¹⁶ Minna le Farao nu Sarai tuku garena le nu Abram kigamba aganj ndende sunjomba tuna. Nu aganjmor sunjomba sipsip makau kamel donki piro mbal turmba Abram tuna le kilna.

¹⁷ Farao nu Abram piyo nuje Sarai pinonu tina tukunu Sunjo nu Farao nuje wande tuma mbal turmba njaijo siglikina le guaze sugo kile-likinaig.

¹⁸ Tanjanaig le Farao ndek Abram wika kusnana: Ne ame manau ye mbolnje kina? Ndanam saka ne nane piyo nane ta ye ndasayina?

¹⁹ Ne yiŋe kulim ŋga sayina tukunu ye yiŋe pinonu ten. Kile piyo naŋe te tumba kua kaye ŋga Abram sana.

²⁰ Taŋakina sulumba nu nuŋe mbal saningina le nane Abram mindemba kumba ndinŋe mbilnaig le Abram nale piyo nuŋe ndoŋ agaŋ ndende ŋakmba kilmba kinaik.

13

Lot nu Abram kusremba Sodom tumbran kina

¹ Abram nu piyo nuŋe Sarai nzamu nuŋe Lot agaŋ ndende ŋakmba kilmba Isip kusremba kina ka Negeb ma baknu mbol prona.

² Abram nu agaŋmor silwa ndametiŋ gol ndametiŋ agaŋ ndende ta sunŋomba ŋak minna.

³ Nu Negeb ma mbol prona sulumba maŋ tiŋga kumba ka ka Betel tumbran patumba nu o buk baibai patikina ma ta tugum prona. Ma ta Betel tumbran Ai tumbran ŋgamu-ŋgamuŋge minit.

⁴ Minna sulumba o buk atraukam tuku pa laŋlaŋ wakeina ma ndui ta mbolŋge maŋ Sunŋo mbariŋmba nu tuku nyu teduŋga minna.

⁵ Lot nane Abram ndoŋ minnaig ta nu mata agaŋ ndende sipsip makau baibai sunŋomba ŋak minna.

⁶ Nale ar ta agaŋmor sunŋomba ŋak tukunu nale ma ta tuma minam kumuŋ kuga.

⁷ Ta tuku Abram tuku agaŋmor kulat taŋgo nane Lot tuku agaŋmor kulat taŋgo ndoŋ muŋgu gubra ŋak minnaig. Ait ta mbolŋge Kanan mbal Peris mbal nane ma ta mbolŋge minnaig tuku.

⁸ Kile Abram nu ndek Lot sana: Ne sile ndare ndui ta ndo. Ta tuku sile ŋgamukŋge muŋgu gubra ŋak mine ndakupe. Sile tuku piro taŋgo mata nane muŋgu gubra ŋak mine ndakuwaig.

⁹ Ma te sunŋokanu. Ne naŋe kilke inum kaŋgermba madiwa le sile purkupe. Ne ma ande mbol kaye ndeta ye ma ande mbol ka ŋgina.

¹⁰ Taŋakina le Lot nu mambilmba Yordan kule kumamuŋge ma gutoŋ ta kaŋgerna. Ma

ta kule sunŋomba ŋak kumba ka Soar tumbranŋge tiŋgina. Ait ta mbolŋge Sunŋo nu Sodom le Gomora ŋaigo sili ndakina. Ma ta mayenu ndo Sunŋo tuku piro Isip mbal tuku kilke taŋaŋ.

¹¹ Ta tuku Lot nu ma ta mayenu ndo ŋga Yordan ma gutoŋ ta ŋakmba madimba tesuluna. Taŋamba nu Abram kusremba ki prote kumam ma ta mbolŋge ka minna le nale yimyam minnaik.

¹² Abram nu Kanan kilke mbolŋge minna le Lot nu Yordan ma gutoŋ ta kumba ka taŋge minyokina sulumba nuŋe baibai Sodom tumbran patumba patike likina sulumba nu taŋge minna.

¹³ Sodom mbal nane une maŋau sunŋomba kumba Sunŋo tuku miŋge ŋgurmba minnaig.

Sunŋoŋge Abram Kanan kilke ŋakmba tuna

¹⁴ Lot nu Abram kusrena le Sunŋo nu Abram sana: Ne tiŋga mambilmba ma tugu ŋakmba kaŋgerka.

¹⁵ Ma ŋakmba ne kaŋgerkate ta ne naŋe ndare ŋakmba ndoŋ sertiŋgi le tane tuku kilke minmba minamuŋgat.

¹⁶ Yeŋge ki le ne tuku ndare tugeka ne tuku mbuŋ burnu kumuŋ kuga prowamuŋgaig. Kilke mbolŋge tub tub taŋaŋ burnu kumuŋ kuga.

¹⁷ Kile ne tiŋga kilke tuku kuenu kilke tuku sunŋonu ŋakmba lika kaŋgerka. Ye kilke ta ŋakmba ne tanmbimŋgit ŋga Abram sana.

¹⁸ Taŋakina le Abram nu nuŋe baibai sambriniŋmba ma ta kusremba kumba ka Hebron tumbranŋge Mamre tuku ail sugo tugum taŋge minyokina. Minyokina sulumba Sunŋo atraukam tuku pa laŋlaŋ ande wakeina.

14

Abram nu gabat sugo afu ndoŋ kame bunaig

¹ Mara ande Babilonia tuku gabat sunŋo Amrafel, Elasar tuku gabat sunŋo Ariok, Elam tuku gabat sunŋo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sunŋo Tidal nane bailka ta

² gabat sugo 5 ndoŋ kame bunaig. Gabat sugo 5 ta Sodom tuku gabat sunŋo Bera, Gomora tuku gabat sunŋo Birsas, Atma tuku gabat sunŋo Sinab, Seboim tuku gabat

sunjo Semeber, Bela tuku gabat sunjo turmba. Bela tumbran tuku nyu ande Soar nginaig.

³ Gabat sugo 5 ta ulendika pasa katnaig sulumba Sidim tuku ma guton ta kinaig. Ma ta kile Yu Kagli Nayo tanje te-suluna.

⁴ Kedorlaomer nu yar 12 gabat sugo 5 ta kulatkina le nane ta tuku ndagariningina le yar 13 mbolnje nane nu ndonj kame bunaig.

⁵ Yar 14 mbolnje Kedorlaomer nuje gulab kame gabat sugo keñ ta ndonj nane nanjine kame mbal kile-mangurka kinaig ka tumbran afu ndonj kame bunaig. Asterot-Karnaim tumbranje Kedorlaomer nu Refaim mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina sulumba ka Ham tumbranje nu Susim mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina sulumba ka Kiriaticim tuku ma guton tanje nu Emim mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina.

⁶ Tanjamba nu manj kina ka Edom ma binj tanje nu Hor mbal ndonj kame bumba nane yokerkina le nane sili-silinaig le nu nane dubika kina ka Elparan tumbran ma baknu ta makembinje lukina.

⁷ Lukina sulumba kumba ka Enmispat tumbran pronaig. (Tumbran ta kile nyunu Kades ngade). Tumbran tanje nane Amalek mbal Amor mbal ndonj kame bunaig sulumba nane tuku kilke ta yaike likinaig. Amor mbal nane Hasason-Tamar tumbranje minnaig tuku.

⁸ Ait ta mbolnje Sodom, Gomora, Atma, Seboim, Bela tumbran 5 ta tuku gabat sugo nane nanjine kame mbal ndonj Sidim tuku ma guton ta kinaig sulumba tanje nane kame tuku kuaneka minnaig.

⁹ Elam tuku gabat sunjo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sunjo Tidal, Babilonia tuku gabat sunjo Amrafel, Elasar tuku gabat sunjo Ariok nane mata kame tuku kuaneka minnaig. Gabat sugo bailka ta nane gabat sugo 5 ta ndonj kame buwam bafunaig.

¹⁰ Sidim tuku guton ta nane buk ndame dabuk dabuk kolta suk ta sota burok sunjomba sarke likinaig. Kile kame sanjri tingina le Sodom tuku gabat sunjo Gomora tuku gabat sunjo nale kuru-kuruka nakile

kame mbal ndonj kua ka baringa burok ta sinam kinaig le gabat sugo keñ ta nane kame kuasmbi afu ndonj kua ka ma tabenu ta ponga kinaig.

¹¹ Tanjanaig le gabat sugo bailka ta nane Sodom le Gomora tuku aganj ndende, nyamagan, tanjo pino turmba yomba kilmba kinaig.

¹² Abram nzamu nuje Lot nu Sodomnje minna le nane nu tumba nu tuku aganj ndende turmba kilmba kinaig.

¹³ Tanjanaig le tanjo ande nu wam ta kanjermba kua ka Abram sota kina sulumba Abram kila sana. (Abram nu Mamre tuku ail tugum tanje minna. Mamre nu Amor tanjo ande. Nu nuje mambo kat nuje ndonj nane keñ ta Abram tuku gulab kat nuje minnaig. Mambo ar ta nyu nakile Eskol le Aner).

¹⁴ Nane Abram tuku nzamu nuje tumba kinaig ta tanjo tanje wam kubeu tuna le Abram nu ismba nuje kuasmbi kame tanjo 318 ta njakmba kile-mangurkina sulumba nane ndonj gabat sugo bailka ta dubika Dan tumbran kinaig.

¹⁵ Furir ngamuna le nu nuje kuasmbi ta kilmba walna sulumba gabat sugo bailka ta ndonj kame bumba nane kile-ibenjka yokerkinaig le nane sili-silinaig le nane dubika kinaig ka Hoba tumbran pronaig. Hoba tumbran ta Damaskus tumbran patumba minna.

¹⁶ Nu Sodom le Gomora tuku gabis aganj ndende njakmba ta kile-luka kilmba nzamu nuje Lot turmba tumba Lot tuku aganj ndende tanjo pino njakmba turmba kilmba luka kinaig.

¹⁷ Abram nu gabat sugo bailka ta ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina sulumba luka prona le Sodom tuku gabat sunjo ta Abram sota kina ka Zawe ma guton tanje Abram te-silikina. (Ma guton ta tuku nyu ande Gabat Sugo tuku Guton ngade).

Melkisedek nu Abram nyaro tuna

¹⁸ Salem tuku gabat Melkisedek nu Kuate o mbolok tuku pris minna. Nu bret grep kule kilmba Abram tugum kumba

¹⁹ nyaro pasa tuna sulumba sakina: Kuate nu o mbolok. Nunje samba kilke kilemayokkina. Nunje ne nyaro pasa tinwa.

²⁰ Kuate nu o mbolok. Sine nu tuku nyu te-dungube. Nunje ne sinzanat le naje ngueu mbal njakmba kile-ibenjat ngina.

Tanjakina le Abram nu gabis aganj ndende njakmba kilna ta manjur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna.

²¹ Tanjana le Sodom tuku gabat sunjonje ndek Abram sana: Tanjo pino njakmba yije kili le gabis aganj ndende njakmba ne kila ngina le

²² Abram ndek Sodom tuku gabat sunjo ta sana: Kuate Sunjo nu o mbolok. Nunje samba kilke kile-mayokkina le ye kile Sunjo tuku nyu mbolnje pasa sanjri pilewet.

²³ Ne ngumneja sakikat: Yenge Abram aganj ndende sunjomba tuwen le kile nu aganj ndende sunjomba njak minit nja sakikat tukunu ye ne tuku aganj inum te nda. Muli fonfon afu ko kupe ngaro tuku muli ande mata ye te nda.

²⁴ Ye mbulit. Ye aganj ndende afu kile nda. Ye tuku kuasbinge nyamagan afu kilmba nyinaig ta maye. Ye tuku gulab kame Aner Eskol Mamre nane ndo aganj ndende afu ninja nja sana.

15

Kuate nu Abram ndonj wamdus ulendi-naik

¹ Mara ande Abram nu kinatanu suk Sunjonje wika sana: Abram, ne kuru kuru ndaka. Ye ne tuku kandim tananj ne kulatka minet. Ne lafu mayenu sunjokanu tamngat ngina.

² Tanjakina le Abram nu ndek sana: O Kuate Sunjo, ye kinjo kugatok minet. Ye kumi le Damaskusnu tanjo Elieser nunje ye tuku aganj ndende kilamngat. Ta tuku ne ame aganj mayenu ye samngat?

³ Ne ye tuku ndare tumunu ande ndasina tukunu ye tuku kukul tanjo nunje ye tuku aganj ndende kilamngat ngina.

⁴ Tanjakina le Sunjo nu pasa lafumba sana: Kuga. Kukul tanjo naje Elieser nu ne tuku aganj ndende kile nda. Naje kinjo ndinok ta nunje ne tuku aganj ndende kilamngat ngina.

⁵ Tanjakina sulumba nu Abram tumba kilim kumba sana: Ai ambe. Samba mbol ambe tandeka mambilmba mbai kanjerka.

Ne njakmba burkam kumuñ e? Ngumneja ne tuku ndare mbolnje mbun gudommba mayok kanjaig. Samba mbolnje mbai minig tananj burnu kumuñ kuga ngina.

⁶ Tanjakina le Abram nu Sunjo tuku pasa ta ismba nu tuku sanjri tumba tinjina le Sunjo nu tuku ngamungal son ta kanjermba nu tango tinjeknu ngina.

⁷ Tanjakina sulumba nu Abram sana: Ye Sunjo. Ye ne Babilonia mbal tuku kilke Ur tumbranje ye ne mindenumba te prowen. Kilke te ne sernam tuku nja ye tanawen ngina le

⁸ Abram ndek lafumba sakina: O Kuate Sunjo, ye kilke te miro minam tuku sayate ta ye ndanmba pasa ta son pasa nja kila pili e ngina le

⁹ Kuate nu ndek sana: Aganjmor afu kilmba ye tugum te prowa. Makau pangarnu ande, meme pangarnu ande, sipsip pailnu ande njakmba yar kenmba njak, gami ande, sar umanj kitek ande turmba kilmba ye tugum te prowa ngina le

¹⁰ Abram nu pasa ta kumumba aganjmor ta kilmba nu tugum prona sulumba aganjmor ta ngamunge fetke lika inumnu ndinamnje inumnu najamnje patike likina sulumba umanj armba ta fet ndakina.

¹¹ Tanjana le wir afu ndem ta kilam tuku fumba ndekinaig le Abram nu ndem ta ngailka nane yokerke likina.

¹² Ki ka butungina le Abram nu kinymba ma make sunjo kanjermba ngamungal pitina le nu kuru kuru sunjo tina.

¹³ Tanjamba minna le Sunjo nu Abram sana: Ye sinja sanet. Ne tuku mbun kilke te kusremba kilke kise mbolnje rawe tanjo minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piro karennu ninjugaig le piroka nane ait kuen njayo yar 400 nane sanzalnu minamnjaig.

¹⁴ Ait ta kugawa le ye kilke ta mbolok mbal lafumba piti ninji le naje mbun kame kusrekuwaig le aganj ndende sunjomba njak tinja ma ta kusrewamnjaig.

¹⁵ Nenje ndo mine mayemba ma ma saibo pilmba kuma le ngunnjaig.

¹⁶ Amor mbal kilke te mbolnje minig ta nanjine mbar sugo ke likade ta kumunjuwaig le naje ndare pulumba kinit

ta ka bailkanu mbolŋge maŋ luka te prowamŋgaig ŋga Abram sana.

¹⁷ Tanakina le ki butuŋga furirna le waim ande pa guwa ŋak sati ande turmba mayok kinaik sulumba aganmor ndemnu Abrahamŋge fetka patikina ta ŋgamuk ŋgamuk kinaik.

¹⁸ Tananaik le Sunjo nu Abram ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa Abram sana: Ne tuku ndare ye kilke te serniŋgamŋgit. Isip tuku kule sunjo kumamŋge kumba ka kule sunjo Yufretis kumamŋge tiŋgate kilke ta ŋakmba tane sertiŋgamŋgit.

¹⁹⁻²¹ Ken mbal Kenis mbal Kadmon mbal Hit mbal Peris mbal Refaim mbal Amor mbal Kanan mbal Girkas mbal Yebus mbal nane tuku kilke ta ŋakmba tane sertiŋgamŋgit ŋga Abram sana.

16

Sarai tuku piro pino Hagarŋge kiŋo te-pilna

¹⁻² Sarai nu Abram tuku kiŋo ande te-pile ndakina sulumba nu tanjo nuŋe sana: Sunjo nu kiŋo ande ndasina tukunu ne ye tuku piro pino ndoŋ minap le nu kiŋo ande te-pilwa le yiŋe kiŋonu tamŋgit ŋgina. (Sarai tuku piro pino ta nyunu Hagar. Hagar nu Isipnu).

Abram nu Sarai ndoŋ wamdus ulendinaik sulumba

³ Sarai nu nuŋe piro pino ta tumba Abram pinonu tuna. Ait ta mbolŋge Abram buk yar 10 Kanan kilke mbolŋge minna.

⁴ Abram nu Hagar tumba nu ndoŋ minnaik sulumba Hagar nu kiŋo konna ta kamusmba nu Sarai ake agan tanan ŋga talana.

⁵ Tanana le nu ndek Abram sana: Hagarŋge ye talayate ta nane mbar. Ye yiŋe piro pino ne tinnen ta nu kile fungulok minmba nu ye talayate. Sunjoŋge ndo nu sile pilesikuwa ŋga tanjo nuŋe sana.

⁶ Tanakina le nu ndek Sarai sana: Pino ta ne tuku piro pino ndo. Ne ame wam nu mbol kam ndeta ka ŋgina. Tanakina le Sarai nu Hagar sawe lika katna le kua ka nu kusrena.

⁷ Hagar nu Sarai kusremba Sur kam-bim tuku ndin dubimba kina ka ma baknu mbolŋge kule burok tugum tanje minna le Sunjo tuku Enjel nu tugum prona sulumba

⁸ nu kusnana: Hagar, Sarai tuku piro pino, ne aniŋge prowat sulumba animbi kanjat e ŋgina le nu ndek enjel ta sana: Ye yiŋe piro gabat Sarai tuku kuru-kuruka kua ka tembi prowit ŋgina le

⁹ Sunjo tuku Enjel nu sana: Ne luka nane piro gabat sota kumba nane ŋgamuŋgal te-ibenmba Sarai kumnemŋge mina.

¹⁰ Yeŋge ki le ne tuku ndare tugeka kuasmbi sunjokanu mayok kanjat. Burnu kumuŋ kuga ŋgina.

¹¹ Tanakina sulumba Sunjo tuku Enjel maŋ lato sana: Ne kiŋo te-palmbimŋgat. Sunjo nu ne tuku malmbi ta isna tukunu ne kiŋo ta nyunu Ismael* ŋga.

¹² Nu donki ŋguikok tanan minmba nu tanjo pino ŋakmba tuku ŋgueu minamŋgat. Nu nuŋe ndare tuma ndoŋ mata nu mine nda. Nu kasomŋge minamŋgat ŋgina.

¹³ Tanaka sana le Hagar nu nuŋe wamdusmbi sakina: i ... Ye Kuate kanjerit ta ye kume ndakit ŋgina.

Sunjo nu Hagar ndoŋ pasatina le Hagar nu sakina: O Kuate, ne tuku am mbolŋge agan ndende ŋakmba mayokŋge minit ŋgina.

¹⁴ Ta tuku nane kule burok ta nyunu "Sunjo abo tugu ŋak nu ye kanjeryate" ŋgade. Kule burok ta Kades tumbraŋ Bered tumbraŋ ŋgamu-ŋgamuŋge minit.

¹⁵ Abram Hagar fungul te-tuna ta kile nu kiŋo te-pilna le Abram nu kiŋo ta nyunu Ismael ŋgina.

¹⁶ Abram nu yar 86 ŋak minna le Hagar nu kiŋo ta te-pilna.

17

Kuate nu ngaro pikam tuku manau te-mayokna

¹ Abram nu yar 99 ŋak minna le Sunjo nu Abram tugum promba sana: Ye Kuate Sangri Nayo. Ye ne sanet. Ne ye tuku miŋge dubimba manau purferŋnu ndo ŋak mina.

² Ye ne ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa pilet ta dubimba kumuwanŋgit.

* **16:11:** Ismael nyu ta tuguŋu: Kuate nu isna

Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tanjo pino sunjomba mayok kanjagig ngina.

³ Tanjakina le Abram ndek truk kina le Kuate nu man lato sana:

⁴ Ne isa. Ye tuku sinja son pasa ne mbolnje minit tukunu ne tanjo kuasmbi sunjomba tuku mbun nanjine minamngat.

⁵ Ta tuku ne tuku nyu Abram kuga. Ne tanjo kuasmbi sunjomba tuku mbun minamngat tukunu ye ne tuku nyu kitek Abraham pili le minamngat.

⁶ Yenje ki le ne tuku ndare mbolnje kuasmbi sunjomba mayok kanjagig. Afu gabat sugo mayok kanjagig.

⁷ Ye ne ndon ne tuku ndare kame ndon wamdus ulendika sinja son pasa te pilet ta kugawe nda. Ye sinja kumuwanngit. Ye ne tuku Mbara, ne tuku ndare pulumba tuturmba kanjat ta tuku turmba Mbara minmba minamngit.

⁸ Ne kilke te tuku tuguk tanjo kuga ta ye kilke te nduiye nane ndare kame ta ndon tane sertingamngit. Kanan kilke njakmba te tane tuku kilke minmba minamngat. Kugawe nda. Ye sinja tane tuku Mbara minmba minamngit ngina.

⁹ Kuate nu man lato Abraham sana: Ye sinja son pasa te sanet. Nane ndare puluka tuturmba kuwaig ta tane pasa saket te ismba kumumba dubiwap.

¹⁰ Ye ne ndon nane ndare kame ndon wamdus ulendika pasa dubimba kumuwan tuku ta tenenmba. Tane tanjo kinjo kame njakmba tuku ngaro pikap sulumba

¹¹ ye tane ndon pasa katet te gilai ndangap.

¹² Tane kinjo kile-patikap sulumba mara 8 kugawaig le nane tuku ngaro pikap. Tanjine piro tanjo tuku kinjo kame tane kasomok tanjo piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro pikap. Tanjamba minmba minap le

¹³ ye tane njakmba ndon wamdus ulendika minmba minamngit. Ta tuku nane njakmba tuku ngaro pikap le tanjine ngarosu mbolnje nzilal ta minwaig.

¹⁴ Tanjo ande ngarosu nzilal ta kugatok ta nu tane ngamuknje mine nda. Nu ye ndon wamdus ulendikam tuku wam ta purmba pitaite nga sakina.

¹⁵ Kuate nu man Abraham sana: Ye kile piyo nane Sarai tuku sanet. Ne kile nyunu Sarai ndanga. Kile nyunu kitek Sara nga.

¹⁶ Yenje nu nyaro tuwi le nu ne ndon kinjo ande te-palmbimngaik. Tanjamba nu tanjo kuasmbi sunjomba gabat sugo afu turmba tuku ina nanjine minamngat ngina.

¹⁷ Tanjakina le Abraham nu truk ka nzu-milka wamdusmbi sakina: Yoi. Ye buk saibo pilmba yar 100 njak minet ta ndanjmba ye kinjo tam tuku sakate? Sara mata buk saibo pilmba yar 90 njak minit tukunu nu mata kinjo te-palmbim kumu ng kuga nga idusna.

¹⁸ Tanjamba idusna sulumba Abraham nu Kuate sana: Ne ye tuku kinjo Ismael ndo kulatka le nu maye minwa ngina kande

¹⁹ Kuate ndek Abraham sana: Kuga. Piyo nane Sara nu ne tuku kinjo ndinok te-palmbimngat ta ne kinjo ta nyunu Isak nga. Ye kinjo ta tuku ndare njakmba ndon wamdus ulendika yije sinja son pasa kumumba dubimba minmba minamngit. Kugawe nda.

²⁰ Ne Ismael tuku sayat ta ye mata isit. Yenje nu nyaro tuwi le nu tuku ndare tugekuwaig sulumba nu tuku ndare mbolnje gabat sugo 12 mayok kanjagig. Nu tuku ndare mbolnje kuasmbi sunjo mayok kanjat.

²¹ Ye Ismael tuku tanjawanngit ta ye Isak ndon wamdus ulendika yije pasa kumumba minmba minamngit. Yar ande si ait tenen prowa le Sara nu kinjo ta te-palmbimngat ngina.

²² Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndon pasate denpurmba nu kusremba kina.

²³ Kile Abraham nu Kuate tuku minje dubimba ki ait ndui ta mbolnje kinjo nune Ismael tuku ngaro pikna sulumba nu tuku wande tuma mbal nu tanjo ndametinmbi piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro pike likina.

²⁴⁻²⁵ Abraham nu yar 99 njak minna le kinjo nune Ismael nu yar 13 njak minna le nane nale tuku ngaro piknaig.

²⁶ Ki ait ndui ta mbolnje ndo nane Abraham le Ismael tuku ngaro piknaig sulumba

²⁷ nu tuku wande tuma mbal nu tanjo ndametinmbi piyamba kile-likinaig ta

ɲakmba tuku ɲgaro turmba pike likinaig.

18

Kuate nu maɲ Sara kiɲo te-palmbim tuku Abraham sana

¹ Mara ande ki pa tiɲgina le Abraham nu Mamre tuku ail sugo tugum tanɲe nuɲe baibai kawanɲge minyok minna le Sunɲo nu tugum pronã.

² Abraham nu mambilmba tanɲo keɲmba kanɲgerkina sulumba tiɲga pinderka kumba ka nane tugumɲge dagol tidronɲa loka sanɲgina:

³ O tanɲo sugo, mayemba prowaig. Tane ye liyumba ndakape. Tane tenɲe mab-tumba isukusmba kape.

⁴ Tenɲe minap le nane kule fudiɲ tumba prowaig le kupe minyanɲa ail kumnem tenɲe minyoka mabtap.

⁵ Mabta minap le ye nyamaganɲmbi tane turtiɲgi le nyumba sanɲgri tumba kape ɲgina. Tanɲakina le nane sakinaig: Ne sakate tanɲamba ka ɲginaig.

⁶ Tanɲakinaig le Abraham nu pitik ndo nuɲe baibai sinam kina sulumba Sara sana: Pitik ndo plaua mayenu inum kunya sulumba waimbi pipmba bret fonɲon pa-soka ɲgina.

⁷ Tanɲakina sulumba Abraham nu pin-derka nuɲe makau fonde tugum promba fatnu kitek butuknu kuya ɲak ande madimba tumba nuɲe piro tanɲo tuna le nuɲge pre pre balemba kuapikina.

⁸ Tanɲana le Abraham nu makau fatnu kuapikina ta tumba bata le amo turmba kilmba nane tugumɲge patikina le nane kilmba nyumba minnaig.

Nane isukusmba minnaig le Abraham nu nane tugum tanɲe ail kumnemɲge nane tairɲga tiɲ minna le

⁹ nane nu kusnanaig: Piyo naɲe Sara nu anɲge minit ɲginaig le nu ndek sakina: Nu baibai sinam tenɲe minit ɲgina le

¹⁰ tanɲo inum tanɲe ndek nu sana: Yar ande si piyo naɲe Sara nu kiɲo tuwa le ye siɲka luka prowamɲgit ɲgina. Tanɲakina le Sara nu nu ɲgumnemɲge baibai malaɲga tugum tanɲe pasa ta kagmanɲga ismba tiɲ minna.

¹¹ Abraham nale Sara ndoɲ buk saibo patika yar gudommba kinaig le Sara nu kiɲo te-palmbim kumuɲ kuga tukunu

¹² nu wamduſmbi nzumilka sakina: Ye buk saibo pilen. Yiɲe gabat mata saibo pilna. Ye ndaɲndaɲmba tuma kinymba kamusi ɲga idusna.

¹³ Tanɲamba idusna le Sunɲo nu Abraham sana: Ndaɲam tuku Sara nu nzumilka sakat: Ye buk saibo pilen ta ndaɲmba ye kiɲo tamɲgit ɲga sakat.

¹⁴ Ye Sunɲo. Ne iduste ye wam ta kam kumuɲ kuga ɲga ne iduste e? Kuga. Ye wam ɲakmba kam kumuɲ. Ye buk sakit. Yar ande si ait tenɲen mbolɲge Sara nu kiɲo tuwa le ye luka prowamɲgit ɲgina.

¹⁵ Tanɲakina le Sara nu yabuka sakina: Ye nzumil ndakit ɲgina le nu ndek nu sana: Kuga. Ne siɲka ne nzumilkat ɲgina.

Kuate nu Sodom le Gomora tumbran kile-ɲgisikam sakina

¹⁶ Kile tanɲo keɲ ta tiɲga Sodom tumbran tumail tumba kinaig le Abraham nu nane mindeka ndinɲge mbilniɲgam bafuna le

¹⁷ Sunɲo nu wamduſmbi sakina: Ye maɲau kam bafuwet te ye Abraham yabuwe nda. Kuga.

¹⁸ ɲgumneɲga Abraham tuku ndare mbolɲge tanɲo kuasmbi sunɲo sanɲgri ɲak mayok kanɲaig. Nu mbolɲge kilke tugu ɲakmba mbolɲge ye wam mayenu kamɲgit.

¹⁹ Ye nu madiwen le nu nuɲe kiɲo kame nuɲe wa kat nuɲe ye tuku maɲau tum-niɲguwa le nane maɲau purfeɲnu tiɲreknu ɲak minamɲgaig. Tanɲawa le ye nu mbolɲge siɲka pasa sawen ta kumumba tambimɲgit ɲga idusna.

²⁰ Tanɲamba idusmba nu Abraham sana: Sodom Gomora nale une maɲau sugokanu ɲak. Nale tuku une maɲau ta tanɲo pino ɲakmba nanɲine nanɲine sakade le iset.

²¹ Nane sakade ta kumumba une ta minit e ta ye kumba katesewamɲgit ɲgina.

²² Tanɲakina le tanɲo ar ta Sodom tumail tumba kinaik le Sunɲo nu Abraham ndoɲ minna le

²³ nu ndek Sunɲo kusnana: Ne tanɲo tiɲreknu ɲaigonu ɲakmba ulendimba bale faramɲgat e?

24 Tumbran tanje tanjo tinjeknu 50 minwaig ndeta ne tumbran ta te-ngisiwamngat e ko nanenu nga mapewamngat?

25 Ne nane tinjeknu njaigonu njakmba ulendimba bale faramngat e? Ne tanjawam kumun kuga. Ne tanjo njakmba kulatka kumumbi pilengate tuku. Ne manjau mayenu ndo kate tuku ngina le

26 Sunjo nu lafumba sana: Ye Sodom tanjo tinjeknu burka ka 50 ta ye nanenu nga njakmba mapenungit ngina.

27 Tanjakina le Abraham nu manj lato sana: O Sunjo, ye manj ne kusnani le ne ye tuku ndagari ndanuwa. Ye ake tanjo ndo. Ne ye tuku ise ndaka.

28 Ne tanjo tinjeknu burka ka 50 kuga 5 den ndeta ne tumbran ta te-ngisiwamngat e ngina le Sunjo nu sana: Tanjo tinjeknu 45 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

29 Kile Abraham nu manj lato Sunjo kusnana: Ata. Tanjo tinjeknu 40 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo nu lafumba sana: Nane 40 ndo nzinge minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

30 Tanjaka sana le Abraham nu manj kusnana: O Sunjo, ye manj lato kusnanamngit ta ne ye tuku ndagari ndanuwa. Tanjo tinjeknu 30 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo ndek nu sana: Ye nane 30 ndo kanjerkumba ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

31 Kile Abraham manj lato nu kusnana: O Sunjo, ye gabat kuilnga ne ndonj pasatet. Tanjo tinjeknu 20 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo nu sana: Nane 20 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

32 Tanjakina le Abraham nu manj lato kusnana: O Sunjo, ye pasa ndindo te ndo sani le ne ye ndonj gubra ndata. Tanjo tinjeknu 10 ndo nzinge minwaig ndeta ne ndanamngat ngina le Sunjo nu sana: Nane 10 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.

33 Tanjakina sulumba Sunjo nu Abraham ndonj pasate denjpurmba nu kusremba kina le Abraham nu luka nuje tumbran kina.

19

Sodom tuku une manjau

1 Furirna le ejel ar ta Sodom pronaik. Lot nu Sodom tumbran fonde malanga tugum tanje minyak minna sulumba nu nale kanjerka tinga kumba ka nale tugumngeloka sakina:

2 O tanjo sugo, mayemba prowaik. Tale kupe minyanga ye tuku wande mbolnge kinyamba indole mafewa le manj kape ngina le nale ndek Lot sanaik: Kuga. Sile tumbran ngamu mayok sinje kinyamngik nginaik kande

3 Lot nu nale sanjrimba sarsarnikmba nu tuku wande mbol kuwaik nga sanikina le nale tinga nu dubimba nu tuku wande mbol kinaig. Tanjamba Lot nu nuje piro mbal sanjngina le nane nale tuku pagunaig sulumba bret yis kugatok pasokinaig le nu nyamaganj ta kilmba nale nikina le nyinaik.

4 Isukuse denjpurmba nale kinyam bafunaik le Sodom tumbran tanjo kinjo kame ta njakmba pro Lot tuku wande kornaig sulumba

5 wi kuenjka nu sanaig: Tanjo ar furirat le ne sota prowaik ta nale aninge minik? Ne nale kile-mayokka le sine nale ndonj karbe nginaig.

6 Tanjakinaig le Lot nu nane sota kilim kina sulumba malanga tukulmba sanjngina:

7 Tira kame, tane manjau njayonu te nale mbolnge ndakap.

8 Ye tuku kulim ar minik te nale tanjo ande ndonj kinye ndakinaik. Ye nale kile-mayokka tane tingi le tane ame manjau kam ndeta nale mbolnge kap. Tanjo ar te mbolnge manjau njayonu ande ndakap. Nale ye tuku gulab prowaik le ye nale kulatket ngina.

9 Tanjakina le nane Lot sanaig: Ne kua kaye. Ne tumbran tuguk tanjo kuga. Ne ndanam saka sinjine manjau te kusrewam tuku peusingit? Kua kaye. Kuga ta sine ne mata tumba njayo silinamngig nginaig. Tanjakinaig sulumba nane Lot mbiti-mbitimba malanga sambriwam bafunaig le

10 tanjo ar tanje malanja talka wai sirmba Lot didikinaik le sinam kina le nale malanja tukulnaik.

11 Tukulnaik sulumba nale tanjo kiŋo kame malanja tugumŋe minnaig ta ŋakmba am tukulŋe likinaig le nane malanja te-sili ndakinaig.

Lot nane Sodom kusrenaig

12 Kile nale ndek Lot sanaik: Naŋe ndare afu minig e? Naŋe mbiyel, naŋe kiŋo, naŋe kulim afu turmba minig kande kilmba tumbran te kusremba kua kape.

13 Sile tumbran te te-ŋgisiwamŋgik. Tumbran te tuku tanjo pino nane tuku une maŋau suŋgokina le tanjo pino nane naŋgine naŋgine sakade le Suŋgo nu isna. Ta tuku Suŋgo nu sile tumbran te te-ŋgisiwam tuku kukulsikina le prowik ŋginaik.

14 Tanjakinaik le Lot nu tinja kumba tanjo armba nu tuku kulim kat nuŋe kilam tuku madinikina ta sanikina: Tale tinjap le sine tumbran te kile ndo kusremba kua kab. Suŋgo nu tumbran te te-ŋgisiwamŋgat ŋgina kande nale nu usre pasa sakate ŋga idusmba nale numbik ri ndanaik.

15 Mafena le Suŋgo tuku eŋel ar ta nale sanjri mbakmba Lot sanaik: Ne tinja piyo naŋe, naŋe kulim ar ta kilmba kile ndo tinja pitik kua kape. Kuga ta tumbran te tuku une ŋayonu lafunu ne turmba ŋgisiŋgat ŋginaik.

16 Tanjakinaik le Lot nu wam nzumbilenja gitmba minna ta Suŋgo nu Lot sinana le tanjo ar ta Lot le piyo nuŋe, kulim ar ta nane wainu kilmba kumba tumbran tuku fonde kilimŋe patikinaik.

17 Nane kilimŋe patikumba eŋel inum ta nane saningina: Kua ka kape sulumba mbilka ŋgumnem mambil ndawap. Ma gutoŋ tenje mabte ndakap. Kua ka ka tabe si ponjap. Tane ŋgisikubekaig ŋgina le

18 Lot nu lafumba sakina: O tanjo suŋgo, tanjamba kuga.

19 Tale buk ye tuku sinatikina le ye mbolŋe maŋau mayenu kaik. Tabe si masken ŋayo tukunu ye tabe mbol ambe kua ka kambim fuguwet. Kumba mini

le ndinŋe pa ta ye tuwa le kummba ŋgisiŋgit.

20 Ta tuku tale maŋ ye mbolŋe maŋau mayenu kap. Tumbran patuk si kaŋgerap. Si fudiŋdo. Maye ndeta ye sinje ka mini sulumba kummba ŋgisike nda ŋgina le

21 nu lafumba sana: Ta maye. Ne sakat tanjawanŋgit. Ye tumbran si te-ŋgisiwe nda.

22 Ne paten kua ka tumbran si kaye. Ye ne tairŋgamŋgit. Ne kumba si prowa le ye ma tugu te te-ŋgisiwamŋgit ŋgina.

Lot nu tumbran ta fudiŋdo ŋgina tukunu nane tumbran ta nyunu Soar* ŋginaig.

Kuate nu Sodom Gomora kile-ŋgisikina

23 Ki mbol kina le Lot nu Soar prona le

24 Suŋgo nu ndame pa soŋ ŋak sawe piyanu sukmba Sodom Gomora tuku ma tugu ŋakmba kumunje likina.

25 Tumbran ar ta tuku ma gutoŋ ta tanjo pino agan ŋakmba kilke mbolŋe prowe likinaig ta ŋakmba usarke sulunaig.

26 Tanjanaig le Lot piyo nuŋe mbilka ŋgumnem mambilna kande nuŋe ŋgarosu ta sol kuilka karenja makek suk tin minna.

27 Mafena le Abraham nu maratukuk tinja kina ka Suŋgo ndoŋ pasata minnaik ma ta tugum prona sulumba

28 mambilmba Sodom Gomora tuku ma gutoŋ kilke ŋakmba kaŋgerkina ta pa guwa suŋgo tafil ŋak tinja minna le kaŋgerna.

29 Kuate nu ma gutoŋ ta te-ŋgisiwam bafuna sulumba nu Abraham idusmba Lot kukulna le nu tinja ma kise kina. Tanjana le nu Lot buk minna tumbran ta ŋakmba kile-ŋgisike suluna.

Lot tuku kulim ar ta kiŋo kile-patikinaik

30 Lot nu Soar tumbranŋe minam tuku kuru-kuruka nuŋe kulim ar ta kilmba tumbran ta kusremba tabe ponja kinaig ka ndame burok ande kaŋgermba sinam tanje minnaig.

31 Tanjamba tanje minnaig sulumba kulim mulum ta mambo nuŋe sana: Mam buk saibo pilna. Kilke te mbolŋe tanjo ande sile kilam tuku mine ndakate.

32 Ta tuku ne isa. Sile mam grep kule tupe le nu nyumba ŋginŋgankuwa le sile nu ndoŋ kinype. Tanjape sulumba sile kiŋo kile-patikupe ŋgina.

* 19:22: Soar nyu ta tugunu Fudiŋdo

³³ Tanjamba furirna le nale mam nakile grep kule tunaik le nu nyumba nginngankina. Ngin-ngankina le kulim nuje mulum ta mam nuje ndon kinynaik ta mam nuje nginnganka nu wam ta katese ndana.

³⁴ Mafena le kulim mulum ta ndek mambo nuje sana: Furir ye mam ndon kinyit. Ngilainge sile man mam grep kule tupe le nyumba nginngankuwa le ne suk mam ndon kinya. Tanape sulumba sile kiyo jak minpe ngina.

³⁵ Tanakina sulumba nale mam nakile man grep kule tunaik le nu nyumba nginngankina. Ngin-ngankina le mambo nuje suk mam nuje ndon kinynaik ta mam nuje nginnganka wam ta mata katese ndana.

³⁶ Tanana le Lot tuku kulim ar ta mam nakilenge fungul nikina le kutunaik.

³⁷ Kulim mulum ta kiyo ande te-pilna sulumba kiyo ta nyunu Moab ngina. Kiyo ta nu Moab mbal tuku mbun nanjine.

³⁸ Mambo nuje mata kiyo ande te-pilna sulumba kiyo ta nyunu Ben-Ami ngina. Ben-Ami nu Amon mbal tuku mbun nanjine.

20

Abraham le Abimelek

¹ Abraham nu kumba ka Negeb ma baknu mbol prona sulumba Gerar tumbranngge minna. Gerar nu Kades tumbran Sur tumbran ngamu-ngamu ngge minna.

² Tange minna sulumba Abraham nu Sara nu yije kulim ngina le Gerar tuku gabat sungo Abimelek nu tanjo afu kukulningina le nane pro Sara tumba ka Abimelek tunaig.

³ Tanjamba minmba ait ande furir ngamu Abimelek nu kinyna sulumba kinatina le Kuatenge sana: Ne isa. Ne pino te tanjo jak tina tukunu ne kumamngat ngina.

⁴ Abimelek nu Sara ndon kinye ndakinaik tukunu nu Sungo lafumba sana: O Sungo, ye mbar ndawen. Ne tanjo mbar ndade ta ne baleningam kumu e?

⁵ Abraham nu nuje ye sayina: Pino te ye tuku kulim ngina le Sara mata ye sayina: Tanjo te ye tuku leu ngina. Ye mbar ndawen. Ye tanjo pino jakmba am mbolngge ye manau te ken ngina le

⁶ Kuate nu kinambi lafumba sana: Ne tanjo pino jakmba tuku am mbolngge tanana ta ye kila. Ta tuku ye ne nu ndon une ndaka nga peunen le ne pino ta kire ndana.

⁷ Ne kile pino ta tumba luka ka tanjo nuje tawe. Tanjo ta nu tuan tanjo ande. Nu ne tuku yabanwa le ne kume nda. Ne pino ta luka nu ndatawe ta ne nane kuasmbi ndon tane jakmba kume likamngaig ngina.

⁸ Mafena le maratukuk tinga Abimelek nu nuje piro tanjo jakmba kile-manjurka pasa jakmba Kuatenge sana le isna ta saningina le nane kuru kuru sungo tinaig.

⁹ Tananaig le Abimelek nu Abraham wika sana: Ne ame manau sine mbolngge kina? Ye ame mbar ken le ne sine jakmba piti sungo te singam bafute? Ne sinka manau ta nayonu kina.

¹⁰ Ne ndanam saka manau tenemba kina ngina le

¹¹ Abraham lafumba nu sana: Ye idusen tumbran te tuku tanjo nane Kuate tuku minge kumnemngge minmba nu tuku nyu kurau ndakade tukunu nane ye tuku pino tumba ye baleyubekaig nga idusen.

¹² Pino te son ye tuku kulim. Sile mamngge kile-patikina ta sile ina yimyam le ye nu pinonu ten.*

¹³ Kuate nu ye kukulyina le ye yije tumbran tuguk kusrewen sulumba nu sawen: Ne ye mbolngge manau mayenu kumba ma jakmba mbolngge tanjo jakmba tenemba saninga: Tanjo te ye tuku leu nga saka ngen.

Abraham nu tanjamba Abimelek sana le

¹⁴ nu kina ka Sara tumba pro Abraham tuna sulumba sipsip makau piro tanjo piro pino afu turmba kilmba promba Abraham tuna sulumba

¹⁵ sana: Kilke te jakmba ye tuku ndo. Ne ma ani nzalinu minam idusmba ndeta ka tange minyoka ngina.

¹⁶ Tanjamba nu ndek Sara sana: Ne mbar ndana. Tanjo kame ne ndon minig ta nane

* **20:12:** Hibru mbal tuku manau buk tanjamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane mungu kilanu (2 Samuel 13 kanjerap).

katesewaig nga ye leu nane ndametiŋ soŋ 100 tuwet. Ye taŋawi le ne mbar ande ke ndakina ta nane ŋakmba katesemba kila palmbimŋgaig ŋgina.

¹⁷⁻¹⁸ Abimelek nu Abraham piyo nuŋe tina tukunu Kuate nu Abimelek tuku piyo nuŋe, piro pino kat nuŋe nane ŋakmba kiŋo ŋgailniŋgina tukunu Abraham ndek Kuate yabaŋna le Abimelek nale piyo nuŋe ndoŋ, nuŋe piro pino ŋakmba nane wakeikina le nane maŋ kiŋo kile-patike likinaig.

21

Sara nu Isak te-pilna

¹ Sunŋo nu siŋka pasa buk Abraham sana ta nu Sara mbolŋge kina le

² nu fuŋgul ŋakna. Abraham nu buk saibo pilmba yar 100 ŋak minna le piyo nuŋe Sara nu Kuate nu ait sana ta mbolŋge kiŋo ta te-pilna le

³ Abraham nu kiŋo ta nyunu Isak ŋgina.

⁴⁻⁷ Kile Sara ndek sakina: Kuatenŋe ye sinzanyat le ye kiŋo te-pilit. Ta tuku nga ye gare-gareka nzumilket. Nane ŋakmba ye maŋau kit ta iswaig sulumba gare-gareka nzumilkamŋgaig ŋgina. Taŋakina sulumba nu maŋ lato sakina: Nane buk idusnaig Sara nu Abraham tuku kiŋo ande te-pile nda nga idusnaig ta ye tuku taŋgo saibo pilna le kile ye nu tuku kiŋo ande te-pilit ŋgina.

Isak nu mara 8 kusrena le ki ait ta mbolŋge Kuate nu Abraham buk sana ta kumumba nu kiŋo nuŋe tuku ŋgaro pikna.

Abraham nu Hagar nale Ismael ndoŋ pitaikina le kinaik

⁸ Kiŋo ta sunŋokina le ina nuŋenŋe nu amo ŋgailna. Ki ait ta mbolŋge Abraham nu kiŋo amo kusrena ta tuku pagumba nye sunŋokina.

⁹ Taŋana le Abraham tuku kiŋo Ismael nu Isipnu pino Hagar ndoŋ te-pilnaik ta nu Isak maim maim pasa tumba minna le Sara nu ismba

¹⁰ taŋgo nuŋe sana: Kiŋo ta Isak ndoŋ ne tuku agaŋ ndende tuma kile nda. Piro pino ta kiŋo nuŋe ndoŋ pitaika le kasom kuwaik ŋgina le

¹¹ nu pasa ta ismba kiŋo nuŋe Ismael tuku wamdus pitina le

¹² Kuatenŋe nu sana: Piro pino ta kiŋo nuŋe ndoŋ ne wamdus piti ndanuwa. Ne Sara tuku pasa ismba dubiwa. Isak tuku ndare mbolŋge ndo ne tuku mbuŋ mayok kaŋgaig.

¹³ Piro pino ta tuku kiŋo nu mata ne tuku kiŋo tukunu yenŋe ki le nu tuku ndare mbolŋge taŋgo kuasmbi sunŋo ande tugekamŋgat nga Abraham sana.

¹⁴ Taŋakina le maratukuk tiŋga Abraham nu nyamagaŋ kilmba agaŋmor ŋgarombi kule kunyna ta turmba kilmba Hagar tuku kailmane mbolŋge patika kiŋo nuŋe ndoŋ kukulnikina le kinaik kumba ka Berseba tuku ma baknu mbolŋge kine promba lika minnaik.

¹⁵ Lika minnaik ma ma kule kugana le kiŋo nuŋe tumba kumba ka ail fudiŋndo ande kumnemŋge pilna le kinymba minna.

¹⁶ Kinymba minna le Hagar nu kiŋo nuŋe ta kusremba nane tui fat parsinŋade le kumba tiŋgate taŋamba nu kumba ka minyokina sulumba wamdusmbi sakina: Ye kiŋo kaŋgermba mini le kumwa ta ŋayo ŋgina. Taŋakina sulumba nu taŋge minyok minmba malmbika minna.

¹⁷ Kiŋo ta mata malmbika minna le Kuate nu isna le samba mbolŋge Kuate tuku Eŋel ndek Hagar wika sana: Hagar, ne ndaŋam wamdus pitinate? Ne kuru kuru ndaka. Kiŋo nane malmbikate ta Kuate nu o buk isat.

¹⁸ Ne tiŋga kumba ka kiŋo nane tumba wamdus bul sera. Yenŋe ki le nu tuku ndare tugeka taŋgo kuasmbi sunŋo ande mayok kaŋgat ŋgina.

¹⁹ Taŋakina sulumba Kuate nu Hagar tuku am talkina le kule burok ande kaŋgerna sulumba kumba ka agaŋmor ŋgaro tambi kule kunyna. Kunyna sulumba kiŋo nuŋe kule ta tuna le nyina.

²⁰ Kuatenŋe kiŋo ta kulatka minna le sunŋokina sulumba kumba ka Paran tuku ma baknu mbolŋge minyokumba kanzerek taŋgo minna le

²¹ ina nuŋenŋe Isipnu pino ande tumba Ismael te-tuna.

Abraham nu Abimelek ndoŋ wamdus ulendinaik

²² Ait ta mbolŋge Abimelek nuŋe kame gabat nyunu Pikol tumba Abraham tugum

promba sana: Kuate tuku nyaro ne mbolŋe minit.

²³ Ta tuku ne kile Kuate tuku nyu tamba pasa sanŋri pilewa sulumba ye mbolŋe maŋau ŋayonu ande ndaka. Ye tuku kutu mbolŋe ye tuku wa kame mbolŋe mata maŋau ŋayonu ande ndaka. Ye buk ne mbolŋe maŋau mayenu ken ta kile ne suk ye mbolŋe, kilke kile ne rawe tanŋo tanŋan minit ta mbolŋe maŋau mayenu ndo ka ŋgina le

²⁴ Abraham ndek nu sana: Ne sakate tanŋamba ye pasa sanŋri pilewet ŋgina.

²⁵ Tanŋakina le Abraham nu kule burok ande Abimelek tuku piro tanŋonŋe tinaig ta tuku nu sana le

²⁶ nu ndek Abraham sana: Imanŋe kule burok ta tina ta ye gilai. Ne ye ndasayina. Kile ndo sayate le ye iset ŋgina.

²⁷ Tanŋakina le Abraham nu kina ka sipsip makau turmba kilmba promba Abimelek tuna sulumba nale wamdus ulendinaik.

²⁸ Tanŋanaik sulumba Abraham nu sipsip fat 7 kilmba yamokŋe patikina le

²⁹ Abimelek nu Abraham kusnana: Ne ndaŋam sipsip fat 7 ta yamokŋe patikat e ŋgina le

³⁰ Abraham lafumba nu sana: Yenŋe kule burok ta sarken ta ne son ŋga sulumba sipsip fat 7 te kila ŋgina.

³¹ (Nale wamdus ulendinaik tuku ma ta nane kile nyunu Berseba* ŋgade).

³² Bersebanŋe wamdus ulendika Abimelek nuŋe kame gabat Pikol ndonŋ nale luka Filistia ma mbol kinaik le

³³ Abraham nu Bersebanŋe ail ande ŋgukina sulumba Kuate Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu te-dunŋina.

³⁴ Tanŋamba nu yar gudomma Filistia kilke mbolŋe minna.

22

Abraham nu Isak tumba Kuate tuku atraukam bafuna

¹ Mara ande Kuate nu Abraham tuku ŋgamunŋal son tagomba nu wika sana: Abraham ŋgina le nu woka sakina: Ye minet te ŋgina.

² Tanŋakina le Kuate nu sana: Ne tinŋa nane kinŋo nane ndindo Isak ne nu tuku

kume purte ta tumba kumba ka Moria kilke mbolŋe tabe ande ye ne tumnamŋgit ta mbolŋe ne ye tuku atrauka kinŋo ta balemba piya le ugmba usarkuwa ŋgina.

³ Tanŋamba sana le Abraham nu maratukuk tinŋa kuaneka donŋki inum tumba sanŋilnu mbolŋe kuminŋ depolka kusmba nuŋe piro tanŋo armba kilmba atraukam tuku pa fetka ndaleka tumba Isak ndonŋ Kuate nu ma sakina ta kinaig.

⁴ Kumba minnaig le mara armba kinaig le mara kenŋu mbolŋe Abraham nu tinŋa mambilmba Kuate nu ma sakina ta maskenŋe kanŋerna sulumba

⁵ nuŋe piro tanŋo ar ta sanikina: Tale donŋki tumba tenŋe minap. Ye yinŋe kinŋo ndonŋ kumba ambenŋe Kuate mbarinŋmba nu tuku nyu te-dunŋa maŋ luka ndekamkik ŋgina.

⁶ Tanŋaka sanikmba nu pa ndale ŋak tumba Isak tuna le kurana le Abraham nu pa wagmbi bagi turmba kilmba nale kigrinŋa kinaik

⁷ kumba ka ndinŋe Isak nu mam nuŋe wika sana: Mam o ŋgina le mam nuŋe ae ŋgina le Isak nu kusnana: Sile pa wagmbi pa ndale ŋak kilcik ta Kuate atraukam tuku sipsip fat aninŋe ŋgina le

⁸ Abraham lafumba sana: Kinŋo, Kuate nuŋe atraukam tuku sipsip fat ande sile sikamŋgat ŋgina. Tanŋamba saka nale maŋ kigrinŋa kinaik.

⁹ Nale Kuate nu ma sakina ta mbol pron-aik sulumba Abraham nu ndame turŋanŋa pa lanŋan wakeimba pa ndale ŋak ta kuklimba ta mbolŋe farna sulumba kinŋo nuŋe Isak kupe wai kusmba pa farna ta mbolŋe pilna.

¹⁰ Tanŋana sulumba nu nuŋe kinŋo balewam saka bagi gomba tumba wai sukakina kande

¹¹ Sunŋo tuku Enŋel samba mbolŋe wika sana: Abraham, Abraham ŋgina le nu woka sakina: Ye minet te ŋgina le

¹² Enŋelŋe nu sana: Kinŋo tuku ŋgarosu ŋayo sili ndawa. Ne nane kinŋo nane ndindo mape ndamba balemba ye atraukam bafuwat ta ye kanŋerit. Ne ye tuku minŋe dubite ta ye kile kila pilit ŋgina.

* **21:31:** Berseba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule Brok

¹³ Tanjakina le Abraham nu mbilka mam-bilmba meme pailnu ande ail fudinndo sinamnge naunu konka minna le kangerna sulumba kumba ka meme ta Isak tuku la-fuknu tumba balemba Kuate atraukina.

¹⁴ Tanjana sulumba Abraham nu ma ta nyunu “Sungonge sine tursingit” ngina. (Kile nane tejenmba sakade: Sungo tuku tabe mbolnge nu sine tursingit ngade).

¹⁵ Kile Sungo tuku Enel nu samba mbolnge Abraham wi arnu sana:

¹⁶ Ye Sungo. Ne ye tuku minge dubimba nane kinjo nane balemba ye atraukam ba-fuwat tukunu ye yije nyu tambi pasa sangri pilewamngit ta ne isa. Ye sinjka ne mbolnge wam mayenu kamngit.

¹⁷ Yenge ne tuku ndare te-tugewi le samba mbolnge mbai minig piyalnge ful-bul minig tana sungomba mayok kangaig. Ne tuku mbun kat nane ngueu mbal ndonj kame bumba nane kile-iberkamngaig.

¹⁸ Tango kuasmbi nakmba nane ne tuku saka nane afu nyaro ninge likamngaig. Ne ye tuku minge ismba dubiwat ta tuku nga sanet ngina.

¹⁹ Tanjakina le Abraham nale manj luka nuje piro tango ar ta tugum pronaiik sulumba nane luka Berseba tumbran kinaig. Tanjamba Abraham nu Bersebanje minmba minna.

Nahor tuku kinjo kat nuje

²⁰ Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane afu Abraham tugum promba sanaig: Milka nu maib nane Nahor tuku kinjo 8 kile-patikina.

²¹⁻²² Kinjo mulum ta nyunu Us. Nu tuku mambo kat nuje ta nyu nanjine Bus, Kemuel, Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf, Betuel. Kemuel tuku kinjo nuje Aram nga Abraham sanaig.

²³ Betuel nu Rebeka te-pilna. Milka nu kinjo 8 ta Abraham maib nuje Nahor ndonj kile-patikinaik le

²⁴ Nahor nu nuje pino ande nyunu Reuma ndonj Teba, Gaham, Tahas, Maka nane kile-patikinaik.

23

Sara nu kumna

¹ Sara nu yar 127 njak minna sulumba

² Kanan kilke Hebron tumbranngge nu kumna. Nu kumna le Abraham nu wamdus tatrunkina le nu kumba Sara tugumnge malmbikina.

³ Malmbikina sulumba tinja piyo nuje tuku mindesin ta kusremba Hit mbal tugum promba nane saningina:

⁴ Ye tumbranj tuguk tango kuga. Ye rawe tango minet. Tane kilke ande ye sap le ye piyawu sulumba yije pino nguki ngina le

⁵ Hit mbal nane lafumba Abraham sanaig:

⁶ O tango sungo, ne isa. Ne gabat sungo tana sine ngamuknge minit. Sine tuku ndame burok mayenu ndo ande kangermba madiwa sulumba kumba ka piyo nane nguka. Ne piyo nane ngukam tuku ndame burok ande madiwa ta tango andenge ne ngailne nda nga Abraham sanaig.

⁷ Tanjakinaig le Abraham nu Hit mbal nakmba tugumnge loka saningina:

⁸⁻⁹ Tane son sakade ndeta tane Sohar tuku kinjo nuje Efron sawap le nu nuje ndame burok nyunu Makpela nuje kilke make mbolnge minit ta ye suwa le ye yije pino ngukam tuku piyawu. Tane nu sawap le ndame burok ta tuku piyanu giganmba ta sakuwa le ye tane tuku am mbolnge piyawu sulumba mindesin ngunu tuku ti ngina.

¹⁰ Efron nu Hit mbal tuku gabat ande minna. Nu nane nakmba ndonj tumbranj ta tuku fonde malanga tugumnge minyok minna sulumba nu sakina:

¹¹ O tango sungo, ne isa. Kilke sakat ta ndame burok turmba ye kile nane nakmba tuku am mbolnge ne tinet. Ne piyo nane tumba kumba ka tanje nguka ngina le nane nakmba isnaig.

¹² Kile Abraham ndek Hit mbal nakmba tugumnge lokina sulumba

¹³ Efron sana: Ye pasa ande sanamngit ta ne isa. Ye kilke ta piyawu sulumba ndametin ne tanmbimngit. Tanjawi sulumba ye yije pino tanje ngunungit ngina le nane nakmba isnaig le

¹⁴ Efron lafumba Abraham sana:

¹⁵ O tango sungo, sile mbolnge kilke te tuku piya ta sungokanu kuga. Son 40 ndo. Ne kilke ta tumba kumba ka piyo nane nguka ngina le

¹⁶ Abraham nu pasa ta ismba ndametiñ Efron sakina le Hit mbal nane ñakmba isnaig ta nane piyade mbal ndametiñ pitinu kanjerde ta kumumba Efron tuna.

¹⁷ Tanjamba Abraham nu Efron tuku kilke Makpela tumbrañge Mamre tugumñge minna ta tina sulumba kilke ta tuku ndame burok ail ñakmba turmba kilna le

¹⁸ Hit mbal tumbrañ ta tuku malañga tugumñge minyok minnaig ta nane ñakmba ismba wokinaig.

¹⁹ Tanjanaig le Abraham nu piyo nuñe Sara tumba kumba ka Makpela kilke ndame burok ta sinamñge pilna. (Ma ta Kanan tuku kilke mbolñge Hebron tumbrañ patukñge minna).

²⁰ Tanjamba Hit mbal tuku kilke ta ndame burok turmba mindesiñ ñgunu tuku Abraham tunaig.

24

Isak nu Rebeka tina

¹ Sungo tuku nyaro mara mindek Abraham mbolñge minna le nu yar sungomba kusremba saibo pilna sulumba

² nuñe piro tanjo ambokok Abraham tuku agañ ndende kulatkina ta wika sana: Nane wai tumba ye tuku fel karaukñge pale.*

³ Ne samba le kilke tuku Mbara Sunjo nuñe nyu tambi ne pasa sanjri pilewa sulumba Kananñge yiñe kiño tuku pino ande ndata.

⁴ Ne kumba ka yiñe kilke tuguk ta mbolñge yiñe ndare tugumñge Isak tuku pino ande ta ñgina le

⁵ piro tanjo tanje ndek Abraham kusnana: Pino ta nuñe kuasmbi kusreka ye dubiyam mbulwa ndeta ye kiño nane kukuli le nu nane tumbrañ tuguk kuwa e ñgina le

⁶ Abraham lafumba sana: Tanjamba kuga. Ne ye tuku kiño kukula le kilke ta mbol ndakuwa.

⁷ Samba tuku Mbara Sunjo nuñge ye kukulyina le ye yiñe ndare yiñe tumbrañ tuguk yiñe kilke kusreken le nuñge ye sinjka son pasa sanjrinu teñenmba sayina: Ne tuku ndare ye kilke te sinjka serniñgamñgit

ña sayina. Nuñge nuñe eñel kukulwa le ambonja kanjat. Ne kumba tanje yiñe kiño tuku pino ande ta.

⁸ Pino ta ne dubinam mbulwa ndeta pasa ta ake ñgisikuwa. Ne ye tuku kiño ta ndon luka kilke ta mbol ndakape ñga piro tanjo nuñe sana.

⁹ Tanjaka sana le piro tanjo ta nuñe gabat Abraham tugum promba wai tumba Abraham tuku fel karaukñge pilna sulumba Abraham pasa sakina ta kumuwanñgit ñga wokina.

¹⁰ Tanjamba piro tanjo ta nu Abraham tuku kamel 10 kilmba Abraham tuku agañ ndende magenu turmba kilna sulumba tinja Mesopotamia kilke Nahor tuku tumbrañ ta kina kumba ka ka ta prona.

¹¹ Prona sulumba kamel 10 ta saningina le nane tumbrañ kilimñge kule burok ta tugumñge mabta kinymba minnaig.

Ki butuñgina le furiram pino kame nane kule kunyam prowam bafunaig le

¹² tanjo ta yabanmba sakina: O Sunjo, yiñe gabat Abraham tuku Mbara, ne kite yiñe gabat Abraham idusmba ye turya.

¹³ Ye kule burok te tugumñge minet le tumbrañ te tuku pino mbanzo kame nane kule kunyam prode.

¹⁴ Ye pino ande teñenmba sawamñgit: Nane waim kule ñak ta ye sa le ye nyi ñga sawamñgit. Pino ta nu sakuwa: Ne ilmaba le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamñgit ñguwa ndeta ye katesewamñgit. Ne pino ta nane piro tanjo Isak tuku pino madina ñga katesewamñgit. Nu tanjakuwa le ne ye tuku gabat buk turat ta ye katesewamñgit ñgina.

¹⁵ Nu yabanmba minna le Betuel tuku kulim nyunu Rebeka nu kilke waim kuramba prona. (Rebeka mam nuñe Betuel. Betuel nu Nahor le Milka tuku kiño nakile. Nahor nu Abraham tuku maib nuñe).

¹⁶ Rebeka nu ñgarosu tumail pasi mayenu ndo. Nu buk tanjo ande ndon kinye ndakina. Nu ndeka kule burok ta tugum promba waim kule kunyna sulumba mañ luka mbuna.

* 24:2: Hibru mbal nane tanjamba pasa sanjri pilewanu (Mulum Pasa 47.29 kanjerap)

¹⁷ Tanjana le piro tango ta nu pinderka nu tugum kina sulumba sana: Waim kule ta ye sa le ye kule nyi ngina le

¹⁸ nu ndek sana: O tango sungo, ne ilmba nya ngina sulumba nu waim kule te-ibenmba biye njak minmba nu tuna le kule nyina.

¹⁹ Nu kule nye denpurna le Rebeka nu sana: Ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi le nane mata nyuwaig ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba nu pitik ndo nuje waim kule aganjmor kule nyade tuku nza ta sinamnge kutuna sulumba pinderka kumba ka kule burok tugum promba tango ta tuku kamel kame tuku kule kunye ninmba minna le kamel kame ta njakmba nyinaig le

²¹ piro tango ta nu ye Sungonje buk turyat e nga idusmba maninok pino ta kanjgermba minna.

²² Nu kule kunye denpurna le tango ta fumbe sikor ande golmbi wakeiwanu ta tumba nu tuku fumbe mbolnje pilmba sagi armba golmbi wakeikanu ta turmba kilmba nu tuku wai mban mbolnje siluk tuna sulumba sana:

²³ Ne saka. Ne mam naje ima? Mam naje tuku wandeknje yije kuasmbi ye ndon sine kinyam tuku ma njak e ngina le

²⁴ nu sana: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kinjo.

²⁵ Sine ire sungomba kamel kinyam tuku njak. Kamel tuku nyamagan mata sungomba minig. Tane mata kinyam tuku ma njak ngina le

²⁶ tango ta pasa ta ismba loka Sungo tuku nyu te-dungina sulumba

²⁷ sakina: O Sungo, yije gabat Abraham tuku Mbara, sine ne tuku nyu te-dungube. Ne mara mara ye tuku gabat turte. Nenje ye mindeyumba ndin tumyat le ye yije gabat tuku kuasmbi tugum prowit ngina.

²⁸ Kile pino ta pinderka ina nuje tuku wande mbol kumba pro tanje nane wam kubeu ningina le

²⁹⁻³⁰ Rebeka tuku leu nuje Laban nu kulim nuje wam kubeu ningina ta isna sulumba fumbe tuku sikor ta kanjgermba sagi ar kulim nuje tuku wai mban mbolnje minnaik ta turmba kanjerka nu pitik ndo kilim ka Abraham tuku piro tango kamel

kame ndon kule burok tugum tanje minnaig ta sota kina sulumba sana:

³¹ Sungo tuku nyaro ne mbolnje minit. Ne ndanam kilim tenje tin minit? Ne yale le sine wande mbol kab. Ye buk tane tuku ma wakeiwit. Ne tuku kamel kame tuku ma mata njak ngina.

³² Tanjakina le piro tango ta nu wande mbol kina le Laban nu kamel kame tuku kuminj depol kame ta paske lika ire farningina sulumba nyamagan kilmba pro ningina le nyinaig. Tanjanaig le Laban nu manj kumba Abraham tuku piro tango, tango kame nu ndon promba minnaig ta tuku kule tumba luka prona le nane kupe minyanjinaig.

³³ Tanjanaig le nane piro tango ta tuku pagumba tunaig kande nu sakina: Ye pasa ande njak. Nyamagan te minwa le ye pasatumba isukusamngit ngina le Laban ndek sakina: Ta maye. Saka le sine isbe ngina.

³⁴ Tanjakina le nu ndek sakina: Ye Abraham tuku piro tango.

³⁵ Sungonje ye tuku gabat nyaro mayenu tuna le nu maror tango mayok kina. Nu Sungonje sipsip meme makau kamel donki silwa ndametin, gol ndametin, piro tango, piro pino aganj ndende gudommba tuna.

³⁶ Yije gabat tuku pino Sara nu saibo pilmba Abraham tuku kinjo te-pilna le nu nuje aganj ndende ta kinjo nuje tuna.

³⁷ Yije gabat nu ye sayina le ye nu tuku pasa sanjri pilewen. Nu tenenmba sayina: Ne Kanannge yije kinjo tuku pino ande ndata.

³⁸ Ne kumba yije kuasmbi yije ndare kame tugum kaye sulumba nane ngamuknje yije kinjo tuku pino ande ta nga sayina le

³⁹ ye ndek yije gabat tenenmba kusnawen: Pino ta ye dubiyam mbulwa ndeta ye ndani ngen le

⁴⁰ nu lafumba sayina: Ye mara mara Sungo tuku minje dubiwet tuku. Nu nuje enel kukulwa le ne turnamngat. Tanjawa le ne ye tuku kuasmbi mbolnje ye tuku ndare ngamuknje yije kinjo tuku pino ande tamngat.

⁴¹ Ne ye tuku pasa sanjri pilewat ta pur ndawa. Ne ye tuku kuasmbi tugum prowa

le nane pino ta ne ngailnuwaig ndeta pasa ta ake ka ngisikuwa nga ye sayina.

42 Ye kite kule burok tugum nzinge prowit sulumba tejenmba yabanjit: O Sungo, yiye gabat Abraham tuku Mbara, ye ilit ta tuku aganj alonu te-mayokmba tumya le kanjeri.

43 Ye kule burok te tugumnge minet. Pino mbanzo ande kule kunyam prowa le ye nu tejenmba sawamngit: Nane waim kule njak ta ye sa le ye nyi nga sawamngit. Pino ta nu sakuwa:

44 Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamngit nguwa ndeta ye katesewamngit. Pino ta nenje yiye gabat tuku kinjo nuje tuku pino madina ngit.

45 Ye wamdusmbi yabanmba minit le Rebeka nu waim kuramba prowat sulumba ndeka kule burok sinam tanje waim kule kunyat le ye nu sawit: Ye kule afu nyam nga sawit.

46 Tanakit le nu pitik ndo waim te-ibenjat sulumba sayat: Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi ngat. Ye kule tumba nyit le nu kamel kame tuku mata kule kunyat.

47 Tanawat le ye nu kusnawit: Ne mam nane ima ngit le nu sayat: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kinjo nga sayat le ye fumbe sikor ta tumba nu tuku fumbe mbolnje pilit sulumba sagi armba ta kilmba nu tuku wai mban mbolnje patikit sulumba

48 loka Sungo tuku nyu te-dungit. Nu yiye gabat Abraham tuku Mbara. Nuje ye mindeyumba ndin tumyat le ye yiye gabat tuku kuasmbi tugum prowit sulumba nzamu nuje tuku kulim kanjerit ta ye yiye gabat nu tuku kinjo nuje tuku pinonu tamngit.

49 Ta tuku tane ye tuku gabat idusmba pino ta ye sam kumunj e ko kuga? Tugusemba ye sayap le ye isi sulumba ame manau kam tuku ta kila palmbimngit nga Laban nane saningina.

50 Tanakina le Laban nale Betuel ndon lafumba sakinaik: Sungonje ne kukulnat le ne te prowat tukunu sine ame pasatube? Sine pasa kuga.

51 Rebeka minit te. Ne nu tumba kaye. Nu nane gabat tuku kinjo nuje tuku pino minamngat. Ne Sungo tuku minje dubimba tanjamba ka nginaik le

52 Abraham tuku piro tanjo ta pasa ta ismba truk kumba Sungo tuku nyu te-dungina sulumba

53 mindepiyam tuku aganj ndende silwa golmbi wakeikinaig tuku tawi afu turmba kilmba Rebeka tuna sulumba aganj ndende magenu afu leu nuje nale ina nuje ndon nikina.

54 Tanjana sulumba nu tanjo kame nu ndon pronaj ta nane njakmba isukusmba kule nyumba furirna le tanje kinynaig.

Mafena le maratukuk tinga nu nane saningina: Ye kile luka yiye gabat sota kambimngit ngina le

55 Rebeka leu nuje nale ina nuje ndon sakinaik: Kulim te kusem ndindo ait 10 tanjamba sine ndon minwa le tumba kape nginaik.

56 Tanakinaik le nu ndek sanikina: Tane ye ngail ndakap. Sungonje ye turyina le alonu mayok ket tukunu ye dalke nda. Ye kile ndo man luka yiye gabat sota kanjit ngina.

57 Tanakina le nale sakinaik: Sile kulim wika kusnawamkik nginaik sulumba

58 Rebeka wika kusnanaik: Ne tanjo te ndon kambimngat e nginaik le nu sakina: Au. Ye kambimngit ngina.

59 Tanakina le Rebeka nuje kulat pino ndon nale Abraham tuku piro tanjo kame ndon kambim bafunaig le

60 nale Rebeka nyaro pasa tumba sakinaik: O sile tuku kulim, ne tanjo kuasmbi sunjokanu tuku ina nanjine minwa. Ne tuku mbun kat nane nane ngueu mbal ndon kame bumba nanjine tumbran yaika kilwaig nginaik.

61 Tanakinaik le Rebeka nuje piro pino mbanzo afu ndon nane kamel ponga mbolnje minyokinaig le Abraham tuku piro tanjo ta Rebeka tumba kinaig.

62 Ait ta mbolnje Isak nu Negeb ma baknu mbolnje minna tuku. Mara ande nu kule burok nyunu "Sunjo abo tugu njak nu ye kanjeryate" ta kusremba

⁶³ furiram tiŋtiŋka ake kaloymba kina sulumba mambilmba kamel afu promba ilnaig le kaŋgerkina.

⁶⁴ Rebeka nu mambilmba Isak kaŋgermba kamel mbolŋge ibeŋ kina sulumba

⁶⁵ Abraham tuku piro taŋgo ta kusnana: Taŋgo ilit si imaŋge ŋgina le piro taŋgo ta lafumba sana: Taŋgo si yiŋe gabat ŋgina le Rebeka nu kumiŋ tumba tumail pasi soŋgina.

⁶⁶ Piro taŋgo ta promba nu maŋau kina ta ŋakmba Isak kubeu tuna le ismba

⁶⁷ Rebeka tumba ina nuŋe Sara tuku baibai sinamŋge pilmba nuŋe pinonu tina. Taŋamba nu Rebeka tuku kume purna sulumba ina nuŋe buk kumna le nu ŋgamuŋgal tatruka minna ta kile nu garena.

25

Abraham tuku ndare

¹ Abraham maŋ pino ande nyunu Ketura tina le

² nu Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak, Sua nane kile-patikina.

³ Yoksan nu kiŋo armba kile-patikina ta ande Seba ande Dedan. Dedan tuku mbuŋ ta Asur mbal Letus mbal Leum mbal.

⁴ Midian nu kiŋo 5 kile-patikina. Nane tuku nyu ta teŋenmba. Efa, Efer, Hanok, Abida, Elda. Kiŋo kame ta ŋakmba Ketura tuku ndare.

⁵ Abraham nu nuŋe agaŋ ndende ŋakmba Isak tuku wai mbolŋge kusrekina sulumba

⁶ nuŋe kiŋo kat nuŋe pino afu ndoŋ kile-patike likina ta mata gare agaŋ afu niŋgina sulumba nane kukulniŋgina le ki-naig. Abraham nu kume ndaka minna le nane Isak kusremba ki prote kumam kinaig ka taŋge minnaig.

Abraham nu kumna

⁷⁻⁸ Abraham nu saibo pile mayemba yar 175 ŋak minna sulumba nu kumna.

⁹⁻¹⁰ Kiŋo kat nuŋe ar ta Isak nale Ismael nale mam nakile tuku mindesiŋ tumba ka Makpela ndame burok ta sinamŋge nu tumba pilnaik. Ndame burok ta Abraham nu o buk piyo nuŋe Sara tumba pilna. Makpela kilke ta Mamre tugumŋge minna ta o buk Hitnu taŋgo Soar tuku kiŋo nuŋe

Efron nu tuku kilke minna le Abrahamŋge nu tugumŋge piyana tuku.

¹¹ Abraham nu kumna le Kuate nu Abraham tuku kiŋo nuŋe Isak nyaro tuna le nu mine mayena. Nu kule burok nyunu “Sunjo abo tugu ŋak nu ye kaŋgeryate” ta tugumŋge minna.

Ismael tuku ndare

¹² Sara tuku piro pino Isipnu Hagar nu Abraham ndoŋ Ismael te-pilnaik.

¹³ Ismael tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋenmba. Kiŋo mulum ta nyunu Nebayot. Kiŋo afu nu dubimba pronaig ta nyu naŋgine teŋenmba. Kedar, Adbel, Mibsam,

¹⁴ Misma, Duma, Masa,

¹⁵ Hadad, Tema, Yetur, Nafis, Kedema.

¹⁶ Nane ŋakmba Ismael tuku kiŋo kat nuŋe. Nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuŋ kat naŋgine tuku nyu ta tumba nane afu tumbran yimyam ninde lika minnaig le nane afu ma yimyam mbol kine promba minnaig. Nane 12 ta tumbran mboŋ 12 ta tuku gabat minnaig.

¹⁷ Ismael nu yar 137 ŋak minna sulumba nu kumna.

¹⁸ Ismael tuku mbuŋ kat nuŋe nane Awila tuku kilke Sur tuku kilke ma ŋgamu-ŋgamuŋge minnaig. (Ma ta Isip limba ki prote kumamŋge Asiria kambim tuku ndin ta tugumŋge minit). Nane Isak tuku mbuŋ kat nuŋe ndoŋ purka yimyam minnaig.

Isak tuku kiŋo armba

¹⁹ Abraham tuku kiŋo nuŋe Isak tuku wam kube ta teŋenmba.

²⁰ Isak nu yar 40 ŋak minna sulumba Rebeka tina. Rebeka nu Aramnu Mesopotamia kilke mbolok pino. Mam nuŋe Betuel. Leu nuŋe Laban.

²¹ Isak nu piyo nuŋe niŋkina le nu Sunjo yabaŋna le Sunjo nu tuku yabaŋ pasa ismba piyo nuŋe wakeina le kiŋo konna ta

²² fungul sinamŋge kiŋo armba ŋak. Kiŋo ar ta nale fungul sinamŋge suŋgomba muŋgu signa-signaŋa minnaik le nu kamusmba wamdusembi sakina: Ndaŋam tuku ye tuku kiŋo ar te muŋgu signa-signaŋa minik ŋgina. Taŋakina sulumba nu katesewam tuku Sunjo kusnawam kina le

23 Sunjonje nu sana: Kiño armba ne tuku fungul sinamnje minik ta kilepatika le nale tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi armba mayok ka nane purka yimyam minamngaig. Andenje ande tuku sanjri liwamngat. Kiño mulum nu kiño ngumnenjamngat ta tuku minje kumnemnje minamngat nga sana.

24 Rebeka nu kiño te-palmbim tuku ait kumungina le nu kiño armba kilepatikina.

25 Kiño mulum te-pilna ta ngarosu gurgurnu ngue kumuk. Ta tuku nane nyun ta Esau* nginaig.

26 Nu dubiknu maib nuje nu Esau tuku kupe tugu biymba njak prona. Ta tuku nane nyun ta Jakob† nginaig. Isak nu yar 60 njak minna le Rebeka nu nale ar ta kilepatikina.

27 Nale sugokinaik sulumba Esau nu kanzerek tanjo minmba nu mara mindek sayokam duje kambinu le Jakob nu tanjo mukuknu minmba nu mara mindek tumbranje ndo minanu.

28 Esau nu aganjmor bale farmba mam nuje tambinu le kuapika nyumba minanu tukunu nu Esau tuku kume purna le Rebeka nu Jakob tuku kume purna.

29 Ait ande Jakob nu pagumba minna le Esau nu dujenje sayokmba minna sulumba guba mayena le luka tumbran prona sulumba

30 Jakob sana: Kule pak gurgur ta ye inum sa le nyi. Ye guba mayeyumba isu baklelyumba am kuilkuilyate ngina. (Ta tuku nane nu tuku mape nyu ande kitek Edom‡ nginaig).

31 Tanjakina le Jakob nu lafumba sakina: Ne kiño mulum tuku aganj ndende nyaro pasa njakmba ye samngat kande ye kule pak te ne tini le nya ngina le

32 Esau nu ndek sakina: Ta maye. Ye guba mayeyate. Ye kumi le nyaro pasa ta ye turye nda. Kule pak ta ye inum sa le nyi ngina le

33 Jakob ndek nu sana: Kuga. Ambonja ne sinjka son pasa sanjrinu ye saya ngina le Esau nu pasa ta sanjri pilemba kiño mulum tuku aganj ndende ta Jakob tuna.

34 Tanjakina le Jakob nu kule pak bret afu turmba Esau tuna le nyina. Nyina sulumba nu tinga kina. Tanjamba Esau nu mulum manau ta ake aganj tanjan nga bukngina.

26

Isak nu Gerar tumbranje minna

1 O buk Abraham tuku ait mbolnje guba sunjo prona tanjamba kile man guba sunjo prona le Isak nu Filistia mbal tuku gabat sunjo Abimelek sota Gerar tumbran kina.

2 Tanjana le Sunjo nu Isak tugum promba sana: Ne Isip kilke mbol ndakaye. Ne ye tuku minje dubimba kilke te mbolnje ndo mina le

3 ye ne ndon mini sulumba ne nyaro tanbimngit. Kilke te njakmba ye ne nane ndare ndon sertingi sulumba sinjka son pasa buk mam nane Abraham sawen ta kumuwanngit.

4-5 Yenje ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino gudommba samba mbolnje mbai minig tanjan mayok kuwaig le ye kilke te njakmba nane serningamngit. Mam nane nu ye tuku minje dubina sulumba pasa njakmba nu sawen ta kumuna. Ta tuku tanjo kuasmbi njakmba nane tane tuku saka nane nanjine nanjine afu nyaro ninje likamngaig nga Isak sana.

6 Isak nu Gerar tumbranje minna le

7 tumbran ta tuku tanjo kame nane piyo nuje tuku Isak kusnanaig le nu nane sanjgina: Pino te yije kulim ngina. Rebeka nu tumail pasi ngarosu mayenu ndo tukunu nu tanjo kame nane Rebeka tam tuku ye baleyamngaig nga idusmba kuru-kuruka pino te yije pino ngam mbulna.

8 Tanjamba minnaig le mara ande Filistia mbal tuku gabat sunjo Abimelek nu bubre malangambi mambilna kande Isak nu Rebeka kire-kirembe minna le kanjerna.

9 Kanjerna sulumba nu tanjo afu kukuningina le pro Isak tumba Abimelek tuku wande mbol kinaig le Abimelek nu sana: Ne ndanam saka pino ta yije kulim ngina. Pino ta nane pino nga Isak sana le nu ndek sakina: Ye idusen ye tanjaki le nane ye baleyamngaig nga idusen ngina.

* 25:25: Esau nyu ta tugunu Njue Kumuk † 25:26: Jakob nyu ta tugunu Kupe Tugu ‡ 25:30: Edom nyu ta tugunu Gurgur

10 Tanjakina le Abimelek nu sana: Ne ame manjau sine mbolnje kina tuku? Ye tuku tanjo ande piyo nane ndon kinyna kande nenje sine une singina kande ngina.

11 Tanjakina sulumba Abimelek nu nuje mbal njakmba saningina: Tanjo andenje tanjo te ko piyo nuje njayo siliwa ta nu kumamngat ngina.

12 Sunjo tuku nyaro Isak mbolnje minna le Isak nu aganj tumunu bareningina ta yar ta mbolnje nyamagan sunjomba pronaig le kanjerkina.

13 Tanjamba nu aganj ndende sunjomba kilmba maror tanjo mayok kina.

14 Nu sipsip makau piro mbal sunjomba njak minna le Filistia mbal nane nu kanjermba am kikonj tinginaig le

15 nane kule burok kame mam nuje Abraham kume ndakina le nuje piro tanjo kamenje sarke likinaig ta luka kilke kaininginaig.

16 Tanjanaig le Abimelek nu Isak sana: Ne tanjo sunjo nyu njak. Ne sine njakmba lisingit. Ne sine tuku kilke te kusremba kaye ngina.

17 Tanjakina le Isak nu ma ta kusremba Gerar tuku ma gutonj ta mbol kina sulumba tanje nane baibai patika minnaig.

18 Tanjamba minnaig ma ma Isak nane kule burok kame mam nuje Abraham tuku ait mbolnje sarke likinaig le Filistia mbalnje luka kilke kaininginaig ta manj luka sarke likinaig. Sarke likinaig sulumba Isak nu mam nuje kule burok ta buk nyu patike likina ta tanjamba manj nyu ndui ta ndo patike likina.

19 Tanjamba Isak tuku piro tanjo nane ma gutonj tanje burok inum manj sarkinaig le kule bulbulmba prona.

20 Prona le Gerar tumbranj tuku aganjmor kulat tanjo nane Isak tuku kulat tanjo kame ndonj kualeyauka kame pasa tumba minnaig sulumba sakinaig: Kule burok te sine tuku nginaig. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Kame Pasa ngina.

21 Kile Isak tuku piro tanjo nane manj burok inum sarkinaig le kame pasa manj tingina. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Munju Gubra ngina.

22 Tanjamba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina sulumba burok inum sarkina le kile kame pasa pro ndana tukunu Isak nu kule burok ta nyun ta Mine Mayenu ngina. Tanjakina sulumba sakina: Sunjonje kilke sungokanu singina le sine mine mayewamngig ngina.

23 Kile Isak nu ma ta kusremba Berseba tumbranj prona le

24 furir ngamu Sunjo nu nu tugum promba sana: Ye mam nane Abraham tuku Mbara. Ne kuru kuru ndaka. Ye ne ndon minmba sinjka son pasa buk mam nane Abraham sawen ta kumuwi sulumba yenje ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino sunjomba mayok kanjaig ngina.

25 Tanjakina le Isak nu ndame turnanja atraukam tuku pa lanjan wakeina sulumba Sunjo mbarinjmba nu tuku nyu te-dungina. Tanjamba nane tanje baibai patika minnaig le nu tuku piro tanjo kame nane manj kule burok ande sarkinaig.

Isak nale Abimelek ndonj wamdus ulendinaik

26 Abimelek nu Ahusat le kame gabat Pikol ndonj nane Gerarnje Isak sota pronaig. (Ahusat nu kame ait mbolnje nu Abimelek wam paguwanu tanjo).

27 Nane pronaig le Isak nu nane kanjerka kusnaningina: Tane buk ye kasuryumba pitaiyinaig. Tane kile ndanam tuku ye tugum prode ngina le

28 nane nu sanaig: Sunjo nu ne ndonj minit ta sine kila. Ta tuku sine ne ndonj wamdus ulendiwam proweg. Ne pasa sanjri pilemba

29 sine mbolnje manjau njayonu ande ndaka. Sine mata buk ne mbolnje manjau njayonu ande ndakigenj. Sine ne mbolnje manjau mayenu kumba mine mayegenj le ne sine kusreka kina. Kile Sunjo tuku nyaro ne mbolnje minit nginaig.

30 Tanjakinaig le nu nane tuku paguna le nane nyinaig.

31 Mafena le nane pasa katmba ngamungal tumanaig sulumba nane kinaig le Isak nu nane mindeka ndinnje mbilningam kina.

32 Ki ait ndui ta mbolnje ndo Isak tuku piro tanjo kame nane pro kule burok ande

sarkinaig ta tuku Isak kila samba sanaig: Sine buk kule inum kanjergig nginaig le

³³ nu kule burok ta nyun ta Seba* ngina. Ta tuku tumbran ta kile Berseba tumbran ngade.

Esau tuku pino afu

³⁴ Esau nu yar 40 kusremba Hitnu pino armba kilna. Pino ar ta ande Yudit ande Basemat. (Yudit nu Beri tuku kulim nuje. Basemat nu Elon tuku kulim nuje).

³⁵ Esau nu pino ar ta kilna le Isak nale Rebeka ndon nale pino ar ta tuku ngamungal piti nak minnaik.

27

Isak nu nyaro pasa Jakob tuna

¹ Isak nu saibo pilmba am tukulok minna le nu kiyo nuje mulum Esau wika sana: Mam o ngina le nu ndek sakina: Ye minet te ngina.

² Tanjakina le mam nuje nu sana: Ye buk saibo pilmba kumam tuku ait patukate ta ne kila.

³ Ne kile tui tumba duje kumba ye tuku agam mor ande nguikok balewe sumba

⁴ ye nzaliyate tanjamba pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi ngina.

⁵ Isak nu Esau wam pagumba minna le Rebeka nu kagmamba ismba minna. Esau nu sayokam kina le

⁶ Rebeka nu kiyo nuje Jakob sana: Mam naje aba naje Esau ndon pasataik le ye isit.

⁷ Nu tenemba aba naje sawat: Ne agam mor ande balemba ye tuku pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba Sunjo am mbolnge nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi nga sawat.

⁸ Ta tuku kiyo, ne kile ye isa sulumba ame wam kam tuku sani kande ne kumukuwa.

⁹ Ne agam mor tuku fonde ta sinam kaye sulumba meme fatnu armba butuknu kilmba ye tugum te prowa le mam naje nzalite tanjamba paguwi le

¹⁰ ne tumba ka mam naje tawe. Mam naje nyamagan ta nyumba nuje nyaro

pasa ta ne tinwa sulumba nu kumwa nga Jakob sana.

¹¹ Tanjakina le Jakob ndek ina nuje sana: Ye tuku aba Esau nu ngue kumuk. Ye ngarosu basle nu.

¹² Mamnge ye kireyuwa sulumba ye nu yabriwi ta nu kateseyumba ye nyaro pasa se nda. Nu ye kasuryumba nguspeyamngat ngina le

¹³ ina nuje nu sana: Kiyo, nu tanjawa ndeta kasur pasa ta ye mbolnge minamngat. Ne kile ndo pasa ne sanit ta kumumba ka meme sakit ta kilmba yale ngina.

¹⁴ Tanjakina le Jakob nu kumba meme armba ta kilmba ilmba ina nuje tuna le ina nujenge mam nuje nzalina tanjamba paguna sulumba

¹⁵ Esau tuku tawi mayenu ndo wande mbolnge minna tuku ta tumba Jakob tuna le silikina.

¹⁶ Silikina le Rebeka nu meme ngaronu kilmba Jakob tuku wai mbolnge njinfok basle nu ta mbolnge turmba patikina sulumba

¹⁷ nyamagan kikonu kuapikina ta tumba bret piyna ta turmba tumba Jakob tuna.

¹⁸ Tanjana le Jakob nu mam nuje tugum kina sulumba sana: Mam a ngina le mam nuje woka sakina: Ae ne kiyo ima e ngina le

¹⁹ Jakob nu sakina: Ye kiyo naje mulum Esaunge. Ne pasa sakat ta ye ne tuku minje kumuwit. Ne ndem ye kilmba prowit te nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina le

²⁰ mam nuje nu sana: O kiyo, ne ndanmba pitik ndo agam mor te-silikat ngina le Jakob nu lafumba sana: Ne tuku Mbara Sunjo nuje ye turyat le ye agam mor inum te-silikat ngina.

²¹ Tanjakina le mam nuje nu sana: Ne dirka ye tugum te yale le ye ne kireni. Ne sonndo Esau e ko kuga ngina le

²² nu dirka mam nuje tugum kina le mam nuje nu kirembe sakina: Ne tuku nin tugu Jakob tuku nin tugu tanjan ta wai Esau tuku wai tanjan ngina.

²³ Ta ndanam? Jakob tuku wai ta Esau tuku wai tanjan ngue kumuk tukunu Isak

* 26:33: Seba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule

nu nginnganka Yakob kila pile ndakina sulumba nu Yakob nyaro pasa tambim bafumba

²⁴ nu man lato kusnana: Ne sonndo Esaunge e ngina le au ye nunge ngina.

²⁵ Tanakina le mam nuje nu sana: Ndem kilmba prowat ta ye sa le ye nyi. Ye isukuse denpurmba ne nyaro pasa sani ngina. Tanakina le Yakob nu nyamagan tumba mam nuje tuna sulumba nu grep kule tumba turmba mam nuje tuna le nyina.

²⁶ Nyina sulumba mam nuje ndek nu sana: Kiño, ne ilmba ye mumuya ngina le

²⁷ nu dirka mam nuje tugum kumba nu mumuna. Tanana le nu tawi mundur ta kamusmba nyaro pasa tuna sulumba sakina: Yinje kiño tuku tawi te piro ande Sunjonje nyaro tuna le mundur mayete tanamba mundurkate.

²⁸ Kuatenje sakuwa le mbai ngislu ne tuku piro mbolnje minwa le nyamagan sunjomba prowamngaig. Nu wit, grep sunjomba ne tanmbimngat.

²⁹ Kuasmbi sunjomba ne naje mbuj kat naje ndon kumnemnje sanzalnu piroka minamngaig. Tane tanjine tira kame tuku gabat minap le nane tane kumnemnje minamngaig. Nane afu tane kasurtinjuwaig ta Kuatenje mata nane kasurningamngat. Nane afu tane nyaro tinjuwaig ta Kuatenje mata nane nyaro ningamngat nga Yakob sana.

Esau nu mata nyaro pasa tam sakina

³⁰ Isak nu nyaro pasa saka denpurna le Yakob nu mam nuje kusremba kina le kile ndo aba nuje Esau dujenje luka prona.

³¹ Nu mata nyamagan mayenu kikonu kuapika tumba mam nuje tugum promba sana: Mam, ne ndem ye tumba prowit te tumba nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina.

³² Tanakina le mam nuje nu kusnana: Ne imanje ngina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kiño naje mulum Esaunge ngina le

³³ mam nuje ndek pirerek purka sakina: i... Imanje ambonga ye tuku aganjmor inum balemba kuapika tumba prowat le ye nyit? Ye buk nyit le ne prote. Ye buk nyaro

mayenu ta nu tuwit. Nyaro pasa ta nduiye nu mbolnje minamngat ngina.

³⁴ Tanaka sana le Esau nu pasa ta ismba ngamungal njayongina le sunjomba mindesimba sakina: Mam, nyaro pasa ande ye sa ngina le

³⁵ mam nuje nu sana: Mambo naje promba ye yabriyat le ye nyaro pasa ne tanmbim tuku ta nu tuwit ngina le

³⁶ Esau ndek sakina: Nu kile buk ye yabriyam aryate. Nu tuku nyu Yakob* ngade ta kumumbi. Ambonga nu kiño mulum tuku aganj ndende ta kilna. Kile man ye tuku nyaro mayenu tat. Nyaro pasa inum ye sam tuku mine ndakate e ngina

³⁷ le mam nuje nu sana: Ye buk nyaro pasa nu tuwit le nu ne tuku gabat minwa le ne nu tuku kumnemnje minamngat. Nu tuku tira kame mata nu kumnemnje sanzal minamngaig. Ye buk wit le grep njakmba nu tuwit. O kiño, ye kile ne mbolnje manjau ande kam kumunj kuga ngina.

³⁸ Tanakina le Esau nu man sangri tinga mam nuje sarsarmba sana: Mam, ne nyaro pasa ndindo not ndo e? Ye mata nyaro pasa inum sa ngina sulumba nu sunjomba malmbikina le

³⁹ mam nuje nu sana: Mbai ngislu ne tuku piro mbolnje nde ndakuwa le nyamagan sunjomba prove nda.

⁴⁰ Ne mbuj kat naje ndon tane kame bumba nyamagan kilmba nyamngaig. Tane mambo naje tuku mbuj kat nuje kumnemnje sanzal minamngaig. Tane sangri tingap ta tanjine sangrimbi minamngaig nga Esau sana.

Yakob nu nga nuje Laban sota kina

⁴¹ Esau nu mam nujenje Yakob nyaro pasa tuna le nu Yakob kasurmba gubra tumba ndek sakina: Mam kumam tuku ait buk patukate. Nu kumwa le nu tuku kuamel minmba ta kugawa le ye Yakob balewamngit ngina le

⁴² tango ande nu Esau pasatina ta kagmamba minna sulumba kumba ka Rebeka sana le nu tango ande kukulna le kumba Yakob sana le prona. Prona le Rebeka nu sana: Kiño, ne isa. Aba naje Esaunge

* 27:36: Yakob nyu ta tugunu ande Yabri

ne maṅau nu mbolṅge kat ta lafumba ne balenam sakate.

⁴³ Ta tuku ne kile ye isa. Ne patenṅ tinga nga naṅe Laban sota Haran kaye

⁴⁴ kumba ka tanṅe nga naṅe ndoṅ mina le aba naṅe ṅgamuṅgal mukuwa le

⁴⁵ maṅau ne nu mbolṅge kat ta gi-laiṅguwa le ye tanṅo ande kukuli le ne tam prowamṅgat. Kuga ta ye tuku kiṅo tale arṅeṅ ait ndindo mbolṅge kumamṅgaik ṅgina.

⁴⁶ Tanṅakina sulumba Rebeka nu Isak tugum kumba sana: Esau nu Hitnu pino armba kilna tukunu ye nale kaṅgerka kanyum mayeyate. Yakob nu mata Hitnu pino ande tuwa ta ye abo minam para ndayikat ṅgina.

28

¹ Tanṅakina le Isak nu Yakob wika wam pagu pasa sana: Kiṅo, ne Kanan pino ande ndata.

² Ne tinga wa naṅe Betuel tuku kuasmbi sota Mesopotamia kilke mbol kaye sulumba tanṅe nga naṅe Laban tuku kulim ande ta.

³ Kuate Saṅgri Nayo nuṅge kuwa le ne tuku ndare tugeka tanṅo pino gudommba mayok kuwaig le ne kuasmbi suṅgomba tuku mbuṅ naṅgine minamṅgat.

⁴ Kuate o buk wa naṅe Abraham nyaro tuna tanṅamba kile ne naṅe mbuṅ kat naṅe ndoṅ mata nyaro tinguwa le ne buk Kuatenṅe wa naṅe Abraham kilke serna le ne rawe tanṅo tanṅaṅ minyokate ta yaika minyokap ṅga Yakob sana.

⁵ Tanṅamba Isak nu Yakob kukulna le nga nuṅe Laban sota Mesopotamia kilke mbol kina. Laban nu Aramnu tanṅo Betuel ta tuku kiṅo nuṅe. Laban tuku kulim Rebeka nu Yakob le Esau tuku ina nakile.

Esau nu maṅ pino ande tina

⁶⁻⁷ Isak nu Yakob nyaro pasa tumba nu Kanan pino ande ndatuwa nga wam pagu pasa sana sulumba nu kukulna le nu ina mam nuṅe tuku miṅge dubimba pino tam tuku Mesopotamia kilke mbol kina le Esau nu wam ta kila pilna sulumba

⁸ mam nuṅe Isak nu Kanan pino tuku nzali kuga ta kamsmba

⁹ nu nzamu nuṅe Ismael sota kina sulumba Ismael tuku kulim Mahalat pinonu tina. Ismael nu Abraham tuku kiṅo ande. Ismael tuku kulim ande nyunu Nebayot.

Yakob nu Betelṅge kiṅatina

¹⁰ Yakob nu Berseba kusremba Haran kambim tuku nga kumba

¹¹ tukul ma ande mbol promba furirna le ndame ande tumba gabat tatu pilmba nu kinyna.

¹² Nu kinyna sulumba nu kiṅata mbili ande kuen ṅayo ndumornu samba mbolṅge tugunu kilke mbolṅge tingina ta kaṅgerna. Mbili ta mbolṅge Kuate tuku eṅel kame muṅgu lilika minnaig le kaṅgerkina.

¹³ Tanṅana le Suṅgo nu nu tugum tanṅe mayok ka ndek sana: Ye wa naṅe Abraham mam naṅe Isak tuku Mbara Suṅgo. Ne kinymba minit kilke te ta ye ne naṅe mbuṅ kat naṅe ndoṅ sertinṅamṅgit.

¹⁴ Ne tuku ndare tugeka kilke mbolṅge tub tub minig tanṅawamṅgaig. Ma ṅakmba tugeka kumuṅge likamṅgaig. Tanṅawaig le tanṅo kuasmbi ṅakmba tane tuku saka nane naṅgine naṅgine afu nyaro niṅge likamṅgaig.

¹⁵ Ye siṅka sanet. Ye ne ndoṅ mara mindek minmba mini sulumba ne kigraibkamṅgit. Ne ma aniṅge minamṅgat ta ye ne ndoṅ mini sulumba ṅgumneṅga maṅ tumba luka te prowamṅgit. Ye pasa te kumumba ne kusrene nda ṅgina.

¹⁶ Tanṅakina le Yakob nu aboṅga sakina: Ake ma ṅgamuṅge ye kinyit ṅga idusit ta Suṅgo nu ma te mbolṅge minit ṅgina sulumba

¹⁷ nu piriri ṅayomba kuru-kuruka sakina: Ma te tukul ma ande. Kuate minit tuku ma. Samba malaṅga tenṅe minit ṅgina.

¹⁸ Mafena le maratukuk tinga Yakob nu ndame gabat tatu pilna ta tumba kilke mbolṅge te-timba gureṅ manza ṅak ndame ta mbolṅge kutuna sulumba

¹⁹ ma ta nyunu Betel* ṅgina. (O buk nyunu minna ta Lus).

²⁰ Tanṅaka sakina sulumba nu Kuate ndoṅ pasa katmba sakina: O Suṅgo, ne ye ndoṅ minmba ye kigraibka sulumba nyamaṅganmbi tawimbi ye turyumba

* 28:19: Betel nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

²¹ ne maŋ ye tumba luka mam tuku tumbran tuguk prowa ndeta ne ye tuku Mbara Sunjo mina le ye ne tuku minje kumnemje minamngit.

²² Ndame te-tiwit ma te ne tuku nyu tedungam tuku ma minamngat. Ne agan ndende njakmbambi ye turya ta ye agan ndende ta maŋgur 10 patika ande tumba ne tanbimngit ngina.

29

Yakob nu nga nuje Laban tugum prona

¹ Yakob nu maŋ tinja ki prote kumam kina ka

² ma baknu mbolnge kule burok ande tugum prona. Kule burok ta tugumnge sipsip kuan kenmba kinymba minnaig le kanjerkina. Tumbran ta tuku sipsip kulat tanjo nane kule burok ta sipsip kule ninganu ta ndame sunjo ande tumba kule burok ta tukulanu.

³ Tumbran ta tuku sipsip furiram njakmba ta prowanu le sipsip kulat tanjo nane ndame ta barimba talka sipsip kule ninganu. Nane kule nye denpuranu le nane ndame ta maŋ tumba luka kule burok ta tukulanu.

⁴ Kile Yakob nu sipsip kulat tanjo kame ta kusnaningina: Tira kame, tane anikok ngina le nane nu sanaig: Sine Harannu nginaig.

⁵ Tanjakinaig le nu ndek nane saningina: Tane Nahor tuku kiŋo nuje Laban tane kila e ngina le nane lafumba sanaig: Au. Sine kila nginaig le

⁶ nu nane kusnaningina: Nu maye minit e ngina le nane nu sanaig: Au. Nu maye minit. Ai si. Kulim nuje Rahel mam nuje tuku sipsip kilmba ilit si nginaig le

⁷ Yakob nu ndek nane saningina: Ki mbolnge minit te tane ndanam sipsip kile sinam kambim bafude? Tane sipsip kame kule niŋmba kilmba kape le nyamagan sota nyuwaig ngina le

⁸ nane nu sanaig: Sineŋge ndo maŋau ta kam kumuŋ kuga. Nane njakmba sipsip kilmba prowaig le sine ndame sunjo si barimba talkube sulumba sipsip kame kule ningamngig nginaig.

⁹ Yakob nu nane ndon pasata minna le Rahel nu sipsip kilmba prona.

¹⁰ Yakob nu Rahel kanjermba nga nuje Laban tuku sipsip turmba kanjerkina sulumba kule burok ta tugum kumba ndame sunjo ta barimba talkumba sipsip kame ta kule ningina.

¹¹ Tanjamba nu nujem nuje Rahel mumumba gare tormba malmbikina sulumba

¹² nu sana: Mam naje ta ye tuku nga. Kulim nuje Rebeka ta yiŋe ina ngina. Tanjaka sana le nu pinderka mam nuje sota kina le

¹³ mam nuje Yakob prona pasa ta ismba nu pinderka nga nuje te-silika bagailmba mumuna. Tanjamba nu nga nuje tumba wande mbol kinaik.

Yakob nu nga nuje ndon maŋau njakmba kina ta kubeu tuna le

¹⁴ Laban nu ismba sana: Son. Ne siŋka ye tuku ndare ngina. Tanjakina le Yakob nu tambun ndindo nga nuje ndon minna.

Yakob nu Laban tuku piro tanjo tanjan minna

¹⁵⁻¹⁷ Laban nu kulim armba njak minna. Kulim mulum ta nyunu Lea. Mambo nuje nyunu Rahel. Lea nu am magenu kuga* ta Rahel nu pino ngarosu tumail pasi mayenu ndo.

Kile Laban nu Yakob sana: Ne ake pirokate ta njayo. Ne yiŋe ndare. Ne mata piya fudiŋ tam tuku. Ne saka. Ne ame piya tam tuku iduste ngina le

¹⁸ Yakob nu Rahel tuku nzali sunjokanu njak minna tukunu nu nga nuje sana: Ye yar 7 ne tuku piro tanjo mini sulumba kulim naje Rahel tamngit ngina le

¹⁹ Laban nu lafumba sana: Ta maye. Ye tuku kulim neŋe tamngat. Ye tanjo ande tambim tuku idus ndawet. Ne ye ndon piroka mina nga Yakob sana.

²⁰ Tanjakina le Yakob nu Rahel tam tuku yar 7 nga nuje tuku piro tanjo tanjan minna ta nu Rahel tuku nzali sunjokanu njak minna tukunu yar 7 ta ait armba ko kenmba tanjan nga idusna.

* 29:15-17: Hibru pasa te purfeŋnu kuga. Nu tuku am njaigonu e ko magenu ta sine katesewam kumuŋ kuga

21 Ait ta kumungina le Yakob nu nga nuje sana: Ne ait sakina ta kile kumungat. Ye kile kulim naje tamngit ngina.

22 Tanakina le Laban nu nale mungu kilam tuku nane nakmba wikina sulumba pagumba nye sunngokina.

23 Isukuse denpumba furir ta mbolnge Laban nu Lea tumba Yakob tugum kina le nu Lea tumba nu ndon kinynaik.†

24 (Laban nu nuje piro pino Zilpa tumba kulim nuje Lea tuna).

25 Mafena le Yakob nu Lea tunaig ta kanger timba nu kumba ka mbiyel nuje Laban tugum kumba sana: Ne ndanam saka manau te ye mbolnge kat? Rahel tam tuku ye piroken ta ndanam saka ne ye yabriyumba Lea sat ngina le

26 Laban ndek lafumba nu sana: Sine tuku manau ta kulim mulum ta abonja tango tuweg tuku.

27 Tale mungu kilnaik tuku kusem mineg ait 7 te kugawaig le ye ne Rahel tini le ne man lato yar 7 ye tuku piro tango tanan mina nga Yakob sana.

28 Tanakina le Yakob nu wokina le mungu kilnaik tuku kusem ta ka kugana le Laban nu kulim nuje Rahel tumba Yakob tuna.

29 (Laban nu nuje piro pino Bila tumba kulim nuje Rahel tuna).

30 Yakob nu Rahel ndon kinymba Rahel tuku kume purmba Lea tuku kume pur ndana. Tanamba nu man lato yar 7 Laban tuku piro tango tanan minna.

Lea nu kiŋo bailkamba kile-patikina

31 Yakob nu Lea tuku kume pur ndana ta Sungo nu katesemba Lea turna le kiŋo afu kile-patikina le Rahel nu ninja kiŋo kugatok minna.

32 Lea nu fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Sungo nu ye tuku piti kangerna. Kile yiŋe tango nu ye tuku kume puramngat ngina. Tanakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Ruben‡ ngina.

33 Lea nu man fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Yiŋe tango nu ye tuku kume pur ndate ta Sungo nu ismba

kiŋo te turmba ye sat ngina. Tanakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Simeon§ ngina.

34 Nu man lato fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Kile yiŋe tango nu ye ndon sailkamngat. Ye kile buk nu tuku kiŋo kenmba kile-patikit ngina. Tanakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Levi* ngina.

35 Kile nu man lato fungul nakna sulumba kiŋo ande te-pilmba sakina: Ye kile Sungo tuku nyu te-dungamngit ngina sulumba kiŋo ta nyunu Yuda† ngina. Tanakina sulumba nu man lato kiŋo ande te-pile ndakina.

30

Lea le Rahel nale Yakob piraibka kiŋo afu kile-patikinaig

1 Rahel nu Yakob tuku kiŋo ande te-pile ndakina tukunu nu aba nuje tuku tirakina sulumba Yakob sana: Ne ye kiŋo ande nda te-sa ta ye kumamngit ngina.

2 Tanakina le Yakob nu Rahel ndon gubrana sulumba sana: Ye Kuate tuku ma tam kumun kuga. Nunge ne kiŋo ngailnate ngina le

3 nu ndek sakina: Ai te. Ye tuku piro pino Bila minit te. Ne nu ndon kinyap le nu ye tuku kiŋo ande te-pile suwa. Tanawa le ye kiŋo nak mini ngina.

4 Tanakina sulumba nu Bila tumba tango nuje tuna le nu nu ndon kinynaik.

5 Tanamba Bila nu fungul nakna sulumba Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le

6 Rahel nu ndek sakina: Kuate nu manau tinreknubi ye turyat. Nu ye tuku yaban pasa ismba kiŋo ande ye sat ngina sulumba nu kiŋo ta nyunu Dan* ngina.

7 Tanamba minnaig ma ma Bila nu man fungul nakna sulumba Yakob tuku kiŋo arnu te-pilna le

8 Rahel ndek sakina: Ye yiŋe aba ndon tango piraibkek ta kile ye nu te-ibenjit ngina. Tanakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Naf-tali† ngina.

† 29:23: Lea nu nanngine manau dubimba tumail songina tukunu Yakob nu Rahel sat nga nu tumba kinynaik ‡ 29:32: Ruben nyu ta tugunu: Piti kangerna § 29:33: Simeon nyu ta tugunu: Nu isna * 29:34: Levi nyu ta tugunu: Sailka minit † 29:35: Yuda nyu ta tugunu: Nyu te-dunga * 30:6: Dan nyu ta tugunu: Kumumbi pilengate † 30:8: Naftali nyu ta tugunu: Piraib

⁹ Lea nu maŋ kiŋo ande te-pile nda ŋga katesemba nu nuŋe piro pino Zilpa tumba Yakob pinonu tuna.

¹⁰ Tanjana le Zilpa nu Yakob ndoŋ kiny-naik sulumba nu tuku kiŋo ande te-pilna le

¹¹ Lea nu sakina: Ye yiŋe mambo liwit ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Gat‡ ŋgina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Zilpa nu maŋ Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le

¹³ Lea nu sakina: Ye siŋka gare sunŋo tet. Pino kame ŋakmba nane sanunŋaig: Pino ta gare sunŋo ŋak minit ŋga sanunŋaig ŋgina. Tanjaka nu kiŋo ta nyunu Aser§ ŋgina.

¹⁴ Wit alonu kilam tuku ait mbolŋge Ruben nu piro mbol kumba ail waŋe* afu kilna ta kumba ka ina nuŋe Lea tuna le Rahel nu ndek aba nuŋe sana: Naŋe kiŋo naŋe tuku ŋgirman agaŋ ta inum ye sa ŋgina le

¹⁵ aba nuŋe nu lafumba sana: Ne buk ye tuku taŋgo tina ta kile ne maŋ yiŋe kiŋo tuku ŋgirman agaŋ te kilam sakate ŋgina le Rahel lafumba nu sana: Ne ŋgirman agaŋ ta inum ye sa ta ne furir Yakob ndoŋ kinyamŋgaik ŋgina le Lea nu wokina.

¹⁶ Furiram bafuna le Yakob nu piro mbolŋge prona le Lea nu tugum kumba sana: Furir te ne ye ndoŋ kinyamkik. Ye yiŋe kiŋo tuku ŋgirman agaŋ tamba ye ne piyanit ŋgina. Ta tuku Yakob nu furir ta mbolŋge Lea ndoŋ kinynaik le

¹⁷ Kuate nu Lea tuku yabaŋ pasa ta isna le nu funŋul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo 5-nu te-pile tuna.

¹⁸ Tanjamba Lea nu ndek sakina: Ye buk yiŋe piro pino ta tumba yiŋe taŋgo tuwen le kile Kuate nu ye tuku lafu mayenu sat ŋgina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Isakar† ŋgina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma Lea nu maŋ funŋul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo 6-nu te-pile tuna sulumba

²⁰ sakina: Kuate nu agaŋ mayenu ye sat. Kile yiŋe taŋgo ye ndoŋ minamŋgat. Ye buk kiŋo 6 kile-patike tuwit ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Sebulun‡ ŋgina.

²¹ Ngumneŋga nu kulim ande te-pilna ta nyunu Dina ŋgina.

²² Kile Kuate nu Rahel idusna sulumba nu tuku yabaŋ pasa ta ismba Rahel tuku funŋul wakeina le nu kiŋo konmba funŋulok minna sulumba

²³ kiŋo ande te-pilmba sakina: Kuatenŋge ye tuku kiko pitaiwat ŋgina.

²⁴ Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Yosef§ ŋgina sulumba sakina: Sunŋo nu maŋ kiŋo ande turmba ye suwa ŋgina.

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban tuku aganmor kulatkina

²⁵ Rahel nu Yosef te-pilna le Yakob nu mbiyel nuŋe Laban sana: Ne woka le ye maŋ luka yiŋe tumbraŋ tuguk ka.

²⁶ Ye yiŋe pino pirokumba kilen ta yiŋe kutu kame ta turmba kilmba kaŋgit. Ye ne sinzaŋ mayenen ta ne kila ŋgina le

²⁷ mbiyel nuŋe ndek nu sana: Yauk. Ne isa. Sunŋo nu ne idusnumba ye nyaro mayenu sina ta ye katesemba kila pilen.

²⁸ Ne ame piya tam ŋga idusmba ndeta ye saya le ne tini ŋgina le

²⁹ Yakob lafumba nu sana: Ye ne tuku piro taŋgo minen le ne tuku agaŋmor ye kulatken ta ŋakmba tugekinaig ta ne kila.

³⁰ Ye te nda prowen ta ne agaŋ ndende sunŋomba ŋak nda minna. Ye ne tugum te prowen le ne tuku agaŋmor puluka tugekinaig. Sunŋo nu ye idusyumba ne nyaro mayenu tinna. Ye kile yiŋe kuasmbi idusningamŋgit ŋga mbiyel nuŋe sana.

³¹ Tanjakina le mbiyel nuŋe nu sana: Ye ame piya ne tini ŋgina le Yakob ndek sana: Ye ndametiŋ kilam tuku idus ndawet. Ne ye tuku wamdus ismba ye tuku nzali dubiwa ta ye maŋ ne tuku agaŋmor kulatkamŋgit.

³² Ye tuku nzali ta teŋenmba. Ye kite ne tuku agaŋmor ta ŋakmba pilenŋgamŋgit. Sipsip fat baseunu ta ye ŋakmba kilmba meme kitek ngarosu kalbob ŋak ngarosu bagli ŋak ta turmba ŋakmba kilamŋgit. Agaŋmor kame ta ye tuku piya agaŋ tanjaŋ minamŋgaig.

‡ 30:11: Gat nyu ta tugunu: Nu lina § 30:13: Aser nyu ta tugunu: Gare sunŋo * 30:14: Ail waŋe ta nane pino funŋul wakeika pino ŋgirman turmba wakeiwanu † 30:18: Isakar nyu ta tugunu: Lafu mayenu ‡ 30:20: Sebulun nyu ta tugunu: Gare agaŋ § 30:24: Yosef nyu ta tugunu: Kiko pitaina

³³ Ye ne yabrini ta ne pitik ndo katese-wamngat. Ne ngumneŋga ye tuku piya ta pileniŋmba meme ande ngarosu bagli kugatok ngarosu kalbob kugatok ko sipsip ande baseunu kuga ta kaŋgermba ye agaŋmor ta kuayaren ta ne kila palmbimngat ngina le

³⁴ mbiyel nuŋe ndek nu sana: Ne sakate ta maye. Sile taŋape ngina.

³⁵ Ki ait ta mbolŋge ndo Laban nu kumba ka meme pailnu ngarosu mambrinŋ jak ngarosu kalbob jak meme paŋgarnu ngarosu bagli jak ngarosu kalbob jak ta jakmba kilna sulumba sipsip baseunu ta jakmba turmba kilna sulumba agaŋmor ta kiŋo kat nuŋe kulatkam tuku niŋgina.

³⁶ Taŋamba nu agaŋmor ta kilmba Jakob kusremba ma masken kina. Ait keŋmba kuganaig le ma ta tugum prona le Jakob nu mbiyel nuŋe agaŋmor afu kusrekina ta ndo kulatkina.

³⁷ Taŋamba Jakob nu ail tugu keŋmba ta tuku wainu afu kilna sulumba bagimbi waswas pike likina le ndemnu kaukauk prowe likinaig.

³⁸ Taŋanaig le nu waswas pike likina ta kilmba kumba ka agaŋmor kule nyade tuku nza sinam taŋge patikina. Patikina le agaŋmor kame kule nyam promba pailnuŋge paŋgarnu dubikinaig.

³⁹ Meme kame nane waswas patikina ta tugumŋge paŋgarnu dubikanu ta nane meme fatnu ngarosu mambrinŋ jak ngarosu bagli jak ngarosu kalbob jak ta ndo kilepatike likinaig.

⁴⁰ Taŋanaig le Jakob nu sipsip kilmba jakmba kasomŋge Laban tuku agaŋmor ngarosu mambrinŋ jak baseunu ta tumailamŋge patikina. Taŋana le Jakob tuku agaŋmor tugekinaig le nu ndek agaŋmor kame ta pilenŋga mbiyel nuŋe tuku agaŋmor kasomŋge patika nu nuŋe ta kasomŋge patikina.

⁴¹ Agaŋmor ngarosu sanŋri jak paŋgarnu dubikanu ta Jakob nu waswas pike likina ta kilmba agaŋmor kule nyade tuku nza ta sinamŋge patikanu. Taŋawanu le nane waswas ta tugumŋge paŋgarnu dubikanu.

⁴² Agaŋmor baklelok prowanu ta Jakob nu waswas pike likina ta nane tugumŋge nda patikanu. Taŋawanu le Laban nu

agaŋmor baklelok ndo kilna le Jakob nu agaŋmor ngarosu sanŋri jak ta jakmba kilna.

⁴³ Wam ta mbolŋge Jakob nu maror taŋgo mayok kumba agaŋmor, piro mbal, kamel, donki, agaŋ ndende suŋgomba jak minna.

31

Jakob nu mbiyel nuŋe Laban kusremba kua kina

¹ Laban tuku kiŋo kat nuŋe nane naŋgine naŋgine sakinaig: Jakob nu mam tuku agaŋ ndende jakmba kile likina. Nu tuku agaŋ ndende ta jakmba buk mam tuku minnaig nginaig le Jakob nu pasa ta isna.

² Mbiyel nuŋe buk nu ndoŋ gulab mayemba minnaik ta kile nu wamdus kareŋgina ta Jakob nu mata kamusna.

³ Taŋana le Suŋgo nu ndek Jakob sana: Ne luka wa mbuŋ tuku kilke mbol nane ndare kame sota kaye le ye ne ndoŋ minamŋgit ngina.

⁴ Ta tuku Jakob nu taŋgo ande kukulna le nu kumba ka Rahel nale Lea kile-siglika sanikina le Jakob sota kinaik ka nu piro mbolŋge agaŋmor kulatka minna le te-silikinaik.

⁵ Te-silikinaik le nu nale sanikina: Mam takile buk ye ndoŋ gulab mayemba minkenŋ ta kile nu wamdus kareŋgate le kamuset ta yiŋe mam tuku Mbara nu ye kusre ndayina.

⁶ Ye mam takile tuku piro taŋgo minmba piro kareŋ suŋgowen ta tale kila.

⁷ Nu ye yabri-yabriyumba ye tuku piya mata mbilmbilam gudomna ta Kuate nu ye kulat mayeyina le nu ye ŋayo sili ndayina.

⁸ Mam takile nu meme ngarosu bagli jak ta ne tuku piya nane ngina ta meme jakmba fatnu ngarosu bagli jak ndo kile-patikinaig. Nu ndek meme ngarosu mambrinŋ jak ta ne tuku piya nane ngina ta meme jakmba fatnu ngarosu mambrinŋ jak ta ndo kile-patikinaig.

⁹ Kuatenŋe mam takile tuku agaŋmor kilmba ye sina ŋga sanikina.

¹⁰ Taŋakina sulumba nu maŋ lato sanikina: Agaŋmor paŋgarnu dubikam tuku ait mbolŋge ye kinymba kiŋaten sulumba meme paŋgarnu dubikinaig maŋau ta kaŋgeren. Meme pailnu kaŋgerken

ta ṅakmba ṅgarosu mambrin ṅak ṅgarosu kalbob ṅak ṅgarosu bagli ṅak kaṅgerken le

¹¹ Kuate tuku Eṅel kiṅambi ye wika sayina: Jakob ṅgina kande ye minet te ṅgen.

¹² Nu maṅ lato sayina: Ne kaṅgera. Meme kame paṅgarnu dubikade ta ṅakmba ṅgarosu mambrin ṅak ṅgarosu kalbob ṅak ṅgarosu bagli ṅak minig. Laban nu ne mbolṅge maṅau ṅayonu kate ta ye kaṅgeren. Ta tuku maṅau te yeṅge ken.

¹³ Ye Kuate. Ye Betelṅge ne tugum prowen le ne ndame ande pilmba kilke mbolṅge te-timba gureṅ manza ṅak ndame ta mbolṅge kutuna sulumba siṅka son pasa saṅgrinu sakina ta kile ne tiṅga luka naṅe tumbraṅ tuguk kaye ṅgina ṅga nale sanikina.

¹⁴ Taṅakina le nale ndek Jakob sanaik: Mam nu sile tuku wai mbolṅge agaṅ ande kusrewam tuku mine ndakate.

¹⁵ Nu sile rawe taṅgo taṅaṅ ṅga iduste. Ambonṅa nu sile tuku ṅga nu ndametiṅ sunṅokanu tina sulumba ṅgumneṅga maṅ ndametiṅ ta ṅakmba panke suluna.

¹⁶ Mam tuku agaṅ ndende ṅakmba Kuatenṅge yaina ta sine tuku siṅgine kiṅo kame tuku. Kuate ne sanina taṅamba ka ṅginaik.

¹⁷⁻¹⁸ Taṅakinaik le Jakob nu kuaneka mam nuṅe sota Kanan kilke mbol kambim bafuna sulumba kutu kat nuṅe piyo kat nuṅe ta ṅakmba kilmba kamel mbolṅge patike likina. Taṅamba nu agaṅmor Mesopotamia kilke mbolṅge kilna ta ṅakmba sisilaniṅgina sulumba nu tuku agaṅ ndende ṅakmba ta turmba kilmba kina.

¹⁹ Laban nu nuṅe wande kusremba sip-sip ṅguenu kugernu kina le Rahel nu mam nuṅe tuku wande mbol kumba mbara kanunu saike likina ta kuayar kilna.

²⁰ Jakob nu mbiyel nuṅe yabrimba nu kila sa ndamba kua kina.

²¹ Nu nuṅe agaṅ ndende ṅakmba kilmba pitik ndo kua ka kina sulumba Yufretis kule ulmba Gilead ma taknu mbol kina.

Laban nu mbiyel nuṅe Jakob ṅgumnem dubimba kina

²² Ait keṅmba kinaig le Jakob nu kua kina ta sakinaig le Laban nu isna.

²³ Isna sulumba nu nuṅe gageu ta kilmba mara 7 Jakob dubimba kinaig ka ka Gilead ma taknu mbolṅge nu te-silikinaig.

²⁴ Furir ta mbolṅge Laban nu kinymba kiṅatina le Kuate nu tugum promba sana: Ne kurauka. Ne Jakob tuku ṅerṅerka pasa pitinu sa ndawa ṅgina.

²⁵ Jakob nu nuṅe baibai Gilead ma taknu inum mbolṅge patike likina le Laban nu nuṅe kuasmbi ndoṅ nuṅe baibai ma taknu inum mbolṅge patike likinaig.

²⁶ Kile Laban nu Jakob te-silika sana: Ndaṅam ne ye yabriyumba yiṅe kulim ar ta kame ait mbolṅge pino didika kilig taṅamba kilmba kua kina?

²⁷ Ne ndaṅam ye yabriyumba ye nda sayumba siṅsiṅndo kua kina? Ne ye sayina kande ye ne mindenumba ndinṅge sine gare-gareka mune ulmba gita katmba tambarin katmba mbilnumba ne kusrenigen kande.

²⁸ Ne sonndo maṅau ṅayonu kina. Ye mata yiṅe wa kame yiṅe kulim ar ta mumu ndaniṅmba kaṅger ndaken le kinaig.

²⁹ Ye ne ṅayo silinam kumuṅ ta furir ṅgamuṅge mam naṅe tuku Mbara nu ye ne ṅerṅerka pasa pitinu nda sanam tuku ṅga rironṅ pasa sat.

³⁰ Ne naṅe tumbraṅ tuguk kambim paranina le ye kusreyina ta ye kila ta ndaṅam tuku ne ye tuku mbara kanunu saike liken ta kuayar kilna ṅga Jakob sana le

³¹ nu mbiyel nuṅe tuku pasa lafumba sana: Ne naṅe kulim ar te ṅgailka yayiyikat ṅga ye kuru-kuruka taṅawen ṅgina.

³² Rahel nu mbara kanunu afu mam nuṅeṅge saike likina ta kuayar kilna ta Jakob nu gilai tukunu nu ndek mbiyel nuṅe sana: Ne kumba kaṅgerka. Andeṅge ne tuku mbara kanunu kilna ndeta nu balewamṅgig. Ne kile ndo taṅgo te ṅakmba tuku am mbolṅge mambila sulumba ne tuku agaṅ inum kaṅgermba ndeta agaṅ ta luka ta ṅgina.

³³ Taṅakina le Laban nu kumba ka Jakob tuku baibai sinamṅge mambilna sulumba ka Lea tuku baibai sinamṅge mambilmba ka piro pino ar ta tuku baibai sinamṅge mambilna ta agaṅ inum kaṅger ndana.

³⁴ Rahel nu mbara kanunu ta kilmba baibai sinamṅge kamel tuku kuminṅ saṅgil mbolṅge depolka kusam tuku pale ta sinamṅge sigrikina sulumba nu ta mbolṅge

minyokina. Tanje minyokina le mam nuje pro baibai sinamnge mambilna ta aganj inum kanjer ndana le

³⁵ Rahel ndek nu sana: Mam, ne ye tuku gubra ndanuwa. Ye wandek kat tukunu ye ne tuku am mbolnge ye tingam kumuŋ kuga ngina. Tanjakina le Laban nu mambilna ta nu nuje mbara kanu kame ta kanjer ndakina.

³⁶ Tanjana le Yakob nu gubra mayena le mbiyel nuje sana: Ye ame manau mbaren le ne ye aganjmor yokeranu sukte?

³⁷ Ne ye tuku aganj ndende njakmba kanjerka mambilat. Ne naje aganj inum te-silikat ndeta tenje pale le sile tuku piro tango te njakmba kanjerwaig. Tanjamba nane sile tuku manau pileŋguwaig.

³⁸ Ye yar 20 tanaŋ ne tuku piro tango minen. Ne tuku sipsip ne tuku meme nane mara mara kutunaig. Ye ne tuku meme pailnu ande kuayarmba nda nyen.

³⁹ Aganjmor nguikok ande ne tuku sipsip ande balewanu ta ye ta lafumba yiŋe sipsip inum tumba ne tinmba minen. Aganjmor ande ki mbol ko furir ngamu ngisikanu ta ne ye pasa sangrinu sayanu le ye yiŋe aganjmormbi lafumba ne tinen.

⁴⁰ Mara afu ki mbolkanu ta ye ngaro pa tinganu ko furir ma tido njayo prowanu ta ye murkenu kinyam kumuŋ kuga.

⁴¹ Tanjamba minmba ma ma ye yar 20 ne tuku piro tango tanaŋ minen. Ye yar 14 ne tuku kulim ar ta kilam tuku piroken sulumba man lato yar 6 ne tuku aganjmor kilam tuku piroken ta ne ye tuku piya mbilmbilam gudomna.

⁴² Yiŋe mam Isak yiŋe wa Abraham tuku Mbara nu ye nda turyina kande ake sinaŋ ne kusrenen kande. Ta tuku Kuate nu ye tuku piti kanjerna sulumba furir ne rironj pasa tanet nga mbiyel nuje sana.

Yakob nu mbiyel nuje Laban ndonj wamdus ulendinaik

⁴³ Kile Laban nu ndek mbiyel nuje sana: Kulim ar te yiŋe. Kiŋo kame te mata ye tuku. Aganjmor te njakmba mata yiŋe. Aganj ndende njakmba ne kile kanjerkate ta yiŋe ta ye nane ngailningam kumuŋ kuga.

⁴⁴ Kile sile wamdus ulendipe sulumba ndame afu kilmba pro tenje patikupe. Tanjamba sile manau ta gilainje nda ngina.

⁴⁵ Tanjakina le Yakob nu ndame ande tumba kilke mbolnge te-tina sulumba

⁴⁶ nuje kuasmbi kile-manjurka nane saningina: Tane kumba ndame afu kilmba pro te tanje ndame ta njakmba turnjanŋap ngina. Nane tanjanaig le nane ndame turnjanŋinaig ta tugumnge isukusnaig.

⁴⁷ Tanjamba Laban nu ma ta Yegar Saduta ngina le Yakob nu ndek ma ta Galed* ngina.

⁴⁸ Ta ndanam? Laban nu Yakob sana: Sile ngumneŋga ndame manjur ta kanjermba wamdus ulendiwik ta idusamngik ngina. Ta tuku nane ma ta nyunu Galed nginaig.

⁴⁹ Laban nu man sakina: Sile pur yimyam ka minpe le Kuate nu sile kanjerkuwa ngina. Ta tuku nane ma ta nyunu ande Mispa† nginaig.

⁵⁰ Kile Laban man lato mbiyel nuje sana: Ne ye tuku kulim ar te njayo siglika ko pino afu kitek kila ta ye kila pile nda ta Kuate nu manau ta kanjeramngat.

⁵¹ Ai te. Ndamé turnjanŋit ndame ne kilke mbolnge te-tiwat minig te.

⁵² Aganj ta kanjerka sile wamdus ulendiwik ta man idusamngik. Ye ne njayo silinam tuku ndame te liwe nda. Ne mata ye njayo siliyam tuku ndame te nda liwa.

⁵³ Abraham le Nahor tuku Mbara sile pilesikuwa ngina. Tanjakina le Yakob nu mam nuje Isak tuku Mbara nyu mbolnge mbiyel nuje ndonj pasa katmba sanjri pilena.

⁵⁴ Tanjamba Yakob ndek kumba ka aganjmor inum tumba balemba tabe ta mbolnge atraukina. Atraukina sulumba nuje kuasmbi wikina le nane promba isukusnaig. Isukuse denjpurmba nane tabe ta mbolnge kinyanaig.

⁵⁵ Mafena le Laban nu wa kat nuje nuje kulim ar ta mumuningina sulumba nane kusreka luka nuje tumbranj kina.

32

Yakob nu aba nuje te-silikam tuku kuanekina

* **31:47:** Yegar Saduta ta Aramek pasa. Galed ta Hibru pasa. Nyu tugunu ta ndindo: Pasa katam tuku ndame manjur

† **31:49:** Mispa nyu ta tugunu: Nu sile kanjerkuwa

¹ Kile Yakob nu tinga ndin dubimba kina le Kuate tuku enjel afu promba nu tesilikinaig le

² nu kanjerka sakina: Ma te Kuate nuje kuasmbi minig tuku ma ngina sulumba ma ta nyunu Mahanaim* ngina.

³⁻⁵ Tanjakina sulumba Yakob nu tango afu wam paguka saniingina: Tane kumba ka yiye aba Esau te-silika tenjemba sawap: Ye Yakob. Ye ne tuku piro tango. Ye sikile nga Laban tugumnge rawe tango tana minen ma ma kile ndo makau donki sipsip meme piro tango piro pino sungomba kilmba luka prowet. Ye tango afu kukulningan le nane ne kila pasa tinwaig le ne ye mbolnge manau mayenu ka. Tane ka tanjamba nu sawap ngina. Nu wam paguninge denpurmba nu nane kukulningina le ambonga Esau sota Edom kilke mbol kinaig.

⁶ Kinaig ka ndinje nane Esau te-silika man luka Yakob tugum promba sanaig: Sine aba naje Esau sota kagen ta ka ndinje nu tango 400 kilmba ne sota ilit ta kanjergen nginaig.

⁷ Tanjakinaig le Yakob nu ndek kuru kuru sungo tumba wamdus pitina le nu nuje kuasmbi nuje sipsip meme makau kamel agamnor ta njakmba fet arna sulumba

⁸ nuje wamdusmbi sakina: Aba Esau promba kuasmbi ande ndon kame buwa ndeta kuasmbi ande kua kuwa nga idusna.

⁹ Tanjamba Yakob nu yabanmba sakina: O yiye wa Abraham yiye mam Isak tuku Mbara ne ye isa. Ne Sungo, nenje ye sayina le ye luka yiye tumbrañ tuguk yiye ndare tuma mbal sota ka le ne ye kulatka turyam tuku sayina.

¹⁰ Ye ame manau mayenu ken le ne tanjamba ye turyina? Ye ne am mbolnge tango mayenu kuga ta ne naje pasa dubimba mara mindek ye tuku kume purmba tur mayeyina. O buk ye aganndende kugatok ndumndum ndo biymba Yordan kule pakarken ta kile ye tango kuasmbi armba njak minet.

¹¹ O Sungo, ye kile ne yabannet. Aba Esaunge ye yiye pino kinjo kame ndon bale-singikat nga ye kuru-kuruket. Ta tuku ne

sine kigraibka nga ne yabannet.

¹² Ne o buk ye sayina: Ne tuku ndare piyalnge fulbul minig tana gudommba tugekamngaig burnu kumun kuga nga sayina. Ta tuku nenje sine kigraibka nga yabannet ngina.

¹³ Furirna le nu kinyna ka mafena le maratukuk tinga Yakob nu aganndende afu Esau tambim tuku walmba patikina.

¹⁴ Meme pangarnu 200 pailnu 20 kilmba sipsip pangarnu 200 pailnu 20 kilmba

¹⁵ kamel pangarnu fat njak njak ta 30 kilmba makau pangarnu 40 pailnu 10 kilmba

¹⁶ agamnor ta njakmba fetkina sulumba nuje piro tango afu agamnor kuan ndui ndui kulatkam tuku ningina sulumba saniingina: Tane kuit nduimba ndakape. Agamnor kuan mindek munju dubidubikuwaig ngina.

¹⁷ Tanjakina sulumba nu nuje piro tango ambonga kambim tuku ta wam pagumba sana: Ne yiye aba te-silika le nu ne kusnanuwa naje gabat aninge minit? Ne ani kinit? Agamnor te njakmba ima tuku nga ne kusnanuwa kande ne tenjemba nu tuku pasa lafuwa:

¹⁸ Agamnor te njakmba ne tuku piro tango Yakobnge ne tanmbim tuku patikina le kilmba prowet. Nu mata sine dubika ilit nga sawa ngina.

¹⁹ Yakob nu tango afu piro tango ambonga kina ta dubimba agamnor kilmba kambim tuku ta mata tanjamba ndo wam pagukina sulumba saniingina: Tane yiye aba te-silika tenjemba sawap:

²⁰ Naje piro tango Yakob nu sine dubika ilit nga sawap ngina. Yakob nu tenjemba idusna: Nu agamnor te njakmba kanjerka ye tuku mbar gilaingamngat. Tanjamba nu ye kangeryumba ye ndon wamdus tumawamngik nga idusna.

²¹ Yakob nu agamnor ta njakmba patikina le kilmba kinaig le furir ta mbolnge nu bubre tam tuku ma ta mbolnge nu kinyna.

Yakob nu Penielnge Kuate ndon kame bunaik

²² Furir ndui ta mbolnge ndo Yakob nu tinga nuje pino ar ta, nuje piro pino ar ta,

* 32:2: Mahanaim nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

nuŋe kiŋo kame 11 ta nane ŋakmba kilmba kumba ka Yabok kule pakarka sim kinaig.

²³ Tanjamba nu maŋ luka nuŋe piro tango kame tugum kumba nane kukulningina le nu tuku agaŋ ndende ŋakmba kilmba kule ta pakarka kinaig le

²⁴ Yakob nu nuŋe ndo tanŋe minna.

Tanŋe minna le tango ande nu tugum prona sulumba nu ndoŋ kame bumba muŋgu bagailka minnaik le ka mafena.

²⁵ Tango tanŋe Yakob te-kinye ndana tukunu nu ndek Yakob tuku manunsu katna le supikina.

²⁶ Tanjana le tango ta nu Yakob sana: Mafete le ye kusreya le ka ŋgina le Yakob nu ndek sana: Ne ye nyaro sa ta ye ne kusrenamŋit ŋgina.

²⁷ Tanjakina le tango ta nu Yakob kusnana: Ne tuku nyu ima ŋgina le ye Yakobŋe ŋgina le

²⁸ tango ta nu sana: Ne tuku nyu Yakob kuga. Ne tuku nyu kitek Israelŋe. Ne Ku-ate ndoŋ tango kame ndoŋ mata ne sanŋri muŋgu tumka minna ta ne buk nane kile-ibenŋkina tukunu ne tuku nyu kitek Israel† ŋgina.

²⁹ Kile Yakob nu tango ta kusnana: Ata. Ne tuku nyu ima ŋgina le tango ta nu sana: Ne ndaŋam ye tuku nyu kila palmbim sakate ŋgina. Tanjakina sulumba nu Yakob nyaro tuna.

³⁰ Tanjana le Yakob nu sakina: i‡ Ye Ku-ate tuku tumail pasi kaŋgerit ta ye kume ndakit ŋgina. Ta tuku nu ma ta nyunu Peniel ŋgina.

³¹ Maratukuk nu Peniel ma ta kusremba nu grisemka gitmba kumba minna le ki prona.

³² Tango ta nu Yakob tuku manunsu katna le supikina. Ta tuku kile nane Israel mbal agaŋmor manunsunu nda nyade tuku.

33

Yakob nu aba nuŋe te-silikina

¹ Kile Esau nu nuŋe piro tango 400 ta ndoŋ ilmba minna le Yakob nu nane kaŋgerka nuŋe kiŋo kat nuŋe kilmba walna sulumba afu Lea tumba afu Rahel tumba afu nuŋe piro pino ar ta nikina.

² Tanjamba nu piro pino ar ta nakile kiŋo kat nakile ndoŋ tumailamŋe kile-tidingina le tinginaig. Tinginaig le kile Yakob nu Lea kiŋo kat nuŋe ndoŋ piro pino ar ta ŋgumnemŋe kile-tidingina le tinginaig. Nane ŋgumnemŋe maŋ Rahel nale Yosef ndoŋ kile-tidingina le tinginaig.

³ Tanjamba Yakob nu nane kusreka kina ka aba nuŋe tuku tumailamŋe truk kam 7-na le

⁴ Esau nu pinderka nu sota kina sulumba Yakob bagailmba mumuna. Tanjamba nale muŋgu malmbi-malmbikinaik.

⁵ Kile Esau ndek mambilmba pino kame kiŋo kame ta kaŋgerka mambo nuŋe kusnana: Te ima kate tuku kuasmbi ne ndoŋ prowaig ŋgina le Yakob nu sana: O aba, te yiŋe kuasmbi. Ku-ate nu ye tur mayeyina sulumba kiŋo kame te ŋakmba ye sina ŋgina.

⁶ Tanjakina le nuŋe piro pino ar ta nakile kiŋo kame kilmba pro Esau tugumŋe lokinaig.

⁷ Lokinaig le kile Lea ndek nuŋe kiŋo kat nuŋe ndoŋ nane dubika pro Esau tugumŋe lokinaig le Yosef nale Rahel ndoŋ nale ndek nane dubika pro Esau tugumŋe lokinaik.

⁸ Tanjanaig le nu mambo nuŋe kusnana: Kuasmbi ambonŋa ye tugum prowaig ta ndaŋam tuku ŋgina le mambo nuŋe nu sana: Ye ne tuku wamdus te-ibenŋam tuku nane kukulningit le ne sota kagig ŋgina le

⁹ aba nuŋe nu sana: O aba, ye mata agaŋ ndende sunŋomba ŋak. Agaŋ ndende ta ŋakmba naŋe minwaig ŋgina le

¹⁰ mambo nuŋe nu sana: Kuga. Sile gulab mayewik ŋga idusmba ndeta ne agaŋ ndende te ŋakmba kila. Ne maŋ ye ndoŋ gulab mayewik tukunu ne tuku tumail pasi kaŋgeret ta Ku-ate tuku tumail pasi kaŋgeranu suk.

¹¹ Agaŋ ndende ne tanmbim tuku kilmba prowit te ne kila. Ku-ate nu ye tur mayeyina le ye agaŋ ndende sunŋomba ŋak minet ŋgina. Tanjamba Yakob nu aba nuŋe sarsarmba pasa sanŋrinu sana le nu agaŋ ndende ta kilna.

¹² Kile Esau nu sakina: Kile sine kab. Ye ambonŋa kaŋgit ŋgina le

† 32:28: Israel nyu ta tugunu: Ku-ate ndoŋ sanŋri muŋgu tumkam tuku ‡ 32:30: Peniel nyu ta tugunu: Ku-ate tuku tumail pasi

13 mambo nuṅe nu sana: Kiṅo kame te sanḡri kugatok ta ne kila. Sipsip makau afu mata fat ṅak ṅak. Sine agaṅmor ta mara ndindo mbolṅe sunḡomba sisilaniṅbe ta nane ṅakmba kume suluwamṅaig.

14 Ne ambonḡa sila le ye gitmba agaṅmor kiṅo kame te ṅakmba kilmba ne dubi-namṅit. Tanḡamba ye Edomṅe ne maṅ te-silikamṅit ṅgina.

15 Tanḡakina le aba nuṅe ndek sakina: Tanḡamba ndeta ye yiṅe piro tanḡo afu ne ndoṅ kusreki ṅgina le Jakob nu lafumba sana: Kuga. Ye maye. Ne nane ṅakmba kilmba kaye ṅgina.

16 Tanḡakina le ki ait ta mbolṅe Esau nu maṅ tinḡa luka Edom kilke mbol kina le

17 Jakob nu Sukot kilke mbol kina sulumba nuṅe wande pilmba agaṅmor tuku baibai afu turmba patikina. Ta tuku nu ma ta nyunu Sukot* ṅgina.

18 Jakob nu Mesopotamia kilke kusremba ndinṅe piti ande te-sili ndaka Sehem tumbranḡ Kanan kilke mbolṅe prona sulumba tumbranḡ sunḡo ta tugumṅe nuṅe baibai patike likina.

19 Nu silwa ndametiṅ soṅ 10 tambu nuṅe baibai patike likina kilke ta Sehem mam nuṅe Hamor tuku kiṅo kat nuṅe tugumṅe piyana.

20 Tanḡamba nu tanḡe ndame turṅanḡa atraukam tuku pa lanḡan ande wakeina sulumba pa lanḡan ta Israel Mbara tuku nyu tumba El ṅgina.

34

Sehem nu Dina biye timba tumba totona

1 Mara ande Jakob le Lea tuku kulim Dina nu tinḡa Kanan pino afu kaṅgerkam kina.

2 Kilke ta tuku gabat sunḡo ta nyunu Hamor. Hamor nu Hiwinu tanḡo.

Dina nu ma ta mbol prona le Hamor kiṅo nuṅe Sehem nu Dina kaṅgermba biye timba tumba totona.

3 Tanḡamba nu kulim ta tuku nzali mayena sulumba nu Dina pinonu tam tuku wamdus sunḡo tumba nu tuwa ṅa sarsarmba sanḡri tinḡina sulumba

4 nu nuṅe mam nuṅe sota kumba sana: Mam, ne kulim ta ye tuku pinonu ta ṅgina.

5 Jakob nu Dina kiko maṅau tina ta nu buk isna ta nu tuku kiṅo kat nuṅe nane agaṅmor kulatkam tuku ma ande mbol ki-naig tukunu Jakob nu nane ndo tairṅa minna.

6 Tanḡamba minna le Sehem nu mam nuṅe Hamor ndoṅ Jakob ndoṅ pasatam pronaik le

7 ait ndui ta mbolṅe ndo Jakob tuku kiṅo kat nuṅe mata luka pronaig. Sehem nu Israel mbal mbolṅe maṅau ṅayonu kumba Jakob tuku kulim nuṅe biye timba tumba totona ta nane ismba wamdus ṅaigṅginaig sulumba gubra mageniṅgina.

8 Kile Hamor nu Jakob sana: Yiṅe kiṅo Sehem nu kulim naṅe tuku nzali sunḡo ṅak. Ne kulim naṅe ta ye tuku kiṅo tambim kumuṅe?

9 Sine wamdus ulendika kulim kame kiṅo kame nane muṅu kile-kile kuwaig.

10 Tanḡamba tane kilke te mbolṅe minap sulumba ma aninḡe minam ṅa idusmba ndeta ka tanḡe minmba agaṅ afu piyawam ṅak ndeta piyawap sulumba agaṅ ndende afu kilap ta tanḡine minmba minwaig ṅgina.

11 Tanḡakina le Sehem nu ndek Dina mam nuṅe leu kat nuṅe teṅenmba saniṅgina: Tane ye mbolṅe maṅau mayenu kap le ame agaṅ kilam ṅa idusap ta tane tinḡamṅit.

12 Tane ame piya kilam ṅa idusde ta ye sayap. Kulim ta tuku piya mata sunḡokanu mbolṅe madiwap. Tane tanḡine kulim ye sap le tane ame piya kilam sakap ta tane tinḡamṅit ṅgina.

13 Sehem nu kulim naṅine Dina kiko maṅau tuna tukunu Jakob tuku kiṅo kat nuṅe nane Sehem le mam nuṅe Hamor yabrinikmba sanikinaik:

14 Tanḡo ṅgaro pike ndakanu ta nu sine tuku kulim te nda. Wam ta sine mbolṅe kiko ṅak.

15 Sine buk tanḡo ṅakmba tuku ṅgaro pike likigeṅ. Tane tanḡamba ndo tanḡo ṅakmba tuku ṅgaro pike likap ta sine sinḡine kulim ta sertiṅamṅig.

* 33:17: Sukot nyu ta tugunu Baibai

16 Tane tanjapaw le sine munju kile-kile kube sulumba tane ndon sine tugu ndindo tanjan ulendika minbe.

17 Tane wam sakeg te kam mbulap ndeta sine singine kulim tumba ma tugu te kusre-wamngig nginaig le

18 Hamor le kinjo nuje Sehem nale pasa ta ismba maye nginaik.

19 Tanjo mo ta nu nu nuje kuasmbi ngamuknge tanjo sunjo nyu jak minna. Nu Jakob kulim nuje tuku nzali mayena tukunu nu dal ndaka nuje mbal kila saningam kina.

20 Hamor nale kinjo nuje Sehem ndon nale kinaik ka nakile tumbran tuku fonde malanga tugum promba nakile mbal manjurka minnaig ta saninginaig:

21 Tanjo kame ta sine ndon gulab mayenu. Nane sine tuku kilke mbolnje minwaig sulumba ma jakmba mbol kuwaig. Kilke te sungokanu sine jakmba minam kumu. Sine nane tuku kulim kame kilbe le nane sine tuku kulim kame kilwaig.

22 Nane sine wam ndindo ndo kam tuku sasikaig ta tenemba. Sine tanjo jakmba tuku ngaro pikam tuku sakaig. Nane buk nanjine tanjo kame ta jakmba tuku ngaro pike likinaig. Sine mata tanjamba kube ta nane sine ngamuknge tugu ndindo tanjan minamngig. Nane tanjamba sile sasikaig le isikik.

23 Sine tanjabe ta nane tuku aganjmor nane tuku aganj ndende jakmba sine tuku minamngig. Ta tuku sine wokube le nane sine ngamuknge minwaig nginaik le

24 tumbran ta tuku tanjo jakmba nane Hamor le Sehem tuku pasa ta ismba pasa katmba wokinaig sulumba nane tanjo ta jakmba tuku ngaro pike likinaig.

25 Mara kenmba kuganaig le tanjo kame ngaro pike likinaig ta nane ngaro rar jak minnaig tukunu nane tambik ri ndamba minnaig le Dina tuku leu kat nuje ndinok armba Simeon nale Levi ndon nale kame bagi kilmba tumbran ta kinaik sulumba tanjo ta jakmba bale far sulunaik.

26 Tanjamba nale Hamor le kinjo nuje Sehem turmba bale farnaik sulumba Sehem tuku wande mbol kumba Dina te-silika tumba kinaik.

27 Tanjanaik le Jakob tuku kinjo afu nane pro kulim nanjine kiko manjau tuna ta lafumba tumbran sunjo ta tuku gabis aganj ndende jakmba yomba kilmba kinaig.

28 Nane sipsip makau donki tumbran ta tuku aganj ndende jakmba kilmba ka piro mbolnje mata aganj ndende jakmba yomba kilmba kinaig.

29 Tanjamba nane tumbran ta tuku gabis aganj ndende ta jakmba kilmba kinjo kame fonfon pino kame ta jakmba turmba kilmba kinaig.

30 Tanjanaig le Jakob nu ndek Simeon nale Levi sanikina: Kile Kanan mbal Peris mbal kilke te tuku tanjo jakmba nane ye kasuryamngig. Ye mata piro tanjo sungomba kuga. Nane jakmba ulendika pro ye ndon kame bumba sine jakmba bale farsingamngig ngina le

31 nale ndek sakinaik: Tanjo ta nu sine tuku kulim ma ngamukok pino tanjan nga idusmba nu biye timba tumba totona. Manjau ta sine mapewam kumu kuga nginaik.

35

Kuate nu Jakob Betelnye nyaro tuna

1 Kile Kuate nu Jakob sana: Ne tinja Betel kaye sulumba kumba ka tanje mina. Tanje mina sulumba ne ndame turjanja ye atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwa. Ye Kuate. Ne aba nane Esau kusremba kua kina ait ta mbolnje ye ne tugum prowen ngina.

2 Tanjakina le Jakob nu nuje kuasmbi nuje piro tanjo ta wam paguka saningina: Tane nanjine mbara kise ta jakmba pitaike likap. Ngarosu purfenju mayok kuwaig le tawi purfenju silikap.

3 Sine ma te kusremba Betel kab kumba ka tanje ye Kuate atraukam tuku pa lanlan wakeiwamngit. Ye piti sungomba jak minen le Kuatenje ye turyina sulumba ye ma jakmba liken ta nu mata ye ndon minna ngina.

4 Tanjakina le nane mbara kanu saike likinaig ta jakmba Jakob kile tunaig sulumba nanjine kilba sikor ta turmba nu kile tunaig. Tanjanaig le Jakob nu aganj ndende ta jakmba kilmba Sekem tumbranngig ail sunjo ande kumnemngig nguke likina.

⁵ Tanjamba Yakob nane tinja ma ta kusre-naig le tumbran sugo ta njakmba Kuatenje kuru kuru serningina le nane dubi ndaki-naig.

⁶ Yakob nu nuje tango kuasmbi njak ndon kinaig ka Lus tumbran Kanan kilke mbol pronaig. Lus tumbran ta kile Betel ngade.

⁷ Tumbran ta prona sulumba Yakob nu Kuate atraukam tuku pa lanlan ande wakeina sulumba nu buk aba nuje tuku kuru-kuruka kua kina le Kuatenje nu tugum prona ta idusmba nu ma ta nyunu Betel tuku Mbara ngina.

⁸ Nane tanje minnaig ma ma Rebeka tuku piro pino Debora nu kumna le nane nu tumba ail sunjo ande Betel patumba minna ta kumnemnje ngukinaig sulumba ail ta nyunu Malmbikam tuku Ail nginaig.

⁹ Yakob man luka Mesopotamianje prona le Kuate man nu tugum promba nu nyaro tuna sulumba

¹⁰ sana: Ne tuku nyu Yakob ta kile ne tuku nyu Israel palmbimngit ngina. Tanjamba Kuate nu Yakob nyunu Israel tuna.

¹¹ Tanjakina sulumba Kuate nu sana: Ye Kuate Sangri Nayo. Tane kiyo kame kile-patikap le ne tuku ndare mbolnje kuasmbi sunjomba mayok kangaig. Ne gabat sugo kame tuku mbun nangine prowamngat.

¹² Ye o buk Abraham le Isak kilke te serniken ta kile ne tanmbimngit. Ngumnga nane ndare kame tuku kilke minamngat ngina.

¹³ Tanjaka sakina sulumba Kuate nu kusremba kina le

¹⁴ Yakob nu ndame sunjo ande tumba Kuate nu Yakob ndon pasatina ma ta mbolnje te-tina sulumba grep kule tumba gurenj butol njak ta turmba tumba ndame ta mbolnje kutuna sulumba

¹⁵ ma ta nyunu Betel ngina.

Rahel nu kumna

¹⁶ Yakob nuje kuasmbi ndon Betel tumbran kusremba Efrat tumbran patu ndanaig le Rahel nu kiyo te-palmbim tuku ait kumungina le nu ngaro rar torna.

¹⁷ Ngaro rar torna le nuje kulat pinonge nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Nu buk kiyo te-palet ngina.

¹⁸ Tanjakina le Rahel nu kumam bafuna le nu tuku sangri buk kuganaig le nu kiyo ta Ben-Omi* ngina le mam nujenje kiyo ta Benyamin† ngina.

¹⁹ Rahel nu kumna le nane nu tuku min-desinj tumba Efrat tumbran kambim tuku ndin ta tugumnje ngukinaig. (Kile nane tumbran ta nyunu Betlehem ngade).

²⁰ Tanjamba Yakob nu ndame ande tumba Rahel ngukinaig ma ta mbolnje te-tina. Ndam ta kile minit.

²¹ Tanjana sulumba Israel nane tinja kumba ka Eder tumbran tuku wande kuen njayo ta kusremba bubre tam tuku baibai patika minnaig.

Yakob tuku kiyo kame 12

²² Yakob nu kilke ta mbolnje minna le Ruben nu mam nuje tuku piro pino nyunu Bila ta ndon kinyna. Tanjana le Yakob nu kiyo nuje wam kina ta ismba nu gubra sunjo tina.

Yakob tuku kiyo kame ta ulendika 12 minnaig.

²³ Piyo nuje Lea tuku kiyo kat nuje ta tenenmba. Yakob tuku kiyo mulum ta nyunu Ruben ande Simeon ande Levi ande Yuda ande Isakar ande Sebulun.

²⁴ Piyo nuje Rahel tuku kiyo ar ta Yosef le Benyamin.

²⁵ Rahel tuku piro pino Bila nuje kiyo ar ta Dan le Naftali.

²⁶ Lea tuku piro pino Zilpa nuje kiyo ar ta Gat le Aser.

Yakob nu kiyo kame ta njakmba Mesopotamia kilke mbolnje kile-patikina.

Isak nu kumna

²⁷ Kile Yakob nu tinja mam nuje Isak sota Mamre tumbran Hebron kilke mbol kina. O buk Abraham nale Isak rawe tanjo tanjan tanje minnaik.

²⁸ Isak nu yar 180 kusremba

²⁹ saibo pile mayena sulumba nu kumna le kiyo kat nuje ar ta Esau le Yakobnje nu tumba ngukinaik.

* 35:18: Ben-Omi nyu ta tugunu: Sina sunjo tuku kiyo † 35:18: Benyamin nyu ta tugunu: Maye minam tuku kiyo

36

Esau tuku ndare

¹ Esau tuku ndare tuturmbe tejenmba kina. Esau tuku mape nyu ande Edom.

²⁻³ Esau nu Kanan pino kenmba kilna ta ande Ada ande Oholibama ande Basemat. Ada mam nuje Elon nu Hitnu. Oholibama mam nuje Ana wa nuje Sibeon. Sibeon nu Hiwinu. Basemat nu Ismael tuku kulim nuje. Leu nuje Nebayot.

⁴ Ada nu Elifas te-pilna le Basemat nu Ruel te-pilna le

⁵ Oholibama nu Yeus Yalam Kora nane kile-patikina. Esau tuku kiño kame Kanan kilke mbolnje kile-patikina ta tanjamba ndo.

⁶⁻⁷ Esau le Yakob nale aganjmor sunjgomba njak minnaig tukunu kilke nale tuma minnaik ta nale turkam kumuñ kuga. Ta tuku Esau nu pino kat nuje, kiño kat nuje, kulim kat nuje, nuje wande tuma mbal ta njakmba kilmba nuje aganjmor nuje aganj ndende njakmba Kananjge kile likina ta turmba kilmba maib nuje Yakob kusremba kilke ande mbol kinaig.

⁸ Tanjamba Esau nu Edom tuku ma taknu ta mbolnje minna.

⁹ Esau tuku ndare tuturmbe tejenmba kina. Esau nu Edom mbal njakmba tuku mbuñ nanjine.

¹⁰⁻¹³ Esau piyo nuje Ada nu kiño ndindo te-pilna ta nyunu Elifas. Elifas nu kiño kame 5 Teman, Omar, Sefo, Gatam, Kenas nane kile-patikina. Elifas tuku piyo nuje ande nyunu Timna nu kiño ande nyunu Amalek te-pilna.

Esau piyo nuje Basemat nu kiño ande nyunu Ruel te-pilna. Ruel nu kiño baikamba Nahat Sera Sama Misa nane kile-patikina.

¹⁴ Esau piyo nuje Oholibama nu Sibeon kiño nuje Ana tuku kulim. Nu kiño kenmba Yeus Yalam Kora nane kile-patikina.

¹⁵ Esau tuku ndare mbolnje kuasmbi afu pronaig ta tejenmba. Esau tuku kiño mulum Elifas nu Teman mbal Omar mbal Sefo mbal Kenas mbal

¹⁶ Kora mbal Gatam mbal Amalek mbal ta njakmba tuku mbuñ nanjine. Nane njakmba Esau piyo nuje Ada tuku ndare.

¹⁷ Esau tuku kiño nuje ande Ruel nu Nahat mbal Sera mbal Sama mbal Misa mbal ta njakmba tuku mbuñ nanjine. Nane njakmba Esau piyo nuje Basemat tuku ndare.

¹⁸ Esau piyo nuje Oholibama nu Ana kulim nuje. Oholibama nu Yeus mbal Yalam mbal Kora mbal ta njakmba tuku mbuñ nanjine.

¹⁹ Mbal ta njakmba Esau tuku ndare.

Seir tuku ndare

²⁰⁻²¹ Edom kilke tuguk mbal nane buk purka tumbran mbonj 7 minnaig. Tumbran mbonj 7 ta tuku mbuñ kat nanjine ta njakmba Hornu tanjo Seir tuku ndare. Nane tuku nyu nanjine ta tejenmba. Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

²² Lotan nu Hori tumbran mbonj le Hema tumbran mbonj ta tuku mbuñ nanjine. Lotan tuku kulim nuje nyunu Timna.

²³ Sobal nu Alwan tumbran mbonj, Manahat tumbran mbonj, Ebal tumbran mbonj, Sefo tumbran mbonj, Onam tumbran mbonj ta tuku mbuñ nanjine.

²⁴ Sibeon nu kiño armba. Ande nyunu Aia ande Ana. Mara ande Ana nu mam nuje tuku donji kame kulatka minna sulumba ma baknu mbol tanje nu kule mbam paknu kanjerkina.

²⁵⁻²⁶ Ana tuku kiño nuje nyunu Dison. Dison nu Hemdan tumbran mbonj, Esban tumbran mbonj, Itran tumbran mbonj, Keran tumbran mbonj ta tuku mbuñ nanjine. Ana tuku kulim nuje nyunu Oholibama.

²⁷ Eser nu Bilan tumbran mbonj, Sawan tumbran mbonj, Akan tumbran mbonj ta tuku mbuñ nanjine.

²⁸ Disan nu Us le Aran tumbran mbonj tuku mbuñ nanjine.

²⁹ Edom kilke tuku Hor mbal ta tejenmba. Lotan mbal Sobal mbal Sibeon mbal Ana mbal

³⁰ Dison mbal Eser mbal Disan mbal.

Edom tuku gabat sugo

³¹ Israel mbal nane buk gabat sugo kugatok. Ait ta mbolnje Edom tuku gabat sugo afu nane Edom kilke kulatkinaig.

³² Gabat sugo dubike likinaig ta tejenmba.

Beor kiño nuje Bela nu Dinabanu.

³³ Sera kiŋo nuŋe Yobab nu Bosranu.

³⁴ Husam nu Temannu.

³⁵ Bidad kiŋo nuŋe Hadad nu Awitnu. (Kame suŋgo ande mbolŋge nu Moab kilke mbolŋge Midian mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenŋkina).

³⁶ Samla nu Masrekanu.

³⁷ Saul nu Rehobotnu taŋgo. (Rehobot tumbranŋ ta kule suŋgo ande tugumŋge minna).

³⁸ Akbor kiŋo nuŋe Baal-Hanan.

³⁹ Hadad nu Paunu taŋgo. (Hadod piyo nuŋe nyunu Mehetabel. Mehetabel mam nuŋe nyunu Matred. Matred mam nuŋe nyunu Mesahab).

⁴⁰ Esau nu Edom tumbranŋ mboŋ suŋgomba tuku mbuŋ naŋgine. Tumbranŋ mboŋ ta tuku nyu naŋgine ta teŋenmba. Timna, Alwa, Yetet,

⁴¹ Oholibama, Ela, Pinon,

⁴² Kenas, Teman, Mibsar,

⁴³ Magdiel, Iram. Naŋgine kilke ta mata tumbranŋ mboŋ ta tuku nyu tinaig.

37

Yosef nu kiŋatina

¹ Yakob nu Kanan kilke mbolŋge minna. O buk mam nuŋe rawe taŋgo taŋaŋ nu kilke ta mbolŋge minna.

² Yakob nuŋe ndare tuku wam kube ta teŋenmba.

Yosef nu kiŋo mo yar 17 ŋak minmba nu mam nuŋe tuku agaŋmor aba kat nuŋe afu ndoŋ kulatka minnaig. Aba kat nuŋe ta Bila le Zilpa tuku kiŋo kame. (Bila le Zilpa nale Yakob tuku pino kame). Yosef nu maŋau ŋaigonu aba kat nuŋe ke likanu ta pro mam nuŋe tugumŋge kile-mayokka sawanu.

³ Israel nu saibo pilmba Yosef te-pilna tukunu nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna. Kiŋo kame ŋakmba tuku nza-lina ta linaŋgina. Taŋamba Israel nu Yosef tuku tawi kuen wainu kuennu ŋak minde-piye yeki yeki ŋak wakeimba tuna.

⁴ Taŋana le Yosef tuku aba kat nuŋe mam naŋgine nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna ta kaŋgermba nane Yosef ka-surnaig sulumba gulab mayenu taŋaŋ nu ndoŋ pasate ndakinaig.

⁵ Furir ande Yosef nu kiŋatina sulumba mafena le maratukuk tiŋga nu kumba ka aba kat nuŋe kubeu niŋgina sulumba

⁶ saniŋgina: Tane ye kiŋatit te kubewi le isap.

⁷ Sine ŋakmba wit ndaleke likig ta ye tuku ndale ta tiŋreknu tiŋgat le tane tuku ndale ta ye tuku ndale ta laipmba loke likaig le kaŋgerkit ŋgina.

⁸ Taŋakina le aba kat nuŋe ndek nu kusnanaig: Ne iduste neŋge ndo gabat suŋgo mina le sine ŋakmba ne kumnemŋge minbe ŋga iduste e ŋginaig. Taŋamba nane Yosef kiŋatina pasa ta tuku nane gubra lato suŋgomba tumba nu kasur mayenaig.

⁹ Ngumnenga Yosef nu maŋ kiŋatina sulumba aba kat nuŋe tugumŋge maŋ kiŋa ta kubeu niŋmba saniŋgina: Ye maŋ kiŋatit sulumba ki tambun mbai 11 ŋakmba ye tugumŋge lokaig le ye kaŋgerkit ŋgina.

¹⁰ Taŋamba nu kumba ka kiŋa ta mam nuŋe ndoŋ mata sakina le mam nuŋeŋge nu sigair-sigairmba kusnana: Anikok kiŋa taŋaŋ. Ne iduste ye, ina naŋe, aba kat naŋe sine ŋakmba ne tugumŋge lokamŋgig ŋga iduste e ŋgina.

¹¹ Yosef tuku aba kat nuŋe ta nane Yosef ndoŋ tironaig. Mam nuŋe nu Yosef tuku kiŋa ta idus timba minna.

Nane Yosef piyanaig le tumba Isip kinaig

¹² Mara ande Yosef tuku aba kat nuŋe ta nane agaŋmor kulatkam tuku Sekem tumbranŋ kinaig.

¹³ Taŋanaig le Israel nu kiŋo nuŋe Yosef sana: Ne kaye sulumba kumba ka Sekemŋge aba kat naŋe agaŋmor kulatkade ta kaŋgerka ŋgina le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kaŋgit ŋgina le

¹⁴ Israel nu ndek sana: Ne kaye sulumba aba kat naŋe tuku mine agaŋmor tuku mine kaŋgerka nane mage minwaig kande luka promba ye saya le isi ŋgina. Taŋamba Israel nu Yosef kukulna le nu Hebron ma gutoŋ ta kusremba kina ka Sekem tumbranŋ prona.

¹⁵ Pro taŋge nu kine promba minna le taŋgo andeŋge nu kaŋgermba kusnana: Ne ima sota te prote ŋgina le

¹⁶ nu lafumba sana: Ye yiŋe aba kame sotet. Nane agaŋmor kulatka tembi ndekinaig ŋgina. Taŋakina sulumba nu ndek taŋgo ta kusnana: Ne nane kaŋgerkat e ŋgina le

¹⁷ taŋgo taŋge nu sana: Nane buk ma te kusremba Dotan kambim sakinaig le ye isen ŋgina. Taŋakina le Yosef nu aba kat nuŋe ŋgumnem dubika kina ka Dotanŋge nane kile-siglikina.

¹⁸ Yosef nu maskenŋge ilmiba minna le nane nu kaŋgernaig sulumba Yosef balewam tuku pasa katmba

¹⁹ naŋgine naŋgine sakinaig: Ai si. Kiŋa tugu taŋgo prote si.

²⁰ Kile sine nu balemba mindesiŋ nuŋe tumba kule kugatok sambu ande sinamŋge bukŋgube. Taŋamba sine teŋenmba mam sabe: Nu agaŋmor ŋguikok andeŋge balemba nyina ŋgube. Taŋamba sine nu tuku kiŋa alonu prowa le kaŋgerbe ŋginaig.

²¹ Nane taŋamba sakinaig ta Ruben nu isendo ka ismba nu Yosef mapewam idusmba nane saniŋgina: Sine nu balemba

²² ake sinaŋ nu tuku ndare kutu ndabe. Ake nu biye timba tumba sambuk teŋge bukŋgube le ma ŋgamu teŋge minwa ŋgina. Ruben nu Yosef turmba maŋ luka mam nuŋe sota kukulam tuku ŋga taŋakina.

²³ Kile Yosef nu aba kat nuŋe tugum ta prona le nane nu biye timba tawi kuen wainu kuennu ŋak ta biymba sambrinaig sulumba

²⁴ nu tumba kumba ka sambu sakina ta sinamŋge bukŋginaig le minna. Sambu ta kule buk parakina tuku.

²⁵ Taŋamba nane isukusmba minnaig le kile ndo Ismael kuasmbi ande Gileadŋge Isip kambim tuku pronaig le kaŋgerkinaig. Nane agaŋ ndende suŋgomba gureŋ magenu afu kilmba kamel mbol patike likinaig.

²⁶ Kile Yuda ndek aba kat nuŋe saniŋgina: Sine Yosef balemba yubengube wam ta mayenu kuga.

²⁷ Sine nu ŋayo sili ndamba nu tumba Ismael mbal prode si nane mbol piyabe. Nu mata sine tuku maib. Sine ndare ndui ta ndo ŋgina. Taŋakina le nane wokinaig le

²⁸ Midian mbal pronaig le nane Yosef sambuk sinam taŋge tumba silwa

ndametiŋ soŋ armbambi nane mbolŋge piyanaig le tumba Isip kinaig.

²⁹ Taŋanaig le Ruben nu luka sambu miŋge ta tugum promba mambilna kande Yosef sambu sinam ta mine ndakina le nu nuŋe tawi silikina ta fetfetna sulumba

³⁰ luka mambo kat nuŋe sota kumba saniŋgina: Kiŋo ta siŋge mine ndakate. Ye kile ndaŋamŋgit e ŋgina.

³¹ Taŋakina le nane meme ande tumba balemba Yosef tuku tawi ta tumba meme ndarenu pisnenaig sulumba

³² tawi ta tumba kumba ka mam naŋgine tumnaig sulumba sanaig: Sine agaŋ te-silikig te kiŋo naŋe tuku tawi e ŋginaig le

³³ Yakob nu tawi ta kaŋgermba kate-semba sakina: Son. Tawi te nu tuku tawi. Yiŋe kiŋo ta agaŋmor ŋguikok andeŋge balemba make purpurmba nyina ŋgina.

³⁴ Taŋakina sulumba Yakob nu sina suŋgona sulumba nuŋe tawi kat fetfetmba tawi ŋayonu ande tumba silikina. Taŋamba nu ait kuen ŋayo kiŋo nuŋe tuku malmbika minna le

³⁵ nu tuku kiŋo kat nuŋe kulim kat nuŋe nane ŋakmba mam naŋgine wamdus te-ibenam tuku pronaig ta nu nane ise ndakina sulumba sakina: Ye yiŋe kiŋo tuku ninanka malmbika ma ma kumi sulumba kumanu mbal tuku ma mbolŋge nu ndoŋ minamkik ŋgina. Taŋakina sulumba Yakob nu kiŋo nuŋe Yosef tuku wamdus tatrukina le ninanka minna.

³⁶ Yakob nu kiŋo nuŋe tuku ninanka minna le Midian mbal ta nane Yosef tumba pro Isipŋge taŋgo ande nyunu Potifar nu mbol piyanaig. Potifar nu Farao tuku gabat suŋgo ande. Nu Farao tuku wande kulatkanu gabat minna.

38

Yuda le Tamar tuku wam kube

¹ Ait ta mbolŋge Yuda nu aba kat nuŋe kusreka Adulamnu taŋgo ande nyunu Hira sota kumba nu ndoŋ minnaik.

² Minnaik ma ma nu Kanan kulim ande kaŋgermba pinonu tina. Pino ta mam nuŋe nyunu Sua.

³ Minnaig ma ma pino ta nu fungul ŋakna sulumba Yuda tuku kiŋo ande te-pilmba nyunu Er ŋgina.

⁴ Tanjamba nu mañ fungul ñakna sulumba kiño ande te-pilmba nyunu Onan ñgina.

⁵ Nu mañ lato fungul ñakna sulumba kiño ande nyunu Sela te-pilna. Yuda nu Kesibñge minna le piyo nuñe kiño ta te-pilna.

⁶ Er nu sunğokina le mam nuñe Yuda nu kiño nuñe mulum ta tuku pino ande nyunu Tamar tumba tuna.

⁷ Er tuku mine ñayonu ta Sunğo nu kañgermba ndagarina le Sunğonğe nu balena le kumna.

⁸ Tanjana le Yuda nu kiño nuñe Onan sana: Ne kumba ka sinğine mañau ta dubimba aba nañe tuku pino pinonu tumba nu ndon kinya le aba nañe tuku kiño tepilwa ñgina.

⁹ Tanjakina le Onan nu kiño ta ye tuku kiño kuga ñga idusna sulumba pino ta aba nuñe tuku kiño ande nda tepilwa ñga nu pino ta ndon kinymba nuñe minde kule ta ake kilke mbolñge kutuna.

¹⁰ Tanjana le Sunğo nu mañau ta kañgermba nu gare ndana le nu mata balena le kumna.

¹¹ Tanjana le Yuda nu rugan nuñe Tamar sana: Ne luka mam nañe sota kaye sulumba pino kuembol tañaj mina le yiñe kiño Sela nu sunğokuwa le ne tini ñgina. Sela nu mata kumikat ñga mam nuñe nu tanjakina. Tanjakina le Tamar nu luka mam nuñe sota kina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Yuda piyo nuñe kumna. Nu tuku kuamel kugana le Yuda ndek nuñe Adulamnu gulab Hira ndon nuñe sipsip ñguenu kugerkam Timna tumbrañ kinaik.

¹³ Tanjanaik le tanğo ande pro Tamar sana: Rugan nañe sipsip ñguenu kugerkam tuku Timna ket ñgina.

¹⁴ Yuda tuku kiño ñgrimbik ta buk sunğokina ta Yuda nu kiño ta ñgailka Tamar nda tuna. Ta tuku Tamar nu kuembol tawi o buk silikina ta paska tawi kitek silika tumail pasi tawimbi songina sulumba kumba ka Timna kambim tuku ndin Enaim tumbrañ tuku fonde malañga ta tugumñge minyok minna.

¹⁵ Pino ta tumail pasi songina le Yuda nu kañgermba ndin ñgamukok pino ande ñga idusmba

¹⁶ nu tugum ndin dabil inum kumba pino ta rugan nuñe ta katese ndamba sana: Ye ne ndon kinyamñgit ñgina le nu ndek sakina: Ne ame agañ ye samñgat ñgina.

¹⁷ Tanjakina le nu sakina: Ye yiñe meme fatnu inum tumba tanğo ande tuwi le tumba ilmba ne tanmbimñgat ñgina le nu sakina: Ta maye. Nañe agañ inum ye sa le meme fatnu ta prowa le nañe agañ ta mañ luka tini ñgina le

¹⁸ Yuda nu kusnana: Ye ame agañ ne tini ñgina le nu sakina: Nañe sikor muli ñak nañe ndumndum ta turmba ye sa ñgina le nu agañ ndende ta pino ta kile tuna. Tanjamba nu nu ndon kinya le nu kiño konna.

¹⁹ Tanjamba Tamar nu luka nuñe tumbrañ kina sulumba tumail pasi songina tawi ta paska kuembol tawi mañ silikina.

²⁰ Kile Yuda nu gulab nuñe Hira kukulna le meme ande pino ta tambim tuku tumba kina ta nu pino ta kañger ndana sulumba agañ ndende pino ta kilna ta mata luka kile ndakina.

²¹ Tanjamba nu tumbrañ ta tuku tanğo afu kañgerka kusnaningina: Pino ande ndin tenge minyok minna ta kile ani tanğe minit ñgina kande nane nu sanaig: i ... Pino ande ndin tenge mine ndakate ñginaig.

²² Tanjamba sanaig le Hira nu luka Yuda tugum kumba sana: Ye pino ta te-sili ndakit. Tumbrañ ta tuku tanğo kame nane pino ande kañger ndanaig ñga sakaig ñgina le

²³ Yuda nu ndek sakina: Tanğo kame sine nzumilsinbekaiğ ñga agañ ndende ta nuñe kilwa ñgina. Nu nuñe piya ye tambim tuku sakit ta ne nu te-sili ndakat ñgina.

²⁴ Tanjamba minnaig ma ma tambun keñmba kinaig le nane afu pro Yuda sanaig: Rugan nañe Tamar nu fare-farekina sulumba kile nu fungul ñak minit ñginaig le Yuda ndek nane saningina: Tane kumba ka pino ta tumba te-kilimba pambi piyap le kumwa ñgina.

²⁵ Nane nu tumba te-kilimam bafunaig le Tamar nu pino ande kukulna le rugan nuñe Yuda sota kumba sana: Rugan nañe tenenmba sakate. Tanğo nu fungul ye sina ta nu tuku agañ ndende noten. Ne sikor muli

ņak te ndumndum te turmba kanđerka ņga sakate ņgina.

²⁶ Tanjolina le Yuda nu aņan ndende ta kanđerka katesena sulumba sakina: Pino ta nu son sakate. Ye mbaren. Ye yiņe kiņo Sela nu tambim tuku ta tuwe ndaken ņgina. Tanjamba Yuda nu maņ Tamar ndoņ kinye ndakina.

²⁷ Tamar nu kiņo te-palmbim tuku ait kumuņgina le nu kiņo armba kile-patikam tuku ņgaro kamusna.

²⁸ Nu kutumba minna le kiņo ande tuku wai prona le kulat pino tanđe wai ta tumba muli ande gurgur wai mbol kusna sulumba sakina: Te ta mulum ņgina kande

²⁹ kiņo ta wai te-lukina le kiņo inum ta amboņga prona. Tanjana le kulat pino ta nu sakina: Ne sonndo sambrimba prote ņgina. Ta tuku nane kiņo ta nyunu Peres* ņginaig.

³⁰ Tanjolinaig le maib nuņe wainu muli gurgur ņak ta prona le nyunu Sera† ņginaig.

39

Yosef nu Potifar tuku piro tanđe minna

¹ Ismael mbal nane Yosef tumba Isip pronaig le Isipnu tanđe Potifar nu Isip tuku gabat sunđe kumnemņe nuņe wande kulatkade mbal ta kulatka minna ta nuņe Yosef piyamba tina.

² Yosef nu nuņe kulat tanđe tuku wandekeņe minna le Sunđe nu Yosef sinzaņna le nu tuku mine mayenu ndo mayok kina le

³ nuņe kulat tanđe ta nu tuku piro mayenu ta kanđerka sulumba

⁴ nu Yosef tuku garena le Yosef nu nu kumnemņe pirokina. Tanjamba nu nu tuku wande, wande mbolņe aņan ndende, nu tuku tanđe kame ta ņakmba Yosef tuku wai mbolņe patikina le nuņe nane kulatkina.

⁵ Tanjana le Sunđe nu Isip tanđe ta tuku aņan ņakmba wandekeņe piro mbolņe nyaro niņgina le mine mayemba minnaig.

⁶ Tanjamba Yosefņe nu tuku aņan ndende ņakmba kulatka minna le nuņe kulat tanđe ta nu nuņe aņan ndende ta tuku idus ndana. Nu isukusam tuku ta ndo idusmba minna.

Yosef tuku ņgarosu tumail pasi maditaku ndo.

⁷ Mara ande Potifar piyo nuņe nu Yosef kanđermba am kikoņ tingina le Yosef sana: Ne ilmba ye ndoņ karpe ņgina ta

⁸ nu mbulmba wo ndamba nuņe kulat tanđe tuku piyo nuņe ta teņenmba sana: Yiņe kulat tanđe nu wande te mbolņe aņan ndende ņakmba ye tuku wai mbolņe patikina le ye kulatka minet. Nu aņan ande tuku idus ndate.

⁹ Wande te mbolņe tanđe ande ye li ndayate. Aņan inum ye ņgail ndayina. Neņe ndo nu tuku piyo nuņe ye ne kulat ndaket. Ta tuku ye ndanmba maņau ņayonu sunđe te ki? Ye siņka Kuate tuku miņe lukamba une te kam kumuņ kuga ņgina.

¹⁰ Pino ta mara mindek Yosef te-saimba minanu ta Yosef nu nda womba nu ndoņ minam mbulanu.

¹¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande Yosef nu pirokam wandeke sinam kina. Ait ta mbolņe piro tanđe ande mine ndakina le

¹² pino ta maņ pro Yosef tuku tawi kuennu silikina ta pakarka biymba sana: Sile karpe ņgina kande Yosef nu mbulmba nuņe tawi kuennu ta pino ta tuku wai mbolņe kusremba kua ka mayok kina.

¹³ Tanjana le pino ta tawi kuen nu tuku wai mbolņe kusrena ta kanđermba

¹⁴ nuņe piro tanđe kame wike lika saniņgina: Ai te. Hibu tanđe ta sine kiko pilesiņgam tuku sine tugum prona. Nu ye ndoņ minam tuku ye tugum prowat le ye sunđe gomba witiwit le

¹⁵ nu ye tuku wi ismba tawi kusremba kua ka mayok ket ņgina.

¹⁶ Tanjamba saniņmba nu tawi ta pilna le minna.

Tanđe nuņe luka prona le

¹⁷ nu wam kubeu tumba sana: Ne Hibu tanđe tumba sine tugum prona ta nu ye kiko pileyam tuku ye tugum prowat le

¹⁸ sunđe gomba witiwit le ismba nu tawi kusremba kua ka mayok ket ņga sana le

¹⁹ Yosef tuku kulat tanđe nu piyo nuņe tuku pasa ta ismba gubra mayena le

²⁰ nu Yosef muliņtumba wandekeņe pilna le minna. Muli wande ta Farao tuku

* 38:29: Peres nyu ta tugunu: Sambrimba prote † 38:30: Sera nyu ta tugunu: Ma tuguramte

tanjo muli kilanu le nane kilmba wandek sinam tanje patikanu le minanu.

²¹ Yosef nu muli wandek sinam tanje minna le Sunjo nu mara mindek nu sinzanmba nyaro mayenu tambinu. Ta tuku muli wande tuku kulat tanjo ta nu Yosef tuku garena le

²² muli kilanu tanjo nakmba nu tuku wai mbolnge patikina le nu piro nakmba kulatka minna.

²³ Sunjo nu Yosef sinzana tukunu muli wande tuku kulat tanjo ta nu Yosef aganj ndende kulatkina ta nu idus ndaningina. Aganj ndende nakmba nu kulatkina ta mine magenaig.

40

Yosef nu kiya tugu kukliningina

¹ Mara afu kuganaig le Isip tuku gabat sunjo tuku grep kule kulatkanu gabat nale bret pasokanu gabat ndonj nale nakile gabat sunjo Farao tugumnge manjau ande mbarnaik le

² Farao nu piro gabat ar ta tuku gubra sunjo tina sulumba

³ nale muli kilmba kame gabat tuku wandeknge patikina le minnaik. Yosef nu mata muli wande ndui ta sinamnge minna.

⁴ Tanjamba minnaig ma ma kame gabat sunjo ta Yosef nale tuku kulat tanjo minwa nga madina.

⁵ Furir ait ande Farao tuku bret pasokanu gabat nale grep kule kulatkanu gabat ndonj nale kinatinaik ta kiya ta tugunu yimyam.

⁶ Mafena le maratukuk Yosef nu nale tugum prona le nale wamdus sulumba minnaik le nu katesemba

⁷ nale kusnanikina: Tale ndanam tumail pasi kume ngurngurka minik ngina le

⁸ nale ndek sanaik: Sile kinatik ta andenge sile tuku kiya tugu ta bitekngam tuku mine ndakate nginaik. Tanjakinaik le Yosef ndek nale sanikina: Kuatenge ndo nu sine tuku kiya tugu bitekngam kumun. Tane ye ndonj kubewap le ye isi ngina le

⁹ grep kule kulatkanu gabat ta nu nuje kinatina ta ndek Yosef kubeu tuna sulumba sana: Ye kinatumba grep muli ande ye tugumnge minat le kanjerit.

¹⁰ Grep muli ta wainu kenmba. Nu pitik ndo nzumba silo promba alonu mayok ka pitik ndo manderke suluwaig le kanjerkit.

¹¹ Tanjamba ye ndek Farao tuku murko biye nak grep muli alonu afu kilmba waimbi piske likit le kulenu murko sinam ket le murko nak tumba ka Farao tuwit nga Yosef sana.

¹² Tanjaka sana le Yosef nu ismba sakina: Ne tuku kiya tugunu ta tenemba. Grep muli wainu kenmba kanjerkit ta mara kenmba tuku.

¹³ Mara kenmba ta kuwaig le Farao nu ne manj te-luka tamngat. Tanjamba nu ne manjanje piro mbolnge palmbimngat. Tanjawa le ne buk Farao tuku grep kule murko nak Farao tumba minna ta ne manj piro ta kamngat.

¹⁴ Ta tuku ne isa. Ne tanjamba mine mayewa sulumba ye idusyumba mina. Ne ye tuku nga Farao sawa le ye muli wandek sinam tenje minet ta ye te-kilimyuwa.

¹⁵ O buk nane ye Hibu mbal tuku kilke mbolnge ye sanzal tanjo tananj kuayar tumba te pronaig. Ye Isip kilke te mbolnge minen ta ye manjau ande mbar ndawen. Nane ye ake sinanj mulintumba wande te sinamnge pilnaig le ye minet ngina.

¹⁶ Tanjakina le bret pasokanu gabat ta kiya tugunu mayenu ta ismba nu suk ndek Yosef sana: Ye mata kiya ande tit ta tenemba. Ye sambe kenmba kilmba babokit ta sinamnge bret yeki yeki sambe ta liganu nak.

¹⁷ Sambe kenju mbolmba babowit ta Farao tuku bret kikonju fonfon yeki yeki minaig le sar umanngge pro nye suglukaig le kanjerkit ngina.

¹⁸ Tanjakina le Yosef nu kiya ta isna sulumba sana: Kiya ta tugunu tenemba. Sambe kenmba ta mara kenmba tananj.

¹⁹ Mara kenmba kugawaig le Farao ne tumba te-kilimnuwa le nane ne tuku njinfok kat puramnggaig. Tanjawaig sulumba ne tuku mindesinj ta tumba ail darok ande mbolnge taikuwaig le sar umanngge pro ne tuku ndem paska nyamnggaig ngina.

²⁰ Mara kenmba kuganaig le Farao tepilna tuku pagumba nye sunjo ait ta mbolnge nu nuje gabat kame ta nakmba

wike likina. Tanjamba nu muliņ kilanu tango ar ta turmba kile-kilimka nuņe gabat kame tumailamņge kile-tidiņgina sulumba

²¹ nu grep kule kulatkanu gabat ta maņ luka tumba nuņe piro mbolņge pilna sulumba

²² bret pasokanu gabat ta ndo tumba nuņe kame mbal niņgina le nanenņe nu tuku niņfok kat purnaig le kumna. Yosef nu nale tuku kiņa tugu kukliniņgina ta tanjamba ndo kumuņgina.

²³ Tanjana le grep kule kulatkanu gabat ta nu Yosef idus ndamba ndo gilai mayena.

41

Yosef nu Farao tuku kiņa tugu kukliwe tuna

¹ Bret pasokanu gabat ta balenaig le yar armba kinaig le Farao nu kiņatina sulumba nu Nail kule make mbiņge tiņ minna.

² Nu tanņe tiņ minna le makau butuknu 7 kule sinam tanņe pronaig sulumba pibi nyumba minnaig le kaņgerkina.

³ Kaņgerka minna le makau nzironņsu prowanu 7 kule sinam tanņe pronaig sulumba kuasmbi ambonga prona ta tugumņge kule make mbiņge tiņginaig.

⁴ Tanjamba makau nzironņsu prowanu kame tanņe makau butuknu ta kile-ņinke suglukinaig. Tanjanaig le Farao nu birteķņa aboņgina.

⁵ Tanjamba nu maņ kinyna sulumba maņ lato kiņatumba wit tugu ndindo ta mbolņge alonu 7 kaņgerkina. Nane alonu tikņganu magekinaig.

⁶ Wit tugu ndui ta mbolņge maņ alonu 7 pronaig ta nane alo pirik-parak ndo ma paknu tuku bubrenuņge fruņniņgina tuku.

⁷ Tanjamba wit alo pirik-parak tanņe wit alo tikņganu ta ņakmba kile-ņinke sugluki-naig. Tanjanaig le Farao nu aboņga kiņatina ta idusmba minna.

⁸ Mafena le nu kiņa ta tuku wamdus sulumba minna. Tanjamba nu Isipnu kila tango kagmaikanu mbal ta ņakmba wike likina le nane promba maņgurkinaig le nu ndek kiņa kilna ta kubeu niņgina ta ande nu kiņa ta tugunu kukliwam tuku mine ndakina.

⁹ Tanjamba minnaig le grep kule kulatkanu gabat ta nu ndek Farao sana: Kile ye mbaren ta ne ndoņ sanuņgit.

¹⁰ O buk ne tuku piro tango ar sile bret pasokanu gabat ndoņ ne sile tuku gubra tina sulumba ne sile muliņ kilmba ka kame gabat tuku wandekņge patikina le sile minkeņ.

¹¹ Tanņe minkeņ sulumba furir ande mbolņge sile kiņatikeņ. Kiņatikeņ ta tugunu yimyam.

¹² Hibru tango mbanzo ande nu kame gabat tuku piro tango nu sile ņak minna le sile kiņatikeņ ta nu kubeu tukeņ le nuņge kiņa tugunu kukliniņmba sasikina.

¹³ Sasikina ta kumumba mayok kina. Ne ye luka tina sulumba yiņe piro mbolņge pilna. Bret pasokanu gabat ta ne tumba niņfok kuerka ail mbolņge taikina ņgina.

¹⁴ Tanjakina le Farao ndek tango afu kukulniņgina le nane pitik ndo kinaig ka muli wandek sinamņge Yosef temayoknaig. Tanjanaig le Yosef ndek gigloka tawi mayenu tiņmba Farao tugum prona.

¹⁵ Prona le Farao ndek nu sana: Ye kiņa ande ten ta tango ņakmba nane kiņa tugunu biteķņgam kumuņ kuga le tango ande teņenmba ye sayat: Ne kiņa ismba ta ne tugunu biteķņgam kumuņ ņgat le ye isit ņgina.

¹⁶ Tanjakina le Yosef ndek sakina: O tango sunņgo, yeņge kumuņ kuga. Kuate nuņge ndo ne tuku kiņa tugu biteķ mayewam kumuņ ņgina le

¹⁷ Farao nu sana: Ye kiņaten ta teņenmba. Ye Nail kule make mbiņge tiņ minen le

¹⁸ makau butuknu 7 kule sinam tanņe promba kule make mbiņge pibi nyumba minnaig le kaņgerken.

¹⁹ Ngumneņga maņ makau 7 nzironņsu prowanu kule sinam tanņe pronaig. Ye buk Isip ma te mbolņge makau tanaņ ande kaņger ndawen.

²⁰ Makau nzironņsu prowanu tanņe ndek makau butuknu ta ņakmba kile-ņinkinaig.

²¹ Nane kile-ņinkinaig ta nane ndanyanu sukmba nane nzironņsu prowanu tanjamba ndo minmba minnaig. Tanjamba kaņgerken sulumba ye aboņgen.

²² Kile ye maņ kinyen sulumba maņ

kinaten. Ye wit tugu ndindo mbolnge alonu 7 kangerken ta alonu sugokanu tiknganu.

²³ Tugu ndui ta mbolnge man alonu 7 pronaig ta alonu pirik-parak ndo ma paknu tuku bubrenunge frunngina tuku.

²⁴ Kile wit alo pirik-parak tanje wit alo tiknganu ta nakmba kilmba kile-ninke suglukinaig. Ye tanjamba kangeren sulumba kinja ta kagmaikade mbal saningen ta nane ngamuknge ande kinja tugunu kuklimba sa ndayina ngina.

²⁵ Tanjaka sakina le Yosef ndek Farao sana: Kinja armba ta tugunu ndindo ndo. Kuate nu manau kam bafute ta ne tumnina.

²⁶ Makau butuknu 7 ta yar 7 tanjan. Wit alo tiknganu 7 ta mata yar 7 tanjan. Kinja ar ta tugunu ndui ta ndo.

²⁷ Makau 7 nzironosu prowanu ngumne nga pronaig le wit alonu pirik-parak ndo 7 bubre paknunge frunngenge likina tuku ta tejenmba. Yar 7 guba sungo tuku ait prowamngat.

²⁸ Ye buk ne sanit tanjamba ndo Kuate manau kam bafute ta ne tumnina.

²⁹ Yar 7 ta sinamnge Isip kilke te mbolnge nyamaganngendo kumungamngat.

³⁰ Yar 7 ta kugawaig le man yar 7 guba sungo prowamngat. Isip kilke nakmba gubak minwaig sulumba nyamagan jak ait ta iduse nda. Nane gilaingamngaig. Guba ait sungonge kilke tugu te njayo siliwamngat.

³¹ Guba ait ta sonndo ait njayonu tukunu tanjo pino nane maro sungo te-silikuwaig sulumba nyamagan jak ait ta iduse nda.

³² Kuate nu o buk wam ta kam tuku wamdus kuyarkina. Nu sinjka manau ta kamngat. Ta tuku ne kinja ta tam arna. Mine minemba Kuate nu wam kame ta kile-mayokkamngat.

³³ Ta tuku ne tanjo ande wamdus kuyar mayenu jak te-silika le nunge Isip ma tugu te nakmba kulatkuwa.

³⁴ Gabat kame afu turmba madininga le nane yar 7 nyamagan sungomba jak ta sinamnge nane Isip mbal tuku nyamagan jakmba walmba patike likuwaig. Bailkamba tanjo pino nyam tuku ndindo minam tuku.

³⁵ Ne gabat kame ta saninga le nane yar magenu 7 ta tuku wit ta nakmba

kile-manjurka patikuwaig sulumba kulat magekuwaig.

³⁶ Guba tuku yar 7 ta Isip kilke mbolnge prowa le Isip tanjo pino nane nyamagan manjurkuwaig ta nyumba nane gubanu kume nda nga Farao sana.

Farao nu Yosef tumba Isip tuku gabat sungo pilna

³⁷ Farao nu nunje gabat sugo ta ndon pasa ta ismba maye nginaig sulumba

³⁸ nu ndek nane saningina: Tanjo te nu Kuate tuku Guwa jak. Sine tanjo tejen inum animnge te-silikube ngina.

³⁹ Tanjamba nu ndek Yosef sana: Kuate nu nunje miron wam kame te tumnat. Ta tuku tanjo ande wamdus kuyar mayenu jak ne minit tanjan mine ndakate.

⁴⁰ Kile ye ne tumba yije kilke tugu te tuku gabat sungo palmbimngit. Yije kuasmbi nakmba nane ne tuku minge kumnemnge minamngaig. Yenge ndo ye gabat sungo minmba nyu jak mbolnge minamngit.

⁴¹ Kile ye ne tumba Isip kilke tugu te nakmba tuku gabat sungo madinet ngina.

⁴² Tanjakina sulumba Farao nu nunje waitok yubi ta paska Yosef tuku waitok mbolnge pilna. (Waitok yubi ta gabat sungo tuku waitok yubi ndo. Farao tuku kuyar jak). Tanjamba nu ndek tawi mayenu ande tumba Yosef siluk tuna sulumba kalolai mayenu ande golmbi wakeinaig tuku tumba nu tuku njinfok mbolnge birnen tuna sulumba

⁴³ nu ndek Farao dubiknu tuku karis mayenu ta tumba Yosef tuna le nu tamba likina. Kame mbal nane ngumbeyumba kumbange sakinaig: Ndin kusrewap o, ndin kusrewap o nginaig. Manau ta mbolnge Farao nu Yosef tumba Isip kilke nakmba tuku gabat sungo pilna.

⁴⁴ Kile Farao nu ndek Yosef sana: Ye gabat sungo Farao ye ne sanet. Isipnu tanjo kame nane nanjine nzalimbi manau afu ke nda. Nane manau ande kam idusmba ne kusnanuwaig le ne woka ta nane manau ta kamngaig ngina.

⁴⁵⁻⁴⁶ Tanjamba nu Yosef tuku nyu kitek tuna ta Safenat-Paneyana ngina sulumba nu pino ande tumba Yosef tuna le tina. Pino

ta nyunu Asenat. Mam nuñe nyunu Potifera. Nu Heliopolis tumbran sungo tuku pris minna. Yosef nu yar 30 ñak minna sulumba Farao tuku piro tugu pilna. Nu Farao kusremba Isip tuku ma tugu ñakmba mbol likina.

⁴⁷ Yar magenu 7 ta sinamñge kilke nyamaganñge ndo kumunñina le

⁴⁸ nu nyamagan ta kilmba tumbran ñakmba tuku nyamagan wandek sinamñge patike likina sulumba tumbran mindek sinamñge wit yeki yeki kile-wandek ke likina.

⁴⁹ Yosef nu wit sungomba manjurkina ta burnu kumuñ kuga piyalñge fulbul minig tañan.

⁵⁰ Guba tuku ait ta pro ndamba minna le Yosef piyo nuñe Asenat nu kiño armba kilepatikina.

⁵¹ Tañana le Yosef ndek sakina: Kuate nu ye sinzanyina le ye yiñe piti ñakmba yiñe ndare tuma tuku manau ñaigonu ta ñakmba gilaingen ñgina. Ta tuku nu nuñe kiño mulum ta nyunu Manase* ñgina.

⁵² Tañamba nu man lato sakina: Ye kilke piti ten te mbolñge Kuate nu kiño te ye sat ñgina sulumba kiño arnu ta nyunu Efraim† ñgina.

⁵³ Kile yar 7 nyamagan ñak ta kuganaig le

⁵⁴ yar 7 guba tuku ait Yosef tuku pasa kumumba tugu pilna le kilke ñakmba guba sungo te-silikinaig. Isip kilke mbolñge ndo nane nyamagan ñak minnaig.

⁵⁵ Tañamba minnaig ma ma Isip mbal nane mata guba sungo tinaig sulumba Farao tugum kumba sanaig: Sine nyamaganmbi turka ñginaig le nu ndek nane saningina: Tane Yosef tugum kape le ndanmba satinguwa ndeta tañamba kap ñgina.

⁵⁶ Guba ta kile sungo ñayomba Isip ma tugu ñakmba kumunñina le Yosef nu ndek nyamagan wande ñakmba talke likina le Isip mbal nane pro wit piyawe likinaig.

⁵⁷ Kilke ñakmba guba sungo tinaig tukunu kilke tugu ñakmba nane mata wit piyawam tuku Isip kilke mbol Yosef tugum prowe likinaig.

42

Yosef aba kat nuñe wit piyawam Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Yakob Isipñge wit minnaig ta isna sulumba nuñe kiño kat nuñe saningina: Ndanam saka tane guba tuku ri ndamba ake minig?

² Isipñge wit minig ñga sakade le iset. Tane kumba ka afu piyawap. Kuga ta sine gubanu kumamñgig ñgina.

³ Tañakina le Yosef tuku aba kat nuñe 10 ta tinga wit piyawam tuku Isip kilke mbol kinaig ta

⁴ Yakob nu Yosef tuku mambo nuñe ndinok Benyamin piti ande te-silikikat ñga nane ndon pilna le ndakina.

⁵ Kanannge guba sungo prona tukunu Israel tuku kiño kat nuñe mbal afu ndon wit piyawam Isip kilke mbol pronaig.

⁶ Yosef nu Isip tuku gabat sungo minna tukunu nunge wit ñakmba kulatka piyamba minna. Ta tuku nuñe aba kat nuñe nane pro nu tumailamñge dagol tidronga loki-naig le

⁷ Yosef nu nuñe aba kat nuñe kanjerka katesena sulumba nu ndek nane-naneninmba ñerñerka pasa sangrimbi nane kusnaningina: Tane aningge prowaig ñgina le nane nu sanaig: Sine Kanannge nyamagan piyawam tuku te prowig ñginaig.

⁸ Yosef nu aba kat nuñe kateseningina ta nane nu kanjermba wam lislisnaig le

⁹ nu o buk kinatina ta kile idusmba saningina: Tane ma wam katesewam tuku likade. Tumbran ndan ndan nu kame buwam tuku sanñri kuga ta kanjermba likade ñgina le

¹⁰ nane nu sanaig: O tanjo sungo, tañamba kuga. Sine ne tuku piro tanjo ndo. Sine nyamagan piyawam prowig.

¹¹ Sine tugu ndindo ndo. Sine ma wam katesewam tuku li ndakeg. Sine yabri pasa sa ndaka son pasa sakeg ñginaig kande

¹² Yosef ndek nane saningina: Kuga. Tane sine tuku kilke tugu te ndan ndan nu kame buwam tuku sanñri kuga ta kanjeram prowaig ñgina.

* 41:51: Manase nyu ta tugunu: Mbar gilaingen † 41:52: Efraim nyu ta tugunu: Kiño ye sina

¹³ Tanjakina le nane ndek sakinaig: O tango sungo, sine tango ndindo tuku kutu. Mam nu Kanannu. Sine njakmba tango 12 ta sine tuku mambo ande kumna. Singine maib fudin kusregen le mam ndonj minit nginaig kande

¹⁴ Yosef ndek nane saningina: Ye sakit not ndo. Tane ma wam katesewam tuku likade.

¹⁵ Ye katesewam tuku tane tenenmba tagotingamngit. Ye sonndo Farao tuku nyu mbolnge pasa sangri pilewet. Tane tuku maib tangine te nda prowa ta tane njakmba manj luka tangine tumbrañ kine nda.

¹⁶ Tane tuku ande luka kumba ka maib tangine tumba te prowa. Tane afu njakmba muli wande kape le tane son sakade e ko yabrikade ta ye kangeramngit. Ye sinjka Farao tuku nyu mbolnge saket. Maib tangine nda prowa ta ye kila tane ma wam katesewam tuku likade ngina.

¹⁷ Nu tanjamba sake denpurmba nane kilmba muli wandek sinamnge patikina le ait kenmba minnaig.

¹⁸ Ait ken nu mbolnge Yosef ndek nane saningina: Ye Kuate kunnemnge minmba nu tuku nyu kurauket tuku. Tane ye tuku minje dubiwap ta tane maye minamngaig.

¹⁹ Tane son pasa sakade ndeta tane tuku ande muli wandek sinam tenge minwa le tane afu njakmba tangine wit piyanaig ta kilmba ka tangine kuasmbi gubak tawondo minig ta ningap.

²⁰ Tanjamba tangine maib tangine fudin ta tumba ye tugum prowap. Tanjap le ye tane son sakade ta kangermba ye tane baletinge nda ngina.

²¹ Tanjakina le Yosef aba kat nuje nangine nangine tenenmba sakinaig: Son. Sine singine mironj singine maib tumba njayo siligen le nu wamdus fagka sarsarka ye turyap e ngina ta sine ismba nda isanu sukgen. Wam ta tuku kile sine piti teg nginaig.

²² Tanjakinaig le Ruben ndek sakina: Ye o buk satingen: Singine maib njayo sili ndawap ngen ta tane ye tuku pasa nda isnaig. Kile ndare ta lafunu piti teg ngina.

²³ Yosef nu nane tuku pasa ta kag-manja minna ta aba kat nuje nane katese ndanaig. Ta ndanam? Yosef nu nane ndonj

Hibru pasa ndatina. Nane pasatanu le pasa mbilam tango andenje pasa mbilmba Yosef aba kat nuje saninganu.

²⁴ Kile Yosef nu nane kusreka ka malm-bikina. Nu malmbi denpurmba manj pro nane ndonj pasatumba minna sulumba Simeon madimba aba kat nuje tumail-amnge ndaleka kusnaig.

Yosef aba kat nuje luka Kanan kinaig

²⁵ Kile Yosef ndek nane afu wam pagukina le nu tuku pasa dubimba aba kat nuje tuku bek ta wit fuluknye likinaig sulumba nane tuku ndametinj mata luka wit bek sinam tanje sigrikinaig. Tanjanaig sulumba nyamaganj afu ndinje nyam tuku turmba ninginaig.

²⁶ Tanjanaig le aba kat nuje nane wit piyanaig ta kilmba nangine donki kame mbolnge patikinaig sulumba kinaig kumba ka

²⁷ furirna le kinyanu ma ande mbol promba nane tuku ande nuje donki tuku nyamaganj kilam saka nuje bek talka mambilna kande nuje ndametinj bek sinam tanje minnaig le kangerkina.

²⁸ Kangerkina sulumba aba kat nuje wika saningina: Ai te. Ye tuku ndametinj luka sigrikaig te ngina. Tanjakina le nane wamdus fulilka kuru-kuruka nangine nangine sakinaig: i ... Kuate nu ame manjau sine mbolnge tenenmba kat nginaig.

²⁹ Nane ndek kumba ka Kanan kilke mbol promba mam nangine tugum kinaig sulumba wam njakmba ta nu kubeu tumba sakinaig:

³⁰ Isip tuku gabat sungo ta nernjerka pasa sangrimbi sine ndonj pasatina sulumba tane ma wam katesewam tuku likade ngina le

³¹ sine lafumba sakigen: Sine ma katesewam tuku mbal kuga. Sine son pasa ndo sakeg.

³² Sine tango ndindo tuku kutu. Sine njakmba tango 12 ta mambo ande kumna le sine tuku maib fudin kile mam ndonj Kananje minit nga sagenj le

³³ tango ta nu sakina: Tane son sakade e ko kuga ta ye kangeramngit. Tane ande ye ndonj minwa le tane afu njakmba wit kilmba ka tangine kuasmbi gubak tawondo minig ta ningap.

³⁴ Tanjamba tanjine maib tanjine tumba ye tugum prowap le tane ma katesewam tuku mbal kuga tane son pasa sakade ta ye kanjeramngit. Tane tanjawap le ye tanjine aba tanjine paska luka tane tingi le tane tenge ndo nyamagan piyamba minap nga sasingina nginaig.

³⁵ Nane tanjamba mam nanjine sanaig sulumba nanjine bek wit nak ta kutunimba nanjine pale fat yimyam ndametiŋ nak nak ta kanjerka mam nanjine ndoŋ kuru kuru sungo tinaig sulumba

³⁶ mam nanjine ndek saningina: Tane ndanam saka yiŋe kiŋo kame nakmba kile-ŋgisikade e? Yosef buk ŋgisikina. Simeon kile maŋ ŋgisikat. Kile tane maŋ Benjamin tumba kambim tuku sakade. Ye sonndo piti sungomba kile-sigliket ngina.

³⁷ Tanjakina le Ruben ndek mam nuŋe sana: O mam, ne isa. Ye Benjamin nda tumba ne tugum luka prowi ndeta ne yiŋe kiŋo ar ta bale fara. Sine kumba yenje Benjamin kulatki sulumba maŋ luka ne tugum prowamngit ngina le

³⁸ Yakob nu sana: Yiŋe kiŋo ta tane ndoŋ kine nda. Aba nuŋe buk kumna. Kile nu nuŋe ndo minit. Nu mata ndinŋe piti ande te-silikikat. Ye buk saibo pilen. Nu kumwa ta tane ye tuku ngamunjal kuerkap le ye wamdus tatrukuwa le kumamngit ngina.

43

Yosef aba kat nuŋe nane Benjamin tumba luka Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Kananŋe guba ait ta sunjokina le

² Yakob tuku kuasmbi wit Isipŋe kilnaig ta buk nye suglukinaig sulumba Yakobŋe kiŋo kat nuŋe kukulningina le maŋ luka nyamagan piyawam tuku Isip kuwaig ngina.

³ Tanjakina le Yudanŋe nu sana: Mam, sine buk ne pasa sanigen ta Isip tuku gabat sungo ta nu sine kanjerka nernjerka pasa sangrinu sasingina. Nu sakina sine maib tumba kine ndakube ta nu sonndo sine kanjerke nda.

⁴ Ne singine maib fudiŋ ta ngail ndaka ta sine maŋ kumba ka ne tuku nyamagan afu piyaningamngig.

⁵ Kuga ta sine kine nda. Isip tuku gabat ta nu buk sakina sine maib nda tumba kab ta nu sine kanjerke nda nga mam nuŋe sana.

⁶ Tanjakina le Israel ndek sakina: Tane ndanam tuku gabat sungo ta mambo tanjine tuku sanaig le ye kile piti sunjogoyate ngina le

⁷ nane ndek nu sanaig: Tanjo ta nu sine kusnasingmba lok ndeka minna sulumba nu sine tuku tugu mata kusnangina le sine maŋau ke fugugen. Ne tuku mata kusnangina. Nu tenenmba sakina. Tane mambo tanjine ande minit e ko kuga ngina. Tanjakina le sine nu sagen. Nu singine mambo tumba nu tugum kambim tuku ta sine kila kande nu sa ndagen kande nginaig.

⁸ Tanjakinaig sulumba Yuda nu maŋ mam nuŋe sana: Mam, Benjamin sine ndoŋ kukula le yenje kulatki. Ne tanjawa le sine kile ndo kanjig. Tanjamba sine gubanu kume nda.

⁹ Ye nu kulat maye ndamba luka tumba pro ndawi ndeta piti ta ye mbolŋe minmba minamngat.

¹⁰ Sine dal ndakigen kande sine buk Isip kilke mbol kumba lukam argen kande ngina.

¹¹ Tanjamba sana le Mam nanjinenŋe nane saningina: Tanjamba ndeta tane singine nyamagan magenu kikoŋnu afu kilmba sigrika gabat sungo ta tambim tuku kilmba kape. Grep alonu pagranu, nguimzan kulenu, agan ndende mundur magenu afu ta nakmba kilmba kape sulumba kanjair alonu pistasio le amon afu turmba kilmba kumba nu tape.

¹² Tane ndametiŋ soŋ ambonga nyamagan tuku kilnaig ta kilmba maŋ nyamagan kitek tuku ta ulendimba kilmba maŋ luka kape. Nane mbarmba ndametiŋ ta luka sigrikinaig inde.

¹³ Mambo tanjine te tap sulumba pitik tanjo ta sota luka kape.

¹⁴ Kuate Sangri Nayo nuŋe tanjo ta wamdus biye mbilwa le nu tane sinatiŋmba Benjamin nale aba tanjine ande ta turmba maŋ patikuwa le luka prowap. Yiŋe kiŋo kame nakmba ngisikuwaig ndeta tanjaig ta Kuate nuŋe agan ngina.

15 Tanjakina le Israel tuku kuasmbi nane Isip gabat tuku gare tambim tuku agan ndende ta kilmba ndametiŋ armba ta turmba kilmba Benyamin tumba Isip kilke mbol kinaig ka tanje Yosef tugum pronaig.

16 Yosef nu ndek mambilmba aba kat nuje Benyamin turmba kanjerka nuje wande kulatkanu tanjo ta sana: Ne tanjo kame te kilmba yiŋe wande mbol kaye. Nane ki mbol ye ndoŋ isukusamŋig. Ne kumba ka aganmor ande balemba kuapika ŋgina.

17 Tanjakina le piro tanjo ta Yosef pasatina ta kumumba kina. Nu nane ta kilmba Yosef tuku wande mbol kinaig le

18 nane kuru-kuruka teŋenmba idusnaig: Ndametiŋ buk nyamagan piyagen ta luka sigrikinaig ta tuku sine kilmba wande te mbolŋge patikate inde. Ngilaŋge nane sine ndoŋ kame bumba sine tuku doŋki kilamŋgaig. Tanjawaig le sine nane tuku piro tanjo tanjan minamŋgig ŋga idusnaig.

19 Tanjamba idusmba nane kumba ka Yosef tuku wande kulatkanu gabat ta tugum kumba sanaig:

20 O tanjo suŋgo, sine buk pro teŋge nyamagan piyagen sulumba

21 kumba ka furirna le kinyam saka ndinŋge sine bek miŋgeni talka sine siŋgine ndametiŋ ta ŋakmba kanjerkigen. Kile sine ndametiŋ ta maŋ kilmba lukig sulumba

22 ndametiŋ kitek afu turmba nyamagan piyawam tuku kilmba prowig. Imaŋge ndametiŋ ta luka sigrikina ta sine gilai ŋginaig.

23 Tanjakinaig le piro tanjo tanje ndek nane saningina: Tane ta tuku kuru-kuruka wamdus suŋgo te ndakap. Tane tuku Mbara, mam tanjine tuku Mbaranje maŋau ta kina kande. Tane tuku ndametiŋ ambokok ta yeŋge buk kilen ŋgina. Tanjamba nu kumba ka Simeon tumba prona.

24 Kile nu ndek nane kilmba Yosef tuku wande sinam kina sulumba nu kule kilmba nane ningina le kupe minyaninginaig. Tanjanaig le nu doŋki kame ta nyamagan niŋge likina le nyinaig.

25 Tanjamba nane ki mbol Yosef ndoŋ isukusam tuku pasa ta ismba nane Yosef

gare tambim tuku agan ndende kilmba pronaig ta kilmba kuaneka

26 wande mbol tanje minnaig le Yosef prona le nane gare tambim tuku agan ndende ta kilmba Yosef tugum kinaig sulumba nu tugumŋge dagol tidronga loki-naig le

27 Yosef ndek nane kusnaniŋgina: Tane ŋakmba mage minig e ko kuga ŋgina sulumba maŋ lato kusnaniŋgina: Mam saibo tanjine buk ye sayinaig ta nu maye minit e ŋgina le

28 nane nu sanaig: Ne tuku piro tanjo sine tuku mam ta maye minit ŋginaig sulumba maŋ dagol tidronga nu tugum tanje lokinaig.

29 Kile Yosef nu mambilmba mambo nuje Benyamin kanjermba sakina: Tane tuku mambo fudiŋ tane buk ye sayinaig ta not e ŋgina sulumba maŋ sakina: O kiŋo, Kuate nu ne make pilmba sinzanuwa ŋgina.

30 Tanjakina sulumba Yosef nu mambo nuje tuku wamdus tatruga ŋin tugu malmbi prona le nu nane kusreka nuje wande sinam kumba kuirka malmbikina.

31 Malmbike denpurmba nu tumail pasi minyaningina sulumba ŋgamuŋgal wamdus tatrunkina ta tomba luka nane tugum prona sulumba nuje piro tanjo kame ta saningina le nyamagan wakeika patikinaig.

32 Nane Yosef tuku nyamagan kilmba mbain inum mbolŋge patikinaig sulumba aba kat nuje tuku nyamagan ta mbain inum mbolŋge patikinaig. Isip mbal afu Yosef ndoŋ minnaig ta nane mata mbain yamokŋge isukusnaig. Ta ndanam? Isip mbal nane Hibu mbal talaniŋmba ake agan tanjan ŋga nane ndoŋ tuma isukuse ndakanu.

33 Yosef tuku aba kat nuje ta nane isukusam tuku mbili mbolŋge ina kat nanjineŋge kile-patike likinaig ta kumumba nane kile-minyokinaig. Kiŋo mulum mbolŋge kumba ka kiŋo ŋgrimbik mbolŋge tiŋgina. Tanjanaig le nane maŋau kinaig ta kanjermba nane nanjine nanjine muŋgu kanjerka wamdus sulumba minnaig.

³⁴ Tanjamba minnaig le piro tanjo kame ta nane nyamagan afu Yosef tuku isukusanu mbili mbolnge patikinaig ta kilmba pro nane ninginaig sulumba nane Benjamin tuku nyamagan sungomba tanjo 5 tuku nyamagan tanan patikinaig. Tanjamba nane Yosef ndon isukusmba kule nyumba gare-gareka minnaig.

44

Murko ngisikina

¹ Nane isukuse denpurnaig sulumba Yosef nu wande kulatkanu gabat ta wam pagumba sana: Nane kambim tuku ta idusmba nyamagan fuluknye ninmba nane tuku bek nduik nduik sinamnge ndametin ta mata luka sigrika.

² Tanjawa sulumba ye tuku murko silwa ta tumba kinjo ngrimbik ta tuku bek sinam siriwa sulumba ndametin wit piyawam tuku ta turmba sigrika ngina. Tanjakina le Yosef tuku piro tanjo ta nu tanjamba ndo kina.

³ Mafena le maratukuk tinga piro tanjo tanje nane kukulningina le nane donki kilmba kinaig.

⁴ Nane tumbran sunjo ta kusremba masken ndakumba minnaig le Yosef nu wande kulatkanu gabat ta kukulmba sana: Ne paten tinga nane kuasmbi kagig ta ngumnem dubika kaye. Ne kumba ndinje nane kanjerkumba ndeta tenenmba saninga: Ndanam tuku tane manau mayenu kig ta idus ndamba manau njayonu kaig?

⁵ Tane ndanam saka yiye gabat tuku murko silwa ta kuayar taig? Nu murko tamba kule nyate tuku. Murko tamba manau ngumne nga prowam tuku katesete. Ne ka tanjamba nane saninga ngina.

⁶ Yosef tuku piro tanjo ta kumba ka ndinje nane kanjerkina sulumba nu Yosef tuku pasa ta nane saninga le

⁷ nane ndek sakinaig: O gabat sunjo, ne ndanam tuku njernkate? Sine manau ande tanawam kumun kuga.

⁸ Sine ndametin o buk bek sinamnge kanjerkigen ta kilmba luka Kanan kilke mbolnge progen ta ne kila. Ne ndanam sine gabat nane tuku silwa ko gol kuayarig nga iduste?

⁹ O gabat sunjo, ne murko ta ima tuku bek sinamnge kanjermba tumba ndeta nunje ndo kumwa le sine njakmba ne tuku piro tanjo tanan minbe nginaig.

¹⁰ Tanjakina le piro tanjo ta lafumba saningina: Tane sakade ta maye ta ye ima tuku bek sinamnge murko ta te-siliki ta nunje ndo ye tuku piro tanjo minwa le tane afu njakmba luka kape ngina.

¹¹ Tanjakina le nane pitik ndo nanjine bek kame ta paska ibenje patike likinaig sulumba nane bek minjenu talke likinaig.

¹² Tanjanaig le Yosef tuku piro tanjo ta nu murko ta bek mindek sinamnge sotina. Nu kinjo mulum ta tuku bek sinamnge tugu pilmba kumba ka kinjo ngrimbik mbolnge tingina. Tanjamba Benjamin tuku bek sinamnge murko ta te-silikina.

¹³ Tanjana le aba kat nuje ta nane ndek wamdus pitiningina le nane nanjine tawi ta njakmba kat fetfetmba agan ndende njakmba donki mbol patika luka Isip kinaig.

¹⁴ Tanjamba Yuda nane luka kumba ka Yosef tuku wande mbol pronai. Yosef nu wande mbol tanje minna le nane kumba ka nu tugum promba nu tuku tumailamnge lokinaig le

¹⁵ Yosef nu nane saningina: Tane ndanai? Tane idusde ye wam kuirok minig ta ye kila palmbim kumun kuga nga idusde e ngina.

¹⁶ Tanjakina le Yuda lafumba nu sana: O gabat sunjo, sine ndanmba pasa lafube? Sine ndanmba mbar te lafumba wakeibe? Kuatenge sine tuku une ta buk te-mayokat. Ta tuku o gabat sunjo, tanjo murko tat tanje ndo nu ne tuku sanzal mine nda. Sine njakmba ne tuku piro tanjo tanan minamngig ngina.

¹⁷ Tanjamba sana le Yosef ndek sakina: Kuga. Ye tanjamba ke nda. Tanjo murko tat ta nunje ndo ye tuku sanzal minwa le tane afu njakmba luka mam tanjine sota kape. Ye tane ndon pasa kuga ngina.

Yuda nu Benjamin tuku ma tumba sanzal minam tuku sakina

¹⁸ Tanjakina le Yuda ndek Yosef tugum kina sulumba sana: O gabat sunjo, ne Farao suk minit. Ne ye tuku gubra te ndaka ye tuku pasa te isa.

¹⁹ Ne o buk tejenmba sine kusnasingina: Tane mam njak e ko mambo tanjine ande njak e nga kusnasingina le

²⁰ sine lafumba sanigenj: Sine mam njak. Mam nu saibonu. Maib mbanzonu mata minit. Mam buk saibo pilna sulumba kiño ngrimbik ta te-pilna. Aba nuñe ta nu o buk kumna. Kile nu nuñe ndo ina nuñe tuku kiño minit. Mam nu tuku kume purte nga sanigenj.

²¹ O gabat sunjo, ne tejenmba sine sasingina: Tane tanjine mambo fudinj ta tumba prowap le ye kanjeri ngina le

²² sine ne tuku pasa tejenmba lafugenj: Kiño ta nu mam kusrewam kumuñ kuga. Nu mam kusrewa ta mam nu kumamngat ngigenj le

²³ ne ndek sakina: Mambo tanjine ndaprowa ta ye manj tane kanjertinge nda nga sakina.

²⁴ Ne tanjakina le sine manj luka mam sota kagenj sulumba manau ne sakina ta njakmba mam ndonj wam kubegenj le nu isna.

²⁵ Tanjamba ngumneña mam ndek sasingina: Tane manj luka kape sulumba nyamaganj fudinjndo piyamba kilmba luka te prowap ngina le

²⁶ sine nu sagenj: O mam, sine manj luka kambim kumuñ kuga. Siningine maib fudinj te nu sine ndonj ndakuwa ta sine gabat ta tuku am mbol prowam kumuñ kuga. Maib fudinj te sine ndonj kuwa ta sine kanjig ngigenj le

²⁷ mam nu tejenmba sasingina: Yiñe pino ta nu kiño armba ndo kile-patikina ta tane kila.

²⁸ Ande buk ye kusreyina le kile ye nu ndakanjeret. Ağanmor nguikokñe balena le kumna.

²⁹ Tane kile ande te tumba kape le nu kumwa ta tane ye tuku ngamunjal kuerkap le wamdus tatrukuwa le ye kumamngit. Ye buk saibo pile mayewit nga sasingina.

³⁰⁻³¹ O tanjo sunjo, ye kiño te kusremba ake luka mam tugum prowi ta nu maib fudinj te ndakanjerwa sulumba kumamngat. Nu tuku ngamunjal ta njakmba kiño te mbolñe ndo kume pur mayete. Sine tuku mam nu saibo pile mayena. Sine kiño te ndonj ndakab ta mam tuku wamdus

kuerkube le nu wamdus tatrukuwa le kumamngat.

³² Ye mata tejenmba mam sawen: Ye kiño te tumba luka ne tugum pro ndawi ndeta piti ta ye mbol minmba minwa le kumamngit nga nu sawen.

³³ Ta tuku ye kiño te tuku ma tumba tenje ne tuku sanzal mini le ne nu ndo pitaiwa le aba kat nuñe ndonj luka mam sota kuwaig.

³⁴ Kiño te ye ndonj luka ndakuwa ta ye luka mam tugum kambim kumuñ kuga. Piti ta ye mam mbol kanjeram mbulit nga Yosef sana.

45

Yosef nu nuñe ngaro te-mayokna

¹ Yosef nu Yuda pasatina ta ismba ngamunjal tatrunkina le nuñe piro mbal am mbolñe parewam fugumba nu ndek wi kuenka sakina: Tane piro tanjo njakmba kilmba kilim kape ngina. Tanjamba nu nuñe ndo aba kat nuñe ndonj minna sulumba nu ndek nane sasingina: Ye Yosefñe. Tane tuku maib tanjineñe ngina.

² Tanjakina sulumba Yosef ndek malmibi sunjona le Isip mbal malmibi ta isnaig sulumba ka Farao tuku wande tuma mbal kubeu niñginaig le isnaig.

³ Kile Yosef ndek aba kat nuñe sasingina: Ye Yosefñe. Ye tuku mam minit e ko kumna ngina kande aba kat nuñe nane kuru-kuruka wamdus fagka nu tuku pasa lafuwam fugunaig le

⁴ Yosef manj lato sasingina: Tane dirka ye tugum te yalpe ngina le nane dirka nu tugum kinaig le nu ndek nane sasingina: Ye Yosefñe. Ye tane tuku maib tanjineñe. O buk tane ye tumba Midian mbal tugumñe ye piyayinaig le tumba Isip pronaiñ ta

⁵ kile tane wam o buk ye mbolñe kinaig ta tuku wamdus piti ndatinguwa. Tanjine tanjine wamdus ndagari ndatinguwa. Tane kumbekaig nga Kuatenje ye tumba te-amboyina.

⁶ Kile yar arnu guba ait sunjo ma tugu te biyit ta guba tuku yar 5 turmba minig. Tanjawa le tanjo piro mbolñe nyamaganj ande tumba nye nda.

⁷ Kuate nu tane kumbekaig nga ye tane tugumnge te-amboyina. Tane ngamuknge sungomba abo nak minap nga nu tanana.

⁸ Ta tuku tanenge ye pilnaig le ye tumbran te pro ndawen. Kuga. Kuatenge ye pilna le ye te prowen. Nunge ndo kina le ye Farao tuku mam nune tanan minet. Yenge ndo nu tuku piro mbal nune wande mbolnge mine likade ta kulatket. Yenge ndo ye Isip ma tugu nakmba tuku gabat sungo.

⁹ Ta tuku kile tane pitik ndo luka kape ka mam tenenmba sawap: Kiyo nane Yosef tuku pasa ta tenenmba. Kuatenge ye Isip ma nakmba tuku gabat madiyahina tukunu ne dal ndaka brain ndo ye tugum te prowa.

¹⁰ Ne pro Gosen ma tugu tenge ye patuyumba minyoka. Ne, nane kiyo kame, nane wa kat nane, nane sipsip meme makau nane agan ndende nakmba turmba kilmba ye tugum prowa.

¹¹ Ne Gosen ma tugu tenge minyoka le ye ne kulatkamngit. Guba tuku yar 5 turmba minig ta ye ne, nane kuasmbi, nane aganmor nakmba gubanu ndakumwaig nga iduset. Tane tanamba ka mam sawap ngina.

¹² Tanakina sulumba Yosef man lato nane saningina: Tane nakmba yiye aba kame yiye maib Benyamin kile tane ye kateseyade. Ye Yosefnge, ye kile tane ndon pasatet te ka mam sawap.

¹³ Tane ka mam tenenmba sawap. Ye kile Isip mbal ngamuknge nyu sungo nak minet. Wam nakmba tane kangerkaig ta turmba mam sawap. Tane brain kape ka nu tumba luka te prowap nga saningina.

¹⁴ Tanaka saningina sulumba Yosef ndek mambo nune Benyamin bagailmba malm-bikina le Benyamin mata aba nune bagail ndinmba malm-bikina.

¹⁵ Tanamba Yosef nu ndek aba kat nune nakmba bagailninmba mumuninmba nane ndon malm-bikina. Malm-bi denpurna le nane nu ndon pasa-pasakinaig.

¹⁶ Yosef tuku aba kat nune pronaig pasa ta nane afu ismba ka Farao tuku wande mbolnge sakinaig le Farao nune gabat sugo nane nakmba pasa ta ismba gareningina le

¹⁷ Farao ndek Yosef wika sana: Ne nane aba kat nane saninga le nangine agan

ndende kilmba donki mbol patika luka Kanan kilke mbol kuwaig.

¹⁸ Nane ka nangine mam nangine tumba nangine kuasmbi nakmba kilmba ye tugum te prowaig. Yenge nane kilke ande mayenu ndo Isipnge serningamngit. Tanawi le nane ma ta mbolnge minmba nyamagan magenu sungomba kilmba nyumba minamngai.

¹⁹ Ne nane saninga le Isip tuku karis afu nangine pino kutu kilmba yalmbim tuku turmba kilmba kuwaig sulumba mam nangine tumba te prowaig.

²⁰ Nane agan ndende Kanan kilke mbolnge kusrekamngai ta tuku wamdus piti ndaninguwa. Ye nane kilke mayenu ande Isipnge serningamngit nga Yosef sana.

²¹ Israel tuku kiyo kat nune nane Farao sakina tanamba ndo kinaig le Yosef ndek Farao tuku minge dubimba karis afu ningina. Tanamba nu nyamagan afu ndinngge nyam tuku turmba nane ninmba

²² tawi magenu ndui ndui aba kat nune ningina sulumba nune mambo nune Benyamin ndametin son 30 tuna sulumba tawi magenu 5 turmba kile-tuna.

²³ Tanamba Yosef nu ndek Isip tuku agan ndende mage mage mam nune tambim tuku kilmba donki 10 ta mbolnge patikina sulumba donki 10 afu ta mbolnge wit bret nyamagan yeki yeki ndinngge nyam tuku patikina le turmba kilmba kinaig.

²⁴ Tanamba Yosef nu aba kat nune kukulningina le kambim bafunaig le nu ndek wam paguka saningina: Tane kumba ka ndinngge kualeyau ndakap ngina.

²⁵ Nane Isip kusremba kumba ka ka mam nangine Yakob tugum Kanan kilke mbol pronaig sulumba

²⁶ sanaig: Yosef kume ndakina. Kile nu minit. Isip ma tugu nakmba nunge kulatkate nginaig. Tanakinaig ta pasa ta mam nangine tuku wamdus ulmba sili ndana.

²⁷ Tanana le nane Yosef pasa sakina ta nakmba nu kubeu tunaig le nu ismba karis afu nu tumba Isip kambim tuku Yosefnge patikina ta kangerkina sulumba nu ndek gare-gareka sakina:

²⁸ Sonndo. Ye tuku kiyo Yosef abo minit. Kile ye piti kugatok. Ye kumba ka nu

kanjeri sulumba ndo kumamngit ngina.

46

Yakob nuŋe gageu kilmba Isip kilke mbol kina

¹ Israel nu agan ndende ŋakmba kuane denpurna sulumba mam nuŋe Isak tuku Mbara atraukam Berseba tumbran kina.

² Furir ta mbolŋge nu kinatanu suk Kuatenge Yakob tugum promba wika sana: Yakob, Yakob ngina le nu woka sakina: Ye minet te ngina.

³ Tanakina le Kuate nu ndek sana: Ye Kuate. Ye mam nanje tuku Mbara. Ne Isip kilke mbol kambim tuku kuru kuru ndaka. Yenŋe ki le ne tuku wa kat nanje tuku kuasmbi tugekamngaiŋ.

⁴ Ye ne ndon Isip kanjik. Tanamba ngumneŋga ye ne tuku wa kat nanje tuku kuasmbi kilmba man luka te prowamngit. Yosef nu ne ndon minmba ka ne kuma le nuŋe ne tuku am tukulningamngat ngina.

⁵ Yakob nu Berseba tumbran kusrena le nuŋe kiŋo kat nuŋe nu tumba nanŋine kutu kame fonfon nanŋine pino kame ŋakmba kilmba karis nane kilam tuku Faraonŋe patikina ta mbolŋge patikinaig.

⁶ Tanamba nane makau kilmba agan ndende afu Kananŋe kilnaig ta turmba kilmba Isip kinaig. Yakob nu nuŋe kutu kame

⁷ wa kat nuŋe ta ŋakmba kilmba kina.

Yakob tuku kuasmbi 70

⁸ Israel nuŋe kuasmbi kilmba Isip kilke mbol kina ta nane tuku nyu nanŋine ta teŋenmba.

Kiŋo mulum ta nyunu Ruben.

⁹ Ruben tuku kiŋo kame ta Hanok, Palu, Hesron, Karmi.

¹⁰ Simeon tuku kiŋo kame ta Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar, Saul. Saul nu Kanannu pino ande ndon tinaik.

¹¹ Levi tuku kiŋo kame ta Gesron, Koat, Merari.

¹² Yuda tuku kiŋo kame ta Er, Onan, Sila, Peres, Sera. (Er le Onan nale Kananŋe kumnaik). Peres tuku kiŋo armba. Ande nyunu Hesron ande Hamul.

¹³ Isakar tuku kiŋo kame ta Tola, Pua, Yasub (nyunu ande Yob), Simron.

¹⁴ Sebulun tuku kiŋo kame ta Seret, Elon, Yalel.

¹⁵ Yakob tuku kiŋo kame 6 ta ŋakmba Lea ndon Mesopotamia kilke mbolŋge minmba kile-patikinaik. Nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Dina. Lea tuku kiŋo kame wa kat nuŋe ta ulendimba 33.

¹⁶ Gat tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋenmba. Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arod, Areli.

¹⁷ Aser tuku kiŋo kame ta Imna, Iswa, Iswi, Beria. Kulim nanŋine nyunu Sera. Beria tuku kiŋo kat nuŋe ta Heber le Malkiel.

¹⁸ Nane 16 ta ŋakmba Yakob tuku ndare. Yakob nu Zilpa ndon Gat le Aser kile-patikinaik. (Zilpa nu piro pino ande Labanŋe kulim nuŋe Lea tuna tuku).

¹⁹ Yakob piyo nuŋe Rahel tuku kiŋo armba ta Yosef le Benyamin.

²⁰ Yosef nu Isipnu pino Asenat tina sulumba kiŋo armba kile-patikina ta Manase le Efraim. (Asenat nu Potifera tuku kulim nuŋe. Potifera nu Heliopolis tuku pris gabat).

²¹ Benyamin tuku kiŋo kat nuŋe ta teŋenmba. Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Art.

²² Nane 14 ta ŋakmba Yakob le Rahel tuku ndare.

²³ Dan tuku kiŋo ta nyunu Husim.

²⁴ Naftali tuku kiŋo kat nuŋe ta Yasel, Guni, Yeser, Silem.

²⁵ Nane 7 ta Yakob tuku ndare. Yakob nu Bila ndon Dan le Naftali kile-patikinaik. (Bila nu piro pino ande Labanŋe kulim nuŋe Rahel tuna tuku).

²⁶ Yakob nuŋe ndare ŋakmba kilmba Isip kina ta ulendimba 66. Nuŋe rugan kat nuŋe ta turmba kilmba kina.

²⁷ Yosef nu kiŋo armba Isipŋge kile-patikina. Ta tuku Yakob tuku kuasmbi ta ulendimba 70 kile Isipŋge minnaig.

Yakob nu nuŋe gageu ndon Isipŋge minnaig

²⁸ Yakob nu Yuda kukulna le nu ambonga kumba ka Yosef sawa le pro Gosenŋge mam nuŋe kanjeram tuku ngina. Tanakina le Yakob tuku kuasmbi ka Gosenŋge pron-aig le

²⁹ Yosef nu ismba karis ponŋa kumba ka Gosenŋge mam nuŋe te-silikina sulumba

nu mam nuŋe tugum promba pitik ndo mam nuŋe bagailmba malmbi didika mine kuenna.

³⁰ Malmbi denjpurna le Israel ndek Yosef sana: Ye ne abo minit ta kanjernet. Kile ye kumi ndeta maye ŋgina.

³¹ Kile Yosef ndek aba kat nuŋe mam nuŋe tuku kuasmbi ŋakmba wam paguka saningina: Ye kile ka Farao teŋenmba sawamŋgit. Yiŋe aba kame mam tuku kuasmbi Kananŋge minnaig ta kile prowaig.

³² Nane sipsip makau kulatkade tuku. Nane naningine sipsip makau agan ndende ŋakmba kilmba prowaig ŋga nu sawamŋgit.

³³ Farao ndek tane wika kusnatiŋmba tane ame piro kade tuku ŋguwa ndeta

³⁴ tane nu teŋenmba sawap: O gabat sunjo, sine buk fonfon ndo aganmor kulatka pirokigen ta kile mata sine taŋamba ndo piroka minmba mineg. O buk singine wa mbuŋ kame pirokinaig taŋamba keg. Tane taŋamba sawap ta nu tane mapekuwa le Gosen ma mbolŋge minyokamŋgaig ŋga saningina. Ta ndanam? Nane Isip mbal aganmor kulatkanu mbal ndon ulendika minam mbulnaig. Ta tuku Yosef nu aba kat nuŋe taŋamba wam pagukina.

47

¹ Kile Yosef ndek aba kat nuŋe 5 kilmba kumba ka Farao teŋenmba sana: Yiŋe mam yiŋe aba kame nane ŋakmba kile Kananŋge Isip prowaig. Nane naningine sipsip makau naningine agan ndende ŋakmba kilmba prowaig. Kile nane Gosenŋge minig ŋgina.

² Taŋakina sulumba Yosef ndek aba kat nuŋe 5 ta Farao tuku tumailamŋge kiletidina le

³ Farao ndek nane kusnaniŋgina: Tane ame pirokade tuku ŋgina le nane lafumba sanaig: O gabat sunjo, sine aganmor kulatkeg tuku. Singine wa mbuŋ kame nane kinaig taŋamba ndo sine tuturmba keg.

⁴ Guba sunjo Kanan kilke mbolŋge prona le singine aganmor isukusam tuku nyamagan mata kuga tukunu sine kilke te mbolŋge minyoka pironu tuku prowig. Ta tuku ne woka le sine Gosenŋge minyokube ŋginaig.

⁵ Taŋaka sanaig le Farao ndek Yosef sana: Mam nane aba kat nane kile ne tugum prowaig.

⁶ Ma magenu sunjomba Isipŋge minig. Ne inum te-silika nane serninga le tanje minyokuwaig. Nane Gosenŋge minyokuwaig ta mata maye. Nane afu aganmor kulatkam tuku kila magenu ŋak kanjerkumba ndeta ne nane madininga le ye tuku aganmor kuan kulatkam tuku gabat minwaig ŋgina.

⁷ Taŋakina le Yosef ndek mam nuŋe tumba Farao tugum kina le kanjerna. Taŋana le Yakobŋge Farao nyaro tuna le

⁸ nu ndek nu kusnana: Ne kile yar giganmba ŋak e ŋgina le

⁹ Yakob nu sana: Ye buk ma tugu sunjomba mbolŋge rawe tanjo taŋan kinenumba piti sunjomba ŋak yar 130 kusren. Yar ta sunjomba ndo kuga. Ye tuku yar te yiŋe wa le mam tuku yar sunjomba nane buk rawe tanjo taŋan minmba likinaig taŋamba kuga ŋga Farao sana.

¹⁰ Taŋakina sulumba Yakob nu Farao maŋ lato nyaro tumba nu kusremba kina.

¹¹ Kile Yosef nu mam nuŋe aba kat nuŋe turningina sulumba kilke ande Rameses ma tugu mbolŋge ningina le nane ka tanje minyokinaig. Kilke ta mayenu ndo Isip ma tugu ŋakmba liningina. Taŋamba Yosef nu Farao buk sakina ta kumu-kumumba kina.

¹² Yosef nu mara mindek nyamagan mam nuŋe, aba kat nuŋe, naningine kuasmbi nane ŋakmba tuku kumumbi patika niŋmba minanu.

Guba tuku ait ta buk sunjokina

¹³ Guba tuku ait ta kile sunjokina le ma tugu ŋakmba nyamagan kugana tukunu Isip mbal Kanan mbal nane sanjri kugatok minnaig.

¹⁴ Taŋanaig le Yosef nu ndametiŋ Isip tanjo kame Kanan tanjo kamenje wit piyawe likinaig ta ŋakmba maŋgurka kilmba Farao tuku wande mbol kina.

¹⁵ Isip mbal Kanan mbal kile ŋakmba ndametiŋ kuganaig le Isip tanjo pino ŋakmba Yosef tugum promba sanaig: Ne sine nyamaganmbi turka. Kuga ta sine gubanu kumamŋgig. Ne sine turnu tuku

ndin ande sota. Sine ndametiŋ mata buk kuganaig ŋginaig le

¹⁶ Yosef ndek nane saningina: Tane sonndo ndametiŋ kuganaig ndeta tanjine aganmor kilmba ye tugum prowap. Tanjawap le ye tane nyamagan tinjamngit ŋgina.

¹⁷ Tanjakina le nane ndek hos sipsip meme makau donki kilmba Yosef tugum kinaig le nu ndek nane nyamagan ŋgina. Yosef nu tanjamba minna le ka ka yar ta kugana.

¹⁸ Yar bailkanu mbolŋge nane maŋ Yosef tugum kumba sanaig: O gabat sungo, sine siŋine piti ne tugumŋge yabune nda. Siŋine ndametiŋ ŋakmba kuganaig. Siŋine aganmor mata ne buk ŋakmba kilna. Sine kile ne agan inum tanmbim tuku mine ndakate. Siŋine ŋgarosu siŋine kilke ta ndo minig.

¹⁹ Ne sine pile ndo siŋa le gubanu kume ndakube. Ne ndin inum sine sinzanŋsiŋgam tuku te-silikam kumuŋ e? Sine tuku kilke mata ake minig. Ta tuku ne sine siŋine kilke turmba kila sulumba nyamaganmbi sine turka. Ne tanjawa le sine Farao tuku piro tanjo tanjan minbe le sine tuku kilke mata nuŋge kilwa. Tanjamba ne sine wit nyam tuku nyamagan tumunu ŋgukam tuku ta turmba siŋa. Kuga ta sine ŋakmba gubanu kumbe le kilke mata baknu ndo minikat ŋga Yosef sanaig.

²⁰ Guba sungo ta kile sanjri tinjina le Isip tanjo pino kilke ŋakmba Yosef tunaig le piyawe suluna. Tanjana le Isip kilke ŋakmba Farao tuku ndo minnaig le

²¹ tanjo pino Isip kilke mbolŋge mine likinaig ta mata ŋakmba Farao tuku piro tanjo ndo minnaig.

²² Pris kame tuku kilke ta ndo nu piya ndaniŋgina. Ta ndanam? Nane Faraonje piyaniŋgina le nane tambi nyamagan piyamba nyinaig. Ta tuku nu nanjine kilke piya ndana.

²³ Kile Yosef ndek tanjo pino ŋakmba saningina: Kile tane isap. Ye tane tanjine kilke turmba Farao tuku piyawit. Ye kile nyamagan tumunu tane tinjamngit ta tane kilmba ka piro mbolŋge ŋgukap.

²⁴ Nyamagan ka magekuwaig le tane nyamagan ta walmba patikumba ndindo

tumba Farao tape sulumba bailkamba ta tanjine minwaig. Afu ŋgunu tuku minwaig afu tanjine gageu ndon nyam tuku minwaig ŋgina le

²⁵ nane lafumba sakinaig: O gabat sungo, ne sine tur magekina le sine tuku ande kume ndakina. Kile sine ŋakmba Farao tuku piro tanjo ndo minbe ŋginaig.

²⁶ Kile Yosef ndek tukul pasa ande Isipŋge pilna ta tenenmba. Nyamagan piro mbolŋge magekuwaig ta tanjo ŋakmba walmba patikuwaig. Patikuwaig sulumba ndindo tumba Farao tuwaig le bailkamba nanjine minwaig. Tukul pasa ta kile minmba minit. Pris kame tuku kilke ta ndo Farao nu kile ndakina.

Yakob nu nuŋe kumwa le ŋgunu tuku Yosef wam paguna

²⁷ Israel nane Isip kilke Gosenŋge minyoka kiŋo kame sunjomba kilepatikinaig sulumba agan ndende mata sunjomba kilnaig.

²⁸ Yakob nu yar 17 Isipŋge minna. Nu tuku yar ulendimba ta 147.

²⁹ Tanjamba Israel nu kumam tuku ait fagkina le kamusmba nu kiŋo nuŋe Yosef wika sana: Nane wai tumba ye tuku fel karaukŋge pilmba son pasa sanjrinu saka sulumba ne ye kulat mayeyumba Isip kilke mbol tenje ye ŋgu ndaka.

³⁰ Ne ye Isipŋge tumba kaye ka yiŋe ina mam wa kame tugumŋge ŋguka ŋgina le Yosef ndek pasa lafumba sakina: Ye ne sakate tanjawamngit ŋgina.

³¹ Tanjakina le Israel nu ndek sakina: Ne sonndo maŋau ta kamngat kande pasa ta sanjri pilewa ŋgina le Yosef nu pasa ta sanjri pilena le Israel nu ndukuka kinyam mbili mbol tanje Kuate gare pasa tuna.

48

Yakob nu Efraim le Manase nyaro nikina

¹ Minnaig ma ma mara ande nane Yosef sanaig: Mam nane guaze ŋak ŋginaig le Yosef ndek kiŋo kat nuŋe ar Manase le Efraim kilmba mam nuŋe kanjeram kina le

² nane ndek Yakob sanaig: Kiŋo nane Yosef ne kanjernam tuku prowat ŋginaig. Tanjakinaig le Israel nu sanjri tinja kinyam mbili mbolŋge minyokina.

³ Yosef ka prona le mam nuje ndek nu sana: Kuate Sanjri Nayo nu o buk Kanan kilke Lus tumbraŋge ye tugum promba ye nyaro sumba

⁴ sayina: Yenge ki le ne tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi sunjomba mayok kanjgaig. Ye kilke te serniŋgi le kilke te nane tuku minmba minamŋgat nga sayina.

⁵ Ye ne tugum Isip ndapromba minen le piyo naje kiŋo armba kile-patikina. Kiŋo ar ta ye tuku. Efraim le Manase te ye tuku kiŋo kame Ruben le Simeon minik tanjaŋ.

⁶ Kiŋo afu ngumneŋga Efraim le Manase dubiknu prowaig ndeta ta naje. Ngumneŋga kilke fetka kuasmbi yimyam niŋgam tuku ait ta ne tuku kiŋo kame afu tuku ndare ta nane aba kat nanjine Efraim le Manase tuku kilke mbolŋge minamŋgaig.

⁷ Ye ina naje Rahel idusmba manjau te ket. Ye luka Mesopotamia kilke mbolŋge ilmba minen le nu ndinŋge Kanan kilke mbolŋge Efrat tumbraŋ patumba kumna le ye wamdus tatrukina le ye nu Efrat tumbraŋ kambim tuku ndin make mbiŋge njuken ŋgina. (Efrat tumbraŋ ta kile Betlehem ŋgade).

⁸ Kile Israel ndek Yosef tuku kiŋo ar ta kanjerka kusnanjina: Ima tuku kiŋo ar te ŋgina le

⁹ Yosef lafumba sana: Kiŋo ar te ye tuku. Ye Isipŋge minen le Kuateŋge sina ŋgina le Israel nu sana: Nale kilmba ye tugum te yale le ye nale nyaro niki ŋgina.

¹⁰ Israel nu buk saibo pilna tukunu nu am nuje mata aganj kanjer mage ndakina tukunu Yosef nu kiŋo kat nuje ar ta kilmba mam nuje tugum kina le nu ndek nale bagailnikmba mumunikina.

¹¹ Tanjana sulumba Israel ndek Yosef sana: Ye buk idusen ye ne manj kanjerne nda nga idusen ta Kuateŋge ye sinzanyina le ye kile ne tuku kiŋo armba kanjerket ŋgina.

¹² Tanjakina le Yosef ndek kiŋo kat nuje ar ta mam nuje tuku fel mbolŋge kile-sika mam nuje tuku tumailamŋge dagol tidronga lokina sulumba

¹³ Yosef ndek nale tuku wai bigmba wai ndinammbi Efraim biyna le mam nuje tuku wai njainam mbolŋge tiŋgina. Tanjana le nu Manase ndek wai njainammbi biyna

le mam nuje tuku wai ndinam mbolŋge tiŋgina kande

¹⁴ mam nuje nu wai mbilmba wai ndinam tumba kiŋo ngrimbik Efraim tuku gabat mbolŋge pilna sulumba wai njainam tumba kiŋo mulum Manase tuku gabat mbolŋge pilna.

¹⁵ Tanjamba nu nale nyaro nikina sulumba sakina: Yiŋe wa Abraham yiŋe mam Isak nale Kuate kumnemŋge min-naik. Mbara tanje kiŋo ar te nyaro nikuwa. Kuate ye mara mindek kulatka tumba te prona le kile minet. Nunje nale nyaro nikuwa.

¹⁶ Nunje Enjel o buk ye piti sunjomba kanjerken le kulatkina nunje nale nyaro nikuwa. Ye tuku nyu, yiŋe wa Abraham tuku nyu, yiŋe mam Isak tuku nyu kiŋo ar te mbolŋge minmba minwaig le nale tanjo kuasmbi sunjomba njak prowaik ŋgina.

¹⁷ Yosef mam nuje wai ndinam tumba Efraim tuku gabat mbolŋge pilna ta nu mbulna sulumba nu mam nuje tuku wai Efraim tuku gabat mbolŋge pilna ta biymba te-simba tumba Manase tuku gabat mbolŋge palmbim bafuna sulumba

¹⁸ mam nuje sana: Mam, tanjamba kuga. Kiŋo te ta nu mulum. Wai ndinam tumba nu tuku gabat mbol pale ŋgina kande

¹⁹ mam nuje mbulmba nu sana: Kiŋo, ye kila. Manase tuku ndare mbolŋge mata tanjo kuasmbi sunjokanu prowamŋgat ta kiŋo ngrimbik te tuku kuasmbi kiŋo mulum tuku kuasmbi liwamŋgat. Nu tuku ndare mbolŋge tanjo kuasmbi sunjomba prowamŋgaig ŋgina.

²⁰ Ki ait ta mbolŋge Israel ndek nale tenjenmba nyaro nikina: Israel mbal tanjo afu nyaro niŋgam nga tale tuku nyumbi tenjenmba sanuŋgaig: Kuateŋge sinzantiŋguwa le tane Efraim le Manase tanjaŋ minamŋgaig ŋgina. Tanjamba Israel nu Efraim tumba kiŋo mulum tanjaŋ te-ambona.

²¹ Kile Israel manj Yosef sana: Mine minemba ye kumamŋgit ta Kuate nu ne ndon minamŋgat. Nunje ne tumba luka ka wa kat naje tuku kilke mbol kanjat.

²² Sekem ma tugu ta kilke mayenu ndo. Ye o buk kame bagimbi tuimbi Amor mbal ndon kame bumba yaiken. Kilke ta ye ne

ndo sernet. Ye aba kat naje serninge nda nga Yosef sana.

49

Yakob nu kiŋo kat nuŋe nyaro pasa niŋgina

¹ Kile Yakob nu kiŋo kat nuŋe wika saniŋgina: Tane ilmba ye tugumŋge maŋgurkap le ye wam ŋgumneŋga tane mbolŋge prowamŋgaig ta satinŋgi.

² Yakob tuku kiŋo kame, tane ŋakmba ilmba minyokap sulumba ise tiwap. Tane mam taŋgine Israel tuku pasa isap nga saniŋgina.

³ Ruben, ne ye tuku kiŋo mulum tukunu ne ye tuku isu. Ye mbanzo minen sulumba ne kiŋo mulum te-pilen. Ne saŋgri suŋgo ŋak. Ye tuku kiŋo afu nane ŋakmba ne kumnemŋge minig.

⁴ Ne kule saŋgrinu ndekate taŋaŋ ta ne ye tuku pino ndoŋ kinyna sulumba kiko maŋau ye sina. Ta tuku ne mambo kat naje te tuku suŋgo mine nda.

⁵ Simeon nale Levi ndoŋ wamdus ndindo. Nale kame agaŋ ndende kilmba tamba maŋau ŋaigonu kade tuku.

⁶ Ye nale yabuka pasa katik ta ye maye ŋge nda. Nale gubra tinaik sulumba taŋgo bale farnaik tukunu ye nale tuku maŋgur sinamŋge minyokam mbulet. Nale nakile ake sinaŋ usremba makau pailnu kupenu kat ŋgurniŋge likinaik.

⁷ Nale tuku gubra ta pak ŋayo. Ta tuku piti ta nale kaŋgerwaik. Ye nale pitaiki le Israel kilke mbol kuwaig sulumba Israel mbal ŋgamukŋge mine likamŋgaig.

⁸ Yuda, ne tuku tira kame ne tuku nyu te-duŋgamŋgaig. Ne naje ŋgueu mbal ŋinfokmbi biye likamŋgat. Ne tuku tira kame ta ne tugumŋge lokamŋgaig.

⁹ Yuda nu laion taŋaŋ. Nu agaŋmor balemba luka nuŋe kuirkate burok sinam ta kumba nuŋe ŋgaro wakeimba kinyit le andeŋge nu kuanemba koron ndate.

¹⁰ Nu nuŋe ndare kame ndoŋ gabat suŋgo tuku ndumndum biyamba minmba minwaig le gabat suŋgo ande prowa le taŋgo kuasmbi ŋakmba nu tuku miŋge kumnemŋge minamŋgaig.

¹¹ Yuda nu nuŋe doŋki fatnu muli ŋak grep muli mayenu mbol kusit sulumba nuŋe tawi ta grep kulenu gurgur ndare suk tamba minyanŋgate.

¹² Nu grep kule nyate le amnu gurkade. Nu amo nyate le maketiŋ kaukauknu ndo.

¹³ Sebulun nu piyalŋge yu make mbolŋge minamŋgat. Piyal nuŋe ta waŋ tuku kundu magenu minamŋgaig. Nuŋe kilke make mbolŋge kumba ka Sidon tumbraŋge tinŋamŋgat.

¹⁴ Isakar nu doŋki kareŋnu taŋaŋ ake sinaŋ pale kame ŋgamukŋge kinymba minit.

¹⁵ Nu kilke mayenu mabtam tuku kaŋgerte ta nu isu maramba agaŋ ndende kugrakate sulumba sanzal taŋaŋ piro kareŋkate.

¹⁶ Dan nu nuŋe kuasmbi kulatkamŋgat. Kuasmbi ta nane Israel tuku kuasmbi ŋakmba taŋaŋ minamŋgaig.

¹⁷ Nu kame mben taŋaŋ ndin make mbiŋge minamŋgat. Nu patenŋga hos kupenu makete le taŋgo hos mbolŋge minyokate ta nu baringa ndekate ŋgina.

¹⁸ Taŋakina sulumba nu ndek sakina: O Suŋgo, ne ye ta nga ye tairŋget ŋgina.

¹⁹ Taŋamba nu maŋ lato sakina: Kua- yar taŋgo kame afu Gat ndoŋ kame tinŋamŋgaig. Taŋawaig le Gatŋge mbilka pani farka nane yokerkamŋgat.

²⁰ Aser tuku kilke mbolŋge nyamagan mayenu prowamŋgat. Aser nu nyamagan mayenu kikonu wakeikuwa ta gabat sugo nane nyam kumuŋ.

²¹ Naftali nu dia taŋaŋ nuŋe nzali du- bimba likate. Nu tuku kutu magenu ndo.

²² Yosef nu doŋki ŋguikok kule make mbiŋge minit le hos ŋguikok tabe kumnemŋge minit taŋaŋ.

²³ Nuŋe ŋgueu mbal nane nu ndoŋ kame ŋayomba nu tuimbi koronwaig ta

²⁴ naŋgine tui ta ŋgurke likamŋgaig. Yakob tuku Mbara saŋgrinu taŋge naŋgine wai baklel serniŋgamŋgat. Kuate nu Israel mbal tuku Kulat Taŋgo mayenu.

²⁵ Mam naje tuku Mbara nu Saŋgri ŋayo. Nuŋe ne turnumba nyaro tinit. Nyaro magenu suŋgomba ne mbolŋge minamŋgaig. Samba mbolŋge sawe nyaro ŋak

ndeka minamngat. Kilke sinamngge kule nyaro njak minmba minamngat. Kiño kame sungomba kile-patikam tuku nyaro pino kame mbolngge minamngat. Aganmor tuku nyaro pangarnu kame mbolngge minamngat.

²⁶ Wit le plaua botnu prowam tuku nyaro, tabe ambokok tuku nyaro, tabe minmba minam tuku nyaro ta njakmba Yosef mbolngge minwaig le nu aba kat nuje minig tananj mine nda.

²⁷ Benyamin nu age nguikok aganmor bale farte tananj. Maratukuk furiram nu aganmor bale farninmba nyate ngina.

²⁸ Yakob nu tanamba Israel tugu 12 ta tuku saningina sulumba nyaro nduik nduik kiño kat nuje ningina.

Yakob nu kumna le ngukinaig

²⁹ Tanamba Yakob nu manj kiño kat nuje wam paguniñmba saningina: Mine minemba ye ka kumanu mbal tuku tumbranngge yiñe wa mbuñ kame kanjerka nane ndon minamngit. Tane ye tumba ka ndame burok Hitnu tanjo Efron tuku kilke mbolngge minit ta sinamngge wa mbuñ kame ndon palpe.

³⁰ Ndamé burok ta Makpela Mamre tugumngge Kanan kilke mbolngge minit. Abraham nu o buk ndame burok ta kilke ta turmba mindesin ngunu tuku Hitnu tanjo Efron tugumngge piyana.

³¹ Nane o buk Abraham le piyo nuje Sara tange ngukinaig tuku. Ngumnennga manj Isak nale piyo nuje Rebeka kilke ta mbolngge ngukinaig. Ye mata ina tanjine Lea kilke ndui ta mbolngge nguken.

³² Abraham nu Hit mbal tugumngge kilke ta ndame burok ta turmba piyana. Tane ka tange ye ngukap nga saningina.

³³ Yakob nu kiño kat nuje wam paguninge denpurmba nu manj mbilka kinyna sulumba kumna.

50

¹ Kumna le Yosef ndek mam nuje tuku tumail mbol loka malmbika mam nuje mumuna sulumba

² mam nuje tuku mindesin ta me ndanguwa nga nane afu saningina le mindesin ta ail njair afu kilmba pisnenaig.

³ Nane piro ta kumba minnaig le ait 40 kuganaig. Piro ta tuku ait tanamba madi-naig tuku. Tananaig le Isip mbal nane ki ait 70 Yakob malmbimba minnaig.

⁴ Yosef mam nuje kumna ta tuku kuamel kugana le nu Farao tuku gabat sugo ta saningina: Tane kumba Farao sawap.

⁵ Yosef nu teñenmba sakat. Mam nu kumam bafuna sulumba nu ye sayina ye nu tumba ka Kanan kilke mbolngge mindesin palmbim tuku ma nuñge buk wakeina tuku ta mbolngge ngukam tuku ngina. Nu tanamba ye sayina le kile ye mam tumba kumba ka ngukumba luka prowet nga sakate. Tane ka tanamba Farao sawap ngina.

⁶ Nane kinaig ka Farao sanaig le nu lafumba sakina: Mam naje buk sakina tanamba tumba kaye sulumba nguka ngina.

⁷ Tanakina le Yosef nu mam nuje tumba ngukam kina le Farao tuku piro tanjo kame, nu tuku gabat kame, Isip tuku mage mage nane njakmba Yosef ndon kinaig.

⁸ Yosef tuku kuasmbi, nu tuku aba kat nuje, mam nuje tuku kuasmbi ta nane njakmba nu ndon kinaig. Nanjine kiño kame fonfon sipsip meme makau ta njakmba ndo Gosen kilke mbolngge kusrekinaig le minnaig.

⁹ Karis kame tanjo kame hos mbolngge likade tuku ta nane njakmba kuasmbi sunjo Yosef ndon kinaig.

¹⁰ Tanamba nane wit baurnganu tuku ma tugu Yordan kule make mbol pronaig sulumba ninanka malmbi ngumbeyunaig. Tanamba Yosef nu ait 7 mam nuje kumna ta tuku malmbika minna.

¹¹ Nane malmbi ngumbeyunaig le Kanan mbal nane kanjerka sakinaig: i ... Isip mbal si nanjine manjambi malmbi ngumbeyu sunjokade nginaig. Ta tuku nane ma ta nyunu Abel-Misraim ... nginaig.

¹² Yakob tuku kiño kame mam nanjine buk saningina tanamba ndo kinaig.

¹³ Nane mindesin nuje tumba Kanan kilke mbol kinaig sulumba Makpela Mamre tugumngge ngukinaig. Abraham nu buk Hitnu tanjo Efron tugumngge kilke ta piyana tuku.

¹⁴ Yosef nu mam nuje ngukina sulumba nu manj aba kat nuje tanjo kuasmbi

ɲakmba nu ndonɲ ilnaig ta ndonɲ luka Isip kinaig.

Yosef nu aba kat nuɲe tuku kuru kuru kile-ibenkina

¹⁵ Mam naɲgine kumna le Yosef tuku aba kat nuɲe nane ndek sakinaig: Sine buk maɲau ɲayonu Yosef mbol kigenɲ. Kile Yosef nu gubrawa sulumba maɲau kigenɲ ta lafumba sine mbol kamɲgat kande ɲginaig.

¹⁶ Taɲamba nane taɲgo ande kukulnaig le Yosef tugum kina sulumba sana: Aba kat naɲe nane teɲenmba sakade. Mam naɲe kume ndakina sulumba

¹⁷ nu teɲenmba sasiɲgina. Tane teɲenmba Yosef sawap. Aba kat naɲe nane o buk ne mbolɲge maɲau ɲayonu kinaig. Ta tuku ye ne sanet. Nane ne mbolɲge mbarmba unekinaig maɲau ta gilainga. Mam nu taɲamba sakina. Sine mata mam naɲe tuku Mbara kumnemɲge mineg. Ta tuku sine mata ne saneg. Sine tuku mbar ta gilainga ɲginaig. Aba kat naɲe taɲamba sakade ɲga Yosef sana le nu pasa ta ismba malmbikina.

¹⁸ Kile aba kat nuɲe nane Yosef tugum pronaig sulumba truk ka sanaig: Sine ne tuku piro taɲgo taɲaɲ minamɲgig ɲginaig le

¹⁹ nu ndek nane saniɲgina: A ... tane kuru kuru ndakap. Ye Kuate tuku ma tam kumuɲ kuga.

²⁰ Tane buk pasa katmba maɲau ɲayonu ye mbol kinaig ta Kuatenge maɲau ta mbilmba kina le maɲau mayenu prona. Ta tuku taɲgo pino sunɲgomba kume ndaka kile abo minig.

²¹ Ye tane satinɲget. Tane kuru kuru ndakap. Ye siɲka tane taɲgine kiɲo kame turmba kulatka minamɲgit ɲgina. Nu taɲamba saniɲmba nane tuku wamdus kuru-kurukinaig ta wamdus kile-ibenke niɲgina.

Yosef nu kumna

²² Taɲamba mam nuɲe tuku kuasmbi nane Yosef ndonɲ Isip kilke mbolɲge minnaig ma ma Yosef nu yar 110 kusrena sulumba nu kumna.

²³ Nu kume ndakina sulumba kiɲo nuɲe Efraim tuku kiɲo kame nu tuku wa kat nuɲe ta turmba kaɲgerka minna. Yosef wa nuɲe Makir tuku kiɲo kame nane mbuɲ

naɲgine Yosef tugumɲge minmba sugokinaig. Makir nu Manase tuku kiɲo nuɲe.

²⁴ Taɲamba minnaig sulumba mara ande nu aba kat nuɲe saniɲgina: Ye buk kumam patuket ta Kuatenge tane kulatkamɲgat. Nuɲge kilke tuku pasa sanɲgrinu Abraham Isak Yakob nane saniɲgina ta ɲgumneɲga nu tane kilke te mbolɲge kilmba ka kilke ta mbolɲge patinuɲgat ɲgina.

²⁵ Taɲamba Yosef nu Israel kiɲo kame tuku miɲgekeɲge nane pasa sanɲgrinu sakuwaig le nu isam sakina: Kuate nu tane turkam tuku prowa le tane ye tuku isu kilmba turmba kape ɲgina.

²⁶ Taɲamba Yosef nu yar 110 kusremba Isip kilke mbolɲge kumna le nane nu tuku mindesiɲ ail ɲair pisnemba tumba ter sinamɲge pilnaig le minna.

RUT

David tuku mbuꝋ mbuꝋ nuꝋe nyunu Rut

Yosef nu kumna le Israel mbal nane Isip kilke mbolꝋge minnaig ma ma nane tuku ndare tugekinaig le Isip mbal tuku gabat sunꝋo Faraonꝋge Kuate nu Abraham dir pasa sana ta kumumba nane kilmba sanzal piro niꝋmba minna. (Mulum Pasa 15.7-16 kanꝋerap).

Tanꝋamba minna le yar 400 tanꝋanꝋ kinaig le Moses nu prona. Sunꝋo nu Farao Isip mbal ndonꝋ piti yeki yeki niꝋgina le nane Israel mbal pitaikinaig le Mosesꝋge nane kilmba Isip kilke kusremba Yu Gurgur pakarka ma baknu mbol kinaig ta nane Kanan kilke mbol kine ndakinaig. Ta ndanꝋam? Israel mbal nane Kuate tuku miꝋge ngurmba maꝋau sunꝋgomba mbarnaig le nu nane kile-ndinka minna le nane sunꝋgomba kume likinaig.

Tanꝋamba minnaig ma ma Moses nu kumna le Yosuanꝋge Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol kinaig. (Aposel 7.17-44 kanꝋerap).

Nane Kanan kilke mbolꝋge minnaig le kulat tanꝋonꝋge nane kulatkinaig. Kulat tanꝋo kame ta tuku nyu kat nanꝋine ta Samson Gideon Yefta nane afu turmba.

Elimelek nuꝋe gageu ndonꝋ kumba Moabꝋge minnaig

¹⁻² O buk Israel mbal nane gabat sugo kugatok kulat tanꝋonꝋge ndo Israel kulatka minnaig le guba sunꝋo prona. Prona le Yuda kumamꝋge Betlehemnu tanꝋo ande nuꝋe piyo nuꝋe ndonꝋ kiꝋo armba ta kilmba guba gagnu kumba ka Moab kilke mbolꝋge minyokinaig. Tanꝋo ta nyunu Elimelek. Piyo nuꝋe Neomi. Kiꝋo kat nakile ta Malon le Kilion. Nanꝋine tumbranꝋ mbonꝋ Efrat.

³ Nane Moab kilke mbolꝋge minnaig ma ma Elimelek nu kumna le Neomiꝋge ndo kiꝋo ar ta ꝋak minna.

⁴ Tanꝋamba minnaig ma ma kiꝋo ar ta Moabnu pino kilnaik. Pino ar ta nyu nakile Orpa le Rut. Nane tanꝋe minnaig ma ma yar 10 kusreka

⁵ Malon le Kilion mata kumnaik. Kumnaik le ina nakile Neomi nuꝋe ndo minna.

Rut nu Neomi ndonꝋ Betlehem kinaik

⁶ Sunꝋo nu nuꝋe mbal Israel nyama- ganꝋ ait mayenu niꝋgina pasa ta Neomi nu isna sulumba nu nuꝋe rukan ar ta ndonꝋ kuaneka Moab kilke kusremba

⁷ luka Yuda ma tugu kambim saka kinaig.

⁸ Kinaig ka ndinꝋge Neomi nu nuꝋe rukan ar ta sanikina: Tanꝋaig le tale luka kumba ka takile tumbranꝋge ina kat takile ndonꝋ minap. Tale ye nane keꝋ kumnaig ta sine tur magekinaig. Ta tuku tale Sunꝋonꝋge sinzanꝋtikuwa le

⁹ tale maꝋ tanꝋo kilmba nale ndonꝋ mine mayewamꝋgaig ꝋga sanikina. Tanꝋakina sulumba Neomi nu rukan kat nuꝋe ta mumunikmba kusrekam bafuna le nale ndek malmbi ꝋayonaik sulumba

¹⁰ rukan nakile sanaik: Kuga. Sile ne ndonꝋ nane kuasmbi tugum kambimkik ꝋginaik kande

¹¹ Neomi nu sakina: Kuga. Tale luka kape. Ndanꝋam tale ye ndonꝋ kambim sakik? Tale idusik ye maꝋ kiꝋo afu kile-patiki le tale kilam idusik e?

¹² Tale luka kape. Ye buk saibo pilen. Ye maꝋ tanꝋo tam kumuꝋ kuga. Ko ye furir te mbolꝋge tanꝋo tumba kiꝋo kile-patiki ta

¹³ tale nale sugokuwaik le kilam tuku tairꝋgam kumuꝋ e? Kuga. Tale tanꝋo kise kilam tuku idusamꝋgaik. Sunꝋo nu ye kusreyumba piti sina le tale tuku ninan sunꝋowet ꝋgina.

¹⁴ Tanꝋakina le Rut le Orpa maꝋ lato malmbi ꝋayonaik sulumba Orpa nu rukan nuꝋe mumumba kusremba lukina le Rut nu rukan nuꝋe kusre fuguna.

¹⁵ Kile Neomi ndek rukan nuꝋe Rut sana: Ai si. Ne aba nane si kanꝋera. Nu luka nuꝋe kuasmbi tugum kumba nuꝋe mbara kame sota kinit. Ne nu ndonꝋ kaye ꝋgina.

¹⁶ Tanꝋakina le Rut ndek nu sana: Ndanꝋam ne ye lukam tuku sayate? Ye ne dubinumba kambim tuku peu ndaya. Ne ma inum kaye ta ye mata ne dubinumba kanꝋit. Ne ka aninꝋge minamꝋgat ta ye mata ne ndonꝋ ka tanꝋe minamkik. Nane kuasmbi ta yiꝋe kuasmbi tanꝋanꝋ

minamngat. Naje Mbara ta yiye Mbara tana minamngat.

¹⁷ Ne kuma le ngukuwaig ma ta ye mata kumi le ma ta mbolnge ngukamngaig. Andenge sile tuku mine te pure nda. Kumenge ndo puramngat. Ye sinja ndo saket. Pasa njakmba saket te dubi ndawi ta Sunjo nu ye mapeye nda ngina.

¹⁸ Rut nu dirnanga rukan nuje dubimba kambim sakina le nu maninkina.

¹⁹ Tanjamba nale ndin dubimba kinaik ka ka Betlehem pronaik. Pronaik le tumbran ta tuku mbal nane pirerek purka sakinaig: i ... Si Neominje nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Neomi ndek sakina: Ye Neomi* ndangap. Kuate Sangri Nayo nuje ye piti sina tukunu ye tuku nyu Mara† ngap.

²¹ Ye tumbran te kusrewen ta ye gageu njak ye kumu minen. Kile Sunjo nu ye baknu tumba te prowat. Ndanam tane ye nyu tumba ngamungal gare njak pino ngade? Sunjo Sangri Nayo nuje ye te-ibenjumba piti sunjo sina nga saningina.

²² Wam kube te Neomi tuku. Nu Moab kilke kusremba rukan nuje Rut tumba lukinaik. Rut nu Moabnu pino. Wit magekinaig le kilam tuku ait mbolnge nale Betlehem pronaik.

2

Rut nu Boas tuku piro mbolnge wit fambonu tanjermba minna

¹ Boas nu maror tango nu nyu sunjo njak minna. Nu Neomi tango nuje Elimelek nale tugu ndui ta.

² Mara ande Rut nu rukan nuje sana: Ye kumba tango ande kusnawi le wokuwa ta ye nu tuku piro tango dubika wit kugerka ndaleka fambonu bude ta tanjeramngit ngina le rukan nuje ndek nu sana: Ta maye le kaye ngina.

³ Tanjakina le Rut nu kumba ka piro ande mbolnge piro mbal dubika wit fambonu bunaig ta tanjermba manjurka minna. Piro ta Boas tuku piro ta nu katese ndana.

⁴ Rut nu piroka minna le Boas nu Betlehemnge promba nuje piro mbal kanjerka Sunjo nu tane ndon minwa ngina le nane

ndek nu sanaig: Sunjo tuku nyaro ne mbolnge minwa nginaig.

⁵ Kile Boas nu nuje piro gabat ta kusnana: Pino mbanzo si nu kuasmbi ndan tuku ngina le

⁶ piro gabat ta lafumba nu sana: Pino si Moabnu. Nale Neomi ndon Moabnge te pronaik.

⁷ Nu piro mbal dubika wit fambonu tanjeram tuku ye sayat. Nu maratukuk tinga piroka ma ma kile ndo baibai kumnemnge fudinmba mabta minit ngina.

⁸ Tanjakina le Boas nu Rut sana: Kulim, ne ye tuku pasa isa. Ne piro kise mbol kumba wit fambonu tanjer ndawa. Ne piro te mbolnge ndo minmba yiye piro pino kame tugum tenge wit fambonu tanjermba mina.

⁹ Nane tango kame pino kame pirokade magot tenge ndo piroka mina. Yiye piro tango kame ne njayo sili ndanuwaig nga saningit. Ne kule nyam paranuwa ndeta waim kule kunymba palig si kumba nya nga sana.

¹⁰ Tanjakina le Rut nu truk kumba Boas sana: Ye rawe pino. Ne ndanam ye mbolnge manau mayenu kumba ye tur mayeyate ngina le

¹¹ Boas nu lafumba sana: Ne tango naje kumna le wam njakmba rukan naje mbolnge ke likina ta sayinaig le isen. Ne naje tumbran ina mam turmba kusreka ne pro sine mbal kise ngamuknge minit ta ye kila.

¹² Ne Israel mbal tuku Mbara Sunjo tawok te prona. Nunge lafu mayenu lato-latomba ne mbolnge kuwa nga sana.

¹³ Tanjaka sana le Rut ndek sakina: O tango sunjo, ne ye tur mayeyate. Ye ne tuku piro pino minig tenen kuga. Ye nane kumnemnge minet ta ne ye pasa bafumbi sayate le ye tuku ngamungal sangri tingate ngina.

¹⁴ Kile mabta isukusam bafumba Boas nu Rut sana: Ne te ilmba bret baten inum tumba grep kule tomba nya ngina. Tanjakina le Rut nu kumba piro mbal tugum tanje minyokina le Boas nu wit afu pasokinaig ta kilmba Rut tuna le nyumba marona le nyamagan baten nu kusrekina.

* **1:20:** Neomi nyu ta tugunu: Ngamungal gare njak † **1:20:** Mara nyu ta tugunu: Ngamungal gare kugatok

15 Tanjamba Rut nu maṅ tinga wit fambonu tanjeram kina le Boas nu nuṅe piro mbal saniṅgina: Pino si peu ndawap le wit ndale patikaig ta tugumṅge nu wit fambonu tanjermba maṅgurkuwa. Tane nu sigair sigair ndawap.

16 Tane wit ndale ṅak ta afu goninṅmba kusrekap le nu kilmba maṅgurkuwa. Tane nu kasur ndawap ṅga saniṅgina.

17 Rut nu piro mbolṅge wit fambonu tanjermba minna le ki kumba ka butuṅgina. Nu ki kumba butuṅgina le wit fambonu tanjerna ta kilmba mbanimbi baurṅgina le siṅ sikmba alonu ndekinaig le kilmba maṅgurkina. Alonu maṅgurkina ta pitinu 10 kilo taṅaṅ.

18 Kile Rut nu wit alonu maṅgurkina ta kilmba tumbraṅ kumba rugan nuṅe tumna sulumba nu ki mbol isukusmba marona le ṅgirmannu kilmba kina ta mata rugan nuṅe tuna.

19 Tuna le Neomi nu ndek rugan nuṅe kusnana: Ne wit te aninṅe kilat? Tanjo ima tuku piro mbolṅge ne pirokat? Tanjo ne turnat ta Sunṅonṅe nyaro tuwa ṅgina le Rut nu sakina: Boas ṅgade tanjo ta tuku piro mbolṅge ye pirokit ṅgina.

20 Tanjakina le Neomi ndek sakina: Tanjo nane abo minig, nane kumig mbal ta Sunjo nu nane tuku kume purte. Nuṅge tanjo ta nyaro tuwa. Tanjakina sulumba nu maṅlato sakina: Tanjo ta nu sine tuku tira ande. Nu sile kulatkam tuku ṅgina

21 le Rut ndek nu sana: Nu ye pasa ande turmba sayat. Ye nuṅe piro mbal dubika piroka mini le ka piro ta kugawam tuku sakat ṅgina.

22 Tanjakina le Neomi nu sakina: O rugan, ta son sakat. Ne kumba tanjo ande tuku piro mbolṅge piroka ta piro mbal tanje ne ṅayo silinubekaig. Ne Boas tuku piro pino kame ndo dubika piroka mina ṅga sana.

23 Tanjaka sana le Rut nu mara mindek Boas tuku piro pino kame dubika piroka minna le ka ka wit kilam tuku piro ta kugana. Kugana le Rut nu rugan nuṅe ndon minnaik.

3

Boas nu Rut mbolṅge ranṅun mayenu kina

1 Tanjamba minnaik ma ma ait ande Neomi nu rugan nuṅe sana: Rugan, ye tanjo ande ne tam tuku te-siliki le nu ne tuwa le ne mine mayewamṅgat.

2 Boas ṅgade tanjo ne nu tuku piro pino kame dubika pirokina ta nu sine tuku tugu ndui ta. Ta tuku ne isa. Kite furir nu kumba ka wit baurṅgade ma mbolṅge wit roka bareṅguwa le bubreṅge firfirnu pufuṅguwa le alonu ndekuwaig le kilamṅgat.

3 Ne kumba kule pismba gureṅ mundur mayenu ta pismba tawi mayenu silika wit baurṅganu ma ta tugum ndek kumba nu tuku am mbolṅge pro ndawa. Ne nu tairṅga mina le nu isukusmba kule nye denpurmba

4 nu kumba kinyam bafuwa ndeta nu kinyit ma ta kanjera sulumba nu kinyamba ṅgilainṅguwa le nu ne kulatkuwa ṅga ne kumba nu tuku kupe kuitkamṅge tawi kaikanu ta talka kaika sulumba nu tuku kupe tugum tanje kinya le nu ne ndanṅka sanuwa ndeta ne ka ṅga sana.

5 Tanjaka sana le Rut nu sakina: Ta maye. Ye ne tuku pasa dubimba tanjamba kamṅgit ṅgina.

6 Kile Rut nu tinga ndek kumba ka wit baurṅgade ma ta mbol promba rugan nuṅe pasa sana ta kumumba kina.

7 Boas nu isukusmba kule nyumba garegareka ginyumna le nu kumba ka wit maṅgurkinaig ta tugumṅge kinyina. Nu kinyamba gilainṅgina le Rut nu siṅsiṅndo kumba tawi kaikina ta talka nu tuku kupe kuitkambi tugum tanje kinyina.

8 Kinyina le furir ṅgamu Boas nu kinyamba mbilkina sulumba pino nu tuku kupe kuitkamṅge kinyina ta kamusna. Kamusna kande pino le nu piririmba

9 i... Ne imanṅe ṅgina le Rut ndek nu sana: Ye ne tuku piro pino Rutṅge. Ne Elimelek tuku tugu ndui ta tukunu ne ye pinonu tumba kulatka ṅgina.

10 Tanjakina le Boas ndek sakina: O kulim, Sunṅonṅe ne nyaro tinwa. Ne kile wam kat te ambonṅa rugan nane mbolṅge wam mayenu kina ta lite. Tanjo mo gudommba minig te. Nane afu agaṅ ndende sunṅomba ṅak afu agaṅ ndende kugatok ta ne nane tuku inum tam idus ndate.

¹¹ Ne kuru kuru ndaka. Ne pino mayenu ta sine tumbraŋ taŋgo pino ŋakmba sine kila. Wam ŋakmba ye kam tuku sayat ta ye kamŋgit.

¹² Ne sakate ta son. Ye rukan naje Elimelek ndoŋ tugu ndindo. Ye ne kulatkam tuku ta tira ande mata sine ndoŋ tugu ndindo minit ta nu ye tuku sunŋo. Ye nu liwam kumuŋ kuga.

¹³ Ne tenŋe mina. Ye indole maratukuk kumba nu tuku wamdus katesewamŋgit. Nu ne kulatkam sukuwa ndeta maye. Nu mbulwa ndeta yiŋe ne kulatkamŋgit. Ye Sunŋo tuku nyu mbolŋge pasa te sanŋri pilewet. Ne maŋ kinya ŋgina sulumba

¹⁴ nu sana: Ne ye tugum prowat te taŋgo kame nane kaŋger ndanuwaig ŋgina. Taŋakina le Rut nu maŋ Boas tuku kupe kuitkambiŋge kinyana.

Mafe maye ndana le Rut nu tiŋga kambim bafuna le

¹⁵ Boas nu sana: Ne naje tawi inum tumba kilke mbol tenŋe fara ŋgina. Rut nu taŋamba nuŋe tawi ande tumba farna le Boas nu wit maŋgur 6 kilmba tawi ta mbolŋge kutuna. Taŋamba Boas nu Rut turmba wit tawi ŋak ta te-duŋga tuna le tumba luka nuŋe tumbraŋ kina.

¹⁶ Rut nu kumba rukan nuŋe tugum prona le rukan nuŋenŋe nu kusnana: Rukan, ne wam kat ta kubewa le ye isi ŋgina le Rut nu Boasŋge wam ŋakmba kina ta kubeu tuna.

¹⁷ Kubeu tuna sulumba rukan nuŋe sana: Boas nu tenŋemba ye sayat. Ne ake luka rukan naje sota kaye ta mayenu ndo kuga ŋga wit te ŋakmba tolmba ye sat ŋgina le

¹⁸ rukan nuŋe nu sana: Rukan, ne nu ndo tairŋga mina. Kite Boas nu ake minam kumuŋ kuga. Nu pasa ta te-tiwa le ame wam prowa le sile kaŋgeramkik ŋgina.

4

Boas nu ndek Rut pinonu tina

¹ Boas nu mbumba kumba maŋgurkam tuku ma mbolŋge minyokina. Ma ta tumbraŋ ta tuku fonde malaŋga tugumŋge. Nu minyok minna le Elimelek tuku tugu mbolŋge Boas nuŋe tira nuŋe ilmba minna le kaŋgermba wikina: Mata, ne ilmba tenŋe minyoka le ye pasa ande fudiŋdo ŋak

ŋgina. Taŋakina le nu ilmba nu tugum taŋge minyokina.

² Minyokina le Boas nu tumbraŋ ta tuku gabat kame 10 saniŋgina le nane mata promba taŋge minyokinaig.

³ Nane minyokinaig le nu nuŋe tira nuŋe ta sana: Neomi Moabŋge luka prona ta nu sikile tira Elimelek tuku kilke sile tuku inumŋge piyawa ŋga sakate ta

⁴ ye ne sanam tuku wikit. Ne ye tuku sunŋo. Ne kilke ta piyawam idusmba kande singine gabat kame taŋgo minig te am mbolŋge piyawa. Ne mbulmba ndeta ye tugusemba saya le isi. Taŋgo ande mine ndakate. Silenŋe ndo ŋgina. Taŋakina le taŋgo ta nu sana: Maye. Yenŋe piyawamŋgit ŋgina.

⁵ Taŋakina le Boas ndek nu sana: Ne Neomi tuku kilke ta piyamba ndeta Moabnu pino kuembol Rut turmba ne tamŋgat. Taŋawa le nu kiŋo inum te-pilwa ta taŋgo kumna ta tuku kuasmbi nane tuku kilke nanŋine minamŋgat ŋgina.

⁶ Taŋaka sana le taŋgo ta ndek sakina: Wam minde bada taŋaŋ ta ye kilke ta piyawam mbulit. Ngumneŋga kiŋo taŋge ye tuku kilke ta tuwa le ye tuku ndametiŋ ake ŋgisikikat tukunu ye mbulit. Nenŋe kilke ta piyawa ŋgina sulumba

⁷ nu nuŋe kupe ŋgaro paska Boas tuna. Ta ndaŋam? O buk Israel mbal nane agaŋ ande taŋgo inum tambim bafumba taŋamba kumba minanu. Taŋgo andenŋe nuŋe kupe ŋgaro paska taŋgo inum tambinu. Israel mbal nane taŋamba pasa te-tiwanu.

⁸ Ta tuku taŋgo ta nu Boas sana: Nenŋe kilke ta piyawa ŋgina sulumba nuŋe kupe ŋgaro paska Boas tuna.

⁹ Tuna le Boas nu gabat kame taŋgo pino nane tenŋemba saniŋgina: Elimelek Kilion Malon nane keŋ ta tuku agaŋ ndende Neomiŋge kulatkate ta kile yenŋe ŋakmba piyamba kilit ta tane ŋakmba kaŋgerde.

¹⁰ Moabnu pino Malon tuku kuembol Rut nu mata yiŋe pinonu kile tet. Taŋawi le taŋgo kumna ta tuku kilke ta nuŋe kuasmbi tuku kilke minmba minamŋgat. Nu tuku nyu mata nuŋe kuasmbi ŋgamukŋge ŋgisike nda. Minmba minamŋgat. Ye maŋau ket te tane kile kaŋgerde ŋga saniŋgina.

¹¹ Tanjaka saningina le nane gabat kame tanjo kame ndon nane ndek sakinaig: Sine kile kanjermba kila pileg. Pino nenje tamngat ta ne tuku wande mbol kuwa le Sunjonje sinzanwa le Israel mbal tuku mbun Rahel nale Lea tanan minwa. Ne Efrat tumbran mbon ngamuknje Betlehem tumbranje ne nyu sunjo jak mayok kuwa.

¹² Pino ta Sunjonje turwa le kiyo gudommba kile-patike tinwa le ne tuku kuasmbi ta Yuda le Tamar tuku kiyo Peres nu tuku kuasmbi tanan mayok kuwa nginaig.

¹³ Kile Boas nu nuje pasa kumumba Rut pinonu tina sulumba nu tumba nuje wande mbol kina. Kina sulumba Boas nu Rut ndon kinyna le Sunjonje Rut sinzanwa le nu fungul jakna. Tanamba minna ma ma nu kiyo te-pilna.

¹⁴ Kiyo ta te-pilna le tumbran ta tuku pino kame nane Neomi sanaig: Sine Sunjo tuku nyu te-dungube. Nunje kiyo te ne kulatkam tuku tanet. Nu Israel mbal tuku kuasmbi ngamuknje nu nyu sunjo jak minwa.

¹⁵ Rugan nane tuku manau mayenu tanje ne tuku kiyo kame sunjomba tanan minanu suk. Ne kiyo te kanjermba ne man sanjri tingamngat. Ne saibo pale le kiyo tenje ne turnumba kulat mayenamngat nga sanaig.

¹⁶ Tanamba sanaig le Neomi ndek kiyo ta tumba bagailmba nuje kulat kuapina.

¹⁷ Kulat kuapina le tumbran ta tuku pino kame nane ndek sakinaig: Neomi nu kiyo inum tat nginaig sulumba kiyo ta nyunu Obed nginaig.

Obed nu sunjokina sulumba Yesi te-pilna. Yesi tuku kiyo nuje David.

David tuku mbun kame

¹⁸ Peres tuku ndare pulu tuturmba ka David mbolnje tingina ta tenenmba.

Peres kiyo nuje Hesron.

¹⁹ Hesron kiyo nuje Ram. Ram kiyo nuje Aminadab.

²⁰ Aminadab kiyo nuje Nason. Nason kiyo nuje Salmon.

²¹ Salmon kiyo nuje Boas. Boas kiyo nuje Obed.

²² Obed kiyo nuje Yesi. Yesi kiyo nuje David.

1 SAMUEL

Samuel Saul David nane tuku wam kube

Hana nu Samuel te-pilna

¹⁻² Tanjo ande nyunu Elkana nu tumbran sunjo Rama Efraim kumamnge ma taknu mbolnge minnaig. Tanjo ta nu pino armba njak ande Hana ande Penina. Penina nu kutu njak. Hana nu kutu kugatok. Elkana mam nuje Yeroam. Wa nuje Elihu. Mbunj mbunj nuje Tohu. Tumbran mbon nanjine Suf.

³ Elkana nu yar mindek Rama tumbran kusremba Sunjo Sangri Nayo tuku nyu tedunga nu tuku atraukam saka Silo tumbran kambinu. Tumbran sunjo tange Elai tuku kiyo armba Hofni le Pineas nale Sunjo tuku pris minnaik.

⁴ Elkana nu atraukam ait mbolnge aganjmor ndemnu kilmba walmba ndindo piyo nuje Penina tumba ande tumba nu tuku kutu kame fonfonmba walmba kilwaig nga ninganu.

⁵ Hana nu Sunjonge kutu ngailna ta Elkana nu kasur ndamba nu tuku kume purmba minna sulumba nu aganjmor ndemnu walmba Hana armba tambinu.

⁶ Hana nu Sunjonge kutu ngailna tukunu Penina nu mara mindek tanjo tuku tira dirka Hana maim maim te-tumba nzumilnzumilmba minanu.

⁷ Yar mindek nane wam ta kanu. Nane Sunjo tuku tukul wande mbol kambinu ta Penina nu Hana maim maim te-tambinu le nu malmbika isukuse ndaka minanu.

⁸ Ait ande nu tanjana le Elkanange kanjermba Hana kusnana: Ndanam tuku ne malmbika isukusam mbulit sulumba wamdus ngamungal piti njak ndo minit e. Ne pino kuembol kuga. Ye ne ndon minmba ne tuku kume puret tukunu ne kiyo kugatok ta tuku piti ndanuwa nga piyo nuje sana.

⁹⁻¹⁰ Tanjamba minnaig ma ma ait ande nane Silo tumbranngge atrauka isukusmba minnaig. Isukuse denjurnaig sulumba Hana nu ngamungal tatruka wamdus ndekina le nu ndek tinga nane kusreka ka Sunjo tuku tukul wandek sinam kumba ka

tange malmbika Sunjo yabanmba minna. Yabanmba minna le Kuate tuku pris Elai nu malanga tugum tange minyok minna.

¹¹ Kile Hana ndek yabanmba Sunjo ndon pasa katmba tenjembamba sakina: O Sunjo Sangri Nayo, ye ne tuku piro pino minet. Ne ye tuku ngamungal wamdus tatrukate te kanjermba ngumne ndayumba ye idusyumba kiyo ande te-sa le ye kiyo ta man luka ne tini le ne tuku piro tanjo minmba minamngat. Ta tuku nu tuku gabat waje ta andenje kuerke nda ngina.

¹²⁻¹³ Hana nu wamdus sinamnge ndo Sunjo yabanmba minje motmotka minna le ma ma Elai ndek mambilmba nu tuku minje kanjer tina sulumba idusna: i ... Pino si kule kamenu nyumba nginjgankate nga idusmba

¹⁴ nu tinga nu tugum kumba sawe lika sana: Ne ginu le grep kule nyumba nginjgankate wam ta mbulamngat e nga sana le

¹⁵ Hana ndek lafumba sana: O tanjo sunjo, tanjamba kuga. Ye kule kamenu ande nye ndakit. Ye piti sunjo njak tukunu ye Sunjo yabanmba yije piti ta njakmba kilemayokit le purfewat.

¹⁶ Ne ye pino njayonu nga tala ndaya. Ye piti sunjo kamusmba ngamungal njayonga wamdus tatrukat le ye wam ta tuku yabanjit nga Elai sana.

¹⁷ Tanjakina le Elai ndek lafumba nu sana: Ta maye. Ne ngamungal mukuk wamdus bulok njak kaye le sine Israel mbal tuku Mbaranje ne ame aganjnzalinu nu yabanjat ta ne kumumbi tanmbimngat ngina le

¹⁸ Hanange Elai sana: O tanjo sunjo, ne mara mindek ye gilai ndanga ye idusya nga sana sulumba nu wamdus bulka nu kusremba isukusam kina.

¹⁹ Mafena le maratukuk tinga Elkana nane Sunjo tuku nyu te-du denjpurmba luka Rama tumbran kinaig. Kinaig ka tange Elkana nu piyo nuje Hana ndon tuma kinynaik le Sunjo ndek Hana tuku yabanj pasa ta idusmba kumuwe tuna le nu kiyo konna.

²⁰ Tanjamba minna ma ma Hana nu kiyo ande te-pilna ta nyunu Samuel ngina sulumba nyu ta tugunu kuklimba tenjembamba

sakina: Ye kiŋo te tuku nga Sungo yabaŋen ngina.

²¹ Kile Elkana nuŋe gageu ndoŋ maŋ Sungo atraukam saka Silo kinaig. Nu yar mindek nuŋe pasa buk saŋgri pilena ta kumumba maŋau kanu taŋamba maŋ kam saka kinaig.

²² Hanaŋe ndo nane ndoŋ kine ndakina. Nu taŋgo nuŋe teŋemba sana: Tane kape. Ye kiŋo te amo ngailmba nu tumba Sungo tuku tukul wande mbol ka le nu Sungo tuku Wandekŋe minmba minamŋgat ngina le

²³ Elkana lafumba Hana sana: Ne sakate ta maye. Ne tumbraŋ teŋge ndo mina le kiŋo amo kusrewa le tale Sungo ndoŋ pasa katnaik ta tuku alonu prowamŋgat ngina. Taŋakina le Hana tumbraŋŋe kiŋo nuŋe amo tumba minna.

²⁴ Minnaig ma ma kiŋo ta sunjoka amo kusrena le ina nuŋe nu tumba Silo tumbraŋ kambim saka makau pailnu yar keŋmba ŋak ta tumba plaua bek ande tumba grep kule agaŋmor ngaronumbi tolnaig ta turmba kilmba kina. Samuel nu amo kusrena le nane nu tumba Silo tumbraŋ Sungo tuku Wande mbol kinaig.

²⁵ Kinaig ka ta promba nane makau pailnu ta tumba balenaig sulumba kiŋo ta tumba Elai tugum pronaig sulumba

²⁶ Hana ndek Elai sana: O taŋgo sunjo, ne ye idusyate e. Ye o buk teŋge Sunjo yabaŋmba minen le ne ye kaŋeryina ta

²⁷ ye kiŋo te tuku nga Sunjo yabaŋen le kiŋo te ye te-sina.

²⁸ Ta tuku ye kile nu tumba Sunjo tuku wai mbol palmbim tuku prowet. Nu Sunjo tuku piro taŋgo minmba minwa nga Elai sana. Taŋaka sana le nu ndek dagol tidroŋga Sunjo tuku nyu te-duŋgina.

2

Hana nu Sunjo tuku nyu te-duŋgina

¹ Kile Hana nu yabaŋmba sakina:

O Sunjo, ne ye sinzaŋ mayeyina le kile ye nyu ŋak minmba ne tuku gare sunjo tet.

Ne ye tur mayeyina le ye mbal kasurkasuryinaig ta nzumilniŋget.

² O Sunjo, ne ndo purfeŋnu. Ande ne suk mine ndakate.

Neŋe ndo sine kigraibka turkate.

³ O Sunjo, sine maŋau ŋakmba ke likeg ta ne kumumbi pileniŋgit.

Ta tuku taŋgo pino naŋgine nyu payamkade wam ta kusreka miŋge tukulwaig.

⁴ Ne taŋgo saŋgriknu tuku tui ngurniŋgit.

Afu saŋgri kugatok minig ta ne nane saŋgri pileniŋgit.

⁵ Afu buk maro ŋak minnaig ta kile nane gubanu nyamagaŋ kilam tuku ake pirokade.

Afu buk gubak minnaig ta nane kile maro ŋak minig.

Pino kame buk niŋkanu minnaig ta ne nane sinzaŋniŋgit le kile kutu sunjomba kile-patikade.

Afu buk kutu sunjomba kile-patikinaig ta nane kile niŋanu minamŋgaig.

⁶ O Sunjo, ne taŋgo abo minig ta baleniŋgit le kumig. Afu kume likinaig ta ne maŋ abo tugu niŋgit.

Ne taŋgo kumig ta kilmba patikate le kumanu mbal tuku tumbraŋ kinig ta maŋ luka kilit sulumba abo tugu niŋgit.

⁷ Ne nane afu ndametiŋ sugo ŋak ta sanzal pileniŋgit sulumba sanzal mbal ndametiŋ sunjo niŋgit.

Ne taŋgo nyu ŋak te-ibeŋte sulumba taŋgo nyu kugatok ta taŋgo pino am mbolŋge nyu sunjo tuwit.

⁸ Ne nane agaŋ ndende kugatok sanzal minig ta turkate le nane agaŋ ndende kumuŋ minig sulumba taŋgo nyu sugo ŋak ta ndoŋ ulendikade le nyu sugo niŋgig.

O Sunjo, ne kilke te te-mayokna sulumba agaŋ ndende yeki yeki patikina.

⁹ Ne nane miŋge kumnemŋge minig mbal tuku kume purte sulumba ne nane kulatkate.

Afu ne idus ndanade ta ne nane kilmba piti niŋmba patikate le ma furir sinamŋge ngisinuŋgaig.

Taŋgo saŋgri ŋaigo ta nane naŋgine saŋgri tamba minam kumuŋ kuga.

¹⁰ O Sunjo, ne samba mbolŋge kuaila pilit le sunjomba fudukate le ne nane ŋgueu mbal ŋakmba ŋaigo siglikate. Ne taŋgo pino kilke tugu ŋakmba mbolŋge kilmba pasa mbolŋge patika nane pileniŋgit. Ne gabat sunjo madina ta

sanjri pilemba nyu sunjo nuje kuasmbi ngamuknje tuwit ngina.

¹¹ Hana nu yaban denpurmba nu tango nuje Elkana ndon luka nangine tumbrañ Rama kinaik le Samuel nu Silonje Sunjo tuku piroka minna le Elainje nu kulatka minna.

Elai tuku kiño kat nuje nale manjau njaigonu ke likinaik

¹² Elai tuku kiño kat nuje ar ta nale mugru sambek. Nale Sunjo idus ndanaik.

¹³ Nale pris kame tango pino mbolnje agañ ndende kilam tuku tukul manjau ta dubi ndanaik. Tango ande atraukam tuku agañmor tumba waimmbi kusirkam bafumba minanu ta nale piro tango ande kukulanu le nyagi tumba kumba

¹⁴ waim sinamnje nyagimbi ndem denja kilmba kumba nikanu. Israel mbal atraukam Silo prowanu ta nale wam ndui ta ndo kanu.

¹⁵ Tanjamba ndo tango ande agañmor kuyanu te-si ndamba pa mbolnje piye ndaka minanu ta piro tango ta promba tango ta tenemba sawanu: Pris tuku ndem afu abonu ta kile-sa le nuje pasokuwa. Nu ndem kusirkanu ta nu mbulit. Nu ndem abonu ndo nzalite nga sawanu.

¹⁶ Tango ta ndek lafumba sawanu: Ye atraukam tuku tukul manjau ta dubimba ambonga kuyanu ta pambi pasoki le ugwaig le ngumneña ne ndem ndañ nzalinuwa kande ne kila nga sawanu ta piro tango ta ndek sawanu: Kuga. Ne kile ndo ye sa. Kuga ta ye yije waimbi kilamngit nganu.

¹⁷ Wam ta mbolnje Elai tuku kiño ar ta nale Sunjo am mbolnje mbaranu le tango pino nane Sunjo atraukam tuku tukul manjau ta ake agañ tanañ nga talakanu.

¹⁸ Samuel nu kiño mo minna ta nu pris tuku mindepiye tawi tinmba Sunjo tuku piroka minna.

¹⁹ Ina nuje yar mindek nu tuku tawi fudinndo wakeimba tumba atraukam tuku ait mbolnje tango nuje ndon kumba ka nu tambinu.

²⁰ Tanjawanu le Elainje Elkana le piyo nuje nyaro nikmba sakanu: Sunjonje piyo nane sinzanwa le kiño Sunjo tunaik

te lafunu manj kutu afu kile-patikamngat nga sanikanu le nale luka nakile tumbrañ kambinu.

²¹ Kile Sunjonje Hana sinzan mayena le Hana nu kiño kenmba kulim armba kilepatike likina ta Samuel nu Sunjo tuku piroka minmba ma ma mbanzonjina.

²² Elai nu buk saibo pile mayena le nu tuku kiño kat nuje ar ta nale manjau njaigonu kumba Sunjo tuku baibai malanga tugum tange pirokinaig pino kame ta ndon tuma kinyanu wam ta Israel tango pino kanjermba kumba ka Elai samba kubeu tunaig le nu isna sulumba

²³ nuje kiño ar ta sanikina: Tale ndañam manjau njaigonu ta kade? Tale tanañde le tango pino njakmbanje tale tuku manjau njaigonu kade ta tuku sakade le iset ngina sulumba

²⁴ sakina: O kiño kame, tale manjau mbarmbarde ta kusrewap. Tango pino njakmbanje tale wam mbarmbarde ta tuku sakade. Tale Sunjo tuku piro mbal ndon manjau njaigonu kade ngade ta wam mayenu kuga.

²⁵ Tango andenje tango inum mbolnje mbarwa ta Kuatenje pasa ta te-timba manjau ta kume seramngat. Tango ande Sunjo kumamma mbarwa ta imanje ngamunje tinja pasa ta te-timba kume seramngat e nga sanikina. Tanjakina ta Sunjo nu buk nale balenikam tuku wamdus kuyarkina tukunu nale mam nakile tuku pasa ta ise ndakinaik.

²⁶ Samuel nu mbanzonjina le tango pino njakmba Sunjo mata nane nu make pilnaig.

Tango andenje Elai dir pasa sana

²⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Ku-ate tuku piro tango ande Elai sota prona sulumba Sunjo tuku minje tumba sana: Mbuñ* nane nuje kuasmbi ndon Isip gabat sunjo Farao tuku piro tango minnaig le ye kilimok nane tugumnje mayokkan sulumba

²⁸ Israel tugu njakmba ngamuknje mbuñ nane tumba yije pris minam tuku madiwen le nuje pris tuku tawi ta tinmba atrau mbain mbolnje pa guwa mundur mayenu njak ta pilmba minanu. Tanjawanu le yenje agañmor atrauka pasokanu ndem

* 2:27: Tuan tango ta nu Aron tuku Elai sana

ta nu nuje ndare kame ndon nyuwaig nga saningen.

²⁹ Ta tuku ne ndanam tuku yiye wande mbolnge aganmor balenimba atraukam tuku wam ta talaka kiyo kat naje ar ta tuku wamdus sungo jak minmba ye gi-lainga tane aganmor ndemnu kuya jak jak ta nyumba sugo najigode?

³⁰ Ye tane Israel mbal tuku Mbara Sungo ye o buk tane tuku mbun kat tangine tenemba saningen: Tane tangine ndare ndon ye tuku am mbolnge pris piroka minmba minamngaig nga saningen ta kile tane man piro ta ke nda. Tango ima nu ye tuku nyu te-dunguwa ta yenge nu nyu sungo tambimngit. Tango ima nu ye talayate ta yenge nu mata talawamngit ngina.

³¹ Ne ise tiwa. Mine minemba ye ne naje tugu ndon sangri kile-ibenki le tane saibo patika kume nda.

³² Tane sinamanzerka minap le ye Israel mbal afu sinzan mayenngi le ne tuku tugu nane ndo saibo patika kume nda.

³³ Ye ne tuku ndare afu mapeki le pris piroka minwaig ta nane mbarmba piti ne tinwaig le ne tuku wamdus tatrakamngat. Naje ndare ta jakmba tango ngaro lewaig sulumba saibo patika kume nda.

³⁴ Ne tuku kiyo armba Hofni le Pineas nale ait ndui ta mbolnge ndo kumamngaik. Tanawaik le ne pasa jakmba sanet ta son ngamngat.

³⁵ Ye pris ande kateseknu madiwi le nu ye ndon wamdus ulendi jak pris piro biywa le ye nu tuku kuasmbi ndo sinzanngi le nu ye tuku am mbolnge pris piroka minmba minamngat.

³⁶ Tanawa le ne tuku ndare ande minwa ta nu pris ta sota kumba dagol tidronga ndametinj bret fambonu nu tuwa nga sawa sulumba sawamngat: Ne ye pris piro ande sa le ye piroka nyamagan afu kili nga sawamngat nga Elai sana.

3

Kuate nu Samuel ndon pasatina

¹ Samuel nu kiyo mo minna sulumba nu Elai turturmba Sungo tuku piroka minna. Ait ta mbolnge Sungo nu tuan tango sungomba wam pagu pasa nda ninganu.

Nane ndui ndui ndo kinatanu suk wam afu tumninganu le kangerkanu.

² Elai nu buk am najonginaig le furir ande mbolnge nu wandek sinam tanje kinymba minna le

³ Samuel nu tukul wande sinam tanje kinyna. Kuate tuku tukul bokis mata wande ndui ta sinamnge minna. Lam bulunga minna le mafewam patikina le

⁴ Sungo nu Samuel wikina le nu ndek woka sakina: Ye ilet o ngina sulumba

⁵ pinderka kumba Elai sana: Nenje ye wikat e ngina kande Elai nu sana: Kuga. Ye ne nda wikit. Luka ka kinya ngina le nu luka ka kinyna.

⁶⁻⁷ Kinyna le Sungo man lato Samuel wikina ta Samuel nu katese ndana. Ta ndanam? Sungo nu buk nu tugum promba pasa ande sa ndana tukunu nu Sunonge wikina ta nu katese ndana. Ta tuku nu pastinga Elai sota kina sulumba sana: Nenje ye man wikat e ngina kande Elai nu lafumba sana: O kiyo, yenje ne nda wikit. Luka ka kinya ngina le nu man luka ka kinyna.

⁸ Tanamba kinyna le Sungo man lato Samuel wikam kenja le nu man abongina sulumba Elai sota kumba sana: Nenje ye wika minit e ngina. Tanakina le Elai nu wamdus puluna le Sunonge kiyo te wikate nga idusna sulumba

⁹ Samuel sana: Luka ka kinya le nu man ne wikuwa kande tenemba sawa: O Sungo, ye ne tuku piro tango. Ne ye saya le isi nga sawa ngina. Tanakina le Samuel luka ka kinyna.

¹⁰ Samuel nu kinymba minna le Sungo nu man lato nu tugum promba wika sakina: Samuel, Samuel ngina le Samuel nu woka sakina: O Sungo, ye ne tuku piro tango. Pasa saya le ye isi ngina.

¹¹ Tanakina le Sungo ndek Samuel sana: Mine minemba ye Israel mbal ngamuknge wam ande ki le nane jakmba ismba piriri najowamngaig.

¹² Ait ta mbolnge ye wam afu Elai tuku ndare mbolnge ke likam tuku buk saken ta kumumba nane mbolnge kamngit.

¹³ Ye buk nu sawen. Nu tuku kiyo ar ta ye kumamma ngumnem pasa sakade ta Elai nu kila ta nu nale peu ndanikit tukunu

yeŋge nu tuku ndare tuturmba kaŋgat ta piti sugokanu ningamŋgit.

¹⁴ Ta tuku ye Elai nuŋe kuasmbi sinjka pasa saŋgrinu saninŋen. Nane ye tuku atraukamŋgaig ta ye nane tuku une ŋaigonu ta sauka gilainŋe nda ŋga Samuel sana.

¹⁵ Samuel nu nuŋe mbain mbolŋge kinymba minna le ka mafena. Mafena le maratukuk nu abonŋa tinŋa ka Sunŋo tuku Wande malaŋga talke likina sulumba wam kinjatanu suk kaŋgermba isna ta Elai sawam kuru-kurukina.

¹⁶ Tanjana le Elai nu wika sana: Kiŋo ya, ne ilmba o ŋgina le Samuel nu ndek sana: Au. Ye ilet o ŋgina sulumba nu sota kina le

¹⁷ Elai nu kusnana: Kuate nu ne ndaŋmba sanat? Ye mbolŋge pasa afu yabu ndaka. Ne ye mbolŋge pasa afu yabuka ta Kuatenŋe ne mapene nda ŋga sana.

¹⁸ Tanjaka sana le Samuel nu pasa ŋakmba isna ta nu kubeu tuna. Nu pasa ande yabu ndakina le Elai ndek nu sana: Nu Sunŋo. Nu wam ndaŋ kam bafuwa ta nu kuwa ŋgina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma Samuel nu sunŋoka tanŋo ŋgaro lena le Sunŋo nu mara mindek nu ndoŋ minna. Samuel nu wam afu prowam tuku sakanu ta Sunŋonŋe alonu kile-mayokanu.

²⁰ Tanjamba minna le Israel ma tugu ŋakmba mbolŋge tanŋo pino ŋakmba nane Samuel Sunŋonŋe tuan tanŋo madina ta nane kila pilnaig.

²¹ Sunŋo nu mara mindek Silo tumbranŋge Samuel tugum promba nu wam pagu pasa sawanu. Tanjawanu le Samuel nu pasatanu ta Israel mbal ŋakmba nane nu isanu.

4

Filistia mbalŋge tukul bokis ta Israel mbal yaikinaig

¹ Ait ta mbolŋge Israel mbal nane Filistia mbal ndoŋ kame buwam saka ka Eben-Eser* tumbranŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig le Filistia mbal mata nane Efekŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig.

² Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbal nane ulendika ma guton tanŋe Israel mbal ndoŋ kame bunaik sulumba kame saŋgri tinŋina le nane Israel mbal kile-ibenjka tanŋo 4,000 tanaŋ bale farninŋinaig.

³ Tanjanaig le kame tanŋo afu ta luka Eben-Eser promba Israel mage mage wam kubeu ninginaig le nane nanŋine nanŋine sakinaig: Ndanam tuku Sunŋo nu sine ŋgumnesinmba Filistia mbal sinzaŋningit le nane sine bale far sulude? Sine Silo kab sulumba Sunŋo tuku pasa katanu bokis ta tumba probe le bokis tanŋe sine sinzaŋsinŋuwa le ŋgueu mbal nane sine suluwe nda ŋginaig.

⁴ Tanjamba nane tanŋo afu kukulninginaig le Silo kinaig sulumba Sunŋo Saŋgri Nayo enel kanunu armba ŋgamukŋge minyok minit nu tuku pasa katanu bokis ta tumba luka ilnaig. Elai tuku kiŋo armba Hofni le Pineas mata bokis ta ndoŋ ndoŋ ilnaik.

⁵ Nane Sunŋo tuku pasa katanu bokis ta tumba pronaiŋ le Israel mbal nane kaŋgermba gare-gareka wika raunaig le kilke buru-burukina.

⁶ Tanjanaig le Filistia mbal nane zigna ta ismba nanŋine nanŋine sakinaig: i ... Ndanam saka nane Hibru mbal si tanjamba wika raude ya ŋginaig le nane afu pro saninŋinaig: Sunŋo tuku tukul bokis tumba prowaig ŋginaig le nane pasa ta ismba

⁷ nane kuru kuru mayemba sakinaig: i ... Kile nanŋine mbara nane tuku tumbranŋ towat. Kile sine ndaŋamŋgig? Sine maŋau ande tanaŋ buk kaŋger ndagenŋ.

⁸ Imaŋge sine sinzaŋsinŋuwa le nane tuku mbara Saŋgri Nayo ta sine ŋaigo siglike nda. Mbara tanŋe ma baknu mbolŋge Isip mbal piti yeki yeki ningina tuku.

⁹ Hibru mbal si ambonŋa sine tuku piro mbal minnaig ta kile sine maŋ nane tuku piro mbal minbekig tukunu sine kuru kuru ndaka saŋgri tinŋa kame bube ŋginaig.

¹⁰ Tanjakinaig sulumba Filistia mbal nane saŋgri tinŋa kame bunaig sulumba Israel mbal kile-ibenjka nane sunŋomba bale farninŋinaig le nane afu kua ka Eben-Eser kinaig. Ki ait ta mbolŋge nane Filistia mbalŋge Israel tanŋo 30,000 bale farkinaig

* **4:1:** Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndame

sulumba

¹¹ Kuate tuku tukul bokis ta yaika tumba Elai tuku kiŋo armba Hofni le Pineas mata balenikinaik le kumnaik.

¹² Kile Benyaminnu taŋgo ande kame ma ta kusremba nuŋe tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat pismemba pinderka kua ka ka Silo prona.

¹³ Prona ta Elai nu ndin makembiŋge nuŋe minyo mbili mbolŋge minyoka ndin kulatka Kuate tuku tukul bokis ta tuku wamdus sulumba minna. Minna le taŋgo ta nu promba tumbranŋge taŋgo pino ŋakmba kame mbolŋge maŋau prowe likinaig ta kubeu niŋgina le nane ismba ŋgamuŋgal ŋaigoŋga malmbi wika raunaig.

¹⁴ Taŋanaig le Elai nu malmbi wika rau-naig ta ismba kusnaŋga sakina: Nane ndaŋam tuku taŋade ŋgina. Taŋaka minna le taŋgo ta pinderka kumba Elai tugum promba wam kubeu tuna.

¹⁵ Elai buk yar 98 tumba saibo pile mayemba am tukulkina.

¹⁶ Kile taŋgo taŋge nu sana: Ye kile ndo kame ma kusremba kua ka te prowet ŋgina le Elaŋge nu kusnana: Kiŋo, ame maŋau prowe likaig ŋgina.

¹⁷ Taŋamba kusnana le taŋgo pasa tumba prona taŋge pasa lafumba sakina: Filistia mbalŋge sine tuku kame taŋgo ŋuŋgomba bale farkaig le sine Israel mbal nane ram kua kagig. Ne tuku kiŋo armba Hofni le Pineas mata balenikaik sulumba Kuate tuku tukul bokis ta turmba taig ŋga Elai sana.

¹⁸ Elai nu saibo butuknu tukunu taŋgo ta nu Kuate tuku tukul bokis tinaig ta tuku sakina le nu ŋgumnem-ŋgumnem nuŋe minyo mbili mbolŋge fonde malaŋga tugum taŋge ndeka nduku ŋgurmba kumna. Nu Israel mbal kulatka minna ta yarnu 40.

¹⁹ Pineas piyo nuŋe ta nu fuŋgulok minmba kiŋo te-palmbim tuku ait buk patukina le nu Filistia mbalŋge Kuate tuku tukul bokis tumba rujan nuŋe le taŋgo nuŋe kumnaik pasa ta ismba nu pirerek purka kiŋo te-pilna.

²⁰ Taŋamba nu ŋgaro rar ŋuŋgo tumba kumam bafuna le nu kulatkinaig pino kame taŋge nu sanaig: Ne kuru kuru ndaka. Ne

buk kiŋo te-palet ŋginaig ta nu pasa ande lafu ndamba ise ndo ka

²¹⁻²² nu kiŋo ta nyunu Ikabod ŋgina sulumba sakina: Sine Israel mbal kile nyu kugatok ŋgina. Ta ndaŋam? Nane tukul bokis yaika tumba rujan nuŋe le taŋgo nuŋe kumnaik ta tuku nu idusmba pasa ta taŋamba sakina.

5

Filistia mbal ŋuŋgoŋge piti niŋgina

¹ Filistia mbalŋge Kuate tuku tukul bokis ta tumba Eben-Eser tumbran kusremba kuramba tumba naŋgine tumbran ŋuŋgo Asdod kinaig ka

² taŋge tukul bokis ta tumba naŋgine mbara Dagon tuku zugu wandekŋge Dagon kanunu tugum taŋge pilnaig le minna.

³ Mafena le maratukuk tiŋga Asdod mbal nane aboŋginaig sulumba zugu wandek ta kumba mambilnaig kande naŋgine mbara Dagon kanunu ta ŋuŋgo tuku tukul bokis ta tugum ibeŋ kilke mbol taŋge ndeka truk ka minna le kaŋgernaig sulumba tumba nuŋe ma mbolŋge te-timba pilnaig le ka furirna le nane kinynaig.

⁴ Kinymba mafena le maratukuk tiŋga maŋ wandek kumba mambilnaig kande naŋgine mbara Dagon kanunu ta ŋuŋgo tuku tukul bokis ta tugumŋge maŋ ndeka truk ka minna le kaŋgernaig. ŋgarosunu ndo maye minna ta gabatnu wainu arŋeŋ ŋgurka ibeŋ malaŋga tugum taŋge bagarok minnaig le kaŋgerkinaig.

⁵ Wam ta mbolŋge kile Dagon tuku pris kame taŋgo kame mata nane zugu wandek ta kambim bafumba ta nane Dagon kanunu bagarok minna magot ta lukamba sinam kinig.

⁶ Kile ŋuŋgoŋge Asdod mbal tumbran afu Asdod patukŋge minnaig ta ŋaigo siglika piti ŋuŋgokanu niŋgina le kamka ŋaigonu nane tuku ŋgarosu mbolŋge prowe likinaig.

⁷ Taŋanaig le Asdod mbal maŋau ta kaŋgermba nane ndek sakinaig: Israel mbal tuku Mbaraŋge sine tuku mbara Dagon sine turmba ŋaigo siglikate tukunu sine nane tuku tukul bokis te pilbe le tumbran ande kuwa ŋginaig.

⁸ Tanjakinaig sulumba nane Filistia tuku gabat kame ta manjurkuwaig nga pasa patike likinaig le nane promba manjurkinaig. Manjurkinaig le Asdod mbalnge kusnaniŋginaig: Sine kile Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba ndanamngig nginaig le nane pasa lafumba saniŋginaig: Tumba kuramba Gat tumbran kape nginaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta tumba kinaig ka Gat tumbranngge pilnaig le minna.

⁹ Tanjanaig le Sunjonge tumbran ta tuku tanjo pino kutu kame njakmba ngaigo siglikina le kamka ngaigonu nane tuku ngarosu mbolnge prove likinaig le nane kuru kuru sunjo tumba wamdus fulilke likinaig.

¹⁰ Tanjanaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta pilnaig le Ekron tumbran kina. Kina ka ta prona le nane Ekron tanjo pino ganiŋgina le sunjomba wika raumba sakiniaig: Nane sine njakmba bale farkam saka Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba te prowaig nginaig sulumba

¹¹ nane Filistia gabat kame ta manj kilemanjurka saniŋginaig: Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis te siŋgine kutu kame sine turmba bale farkikat tukunu palpe le luka nuŋe minna tuku ma ta mbol kuwa nga saniŋginaig. Ta ndanam? Kuatenge nane ngaigo siglikina le nane sunjomba kume likinaig.

¹² Afu kume ndakinaig ta kamka nane tuku ngarosu mbolnge prove likinaig le nane ngaro rar tormba malmbi wika raumba minnaig.

6

Tukul bokis ta pilnaig le luka Israel kina

¹ Sunjo tuku tukul bokis ta Filistia mbal tugumngge minna le ma ma tambun 7 kuganaig le

² kile Filistia gabat kamenge nane pris kame kagmai tanjo kame kilemanjurka kusnaniŋginaig: Sine Sunjo tuku tukul bokis te tumba ndanndanmba kamngig? Sine ndanndanmba tumba ka nuŋe ma mbolnge palmbimngig nginaig le

³ nane lafumba sakinaig: Tane Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta ake sinan palpe le kine ndakuwa. Tane mbar manjau kinaig ta tuku atrau aganj

afu turmba patikap le kuwaig le nanjine Mbara tanje tane tuku guaze pitaikuwa le nu ndanam tuku tane piti tingit ta tugunu katesewamngig nga saniŋginaig.

⁴ Tanjakinaig le gabat kamenge manj lato kusnaniŋginaig: Sine nu garewa nga ame aganj patikube nginaig le nane lafumba saniŋginaig: Sine Filistia tuku gabat sugo 5 ta tanjo pino turmba guaze ndui tanje ngaigo siglikate tukunu nane nduik nduik ta madiniŋmba golmbi kamka kanunu 5 wakeikap sulumba sib sine tuku ma ngaigo siglikade ta tuku kanunu 5 wakeika ta turmba patikap le kuwaig.

⁵ Tane tanjamba Israel mbal tuku Mbara nyu te-dungap le nu tane, tanjine mbara kame, tanjine kilke turmba ngaigo sigli ndakuwa.

⁶ Tane Isip mbal Farao ndonj wamdus karenj pilnaig tanjamba nda kap. Sunjonge nane pilendo niŋmba piti yeki yeki niŋgina le nane Israel mbal pitaikinaig le kinaig wam ta tane ngilai ndanngap nginaig sulumba

⁷ saniŋginaig: Tane makau armba pangarnu fat njak piro nda niŋganu ta kilap sulumba karis ande kiteknu tumba makau arnenj karis ta mbolnge kusmba fatnu ta patikap le luka nanjine fonde sinam kuwaig.

⁸ Tanjamba Sunjo tuku tukul bokis ta tumba karis mbolnge palpe sulumba tanjine mbar manjau kinaig ta tuku peuka aganj kame kanunu golmbi wakeikanu ta kilmba bokis fudinndo ande sinamngge patika tukul bokis ta gemmba pilmba makau armba ta sisilaniŋgap le kuwaik.

⁹ Makau armba ta kuwaik le kanjerno ka minap. Nale tukul bokis ta karis njak didikumba ndin dubimba Bet-Semes tumbran kuwaik ta sine katesewamngig Israel mbal tuku Mbara tanje sine piti ser-singina nga idusamngig. Ko makau armba ta lukuwaik ta sine katesewamngig Mbara tanje sine piti ser ndasiŋgina. Piti te ake sine mbolnge prona nga idusamngig nga gabat kame ta saniŋginaig.

¹⁰ Kile tanjo kame ta tanjamba kuanekinaig sulumba makau pangarnu armba fat njak ta kilmba karis mbolnge kusmba fatnu ta kilmba luka fonde sinamngge patikinaig.

11 Tanjanaig sulumba Sunjo tuku tukul bokis ta tumba sib le kamka kanunu golmbi wakeikinaig bokis njak ta turmba tumba karis mbolnje patikinaig le

12 makau armba ta pitik ndo ndin sunjo Bet-Semes tumbran kina ta dubimba witimba witimba kinaik. Kinaik ta nale mbilmbil ndaka kine ndo kinaik le Filistia tuku gabat sugo 5 ta nale ngumnem dubika kinaig ka Bet-Semes tuku kilke ta mbol pronaig.

13 Nane Bet-Semes mbal ma guton tanje wit magekinaig le kugerka minmba tandeka mambilnaig kande tukul bokis ta prona le kanjermba nane gare-garekinaig.

14-15 Karis ta ka Bet-Semesnu tanjo Yosua tuku piro sinam ta promba makau armba ta kinaik ka ndame sunjo ande tugumnje tinjinaik. Tinjinaik le nane Levi tuku kuasmbinge Sunjo tuku tukul bokis ta tumba aganj kame kanunu golmbi wakeika sigrikinaig bokis njak ta turmba kilmba ndame sunjo mbol tanje patikinaig le Bet-Semes mbal tanje karis mbainnu ta panu nga sambrimba kat fetfetnaig sulumba makau armba ta balenikmba Sunjo atrauka pambi pasokinaig le uge suglukinaik. Ki ait ta mbolnje nane atrau ta kumba aganjmor afu turmba balenimmba Sunjo atrauka pasokinaig le uge suglukinaig.

16 Nane wam ta kinaig le nane Filistia gabat sugo 5 ta kanjernaig sulumba ki ait ndui ta mbolnje nane luka nanjine tumbran Ekron kinaig.

17 Nane Filistia mbalnje nanjine mbar manau kinaig ta tuku piti peuka kiga aganj kamka kanunu golmbi wakeikinaig ta ande Asdod tuku ande Gasa tuku ande Askelon tuku ande Gat tuku ande Ekron tuku.

18 Tanjamba ndo Filistia gabat sugo 5 ta tumbran sugokanu fondembi korninganu tumbran fonfon afu turmba kulatkinaig ta kumumba sib kanunu mata nduik nduik kidemba patikinaig.

Bet-Semesnu tanjo Yosua tuku piro sinamnje ndame sunjo ta mbolnje Sunjo tuku tukul bokis pilnaig ta idusam tuku ndame ta kile minit.

19 Kile Bet-Semes tanjo afu nane Sunjo tuku tukul bokis ta talka sinanu kanjernaig

tukunu Sunjo nane tuku tanjo 70 bale farkina le tanjo pino nane Sunjonje nane ngamuknje piti tanjamba kina ta tuku wamdus tatraka malmbikinaig sulumba

20 nanjine nanjine sakinaig: Mbara Sunjo te nu purfernu ndo. Ande nu kumammba mbarwa ta nu mapewe nda tukunu sine tukul bokis te pilbe le ani kanjat nginaig.

21 Tanjamba nane tanjo afu kukul-ninjinaig le ka Kiryat-Yarim mbal saninjinaig: Filistia mbalnje Sunjo tuku tukul bokis ta pilnaig le sine tugum tenje minit. Tane ndeka tumba mbumba kape nga saninjinaig.

7

1 Tanjakinaig le Kiryat-Yarimnu tanjo kame promba Sunjo tuku tukul bokis ta suku silimba waimbi tumba kinaig ka Abinadab tuku wande binj mbolnje minna ta mbolnje pilnaig. Pilnaig sulumba nu tuku kinjo nuje Elasarnje tukul bokis ta kulatkuwa nga madinaig.

Samuel nu Israel mbal kulatkina

2 Tukul bokis ta Kiryat-Yarim tumbrannje minna le ma ma yar 20 kinaig. Ait ta mbolnje Israel mbal nane sinamanzerka minmba Sunjonje turka sinzanjinguwa nga wika yabanmmba minnaig.

3 Tanjamba minnaig le Samuelnje ndek Israel mbal njakmba saninjina: Tane ngamungal biye mbilmba Sunjo ndo dubiwam idusmba kande tane mbara kise kise njakmba ngumnenimmba Astarte ngade pino kanunu ta turmba kusrewap sulumba tane Sunjo ndonj ulendika nu tuku minje kumnemnje ndo minap. Tanjawanje le nunje tane turtinjmba sinzanjinguwa le Filistia mbal tuku sanjri kile-ibenjamnjaig nga saninjina.

4 Tanjakina le Israel mbal nanjine yabri mbara kusrekinaig sulumba yabri mbara Baal le Astarte tuku kanunu ta pitaika Sunjo tuku minje kumnemnje ndo minnaig.

5 Tanjanaig le Samuelnje Israel mbal njakmba tuku pasa pilmba sakina: Tane njakmba pro Mispanje manjurkap le yenje tane tuku nga Sunjo yabanamngit ngina.

⁶ Tanjamba saningina le nane njakmba promba Mispange mangurkinaig sulumba nane kule burok sinam tange kule kunyamba Sunjo atraukam tuku kutunaig. Tanjamba nane sakinaig: Sine Sunjo am mbolnge unekigen nga saka nyamagan pinka minnaig le ki ka butungina. Tanjamba Samuel nu Mispange nane tuku piti ismba pasa afu kile-tidingina.

⁷ Israel mbal Mispange mangurkinaig ta Filistia mbal nane isnaig sulumba gabat sugo afu nangine kame kuasmbi ndonj kame ilnaig. Kame ilnaig le Israel mbal nane pasa ta ismba kuru-kurukinaig sulumba

⁸ Samuel sanaig: Ne singine Mbara Kuate Sunjo yabana le nunge sine sinzansinguwa le sine Filistia mbalnge njai go siglike nda nginaig.

⁹ Tanjakinaig le Samuel ndek sipsip fatnu ande tumba balemba Sunjo tuku atrauka njak piyna le ugna. Ugna le Sunjonge Israel mbal turninguwa nga yabana le Sunjo nu isna.

¹⁰ Samuel nu atrauka minna le Filistia mbal buk nane ndonj kame buwam tuku ilmaba patuninginaig. Patuninginaig le Sunjonge pitik ndo kuaila pilna le samba mbolnge nane tugum tange sungomba puluka nane tuku wamdus nginngan serningina le nane kuru kuru mayemba kua ka sili-silinaig.

¹¹ Tanjanaig le Israel mbalnge Mispa kusremba Filistia mbal kile-dubinga bale farka kinaig ka ka Bet-Kar tumbranj pronai g.

¹² Kile Samuelnge ndame sunjo ande tumba Mispa tumbranj Sen tumbranj ngamu-ngamunge te-tina sulumba sakina: Sunjonge sine tur mayekat ngina. Tanjakina sulumba ndame ta nyunu Eben-Eser* ngina.

¹³ Samuel tuku ait mbolnge Sunjo nu Filistia mbal njai go siglika peuningina le nane manj Israel kilke mbol pro ndanaig.

¹⁴ Israel mbal tuku tumbranj afu buk Filistia mbalnge kame bumba yaike likinaig ta Ekronnge tugu pilmba ka Gatnge tingina ta kile Israel mbal manj nangine luka kilnaig. Tanjanaig sulumba tumbranj kame ta

tuku kilke ta nane Israel mbalnge Filistia mbal ndonj kame bumba njakmba luka yaika kilnaig. Tanjamba Israel mbal nane mine mayemba Kanan mbal ndonj mata ngan minnaig.

¹⁵ Samuel nu mara mindek Israel mbal kulatka minna sulumba

¹⁶ nu yar mindek Betel Gilgal Mispa kumba tumbranj kenmba ta kidemba lika tanjo pino tuku piti gubra ismba kile-tidinganu.

¹⁷ Kile-tidinge denpurnimba nu luka nunje tumbranj Rama kambinu ka tumbranj tange mata nu pasa kile-tidinganu. Ramange minna sulumba nu ndame turnanga Sunjo atraukam tuku pa lanlanj ande wakeina.

8

Israel mbal nane gabat sunjo madiwam tuku sakinaig

¹ Samuel nu saibo pilmba nunje kinjo ar ta Israel mbal kulatkuwaik nga madinikina.

² Kinjo mulum ta nyunu Yoel. Mambo nunje nyunu Abia. Berseba tumbranjnge nale Israel mbal kulatka minnaik.

³ Kulatka minnaik ta nale mam nakile tuku wam ta dubi ndanaik. Nale ndametinj tuku ndo wamdus njak. Nale pasa tugusemba pilenimba kanjer ndaka ande ndametinj nale nikuwa ta pasa mbolnge teti ndawanu.

⁴ Kile Israel mbal tuku gabat sugo sugo njakmba mangurkam Samuel sota Rama kinaig sulumba

⁵ Samuel sanaig: Ne isa. Ne buk saibo pilit ta ne tuku kinjo ar ta nale ne manjau kina tanjamba ke ndakade. Ta tuku ne gabat sunjo ande madiwa le sine kulatkuwa. Kilke afu minig tanjamba nga Samuel sanaig.

⁶ Nane gabat sunjo madiwam tuku sakinai g ta Samuel nu pasa ta tuku gare ndana le nu Sunjo yabanmba kusnana.

⁷ Kusnana le Sunjo nu ndek sana: Tanjo pino nane ame manjau ne ndonj sakuwaig ndeta ne ismba dubiwe ninga. Nane ne pitai ndanade. Kuga. Ye nane tuku Sunjo mine ndaki nga nane ye pitaiyade.

* **7:12:** Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndame

⁸Ye o buk nane Isipnge kilmba te prowen ta nane ye ngumneyumba mbara afu tuku nyu kile-dunge likinaig. Nane mara mindek ye mbolnge kade ta kile ne mbolnge mata kade.

⁹Ta tuku ne nane tuku minje dubiwa sulumba rironj pasa saniŋmba gabat sunjo nu ndaŋndaŋmba nane kulatkamngat ta biteknga saniŋga le iswaig nga Samuel sana.

¹⁰Pasa ŋakmba Sunjonje Samuel sana ta nu suk ka tanjo pino gabat sunjo madiwam sakinaig ta saniŋgina sulumba

¹¹sakina: Ye kile gabat sunjo tuku piro maŋau tugu bitengi le tane isap. Gabat sunjo ta nu tenemba kamngat. Nu tane tuku kiŋo afu kilwa le nu tuku kame mbal tanan minamngaiŋ. Kame ait mbolnge nane afu karis mbolnge pinderkuwaig le afu hos mbolnge pinderkamngaiŋ. Nu tumbran inum kambim bafuwa ta nu karis mbolnge minyokuwa le nane afu nu mindemba pinderka ambonga kanngaiŋ.

¹²Nunje nane afu kame gabat minam tuku madiniŋgamngat. Afu kame tanjo 1,000 kulatkuwaig le afu kame tanjo 50 kulatkamngaiŋ. Tane tuku kiŋo kame afu nu tuku piro mbolnge kilke pikmba nyamaganj ngukuwaig le afu nyamaganj magekuwaig le kilamngaiŋ. Afu nu tuku kame aganj ndende wakeikuwaig le afu karis tuku aganj ndende wakeikamngaiŋ.

¹³Tane tuku kulim kame afu nu tuku gurenj aganj ndende mundur mayenu ŋak ta wakeikuwaig le afu nu tuku paguwaig le afu nu tuku bret pasokamngaiŋ.

¹⁴Nu tane tuku nyamaganj piro, grep piro magenu, olif piro magenu ta ŋakmba yaika kilmba nuŋe gabat sugo sugo niŋgamngat.

¹⁵Niŋguwa sulumba tane tuku wit grep muli ta ŋakmba kilmba fetka 9 tane tuku kusreka ndindo nuŋe tumba nuŋe gabat kame piro tanjo kame niŋgamngat.

¹⁶Nu tane tuku piro tanjo, piro pino, tanjo mo afu kilmba aganjmor doŋki magenu ta pileŋga kilwa le nu tuku piroka minamngaiŋ.

¹⁷Tanamba tane tuku sipsip ta kilmba fetka 9 kusreka ndindo nuŋe tamngat.

Tane mata nu tuku piro tanjo tanan minamngaiŋ.

¹⁸Ait ta mbolnge tane tanjine gabat sunjo tanjine madinaig ta tuku ndumorndumorkap ta Sunjo nu tane tuku malmbi ise nda nga saniŋgina.

¹⁹Tanamba saniŋgina kande nane Samuel tuku pasa isam mbulnaig sulumba sakinaiŋ: Kuga. Ne sine tuku gabat sunjo ande madiwe siŋga.

²⁰Tanabe sulumba sine kilke tugu afu minig tanamba minamngig. Siŋine gabat sunjonje pasa siŋmba kulatkuwa sulumba kame ait prowa le nu sine kulatka kilmba ngueu mbal ndonj kame buwamngat nginaig.

²¹Samuel nu nane pasa ŋakmba sakinaig ta ismba ka Sunjo sana le

²²Sunjo ndek lafumba sana: Nanjine nzali ta dubimba gabat sunjo madiwe niŋga ngina. Tanakina le Samuel ndek Israel tanjo ŋakmba saniŋgina le sili-silimba luka nanjine tumbran tumbran kine likinaig.

9

Saul nu Israel mbal tuku gabat sunjo mayok kina

¹Kis nu maror tanjo ande. Nu nyu sunjo ŋak Benyamin ma tugu mbolnge minna. Kis mam nuŋe Abiel. Wa nuŋe Seror. Mbuŋ mbuŋ nuŋe Bekorat. Sikar sikar nuŋe Afia. Tumbran mbon nanjine Benyamin.

²Kis tuku kiŋo nuŋe nyunu Saul. Saul nu sangrinu ngarosu tumail pasi maditaknu. Tanjo ande nu suk Israel ngamuknge mine ndakina. Israel ngamuknge nuŋe ndo kuennu.

³Nane minnaig le ait ande Kis tuku doŋki afu kua ka sili-silinaig le nu ndek Saul kukulmba sana: Ne piro tanjo ande tumba tale kumba ka doŋki kame sotap ngina.

⁴Tanakina le nale tiŋga kinaik ka Efraim ma taknu kumam kumba wat tiŋga Salisa ma tugu mbol kinaik ta doŋki kile-sigli ndakinaik. Tanamba nale man tiŋga Salim ma tugu mbol kinaik ta mata doŋki kame tanje mine ndakinaig le kile nale man tiŋga Benyamin tuku ma tugu mbol kinaik ta mata kile-sigli ndakinaik.

⁵ Nale donki sota sota ka Suf ma tugu mbol pronaik sulumba Saulnge piro tanjo nuje sana: Sile luka kap. Sile ngisikupe ta mam nu donki tuku idus ndamba sile tuku wamdus piti tikat nga sana.

⁶ Tanjakina le piro tanjo tanje ndek Saul sana: Yauk. Tumbran tenge Kuate tuku piro tanjo ande nyu sunjo nak minit ta nu wam ngumneŋga prowam tuku sakate ta alonu prote. Sile ka nu kanjermba. Nunje donki ma ani tanje minig ta sile sasikam kumun inde nga sana le

⁷ Saul ndek lafumba piro tanjo nuje sana: Sile ame agan tumba nu sota kanjik? Bret sigrikiken ta buk kugawaig tukunu sile ame agan nu tambimngik? Sile agan inum nu tambim tuku mine ndakate ngina le

⁸ piro tanjo tanje man lato Saul sana: Ye silwa ndametin fudinjo nak. Ye ndametin ta nu tuwi le nu sile donki ma ani tanje minig ta sasikamngat ngina.

⁹⁻¹¹ Tanjakina le Saulnge nu sana: Sile kap. Ne tuku wamdus ta mayenu ngina sulumba nale Kuate tuku piro tanjo minna tumbran ta kinaik. Kinaik ka tumbran ta tuku tabe ta ponja kumba minmba pino mbanzo afu kule kunyam saka ndekinaig le kile-siglikinaik. Kile-siglikinaik sulumba nane kusnaniŋginaik: Kagmai tanjo ta tumbran ambenje minit e nginaik. (Ait ta mbolnge Israel mbal nane tuan tanjo kame nyu kilmba kagmai tanjo nganu. Tanjo ande nu agan inum tuku Kuate kusnawam kambim bafumba ta nu sakanu: Sine kagmai tanjo kanjeram kab nganu).

¹² Kile pino kame tanje pasa lafumba sanikinaik: Nu ambe minit. Nu kite tumbran ambe prowat. Tanjo pino nane bin mbol ambenje atraukamngai tukunu tale pitik mbumba kape.

¹³ Nu isukusam bin mbol ambe kakat. Tanjo pino nu tairnga minig. Nunje atrau agan kame ta nyaro ninjuwa le tanjo pino wike likinaig ta pagumba nyamngai. Ta tuku tale pitik mbumba kape nginaig.

¹⁴ Tanjakinaig le Saul piro tanjo nuje ndon mbumba kumba tumbran ta tuku fonde malanga sinam kambim saka Samuel nu bin mbol ambe kambim ba-

fumba kilim kina le te-silikinaik.

¹⁵ Sunjonge buk Samuel kila sana:

¹⁶ Indole ait tenen mbolnge ye Benyamin tuku tugu mbolnge tanjo ande kukuli le ne tugum te prowamngat. Nu prowa le ne guren pisnewa le nunje yiŋe kuasmbi Israel kulatka Filistia mbal tuku wai mbolnge kile-lukamngat. Filistia mbal ta nane ye tuku kuasmbi ngaro rar pileniŋmba piro karen nu ninmba minig le ye nane tuku malmbi iset nga Samuel sana.

¹⁷ Kile Samuel nu Saul kanjerna le Sunjo nu sana: Tanjo kubele ye ne sanen ta noten. Nunje ye tuku kuasmbi kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile Saul nu fonde malanga sinam kumba Samuel kanjermba kusnana: Kagmai tanjo tuku wande aninge minit ngina le

¹⁹ Samuelnge lafumba sana: Kagmai tanjo ta ye noten. Ne ambonga atraukam tuku bin mbol ambe kumba mina. Ye ne ngumnem dubinumba mbet. Ngilainge ye ne ndon tuma isukusmba kinymba indole mafewa le ne pasa afu nak ta saka le sani le ismba kaye.

²⁰ Ne ailfu donki kame ngisikinaig ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nane afunge buk kile-siglikinaig. Ne ise tiwa. Israel mbal nane gabat sunjo madiwam tuku nzali ta ne tuku mam nane tuku tugu mbolnge minit ngina.

²¹ Tanjakina le Saulnge Samuel sana: Ndanam ne tanjamba ye sayate? Ye Benyamin tuku tugu. Israel sinamnge sine tuku tugu ta fudinjo. Mam tuku ndare mata Benyamin tuku tugu mbolnge nyu kugatok nga Samuel sana.

²² Kile Samuelnge Saul le piro tanjo nuje kilmba wandek sinam kina sulumba tanjo 30 buk promba minyok minnaig ta nane tumailamnge kile-minyokina.

²³ Tanjana sulumba Samuel nu pagu tanjo ta sana: Ye ne aganmor ndemnu tinmba sanit le palet ta tumba prowa ngina le

²⁴ pagu tanjo ta nu aganmor wainu ndem mayenu nak ta tumba promba Saul tuna. Tuna le Samuel ndek nu sana: Ye tanjo kame tuma isukusam tuku saningen le nanenge ne tuku ndem ande pilnaig le yenje tumba kulatka minet te kile tumba

nya ngina. Tanjakina le Saul nu ait ta mbolnge Samuel nane ndonj tuma isukusnaig.

²⁵ Isukuse denpurmba nale atraukam tuku binj ta kusremba ndek tumbranj kinaik sulumba wande ponja funu mbol tanje minyoka pasatinaik.

²⁶ Pasate denpurmba Saul nu wande funu mbol tanje kinyna. Kinymba mafena le maratukuk tinga Samuel nu Saul wika sana: Tinga ndeka le ye ne mindenumba kumba ka ndinngje mbilni le kaye ngina le Saul ndek tinga ibenjkumba Samuel ndonj wande kusremba kilim ka Saul tuku piro tanjo ta ndonj ndin dubimba kinaig.

²⁷ Nane kinaig ka tumbranj makembi tanje Samuel nu Saul sana: Piro tanjo naje sawa le ambonja kumba minwa le ye Kuatenge pasa afu sayina ta ne sanamngit ngina.

10

¹ Piro tanjo ta nale kusreka kina le Samuel ndek olif kule botol njak ta tumba Saul tuku gabat mbolnge kutumba Saul mumuna sulumba sana: Ne Sunjonje nuje kuasmbi Israel mbal kulatkam tuku madinina.

² Kile ne ye kusreyumba kaye ka Benyamin ma tugu Selsa tumbranje Rahel tuku kumunu tugum tanje tanjo armba kile-siglika le nalenge ne tenenmba sanamngaik: Donki kame ngisikinaig le ne sota likate ta buk kile-siglikinaig le mam naje kile donki tuku wamdus piti ndamba nu manj ne ngisikanu nga idusmba nu wamdus piti njak minit nga ne sanamngaik.

³ Nale tanjamba ne sanuwaik le ne nale kusreka manj kumba ka Tabor tumbranj tuku ail sunjo tugum tanje tanjo kenmba Sunjo atraukam tuku Betel kambim bafuwaig le kile-siglikamngat. Nane tuku ande nu meme fat kenmba kugrakuwa le ande nu bret kenmba bagailninguwa le ande nu grep kule botol njak kurawamngat.

⁴ Nane kenj tanje ne kaiye nga sanumba bret armba tinwaig le ne yaika kila.

⁵ Tanjamba ne manj kumba ka Filistia kame mbalnge baibai patike likinaig ma ta promba Kuate atraukanu tumbranj Gibeat tuku fonde malanja sinam kumba tuan

tanjo kuasmbi ande Sunjo tuku tabe mbol ndekuwaig le kile-siglikamngat. Tanjo afu nane tuan tanjo kuasmbi ta mindeka gita yeki yeki katningmba kem fitke lika tambarinj katninguwaig le tuan tanjo kuasmbi ta Sunjo tuku Guwanje wamdus ninguwa le pasa yeki yeki kukliwamngaig.

⁶ Tanjawaig le Sunjo tuku Guwa ne mbol kuwa le ne mata nane ndonj ulendika pasa yeki yeki kukliwamngat. Tanjawa sulumba ne kisemba kiteknu mayok kanjat.

⁷ Ye ne sanet pasa kame te tuku alonu prove likuwaig ta Sunjonje ne ndonj minwa le ne nu tuku minje dubimba ke ndo ka nga Saul sana sulumba

⁸ nu manj sana: Kile ne ambonja Gilgal kaye le ye ne dubinumba ta promba aganjmor afu kilmba bale farka pasoka ngamungal ulendiwam tuku aganjmor turmba atraukamngit. Ne ka Gilgalnge ye tairnga mina le kusem ndindo kuwa le ye ta prowi sulumba ne ame wam kam tuku ta ne sanamngit ngina.

⁹ Tanjakina le Saul nu pasa ta ismba nu mbilka Samuel kusremba kambim bafuna le Kuatenge nu tanjo kitek te-mayokna. Tanjana le nu kina le ki ait ndui ta mbolnge ndo Samuelnge nu manjau njakmba tuku sana ta tanjamba prove likinaig.

¹⁰ Nale Gibeat pronaike le tuan tanjo kuasmbi ande Saul te-silikinaig le Kuate tuku Guwa nu mbol kina le nu nane ndonj ulendika pasa yeki yeki sake likinaig.

¹¹ Tanjanaig le nane afu nu kila ta nane wam ta kanjermba nangine nangine sakinaike: i ... Kis tuku kinjo nuje si ame manjau kate ya? Nu mata tuan tanjo ande e nga saka minnaig.

¹² Tanjamba saka minnaig le tumbranj ta tuku tanjo andenje ndek sakina: Nane tuku mam kat nangine ima? Nane mata tuan tanjo kuga ngina. (Ta tuku Israel mbal nane kile yaba pasa ande tenenmba sakade: Saul nu mata tuan tanjo ande e ngade).

¹³ Saul nu tuan tanjo kame ndonj manjau ta ke denjurna sulumba nu atraukanu tabe mbol ambe kina le

¹⁴ bab nujenje Saul piro tanjo nuje ndonj kusnanikina: Tale animbi kinaik ma ma manj te prode ngina le Saulnge lafumba

sana: Sile donji ngisikinaig ta sota ma ma kuga le sile Samuel kanjeram kakenj ngina.

¹⁵ Tanjakina le bab nuņenge ndek kusnana: Nu tale ndanmba satikina ngina le

¹⁶ Saul ndek lafumba bab nuņe sana: Nu teņenmba sile sasikina. Nanenje donji ngisikinaig ta buk kile-siglikinaig ngina nga bab nuņe sana. Tanjamba sana sulumba nu Samuelnje gabat sunjo prowam tuku madina ta yabuka bab nuņe sa ndana.

¹⁷ Kile Samuel nu Israel njakmba wikina le Mispa tumberanjenje Sunjo am mbolnjenje manjurkinaig.

¹⁸ Manjurkinaig le Samuel nu nane saningina: Sine Israel mbal tuku Mbara Kuate Sunjonje teņenmba tane tuku sakate. Yenjenje tangine mbun kat tangine Isip mbal tuku wai mbolnjenje kile-luka kilmba ilen. Nane njeue mbalnjenje njaigne siglika minnaig le yenjenje nane tuku muskil kile-tidinenje.

¹⁹ Ye tane tuku Mbara. Tane piro karenka piti sunjomba kanjerka minnaig le yenjenje tane tuku muskil kile-tidinenje tingen ta kile tane ye pitaiyumba man tangine gabat sunjo ande madiwam tuku sakade. Ta tuku tane ye tuku am mbolnjenje tangine tugu mbol kumba ka tumberanjenje mbonjenje nduik nduik sinamjenje tinjenje ngina.

²⁰ Nane tanjamba tinjenje le Samuel nu ndek tugu nduik nduik tuku tanjo wike likina le nu tuku tumailamjenje tinjenje. Tinjenje le Sunjonjenje Benyamin tuku tugu ta madina.

²¹ Madina le Samuel ndek Benyamin tuku tugu sinamjenje kuasmbi nduik nduik wikina le nu tuku tumailamjenje tinjenje. Tinjenje le Sunjonjenje Matri tuku kuasmbi madina. Matri tuku kuasmbi ta Samuel tuku tumailamjenje tinjenje le Sunjonjenje Kis tuku kinjenje Saul madina. Madina le nane ndek nu sota ma ma nda te-silikinaig sulumba

²² Sunjo kusnanaig: Tanjo ta prowat e ko kuga nginaig le nu ndek lafumba saningina: Saul nu tane tuku aganjenje ndende patikaig ta ngamuk sinjenje kuirka minit ngina.

²³ Tanjaka saningina le nane pinderka ka Saul te-silika nu tumba luka pronaj le tanjo kame njakmba ndonjenje tinjenje ta nane ngamukjenje nuņe ndo kuennu.

²⁴ Kile Samuel nu Israel mbal njakmba saningina: Sunjonjenje tanjo madina ta noten. Sine ngamukjenje ande nu suk mine ndakate ngina le Israel mbal njakmba wika raumba sakinaig: Ese. Sine tuku gabat sunjo tenjenje sine kulatka minamjenje nginaig.

²⁵ Tanjakinaig le Samuelnjenje tanjo pino ame manjau gabat sunjo mbolnjenje kam tuku ko gabat sunjo tuku piro yeki yeki ta njakmba te-kilimba kuklimba saningina sulumba nu wane ande tumba pasa njakmba ta kuyarnjenje tumba Sunjo tuku am mbolnjenje tukul ma ta mbolnjenje pilna. Pilna sulumba kile tanjo pino njakmba kukulnjenje le sili-silimba luka nanjenje tumberanjenje tumberanjenje kine likinaig.

²⁶ Tanjanaig le Saul mata luka nuņe tumberanjenje Gibeal kina le Kuatenjenje kame tanjo sanjenje griknu afu wamduis tinjenje ta nane Saul midemba kinaig.

²⁷ Tanjanaig le tanjo njagonu afu nane Saul talamba sakinaig: Tanjo tanjenje ta sine tursingam kumunjenje kuga ya nginaig sulumba nane Saul gare aganjenje mayenu inum tuwe ndakinaig. Tanjanaig le Saul nu tanjenje nga ta tuku idus ndana.

11

Saul nu Yabes mbal turka Amon mbal balefarna

¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande Amon mbal tuku kame gabat Nahas nu nuņe kame kuasmbi kilmba promba Gilead ma tugu mbolnjenje Yabes tumberanjenje kormba kame tuku kuaneka tumberanjenje ulnjenje. Tumberanjenje ulnjenje le Yabes mbalnjenje ndek Nahas sanaig: Ne sine ndonjenje pasa katmba sine mapeka le minbe ta sine ne gabat sunjo madinamjenje nginaig kande

² Nahas nu nane saningina: Ye tane ndonjenje ake pasa kate nda. Ye tane Israel mbal tuku nyu kile-ibenjenje tane njakmba tuku am ndinam ta gonjenje sulumba tane ndonjenje pasa katamjenje ngina.

³ Tanjakina le Yabes gabat tanjo kamenjenje Nahas sanaig: Tane sine kusem ndindo tairnenjenje le sine tanjo afu kukulnjenje le ka Israel ma tugu njakmba mbolnjenje sine tursingam tuku tanjo kile-siglika kilmba

prowaig. Kuga ndeta sine tane kum-nemnge minbe le ne ame mañau kam tuku idusmba sakate ta ne ka nga Nahas sanaig le Nahas nu wokina.

⁴ Wokina le nane tanjo afu kukulninginaig le ka Saul tuku tumbran Gibea pronaig sulumba pasa ta te-mayokmba tanjo pino ñakmba kila saninginaig le nane pasa ta ismba sinanu malmbi wika raunaig.

⁵ Wika raunaig le Saul nu piro mbolnge zigna ta ismba nuje makau kulatka minna ta kusreka prona sulumba kusnangina: Nane si ame wam tuku malmbikade e ngina le nane ndek Yabes mbal tuku pasa ta nu kubeu tunaig le

⁶ Saul nu isna le Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu gubra kagli firka

⁷ makau pailnu armba kilmba balenikmba kat pur pur fonfonmba tanjo kame afu madinimmba kile-nimmba kukulningina le kugraka Israel ma tugu ñakmba mbol kumba tanjo pino ñakmba tumnimmba tenenmba rironj pasa saninginaig: Tanjo ima nu Saul le Samuel dubika kame kine ndakuwa ta sinenge tanjo ta tuku makau ñakmba mbolnge tenenmba kamngig nginaig. Tanjakinaig le Sunjonge tanjo kame ta kuru kuru serningina le nane ñakmba tinja mangur ma mbol prowe likinaig.

⁸ Tanjanaig le Saulnge nane ñakmba Besek tumbranngge kile-mangurka burkina ta Israel tanjo 300,000 Yuda tanjo 30,000.

⁹ Kile nane pasa tumba pronaig mbal ta saninginaig: Tane luka kape sulumba Yabes tanjo kame tenenmba saningap. Indole ki mbol ka pa pakuwa ait ta mbolnge sine promba ngueu mbal pitaika tane luka kil-amngig nginaig. Tanjakinaig le tanjo kame ta luka Yabes kinaig sulumba nane kila saninginaig le nane ndek gare-garekinaig sulumba

¹⁰ Nahas sanaig: Indole sine kilim kab le ne nanje kuasmbi ndonj sine mbolnge ame mañau kam idusmba kande tane kap nga Nahas sanaig.

¹¹ Tanjamba nane kinymba mafe ndamba minna le Saul nu tanjo fet keña sulumba ma tugu ramma minna le nane pinder-pindermba Amon mbal tuku kame tumbranj ta kinaig sulumba nane bale farka

minnaig le ma ma ki promba sanjri tinjina. Tanjo ndui ndui kusrekinnaig ta nane kua ka sili-silinaig.

¹² Kile Israel mbalnge ndek Samuel sanaig: Tanjo kame buk Saul talamba sine tuku gabat sunjo mine ndakuwa nginaig ta kilmba prowa le sine bale farninbe nginaig kande

¹³ Saul nu ndek saningina: Kuga. Kite Sunjo nu sine Israel mbal ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilat tukunu sine kite tanjo ande balewe nda ngina.

¹⁴ Tanjakina le Samuel ndek tanjo pino ñakmba saningina: Sine Gilgal kab sulumba Saul mañ lato gabat sunjo prowam tuku madibe ngina le

¹⁵ nane ñakmba tinja Gilgal tumbran kinaig ka tanje Sunjo am mbolnge Saul mañ lato gabat sunjo tuku madinaig sulumba Sunjo ndonj ngamungal ulendiwam tuku atraukinaig. Tanjamba Saul nu Israel ñakmba ndonj tumamba gare-gare sunjokinaig.

12

Samuel nu Israel mbal rironj pasa saningina

¹ Kile Samuel ndek Israel mbal ñakmba saningina: Tane ise tiwap. Tane buk wam ñakmba tuku ye sayinaig ta kumumba ken sulumba tane kulatkam tuku gabat sunjo ande madiwe tingen ta

² nu tane tuku kulat tanjo minamngat. Ye buk mbanzonu minmba tane kulatka minen ta kile ye gife ñakmba saibo pilet. Yinje kinjo kame tane ngamuknge minig.

³ Ye wam ande mbaren ndeta tane kile Sunjo am mbolnge gabat sunjo nuje madina te nale am mbolnge ye sayap. Ye tanjo ande tuku makau ko donki ake yaiwen e? Ko ye tanjo ande yabri-yabrimba aganj inum yaimba ten e? Ko ye tanjo ande njayo siliwen e? Ko ye tanjo andenge kigayena le nu tumba pasa mbolnge te-ti ndawen e? Ye wam ande tanjamba ken ndeta ye wam ta lafumba te-tiwamngit nga saningina.

⁴ Tanjaka saningina le tanjo pinongge ndek lafumba sanaig: Kuga. Ne sine tuku ande yabrimba aganj inum ake yai ndana. Ne tanjo ande njayo sili ndana. Ne tanjo ande

yabrimba ndametin ake te ndakina nginaig le

⁵ Samuelnge nane saningina: Tane ye tuku mbar ande kanjer ndawanu ngade ta kile Sungo nuje gabat sungo madina te nale tane tuku pasa isaik ngina le nane lafumba sakinaig: Ta son. Sungo nu sine tuku pasa isat nginaig.

⁶ Kile Samuel man pasa lato saningina: O buk Sungonge Moses le Aron madinikmba mbun kat tangine Isip kilke mbolnge kilmba te prona.

⁷ Ta tuku kile tane Sungo am mbolnge tingap le ye tane pasa mbolnge patiki sulumba Sungonge wam magenu tane mbolnge tangine mbun kame mbolnge ke likina ta te-mayokmba satongi le isap.

⁸ O buk Yakob nuje gageu kame ndon Isip kilke mbolnge minnaig ma ma nuje ndare kame Sungonge nane turkuwa nga sarsarmba minnaig le Sungonge Moses le Aron kukulnikina le Isipnge mbun kat tangine kilmba promba kilke te mbol pron-aig.

⁹ Tanjamba nane nangine Mbara Sungo ngumnewanu le nuje nane kilmba Hasornu kame gabat sungo Sisera, Filistia mbal, Moabnu gabat sungo nane tuku wai mbolnge patikanu le nane ndon kame bumba nane bale faranu.

¹⁰ Tanjawanu le nane Sungonge turkuwa nga yabanmba sakanu: O Sungo, sine unekigen sulumba ne ngumnenumba Baal le Astarte kanunu mbarinngigen ta kile ne sine ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kila le sine ne mbarinnumba ne tuku minje kumnemnge minamngig nganu le

¹¹ Sungo nu nane tuku wi ta ismba Yerubaal* Barak Yefta Samuel nane nduik nduik ka kukulninganu le promba ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilanu tukunu tane Israel mbal mine mayenaig.

¹² Tanjamba minnaig le Amon mbal tuku gabat sungo Nahas kame tuku prona le tane tangine Mbara Sungonge tane kulat ndakuwa nga tenenmba ye sayinaig. Ne sine tuku gabat sungo ande madiwe sinja nga sayinaig.

¹³ Tane gabat sungo tam tuku wamdus

sungo nak minnaig le Sungonge tane tuku madiwe tingina ta minit noten.

¹⁴ Tane Sungo tuku minje kumnem kape sulumba nu mbarinmba nu tuku pasa ismba kumu-kumuwap sulumba tane tangine gabat sungo ndon tangine Mbara Sungo ndo dubimba minap.

¹⁵ Tane Sungo tuku pasa isam mbulmba nu tuku minje ngurap ta Sungo nu buk mbun kat tangine piti ningina tanjamba ndo tingamngat.

¹⁶ Kile tane tinga minap le Sungonge manau ande kuwa le tane kanjerap.

¹⁷ Kile ki mara ma karenanu ait ta ye kile Sungo yaban le nuje gau pilwa le kuaila puluka sawe piyamngat. Tanjawa le tane wam ta kanjermba tangine mbarkinaig sulumba gabat sungo ande madiwe tingiwa nga Sungo kusnanaig ta tane kate-sewamngaig nga saningina.

¹⁸ Tanjakina sulumba Samuel nu Sungo wika yaban le ait ndui ta mbolnge Sungonge kuaila pilna le ma fuduka sawe piyna le nane wam ta kanjermba Sungo le Samuel tuku kuru-kuruka

¹⁹ tango pino nakmba Samuel sanaig: O tango sungo, nenje nanje Mbara Sungo sawa le sine mapekuwa le kume ndakube. Sine une manau sungomba kigen ta kile sine man lato mbarmba gabat sungo ande tam tuku sakigen nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Samuel nu lafumba saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane sinja manau najgonu ke likinaig ta kile tane Sungo kumnemnge minmba nu ndo dubimba nu tuku piro ndo kap sulumba

²¹ yabri mbara kame dubi ndakap. Nanenge tane turke nda. Nane ake agan ndo.

²² Sungo nuje miron tane nuje kuasmbi nga maditingina tukunu nu nuje nyu sunjokuwa nga idusmba nu tane pitaike nda.

²³ Yenge mara mindek tane tuku nga Sungo yabanmba minet. Ye sinja manau ta kusrewa nda. Ye kusrewi ta ye Sungo am mbolnge unekamngit. Ye tane manau mayenu tinreknu dubiwam tuku wam pagutingamngit.

* **12:11:** Yerubaal tuku mape nyu ande Gideon

²⁴ Tane Sunjo tuku minje kumnem kape sulumba wamdus ndindo tumba nu tuku ndo piroka minap. Sunjonje tane turkam tuku wam ke likina ta tane njakmba kila.

²⁵ Tane manj lato mbar manjau ke likap ta Sunjonje tane tanjine gabat turmba njaijo siglikamngat nga saningina.

13

Israel nane Filistia mbal ndonj kame bunaig

¹ Saul nu gabat sunjo minmba Israel mbal kulatkina le ma ma yar armba kinaig.

² Tanjamba kile nu Israel tuku tanjo pilenja 3,000 madiningina sulumba afu ta njakmba kukulningina le luka nanjine tumbranj tumbranj kine likinaig. Tanjanaig le nu tanjo 3,000 ta sinamnje tanjo 1,000 paplamba kukulningina le kinjo nuje Yonatan ndonj kinaig ka Benyamin ma tugu Gibeaa tumbranjje minnaig le nuje kame tanjo 2,000 ta kilmba ka Betel ma taknu Mikmas tumbranjje nane ndonj minna.

³ Tanjamba minnaig ma ma Yonatan nu tinja nuje kame mbal ndonj kina ka Gebanje nane Filistia tuku kame kuasmbi ta ndonj kame bumba nane bale farkina. Bale farkina le Filistia mbal afu nane wam ta isnaig. Tanjanaig le Saul nu Hibriu mbal njakmba nane pasa ta iswaig nga tanjo afu kukulningina le Israel ma tugu njakmba mbol kumba tabil fitke lika

⁴ Israel mbal tenjenmba saninginaig: Gabat sunjo Saulnje nane Filistia tuku kame kuasmbi ande bale far suluna le kile Filistia mbal nane sine tuku kagli firka gubra tormba minig tukunu tane njakmba Saul sota Gilgal kape nginaig le nane kinaig.

⁵ Filistia mbal nane Israel mbal ndonj kame buwam saka kame kuasmbi sunjomba kile-manjurkinaig. Nane kame tuku karis 3,000 kuanekinaig sulumba tanjo hos mbolnje minyokanu ta 6,000 manjurkinaig. Nane tuku kame tanjo sunjomba pialnje fulbul minig tanjan burnu kumunj kuga. Kame kuasmbi ta njakmba kinaig ka Bet-Awen ki prote kumam tanje Mikmasnje kame tuku kuaneka tumbranj ulnaig.

⁶ Nane tumbranj ulnaig le Israel tanjo kame nane Filistia tuku kame kuasmbi ta kanjerka nane kuru-kuruka sine bale far suluwamngaig nga ka ndame sugo sugo kumnenu kilke burok sikar burok kule ngurunj sinamnje kuirke likinaig.

⁷ Tanjanaig le afu nane Yordan kule pakarka Gad le Gilead tuku ma tugu mbol kinaig. Tanjo kuasmbi Saul ndonj Gilgalje minnaig ta nane mata kuru-kuruka tanje minnaig.

⁸ Saul nu Samuelnje ait tuna ta kumba kusem ndindo Gilgalje nu minde minna. Minde ma ma kuga le tanjo afu buk Saul kusremba sili-silinaig le

⁹ Saul ndek nane afu saningina: Tane aganjmor pambi pasokam le uge suglukam tuku ta kilmba ngamungal ulendiwam tuku atrau aganj ta turmba kilmba ye tugum te prowap ngina le nane kilmba nu tugum kinaig. Tanjanaig le nu aganjmor kame ta kilmba baleninmba atrauka pambi pasokina le ugnaig.

¹⁰ Uge suglukinaig le kile Samuel prona. Nu prona le Saul ndek nu kanjeram kilim kina le

¹¹ Samuelnje nu sana: Ne ame manjau kat ngina le nu lafumba sana: Ne ye ait sina ta tair minit ta ne pro ndamba minat le tanjo afu buk ye kusreyumba sili-siliwaig le ye Filistia kame kuasmbi Mikmasnje manjurkaig ta kanjerkit sulumba

¹² ye idusit: Ye Sunjonje sinzanyam tuku manjau ande ke ndaki le nane Filistia mbalnje pro sine ndonj kame bubekaig nga idusmba ye dirnanja atraukit nga sana.

¹³ Tanjaka sana le Samuel ndek nu sana: Ne nginngan manjau kat ngina. Ne naje Mbara Sunjo ne pasa sanina ta dubi ndawat. Ne nu tuku minje dubiwat kande ne naje ndare ndonj Israel mbal kulatka minmba minig kande.

¹⁴ Ne Sunjo tuku minje ngurat tukunu ne Israel tuku gabat sunjo mine kuene nda. Tanjo ande kise Sunjo ndonj wamdus ulendi njak Sunjonje te-silika madiwa le nunje Israel mbal tuku gabat sunjo minamngat nga Saul sana.

¹⁵ Samuel nu pasate suluna sulumba nu tinja Gilgal kusremba Benyamin ma tugu Gibeaa kina le Saul nu tinja nuje kame

mbal nu ndon minnaig ta burkina ta tanjo 600.

¹⁶ Saul le kiŋo nuŋe Yonatan nakile kame kuasmbi ndon Benyamin ma tugu Gebanŋe minnaig le Filistia mbal tuku kame kuasmbi ta Mikmasnŋe minnaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbalŋe nanŋine kuasmbi kenmba kukulniŋginaig le kinaig sulumba ka Israel mbal tuku agan ndende ŋakmba yomba kilmba kinaig. Kuasmbi ande ka Ofra tumbranŋ Sual kilke mbol kinaig le

¹⁸ kuasmbi ande ka Bet-Horon kinaig le kuasmbi ande ka Seboim ma gutoŋ patumba ma baknu ta tugum kinaig.

¹⁹ Ait ta mbolŋe Israel ma tugu ŋakmba mbolŋe tanjo afu ainmbi kame agan wakeikinaig ta mine ndakinaig. Ta ndanam? Nane Filistia mbalŋe nane Hibu mbal kame bagi mbanduwanŋ wakeikam tuku piro ta peuniŋginaig le

²⁰ Israel mbal ŋakmba nane Filistia mbal tugum kumba ain kilke pikam tuku pik sapor sarip agan ndende kame ta ŋakmba Filistia mbal niŋganu le rurke likanu.

²¹ Rurke likanu le nane Israel mbalŋe ndametiŋ sungokanumbi piyaniŋmba yaika kilanu.

²² Ta tuku kame ait mbolŋe nane Israel tuku kame kuasmbi ŋakmba kame bagi le mbanduwanŋ kugatok. Saul le kiŋo nuŋe Yonatanŋe ndo kame agan ndende ta ŋak minnaik.

Yonatanŋe Filistia afu bale farna

²³ Kile nane Filistia mbalŋe kame kuasmbi ande kukulnaig le ka Mikmas kumba ma tabe ŋak mbol tanje.

14

¹ Minnaig le ait ande Saul kiŋo nuŋe Yonatan ndek tanjo mo nu tuku kame agan kugrakanu ta sana: Sile kumba ka Filistia kame kuasmbi ndin kulatkade ambe kap ŋgina. Tanakina le nu mam nuŋe Saul kila sa ndana.

² Saul nu Gibea patumba Mikronŋe ail sunjo ande kumnemŋe minyok minna le kame tanjo 600 nu ndon minnaig.

³ Ahia nu pris tuku tawi ta tiŋmba nane ndon minna. (Ahia mam nuŋe Ahitub. Ahitub mambo nuŋe Ikabod. Nale Pineas

tuku kiŋo kat nuŋe. Pineas mam nuŋe Elai. Elai nu buk Silo tumbranŋge pris minna). Saul tuku kuasmbi nane Yonatan kina ta katese ndanaig.

⁴⁻⁵ Kile Yonatan nu tabe fumbe armba ta ngamu ngamu ndin kina ta dubimba nane Filistia kame kuasmbi sota kambim bafuna. Ndin make inumŋe tabe fumbe ta nyunu Boses ta Mikmas tumbranŋ kumamŋe minna. Make inumŋe fumbenu ta nyunu Sene ta Geba tumbranŋ kumamŋe minna.

⁶ Kile Yonatan nu tanjo mo nu tuku kame agan kugrakina ta sana: Sile Filistia kame kuasmbi ngaro nda pikanu ndin kulatkade ambe kap. Tanape le Sunjonŋe sile sinzanŋsikuwa le nane bale faramŋgik inde. Sunjo nu kame kuasmbi sungokanu sinzanŋte le ngueu mbal bale farde tanjamba ndo nu tanjo ndindo armba mata sinzanŋnikuwa le ngueu mbal bale faramŋgaik nga sana le

⁷ nu tuku kame agan kugrakanu tanjo tanje lafumba sakina: Ta maye. Ne ame manau kam bafuwa ta ye ne turnamŋgit ŋgina le

⁸ Yonatanŋe nu sana: Sile kilim si ta kap le nane sile kanjerkuwaig.

⁹ Tanjawaig sulumba nane sile sota ndekam sakuwaig ndeta sile tanje ndo tiŋga nane sota nda mbumba kap.

¹⁰ Ko nane sakuwaig: Tale mbape o nguwaig ndeta sile katesewamŋgik Sunjo nu nane kilmba sile tuku wai mbolŋe patinunŋat nga idusmba sile mbumba nane sota kap ŋgina.

¹¹ Kile nale arŋeŋ bitek kilim ka tiŋginaik le nane Filistia mbal nale kanjerka sakinaig: Ai si. Hibu mbal afu burok sinamŋe kuirkinaig tuku prode si ŋginaig sulumba

¹² Filistia kame kuasmbi tanje nale wika sanikinaig: Tale te mbape le sine tale manau tumtikbe o ŋginaig. Tanakinaig le Yonatan nu tanjo mo ta sana: Sunjonŋe Filistia mbal si kilmba sine Israel tuku wai mbolŋe patikat tukunu ne ye ngumnem dubiya ŋgina sulumba

¹³ Yonatan nu rabmba ndame ponga mbumba kina le tanjo mo ta nu ngumnem dubina. Tanjamba Yonatanŋe Filistia mbal ta kat patika panke likina le kilke mbolŋe

ndekinaig le tanjo mo tanje nane kame bagimbi pike patikina le kumnaig.

14 Ki ait ta mbolnje Yonatan nu kame tugu pilmba tanjo mo ta ndon ma nai fudinndo ta mbolnje kame tanjo 20 tanjamba bale farkinaik le kumnaig.

15 Tanjanaig le Filistia mbal afu kame mbal tuku tumbranje minnaig afu tumbran tumbranje minnaig afu ndin kulatka minnaig afu Israel mbal tuku agan ndende kuayarka yomba kilmba kinaig ta nane njakmba Kuatenje kuru kuru pilenjingina. Tanjana le mumni promba kilke piririna le nane njakmba kua ka sili-silinaig.

16 Kile Saul tuku kame mbal Gibeatumbran Benyamin ma tugu kulatka minnaig ta nane mambilnaig kande Filistia kame kuasmbi nane tumbran kusre pilmba pinder-pindermba pupak tinaig le kanjerkinaig sulumba

17 Saulnje kame tanjo nu ndon minnaig ta sanjingina: Kame tanjo burkap sulumba ima tenje mine ndakate ta katese-wap ngina. Tanjakina le nane burkinaig ta Yonatan le tanjo mo nu tuku kame agan kugrakanu ta nale ndo mine ndakinaik.

18 Ait ta mbolnje Kuate tuku tukul bokis ta Israel mbal tugumnje minna tukunu Saul nu pris Ahia sana: Tukul bokis tumba yale ngina.

19 Saul nu pris ndon pasata minnaik le Filistia mbal nanjine kame tumbran tanje tanjo nginngankanu sukmba wika raumba minnaig le Saulnje ismba pris ta sana: Tanjaig le tukul bokis ta kusrewa ngina.

20 Tanjakina sulumba Saul nuje kame kuasmbi ta ndon Filistia mbal tuku kame tumbran kinaig kande nane Filistia mbal nginnganka nanjine nanjine munju bale-baleka minnaig le kanjerkinaig.

21 Tanjanaig le Hibru mbal afu o buk nane Filistia mbal ndon minnaig sulumba nanjine kame kuasmbi sinamnje minnaig ta nane kile luka Saul le Yonatan ndon ulendika nanjine mbal Israel turka kame bunaig le

22 Israel mbal afu nane Efraim ma tabe mbol tanje kuirke likinaig ta nane Filistia mbal kua kinaig pasa ta ismba nane mata

promba Saul le Yonatan turnikmba nane Filistia mbal kilmba yokerka

23 kame bumba kinaig ka Bet-Awentumbranje lukinaig. Tanjanaig le ki ait ta mbolnje Sunjonje Israel mbal sinzaninjmba nane Filistia mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilna.

24 Ki ait ndui ta mbolnje ndo Saul nu pasa sangrinu Israel mbal saninjmba sakina: Kile ye yije ngyeu mbal tuku mbar lafumba nane njakmba bale farkamngit tukunu tane tanjo njakmba nyamagan pinka minap le ki ka butunguwa. Tanjo ande nyamagan nyuwa ta Sunjonje nu mapewe nda ngina le nane kame mbal ta isukuse ndaka gubak nane yokerka kinaig ka

25 duje ande mbol promba nguimzan kulenu ail burok sinamnje bulmba kutuka minnaig le kanjerkinaig ta

26 tanjo andenje tumba nye ndakina. Ta ndanam? Nane Saulnje peu pasa sangrinu pilna le nane ta tuku kuru-kuruka nye ndakinaig.

27 Yonatanje ndo mam nuje pasa sakina ta ise ndakina tukunu nu ndumndum biyna tambi nguimzan tenu dauk tumba nyina sulumba nu gubanu am kuilkuilna ta ngarosu man sangri tina.

28 Tanjana le tanjo andenje ndek Yonatan sana: Mam nanenje sine nyamagan pinkam tuku pasa sangrinu sasinjmba sakat. Tanjo ande kite nyamagan pin ndaka nyuwa ta Sunjonje nu mapewe nda nga sakat tukunu sine njakmba gubanu baklelgeg nga sana le

29 Yonatanje tanjo ta sana: Mam tuku pasa tanje sine njakmba ngaigo siglikate. Ye nguimzan kulenu fudinmba nyit tukunu ye man sangri tinjet.

30 Sine ngyeu mbal tuku nyamagan kilig ta nyumba sangri tig kande sine Filistia mbal bale far suluwig kande. Sine sangri kugawaig tukunu sine Filistia sunjomba bale far ndaningig ngina.

31 Ait ta mbolnje nane Filistia mbal ndon Mikmas tumbranje tugu pilmba kame bumba kinaig ka Azalon tumbranje tinjinginaig. Tanjanaig sulumba nane Israel mbal gubanu baklelnaig sulumba

³² ŋgueu mbal tuku aganjmor kame kilmba pre pre bale farka pasoka ndare ŋak ŋak nyinaig le

³³ tanjo kame afunje kinaig ka Saul sanaig: Gabat sunjo, nane kame mbal Sunjo am mbolŋge unekumba nane ndem ndare ŋak nyumba minig ŋginaig le Saul ndek sakina: Tane sonndo mbaraig. Tane kape ka ndame sunjo ande mbarimbarimba tumba ye tugum te prowap ŋgina sulumba

³⁴ manj lato saningina: Tane kape ka kame mbal ŋgamukŋge aganjmor nduik nduik kilmba te promba ndame te mbolŋge bale farmba pagumba nyam tuku ŋga nane saningap. Nane Sunjo am mbolŋge unekumba ndem ndare ŋak nda nyuwaig ŋga saningap ŋgina le nane furir ta mbolŋge ndo aganjmor nduik nduik kilmba promba ma ta mbolŋge bale farmba kuapika nyinaig.

³⁵ Tanjanaig le Saulŋge ndame turŋanja Sunjo atraukam tuku pa lanlan ande wakeina. Saul nu buk atraukam tuku pa lanlan ande wakei ndana ta kile nu tugu pilmba wakeina.

³⁶ Kile Saul nu nuŋe kame tanjo saningina: Furir te mbolŋge ndo sine kab sulumba Filistia mbal yokerka bale far sulube le ma purfewa le sine nane tuku aganj ndende kat nanjine kilbe ŋgina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tanjabe ŋginaig kande pris ta sakina: Tane yauk. Sine Kuate kusnabe sulumba ŋgina.

³⁷ Tanjakina le Saulŋge Kuate kusnamba sakina: Sine kumba Filistia mbal yokerkuba ta ne sine sinzanŋimba nane kilmba sine wai mbolŋge patikamŋgat e ŋgina kande Sunjo nu ait ta mbolŋge Saul tuku pasa lafu ndana.

³⁸ Tanjana le Saul ndek Israel mage mage saningina: Tane yalpe le sine imanje mbarat le Sunjo nu sine tuku pasa lafu ndawat ta sota te-silikube ŋgina.

³⁹ Tanjamba nu manj sakina: Sunjo abo tugu ŋak nu mara mindek sine Israel mbal sinzanŋigit ta ye nu tuku nyu mbolŋge sinjka saket. Tanjo ima nu mbar te kat ta nu kumamŋgat. Ye tuku kiŋo Yonatan nu mata kumamŋgat ŋgina le tanjo andenje nu tuku

pasa ta lafu ndana.

⁴⁰ Kile Saul nu Israel mbal ŋakmba saningina: Tane ŋakmba kape ka si tanje tingap le sile Yonatan ndon te tanje minamŋgik ŋgina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tanjabe ŋginaig.

⁴¹ Nane tinginaig le Saulŋge Sunjo kusnamba sakina: O sine Israel mbal tuku Mbara Sunjo, imanje mbar te kat ta temayokmba saya le isi ŋgina. Tanjakina le pris ta nuŋe tukul ndamembi wam katesemba sakina: Mbar te tanjo pino mbolŋge kuga. Nenje kiŋo nanje Yonatan ndon mbar te kaik ŋgina le

⁴² Saul ndek sakina: Ne manj wam katesewa sulumba yenje ko Yonatanŋge mbarat ndeta saka le isbe ŋgina le nu manj lato tukul ndamembi wam katesena le Yonatan tuku nyu mayok kina.

⁴³ Tanjana le Saul ndek Yonatan kusnana: Ne ame manjau kat ta ye saya le isi ŋgina le Yonatan lafumba sana: Yenje ndumn-dummbi ŋguimzanj fudinmba dauk tumba nyit tukunu ne ye baleya le kumi ta maye ŋgina le

⁴⁴ Saul nu sana: Au. Kiŋo ne kumamŋgat. Ye sinjka saket. Ye ne bale ndani ta Kuatenje ye mapeye nda ŋgina kande

⁴⁵ tanjo kamenje Saul peumba sanaig: Kuga. Yonatanŋge sine Israel mbal kile-ŋgumnemka nu ambonga kame sunjo ta mbol ket le sine Filistia mbal bale farkig. Nu Kuatenje sinzanjat le nu manjau tanjamba kat tukunu sine Sunjo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge son pasa sakeg ta ne nu mbolŋge manjau ande ke ndaka ŋga peunaig le nu Yonatan bale ndana.

⁴⁶ Kile Saul nuŋe kame kuasmbi ndon Filistia mbal yokerkinaig ta kusreka luki-naig le nane Filistia mbal ta luka nanjine tumbraŋ kinaig.

⁴⁷ Saul nu Israel mbal tuku gabat sunjo minna sulumba nuŋe kame kuasmbi kilmba Israel mbal tuku ŋgueu mbal ma ŋakmba mbolŋge mine likinaig ta ndon kame bumba Moab mbal Amon mbal Edom mbal Filistia mbal Soba tuku gabat sugu sugu nane ŋakmba kile-ibenjka bale farninginaig.

⁴⁸ Tanjanaig sulumba nu kame kuasmbi sunjokanu kile-manjgurka nane sanjri tinga

kame bumba Amalek mbal mata bale far-naig sulumba kuasmbi afu Israel kilke mbolŋge agan ndende kuayarma lika minnaig ta pitaikinaig le nane man luka Israel kilke mbol pro ndanaig.

⁴⁹ Saul tuku kiŋo kat nuŋe kenmba ta nyu nanjine Yonatan Iswi Malkisua. Kulim nuŋe mulum ta nyunu Merab. Mambo nuŋe nyunu Mikal.

⁵⁰ Saul piyo nuŋe nyunu Ahinoam. Ahinoam mam nuŋe nyunu Ahimas. Saul bab nuŋe tuku kiŋo nuŋe Abner nu Saul tuku kame gabat minna.

⁵¹ Saul mam nuŋe Kis. Kis le Ner nale Abiel tuku kiŋo kame.

⁵² Saul nu gabat sunjo minna ta nu tuku kame kuasmbi ta nane sangrimba Filistia mbal ndonj kame buwanu. Tanjawanu le nu Israel tanjo sanjiknu kame tuku kuru kuru ndakanu ta njakmba kilmba nuŋe kame kuasmbi tuku madinjanu.

15

Israel nane Amalek mbal ndonj kame bunaig

¹ Ait ande Samuel nu Saul sana: Ye o buk Sunjonje kukulyina le ne gurenj pisenen le kile ne Israel mbal kulatkate tukunu ne Sunjo Sanjri Nayo tuku pasa te isa.

² O buk Israel mbal nane Isip kilke kusremba ilmba minnaig le Amalek mbal pro nane ndonj kame tinjinaig.* Kile Sunjonje manau ta lafumba Amalek mbal pa ninjamngat.

³ Ne nanje kame mbal kilmba kape sulumba Amalek mbal mape ndaninmba nane tuku agan ndende njakmba najo siglikap. Tanjo pino, kiŋo kame, kiŋo dabronu ta njakmba bale farkap sulumba makau sipsip kamel donki aganjmor ta njakmba turmba bale farningap nga Saul sana.

⁴ Tanjakina le Saul ndek nuŋe kame mbal ta njakmba Telem tumbranje kilemanjurka ulendimba burkina ta Israel tuku kame tanjo 200,000 Yuda tuku kame tanjo 10,000.

⁵ Burke denpurmba kile Saul ndek kame kuasmbi ta kilmba kinaig ka Amalek mbal

tuku tumbran sunjo ma guton tanje kame tuku kuaneka minnaig.

⁶ Kame tuku kuaneka minnaig sulumba Saul ndek Ken mbal tuku pasa pilmba sakina: Tane Amalek mbal ndonj ulendika mine ndakap. Tane nane kusreka kua kape. Sine nane ndonj kame bumba tane turmba bale farbekig. Tane tuku wa kat tanjine o buk sine tuku wa mbun kame Isip kusremba ilmba minnaig le sinzanjinjinaig tukunu ye tane mapekam iduset njina. Tanjaka sanjina le nane Ken mbal njakmba Amalek mbal kusreka kua ka kinaig.

⁷ Kua ka kinaig le kile Saul nu nuŋe kame mbal ndonj Awilanje Amalek mbal ndonj kame bumba nane yokerka bale farmba ka ka Isip kilke ki prote kumamnge Sur ma tugu mbol pronaig.

⁸ Promba Amalek tanjo pino njakmba bale far sulumba nanjine gabat sunjo Agag mapemba bale ndanaig.

⁹ Tanjamba nane aganjmor nagonu ta njakmba bale farka makau sipsip fatnu mage mage ta njakmba bale far ndanaig. Nane aganjmor magenu ta njakmba kusreke likinaig.

Sunjonje Saul pitaina

¹⁰ Tanjanaig le Sunjo nu ndek Samuel sana:

¹¹ Osese. Yenje Saul madimba gabat sunjo pilen ta nu ye ngumneyumba ye tuku minje ngurat tukunu ye nu tuku gare ndayate njina le Samuel nu pasa ta ismba wamdus tatrakina le furir ta mbolnge nu Sunjo yabanmba minna le ka mafena.

¹² Mafena le maratukuk Samuel nu tinja Saul sota kina le nane afu nu sanaig: Saul nu buk Karmel kumba ka tanje nuŋe nyu minwa nga ndame kuen ande tumba kilke mbol te-tiwe denpurmba nu ndo tinja Gilgal tumbran ket nga Samuel sanaig.

¹³ Tanjamba sanaig le Samuel ndek Saul dubimba kina ka nu te-silikina le Saul ndek nu sana: Sunjo nu ne nyaro tinwa. Ye Sunjo tuku minje kumu-kumuwen njina le

¹⁴ Samuel ndek nu sana: Sipsip makau zigna sunjo promba minit le iset ta anjenge kilnaig e njina.

* **15:2:** Wam kube ta Kisim Bek 17.8-14 mbolnge minit

15 Tanjakina le nu lafumba sana: Ne ngumbeyu isit ta tanjo kamenje Amalek mbal tugumje kilmba pronaig. Nane sip-sip makau mage mage naje Mbara Sunjo atraukam saka mapeka kilmba pronaig. Aganjmor afu ta njakmba bale far sulugen ngina le

16 nu ndek Saul sana: Ne maninka le ye furir Sunjonje wam paguyat ta sani le ne isa ngina. Tanjaka sana le Saul ndek nu sana: Saka le ye isi ngina.

17 Tanjakina le Samuel nu sana: O buk ne ake tanjo nyu kugatok nga idusmba minna le Sunjonje ne Israel tugu njakmba tuku gabat sunjo madinina le kile ne minit.

18 Nunje ne Amalek mbal najgonu ta najgo siglike lika njakmba bale far suluwam tuku nga kukulnina ta

19 ne ndanam saka nu tuku minje dubi ndana? Ne ndanam nane tuku gabis aganj ndende magenu kile-likina? Sunjo nu ne tuku nzali kugatok nga sana.

20 Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Kuga. Ye Sunjo tuku minje dubiwen. Sunjo nu ye kukulyina tanjamba ndo ken sulumba Amalek mbal ta njakmba bale far sulumba nanjine gabat sunjo Agag ndo biye timba tumba progen.

21 Tanjo kamenje ndo nanjine nzali dubimba aganj ndende magenu aganjmor mage mage Gilgalje naje Mbara Sunjo atraukam tuku nga kilnaig nga Samuel sana.

22 Tanjakina le Samuel nu man lato sana: Ne ndanjmba iduste? Sunjo nu minje dubiwanu manau sunjomba nzalite e ko nu aganjmor kilmba atraukanu manau sunjomba nzalite e nga iduste. Ne ise tiwa. Minje dubiwanu manau ta nu sunjomba nzalite. Atraukanu manau ta nu sunjomba nzali ndate.

23 Kuate tuku minje nguranu manau ta une sunjokanu anzilan guwa wikade tanjamba. Ko ande nu Kuate idus ndamba nuje nzali ndo dubimba likate ta nu yabri mbara dubiwanu tanaj. Ne Sunjo tuku minje ngurna tukunu nu kile ne pitainuwa le Israel mbal man kulatke nda nga Saul sana.

24 Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Son. Ye mbaren. Ye Sunjo

tuku minje ne tuku minje turmba nguren. Ye yije kame kuasmbi tuku kuru-kuruka nane tuku minje dubiwe ninjen.

25 Ne ye tuku une te ngilainga le ye ne ndon Gilgal kumba ka tanje Sunjo mbarinji ngina kande

26 Samuel ndek sana: Ye ne ndon kine nda. Ne Sunjo tuku minje pitaina le nu ndek ne pitainina le Israel mbal tuku gabat sunjo mine nda nga Saul sana.

27 Tanjamba Samuel nu mbilka lukam bafuna kande Saulje nu ngailkam saka nu tuku tawi tundunnu biye ndina le fetkina.

28 Fetkina le Samuelje ndek nu sana: Ne ye tuku tawi yayumba fetkat tanjamba ndo ki ait te mbolje Sunjonje Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba tanjo ande tawet. Tanjo ta mayenu ndo ne suk kuga.

29 Israel mbal tuku Mbara Mbolok ta nu yabri ndakate tuku. Nu wamdus mbil ndate tuku. Sine kilke mbolok mbal wamdus mbilmbileg tanjamba kuga nga Saul sana le

30 Saul ndek sakina: Ye mbaren ta ne Israel mage mage am mbolje ye tala ndaya. Ye ndon luka kap sulumba ye ne tuku Mbara Sunjo mbarinji ngina le

31 Samuel ndek Saul dubimba luka kinaik. Luka Gilgal pronaik sulumba Saul nu Sunjo mbarinja.

32 Kile Samuel ndek tanjo afu kukulninja saningina: Tane kape ka Amalek mbal tuku gabat sunjo Agag tumba prowap ngina le nane kinaig ka Agag tumba pronaig. Agag nu wamdus fulilka minna ta kile nu idusna ye mapeyamngaig nga nu wamdus bulkina kande

33 Samuel ndek nu sana: Ne buk naje kame bagimbi tanjo kame sunjomba bale farkina le ina nanjine kinjo kugatok minig. Tanjamba ndo kile yenje ne baleni le ina naje mata kinjo kugatok minamngat nga Agag sana. Tanjakina sulumba Samuel ndek Agag tumba Gilgal tumbran tanje Sunjo am mbolje balena le kumna le pike tatana.

34 Tanjamba Samuel ndek tinga nuje tumbran Rama kina le Saul nu tinga nuje tumbran Gibe kina.

³⁵ Samuel nu Saul kusremba nduiye kina. Nu maŋ pro Saul kaŋger ndana sulumba nu idusmba ngamuŋgal tatruga wamdus piti ŋak minna.

Sunŋo nu nuŋe mironŋ Saul madimba Israel mbal tuku gabat sunŋo pilna ta kile nu Saul tuku gare ndana.

16

Samuelŋge David Israel mbal tuku gabat sunŋo madina

¹ Kile Sunŋo nu Samuel sana: Ne mara mindek Saul tuku ngamuŋgal tatrugate. Ne wamdus piti ta ginu le kusrewamŋgat? Ye buk nu Israel mbal tuku gabat sunŋo nda minwa ŋga pitaiwen. Kile ne sipsip naunu ande tumba olif kule tolmba tumba ka taŋgo ande nyunu Yesi sota Betlehem tumbraŋ kaye. Yeŋge taŋgo ta tuku kiŋo ande gabat sunŋo minwa ŋga madiwen ŋgina.

² Taŋakina le Samuel nu ndek sana: Ye ndaŋmba wam ta ki? Saul nu iswa sulumba ye baleyikat ŋgina le Sunŋo nu lafumba sana: Ne makau fatnu ande tumba ka teŋenmba nane saniŋga: Ye Sunŋo atraukam tuku te prowet ŋga saniŋga.

³ Taŋamba Yesi tuku pasa pale le nu mata atraukam tuku ma ta mbol prowa le ye ne ndaŋmba kam tuku ta sanamŋgit. Yeŋge taŋgo ande ne tumni le gabat sunŋo minam tuku ŋga olif kulenu ta pisnewa ŋga Samuel sana.

⁴ Taŋaka sana le Samuel nu tiŋga Sunŋo tuku miŋge dubimba Betlehem kambim saka kina le tumbraŋ ta tuku gabat kame nane nu te-silikinaig sulumba piririmba kuru kuru mayemba nu sanaig: Ne ngamuŋgal mukuk siŋgam prote e ŋginaig le

⁵ Samuel ndek lafumba sakina: Au. Ye Sunŋo atraukam prowet. Tane mata Sunŋo am mbolŋge purfeŋnu mayok kumba ye dubiyap le sine atraukam kab ŋga saniŋgina. Taŋamba Yesi nuŋe kiŋo kame ndoŋ ŋakmba purfeŋnu mayok kinaig le nu nane atraukam tuku ma mbol kambim tuku wikina le pronaig.

⁶ Nane pronaig le Samuel nu Yesi tuku kiŋo nuŋe Eliab kaŋgermba nuŋe wamdusmbi sakina: Sonndo. Taŋgo Sunŋoŋge madina ta prowat noten ŋgina kande

⁷ Sunŋoŋge nu sana: Ne nu tuku ngarosu kuennu maditaknu ta kaŋger te ta ye nu mbulit. Taŋgo kameŋge ngarosu mbolŋge ndo pileŋgade ta ye taŋgo tuku ngamuŋgal kaŋgerka pileŋget tuku ŋgina.

⁸ Kile Yesi ndek kiŋo nuŋe Abinadab wika tumba Samuel tugum kina le Samuel nu sana: Sunŋoŋge taŋgo te mata madi ndana ŋgina.

⁹ Taŋakina le Yesi nu maŋ ka Sama tumba prona le Samuel nu sakina: Sunŋoŋge taŋgo te mata madi ndana ŋgina.

¹⁰ Taŋakina le Yesi nu nuŋe kiŋo kat nuŋe bailkamba kusrekina ta maŋ nduik nduik kilmba Samuel tugum prona le Samuel nu sana: Sunŋoŋge nane te inum madi ndana ŋgina sulumba

¹¹ nu maŋ Yesi kusnana: Ne tuku kiŋo kat nane noten ndo e ŋgina le Yesi nu sana: Kiŋo ŋgrimbik ta nda prowat. Nu sipsip kulatnu ket ŋgina le Samuel ndek nu sana: Ne ka taŋgo ande kukula le kumba ka nu tumba te prowa. Prowa le sine atraukamŋgig ŋgina.

¹² Taŋakina le Yesi nu taŋgo ande kukulna le kumba ka kiŋo nuŋe ta tumba prona. Kiŋo mo ta saŋgriknu. Nuŋe ngarosu tumail pasi gabat waŋe amnu maditaknu.

Kile Sunŋoŋge Samuel sana: Taŋgo sakit ta noten. Ne olif kulenu tumba taŋgo te kule pisnewa ŋgina le

¹³ Samuel ndek David tuku aba kat nuŋe tuku am mbolŋge olif kulenu ta tumba David tuku gabat mbolŋge kutuna. Taŋamba nu tiŋga luka Rama kina. Kina le Sunŋo tuku Guwa ta David saŋgri pilemba nu mbolŋge minmba minna.

Sunŋoŋge bukla ande kukulna le Saul ŋginŋan serna

¹⁴ Sunŋo tuku Guwa o buk Saul kusrena le kile Sunŋoŋge bukla ande kukulna le Saul ŋginŋan serna.

¹⁵ Taŋana le nuŋe piro taŋgo kameŋge nu sanaig: O sunŋo, ne isa. Bukla ande Kuatenŋge kukulna le ne ŋginŋan sernate tuku nu

¹⁶ ne sine pasa sasiŋga le sine taŋgo ande gita kat kila ta te-silika tumba ne tugum probe le bukla ta maŋ ne ŋginŋan sernam

prowa ta nunge gita ta katwa le ne man mayekamngat nga Saul sanaig.

¹⁷ Tanaka nu sanaig le nu piro tango kame ta saninmba sakina: Ta maye. Tane kape ka tango ima nu gita usre mayete ta te-silika tumba ye tugum te prowap ngina le

¹⁸ piro tango andenge ndek Saul sana: Ye Betlehemnu tango Yesi tuku kinu nuje nu gita usre tugunu ta ye nu kila. Nu kame tango sanriknu. Nu kuru kuru ndakate tuku. Nu minge tango maditaknu. Sungo nu ndon minit nga Saul sana le

¹⁹ nu ndek nane kukulninmba Yesi sota kape sulumba kinu nuje David sipsip kulatkate ta tumba prowap ngina le nane Yesi sota kinaig.

²⁰ Nane kinaig ka Yesi tugum pronaig le nu ndek bret afu kilmba sambe sigrika donki mbol pilmba grep kule aganjmor ngaronumbi tolma ta tumba meme fatnu ande tumba David kile-tuna le kilmba Saul sota kinaig.

²¹ Kinaig ka Saul tugum pronaig le nu David kanjermba nzali mayena le Saul nu David madimba nuje kame aganj ndende kugraka nu dubiwam tuku piro ta nu tuna.

²² Tanamba Saul ndek Yesi tuku pasa pilmba sakina: Ye ne tuku kinu te nzaliyate. Nu ye tuku piro tango minamngat nga sana.

²³ David nu Saul ndon minmba Kuatenge bukla kukulanu le Saul nginngan seranu ta Davidnge ndek gita katanu le bukla ta Saul kusremba kua kambinu le Saul nu man wamdus purfemba maye minanu.

17

Goliat nu kame buwam tuku Israel mbal wikina

¹ Mara ande Filistia mbal nane kame tuku kuaneka pro Yuda kilke sungo Soko tumbranngge manjurkinaig. Manjurkinaig sulumba nane ka Efes-Damimnge tumbran ulnaig. Efes-Damim ta Soko tumbran Aseka tumbran ngamu-ngamunge minna.

² Nane tangete minnaig le Saul nu Israel tuku kame tango kile-manjurka kilmba ka kame tuku kuaneka Ela ma gutonngge tumbran ulnaig.

³ Filistia mbal nane tabe inumnge tinginaig le Israel mbal nane tabe inumnge tinginaig. Ma guton ta ngamunge.

⁴ Kile kame gabat ande nyunu Goliat nu Filistia mbal tuku nyu tumba kilim ka nane Israel mbal kame tuku wikina. Goliat nu Gatnu. Nu kuen njayo mita kenmba tanan.

⁵ Nu hat karennu kaikina ta ainmbi wakeiwanu. Ngarosu songam tuku aganj silikina ta mata ainmbi wakeiwanu ta pitinu 50 kilo tanan.

⁶ Nu kupe songina aganj ta mbanduwan mirena ta mata ainmbi ndo wakeikanu.

⁷ Nu tuku sibugi ta sungokanu piti njayo. Agonu ainmbi wakeiwanu ta pitinu 7 kilo tanan. Kame tango andenge Goliat tuku kandim nuje kuramba Goliat tumailamnge tingina.

⁸ Kile Goliat nu tinga Israel kame kuasmbi ta wi kuenka saningina: Tane ndanam kame tuku kuaneka tinga minige? Ye Filistianu. Tane njakmba Saul tuku piro tango kame. Tangine tango ande madiwap le pro ye ndon kame buwa o.

⁹ Nu ye te-ibenjumba baleyuwa ta sine njakmba tane tuku piro tango minamngig. Ko yenge nu te-ibenmba balewi ta tane njakmba sine tuku piro tango minamngaig nga wikina.

¹⁰ Tanakina sulumba nu man lato maim maim pasa ande saningina sulumba sakina: Tane Israel kame kuasmbi o. Tangine kame tango ande madiwap le sile nu ndon kame bupe o ngina le

¹¹ Saul nu nuje kame kuasmbi ndon pasa ta ismba kuru kuru njayomba wamdus fulilka minnaig.

David nu aba kat nuje sota kame ma mbol kina

¹² David mam nuje Yesi nu Betlehemnu tango. Nu Efrat kumamnge Yuda ma tugu mbolnge minna. Yesi nu kinu kame 8 njak. Saul nu gabat sungo minna ta Yesi nu buk saibo pile mayena.

¹³ Nu tuku kinu kame kenmba ta nane Saul ndon kame mbolnge minnaig. Kinu mulum ta nyunu Eliab. Nu dubiknu ta nyunu Abinadab. Kinu kennu ta nyunu Sama.

14 David nu kiŋo ŋgrimbik. Nu tuku aba kat nuŋe keŋ ta ndo Saul ndoŋ kame mbolŋge minnaig.

15 David nu ait afu Saul tugumŋge piroka minanu. Ait afu nu Saul kusremba ka Betlehemŋge mam nuŋe tuku sipsip kulatka minanu.

16 Filistia tango ta maratukuk furiram mindek ait 40 nu pro ma kilimŋge tiŋga kame tuku wika minmba minna.

17 Tanjamba minna le mara ande Yesi nu kiŋo nuŋe David kukulmba sana: Ne brain tiŋga wit pasokanu soŋ ŋak te tumba bret 10 te turmba kilmba aba kat naŋe kame mbolŋge minig ta sota kaye.

18 Ne sis 10 te turmba kilmba ka naŋgine kame gabat sungo ta tawe sulumba aba kat naŋe kaŋgerka. Nane mine mayewaig kande nane tuku mindesil ande tumba luka prowa le nane mage minig ta ye kila palmbimŋgit.

19 Aba kat naŋe, Saul, kame kuasmbi ŋakmba nane Ela ma guton tange Filistia mbal ndoŋ kame bumba minig ŋga David sana.

20 Kinymba mafena le maratukuk tiŋga David nu sipsip kilmba tango andenŋe kulatkuwa ŋga samba nu mam nuŋenŋe kukulna ta dubimba nyamagan kilmba kina. Kina ka Israel kuasmbi kame tuku ŋgumbeyumba kine ilemba minnaig le kile-siglikina.

21 Nane Israel mbal inumŋge Filistia mbal inumŋge kame tuku munŋu titika minnaig.

22 Minnaig le David ndek nuŋe agan ndende ta kulat tango tugum tange kusreka nu pinderka kame kuasmbi ta tugum kumba aba kat nuŋe kaŋgerka tane mage minig e ŋga kusnaniŋgina.

23 David nu aba kat nuŋe ndoŋ pasatumba minna le Filistia kame gabat Gatnu tango Goliat nu maŋ kilim ka mayok tange tiŋgumba wi kuenka pasa mara mindek sakina tanjamba maŋ sakina le David nu isna.

24 Nane Israel kame kuasmbi tango ta kaŋgermba kuru kuru mayemba kua kinaig sulumba

25 naŋgine naŋgine sakinaig: Ai si. Tango si maŋ pro sine maim maim pasa siŋmba kame tuku wika minit. Tango ima nu tango si balewa le kumwa ta nu Saulŋge

ndametiŋ sungokanu tumba kulim nuŋe turmba tambimŋgat. Tango ta tuku tugu mata nane takis yaika kile nda ŋga saka minnaig.

26 Tanjamba saka minnaig le David nu nane afu nu tugumŋge minnaig ta kusnaniŋgina: i ... Filistia tango ŋgaro nda pikanu si nu Kuate abo tugu ŋak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa niŋgit. Tango inumŋge Filistia tango si balewa le sine kiko patikate ta kugawa ta Saulŋge ndaŋamŋgat e ŋga kusnaniŋgina le

27 nane nu sanaig: Tango ima nu Filistia tango ta balewa ta nu tanjamba tanjamba kamŋgat ŋginaig.

28 David nu nane ndoŋ pasata minna le aba nuŋe sungo Eliab nu kaŋgerna sulumba ka David sawe lika sana: Ne ndaŋam saka pro te tange minit? Ne tuku sipsip ma baknu mbolŋge imange kulatkate? Ye kila. Ne maim maim tango. Ne tuku maŋau ta mayenu kuga. Ne ake kame bube le kaŋgeram saka te ta prowat ŋga sawe likina.

29 Tanjakina le David ndek aba nuŋe sana: Ne ndaŋam ye saye likate. Ye ake kusnaŋgit ŋga sakina sulumba

30 nu aba nuŋe ŋgumnemba maŋ tango ande kusnana le tango tange maŋ pasa ndui ta ndo David kubeu tuna.

David nu Saul tugum prona

31 Kile tango afu nane David pasatina ta ismba ka Saul kubeu tunaig le nu ndek nane afu kukulniŋmba saniŋgina: Kape ka David tumba prowap ŋgina le nane kinaig ka David tumba pronaig.

32 Nane David tumba pronaig le nu ndek Saul sana: O gabat sungo, tane Filistia tango si tuku wamdus fulil ndakap. Ye ne tuku piro tango minet. Yenge ka nu ndoŋ kame buwamŋgit ŋgina le

33 Saul nu sana: A ... ne kumuŋ kuga. Ne ndaŋam Filistia tango si ndoŋ kame buwam sakate? Ne sangrinu kuga. Nu si kame gabat ŋga sana.

34 Tanjakina le David ndek nu sana: O gabat sungo, ye yiŋe mam tuku sipsip kulatket tuku. Laionŋge beaŋge sipsip fatnu ande nzonga tumba kinit ta

³⁵ ye nu yokermba sipsip fat ta yaiwet tuku. Tanjawet le nu ye makeyam bafute le ye nu tuku njinfok biyamba balewet.

³⁶ Ye buk laion bea bale faren. Tanjamba ndo kile Filistia tango ngaro nda pikanu si Kuate abo tugu njak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa ningit ta mata balewamngit.

³⁷ Sunjonge ye sinzanyina le laionnge beange ye bale ndayinaig. Nunge ye man sinzanyuwa le Filistia tango singe ye baleye nda ngina. Tanjakina le Saul nu sana: Ta maye. Ne kaye. Sunjo nu ne ndon minamngat ngina.

David nu Goliat balena le kumna

³⁸ Tanjakina sulumba Saul nu nuje kame aganj ndende ta kilmba David silik-tuna sulumba hat karen nu ainmbi wakeiwanu ta tumba David tuku gabat kaina.

³⁹ Kaina le David nu Saul tuku kame bagi ta tina sulumba like tumna ta nu aganj tananj buk sili ndakina tukunu nu like fugumba Saul sana: Ye aganj ndende te njak like fuguwet. Ye aganj ndende te sili gilai ngina sulumba aganj ndende ta paske likina.

⁴⁰ Tanjamba nu nuje sipsip kulatkanu ndumndum ta tina sulumba kumba ka kule skur tange ndame fonfon gubo gubok 5 kilmba pale fat sigrikina. Sigrikina sulumba nuje sikpir ta tumba biyam biyam Goliat tugum kina le

⁴¹ Filistia tango ta David kanjermba gitmba nu sota ilna. Nu tuku kandim kurawanu tango ta ambonjina le Goliat nu ngumnem dubina.

⁴² Tanjamba nu David kanjer tina ta David nu mbanzonu maditaknu tukunu tango ta kame buwam kumun kuga nga nu talana.

⁴³ Talana sulumba nu David kusnana: Ye ne tuku age le ne ye katyam saka ndumndum tumba ilit e nga David kusnana sulumba nuje mbara nyu mbolnge David taprana sulumba

⁴⁴ sana: Ne yale le ye ne baleni sulumba ngarosu naje tumba sar umanj aganjmor nguikok ningi le nyamngaig ngina.

⁴⁵ Tanjakina le David ndek minje lafumba sana: Ne naje kame bagi, mbanduwan, kandim aganj ndende ta kilmba ye ndon kame buwam prote ta ye Israel kame

kuasmbi tuku Mbara Sangri Nayo ne nu maim maim te-tuwit Mbara Sunjo ta nu tuku nyu mbolnge ne ndon kame buwam prowet.

⁴⁶ Ki ait te mbolnge Sunjonge ne tumba ye wai mbolnge pilwa le yenge ne baleni sulumba njinfok naje kat puramngit. Tanjawi sulumba ye tane Filistia kame mbal tuku ngarosu tanjine kilmba sar umanj aganjmor nguikok ningi le nyuwaig le sine Israel mbal tuku Mbara sine ndon minit ta kilke njakmba nane katesewamngaig.

⁴⁷ Sunjo nu kame bagimbi mbanduwanmbi nuje mbal muskil kile-tidinge ndaningit tuku ta manjur sunjo te nane katesewamngaig. Nu nuje sangri tambindo kame bumba tane njakmba kilmba sine wai mbolnge patinungat nga Goliat sana.

⁴⁸ Tanjamba sana le Goliat ndek dirka David tugum ilna le David nu pitik ndo pinderka Filistia tango ta tugum kina sulumba

⁴⁹ nuje pale fat sinam ta wai sirmba ndame ande tumba nuje sikpir ta mbolnge pilna sulumba kuilkuilnga sangrimba bukngina le ndame tange ka Filistia tango ta tuku tumail pasinu kat fetka sinam kina le nu ndeka kummba truk kina.

⁵⁰ David nu kame bagi kugatok ta nu nuje sikpir le ndame tambindo Goliat balena sulumba

⁵¹ pinderka ka nu tugum tange tinga Goliat nu nuje kame bagi ta gomba tumba njinfoknu kat purna le kumna.

Kile Filistia mbal nanjine kame gabat ta kumna le kanjermba nane drumba kua ka kinaig.

⁵² Kua ka kinaig le Israel Yuda kame mbalnge nane Filistia mbal ta wika rumba kogronka bale farmba kinaig. Nane Saraim kambim tuku ndin ta dubimba kinaig ka ka Gat tumbran Ekron tumbran fonde malanga tugum tange kusrekinai.

⁵³ Kusrekinai sulumba luka pro Filistia kame kuasmbi tuku aganj ndende kusreka kua kinaig ta nane kumba aganj ndende ta njakmba yomba kilmba kinaig.

⁵⁴ Kilmba kinaig le David ndek Goliat tuku gabat njinfok kat purmba tumba Yerusalem kina sulumba Goliat tuku kame

agan ndende ta kilmba ka David nuje baibai sinam tanje patikina le minnaig.

⁵⁵ David nu Filistia tanjo ta tuku kame kina le Saul nu kame gabat Abner kusnana: Kiŋo mo si ima tuku kiŋo ŋgina le Abner ndek nu sana: O gabat sunjo, sonndo son nu ima tuku kiŋo ta ye gilai ŋgina.

⁵⁶ Tanjakina le gabat sunjo Saulŋge nu sana: Ne kaye ka katesewa ŋgina.

⁵⁷ David nu Goliat tuku gabat biyam biyam prona le Abner ndek nu tumba Saul sota kinaik ka nu tugum pronaik.

⁵⁸ Pronaik le nu ndek David kusnana: Kiŋo mo, ne ima tuku kiŋo ŋgina le nu ndek lafumba sana: Ye piro tanjo naje Yesi tuku kiŋo. Nu Betlehemnu ŋga Saul sana.

18

Yonatan nu David ndoŋ gulab mayena

¹ Saul nu David ndoŋ pasate denpurnaik le Yonatan nu David ndoŋ wamdus sailkinaik sulumba nu David tuku kume purna.

² Tanjana le Saul nu David ŋgailka tumba nuje wande mbolŋge pilna le nu maŋ luka mam nuje sota nda kina.

³ Tanjamba minna le Yonatan nu David tuku kume purmba nu ndoŋ pasa katmba wamdus ulendinaik sulumba

⁴ Yonatan ndek nuje tawi kuen silikina ta paska David tuna sulumba nuje kame agan silikanu, kame bagi, tui paŋgar, let turmba kilmba David kile-tuna.

⁵ Saul nu David kukulanu ta nu kumba kame bumba ŋgueu mbal kilmba bale fariŋganu. Tanjamba kumba minna le Saulŋge nu tumba kame kuasmbi ande tuku gabat minwa ŋga pilna le Saul tuku kame kuasmbi Israel tanjo pino ŋakmba nane gare-garekinaig.

Saul nu David tuku ŋgueu mayok kina

⁶ David nu Filistia mbal tuku kame gabat ta balena le Israel kame mbal nane Filistia ndoŋ kame bumba nane bale farka luka ilmba minnaig le pino kame ŋakmba tumbran mindek Israel sinamŋge nane gare-gareka kupesmba mune ninde lika tambariŋ katniŋmba naŋgine gabat sunjo Saul ndinŋge te-silikam kinaig.

⁷ Pino kame ta mune ulmba sakinaig:

Saul nu ŋgueu mbal 1,000 bale farkina le David nu ŋgueu mbal 10,000 bale farkina ŋginaig.

⁸ Tanjakinaig le Saul nu mune ta ismba gubra torna sulumba nuje wamdusmbi sakina: David nu tanjo 10,000 bale faranu ŋgade sulumba ye tanjo 1,000 ndo bale faranu ŋgade. Mine minemba nane nu tumba naŋgine gabat sunjo palmbimŋgaig ŋga idusna sulumba

⁹ nu David tuku gubra tumba tira dirka minna.

¹⁰ Kinymba mafena le Kuateŋge guwa ŋayonu pilna le pro Saul tuku wamdus ŋginŋgan serna le nu wi kagru-kagumba mbanduwan gomba biyna le David nu nuje gita ta tumba mara mindek usremba minna tanjamba nu katna.

¹¹ Tanjana le Saul ndek nuje wamdusmbi sakina: Ese. Kile ne yeŋge kair turnamŋgit ŋga mbanduwan kuanyiŋgina kande David nu lo silina le maŋ ande gomba tumba kuanyiŋgina kande ta mata nu lo silina le mbarna.

¹² Saul nu wam ta kaŋgermba Sunjo nu David sinzaŋmba ye ŋgumneyate ŋga idusmba nu David tuku kuru-kurukina.

¹³ Ta tuku Saul nu David nuje wande mbolŋge mine ndakuwa ŋga nu pilna le ka kame kuasmbi 1,000 tuku gabat minna sulumba David nu kame kuasmbi ta kilmba ŋgueu mbal ndoŋ kame ulmba likina.

¹⁴ Tanjamba likina le Sunjo nu David sinzaŋ mayena le wam ŋakmba kanu ta pro mayenaig le

¹⁵ Saul nu kaŋgermba David tuku kuru-kurukina.

¹⁶ Tanjana le nane Israel kuasmbi Yuda kuasmbi nane David kame gabat minmba kame ulmba likina ta kaŋgermba nu tuku nyu payamkinaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Saul ndek David sana: Ne mara mindek ye tuku piro tanjo minmba kame mbol sanjri tiŋga Sunjo tuku nyu mbolŋge ŋgueu mbal ndoŋ kame bumba mina ta ye yiŋe kulim mulum Merab ne tanmbimŋgit ŋga sana. Saul nu David balewam fugumba kame mbolŋge Filistia mbalŋge balewaig ŋga David tanjamba sana.

18 Sana le David ndek nu tuku pasa lafumba sakina: Ye tanjo nyu kugatok. Ye tuku tugu mata nane Israel ngamuknje nane nyu kugatok tukunu ye kulim nane ta tam kumuŋ kuga ngina ta Saul nu dirnanja sakina: Kuga. Ne yiŋe kulim mulum ta tamngat ngina.

19 Tanjamba minnaig ma ma nane muŋgu kilam tuku ait madina ta ka kumuŋgina le Saul ndek kulim nuŋe mulum Merab tumba David tuwe ndaka mbilmba Meholanu tanjo Adriel tuna.

20 Tanjana le Saul tuku kulim nuŋe ande nyunu Mikal nu ndek David tam tuku torna le nane ka Saul sanaig le ismba ta maye ngina sulumba

21 ndek idusna: Ye Mikal tuwi le nu pinonu tumba Filistia mbal ndoŋ kame bumba tumailam kuwa le balewaig nga idusmba nu David sana: Ne yiŋe kulim mulum tam mbulna tukunu kile kulim ande te ne pinonu ta nga sana.

22 Tanjakina sulumba nu nuŋe piro mbal wika saningina: Tane ka David siŋsiŋdo te-minyomba sawap: Gabat sunjo nuŋe piro mbal mata nane ne tuku wamdus gare njak. Ta tuku ne Saul kulim nuŋe pinonu ta. Tane ka tanjamba David sawap ngina le

23 nane ka David sanaig kande nu nane tuku pasa pitaimba saningina: Ye tanjo ande nyu njak nga idusmba gabat sunjo tuku kulim nuŋe tam tuku wam sa kuaki ngade e? Ye tanjo njai nguesuk tenjen nde nda ngina.

24 Tanjakina le Saul tuku piro tanjo kame luka ka David mbulmba sakina ta Saul kubeu tunaig le

25 Saul maŋ ndek nuŋe piro mbal kukulniŋmba saningina: Tane ka tenjenmba David sawap. Gabat sunjo nu ne agaŋ ndindombi ndo pino piyawam tuku sakat ta tenjenmba. Ne ka nu tuku ngueu mbal mbar lafuwam tuku Filistia tanjo 100 bale farka nane tuku nduwa ngaro kugerka kilmba nu tugum prowa nga David sawap ngina. Saul nu idusmba David nu ka Filistia mbal ndoŋ kame bumba Filistia mbalnge balewaig le kumwa nga idusmba nu piro ta David tuna.

26 Tanjana le piro tanjo kame maŋ ka David kubeu tunaig le nu gabat sunjo tuku kulim ta tam tuku wokina.

Saul nu David ait tuna ta kile ngina le

27 nu anje suk nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Filistia tanjo 200 bale farniŋmba nduwa ngaro nanjine kugerka kilmba ka gabat sunjo Saul tuna. Tanjana le nu ndek kulim nuŋe Mikal tumba David tuna le pinonu tina.

28 Wam ta mbolnge Saul nu katesemba sakina: Sunjo nu kile David ndoŋ minit ngina.

Saul tuku kulim nuŋe Mikal mata David tuku kume purna le

29 Saul nu David tuku kuru kuru mayemba nu ndoŋ ngueu njak minmba minna.

30 Filistia mbal tuku kame gabat sugo sugo nane pro Israel mbal ndoŋ kame buwanu ta David nuŋe kame kuasmbi ndoŋ nane sunjomba bale faranu. Saul tuku kame kuasmbi nane sunjomba nda bale faranu. Ta tuku nane tanjo pino njakmba David tuku nyu ndo payamkinaig.

19

Saul nu David balewam tuku ndin sotina

1 Saul nu David balewam tuku wamdusna sulumba nuŋe piro tanjo kame kiŋo nuŋe Yonatan nane saningina ta Yonatan nu David tuku kume purna tukunu

2 nu ka David kila samba sakina: Mam nu ne balenam sakate tukunu ne indole maratukuk tiŋga siŋsiŋdo kaye ka ma kuirok ande piro mbolnge kanjermba kuirka le

3 sile mam ndoŋ kumba ne kuirkamngat ma ta tugumnge tiŋga ye mam ne tuku sawi le nu ne mbolnge ame maŋau kam sakuwa ndeta ye ne sanamngit nga David sana.

4 David nu tanjamba kuirkam kina le Yonatan mam nuŋe ndoŋ pasata pasata kinaik ta Yonatan nu David tuku maŋau mayenu ke likina ta tuku mam nuŋe sana: Mam, ne nane piro tanjo David njayo sili ndamba maŋau ande ke ndaka. Ta ndanam? Nu ne mbolnge mbar ande ke ndakina. Nu maŋau njakmba kina ta nu ne turnumba ke likina sulumba

5 nu nuŋe kumam tuku idus ndamba Filistia tanjo ta balena le Sunjonge sine Israel mbal Filistia mbal tuku wai mbolnge kile-lukina le ne kanjermba gare-garekina.

David nu mbar ande ke ndakina ta ne ndanjam tuku ake sinan nu tuku ndare kuntuwam sakate ngina le

⁶ Saul nu Yonatan tuku pasa ismba nu pasa sanjri pilemba sakina: Sunjo abo tugu nak nu tuku nyu mbolnge ye sinja saket. Ye David balewe nda ngina.

⁷ Tanjakina le Yonatan nu kumba David wikina le prona le pasa nakmba mam nuje sakina ta nu kubeu tuna sulumba nu David tumba mam nuje tugum kina le David nu kame gabat tuku piro ambonga kina ta ndo kumba minna.

⁸ Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane Filistia man kame ilnaig le David nu nuje kame kuasmbi ndon kinaig ka nane ndon kame bunaig sulumba nane sunjomba bale farkinaig le nane kua ka sili-silinaig.

⁹ Ait ande Saul nu mbanduwan ande waimbi biye nak nuje wandek sinamnje minna le Sunjonje guwa njayonu ta man pilna le Saul mbol kina. David nu tanje gita katmba minna le

¹⁰ Saul nu David mbanduwan kuanyinga kair turam bafuna kande David nu mbanduwan ta lo silina le kair nduasena. Tanjana le David nu pinderka kilim ka pro kina.

¹¹ Furirna le Saul nu tanjo afu wam paguka kukulningmba saningina: Tane ka David tuku wande kulatka minap le mafewa le maratukuk nu balewap nga saningina le nane kinaig. Tanjanaig le piyo nuje Mikalnge David sana: Furir te mbolnge ndo ne kua kine ndaka ta indole maratukuk ne balenamngaig nga David sana sulumba

¹² Mikalnge muli ande tumba bubre malanga mbolnge kusna le David nu muli ta dubimba iben ka kua ka pro kina.

¹³ Tanjana le piyo nuje nu mbara kanunu ande tumba David tuku kinyam mbili mbolnge te-kinyena sulumba gabat tatu ande meme nguenumbi wakeiwanu ta tumba gabat mbolnge pilmba tawi kaina.

¹⁴ Kile Saul tuku tanjo kame ta David tam pronaig kande

¹⁵ piyo nujenje nane saningina: Nu guaze nak ngina le nane luka kumba Saul kila sanaig le nu nane man kukulningmba saningina: Tane luka kape sulumba David

mbain nak tumba yalpe le ye nu balewi le kumwa ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane luka kinaig sulumba wandek sinam kumba mbain mbol mambilnaig kande mbara kanunu meme nguenu gabat mbolnge pilna ta mbain mbolnge minna le kanjernaig. Kanjernaig sulumba nane luka kumba Saul sanaig le

¹⁷ nu ndek Mikal wika kusnana: Ndanjam saka ne ye yabriyumba yije nguenu tanjo ta kanjer ndowat le kua ka pro ket ngina le Mikal nu pasa lafumba sana: Nu ye sayina ye nu turi le kua kine ndakuwa ta nu ye baleyam sakina. Tanjakina le ye nu turen le pro kina nga mam nuje sana.

¹⁸ David nu kua ka kina ka Rama tumbranje Samuel te-silikumba manau kame Saulnge nu mbol kina ta kubeu tuna le Samuel nu ismba David ndon kinaik ka Nayot tumbranje minnaik.

¹⁹ Tanje minnaik le tanjo afunje pro Saul sanaig: David nu Nayot tumbran Rama patumba tanje minit nga Saul sanaig le

²⁰ Saul ndek tanjo afu kukulningina le David biye tiwam kinaig kande tuan tanjo kuasmbi ande Samuel dubimba pasa yeki yeki kuklimba minnaig le kanjerkinaig. Tanjanaig sulumba tanjo kame ta Kuate tuku Guwanje wamdus ningina le nane mata pasa yeki yeki kuklimba minnaig.

²¹ Tanjamba minnaig le Saul nu isna sulumba nu man tanjo afu kukulningina le kinaig ta nane mata Kuate tuku Guwanje wamdus ningina le pasa yeki yeki saka minnaig. Tanjanaig le Saul nu man lato tanjo kuasmbi ande kukulningina le kinaig ta nane mata wam ndui ta ndo kinaig.

²² Tanjanaig le Saul nuje miroj Rama kina ka kule burok ande Seku ma tugumnje minna ta tugum prona sulumba tanjo afu kanjerka kusnaningina: Samuel le David ani tanje minik e ngina le nane nu sanaig: Nale Rama patumba Nayot tumbranje minik nginaig le

²³ nu ndin dubimba Nayot tumbran ta kumba ndinje Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu ndin dubimba kumba pasa yeki yeki kuklimba kina ka Nayot prona.

²⁴ Prona sulumba nu tawi sunjo ta paskumba Samuel tugum tanje pasa yeki yeki kuklimba saka minna. Ki ait ta

mbolŋge nu ki mbol taŋamba kinymba minna le ka furiramba maŋ mafena. Ta tuku nane kile yaba pasambi sakade: Saul nu mata tuan taŋgo ande e ŋgade.

20

David nu Yonatan ndoŋ pasa katmba ŋgamuŋgal ulendinaik

¹ Saul nu Nayot tumbran prona le David nu Saul ram kua ka ma ta kusremba Yonatan sota kina sulumba sana: Ye ame maŋau mam naŋe mbolŋge mbaren le nu ye baleyam bafute e ŋgina le

² nu lafumba sana: Mam ne balene nda. Nu ame maŋau kam bafumba ta nu ye sayumba yabuye nda. Ta tuku ye ne sanet nu ne balene nda ŋgina kande

³ David maŋ lato sana: Ne ye tuku kume purte ta mam naŋe nu kila tukunu ne wamdus ŋayoŋgikat ŋga idusmba ne sane nda. Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ne tuku nyu mbolŋge ye sinŋa sanet. Mam naŋe buk ye baleyam bafute le kamuset ŋgina.

⁴ Taŋakina le Yonatan nu ndek David sana: Ye ne ndaŋndaŋmba turnam tuku saka ta ye kamŋgit ŋgina le

⁵ David nu teŋenmba sana: Indole tambun kitek prote tuku ait ta ye gabat sunŋo ndoŋ isukusam tuku ta ne woka ta ye ka gutoŋ taŋge ait keŋmba kuirka minamŋgit.

⁶ Taŋawi le mam naŋe nane promba isukusmba minmba ye kiringa kusnanuwa kande ne teŋenmba sawa: Yar mindek nuŋe tugu nane promba Betlehemŋge maŋgurka atraukade tukunu nu pitik ndo kambim tuku ye sayat.

⁷ Taŋamba mam naŋe sawa le nu ta maye ŋguwa ta ne katesewamŋgat nu ye bale ye nda. Ko nu gubra sunŋo tuwa ndeta ne katesewamŋgat nu ye baleyam tuku wamdus kuyarkat ŋga Yonatan sana.

⁸ Taŋakina sulumba nu maŋ lato sana: Sile buk Sunŋo am mbolŋge pasa katmba ŋgamuŋgal ulendiken tukunu ne ye gilai ndaŋga ye sinzaŋyumba mina. Ko ye mbar ande ŋak ndeta ne ye tumba mam naŋe tuku wai mbolŋge pale le bale ndayuwa. Naŋe mironŋ ye baleya ŋgina le

⁹ Yonatanŋge nu sana: Ne wamdus taŋamba nda ta. Mam nu ne ŋayo silinumba balenam bafuwa le ye kamusmba ta ye ne yabune nda. Ye ne kila sanamŋgit ŋgina le

¹⁰ David ndek nu kusnana: Indole tane isukusmba minmba ne mam naŋe ye tuku ŋga kila sawa le nu gubrambi pasa lafuwa ta imange pro ye kila sayamŋgat e ŋga Yonatan sana le

¹¹ nu ndek David sana: Sile gutoŋ si kap sulumba pasa-pasakube ŋga nale tinŋa kinaik.

¹² Nale kinaik ka gutoŋ ta promba kile Yonatanŋge David sana: Singine Israel mbal tuku Mbara Sunŋo sile pasa sakamŋgik ta nu isamŋgat. Indole ko aspile ait teŋen mbolŋge ye mam ne tuku ŋga sawi le nu wokuwa ndeta ye ne tuku pasa palmbimŋgit.

¹³ Ko mam nu ne ŋayo silinam bafuwa ta ye ne kila sani le ne kaye. Ye taŋa ndawi ta Sunŋo nu ye mapeye nda. Sunŋo nu mam ndoŋ minna taŋamba ndo nu ne ndoŋ mata minwa le

¹⁴ ye kume ndaka mini kande ne ye idusyumba Sunŋonge sine mapesinŋgit taŋamba ye mapeya le nane ye bale ndayuwaig.

¹⁵ Taŋamba ndo Sunŋonge ne tuku ŋgueu mbal ŋakmba ŋaigo siglikuwa le ne ye tuku ndare kame ndo mapeniŋmba sinzaŋniŋga ŋga David sana.

¹⁶ Taŋakina sulumba Yonatan le David nakile ndare ndoŋ pasa katmba Yonatanŋge David sana: Sunŋonge ne tuku ŋgueu mbal mapeniŋge nda ŋgina.

¹⁷ Taŋakina sulumba Yonatan nu David tuku kume purna tukunu nu David maŋ lato pasa saŋgri pilewa ŋga sana.

¹⁸ Kile Yonatan ndek David sana: Indole tambun kitek tuku pagumba nye ait ta ne isukusam pro ndawa ta mam nu wamdus suluwamŋgat.

¹⁹ Taŋawa sulumba ne aspile maŋ ka ne ambonga kuirkina ma ndame sunŋo Esel ŋgade ta ŋgumnemŋge kuirka mina le

²⁰ ye tui fatnu keŋmba ne minamŋgat ma ta tugumŋge agaŋ ande madiwanu sukmba parsinŋgamŋgit.

²¹ Taŋamba ye kiŋo ande tui fat kame ta sotam tuku kukulmba ne katesewam

tuku pasa tejenmba sawamngit: Tui fat kame ta iben ta tanje ndekaig ngi ndeta ne tejenmba katesewa. Mam nu ne mbolnje manau ande ke nda. Ye pasa ta Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje sanet.

²² Ko ye kiyo ta sawamngit: Tui fat kame ta o kasom sinje ndekaig ngi ndeta ne ma ta kusremba kua kaye. Sunjo nu ne kukulnuwa le ma ta kusremba pro kambim tuku nga sanate nga katesewamngat.

²³ Sile pasa katmba sangri pilewik ta Sunjonje kanjerat. Nu mara mindek sile ndon minamngat ngina.

²⁴ Kile David nu kina ka ma guton tanje kuirkina. Kuirka minna le tambun kitek prona le Saul nu isukusam promba

²⁵ nuje mara mindek minyokanu mbili kair gemmba ta tumba minyokina. Tanjana le Yonatan nu tingina le Abner pro Saul gemmba minyokina. David tuku mbili ta ndo ake minna ta

²⁶ Saul nu ait ta mbolnje nu tuku kusna ndangina. Nu tejenmba idusna: David nu wam ande Sunjo am mbolnje mbarmba nu purfen nu kuga tukunu pro ndawat nga idusna.

²⁷ Tanjamba idusmba minna le tambun kiteknu tuku ait arnu mbolnje David nu man isukusam nda prona le Saulnje kiyo nuje Yonatan kusnamba sakina: Ndanam tuku Yesi tuku kiyo ta kubele kite mata sine ndon isukusam pro ndawat ngina le

²⁸ Yonatanje mam nuje tuku pasa lafumba sana: Nu Betlehem kambim tuku ye dirnanga kusnayina sulumba

²⁹ sakina: Yinje abanje sine Betlehemnje manjurka atraukam tuku pasa pilna tukunu ne ye tuku gulab mayenu ndeta ne ye kaye nga le ye yinje aba kame sota ka ngina. Wam ta mbolnje nu sine ndon isukusam pro ndawat ngina.

³⁰ Tanjakina le Saul nu Yonatan tuku gubra torna sulumba sana: Ne ma ngamukok kutu ande. Ne Yesi tuku kiyo ta ndon gulab mayete ta ye kila. Ne nanje wam ta mbolnje ndo tale ina nanje ndon kiko tamngaik ngina sulumba

³¹ sakina: Yesi tuku kiyo ta minwa ta ne gabat sunjo mine nda. Ta tuku ne tanjo afu kukulninga le kuwaig ka nu tumba prowaig le ye nu balewi ngina le

³² Yonatan nu pasa lafumba mam nuje sana: Nunge ame manau mbarna le ne nu balewam sakate ngina kande

³³ Saul nu nuje mbanduwan tumba Yonatan nduasewam tuku kuanyingina sulumba ndaflona. Tanjana le Yonatan nu mam nuje David balewam tuku wamdus sungokanu njak ta katesena sulumba

³⁴ nu gubra tormba isukusam tuku mbili ta kusremba kilim kina. Tambun kiteknu tuku ait arnu ta mbolnje nu isukuse ndaka minna le ka furirna. Ta ndanam? Mam nuje David kiko pilena le nu ta tuku wamdus tatrunkina le isukusam mbulna.

³⁵ Mafena le maratukuk tinga Yonatan nu nakile pasa katnaik ta dubimba kiyo ande tumba David sota ma guton ta kinaik ka

³⁶ ma guton tanje Yonatanje kiyo ta sana: Ye tui fat parsingi le o si ta kuwaig kande ne pinderka ka sota ngina. Tanjakina le kiyo ta pinderka kumba minna le nu lukamba mbol mbol tui fat ande parsingina le simnje ndekina.

³⁷ Kiyo ta nu kina ka tui fat ndekina magot ta tugumnje tingina le Yonatan ndek wika sana: Dir dir si kaye. Tui fat ta o si tamnje ndekat ngina sulumba

³⁸ Yonatan nu man lato kiyo ta wika sana: Ne ake tanje tin mine ndaka. Pitik kaye ngina le kiyo ta ka tui fat tumba luka nuje gabat tugum kina.

³⁹ Kiyo ta nu Yonatan manau kina ta tuku tugu katese ndana. Yonatan le David nakile ndo kila.

⁴⁰ Kile Yonatanje kiyo ta tui pangarnu fatnu kame ta turmba kile-tumba kukulna le kilmba luka tumbran kina.

⁴¹ Kiyo ta luka tumbran kina le David nu ndame manjur ngumnemnje kuirka minna ta tinga kilim ka promba Yonatan tugum tanje dagol tidronga lokam kenja. Tanjamba nu tinga Yonatan mumumba nale munju mumuka malmbikinaik.

David nu wamdus tatrunka sungomba malmbikina le

⁴² Yonatan ndek nu sana: Sile Sunjo tuku nyu mbolnje pasa sangri pileken ta Sunjo nu sile ndon sikile ndare kame ta ndon minmba minamngat tukunu ne ngamungal mukuk wamdus bulok njak kaye ngina le

David nu tinja kina le Yonatan nu luka nuje tumbran kina.

21

David nu Saul ram kua Ahimelek sota kina

¹ Kile David nu kua ka pris Ahimelek sota Nob tumbran kina ka ta prona le nu David kanjermba kuru-kuruka nu tugum kumba kusnana: Ne ndanam nane mata te prote e ngina le

² David nu lafumba sana: Gabat sunjo Saulnge ye piro sat le te prowit. Nu tenenmba ye sayat. Ye ne piro tinmba kukulni le andenje ise ndakuwa nga sayat. Yinje kuasmbi nane ye te-silikam kande nane ma inumnge ye te-silikuwaig nga saningen.

³ Kile ne bret afu njak ndeta ye 5 kile-sa. Kuga ndeta nyamagan afu kise sa nga pris ta sana.

⁴ Tanjakina le pris ta ndek nu sana: Ye ake bret afu mine ndakade. Tukul bret Kuate am mbolnje patikanu ta ndo minig. Ne nane kame tanjo ndonj tane pino ndonj kinye ndakade kande ne bret ta kila nga sana le

⁵ David nu lafumba pris ta sana: Ye ne yabrine nda. Sine kile pino ndonj kinye ndakeg. Sine ngueu mbal ndonj kame buweg ta kame mbal nanjine kame aganj ndende ta turmba Sunjo am mbolnje purfernu ndo minig. Kite sine piro ande kamngig tukunu sine tanjamba purfernu ndo mineg nga sana.

⁶ Nyamagan afu mine ndakinaig tukunu pris ta tukul bret ta kilmba David kiletuna. Nane tuku manau ta bret ambokok ta kilmba kile-kasoka bret kitek kilmba Kuate am mbolnje patikanu.

⁷ Ait ta mbolnje Saul tuku aganjmor kulatkanu gabat Edomnu tanjo nyunu Dowek nu atraukam tuku Sunjo tuku Wande mbol tanje minna.

⁸ Minna le David ndek Ahimelek kusnana: Ne mbanduwanj ande ko kame bagi ande njak kande ye sa. Ye gabat sunjonje piro sat ta brainj kam tuku njat le ye prepreka kame aganj ande te ndakit nga sana le

⁹ nu ndek David sana: Ye kame bagi ndindo ndo minit. Ne buk Ela ma gutoj

nzinge Filistia tanjo Goliat balena nu tuku kame bagi ta tumba tawimbi songa pris tuku tawi ngirpemnge pilnaig ta ndo minit. Tanjgat kande te-tini ngina le David ndek sakina: Ese. Kame bagi ta mayenu ndo kame bagi afu minig tananj kuga nga yaimba tumba kina.

David nu kua ka Gat kina

¹⁰ Kile David nu Saul ram kua ka kina ka Gatnu gabat sunjo Akis tugum prona le

¹¹ Akis tuku piro tanjo kame David kanjermba ka Akis sanaig: Tanjo si Davidnge. Nu nuje kilke tuku gabat sunjo. Nane pino kame o buk nu tuku mune ulmba kupesmba sakinaig: Saul nu ngueu mbal 1,000 bale farningina le David nu ngueu mbal 10,000 bale farningina nginaig nga Akis sanaig le

¹² David nu pasa ta ismba gabat sunjo Akis tuku kuru kuru mayemba

¹³ nane tuku am mbolnje nu nginngan tanjonje wam kekekina sulumba nu ndo nginngan mayewanu sukmba kumba ka tumbran koranu fonde malanga mbolnje ma kuyir-kuyarna sulumba subal promba minje zizin mbolnje kutuka ndekina.

¹⁴ Tanjana le gabat sunjo Akis ndek nuje piro tanjo kame saninge lika sakina: Njan palmbinu te ndanam saka tumba ye tugum te prowaig?

¹⁵ Tane idusde sine tuku tumbran te nginngan tanjo kugatok e nga manj njan palmbinu te tumba te ta prowaig? Tanjo te ye tuku wande mbolnje nda palpe le minwa nga saningina.

22

David nu Adulam sikar burok sinam tanje minna

¹ Kile David nu Gat kusremba kua ka kina ka Adulam sikar burok kumba tanje minna. Minna le nuje aba kat nuje, nuje kuasmbi njakmba nu tanje minna ta isnaig sulumba nane kinaig ka tanje nu tesilikinaig.

² Tanjanaig le tanjo afu nane piti njak njak afu ndametinj kugatok afu ndagari njak ta nane kua ka David te-silika nu ndonj tanje minnaig sulumba nu nanjine gabat minwa

nga madinaig. Nane kuasmbi tanje kua ka nu ndon minnaig ta ulendimba 400.

³ Tanjamba minnaig ka mara ande David ndek tinja Misper tumbrañ Moab kilke mbol kina sulumba Moabnu gabat sunjo ta sana: Ye yije ina mam kilmba pro ne tugum tenje kusreki le minwaik le Kuateñge ye mbol ndaññamngat ta kila pili sulumba mañ luka pro kilamngit nga sana.

⁴ Tanjaka sana le Moabnu gabat sunjo nu wokina le David ndek ina mam nuñe kilmba nu tugumñge kusreka nu nuñe tinja luka kumba ka sikar burok sinam tanje kuirka minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le mara ande tuan tanjo Gad nu David tugum promba sana: Ne tinja sikar burok te kusremba Yuda ma tugu mbol kaye ngina le David nu ndek tinja Heret ma yamban sinam ta kina.

Saulñge pris kame bale farningina

⁶ Minnaig ma ma nane afunje David nuñe kuasmbi kilmba ka Heret yambanñge minnaig ta kumba ka Saul sanaig. Sanaig le Saul ndek Gibeat tumbrañ biñ mbol tanje ail sunjo ande kumnemñge nuñe mbanduwan biye ñak minyokina sulumba piro mbal nu laipmba minnaig ta

⁷ saningge likina: Tane Benyamin tuku kuasmbi tane ise tiwap. Tane idusde Yesi kiño nuñenge tane nyam piro sugo sugo grep piro sugo sugo walmba tinjuwa sulumba kame gabat maditimbak kuasmbi 1,000 ko kuasmbi 100 kulatkam tuku patikamngat nga idusde e?

⁸ Tane tanjamba idusnaig sulumba pasa katmba ye yije kiño Yonatan nale Yesi kiño nuñe ndon wamdus ulendinaik ta ye yabuyinaig e nga saningge likina sulumba sakina: Yije kiño nu yije piro tanjo David ndon wamdus ulendinaik tukunu David kile ye ñayo siliyam tuku ndin sotate ta tane tuku andenge ye idusyumba ye kila sa ndayina ngina.

⁹ Tanjakina le Edomnu tanjo Doweck nu Saul tuku piro mbal tugum tanje minna nuñge ndek Saul sana: Ye Yesi kiño nuñe pro Nobñge Ahitub kiño nuñe Ahimelek tugum prona le kanjeren.

¹⁰ Ahimelek ndek Sunjonje David sinzanwa nga yabanña sulumba nyamagan afu kile-tumba Filistia tanjo Goliat tuku kame bagi ta turmba David te-tuna nga Saul sana le

¹¹ nu pasa ta ismba tanjo afu kukulningina le ka Ahimelek nuñe kuasmbi ndon Nobñge pris pirokinaig ta ñakmba kilmba gabat sunjo Saul tugum pronaig.

¹² Kile Saul ndek Ahimelek sana: Ahitub kiño nuñe, ye ne ndon pasa ñak ngina le nu ndek sana: O gabat sunjo, ne saka le isi ngina le

¹³ Saul ndek nu sana: Yesi kiño nuñe ne sota kina le ne ndañam saka nyamagan afu kile-tumba kame bagi te-tumba Kuateñge sinzanwa nga nu tuku yabanña? Ne tanjana le kile nu ye ñayo siliyam tuku tair minit ngina.

¹⁴ Tanjakina le Ahimelek ndek Saul tuku pasa lafumba sakina: Ne tuku piro mbal te ima David suk minje dubi mayete? Nanje mbiyel nanje nu kame gabat minmba ne kigraibka ne tuku wande mbolñge nyu sunjo ñak minit.

¹⁵ Ta tuku ye Kuate yabanmba nu sinzanwa ngen wam ta kitek ande ken le ne ye yije kuasmbi te ndon sine kilmba pasa mbolñge patikate e? Nu ne ñayo silinam tuku tair minanu ngate pasa ta sonndo ye gilai ngina kande

¹⁶ gabat sunjo nu tuku pasa ta lafumba sana: Kuga. Ne nanje kuasmbi ndon tane ñakmba kumamngaiñ ngina sulumba

¹⁷ nu kame mbal nane laipniñmba minnaig ta saningina: David nu ye ram kua ka kina ta nane kila ta nane ye yabuyumba nu mapenaig le kina tukunu tane Sunjo tuku pris kame te kilmba bale farap ngina kande nane pris kame ta bale faram tuku kurukuruka mbulnaig.

¹⁸ Mbulnaig le Saul ndek Doweck sana: Ne ilmba pris kame te kilmba bale farka ngina le nuñge pro Sunjo tuku pris 85 ta ñakmba bale farke suglukina.

¹⁹ Tanjana le Saul nu tinja pris kame ta tuku tumbrañ Nob kina sulumba tanje nu tanjo pino, kiño kame, kutu amo mbolok, makau donki agañmor ñakmba bale farmba tumbrañ sina tumu pilna.

²⁰ Tanjana le Ahimelek tuku kiŋo nuŋe Abiatar nuŋe ndo kua ka David sota kumba

²¹ Saulŋe Sunŋo tuku pris kame bale farniŋgina wam ta kubeu tuna le

²² David ndek nu sana: Ye pro mam nane tugumŋe minen sulumba Dowek tanŋe minna le kaŋgermba ye buk idusen ta kile kumunŋat. Osese. Yeŋge ne tuku ndare tuma yambarken.

²³ Ta tuku ne kuru kuru ndaka. Saul nu sile balesikam tuku ndin sotate tukunu ne ye ndoŋ tenŋe mina le yeŋge ne ki-graibkamŋgit nga Abiatar sana.

23

David nu Keila mbal turkina

¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande tanŋo afu nane pro David kubeu tumba sanaig: Nane Filistia mbalŋge pro Keila mbal ndoŋ kame bumba nane tuku nya-magan kile-wandekkinaig ta ŋakmba kua-yarmba yomba kilmba kinaig nga sanaig.

² Tanjaka sanaig le David ndek Sunŋo kusnana: Ye ka Keila mbal turka Filistia mbal ndoŋ kame buwam kumuŋ e ŋgina le Sunŋo ndek nu sana: Ta maye. Ne ka Keila mbal turka Filistia mbal bale farka ŋgina.

³ Tanjakina le nane David tuku kuasmbi ndek nu sanaig: Sine Yuda ma tugu te mbolŋge ŋgueu mbalŋge kugor-kugorka minig le ne ndaŋam saka kile maŋ Keila mbal turka Filistia kame kuasmbi sunŋo ta ndoŋ kame buwam sakate nga David sanaig.

⁴ Tanjakinaig le David maŋ lato Sunŋo kusnana kande nu sana: Tinŋa Keila tumbran kaye le yeŋge ne sinzaŋnumba Filistia mbal kilmba ne tuku wai mbol patikamŋgit ŋgina.

⁵ Tanjaka sana le David nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Keilaŋge Filistia mbal ndoŋ kame bumba nane sunŋomba bale farnaig sulumba nane tuku agaŋmor ŋakmba yaika kilmba Keila mbal tanŋo pino ŋakmba kile-luka kilna.

⁶ Abiatar nu o buk pris tuku tawi ta tumba kua ka David sota kina.

⁷ Kile David nu Keilaŋge minna pasa ta nane afu kinaig ka Saul sanaig le nu ndek sakina: Ese. Kile Kuatenŋe nu tumba ye

tuku wai mbolŋge palmbimŋgat. Nuŋe mironŋ tumbran sunŋo koranu ta sinam kina ŋgina sulumba

⁸ Saul ndek nuŋe kame kuasmbi kilmba David tuku kuasmbi kugorkam Keila kinaig.

⁹ Saul nu David balewam kina ta David sanaig le isna sulumba nu pris Abiatar wika sana: Nane tawi ta tumba yale ŋgina.

¹⁰ Abiatar nu pris tuku tawi ta tumba prona le David ndek yabaŋmba sakina: O singine Israel mbal tuku Mbara Sunŋo, Saul nu piro tanŋo nane ye tuku nga Keila tumbran te ŋayo siliwam tuku ilit ngaig le isit.

¹¹ Ta tuku ne ye saya. Tumbran te tuku tanŋo kameŋge ye tumba Saul tuku wai mbol palmbimŋgaig e? Saul nu ye sota te ta prowamŋgat ta son sakaig e? O singine Israel mbal tuku Mbara Sunŋo, ne ye kila saya ŋgina le Sunŋo nu sana: Au. Nu prowamŋgat ŋgina.

¹² Tanjakina le David maŋ ndek Sunŋo kusnana: Tumbran te tuku tanŋo kameŋge ye yiŋe tanŋo kame te ndoŋ sine kilmba Saul tuku wai mbol patikamŋgaig e ŋgina le Sunŋo nu sana: Au. Nane tanjawamŋgaig ŋgina.

¹³ David Sunŋonge tanjamba sana le nu tinŋa nuŋe tanŋo kuasmbi 600 ta kilmba Keila tumbran ta kusremba nane duŋe fumbe ŋakmba mbol kinenumba minnaig le Saul nu David kua kina pasa ta ismba nu nane maŋ yoker ndakina.

David nu Sif ma baknu mbolŋge minna

¹⁴ David nu kua ka kina ka Sif tuku ma taknu ma baknu tanŋe kuirka minna. Saul nu mara mindek David sota minna ta Ku-ate nu David sinzaŋmba nu tumba Saul tuku wai mbol pile ndakina.

¹⁵ David nu kina ka Sif ma baknu Horesŋge minna le Saul nu balewam tuku sota minna ta David sanaig le isna.

¹⁶ Tanjana le Yonatan nu kina ka Horesŋge David te-silika Sunŋonge ne kulatkate nga nu wamdus sanŋri pilena sulumba

¹⁷ sakina: Ne kuru kuru ndaka. Mam nu ne ŋayo siline nda. Mine minemba ne sine Israel mbal tuku gabat sunŋo mina le ye ne gemnu minamŋgit ta mata mam nu kila nga David sana.

¹⁸ Tanjakina le nale Sunjo am mbolnje pasa katmba wamdus ulendinaik. Tanjamba David nu Horesnje minna le Yonatan man luka nuje tumbran kina.

¹⁹ Kile Sifnu tanjo kame afu kinaig ka Gibeanje Saul sanaig: O gabat sunjo, ne isa. David nu kile sine tuku ma tugu Horesnje minit. Nu Yuda yamban Akila binj mbolnje kuirka minit.

²⁰ Ta tuku gabat sunjo, ne nu biye timba tam kande ne ndeka le sine ne turnumba nu biye timba tanmbimngig nga sanaig le

²¹ Saul ndek nane saningina: Tane ye turyumba manau mayenu ndo kade tukunu Sunjo nu tane ndon minwa ngina sulumba

²² manj ndek saningina: Tane kape sulumba ka nu minit magot ta buro-burowap. Nu tanje minanu ngade ta son tanje minit e ta kanjerap. Tanjo ta nu ngis-ingisikate tuku nga sayade tukunu

²³ tane ka nu kuirke likate tuku magot ta njakmba katese mayemba pro ye tap le tane ndon kumba ka nu korkorbe le nu kua ka Yuda ma animbi kuwa ta ye ka nane ngamuknje nu tamngit nga saningina.

²⁴ Tanjakina le tanjo kame ta Saul kusremba ambonja nanjine tumbran Sif kinaig.

David nu nuje tanjo kuasmbi ndon kinaig ka Maon ma baknu Yuda yamban kumam tanje minnaig le

²⁵ Saul nu nuje kame kuasmbi kilmba David sota nane minnaig ma tamba kinaig le nane afu ka David sanaig. Sanaig le nu nuje tanjo kuasmbi kilmba kua ka Maon ma baknu sikar njak tanje ka minna. Tanje minna le Saul nu ismba David dubimba kina.

²⁶ Saul tuku kuasmbi pro tabe dabil inum inum kinaig le David nuje kuasmbi kilmba tabe dabil inum inum Saul ram kua kinaig. Tanjanaig le Saul nuje tanjo kuasmbi ndon nane buk David tuku kuasmbi kile-fag kinaig le

²⁷ kile Saul tuku piro tanjo ande tumbrannje pasa tumba promba Saul sana: Filistia mbal pro sine ndon kame bude tukunu ne braj luka yale nga sana le

²⁸ Saul nu David yokermba minna ta kusremba nuje kame kuasmbi kilmba luka Filistia mbal ndon kame buwam kina. (Ta

tuku kile nane magot ta nyun ta Kame peukina tuku Sikar njgade).

²⁹ Tanjana le David nu ma tugu ta kusremba kua ka kina ka Engedi ma taknu sikar burok sinam tanje kuirka minna.

24

David nu Saul mapena

¹ Saul nu Filistia mbal yokerka kina ka kusreka man luka prona le nane afu pro nu sanaig: David nu kile ka Engedi ma baknu sikar burok sinam ambenje minit nginaig le

² Saul ndek Israel tanjo sanjiknu 3,000 pilemba kilmba David biye tiwam tuku ma ande nyunu Meme nguikok tuku Sikar ta kinaig ka

³ sikar burok sunjo ande tugum pron-aig. Burok ta tugumnje sipsip tuku fonde mata minnaig. David nu nuje tanjo kame ta kilmba nane sikar burok ta sinamnje kuirka minnaig.

Kile Saul ndek sumbikam saka sikar burok ta sinam kina le

⁴ David tuku kuasmbi tanje David sanaig: Ese. Kile ait te mbolnje Sunjonje ne tuku ngueu tanjo tumba ne wai mbolnje pilit. Ne ame manau kam ndeta ka nga sanaig le David ndek kurauka kina ka Saul tuku tawi kuenu ta tundunnu ndo kat purmba tina ta Saul nu kamus ndana.

⁵ David nu Saul tuku tawi tundunnu ta kat purmba tina sulumba nu ndaflowit a nga wamdus fulilka

⁶ nuje kame kuasmbi saningina: Tanjo te Sunjonje ye tuku gabat sunjo madina tukunu ye nu balewe nda ngina sulumba

⁷ David nu pasa sanjrinu saka saningina: Tane Saul bale ndawap nga peuningina.

Kile Saul nu sikar burok sinam tanje sumbike denpurmba kilim ka kina le

⁸ David ndek Saul ngumnem dubimba kilim kumba Saul wikina: O yije gabat sunjo ngina le Saul nu mbilkina. Mbilkina le David ndek dagol tidronga lokina sulumba

⁹ sana: Ne ndanam tanjo kame tuku yabri pasa yenje ne njayo silinam tuku sakade le nane tuku pasa ta isit?

¹⁰ Ne kile kanjera. Ne kite ait te mbolnje sikar burok te sinamnje Sunjonje ne

tumba ye tuku wai mbolŋge palet le tanjo kameŋge ye ne baleni ŋga sisenjaig ta ye ne Sunjoŋge ye tuku gabat sunjo madina ŋga ye nane peuniŋmba ne mapenit.

¹¹ Mam, ne te kaŋgera. Ye ne balenam mbulmba ne tuku tawi kuen ta tundunnu ndo kat purmba tit. Ta tuku ne kaŋgermba katesewa. Ye ne mbolŋge maŋau ande ŋayonu kumba ne ŋayo sili ndanit ta ne ndaŋam tuku ye korkoryumba baleyam bafute?

¹² Sunjo sile tuku maŋau te pilewa sulumba ne ye mbolŋge maŋau kate ta lafunu ne tinwa. Yenŋe ne ŋayo siline nda.

¹³ Ne wa mbuŋ kame tuku wam pagu pasa ta idusa. Nane teŋenmba sakade: Tanjo ŋayonu nu maŋau ŋaigonu ndo kate ŋgade. Ta tuku yenŋe ne ŋayo siline nda.

¹⁴ Ne Israel mbal tuku gabat sunjo ta ne ye ame agaŋ le ye tumba korkoryate? Ye tanjo ŋai ŋguesuk kuga age kumak meu taŋaŋ.

¹⁵ Ta tuku Sunjoŋge sile pilesikuwa sulumba ne ye mbol mbarte ta lafunu ne tinmba ye ne tuku wai mbolŋge te-lukuwa ŋgina.

¹⁶ David nu pasate denjurna le Saul ndek nu wika sana: O kiŋo, ta neŋge e ŋgina sulumba malmbika

¹⁷ ndek David sana: Ye son mbar sunjokanu ne mbol ket ta ne tinreknu minmba maŋau mayenu ndo ye mbolŋge kate.

¹⁸ Kite Sunjo nu ye tumba ne tuku wai mbol palet ta ne ye mapeyumba bale ndayat.

¹⁹ Tanjo ande nu nuŋe ŋgueu tanjo te-silikuwa ta nu nu ake mapewa le kine nda ta ne taŋa ndawat. Ne ye mbol wam mayenu kat tukunu Sunjoŋge ne nyaro tinwa.

²⁰ Ye buk katesewet. Ne sine Israel mbal ŋakmba tuku gabat sunjo minmba minamŋgat.

²¹ Ta tuku ne Sunjo tuku nyu mbolŋge pasa sanŋri pilewa sulumba ye tuku gageu tumu pile ndaka ŋga David sana.

²² Taŋaka sana le David ndek pasa ta woka sanŋri pilena. Taŋana le Saul ndek luka nuŋe tumbraŋ kina le David nuŋe tanjo kuasmbi kilmba nanŋine minnaig mbi sikar burok ta kinaig.

25

Samuel nu kumna

¹ Taŋamba minnaig ma ma Samuel nu kumna le nane Israel mbal ŋakmba pro maŋgurka nu malmbinaig. Malmbiwe denjurmba nu tuku mindesiŋ tumba ka Rama tumbraŋge nuŋe wandembi tanje ŋgukinaig. Ŋgukinaig le David nu tinŋa kuirka minna magot ta kusremba Paran ma baknu ta kina ka tanje minna.

David nu Nabal tuku pino kuembol tina

²⁻³ Maonnu tanjo ande nyunu Nabal nu nuŋe agaŋmor kame ta tumbraŋ sunjo Karmelŋge kulatka minanu. Tanjo ta nu maror tanjo. Nu sipsip 3,000 meme 1,000 ŋak minna. Piyo nuŋe ta nyunu Abigail. Nu pino ŋgarosu mayenu ranŋun mayenu. Tanjo nuŋe ta nu mugru sambek nu gubra te-fagna tuku. Nu Kaleb tuku ndare.

Tanjo ta tuku piro mbal nane Karmelŋge sipsip ŋguenu kugerka minnaig le nu ka nane kulatka tanje minna le

⁴ David nu Paran ma baknu tanje minmba nane pirokinaig pasa ta isna sulumba

⁵ nuŋe tanjo 10 ta kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka Karmelŋge Nabal te-silika ye tuku nyu mbolŋge gare pasa tape sulumba

⁶ teŋenmba sawap: Ne nane gageu nane agaŋmor ŋakmba mage minwaig.

⁷ Tane kile sipsip ŋguenu kugerka minig pasa ta David nu isna. Sine buk nane piro mbal ndoŋ minmba nane sipsip kulatki-naig le sine Karmelŋge nane ndoŋ gulab mayemba mingenŋ. Nane tuku agaŋmor inum kuayarmba ŋgisi ndagenŋ.

⁸ Ne nane piro tanjo ta kusnaniŋga ta nane son ŋgamŋgaig. Ta tuku ne kite pagumba nye sunjo ta David nu isat sulumba sine kukulsinŋgat. Ne nyamagaŋ afu minig ndeta afu sine siŋmba afu David tuku patika le kilmba kaŋgig. Tane taŋamba ka Nabal sawap ŋgina.

⁹ David tuku tanjo kame ta ka David wam pagukina taŋamba ndo Nabal sanaig sulumba pasa lafunu isam tuku tair minnaig kande

¹⁰ Nabal nu David tuku tanjo kame ta teŋenmba saniŋgina: Yesi tuku kiŋo nuŋe David nu gabat sunjo ndaŋ ndaŋ le ye nu

nyamaganmbi turam tuku nga sakade. Kile piro tango sunngomba nanngine gabat ram kua ka duje pismemba minig.

11 Ndanam tuku tane bret kule aganmor ndemnu yiye piro mbal tuku kuanekit te kilmba ma biri sambek tane tingam tuku sakade ngina.

12 Tanakina le David tuku kuasmbi nane luka kumba ka Nabal nane saninge likina tanamba David kubeu tunaig le

13 David ndek nuje tango kame ta saningina: Tane tinga kame bagi kilap ngina sulumba nu tinga nuje kame bagi tumba kame kambim tuku kuanekina. Tanamba nu nuje tango 400 kilmba kame kina le tango 200 kusrekina ta nane agan ndende kulatka minnaig.

14 Kile Nabal tuku piro tango ande kina ka Nabal piyo nuje Abigail sana: David ma baknu tanje minmba nuje tango afu kukulningat le pro sinngine gabat gare pasa tawig le nu nane kasurningmba pitaikat ngina sulumba

15 Abigail sana: Tango kame ta sine ndon mine mayegej. Sine sipsip kulatka mingen ta nane sine kulat magekinaig le aganmor inum ngisi ndakina.

16 Sine nane tugum tanje sipsip kulatka mingen ta nane mara mara sine kilekogorka minnaig.

17 Ta tuku ne isa. Kile David nuje tango kame ndon promba sine tuku gabat nuje gageu ndon bale faramngat. Nabal nu tango ande gubra te-fagte tuku. Sine nu sabe ta nu sine tuku pasa ise nda. Ta tuku ne kile ndanndanamngat e ngina.

18 Tanakina le Abigail nu pasa ta ismba pitikndo tinga nyamagan kuaneka bret 200 kilmba grep kule armba aganmor ngaronumbi tolninganu ta kilmba sipsip kuapikanu 5 kilmba wit pasokanu afu kilmba bret fonfon 100 grep mbilmba pasokanu jak ta kilmba fik karennganu 200 kilmba nyamagan ta jakmba donki afu mbol patikina.

19 Tanamba nu sinngindo tango nuje kila sa ndamba nuje piro tango afu kukulningmba saningina: Tane ambonga silap. Ye tane ngumnem dubiket ngina.

20 Nane kine sulunaig le Abigail nu ndek donki ande ponga kina ka te-tirmba kumba minna sulumba David nuje kame kuasmbi ndon nane buk tabe ta ponga mbumba minnaig le kangerkina.

21 David nu wamduasmbi sakina: Ndanam saka ye tango ta tuku aganmor nuje duje ngamu tanje kulat mageken le inum ngisi ndakina. Ye nu mbol manau mayenu ken ta nu lafumba ye kiko pileyat.

22 Ta tuku kite ye nuje tango kame nuje gageu ta jakmba bale far suglukamngit. Kuga ta Kuatenge yiye ngueu mbal mapeninge nda ngina.

23 Kile Abigail nu David kangermba nuje donki mbol patenga ibenkina sulumba David tuku kupe tugum tanje dagol tidronga

24 lokina sulumba David sana: O tango sungo, ye wam mbarit ta tuku ye ne ndon pasa jak. Ye saki le ne isa.

25 Ne Nabal tuku pasa isat ta tuku gubra ndata. Nu mugru sambek nu gubra te-fagte tuku. Nu tuku nyu tugunu ta nginngan. Tanamba ndo nuje manau nuje nyu ta dubite. Ne nane piro tango kukulningat le prowaig ta ye nane kanjer ndakit.

26 Ne isa. Sunngonge ne peu ndanat kande ne tango ta tuku mbar ta lafumba nu buk balewat kande. Ta tuku Sunngo abo tugu jak nu tuku nyu mbolnge ne nane nyu mbolnge ye pasa sangrinu saket. Sunngonge ndo ne tuku ngueu mbal jakmba kilmba ngaigo siglika Nabal mbol mata tanamba kuwa ngina.

27 Tanaka Abigail man lato sana: O tango sungo, ne garenuwa nga nyamagan kilmba prowit te nane tango kuasmbi te ninga sulumba

28 nane piro pino ye tuku mbar te ngilainga. Ne mara mindek Sunngo tuku ngueu mbal ndon kame bumba ne mbar ande ke ndakate tukunu Sunngonge ne gabat sungo pilwa le minmba minamngat.

29 Tango ande pro ne ndon kame saka ne balenam bafuwa ta Sunngonge ne kigraibka kulat mayenumba ne tuku ngueu mbal kilmba sikpirmbi ndame bukngade le kinit tanan kile-pankamngat.

30 Sunngo nu ne mbolnge wam magenu kam sakina ta jakmba ne mbol kuwa le

ne sine Israel mbal tuku gabat sunjo minamngat.

³¹ Ta tuku ne ake sinan Nabal tuku mbar lafumba nu tuku ndare kutuwa ta ne gabat sunjo mina sulumba naje mbar ta idusmba wamdus pitinuwa le kikitikat. Sunjo nu ne sinzanuwa le piro pino naje ye idusya nga David sana.

³² Tanakina le David ndek nu sana: Israel mbal tuku Mbara Sunjonge ne kukulnat le pro ye ndinnye te-silikat. Ta tuku sine nu tuku nyu te-dungube ngina sulumba

³³ nu ndek sakina: Ne tuku wamdus mayenu tanje tango ta tuku mbar nu tuku ndare ake sinan kutuwikit nga ne ye peuyat. Ta tuku Sunjonge ne nyaro tinwa.

³⁴ Israel mbal tuku Mbara Sunjo abo tugu nak nunje ye peuyat. Ye nu tuku nyu mbolnye sanet. Ne ndinnye ye tesili ndakat kande indole maratukuk Nabal tuku kuasmbi inum mine ndakate kande ngina.

³⁵ Tanakina sulumba David nu Abigailnye nyamagan kilmba prona ta yaimba sana: Kile ne wamdus bulok luka naje wande mbol kaye. Ne tuku pasa manau mayenu ta mbolnye ne ye muku seryate ngina.

³⁶ Tanakina le Abigail luka tango nunje sota kina ka tumbran prona kande Nabal nu pagumba nye sunjo gabat sugonje pagumba nye sugokade tanamba kina sulumba nu kule nyumba gare-gare sunjokumba minna le Abigail nu pasa pasa ndana le ka mafena.

³⁷ Mafena le Nabal nu kule nyumba nginngankina ta ka purfena le piyo nunje ndek wam kame prowe likinaig ta kubeu tuna. Kubeu tuna le Nabal nu pirerek purka kumaknu suk ndekina.

³⁸ Tanamba minna ma ma ait 10 kuganaig le Sunjonge Nabal balena le kumna.

³⁹ Kumna le David nu pasa ismba sakina: Kile ye Sunjo tuku nyu te-dunget. Nunje Nabal ye kiko pileyina ta lafuwat. Sunjonge nunje piro tango nunje ye peuyina le manau nayonu ke ndaken. Nunje mbar ta nunje miron nu kurau tawet ngina. Tanakina sulumba David ndek tango afu kukulningina le

⁴⁰ nane ka Karmelnye Abigail sanaig: Sine Davidnye ne pinonu tam tuku sine

kukulningat nginaig le

⁴¹ pino ta pasa ta ismba tinga dagol tidronga loka sakina: Ye nu tuku piro pino. Ye piro tango kame tuku kupe minyangamngit ngina.

⁴² Tanakina sulumba Abigail nu pastinga nunje piro pino 5 kilmba nunje donki tumba ponja David tuku piro tango dubika kinaig. Kinaig ka David tugum prona le Davidnye pinonu tina.

⁴³⁻⁴⁴ David nu o buk Yesrelnu pino Ahinoam tina sulumba ngumnye nu man Saul kulim nunje Mikal tina ta Saulnye yaimba tumba Lais kinjo nunje Paltiel tuna. Tango ta tumbran sunjo Galimnu.

26

David nu man Saul mapena

¹ Kile Sifnu tango kame afu kinaig ka Gibeanye Saul sanaig: O gabat sunjo, ne isa. David nu kile sine tuku kilke Yuda yamban Akila bin mbolnye kuirka minit nginaig le

² Saul ndek tinga nunje Israel kame kuasmbi sangriknu 3,000 ta pilemba kilmba David biye tiwam Sif ma baknu ta kinaig ka

³ Akila tabe yamban ndin tanje tumbran ulnaig.

David nunje kuasmbi ndon ma baknu tanje minmba Saul nu biye tiwam prona ta ismba

⁴ nu tango afu kukulningmba kape ka buro-burowap ngina le nane kurauka kinaig ta Saul pro tanje minna le kanjgermba luka ka David kubeu tunaig.

⁵ Kubeu tunaig le kile David ndek tango afu kilmba Saul tumbran ulmba minna magot ta kinaig sulumba Saul nunje kame gabat sunjo Ner kinjo nunje Abner ndon kinymba minnaig le kanjgerkinaig. Saul nu ngamu-ngamunye kinyna le nane kame kuasmbi nu laipmba kinynaig.

⁶ Tanamba minnaig le David ndek Hitnu tango Ahimelek le Abisai kusnanikina: Ima ye ndon Saul tuku kuasmbi ma ulmba minig sinam nzi kanjik ngina le Abisai ndek sakina: Sile kap ngina. (Abisai nu Seruya tuku kinjo nunje. Aba nunje Yoab).

⁷ Furirna le David le Abisai nale kurauka Saul nuŋe kuasmbi ndon tumbran ulmba minnaig ta ndek kinaik ka Saul kinymba minna le kanjernaik. Saul nu nuŋe mbanduwan ta tumba gabat tatum tanje te timba ngamu-ngamuŋge kinyna le Abner kame kuasmbi njakmba nane nu laipmba kinynaig.

⁸ Tanamba kanjerka Abisai ndek David sana: Kile Kuateŋge nane ngueu tanjo ta tumba ne wai mbolŋge palet. Saka le nuŋe mbanduwan te tumba manyub kilke turi le kumwa ngina kande

⁹ David ndek nu peumba sana: Ne nu mba tuwe ndaka. Sunjoŋge gabat madina ta andeŋge balewa ta Sunjoŋge nu mapewe nda ngina sulumba

¹⁰ sakina: Ye Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolŋge ne sanet. Sunjoŋge Saul balewamngat. Nu ake kumamngat e ko nuŋe ngueu mbalŋge balewaig le kumamngat e ta Sunjo nuŋe ait.

¹¹ Sunjoŋge gabat sunjo madina ta ye nu balewe nda. Nuŋge ye peuyate. Sile nu tuku mbanduwan murko kule te ndo kilmba kap nga sana sulumba

¹² David ndek mbanduwan murko kule gabat tatumŋge ta kilmba Abisai ndon kinaik ta tanjo ande nale kamuska kanjer ndakina. Nane njakmba Sunjoŋge ginyum paknu niŋgina le ndo kinymba gilainginaig.

¹³ Kile nale nane kusreka kinaik ka ka David nu tabe inum ponja funu mbolŋge tingina sulumba

¹⁴ Abner nuŋe kame kuasmbi ta ndon wika saningina: Abner o. Ne ye tuku pasa isit e ngina le Abner ndek nu tuku minje lafumba sakina: Ne imanje gabat sunjo wikate e ngina.

¹⁵ Tanakina le David ndek Abner maim maim te-tumba wi kuenka sana: Ne Israel ngamukŋge tanjo nyu njak ngate ta ndanam saka nane gabat sunjo ta kulat maye ndawat le tanjo ande nu njayo siliwam sinam ket?

¹⁶ Ne tanamba gubat sunjo kulatkate tuku e? Tane tanjine gabat sunjo Sunjoŋge madina ta kulat maye ndawaig. Ta tuku ye Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolŋge sinja satinjet. Tane njakmba kumam kumun. Tane gabat sunjo tuku mbanduwan

murko kule gabat tatum tanje ta kanjerkap ta kile aninje minig e ngina le

¹⁷ Saul nu David tuku njin tugu ismba wika sakina: O kiŋo, ta nenge e ngina le David ndek wika sana: Au. Yenge o.

¹⁸ O gabat sunjo, ye ame mbar ken le ne nane piro tanjo nane ye tumba yokeryate?

¹⁹ O gabat sunjo, ne nane piro tanjo tuku pasa te isa. Ne Sunjoŋge kukulnat le ye njayo siliyam tuku ye sotate ndeta maye. Ye nu tuku atrauki le Sunjo nu man ye tuku garewa. Ko tanjoŋge ne tuku wamdus kunde-kundenade ndeta Sunjoŋge nane kasurninguwa. Nane ndanam tuku ye Israel kilke kusremba ka kasomok mbal tuku kilke mbolŋge nanjine yabri mbara baringi nga ye tumba korkoryade?

²⁰ Ta tuku ye Sunjo kasomŋge mini le tane ye tuku ndare kutu ndawap. Ne sine Israel mbal tuku gabat sunjo ta ne ye njai nguesuk kuga meu tanjan baleyam tuku sota tanjo afu tabe mbolŋge mula nindam tuku kuraukade tanamba ne kate nga Saul sana.

²¹ Tanakina le Saul ndek David wika sana: O kiŋo, ye mbaret. Kile ne man tawok te prowa le ye ne man njayo siline nda. Ne furir te mbolŋge ye baleyam kumuŋ ta ne ye mapeyat. Ye sinja mbarmba nginngan manau ket ngina le

²² David ndek wika sana: O gabat sunjo, mbanduwan nane noten. Nane tanjo ande kukula le pro tumba kine tinwa.

²³ Sunjo nu tanjo manau mayenu tinreknu kate ta lafu mayenu tuwit. Kite Sunjo ne tumba ye tuku wai mbol palet ta ye Sunjoŋge ne madinina nga ne bale ndanit.

²⁴ Ye ne mapenumba njayo sili ndanit. Tanamba ndo kile Sunjo ye sinzanyuwa le mine mayemba wamdus bulok njak minamngit ngina le

²⁵ Saul ndek David wika sana: O kiŋo, Sunjo ne nyaro tinwa le ame manau kam bafuwa ta kumu-kumumba alonu tanamba prowamngat ngina. Tanaka saka denpurna le David luka nuŋe kuasmbi sota kina le Saul mata mbilka luka nuŋe tumbran kina.

27

David nu Filistia mbal sota kina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu wamdusmba sakina: Ye te tanje mini ta Saul nu man wamdus mbilmba ye baleyamngat tukunu ye kua ka Filistia kilke mbol ka le kanyumwa le nu man Israel kilke mbol tenge ye sote nda nga idusna.

² Tanjamba idusna sulumba David ndek tinga nuje tanjo kuasmbi 600 ta kilmba Maok kiño nuje Akis Gat mbal tuku gabat sunjo ta sota kambim saka

³ nu nuje pino ar ta kilmba nuje tanjo kuasmbi nanjine gageu kame ta turmba kilmba kina ka Gatnje Akis ndon minnaig. (David tuku pino ar ta ande Ahinoam nu Yesrelnu. Ande Abigail Nabal tuku pino kuembol nu Karmelnu).

⁴ David kua ka Gatnje minna pasa ta Saul nu ismba nu man David sote ndakina.

⁵ Kile David nu Akis tenjenmba sana: O gabat sunjo, ye naje tumbran sunjo sinam tenge minet ta mayenu ndo kuga tukunu ne ye sinayumba kilke fudin ande serya le ye yije kuasmbi ndon ka tanje minyoki ngina le

⁶ Akis ndek woka tumbran fudin Siklak David nane minyokuwaig nga serna. Ta tuku kile Siklak tumbran ta Yuda tuku gabat sugo nanjine kulatka minig.

⁷ David nu Filistia kilke mbol kumba minna ta yar ndindo tambun bailkamba turmba kinaig.

⁸ Tanje minna sulumba David nu nuje kame kuasmbi kilmba ka Gesur mbal Gisri mbal Amalek mbal nane ndon kame bumba minanu. Mbal kame ta o buk ma tugu ta mbolnje tumbran ulmba minnaig tuku. Nane tuku kilke ta Sur kumamnje kina ka Isipnje dikngina.

⁹⁻¹¹ David nu nane ndon kame buwanu ta nu tanjo pino njakmba bale far sugluka makau donki kamel aganjmor njakmba ta kilmba tawi mindepiye aganj ndende ta turmba kile-sugluka luka Akis tugum kambinu. David nu tumbran kame ta njakmba tumu pilmba ma sina minyanjanu. Ta ndanam? Tanjo ande pro Gatnje Akis kila sawikat nga nu tanjawanu.

David nu Filistia kilke mbolnje minna sulumba nu manau ndui ta ndo kumba minanu le Akis ndek nu kusnamba ne

ka anenje kame ulmba prote e nga kusnawanu ta David ndek nu wam sisauka sawanu: Sine ka Yudanje o ka Yerakmelnje o ka Ken ma ki prote kumam tanje kame ulmba prowet nga Akis yabriwanu.

¹² Tanjawanu le Akis ndek David tuku pasa ta son nga wamdusmba sakanu: Son. Nu nuje ndare tuma Israel ndon kame bute. Kile nu nuje mbal ndon njeu minmba ye tuku piro tanjo minmba ye kulatka minmba minamngat nga idusanu.

28

Saul nu tanjo kanunu wikanu pino ande sota kina

¹ Minnaig ka ait ande Filistia mbal nanjine kame kuasmbi kile-manjurka Israel mbal ndon kame buwam tuku nginaig sulumba Akis ndek David sana: Kite ne naje kame kuasmbi ta kilmba njakmba ye dubiyumba ka Israel mbal ndon kame buwamngig ngina.

² Tanjaka sana le David ndek woka sakina: Ta maye. Ye ne tuku piro tanjo. Ne ndanmba kam tuku saya ta ye tanjamba ndo kamngit ngina le Akis ndek sana: Ese. Ne tanjawa le ye ne tumba yije ngarusu kulatkam tuku palmbimngit ngina.

³ Samuel nu buk kumna le nane Israel mbal njakmba wamdus tatraka malm-bimba nuje tumbran Ramanje ngukinaig. Ait ta mbolnje Saulnje tanjo kanunu wikanu mbal ta Israel kilke mbolnje mine ndakuwaig nga njakmba pitaikina le sili-silinaig.

⁴ Kile Filistia mbal pro Sunem tumbran sunjo ta makembinje kame buwam tuku ma ulnaig le Saul ndek Israel kame kuasmbi ta kilmba pro Gilboa tabe mbol tanje ma ulmba minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Saul nu Filistia tuku kame kuasmbi ta kanjerka nu kuru kuru njayomba wamdus fulilka

⁶ Sunjo yabanmba kusnana: Ye kile ndanj ngina kande Sunjo nu tuku pasa inum kinambi ko tukul ndamembi ko tuan tanjo tuku minje mbolnje mata lafuna le ise ndakina le

⁷ nu ndek nuje piro mbal wika saningina: Tane kumba pino ande tanjo kanunu

wikanu ta sota te-silikap le ye ka nu kusnawi ngina le nane ndek nu sanaig: Pino ande tanjo kanunu wikate tuku Endornje minit nga sanaig.

⁸ Tanjaka sanaig le Saul ndek gabat sunjo tuku mindepiye ta paska patika tawi kise kilmba kaika tanjo armba kilmba furir ta mbolnje ndo tinja ka pino ta tugum pron-aig sulumba Saul ndek pino ta sana: Ye tanjo kumanu ande nyun ti le ne nu wika le ame wam prowamngaig ta ne sanuwa le ye saya nga pino ta sana kande

⁹ pino ta ndek nu sana: Gabat sunjo Saulnje Israel mbal tuku tanjo kanunu wikade mbal ta pitaikina ta ne gilai e? Ne ndanam saka ye te-mayokyumba baleyuwaig nga tanjate ngina le

¹⁰ Saul ndek pasa sangri pilemba sakina: Ye Sunjo nyu mbolnje ne sanet. Ne wam te ka ta nane ne tumba pasa mbol pile nda ngina.

¹¹ Tanjakina le pino ta ndek Saul kusnana: Ye ima wiki nga iduste ngina le Saul ndek nu sana: Ne Samuel wika ngina.

¹² Tanjaka sana le pino ta ndek Samuel wikina le mayok kina. Mayok kina le pino ta nu Samuel kanjermba wi njayomba Saul sana: Ne ndanam saka ye yabriyat? Ne Saulnje ngina.

¹³ Tanjakina le gabat sunjo ndek pino ta sana: Ne kuru kuru ndaka. Ame aganj kanjerat ta ye saya le isi ngina le pino ta lafumba Saul sana: Ye mindekanu ande sambu kusremba mayok ket le kanjerit ngina le

¹⁴ Saul ndek nu kusnana: Tanjo ta ndanj ngina le pino ta nu sakina: Tanjo saibo tawi kuennu silika mayok ket ngina le Saul nu katesena ta Samuelnje nga nu ndek dagol tidronga lokina.

¹⁵ Tanjana le Samuel ndek Saul kusnana: Ne ndanam saka ye wikat ngina le nu lafumba sana: Sunjo nu ye ngumneyina le Filistia mbal ye ndonj kame buwam bafude. Ta tuku ye wamdus piti sunjo njak. Nu ye tuku pasa inum tuan tanjo tuku minje mbolnje ko kinambi sayate le ise ndaket tukunu ye kile ndanjanamngit nga pro nenje ye saya nga ne wikit ngina.

¹⁶ Tanjakina le Samuel ndek nu sana: Sunjo o buk ne ngumnenumba nu ne ndonj ngyeu minit. Ne ndanam saka ye ne turnam tuku wikate?

¹⁷ Sunjonge o buk ye wam paguyina le ye tuku minje mbolnje pasa prona le ne isna ta nu kile dubimba kate. Nu Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba David tuna.

¹⁸ Ne buk Sunjo tuku minje ngurna. Nu Amalek mbal tuku gubra sunjo tumba ne nane njakmba bale farkam tuku ngina ta ne kumu ndana. Ta tuku kile Sunjo nu wam ta lafumba ne mbol kate.

¹⁹ Ne nane kuasmbi Israel tane njakmba Sunjonge kilmba Filistia tuku wai mbol patinungat. Indole ne nane kinjo kat nane ndonj kummba pro tenje ye ndonj minamngaig. Sunjo nu Filistia mbal sinzaninjmba Israel tuku kame kuasmbi kilmba nane tuku wai mbol patinungat nga Saul sana.

²⁰ Saul nu Samuel tuku pasa ta ismba kuru kuru mayemba ngurngurka kilke mbol ndeka milmailka kinye njak minna. Ta ndanam? Ki ait ka furir ngamuna nu isukuse ndaka minna tukunu nu milmailka minna.

²¹ Tanjamba minna le pino ta ka Saul kuru kuru mayena le kanjermba nu sana: O tanjo sunjo, ye yinje ngarosu yambarkam kuru kuru ndaka ne tuku minje dubiwit.

²² Tanjamba ndo ne kile ye tuku minje dubimba tinja bret afu nyumba ngarosu sangri tinjuwa le luka kaye ngina kande

²³ Saul ndek nu sana: Ye isukusam mbulit ngina. Tanjakina le nune piro tanjo ar ta pino ta ndonj nane dirnanjinaig le nu nane tuku minje dubimba tinja ka mbili mbol minyokina.

²⁴ Minyokina le pino ta pre pre nune makau fat butuknu ande kulatka minna ta balena sulumba pikmba ndemnu ta kilmba kuapikina. Kuapikina sulumba plaua yis kugatok ta kilmba pipmba bret afu wakeika pasoka

²⁵ ningina le nane nyinaig. Nye denjpurmba furir ndui ta ndo nane tinja luka nanjine tumbra njinaig.

29

Filistia gabat nane David pitainai

¹ Kile Filistia kame gabat nane kame kuasmbi kilmba pro Afeknge ma ulmba mangurkinaig le nane Israel kame kuasmbi pro Yesrel ma kule bulbultembi tanje ma ulmba mangurkinaig.

² Nane Filistia tuku gabat sugo ta nanjine kame kuasmbi walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame tuku kuaneka tinje likinaig le David nu nuje kame kuasmbi kilmba Akis ndon nane ngumnem dubikina.

³ Tanjana le nane Filistia tuku kame gabat ta nane kanjerka Akis sanaig: Ndanam Hibru tanjo kame te sine dubika kame kanjig nginaig le Akis lafumba nane saninjina: Tanjo si Davidnge. Nu Israel mbal tuku gabat sunjo Saul tuku piro tanjo ta nu o buk Saul kusremba yar ndindo tanan pro ye ndon tenje minit ta tane gilai e? Ye nu wam afu mbarna le kanjer ndaken nga saninjina kande

⁴ nane kame gabat sugo sugo Akis tuku gubra pasa tumba sanaig: Tanjo si te-luka le ka tumbran sernambi tanje ka minwa. Kuga ta nu nuje gabat sunjo Saul garewa nga mbilka sine ndon kame bumba sine kilmba bale farikat.

⁵ Tanjo si sine kila. O buk pino kame nane kupesmba mune ulmba sakinaig: Saul nu ngeu mbal 1,000 bale farninjina le David nu ngeu mbal 10,000 bale farninjina nginaig nga Akis sanaig.

⁶ Tanjamba sanaig le Akis ndek David wika sana: Mbara Sunjo abo tugu nak nu tuku nyu mbolnje ye ne sanet. Ne tinjeknu. Ne ye dubiyumba kame mbol tinja ye turya nga iduset. Ne o buk ye sota prona kile minit ta ne wam ande mbarna le kanjer ndawen ta nane gabat sugo si nane ne sine dubi ndaka nga sakade.

⁷ Ta tuku ne kile wamdus bulok luka tumbran kaye ka tanje mina. Ne sine dubika ta kame gabat afu si ne tuku ndagariningikat nga sana kande

⁸ David ndek nu tuku pasa lafumba sana: O gabat sunjo, ye ne tugumnje ame wam mbaren? Ye o buk ne tuku piro tugu pilen sulumba kile ye minet ta ye mbar ande ken le ne kame kambim tuku ye peuyate e ngina le

⁹ Akis ndek nu tuku pasa lafumba sana: Son. Ye tuku am mbolnje ne tinjeknu Kuate tuku enjel suk ta kame gabat afu nane sakaig ne sine dubika kame mbol kine nda nga sakaig.

¹⁰ Ta tuku indole mafewa le maratukuk tinja ne sine kusreka nanje kuasmbi o buk Saul tugumnje kilmba ilna ta njakmba kilmba luka kaye nga David sana.

¹¹ Tanjaka sana le David nu maratukuk tinja nuje kuasmbi ta kilmba luka Siklak tumbran Filistia kilke mbol kina le nane Filistia mbal ndek tinja Yesrel kinaig.

30

Amalek mbal Siklak tumbran piynaig

¹⁻³ David nuje kame kuasmbi kilmba luka Siklak tumbran kambim tuku kumba minnaig le Amalek mbal Yuda ma tugu ki prote kumamnje promba Siklak tumbran piynaig sulumba pino kutu njakmba kilmba kine sulunaig. Ande bale ndanaig. David nane ait kenju mbolnje Siklak patumba mambilnaig kande Amalek mbalnje tumbran piynaig le pa guwa ma gur tinjina le kanjermba nane pro tumbran sinam kumba pino kutu njakmba kilmba kine sulu-naig ta kanjermba

⁴ nane malmbi njayonaig ka ka sanjri kugamba baklele likinaig.

⁵ David tuku pino ar ta Ahinoam Yesrelnu nale Abigail Nabal tuku pino kuembol Karmelnu ta mata kilmba kinaig.

⁶ David nuje kame kuasmbi nane tuku pino kutu ngeu mbalnje kilmba kine sulunaig tukunu nane David tuku gubra tormba nu ndamembi balewam tuku saka minnaig le nu ismba wamdus piti sunjo tina ta nuje Mbara Sunjonje nu sanjri pilena le

⁷ nu ndek pris Abiatar sana: Ka pris tuku tawi ta tumba pro ye sa ngina le nu kina ka tawi ta tumba pro David tuna.

⁸ Tuna le David ndek Sunjo kusnamba sakina: Ye Amalek kuasmbi ta dubika ka nane ndinje kile-siglikamngit e ngina le Sunjonje lafumba sana: Ne nane dubika kaye ka pino kutu kame ta njakmba yaika kile-luka kilamngat nga sana.

⁹ Tanjaka sana le David ndek nuje kame kuasmbi 600 ta njakmba kilmba Amalek mbal kupel kupel dubika kinaig ka Besor kule mbol ta pronaig.

¹⁰ Pronaig sulumba tanjo 200 nane sangri kugamba Besor kule pakarke fungenaign ta tanje kusrekinaig le minnaig le David nu tanjo 400 ta ndo kilmba Amalek mbal dubika kinaig.

¹¹ Nane kinaig ka ndinnye Isipnu tanjo mo ande te-silika tumba David tugum kumba nane ndek Isip tanjo ta bret afu tumba kule turmba tunaig le nyina.

¹² Tanjana le nane ndek fik karenanganu son njak ande tumba bret fonfon grep karenanganumbi pipnaig tuku ta turmba nu tunaig le nyina. Tanjo ta nu ait kenmba nyamagan kule kugatok minna tukunu kile nu nyamagan ta kilmba nyumba man sangri tina.

¹³ Sangri tina le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne anikok? Ne tuku gabat ima ngina le nu lafumba sana: Ye Isipnu ta Amaleknu tanjo andenye o buk ye piyayumba tina. Ye ailfu guazenjen le nane tenye ye kusreyinaig.

¹⁴ Sine kagen ka Keret ma tugu Yuda ma tugu Kaleb ma tugu ki prote kumamnye kame bugen sulumba pro Siklaknye tumbran piygen nga David sana.

¹⁵ Tanakina le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne sine kilmba nane minig magot ta tumsingam kumu e ngina le nu ndek sakina: Ne Kuate tuku nyu mbolnye ye bale ndayumba ye tumba yije gabat tuku wai mbol pile nda nga pasa sangri pilewa le ye tane kilmba nane minig ma ta tumtingamngit nga David sana le wokina.

¹⁶ Kile tanjo mo ta ndek nane kilmba ka Amalek mbal mine likinaig ma ta kinaig. Kinaig ka ta pronaig kande nane Filistia kilke mbolnye Yuda ma tugu mbolnye gabis agan ndende sunjomba yomba kilnaig ta tuku nane gare-gareka pagumba nye sunjo te-ibenaign.

¹⁷ Tanjamba minnaig le ka furirna le David nuje kame kuasmbi kilmba sinam ka Amalek mbal ndon kame bumba nane bale farka kinaig ka mafemba man furirna. David tuku kuasmbi tanje nane

njakmba bale far sulunaig. Amalek tanjo 400 ndo kamel ponga kua kinaig.

¹⁸ Tanjanaig le David ndek pino kutu gabis agan ndende njakmba Amalek mbalnye kilnaig ta luka kilna sulumba nuje pino ar ta turmba kilna.

¹⁹ Nane tuku agan inum ngisi ndakina. Kiyo kame kulim kame gabis agan ndende njakmba Amalek mbalnye kile likinaig ta kumu-kumumba kile-luka kilnaig.

²⁰ Tanjanaig sulumba Amalek mbal tuku makau sipsip aganmor ta njakmba kilmba David tuku nga sisilaniymba ambonja kinaig.

²¹ Luka kumba minnaig le kuasmbi 200 matuk ka Besor kule makembye kusrekinaig ta nane kanjerka tinja nane ndin kinaig ka ndinnye nane tumaka ulendikinaig. Tanjanaig sulumba David ndek nane tugum kumba tane kumumbi minig e ngina le

²² nane David ndon kinaig tanjo afu najgonu mugru sambek ta nane ndek sakinaig: Nane sine ndon kine ndakinaig tukunu sine agan ndende kame bumba kilgen te nane walmba ninje nda. Nane nanjine pino kutu ndo ningap le kilmba kuwaig nginaig kande

²³ David ndek sakina: Yije tira kame, tane taja ndawap. Sine agan ndende te Sunjonje sinzansingina le luka kilgen. Nunje sine turkina le kuasmbi sine tuku tumbran piyaign ta kilmba bale farkigen tukunu

²⁴ ye tane tuku pasa ta dubiwe nda. Kuga. Agan ndende ta njakmba walmba tane kinaig mbal nane agan ndende kulatka minnaig mbal ta kumu kumu kilap nga saningina.

²⁵ David nu tanjaka saka pasa ta sangri pilena le Israel ngamuknye pasa ta mara mindek dubimba kile mata tanjamba minig.

David nu Yuda mage mage agan ndende walmba ninjina

²⁶ Kile David luka kina ka Siklak prona sulumba kame mbol gabis agan ndende kile-lika pronaig ta walmba nuje tira kame Yuda mage mage ta tuku patike lika pasa turmba patikina sulumba sakina: Agan ndende Sunjo tuku ngeu mbal

mbolŋge yaika kilgenj te ye walmba tane tinjet ŋgina.

²⁷ David nu aganj ndende walmba tumbranj tumbranj mage mage ningina ta tenenmba. Betel mage mage. Ramot mage mage ki prote kumamŋge. Yatir mage mage.

²⁸ Aroer mage mage. Sifmot mage mage. Estemoa mage mage.

²⁹ Rakal mage mage. Yeramel mbal mage mage. Ken mbal mage mage.

³⁰ Korma mage mage. Bor-Asan mage mage. Atak mage mage.

³¹ Hebron mage mage. Tumbranj afu turmba David nuŋe kuasmbi ndonj kupe pilmba likinaig mage mage mata walmba ningina.

31

Saul nu kumna

¹ David nu Siklakŋge minna le Filistia mbal nane Israel mbal ndonj Gilboa tabe mbolŋge kame bunaig sulumba Israel mbal afu bale farniŋginaig. Afu nane sili-silimba kua kinaig le

² Filistia mbal nane dubika kinaig sulumba Saul tuku kiŋo kat nuŋe kenmba Yonatan Abinadab Malkisua nane turmba baleniŋginaig.

³ Saul nu minna ma ta mbolŋge kame sanjri tingina le ŋgueu mbal afunje tui fat parsinga Saul tuiŋ tinaig le nu kumam bafumba

⁴ kiŋo mo nu tuku kame aganj ndende ku-grakina ta sana: Ne ilmba nanje kame bagi ta gomba tumba ye baleya le kumi. Tanjawa le Filistia mbal ŋgaro nda pikanu si nane ye aza pile-pileyumba bale ndayuwaig ŋgina kande tanjo mo ta nu balewam kuru-kuruka mbulna le Saul nu nuŋe miroŋ nuŋe kame bagi ta tumba te-timba patenja kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁵ Saul nu kumna le tanjo mo ta nu kanjerna sulumba nu suk nuŋe kame bagi ta tumba te-tina sulumba patenja kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁶ Ki ait ndui ta mbolŋge ndo Saul nuŋe kiŋo kame kenmba ta tanjo mo ta Saul tuku kame mbal nane ŋakmba kume farnaig.

⁷ Saul nuŋe kiŋo kat nuŋe ndonj kumnaig le Israel kame kuasmbi nane kua

ka sili-silinaig ta nane Israel kuasmbi afu ma gutonj Yordan kule make simŋge minnaig ta nane kanjerka nane mata kua ka tumbranj kusreka sili-silinaig le Filistia mbalŋge pro tumbranj ta kile-lika tanje kinynaig.

⁸ Nane kinynaig ka mafena le Filistia mbal nane Israel mbal bale farnaig ta tuku kame aganj ndende paska kilam kinaig. Kinaig ka Gilboa tabe mbol tanje Saul nuŋe kiŋo kat nuŋe kenj nane tuku mindesiŋ nanjine kanjerkinaig.

⁹ Kanjerkinaig sulumba nane ndek Saul tuku ŋinfok kat purmba kame tuku aganj ndende paska kilmba nane tanjo afu kukulninginaig le pasa tumba Filistia ma tugu ŋakmba mbol kine likinaig sulumba nanjine zugu wandek sinam kumba tanje manjurka kubeu ninje likinaig le tanjo pino ŋakmba ismba gare-garekinaig.

¹⁰ Tanjanaig sulumba Saul tuku kame aganj ndende ta kilmba nanjine pino mbara Astarte tuku zugu wandek sinam tanje patika Saul kiŋo kat nuŋe kenj ta tuku mindesiŋ kilmba Bet-San tumbranj fonde mbol tanje taikinaig.

¹¹ Kile Yabes tumbranj mbal Gilead ma tugu mbolŋge nane Filistia mbal Saul tuku mindesiŋ tumba taikinaig pasa ta isnaig sulumba

¹² nane tanjo sanjriknu afu kukulninginaig le furir ta mbolŋge ndo nane tinga kinaig ka ka Bet-San promba fonde mbol tanje Saul nuŋe kiŋo kat nuŋe kenj ta tuku mindesiŋ taikinaig ta kilmba luka pro Yabes tumbranjŋge mindesiŋ kame ta pasokinaig.

¹³ Pasokinaig sulumba isu kat nanjine ta ndo kilmba Yabesŋge ail sunjo ande kumnemŋge ŋgukinaig. Tanjanaig sulumba nane ndek kusem ndindo nyamaganj pinka minnaig.

2 SAMUEL

David tuku wam kube

Saul kumna pasa ta David sanaig le isna

¹ Nane Saul balenaig le kumna ait ta David nuŋe kame mbal kilmba ka Amalek mbal ndonj kame bumba nane bale farkina sulumba nane luka nanjine tumbranj Siklak kinaig.

² David nu Siklakŋge minna le ait kenmba kinaig le Saul tuku kame tanjo ande kumba ka Siklak prona. Nu sagkanu tanjanj David tugum kumba dagol tidronja lokina le

³ David ndek nu kusnana: Ne aninje prote ŋgina le tanjo mo ta ndek lafumba sana: Ye kame sinamŋge Israel mbal bale farkinaig le ye kua ka te prowet ŋgina.

⁴ Tanjakina le David ndek nu kusnana: Kame mbolŋge ame wam prove likinaig ta ye saya le isi ŋgina le tanjo mo ta ndek nu sana: Sine tuku kame tanjo nane kua ka sili-silinaig le Filistia mbalŋge sine tuku kuasmbi sunjomba bale farninje likinaig. Tanjamba Saul le kinjo nuŋe Yonatan mata balenikinaig ŋga David sana.

⁵ Kile David ndek nu kusnana: Saul le Yonatan kumnaik ta sonndo ne kanjerkina e ŋgina le

⁶ tanjo mo ta lafumba sakina: O sunjo, ye Gilboa tabe mbolŋge minen sulumba Saul kanjeren ta nu nuŋe mbanduwanj ta kilke mbolŋge te-timba nuŋe ngaro tugunemba tinj minna le kanjeren. Kame mbal hos mbol pinderkanu karis mbol pinderkanu mata nane Saul buk te-kornaig.

⁷ Tanjanaig le nu mbilmbilka ye kanjeryumba wikina le ye woka nu sota kan le

⁸ nu ndek ye kusnayina: Ne anikok ŋgina le ye Amaleknu ngen.

⁹ Tanjaken le nu ndek ye sayina: Ne ilmba ye tapleya. Tui fat andenje ye te-mayeyat le ye kumam bafuwet ŋgina.

¹⁰ Tanjaka nu buk surka ndeka kumam bafuna tukunu ye ka nu taplewen sulumba nu tuku gol hat kaikanu ta gomba tumba sagni nzar wai mban mbolŋge ta paska ten

sulumba aganj kame ta kilmba ne tugum te prowet ŋga David sana.

¹¹ Tanjakina le David nu ismba ngamunjal tatrunkina le nuŋe tawi fetfetna le nuŋe kuasmbi mata njakmba manjau ndui ta ndo kinaig.

¹² Ta ndanam? Saul le Yonatan, Israel kame mbal sunjomba nane Kuate tuku kuasmbi ta kame sunjo ta mbolŋge bale farkinaig tukunu nane malmbika nyamaganj pinka minnaig le ka furirna.

¹³ Furirna le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne anikok ŋgina le nu sakina: Ye Amaleknu. O buk mam nu Amalek kilke kusremba pro Israel kilke mbolŋge rawe tanjo tanjanj minyokina ŋgina le

¹⁴ David ndek nu sana: Ndanam saka ne Sunjonje gabat madina ta balena ŋgina sulumba

¹⁵ nuŋe kame tanjo ande wika sana: Ne ilmba tanjo te balewa le kumwa ŋgina le kame tanjo ta kumba ka Amalek tanjo ta kame bagimbi balena le kumna.

¹⁶ Kumna le David ndek Amalek tanjo ta sana: Ne Sunjonje gabat madina ta balewanu sakat tukunu kile lafunu nanje mironj nanje ndare kutute ŋgina.

David nu Saul le Yonatan tuku ninankina

¹⁷ Kile David nu ninanka Saul le kinjo nuŋe Yonatan tuku ŋga mune-munekina sulumba

¹⁸ nuŋe kuasmbi wam paguniŋmba saninjinna: Tane mune te tumba ka Yuda tanjo pino njakmba tumningap le tago-tagomba kila pilwaig ŋgina.

Mune mbara ta Tui Mune. Kile mune ta Yasa tuku wane mbolŋge minit.

Tui Mune

¹⁹ Sine Israel mbal tuku gabat kame tabe mbolŋge kume likinaig.

Sinjinne kame gabat njakmba kume likinaig.

²⁰ Tane pasa te kumba ka Gat le Askelon mbal sa ndaningap.

Saningap le Filistia pino kame kasomok pino kame nane ismba gare-garekubekaig.

²¹ Sinjinne kame gabat mbal tuku kandim kame kile ake sinanj Gilboa tabe mbolŋge mine likade.

Saul tuku kandim mata andenje maŋ gureŋ pisnewe nda.

Ta tuku sawe le mbai ŋgislu tabe ta mbolŋge nde ndakuwaik le nyamagaŋ mata tabe ta mbolŋge prove nda.

²² Yonatan nu tui wai paknu.

Nu kame mbolŋge agaŋ inum tui ful ndawanu.

Saul tuku kame bagi ake sinaŋ mine ndakina.

Nu nuŋe ŋgueu mbal saŋgriknu ŋakmba bale farniŋganu.

²³ Taŋgo pino ŋakmba nane Saul le Yonatan tuku gare tornaig.

Nale mara mindek kigri-kigriŋga min-naik sulumba kumu kumu ndo kum-naik.

Nale tuku pinder ta paŋus fumba kinit taŋaŋ.

Nale tuku saŋgri ta laion tuku saŋgri taŋaŋ.

²⁴ Tane Israel pino kame tane Saul tuku ninanka malmbikap.

Nu tane tawi gurgur magenu ndo agaŋ ndende golmbi wakeikanu ŋgarosu min-depiye mayewam tuku tiŋge likina.

²⁵ Kame gabat ar ta kame mbolŋge kumnaik.

Yonatan tuku mindesiŋ tabe mbol am-benŋe minit.

²⁶ O yiŋe aba Yonatan, ye ne tuku sina sunŋo ŋak.

Sile muŋgu kume purkikenŋ wam ta pino kame nane ye tuku ŋga kume purde wam ta lite.

²⁷ Kame gabat mbal ŋakmba kame mbolŋge kume likinaig le nane tuku kame agaŋ ndende mata ake ŋaigoŋgamŋgaig.

2

Yuda tuku tugu nane David naŋgine gabat minwa ŋga madinaig

¹ Kile David nu Sunŋo kusnamba sakina: Ye kumba ka Yuda mbal tuku tumbranŋ sunŋo ande mbol minyoki e ŋgina le Sunŋo nu ndek sana: Ta maye ŋgina. Taŋakina le David maŋ lato kusnana: Ye ka tumbranŋ ndaŋ mbol minyoki ŋgina le Sunŋo nu

lafumba sana: Ne kumba ka Hebronŋe minyoka ŋgina.

² Taŋamba sana le David nu tiŋga nuŋe pino ar Ahinoam le Abigail kilmba ki-naig ka Hebron tumbranŋ tumba minyoki-naig. Ahinoam nu Yesrelnu. Abigail nu Karmelnu. Nu Nabal tuku pino kuembol Davidŋge tina.

³ David tuku taŋgo kuasmbi naŋgine gageu ŋakmba David ndoŋ kinaig ta nane tumbranŋ afu Hebron tumbranŋ patuk patuk mine likinaig ta kilmba minyoke likinaig.

⁴ Taŋanaig le Yuda taŋgo kame pro Hebronŋe David naŋgine gabat sunŋo minwa ŋga gureŋ tumba nu tuku gabat mbolŋge kutunaig.

Yabes mbal Gilead ma tugu mbol min-naig ta nane buk Saul tuku mindesiŋ tumba ŋgukinaig pasa ta David nu ismba

⁵ nuŋe taŋgo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka Yabes mbal teŋenmba saniŋgap: Sunŋo nu tane nyaro tiŋguwa. Tanenŋe Saul nu siŋgine gabat sunŋo ŋga mindesiŋ nuŋe tumba ŋgukinaig ta tuku ye tane gare pasa tiŋget.

⁶ Sunŋo nu tane sinzaŋtiŋmba minmba minwa. Tane gabat sunŋo Saul mbolŋge wam mayenu kinaig tukunu kile ye suk tane mbolŋge wam magenu kamŋgit.

⁷ Taŋgine gabat sunŋo Saul nu kumna le kile nane Yuda mbal ye nane tuku gabat sunŋo mini ŋga madiyinaig. Ta tuku tane saŋgri tiŋga ŋgueu mbal tuku kuru kuru ndakap ŋga saniŋgap ŋgina.

Israel tuku tugu afu nane Isboset naŋgine gabat minwa ŋga madinaig

⁸ Saul tuku kame gabat sunŋo Abner nu Saul kiŋo nuŋe Isboset* tumba kua ka Yordan kule pakarka Mahanaim tumbranŋ kina.

⁹ Kinaig ka taŋge Abner ndek Isboset nu Gilead, Asur, Yesrel, Efraim, Benjamin, Israel ma tugu ŋakmba tuku gabat sunŋo minwa ŋga madina.

¹⁰ Isboset nu yar 40 ŋak minna le nu Israel mbal tuku gabat sunŋo minwa ŋga madinaig le nu yar armba ndo Israel ma

* **2:8:** Isboset nyu ndinok Isbaal. Isbaal nyu ta tugunu: Baal tuku taŋgo. Baal nu yabri mbara ande Samuel nu o buk Israel mbal saniŋgina le pitainaig (1 Samuel 7.3-4 kaŋgerap). Ta tuku nane Isbaal nyu ta mata mbulmba Isboset ŋginaig

tugu kulatkina. Yuda tuku tugunje ndo David dubinaig le

¹¹ nu yar 7 baten^{nu} turmba Hebron^{nje} nane kulatkina.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndonj kame bunaik

¹² Abner nu Isboset tuku kuasmbi kilmba Mahanaim kusremba Gibeon tumbran^{nje} pronai^{le}

¹³ Seruya kin^o nu^{nje} Yoab mata David tuku kuasmbi ndonj pro Gibeon kule kualin^{nje} tugum tanje nane kile-siglikinaig. Isboset tuku kuasmbi pro kule kualin^{nje} make sim^{nje} minyokinaig le David tuku kuasmbi pro kule kualin^{nje} make tem^{nje} minyokinaig.

¹⁴ Tanjanaig sulumba Abner ndek Yoab sana: Ye tanjo mo afu madiningi le ne mata tanjo mo afu madininga le nane kame aganj ndende kilmba kame sangri munju tumkuwaig ngina le Yoab nu lafumba sana: Ta maye ngina.

¹⁵ Tanjamba nane Isboset tuku tanjo 12 madininginaig ta nane njakmba Benyamin tuku tugu ndo. Nane pro David tuku tanjo 12 ta ndonj kame bumba

¹⁶ nanjine nanjine gabat wane roka kame bagimbi takel make kumu kumu nduaseka tanjo 24 ta njakmba kume likinaig. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Kame Bagi tuku Ma ngade.

¹⁷ Tanjanaig le kame sunjo kuasmbi ar ta ngamuk^{nje} tingina le David tuku kuasmbin^{nje} Abner tuku kuasmbi Israel mbal kile-iben^{nje} kinaig le kua ka sili-silinaig.

¹⁸ Seruya tuku kin^o kame kenmba kame mbol^{nje} minnaig ta nane tuku nyu tenemba: Yoab, Abisai, Asahel. Asahel tuku pinder nu^{nje} ta nane njakmba tuku pinder lininganu tukunu

¹⁹ nu Abner madimba tumba yokerna le

²⁰ Abner nu pinderka minmba mbilka mambilna kande Asahel nu madimba yokermba kina le nu kusnana: Ne Asahel^{nje} ngina le nu sakina: Au. Yenje ngina.

²¹ Tanjakina le Abner nu peumba sana: Ne ye yoker ndaya. Ne luka ka tanjo ande tumba yokermba nu tuku kame aganj

ndende ta yaimba kila ngina kande Asahel nu Abner tuku pasa ise ndaka nu ndo madimba yokermba kina le

²² nu man^{nje} lato sana: Ne ye yoker ndaya. Ye ne baleni ta ye aba nanje Yoab am mbol^{nje} kikoyam^{nje} ngat ngina kande

²³ Asahel nu nda isanu sukmba nu yokermba lok ndeka kina le Abner ndek nu^{nje} mbanduwan^{nje} tugunumbi ngumnem ngumnem te-lukina le Asahel funjul mbol^{nje} nduasemba ka inum^{nje} bitek^{nje} ngina le nu kummba ndekina. Kummba ndekina le kame mbal afu pinderka pro tanje Asahel tuku mindesin^{nje} kanjermba laipmba tinjinaig le

²⁴ Yoab nale Abisai nale ar tanje ndo Abner madimba yokermba kinaik ka ka Ama tabe tugu mbol ta pronai^{le} ki ka ululuna. (Ama tabe ta Giya tumbran^{nje} ki prote kumam^{nje} Gibeon yamban kambim tuku ndin minje mbinje minit).

²⁵ Ki ka ululuna le Benyamin tuku kuasmbi nane ka Abner te-silikinaig sulumba nane ka tabe fudin^{nje} ande mbol^{nje} tinga kame tuku kuaneka minnaig.

²⁶ Tanjamba minnaig le Abner ndek Yoab kanjermba wi kuenka sana: Ne kame te minmba minwa nga iduste e? Kame te kuga ndawa ta sine munju ngueu minmba minam^{nje} ta ne idus ndate e? Sine ndare ndindo ndo. Ne nanje kuasmbi ta peuninga le man^{nje} sine yoker ndakuwaig nga Yoab sana le

²⁷ nu pasa ta isna sulumba nu ndek lafumba sana: Kuate abo tugu njak nu tuku nyu mbol^{nje} ye ne sanet. Ne ye peu ndayat kande yinje kuasmbi kile tane yokerka minig le ka ka mafete kande ngina.

²⁸ Yoab nu pasate denjurna sulumba kame tukulmba nu^{nje} kame mbal man^{nje} Israel mbal yoker ndakuwaig nga tabil fitkina le kame ta kusremba sili-silinaig.

²⁹ Kile Abner nu^{nje} kame mbal ndonj ma ta kusremba Yordan ma guton^{nje} ta kuerka kumba minnaig le ka ka mafena. Mafena le ma guton^{nje} ta kusremba Yordan kule pakarka kinaig ka ka ki mbilna le nane luka Mahanaim pronai^{le}

³⁰ Abner nu nu^{nje} kame mbal kilmba kina le Yoab ndek nu^{nje} kame kuasmbi kile-

manjurka burkina ta nu tuku kame tanjo 20 ndo te-denna. Asahel mata kumna.

³¹ David tuku kuasmbiŋge Abner tuku kuasmbi 360 bale farnaig. Kuasmbi ta ŋakmba Benyamin tuku tugu ndo.

³² Kile Yoab tuku kuasmbi nane Asahel tuku mindesiŋ tumba kumba ka Betlehem tumbranŋge mam nanŋine tuku ndame burok sinam tanje pilnaig. Pilnaig sulumba furir ndui ta mbolŋge ndo nane tinja luka kinaig ka ka mafena le Hebron pronaiŋ.

3

¹ Kile David tuku kuasmbi Saul tuku kuasmbi ndoŋ kame manj tumba tinjina ka ka Yuda mbalŋge Israel kuasmbi sunŋomba bale farkinaig le Saul tuku kuasmbi buk denkina.

David tuku kiŋo kat nuŋe

² David nu Hebronŋge minyokina sulumba kiŋo 6 kile-patikina. Nane tuku nyu nanŋine teŋenmba.

Kiŋo mulum Amnon. Ina nuŋe nyunu Ahinoam. Nu Yesrelnu.

³ Kiŋo mulum dubiknu ta Kileab. Ina nuŋe Abigail. Nu Karmelnu Nabal tuku pino kuembol Davidŋge tina.

Kiŋo keŋnu ta Absalom. Ina nuŋe Maka. Nu Gesurnu gabat sunjo Talmai tuku kulim nuŋe.

⁴ Kiŋo bailkanu ta Adonia. Ina nuŋe Hagit.

Kiŋo inum Sefatia. Ina nuŋe Abital.

⁵ Kiŋo 6-nu ta Itream. Ina nuŋe Egla. Kiŋo kame ta ŋakmba Hebronŋge kilepatike likinaig.

Abner nu David ndoŋ wamdus ulendinaik

⁶ Kame sunjo Saul tuku kuasmbi David tuku kuasmbi ta minmba minna le Abner nu Saul tuku kuasmbi ŋgamukŋge tanjo nyu ŋak mayok kina.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Isboset nu Abner sawe lika sana: Ne ndaŋam saka mam tuku piyo nuŋe Rispa ndoŋ kinyat ŋgina. (Rispa nu Aya tuku kulim nuŋe Saulŋge pinonu tina tuku).

⁸ Tanjakina le Abner ndek gubra tormba nu sana: Ye Yuda tugu turket le ne ye saye likate e? Ye buk mam nanje Saul, nuŋe

tira kat nuŋe, nuŋe gulab kame dubiken ta kile ye minmba minet. Ne Davidŋge ŋayo silinam bafuna le yenje ne kigraibken ta ne ndaŋam saka kile pino ta tuku ye saye likate ŋgina.

⁹⁻¹⁰ Tanjakina sulumba nu manj lato sana: Sunjo nu buk David sana: Yenje Saul tuku gageu pitaiki le nane Israel mbal tuku gabat sugo mine nda ŋgina. Sunjoŋge David nu Israel mbal Yuda mbal tuku gabat sunjo minam tuku madina le nu Israel ma tugu ŋakmba kulatkamŋgat. Ta tuku ye ne sanet. Ye mata David sinzanamŋgit. Ye pasa sanet te kumu ndawi ta Kuateŋge ye mapeye nda ŋga Isboset sana le

¹¹ nu pasa ta ismba nu tuku kuru-kuruka maninok minna.

¹² Kile Abner ndek tanjo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka David teŋenmba sawap. Abner nu ne ndoŋ pasa katmba wamdus ulendimba ne sinzanuwa le Israel kuasmbi ŋakmba ne ndo dubinamŋgaig. Tane ka tanjamba nu sawap ŋga pasa pilna le nane ndek David sota kinaig sulumba

¹³ Abner tuku pasa ta David kubeu tunaig le nu ismba nu suk lafumba pasa pilmba sakina: Tane ka Abner teŋenmba sawap. Ne tuku pasa maye ta ye wam ande ne sani le kumuwa le ye ne ndoŋ wamdus ulendiwamŋgit. Ne yiŋe pino Mikal Saul kulim nuŋe ta tumba ye tugum te prowa ŋga nu sawap ŋgina le nane pasa ta tumba luka Abner sota kinaig.

¹⁴ Nane kinaig le David ndek nuŋe tanjo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kumba ka Isboset sawap le nu yiŋe pino Mikal pilwa le luka prowa. Ye buk pino ta Filistia tanjo 100 tuku nduwa ŋgarombi piyamba pinonu ten ŋga sawap ŋgina le nane pasa ta tumba Isboset sota kinaig.

¹⁵ Isboset nu pasa ta sanaig le isna sulumba nu ndek tanjo afu kukulniŋgina le kinaig ka Lais kiŋo nuŋe Paltielŋge Mikal tina ta yaimba tumba David tugum kinaig le

¹⁶ Paltiel nu malmbitamtam Mikal dubimba kina ka ka Bahurim tumbran pronaiŋ. Tumbran ta pronaiŋ sulumba Abnerŋge Paltiel peumba ne luka nanje tum-

bran kaye nga kukulna le nu luka nuje tumbran kina.

¹⁷ Kile Abner nu Israel mage mage kile-mangurka saningina: Tane o buk David tangine gabat sunjo minwa nga saka min-naig.

¹⁸ Pasa ta kile idusap. O buk Sunjo nu sakina: David nu yiye piro tango. Ye nu sin-zanji le yiye kuasmbi Israel mbal nane Filistia mbal ngueu mbal afu tuku wai mbolnje minig ta kile-luka kilamngat ngina.

¹⁹ Tanjamba saningina sulumba Abner nu manj tija Benyamin tuku tugu ta ndon minyoka tanjamba ndo pasa katnaig sulumba kile nu tija tango 20 kilmba nuje ndon David sota Hebron kinaig. Kinaig ka tanje Israel mage mage Benyamin tuku tugu nane pasa wakeimba katnaig ta David kubeu tuna le

²⁰ David ndek Abner nuje kuasmbi ta ndon isukusneningam tuku pagunaig.

²¹ Tanjamba nane isukuse denpurmba Abner ndek David sana: Ye luka ka sulumba Israel mage mage jakmba tuku wamdus didiki le ne nane ndon wamdus ulendimba ne Israel ma tugu te jakmba kulatkam tuku nzalinate tanjamba nane tuku gabat sunjo minamngat nga David sana. Tanjakina le nu nuje kame kuasmbi peuningmba Abner mapenaig le nu kusremba kina.

Yoab nu Abner balena le kumna

²² Abner nu David kusremba kina le Yoab nu nuje kame kuasmbi kilmba ngueu mbal ndon kame bumba gabis aganj ndende kilnaig ta jakmba yomba kilmba luka Hebron pronaig le

²³ nane ndek Yoab kubeu tumba sanaig: Abner pro tenje singine gabat David kanjerat le nu sine peusingat le mapewig le luka kinit nginaig.

²⁴ Tanjamba kubeu tunaig le Yoab ndek tija gabat sunjo David sota kumba ka sawe lika sana: Ne ndanam saka Abner mapewat le luka kinit?

²⁵ Nu ne yabrinumba ne piroka likate wam ta katesewam prowat ta ne gilai e ngina.

²⁶ Tanjamba sawe lika Yoab nu David kusremba kilim kina ka tango afu kukulningina le Abner ngumnem te-dubimba kinaig ka Sira kule burok tugum tanje nu te-

silika tumba luka Hebron pronaig ta David nu katese ndana.

²⁷ Nane Abner tumba luka Hebron pronaig le Yoab nu wam sisauka Abner sana: Ye ne ndon pasa jak ngina sulumba nu tumba fonde malanga tugum kumba ka tanje kame bagimbi fungul so fetkina le kumna. Ta ndanam? Abner buk Yoab mambo nuje Asahel balena ta lafumba nu Abner balena le kumna.

²⁸ Abner nu kumna le nane afu kumba ka David kubeu tunaig le ismba nu ndek sakina: Abner balewaig le ndare kutukat ta ye yiye gageu ndon sine tuku mbar kuga ta Sunjo nu kila.

²⁹ Ta tuku ndare ta kile luka Yoab tuku gageu jakmba pasokuwa. Nane tuku afu karenj we jak jak afu ngirnger jak jak afu kupe baklelok minwaig. Afu kame bagimbi bale farwaig le kumwaig. Afu nyamagan kugatok gubak minwaig ngina.

³⁰ Abner nu buk kame sunjo Gibeonje prona le Yoab nale Abisai tuku mambo nakile Asahel balena ta lafumba Abner balenaig le kumna.

Nane Abner tuku mindesij tumba ngukinaig

³¹ Kile David ndek Yoab nane saningina: Tane tangine minde piye paska fetfetmba sinamanzer tawi siglika Abner ninanka malmbiwap ngina. Tanjakina sulumba David nu ter tumba kinaig le ngumnem dubikina le

³² nane Abner tuku mindesij tumba Hebron tumbran tanje ngukinaig. Tanjanaig le David nu nuje tango kuasmbi jakmba ndon sambu laipmba ninanka malmbinaig.

³³ Tanjamba David nu Abner tuku mindesij ninanka mune-muneka sakina: Ndanam tuku Abner nu nginngan tango tananj kumat?

³⁴ Ne kame mbolnje kumna kande maye kande.

Nane tango yabrinumba baleningig le kumig tanjamba ndo ne balenaig le kumat ngina.

Tanjakina le tango pino manj nu tuku ninanka malmbinaig.

³⁵ Malmbiwe denpurmba tango pino jakmba David sanaig: Kile ne ka isukusa nginaig kande David nu pasa sanjri

pilemba nane saniŋgina: Ye isukuse nda. Ye pinka mini le ki ka butuŋguwa. Ye isukusi ta Kuate nu ye mapeye nda ŋgina le

³⁶ tango pino ŋakmba nu tuku pasa ta ismba nu wam ke likina ta kaŋgerka nu tuku gare sunŋo tinaig sulumba

³⁷ Israel mbal ŋakmba Davidŋge sisenkat le Abner bale ndawaig ŋginaig.

³⁸ Kile David ndek nuŋe tango kuasmbi ta wam paguniŋmba saniŋgina: Ki ait te mbolŋge kame gabat ande sanŋriknu kumat ta tane ŋakmba kila.

³⁹ Yoab le Abisai nale sanŋri ŋaigo. Ye Kuatenŋe gabat sunŋo madiyina ta ye nale peunikam fuguwet. Ta tuku Sunŋonŋe mbar ta tuku piya ta lafunu nikuwa ŋgina.

4

¹ Abner balenaig le kumna pasa ta Isboset nu ismba kuru-kuruka ŋgamunŋal piti ŋak minna le nane Israel mbal mata ŋakmba piriri ŋayonaig.

Isboset tuku kame gabat armba

² Rimon tuku kiŋo armba Bana nale Rekab ndonŋe nale Isboset tuku kame gabat minnaik. Nale kame mbal kilmba ŋgueu mbal ndonŋe kame buwanu. Mam nakile Rimon nu Berotnu. Nane tuku tumbraŋ mbonŋ ta Benyamin. (Berot tumbraŋ ta nane Benyamin mbal tuku ŋgade.

³ Tango pino o buk Berotŋge minnaig ta nane kua ka kinaig ka Gitaimŋge kile minig).

Yonatan tuku kiŋo nuŋe Mefiboset

⁴ Saul tuku kiŋo nuŋe Yonatan nu kiŋo ande ŋak ta nyunu Mefiboset. O buk Saul nale Yonatan kumnaik le Mefiboset nu yar 5 ŋak minna le Yesrel mbalŋge pasa pilnaig le Yonatan tuku kuasmbi tugum kina le nane pasa ta ismba kutu kulat pino nu Mefiboset didik tumba kua kinaig ka biye baslena le nu ndeka kile isu ŋayo silina.

Kame gabat armba Isboset balenaik le kumna

⁵ Ait ande ki mbol Isboset nu mabta nuŋe wande mbol kinymba minna le Rimon tuku kiŋo armba Rekab nale Bana ndonŋe tiŋga nu tuku wande mbol kinaig.

⁶⁻⁷ Nale ar ta wam sisauka wit kilam tuku wandek sinam kinaik ka tanŋe nale Isboset nu nuŋe mbain mbol kinymba minna le kaŋgernaik sulumba kame bagimbi funŋulnu nduasenaik le kumna. Kumna le ŋinfok kat purmba gabatnu tumba sinŋinŋo tumba kua ka kinaik ka Yordan kule ma gutoŋ pronaik le furir ŋgamuna.

⁸ Mafena le nale ar ta Isboset tuku gabatnu tumba ka gabat sunŋo David tugum promba sanaig: O gabat sunŋo, ne te kaŋgera. Te nane ŋgueu tango Isboset tuku gabat. O buk Saul nu ne ndonŋe ŋgueu minmba ne balenam tuku korkornina ta kile Sunŋonŋe Saul tuku ndare ta lafunu pa niŋgit ŋginaik.

⁹ Tanŋakinaik le David ndek pasa lafumba sanikina: Sunŋo abo tugu ŋak nu piti yeki yeki mbolŋge ye sinzanŋyina. Ye nu tuku nyu mbolŋge satiket.

¹⁰ Ye Siklakŋge minen le tango ande pro ye sayumba sakina: Saul buk kumat ŋgina. Nu idusna ye pasa ta ismba gare-garekamŋgit ŋga idusna kande ye nu tuku wam kube pasa ta piya aganŋe tanŋa kame mbal wiken le nu tumba ka balenaig le kumna.

¹¹ Tanŋamba ndo tale mata ake sinaŋ tango nuŋe wande mbolŋge kinymba minat le balewaik. Tale sinŋka maŋau mbaraik le ye tale mapeke nda. Tale ndare kutuwaik ta lafumba ye kile tale baletikamŋgit ŋgina.

¹² Tanŋaka David nu ndek nuŋe kame mbal saniŋgina le nane tango ar ta kilmba ka balenikinaig. Balenikinaig sulumba kupe wai kat nakile kat pugurka kilmba pankinaig sulumba ŋgarosu kat nakile kilmba ka Hebron kule kualinŋe tugum tanŋe taikinaig. Tanŋamba kame mbal Isboset tuku gabat tumba ka Hebronŋge Abner ŋgukinaigmbi tanŋe ŋgukinaig.

5

David nu Israel mbal ŋakmba tuku gabat sunŋo madinaig

¹ Kile Israel tugu ŋakmba pro Hebronŋge David sanaig: Sine sinŋka ne ndonŋe ndare tuma ndindo ndo.

² O buk Saul nu sine tuku gabat sunŋo minna le nenŋe sine Israel mbal tuku kame

gabab minna le Sunjo nu tejenmba ne sanina: Nenge yiŋe Israel kuasmbi kulatka sulumba nane tuku gabab sunjo minamngat nga sanina nginaig.

³ Nane tanjamba David sanaig le nu Israel gabab sugo sugo nakmba ndon Sunjo am mbolnge wamdus ulendinaig. Tanjanaig sulumba nane ndek David nu Israel mbal tuku gabab sunjo minwa nga gurenj tumba gabab mbolnge kutunaig.

⁴ David nu yar 30 nak minna le nane nu gabab sunjo minwa nga madinaig. Nu yar 40 nane tuku gabab sunjo minna.

⁵ Ambonga nu Hebronnge Yuda mbal ndo kulatkina ta yar 7 batennu turmba kina ka Yerusalemnge nu Israel mbal Yuda mbal ulendimba kulatkina ta yar 33 kina.

David nu Yerusalemnge Israel mbal kulatkina

⁶⁻⁸ Kile David nu nuŋe kame kuasmbi kilmba Yebus mbal tuku tumbranj Yerusalem* kame kina le mbal ta nane idusnaig: David nu sine tuku tumbranj tam kumuŋ kuga nga nane David maim maim pasa te-tumba sakinaig: Tanjo am tukulok kupe baklelok nanenge ndin kuerwaig le ne sinam kambim kumuŋ kuga nginaig. Tanjakinaig le David ndek nuŋe kame kuasmbi wam paguka saningina: Ye nane tuku ndagariyate. Tane kule burok silika fonde sinam kape sulumba am tukulok kupe baklelok nane ndonj kame buwap ngina. Tanjakina sulumba David nuŋe kame kuasmbi kilmba Sion tumbranj fonde karennu nak ta sinam kumba tumbranj ta tinaig. Tinaig sulumba nane tumbranj ta David tuku Tumbranj nginaig. Kile nane David tuku pasa ta idusmba yaba pasambi mbilmba sakade: Am tukulok kupe baklelok nane kilimnge minwaig ngade.

⁹ Tanjamba David nu Sion tumbranj fonde nak ta tumba minyokina sulumba tumbranj ta nyunu David tuku Tumbranj ngina. Tanjamba nu ndek piro mbal saningina le nane tumbranj fonde nak ta ki prote kumamnge kilke diŋnaig tuku magot tanje

wande patike lika Sion tumbranj laipnaig le tumbranj ta sunjokina.

¹⁰ Kuate Sunjo Sangri Nayo nuŋe David sinzanja le nu gabab sunjo sangri nak mayok kina.

¹¹ Kile Tirus mbal tuku gabab sunjo Hiram nu nuŋe gabab kame afu kukulningina le piro aganj ndende, ail mage mage, ndamembi wande patikanu kila tanjo kame turmba kilmba David tugum pronaiŋ le

¹² David nu aganj ndende ta kanjerkumba nu Kuateŋge Israel tugu nakmba kulatkam tuku gabab sunjo madimba Israel mbal sinzanjningina ta katesena.

¹³ Tanjamba David nu Hebron kusremba Yerusalemnge minyokina sulumba nu maŋ lato pino afu kilmba kutu afu kilepatikinaig.

¹⁴ Kutu kame ta nyu kat nanjine tejenmba. Samua, Sobab, Natan, Solomon,

¹⁵ Ibar, Elisua, Nefeg, Yafia,

¹⁶ Elisama, Eliada, Elifelet.

David nu Filistia mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina

¹⁷ David nu Israel mbal tuku gabab sunjo madiwanu pasa ta Filistia mbal ndek ismba nane nu biye timba tumba kambim saka ilnaig le David nu pasa ta ismba nu tinga ka nuŋe tumbranj fonde karennu ta sinam kina.

¹⁸ Tanjana le nane Filistia kame kuasmbi ta pro Refaim ma guton tanje kame tuku kuaneka tumbranj ulnaiŋ le

¹⁹ David ndek Sunjo kusnamba sakina: Ye ka nane Filistia mbal ndonj kame buwi e ko kuga. Ye kame ka le ne ye sinzanjamngat e ngina le Sunjo nu lafumba sana: Ne kaye. Ye nane kilmba ne tuku wai mbolnge patiki le ne nane kile-ibenjkamngat ngina.

²⁰ Tanjakina le David nu tinga ndek guton nzi kumba ka Filistia mbal ndonj kame bumba nane kile-ibenjkina sulumba sakina: Sunjo nu sawe piymba kule ndekate tanjan ye tuku ngueu mbal tugewat ngina. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Baal Perasim† ngade.

* 5:6-8: Yerusalem tumbranj ta nyu inum Sion ngade † 5:20: Baal Perasim nyu ta tugunu: Sunjo nu kuasmbi tugete

21 Filistia mbal nane kua ka nanjine yabri mbara kanunu kusreke likinaig le David nuñe kame kuasmbi ndon aganj kanunu ta kilmba kinaig.

22 Minnaig le ait ande Filistia mbal manj pro Refaim ma gutonj tanje kame tuku kuaneka tumbrañ ulmba minnaig le

23 David nu manj Sunjo kusnamba sakina: Ye kile ndanjanngit ngina le Sunjo ndek nu sana: Kaye ka nane ndonj kame buwap ngina sulumba wam pagumba sana: Tane kumba tumailam tumailam ndakape. Tane kape ka nane laipniñmba ngumnem ngumnem ail sugo kumnem sinje kame tuku tinga tairngap.

24 Tane ye ail kame si fu mbol mbol liki le zigna ismba kande ye Sunjo ye ambonja Filistia mbal ndonj kame kinet nga tane ka kame buwap ngina.

25 Tanjaka sana le David nu Sunjo tuku wam pagu ta dubimba Filistia mbal Geba tumbrañnge bale farka kinaig ka ka Geser tumbrañnge tinginaig.

6

Nane pasa katanu bokis tumba Yerusalem pronaj

1 Kile David nu manj Israel kame kuasmbi sanjriknu 30,000 kilmba manjurkina sulumba

2 nu nane kilmba Kuate tuku tukul bokis tam tuku nga Bala tumbrañ Yuda ma tugu mbol kambim kinaig. Tukul bokis ta Sunjo Sanjri Nayo enel kanunu armba ngamuknje minyok minit nu tuku tukul bokis.

3 Nane Bala tumbrañ promba Abinadab tuku wande tabe fudinj mbol minna ta mbol kinaig ka Kuate tuku tukul bokis ta tumba ka karis abonu mbolnje pilnaig sulumba luka kambim bafunaig. Tanjamba Abinadab tuku kinjo kat nuñe Usa nale Ahio ndonj tinga karis ndin tumtumba didika kinaig.

4 Ahio nu ambonjina.

5 Tanjana le David nuñe kuasmbi Israel njakmba karis ta dubimba kupesmba patepatenga mune kuenjka gita tagail tambarinj aganj ndende yeki yeki katniñmba Kuate tuku nyu te-dunja kinaig.

6 Kile kuasmbi ta nane Nakon tuku wit baurnganu ma mbol pronaj le makau pailnu karis didikinaik ta mbiki-mbikekina le Kuate tuku tukul bokis ta bariska ndekam bafuna le Usa ndek wai pilmba bokis ta biye tina.

7 Tanjana le Sunjo nu Usa tuku gubrana le nu balena le kumna. Ta ndanam? Usa nu Kuate tuku tukul bokis ta ake aganj ande nga idusna sulumba biye tina tukunu Sunjonje nu balena le kumna.

8 Tanjana le David nu wam ta tuku ndagarina. Kile nane ma ta nyunu Peres Usa* ngade.

9 Kile David nu Sunjo kuru-kuruka sakina: Ye kile ndanjanmba Sunjo tuku tukul bokis te tumba ka yine tugum pili le minanngat ngina sulumba

10 nu bokis ta tumba Yerusalem kine ndaka mbilmba nu Gat tumbrañ Obed-Edom tuku wande mbol kina.

11 Pro tanje nu bokis ta kusrena le tambun kenmba Obed-Edom tuku wande mbol tanje minna. Minna le Sunjo nu tanjo ta tuku kuasmbi nyaro mayenu ningina.

12 Gabat sunjo David nu Obed-Edom nuñe gageu ndonj Sunjonje nyaro ningina pasa ta sanaig le ismba nu tinga Obed-Edom tuku wande mbol kumba Kuate tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kambim tuku nga tinga kina le Israel tanjo pino njakmba ndek gare-garekinaig.

13 Nane Sunjo tuku tukul bokis ta tumba kuramba kambim saka tanjo kupe diram 6-naig sulumba tinginaig le David ndek makau pailnu sunjokanu ande fatnu butuknu ande turmba kilmba Sunjo tuku atraukina.

14 Tanjamba David ndek pris tuku tawi kaukauk tinmba gare-gareka kupesmba patepatenga Sunjo tuku nyu te-dunjina le

15 Israel tanjo pino njakmba David ndonj gare-gareka ngumbeyumba tabil fitka Sunjo tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kinaig.

16 Nane tanjamba tukul bokis ta tumba David tuku tumbrañ sinam kinaig le Saul kulim nuñe Mikal nu bubre malanja kumam mambilmba David nu kupesmba

* 6:8: Peres Usa pasa ta tugunu: Usa balena

pate-patenğa kupe sili-salemba Sunġo tuku nyu te-dunġa kina le kanġermba nu talana.

¹⁷ Kile nane Sunġo tuku tukul bokis ta tumba David baibai ande pilna ta sinamņe pilnaig le minna. Tanġamba nu ndek aganmor afu kilmba bale farka pasoka nġamunġal ulendiwam tuku aganmor turmba atraukina.

¹⁸ Wam ta ke sugluka David ndek tanġo pino nġakmba saniġmba sakina: Sunġo Sanġri Nayo nu tane nġakmba nyaro tinġuwa nġina sulumba

¹⁹ nu ndek tanġo pino yimyam bret, ndem pasokanu, bret fonfon ġrep tinu mbilmba pasokanu nġak ta walmba ninġe likina le nane kilmba sili-silimba nanġine tumbran tumbran kine likinaig.

²⁰ Tanġanaig le David nu tinġa nuņe wande mbol kumba nuņe gageu nyaro pasa ninġina le Mikal pro nu te-silikumba nu sawe lika sana: Osese. Israel mbal tuku gabat sunġo, ne nanġe nyu sunġo te-dunġa nġinġan tanġo tanġan agan ndende paskat le gabat kame tuku piro pino kameņe kanġernaig nġa sawe likina le

²¹ David ndek lafumba sana: Ye Sunġo tuku nyu te-dunġa pate-patenġit. Nuņe mam nanġe tuku kuasmbi pitaika ye Israel tuku gabat sunġo minam tuku madiyina ta tuku ye gare-garekit. Ye maņ tanġamba ndo Sunġo tuku nyu te-dunġa

²² yiņe nyu te-ibenmba mini le piro pino kame ne nane tuku sakat ta nanenġe ye tuku nyu te-dunġamņgaig nġa Mikal sana.

²³ Tanġamba sana le Saul kulim nuņe Mikal nu ninġa ake saibo pilmba kumna.

7

Natan nu dir pasa David sana

¹ David Sunġonġe kigraibka sinzanġa le nu nuņe wande mbolņe mine mayemba nġueu mbalņe nu nayo sili ndanaig.

² Ta tuku David ndek tuan tanġo Natan sana: Yiņe wande te sunġokanu ail sidambi* wakeiġen. Kuate tuku tukul bokis ta ake kilim baibai sinamņe minit nġa sana.

³ Tanġamba sana le Natan ndek pasa lafumba sana: Sunġo nu ne ndon minit

tukunu ne wam ndan kam idusmba kande ne ka nġina.

⁴ Tanġamba nu luka nuņe wande mbol kina le furir nġamu Sunġo nu Natan tugum promba wam pagumba sana:

⁵ Ne ye tuku miņe tumba kaye ka yiņe piro tanġo David tenemba sawa. Nuņe ye minam tuku wande wakeiwa nġa ye idus ndawet.

⁶ Ye o buk Israel mbal Isip mbal tuku wai mbolņe kile-luka kilen ait ta ye wande sunġo ande mbol nda minen. Ye ake kinenumba baibai sinamņe ndo minen sulumba kile ye minmba minet.

⁷ Ye ma nġakmba mbolņe Israel kuasmbi ndon kine promba minen sulumba gabat kame madinġen ta nane saniġmba tane ye tuku wande mayenu ail sidambi wakeiye sap nġa sa ndaken. Ne ka tanġamba nu sawa nġina.

⁸ Tanġamba nu maņ lato Natan sana: Ne ka yiņe piro tanġo David tenemba sawa. Sunġo Sanġri Nayo nu tenemba ne tuku sakat. Yenġe o buk ne sipsip kulatka minna le ne Israel mbal kulatka nġa madinen.

⁹ Ye ne ndon ma animbi kine promba minna ta ye ne ndon minmba minen. Yenġe ne sinzanġen le nanġe nġueu mbal nġakmba bale farkina. Kile ye maņ lato ne sinzanġi le gabat sugo nyu nġak nġak mine likade tanġan minamņgat.

¹⁰⁻¹¹ Ye yiņe kuasmbi Israel tuku kilke ande madiwi le nane minyoka wamdus mukuk piti kugatok minamņgaig. O buk nane ma tugu te mbol pronaig le nġueu mbalņe kilmba nġaigo siglikinaig ta kile yenġe tane kigraibki le nġueu mbalņe tane maņ nġaigo siglike nda. Yenġe pasa sanġrinu sanet. Ne tuku ndare puluka tugeka minmba minamņgat.

¹² Ne kuma le nġukuwaig ta yenġe ne tuku kiņo ande maņ madiwi le gabat sunġo minamņgat. Nuņe nuņe kuasmbi ta kulatkuwa le nane sanġri nġak minamņgaig.

¹³ Nuņe† tinġa ye tuku wande sunġo te-tiwamņgat. Yenġe ndo gabat sugo ndare ndui ta mbolņe madinġi le tugeka turmba minmba minamņgaig.

* **7:2:** Sida ta wande wakeikade tuku ail ande mayenu ndo † **7:13:** Kuate nu Solomon tuku David sana (Aposel 7.44-47)

14 Yenje ndo nu tuku mam tanja mini le nu yiye kiyo tanja minamngat. Nu mbarwa ta ye nu te-tiwam tuku ngusamngit. Kiyo nu mbarte le mam nuenje nu te-tiwam tuku nguste tanja.

15 Tanjamba ye nu tuku kume purmba minamngit. Ye buk Saul pitaiwen le ne nu tuku ma tina tanjamba man ke nda.

16 Ne tuku ndare tugekamngat. Ye naje ndare kulatka sinzanngi le minmba minamngaig. Ne tuku ndare ta ndo tuturmba gabat sugo sugo promba minmba minamngaig. Ne ka tanjamba David kubeu tawe ngina le

17 Natan Kuatenje dir pasa sana ta ka tanjamba ndo David kubeu tuna.

David nu Sunjo gare pasa tuna

18 Kubeu tuna le gabat sunjo David nu tija Sunjo tuku Baibai sinam kumba ka tanje minyoka Sunjo yabanmba sana:

O Kuate Sunjo, ye yiye gageu ndon sine ne am mbolnje magenu kuga ta ne ye mbolwam magenu ndo kate.

19 O Kuate Sunjo, kile ne man lato ye tuku ndare mbolnje wam magenu kam sakate. Ye ake tango ndo ta ne wam sunjo ye mbolnje kamngat.

20 Ye kile ame pasa ne sani? Ye ne tuku piro tango ndo ta ne kila.

21 Ta tuku ne naje pasa sangrinu dubimba wam sunjo ta ye mbolnje kamngat.

22 O Kuate Sunjo, ne o mbolok. Ande ne suk nda minit. Ne ndindo Mbara Sunjo ta o buk singine wa kame tuku minje mbolnje isen.

23 Tango pino kuasmbi afu sine suk mine ndakade. Ne o buk sine Israel mbal Isip kilke mbolnje sanzal mingen le kileluka kilmba sine ne tuku kuasmbi minam tuku madisingina. Ne sine Israel mbal turkam tuku wam kitek sangrinu ke lika sine kilmba pro kilke te mbol prona. Tanjamba ne kilke te mbolnje minnaig mbal nangine yabri mbara turmba njaigo siglika pitaikina le kilke tugu njakmba tango pino ne tuku nyu isnaig.

24 O Sunjo, ne sine Israel tugu ne tuku kuasmbi ndo minam tuku madisingina tukunu sine ne tuku ndo minbe le ne sine tuku Mbara minmba minamngat.

25 O Kuate Sunjo, ne dir pasa sakat ta ye mbolnje yiye ndare tuturmba kangat ta njakmba mbolnje kumunguwa.

26 Tanjawa le ne tuku nyu o mbolnje minmba minwa le nane tenemba sakamngaig: Sunjo Sangri Nayo nu Israel mbal tuku Mbara minit ngamngaig. Tanjamba nenje ndo gabat sugo ye tuku ndare mbolnje madininga le tuturmba minmba minamngaig.

27 O Sunjo Sangri Nayo, ne sine Israel mbal tuku Mbara. Ne buk ye sayumba sakina: Ne tuku ndare kame ta mara mindek sanjri njak minamngaig nga sayina. Ta tuku ye naje piro tango ye gabat kuilnja yabanjet.

28 O Kuate Sunjo, ne ndo mbolnje minit. Ne naje pasa sanjri pilete ta ne kumumbi kate. Ne ye mbolnje mata tanjamba ndo kamngat.

29 O Kuate Sunjo, ne naje pasa ta idusmba mara mindek ye tuku ndare nyaro niymba mina le nane ne kumnemnje nyaro pasa ta njak minmba minwaig nga Kuate sana.

8

Davidnje ngueu mbal njakmba kile-ibenkina

1 Tanjamba minnaig sulumba David ndek nuje kame mbal kilmba Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame bumba bale farka nangine tumbran sunjo ta tina.

2 Tina sulumba kile nu ka Moab mbal ndon kame bumba nane afu bige tidingina. Bige tidinga nane kile-mangurka kilke mbolnje truk ka kuit nduimba kinyap nga saningina le nane tanjamba kilke mbolnje truk ka kinyaig. Truk ka kinyaig le nu ndek tango ken ken burka armba balenymba ndindo mapemba armba balenymba ndindo mapemba tanjamba ndo ka ka bitekngina. Afu mapekina ta nane David kumnemnje nu tuku piro tango minmba nangine pirokanu piya ta nu tumba minnaig.

3 Kile Soba tuku gabat sunjo Hadadeser nu nuje kame kuasmbi kilmba Yufretis kule makembi kilke ta luka tam saka kame kinaig. (Hadadeser mam nuje Rehob. Nu Siria kilke Soba ma tugu kulatkina). Kame

kinaig le David tuku kuasmbi nane kile-siglika kame bumba nane sunḡomba bige tidinginaig.

⁴ Nu hos mbol mbol kame buwanu tanḡo kame 1,700 bige tidingina sulumba ibenḡe kame buwanu tanḡo 20,000 bige tidingina. Tanḡamba nu hos karis didika pinderkanu ta ḡakmba yaika kilmba afu kupe kat ḡgurnḡurniḡmba kusrekina sulumba 100 ndo nuḡe kilna.

⁵ Kame sunḡo ta minmba minna le Siria gabat afu Damaskusḡe minnaig ta nane ndek gabat sunḡo Hadadeser turam tuku kame kuasmbi sunḡo ande kukulnaig le David ndoḡ kame buwam saka pronaig kande David tuku kame kuasmbiḡe nane tuku kame tanḡo 22,000 bale farnaig.

⁶ Tanḡanaig sulumba David ndek kame maḡ nda tinḡuwa ḡa nuḡe kame mbal afu kilmba Siria kilke mbol patike likina le kilke sunḡo ta kulatka minnaig. Kulatka minnaig le Siria mbal nane David kumnemḡe nu tuku piro tanḡo minmba nanḡine pirokanu piya ta nu tumba minnaig. Tanḡanaig le David Sunḡonḡe sinzaḡna le nuḡe ḡgueu mbal ḡakmba kile-ibenḡkina.

⁷ Kile David ndek Hadadeser tuku gabat sugo sugo nanḡine kandim golmbi wakeikanu migreke lika pronaig ta ḡakmba yaika kilna sulumba

⁸ Hadadeser tuku tumbranḡ sugo Beta le Berotai nane tuku aḡaḡ ndende ainmbi wakeikanu ta mata sunḡomba yaika kilmba yomba Yerusalem kinaig.

⁹ David nu Hadadeser tuku kame kuasmbi bale farmba kile-ibenḡkina pasa ta Hamat tuku gabat sunḡo Toi nu isna.

¹⁰ Toi nu mara mindek Hadadeser ndoḡ kame ndo minna tukunu nu gare-gareka nuḡe kiḡo nuḡe Yoram David sota kuwa ḡa gare aḡaḡ ndende gol silwa ainmbi wakeikanu ta kile-tumba kukulna le David kile-tambim tuku kina ka nu tugum prona.

¹¹ Prona sulumba aḡaḡ ndende ta David kile-tuna le nu ndek aḡaḡ ndende ta Sunḡo tuku minwaig ḡa kilmba ka gabis aḡaḡ ndende gol silwa ain ḡgueu mbal afu ndoḡ kame bumba yaika kile likina ta turmba ulendimba patikina.

¹² Nu gol silwa gabis aḡaḡ ndende ta ḡakmba Edom Moab Amon Filistia

Amalekḡe kile likina. Aḡaḡ ndende afu Sobanu gabat sunḡo Hadadeser yaimba kile likina tuku.

¹³ Kile David nu maḡ nuḡe kame kuasmbi kilmba Edom mbal ndoḡ kame buwam tuku ma gutoḡ Kagli Nḡayo ta kinaig sulumba Edomnu tanḡo 18,000 bale farnaig le tanḡo pino ḡakmba nane David tuku saka minnaig.

¹⁴ Tanḡamba David ndek nuḡe kame kuasmbi afu kilmba Edom ma tugu ta ḡakmba kulatkuwaig ḡa patikina le Edom mbal nane nu kumnemḡe minnaig. Sunḡonḡe David sinzaḡna le nu ma ḡakmba mbol kumba nuḡe ḡgueu mbal ḡakmba kile-ibenḡkina.

¹⁵ Tanḡamba David nu Israel ma tugu ḡakmba kulatkumba tanḡo pino ḡakmba mbolḡe wam magenu ndo ke likina.

David tuku piro gabat kame

¹⁶ Seruya kiḡo nuḡe Yoab nu kame kuasmbi ḡakmba tuku gabat sunḡo minna.

Ahilud kiḡo nuḡe Yehosafat nu waḡe kuyaram tuku piro kulatkina.

¹⁷ Sadok le Ahimelek nale pris pirokinaik. (Sadok mam nuḡe Ahitub. Ahimelek mam nuḡe Abiatar).

Seraya nu David tuku waḡe kuyaranu tanḡo.

¹⁸ Yehoyada kiḡo nuḡe Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Pelet mbal).

David tuku kiḡo kat nuḡe ta nane pris pirokinaig.

9

David nu Mefiboset tumba kulatkina

¹ Tanḡamba minnaig ma ma David nu tanḡo afu wika kusnaniḡina: Saul tuku ndare ande minit e ko kuga. Ande minwa ndeta ye Yonatan idusmba nu kulatkamḡit ḡgina le

² nane ndek Saul tuku piro tanḡo Siba wika David sota kuwa ḡa sanaig. Tanḡamba sanaig le nu ndek nu kanḡeram kina le David nu tanḡo ta kusnana: Ne Siba e ḡgina le nu lafumba sakina: Au. Ye ne tuku piro tanḡo ḡgina.

³ Tanḡakina le David maḡ lato nu sana: Saul tuku ndare inum minwa ndeta ye

Kuate tuku nyu mbolŋge nu kulatka sinzanŋgit ŋga sana le Siba ndek lafumba sakina: Yonatan tuku kiŋo ndindo ndo minit ta nu kupe arŋeŋ pagliskinaik ŋgina.

⁴ Tanjaka sana le David maŋ Siba kusnana: Nu kile aninŋe minit ŋgina le nu ndek sakina: Nu Lodebar tumbraŋŋe Amiel kiŋo nuŋe Makir tuku wande mbolŋge minit ŋgina.

⁵ Tanjaka sana le David ndek tanŋo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kumba ka nu tumba ye tugum te prowap ŋgina le

⁶ nane kinaig ka Saul wa nuŋe Mefiboset, Yonatan tuku kiŋo nuŋe ta tumba David tugum pronaig le nu David tumailamŋge dagol tidronŋa lokina.

Tanjana le David ndek nu sana: Ne Mefiboset e ŋgina le nu woka sakina: Ye piro tanŋo naŋe ŋgina le

⁷ David nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Ye mam naŋe Yonatan tuku ŋga ye ne kulatka sinzanumba wa naŋe Saul tuku kilke ta ŋakmba luka tanmbimŋgit. Ne mara mindek ye tugum tenŋe ndo isukusamŋgat ŋga sana.

⁸ Tanjakina le Mefiboset ndek loka sana: Ye tanŋo ŋai ŋguesuk kuga age kumak tanjaŋ ta ne ndaŋam ye sinzanjam sakate ŋgina.

⁹ Kile David ndek Saul tuku piro tanŋo Siba wika sana: Ye naŋe gabat sunŋo Saul tuku agaŋ ndende ŋakmba kile ndo luka wa nuŋe Mefiboset tambimŋgit.

¹⁰ Ta tuku ne naŋe kiŋo kame naŋe piro mbal tanenŋe ndo kilke ta mbolŋge piroka nyamagan ŋguka minap. Nyamagan ka magekuwaig le alonu kilmba naŋe gabat sunŋo Saul tuku kuasmbi ta niŋgap. Mefibosetŋge ndo ye tugum tenŋe isukusmba minamŋgat ŋga Siba sana le

¹¹ nu ndek David sana: Ye ne tuku pasa ta kumuwanŋgit ŋgina. Tanjakina le Mefiboset nu mara mindek gabat sunŋo David tugumŋge nuŋe kiŋo nuŋe tanjaŋ isukusmba minanu.

¹² Mefiboset nu kiŋo ndindo ndo ŋak. Kiŋo mo ta nyunu Mika. Siba tuku kiŋo kame nu tuku piro mbal nane ŋakmba Mefiboset tuku piro tanŋo ndo minnaig le

¹³ Mefiboset nu Yerusalemŋge minmba mara mindek gabat sunŋo David tugumŋge

isukusmba minanu. Nu nuŋe kupe arŋeŋ pagliskinaik.

10

David nu Amon le Siria mbal kile-iberjina

¹ Amon mbal tuku gabat sunŋo Nahas kumna le kiŋo nuŋe Hanun ndek mam nuŋe tuku ma tumba gabat sunŋo mayok kina le

² David nu wam ta ismba sakina: Ye wam mayenu Hanun mbol kamŋgit. Mam nuŋe Nahas nu buk wam mayenu ye mbol kina ta lafumba kamŋgit ŋgina sulumba tanŋo afu kukulniŋgina le nane Nahas tuku wamdus bul seram kinaig.

Kinaig ka ta promba minnaig le

³ Amon mbal tuku gabat kame ndek nanŋine gabat sunŋo sanaig: Ne iduste tanŋo kame te David tuku miŋge tumba mam naŋe idusmba nu ninankam prowaig ŋga iduste e? Kuga. Nane sine tuku tumbraŋ ndaŋ ndaŋ ta kaŋgermba wam katesewam prowaig. Tanjamba ŋgumneŋga nane sine tuku kamenu luka prowamŋgaig ŋginaig.

⁴ Tanjakinaig le Hanun nu pasa ta ismba nu ndek David tuku tanŋo kame ta bigetidinga nane tuku miŋge ŋgue dabilsu inum tuku saike sugluka tawi kat nanŋine kat pur fagke likina le pine kat nanŋine ta kilimŋge minnaig le kukulniŋgina le luka kinaig.

⁵ Tanjamba tanŋo kuasmbi ta kikonu nane luka Yerusalem kambim fugunaig le David nu ismba nuŋe tanŋo kuasmbi ta tuku pasa pilmba sakina: Tanjaig le tane Yerikonŋe minap le ka miŋge ŋgue prowaig le tane luka te prowap ŋgina.

⁶ Kile Amon mbal David ŋgueu pilenaig ta katesemba nane ndek tanŋo afu kukulniŋginaig le Siria kilke mbol kinaig ka Betrehob le Soba tumbraŋ kumba kame dunaig le tumbraŋ ar ta kame tanŋo 20,000 Amon mbal turkam tuku pronaig. Pronaig le Amon mbal maŋ ndek kinaig ka Tob tumbraŋŋe kame dunaig sulumba kame tanŋo 12,000 kilnaig. Tanjamba nane maŋ kinaig ka Maka tumbraŋ tuku gabat sunŋo tugumŋge kame dumba kame kuasmbi 1,000 nane turkam tuku kilnaig.

⁷ Amon mbal tanjamba kame kuasmbi kile-manŋurka minnaig pasa ta David nu

ismba nu ndek Yoab kukulna le Israel kame kuasmbi njakmba kilmba ka Amon mbal ndonj kame buwam kinaig.

⁸ Tanjanaig le Amon kame kuasmbi nane nangine tumbranj sunjo Raba fonde malanja kumamnge kame tuku kuaneka tinjinaig le nane Siria kame kuasmbi Tob mbal Maka mbal nane ma kukliknu ta tumba tinjinaig sulumba Israel mbal tuku kame kuaneka minnaig.

⁹ Kile Yoab nu kame kuasmbi armba ta nu buk kornaik ta kanjerka nu nuje kame kuasmbi sanjriknu pileninjmba kilmba Siria mbal ndonj kame buwam tuku kuaneka tinjinaig.

¹⁰ Tanjamba nu ndek nuje maib nuje Abisai kame kuasmbi afu kulatkuwa nga madina le nu ndek nuje kame kuasmbi ta kilmba nane Amon mbal ndonj kame buwam tuku kuaneka tinjinaig le

¹¹ Yoab ndek mambo nuje wam pagumba sana: Kame sanjri tinja Siria mbalnge sine kile-ibenjam bafuwaig kande tane ilmba sine turkap. Amon mbalnge sanjri tinja tane kile-ibenjam bafuwaig ta ye yije kuasmbi kilmba pro tane turkamngit.

¹² Tane kuru kuru ndakap. Sine sinjine tumbranj kame tanjo pino Kuatenge sinjina ta nane idusinjmba sanjri tinja kame bube. Tanjabe le Sunjonje ame wam kam idusmba ndeta kuwa ngina.

¹³ Tanjakina sulumba Yoab ndek nuje kame kuasmbi kilmba Siria mbal ndonj kame puluna le nane kua ka sili-silinaig le

¹⁴ Amon kame kuasmbi Siria mbal drumba sili-silinaig ta kanjerka nane mata kuru-kuruka Abisai nane kusreka kua ka nangine tumbranj fonde sinam kinaig. Tanjanaig le Yoab ndek Amon mbal kusreka nuje kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kina.

¹⁵ Nane Siria mbal kame mbolnge Israel mbalnge kile-ibenjkinaig le kua kinaig tukunu nane nangine kame kuasmbi njakmba kile-manjurkinaig.

¹⁶ Tanjamba Hadadeser ndek tanjo afu kukulningina le nane ka Siria kuasmbi afu Yufretis kule pakarka ki prote kumamnge minnaig ta nane kilmba pro Helam tumbranjnge manjurkinaig le Hadadeser tuku

kame gabat Sobaknge nane kulatkina.

¹⁷ Siria mbal Helamnge kame tuku manjurka minnaig le David nu ismba nu ndek Israel kame kuasmbi kilmba Yordan kule pakarka Helam pronai. Tanjanaig le Siria mbal tinja Israel mbal ndonj kame bunaig le

¹⁸ Israel mbal sanjri tinja Siria mbal signaninjmba ka tanjo karis mbol tinja kame buwanu ta 700 bale farka tanjo hos mbol mbol minyoka kame buwanu ta 40,000 bale farnaig sulumba Siria mbal tuku kame gabat Sobak turmba kame ma ta mbolnge balenaig le kumna.

¹⁹ Tanjanaig le tumbranj gabat sugo afu Hadadeser kumnemnge minnaig ta nane Israel mbalnge kame mbolnge kile-ibenjkinaig ta tuku kuru-kuruka Israel mbal ndonj pasa katmba nane kumnemnge minnaig. Tanjamba Siria mbal nane Israel mbal tuku kuru-kuruka Amon mbal manj kame tuku tur ndaninginaig.

11

David nu pino kuayarna

¹ Yar ndui ndui sinamnge ma tidonu ka denpurkanu le gabat sugo sugo nane ait ta dubimba nangine ngyeu mbal ndonj kame buwanu. Ait ta mbolnge David ndek Yoab kame gabat sugo sugo ta Israel kame kuasmbi njakmba kukulningina le nane kinaig ka Amon mbal ndonj kame bumba nane bale farkinaig sulumba nangine tumbranj sunjo Raba te-kornaig le David nu nuje ndo Yerusalemnge minna.

² Minna ka ki ait ande ma bafuna le David nu nuje kinyam mbili kusremba bubre tam saka wande fu mbolnge kinenumba bubre tumba minna. Minna sulumba pino ande kule pismba minna le kanjerna. Pino ta mayenu ndo.

³ Kile David ndek tanjo ande kukulmba sana: Ne kaye ka pino ima kule pismba minit nzi ka katesewa ngina le tanjo ta ka katesena sulumba pro David sana: Pino ne sakat ta Eliam tuku kulim nuje Batseba. Nu Hitnu tanjo Uria tuku piyo nujenge ngina.

⁴ Tanjakina le David manj tanjo afu kukulningina saningina: Tane kape ka pino ta tumba ye tugum te mbape ngina. Batseba

nu nzuam minna ta kile nu kule mayenu tina tukunu nu tinga tanjo kame ta dubika kina le David nu tumba kinyna. Kinye denpurmba nu man luka nuje wande mbol kina.

⁵ Minna ma ma Batseba nu kiyo konna ta kamusmba David tuku pasa pilna le nu ismba

⁶ Yoab tuku pasa pilmba sakina: Hitnu tanjo Uria sawa le ye tugum te prowa ngina. Tanakina le Yoab ndek Uria kukulna le David tugum kina.

⁷ Nu pro David te-silikina le nu ndek Uria kusnana: Yoab nuje kame kuasmbi ndon mage minig e ko kuga? Kame kile ndanndanmba minit? Singine kuasmbinje nane kile-ibenkade e ko kuga ngina le Uria ndek wam kame ta nakmba kubeu tuna.

⁸⁻⁹ Tanjana le David ndek Uria sana: Wam kube nakmba sayat le isit. Kile ne kaye ka nanje wande mbolnje mabtumba mina nga sana kande Uria nu gabat sunjo tuku wande kusremba kilim ka nuje wande mbol kine ndakina. Nu gabat sunjo tuku kulat tanjo kame ndon wande malangambi tanje kinyna.

Tanjana le David ndek tanjo ande wika Uria tuku gare aganj inum te-tumba kukulna le kina sulumba

¹⁰ luka pro David sana: Uria nu nuje wande mbol ndaket ngina.

Tanakina le David pro Uria te-silika sana: Ne o buk nanje wande kusrena ta ndanam tuku ne nanje wande mbol kine ndakat e ngina le

¹¹ Uria ndek pasa lafumba sana: Israel tanjo kuasmbi Yuda tanjo kuasmbi nakmba wande kusreka maskenje kame mbolnje minig. Pasa katanu bokis mata nane ndon minit. Yinje kame gabat Yoab nuje gabat sugo sugo mata kilimnje kinymba minig. Ndanam ye ka pino ndon isukuse mayemba kinye mayemba minam tuku sayate? Ye sinja ki am mbolnje sanet. Ye wam ta ke nda nga David sana.

¹² Tanaka sana le David ndek nu sana: Ta maye. Ne tenje mina. Indole ne man pili le luka kanjat ngina. Tanakina le Uria nu Yerusalemnje kinyna le ka mafena.

¹³ Mafena le ka furiram David ndek Uria wika nu ndon tuma isukusnaik. Isukuse

denpurmba nu ndek Uria kule kamenu tuna le nyumba nginngankina ta nu nuje wande mbol kine ndakina. Nu wande kulatkanu mbal ndon tawi kaika kawan tanje kinyna.

¹⁴ Mafena le maratukuk tinga David ndek Yoab tuku waje ande kuyarmba Uria tumba kukulna le tumba kina ka Yoab tuna.

¹⁵ Waje ta mbolnje kuyarmba tenemba sakina: Kame sanjri tingiwa kande Uria tumba kame tumailamnje pilmba kigraib ndakap le balewaig le kumwa nga kuyarna.

¹⁶ Yoab nuje kame kuasmbi ndon Raba tumbran sunjo ta kormba kame bumba minnaig le ka kame sanjri tingina. Kame sanjri tingina magot ta Uria kukulna le kame tumail mbol tingina.

¹⁷ Tingina le tumbran ta tuku kame kuasmbi fonde malanga talka kilim ka pro Yoab tuku kame kuasmbi ndon kame bumba David tuku kame tanjo afu bale farnaig sulumba Uria turmba balenaig le kumna.

¹⁸ Tanjana le Yoab ndek tanjo ande wika wam pagumba sana: Ne kame tuku pasa te tumba gabat sunjo David sota kumba

¹⁹ kame mbolnje wam prowe likaig ta nakmba kubeu tawe.

²⁰ Tanjawa le nu gubra tumba tenemba ne sanuwa: Tane ndanam tuku tumbran fonde patumba kame buwaig? Ngueu mbal nane fonde mbolnje tinga tane tuimbi ninde faramngaig ta tane idus ndanaig?

²¹ O buk Tebes tumbranje pino ande tumbran koranu fonde mbolnje tinga wit firfiranu ndame sunjo ta mbarina le ndeka Gideon tuku kiyo nuje Abimelek balena le kumna ta tane gilai le ka fonde tugumnje tingaig e nga ne sanuwa kande ne tenemba gabat sunjo tuku pasa lafumba sawa: Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat nga nu sawa ngina.

²² Yoab nu tanamba tanjo ta wam paguna le nu pasa ta tumba ka David tugum promba nu kubeu tuna sulumba

²³ sakina: Ngueu mbal nane kuasmbi suk suk kuga. Sine sunjomba ndo kuga tukunu nane kilim kumba sine nak ma kilimnje

kame buwaig le sine sanjri tinjga nane kile-ibenkig le nane luka tumbranj fonde sinam kagig.

²⁴ Tanjamba nane afu fonde mbol tinjga tu- imbi ne tuku kame gabat afu ninde farkaig le kumaig. Kame gabat Uria turmba bale- waig le kumat nga David sana le

²⁵ nu ndek tanjo ta lafumba sana: Ne kumba ka tejenmba Yoab sawa. Ne wamdus sulu ndawa. Kame mbolnje ima kumamngat ta sine gilai tukunu ne sanjri tinjga nane ndonj kame bumba tumbranj ta tumu pilmba tumbranj sina minyanja nga Yoab sawa ngina.

²⁶ Batseba tanjo nuje balenaig le kumna pasa ta nu isna sulumba wamdus tatruck- ina le ninanka malmbi njakmba minna.

²⁷ Nu tuku kuamel ta ka kugana le David ndek pasa pilna le Batseba tumba nu tugum kinaig le nuje pinonu tina. Pinonu tumba minnaig ma ma nu tuku kinjo te-pile tuna ta Sunjo nu David manjau kina ta tuku gare ndana.

12

David unekina ta Natanjge sana

¹ Kile Sunjo nu tuan tanjo Natan kukulna le ka David tugum promba nu sana: Tanjo armba tumbranj sunjo ndindo mbolnje minnaik. Tanjo ande nu maror tanjo. Ande nu sanzal tanjo aganj ndende kugatok njak minna.

² Maror tanjo ta nu makau sipsip sungomba njak.

³ Sanzal tanjo nu sipsip fat ndindo ndo nu piyamba tumba kulatka minna le ka sungoka tanjo ta tuku kinjo kat nuje ndonj minna. Nu nuje nyamaganmbi nu isukus- namba nuje murkombi nu kule tambinu le nu kule nyumba kinyam nga ta nu tumba nuje fel mbol palmbinu le nu kinymba minanu. Tanjamba sipsip ta nuje kulim nuje tanjan minna.

⁴ Ait ande maror tanjo ta tuku tira ande nu tugum prona le nu nuje sipsip ta mapeka sanzal tanjo ta tuku sipsip yaimba tumba balemba tira nuje ta tuku kuapika tuna le nyina nga David sana.

⁵ Tanjamba sana le David ndek Natan tuku pasa lafumba maror tanjo ta tuku gubra kagli firka sakina: Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye sinja saket. Tanjo ima nu tanjana ta nu balewap le kumwa ta maye.

⁶ Nu sanzal tanjo ta sina ndana tukunu nu tanjo ta tuku sipsip lafumba bailkamba tuwa ngina.

⁷ Tanjakina le Natan ndek David sana: Maror tanjo ta ne. Sine Israel mbal tuku Mbara Sunjo ne tuku tejenmba sakate. Yenje ne Israel mbal tuku gabat sunjo mi- nam tuku madinen. Tanjamba yenje ne kigraibken le Saul nu ne njayo sili ndanina.

⁸ Yenje Saul tuku wande aganj ndende njakmba pino kuasmbi turmba ne tinmba ne Israel Yuda ma tugu njakmba tuku gabat sunjo madinen. Ne aganj afu denka ye kus- nayina kande ye aganj ndende sungomba turmba tinen kande.

⁹⁻¹⁰ Ta tuku ne ndanam saka ye tuku minje ngurmba une manjau ta kina? Ne ye talayumba Uria tumba Amon mbal tuku wai mbolnje pilna le balenaig. Tanjanaig le ne nu tuku piyo nuje tina. Ta tuku naje ndare mbolnje wa kat naje tuku ndare mbolnje tuturmba lafunu ndare kutumba minamngat.

¹¹ Yenje ne kasur pasa sanet. Naje ndare tange tinjga ne piti tanmbimngat. Yenje piyo kat naje ta kilmba ne am mbolnje naje ndare ta seri le ma kilimnje kilmba tido- tidonjamngat.

¹² Ne kuirkuirka wam njayonu ta kina ta ye lafunu Israel mbal njakmba tuku am mbolnje ki le kanjeramngag nga sakate ngina.

¹³ Tanjakina le David ndek sakina: Ye Sunjo kumamma nu am mbolnje une sunjo ken ngina* le Natan ndek lafumba sana: Sunjo nu ne tuku mbar ta sauka gilaingate. Ne kume nda. Kinjo naje Batse- banje te-pile tinna ta ndo nu mapewe nda. Ta ndanam?

¹⁴ Ne unekina wam ta mbolnje ngueu mbalnje Sunjo maim maim te-tumba ta- lade tukunu kinjo ta kumamngat ngina.

* **12:13:** David tuku yabanj pasa ta Mune 51 mbolnje minit

¹⁵ Tanjakina sulumba Natan nu tinja nuje wande mbol kina.

David tuku kiño nuje kumna

Tanjamba minnaig ma ma Sunjonje David tuku kiño ta guaze sunjo serna le

¹⁶ David ndek kiño nuje mayekuwa nga Sunjo yabanmba nyamagan pinka minna. Furir mindek nu ka nuje kinyanu ma ta sinam kumba ka ake ibenje kinyanu.

¹⁷ Tanjawanu le mage mage nu kulatka pirokanu kuasmbi ta ka nu wam yoyomba tinja isukuswa nginaig kande nu tinja nane ndon isukusam mbulna.

¹⁸ Kusem ndindo kina le kiño ta kumna le David tuku piro mbal nu sawam tuku kuru-kuruka nanjine nanjine ndek saki-naig: Kiño nuje kume ndaka minna le sine nu ndon pasa-pasakigen ta nu sinembik ri ndana. Ta tuku kile sine nu kiño nuje kumat ta ndanmba sabe? Sabe le nu pirirek purka nuje ngaro njayo siliwikat nginaig.

¹⁹ Nane sisu-sasuka pasata minnaig le David nu kiño nuje kumna ta buk katesemba nane kusnaningina: Kiño kumat e ngina le nane ndek lafumba sanaig: Au. Nu kumat nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le David ndek tinja ka kule pismba pro guren pismba minde piymba Sunjo tuku Baibai sinam kumba ka Sunjo tuku nyu te-dungina. Nyu te-dunge denpurmba nu ndek kilim ka luka nuje wande mbol kina sulumba pagu tanjo saningina le nu tuku kuapi kutumba pro tunaig le nu isukusna.

²¹ Tanjana le piro tanjo wam ta kanjermba ndek nu sanaig: Kiño kume ndaka minat le ne pinka malmbika minna. Kile kiño kumat le ne tinja isukusit ta anikok manjau nginaig le

²² David lafumba saningina: Kiño kume ndaka minat le ye pinka malmbika minmba tenjenmba idusen. Sunjo nu ye sinanu kiño yaiye nda nga idusen ta

²³ nu buk kumat. Ye man pinki le nu abonje nda. Nu o buk kumat. Mine minemba ye mata kummba ma ndui ta

mbol kanjit. Nu ket ta man luka ye tugum prowe nda ngina.

Batsebange Solomon te-pilna

²⁴ Batseba nu wamdus tatrunkina ta David nu piyo nuje wamdus bul serna sulumba nu ndek nu ndon tuma kinynaik. Tuma kinynaik le nu kiño konmba David tuku kiño ande te-pile tuna le nu kiño ta Solomon ngina.

Sunjo nu kiño ta tuku kume purmba

²⁵ tuan tanjo Natan kukulna le David tugum kumba sana: Kiño ta Yedidia† nga nyu tape ngina.

David kame bumba Raba tumbran tina

²⁶ Ait ta mbolje Yoab nuje kame kuasmbi kilmba ka Amon mbal ndon Raba tumbranje kame bumba minnaig sulumba nane buk nane kile-ibenka tumbran ta tam bafunaig sulumba

²⁷ Yoab ndek David tuku pasa pilmba sakina: Ye buk nane kile-ibenka kule kunyig ma tugu ta tit.

²⁸ Ta tuku ne brain nanje kame kuasmbi afu kilmba pro Raba mbal ndon kame bumba tumbran sunjo te ta. Kuga ta yije kame kuasmbi tenje tumbran te te-ibenwaig le nane tumbran te ye tuku nyu mbolje nyun ta Yoab tuku Tumbran ngamngai ngina.

²⁹ David nu pasa ta ismba nu ndek nuje kame kuasmbi kile-manjurka kilmba Raba tumbran sunjo ta kame kinaig ka tanje kame bumba nane kile-ibenka tumbran ta tinaig.

³⁰ Tinaig sulumba David ndek Amon mbal tuku yabri mbara‡ tuku gol hat paska tina. Hat ta pitinu ta 35 kilo. Hat ta ndame mayenu piya o mbolok tamba wakeiwanu.

Tanjamba David ndek ndame mayenu ta gomba tumba nuje gol hat ta mbolmba kaikina sulumba tumbran ta tuku gabis agan ndende mage mage njakmba yomba kilmba kina.

³¹ Kile David ndek Rabanu tanjo njakmba kilmba piro yeki yeki kuwaig nga madiningina. Afu sombi afu bairambi afu sapormbi pirokam tuku madiningina sulumba afu kilke kilmba pasoka ndame

† 12:25: Yedidia nyu ta tugunu: Kuate nu tuku kume purte ‡ 12:30: Hibru pasa te purfernu ndo kuga. Pasa te nanjine yabri mbara tuku sakate e ko nanjine gabat sunjo tuku sakate ta sine katese ndaweg.

wakeikuwaig nga piro ningina. Nu tanjamba ndo tumbran afu Amon ma tugu sinamnge minnaig ta mata piro ninje likina. Tanjamba denpurmba David nuje kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kinaig.

13

Amnon nu Tamar biye timba totona

¹ David tuku kiŋo nuje Absalom nu kulim ndindo ndo ŋak. Kulim ta nyunu Tamar. David tuku kiŋo ande Amnon nu Tamar tam tuku nzali sungo ŋak minna* ta

² nu nu tugum kambim fuguna. Ta ndanam? Tamar nu tanjo ande ndon kinye ndakina tukunu nane tanjo afu nu tugum kine ndakuwaig nga tukulninginaig le Amnon nu wamdus piti sungo tumba guaze ŋak minanu sukna.

³ Tanjamba minna le Amnon tuku gulab ande Sama tuku kiŋo nuje Yonadab nunje Amnon kanjeram prona. Tanjo ta nu manjau magenu ŋaigonu kam tuku wamdus kuyarkanu tanjo.

⁴ Nu ndek Amnon kusnana: Ne gabat sungo tuku kiŋo ta ne ndanam tuku mara mindek tumail pasi so tukulmba minit ngina le Amnon ndek lafumba sana: Ye aba Absalom tuku kulim nuje Tamar tam tuku nzali mayeyate ngina.

⁵ Tanjakina le Yonadab ndek Amnon wam pagumba sana: Ne guazenget guazenget nga nanje wande mbolnge kinymba mina le mam nanje pro ne kanjernuwa kande ne tenenmba nu sawa: Ne ka yiŋe kulim Tamar sawa le pro tenge ye tuku pagumba yiŋe mbili mbol tenge suwa le nyi nga mam nanje sawa ngina.

⁶ Tanjakina le Amnon nu Yonadab tuku pasa dubimba guazenget guazenget nga nuje mbili mbolnge kinymba minna le gabat sungo David nu ismba nu ka Amnon kanjeram kina le nu ndek sana: Ye guaze ŋak tukunu ne ka yiŋe kulim Tamar sawa le pro tenge ye tuku bret fonfon pasoka kilmba pro yiŋe mbili mbol tenge suwa le nyi nga sana.

⁷ Tanjamba sana le David nu tanjo ande kukulna le gabat sungo tuku wande mbol

kumba Tamar sana: Ne ka Amnon tuku nyamagan afu pasoke tawe nga sana.

⁸ Tanjakina le Tamar nu tinja leu nuje tuku wande mbol kumba Amnon nuje mbili mbolnge kinymba minna le kanjermba nu ndek plaua kilmba pipmba bret fonfon pasokina le Amnon nu kinye ŋak nu kanjermba minna. Bret fonfon ta pasoka ugnaig le

⁹ nu nza mbol kutumba Amnon nyuwa ngina kande nu isukusam mbulmba ndek sakina: Tanjo pino ŋakmba ibenka sili-siliwaig ngina le nane ibenka sili-silinaig.

¹⁰ Tanjanaig le Amnon ndek kulim nuje sana: Ye tuku bret ta kilmba pro ye sa le nyi nga Tamar sana le nu bret ta kilmba nu tugum kumba

¹¹ leu nuje tambim bafuna kande nu kulim nuje biye timba sana: Sile karpe ngina kande

¹² Tamar nu mbulmba sakina: Ne ye wam ŋayonu tuku didi ndaka. Sine Israel mbal tuku manjau tanjamba kuga. Manjau te mayenu ndo kuga.

¹³ Ne tanjawa ta ye kiko sungo ŋak minmba ye man tanjo pino am mbolnge likam kumuŋ kuga. Ne mata Israel afunje ne tuku nyu ŋayo siliwamngaig. Ta tuku ne ka mam sawa le nu wokuwa le sile muŋgu kilamngik ngina kande

¹⁴ Amnon nu Tamar tuku pasa ise ndaka nu biye timba tumba totona.

¹⁵ Tanjamba nu nu tuku nzali sungokanu ŋak minna ta kugana le kile nu ndek kulim nuje kasur mayemba pitaimba sana: Ne tinja kua kaye ngina kande

¹⁶ Tamar ndek nu sana: Yiŋe leu, ne tana ndawa. Ne ye pitaiya ta kiko sungokanu. Manjau ye mbol kat ta limba o mbolnge ngina kande Amnon nu kulim nuje tuku pasa ise ndakina sulumba

¹⁷⁻¹⁸ nu nuje piro tanjo ta wika sana: Ilmba pino te tumba te-simba wande tukula ngina le piro tanjo ta nu te-simba wande tukulna.

Tamar nu gabat sungo tuku kulim kame tanjo kile ndakanu nanjine manjau dubimba nu minde piye mayenu silika likina ta

* **13:1:** Hibru mbal tuku manjau buk tanjamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane muŋgu kilanu. Abraham nu mata tanjana (Mulum Pasa 20.12).

19 kile nu kina ka kukedu kilmba gabat mbolŋge kutumba nuŋe minde piye mayenu ta fetfetmba wai baboka malmbitamtam kina le

20 leu nuŋe Absalom ndek kulim nuŋe kaŋgermba kusnana: Ne leu naŋe Amnonŋge am sesenat e? Ne ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nu leu naŋe tukunu taŋaig le maninka ŋgina le Tamar ndek kina ka leu nuŋe Absalom tuku wande mbolŋge ake sinamanzerka minna.

21 Taŋana le gabat sunŋo David nu maŋau mayok kina ta ismba nu gubra kagli firkina.

22 Absalom mata nu Amnon tuku gubra tormba nu kasurna. Ta ndaŋam? Amnon nu kulim nuŋe Tamar biye timba totona tukunu Absalom nu ŋak pasa pasa ndakina.

Absalom nu Amnon balena le kumna

23 Minnaig ma ma yar armba kinaig le Absalom tuku piro mbal ndek sipsip ŋguenu kugerkam tuku Baal-Hasor tumbraŋ kinaig. Tumbraŋ ta Efraim tumbraŋ sunŋo patumba minit. Absalom nu gabat sunŋo tuku kiŋo kat nuŋe ŋakmba aukniŋgina sulumba

24 nu gabat sunŋo David tugum kumba sana: O gabat sunŋo, nane ye tuku sipsip ŋguenu kugerkade tukunu ye pagumba nye sunŋokamŋgit. Ta tuku ne naŋe gageu naŋe kuasmbi ŋakmba ye tuku pagumba nye ta mbol prowap ŋga mam nuŋe sana le

25 gabat sunŋo David nu tuku pasa lafumba sakina: Kiŋo, sine kine nda. Sine ŋakmba kab ta ne piro kareŋka sine tuku ŋga panzaririwamŋgat ŋgina. Taŋakina le Absalom nu gabat sunŋo kuwa ŋga sarsarmba minna le nu maŋ lato sakina: Sine kine nda. Ne ŋgamuŋgal mukuk ŋak kaye ŋgina le

26 Absalom ndek nu sana: Ne kambim mbulmba ndeta Amnon ndo pale le kuwa ŋga sakina le gabat sunŋo ndek nu kusnana: Ne ndaŋam tuku Amnon kuwa ŋga sakate e ŋgina ta

27 nu Amnon kuwa ŋga dirnaŋga minna le David ndek kiŋo kat nuŋe afu turmba patikina le Amnon ndoŋ Absalom dubimba kinaig.

28 Kile Absalom nu nuŋe piro mbal wam paguniŋmba saningina: Amnon nu grep kule nyumba gare-gareka minwa le ye tane satinŋi le tane Amnon balewap. Tane kuru kuru ndakap. Piti ta yeŋge kura wamŋgit ŋgina le

29 nane Absalom tuku pasa ta kumukumba Amnon balenaig le kumna. Taŋana le gabat sunŋo tuku kiŋo kame afu wam ta kaŋgermba doŋki poŋge lika kua ka sili-silimba kinaig.

30 Nane ndin dubimba kumba minnaig le taŋo afu o buk kumba David sanaig: Absalom nu kiŋo kat naŋe ŋakmba bale far suglukat ŋga David sanaig le

31 nu pasa ta ismba nu piriri ŋayona sulumba nuŋe tawi fetfetmba kilke mbolŋge truk kina. Taŋana le nuŋe piro mbal mata taŋamba ndo naŋgine tawi fetfete likinaig le

32 David aba nuŋe Sama tuku kiŋo nuŋe Yonadab nunge ndek gabat sunŋo sana: Naŋe kiŋo kame ŋakmba bale far ndakaig. Amnon ndo balewaig le kumat. Nu buk Absalom tuku kulim nuŋe Tamar tumba totona tukunu Absalom nu Amnon balewam tuku wamdus kuyarkina ta ye o buk katesewen.

33 Kiŋo kame ŋakmba bale far suglukaig ŋgaig ta yabri pasa ndo. Ne pasa ta son ndaŋga. Amnon ndo balewaig le kumat ŋga David sana.

34 Nu taŋamba gabat sunŋo samba minna le Absalom o buk kua ka kina.

Kile tumbraŋ kulatkanu taŋo ande nu Horonaim ndin kumam mambilna kande taŋo afu gurdu-gurdu ndeka minnaig le kaŋgerka ka gabat sunŋo kila sana le

35 Yonadab ndek David sana: Ye buk ne wam kube sanit ta nanenŋe ndekade ŋgina.

36 Taŋaka sana le David tuku kiŋo kat nuŋe ta pinder-pindermba pro wandek ka malmbi ŋgumbeyunaig le David nuŋe piro mbal ŋakmba nane mata malmbi ŋayonaig.

37-38 Absalom nu kua ka Gesur ma tugu tuku gabat sunŋo Talmai kiŋo nuŋe Amihud ndoŋ minnaik le yar keŋmba kinaig.

David nu Amnon tuku ŋgamuŋgal tatraka ninanka malmbi ŋakmba minna ma ma

39 ka wamdus ibeŋkina le nu maŋ Absalom luka prowap ŋga idus timba minna.

14

Absalom nu luka Yerusalem prona

¹ Gabat sungo David nu kiŋo nuŋe Absalom te-denna sulumba ngamungal piti ŋak minna ta Yoab nu katesena tukunu

² nu tango ande kukulna le nu tanga kina ka Tekoa tumbran prona sulumba pino ande wamdus kuyar mayenu ŋak ta tumba luka Yoab tugum kinaik le nu ndek pino ta wam pagumba sana: Ne kaye sulumba pino kuembol tango nuŋe o buk kummba kusrena le sagka minanu tanaŋ

³ gabat sungo tugum kumba ka pasa ne sanamngit te nu sawa ngina.

⁴ Tanamba nu Tekoanu pino ta wam paguna le nu kumba ka gabat sungo tuku tumailamngge dagol tidronga loka sakina: O gabat sungo, ne ye turya ngina le

⁵ gabat sungo ta ndek nu ksnana: Ne ame piti ŋak le ye ne turni e ngina le pino ta lafumba sana: O gabat sungo, ye tango o buk kumna le ye kuembolnu minet.

⁶ O buk ye kiŋo armba kile-patiken ta mara ande nale piro mbolngge kame bunaik. Kame bunaik le tango ande nale kigraibkam tuku nda minna. Tana le kiŋo andenge sangri tanga kiŋo ande balena le kumna le

⁷ kile yiŋe tango tuku kuasmbi nane ye tuku gubra sungo tumba nane tenemba ye sayinaig. Nane kiŋo ta sine singa le kiŋo inum kumna ta tuku lafunu nu turmba balebe le kumwa nga sayinaig. Nane tanaŋaig ta ye kiŋo kugatok mini le yiŋe tango tuku ndare mata kugawamngat nga David sana.

⁸ Tanakina le gabat sungo ndek pino ta tuku pasa lafumba sana: Ne luka nane wande mbol kaye le yeŋge pasa ta nane ndon te-tiwamngit ngina le

⁹ pino ta ndek nu sana: O gabat sungo, ne ye tuku piti te te-tiwam bafuwa le nane gubraninguwa ndeta ne tuku mbar kuga. Piti ta ye yiŋe ndare ndon sine kurawamngig ngina le

¹⁰ gabat sungo ndek lafumba sana: Tango ande nu ne kumamma pasa pitinu ande sanuwa kande ne nu tumba ye tugum te prowa. Tanaŋa le nu ne maŋ lato piti ande tine nda ngina le

¹¹ nu ndek sakina: O gabat sungo, ne nane Mbara Sungo yabaŋa le nane ye tuku kiŋo kumna ta lafunu ye tuku kiŋo ande te bale ndawaig ngina le David nu sakina: Sungo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolngge ye son pasa ne sanet. Nane maŋau ande ne tuku kiŋo mbolngge ke nda ngina.

¹² Kile pino ta maŋ lato pasa sana: O gabat sungo, ye maŋ pasa ande ne sanamngit ngina le nu ndek sakina: Maye ne saka le isi ngina le

¹³ pino ta nu sana: Ne ndanam tuku Kuate tuku mbal mbolngge maŋau ŋayonu kate? Ne nane kiŋo pitaina sulumba nu te-luka tam nda iduste tukunu kile nane miron nane pasa tenge ne nane ngaro pasa mbolngge palet.

¹⁴ Kule nu kilke mbolngge kutukate ta tango nu maŋ luka tam kumuŋ kuga. Tanamba ndo sine ŋakmba kumbe sulumba maŋ luka abonge nda. Kuate nu ake sinaŋ tango bale ndaningit. Ande nu ngumnemba maskenngge minit ta nu te-luka tam tuku nu piro karenkate ngina.

¹⁵ Tanamba nu maŋ lato sakina: O gabat sungo, nane ye mbolngge maŋau kam sakinaiŋ ta ye kuru-kuruka ne sota prowit. Ye idusit ye ne ksnani le ne ye tuku pasa ismba ye turyumba

¹⁶ tango ta peuniŋga le sile kiŋo ndon ŋaigo siglike nda nga idusit.

¹⁷ Nenge ye turya le ye mine mayewamngit. O gabat tango, ne Kuate tuku enel suk. Ne maŋau magenu ŋaigonu kumumbi pileningit. Nane Mbara Sungo ne ŋak minwa ngina.

¹⁸ Tanakina le gabat sungo pino ta tuku pasa lafumba sana: Ye kusna ande ŋak ta ne lafuwa ngina le nu ndek sakina: O gabat sungo, saka le ye isi ngina le

¹⁹ nu ndek ksnana: Ne Yoabngge kukulnat le pasa te tumba prowat e ngina le pino ta lafumba sana: O gabat sungo, ne tuku kusna ta ye yabukam kumuŋ kuga. Ne kumumbi sakate. Nane kame gabat Yoabngge ye wam paguyumba kukulyat le wamdus te tumba ne tugum prowit ta

²⁰ nu Absalom tuku nga maŋau ta kina. O gabat sungo, ne wamdus kuyar mayenu ŋak Kuate tuku enel suk. Ne kilke tugu

ɲakmba mbolɲge maɲau prowe likade ta ne kila ɲgina.

²¹ Pino ta David kusremba kina le nu ndek Yoab wikina le nu sota prona le nu ndek sana: Ne isa. Ye ne tuku wamdus du-biwamɲgit. Ne kumba ka Absalom tumba te prowa ɲgina le

²² Yoab nu pasa ta ismba David tumail-amɲge truk kina sulumba sakina: O gabat sunɲo, Kuate nu ne nyaro tinwa. Kile ye kila pilet. Ne ye tuku wamdus gare ɲak ɲgina.

²³ Tanjaka sana sulumba Yoab nu tinɲa Gesur tumbraɲ kina ka tanɲe Absalom tumba luka Yerusalem prona kande

²⁴ David nu Absalom kaɲgeram mbulmba sakina: Nu nuɲe wande mbolɲge minwa. Ye nu tumail kaɲgere nda ɲgina le Absalom ndek nuɲe wande mbol kumba mam nuɲe tugum kine ndakina.

Absalom nu maɲ mam nuɲe tugum prona

²⁵ Absalom tuku ɲgarosu ta uge liɲnu. Israel sinamɲge tanɲo ande nu suk mine ndakina. Nane ɲakmba nu tuku saka min-naig.

²⁶ Nu tuku gabat waɲe ta sunɲokanu kuen ɲayo. Yar nduik nduik sinamɲge ait ndindo ndo nuɲe gabat kuerkanu. Gabat waɲe ta pitinu 2 kilo tanɲaɲ.

²⁷ Absalom nu kiɲo keɲmba kulim ndindo kile-patikina. Kulim ta nyunu Tamar. Nu pino ɲgarosu tumail pasi mayenu ndo.

²⁸ Absalom nu yar armba Yerusalemɲge minna ta nu gabat sunɲo David kaɲger ndana.

²⁹ Tanjamba nu Yoab gabat sunɲo tugum kuwa ɲga pasa pilna kande Yoab nu ismba nda isanu sukmba minna le nu maɲ lato pasa pilna kande nu maɲ ismba nda isanu sukna.

³⁰ Tanjana le Absalom ndek gubrana le nuɲe piro tanɲo sisenɲiɲmba saniɲgina: Tane ka Yoab tuku wit piro ta piyap ɲgina le nane kinaig ka wit piro ta piynaig.

³¹ Tanjanaig le Yoab ndek Absalom tuku wande mbol kumba sawe lika sana: Ne ndaɲam saka naɲe piro mbal sisenɲiɲgat le ye tuku wit piro piyaig ɲgina le

³² Absalom ndek Yoab tuku pasa la-fumba sana: Ye ne tuku pasa palmbim aren ta ne ye tuku pasa ismba nda isanu sukmba ye tugum te pro ndana. Ye ne wam paguni le ne ka gabat sunɲo kaɲgeram tuku pasa pilen. Ne kumba ka gabat sunɲo teɲenmba sawa. Tane ndaɲam tuku ye Gesurɲge didika tumba te pronaig? Mbulap le yiɲe Gesurɲge minam tuku ɲga nu sawa ɲgina. Tanjaka sana sulumba nu maɲ lato sana: Ne ka gabat sunɲo sawa le nu ye kaɲgeryuwa. Nu ye mbaren ɲga idusmba baleyam ndeta baleyuwa le kumi ɲgina.

³³ Tanjakina le Yoab ndek tinɲa Absalom tuku pasa ta tumba ka gabat sunɲo kubeu tuna le nu ndek pasa ta ismba tanɲo afu kukulniɲgina le ka Absalom tumba pronaig le nu gabat sunɲo tuku tumailam tanɲe dagol tidronɲa lokina le nu bagailmba mumuna.

15

Absalom nu mam nuɲe tuku ma tam tuku ndin wakeina

¹ Minnaig ma ma Absalom ndek karis ande tumba hos afu kilmba tanɲo 50 nane ambonɲa pinderka kuwaig le nu kambim tuku ta turmba madiniɲmba kilna.

² Tanjamba nu mara mindek maratukuk tinɲa ka tumbraɲ fonde malanɲa sinam kambinu ndin ta kulatka minanu. Nu tanjamba minanu le tanɲo afu nanɲine tira ndonɲ gubra ɲak gabat sunɲo ndonɲ te-tiwam prowanu ta Absalomɲge ndin kuermba tane anikok ɲganu le nane Israel tugu ndaɲ mbolɲge prowanu ta nu sawanu le

³ Absalom ndek piti ndaɲ ɲak ta ismba nane teɲenmba saniɲganu: Tanɲine piti kile-mayokkade ta kumumbi sakade ta gabat sunɲonɲge tanɲo piti ɲak ta kile-tidinu tuku gabat ande madi ndana ɲga saniɲganu.

⁴ Tanjamba Absalom nu tanɲo kame ta teɲenmba saniɲganu: Nane ye pasa pile-wanu gabat madiyinaig kande ye tane tuku piti ɲakmba kile-tidiniɲget kande ɲga saniɲganu.

⁵ Tanjamba ndo tanɲo kame ta pro Absalom tugumɲge dagol tidronɲam bafuwanu ta nu nane peuniɲmba nuɲe ndek nane bagailniɲmba mumuniɲganu.

6 Israel kuasmbi nanjine piti kilmba gabat sunjo tugum kile-tidingam prowanu ta nu mara mindek wam ndui ta ndo kumba Israel mbal tuku wamdus didikanu le tanjo njakmba nu tuku nzali sunjo tinaig.

7 Tanjamba minnaig ma ma yar bailkamba kinaig le Absalom kumba gabat sunjo David sana: Ye kumba ka Hebronjge Sunjo ndonj pasa katen ta kumuwam iduset.

8 Ta ndanam? Ye o buk Gesur tumbranjge Siria ma tugu mboljge minmba Sunjo ndonj pasa katmba tenjmba nu sawen. Ne ye tumba Yerusalem kaye ta ye ka Hebronjge ne tuku nyu te-dungamngit nga sawen ngina le

9 gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Wamdus mukuk njak kaye ngina le Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina.

10 Tanjana sulumba nu tanjo afu kukulningina le nane sinjindo kinaig ka Israel tugu njakmba saninjmba sakinaig: Tane tabil fudukuwa le ismba kande njakmba ngumbeyumba tenjmba sakap: Absalom kile Hebronjge gabat sunjo prowat ngap nga saninjinaig.

11 Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina ta tanjo kuasmbi 200 nu dubimba kinaig. Tanjo kame ta nane Absalom tuku wamdus katese ndanaig. Nane ake nu dubimba kinaig.

12 Nane kinaig ka Hebron promba kile Absalom ndek Sunjo tuku atraukina sulumba tanjo afu kukulninjmba saninjina: Tane Gilo tumbranj kumba Ahitofel* tumba ye tugum te prowap ngina. (Ahitofel nu gabat sunjo David wam paguwanu tanjo ande.)

Tanjamba tanjo sunjomba nane David tesiwam saka Absalom tugum prowe likinaig.

David nu Yerusalem kusremba kua ka kina

13 Kile tanjo ande pro David sana: Israel tanjo kile njakmba ne kusrenumba Absalom dubide ngina le

14 nu pasa ta ismba gabat kame nu ndonj Yerusalemjge minnaig ta kile-manjurka saninjina: Brainj tingap le sine Yerusalem

kusremba kua ka kab. Kuga ta Absalomjge nuje kuasmbi kilmba pro sine njakmba bale faramngat ngina le

15 nuje gabat sugo sugo nane ndek nu sanaig: Gabat sunjo, ne ndanjmba saka ta sine ake ne dubi ndo namnjig nginaig.

16 Tanjamba sakinaig le gabat sunjo nuje gageu nuje gabat sugo sugo njakmba Yerusalem kusremba kua ka kinaig. David nu nuje pino kuasmbi 10 ta ndo kusrekina le nane gabat sunjo tuku wande ta kulatka minnaig.

17 Gabat sunjo nuje kuasmbi ndonj Yerusalem kusremba kilim kinaig ka tumbranj makembinjge wande ande minna tanje tinginaig.

18 Tanjamba David nu nuje gabat kame ndonj kuit nduimba tinginaig le nuje kulatkanu kuasmbi Keret le Pelet mbal nane ambonga paska kinaig. Tanjanaig le Gatnu kame kuasmbi 600 nane ngumnem paska dubika kinaig le

19 David ndek nane tuku gabat tanjo Itai sana: Ne ndanam sine dubika kambim bafute? Ne luka ka gabat sunjo kitek Absalom ndonj minap. Ne nanje kilke kusremba rawe tanjo tananj pro sine ndonj tenje minit.

20 Ne ait fagnu ndo sine ndonj minna ta ye manj ne tumba ake ma ngamunjge kinenumam ta ye mbulit. Ne nanje kuasmbi kilmba luka Yerusalem kape le Sunjonje ne sinzanjuwa ngina kande

21 Itai ndek nu sana: Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mboljge ye ne son sanet. Ye ne ndonj minamngit. Ne ma tugu animbi kanjat ta ye ne ndonj kanjit. Nane ne balenuwaig sulumba ye mata baleyuwaig le kumi ngina le

22 David ndek lafumba sakina: Ta maye. Silap ngina le Itai tuku kame kuasmbi nanjine gageu njakmba kuasmbi ambonga kinaig ta dubika kilim kinaig.

23 David nane Yerusalem kusremba kinaig le tanjo pino njakmba malmbi ngumbeyunaig. Tanjamba gabat sunjo David ndek nuje kuasmbi kilmba Kidron kule pakarka ma baknu kumam kinaig.

* 15:12: Ahitofel nu Batseba wa nuje. (2 Samuel 11.3, 23.34 kanjerap).

²⁴ Nane kinaig le pris Sadok nane Levi mbal ndon Kuate tuku pasa katanu bokis tumba pro ibenŋe pilmba Abiatar ndek Sunjo tuku atraukumba minna le ka ka nane ŋakmba Yerusalem kusremba kumba sulunaig.

²⁵ Tanjanaig le gabat sunjo ndek Sadok sana: Kile Kuate tuku tukul bokis tumba luka ka Yerusalemŋe nuŋe minanu ma mbol pale. Sunjo nu ye tuku nzali ŋak ndeta nu maŋ ye te-luka pilwa le pro bokis te nuŋe minanu ma mbol kaŋgeramŋgit.

²⁶ Nu ye mbik ri ndawa ndeta nu ame maŋau ye mbolŋge kam idusmba ndeta kuwa ŋgina.

²⁷ Tanjamba nu maŋ ndek Sadok sana: Ai te. Ne naŋe kiŋo naŋe Ahimas le Abiatar tuku kiŋo nuŋe Yonatan kilmba wamdus mukuk ŋak luka Yerusalem kape.

²⁸ Ye kile ma baknu kumam kumba ka pro tanje kule pakarkam tuku ma mbolŋge ne tuku pasa tairŋga minmba ka ame wam Yerusalemŋe prowaig ta isamŋgit ŋgina.

²⁹ Tanjaka sawe denjurna le kile Sadok le Abiatar nale Kuate tuku tukul bokis ta kuramba luka Yerusalem kumba ka tanje pilnaig le minna.

³⁰ Kile David nu kupe ŋgaro paska gabat sonja malmbitamtam Olif tabe ponja ndin dubimba kina le tanjo pino kuasmbi nu dubimba kinaig ta nane ŋakmba maŋau ndui ta kumba gabat sonja malmbitamtam kinaig.

³¹ Tanjamba kumba minnaig le tanjo ande pro David sana: Ahitofel o buk tinja Absalom tuku kuasmbi ta turkam kina ŋgina le David nu ismba nu ndek yabanmba teŋenmba sakina: O Sunjo, neŋge ndo Ahitofel tuku wam pagu pasa ta bizi-buzawa ŋga Sunjo sana.

³² Kile nane tabe fu mbol promba Sunjo mbariŋanu ma ta tugum pronaiŋ le David tuku gulab tanjo Husai pro nu te-silikina. Tanjo ta Arknu. Nu nuŋe tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat mbol patika David tugum pronaiŋ le

³³ David ndek nu kaŋgermba sana: Ne sine dubika ta ne sine piti siŋgamŋgat.

³⁴ Ne ye turyam kande ne luka Yerusalem kumba ka Absalom te-silika teŋenmba sawa. Yeŋge o buk mam naŋe

tuku piro tanjo minen. Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro tanjo minamŋgit ŋga nu sawa. Ne tanjawa le Ahitofel nu wam pagu pasa ande Absalom sawa kande neŋge nu tuku wam pagu pasa ta mbilmba wam pagu kisemba tawe.

³⁵ Ne ise tiwa. Pris Sadok le Abiatar nale Yerusalemŋe minik. Neŋge pasa ndaŋ gabat sunjo tuku wande mbolŋge sakuwaig kande nale kubeu nika.

³⁶ Nale tuku kiŋo kat nakile Ahimas le Yonatan nale mata mam kat nakile ndon tanje minik. Ame pasa nanenŋe sakuwaig kande neŋge pro nale kubeu nika le nalenge pro ye kubeu suwaik ŋga Husai sana.

³⁷ Tanjakina le David tuku gulab nuŋe Husai nu pasa ta ismba nu kina ka Yerusalem pronaiŋ. Pronaiŋ le ait ndui ta mbolŋge ndo Absalom mata Yerusalem pronaiŋ.

16

Siba nu David tugum kina

¹ David nu tabe funu ta kusremba kina ka Mefiboset tuku piro tanjo Siba te-silikina. Siba nu bret 200 kilmba grep karenjanu 100 ndaleka kilmba ail tin mandernu 100 kilmba grep kule meme ŋgaronumbi tolanu ande turmba tumba agaŋ ndende ta kilmba donki armba fuluknyumba kilmba David sota kumba

² nu te-silikina le nu kusnamba sana: Agaŋ ndende fuluk ŋak ta ima tuku e ŋgina le Siba ndek lafumba sana: Donki armba te naŋe gageu turka linu tuku kilmba prowit. Bret ail tin karenjanu ta naŋe tanjo kuasmbi nyam tuku kilmba prowit. Grep kule ta mata tane ma baknu te lika ka matuk kumba ndeta nyam tuku ŋgina.

³ Tanjakina le gabat sunjo ndek nu sana: Naŋe gabat Saul wa nuŋe Mefiboset kile aniŋge minit ŋgina le Siba nu lafumba sana: Nane Israel mbal kite naŋgine gabat sunjo madiwaig le nu wa nuŋe Saul tuku ma tumba nane kulatkuwa ŋga nu Yerusalemŋe minit ŋgina le

⁴ gabat sunjo David ndek pasa ta ismba Siba sana: Tanjamba ndeta Mefiboset tuku agaŋ ndende ta ŋakmba ne tanmbimŋgit ŋgina le Siba ndek nu sana: O gabat sunjo,

ye ne tuku piro tanjo. Ye mara mindek ne tuku piroka minamngit nga David sana.

Simeu nu David kasurna

⁵ David nane Siba kusremba Bahurim tumbran pronai le Saul tuku ndare ande Gera kiŋo nuŋe Simeu nu David te-silika kasurmba nu tugum prona.

⁶ David kulatkanu kame tanjo sunjomba nu kormba tinginaig ta Simeu nu nane tuku kuru kuru ndaka nane mbol ndame pankina.

⁷ Tanjamba Simeu ndek David kasurmba sana: Ne kua kaye. Ne tanjo baleningina tuku ndare nak. Ne siŋka tanjo nayanu ndo.

⁸ Ne buk gabat sunjo Saul pitaimba nu tuku ma tumba gabat sunjo prona. Ne Saul tuku kuasmbi sunjomba bale farmba nane tuku ndare kutuna. Ta tuku kile Sunjomge wam ta ne mbolnge lafumba ne pitainat le kiŋo nane Absalom ne tuku ma tumba Israel mbal tuku gabat sunjo prowat. Ne tanjo baleningina tuku ndare nak nga David sana.

⁹ Tanjamba saka minna le Abisai ndek gabat sunjo David sana: O gabat sunjo, ne ndanam tuku age kumaknu te mapete le ne kasurnate. Saka le ye ka kame bagimbi njinfok kat puri ngina kande

¹⁰ gabat sunjo ndek Abisai le Yoab peunikmba sanikina: Tale mbulap. Tale ye ndon wamdus tuma kuga. Wam te Sunjomge sawat le ye kasuryate ndeta imanje nu peuwam kumuŋ ngina.

¹¹ Tanjakina sulumba David ndek Abisai gabat afu turmba saningina: Tane isap. Yiŋe kiŋonge ye baleyam bafute ta ndanam tuku sine Benyaminnu tanjo te nayo silibe. Mbulap. Sunjomge sate le ye kasuryate ndeta maye.

¹² Sunjo nu ye tuku piti te kanjermba kasur pasa ta mbilmba nyaro mayenu ye suwa nga saningina.

¹³ Tanjaka saningina le nane ndin ta dubimba kinaig le Simeu man nane dubika kina ka David kasurmba ndame kilmba kilke kilmba nane mbol pankina.

¹⁴ Tanjana le gabat sunjo David nuŋe kuasmbi nakmba ake kine ndo kinaig ka ka matuk tukulkinaig sulumba Yordan kule makembi tanje mabtinaig.

Absalom nu Yerusalem prona

¹⁵ Kile Absalom Israel kuasmbi nakmba kilmba Ahitofel ndon Yerusalem pronai le

¹⁶ David gulab nuŋe Husai ndek kumba ka Absalom te-silikumba wi kuenka sakina: Ese. Ne sine tuku gabat sunjo ngina.

¹⁷ Tanjakina le Absalom nu pasa ta ismba nu ndek Husai sana: E-e ne mam tuku gulab nuŋe. Ndanam tuku ne nu ndon kine ndakina ngina le

¹⁸ Husai ndek nu sana: Kuga. Ne Sunjomge madinina. Israel kuasmbi nakmba nane mata ne madininaig tukunu ye ne tuku piro tanjo ndo ne kumnemnge minamngit.

¹⁹ Ye ne kumnemnge minmba ne tuku piro ndaki ta ye ka ima tuku piro tanjo mini. Ye buk mam nane tuku piro tanjo minen. Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro tanjo minamngit nga Absalom sana.

²⁰ Kile Absalom ndek Ahitofel kusnana: Ne ndanmba iduste. Kile sine ndanamngig ngina le

²¹ Ahitofel lafumba nu sana: Ne kumba ka mam nane tuku pino kuasmbi wande kulatkuwaig nga kusrekina si kilmba ka nane ndon kinya. Ne tanjawa ta Israel tanjo pino nakmba tenenmba ne tuku sakamngai. Nu sonndo mam nuŋe ndon ngueu minit nga saka nane nakmba ne ndo dubinam tuku sangri tingamngai ngina.

²² Tanjakina le nu tanjo afu kukulningina le ka gabat sunjo tuku wande fu mbolnge baibai ande te-tinaig le Absalom ndek tanjo pino nakmba tuku am mbolnge baibai ta sinam kina le nane ka mam nuŋe tuku pino kuasmbi ta kilmba pronai le Absalom ndek nane kilmba tido-tidonngina.

²³ Ahitofel nu wam pagu pasa ndan gabat sunjo sawanu ta nane Sunjo tuku pasa isanu sukmba dubiwanu. O buk David nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ismba dubina tanjamba ndo Absalom mata nu tuku minje dubiwanu.

17

Husai nu Ahitofel tuku wam pagu pasa kibi-kabana

¹ Kile Ahitofel nge ndek Absalom sana: Ye tango 12,000 madinigi le furirwa le sine David biye tiwam kab.

² Nu matuk ka ngamungal piti nak minwa le sine ka nu ndon kame bube le nu tuku tango kuasmbi nane pirirek purka sili-siliwaig le ye gabat sungo ndo balewamngit.

³ Tanamba ye tango kuasmbi nu dubide ta nakmba kilmba ne tugum te prowamngit. Sine David balebe le tango kuasmbi nu dubide ta nakmba mapeka kilmba ne tugum te probe le ne tuku ndo minwaig ngina.

⁴ Tanakina le Absalom Israel gabat sugo sugo nakmba nane pasa ta ismba maye nginaig le

⁵ Absalom ndek sakina: Sine Husai wikube le nu promba nuje wamdus ta kukliwa le ismba ngina le nane nu tumba pronai.

⁶ Nu tumba pronai le Absalom ndek Ahitofel tuku wam pagu ta kubeu tumba nu kusnana: Sine pasa ta dubibe e ko kuga? Kuga ndeta sine ame manau kam tuku nga sasinga ngina.

⁷ Tanakina le Husai ndek lafumba sakina: Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga.

⁸ Mam nane nuje kame kuasmbi ndon nane sangri ngaigo. Bea fat kilig le gubra tumba minit tana. Mam nane nuje kuasmbi kame ta nane kirair nak. Nu furir tango kame nak nda minit.

⁹ Nu ka ndame burok ande sinamnge e ko ma inumnge kuirka minit. Sine tuku kame kuasmbi kuwaig le bale farkuwaig ta tango pino nane pasa ta ismba sanungai: O Absalom tuku kuasmbi bale faraig nga sakamngai.

¹⁰ Tanakuwaig le ne tuku kame kuasmbi nakmba ismba kuru-kurukamngai. Ta tuku mbulap. Mam nane nuje kame kuasmbi nane sangri ngaigo ta Israel tango nakmba nane kila.

¹¹ Ta tuku ye tuku wamdus tenemba. Ne Israel tango nakmba kile-manjurka kame kuasmbi burnu kumu kuga prowaig le ne nane miroj nane kilmba ka mam nane ndon kame buwap.

¹² Sine kumba ka ma tugu aninge mam

nane nuje kuasmbi ndon kile-siglika ta sine nane ndon kame buwamngig. Nane sine peusingam kumu kuga. Sine David balemba nuje kuasmbi nakmba turmba bale faramngig.

¹³ Nu kua ka tumbran sungo ande sinam kuwa ta singine kuasmbi muli karenu kilmba tumbran fonde ta kusmba didika te-bukngube le ma guton sinam nzinge ndeka fofokuwa ngina.

¹⁴ Husai nu pasa denpurna le Absalom Israel mbal nakmba ndek sakinaig: Husai tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo. Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga nginaig. Ta ndanam? Sungonge nane Ahitofel tuku wam pagu pasa mayenu ta pitaiwaig le nu Absalom nayo siliwam tuku wamdus kuyarkina.

David nu Yordan kule pakarka sim kina

¹⁵ Kile Husai ndek kumba ka nu wam pagu pasa Absalom Israel mage mage nane saningina ta pris Sadok le Abiatar ndon kubeu nikina sulumba Ahitofel tuku wam pagu pasa ta turmba nale sanikina sulumba

¹⁶ sakina: Tale pitik pasa palpe le David tugum kuwa le nu kite Yordan kule pakarkammbi tanje kinye ndakuwa. Nu brai kule pakarka sim kuwa ta nane nu nuje kuasmbi ndon bale farke nda ngina.

¹⁷ Tanakina le nale piro pino ande kukulnaik le nu ka Yonatan le Ahimas kubeu nikina. Nale ar ta o buk kua ka Yerusalem kusremba ka Enrogel kule bulbulmba prote tuku magot tanje kuirka minnaik. Yerusalemnge ame manau prowanu ta piro pino tanje ka nale sanikanu le nalenje ka David sawanu.

¹⁸ Kile kiyo ande nale kanjerkina sulumba ka Absalom sana le nale ar ta brai ndo kumba ka Bahurimnu tango ande tuku wande sinam kumba kule burok sinam kumba kuirkinaik.

¹⁹ Kuirkinaik le nale ar sinam tanje minnaik ta andenje katese ndawa nga tango ta tuku piyo nuje tawi ande tumba burok mingenu kaimba wit afu kilmba tawi farna ta mbolnje barena.

²⁰ Kile Absalom tuku tango kame nale ar ta sota sota pro pino ta kusnanaig: Ahimas le Yonatan aninge minik nginaig le pino

ta ndek nane saningina: Nale o buk kule pakarka sim kakik ngina le tanjo kame ta ka nale sotete pisenja nane luka Yerusalem kinaig.

²¹ Nane kinaig le Ahimas nale Yonatan burok ta kusremba kilim kumba tinja David tugum kumba nu sanaig: Ahitofel nu ne njayo silinam tuku sakate tukunu ne kile ndo ma te kusremba kule pakarka sim kaye nga sanaig le

²² David nu pasa ta ismba nuje kuasmbi ta njakmba kule pakarka sim kinaig le ka mafena.

²³ Absalom nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ta dubi ndana le nu ka nuje donji ponja luka nuje tumbran kina ka tanje nuje gageu ndon piro kile-tidinga ka muli njinfok panmba kumna le nuje gageu kame ta nu tuku mindesin tumba ka mam nuje ngukinaigmbi tanje ngukinaig.

²⁴ Kile Absalom Israel kame kuasmbi kilmba David dubimba kinaig ka Yordan kule pakarkinaig ta David nu o buk nuje kuasmbi ta kilmba ka Mahanaim tumbran sinam kinaig.

²⁵ (Absalom nu Amasa tumba Yoab tuku ma tumba nuje kame kuasmbi tuku gabat minwa nga madina. Amasa mam nuje Yeter. Ina nuje Abigail. Abigail mam nuje Nahas. Abigail aba nuje ta Yoab ina nuje Seruya).

²⁶ Kile Absalom nuje kame kuasmbi ndon kinaig ka Gilead ma tugu promba tanje tumbran ulnaig.

²⁷ David nu kumba ka Mahanaim tumbran prona le tanjo kenmba ka nu tugum pronaig. Nane tuku ande Nahas kinjo nuje Sobi nu Rabanu Amon ma tugu mbolok. Ande Amiel kinjo nuje Mahir nu Lodebarnu. Ande nyunu Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok.

²⁸⁻²⁹ Nane ken ta nza, kilke waim, kinya mbili, nyamagan turmba kilmba David nuje kuasmbi ningam tuku pronaig. Nyamagan kilmba pronaig ta wit yeki yeki abonu pasokanu, kuslin yeki yeki, nguimzan kulenu, makau tuku amo njair, sis, sipsip afu turmba kilmba pronaig. David nuje tanjo kuasmbi ndon ma baknu mbol lika ma ma kule paranu gubanu isu

baklelnaig ta nane katesemba nyamagan ta kilmba pronaig.

18

Yoabnge Absalom balena le kumna

¹ Kile gabat sunjo David ndek nuje kame kuasmbi kilmba walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame gabat afu nane kulatkam tuku madiningina.

² Tanjamba nu tanjo kuasmbi kame ta fet kenja sulumba kame gabat kenmba nane kulatkam tuku patikina. Kame gabat kenmba ta ande Yoab ande Abisai ande Itai. Abisai nu Yoab tuku mambo nuje. Itai nu Gatnu.

Kile David ndek nane saningina: Ye mata tane ndon kame kanjig ngina kande

³ nane nu sanaig: Ne sine ndon kine nda. Kame mbolnge nane sine kile-ibenkuwaig le kua kab ta nane sine idussinge nda. Sine tuku tanjo bale farwaig ta mata nane burke nda. Ne sine dubika kaye le ne balenuwaig ta sine tuku tanjo 10,000 baleninganu tanjan. Ta tuku ne tumbran tenge mina. Sine kame tanjo afu denkumba pasa pilbe kande ne tanjo afu patika le prowaig nginaig le

⁴ David ndek lafumba saningina: Ta maye. Ye tane tuku minje dubiwamngit ngina.

Tanjamba David ndek tumbran koranu fonde malangambi tanje tin minna le kame kuasmbi afu tanjo 1,000 njak afu tanjo 100 njak ta njakmba pro kilim kinaig.

⁵ Tanjanaig le David ndek Yoab Abisai Itai wam paguningmba saningina: Tane ye idusyumba ye tuku kinjo Absalom mapewap ngina le kame kuasmbi njakmba nane David tuku wam pagu pasa ta isnaig.

⁶ Kile David tuku kame kuasmbi kinaig ka Israel mbal tuku kame kuasmbi Efraim duje sinam tanje kile-siglika nane ndon kame bunaig.

⁷⁻⁸ Kame bumba kinaig ka ka David tuku kuasmbinge nane Israel kame kuasmbi kile-ibenka kilmba yokerka ka bale farninginaig le nane kua ka duje sinam kumba ka tanje nane sunjomba kume farnaig. Kame sunjo ta sinamnge tanjo kume farnaig ta ulendika 20,000 tanjan.

⁹ Absalom nu donji ponja kua kina sulumba David tuku kame tango afu kile-siglikina. Kile donji ta ail sunjo ande kumnem kumnem pinderka kina ka tanje gabatnu ail kazaŋka ndinŋina le donji nu ake pinderka kina le Absalom nu ail wai mbol tanje kuikok minna.

¹⁰ Tanjamba minna le David tuku kame tango ande Absalom ail mbol tanje kuikok minna le kanjermba kumba ka Yoab sana: Absalom ail sunjo wainu mbol nzinge kuikok minit ngina le

¹¹ Yoab ndek tango ta sana: Ne nu kanjerat ta ndaŋam saka ne nu bale ndawat? Ne nu balewat kande ye ne silwa ndametiŋ soŋ ndindo tinmba let ande turmba tinit kande ngina.

¹² Tanjakina le tango ta ndek Yoab sana: Ne silwa ndametiŋ soŋ 100 sa mata ye nu mbol wam inum ke nda. Nu gabat sunjo tuku kiŋo. Gabat sunjo nu ne Abisai Itai tane keŋ wam pagukat ta sine ŋakmba isig. Nu teŋenmba satingat. Tane ye idusyumba ye tuku kiŋo Absalom mapewap ngat.

¹³ Ye gabat sunjo tuku minje ngurmbe Absalom balewi le kumwa ta nu ismba ye tumba pasa mbol pilwa le ne ye pasambi turye nda ngina.

¹⁴ Tanjakina le Yoab ndek tango ta sana: Ye ne tuku pasa isam mbulit ngina sulumba nu ndek nuŋe mbanduwan keŋmba kilmba Absalom ail mbol kuikok minnambi ta kina. Absalom nu kume ndaka minna le Yoabŋe mbanduwan kame ta tawo mbolŋe nduasekina le

¹⁵ nu tuku kame tango 10 pro Absalom taplenaig le kumna.

¹⁶ Absalom kumna le Yoab ndek kame tango ande sana: Tabil fitka le nane kame Israel mbal yokerkade ta kusrekuwaig ngina le nu tabil fitkina le kame mbal tabil fudu ta ismba Israel mbal kusreka luka pronaig.

¹⁷ Tanjanaig le Israel mbal kua ka sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig.

Kile Yoab nane Absalom tuku mindesiŋ tumba duŋe ngamu tanje burok sunjo ande sinamŋe bukŋga ndamembi dinmba min-naig le ka mbuter tinjina.

¹⁸ Absalom kume ndaka minna sulumba nu nuŋe nyu ngisi ndakuwa nga ndame kuenu ande tumba Gabat Sunjo tuku Ma Guton tanje te-tina. Ta ndaŋam? Absalom nu kiŋo kugatok minna tukunu nu tuku nyu ngisi ndakuwa nga maŋau ta kina.

Kile Israel mbal nane ndame ta Absalom tuku Ndame ngade.

Absalom kumna ta David sanaig le isna

¹⁹ Absalom kumna le Sadok kiŋo nuŋe Ahimas ndek Yoab sana: Ye kumba Sunjongo sine ngueu mbal tuku wai mbolŋe kile-luka kilat wam ta gabat sunjo David sawam iduset ngina kande

²⁰ Yoab ndek nu sana: Kuga. Kiŋo nuŋe balewig le kumat tukunu ne kite pasa tumba ka gabat sunjo sa ndawa. Ait mara ande ta maye ngina sulumba

²¹ nu ndek Etioŋianu piro tango nuŋe wika kukulmba sana: Ne kaye ka kame mbolŋe wam prowe likaig ta ka gabat sunjo kubeu tawe ngina le piro tango ta ndek Yoab tugum tanje loka pinderka kina.

²² Nu kina le Ahimas ndek dirnanja Yoab sana: Ye mata gabat sunjo sota kanjit. Ame wam ye mbolŋe prowa ndeta tanjaig ngina le nu ndek tango ta sana: Ndaŋam tuku ne kambim tuku dirnanj ndekate? Ame aganj mayenu ne tamngat ngina kande

²³ Ahimas maŋ lato sakina: Ye kanjit ngina le Yoab ndek nu sana: Maye le kaye ngina.

Tanjakina le Ahimas nu ndin dubimba kumba ka Yordan kule ma guton kumam kuerka pinderka kina ka Etioŋianu piro tango ta limba nu ambonja prona.

²⁴ David nu tumbran koranu fonde malanja sunjo tugum tanje minyok minna le tumbran kulatkanu tango nu fonde ponja mbolŋe tinja mambilmbe minna kande tango ande pinderka mbuna le kanjermbe

²⁵ nu wi kuenka gabat sunjo sana: Tango ande pinderka mbate o ngina le gabat sunjo ndek sana: Tango ndindo ndeta nu pasa mayenu tumba prote ngina.

Kile tango ta nu buk pro tumbran sunjo ta patuna le

²⁶ tumbran kulatkanu tango ta mambilmbe minna kande tango ande nu

ngumnem pinderka minna le kanjermba nu wi kuenjka malanja kulatkanu tanjo sana: Ai si. Tanjo ande ngumnem pinderka mbate o ngina le gabat sunjo nu pasa ta ismba sakina: Nu mata pasa mayenu tumba prote ngina.

²⁷ Kile tumbran kulatkanu tanjo manj wi kuenjka sakina: Tanjo ambonga pinderka mbate nzi Sadok kiyo nuje Ahimas suk ngina le gabat sunjo ndek sakina: Nu tanjo mayenu ndo. Nu pasa mayenu tumba prote ngina.

²⁸ Ahimas pinderka pro tumbran patumba gabat sunjo kanjermba nu tuku tumailam tanje truk ka sana: O gabat sunjo, sine sinjine Mbara Sunjo tuku nyu te-dungube. Nane tanjo kuasmbi ne te-sinam tuku bafunaig ta Sunjonge kilmba sine tuku wai mbolnje patikat le sinenje kile-ibenjkig ngina.

²⁹ Tanjina le gabat sunjo ndek Ahimas kusnana: Ye tuku kiyo Absalom maye minit e ngina le Ahimas nu lafumba sana: O gabat sunjo, tanjo sunjomba ngumbeyumba minaig le ye Yoabnje kukulyat le pinderka prowet. Ame wam kaig ta ye kanjer ndakit ngina le

³⁰ gabat sunjo ndek nu sana: Ne ka o sinje tinja ngina le Ahimas dirka ka kasom sinje tinjina.

³¹ Tanjana le Etiopeanu tanjo ta pinderka pro gabat sunjo sana: Yije gabat sunjo, ye pasa mayenu ne sanam prowet. Kuasmbi ne te-sinam bafuwaig ta Sunjonge kilmba ne tuku wai mbolnje patikat ngina.

³² Tanjaka sana le gabat sunjo ndek nu kusnana: Ye tuku kiyo Absalom maye minit e ngina le piro tanjo ta ndek lafumba sana: O gabat sunjo, wam kiyo naje mbol prowat ta naje njeu mbal ne te-sinam sakade nane njakmba mbol tanjamba ndo prowa nga iduset ngina le

³³ gabat sunjo nu pasa ta ismba ngamungal tatrunkina le nu tinja fonde ponga wande ta sinam kumba ka tanje malmbika minna sulumba malmbi kuenjka sakina: O yije kiyo Absalom. Kiyo nyek o. Kiyo nyek o. O Absalom, yenje kumi ta maye. O yije kiyo. Kiyo nyek o ngina.

19

Yoab nu David sawe likina

¹ Gabat sunjo David nu Absalom tuku ninanka malmbika minna ta nane afu ka Yoab sanaig le

² kame kuasmbi njakmba gabat sunjo David kiyo nuje Absalom tuku malmbika minna pasa ta ismba nane wamduis piti sunjo tumba kame mbolnje njeu mbal kile-ibenjkinaig gare gare ta kugatok

³ sinjindo kame mbolnje kua ka kiko njak prowanu sukmba tumbran sinam kinaj.

⁴ Ait ta mbolnje gabat sunjo nu tawi tumba tumail songa ninanka malmbi kuenjka sakina: O yije kiyo Absalom. Kiyo nyek o. Kiyo nyek o ngina.

⁵ Tanjamba minna le Yoab ndek gabat sunjo tuku wande mbol kumba David sawe lika sana: Ne wam kate ta naje kuasmbi njakmba kiko pileningit. Kite ait te mbolnje tanjo kame tenje ne turnumba ne tuku piyo kat naje kutu kat naje kile-luka kilaig ta

⁶ ne tanjo kame ne tuku kume purde ta pitaikate sulumba tanjo ne kasurnade ta sinzanjningit. Ne tuku manau ta ne naje tanjo kuasmbi naje gabat kame ta ake aganj tananj talanjningit. Ye kila. Absalom kume ndaka sine njakmba kumig kande ne kile garenate kande.

⁷ Ne isa. Ne kile ndo tinja kaye ka naje kame kuasmbi ndonj pasa-pasaka wam yoyonjnga. Ye Sunjo tuku nyu mbolnje ne sanet. Ne tanja ndawa ta furir te mbolnje nane njakmba sili-siliwaig le ne piti sunjo tamngat. Piti ande tanjamba ne buk kanjer ndana ngina.

⁸ Yoab nu pasate denjurna le David ndek tinja kumba ka tumbran fonde malanjambi tanje minyokina le nuje kame kuasmbi njakmba ismba nane pro nu laipmba manjurkinaig.

David nu luka Yerusalem kina

Israel kuasmbi yimyam kua ka sili-silimba nanjine tumbran tumbran kine likinaig sulumba

⁹ nanjine nanjine pasambi mungu tuwe-tuwekinaig sulumba sakinaig: Gabat

sunjo David minna sulumba sine ki-graibkina le Filistia mbalnge sine kilmba njaigo sigli ndakinaig. Kile nu Absalom ram kua ka tumbraŋ tuguk kusrena.

¹⁰ Sine Absalom siŋgine gabat sunjo minwa nga madigen ta kame mbolnge nu balenaig le kumna. Ta tuku ndaŋam tuku sine teŋenmba ake ndo minbe. Sine ka gabat sunjo David tumba probe nginaig.

¹¹ Taŋamba saka minnaig le gabat sunjo David nu ismba ndek pris Sadok le Abiatar tuku pasa pilmba sakina: Tale ye tuku pasa te tumba Yuda gabat kame teŋenmba saningap.

¹² Tane ye tuku ndare tuma ta ndaŋam tuku nane Israel mbalnge tane Yuda mbal lukaka ye luka yiŋe wande mbol prowam tuku sayade. Tale ka taŋamba nane saningap ngina.

¹³ Taŋakina sulumba David maŋ lato wam paguka sanikina: Tale ka Amasa teŋenmba sawap. Sile ndare tuma ndindo. Yeŋe ne tumba Yoab tuku ma mbol pili le neŋe ye tuku kame kuasmbi tuku gabat minamngat. Ye taŋa ndawi kande Kuatenge ye mapeye nda ngina.

¹⁴ Taŋamba David nu Yuda mbal tuku wamdus didikina le nane nu tuku pasa pilmba sakinaig: Ne naje kuasmbi ta njaikmba kilmba Yerusalem prowap nginaig.

¹⁵ Taŋamba pasa pilmba Yuda kuasmbi sunjomba nane kinaig ka Gilgal tumbraŋnge kule make mbiŋge gabat sunjo prowa le te-temam tuku tair minnaig. Taŋanaig le David nu nuŋe kuasmbi ta kilmba ka Yordan kule mbol pronaig le

¹⁶ Gera kiŋo nuŋe Simeu nu pre pre Yuda mbal ndoŋ David te-silikam Yordan kule mbol prona. (Simeu nu Benyamin tuku tugu. Nu tuku tumbraŋ tuguk Bahurim).

¹⁷ Simeu nu Benyamin tuku kuasmbi 1,000 kilmba pronaig le Saul tuku piro taŋo Siba mata nuŋe kiŋo kat nuŋe 15 piro taŋo 20 ta kilmba ka Yordan kule mbolnge gabat sunjo David tair minnaig.

¹⁸ Minnaig le gabat sunjo tuku kuasmbi pro kule make simnge tiŋginaig le Simeu tuku taŋo kuasmbi ta ndek kule pakarka gabat sunjo tuku gageu kile-temkam ki-

naig sulumba nane ndek gabat sunjo tuku piro taŋo ndo minam tuku sanaig.

David nu Simeu mapena

Gabat sunjo nu kule pakarkam bafuna le Simeu pro nu tumailamnge truk kina sulumba

¹⁹ nu sana: O gabat sunjo, o buk ne Yerusalem kusremba kina le ye ne mbolnge mbaren ta kile ne ye sinayumba ye tuku mbar ta njaikmba gilainga.

²⁰ O gabat sunjo, ye uneken ta idusmba ye Israel mbal njaikmba ngamuknge ye ambonga ne te-silikam prowit ngina.

²¹ Taŋakina le Abisai ndek sakina: Sine Simeu balebe le kumwa. Nu o buk gabat sunjo Sunjonge madina ta kasurna ngina kande

²² David ndek Abisai le aba nuŋe Yoab sanikina: Tale ndaŋam tuku ye piti sam bafuwik. Tale ye ndoŋ wamdus tuma kuga. Ye kile Israel mbal njaikmba tuku gabat sunjo minamngit. Ki ait te mbolnge sine Israel inum balewe nda ngina sulumba

²³ nu ndek Simeu sana: Ki am mbolnge ye ne sanet. Andenge ne balene nda ngina.

David nu Mefiboset make pilna

²⁴ David nu o buk Yerusalem kusremba kua kina ait ta mbolnge Saul wa nuŋe Mefiboset nu sagka minna ka ka David luka prona. Taŋana le Mefiboset nu mata pro gabat sunjo David te-silikina.

²⁵ Mefiboset nu Yerusalem kusremba ka gabat sunjo tugum prona le nu ndek nu kusnana: Mefiboset, ne ndaŋam tuku ye dubiyumba kine ndakina ngina le

²⁶ nu ndek lafumba sana: O gabat sunjo, ye kupe pagliskinaik ta ne kila. Ne Yerusalem kusrena le ye yiŋe piro taŋo sawen. Ye tuku doŋki ande tumba kuaneka le ye ta mbol minyoka gabat sunjo dubimba kaŋgit ngen kande nu ye yabriyumba kua ka

²⁷ ne tugum kumba ne yabrinina sulumba ye tuku nyu njayo silina. O gabat sunjo, ne Sunjo tuku eŋel taŋaŋ. Ne wam ndaŋ ye mbol kam ndeta ka.

²⁸ Ne yiŋe kuasmbi mam tuku ndare kame ta njaikmba bale farkam kumuŋ ta ne ye mapeyina le ye ne tuku wande mbolnge

isukusmba minen. Ta tuku ye maŋ agan inum sa ŋgam mbulit ŋgina.

²⁹ Tanjakina le gabat sunŋo ndek nu sana: Ta maye. Ne pasa sakat le isit. Tale Siba ndoŋ Saul tuku kilke ta walmba kilap ŋga sana kande

³⁰ Mefiboset ndek gabat sunŋo sana: Tanjaig. Sibange ŋakmba kilwa. Ne maŋ luka prowat le ye ta tuku gare-gareket ŋgina.

David nu Barsilai make pilna

³¹ Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok. Nu mata pro gabat sunŋo ndoŋ Yordan kule pakarkam saka ndekina.

³² Barsilai nu saibo pile mayemba yar 80 ŋak minna. Nu maror tanŋo ande. O buk gabat sunŋo Mahanaim tumbranŋge minna le nu nyamaganmbi turna.

³³ Kile gabat sunŋo ndek nu te-silika sana: Ne ye ndoŋ Yerusalem kumba ye suk ne kulatki ŋgina kande

³⁴ Barsilai nu tuku pasa ta lafumba sana: O gabat sunŋo, mine minemba ye kumamŋgit. Ta tuku ye ne dubinumba Yerusalem kine nda.

³⁵ Ye kile yar 80 ŋak. Ye ame wam gare-garekam tuku ta kamus ndawet. Ye isukusmba kule nyet ta mata kualenu kamus ndawet. Ye kilba mata tukulok. Tanŋo pino kupesmba mune ulwaig ta ye isam kumuŋ kuga. Ta tuku ye ne dubinumba ka ne minde bada tine nda.

³⁶ Ne ndaŋam tuku ye mbolŋge maŋau mayenu kam bafute? Ye ne ndoŋ kule pakarka kumba ne kusrenumba

³⁷ luka ka yiŋe tumbranŋge ina mam kumnaig le ŋgukigenmbi tanŋe ye kumi le ŋgukuwaig ŋgina sulumba sakina: Ye tuku kiŋo Kimam minit te. Nu ne dubinumba kuwa le ne ame aganmbi nu turam kande ke ndo ka ŋgina.

³⁸ Tanjakina le gabat sunŋo ndek pasa lafumba sana: Ta maye. Kimam ye tumba kaŋgit. Ne ame wam nu mbol ki ŋga saka ta ye kamŋgit. Ame agan nu tambim tuku saka ta ye tambimŋgit ŋgina.

³⁹ Tanjakina sulumba gabat sunŋo nuŋe kuasmbi ŋakmba kilmba nane Yordan kule pakarka sim kumba gabat sunŋo ndek Barsilai mumumba nyaro tuna le nu luka nuŋe tumbran kina.

⁴⁰ Gabat sunŋo nu kule pakarka sim kina le Yuda tanŋo pino ŋakmba Israel tanŋo pino afu turmba nu ndoŋ kinaig. Kimam mata gabat sunŋo ndoŋ kina. Tanjamba nane kinaig ka Gilgal tumbran pronaiŋ.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndoŋ kualeyaukinaig

⁴¹ Kile Israel mbal ŋakmba pro gabat sunŋo David sanaig: O gabat sunŋo, ndaŋam tuku sinŋine tira kame Yuda mbal nane sine Israel mbal yabusiŋmba ne nane gageu nane kuasmbi ta ŋakmba kiletemkam tuku Yordan kule mbol kinaig ŋginaig kande

⁴² Yuda tanŋo ŋakmba pasa lafumba saki-naig: Gabat sunŋo nu sinŋine tugu ndindo ndo. Ta tuku sine maŋau ta kig. Ndaŋam tuku tane sine tuku gubratingig? Gabat sunŋo nu sine agan inum sinŋe ndakat ŋginaig le

⁴³ Israel mbal nane pasa lafumba saki-naig: Sine Israel mbal tugu 10 ŋak. Tane Yuda mbal tugu ndindo ndo. David nu tane tuku tugu ŋgaig ta son ta nu sine ŋakmba tuku gabat minwa. Ta tuku tane ndaŋam tuku sine ake agan tanan talasingig? Gabat sunŋo tumba luka te prowam tuku wamdus ta sinenŋe tugu pilgen ŋginaig.

Tanjakinaig kande nane Yuda mbal pasambi kualeyauka Israel mbal kileibenkinaig.

20

Seba nu David te-siwam bafuna

¹ Tanŋo ŋayonu ande Bikri kiŋo nuŋe Seba nu nane ndoŋ Gilgal tumbran tanŋe minna. Tanŋo ta nu Benyamin tuku kuasmbi.

Nane kualeyauka minnaig le Seba ndek tabil fitka wi kuenka sakina: Tane David kusrewap. Sine Yesi kiŋo nuŋe David tuku kuasmbi kuga. Tane Israel tanŋo ŋakmba tinŋa tanŋine tumbran tumbran kine likap ŋgina le

² Israel tanŋo ŋakmba pasa ta ismba tinŋa David kusremba Seba dubimba kinaig. Tanjamba kinaig le nane Yuda kuasmbi ndo David kumnemŋge minnaig sulumba Yordan kule kusremba nu dubimba ka Yerusalem pronaiŋ.

³ Nane Yerusalem pronaig sulumba David ndek nuṅe wande sinam kumba ka pino kame 10 gabat sunḡo tuku wande kulatkam tuku kusrekina ta kilmba wande ande serniṅmba tanḡo afu madiniṅgina le nane kulatka minnaig. Tanamba nu pino kame ta nyamagan agan ndende niṅmba maṅ nane ndoṅ kinye ndakina. Nane ake pino kuembol tanan wande ta mbolḡe minmba ma ma saibo patika kume likinaig.

⁴ Kile David ndek Amasa wika sana: Ne kaye ka Yuda tanḡo ṅakmba wika kilemanḡurka aspile nane ṅakmba kilmba ye tugum te prowap ṅgina le

⁵ nu kina ka Yuda mbal wike lika minna ma ma gabat sunḡo nu lunu tuku ait tuna ta lina.

⁶ Limba pitik pro ndana le gabat sunḡo ndek Abisai sana: Absalomḡe sine buk piti sunḡokanu siṅgina ta kile maṅ Sebanḡe piti sunḡokanu siṅgamḡgat. Ta tuku ne brain yiṅe kame kuasmbi ta kilmba Seba yokermba ka biye tiwap. Kuga ta nu nuṅe kuasmbi ta ndoṅ kua ka tumbran fonde kareṅnu ande sinam kuwa le sine nu te nda ṅgina.

⁷ Tanakina le Abisai ndek Yoab tuku kame kuasmbi gabat sunḡo kulatkanu kuasmbi kame tanḡo ṅakmba kilmba Yerusalem kusremba Seba yokeram kinaig.

⁸ Nane kinaig ka Gibeon ndame sunḡo tugum ta pronaig le Amasa pro nane kilesiglikina. Yoab nu kame tuku minde piye agan silikina sulumba nuṅe kame bagi tumba niṅgot sirmba let mbol kusmba nu ndek Amasa tugum kina le kame bagi ta limba kilke mbolḡe ndekina.

⁹ Tanana le Yoab ndek Amasa sana: O tira, ne maye minit e ṅga nu wai ndinammbi Amasa tuku miṅḡe ṅgue biyamba nu muuwet mumuwet ṅga

¹⁰ wai ṅaiṅammbi kame bagi kilke mbolḡe ṅgumnem ṅgumnem tina ta Amasa nu katese ndana. Kile Yoab nu kame bagi tambi Amasa funḡul sambrina le sina goka kilke mbol ndeka kummba maninkina.

Yoab nu Amasa balena sulumba nu mambo nuṅe Abisai ndoṅ Seba yokermba te-dubinaig le

¹¹ Yoab tuku kame tanḡo ande nu Amasa tuku mindesiṅ tugum tanḡe tiṅ minmba wi

kueṅka sakina: Tane David le Yoab tuku kuasmbi kande ka Yoab dubiwap ṅgina.

¹² Amasa tuku mindesiṅ ta ndin ṅgamu tanḡe ndarenḡe ndo sonḡa minna le kame kuasmbi promba mindesiṅ ndin tukulmba minna le nane ririṅga tiṅginaig le Yoab tuku kame tanḡo ta kanḡermba mindesiṅ ta didika ndin makembi kumba tawimbi kaina.

¹³ Tanamba nu Amasa tuku mindesiṅ ndin kusremba ṅganḡṅiṅmba pilna le kame kuasmbi Yoab dubimba Seba te-dubimba kinaig.

¹⁴ Seba nu Israel ma tugu ṅakmba kusreka kina ka Abel-Bet-Maka tumbran prona le mam nuṅe Bikri tuku kuasmbi nane nu dubimba tumbran sinam kinaig.

¹⁵ Tananaig le Yoab tuku kuasmbi pro Seba tumbran te sinam ket ṅginaig le ismba nane tumbran ta te-kornaig sulumba afu nane tumbran fonde tugumḡe kilke manḡurkinaig le biṅ tiṅgina le nane ta mbolḡe tiṅga kame bunaig le afu nane tumbran fonde ta sambriwam tago-tagomba minnaig.

¹⁶ Tumbran tanḡe pino ande minna. Pino ta nu wamdus kuyar mayenu ṅak. Nu ndek tumbran fonde ponḡa Yoab tuku kuasmbi wika saniṅgina: Tane isap. Kape ka Yoab sawap le ye tugum te ilwa. Ye nu ndoṅ pasa ṅak ṅgina le nane ka Yoab sanaig le

¹⁷ nu pino ta tugum kina le nu kusnana: Ne Yoabḡe e ṅgina le nu lafumba sakina: Au. Yenḡe ṅgina le pino ta nu ndek sana: O tanḡo sunḡo, ye pasa ande sani le isa ṅgina le Yoab ndek sakina: Ta maye. Saka le ye isi ṅgina.

¹⁸ Tanakina le pino tanḡe ndek teṅenmba Yoab sana: O buk nane teṅenmba sakanu. Ne piti ṅak kande ne Abel tumbran kaye le Abel mbalḡe ne tuku piti ta te-tiwamḡgaig ṅganu.

¹⁹ Sine tuku tumbran sunḡo te mayenu ndo tumbran afu Israel kilke mbolḡe mine likade ta liniṅgit. Sine tuku mine bafuknu. Sine Israel mbal tuku gabat sunḡo tuku miṅḡe kumnemḡe mineḡ. Tumbran te Sunḡonḡe kulatkate ta ne ndanḡam tuku sine tuku tumbran te ṅayo siliwam bafute ṅgina.

²⁰ Tanjaka sana le Yoab nu lafumba sakina: Ye tane tuku tumbran te nayo siliwenda.

²¹ Sine tanjo ndindo ndo biye tiwamprowig. Tanjo ta nyunu Seba. Nu Bikri kiyo nuje. Nu Efraim ma taknu mbolnje minna ta nu buk tanjo kame kile-manjurka gabat sunjo David te-siwam sakina. Ta tuku tane Seba tumba sine singap le sine tane tuku tumbran kusremba kanjig ngina le pino ta ndek Yoab sana: Ta maye. Sine tanjo ta njinfok kat purmba gabatnu te-buknjube le fonde lukamba kilim kuwa le ne kanjeramngat ngina.

²² Tanjakina sulumba pino ta kumba ka tumbran tanjo kame ndon sakina le isnaig. Ismba nane kinaig ka Seba njinfoknu kat purmba te-buknjinaig le fonde lukamba kilimnge Yoab tugumnge ndekina le nu ndek tabil fitkina le kame kuasmbi njakmba tumbran kusremba sili-silimba kinaig le Yoab ndek luka gabat sunjo sota Yerusalem kina.

David tuku piro gabat kame

²³ Yoab nu Israel kame kuasmbi njakmba tuku gabat sunjo minna.

Yehoyada kiyo nuje Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Peret mbal).

²⁴ Adoniram nu David tuku piro mbal tuku gabat.

Ahilud kiyo nuje Yehosafat nu waje kuyaram tuku piro kulatkina.

²⁵ Seva nu David tuku waje kuyaranu tanjo.

Sadok le Abiatar nale pris pirokinaik.

²⁶ Yairnu tanjo Ira nu mata David tuku pris pirokina tuku tanjo ande.

21

Gibeon mbal nane Saul tuku mbar lafunaig

¹ David nu gabat sunjo minna le guba sunjo prona le yar kenmba ma tugu njakmba nyamagan tuku fagkinaig tukunu David ndek Sunjo sana: O Sunjo, piti te ndanam prote ngina le Sunjo ndek nu sana: Piti prote te tugunu tenemba. Gabat sunjo Saulnge o buk Gibeon mbal sunjomba bale farkina le nane tuku ndare ta Saul tuku kuasmbi kile pasokate ngina.

² Tanjakina le David ndek Gibeon mbal wikina le pronaig. (Gibeon mbal nane Israel tugu kuga. Nane Amornu. Israel mbalnge o buk nane ndon pasa katmba wamdus ulendimba nane mapekam tuku sakinaig ta Saulnge pasa ta pitaimba Israel le Yuda mbal ndo Israel ma tugu mbol minwaig nga Gibeon mbal sunjomba bale farkina).

³ Kile David ndek Gibeon mbal ta kusnaningina: Sine tane mbol mbargen ta kile ye tane ndon te-tiwamngit. Tanjawi le tane Sunjo tuku kuasmbi te nyaro ningap ngina le

⁴ nane ndek David sanaig: Piti ta sine ngamuknge Saul nuje kuasmbi ngamuknge minit. Piti ta tane silwa ndametin ko gol ndametinmbi te-tiwam kumun kuga. Sine Israel tanjo afu mata bale fare nda nginaig le David ndek saningina: Ata. Ye ame manau tane mbol ki ngina le

⁵ nane lafumba sakinaig: Saul tuku wamdus ta nu sine njakmba ngaigo siglika tumbran tumu pilwa le Israel mbalnge ndo minam tuku idusna.

⁶ Ta tuku ne Saul tuku ndare mbolnje tanjo 7 madininmba singa le sine nane kilmba ka gabat sunjo Saul nuje tumbran tuguk Gibeon kumba ka tanje Sunjo am mbolnje muli njinfok panninbe le kumwaig nginaig. Tanjakinaig le David ndek nane saningina: Ta maye. Ye tanjawanngit ngina.

⁷ David nu o buk Sunjo tuku nyu mbolnje Yonatan ndon pasa katnaik tukunu nu pasa ta idusmba Yonatan tuku kiyo nuje Mefiboset mapemba nu tumba Gibeon mbal nda ningina.

⁸ Nu Armoni le Mefiboset wau nuje ande ta kilmba nane ningina. (Tanjo ar ta Saul tuku kiyo kame. Nale Aia kulim nuje Rispange kile-patike tuna).

Tanjamba David nu Saul kulim nuje Merab tuku kiyo 5 ta turmba kilmba nane ningina. (Meholanu tanjo Barsilai kiyo nuje Adriel nuje Saul kulim nuje Merab tumba kiyo kame 5 ta kile-patikina).

⁹ David ndek tanjo 7 ta kilmba Gibeon mbal ningina le kilmba ka tabe mbol kinaig sulumba ka Sunjo am mbolnge tanjo 7 ta muli njinfok panninmba taikinaig le njakmba kumnaig. Piro mbolnje wit magekinaig le

tanjo nane wit kilmba minnaig le wam ta kinaig.

¹⁰ Kile tanjo ar kumnaik ta tuku ina nakile Rispa ndek tawi urfunu afu kilmba ka tabe mbol tanje baibai ande pilmba nu ka sinam tanje minmba agam mor nguikoknje ko sar umanjje mindesin ta nyubekaig nga ki mindek furir mindek mindesin ta kulat magekina le ma ma sawe tuku ait prona.

¹¹ David nu Rispa wam kina ta sanaig le ismba

¹² nu ndek Gilead ma tugu Yabes tumbran kina ka Saul le Yonatan tuku isu kilna. (O buk Filistia mbalnje Gilboa tabe mbolnje balenikmba nale tuku mindesin kilmba ka manjurkanu ma Bet-Sannje taikinaig le Yabes mbalnje ka isu ta kua-yarkumba kinaig).

¹³ Kile David ndek nuje piro tanjo saningina le Saul le Yonatan tuku isu ta kilmba tanjo 7 Gibeon mbalnje kilmba njinfok panninginaig ta tuku isu ta ulendimba kilmba kinaig ka

¹⁴ Sela tumbran Benyamin tuku ma tugu tanje Saul le Yonatan tuku isu kilmba Saul mam nuje Kis ngukinaigmbi tanje ngukinaig sulumba gabat sunjonje wam paguniymba saningina ta kumumba kinaig. Wam kame ta denpurmba kile nane Sunjo yabanjaig le nu nane tuku yaban pasa ismba sakina le piro mbolnje nyamagan manj kumunginaig.

Israel kame mbal nane Filistia tanjo sugo sugo bale farkinaig

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma kame manj Filistia Israel ngamuknje tumba tingina le David ndek nuje kame kuasmbi kilmba Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame bumba minnaig ma ma David buk matuk kina le

¹⁶ Filistia tanjo ande nyunu Isbibenob nu pro David balewam bafuna. Isbibenob nu tanjo sugo sugo ta tuku ndare ande. Nu tuku mbanduwan gabatnu ta ainmbi wakeiwanu. Pitinu ta 3 kilo lina. Nu kame bagi kitek tumba likina.

¹⁷ Nu David balewam bafuna le Abisai pro David te-simba Filistia tanjo sunjo ta ndon kame bumba nu balena le kumna. Tanjana le David tuku kame kuasmbi pro

nu sanaig: Sine kamenu kab kande ne manj sine dubi ndaka. Ne sine Israel mbal tuku bulu tanjan kiljasingit ta kupe serikat njinaig le David nu nane ndon pasa katmba sakina: Ye manj kame mbol kine nda njina.

¹⁸ Minnaig ma ma Israel mbal manj kinaig ka Gob tumbrannje nane Filistia mbal ndon kame bunaig. Kame ta mbolnje Husanu tanjo Sibekai nu mata tanjo ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Saf balena le kumna.

¹⁹ Mara ande nane Israel mbal manj kinaig ka Gob tumbrannje Filistia mbal ndon kame bunaig le Betlehemnu tanjo Yair tuku kinjo nuje Elhanan nuje mata tanjo ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Goliat balena le kumna. Goliat nu Gatnu. Nu tuku sibugi ta sunjokanu piti njayo.

²⁰ Mara ande nane manj kinaig ka Gat tumbrannje kame bunaig. Tumbran tanje tanjo ndare ndui ta tuku ande minna. Tanjo ta nu sunjokanu kuen njayo. Nu tuku wai nyigrin ta 12 kupe nyigrin mata 12.

²¹ Tanjo ta ndek nane Israel mbal maim maim pasa saningina le Yonatannje tanjo ta balena le kumna. (Yonatan nu David aba nuje Sama tuku kinjo nuje).

²² Tanjo baikamba ta nane Gatnu tanjo sugo sugo nane tuku ndare. Nane David tuku kuasmbinje bale farkinaig.

22

David nu Sunjonje sinzanja ta tuku gare-garekina

(Mune 18)

¹ Sunjonje David Saul tuku wai mbolnje ngueu mbal njakmba tuku wai mbolnje te-luka tina le nu Sunjo tuku nyu te-dunja mune te ulna.

² Ye piti sinamnje minet ta Sunjo nu fonde karejnu tanjan ye tumba koryate.

³ Nu ndame kune tanjan ye ka sinam tanje kuirket.

Nu kandim tanjan ye kigraibkate le ngueu mbalnje ye njayo sili ndayade.

Nu ye kigraibkate le ye mine mayewet.

⁴ Sine Sunjo tuku nyu te-dunjabu.

Ye nu wika yabanjet le nu ye ngueu mbal tuku wai mbolnje te-luka tate.

⁵ Yu mbalo sugo sugo tinga ye kaiyam bafude tana nane ye nayo siliyam bafunaig.

⁶ Nane ye tumba muli-muliyinaig le ye kume dirmba

⁷ wamdus piti nak minmba yije Mbara Sungo ye turyuwa nga wiken le nu nuje tukul wande mbolnge ye tuku wi ta isna.

⁸ Tana Kuate nu nane tuku gubrana le kilke samba buru-burukina.

⁹ Nu tuku fumbe burok kumam pa guwa prona.

Minje kumam pa sungo krajer-krajerka tui fat tana pirsiparsinaig.

¹⁰ Nu samba malanga talka gau dabuk dabuk mboltinga ndekina.

¹¹ Nu enel mbol minyokina le bubre pinderka kinit tana fumba tumba ndekina.

¹² Ma furir sungo sawe ma kimkanu suk nu tumba songina le

¹³ telin sana le ma kilnamba ndekina.

¹⁴ Tana le Sungo samba mbolnge kuaila fudukate tana kuenka sakina le

¹⁵ ma telinmba tui fat tana ngeu mbal ninde farna le kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Sungo nu ngeu mbal tuku gubra kagli firka nane saninge likumba mingembi bubre fitkina le yu paraka yu sinamok agana ta nakmba kilim kinaig.

¹⁷ Tanaig le Sungo nu wai sirmba ye teluka tina.

¹⁸ Ngeu mbal sangriknu ye te-ibenyam bafunaig le Sungo nu ye teluka tina.

¹⁹ Ye piti sungomba nak minen le nane pro ye ndon kame bunaig ta Sungo nu ye kusre ndayina.

²⁰ Nu ye tuku garena tukunu nu ye teluka tina le ye mine mayewen.

²¹ Ye manau tinreknu ndo dubimba minen le nu lafumba wam mayenu ye mbol kina.

²² Ye Sungo tuku tukul pasa ndo dubiwen sulumba Kuate ngumne ndawen.

²³ Ye nu tuku tukul kame mara mindek idus timba dubininmba minmba nu tuku pasa pitai ndawet.

²⁴ Ye nu tuku am mbolnge purfen nu minmba une manau ke ndaken.

²⁵ Ta tuku Sungo nu ye tuku manau ta lafumba manau mayenu ye mbol kina.

²⁶ O Sungo, sine ne kusre ndanube ta ne mata sine kusreke nda.

Sine manau purfen nu ndo kumba minbe ta ne manau mayenu ndo sine mbol kate.

²⁷ Sine mbar manau kumba minbe ta ne lafunu nayonu sine singit.

Sine manau tinreknu ndo dubibe ta ne lafunu manau tinreknu sine mbol kate.

²⁸ Sine singine nyu yabukube ta ne sine kile-luka kilit.

Sine singine nyu payamkube ta ne sine tuku nyu kile-ibenkamngat.

²⁹ O Sungo, ne ye tuku bulu tana ma furir pitaite.

³⁰ Ne ye sinzanya le ye ngeu mbal tuku fonde karen nu lukamba nane kile-ibenkamngit.

³¹ Kuate tuku manau purfen nu ndo. Pasa nuje ta tinreknu ndo.

Nu kandim tana nuje mbal kigraibkate.

³² Sungo nu Mbara ndindo. Nu ndo ndame kune sungo tana sine kilmba korsingit.

³³ Kuate nu ye kuirkam tuku ma mayenu. Nu ye kambim tuku ndin mayenu fungit.

³⁴ Nu ye tuku kupe sangri pilete le ye sangri tinga kinenomet.

³⁵ Nu ye tuku wai sangri pilete le ye tui karen nu didiket.

³⁶ O Sungo, ne ye sinzanyumba nane kandim sangrinu ye sumba kaiyate le ye nyu nak minet.

³⁷ Ne ye ndin mayenu tumyate le ye kupe baslenga bari ndanget.

³⁸ Ye ngeu mbal kogronka nakmba kilmba nago siglike suluwen le

³⁹ nane gororomba ye tuku kupe tugum tange ndekinaig.

⁴⁰ Ne ye sangri pileyina le ye kame mbolnge ngeu mbal nakmba kile-ibenken.

⁴¹ Ne ye sinzanyina le ngeu mbal nakmba kua ka sili-silinaig le ye nane kilmba nago sigliken.

⁴² Nane wikinaig ta andenđe nane kile-luka kile ndakina.

O Sunđo, ne mata nane ismba nda isanu sukna.

⁴³ Ye nane kilmba tidonđ firfirken le nane kukedu suk pronaig.

⁴⁴ Israel mbal afu nane ye ndonđ kame bumba ye te-ibenđyam bafunaig le ne ye te-luka tumba nane tuku gabat madiyina.

Tanđo pino buk nane ye gilai ta nane kile ye tuku minđe kumnemđe minig.

⁴⁵ Rawe mbal ye tugum promba dagol tidronđa lokade. Nane ye tuku pasa ismba dubide.

⁴⁶ Nane nanđine tumbranđ fonde karenđu nak ta kusreka kuru-kuruka ye tugum prode.

⁴⁷ Sunđo nu abo tugu nak. Nu ye tuku ndame kune sunđo tanđanđ ye tumba kaiyate. Kuatenđe ye te-luka tina. Ta tuku sine nu tuku nyu te-dunđube.

⁴⁸ Nu nđuueu mbal nakmba kile-ibenđka ye sinzanyate le nane nakmba ye kumnemđe minig.

⁴⁹ Yinđe nđuueu mbal nđgamuknđe nu ye kor mayeyate.

O Sunđo, ne yinđe nđuueu mbal nđgamuknđe ne ye kigraibka ye sinzanđ mayeyina sulumba ne ye madiyumba nane tuku gabat pilna le minet.

⁵⁰ Ta tuku ye kile kasomok mbal tuku am mbolnđe gare-gareka ne tuku nyu te-dunđet.

⁵¹ Kuate nu ye gabat sunđo mini nđa madiyina.

Mara mindek nu ye turyina le nđuueu mbal nakmba kile-ibenđken.

Nunđe ranđun mayenu kume pur manđuau mara mindek ye mbolnđe yinđe ndare mbolnđe tuturmba minmba minamnđgat.

23

David tuku wam pagu pasa

¹ Pasa te David tuku wam pagu pasa.

Ye David Yesi tuku kinđu nunđe yenđe wam pagu pasa te saket. Yakob tuku Mbara Sunđo Sanđri Nayo nunđe ye gabat sunđo minam tuku madiyina le tanđo nakmba tuku am mbolnđe ye nyu sunđo nak minet. Ye

mune magenu sunđomba Israel mbal nindam tuku kuyarke liken. Ye yinđe pasa tukulmba tenđemba saket.

² Sunđo tuku Guwanđe ye sayate le pasa kukliwet.

Nunđe ye tuku minđe tumba tane wam pagutinđit.

³ Israel mbal tuku Mbara nu ndame kune sungokanu tanđanđ sine kilmba kaisinđit. Nu tenđemba ye sayina.

Gabat sunđo nu Kuate kumnemđe minmba manđuau tinđreknumbi tanđo pino kulatkate ta

⁴ nu ki kitek prowam tuku ma tugu ramba gau purfemba ki bulunđate tanđanđ. Nu ki promba mbai nđgislu anđa wanj mbol linđenkanu tanđanđ.

⁵ Sunđonđe ye tuku ndare tuturmba kanđat ta nyaro ninđuwa.

Nu o buk ye nak wamduş ulendimba pasa katna ta nu pasa ta mbile nda.

Nu mara mindek nunđe ranđun mayenumbi ye sanđri pileyate le ye mine mayewet.

⁶ Tanđo nđagonu ta Kuatenđe muli ago nak tanđanđ kilmba kile-pankamnđgat.

Tanđo andenđe muli ago nak ta nunđe waimbi biye nda.

⁷ Nu muli ago nak ta mbanimbi silimba ka pasokam tuku ma mbolnđe manđgurka pa diknđuwa le ugmba tatrukanđgat.

David tuku kame gabat sugo kenđmba

⁸ David tuku kame gabat sugo sugo tuku nyu kat nanđine ta tenđemba.

Yoseb Basebet nu kame gabat sugo kenđ ta tuku ambonđanu gabat. Tanđo ta nu Takemon mbal tuku ndare. Ait ande nu kame mbolnđe mbanduwanđ biymba kame bumba nđuueu mbal 800 bale farkina le kumnaig.

⁹ Nu dubiknu ta Dodo kinđu nunđe Eleasar. Eleasar nu Aho mbal tuku ndare. Nu mata David tuku kame gabat sugo kenđ ta tuku ande. Ait ande nu David ndonđ minna sulumba Filistia mbal kame tuku manđgurka minnaig le nale ndek Filistia mbal ta kame tuku kile-saika minnaik. Tanđanaik le nane promba kame bunaig le Israel mbal nakmba kua ka sili-silinaig le

¹⁰ Eleasar nunđe ndo tinđa Filistia mbal ndonđ kame bumba kina ka ka nu matuk

kumba wai kume tirina ta nu kame bagi kusre ndana. Ait ta mbolŋge Sunŋonge Filistia mbal kile-ibenŋkina le Israel mbal kua ka sili-silinaig ta nane maŋ luka Eleasar tugum promba Filistia mbal kume farnaig ta tuku ŋgaro yubenŋgam tuku minde piye agaŋ ta paske likinaig.

¹¹ David tuku kame gabat sugo keŋ ta tuku inum ta Agi kiŋo nuŋe Sama. Taŋgo ta Hararnu. Ait ande nane Filistia mbal pro Lei tumbraŋŋge piro ande tugumŋge kame tuku kuaneka tiŋginaig le Israel mbal nane kaŋgerka kua kinaig.

¹² Taŋanaig le Sama nu kua kine ndaka nu piro sinam taŋge tiŋga nane Filistia mbal kilke ta tubekaig ŋga kame tiŋga Filistia mbal ta bale farna. Ait ta mbolŋge Sunŋonge Filistia mbal ŋakmba kile-ibenŋkina.

¹³ Mo ait mbolŋge Filistia tuku kame kuasmbi afu pro Refaim ma gutoŋ taŋge kame tuku kuaneka minnaig le David nu Adulam tuku ndame burok sinam taŋge minna le nu tuku kame gabat sugo keŋ ta nu tugum pronaig.

¹⁴ Taŋanaig le David nu tabe poŋga nuŋe fonde kareŋnu sinam kumba ka taŋge minna le Filistia mbal buk Betlehem tumbraŋ tinaig.

¹⁵ Tinaig le David ndek nuŋe tumbraŋ idusmba kule parana sulumba sakina: Ye kumba ka Betlehem tumbraŋ fonde malaŋgambi kule burok sinamŋge kule bulbulmba prote ta ye nyam parayate ŋgina.

¹⁶ Taŋakina le nane gabat sugo keŋ ta tiŋga kinaig ka Filistia mbal Betlehem kulatka minnaig tambik ri ndamba nane ndoŋ kame bumba ka sinam ka David kule burok sakina ta kunymba tumba pro David tunaig kande nu nyam mbulmba kule ta tumba Sunŋo tuku atraukina sulumba

¹⁷ ndek sakina: O Sunŋo, ye kule te nyi ta taŋgo kame te tuku ndare nyanu taŋaŋ. Nane kumam tuku ndin mbolŋge kagig ka kule kunymba prowaig ŋgina. Taŋakina sulumba nu kule ta nyam mbulmba atraukina.

Gabat sugo keŋ ta nane taŋamba ndo maŋau ke likinaig le Israel mbal ŋakmba nane tuku saka minnaig.

David tuku kame gabat afu

¹⁸ Yoab mambo nuŋe Abisai nu kame gabat saŋgriknu 30 ta tuku gabat naŋgine. (Nale tuku ina nakile Seruya). Ait ande Abisai nu nuŋe mbanduwaŋ tamba ŋgueu mbal 300 kilmba bale farna le kumnaig tukunu nu taŋgo 30 ta ŋgamukŋge nu taŋgo nyu ŋak minna.

¹⁹ Taŋamba minmba nu nane tuku gabat mayok kina ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemŋge minna.

²⁰ Yehoyada kiŋo nuŋe Benaya nu mata kame taŋgo ande nyu ŋak minna. Benaya nu Kabselnu. Nu kuru kuru ndaka ŋgueu mbal sunŋomba bale farkina sulumba Moabnu kame taŋgo nyu ŋak armba turmba bale farkina le kumnaik. Bidu tiŋga ma tido pilna ait ta mbolŋge nu burok ande sinam kumba ka laion ande balena le kumna.

²¹ Taŋamba ait ande nu ka Isipnu taŋgo sunŋo ande te-silikina. Taŋgo ta nu nuŋe mbanduwaŋ biye ŋak minna le Benayaŋge mbanduwaŋ yaimba tumba nu balena le kumna.

²² Benaya nu maŋau taŋamba ndo ke likina sulumba nu gabat 30 ta tuku ande minna.

²³ Nu nane ŋgamukŋge nyu ŋak minna ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemŋge minna.

²⁴ Kame gabat 30 ta tuku nyu kat naŋgine ta teŋenmba.

Ande Asahel nu Yoab tuku mambo nuŋe. Ande Elhanan nu Betlehemnu. Mam nuŋe Dodo.

²⁵ Sama le Elika nale Harodnu.

²⁶ Heles nu Paletnu. Ira nu Tekoanu. Mam nuŋe İkes.

²⁷ Abieser nu Anatotnu. Mebunai nu Husanu.

²⁸ Salmon nu Ahonu. Maharai nu Netofanu.

²⁹ Heleb nu mata Netofanu. Mam nuŋe Bana. Itai nu Gibeau Benyamin ma tugu mbolok. Mam nuŋe Ribai.

³⁰ Benaya nu Piratonna. Hidai nu Gas ma gutoŋ mbolok.

³¹ Abi-Albon nu Arbatnu. Asmafet nu Bahurimnu.

³² Eliaba nu Salbonnu. Yasen tuku kiŋo kat nuŋe mata nane ŋgamukŋge minnaig.

Tanjo ande nyunu Yonatan nu mata nane ndon minna.

³³ Samat nu Hararnu. Ahiam nu Hararnu. Mam nuje Sarar.

³⁴ Elifelet nu Makanu. Mam nuje Ahasbai. Eham nu Gilonu. Mam nuje Ahitofel.

³⁵ Hesro nu Karmelnu. Parai nu Arbnu.

³⁶ Igal nu Sobanu. Mam nuje Natan. Wa nuje Hagri.

³⁷ Bani nu Gadnu. Selek nu Amonnu. Naharai nu Berotnu. Nu Yoab tuku kandim aganj ndende kugrakanu tanjo.

³⁸ Ira le Gareb nale Itranu.

³⁹ Uria nu Hitnu. Nane ulendimba tanjo 37 minnaig.

24

David nu Israel mbal Yuda mbal pilenja burke likina

¹ Ait ande Sunjo nu Israel mbal tuku gubrana le nu nane Davidnje piti ninguwa nga nu sana: Ne kumba Israel tanjo pino Yuda tanjo pino njakmba pilenijmba burke lika ngina.

² Tanjakina le David ndek nuje kame gabat Yoab wam pagumba sana: Ne tinga naje gabat kame kilmba ka singine kuasmbi Israel tanjo pino njakmba burkap. Tane Israel ma tugu njakmba mbol kape sulumba Israel tanjo pino burkap le ye tanjo giganmba minig ta katesewi ngina le

³ Yoab ndek lafumba nu sana: O gabat sunjo, naje kuasmbi Israel mbal Sunjonje sinzanjinguwa le tanjo pino puluka tugeka sunjomba prowaig nga iduset ta kile ne ndanam tuku tanjo pino burkam sakate? Wam ta mayenu ndo kuga ngina kande

⁴ gabat sunjo nu Yoab nuje gabat kame piro ta kuwaig nga dirnanga minna le nane nu tuku pasa dubimba ndek Israel tanjo pino burnu kinaig.

⁵ Kinaig ka Yordan kule pakarka Aroer tumbran pronai. Tumbran ta Gad ma tugu mbolnje ma gutonje minit. Tanjamba nane tumbran ta kusremba kinaig ka Yaser tumbran pronai sulumba

⁶ Yaser kusremba kinaig ka Gilead ma tugu mbol kumba ka Kades tumbran pronai. Tumbran ta Hit mbal tuku kilke mbolnje minit.

Tanjamba nane man tinga kumba ka Dan ma tugu mbol promba kinaig ka Sidon tumbran pronai.

⁷ Pro tanje nane luka kinaig ka Tirus tumbran pronai. Tumbran ta fonde karennumbi koranu.

Tirus tumbran kusremba kinaig ka Hivi mbal tuku tumbran kame Kanan mbal tuku tumbran kame ta njakmba kinaig ka Berseba tumbran Yuda ma tugu mbol pronai.

⁸ Nane ka ma tugu njakmba mbol kumba piro ke sugluka tambun 9 ait 20 kinaig le man luka Yerusalem pronai.

⁹ Tanjamba Yoab ndek gabat sunjo tugum kina sulumba sana: Israel mbal tanjo 800,000 nane ne tuku kame tanjo pirokam kumun. Yuda mbal tanjo 500,000 nane ne tuku kame kuasmbi pironu kumun ngina.

¹⁰ Kile David nu wam kina ta tuku wamdus pitina le nu ndek Sunjo yabanjmba sana: O Sunjo, ye nginngan manjau kumba sinjka uneken. Ne ye tuku une ta sauka gilainja ngina.

¹¹⁻¹² Tanjakina le Sunjo ndek David tuku tuan tanjo Gad wam pagumba sana: Ne ka tenjmba David sawa. Sunjo nu piti sugo kenjmba ne tanmbim iduste ta ne ismba inum pilemba madiwa nga sawa. Nu inum madiwa ta ye tanjamba kamngit nga Gad sana.

¹³ Mafena le David nu abongina le Gad nu tugum promba pasa ta njakmba David kubeu tumba sana: Sunjo nu piti sugo kenjmba ne tanmbim iduste ta ne ta tuku inum madiwa. Ne kilke tugu te mbol guba sunjo yar 7 minwa nga madiwamngat e? Ko naje ngueu mbalnje kamembi yok-ernuwaig le tambun kenjmba kua ka ma baknu mbolnje kuirka minamngat e? Ko guaze sunjo ait kenjmba Israel tanjo pino bale farwa nga idusmba madiwamngat e? Ne wamdus pile timba piti sugo kenjmba te tuku inum madiwa le ye ka Sunjo sawi ngina.

¹⁴ Tanjakina le David ndek Gad sana: Ye wamdus matuk tukulka piti sunjogate. Sunjo nu sine make patikate tuku tukunu nuje wamdus ndanjmba kam idusmba ndeta kuwa ta ye ngueu mbal pro kamembi

yokeryam wam ta ndo ye mbulit nga Gad sana.

¹⁵ Kile Sunjo nu guaze sunjo ande pilna le Israel ma tugu njakmba kumungina. Israel tanjo guazembi bale farna ta ulendika 70,000.

¹⁶ Sunjo tuku enel guaze tamba tanjo pino bale farkam tuku piro tuna ta nu buk Yerusalem mbal njaigo siglikam bafuna le Sunjo nu wamdus te-ibenja sulumba enel peuna. Peuna le enel nu Yebusnu tanjo Arauna tuku kilke tugumnje tingina.

¹⁷ David ndek mambilmba enel tanjo pino bale farmba minna le kanjerna sulumba nu Sunjo sana: Mbar te ye tuku. Yenge mbar te ken. Tanjo kame sinamanzerok te tuku mbar kuga. Piti te ye mbolnje yije ndare mbolnje prowa ta maye nga Sunjo sana le

¹⁸ ki ait ndui ta mbolnje ndo Gad nu David tugum kumba sana: Ne kaye ka Arauna tuku kilke mbolnje ndame turanja Sunjo atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwa nga sana le

¹⁹ nu ndek Sunjo tuku pasa ta dubimba kumba ka Gad nu sana tanjamba ndo kina.

²⁰ Kile Arauna mambilna kande gabat sunjo nuje piro mbal ndon nu sota pron-aig le kanjerkina sulumba nu David tumailamnje dagol tidronga loka

²¹ kusnana: O gabat sunjo, ne ndanam ye tugum te prote ngina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kilke te piyawam prowet. Piyamba guaze sunjo prote te kugawa nga Sunjo atraukam tuku pa lanlan ande wakeiwamngit nga sana.

²² Tanjaka sana le Arauna ndek David sana: O gabat sunjo, kilke te ne ake ta sulumba Sunjo atraukam tuku sakate tanjamba ka. Ye tuku makau minig te kila sulumba makau tuku pirokanu suku aganj ndende te turmba kilmba fetfetmba Sunjo atraukam tuku pa diknga ngina sulumba

²³ nu nuje aganj ndende ta njakmba kilmba David kile-tumba sana: Nanje Mbara Sunjo nu ne tuku atrau tuwa ngina.

²⁴ Tanjakina le David ndek lafumba sana: Kuga. Ye aganj ndende ta njakmba ndametinmbi piyawamngit. Ye aganj inum ake yainumba yije Mbara Sunjo atrauke nda nga sana. Tanjaka sana sulumba nu

kilke makau kilna ta ulendimba silwa ndametinjon 5-mbi piyana.

²⁵ Tanjamba nu ndame kilmba turanja pa lanlan wakeimba makau afu bale farmba pasokina le ugnaig. Tanjamba man Sunjo ndon wamdus ulendikam tuku makau afu ta kilmba pasokina le ugnaig le Sunjonje guaze sunjo Israel ngamuknje minna ta pitaimba tukulna le kugana.

DAVID TUKU MUNE MUNE WANJE DAVID TUKU MUNE

51

David nu Batseba ndon unekina le tuan tango Natan pro David mbar manau kina ta tuku sana le David nu mune te kuyarna.

¹ O Kuate, kume pur manau ta ne tugu. Ne sine make patikate wam ta mata sungokanu.

Ta tuku ne ye mapeyumba ye tuku une njakmba sauka kile-sika.

² Ne ye tuku mbar manau njakmba sauka gilainga le ye ne am mbolnge tinreknu purfen nu mayok ka.

³ Ye sinjka mbaren sulumba une manau ken. Wam ta ye mara mindek idusmba minet.

⁴ Ye ne am mbolnge mbaren. Mbar ta ne kumamma ken.

Ta tuku ne kumumbi ye tumba pasa mbolnge pilit.

⁵ Ye inanage te-pile ndakina ait ta ye une njak minen.

Nu ye te-pilna le ye mbar manau kam tuku ndo mayok kan.

⁶ Ye manau purfen nu tugusek ndo dubiki nga ne wamdus sungo njak minit. Ta tuku ne wamdus kuyar mayenumbi ye sinzanya.

⁷ Ne ye tuku une ta njakmba sauka kile-sika. Tanawa le ye ne am mbolnge purfen nu ndo mayok ka.

⁸⁻⁹ Ne ye piti sungo sina le ye tuku sangri njakmba kuganaig.

Ne ye tuku mbar manau ta kile-sikumba ye tuku une ta nduiye gilainga.

Tanjamba ne nanje gare manau ta ye sa le ye manj gare-gareki.

¹⁰ O Kuate, ne ye tuku ngamunggal purfeu sera sulumba ye tuku wamdus te-tiwe sa le ye ne ndo dubinam idusi.

¹¹ Ne ye pitai ndayumba nanje Tukul Guwa mata ye yai ndaya.

¹² O buk ne ye te-luka tina le ye gareyina. Tanjamba ndo ne nanje gare manau ta sa le ye manj gare-gareki.

Ye mara mindek ne ndo dubinam tuku wamdus tamba sinzanya.

¹³ Tanawa le ye une njak mbal ne tuku wam tugusek ta tumningi le nane mbilka ne dubinamngai.

¹⁴ O Kuate, ye ndare kutuwen ta idusmba ne ye kasuryumba pasa mbol pile ndaka.

Ne ye mapeyumba ye te-luka ta le ye ne tuku manau tinreknu ta idusmba mune-munekamngit.

¹⁵ O Sungo, ne ye sinzanya le ye manj yinje mingembi ne tuku nyu te-dungi.

¹⁶ Ye ne tuku atrauka aganmor kilmba bale farmba pasoki le ugwaig ta ne nzali ndanate.

¹⁷ O Kuate, ye tuku atrau agan ta ye yinje nyu te-ibenmba ne kumnemnge mini ta ne nzalinate.

Ye ngamunggal biye mbilmba ne tugum prowi ta ne ye pitaiye nda.

¹⁸ Ne Yerusalem fonde karennumbi tekormba nanje nzali dubimba Sion mbal sinzaninga le nane mine magewaig.

¹⁹ Tanjamba nane tukul dubimba makau pailnu kilmba ne tuku atrauka aganmor ta bale farmba pasoka ugwaig le ne gare-garekamngat.

YONA

Yona tuku wam patit

David nu kumna le kiŋo nuŋe Solomon nu tuku ma tumba Israel mbal Yuda mbal kulatka minna. Solomon tuku ait mbolŋge nane piti afu kaŋger ndaka mine mayenaig.

Solomon nu kumna le kiŋo nuŋe Rehoboam nu tuku ma tina le Israel mbal nane taŋgo ta mbulmba nu nane kulat ndakuwa ŋga gabat sunŋo ande kise madi-naig. Taŋanaig le Rehoboam nu Yuda mbal ndo kulatka minna.

Taŋamba Israel mbal Yuda mbal nane nduiye fet arnaig le David tuku ndare turmba kina ta nane Yuda mbal ndo kulatka minmba minnaig. Nyu kat naŋgine ta Matteus 1.6-11 mbolŋge mine likade.

Ait ta mbolŋge tuan taŋgo sunŋomba nane Israel mbal Yuda mbal ŋgamukŋge minmba nane rironŋ pasa saniŋmba minanu.

Nane tuku nyu kat naŋgine Elia Elisa Aisaia Yeremia nane afu turmba.

Yona nu Kuate ram kua kina

¹ Mara ande Sunŋo nu Amitai kiŋo nuŋe Yona wam pagumba sana:

² Ne tiŋga Nineve tumbranŋ sunŋo ta kaye sulumba rironŋ pasa niŋga. Ye nane tuku wam ŋaigonu sunŋomba ke likade ta ye kaŋgerket ŋgina.

³ Taŋakina le Yona nu Sunŋo ram kua ka Spen kilke mbol kambim bafuna sulumba kile nu tiŋga Yafo tumbranŋ fudinŋ ta mbol kina ka taŋge waŋ ande Spen kambim bafuna ta te-silikina sulumba Sunŋo ram kua ka waŋ ta piyamba poŋga kinaig.

⁴ Nane kinaig le kile Sunŋoŋge bubre saŋgrinu yu mbolŋge pilna le prona. Bubre saŋgrinu taŋge waŋ tumba sambriwa le fokam bafuna le

⁵ waŋ kulatkanu taŋgo kame nane wamdus fulilka kuru kuru mayemba naŋgine mbara yimyam wike likinaig sulumba nane waŋ piti sunŋo tina ta bulkuwa ŋga agaŋ ndende afu waŋ mbolŋge paska kilmba yu mbol pankinaig ta Yona nu katese ndana. Nu waŋ sinam nziŋge kinymba gilaiŋgina.

⁶ Kile waŋ ta tuku gabat Yona te-silika kuanemba sana: Ne ndaŋam tuku kinymba minit? Ne tiŋgumba naŋe mbara wika le nu sine sinasiŋmba tursiŋguwa le sine ŋgisi ndakube ŋgina.

⁷ Taŋakina le waŋ kulatkanu taŋgo kame nane naŋgine naŋgine sakinaig: Sine kagmaika taŋgo ande tuku nyu mayok kuwa ndeta nuŋge mbarna le sine ŋgisikam bafuweg te kila palmbimŋgig ŋginaig. Nane taŋamba kagmaikinaig kande Yona tuku nyu mayok kina.

⁸ Taŋana le nane nu sanaig: Sine piti sunŋo teg te tugunu te-mayokmba sasiŋga le sine isbe. Ne ame piro ŋak? Ne anikok? Ne kilke tugu ndaŋ tuku kuasmbi ŋginaig le

⁹ Yona ndek nane tuku pasa lafumba saniŋgina: Ye Hibrunu. Ye Sunŋo tuku nyu kurauket tuku. Nu samba mbolok Mbara. Nuŋge yu kilke turmba kile-mayokkina ŋgina.

¹⁰ Taŋakina sulumba Yona nu Sunŋo ram kua kina ta kubeu niŋgina le waŋ kulatkanu taŋgo kame nane ismba kuru kuru sunŋo tinaig sulumba Yona sanaig: i ... Ne siŋka mbar sunŋona ŋginaig.

¹¹ Bubre kile saŋgri tiŋgina le yu mbalo sugo sugo tiŋginaig le waŋ kulat taŋgo nane ndek sakinaig: Sine ne mbolŋge ndaŋbe le yu mukuwa le sine mine mayewamŋgig ŋginaig le

¹² Yona nu ndek saniŋgina: Ye tumba yu mbol bukŋgap le yu mukuwamŋgat. Yenŋe mbaren le yu mbalo sugo sugo te tiŋgade le tane piti tade ŋgina.

¹³ Taŋakina le nane waŋ kulat taŋgo waŋ tumba makembi kambim bafumba nane saŋgri tiŋga koikinaig. Koikinaig ta yu saŋgri tiŋgina le nane waŋ tumba piyal kambim fugumba

¹⁴ Sunŋo wika sanaig: O Sunŋo, sine taŋgo te tumba yu mbol bukŋgube le nu kumwa le ne sine pasa mbolŋge patika le ma ŋayo mbolŋge ŋgisi ndakube. O Sunŋo, ne naŋe nzali ndo dubimba wam te kate ŋginaig.

¹⁵ Taŋakinaig sulumba nane Yona tumba yu mbol bukŋginaig le yu ndek mukuna.

¹⁶ Yu mukuna le taŋgo kame ta Sunŋo tuku kuru kuru sunŋo tumba agaŋmor ande balemba Sunŋo atraukinaig sulumba nu tuku pasa saŋgri pilenaig.

¹⁷ Yona tumba yu mbol bukɲginaig le Sunjo nu kualegan sunjo ande sana le nu promba Yona tumba ɲinkina. ɲinkina le Yona nu mara keɲmba furir keɲmba kualegan funjul sinam tanje minna.

2

Yona nu Kuate gare pasa tuna

¹ Yona nu kualegan funjul sinamɲe minmba nuɲe Mbara Sunjo gare pasa tumba sakina:

² O Sunjo, ye piti sunjo kurawit sulumba ne wikit le ne ye turyat. Ma ɲayonu kumanu mbal tuku ma mbolɲe minit sulumba ye ne tuku wi kuenkit le ne isat.

³ Neɲe ye bukɲgat le ye yu buto sinam nzi kat. Yunje ye songat le yu mbalo sugo sugo ye mbolɲe ɲgurkaig le

⁴ ye sakit: Ne ye pitaiyat. Ne tuku tukul wande ta ye maɲ kanjere nda ɲga sakit.

⁵ Yu mbalo ye mbolɲe ɲgurmba minaig le ye tuku mabsen tukulkat le yunje ye ɲak songat. Yu sinamok anjanje ye tuku gabat songat.

⁶ Ye yu sinamɲe tabe minig ta tugunu tugum nzi kat. Ma ta ɲayonu ndo ye tukulyat ta o Kuate Sunjo, ne ye maɲ luka te-mayokyat le ma ɲayonu ta kusrewit.

⁷ O Sunjo, ye kumam tuku kamusit sulumba ye ne idusnumba yabaɲnit le ne samba mbolɲe nane tukul wande sinamɲe ne isat.

⁸ Nane afu yabri mbara dubikade ta nane ne kusrenade ta

⁹ ye munembi ne tuku nyu te-dunja ne atraukamɲit. Ye ne ndon tumamba pasa sanjri pilewen ta maɲ kamɲit.

O Sunjo, neɲe ndo sine kile-luka kilit le sine abo ɲak mineg ɲga sana.

¹⁰ Kile Sunjo nu maɲ kualegan ta sana le kumba ka piyalɲe Yona ɲgilikina le mayok kina.

3

Yona nu Nineve kina

¹ Sunjo nu maɲ lato Yona wam pagumba sana:

² Ne tinja Nineve tumbran sunjo ta kaye sulumba pasa ye ne sanet te kuklimba saka ɲgina.

³ Tanjakina le Yona nu tinja Sunjo tuku minje dubimba Nineve kina. Nineve nu tumbran sunjo pasa ɲak. Tango ande tumbran ta dubimba make inum kumam kambim ɲga ta nu mara keɲnu mbolɲe ta prowanu.

⁴ Kile Yona nu tugu pilmba tumbran sunjo ta dubimba kina ka ki butunina le furiram nu wi kuenka nane saninina: Ait 40 kugawaig le Kuatenje Nineve tumbran te te-ɲgisiwamɲat ɲga saninina le

⁵ Ninevenu tanjo pino nane Kuate tuku pasa ta ismba sonja nane ndek saki-naig: Sine ɲakmba nyamagan pinka tanjo nyu ɲak tanjo nyu kugatok sine ɲakmba ɲgamunjal biye mbilmba sinamanzer tawi tinje ɲginaig.

⁶ Kile Nineve tuku gabat sunjo ta pasa ta ismba nuɲe minyokam mbili sunjo maditaknu ta kusremba nuɲe mindepiye mayenu ta paska pilmba sinamanzer tawi tinmba kuke tugu sinamɲe minyok minna.

⁷ Tanjamba nu tanjo afu kukulɲinina le nane kumba ka Ninevenu tanjo pino ɲakmba wam paguka sanininaig: Singine gabat sunjo nuɲe gabat kame ndon nane tenenmba sakaig. Tane tanjo pino aganmor ɲakmba nyamagan kule pinka ndanyap.

⁸ Tane ɲakmba aganmor turmba sinamanzer tawi tinmba tane Kuate wika yabaɲap sulumba tanjine wam ɲaigonu ta ɲakmba kusreka mine maɲau ɲaigonu ke likade ta turmba ɲakmba kusrekap.

⁹ Sine tanjabe le Kuate nu sine tuku gubra sunjo pilit ta wamdus mbilmba kusrewa le sine ɲgisike nda. Gabat sugo sugo nane tanjakaig ɲginaig.

¹⁰ Kile Nineve mbal nane wam ɲaigonu ɲakmba kusrekinaig le Kuate nu wam kinaig ta kanjerka nane tuku gubra sunjo tina ta wamdus biye mbilna sulumba nu nane kile-ɲgisikam sakina ta ke ndakina.

4

Kuate nu Nineve mapena le Yona nu gubra tina

¹ Yona nu wam ta tuku ɲgamunjal ɲayonja nu gubra tina sulumba

² nu Sunḡo yabaḡm̄ba sana: O Sunḡo, ye yiḡe tumbraḡḡe minm̄ba ne Nineve tumbraḡ ḡgisiwe nda ta o buk katesewen. Ta tuku ye kua ka Spen kambim bafuwen. Ne sine sinasiḡm̄ba mapekate tuku Mbara ta ye kila. Ne pitik gubra ndanate tuku. Ne sine tuku kume purte tuku. Ne wamduḡ biye mbilmba taḡḡo tuku mbar ne lafu ndate.

³ O Sunḡo, ne ye baleya. Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko ḡgina le

⁴ Sunḡo nu ndek sana: Ne gubranate wam ta kumumbi e ḡgina.

⁵ Kile Yona nu tumbraḡ sunḡo ta kusremba kumba ka ki prote kumamḡe minyokina. Nu baibai ande nzaḡnu pilmba ta kumnemḡe minyok minm̄ba ame wam tumbraḡ sunḡo ta mbolḡe prowamḡat ḡḡa tairḡḡa minna.

⁶ Taḡana le Yona kiḡe piyikat ḡḡa Kuate Sunḡoḡe ail ande te-mayokna le ail ta sunḡoka nzaḡnuḡe nu kaina. Yona nu ḡgamuḡḡal ḡayoḡḡina ta kusrewa ḡḡa taḡana le Yona nu ail ta kaḡgerm̄ba gare sunḡo tina.

⁷ Mafena le maratukuk Kuate nu ḡguakile ande kukulna le promba ail sumbailnu ta nye fofona le ail ta kummba kareḡḡina.

⁸ Kile ki pro saḡḡri tiḡḡina le Kuate nu bubre paknu ki prote kumamḡe pilna le prona. Kiḡe Yona gabatnu piyna le nu am purm̄ba ndeke dirna sulumba sakina: Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko ḡgina le

⁹ Kuate nu Yona sana: Ail te kummba kareḡḡat le ne gubranate wam ta kumumbi e ḡgina le nu ndek sakina: Au. Ye kumumbi gubrayate. Ye gubra tet ta dubimba kumi ta maye ḡgina.

¹⁰ Taḡakina le Sunḡo nu Yona sana: Furir ndindo mbolḡe ail te promba sunḡokat. Furir ande mbolḡe nu kummba kareḡḡat. Ne ta tuku piro kareḡ ndakat. Neḡe nu tesunḡo ndawat. Ndaḡam tuku ne ail ta tuku ninankate?

¹¹ Ye mata taḡamba ndo Nineve tumbraḡ tuku sina sunḡoyate le mapewet. Tumbraḡ sunḡo ta kiḡo kame foḡfoḡ gudomm̄ba 120,000 ta lite. Nane mbar kugatok. Aḡam̄mor mata gudomm̄ba minig ḡḡa Yona sana.

[Tuan taḡo sunḡomba Israel mbal Yuda mbal riroḡ pasa niḡḡanu kande

nane ism̄ba nda isanu sukmba yabri mbara kanunu mbariḡniḡm̄ba minanu.

Taḡawanu le Kuate nu Babilon gabat sunḡo Nebukadnesar wamduḡ tuna le nu pro nane ndoḡ kame bumba kusem wande sunḡo Solomonḡe te-tina ta turm̄ba ḡayo silimba Israel mbal Yuda mbal ḡakmba muliḡ kilmba Babilon kilke mbol kinaig. (Aposel 7.42-43 kaḡgerap).

Israel mbal nane Babilon kilke mbolḡe minnaig ma ma yar 70 kinaig le Daniel tuku ait mbolḡe Sunḡoḡe Babilon gabat sunḡo kitek Darius wamduḡ tuna le nane mapekina le nane luka Israel kilke mbol kinaig sulumba kusem wande kitek ande maḡ te-tinaig.

Taḡamba minnaig ma ma nane tuan taḡo kame tuku dir pasa kame ta idusiḡm̄ba Kuate nu Mesias nyunu ande Kristus kukulwa ḡḡa nu tairḡḡa minnaig.]

MATEUS

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiningina ta Mateus nu tanjo ta tuku ande. Nu tuku mape nyu ande Levi. Mateus nu Zu tanjo ta nu Rom gafman tuku piro tanjo minmba Zu mbal mbolnge takis kilmba minanu le Zu mbal njakmba nu kasurmmba talanaig. Tanjanaig le Yesus pro nu tala ndamba madina le nu tuku dubiwanu tanjo mayok kina. (Mateus 9.9-13 kanjerap).

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Zu mbal nane Rom mbal kumnemnge minmba gabat sunjo ande nyunu Mesias nyunu ande Kristus nu nane tuku muskil kile-tidingam tuku minde minnaig. Nane Kuate tuku pasa ambokok mbolnge dir pasa kame ta burka Kuate nu Kristus kukulwa nga tair minnaig ta nu buk pronata nane katese ndanaig. Ta tuku Mateus nu wane te Zu mbal tuku wamdus purfeu serningam tuku kuyarna sulumba dir pasa kame sunjomba tugunu ta kuklininjmba tumningina.

Yesus Kristus tuku mbun kat nuje (Lukas 3.23-28)

¹ Yesus Kristus nu David le Abraham tuku mbun. Nu tuku mbun Abraham tuku ndare tuturmba tejenmba kina.

² Abraham tuku kiño nuje Isak. Isak tuku kiño nuje Yakob. Yakob tuku kiño kame 12 ande Yuda.

³ Yuda tuku kiño kat nuje Peres le Sera. (Ina nakile Tamar). Peres tuku kiño nuje Hesron. Hesron tuku kiño nuje Ram.

⁴ Ram tuku kiño nuje Aminadab. Aminadab tuku kiño nuje Nason. Nason tuku kiño nuje Salmon.

⁵ Salmon tuku kiño nuje Boas. (Boas ina nuje Rahab). Boas tuku kiño nuje Obed. (Obed ina nuje Rut). Obed tuku kiño nuje Yesi.

⁶ Yesi tuku kiño nuje David nu gabat sunjo.

David tuku kiño nuje Solomon. (Ina nuje Uria tuku pino kuembol Davidnge tina).

⁷ Solomon tuku kiño nuje Rehoboam. Rehoboam tuku kiño nuje Abia. Abia tuku kiño nuje Asa.

⁸ Asa tuku kiño nuje Yehosafat. Yehosafat tuku kiño nuje Yehoram. Yehoram tuku kiño nuje Usia.

⁹ Usia tuku kiño nuje Yotam. Yotam tuku kiño nuje Ahas. Ahas tuku kiño nuje Hesehia.

¹⁰ Hesehia tuku kiño nuje Manase. Manase tuku kiño nuje Amon. Amon tuku kiño nuje Yosia.

¹¹ Yosia tuku kiño gudommmba ande Yehoyakin.

Ait ta mbolnge nane Israel mbal mulin kilanu tanjan Babilon kilke mbol kinaig.

¹² Kinaig ka Babilonnge minnaig sulumba Yehoyakin nu Sealtiel te-pilna. Sealtiel tuku kiño nuje Serubabel.

¹³ Serubabel tuku kiño nuje Abihud. Abihud tuku kiño nuje Eliakim. Eliakim tuku kiño nuje Asor.

¹⁴ Asor tuku kiño nuje Sadok. Sadok tuku kiño nuje Akim. Akim tuku kiño nuje Eliud.

¹⁵ Eliud tuku kiño nuje Eleasar. Eleasar tuku kiño nuje Matan. Matan tuku kiño nuje Yakob.

¹⁶ Yakob tuku kiño nuje Yosef. Piyo nuje Maria. Maria nu Yesus te-pilna. Yesus nyunu ande Kristus.*

¹⁷ Tanjamba Abraham tuku ait kusremba nuje ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le David pronata.

David tuku ait kusremba nuje ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig sulumba mulin kilanu tanjan Babilon kinaig.

Babilonnge minnaig ait ta kusremba ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le Kristus pronata.

Maria nu Yesus te-pilna (Lukas 2.1-7)

¹⁸ Yesus Kristus nu ina nunenge te-pilna ta tejenmba. Ina nuje Maria. Maria nu Yosef tam tuku madinaig. Nale munju kile ndaka minmba Maria nu buk Tukul

* **1:16:** Kristus nyu ta tugunu: Kuatenge madina tanjo

Guwa tuku sangrimbi kiño konmba funjul te-mayokna ta katesena.

¹⁹ Yosef nu tam tuku madinaig ta nu wamdus tinreknu ñak tukunu Maria kiko tikat nga nu sijsinndo kusrewam tuku idusna.

²⁰ Tanamba wamdus teroka minmba nu kinambi Sungo tuku enjel ande pro nu sana: David tuku mbut Yosef, ne piyo nane Maria tam tuku wamdus piti ndanuwa. Ne nu ta. Nu kiño konna ta Tukul Guwa tuku sangri mbolnge nu kile funjulok minit.

²¹ Nu kiño te-palmbimngat ta nyunu Yesus nga. Israel mbal une manjanje nane tidongate ta nunje nane tuku muskil kile-tidinge ningamngat nga Yosef sana.

²² Wam ñakmba mayok kine likinaig ta Sungo tuku pasa ande tuan tanjonje te-mayokna ta kumungina. Nu tejenmba kuyarna.

²³ Tane isap. Pino mbanzo ande nu tanjonjon mine ndakanu minmba ma ma funjulok minwa sulumba nu kiño te-palmbimngat.

Kiño ta nu tuku nyu Emanuel ngina. *Aisaia 7.14*

Emanuel pasa ta tugunu: Kuate nu sine ndon minit.

²⁴ Yosef nu kinyna tuku abonja Sungo tuku enjel pasa sana ta kumumba nu Maria nuje pinonu tina.

²⁵ Nu tina ta nu ndon kinye ndakinaik sulumba kumba ka nu kiño te-pilna. Nu kiño te-pilna le Yosef nu tuku nyu Yesus ngina.

2

Kila mbal nane Yesus kanjeram pronaij

¹ Herodus nu gabat sungo minna ait mbolnge Yudea ma tugu Betlehem tumbrañje Yesus ina nunenje te-pilna. Te-pilna le ki prote kumamnje kila mbal afu mbai kitek kanjermba Yerusalem tumbrañ sungo mbol pronaij sulumba kusnanjinaig:

² Zu mbal tuku gabat sungo ina nunenje te-pilna ta aninge minit. Nu mayok kina ta tumsingam tuku mbai ki prote kumamnje kanjeran sulumba sine nu mbarinjam proweg nginaig.

³ Mandor Herodus Yerusalem mbal ñakmba wam ta ismba wamdus pitiningina.

⁴ Tananaig sulumba Herodus nu pris gabat mbal kusem pasa tugunu biteknganu mbal ñakmba wike lika kile-manjurka kusnaningina: Kuatenje madina tango Kristus ina nunenje nu aninge te-palmbimngat ngina le

⁵ nane lafumba nu sanaig: Yudea ma tugu Betlehem tumbrañje. Kuate tuku tuan tango tejenmba kuyarna.

⁶ Betlehem tumbrañ fudinndo Yudea ma tugu mbolnge ne Yudea tumbrañ ñakmba ngamuknje nyu sungo tamngat.

Ne sinamnje tango sungo nyu ñak mayok kuwa sulumba yije mbal Israel kulatkamngat.

Maika

5.2

Tuan tango tanamba kuyarna nga Herodus sanaig.

⁷ Kile Herodus nu kuirkuirka pasa pilna le kila tango nane nu tugum pronaij le nu nane kusnaningina: Mbai mayok kina ta ait giganmba kusreka ye tugum te prowaig nga kusnaningina le nane ait ta kumumba sanaig.

⁸ Sanaig le nu nane Betlehem kuwaig nga saningina: Tane kape ka kiño fudin ta sote mayemba kanjerap sulumba luka pro ye sayap le ye mata kumba mbarinji ngina.

⁹ Tanakina le nane gabat sungo tuku pasa ismba tinga kinaig. Kinaig le mbai buk ki prowanu kumamnje kanjernaig ta mayok ka nane tumailamnje kina ka kiño minna ma ta mbolnge amtinga minna le

¹⁰ nane mbai ta kanjermba gare tormba

¹¹ kumba ka wande ta sinam kinaig sulumba kiño fudin ina nuje Maria ndon kanjerka kiño tugumnje dagol tidronga nu mbarinjaig. Mbarinjaig sulumba gol, minde sili soñ mundur mayenu ñak, guren mayenu nyunu mer ta palekñje paska nu tuku patikinaig.

¹² Tanamba nane man luka kambim nga furir ta nane kinambi Kuate nu nane riron pasa saningina le nane Herodus tugum kine ndaka ndin kise tumba nanjine tumbrañ kinaig.

Yosef nu kua ka Isip kilke mbol kina

¹³ Kila mbal luka kinaig le Yosef nu kiñata Sunjo tuku enjel pro nu sana: Herodus nu kiño fudiñ te balewam tuku nu sotam bafute. Ne pino kiño fudiñ te kilmba kua ka Isip kilke mbol kaye sulumba tanje ye tuku pasa tairnga ngina.

¹⁴ Tanjakina le furir ta ndo Yosef nu pino kiño kilmba kua ka Isip kina.

¹⁵ Kinaig ka tanje minnaig ma ma Herodus nu kumna.

Wam mayok kina ta Sunjo tuku pasa ande tuan tanjonje te-mayokna ta kumungina. Nu tenenmba sakina.

Yiñe Kiño nu Isipnge minna le prowam tuku ye nu wiken ngina. *Hosea 11.1*

Nane kiño kame bale farnaig

¹⁶ Herodus nu kila mbal nu yabrimba laipmba kinaig le katesemba gubra kagli firka ndek nuñe kame mbal kukulningina le Betlehemnge, Betlehem makembinje kiño kame yar armba kusrekanu afu ngumnemnge mayok kanu ta ñakmba bale far sulunaig. Herodus nu buk kila mbal kusnaningina le mbai mayok kina tuku ait ta sanaig le isna. Ait ta idusmba nu tanjana.

¹⁷ Wam mayok kina ta tuan tanjo Yeremia tuku pasa sakina ta kumungina. Nu tenenmba kuyarna.

¹⁸ Rama tumbranje malmbi sunjo ngamungal ñayo tuku zigna mayok kanjat.

Rahel nu nuñe kiño kame tuku malm-bikamngat. Nu tuku kiño ande mine nda. Wam ta tuku nane nu tuku ngamungal rar ta te-ibenam kumun kuga nga sakina. *Yeremia 31.15*

Yosef nu luka Israel kilke mbol prona

¹⁹ Herodus nu kumna le Yosef nu Isipnge minmba kiñambi Sunjo tuku enjel ande nu tugum promba sana:

²⁰ Ne pino kiño kilmba luka Israel kilke mbol kaye. Tanjo nu kiño te balewam sakina ta nu buk kumna ngina.

²¹ Tanjakina le Yosef nu pino kiño kilmba man luka Israel kilke mbol pronaig.

²² Promba Herodus tuku kiño nuñe Arkelaus nu mam nuñe tuku ma tumba Yudea

tuku gabat minna le Yosef nu ismba kuru-kurukina. Nu kuru-kuruka minmba nu kiñata rironj pasa ande isna sulumba nu Yudea kusremba Galilea ma tugu mbol kina ka

²³ Nasaret tumbranje minnaig. Tanjamba tuan tanjo kame nane Kuatenje madina tanjo nu Nasaretnu tanjo nginaig ta kumungina.

3

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28)

¹ Ait ta mbolnge Yohanus kule pisne tanjo nu promba Yudea ma baknu mbolnge pasa kuklimba tenenmba saka minna:

² Kuate nu nuñe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamungal biye mbilmba manau ñaigonu kusrekap ngina.

³ Tuan tanjo Aisaia nu ande tuku sakina ta nu Yohanus tuku sakina. Nu tenenmba kuyarna.

Ma baknu mbolnge wi ande kuenka tenenmba sakate. Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate. *Aisaia 40.3*

⁴ Yohanus nu kamel nguenu ñak tawi silika let tingina. Nu tuku nyamagan ta kasbur wak le nguimzan kulenu. Nu aganj ta nyumba minanu.*

⁵ Yudea tumbran yimyam Yerusalem tumbran sunjo Yordan kule patuknge tumbran mine likinaig ta ñakmba Yohanus tugum prove likinaig. Nane nangine une manau kile-mayokke likinaig le

⁶ nu ndek Yordan kule mbolnge nane kule pisneninmba minna.

⁷ Farisi mbal Sadusi mbal nane gdommba kule pisneninguwa nga nu tugum pronaig le nu nane saningina: Tane mben tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imanje rironj pasa satingat le pa ta laiptinguwa nga kule pisne tam prode.

⁸ Tane sinja ngamungal biye mbilmba tanjine manau ñaigonu kusrekinag

* **3:4:** O buk tuan tanjo Elia nu mata kamel nguenu ñak tawi silika let tinganu. Zu mbal nane Elia nu ambonja prowamngat nga idusmba minnaig ta kuyar pasa ta Yohanus tuku sakina ta nane katese ndanaig.

ndeta alonu kumumbi kile-mayokkap le kanjerkube.

⁹ Tane Abraham nu sine tuku mbun nga payam ndakap. Ye tane kilimok satinjet. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumu.

¹⁰ Kuate nu sapor ail tugunu tugumnge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta njakmba pike lika pankate le pa mbol kinig.

¹¹ Tane ngamungal biye mbilmba manau ngaigonu kusrekade ta ye tane kulembi kule pisnetinjet. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye tuku sangri lite. Ye tango mayenu kuga. Ye nu tugumnge nu tuku kupe ngaro kugrakam wam naj ta mata nu mbolnge kam kumu kuga. Nu Tukul Guwambi pambi tane tuku ngamungal kule pisne tana tingamngat.

¹² Nu wit pilengam bafute. Nu pro wit mbain mbolnge minig ta silimba baremba alonu kilmba nune nyamagan wande mbolnge patikamngat. Nu tiglu kilmba pa mbolnge kutuwa le ugmba minmba minamngat. Pa ta kupe nda nga nane saningina.

*Yohanusnge Yesus kule pisnena
(Markus 1.9-11; Lukas 3.21-22)*

¹³ Yesus nu Galilea ma kusremba kumba ka Yohanusnge nu kule pisnena nga Yordan kule mbol ta prona sulumba

¹⁴ Yohanus sana le nu ndek peuwam bafumba sakina: Ye tango mayenu kuga. Yenge ne kule pisnenam kumu kuga. Nenje ye kule pisnena ta maye ngina.

¹⁵ Tanakina le nu lafumba sana: Ne mbule ndaka. Kuatenge manau dubikam tuku tumsingit ta sine kusrekam kumu kuga ngina. Tanakina le Yohanus nu woka Yesus kule pisnena.

¹⁶ Nu kule silika bitekngina le samba talkina le Kuate tuku Guwa gami tana ndeka nu mbolnge minyokina le Yohanus nu kanjerna.

¹⁷ Tanamba samba mbolnge pasa ande tenenmba mayok kina: Ande te yije Kinjo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet ngina.

4

*Satan nu Yesus tagona
(Lukas 4.1-13)*

¹ Kile Tukul Guwange Yesus wamdus tuna le nu tanga Satan nu tagowam tuku ma baknu mbol kina.

² Mara 40 tana nu tange minna sulumba nu agan inum nye ndaka minna. Ait ta kugana le nu guba mayena le

³ Satan nu tugum promba sana: Ne Kuate tuku Kinjo nga sakate ta ndame kame te saninga le bret kuilkuwaig le ne kilmba nya ngina.

⁴ Tanakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Tango nane bret nyade ta mbolnge ndo abo minam kumu kuga. Kuate tuku minje pasa njakmba ta turmba kilmba dubiwaig nga sakate ngina.

Lo 8.3

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba kumba ka Yerusalem kusem wande sunjo funu kuenu ta mbolnge pilna sulumba sana:

⁶ Ne Kuate tuku Kinjo nga sakate ta patenga o iben nzi kaye. Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Kuate nu nune enel kame kukulninguwa le pro ne kulatkamngaig. Ne ndame mbolnge nane kupe dannga fetkikat nga nane pro waimbi ne biye-biyenamngaig nga sakate ngina.

Mune 91.11-12

⁷ Tanakina le Yesus ndek Satan sana: Kuyar pasa ande mata tenenmba sakate.

Tangine Mbara Sunjo tango ndawap ngate ngina.

Lo 6.16

⁸ Kile Satan nu man Yesus tumba bin sunjo ande mbol kumba ka tange kilke te tuku sugo njakmba nane tuku sangri turmba tummba sana:

⁹ Ne ye tugumnge dagol tidronga ye tuku nyu te-dunga mbarinya ta ye sangri njakmba te ne tanmbimngit ngina.

¹⁰ Tanakina le nu ndek Satan sana: Kuyar ande tenenmba minit.

Tangine Mbara Sunjo tuku nyu te-dunga nu mbarinap. Nu tuku minje ndo kumnemnge minap nga sakate ngina.

Lo 6.13

Tanamba nu man sakina: Satan, ne kilmba kua kaye ngina.

11 Tanjaka sana le Satan nu kusremba kina le Kuate tuku enjel kame promba Yesus sinzanjaig.

*Yesus nu Galileange piro tugu pilna
(Markus 1.14-15; Lukas 4.14-15)*

12 Nane Yohanus mulinjtumba wandeknje pilnaig le Yesus nu ismba nu manj luka Galilea ma mbol kina.

13 Kina ka nuje tumbran Nasaret kusremba ka Kaperneum tumbranje minna. Kaperneum nu Galilea kule kualin tuku piyalnje minit. Ma ta Sebulan le Naftali tuku kilke.

14 Yesus nu tumbran tanje minna ta tuan tango Aisaia tuku dir pasa ta kumungina. Nu tenjemba sakina.

15 Sebulan le Naftali tuku kilke Yordan kule make sim yu kumamnje minit. Kasomok mbal tuku ma tugu Galilea.

16 Nane ma make sunjo sinamnje minig mbal ta bulu sunjo kanjeramnjaig.

Nane ma furir sinamnje kumanu suk minig ta bulu sunjo tinga nane kiljaningamngat ngina. *Aisaia 9.1-2*

17 Ait ta mbolnje Yesus nu tugu pilmba pasa kuklimba tenjemba saka minna: Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamungal biye mbilmba manjau njaigonu kusrekap ngina.

*Yesus nu tango bailkamba wike likina
(Markus 1.16-20)*

18 Yesus nu Galilea kule kualin make dubimba kumbange nale aba nakile Simon le Andreus ndon kuman buknga minnaik le kanjerkina. Simon tuku mape nyu inum Petrus. Nale tuku piro ta kualegan kilanu.

19 Kile Yesus ndek nale sanikina: Tale ye dubiyap le yenje tumtiki le tanjamba ndo tango kilamngaik nga sanikina.

20 Sanikina le nale pitik ndo tinga kuman kusreka Yesus dubimba kinaik.

21 Yesus nu manj lika kina ka nale aba nakile Yakobus le Yohanus kanjerkina. Nale mam nakile Sebedeus ndon waj ande mbolnje minyoka kuman zailnga minnaig le nu nale wikina.

22 Wikina le nale mata pitik ndo tinga mam nakile waj mbolnje kusremba Yesus dubimba kinaik.

*Yesus nu guaze mbal gudommba
wakeikina
(Lukas 6.17-19)*

23 Yesus nu Galilea tumbran njakmba mbol lika nanjine kusem wandeknje pasa tumnimbaba pasa mayenu Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba minanu. Nu tanjamba lika nane tuku guaze yeki yeki kile-tidinganu.

24 Tanjamba minna le nu tuku nyu Siria kilke kumungina le nane nanjine guaze mbal kilmba prove likinaig. Afu guaze tugu kise kise, afu ngaro rar, afu bukla njaigonu njak, afu zulbareknga kumanu sukanu, afu milmailkanu ta njakmba kilmba pronaj le nu nane wakeike likina.

25 Yerusalem tumbran sunjo, Dekapolis tuku tumbran 10, Galilea le Yudea ma tugu, Yordan kule make sim ta njakmba tuku mbal gudommba pro Yesus dubimba likinaig.

5

Yesus nu Olif tabe mbolnje pasa kuklina

1 Yesus nu manjur sunjo ta kanjerka nu tabe ponga minyok minna le nuje dubinaig mbal nu tugum pronaj.*

*Gare tugusek tuku pasa
(Lukas 6.20-23)*

2 Nane nu tugum pronaj le nu nane wam paguka saningina:

3 Tane Kuate am mbolnje kumun kuga nga kamusde mbal tane gare manjau mbolnje minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

4 Tane ngamungal rar tumba malmbika minig mbal tane gare manjau mbolnje minap. Kuate nu tane tuku ngamungal rar ta bul sertingamngat.

5 Tane ngan mukuknu minig mbal tane gare manjau mbolnje minap. Tane kilke tugu njakmba kulatkam tuku minig.

6 Tane tinjeknu mayok kambim tuku dirnanga minig mbal tane gare manjau mbolnje minap. Kuate nu lafunu kumumbi tingamngat.

7 Tane tango mapekade mbal tane gare manjau mbolnje minap. Kuate nu mata tane mapekamngat.

* 5:1: Yesus nu Olif tabe mbolnje pasa kuklina ta sapta 5.3 mbol tugu pilmba ka sapta 7.27 mbolnje tingina.

⁸ Tane ngamunggal purfernu minig mbal tane gare manjau mbolnge minap. Tane Kuate kanjeramngaig.

⁹ Tane tango tuku gubra peuka ngamunggal mukuk ningig mbal tane gare manjau mbolnge minap. Tane Kuate tuku kame kinjo kame minamngaig.

¹⁰ Tane Kuate dubimba manjau tinjeknu ke likade le afunge tane piti tinjig ta tane gare manjau mbolnge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹¹ Tane ye tuku mbal minig tukunu afunge tane tumail pantinmba piti ser-tinmba yabri pasa sunjombambi ake tuli-tinjig ta tane gare manjau mbolnge minap.

¹² Nane tanjawaig kande tane gare torap. Samba mbolnge tane tuku lafu mayenu minit. O buk nane Kuate tuku tuan tango kilmba piti ndui ta ndo ninginaig.

*Sol le sati tuku yaba pasa
(Markus 9.50; Lukas 14.34-35)*

¹³ Tane sol kaglinu tananj kilke te mbolok mbal ngamuknge minig. Sol kaglinu kugawa le sine ame aganjmbi manj wakeibe le kaglinu mayok kambim kumu? Kumun kuga. Nu piro kugatok. Nane ake kutumba barenguwaig le tango pinonge tido-tidonga likamngaig.

¹⁴ Tane sati tananj kilke te mbolok mbal kiljaningig le ndin kanjerde. Tumbran ande tabe mbolnge minit ta nu kuirka minam kumu kuga.

¹⁵ Tango nane lam bulumba nza kai ndade. Nane te-mayokmba taikade le nane njakmba wandek sinamnge minig ta kiljaningit.

¹⁶ Tanamba ndo tane tango pino ngamuknge sati tananj bulunga minap le nane tane kanjertinmba tanjine Mam samba mbolnge minit nu tuku nyu tedunnguwaig.

Tukul pasa tuku pasa

¹⁷ Ye tukul pasa tuan tango kame tuku pasa pitaikam prowen nga idus ndawap. Ye pasa ta kumu-kumba alonu kilemayokkam prowen.

¹⁸ Tane pasa te ise tiwap. Tukul pasa fambonu inum fudinndo ngisi ndaka

minwa le ma ma wam kame te njakmba kumu-njuguwaig le samba kilke kugawamngaik.

¹⁹ Ande nu tukul pasa fudinndo inum te-ibenmba baklel sermba afu tumninguwa ta nu Kuate tuku gageu ngamuknge nyu kugatok minamngat. Ande nu tukul pasa njakmba dubika afu tumninguwa ta nu Kuate tuku gageu ngamuknge nyu njak minamngat.

²⁰ Ye tane satinngamngit. Tane manjau magenu kumba Farisi le kusem pasa biteknganu mbal tuku manjau magenu li ndaningap ta tane Kuate kulatkate ma ta mbol kine nda.

Gubra manjau tuku pasa

²¹ Moses nu sinjine wa mbun kame tenenmba saningina.

Tango bale ndawap. Andenge tango balewa kande nu pasa mbolnge te-tiwap ngina. *Lo 5.17*

Pasa ta tane isnaig.

²² Ye tane tenenmba satinngamngit. Ande nu tira nuje tuku gubra ndo tuwa kande nu mata pasa mbolnge te-tiwap. Ande nu tira nuje tumail panmba aganjmor tananj wamdus kugatok nga sawa ta nu pasa sunjo mbolnge te-tiwap. Ande nu nuje tira tapramba nginngan tango nga sawa ta nu ma njayo tuku pa mbol kambim tuku minit.

²³ Ta tuku ne Kuate atraukam nga tira nane ne ndon gubra njak minit ta idusmba kande ne Kuate atrau ndaka.

²⁴ Aganj ta atrau mbain tugumnge kusremba luka kumba ka nane tira ndon wamdus tumawap sulumba luka pro Kuate atrauka.

Mbar kile-tidingam tuku pasa

²⁵ Tango ande ne pasa mbolnge pilmba pasa pilewanu wande mbol kambim saka kumba ka ndinngge nu ndon pitik ndo wamdus tumawa. Kuga ta nu ne tumba ka pasa pilewanu tango tuku wai mbol pilwa le nunge ne tumba muli wande kulatkate tango ta tuwa le ne muli wandek sinamnge palmbimngat.

²⁶ Ye sinjka tane satinngamngit. Nane mbar tuku piya sunjo ta kumumba fudinndo lafu sulu ndawa ta ne muli wandek sinamnge prove nda.

Tango pino kuayarde tuku pasa

²⁷ Moses nu tejenmba sakina.

Tango pino munngu kuayar ndakap ngina.

Lo 5.18

Pasa ta tane isnaig.

²⁸ Ye tane tejenmba satinngamngit. Ande nu ammbi pino kangerte sulumba am kikonj tinngate le wamodus njonu tate ta nu buk wamodusmbi pino ta kuayarmba unekate.

²⁹ Ne tuku am ndinamnge ne unekam tuku didikate ndeta gomba buknga. Ne tuku ngarusu inumnu tanjamba ngisi ndakuwa le ne ngarusu njakmba kumumbi minwaig ta ne ma njayo mbol kangat.

³⁰ Ne tuku wai ndinamnge ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne tuku ngarusu inumnu tanjamba ngisi ndakuwa le ne ngarusu njakmba kumumbi minwaig ta ne ma njayo mbol kangat.

Tango pino munngu purkik tuku pasa

(Mateus 19.9; Markus 10.11,12; Lukas 16.18)

³¹ Moses nu pasa ande tejenmba sakina.

Ima nu piyo nunje pitaiwam ndeta nu pitaiwam tuku waje kuyarmba tuwa nga sakina.

Lo 24.1-4

³² Ye tane tejenmba satinngamngit. Pino ande nu tango ande ndonj fare mine ndakate le tango nunjenge nu manjau kise tuku pitaite le nu kumba tango kise tate ta nu tango ambokok tuku mbar mbolnge nu tango kuayarmba unekate. Tango kitek ta nu mata pino kuayarmba unekate.

Pasa sangri pilewam tuku pasa

³³ Moses nu wa mbutj kame pasa ande tejenmba saningina.

Tane pasa sangri pilede ta kusre ndawap.

Kuate am mbolnge pasa ta kumuwap ngina.

Lo

23.21

Pasa ta tane isnaig.

³⁴ Ye tane tejenmba satinngamngit. Tane pasa ande sangri pile ndawap. Tane pasa sangri pilewam tuku samba kilke nyu nda tap. Samba Kuate minit tuku ma.

³⁵ Kilke Kuate kupe patikate tuku ma. Yerusalem mata nyu nda tap. Tumbranj sungo ta Kuate Sungo tuku tumbranj.

³⁶ Tane tangine gabat mata nyu nda tap. Ata. Tane tangine gabat waje inum

kaukauk ko dabuk dabuk te-mayokam tuku tane sangri kugatok.

³⁷ Tane au ngumba kande au ndo ngap. Kuga ngumba kande kuga ndo ngap. Tane sangri pilewam tuku pasa tuturte ta Satan tugumnge ilit.

Mbar lafu manjau tuku pasa

(Lukas 6.29-30)

³⁸ Moses nu tejenmba sakina.

Tango andenge ande tuku am gowa kande lafumba nu tuku am mata gowap.

Tango andenge ande tuku maketin ngurwa kande lafumba nu tuku maketin mata ngurap ngina.

Lo 19.21

Pasa ta tane isnaig.

³⁹ Ye tane tejenmba satinngamngit. Tango ande nu ne njayo silinuwa kande ne lafu ndawa. Ande nu ne tuku dabil ndinam pannuwa ndeta ne mbilka dabil inum tawe le pannuwa.

⁴⁰ Tango ande nu ne tumba pasa mbolnge pilmba ne tuku tawi tuwa ndeta ne nanje tawi ande turmba tawe.

⁴¹ Tango ande nu aganj ande pitinu nenge turmba diram tuku sarsarmba sanuwa kande ne aganj ta tumba nu ndonj kumba ka lukam tuku ma ta limba ka palmbim tuku ma mbol pale.

⁴² Ande nu aganj ande tuku yabanjuwa kande nu tawe. Ande nu ne tuku aganj tumba ngumne nga ne luka tanmbimngit nga sanuwa ndeta mbule ndaka nu tawe.

Ngueu mbal ngamunggal ninngam tuku pasa

(Lukas 6.27-28; 6.32-36)

⁴³ Moses nu tejenmba sakina.

Tane tangine gulab kame tuku kume purmba tangine ngueu tango karsurningap ngina.

Wok Pris

19.18

Pasa ta tane isnaig.

⁴⁴ Ye tane tejenmba satinngamngit. Tangine ngueu mbal tuku kume purap. Nane afu tane kilmba piti sertingig mbal nane sinanu Kuate yabanjap.

⁴⁵ Tane tanjapap ta tangine Mam samba mboloknge minit nu tuku kinjo kame minmba nu tuku manjau te-purde. Nunje ki singit le tango magenu njagonu turmba mbol prote. Nunje sawe singit le tango tinreknu tango une njak turmba turkate.

⁴⁶ Nane afu tane tuku kume purwaig le tane ndek nane tuku kume purmba Kuate nu wam ta tuku lafunu mayenu tingamngat nga idus ndawap. Takis kilanu mbal njaigonu nane mata wam ndui ta ndo kade tae.

⁴⁷ Tangine tira kame ndo kile-tawokkap ta tane Kuate ngummede mbal li ndaningig. Kuate gilai mbal nane mata tanjade tae.

⁴⁸ Tangine Mam samba mbolnge minit nu tango n'akmba mbolnge man'au magete tanjamba tane mata nane n'akmba mbolnge man'au magewap.

6

Tango turkam tuku pasa

¹ Tane man'au te riron'kap. Tane tango pinonge sine kan'gersingwaig nga nane am mbolnge man'au magenu kumba payam ndakap. Tane tan'awap ta tane tuku Mam samba mbolnge minit nu lafu mayenu ting'nda.

² Tane sanzal mbal agan' ndendembi turkade ta tane yabri mbal man'au kade tanjamba pasa sulu ndawap. Yabri mbal nane tango pinonge nane tuku nyu kile-dun'guwaig nga kusem wandek'nge ko tumbran' ngamun'ge nane agan' ndende ningig. Ye sin'ka satin'get. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda.

³ Tane sanzal mbal turkam ndeta tane tuku wai n'ain'amnge katese ndawa nga wai ndinam kuirkuirka pirokate tan'an.

⁴ Tane tan'awap le tane tuku Mam nu wam kurok kan'gerkate ta nun'ge ndo lafunu mayenu tingamngat.

Kuate yaban'am tuku pasa (Lukas 11.1-4)

⁵ Ne Kuate ndon' pasatate ta yabri mbal man'au kade ne tanjamba ke ndaka. Afun'ge nane kan'gerkuwaig nga nane kusem wandek'nge ko tumbran' ngamun'ge tinga Kuate yaban'am nzaliningit. Ye sin'ka satin'get. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda.

⁶ Ne Kuate ndon' pasatam ndeta nane mata wandek sinam kumba malanja tukulmba nu ndon' pasata. Ne tan'awa le ne tuku Mam nu wam kurok kan'gerkate ta nun'ge lafunu mayenu tanmbimngat.

⁷ Ne Kuate ndon' pasatam ndeta kasomok mbal nane nan'gine mbara pasa alo kugatok yaban'mba lato-latomba pasatade ne tanjamba ke ndaka. Nane lato-latomba wikuwaig ta mbara nu isamngat nga idusde.

⁸ Ne nane kade tanjamba ke ndaka. Ne nane Mam nda yaban'te le nu o buk ne agan' ndende den'kate ta nu kila minit.

⁹ Ta tuku ne ten'emba Kuate ndon' pasata:

Singine Mam ne samba mbolnge minit. Nane nyu purfen'nu ta tanjamba min'mba minwa.

¹⁰ Ne nane gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

Ne tuku nzali samba mbolnge mayok kinit tanjamba kilke te mbolnge mata mayok kuwa.

¹¹ Ki ait te tuku nyamagan' kumumbi singa.

¹² Nane afu sine mbolnge mbarde le sine ndek gilain'geg tanjamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilain'ga.

¹³ Sine tagosingam tuku ait prowa le piti ta peuwa.

Satan tuku san'gri mbolnge ne sine kilmba kile-mayokka.

[Ne ndo Gabat Sun'go Ndindo. Ne san'gri n'akmba n'ak.

Ne tuku nyu sun'go pasa n'ak. Ne tanjamba min'mba min'amngat. Son.]
Ne tanjamba Kuate yaban'a.

¹⁴ Ne afu tuku mbar gilain'ga ta ne tuku Mam samba mbolnge minit nu mata ne tuku mbar sauka gilain'amngat.

¹⁵ Ne tango pino tuku mbar gilai ndanga ta ne tuku Mam mata ne tuku mbar sauka gilain'ge nda.

Nyamagan' pinkam tuku pasa

¹⁶ Ne Kuate yaban'am nga nyamagan' pinkate ta yabri mbal man'au kade tanjamba ke ndaka. Nane tango pino n'akmba kila pilwaig nga guba tumail pasi pilmba likade. Ye sin'ka satin'get. Nane ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile-sulude. Lafunu ande te nda.

¹⁷ Ne nyamagan' pinkam ndeta ngarusu wakeimba tumail pasi minyan'ga gabat paren'a.

¹⁸ Tango pino nane gilai minwaig le ne tuku Mam nu wam kurok kan'gerkate

nunġe ndo ne kaŋġernuwa ŋga ne taŋawa. Taŋawa le ne tuku Mam nu wam kuirok kaŋġerkate ta nunġe lafunu mayenu tanmbimġat.

Samba mbolok aġaŋ ndende magenu kilam tuku pasa

(Lukas 12.32-34)

¹⁹ Kilke te mbolġe aġaŋ ndende magenu kile-maŋġurka patikam tuku idus ndawap. Ma te mbolġe aġaŋ ndende use purka sasuka subinġe ŋaigo siglika kuayar taŋgo pro kilig tuku.

²⁰ Tane samba mbolġe aġaŋ ndende magenu patikam tuku idusap. Ma ta mbolġe aġaŋ ndende use purka sasuke nda. Subinġe ŋaigo siglike nda. Kuayar taŋgo mata pro kile nda.

²¹ Taŋġine aġaŋ ndende magenu minig ma ta mbolġe taŋġine ŋgamuŋgal mata taŋġe minig.

Nġarosu tuku bulu tuku pasa

(Lukas 11.33-36)

²² Taŋgo tuku am sati taŋaŋ ŋġarosu kilġawam tuku minit. Ne am mayenu minit ta ne tuku ŋġarosu ŋakmba bulu mbolġe minit.

²³ Ne am ŋayonu minit ta ne tuku ŋġarosu ŋakmba ma make sinamġe minit. Ne tuku ŋgamuŋgal tuku sati am ŋayonu taŋaŋ minit ta ne siŋka ma make suŋgo ŋayo sinamġe minit.

Taŋgo armba dubikam tuku yaba pasa

(Lukas 16.13)

²⁴ Taŋgo ande nu gabat armba tugumġe nu pironu kumuŋ kuga. Nu ande ŋgamuŋgal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Taŋamba ndo ne ndametiŋ kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tambim kumuŋ kuga.

Kuate nu sine idussiŋġit tuku pasa

(Lukas 12.22-31)

²⁵ Ta tuku ye tane satiŋġet. Tane ŋġarosu turam tuku nyamagaŋ ko kule ko tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap. Nġarosu saŋġri pilewam tuku nyamagaŋ ndo kuga. Ne maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁶ Tane sar umaŋ kaŋġerkap. Nane nyamagaŋ ŋġuka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolġe nyamagaŋ nyam tuku pati ndakade. Taŋġine Mam samba mbolġe minit nunġe nane nyamagaŋ niŋġit. Nu tuku am mbolġe tane sar umaŋ liniŋanu minig.

²⁷ Wamdus piti ta kusrewap. Ande tane ŋgamukġe nu wamdus piti suŋgo tumba maŋau tambi nuŋe abo minam tuku ait tuturam kumuŋ kuga.

²⁸ Ndaŋam tane tawi kilam tuku wamdus sulumba piti ŋak minig. Tane aŋga bot prode maŋau ta kaŋġerkap. Nane tawi wakeiwam tuku piro ndakade.

²⁹ Ye tane satiŋġet. O buk gabat suŋgo Solomon nu mindepiye maditaknu silikina ta aŋga bot tuku mindepiye li ndaniŋgina.

³⁰ Aŋga ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbolġe pankade. Aŋga ŋagai pa mbolġe pankade ta mata Kuate nu mindepiyeniŋġit. Nu siŋka tane tawi kile-tiŋgamġat. Tane Kuate nu kumuŋ kuga ŋga idusde e?

³¹ Tane wamdus teroka piti sermba sine ndaŋndaŋmba nyamagaŋ kule kilmba nyube o ko ndaŋndaŋmba tawi kilmba tiŋbe ŋga idusmba mine ndakap.

³² Nane Kuate ġilai minig mbal aġaŋ kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane aġaŋ kame ta kugašok minam kumuŋ kuga ta taŋġine Mam samba mbolġe minit nu kila.

³³ Tane Kuate tuku gageu nu tuku miŋġe kumnemġe minmba tiŋġeknu mayok kambim tuku wamdus saŋġrinu palpe ta Kuate nu ŋġarosu maye minam tuku aġaŋ kame kumumbi tiŋgamġat.

³⁴ Tane indole tuku piti ta tuku kite wamdus sulu ndawap. Ki ndindo tuku piti ta ndo tane kurawam kumuŋ.

7

Taŋgo pileniŋam tuku pasa

(Lukas 6.37-42)

¹ Ne taŋgo afu tuku maŋau pile ndaniŋga le Kuate nu ne tuku maŋau mata pilewe nda.

² Ne nane afu pileniŋġit ta maŋau ndui tambi Kuaterġe ne pilenamġat. Ne nane

afu mbolŋge maŋau kate ta maŋau ndui tambu Kuatenŋge ne mbolŋge kamŋgat.

³ Ndanŋam naŋe am mbolŋge ail baŋ minit le ne kaŋger ndamba naŋe tira tuku am mbolŋge am sumbi kaŋgermba sakate.

⁴ Ndanŋam tuku ne tira ta sate: Ye ne tuku am mbolŋge am sumbi ta saukamŋgit ŋgate.

⁵ Ne yabri taŋgo ndo. Ne ambonŋa naŋe am mbolŋge ail baŋ ta paska. Ne am purfewa le naŋe tira tuku am mbolŋge am sumbi ta saukam kumuŋ.

⁶ Kuate tuku wam magenu kame ta age nda niŋgap. Nane mbilka tane maketiŋbekaig. Kuate nu wam magenu tiŋgit ta mbo tugumuŋge pan ndakap. Nane agaŋ magenu ta ake agaŋ ŋga totobekaig.

*Kuate yabaŋam tuku pasa
(Lukas 11.5-13)*

⁷ Ne wam ande tam tuku Kuate yabaŋmba dirnaŋga ta tanmbimŋgat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamŋgat. Ne malaŋga ande katkata ta talke tanmbimŋgat.

⁸ Ima nu wam ande tuku Kuate yabaŋmba dirnaŋgate ta nu tate. Ima nu agaŋ ande sota minit ta nu te-silika tate. Ima nu malaŋga katkatmba minit ta nu talke tuwit.

⁹ Tane ŋgamukŋge ande kiŋo nuŋe nyamagaŋ yabaŋte le nu lafumba ndame tuwit e?

¹⁰ Ko kualegaŋ yabaŋte le mbenj tuwit?

¹¹ Tane kilke mbol mbal une ŋak ta taŋgine kiŋo kame agaŋ magenu niŋgit tuku. Taŋgine Mam samba mbolŋge minit nu purfeŋnu ndo. Nu tane tuku maŋau limba nu yabaŋde mbal agaŋ magenu niŋgit.

¹² Nane afu ne mbolŋge maŋau magenu kuwaig ŋga idusmba nzalinate taŋamba ndo ne nane afu mbolŋge ka. Tukul pasa tuan taŋgo kame tuku pasa tugunu not.

*Malaŋga fudiŋndo tuku yaba pasa
(Lukas 13.22-24)*

¹³ Tane malaŋga fudiŋndo sinam kambim tuku saŋgri tiŋga minap. Ngisikam tuku malaŋga suŋgokanu. Ndin mata wam bada kuga. Taŋgo pino gudommba ndin ta dubimba sinam kinig.

¹⁴ Abo tugu tam tuku malaŋga fudiŋndo. Ndin mata kambim tuku minde bada. Nane ndui ndui ndo ndin ta te-silika dubimba sinam kinig.

*Yabri tuan taŋgo tuku pasa
(Lukas 6.43-44; 13.25-27)*

¹⁵ Tane yabri tuan taŋgo tuku rironŋkap. Nane sipsip tuku ŋgaro kaika sipsip magenu minet minet ŋga tane tugum prode ta nane age ŋguikok ndo.

¹⁶ Naŋgine wam kile-mayokkade ta mbolŋge katesewamŋgaig. Tane suwar ail mbolŋge apasin alonu kilig e? Ko tane ulem mbolŋge mar alonu kilig?

¹⁷ Taŋamba ndo ail mayenu nu alonu magenu ndo kile-mayokkate. Ail ŋayonu nu alonu ŋaigonu ndo kile-mayokkate.

¹⁸ Ail mayenu alonu ŋaigonu kile-mayokkam kumuŋ kuga. Ko ail ŋayonu alonu magenu kile-mayokkam kumuŋ kuga.

¹⁹ Ail alo mage ndade ta ŋakmba pike lika pa mbolŋge kile-pankade le uge sulude.

²⁰ Yabri tuan taŋgo nane wam kile-mayokkade ta mbolŋge tane katesewamŋgaig.

²¹ Nane ye nyu ta Suŋgo ŋgade mbal ta afu Kuate kulatkate ma mbol kine nda. Ye tuku Mam samba mbolŋge minit nu tuku nzali dubide mbal ndo ma ta mbol kaŋgaig.

²² Ait suŋgo mbolŋge taŋgo suŋgomba ye teŋenmba sayamŋgaig: O Suŋgo, sine ne tuku nyu mbolŋge dir pasa bitekŋga bukla ŋaigonu pitaika maŋau kitek saŋgrinu gudommba ke likigen ŋga sayamŋgaig.

²³ Taŋakuwaig le ye nane kilimok saningamŋgit: Ye siŋka tane gilai. Tane maŋau ŋaigonu kanu mbal tane kua kape ŋgamŋgit.

*Wande patinu tuku yaba pasa
(Lukas 6.46-49)*

²⁴ Ima nu ye tuku pasa ise mayemba ka kumu-kumute ta nu taŋgo teŋen. Taŋgo ande nu wamduŋ kuyar mayenu ŋak wande palmbim ŋga ndame sugo mbolŋge makek tugunu ndame patika danŋgina taŋaŋ.

²⁵ Ngumnenga sawe suŋgo piymba kule suŋgo ndeka bubre saŋgrinu tiŋga wande ta

kulisokŋga buruna kande wande sur ndakina. Wande ta makek ndamembi danŋgina tukunu wande sanŋri ŋak minna.

²⁶ Ande nu ye tuku pasa ismba nda du-bite ta nu tanŋo tenen. Tanŋo ande nu wamdus kuyar mayenu kugatok wande palmbim ŋga fulbul mbolŋge ake makek tidinŋina taŋaŋ.

²⁷ Ngumneŋga sawe sunŋo piymba kule sunŋo ndeka bubre sanŋrinu tinŋa wande ta kaduna le surka ndeka fudu ŋayona ŋga nane saninŋina.

²⁸ Yesus nu pasa ta ŋakmba sake denŋpurna le manŋur sunŋo ta nu tuku wam pagu pasa isnaig ta tuku ndek pirerek purkinaig.

²⁹ Nu kusem pasa tugunu bitekŋganu mbalŋge nane tumninginaig taŋamba nu nane tum ndaningina. Nu pasa miro taŋaŋ tumningina.

8

*Yesus nu tanŋo ngirŋger ŋak wakeina
(Markus 1.40-45; Lukas 5.12-16)*

¹ Yesus nu tabe kusremba ndekina le tanŋo pino gudommba nu dubinaig.

² Taŋamba kinaig le tanŋo ande ngirŋger ŋak pro nu tugumŋge dagol tidronŋa nu sana: O Sunŋo, ne kumuŋ. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ŋgina le

³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ŋgina. Taŋakina le ngirŋger ta gagulka ngarosu mayekina le

⁴ Yesus nu sana: Ye ne mbolŋge manŋau kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka naje ngarosu pris tuma. Moses tuku tukul dubimba atrau agan pris tawe le atraukuwa le ŋakmba ne mayekat ta kila pilwaig ŋgina.

*Yesus nu kame gabat tuku piro tanŋo wakeina
(Lukas 7.1-10)*

⁵ Yesus nu kumba Kaperneum tumbraŋ prona le Rom mbal tuku kame gabat ande nu tugum promba nu sarsarmba sana:

⁶ O Sunŋo, ye tuku piro tanŋo ande nu tuku ngarosu ŋakmba milmailkina le nu sinamanzer sunŋo ŋak minit ŋgina.

⁷ Taŋakina le Yesus ndek nu sana: Ye kumba wakeiwamŋgit ŋgina le

⁸ kame gabat ta nu ndek Yesus peumba sana: O Sunŋo, ye mayenu kuga. Ne ye tuku wande mbol pro ndawa. Ne sando ka le ye tuku piro tanŋo mayekuwa.

⁹ Ye sugo afu kumnemŋge minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye ŋget ta nu kinit. Ande wika yale ŋget ta nu ilit. Yinŋe piro tanŋo ande piro si ka ŋget ta nu kate. Ne sanŋri sunŋo ŋak ta ye kila. Sando ka ta kumuŋ ŋgina.

¹⁰ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka nane nu dubimba kinaig mbal saninŋina: Ye sinŋa tane satinŋamŋgit. Kasomok tanŋo te nu ye tuku sanŋri tomba tinŋate. Sine Israel ngamukŋge ye son manŋau sanŋrinu taŋaŋ kanŋer ndawet.

¹¹ Ye tane satinŋet. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge kasomok mbal gudommba pro Kuate kulatkate ma sinam kumba ka Abraham Isak Yakob ndoŋ minyoka isukusmba minamŋgaig.

¹² Israel afu Kuate tuku gageu minam tuku nyu ŋak minig ta nu nane pitaikuwa le ma ŋayo ma make sunŋo sinam kanŋaig. Ma ta mbolŋge minamŋgaig mbal nane malmbi sunŋo tumba maketiŋ tikŋga minamŋgaig ŋgina.

¹³ Taŋamba saninŋmba nu ndek mbilka kame gabat ta sana: Ne luka kaye. Ne ye wam kam kumuŋ ŋga idusat ta taŋamba mayok kuwa ŋgina le ait ta mbolŋge ndo nuŋe piro tanŋo mayekina.

*Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina
(Markus 1.29-34; Lukas 4.38-41)*

¹⁴ Yesus nu Petrus tuku wande mbol kumba Petrus magma nuŋe ngaro pa tinŋina le kinye ŋak minna le kanŋermba

¹⁵ nu wainu kirena le ngaro pa tinŋina ta mukuna. Taŋana le nu tinŋa Yesus tuku paguna.

¹⁶ Taŋamba furirna le nane gudommba bukla ŋak mbal mindeka kilmba Yesus tugum prowe likinaig le nu bukla minŋembi sando kina le nane tanŋo kusreka kua kinaig. Nu guaze mbal ŋakmba wakeikina le magekinaig.

¹⁷ Yesus nu taŋamba kina le Kuate tuku tuan tanŋo Aisaia tuku pasa kumuŋgina. Nu tenenmba sakina.

Nu sine tuku guaze yaika guaze tuku piti kugrakina ngina. *Aisaia 53.4*

Tango afu Yesus dubiwam sakinaig (Lukas 9.57-62)

¹⁸ Yesus nu mangur sungo nu tugumnge mangurkinaig le kanjerka nuje dubinaig mbal saningina: Sine kule kualin sim kab ngina.

¹⁹ Tanjakina le kusem pasa biteknaganu tango ande nu Yesus tugum promba sana: Tum Tango, ne ma njakmba mbol kambim tuku saka ta ye ne ndon kanjik ngina le

²⁰ Yesus ndek nu sana: Mbo nguikok sar umanj nane te njak ta ye Ndindo Katesek Tango ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndon lika piti ta kurawam kumuñ e ngina le

²¹ nuje dubiwanu tango ande ndek Yesus sana: Sungo, ye ne ndon minam iduset ta ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina.

²² Tanjakina le nu lafumba sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenge kumanu mbal ngukuwaig ngina.

Yesus nu kule le bubre peunikina (Markus 4.35-41; Lukas 8.22-25)

²³ Yesus nu wan ande ponjina le nuje dubinaig mbal nu ndon ponjinaig.

²⁴ Nane kule kualin mbol mbol kumba minnaig le Yesus nu wan mbolnje kinymba gilaingina. Kinymba gilaingina le bubre sungo tingina le kule tongel tinga wan sinam kumba minna le

²⁵ nane nu kuanemba sanaig: Sungo, ne pitik sine tursinga. Sine ngisikam bafuweg nginaig le

²⁶ nu ndek saningina: Ndanam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumuñ kuga nga idusde e nga saningina sulumba nu tinga bubre kule sanike likina le ma betkirembe kule basle mayena.

²⁷ Tanjana le nane wam ta kanjermbe piriri nayomba sakinaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule nale mata nu tuku minje dubide nginaig.

Yesus nu tango bukla njak wakeikina (Markus 5.1-20; Lukas 8.26-39)

²⁸ Nane kule kualin sim ka Gadara mbal tuku ma mbolnje iben kinaig le tango armba bukla njak nale mindesin patikinaig

tuku ma ndame burok sinam tanje mayok ka Yesus tugum pronai. Nale mara mara ndin ta tukulmba kame-kameka minanu.

²⁹ Nale wi kuenka Yesus sanaig: Kuate tuku Kinjo, ne sine ndon wamdus tuma kuga. Ne ndanam kile sine piti sersingam te prote? Ait ta kile nginaig.

³⁰ Ma ta masken suk mbo gudommba sunjarka mine likinaig tukunu

³¹ bukla kame ta nane Yesus sarsarmba kusnanaig: Ne sine tango te mbolnje pitaikumba kande sine kukulsinga le mbo kame si fungul sinam kab nga sanaig le

³² nu pasa lafumba tanjapaw ngina. Kile bukla najgonu tango ar ta kusreka mbo fungul sinam kine likinaig le nane njakmba sanjri njak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualin butonu sinam kumba ngisike sulunaig.

³³ Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba ka tumbran sungo mbolnje manau mayok kina ta njakmba kubeu ninginaig sulumba tango ar bukla njak nane tuku wam mata turmba sakinaig.

³⁴ Tanjakinaig le tumbran sungo ta tuku mbal ndek Yesus sota kanjermbe nane nu sarsarmba nane tuku ma ta kusrembe kuwa nga sanaig.

9

Yesus nu tango ngarosu milmailkanu wakeina

(Markus 2.10-12; Lukas 5.17-26)

¹ Yesus nu wan ponja luka nuje tumbran pronai.

² Prona le nane afunje tango ngarosu milmailkanu kinye njak minna le sukunga tumba nu tugum pronai. Yesus nu nane nu tuku sanjri tomba tinginaig ta katesemba nu tango ngarosu milmailkanu ta sana: Kinjo, ne wamdus bulka piti ndanuwa. Ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainget nga sana.

³ Nu tanjakina le kusem pasa biteknaganu mbal afu nangine wamdusmbi sakinaig: Nu Kuate le tanjakate e nga idusmba minnaig ta

⁴ Yesus nu nane tuku wamdus katesemba nu nane saningina: Ndanam saka tane ngamungal sinamnge wamdus nayonu tade.

⁵ Ye tane kusnatingamngit. Ame pasa tango te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinga lika kaye nget.

⁶ Ye Ndindo Katesek Tango ye kilke te mbolnge mbar saukam tuku ye sangri nak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamngit ngina. Tanaka nu ngarosu milmailkanu ta sana: Kile ne tinga nzañzañ kuramba nane tumbran kaye ngina le

⁷ nu tinga lika kumba nuñe tumbran kina.

⁸ Tanana le manjur sungo tanje minnaig nane wam ta kangernaig sulumba nane kuru-kuruka Kuatenje sangri sungo kilke mbolok tango tuwit nga Kuate tuku nyu tedunginaig.

*Yesus nu Mateus wikina
(Markus 2.13-17; Lukas 5.27-32)*

⁹ Kile Yesus nu tinga kumba ka takis kilanu wande mbolnge tango ande nyunu Mateus nu piroka minna le nu kangermba sana: Ne ilmaba ye dubiya ngina le nu ndek tinga nu dubimba kina.

¹⁰ Yesus nu nuñe dubinaig mbal ndon wandeknge isukusmba minnaig le takis kilanu mbal afu mbar nak nane gudommba pro nane ndon minyok minnaig le

¹¹ Farisi mbal nane manau ta kangermba Yesus dubinaig mbal saninginaig: Ndanam saka tangine Tum Tango nu takis kilanu mbal wam ngaigonu kade mbal ndon isukusit nginaig.

¹² Tanakinaig le Yesus nu pasa ta ismba lafumba saningina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze nak mbal ndo nu tugum kinig.

¹³ Nane afu sine magenu ngade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye nane une nak mbal wika wakeikam tuku prowen. Kuate tuku pasa tuan tango andenje kuyarna ta tenenmba sakate: Tane ye tuku nga agammor kilmba atraukade ta ye sungomba idus ndawet. Tane tango sinaningmba nzaliningam tuku ye sungomba iduset ngate. Tane pasa ta kila pile mayewap ngina.

*Nyamagan pinkam tuku pasa
(Markus 2.18-22; Lukas 5.33-39)*

¹⁴ Mara ande Yohanus kule pisne dubinaig mbal pro Yesus kusnanaig: Sine Yohanus dubiweg mbal Farisi mbal turmba sine ait afu Kuate tuku nga nyamagan pinkeg. Ndanam nane dubinade mbal manau ta ke ndakade nginaig le

¹⁵ Yesus nu nane saningina: Tango ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnge nu nuñe mbal ndon minit tukunu nane piti nak minam kumuñ kuga. Ait ande prowa le afunge pro tango ta nane ngamuknge tuwaig le nane wamdus piti ningua le nyamagan pinka minamngai.

¹⁶ Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanawa ta kumiñ kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamngat.

¹⁷ Ande nu grep kule kitek tumba agammor ngaro urfunu sinamnge tol ndate. Nu tanawa ta grep kule fulilka agammor ngaro urfunu fetkuwa le grep kule kutuka ndeke suluwamngat. Agammor ngaro ta mata nayongamngat. Nane grep kule kitek tumba agammor ngaro kitek sinamnge tolde. Tanade le grep kule agammor ngaro turmba mage minamngaik ngina.

*Yesus nu kulim te-timba pino ande
wakeina
(Markus 5.21-43; Lukas 8.40-56)*

¹⁸ Yesus nu tanamba pasata minna le tango sungo ande pro nu tugum tanje dagol tidronga sana: Ye tuku kulim kile ndo kumat. Ne kumba nane waimbi ngarosu kirewa le abonguwa nga sana.

¹⁹ Tanaka sana le nu ndek tinga nuñe dubiwanu tango ndon tango ta dubimba kinaig.

²⁰ Nane kumba minnaig le kile pino ande nu yar 12 mara mindek tambun guaze nak minna ta nu pro Yesus ngumnemnge nu tuku tawi nzalenu kirena.

²¹ Nu tenenmba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamngit nga idusna.

²² Tanamba idusmba nu tawi kirena le Yesus ndek mbilka pino ta kangermba sana: Kulim, ne wamdus bulka piti ndanuwa. Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina. Tanakina le ait ta mbolnge ndo nu mayekina.

²³ Kile Yesus nu tanjo sunjo ta tuku wande tugum pronan. Nu pro tanje nane gudommba malmbi wikaraumba tabu tabu fitke likinaig le saningina:

²⁴ Tane kua ka sili-siliwap. Kulim te kume ndakat. Nu kinymba minit ngina le nane ndek nu talamba nzumilnaig.

²⁵ Tanjanaig le Yesus nu nane njakmba mayok kuwaig nga pitaika nu wandek sinam kumba ka mindesin tuku wai biyna le nu tingina.

²⁶ Tanjana le pasa ta sunjoka ma ta tuku tumbran njakmba kumunjina.

Yesus nu tanjo armba am tukulok wakeikina

²⁷ Yesus nu ma ta kusremba kina le tanjo armba am tukulok nu ngumnem dubimba wi kuenka sakinaik: Sunjo, ne David tuku mbun. Ne sile sinasikmba tursika o nga wika minnaik le

²⁸ Yesus nu kumba wande ponjina le nale nu dubimba nu tugum pronan. Tanjanaik le nu nale kusnanikina: Ye tale tuku am wakeikam kumun nga idusik e ngina le nale sakinaik: Sunjo, ne kumun nginaik.

²⁹ Tanjakinaik le nu ndek nale tuku am kigreka sanikina: Tale ye tuku sanjri tomba tingade tukunu wam ta mayok kuwa ngina le

³⁰ nale tuku am magekinaik.

Kile Yesus nu sanjrimba nale sanikina: Ye tale mbolnje wam kit ta afu sa ndaningap ngina.

³¹ Tanjamba peunikina ta nale kinaik ka nu tuku nyu saka saka kinaik le ma ta njakmba kumunjina.

Yesus nu tanjo ande minje tukulok wakeina

³² Yesus nane ma ta kusrewam bafunaig le afunje tanjo ande buklange minje tukulna ta tumba Yesus tugum pronan.

³³ Pronan le nu bukla pitaina le tanjo ta ndek pasatina le tanjo pino kanjermba pirerek purka sakinaig: Yoi. Sine Israel ngamuknje manau tenen mayok kinit le nda kangereg tuku nginaig.

³⁴ Tanjakinaig le Farisi mbal ndek sakinanig: Nu bukla kame tuku gabat tugumnje sanjri tate sulumba bukla pitaik likate nginaig.

Yesus nu tanjo pino njakmba sananingina

³⁵ Yesus nu tumbran fonjon tumbran sugo sugo njakmba mbolnje lika nane tuku kusem wande mbolnje Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta tuku pasa mayenu kuklimba saninjmba nane tuku guaze tugu yeki yeki wakeike likina.

³⁶ Tanjamba nu manjur sugo gudommba kanjerka nane sipsip kulat tanjo kugatok tanjan wamdus fulilka nanjine miroj ngaro turkam kumun kuga nga saka nu nane sinanu

³⁷ nuje dubiwanu tanjo saningina: Piro mbolnje nyamagan alonu gudommba minig ta kilam tuku piro tanjo denkate.

³⁸ Tane piro miro tanjo yabanap le nu piro tanjo afu kukulninguwa le nane nu tuku nyamagan alonu kilwaig ngina.

10

Yesus nu aposel 12 madiningina (Markus 3.13-19; Lukas 6.12-16)

¹ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo 12 ta wika kile-manjurka nane mata bukla najgonu pitaika guaze tugu yimyam njakmba wakeikam tuku sanjri ningina.

² Aposel 12 ta nane tuku nyu nanjine tenenmba. Ande Simon nyunu ande Petrus ngade. Ande maib nuje Andreus. Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kinjo nuje. Ande Yohanus nu Yakobus maib nuje.

³ Nane afu Filipus, Bartolomeus, Tomas. Ande Mateus nu takis kilanu tanjo. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kinjo nuje. Ande Tadeus.

⁴ Ande Simon mape nyu ande Selot. Ande Yudas Iskariotnu ngumne nga nu Yesus tuku kupet mayok kina.

Yesus nu aposel 12 piro ningina (Markus 6.7-13; Lukas 9.1-6)

⁵ Yesus nu nane 12 ta kukulningam bafumba saningina: Tane kasomok mbal tuku ma ande ko Samaria mbal tuku tumbran ande mbol kine ndakap.

⁶ Tane ka Israel mbal nane sipsip ngisikanu tanjan minig nane tugum kape.

⁷ Tane kumba Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait buk patukate nga saninjmba likap.

⁸ Tane guaze mbal wakeika kumanu mbal kile-tidinga ngirnger jak mbal mage serninmba guwa njaigonu pitaikap. Sangri ta piya kugatok ake tinjet tukunu sangri tamba pirokap sulumba piya wi ndakap.

⁹ Tane kambim nga tanjine ndametin

¹⁰ pale fat kupe ngaro ndumndum ta jakmba kusrekap. Tane tawi tinganu ta ndo jak kape. Tane piro tanjo tukunu tane nane afu tugumnje aganj ndende kilam kumu.

¹¹ Tane tumbran ande mbol promba tanjo mayenu ande tane kulatkam tuku sota kanjermba nu ndon minmba piroka ka kambim nga nu kusremba kape.

¹² Tane wande ande ponja wande tuku mbal ngamungal mukuk jak minam tuku saningap.

¹³ Nane mbal magenu ndeta tane pasa saningig tanjamba nane ngamungal mukuk jak minwaig. Kuga ta pasa ta luka tanjine tugum prowa.

¹⁴ Mbal afu tane kilam mbulmba ko tane pasa kukliwap le isam mbulwaig kande wande ko tumbran ta kusrewam bafumba nane katesemba rironkuwaig nga nane am mbolnje tuptup kupe mbolnje denganu minig ta paurngap.

¹⁵ Ye sinja satinjamngit. Ait sunjo mbolnje tumbran tane pitaikate ta nu tumbran njaigonu Sodom le Gomora tuku pa limba sunjo pasa jak tamngat.

Yesus tuku mbal nane piti kanjerkamngigaig (Markus 13.9-13; Lukas 12.11-12; 21.12-17)

¹⁶ Tane isap. Ye tane kukultingi le kumba sipsip tananj ngannu age nguikok ngamuknje minamngigaig. Ta tuku tane kurau mayemba gami tananj wamdus bafuk minap.

¹⁷ Tane rironkap. Afunje tane kilmba pasa mbolnje kile-tidinga nanjine kusem wandeknje tane pani faramngigaig.

¹⁸ Afunje tane didika kilmba ka gabat kame nyu sugo jak mbal tugumnje kile-tidinguwaig le tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le gabat mbal kasomok mbal turmba ye tuku nyu isamngigaig.

¹⁹ Nane tanjamba tane kilmba gabat sugo tuku wai mbolnje patikuwaig ta tane

wamdus fulilka ndanjmba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam ait mbolnje tane tuku wamdus sinamnje pasa mayok kanjat.

²⁰ Tanjine wamdusmbi kuga. Mam Kuate tuku Guwanje wamdus tinjuwa le tane sakamngigaig.

²¹ Ait ta mbolnje ande nu nuje tira nuje kumam tuku njeu mbal tuku wai mbolnje palmbimngat. Mam nu nuje kinjo mbolnje tanjamngat. Kinjo kame nane ina mam kat nanjine kasurninmba kumwaig nga pasa mbolnje patikamngigaig.

²² Tane yije mbal tukunu nane jakmba tane kasurtinjamngigaig. Ande nu sangri tinja dirnanja minwa ta Kuatenje nu tuku muskil te-tiwe tambimngat.

²³ Tumbran ande mbolnje nane tane kilmba piti sertinjuwaig ndeta tane kua ka tumbran ande mbol kape. Ye sinja satinjamngit. Tane tanjamba Israel mbal tuku tumbran afu mbol kine ndakap le ye Ndindo Katesek Tanjo prowamngit.

²⁴ Skul kinjo nu nuje tisa li ndate. Piro tanjo nu nuje sunjo li ndate.

²⁵ Kinjo ande nu nuje tisa suk ko piro tanjo ande nuje sunjo suk mayok kuwa ta kumu. Ye tane tuku Sunjo ta nane ye bukla njaigonu tuku gabat Belsebul ngade. Ta tuku nane tane mata nyu sugo njaigonu tananj satinjamngigaig.

Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube (Lukas 12.4-7)

²⁶ Nane tane kilmba njaigo siglikade mbal tuku kuru kuru ndakap. Wam kame kile tanjo am mbolnje mine ndakade ta kilimok mayok kanjaig. Wam afu kuirok minig ta jakmba kila patikamngigaig.

²⁷ Ye kuirka tane pasa satinjet te tane pasa ta tumba manjur sinamnje saningap. Tane kile yabu pasa isig ta jakmba isam tuku kuenka saningap.

²⁸ Nane tane tuku ngarusu bale faram sakade mbal tuku kuru kuru ndakap. Nane kanu balewam kumu kuga. Kuate nu tane tuku ngarusu kanu turmba ma njayo mbolnje pankam kumu tukunu tane nu tuku ndo kuru-kurukap.

²⁹ Tanjo nu sulik sulik armba maket mbolnje patika ndametin fudinndo ndo

tate ta sulik sulik n̄akmba singine Mam nu idusn̄imba nu wokate le ndo ande kumit.

³⁰ Nu tane tuku gabat wane giganmba ta mata nu kila minit.

³¹ Ta tuku tane wam ande tuku kuru kuru ndakap. Kuate am mboln̄ge tane sulik sulik gudommba lin̄imba mboln̄ge minig.

Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku (Lukas 12.8-10)

³² Ande nu tan̄go ngamukn̄ge ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye mata yin̄e Mam samba mboln̄ge minit nu am mboln̄ge tan̄go ta tuku nyu te-mayokam̄git.

³³ Ande nu tan̄go ngamukn̄ge ye tuku nyu yabukate ta ye mata yin̄e Mam samba mboln̄ge minit nu am mboln̄ge nu tuku nyu yabukam̄git.

Tan̄go Yesus mboln̄ge purkade (Lukas 12.51-53; 14.25-27)

³⁴ Tane ye wamdus ulendi man̄au kilke mbol mbal ngamukn̄ge palmbim tuku prowen nga idus ndawap. Ye kame bagi tumba nane tetkam tuku prowen.

³⁵ Kin̄o nu mam nūe ndon̄ ko kulim nu ina nūe ndon̄ ko pino nu nūe rugan nūe ndon̄ nane tan̄amba mun̄gu purkam tuku ye prowen.

³⁶ Tan̄go tuku wande tuma mbal nu tuku ngueu mbal mayok kan̄gaig.

³⁷ Ande nu ina mam ko kin̄o kat nūe tuku sun̄gomba kume purmba ye tuku sun̄gomba kume pur ndate ta nu ye tuku nyu n̄ak minit ta nu den̄kate.

³⁸ Tan̄go ande nu ye tuku nga idusmba nu nūe mirōn nūe ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye tuku nyu n̄ak minit ta nu den̄kate.

³⁹ Ande nu nūe abo mine mayewam tuku sun̄gomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikam̄gat. Ande nu ye tuku nga nūe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu sin̄ka nūe abo ta tumba n̄ak minam̄gat.

Yesus nu lafu mayenu kilam tuku sakina (Markus 9.36-41)

⁴⁰ Ande nu tane auk̄tin̄mba wakeikate ta nu ye mboln̄ge mata tan̄ate. Ye mbol tan̄ate ta Mam nu ye kukulyina nu mbol mata tan̄ate.

⁴¹ Ande nu Kuate tuku tuan tan̄go minit le anden̄ge nu aukmba wakeite ta nu tuan

tan̄go ndon̄ lafu mayenu tam̄gat. Tan̄go ande nu tan̄go tin̄reknu minit le anden̄ge nu aukmba wakeite ta nu tan̄go tin̄reknu ndon̄ lafu mayenu tam̄gat.

⁴² Ye sin̄ka sat̄ngam̄git. Ande nu nyu kugatok minmba ye dubiyanu tan̄go tan̄an̄ minit le anden̄ge nu kule tidonu ndo tuwit ta Kuate nu wam ta mata lafunu tam̄bim̄gat nga san̄ingina.

11

¹ Yesus nu nūe dubinaig tan̄go 12 wam pagu pasa nin̄ge den̄purmba nu tin̄ga ma ta tuku tumbran̄ afu mbol pasa kuklimba wam pagukam kina.

Yohanus nu tan̄go armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik (Lukas 7.18-35)

² Yohanus nu muli wandek sinam̄nge minmba Kristus nu wam afu ke likina ta ismba nu tuku pasa pilna le nūe dubiwanu tan̄go armba ka Yesus kusnanaik:

³ Ande nu prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tair̄ngube nginaik le

⁴ nu pasa lafumba sanikina: Ye wam ke liket te takile ammbi kan̄gerka kilbambi isik ta luka kumba n̄akmba Yohanus kubeu tape.

⁵ Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe n̄aigongade mbal likade. Ngir̄nger n̄ak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abon̄ga tin̄gade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig.

⁶ Ande nu ye tuku nga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tan̄amba ka Yohanus sawap ngina.

⁷ Nale luka kinaik le Yesus nu ndek man̄gur sun̄go ta Yohanus tuku san̄ingina: Tane ame agan̄ kan̄geram tuku ma baknu mbol kinaig? Bubren̄ge ulem wane ande mbilmbilwa le tane kan̄geram kinaig e?

⁸ Ko tane tan̄go ande tawi mayenu tin̄ganu kan̄geram kinaig e? Nane tawi magenu tin̄ganu mbal wande sugo sinam̄nge nyu n̄ak minig tuku.

⁹ Tane ndan̄am tuku ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tan̄go ande kan̄geram kinaig e? Yohanus nu tuan tan̄go ta ye tane kila sat̄ngam̄git. Nu tuan tan̄go ndo kuga.

Nu tuan tanjo n̄akmba linin̄mba mboln̄ge minit.

¹⁰ Kuyar pasa ande nu tuku ten̄enmba sakate.

Ne isa. Ye tanjo ande kukuli le nu ambon̄ga prowa sulumba ne tuku ndin wakeiyam̄ngat n̄gate. *Malakai 3.1*

¹¹ Ye sin̄ka satin̄gam̄ngit. Tanjo n̄akmba Yohanus kule pisen̄ge linin̄mba mboln̄ge minit ta Kuate tuku gageu mayok kinig mbal n̄akmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata.

¹²⁻¹³ Moses tuku tukul tuan tanjo kame nane Kuate nu nun̄e gageu kulatkam tuku dir pasa ndo saka ka Yohanus mboln̄ge dik̄nginaig. Yohanus tuku ait mboln̄ge tugu pilmba tanjo pino gudomm̄ba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku san̄gri tin̄ga mun̄gu signa-signan̄ga mburerika kile minig.

¹⁴ Kuate nu nun̄e gageu kulatkate wam ta pro ndawa le Elia nu ambon̄ga prowam tuku kuyar pasa* sakate ta Yohanus tuku sakate. Tane pasa te ismba son n̄gade e?

¹⁵ Tane kilba n̄ak ndeta pasa te isap.

¹⁶ Tane ait te mboln̄ge minig mbal tane tuku man̄au ta ame wam tan̄an̄ n̄ga saki. Tane kin̄o kame maket mboln̄ge minyoka mun̄gu wiwikade tan̄an̄. Nane ten̄enmba mun̄gu wiwikade:

¹⁷ Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine man̄ malm-bikeg ta tane ndek malmbiketket n̄ga lok mine ndakade n̄gade.

¹⁸ Ata. Yohanus nu prona sulumba nyamagan̄ ko grep kule nye ndaka minna le nu bukla n̄ayonu n̄ak n̄ga saka nu mbulnaig.

¹⁹ Ye Katesek Tanjo ye pro nyamagan̄ le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan̄ grep kule nyam tuku piririte tanjo. Nu takis kilanu mbal une n̄ak mbal ndon̄ gulab mayete n̄ga tane ye mata mbulig. Ata. Wamdus kuyar mayete tanjo wam ke likate ta mboln̄ge nu tin̄reknu kilimok mayok kinit n̄ga sanin̄gina.

*Tumbran̄ afu nane Yesus n̄gumn̄enaig
(Lukas 10.13-15)*

²⁰ Tumbran̄ afu Yesus nu buk nane n̄gamuk̄nge wam kitek san̄grinu ke likina ta

nane n̄gamun̄gal biye mbil ndanaig tukunu kile nu nane kilmba sanin̄ge likina:

²¹ Korasin tumbran̄ le Betsaida tumbran̄ ose. Ye wam kitek san̄grinu tale n̄gamuk̄nge ke liken ta ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon n̄gamuk̄nge ke likina kande nane dal ndaka nan̄gine mbar tuku n̄gamun̄gal biye mbilmba nane tawi urfunu tin̄mba kuke tugu pism̄ba tan̄anaig kande.

²² Ye sin̄ka satin̄gam̄ngit. Ait sun̄go mboln̄ge tale Korasin le Betsaida tumbran̄ tale Sidon le Tirus tuku pa limba tale sun̄go pasa n̄ak tam̄ngaik.

²³ Kaperneum tumbran̄ ne nyu sun̄go n̄ak minmba ne samba mbol kambim tuku n̄ga iduste e? Kuaten̄ge ne tumba buk̄nguwa le ne kumanu mbal tuku tumbran̄ kan̄gat. Ye wam kitek san̄grinu tane n̄gamuk̄nge ke liken ta ande nu wam ndui ta Sodom tumbran̄ n̄gamuk̄nge ke likina kande nane n̄gamun̄gal biye mbilmba kile minig kande.

²⁴ Ye tane satin̄gam̄ngit. Ait sun̄go mboln̄ge tane Kaperneum mbal Sodom tuku pa ta limba tane sun̄go pasa n̄ak tam̄ngaik.

*Sine ka Yesus tugum̄nge mabtube
(Lukas 10.21-22)*

²⁵ Ait ta mboln̄ge ndo Yesus nu sakina: O Mam, ne samba kilke tuku Sun̄go. Ye ne tuku nyu te-dun̄get. Afu kila sugo wamdus kuyar n̄ak ne nan̄e wam kame tum ndanin̄git. Kin̄o kame tan̄an̄ minig mbal ne nane ndo tum̄nin̄git.

²⁶ O Mam, ne nan̄e nzali dubimba ne tan̄ate n̄gina.

²⁷ Kile Yesus nu nane sanin̄gina: Mam nu wam n̄akmba ye wai mboln̄ge patikina. Ande nu Kuate tuku Kin̄o kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kin̄o ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig n̄ga nu tum̄nin̄get ta nane mata nu kila minig.

²⁸ Tane piro karen̄ka agan̄ pitinu kura ramba poska minig mbal tane ye tugum te yalpe le yen̄ge muskil kile-tidin̄ge tin̄gi.

²⁹ Ye wamdus bafuk n̄ak minmba n̄gan mukuk minet tukunu tane ye tuku pasa

* **11:14:** Tuan tanjo Malakai nu pasa ta kuyarna (Malakai 4.5)

kumnemnge minap le tane tumtingi le tane mabtap.

³⁰ Ye tuku minge pasa ta piti kuga. Ye tane mbolnge aganj pilet ta buloknu ndo nga saningina.

12

Kusem ait mbolnge manjau kam tuku pasa (Markus 2.23-28; Lukas 6.1-5)

¹ Kusem ait ande mbolnge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubinaig mbal gubaningina le nane wit alonu supika nyam nyam kinaig le

² Farisi mbal afunje nane kanjerka nane Yesus sanaig: Ai si. Naje dubinade mbal sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnge nane nyamagan kilig nga sanaig.

³ Tanjakinaig le nu ndek nane saningina: David nuje mbal ndon nane guba najoningina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnge patikinaig ta afu kilmba pro nuje mbal ndon nyinaig. Bret ta tango nane nye ndakade tuku. Pris mbalnge ndo nyade tuku.

⁵ Pris mbal mata nane kusem ait mindek kusem wande sungo sinamnge pirokade ta nane mbar ndade. Moses nu nane tanjamba kam kumun nga kuyarna ta tane kila.

⁶ Tane isap. Ande nu kile tane ngamuknge minit ta nu kusem wande sungo ta limba nu mbolnge minit.

⁷ Kuate tuku kuyar pasa ande tenemba sakate. Tane ye tuku nga aganjmor kilmba atraukade ta ye sungomba idus ndawet. Tane tango sinaningmba nzaliningam tuku ye sungomba iduset ngate. Tane kuyar pasa ta tugunu katesede kande tane ye dubiyanu mbal te pasa mbolnge pati ndakade kande.

⁸ Ye Ndindo Katesek Tango ye kusem ait tuku gabat minet ngina.

Yesus nu tango wai pagranganu ta wakeina (Markus 3.1-6; Lukas 6.6-11)

⁹ Yesus nu tanjamba tinga kumba nane tuku kusem wandek sinam kina.

¹⁰ Sinam tanje tango ande wai kummba pagranganu njak minna le Farisi mbal nane Yesus tumba pasa mbolnge palmbim saka

nu kusnanaig: Sine singine tukul manjau dubimba kusem ait mbolnge guaze tango ande wakeiwam kumun e nga kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Tane tuku ande nu sipsip ndindo njak minit le kusem mbolnge nu baringa burok sinam ndekate ta nu kusem nga idusmba tam tuku piro ndakate e?

¹² Ata. Tango nu sinja sipsip lite. Ne kusem ait mbolnge ande turte ta ne tukul luka ndate nga saningina.

¹³ Tanjakina sulumba kile nu ndek tango ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina. Nuje wai inum tananj mayok kina.

¹⁴ Tanjana le Farisi mbal nane mayok ka Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Aisaia tuku dir pasa kumungina

¹⁵ Yesus nu Farisi mbal tuku wamdus ta katesemba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina le tango pino gudommaba nu dubinaig. Nu nane tuku guaze wakeike likina sulumba

¹⁶ nu nane mbolnge manjau ke likina ta afu sa ndaninguwaig nga minge pipningina.

¹⁷ Nu tanjana ta tuan tango Aisaia tuku kuyar pasa ande kumungina. Nu tenemba Kuate tuku minge kuyarna.

¹⁸ Tane isap. Tango te nu ye tuku piro tango. Ye nu madiwen.

Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare toret.

Ye yije Guwa nu tuwi le nu ye tuku manjau tinjeknu kasomok mbal njakmba saningamngat.

¹⁹ Nu afu ndon kualeyau ndaka minge fetke nda.

Nu ndinmba sinjin likuwa le ande nu tuku pasa ise nda.

²⁰ Ande nu ulem tananj isunu baklelkanu minwa le nu ngurmba bukngenda.

Ko ande nu bulu tananj kupam bafumba fudinmba bulunga minwa le nu fuwe nda.

Nu tanjamba minmba ma ma nu wam njakmba kile-ibenjka manjau tinjeknu ndo te-mayokamngat.

²¹ Kasomok mbal njakmba nu sine muskil kile-tidinge sinjuwa nga nu tairnga minamngaig. *Aisaia 42.1-4*

Aisaia nu tanjamba kuyarna.

*Yesus nu Belsebul ndonj piro tuma nginaig
(Markus 3.20-30; Lukas 11.14-23)*

²² Tango ande bukange nu tuku am minje tukulnikina ta nane mindemba Yesus tugum pronaig le nu tango ta wakeina le nu mambilmba pasatina.

²³ Tanjana le tango pino njakmba pirerek purka ndek sakinaig: i ... Tango te David tuku mbun e nga saka minnaig le

²⁴ Farisi mbal nane pasa ta ismba ndek sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulnge nu sangri ta tuwit le nu bukla pitaikate likate nginaig.

²⁵ Kile Yesus nu nane tuku wamdus ta katesemba saningina: Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nangine nangine kame buwaig ta nane kugawamnggaig. Tumbran mbal ko wande tuma mbal nane pur yimyamka nangine nangine kame buwaig ta nane sangri njak minam kumuñ kuga.

²⁶ Tanjamba ndo Satan nu nuñe mbal afu pitaikate kande nane pur yimyamka nangine nangine kame bumba Satan nu sangri njak mine ndakate kande.

²⁷ Tane ye Belsebul tuku sangrimbi bukla pitaikanu sakade e? Tangine mbal afu bukla pitaikade ta nane mata Belsebul tuku sangrimbi tanjade e? Nane kusaningap le nane tuku pasa lafunu tamba tangine pasa ta pilewaig.

²⁸ Ye Kuate tuku Guwa tuku sangrimbi bukla pitaiket ta Kuate nu nuñe gageu kulatkate wam tane ngamuknge buk prote.

²⁹ Tango sangrinu ande nuñe wande kulatkate ta ande pro nu tuku aganj ndende kuayaram kumuñ kuga. Nu tango sangrinu ta ndaleka te-ibenwa sulumba ndo aganj ndende ta kilam kumuñ.

³⁰ Ande nu ye tuku tango mine ndakate ta nu ye tuku ngueu tango. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro njayo silite.

³¹ Tane isap. Tango tuku une manau tumail panningig manau ta Kuate nu njakmba sauka gilaingate tuku. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta gilainge nda.

³² Ande nu ye Ndindo Katesek Tango tala pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilaingate tuku. Ande nu Tukul Guwa tala pasa tuwit ta Kuate nu ait te mbolnge ngumneñga mata mbar ta sauka gilainge nda.

³³ Ail alonu magenu kanjerka ail ta njayonu nga sa ndakap. Ko ail alonu njayonu kanjerka ail ta mayenu nga sa ndakap. Sine ail alonu kanjerka ail ta tuku tugu kateseweg.

³⁴ Ngamunjal sinamnge wamdus minig ta minje mbolnge kilimok alonu mayok kinig. Tane mben njayonu tuku fat. Tane tango njayonu tukunu tane pasa mayenu inum temayokam kumuñ kuga.

³⁵ Tango mayenu nu nuñe ngamunjal mayenu minit sulumba nu ndek wam magenu ndo ke likate. Tango njayonu nu nuñe ngamunjal njayonu minit sulumba nu ndek wam njayonu ndo ke likate.

³⁶ Tane isap. Tango fare ake wamdusmbi sakade ta pileningam tuku ait mbolnge nane nangine pasa ta njakmba Kuate am mbolnge kile-mayokkamnggaig.

³⁷ Ne pasa sake likate ta mbolnge Kuate nu ne pilenga lafunu tanmbimngat nga saningina.

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinai

(Mateus 16.1-4; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32)

³⁸ Kile kusem pasa biteknganu mbal nane Farisi ndonj Yesus sanaig: Tum Tango, ne manau kitek sangrinu ande te-mayoka le sine kanjerbe nginaig le

³⁹ nu ndek nane saningina: Tane sinja mbal njayonu Kuate ngummede tuku. Tane ye tuku sangri kanjeram idusde ta ye tane tumtinge nda. Wam sangrinu ande tuan tango Yona mbolnge prona ta ndo tumtingamngit.

⁴⁰ Yona nu kualegan sunjo tuku fungul sinamnge mara kenmba minna. Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tango ye kilke sinamnge mara kenmba minamngit.

⁴¹ Yona nu man mayok ka Nineve mbal riron pasa saningina le nane ndek ngamunjal biye mbilnaig. Ande tenge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa

pitaide. Ta tuku ait sunḡo mbolḡe tane ait te mbolḡe minig mbal Nineve mbal ndoḡ tingap le Nineve mbal tuku maḡau mayenuḡe tane tuku maḡau ḡayonu te-mayokamḡgat.

⁴² O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamduo kuyar mayenu isam tuku ndin kuen ḡayo dubimba nu tugum kina. Ande teḡe minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sunḡo mbolḡe tane ait te mbolḡe minig mbal pino ta ndoḡ tingap le nu tuku maḡau mayenuḡe tane tuku maḡau ḡayonu te-mayokamḡgat.

⁴³ Andeḡe guwa ḡayonu tanḡo ande mbolḡe pitaite le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakate:

⁴⁴ Yiḡe buk minen tuku wande mbol maḡ luka ka ḡgate. Nu pro nane buk firfir gureḡmba aḡaḡ ndende ḡakmba kile-tiḡḡa patikinaig le wande ta ḡgaskolnu minit le kaḡgerte.

⁴⁵ Nu kaḡgermba saḡgri tiḡa minam tuku ta nu kumuḡ kuga le nu kumba ka nuḡe kuasmbi 7 nane nu tuku maḡau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolḡe minig. Tanḡade le tanḡo ta tuku mine maḡau ambokok limba kile ḡayonu sunḡokanu sinamḡe minit. Wam ndui ta ndo tane maḡau ḡaigonu kade mbal tane mbolḡe prowamḡgat ḡa sanigina.

*Yesus ina mambo kat nuḡe pronaiḡ
(Markus 3.31-35; Lukas 8.19-21)*

⁴⁶ Yesus nu taḡamba pasata minna le ina nuḡe mambo kat nuḡe pro mayok tanḡe nu tuku pasa pilnaiḡ le

⁴⁷ ande nu Yesus sana: Ina naḡe mambo kat naḡe pro kilimḡe minmba ne kusnaḡgade ḡgina.

⁴⁸ Tanḡakina le nu tanḡo ta sana: Ne yiḡe ina yiḡe mambo kame tuku sayate e ḡgina sulumba

⁴⁹ wai tok nuḡe dubinaig kuasmbi denḡimmba sakina: Mbal te yiḡe ina yiḡe mambo kame taḡaḡ minig.

⁵⁰ Yiḡe Mam nu samba mbolḡe minit ima nu nu tuku nzali dubite ta nu yiḡe maib kulim ina taḡaḡ minit ḡgina.

13

*Aganḡ tumu tuku yaba pasa
(Markus 4.1-9; Lukas 8.4-8)*

¹ Yesus nu ki ndui ta mbolḡe wande kusremba kina ka kule kualinḡ piyal tanḡe minyok minna le

² maḡgur sugo nu te-ḡgamumba maḡgurkinaig le nu ndek waḡ ande poḡga ta mbolḡe minyoka pasa niḡmba minna le nane piyal tanḡe tiḡa pasa isnaiḡ.

³ Nu yaba pasambi wam gudommmba sanigina sulumba sakina:

Tanḡo ande nu aḡaḡ tumunu bareḡniḡgam piro mbol kina.

⁴ Kina ka bareḡniḡgina ta tiḡnu afu nd-inḡe ndeke likinaig ta sar umaḡḡe pro nye sulunaig.

⁵ Tiḡnu afu kilke ndame ḡak ma mbolḡe ndeke likinaig ta kilke fudiḡndo tukunu pitik ndo maḡe pronaiḡ.

⁶ Pronaiḡ ta ki sunḡo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu kareḡga kume sulunaig.

⁷ Tiḡnu afu ma aḡga ḡaigonu sinamḡe ndeke likinaig ta aḡganḡe tiḡa soḡginaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tiḡnu afu kilke mayenu mbolḡe ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Tugunu mindek mbolḡe afu alonu 100 afu 60 afu 30 taḡamba taḡamba alonaig.

⁹ Tane kilba ḡak ndeta pasa te isap ḡa sanigina.

*Yesus nu yaba pasambi ndo sanigina
(Markus 4.10-12; Lukas 8.9-10)*

¹⁰ Kile nuḡe dubinaig mbal Yesus tugum promba nu kusnanaig: Ne ndaḡam yaba pasambi ndo nane sanigiti ḡa kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane sanigina: Kuate nu nuḡe gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane maditiḡen. Nane afu wam ta kila pilwaiḡ ḡa madi ndaniḡen.

¹² Ande nu wam afu ḡak minit ta Kuatenḡe nu maḡ lato tuwit le nu sunḡomba ḡak minit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenḡe nuḡe wam fudiḡndo ta yaite.

¹³ Ye yaba pasambi ndo pasa sanigeti ta tugunu teḡenmba. Nane wam afu kaḡgerka

alonu kanjer ndakade. Nane isig sulumba ise ti ndamba tugunu katese ndade.

¹⁴ Tuan tango Aisaia nu dir pasa kuyarna ta nane sinjka kumude. Nu Kuate tuku minje tejenmba kuyarna.

Tane pasa isamngaig ta tugunu katesewenda.

Tane wam afu kanjerkamngaig ta alonu kanjer tiwe nda.

¹⁵ Mbal te nane tuku ngamuŋgal tukulok.

Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluninguwa le ngamuŋgal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamngit.

Aisaia 6.9-10

Aisaia nu tanjamba kuyarna.

¹⁶ Tane Kuatenge make patikate le tane wam magenu kanjerka pasa mayenu isig.

¹⁷ Ye sinjka tane satinngamngit. Tuan tango kame mbal tinreknu tane wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamdus sungo pilmba kume farnaig ngina.

Agan tumu tuku yaba pasa tugunu (Markus 4.13-20; Lukas 8.11-15)

¹⁸ Kile Yesus ndek nane saningina: Tango nu nyamagan tumunu bareningina ngit pasa ta tugunu satinigi le isap.

¹⁹ Tinu afu ndinngende likinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku pasa ta ismba katese maye ndade le Satanngge pro nane tuku ngamuŋgal sinamngge pasa ta yaika tumba balete.

²⁰ Tinu afu kilke ndame njak mbolngge ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa ismba nzali sungo njak pitik ndo tade sulumba

²¹ nane sumbailnu kugatok tanan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunngge piti serningig le nane pitik ndo kusrede.

²² Tinu afu ma anga njaigonu sinamngge ndekinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa isig ta kilke te tuku piti agan ndende kilam tuku nzali wamdus ta njak minig le pasa isig ta balete le alo ndate.

²³ Tinu afu kilke mayenu mbolngge ndekinaig ta nane afu Kuate tuku pasa ismba

katesede tanan. Nane katesemba minig sulumba alo kile-mayokka afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanjamba tanjamba kile-mayokkade nga saningina.

Anga njaigonu tuku yaba pasa

²⁴ Yesus nu yaba pasa ande tejenmba saningina: Kuate nu tango pilenga nuŋge gageu kilit wam ta tango ande nuŋge piro mbolngge wit tinu bareningina tanan.

²⁵ Bareningina le furirna le nane kinye sulunaig le nuŋge ngueu tangonngge anga njaigonu tinu kilmba pro nu tuku piro mbol tange bareningimba nu kua ka kina.

²⁶ Wit ta tinngge ka koknaig le anga njaigonu mata kilimok mayok kinaig le nuŋge piro mbalngge kanjerkinaig sulumba

²⁷ kumba ka piro miro tango sanaig: Sungo, ne wit tumunu magenu nguke likina ta ndanam kile anga njaigonu turmba prode nga sanaig le

²⁸ nu ndek nane saningina: A ... ngueu tango andenngge tanana ngina. Tanakina le nane nu kusnanaig: Sine ka anga ta fulkuba e nginaig le nu saningina:

²⁹ Kuga. Tane anga njaigonu ta fulkam saka ka mbarmba wit turmba fulkubekaig.

³⁰ Anga njaigonu ta ulendika minwaig le ait kumuŋguwa le ye piro mbal tejenmba saningamngit: Tane ambonngga ka anga njaigonu ta fulka pa mbolngge pannu tuku ndaleka patikap sulumba wit kilmba nyamagan wandekngge patikap nga saningamngit ngina.

Mastet tinu le yis tuku yaba pasa (Markus 4.30-32; Lukas 13.18-21)

³¹ Yesus nu man yaba pasa ande tejenmba saningina: Kuate tuku gageu tugeka sunngokate wam ta mastet tinu tango andenngge tumba ka nuŋge piro mbolngge ngukina tanan.

³² Mastet tinu ta agan njaig fudinngdo agan tumunu njakmbanngge nu liwanu ta nu promba sunngoka nu kumzanngel ail njakmba linimba nu ail sunnggo tanan mayok kinit. Sar umanngge pro wainu mbolngge te patikade ngina.

³³ Tanjamba nu manngge lato yaba pasa ande tejenmba saningina: Kuate tuku gageu

tanjo ngamuknge minig wam ta yis pino andenje tumba plaua sinamnge pilna tanan. Yis ta plaua njakmba ulmba silina ngina.

³⁴ Yesus nu wam ta njakmba yaba pasambi ndo manjur sunjo ta saningina. Nu pasa ande te-mayokmba sa ndakina.

³⁵ Nu tanana ta tuan tanjo ande o buk pasa sakina ta kumungina. Pasa ta tenemba.

Ye yaba pasambi pasa sakamngit. Tugu mbolnge wam kame kuirok mine likinaig kile tanamba minig ye wam kame ta kile-mayokkamngit. *Mune 78.2*

Anja najgonu tuku yaba pasa tugunu

³⁶ Kile Yesus nu tinja manjur sunjo ta kusreka kina ka wande pongina le nuje dubinaig mbal pro nu sanaig: Ne anja najgonu tuku yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinga le sine isbe nginaig.

³⁷ Tanakinaig le nu ndek nane saningina: Tango wit tumunu ngukina nga sakit ta ye Ndindo Katesek Tango.

³⁸ Piro ma ta kilke te. Wit tinju magenu ta Kuate tuku gageu. Anja najgonu ta Satan tuku gageu.

³⁹ Ngueu tanjo anja najgonu ngukina nga sakit ta Satan. Wit alonu kilam tuku ait sakit ta kugawam tuku ait. Wit alonu kilam tuku mbal nane Kuate tuku enel kame.

⁴⁰ Nane anja najgonu fulka ndaleka pa mbolnge pankade ngit ta kugawam tuku ait mbolnge tanamba mayok kanjat.

⁴¹ Ye Ndindo Katesek Tango ye yije enel kukulningi le nane pro yije gageu mine ndaka wam najgonu ke likade mbal nane afu mata mbarwaig nga didikade ta nane kilmba

⁴² pankuwaig le pa sunjo mbol kanjaig. Ma ta mbolnge minamngaig mbal nane malmbi sunjomba maketin tiknga minamngaig.

⁴³ Ait ta mbolnge mbal tinreknu nane nanjine Mam kulatkate ma mbolnge ki tanan bulunga minamngaig. Tane kilba njak ndeta pasa te isap.

Agan mayenu yubenginaig tuku yaba pasa

⁴⁴ Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunjo ta yaba pasa te suk. Tango ande kilke sarka agan mayenu piya o mbolnge nane kilkek sinamnge yubenginaig ta kanjerna. Kanjermba nu man burok tukulmba nu gare njak kumba nuje agan ndende njakmba piyate sulumba ndametin kilmba ka kilke ta piyamba nuje tate.

Igog tin tuku yaba pasa

⁴⁵ Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunjo ta yaba pasa ande te suk. Tango ande nane afu tugumnge igog tin magenu sota piyamba likate.

⁴⁶ Nu igog tin inum maditaknu piya o mbolnge kanjermba nu kumba nuje agan ndende njakmba kilmba piyana sulumba ndametin kilmba ka igog tin mayenu ta piyamba tina.

Kuman tuku yaba pasa

⁴⁷ Kuate nu tanjo pilenga nuje gageu kilig wam ta yaba pasa te suk. Nane afu kuman yu sinamnge buknginaig le kualegan gudomma yeki yeki kuman sinam kinaig.

⁴⁸ Kuman kumungina le nane didika tumba tabeknge minyoka kualegan ta pilenga magenu nza sinamnge patika najgonu ta kilmba pankinaig.

⁴⁹ Kugawam tuku ait mbolnge manju tanamba ndo mayok kanjat. Enel kame nane pro tanjo pilenga magenu kusreka najgonu kilmba

⁵⁰ pankuwaig le pa sunjo mbol kanjaig. Ma ta mbolnge minamngaig mbal nane malmbi sunjomba maketin tiknga minamngaig nga saningina.

⁵¹ Kile Yesus nu nane kusnaningina: Tane pasa kame satingit ta tane tugunu katesede e ngina le nane au nginaig.

⁵² Tanakinaig le nu ndek saningina: Kusem pasa biteknganu tanjo ande Kuate tuku kuasmbi mayok kumba ye dubiyate ta nu wande miro tanjo tanan. Nu nuje wandeknge agan ndende urfunu kiteknu turmba kile-mayokkate tanan ngina.

Nasaret mbal Yesus talanaig (Markus 6.1-6; Lukas 4.16-30)

⁵³ Yesus nu yaba pasa sake denjurna sulumba nu tinja ma ta kusremba

⁵⁴ luka nuje tumbran tuguk pronā. Pro tanje nu nane tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklina le nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nu ima tugumnje kila sunjo ta tina? Imanje nu sanjri tuna le nu wam sanjrinu te ke likate?

⁵⁵ Nu sine tuku wande pilit tanjo ta tuku kinjo nuje ndo. Ina nuje Maria. Nu tuku mambo kat nuje Yakobus Yosef Simon Yudas sine nane njakmba kila mineg.

⁵⁶ Kulim kat nuje mata tumbran tekok. Nu aninge sanjri ta tina nga saka minmba

⁵⁷ nu talamba gubra tinaig le nu nane saningina: Kuate tuku tuan tanjo nane njakmbanje nu tuku nyu te-mayokde. Nuje tumbran tuguk nuje tugu ndare tuma kat nuje nanenje ndo nu talade nga saningina.

⁵⁸ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu nane ngamuknje wam sanjrinu sunjomba ke ndakina.

14

Herodus nu Yohanus balena (Markus 6.14-29; Lukas 9.7-9)

¹ Ait ta mbolnje Yesus tuku nyu sunjoka tugekina le Galilea ma tugu kulatkanu mandor Herodus Antipas nu wam ta ismba

² nuje piro mbal saningina: Tanjo ta nu Yohanus kule pisne inde. Nu kummba man abonga tingina. Ta tuku nu sanjri kitek njak wam ta ke likate nga saningina.

³⁻⁴ Yohanus kumna ta tugunu tenemba. Herodus nu mambo nuje Filipus tuku pino Herodias yaina le Yohanus nu Herodus sawe lika sana: Ne tukul lukamba mbarte nga sawe lika minna. Tanjana le Herodus nu nane afu kukulningina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandeknje pilnaig.

⁵ Nu Yohanus balewam bafuna ta tanjo pino nane Yohanus tuan tanjo nginaig tukunu nu kuru-kuruka muli wandeknje ndo kusrena.

⁶ Kile Herodus ina nunenje te-pilna ait ta kumunga mayok kina le Herodias kulim nuje nu manjurkinaig mbal am mbolnje kupesna le Herodus nu nzalina sulumba sana:

⁷ Ye sinja ki am mbolnje ne sanet. Ne ame aganj nzalinu tam saka ta ye ne tanmbimngit nga sana.

⁸ Tanjaka sana le nu mayok kina le ina nuje nu wam paguna le nu pro Herodus sana: Yohanus kule pisne gabatnu nza njak sa ngina.

⁹ Herodus nu pasa ta ismba ngamungal pitina ta nu buk pasa sanjri pilena le nane njakmba isnaig tukunu nu tanjo afu kukulningina le

¹⁰ nane muli wandek kumba Yohanus njinfok kat purmba

¹¹ gabatnu nza njak tumba pino mbanzo tunaig le nu ndek tumba ka ina nuje tuna.

¹² Tanjanaig le Yohanus dubiwanu kuasmbi nane wam ta ismba nane kumba ka mindesinj ta tumba ngukinaig sulumba ka Yesus kila sanaig.

*Yesusnje tanjo 5,000 isukusneningina
(Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17;
Yohanus 6.1-14)*

¹³ Yesus nu pasa ta ismba nu tinga wan ande ponja kumba ka ma yamok kina le tanjo pino gudommba Yesus nu kina pasa ta ismba nanjine tumbran kusreka ndinmba nu dubinaig.

¹⁴ Kile Yesus nu ka ibenja ka nu tanjo gudommba kanjerka nu nane sinaningina sulumba afu guaze njak ta wakeike likina.

¹⁵ Ki butungina le nuje dubiwanu tanjo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Buk furirte. Ne manjur te kukulninga le kuwaig ka tumbran afu mbolnje nyamagan piyanimba nyuwaig nginaig le

¹⁶ nu ndek saningina: Tane ndanam nane kuwaig nga sakade. Tanenje isukusneningap ngina le

¹⁷ nane lafumba Yesus sanaig: i ... Sine bret 5 kualegan karenjanu armba ndo nginaig le

¹⁸ nu ndek nane saningina: Kilmba yalpe ngina.

¹⁹ Kile Yesus nu tanjo pino nane pibi mbol tanje minyokuwaig nga saningina. Nane minyokinaig le nu bret fonfon kualegan ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuje dubinaig mbal ningina le nane walmba ninje likinaig le

²⁰ nane kilmba nyumba maroningina. Nane bret fetfetna ta baten^{nu} kilmba sambe 12 ligneninginaig.

²¹ Isukusnaig tango ta gudommba 5,000 ta^{na}. Pino ki^o kame afu mata turmba minnaig.

*Yesus nu kule kualij mbol mbol likina
(Markus 6.45-52; Yohanus 6.16-21)*

²² Kile Yesus nu nu^{je} dubiwanu tango saningina: Tane ambon^{ga} waⁿ pon^{ga} luka kule kualij sim kape le ye kuasmbi te kukulningi le kuwaig ngina.

²³ Nu tango pino kukulningina le kinaig le nu^{je} ndo tabe pon^{ga} Kuate ndon^{pasatam} kina ka nu^{je} mata tan^{ge} minna le buk furirna.

²⁴ Nu^{je} dubiwanu tango nane waⁿ ^{jak} kumba minnaig le bubre sun^{go} tumail-am^{nge} pro waⁿ te-lukina. Nane kule kualij ngamun^{ge} minnaig le kule mbalo waⁿ katmba minna.

²⁵ Tan^{amba} minna le ma ma mafewam patukina le Yesus nu kumba kule mbol mbol lika nane tugum kina.

²⁶ Nane nu kule mbol mbol lika ilna ta kan^{ger} ti ndamba mindekanu ande ilit nga nane kuru kuru ^{nyayomba} wikaraunaig le

²⁷ Yesus nu pitik ndo wika nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te ye^{nge}. Tane wamdus bulka piti ndatinguwa ngina le

²⁸ Petrus nu ndek sana: Sun^{go}, sin^{ka} nen^{ge} e? Tan^{amba} kande ne ye saya le ye mata ne sota kule mbol mbol ili ngina le

²⁹ nu ndek yale ngina. Yale ngina le Petrus nu waⁿ ta kusremba gurdukⁿga kule mbol^{nge} tin^{ga} lika Yesus tugum kina.

³⁰ Nu kumba minna sulumba nu bubre sun^{go} ta kan^{ger}m^{ba} kuru-kuruka nu buto kambim bafuna sulumba wika sakina: Sun^{go}, ye turya ngina.

³¹ Tan^{akina} le nu pitik ndo Petrus pakarka biy^mba te-duⁿga nu sana: Ne ndan^{am} ye tuku san^{gri} tuku wamdus terokate? Ne ye kumun^g kuga nga iduste e ngina.

³² Tan^{amba} nale waⁿ pon^ginaik le kule bubre kugana le

³³ waⁿ mbol^{nge} minnaig mbal nu mbarin^mba sanaig: Ne sin^{ka} Kuate tuku Ki^o nginaig.

*Yesus nu Genesaret^{nge} guaze afu wakeik-
ina*

(Markus 6.53-56)

³⁴ Nane kumba ka kule kualij pakarka Genesaret^{nge} iben^g kinaig.

³⁵ Iben^g kinaig le Genesaret mbal nane Yesus kila pilmba afu kukulninginaig le nan^{gine} tumbran^g ^{jak}m^{ba} kumba ka kila saninginaig le guaze mbal ^{jak}m^{ba} kilmba nu tugum prowe likinaig.

³⁶ Nane Yesus sarsar^mba guaze mbal nu tuku tawi nzalenu ndo kirem^mba mayekam tuku sanaig. Tan^{amba} nane nu tuku tawi nzalenu kirenaig mbal ta ^{jak}m^{ba} mageke likinaig.

15

*Wa kat nan^{gine} tuku tukul
(Markus 7.1-13)*

¹ Farisi kusem pasa bitekⁿganu mbal ndon^g Yerusalem^{nge} ndeka Yesus tugum promba nu kusnanaig:

² Ndan^{am} saka ne dubinade tango wa mbun^g kame tuku tukul lukamba nane wai minya ndan^{ga} isukusig nga sanaig le

³ nu ndek nane saningina: Ye mata tane kusnatingamⁿgit. Ndan^{am} saka tane singine wa mbun^g kame tuku tukul dubikade sulumba Kuate tuku tukul afu lukakade.

⁴ Kuate nu tukul ande pilna ta ten^{em}ba sakate. Tane ina mam tuku nyu kurauka min^{ge} kumnem^{nge} minap. Ande nu ina mam nu^{je} tapra pasa sanikuwa kande nu balewap ngate.

⁵ Tane tukul pasa ta lukamba ten^{em}ba sakade. Ande nu ina mam kat nu^{je} agan^g afu nikam mbulmba ye yin^e agan^g ^{jak}m^{ba} buk Kuate tuku nga madiwen ngate le tane nu mam nu^{je} agan^g nda tuwa ngade.

⁶ Ata. Tane singine wa mbun^g kame tuku man^{au} ndo dubikade sulumba Kuate tuku tukul te-side.

⁷ Tuan tango Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu ten^{em}ba Kuate tuku min^{ge} kuyarna.

⁸ Mbal te nane min^gembi ndo ye kumnem^{nge} minanu sukde. Nane tuku ngamun^{gal} ye masken^{nge} minig.

⁹ Nane ye mbarin^yade ta alo kugatok.

Nane tanjo tuku wamdus te-mayokmba
Kuate tuku pasa tanja tumningig.
Aisaia 29.13
Aisaia nu tanjamba kuyarna nga saningina.

*Ngamunggal njaigo siglikam tuku pasa
(Markus 7.14-23)*

¹⁰ Kile Yesus nu mangur sunjo ta wika yalpe nga saningina: Tane pasa te ismba katese mayewap.

¹¹ Tanjo nu aganj tumba nyate tanje nu tuku ngamunggal kutur tuwe ndakate. Nu mingembi ndo wam kile-mayokka ngamunggal kutur tuwit ngina.

¹² Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo kame nu tugum promba sanaig: Ne tanjamba sakat le Farisi mbal nane ne tuku wamdus palsejningat ta ne kamus ndate e nga sanaig le

¹³ nu ndek yaba pasambi saningina: Yije Mam samba mbolnje minit nu aganj afu ngu ndakina le ake prode ta nu sinja gonjmba pankamngat.

¹⁴ Tane Farisi mbal idus ndaningap. Nane am tukulok minmba tugusemba tanjo pino tum ndaningig. Tanjo am tukulok ande nu inum am tukulok ta tumba ndin tumam tuku kinit ta nale arnej baringa burok sinamnje ndekade nga saningina.

¹⁵ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Tanjo kutur tuwit tuku ne yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinja le isbe ngina le

¹⁶ nu ndek sakina: Tane Farisi tanja wamdus karen nu minig e?

¹⁷ Tanjo nu aganj nyate ta falngu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit. Tane wamdus pulu ndatingit e?

¹⁸ Tanjo nu ngamunggal sinamnje iduste sulumba mingembi te-mayokte wam tanje nu kutur tuwit.

¹⁹ Tanjo tuku ngamunggal sinamnje manau afu tenemba. Wamdus najgonu, tanjo bale manau, pino kuayar, tanjo pino ndon fare une manau, kuayar manau, yabri pasambi afu ndalekam tuku, wane pasa.

²⁰ Wam najgonu nakmba tanje tanjo tumba kutur tuwig. Tanjo nu wai minya ndanja isukusit manau tanje nu kutur tuwe ndakate nga saningina.

*Kasomok pino ande Yesus tala ndana
(Markus 7.24-30)*

²¹ Kile Yesus nu tinja Tirus le Sidon patuknje ma tugu ta mbol kina.

²² Nu kumba ka ma ta prona le Kanannu pino ande pro Yesus wika sana: O Sunjo, ne David tuku mbun. Ne ye sinanu turya. Yije kulim buklange wanena le sinamanzer sunjo njak minit nga sana.

²³ Tanjakina le Yesus nu nda isanu sukmba minna le nuje dubinaig tanjo pro nu sarsarmba sanaig: Pino te nu sine dubika wika wika ilit. Ne sawa le luka kuwa nga sanaig le

²⁴ nu ndek nane saningina: Ye Israel mbal sipsip ngisikanu tanja minig nane tugumnje ndo pirokam tuku yije Mam nu ye kukulyina ngina.

²⁵ Kile pino ta pro Yesus tugumnje dagol tidronga sana: O Sunjo, ne ye turya ngina le

²⁶ nu ndek lafumba sana: Ande nu kinjo kame tuku nyamagan yaika age ningit ta nu wam maye ndate ngina.

²⁷ Tanjakina le pino ta nu man sana: Sunjo, ta son ta age nane mata tanjo tuku nyamagan fambonu mbain kumnemnje ndekade le nyade tuku nga sana.

²⁸ Tanjaka sana le nu pasa lafumba sana: Pino, ne sinja ye tuku sangri tomba tingate. Ne ye wam kam tuku nzalinate ta tanjamba ndo mayok kuwa ngina le ait ta mbolnje ndo kulim nuje mayekina.

*Yesus nu guaze mbal gudommba
wakeikina*

²⁹ Kile Yesus nu tinja Galilea kule kualin make dubimba kumba tabe ponga minyokina le

³⁰ tanjo kuasmbi gudommba nu tugum prove likinaig. Kupe najgonu, kupe wai isu kigi-kagonganu, am tukulok, pasate ndakanu ta nakmba kilmba Yesus tugumnje patikinaig le nu nane wakeike likina.

³¹ Wakeikina le pasate ndakanu ta pasatinaig. Kupe wai isu kigi-kagonganu ta magekinaig. Kupe najgonganu ta likinaig. Am tukulok ta nane mambilnaig. Tanjanaig le mangurka minnaig mbal wam kame ta kanjerka nane pirerek purka Israel mbal tuku Mbara nyu te-dunginaig.

*Yesus tango 4,000 isukusneningina
(Markus 8.1-10)*

³² Kile Yesus nu nuñe dubinaig mbal ta wika yalpe nga saningina: Mbal te pro ye ndon mangurka minig te ki kenmba buk kugade. Nanjine nyamagan ta buk nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate. Ye nane kukulningi le gubak kuwaig ta nane ka ndinñe gubanu baklelbekaig nga saningina.

³³ Tanakina le nuñe dubiwanu tango nu sanaig: Sine ndañbe. Ma baknu te aningje nyamagan kumumbi mangur sungo te ninbe le nyuwaig nginaig le

³⁴ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba ñak e ngina le nane lafumba sakinaig: Sine bret 7 kualegan karenaganu fonfon ndui ndui ndo ñak nginaig.

³⁵ Tanakinaig le Yesus nu mangur sungo ta minyokuwaig nga saningina sulumba

³⁶ bret fonfon 7 kualegan turmba kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba fetfetmba nuñe dubiwanu tango ningina le nane kilmba walmba ninje likinaig.

³⁷ Ninje likinaig le nane ñakmba kilmba nyinaig le maroningina. Agan fetfetna batenñu ta kilmba nane sambe 7 ligeneninginaig.

³⁸ Isukusnaig tango ta gudommba 4,000 tanañ. Pino kinjo kame afu mata turmba minnaig.

³⁹ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu wan ponga kumba Magadan ma mbol kina.

16

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinnaig

(Mateus 12.38-42; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32; 12.54-56)

¹ Kile Farisi mbal Sadusi mbal ndek Yesus tugum promba nu tagowam tuku samba mbolok sanjri ande te-mayokuwa le kanjeram sanaig.

² Tanamba sanaig le nu lafumba sakina: Tane ki butungam bafute le tane sakade: Indole ki pro mayewamngat. Ma ñakmba gurkate ngade.

³ Maratukuk tane sakade: Kite sawe piyamngat. Gaunje ma songate ngade. Samba mbolñe agan mayok kinig ta tane

kanjerkade. Wam kame ait te mbolñe kilimok mayok kinig ta tane kanjerka katese ndade e?

⁴ Tane sinja mbal ñaigonu Kuate ngummede tuku. Tane ye tuku sanjri kanjeram tuku idusde ta ye tumtinge nda. Wam sanjrinu ande tuan tango Yona mbolñe prona ta ndo tumtingamngit ngina. Tanakina sulumba nu tanga nane kusreka kina.

*Farisi le Sadusi mbal tuku manau
(Markus 8.14-21)*

⁵ Yesus nane wan ponga kumba ka kule kualinj simñe iben kinaig ta nuñe dubiwanu tango nane bret afu kile ndaka kinaig.

⁶ Nane tange minnaig le Yesus nu nane saningina: Tane Farisi le Sadusi mbal tuku yis ta rironkap ngina.

⁷ Nu tanakina le nane nanjine nanjine saka ismba sine bret afu nda kilgig ta tuku nu sakate inde nga saka minnaig le

⁸ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Tane ndanam bret kile ndakaig ta tuku saka minig. Tane ye kumun kuga nga idusde?

⁹ Tane wamdus pulu ndatingit? Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e? Ye bret 5 tamba tango 5,000 isukusneningen le batenñu sambe giganmba ligneninginaig?

¹⁰ Ko bret 7 tamba tango 4,000 isukusneningen le batenñu sambe gigannaig?

¹¹ Ye Farisi le Sadusi mbal tuku yis rironkap nga satinngit ta bret tuku sa ndatingit. Ndanam saka tane wam ta kila pile ndakade nga saningina.

¹² Nu tanakina le nane wamdus puluningina. Nu bret tuku yis rironkam tuku sa ndakina. Nu Farisi le Sadusi mbal tuku tum manau rironkam tuku sakina.

Petrus nu Yesus Kuatenje madina tango ngina

(Markus 8.27-30; Lukas 9.18-21)

¹³ Yesus nane Sesarea Filipi ma tugu mbol pronaig sulumba nu nuñe dubinaig mbal kusnaningina: Tango pino nane ye Ndindo Katesek Tango ye ima ngade nga kusnaningina le

¹⁴ nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisnenje ngade. Afu ne

Elijanje ngade. Afu sakade ne Yeremia ko tuan tanjo ambokok ande nginaig.

¹⁵ Tanjakinaig le nu nane kusnaniŋgina: Tane ye ima nga idusde e ngina le

¹⁶ Simon Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenje madinina tanjo. Kuate nu abo minit ne nu tuku Kiŋo nga sana le

¹⁷ nu ndek Petrus sana: Simon, Yona tuku kiŋo, Kuate nu siŋka ne make pilit. Ne tanjo tugumŋge wamdus ta te ndakate. Yiŋe Mam nu samba mbolŋge minit nuŋge wamdus ta te-mayokmba tumnate.

¹⁸ Ye ne sanamŋgit. Ne tuku nyu Petrus.* Ye ndame ta mbolŋge yiŋe kuasmbi patiki le kume tuku sanŋriŋge nane kile-ibenkam kumuŋ kuga.

¹⁹ Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta te-mayokam tuku ye ne sanŋri tanmbimŋgit. Ne wam afu kilke te mbolŋge peuniŋga ta samba mbolŋge mata wam ta peuniŋgamŋgat. Ne wam afu kilke te mbolŋge peu ndaniŋga ta samba mbolŋge mata peuniŋge nda nga Petrus sana.

²⁰ Tanjamba nu nuŋe dubinaig tanjo nu Kuatenje madina tanjo ta afu sa ndaniŋguwaig nga sanŋrimba peuniŋgina.

*Yesus nu nuŋe kumam tuku saniŋgina
(Markus 8.31-9.1; Lukas 9.22-27)*

²¹ Ait ta mbolŋge ndo Yesus nu tugu pilmba nuŋe dubiwanu mbal saniŋgina: Ye mbumba Yerusalem kanŋgit. Ye ka le tanje Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa bitekŋganu mbal nane ye tumba piti gudommba suwaig le afunje ye baleyamŋgaig. Ye kumi le mara keŋnu mbolŋge Kuate nu te-tiyamŋgat nga saniŋgina.

²² Tanjakina le Petrus nu Yesus tumba te Yamokmba sawe lika sana: A ... Sunjo. Ndo kuga. Kuate nu ne kulatkate. Wam ta ne mbolprowe nda ngina le

²³ nu mbilka Petrus sana: Satan, ne kua kaye. Ye tuku ndin tukul ndawa. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tanjo tuku wamdus ndo dubite ngina.

²⁴ Tanjakina sulumba Yesus nu nuŋe dubiwanu tanjo saniŋgina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuŋe

nzali kusreka nuŋe mironj nuŋe ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

²⁵ Ima nu nuŋe abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamŋgat. Ima nu ye tuku nga nuŋe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuŋe abo ta tumba ŋak minamŋgat.

²⁶ Ande nu kilke te tuku agan ndende ŋakmba kilwa le nuŋe kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose. Ande nuŋe kanu ngisikuwa ta ame aganmbi piyamba manj luka tam kumuŋ?

²⁷ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye yiŋe Mam tuku kilŋa sanŋri ŋak nuŋe enel kame ndon luka prowamŋgit. Prowi sulumba ye tanjo yimyam ŋakmba nane manjau ke likinaig ta lafunu niŋgamŋgit.

²⁸ Ye siŋka satingamŋgit. Tane tenje tin minig mbal afu kume ndaka minap le ye Ndindo Katesek Tanjo yiŋe gageu kulatkam tuku prowi le tane kanjeryamŋgaig.

17

*Yesus nu ngarosu kitek tina
(Markus 9.2-13; Lukas 9.28-36)*

¹ Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus le maib nuŋe Yohanus nane kilmba nanenje ndo tabe sunjo ande ponjinaig.

² Ka tanje nane keŋ ta mambilmba minnaig kande Yesus tuku ngarosu mbilka kisemba mayok kina. Nuŋe tumail pasi ki tuku kilŋa suk. Nu tuku tawi kauknu uge liŋnu ndo mayok kina.

³ Tanjana le Moses le Elia nale mayok ka Yesus ndon pasata minnaik le nane kanjerkinaig.

⁴ Tanjamba Petrus nu ndek Yesus sana: Sunjo, sine tenje mineg te mayenu ndo. Ne woka le ye baibai keŋmba ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku patiki nga sana.

⁵ Petrus nu tanjamba saka minna le gau ande uge liŋnu ndo pro nane kainiŋgina le gau ta sinamŋge pasa ande mayok ka tenjenmba sakina: Ande te ye tuku Kiŋo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet. Tane nu tuku pasa ise mayewap nga sakina le

* **16:18:** Petrus ta Griik pasa. Nyu ta tugunu ndame.

⁶ Petrus nane minje pasa ta ismba kuru kuru mayemba ndek kilke mbolnje truk kinaig.

⁷ Tanjamba minnaig le Yesus nu pro nane kigreka saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane tingap nga saningina le

⁸ nane tandeka mambilmba Yesus nuje ndo minna le kangernaig.

⁹ Nane tinga Yesus ndonj luka ndek ka ndinje Yesus nu nane peunimba saningina: Ye Ndindo Katesek Tango ye kummba manj tingi le ndo tane wam kinatanu suk kangeraig ta afu saningap ngina.

¹⁰ Kile nuje dubiwanu tanjo kenj ta nu kusnanaig: Ndanam kusem pasa biteknaganu mbal nane Elia nu ambonja prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Son. Elia nu ambonja prowa sulumba wam njakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta

¹² ye tane tenemba satinjet. Elia nu buk mayok kina le nane nu kila pile ndakinaig. Nane nu tumba nanjine nzali dubimba njayo silinaig. Tanjamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tango mata njayo siliyamngaig nga saningina le

¹³ nuje dubiwanu tanjo pasa ta ismba nu Yohanus kule pisne tuku saningina ta nane wamdus puluningina.

*Yesus nu kinjo ande bukla njak wakeina
(Markus 9.14-29; Lukas 9.37-43)*

¹⁴ Nane kenj ta Yesus ndonj manj luka ka manjur sunjo ta tugum pronaig le tanjo ande pro Yesus tugumnje dagol tidronja nu sana:

¹⁵ O Sunjo, ne ye tuku kinjo sinanu tura. Zulbarek manjau nu mbol prote le nu sinamanzer sunjo njak minit. Manjau tanje nu tate le ait afu nu pa mbol ndekate. Ait afu nu kule sinamnje ndekate.

¹⁶ Ye nu tumba nanje dubinade tanjo te tugum prowit ta nane nu wakeiwam fuguwaig nga sana.

¹⁷ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Kuate talamba ngamungal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmba tane ndonj minamngit? Kinjo ta tumba yalpe ngina.

¹⁸ Tanjakina le nane kinjo ta tumba pronaig le nu bukla njayonu ta sawe likina le nu kinjo ta kusremba kua kina le kinjo ta mayekina.

¹⁹ Tanjamba Yesus nuje ndo minna le nuje dubiwanu tanjo nane nu tugum promba kusnanaig: Ndanam sine bukla ta pitaiwe fuguwig nga kusnanaig le

²⁰⁻²¹ nu ndek nane saningina: Tane ngamungal son tugusek kugatok ta tuku. Ye sinjka satinjet. Tane Kuate tuku sanjri tomba tingade manjau ta mastet tinju tanj fudinndo ndo minwa ta tane tabe te samba ne goka ka ma si kaye nga sawap ta nu tanjawamngat. Ngamungal son manjau tamba tane wam njakmba kangerkam kumun. [Ande nu nyamaganj pinka ndo Kuate yabante sulumba nu bukla pitaikam kumun.]

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Markus 9.30-32; Lukas 9.43-45)*

²² Yesus nane Galilea ma tugu mbolnje kine promba minmba nu nuje dubiwanu kuasmbi saningina: Nane ye Ndindo Katesek Tango tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje pilwaig le baleyamngaig.

²³ Baleyuwai le ye kumi sulumba mara kenju mbolnje Kuate nu ye kuaneyuwa le tinungit nga saningina. Tanjakina le nane pasa ta ismba piti sunjo njak minnaig.

Yesus nu takis ndametinj pankina

²⁴ Yesus nane Kaperneum tumbran pronaig le kusem wande sunjo tuku ndametinj kilanu mbal pro Petrus kusnanaig: Tane tuku tum tanjo nu kusem wande sunjo tuku takis ndametinj patikate e nginaig le nu au ngina.

²⁵ Tanjakina sulumba nu manj luka wande mbol kina le Yesus nu katesemba Petrus kusnana: Simon, kilke te mbolok gabat sugo nane ima tugumnje takis ndametinj kilig? Nane nanjine kinjo kame tugumnje kilig e ko mbal afu tugumnje kilig nga Petrus kusnana le

²⁶ nu ndek Yesus sana: Nane mbal afu tugumnje kilig ngina. Tanjakina le nu Petrus sana: Ta tuku gabat sunjo tuku kinjo kame takis patinu tuku piti ta nane mbolnje mine ndakate ta

²⁷ sine kusem wande sunjo ta tuku takis ndametiŋ pan ndakube ta nane afu gubra tubekaig. Ta tuku ne kule kualin nzi mbol kumba kuku tilainga kualegan ambonga tamngat ta mingenu kakerka takis ndametiŋ kumumbi kangeramngat. Ndametiŋ ta tumba ye tuku takis naje turmba patika nga sana.

18

*Tango ngamuknge ima nu sunjo minit
(Markus 9.33-37; Lukas 9.46-48)*

¹ Ait ta mbolnge Yesus dubiwanu tango nane nu tugum promba nu kusnanaig: Ku-ate kulatkate mbal ngamuknge ima sunjo minit nga kusnanaig le

² nu ndek kiŋo ande tumba nane ngamuknge te-timba nane saningina:

³ Ye siŋka satinngamngit. Tane mbilka kiŋo kame tanaŋ mayok ndakape ta tane Kuate kulatkate ma mbol kine nda.

⁴ Ande nu kiŋo tenen nyu kugatok minam iduste ta nu Kuate tuku gageu njakmba ngamuknge nu sunjo minit.

⁵ Ande nu ye tuku nga idusmba kiŋo tenen tate ta nu ye mata tate.

⁶ Kiŋo ande tenen ye tuku son ngate le andenge didikate le nu ye ngumneyate ta tango ta ose. Nu kiŋo didi ndaka minwa le ambonga afunge wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur kusmba buknginaig le yu buto ka kumna kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tango pino Kuate ngumnewaig nga tago afu siŋka prowamngaig ta ima nu tanamba tango tagonngit le nane Kuate ngummede ta ose. Nu pa sunjo tamngat.

⁸ Ne tuku wai ko kupe ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne wai ko kupe ndindo njak minmba Kuate tugumnge abo tugu kanjera ta maye. Ne wai ko kupe armba njak mina le Kuatenge ne tumba buknguwa le ne ugmba minmba minam tuku ma ta mbol kaye ta njayo.

⁹ Ne tuku am ande nu ne unekam tuku didikate ndeta gomba buknga. Ne am ndindo njak minmba Kuate tugumnge abo tugu kanjera ta maye. Ne am armba njak mina le Kuatenge ne tumba buknguwa le pa sunjo mbol kaye ta njayo.

¹⁰⁻¹¹ Tane kiŋo ande tenen talamba ake agan nga idus ndawap. Kiŋo kame kulatkanu enel kame mara mara samba mbolnge yiŋe Mam am mbolnge minig. [Ye Ndindo Katesek Tango ye ngisikanu minig mbal muskil kile-tidingam tuku ye prowen.]

*Sipsip ande ngisikina tuku yaba pasa
(Lukas 15.3-7)*

¹² Tane wam te ismba tane ndanmba idusde. Tango ande nu sipsip 100 njak ndindo inum ngisikate le nu tanaig ngate nga idusde? Kuga. Nu sipsip afu 99 ta kilmba ka tabe ande mbolnge kusreka nu luka kumba ande ngisikate ta sotate.

¹³ Ye siŋka satinngamngit. Nuŋe sipsip 99 ngisi ndakade ta nu nane tuku gare fudinmba tate. Sipsip ndindo ngisikate le sota luka tate sulumba nu ta tuku gare sunjo tate.

¹⁴ Tanamba ndo tanjine Mam nu samba mbolnge minit nu kiŋo inum tenen mata nu ngisi ndakuwa nga iduste.

Tira tango tuku mbar te-tiwam tuku pasa

¹⁵ Tira ande nu ne mbolnge mbar ande kuwa ndeta ne kumba siŋsiŋdo nu ndo sawa. Nu ne tuku pasa pitai ndamba ngamunggal biye mbilwa ndeta maye. Manau tambi ne naje gulab man luka tate.

¹⁶ Ko nu ne tuku pasa isam mbulwa kande ne tira ndindo ko armba kilmba nu tugum kape sulumba nu ndon pasa te-tiwap. Tane ar ko tane keŋ pasa ta sawap ta maye.

¹⁷ Tango ta nu nale tuku mata isam mbulwa kande kile ne Kuate tuku kuasmbi njakmba saninga le iswaig. Nu nane tuku mata isam mbulwa kande nu kasomok tango ko takis kilanu tango tanaŋ nu ndon ulendi ndakap.

¹⁸ Ye siŋka satinngamngit. Tane wam afu kilke te mbolnge peuningap ta samba mbolnge mata wam ta peuningamngat. Tane wam afu kilke te mbolnge peuningap ta samba mbolnge mata peuninge nda.

¹⁹ Ye man satinngi le isap. Tane tuku armba nale wamdus ulendimba wam ande tuku Kuate yabanwaik ta yiŋe Mam nu samba mbolnge minit nu wam ta kamngat.

²⁰ Tanjo armba ko kenmba nane ye tuku nyu mbolnge manjurkade ta ye nane ngamuknge minet nga saningina.

Mbar gilaingam tuku pasa

²¹ Kile Petrus nu Yesus tugum promba nu kusnana: Sunjo, yiye tira ande nu ye mbolnge mbar giganwa le ye gilaingi. Nu mbaram 7-wa le ye mbar ta gilaingi e nga kusnana le

²² nu lafumba sana: Kuga. Ne nu tuku mbar 7 ndo gilainga ta kumuñ kuga. Ne nu tuku mbar 77 tanjamba gilainga.

²³ Tane isap. Kuate nu nuñe gageu kulatkate manjau ta wam kube te suk. Tanjo sunjo ande nuñe piro mbal afu nane nu tuku ndametinj kilnaig ta luka lafuwaig nga sakina.

²⁴ Nu lafunu kilam tuku tugu pilna le tanjo ande nu lafuwam tuku ndametinj soñ 100,000 tananj nane nu tumba pronai.

²⁵ Nu ndametinj ta lafuwam kumuñ kuga tukunu tanjo sunjo nu nane afu saningina: Tane tanjo te tumba nuñe pino kinjo kat nuñe ndon aganj ndende ñakmba turmba afu tugumnge piro aganj tananj minam tuku piyamba ndametinj kilmba pro nuñe ndametinj lafuwap ngina.

²⁶ Tanjakina le nu sunjo tugumnge ndeka dagol tidronga sarsarmba sana: O sunjo, ne ait tutura le ye lafunu ta kumumbi kilmba tanmbimngit nga sana.

²⁷ Tanjaka sana le tanjo sunjo nu sinanu lafuwam tuku wamdus kusremba nu ake kukulna le kina.

²⁸ Nu kumba ka nuñe piro tuma ande nu tuku soñ ndindo lafuwam tuku minna ta kanjerna. Kanjermba nu biye timba ñinfok pipka ye tuku ndametinj lafuwa nga sana.

²⁹ Tanjakina le nuñe piro tuma ta ndek nu tugumnge truk ka nu sarsarmba sana: Ne ait tutura le ye lafunu ta te-kumumbimba tanmbimngit nga sana.

³⁰ Tanjamba sana ta nu mbulmba nu tumba ka muli wandeknge pilmba nu tuku ndametinj ta ñakmba lafuwe suluwa sulumba ndo nu mayok kuwa ngina.

³¹ Kile nuñe piro tuma mbal afu nu wam kina ta kanjermba nane pitiningina le nane kumba ka nanjine sunjo ta kubeu tunaig le

³² nu pasa ta ismba piro tanjo ta wikina sulumba sana: A ... ne sinja tanjo ñayonu. Ne ye sarsaryat le ne ndametinj lafuwam tuku ta ye wamdus kusrewit.

³³ Ye tanjamba ne sinanu mapenit ta ndanam saka nanje piro tuma tanjo ta sinanu mape ndawat nga sana.

³⁴ Tanjaka nu gubra tormba tanjo ta tumba muli wande kulatkanu mbal tuku wai mbolnge pilmba saningina: Nu ye tuku ndametinj ñakmba lafuwe suluwa le nu mayok kuwa nga saningina.

³⁵ Tane tanjamba ndo tanjine tira tuku mbar tugusemba wamdus gilai ndangap ta yiye Mam nu samba mbolnge minit nu mata tane mbolnge tanjawamngat ngina.

19

Tanjo pino munju purkik tuku pasa (Markus 10.1-12)

¹ Yesus nu pasa ta sake denjurmbe nu tinja Galilea ma kusremba kumba Yudea ma tugu mbol promba Yordan kule sim kina le

² tanjo pino gudommba nu dubinaig le nu tanje nane tuku guaze wakeikina.

³ Tanjamba minna le Farisi tanjo afu Yesus tagowam tuku pro nu kusnanaig: Sine sinjine tukul manjau dubimba ande nu piyo nuñe mbar ande mbolnge pitaiwam kumuñ e nga kusnanaig le

⁴ nu ndek sakina: Tane Kuate tuku kuyar pasa bur ndakade e? Pasa ta tenenmba sakate. Tugu mbolnge Kuate nu tanjo pino kile-mayokka nu ngarosu kise kise wakeikina sulumba sakina:

⁵ Tanjo nu ina mam nuñe kusreka piyo nuñe ndon munju kile-denga minwaik. Nale ngarosu ndindo mayok kanjank ngina. *Mulum Pasa 2.24*

Kuyar pasa nu tanjakate.

⁶ Ta tuku nale armba mine ndakik. Nale aganj ndindo tananj minik. Kuate nu aganj kilmba ulendinikit ta tanjonje nale pur ndanikuwa ngina.

⁷ Tanjakina le Farisi nane ndek nu sanaig: Tanjamba ta ndanam Moses nu tukul pasa tenenmba sakina: Ande nu piyo nuñe pitaiwam nga waje ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumuñ nga sakina le

⁸ nu ndek nane saniŋgina: Tane wamdus karenu ŋak. Ta tuku Moses nu tanjo pino pitaikam tuku wokina. Tugu mbolŋge maŋau ta mine ndakina.

⁹ Ye tenemba satingamŋgit. Pino ande nu tanjo ndoŋ fare mine ndakate le tanjo nuŋe maŋau kise tuku nu pitaimba pino kise ndoŋ muŋgu kilik ta nu pino kuayamba unekate ŋga saniŋgina.

¹⁰ Tanjakina le nuŋe dubiwanu tanjo ndek Yesus sanaig: Tanjo pino kilmba maŋ pitaikam tuku tukul sangrinu tanjamba minwa kande sine tanjo pino kile ndakube ŋga sanaig le

¹¹ nu ndek nane saniŋgina: Tanjo ŋakmba muŋgu kilam tuku minig. Kuate nu maŋau ta laipam tuku afu sanŋri niŋgit nane ndo muŋgu kile ndakade.

¹² Afu nane ina sinamŋge agan afu denkanu mayok kinig tukunu nane pino kile ndakade. Afu tanjo maŋaumbi nane tuku ngarosu ŋaigo siglikinaig. Afu nane Kuate tuku gageu tugekuwa ŋga piro ta kumba pino kilam tuku wamdus ta kugatok. Ande nu maŋau ta dubiwam kumuŋ ndeta dubiwa ŋga saniŋgina.

*Yesus nu kiŋo kame nyaro niŋgina
(Markus 10.13-16; Lukas 18.15-17)*

¹³ Nane afu kiŋo kame foŋfoŋ kilmba Yesusŋge wai nane mbol patika Kuate yabanwa ŋga Yesus tugum pronaig le nuŋe dubinaig mbal tanje nane saniŋge lika kile-luka minnaig.

¹⁴ Tanjanaig le Yesus nu nane saniŋgina: Kiŋo kame peu ndaniŋgap. Nane ye tugum te prowaig. Kiŋo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig ŋgina.

¹⁵ Tanjamba nu wai nane mbol patika sulumba tinja kina.

*Tanjo ande agan ndende gudommba ŋak
(Markus 10.17-31; Lukas 18.18-30)*

¹⁶ Mara ande tanjo inum Yesus tugum promba nu kusnana: Tum Tanjo, ye ame maŋau mayenu ki sulumba abo tugu tumba minmba minamŋgit ŋga kusnana le

¹⁷ nu lafumba sana: Ndanam ne maŋau mayenu tuku kusnayate. Kuate nu ndo mayenu. Ne minmba minam tuku abo

tugu ta tam idusmba kande ne Kuate tuku tukul dubika ŋga sana.

¹⁸ Tanjaka sana le tanjo ta nu kusnana: Ye tukul pasa ndan dubiki ŋgina le nu lafumba sana: Tanjo bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Agan ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka.

¹⁹ Ina mam nane tuku nyu kurauka miŋge kumnemŋge mina. Ne nane ngarosu tuku wamdus sunjo ŋak minit tanjamba ndo nane ne tugumŋge minig mbal tuku kume purmba mina ŋga sana le

²⁰ tanjo mo ta ndek nu sana: Ye tukul ta ŋakmba dubika minet. Ame maŋau ye mbol denkte ŋgina le

²¹ Yesus lafumba ndek nu sana: Ne abo tugu ta tam idusmba kande ne kumba ka nane agan ndende ŋakmba piyamba ndametiŋ kilmba sanzal mbal niŋmba ne ye dubiya. Ne tanjawa ta ne samba mbolŋge agan ndende magenu ŋak minamŋgat ŋga sana le

²² tanjo mo nu pasa ta ismba nu agan ndende sunjomba ŋak tukunu nu wamdus piti ŋak Yesus kusremba kina.

²³ Nu kina le Yesus nu nuŋe dubiwanu tanjo saniŋgina: Ye siŋka satingamŋgit. Agan ndende sunjomba ŋak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunjo.

²⁴ Aganmor sunjo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunjo kuga. Tanjo nu agan ndende sunjomba ŋak ta nu ngumneniŋmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku maŋau ta siŋka minde bada sunjokanu ŋgina.

²⁵ Tanjakina le nuŋe dubiwanu tanjo pasa ta isnaig sulumba nane piriri ŋayomba sakinaig: Yoi. Tanjamba ndeta ndanndanmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamŋgig ŋginaig le

²⁶ Yesus nu nane kanjerka saniŋgina: Tanjo nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta ŋakmba kam kumuŋ ŋga saniŋgina.

²⁷ Kile Petrus lafumba Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku ŋga siŋgine agan ndende ŋakmba kusreka ne dubineg. Sine ame agan tamŋgig ŋga kusnana le

²⁸ nu ndek nane saniŋgina: Ye siŋka satingamŋgit. Kilke kitek mayok kuwa le ye Ndindo Katesek Tanjo yiŋe minyo mbili

maditaknu mbolŋge minyoka ŋakmba kulatkamŋgit ta tane ye dubiyade mbal mata minyo mbili 12 mbolŋge minyoka Israel tuku tugu 12 ta kilmba pilenŋgamŋgaig.

²⁹ Ande nu ye tuku ŋga nuŋe wande, tira kat nuŋe, kulim kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kutu kat nuŋe, nuŋe kilke agan kame taŋan kusrekate ta nu agan kusrekate ta kitek gudommaba kilmba nu abo tugu ŋak minmba minamŋgat.

³⁰ Ata. Nane afu kile tumailamŋge minig ta nane ŋgumnem kanŋgaig. Afu kile ŋgumnemŋge minig ta nane tumailam kanŋgaig ŋgina.

20

Piro taŋgo piya kilnaig tuku yaba pasa

¹ Kile Yesus nu sakina: Kuate nuŋe gageu lafunu niŋgit wam ta piro miro taŋgo ande wam kina taŋan. Nu maratukuk tiŋga ki nda promba minna le mbal afu nu tuku grep piro mbolŋge pirokam tuku sota kilam kina.

² Nu kina ka afu kanŋgerka ki ndindo tuku piya niŋgam tuku saniŋgina le nane woka taŋgo ta tuku piro mbol kinaig.

³ Ki kanum 9 mbolŋge nu maŋ kumba ka maket mbolŋge afu nane ake minnaig ta kanŋgerka saniŋgina:

⁴ Tane pirokam idusmba kande tane ye tuku piro mbol kape le ye tane piya kumumbi tiŋgamŋgit ŋga saniŋgina le nane kinaig.

⁵ Ki kanum 12 mbolŋge ki kanum 3 mbolŋge nu maŋ wam ndui ta ndo kina.

⁶ Taŋamba ki kanum 5 mbolŋge nu maŋ kumba ka afu ake minnaig ta kanŋgerka saniŋgina: Ndanam tane ake tiŋ minig le ka furirte ŋga saniŋgina le nane nu sanaig:

⁷ Afuŋge sine piro nda siŋgig ŋginaig le nu ndek saniŋgina: Tane kumba ye tuku piro mbolŋge pirokap ŋgina le nane kinaig.

⁸ Ki butuŋga furirna le miro taŋgo nu nuŋe piro kulat taŋgo sana: Piro mbal wika nane piya niŋga. Ngumneŋga prowaig ta mbolŋge tugu pilmba ka ka maratukuk prowaig mbolŋge bitekŋga ŋga sana le

⁹ piro kulat taŋgo nu mbal afu furiram piro tugu pilnaig ta wika ki ndindo tuku piya kumumbi niŋge likina.

¹⁰ Taŋana le mbal maratukuk pronaiŋ ta nane wam ta kanŋgermba sine ndametiŋ maŋ lato kilamŋgig ŋga idusnaig ta kuga. Nane mata ki ndindo tuku piya ndo kilnaig.

¹¹ Taŋamba nane gubra tumba ka piro miro taŋgo sanaig:

¹² Mbal te nane ait fagnu ndo pirokaig a. Sine maratukuk tiŋga piro tugu pilmba ka ka kiŋge sine pasoka mundusiŋmba piro kareŋkigig le furirte. Ndanam saka ne sine nane ndoŋ piya kumu kumu siŋgat ŋga sanaig le

¹³ piro miro taŋgo nu nane tuku ande lafumba sana: Mata, ye ne mbolŋge mbar ndawit. Ne ye ndoŋ pasa katmba naŋe piro tuku ki ndindo tuku piya tam tuku wokatae.

¹⁴ Ne naŋe ndametiŋ ta tumba kaye. Ye yiŋe nzalimbi nane afu furiram prowaig ta ne ndoŋ kumu kumu ndametiŋ niŋgam iduset.

¹⁵ Ndametiŋ te yiŋe ndametiŋ. Ye afu niŋgam bafuwi ta niŋgam kumuŋ. Ndanam saka ye waknyumba minet le ne ye tuku gubra tat ŋga sana.

¹⁶ Kile Yesus nu teŋenmba saniŋgina: Afu ŋgumnemŋge minig ta tumailam kanŋgaig. Afu tumailamŋge minig ta ŋgumnem kanŋgaig ŋga saniŋgina.

Yesus nuŋe kumam tuku sanu keŋna (Markus 10.32-34; Lukas 18.31-34)

¹⁷ Yesus nane Yerusalem kumbaŋge nu nuŋe dubiwanu taŋgo 12 ndo kilmba kile Yamokka saniŋgina:

¹⁸ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kanŋgig. Ka ambeŋge nane afu ye Ndindo Katesek Taŋgo tumba pris gabat kusem pasa bitekŋganu mbal tuku wai mbolŋge pilwaig le nane ye te-tiyumba kumwa ŋga sakamŋgaig.

¹⁹ Nane kasomok mbal tuku wai mbolŋge ye pilwaig le nane ye maim maim te-sumba ŋgusyuwaig sulumba ail kazrai mbolŋge ye baleyamŋgaig. Ye kumi le mara keŋnu mbolŋge Kuate nu maŋ ye te-tiyamŋgat ŋga saniŋgina.

Yakobus le Yohanus nale sugo minam tuku sakinaik (Markus 10.35-45)

²⁰ Sebedeus tuku kiŋo armba Yakobus le Yohanus ina nakilenge nale kilmba ka Yesus tugumŋe dagol tidronga nu agan yabaŋna le

²¹ nu ndek kusnana: Ame agan tuku ne ye yabaŋyate ŋgina le nu ndek sana: Ne yiŋe kiŋo ar te ma nika le ne naŋe gageu kulatka mina le inum ne tuku ndinamŋe inum ŋaiŋamŋe minyokuwaig ŋga iduset ŋgina.

²² Tanakina le Yesus nu lafumba sanikina: Tale wam yabaŋkik ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamŋgit ta tale mata nyam kumuŋ e ŋga sanikina le nale sakinaik: Au. Sile kumuŋ ŋginaik.

²³ Tanakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamŋgit ta tale mata nyamŋgaik ta ye tuku ndinamŋe ko ŋaiŋamŋe afu tanamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Yiŋe Mam nu tanjo afu madiniŋgina nane ndo ma ta mbolŋge minyokamŋgaig ŋga sanikina.

²⁴ Nu dubiwanu tanjo 10 wam ta isnaig sulumba nale aba nuŋe tuku palseŋniŋgina le

²⁵ Yesus nu nane te yalpe ŋga wika saniŋgina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane pasa saŋgrinu ŋak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemŋe minig ta nane mata tanjo pino nane kukul te-niŋmba matuk kinig ta

²⁶ tane maŋau ta ke ndakap. Tane ŋgamukŋe ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane ŋakmba tuku piro tanjo minwa.

²⁷ Tane ŋgamukŋe ima nu kulat tanjo minam idusmba ndeta nu tane ŋakmba tuku piro tanjo tanan minwa.

²⁸ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye mata tanjo pino ye sinzaŋyuwaig ŋga pro ndawen. Ye nane sinzaŋniŋmba yiŋe ŋgarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku prowen ŋga saniŋgina.

Yesus nu tanjo armba am tukulkanu wakeikina

(Markus 10.46-52; Lukas 18.35-43)

²⁹ Yesus nane Yeriko kusrewam bafunaig le tanjo gudommba nu dubimba ki-naig.

³⁰ Tanjo armba nale am tukulok ndin makembiŋge minnaik. Nale Yesus kina ta afunje sanikinaig le ismba nale ndek wi kuenka sanaik: David tuku mbuŋ sunjo, ne sile sinanu tursika ŋga sakinaik.

³¹ Tanakinaik le maŋur sunjo nale maninkuwaik ŋga sanike likinaig kande nale lato lato wika sakinaik: David tuku mbuŋ sunjo, ne sile sinanu tursika ŋga saka minnaik.

³² Tanamba saka minnaik le Yesus nu tiŋga nale kusnanikina: Ye ame wam tale mbolŋge ki ŋga idusik ŋgina le

³³ nale ndek nu sanaik: O Sunjo, sile tuku am wakeika ŋginaik.

³⁴ Tanakinaik le Yesus nu nale sinanikmba nale tuku am kigrekin kande am maranjo mambilnaik sulumba nu dubimba kinaik.

21

Yesus nu gabat sunjo tanan Yerusalem kina

(Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi tumberan Olif tabe patumba Yesus nu nuŋe dubinaig tanjo armba sanikina:

² Tale tumberan si kumba bitekŋga donki ande fat ŋak pannaig le tiŋ minik ta kangerkamŋgaik. Kangerka muli kuklinikmba kilmba ye tugum te yalpe.

³ Ande nu tale kusnatikuwa kande tale nu sawap: Sunjo nu donki te piro ŋak ŋga sawap. Tanakap le nu pitik ndo maye kilmba kape ŋga satikamŋgat ŋgina.

⁴ Yesus nu nale tanamba wam pagukina ta o buk tuan tanjo ande pasa sakina ta kumuŋgina. Nu tenenmba kuyarna.

⁵ Sion tumberan sunjo sawap le nuŋe tanjo sunjo kangerwa. Nu ŋgannu nyu kugatok tanan donki fat mbolŋge minyoka donki ŋak nu tugum prote ŋgina.

Sakaria 9.9

⁶ Yesus nu nuŋe dubinaig tanjo ar ta wam pagukina le nale ka kumunaik.

⁷ Nale donki nuŋe fat ndon kilmba Yesus tugum pronaik sulumba nanjine kumiŋ kilmba muskilnu mbolŋge farnaig le Yesus nu ponja minyokina.

⁸ Tanjana le manjur sunjo ta nane nanjine kumiŋ kilmba ndinŋe farniŋmba afu nane ail wai kugerka kilmba pro ndinŋe farniŋge likinaig.

⁹ Tanjamba kile afu Yesus tumailamŋge afu ŋgumnemŋge nane kumbanŋe wikaraumba sakinaig:

Sine David tuku mbun tuku nyu te-dunŋube o.

Tango te Sunjo tuku nyu mbolŋge prote.

Nu Sunjoŋge nyaro tuwa o.

Sine Sunjo Kuate tuku nyu te-dunŋube o ŋginaig. *Mune 118.26*

¹⁰ Nane tanjamba kumba minnaig le Yesus nu donki ŋak Yerusalem bitek prona le tumbran sunjo ta tuku tanjo pino ŋakmba pirerek purka tanjo ta imanŋe ŋginaig le

¹¹ nane manjur sunjo nu dubinaig ta nane ndek sakinaig: Tanjo te Yesus. Nu tuan tanjo. Nu Nasaretnu Galilea ma tugu mbolok ŋginaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina

(Markus 11.15-19; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹² Kile Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo ta sinam kumba ka kawan tanje nane afu agan ndende piyaninginaig afu piyanimba kilnaig ta nane ŋakmba kogronkina sulumba nane ndametinj munŋu walka minnaig mbal tuku mbain kilmba kile-panka afu umaŋ kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-panka pitaike likina.

¹³ Tanjamba nu nane saniŋgina: Kuyar pasa nu tenenmba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinyam tuku wande.

Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tanan pilig ŋgate. *Aisaia 56.7; Yeremia 7.11*

Yesus nu tanjamba nane saniŋgina sulumba

¹⁴ nu kusem wandek sinam tanje minna le afu am tukulok afu kupe ŋaigonu nane gudommba nu tugum pronaig le nu nane wakeike likina.

¹⁵ Tanjana le kiŋo kame nane kusem wandek sinam tanje wikaraumba sakinaig: Sine singine sunjo David tuku mbun tuku nyu te-dunŋube o ŋga saka minnaig.

Tanjamba minnaig le pris gabat kame kusem pasa bitekŋganu afu ndon Yesus nu

wam kitek sanjrinu ke likina le kanjerka kiŋo kame tuku zigna ta ismba nane palseŋningina le

¹⁶ nane Yesus sanaig: Nane ne tuku sakade ta ne nda isit e ŋginaig le Yesus nu lafumba saniŋgina: Ye iset. Tane kuyar pasa ande bur ndakade e? Pasa ta nu tenenmba sakate.

Ne kiŋo kame fonfon kiŋo dabronu turmba tumningit le ne tuku nyu kumumbi te-dunŋade ŋgate. *Mune 8.3*

¹⁷ Tanjamba saniŋmba Yesus nu nane kusreka mayok ka tumbran sunjo kusremba ka Betani tumbran promba tanje minna.

Yesus nu ail ande taprana

(Markus 11.12-14,20-24)

¹⁸ Mafena le nane man luka Yerusalem kambim saka kumba ka ndinŋe Yesus nu gubana le

¹⁹ nu fik ail ande ndin makembiŋge tin minna ta alonu kilmba nyam saka tugum kumba mambilna kande kuga. Nu wanenu ndo kanjerkina. Tanjamba nu fik ail ta sana: Ne man alowe nda ŋga sana. Nu tanjaka sakina le ait ndui ta mbolŋge ndo ail ta wanenu karenŋe sulunaig.

²⁰ Tanjanaig le nuŋe dubinaig mbal nane piriri ŋayomba sakinaig: i ... Ame manau tanan a. Fik ail te pitik ndo wanenu karenŋe suluwaig ŋginaig le

²¹ nu lafumba nane saniŋgina: Ye sinŋa satingamngit. Tane Kuate nu kumon ŋga wamdus tero ndakap ta ye fik ail mbolŋge manau kit tanjamba tane mata kam kumon. Ta ndo kuga. Tane tabe si samba ne goka tinŋa yu buto sinam kaye ŋga sawap ta nu tanawamngat.

²² Tane Kuate nu kumon ŋga yabanap ta nu kumumbi tinŋamngat ŋga saniŋgina.

Imanŋe Yesus kukulna ŋga nane nu kusnanaig

(Markus 11.27-33; Lukas 20.1-8)

²³ Yesus nu man kusem wande sunjo sinam kumba ka tanje pasa kuklimba tumningmba minna le pris gabat kame Israel mage mage afu pro nu kusnanaig: Imanŋe ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanŋe ne sanjri tinmba kukulnina ŋga kusnanaig le

²⁴ nu ndek nane saniŋgina: Ye mata tane wam ande kusnatiŋgi le kumumbi lafuwap ta imanje ye wam kame te kam tuku kuku-lyina ta tane kila satingamŋgit.

²⁵ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenje e ko tanŋonje ŋgina.

Tanŋakina le nane ka kasomŋge nanŋine nanŋine munŋu kusnanga sakinaig: Sine ndanmba sabe. Sine Kuatenje ŋga sabe ta ndanjam tane Yohanus tuku son nda ŋginaig ŋgamŋgat.

²⁶ Ko sine tanŋonje ndo ŋgube ta tanŋo pino nane sine mbolŋge wam ŋayonu kamŋgaig. Manŋur sunŋo te nane ŋakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tanŋo ŋga idusde ŋginaig.

²⁷ Tanŋamba nane Yesus tuku pasa lafumba sakinaig: Iyo. Sine gilai ŋginaig le nu ndek nane saniŋgina: Ariya. Ye mata imanje kukulyina le wam kame ke liket te satinge nda ŋgina.

Kiŋo armba tuku yaba pasa

²⁸ Yesus man lato sakina: Tane pasa te ismba ndanmba idusamŋgaig. Tanŋo ande nu kiŋo armba ŋak minna. Nu kumba ka nuŋe kiŋo mulum ta sana: Kiŋo, kite ne kumba ka grep piro mbolŋge piroka ŋga sana le

²⁹ kiŋo ta mam nuŋe sana: Ye mbulit ŋgina. Tanŋakina ta mine minemba nu wamdus biye mbilmba tinŋa pirokam kina.

³⁰ Kile tanŋo ta nu man kumba ka maib nuŋe pasa ndui ta ndo sana le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kanŋit ŋgina ta nu kine ndakina.

³¹ Tane ndanmba idusde. Kiŋo ndan mam nuŋe tuku pasa kumumba kina ŋga kusnaniŋgina le nane ndek lafumba sakinaig: Kiŋo mulumŋge ŋginaig.

Tanŋakinaig le Yesus nu kusem gabat mbal ta saniŋgina: Ye sinŋa satingamŋgit. Takis kilanu mbal pino tanŋo didik farde mbal nane tane litiŋmba ambonŋa Kuate tuku gageu mayok kinig.

³² Yohanus nu manau tinreknu tumtingina le tane son nda ŋginaig. Takis kilanu mbal pino nane tanŋo didik farde nane nu tuku pasa ismba son ŋga nanŋine manau ŋaigonu kusrekinaiŋ. Nane tanŋanaig le tane wam ta kanŋerkinaig sulumba ŋgamunŋgal

biye mbilmba nu tuku pasa mata son nda ŋginaig ŋga saniŋgina.

Piro tanŋo ŋaigonu tuku yaba pasa (Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)

³³ Yesus nu man sakina: Tane yaba pasa ande te mata isap. Kilke miro tanŋo ande nu grep piro ŋguka fondembi kormba nu grep alonu firfirmba kulenu kilam tuku ŋgurun wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuenu o mbolok pilna. Piro ŋakmba denpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tinŋa kilke kise mbol kina.

³⁴ Kina ka tanŋe minmba ma ma grep alonaig le kamusmba alonu kilam tuku nu mbal afu kukulningina le piro tanŋo tugum kinaig.

³⁵ Kumba ka pronaig le nane kanŋerka kilmba ande tumba panintumba inum tumba balemba ande ndamembi balemba tanŋamba tanŋamba ke likinaig.

³⁶ Nane tanŋanaig le kilke miro nu ambonŋa kukulningina ta limba man gustomba kukulningina le nane mbolŋge mata wam ndui ta ndo ke likinaig.

³⁷ Tanŋanaig le piro miro nu nuŋe kiŋo nuŋe kukulna le nane tugum kina. Nu tenemba isdusna: Nane nu kanŋermba ye tuku kiŋo ŋga mapewamŋgaig ŋga idusna.

³⁸ Tanŋana le piro mbal nane nu prona le kanŋermba sakinaig: Tanŋo ilit si nu mam nuŋe tuku agan ndende ŋakmba kilam tuku nyu ŋak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube ŋga sakinaig.

³⁹ Tanŋaka nane nu biye timba bukninginaig le kilim kina le tanŋe balenaig le kumna.

⁴⁰ Ye tane kusnatiŋget. Piro miro tanŋo nu tanŋo kame ta tugum promba nane mbolŋge ame wam kamŋgat ŋga kusnaniŋgina le

⁴¹ nane afu nu sanaig: Nu piro mbal ŋaigonu ta kume ŋayonu ningiwa sulumba nu piro tanŋo afu kitek kilmba patikamŋgat. Alonu kilig ait mbolŋge nane alonu kilmba nu tumba minamŋgaig ŋginaig.

⁴² Tanŋakinaig le Yesus nu nane saniŋgina: Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e? Ndamu sunŋo ande wande pilig mbal gisleknu ŋga te-sinaig ta kile wande

ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sanjri tingade.

Sunjo nunje wam ta kina le sine kanjermba pirerek purka gare toreg ngate.
Mune 118.22

⁴³ Ta tuku ye tane satinjamngit. Kuate nu tane Israel kile-sika mbal kise nuje gageu tuku madininguwa le alonu kumumbi kile-mayokkamngai ngina.

⁴⁴ [Ande nu ndame sunjo ta mbolnje baringa ndekuwa ta nu isu ngurnjurmaba nu kumamngat. Ndam sunjo ta tango ande mbolnje ndekuwa ta nu du firfiramngat.]

⁴⁵ Pris gabat kame Farisi mbal ndon nane yaba pasa kame sake likina le ismba nu nane tuku sakina ta katesenaig sulumba

⁴⁶ nane nu biye tiwam tuku ta manjur sunjo nane nu tuan tango nga sakinaig tukunu nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

22

Pagumba nye sunjo tuku yaba pasa (Lukas 14.15-24)

¹ Yesus nu man yaba pasa ande sanjmba sakina:

² Kuate nu nuje gageu wike likate wam ta gabat sunjo ande nuje kiyo pino tam tuku pagumba nye sunjo pilna tanan.

³ Ait kumungina le nu nuje piro tango kukulningina le kumba ka buk saningina mbal ta kilam kinaig. Nane kumba nane saninginaig kande nane njakmba mbule sulunaig.

⁴ Kile gabat sunjo nu piro tango afu saningina: Tane kumba ka mbal buk saningen ta tenemba saningap. Nu makau ande pailnu fatnu afu kuya njak turmba bale farmba nyamagan kilmba pagumba kile tane tairnga minit. Nuje kiyo pino tam tuku pagumba nye ta mbol prowap nga saningap ngina le

⁵ nane kumba ka saninginaig kande nane ismba ake pasa sakanu sukmba ande nu tinga nuje piro mbol kina le ande nu tinga nuje ndametin piro kam kina le

⁶ nane afu tinga nu tuku piro mbal ta kilmba najo siglika bale farnaig.

⁷ Tananaig le gabat sunjo nu wam ta ismba nu gubra tumba nuje kame mbal

kukulningina le nane kumba ka nane bale far sulumba nane tuku tumbran piynaig le ugna.

⁸ Kile nu nuje piro mbal afu saningina: Pino tam tuku pagumba nye buk kuanekit ta saningen mbal ta nane nda prowaig.

⁹ Tane kumba ka tumbran sunjo tuku ndin njakmba dubike lika tango njakmba kanjerka pagumba nye te mbol prowam tuku saningap ngina.

¹⁰ Tanakina le nane kinaig ka ndin njakmba dubike lika mbal magenu najgonu turmba kile-siglika njakmba kilmba pronaig le pino tam tuku pagumba nye ta tuku wande kumungina.

¹¹ Gabat sunjo nu pronaig mbal ta kanjerkam wandek sinam kumba ande nu pagumba nye tuku kuminj tinga ndaka ake kuminj tingina ta kanjerna sulumba

¹² tango ta sana: Mata, ne ndanam ake te prowat. Ne pagumba nye tuku kuminj tingam kuga nga kusnana le nu kikonu maninok minna.

¹³ Kile gabat sunjo ta nuje piro mbal saningina: Tango te kupe wai ndaleka bukngap le mayok ka ma make sunjo sinam kuwa. Ma ta mbolnje minamngai mbal nane malmbi sunjomba maketin tiknga minamngai ngina.

¹⁴ Kuate nu nane gudommaba nuje gageu minam tuku wikate ta nane ndui ndui ndo nu tuku gageu minam tuku madiningit nga saningina.

Takis pankam tuku pasa

(Markus 12.13-17; Lukas 20.20-26)

¹⁵ Farisi mbal nane kumba ka nanjine nanjine saka ismba nu ame pasa mbarwa le biye tibe nga ndin sotinaig.

¹⁶ Tanamba nane nanjine dubinaig mbal afu Herodus dubinaig mbal afu ndon kukulninginaig le Yesus tugum promba sanaig: Tum Tango, ne tango tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tango nyu njak tuku kuru kuru ndakate. Tango njakmba Kuate tuku manau dubikam tuku tumsingit.

¹⁷ Ne sine sasinga. Sine Zu mbal singine tukul manau dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumu e? Ne ndanmba iduste nginaig.

18 Nane Yesus yabri paknaig ta nu kate-semba nane saningina: Tane yabri tanjo ndo. Ndanam ye tagoyade?

19 Takis ndametinj ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametinj ande tumba pro nu tunaig.

20 Tanjanaig le nu ndek nane kusnaningina: Ndametinj te mbolnje ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga saningina le

21 nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig le Yesus nu nane tenjemba saningina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemnje minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape. Kuate nu aganj tambim tuku sakate ta Ku-ate tape ngina.

22 Tanakina le nane pasa ta ismba pirerek purka nu kusremba luka kinaig.

*Kummba manj abonjam tuku pasa
(Markus 12.18-27; Lukas 20.27-40)*

23 Ki ndui ta mbolnje Sadusi tanjo afu Yesus tugum pronaij. Sadusi mbal nane tanjo kummba manj tinje nda nga idusmba minig tuku. Nane Yesus kusnanaig:

24 Tum Tanjo, Moses nu tenjemba kuyarna: Tanjo ande kummba pino kuembol kiño kugatok kusrewa le maib nuñenje pino ta tumba aba nuñe tuku kiño te-pilwa nga kuyarna.

25 Ariya. Ma te mbolnje tanjo ande maib kat nuñe 7 minnaig. Aba nanjine pino ande tina sulumba minna ma ma kiño kugatok kumna le mambo nuñe dubiknu nu pino ta tina.

26 Nu tumba minmba ma ma nu mata kiño kugatok kumna le mambo nuñe keñnu nu mata tanjana. Tanjamba tanjamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba ka ka kiño kugatok kume farnaig le

27 ngumneŋga pino kuembol nu mata kumna.

28 Ata. Ne kumanu mbal tinjamnŋaig nga sakate ta tanjo 7 ngamuknje nu ima tuku pino minamngat? Nane njakmba pino ndui ta ndo tinaig nga Yesus sanaig.

29 Tanakinaig le nu nane saningina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sanjri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde.

30 Nane kumanu mbal abonja tinja Ku-ate tuku eñel suk minamnŋaig. Nane munju kile nda.

31 Tane kumanu mbal tinje nda nga idusmba sakade ta pasa ande sine njakmba isam tuku Kuate nu sakina ta tane bur ndakade e? Pasa ta tenjemba sakate.

32 Ye Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara Sunjo minet nga sakate. Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo njak minig mbal tuku Mbara nga saningina.

33 Tanakina le manjur sunjo Yesus tuku tum pasa ta isnaig sulumba piriri njayonaig.

*Tukul pasa sanjrinu
(Markus 12.28-34; Lukas 10.25-28)*

34 Yesus nu Sadusi mbal tuku pasa te-ibenja le nane pasa kugatok minnaig ta Farisi mbal nane wam ta ismba nane njakmba pro Yesus tugumnje manjurkinaig.

35 Tanjamba nane tuku ande nu kusem pasa biteknja sakanu tanjo Yesus tagowam tuku kusnana:

36 Tum Tanjo, tukul ndan tukul njakmba lininjmba mbolnje minit nga kusnana le

37 nu lafumba sana: Tanjine Sunjo Ku-ate tane nu tuku kume purmba tanjine ngamunjal abo guwa wamdus njakmba nu tape.

38 Tukul pasa ta tukul njakmba liningit.

39 Tukul ande tanjan nu dubiknu tenjemba. Tane tanjine njarusu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnje minig mbal tuku kume purap.

40 Tukul armba ta tukul pasa afu tuan tanjo kame tuku pasa ta njakmba tuku tugu minik nga sana.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaningina
(Markus 12.35-37; Lukas 20.41-44)*

41 Farisi mbal nane tanje manjurka min-aij le Yesus nu nane kusnaningina:

42 Kuatenje madina tanjo Kristus nu ima tuku mbun nga idusde nga kusnaningina le nane sakinaig: Nu David tuku mbun nginaig.

43 Tanakinaig le nu nane saningina: Ta son ndeta Tukul Guwa nu ndanam David wamdus tuna le nu Kristus tuku saka nu ye tuku Sunjo nga tenjemba kuyarna.

44 Sunjo Kuate nu ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam tenje sanjri njak minyok mina le ma ma yenje

ne tuku n̄gueu mbal n̄akmba kile-
iben̄ka ne tuku kupe kumnem̄nje
patikam̄ngit n̄gina. *Mune 110.1*

⁴⁵ David nu tan̄amba kuyarm̄ba nu ye tuku
Sun̄go n̄gina. Ata. Nu David tuku mbun̄ ndo
e ko nu David tuku Sun̄go n̄gina.

⁴⁶ Nu tan̄amba kusnan̄ingina ta n̄akmba nu
tuku pasa lafuwam fugumba maninok
minnaig. Tan̄amba nane ki ait ta mbol̄nje
n̄gumnen̄ga mata nu kuru-kuruka wam
ande kusna ndanaig.

23

Israel gabat kame tuku man̄au
(*Markus 12.38-40; Lukas 11.43-46;*
20.45-46)

¹ Kile Yesus nu nūnje dubiwanu tan̄go
man̄gur sun̄go ta turmba san̄ingina:

² Kussem pasa tugunu bitekn̄ganu mbal
Farisi mbal nane Moses tan̄an̄ tukul pasa
bitekn̄ga sanu tuku ndo piro ta biyig ta

³ nane sakade pasa ta nane kumu ndade.
Tane nane sakade ta dubikap sulumba
nane tuku man̄au dubi ndakap.

⁴ Nane tukul man̄au gudomm̄ba agan̄
pitinu tan̄an̄ tan̄go mbol̄nje patika minde
bada sun̄go ningig ta nane nan̄gine miron̄
fudin̄m̄ba tur ndakade.

⁵ Nane afun̄ge kan̄gerkuwaig n̄ga nane
tan̄go am mbol̄nje wam magenu kade.
Nane tukul pasa patinu tuku ningot
wakeika tukul pasa kuyarka sigrika tu-
mail mbol wai mbol kusmba n̄ak likade.
Nan̄gine tawi mbol̄nje nzale kugennu
wakeikade.

⁶ Nane pagumba nye sun̄go ko kussem
wandek̄nje nane tan̄go tumailam̄nje
minyokam tuku nzaliningit.

⁷ Nane maket mbol̄nje lika tan̄go nane
sugo n̄ga kaiyen̄inguwaig n̄ga kilba pilig.
Afun̄ge nane kan̄gerka tum tan̄go n̄gade le
nane gare sun̄goningit.

⁸ Tane tan̄a ndawap. Ande nu tane
tum tan̄go n̄guwa kande tane nu peuwap.
Ndindo ndo nu Tum Tan̄go minit. Tane
n̄akmba kumu kumu tira minig.

⁹ Kilke te mbol̄nje gabat tan̄go ande yīnje
mam nda n̄gap. Tane tuku Mam ndindo nu
samba mbol̄nje minit.

¹⁰ Afun̄ge tane sugo n̄guwaig kande tane
nane peuningap. Tane tuku Sun̄go ndindo
ndo minit. Nu Kristus.

¹¹ Tane n̄gamuk̄nje ima nu sun̄go minam
idusmba ndeta nu tane n̄akmba tuku piro
tan̄go tan̄an̄ minwa.

¹² Ande nu nūnje nyu payamkuwa ta Ku-
aten̄ge nu tuku nyu te-iben̄am̄ngat. Ande nu
nūnje nyu yabukuwa ta Kuaten̄ge nu tuku
nyu te-mayokam̄ngat.

Kussem gabat mbal tuku yabri man̄au
(*Markus 12.40; Lukas 11.39-44; 20.47*)

¹³ Kussem pasa tugunu bitekn̄ganu mbal
Farisi mbal ose. Tane yabri tan̄go ndo.
Tane nane afu Kuate tuku gageu mayok
kambim tuku ndin tukulde. Tane Ku-
ate tuku gageu mayok kambim mbulmba
nane afu mayok kambim bafude le nane
peuningig.

¹⁴ [Osese. Kussem pasa bitekn̄ganu mbal
Farisi mbal tane pino kuembol kame tuku
agan̄ ndende didika kile-suluwe ningig.
Tan̄gine n̄ayonu ta yabukam tuku tan̄go am
mbol̄nje Kuate yaban̄ kuende. Ta tuku
tane pa lato tam̄n̄gaig.]

¹⁵ Osese. Kussem pasa bitekn̄ganu mbal
Farisi mbal tane tan̄gine dubikanu tan̄go
ndindo ndo te-silinu tuku yu mbol mbol
kilke mbol mbol sota ma masken kinig.
Ande tane dubikate le tan̄gine yabri man̄au
ta tumde le nu tane litīn̄m̄ba pa sun̄go n̄ayo
tam tuku minit.

¹⁶ Tane am tukulok minm̄ba tugusem̄ba
ndin tum ndaningig mbal ose. Tane
tejen̄m̄ba sakade. Ande nu nūnje pasa
san̄gri pilewam tuku kussem wande nyun
tate ta ake. Nu kussem wande sinam̄nje
golmbi wakeikinaig agan̄ kame nyun kilig
ta nu nūnje pasa ta kumuwa n̄gade.

¹⁷ Tane am tukulok n̄gingan̄ mbal ndo.
Gol kame ta Kuate tuku wande sinam̄nje
minig tukunu nane tukul. Kuate tuku
wande ta gol kame liningit.

¹⁸ Tane tejen̄m̄ba mata sakade. Ande
nu nūnje pasa san̄gri pilewam tuku Kuate
tuku atrau mbain nyun tate ta ake. Nu
atraukam tuku agan̄ mbain mbol̄nje minit
ta nyun tate ta nu nūnje pasa ta kumuwa
n̄gade.

19 Tane sinjka am tukulok mbal ndo. Atraukam tuku aganj ta atrau mbain mbolnje minit tukunu nu tukul. Atrau mbain ta atrau aganj lite.

20 Ta tuku ande nu nuje pasa sanjri pilewam tuku atrau mbain nyun tate ta aganj mbain mbolnje minit ta turmba nyun tate.

21 Ande nu nuje pasa sanjri pilewam tuku wande sunjo nyun tate ta Kuate nu wande ta mbolnje minit nu turmba nyun tate.

22 Ande nu nuje pasa sanjri pilewam tuku samba nyun tate ta nu Kuate tuku minyo mbili sunjo turmba nyun tumba Kuate nu ta mbolnje minit nu mata nyun tate.

23 Kussem pasa biteknjanu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tukul ande dubimba piro karenka aganj fonfon njuna ilinzu njakmba manjur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tanjade sulumba tane tukul manjau sugo kusreka manjau tinjeknu mape manjau tanjo pino njamuknje ke ndaka tanjine piro tugusemba biye ndakade. Tane tukul sugo ta turmba kade kande maye kande.

24 Tane am tukulok minmba tanjo pino tugusemba ndin tum ndaningig. Tane njailmbo kule sinamnje kanjermba pitaide sulumba kamel kule sinamnje minit ta kanjer ndamba kule tur njinkade.

25 Kussem pasa biteknjanu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tanjine waim nza sanjilnu minya mayede ta tanjine njamunggal aganj ndende gudumba kilam tuku piririmba aganj terokam tuku wamdus liganu minig.

26 Farisi mbal tane am tukulok minig. Tanjine waim nza sinanu kutur njakmba ta sauka minya mayewap le sanjilnu turmba kau prowa.

27 Kussem pasa biteknjanu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tanjo kumu mbolnje ndame suku kaukauk mindepiye mayenu prote ta sinam tanje isu menja mundurkate tanjan tane minig.

28 Tane tanjo am mbolnje tinjeknu ndo minig. Tanjine njamunggal sinamnje yabri manjau kutur manjau ligmba menja minig.

29 Kussem pasa biteknjanu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane

tuan tanjo kame tuku kumu mbolnje ndame magenu patika tanjo tinjeknu tuku kumu mbolnje mindepiye mayenu patika sakade:

30 Sine tuku mbun kame tuku ait mbolnje sine mingenj kande nane tuan tanjo kame tuku ndare kutuwe ninjinaig ta sine nane ndonj ulendi ndakigenj kande njade.

31 Tane tanjamba pasa sakade ta tanjine tugu te-mayokde. Kuate tuku tuan tanjo kame bale farninjinaig mbal ta tane nane tuku fat njade.

32 Ese. Tane tanjine mbun kame tuku manjau njagonu ta tuturap le sunjokuwa.

33 Tane mbenj njagonu tuku fat. Tane pa njayonu tam tuku minig. Tane pa ta laipam tuku ndin kuga.

34 Ta tuku ye tuan tanjo kame tanjo wamdus kuyar magenu Kuate tuku pasa kukliwam tuku kukulningi le tane tugum prowaig le tane nane afu kilmba bale farka afu ail kazrai mbolnje patikamnjag. Afu tanjine kussem wandeknje njusninjmba afu kilmba amsesekap le nane kua ka sili-silimba tumbran njakmba mbol kine prowamnjag.

35 Tane tanjawap le tanjo tinjeknu kilke te mbolnje bale farde ta nane njakmba tuku ndare tanje tane pasokamngat. Abo abo tanjo tinjeknu Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka nane Berekia tuku kinjo nuje Sakaria nu Kuate mbarinjam tuku mbain atrau mbain njamuknje minna le nane pro nu balemba ndare kutunaig.

36 Ye sinjka satinjamngit. Nane njakmba ndare kutuninge likinaig ndare tanje tane pasokamngat nga saninjina sulumba sakina:

37 O Yerusalem, Kuate nu buk tuan tanjo kame kukulningina le ne kilmba bale farmba afu ndamembi bale farninjina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tanjan ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig.

38 Tane isap. Kile Kuate nu tane njamuknje mine ndakate.

39 Ye tane satinjet. Tane ye nda kanjeryap sulumba manjanjeryumba ndek sakamnjag. Ne Sunjo tuku nyu mbolnje

prote. Sunḡonḡe ne nyaro tinwa ḡa sakamḡaig ḡgina.

24

Yesus nu kusem wande ḡayonḡam tuku sakina

(Markus 13.1-21; Lukas 21.5-6)

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sunḡo ta kusremba kumba minna le nuḡe dubinaig mbal nane nu tugum promba kusem wande sunḡo ta tuku wande magenu ḡakmba kaḡerkuwa ḡa nu samba tumnaig le

² nu ndek nane sanḡgina: Ye sinḡa satinḡamḡit. Tane wande ḡakmba kaḡerkade te ḡgumneḡa ndame ḡakmba muḡḡu sailka mine nda. Afunḡe sambrinḡḡuwaig le ḡakmba kutusewamḡaig ḡgina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa

(Markus 13.3-37; Lukas 21.7-36)

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu minyokina le nuḡe dubinaig taḡḡo nanenḡe ndo nu tugum promba sanaig: Ne kusem wande ḡayonḡamḡat ḡa sasinḡat ta ginu mara prowamḡat. Sine ame maḡḡau kaḡermba ne prowam tuku ait kilke te kugawam tuku ait patukate ḡa idusmba katesewamḡḡig ḡginaig le

⁴ nu ndek lafumba sanḡgina: Tane rironḡ mayewap. Nane afu gudommba pro tane yabritinḡmba

⁵ ye tuku nyu tumba ye Kristus Kuatenḡe madiyina taḡḡo ḡa nane gudommba didikuwaig le ndenunḡaig.

⁶ Tane kame sugo maskenḡe mayok kuwaig le pasa ismba ko taḡḡine tugumḡe kame zigna afu ismba wamdus te-sulu ndawap. Wam kame ta sinḡa prove likamḡaig ta kugawam tuku ait ta kile.

⁷ Kilke ande tinḡa kilke kise ndonḡ kame buwamḡaig. Gabat ande nuḡe gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndonḡ kame buwamḡaig. Ma yimyam mbolḡe guba mumni prove likamḡaig.

⁸ Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku ḡgaro rar tate taḡḡaḡ prowamḡaig.

⁹ Afunḡe tane bige tidinḡa piti sunḡo tam tuku gabat afu tuku wai mbolḡe patikuwaig le nane tane kilmba bale

faramḡaig. Tane yiḡe mbal tukunu kilke tugu ḡakmba tane kasurtinḡamḡaig.

¹⁰ Piti ta sinamḡe nane gudommba ye kusreyumba ndeka nanḡine nanḡine muḡḡu kupet minmba muḡḡu kasurka minamḡaig.

¹¹ Yabri tuan taḡḡo gudommba mayok kuwaig sulumba taḡḡo gudommba didikuwaig le nane yabri maḡḡau dubikamḡaig.

¹² Ait ta mbolḡe maḡḡau ḡaigonu tugeka sunḡokuwa le taḡḡo nane nanḡine nanḡine muḡḡu iduska muḡḡu turke nda.

¹³ Ande nu ye kusre ndayumba minmba ka kumwa ta Kuatenḡe nu tuku muskil te-tiwe tambimḡat.

¹⁴ Kuate nu nuḡe gageu kulatkate pasa mayenu ta kilke tugu ḡakmba mbolḡe kukliwe likuwaig le ḡakmba iswaig le kugawam tuku ait prowamḡat.

¹⁵ Tuan taḡḡo Daniel tuku pasa ḡgumneḡa kumuḡḡuwa le ande ḡule parak tukul ma mbolḡe mayok ka tukul kuerka kutur tambimḡat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdus pulutinḡuwa).

¹⁶ Tane Daniel tuku pasa kumuḡḡuwa le kaḡermba Yudea mbal nane kua ka tabe ponḡuwaig.

¹⁷ Ande nuḡe wande kawaḡḡe minmba kande nu wandekḡe aḡaḡ ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa.

¹⁸ Ande nu nuḡe piro mbolḡe minmba kande luka pro nuḡe tawi tam idus ndawa.

¹⁹ Ait ta mbolḡe pino funḡulok pino kinḡo dabronu amo nyanu ḡak ose. Nane piti sunḡo kaḡeramḡaig.

²⁰ Tane Kuate yabaḡap le murke ait mbolḡe ko kusem ait mbolḡe maḡḡau ta pro ndawa.

²¹ Ait ta mbolḡe piti sunḡo pasa ḡak prowamḡat. O buk tugu mbolḡe ka kile mata piti afu taḡḡaḡ kaḡer ndakeḡ. Piti ta kugawaig le maḡ piti taḡḡaḡ prove nda.

²² Kuate nu nane kilam tuku madinḡgina mbal idusniḡmba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti ta prowamḡat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le taḡḡo ḡakmba ḡgisike sulude kande.

²³ Ande nu tane satinḡmba kaḡera Kristus Kuatenḡe madina taḡḡo minit te ko nu

minit si nguwa kande nu tuku pasa ise ndakap.

²⁴ Yabri tango prowaig sulumba afu ye Kristus ngumba afu ye Kuate tuku tuan tango ngamngaig. Nane Kuate madiningina mbal yabrinimba didikube nga wam kitek sangrinu ke likamngaig.

²⁵ Wam kame ta sinjka prowamngaig. Ta tuku ye tane wam pagutinget.

²⁶ Nane afu Kristus nu ma baknu mbolnge minit nga satinguwaig kande nu kanjeram kine ndakap. Ko afu nu wande te sinamnge kuirka minit nga satinguwaig kande tane nane tuku yabri pasa ta ise ndakap.

²⁷ Teliŋ nu ki prote ma mbolnge teliŋmba pinderka kumba ka ki butungate kumam kumba samba ŋakmba kilŋate taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowamngit.

²⁸ Agan ande kumanu menja mundur kinit le wir tanje minig.

²⁹ Sina manzer ait sungo ta kugawa le ki mukumba dabunungat. Tambun mata bulunge nda. Samba tuku sanjri ŋakmba pirpurka buru-burukuwaig le mbai ŋakmba guroromba ndeke lika minamngaig.

³⁰ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tango ye samba mbolnge mayok kanjit. Mayok ka ye kilŋa sanjri sungo pasa ŋak gau mbolnge ndeki le kilke mbolok mbal ŋakmba ye kanjeryumba wika-raumba malmbi ŋayowamngaig.

³¹ Tabil wi sungo ande mayok kuwa le ye yiŋe enel kame kukulningi le kilke tugu ŋakmba mbolnge Kuatenge nuŋe madiningina mbal kile-manjgurkamngaig.

³² Tane fik ail kanjerap. Nuŋe tumtingamngat. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kanjerka katesemba sakade: Ki ait patukate ngade.

³³ Taŋamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimngaig.

³⁴ Ye sinjka satinamngit. Ait te mbolnge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame ŋakmba ta prowamngaig.

³⁵ Kilke tugu samba tugu ngisinungaig. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

³⁶ Ginu mara ki kanum ndan wam kame ta prowamngaig ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolnge enel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kiŋo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit.

³⁷ Noa tuku ait mbolnge manau pron-aig taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowam tuku ait mbolnge manau ndui ta mayok kanngaig.

³⁸ Kule sungo pro ndana le nane nyamagan kule nyumba pino piyamba kilmba taŋamba taŋamba minnaig ma ma Noa nu wan pongina.

³⁹ Wan pongina le ndo kule sungo promba nane ŋakmba ma gurenmba kile-butokina le nane wamdus puluningina. Taŋamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowi le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdus puluningamngat.

⁴⁰ Ait ta mbolnge tango armba piro ndindo mbolnge minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

⁴¹ Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

⁴² Tangine Sungo nu ginu mara prowamngat ta tane gilai. Ta tuku tane mambimba tairnga minap.

⁴³ Wande miro tango kuayar tango prowam tuku ait pasa isit kande nu wande kulatka minmba kuayar tango pro kuayaram tuku peute kande.

⁴⁴ Tane kuaneka ye tairnga minap. Ye Ndindo Katesek Tango tane mata ait gilai minap le ye prowamngit nga saningina.

Piro tango mayenu ŋayonu tuku yaba pasa (Lukas 12.41-48)

⁴⁵ Yesus nu man lato sakina: Tango ande wamdus kuyar mayenu ŋak piro mayete ta tango sungo nu tumba nuŋe piro mbal kulatka ait kumunguwa le nyamagan walmba ningam tuku nu pilit.

⁴⁶ Tango ta nuŋe piro kumba minwa le nuŋe sungo promba kanjerwa le nu gare ŋak minamngat.

⁴⁷ Ye sinjka satinamngit. Nuŋe sungo taŋamba nu kanjermba nu nuŋe agan ndende ŋakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimngat.

⁴⁸ Ko piro tango ta ŋayonu ndeta yiŋe sungo dalkate ya nga saka

⁴⁹ nu ndek kulatkate mbal pani farmba kule kamenu nyade mbal ndonj ulendika nyamaganj kule kamenu nyumba

⁵⁰ nuje sunjo luka prowam tuku ait idus ndamba minwa le nu prowamngat.

⁵¹ Nu promba nu piti sunjo tumba pitaiwa le ma njayo yabri mbal ngamuknje minamngat. Ma njayo ta mbolnje minamngaig mbal nane malmbi sunjomba maketinj tiknja minamngaig ngina.

25

Pino mbanzo 10 tuku yaba pasa

¹ Yesus nu manj tenenmba sakina: Kuate nu nuje gageu kilam tuku prowamngat ta wam kube te suk. Pino mbanzo 10 nane tanjo ande pino tam tuku prowam bafuna le nu te-silikam tuku nanjine lam kilmba kinaig.

² Pino mbanzo 5 ta nane wamdus kugatok. Nane 5 afu ta nane wamdus kuyar mayenu njak.

³ Pino wamdus kugatok ta nane kambim nga nanjine lam kilmba kule kile ndaka kinaig le

⁴ pino wamdus kuyar mayenu njak ta nane kambim nga nanjine lam kilmba kule turmba kilmba kinaig.

⁵ Nane kinaig ka tanjo pino tam tuku ta nu dalka pitik nda prona le minde ma ma ginyumninjina le kinynaig.

⁶ Furir ngamu wi ande mayok kina: Ai si. Tanjo pino tam tuku prote si. Tane mayok ka kanjerap ngina le

⁷ pino kame ta njakmba abonja nanjine lam bulu sunjowam tuku wik wilnu mbilninjinaig.

⁸ Tanjanaig sulumba pino kame wamdus kugatok tanje nane ndek pino wamdus njak ta saninjinaig: Sine kule afu sinjgap. Sine tuku lam kupam bafude nga saninjinaig le

⁹ wamdus kuyar mayenu njak mbal ndek nane saninjinaig: i ... Sine tane kule tinje ta tane sine turmba lam kupe likamngaig. Tane luka kumba stua mbolnje kule afu sota piyawap nga saninjinaig.

¹⁰ Nane lam kule piyawam kinaig le tanjo pino tam tuku ta nu prona le pino 5 nane nu tairnja minnaig ta nu ndonj

pagumba nye sunjo tuku wande sinam kumba malanja tukulnaig.

¹¹ Malanja tukulmba minnaig le pino 5 ta luka pro malanja katmba sakinaig: Sunjo, malanja talka. Sine prowig o nginaig kande

¹² tanjo ta nu pasa lafumba saninjina: Tane ima kate. Ye sinja tane gilai nga saninjina.

¹³ Yesus nu tanjamba ndek lato sakina: Ait ta ginu mayok kanjat ginu mara ki kanum ndan mbolnje ye prowamngit ta tane gilai tukunu tane ye tairnja mambilmba minap ngina.

Piro tanjo kenjmba ndametinj kilnaig (Lukas 19.11-27)

¹⁴ Yesus nu manj sakina: Kuate nu nuje gageu kilam tuku prowamngat ta wam kube te suk. Tanjo ande nu kilke masken ande mbol kambim nga nuje aganj ndende kulatkam tuku nuje piro mbal tuku wai mbolnje patikina sulumba

¹⁵ nu nane tuku manjau kanjerka kumumbi piro walmba ningina. Nu piro tanjo ande ndametinj soj 500 tumba ande soj 200 tumba ande soj 100 tuna. Nane ndametinj tamba pirokuwaig nga nu tinja ma masken kina.

¹⁶ Piro tanjo nu soj 500 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametinj tamba piroka minna ma ma soj 500 manj lato kilna.

¹⁷ Wam ndui ta ndo piro tanjo nu soj 200 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametinj tamba piroka minna ma ma soj 200 manj lato kilna le

¹⁸ piro tanjo nu soj 100 kilna ta nu kumba ka kilke sarka burok ta sinamnje ndametinj patika yubengina le tanje minnaig.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma sunjo nu luka promba nuje ndametinj piro mbal ningina ta kilam tuku saninjina.

²⁰ Tanjakina le ande nu soj 500 tuna ta nu pro sana: Sunjo, ne buk soj 500 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka manj soj 500 lato kilen ngina le

²¹ nuje tanjo sunjo nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinndo kulatkam tukunu kile ne piro sunjo kulatkam tuku ye ne

palmbimngit. Ne yale. Ne ye ndoŋ sile gare-garekamngik ngina.

²² Kile ande nu soŋ 200 tuna ta nu pro sana: Sunŋo, ne buk soŋ 200 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka maŋ soŋ 200 lato kilen ngina le

²³ nuŋe taŋgo sunŋo nu sana: Ese. Ne piro taŋgo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku agaŋ fudiŋndo kulat mayena tuku kile ne piro sunŋo kulatkam tuku ye ne palmbimngit. Ne yale. Ne ye ndoŋ sile gare-garekamngik ngina.

²⁴ Kile ande nu soŋ 100 tuna ta nu pro teŋenmba sana: Sunŋo, ne taŋgo wamdus kareŋnu ŋak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu agaŋ tumunu ngukade le ne pro goniŋgit.

²⁵ Ye ne tuku kuru-kuruka naŋe soŋ 100 ta ngisikikat ŋga kilmba kilke sarka burok sinamŋge yubeŋgen. Naŋe soŋ 100 ta noten ngina.

²⁶ Taŋakina le nuŋe taŋgo sunŋo ndek nu sana: Ne siŋka piro taŋgo ŋayonu. Ne kanyum taŋgo ndo. Nane afu pirokade le ye pro alonu ake kilet ŋga iduste? Afu agaŋ tumunu ngukade le ye pro goniŋget e?

²⁷ Yiŋe maŋau ne kila ta ndaŋam saka ye tuku soŋ 100 beŋ mbolŋge pile ndakina. Ne taŋana kande ye pro yiŋe ndametiŋ lafunu lato kilet kande ngina.

²⁸ Taŋamba nu nuŋe piro mbal saniŋgina: Soŋ 100 yaimba taŋgo nu soŋ 1,000 ŋak ta tape ngina.

²⁹ Ande nu agaŋ afu ŋak minit ta andeŋge nu maŋ lato tuwit le nu sunŋomba ŋak minamngat. Ande nu agaŋ denkanu minit ta andeŋge nu tuku agaŋ fudiŋndo ta yaite.

³⁰ Piro taŋgo kanyum sambek ta tumba kilimŋge bukŋgap le ma make sunŋo mbol kuwa. Ma ta mbolŋge nane malmbi sunŋomba maketiŋ tikŋga minamngaiŋ ngina.

Pileniŋgam tuku ait

³¹ Ye Ndindo Katesek Taŋgo ye yiŋe kilŋa sunŋo eŋel kame ndoŋ prowi sulumba ye yiŋe minyo mbili maditaknu mbolŋge minyokamngit.

³² Ye minyoki le kilke tugu ŋakmba pro ye tugumŋge maŋgurkamngaiŋ. Nane taŋawaig le sipsip kulatkanu taŋgo nu sipsip meme

lislis minig le pilenŋa kise kise patikate taŋaŋ ye maŋgur ta paplamba kuasmbi armba patinuŋgit.

³³ Taŋamba ye sipsip kilmba yiŋe ndinamŋge patiki sulumba meme kilmba yiŋe ŋaiŋamŋge patinuŋgit.

³⁴ Ye Sunŋo ye yiŋe ndinamŋge minamngaiŋ mbal ta teŋenmba saniŋgamngit: Yiŋe Mam nu siŋka tane make patikate. Tane yalpe. Nu kilke te te-mayok ndana ait mbolŋge tane nuŋe gageu mayok ka nu ndoŋ minam tuku maditiŋgina.

³⁵ Ye gubayina le tane nyamagaŋ sinaig. Ye kule parayina le tane kule sinaig. Ye rawe taŋgo taŋaŋ minen le tane ye tumba kulatkinaig.

³⁶ Ye tawi kugatok minen le tane tawi sinaig. Ye guaze ten le tane ye turyinaig. Ye muli wandekŋge minen le tane ye kaŋgeryam tuku pronaig.

³⁷ Ye taŋamba nane saniŋgi le nane tiŋreknu mbal ta lafumba sayamngaiŋ: Sunŋo, sine ginu ne gubak minna le kaŋgernumba nyamagaŋ tingen. Ko ne kule paranina le kule tingen.

³⁸ Ginu ne rawe taŋgo taŋaŋ minna le ne tumba kulatkigen. Ko ginu ne tawi kugatok minna le ne tawi tingen.

³⁹ Sine ginu ne guaze ŋak ko muli wandekŋge minna le ne kaŋgernam tuku progeŋ ŋga kusnayamngaiŋ.

⁴⁰ Taŋakuwaig le ye Sunŋo ye pasa lafumba saniŋgamngit: Tane yiŋe mbal nyu kugatok turkinaig ta tane ye turyanu taŋaŋ ŋga saniŋgamngit.

⁴¹ Kile ye yiŋe ŋaiŋamŋge minamngaiŋ mbal ta teŋenmba saniŋgamngit. Tane pa sunŋo tam tuku minig mbal tane ye kusreyumba kape. Kuate nu o buk Satan nuŋe eŋel kame ndoŋ minam tuku pa kuanekina ta mbol kape.

⁴² Ye gubak minen le nyamagaŋ se ndakinaig. Kule parayina le tane kule se ndakinaig.

⁴³ Ye rawe taŋgo taŋaŋ minen le tane ye kulat ndakinaig. Ye tawi kugatok minen le tane ye tawi se ndakinaig. Ye guaze ŋak ko muli wandekŋge minen le tane pro ye kaŋger ndayinaig ŋga saniŋgamngit.

⁴⁴ Ye tanjamba saningji le nane mata pasa ndui ta ndo lafumba sayamngaig: Sungo, ne ginu mara gubak ko kule paranina ko rawe tanjo tanjan minna ko tawi kugatok ko guaze njak ko muli wandeknje minna le kanjernumba tur ndanigenj ngamngaig.

⁴⁵ Nane tanjakuwaig le ye nane tenjemba saningamngit: Ye sinja satinjet. Tane yije mbal nyu kugatok tur ndakinaig ta ye tur ndayanu tanjan nga saningamngit.

⁴⁶ Mbal te nane ma njayo mbol kumba rar kamusmba minmba minamngaig. Rar ta kugawe nda. Mbal tinjeknu nane abo tugu njak minmba minamngaig. Kume nda.

26

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Yesus nu pasa njakmba saningje denjpurmba nu nunje dubiwanu tanjo saningina:

² Ki ait armba kugawaik le pagumba nye sungo Pasowa prowamngat ta tane kila. Prowa le nane afunje ye tumba ail kazrai mbolnje kumi nga afu tuku wai mbolnje palmbimngaig ngina.

³ Ait ta mbolnje pris gabat mbal Israel mage ndon pris sungo Kaiafas tuku wande mbol manjurkinaig sulumba

⁴ nane Yesus kuirkuirka biye timba balewaig nga ndin sotinaig.

⁵ Nane tenjemba sakinaig: Sine pagumba nye tuku manjur sungo sinamnge nu biye tibe ta njayo. Kame zigna sungo mayok kakat nga saka minnaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolnje gurenj kutuna

(Markus 14.3-9; Yohanus 12.1-8)

⁶ Betani tumbranje Yesus nu tanjo ande buk ngirnger njak nyunu Simon nu tuku wandeknje isukusmba minna.

⁷ Isukusmba minna le pino ande ndame botol gurenj mundur mayenu njak piyanu o mbolnje ta tumba Yesus tugum promba nu tuku gabat mbolnje gurenj ta kutuna.

⁸ Tanjana le nunje dubiwanu tanjo wam ta kanjermba nane palsejningina le sakinaig: Ndanjam saka gurenj mayenu ake kutuwat a.

⁹ Nu gurenj ta tumba nane afu mbolnje piyana kande nu ndametinj sunjo tina le ndametinj tamba sine sanzal mbal turkeg kande nga sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le nu pasa ta ismba ndek saningina: Ndanjam tuku tane pino te piti serde. Nu ye mbolnje wam mayewat.

¹¹ Sanzal mbal mara mara tane ngamuknje minamngaig. Ye tane ndonj ait kuennu mine nda.

¹² Pino nu gurenj mayenu tembi ye tuku ngarosu pisnewat ta nu ye ngunu tuku ngarosu wakeiyat.

¹³ Ye sinja satinjamngit. Kilke tugu njakmba mbolnje nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamngaig ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo (Markus 14.10-11; Lukas 22.3-6)

¹⁴ Kile nane 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu ka pris gabat mbal tugum promba saningina:

¹⁵ Ye Yesus tumba tane tuku wai mbolnje pili ta piyanu giganmba ye samngaig ngina le nane ndek silwa ndametinj soj kenmba nu tunaig.

¹⁶ Tunaig le Yudas nu kumba ka Yesus tumba nane tuku wai mbolnje palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus nu nunje dubinaig tanjo ndonj Pasowa nyinaig

(Markus 14.12-21; Lukas 22.7-13,21-23; Yohanus 13.21-30)

¹⁷ Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonganu mbolnje Yesus dubiwanu tanjo nu tugum promba kusnanaig: Sine aningje ne ndonj Pasowa nyam tuku ka kuanekube nginaig le

¹⁸ nu ndek saningina: Yerusalem tumbranj sunjo mbol kape. Tanjo ande ye tane satinji le nu tugum kumba sawap: Tum Tanjonje nunje ait buk patukate ngat. Nunje dubinaig tanjo ndonj ne tuku wandeknje Pasowa nyam tuku sasingat nga sawap.

¹⁹ Yesus nu tanjamba sakina le nunje dubinaig tanjo nane tanjamba kumba ka Pasowa nyam tuku aganj ndende kuanekinaig.

²⁰ Furirna le Yesus nu nuje dubiwanu tango 12 ndonj kumba ka isukusmba minmba

²¹ nu ndek sakina: Ye sinjka satinjamngit. Tane ngamuknje ande nu ye tuku kupet minit ngina.

²² Tanjakina le nane wamdus najongga ndui ndui nu kusnanaig: i ... Sunjo ne yenje nga iduste e nga kusnanaig le

²³ nu lafumba sakina: Ande nu ye ndonj nza tuma bret kule pak mbilmba nyat ta not.

²⁴ Ye Ndindo Katesek Tango ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta ande nu ye tumba nane wai mbolnje palmbimngat ta ose. Nu piti sunjo tamngat. Ina nujenje te pile ndakina kande maye kande ngina.

²⁵ Tanjakina le nuje kupet tango Yudas nu ndek sakina: i ... Tum tango, ne yenje nga iduste e ngina le Yesus nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manjau temayokna

(Markus 14.22-26; Lukas 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)

²⁶ Nane isukusmba minmba Yesus nu manj bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuje dubiwanu tango ninmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yinje ngarosu ngina.

²⁷ Tanjamba nu grep kule murko njak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba nane ninmba sakina: Tane njakmba grep kule te tumba nyap.

²⁸ Te yinje ndare. Ndare ta mbolnje pasa kitek Kuate nu tango ndonj o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye yinje ndare kutuwi le Kuate nu nane gudommba tuku une saukamngat.

²⁹ Ye tane satinjamngit. Ye manj grep kule tenen nye ndaki ma ma yinje Mam kulatkate ma mbolnje ye grep kule kitek manj tane ndonj nyamngit ngina.

³⁰ Tanjaka denpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tinja Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusnje nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

³¹ Kumbanje Yesus nu nane saninjinga: Furir te mbolnje tane njakmba kua ka ye kusreyamngaig. Kuyar pasa tenenmba sakate.

Kuatenge sipsip kulat tango balewa le sipsip pururumba sili-siliwamngaig ngate. *Sakaria 13.7*

³² Ye kummba manj tinji sulumba ye ambonga Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumnenja prowamngaig nga saninjinga.

³³ Tanjakina le Petrus nu ndek sana: Nane njakmba kuru-kuruka kua ka ne kusrenuwaig ta yenje ndo ne kusrene nda ngina le

³⁴ nu Petrus sana: Ye sinjka ne sanamngit. Furir te mbolnje teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat ngina.

³⁵ Tanjaka sana le Petrus nu ndek lafumba sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinjka ne tuku nyu yabuke nda ngina le nuje dubinaig mbal njakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

Yesus nu Kuate ndonj pasatina

(Markus 14.32-42; Lukas 22.39-46)

³⁶ Yesus nane kumba ka ma ande nyunu Getsemani pronaig sulumba nu nuje dubinaig tango saninjinga: Tane tenje minap. Ye ka sinje Kuate yabanjamngit ngina.

³⁷ Tanjaka nu ndek Petrus le Sebedeus tuku kinjo armba Yakobus Yohanus nane kenj ta kilmba kina ka tanje nu ngamunggal piti sunjo kamusmba wamdus fagka minna.

³⁸ Tanjamba nu nane saninjinga: Ye wamdus najongga piti sunjo ye toyate le kamuset. Tane tenje ye ndonj mambilmba minap ngina.

³⁹ Tanjamba saka nu dirdirka kumba ngurngurka ndek truk ka Kuate yabanmba sakina: O Mam, kumunj ndeta kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nanje nzali ndo dubiwa ngina.

⁴⁰ Tanjamba nu luka ka nuje dubiwanu tango kangerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Ne ait fagnu te ye tuku nga idusmba mambilmba minam kuga e?

⁴¹ Satan tuku tago tane mbol prowikat tukunu tane abo minmba yabanmba minap. Tanjine ngamunggal Kuate yabanjam tuku idusde ta njarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

⁴² Yesus nu man lato kumba ka yabanmba sakina: O Mam, kule murko te ye laipyam kumun kuga ta ye nyamngit. Nane nzali ta ndo dubiwa ngina.

⁴³ Tanjamba nu man luka prona ta nane ginyumnge am piti patikinaig le kinymba minnaig le

⁴⁴ nu nane kanjerka nu man nane kusreka luka kumba ka pasa ndui ta ndo yabanja.

⁴⁵ Yaban denpurmba nu pro nuje dubiwanu tanjo kusnangina: Tane mabumba kinymba minamngaig? Ait buk patukate. Andenge ye Ndindo Katesek Tanjo tumba une jak mbal tuku wai mbolnge palmbim tuku bafute.

⁴⁶ Ai si. Ye tuku kupet prote si. Tane tingap le sine nane tugum si kab ngina.

Yudas nane Yesus biye tinaig
(Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53; Yohanus 18.1-12)

⁴⁷ Nu tanjamba pasata minna le tanjo 12 ta tuku ande Yudas nu tanjo gudommba kame bagi sibugi kilmba jak pronaig. Pris gabat mbal Israel mage nanenge tanjamba kukulninginaig le pronaig.

⁴⁸ Yesus tuku kupet tanjo nu nane kila palmbim tuku buk tenjemba wam paguningina: Ye ka ande mumuwi ndeta not. Tanjo ta biye tiwap ngina.

⁴⁹ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tanjo kaiye nga sakina sulumba nu mumuna le

⁵⁰ nu ndek Yudas sana: Mata, ne wam idusmba te prowat ta pitik ka ngina. Tanjamba sakina le nane pro Yesus biymba biye denaig.

⁵¹ Kile Yesus dubiwanu tanjo ande nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu pike welna.

⁵² Tanjana le Yesus nu tanjo wam kina ta sana: A ... nane kame bagi tumba nuje ma mbolnge pale. Tanjo nane kame bagimbi kame bude ta afunje nane kame bagimbi bale faramngaig.

⁵³ Ye yije Mam yabanji ta nu pitik ndo enjel kuasmbi gudommba kukulninguwa le ye turyam prowamngaig ta ne idus ndate?

⁵⁴ Ye tanjawi ta Kuate tuku kuyar pasa ye tuku sakina ta kumunge nda nga sana.

⁵⁵ Kile Yesus nu manjur sunjo ta saningina: Ndanam saka ye kuayar tanjo tanjan tane bagi sibugi kilmba jak ye biye tiyam prode. Ye mara mindek kusem wande sunjo sinamnge tanjo pino wam paguka minyak minen tamba tane ye biye tiyam kuga e?

⁵⁶ Wam jakmba mayok kinig te tuan tanjo kame nane Kuate tuku pasa kuyarnaig ta kumude ngina. Tanjakina le nuje dubinaig tanjo jakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig.

Nane Yesus tumba kusem gabat mbal tugum kinaig
(Markus 14.53-65; Lukas 22.54-71; Yohanus 18.13-14; 19.24)

⁵⁷ Nane Yesus biye tinaig mbal ta nu tumba pris gabat sunjo Kaiafas tuku wande mbol kinaig. Wande ta mbolnge kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane buk pro manjurkinaig.

⁵⁸ Petrus nu maskenenge Yesus dubimba kina ka pris gabat sunjo tuku fonde sinam kina ka wande mab tanje ame wam Yesus mbolnge kuwaig le kanjeram tuku nu kame mbal ndonj minyak minna.

⁵⁹ Pris gabat mbal Israel gabat sugo pasa pilewanu mbal jakmba Yesus balewam tuku afunje yabri pasa te-mayokuwaig nga sotinaig le

⁶⁰ nane gudommba tinga yabri pasa tumba Yesus mbaranu nginaig ta nu kumam tuku pasa ande mayok nda kina. Nane tanjamba pasa ndin sotinaig ma ma kile tanjo armba tinga sakinaik:

⁶¹ Tanjo te tenjemba sakina le sile iskenj. Kusem wande sunjo ye sambriwi sulumba mara kenmba mbolnge man palmbim kumun nga sakina le sile iskenj nginaik.

⁶² Tanjakinaik le pris gabat sunjo nu tinga Yesus kusnana: Nane ne mbaranu nga sakade te ne ndanmba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ngina ta

⁶³ nu minje tukulmba maninok minna le pris gabat nu man kusnana: Ne Kristus?

Ne Kuate tuku Kiŋo e? Kuate nu abo minit ne nu am mbolŋge lafuwa le sine isbe ŋgina le

⁶⁴ Yesus nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye ne sanamŋgit. Ye Ndindo Katesek Tango Kuate Saŋgri Ŋayo nu tuku ndinamŋge minyok mini sulumba gau mbolŋge ndeki le tane ye kaŋgeryamŋgaig ŋgina.

⁶⁵ Tanakina le pris gabat sunŋo nu pasa ta ismba palseŋna le nu ndek nuŋe tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nu Kuate tuku nyu ŋayo silite. Tane nu tuku pasa ŋayonu te ismba

⁶⁶ tane ndaŋmba idusde ŋgina le nane sakinaig: Nu tanŋo ŋayonu. Nu kumwa ŋginaig.

⁶⁷ Tanamba nane afu tinŋa ka Yesus tumailnu ŋguspemba nu waimbi katmba sanaig:

⁶⁸ Imaŋge ne katnate? Ne Kuateŋge madinina tanŋo ndeta nyun ta le sine isbe ŋginaig.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(Markus 14.66-72; Lukas 22.54-62; Yohanus 18.15-27)

⁶⁹ Petrus nu wande mab tanŋe minyok minna le pino ande nu tugum promba sana: Ne mata Galileanu tanŋo Yesus ndoŋ minna tuku ŋgina.

⁷⁰ Tanakina le nu nane ŋakmba am mbolŋge nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye ŋginŋganket ŋgina.

⁷¹ Kile nu tinŋa kumba ka fonde malanŋa ta tugumŋge tin minna le piro pino ande nu kaŋgermba nane nu tugumŋge minnaig mbal saninŋina: Nu Nasaretu tanŋo Yesus nu ndoŋ minna tuku ŋgina le

⁷² Petrus nu saŋgri tinŋa maŋ Yesus tuku nyu yabukina: Ye Kuate am mbolŋge saket. Ne tanŋo sakate ta ye sinŋa nu gilai ŋgina.

⁷³ Tanamba minmba tanŋo afu Petrus tugumŋge minnaig ta nane pro nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanŋo ande. Ne mata Galileanu tanŋo tuku pasa ŋin tugu sine iseg ŋginaig le

⁷⁴ nu nuŋe mironŋ nuŋe ŋgaro taprana sulumba sakina: Tango ta ye sinŋa gilai ŋgina. Tanakina le pitik ndo teg witina.

⁷⁵ Tanana le Yesusŋge Petrus pasa sana ta nu idusna: Teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kaŋamŋgat ŋga sana. Nu pasa

ta idusmba nu tinŋa mayok ka malmbi ŋayona.

27

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig
(Markus 15.1-5; Lukas 23.1-2; Yohanus 18.28-32)

¹ Mafena le maratukuk tinŋa pris gabat mbal Israel mage mage nane ŋakmba maŋgurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa saka ismba minnaig.

² Pasate denŋpurmba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunŋo Pilatus tuku wai mbolŋge pilnaig.

Yudas nu kumna
(Aposel 1.18-19)

³ Yesus tuku kupet tanŋo Yudas nu Yesus balewam tuku pasa saŋgri pilenaig le ismba nu wamdus biye mbilmba silwa ndametinŋ soŋ keŋmba ta kilmba pro pris gabat mbal Israel mage mage saninŋina:

⁴ Tanŋo te ye tane tuku wai mbolŋge pilen ta nu mbar kugatok. Ye sinŋa mbaren ŋgina le nane nu sanaig: Tanjaig. Piti ta nane ŋginaig.

⁵ Tanakinaig le kusem wande sunŋo sinam tanŋe ndametinŋ bareŋmba nu mayok ka kina ka nuŋe ŋinfok muli panmba kuikŋga kumna.

⁶ Kile pris gabat mbal nane ndametinŋ ta tanŋermba kilmba sakinaig: Ndametinŋ te tanŋo kumwa ŋga patikigenŋ. Ta tuku kusem wande sinamŋge ndametinŋ minig te tur ulendi ndabe ŋginaig.

⁷ Tanamba nane pasa saka kine inummba minnaig sulumba rawe mbal kumwaig le ŋgunu tuku kilke ande piyanaig. Kilke ta waim wakeikanu tuku tanŋo kame tuku kilke.

⁸ Ta tuku kilke ta kile nyunu ndare kutukina tuku kilke ŋgade.

⁹ Wam ta mbolŋge tuan tanŋo Yeremia tuku pasa ande kumunŋina. Pasa ta tenenmba sakate.

Nane nu kaŋgermba piyanu silwa ndametinŋ soŋ keŋmba kumumbi patikinaig ta

¹⁰ nane silwa ndametinŋ ta kilmba waim wakeikanu mbal tuku kilke ande piyanaig. Sunŋo nu nane tanamba kam tuku ye sayina ŋgate.

Sakaria 11.12-13

Pilatus nu Yesus tuku pasa isna
(Markus 15.2-5; Lukas 23.3-5; Yohanus 18.33-38)

11 Yesus nu Rom mbal tuku gabat ta tugumnge tingina le nu Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sungo e ngina le Yesus ndek nu sana: Ne sakate not ngina.

12 Tanakina le pris gabat mbal Israel mage mage nane pasa gudommba kilmba Yesus mbolnge patika nu mbaranu nga saka minnaig le nu nane tuku pasa ande lafu ndana le

13 Pilatus nu kusnana: Ai te. Ne mbar gudommba kanu sakade ta ne nda isit e ngina.

14 Nane nu mbar gudommba kanu sakinaig ta Yesus nu pasa ta inum lafumba gabat tanjo sa ndana le nu wam ta tuku pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina
(Markus 15.6-15; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

15 Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnge nane Zu mbal Pilatus tugum kumba mulin kilanu tanjo ande paska tam tuku sawanu le nu paska ninganu.

16 Ait ta mbolnge tanjo mbaranu ande nyunu Barabas nu muli wandeknje minna.

17-18 Tanjo nakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolnge pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nane pro nu tugumnge manjurkinaig le nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaningina: Ye Yesus nane Kristus ngade nu paska tingi e ko tanjo nayonu Barabas paska tingi nga kusnaningina.

19 Pilatus nu nuje minyo mbili maditaku ta mbolnge minyoka Yesus pilemba minna le piyo nuje nu tanjo ande kukulna le nu tugum promba sana: Piyo nane nu tejenmba sakat. Ne tanjo tinjeknu ta kusrewa. Ye nu tuku kinjatit sulumba ye wamdus fulilka minet nga sakat ngina.

20 Pris gabat mbal Israel mage mage nane tanjo pino sisenjnimba wam pagukinaig le Barabas paska te-luka ninjmba Yesus balewam tuku Pilatus sanaig.

21 Tanjamba sanaig le gabat tanjo nu man kusnaningina: Ye nale tuku ima paski le

mayok kuwa nga idusde ngina le nane Barabas nginaig.

22 Tanjakinaig le Pilatus nu nane saningina: Ye Barabas paski sulumba Yesus nane Kristus ngade te ye nu ndani nga idusde ngina le nane nakmba lafumba sakinaig: Ail kazrai mbolnge nil danjguwaig nginaig.

23 Tanjakinaig le nu ndek sakina: Ndanjam. Nu ame wam mbarna ngina le nane man sunjgomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnge nil danjguwaig nga saka minnaig.

24 Kile zigna sunjo mayok kambim bafuna le Pilatus nu kanjermba nuje pasambi nane tuku wamdus kile-ibenkam kumuñ kuga ta katesemba nu kule tumba pro manjur sunjo ta nane am mbolnge nuje wai minyanja sakina: Tanjo te kumwa ta ye tuku mbar kuga. Mbar ta tanjine ngina le

25 nane nakmba ndek sakinaig: Ta maye. Nu tuku ndare ta sine singine kinjo kame turmba pasokuwa nginaig.

26 Nane tanjamba sakinaig le Pilatus nu Barabas paska tumba Zu mbal ningina sulumba kame mbal saningina le nane Yesus tumba muli karenjnumbi ngusnaig. Tanjanaig le Pilatus nu nane saningina: Tanjo te tumba ail kazrai mbolnge palpe ngina.

Kame mbal nane Yesus tumba nayo sili-naig

(Markus 15.16-20; Yohanus 19.2-3)

27 Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sunjo ngirpem tanje pilmba kame tanjo nakmba wikinaig le pro manjurkinaig.

28 Kile nane Yesus tuku tawi paska tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba

29 muli nzapo nak pirka gabat kaimba dido tumba nu tuku wai ndinam mbolnge pilmba nu usre kupetmba pro dagol tidronja sakinaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nginaig.

30 Tanjamba nane nu nguspemba dido ta yaimba gabatnu katanu.

31 Nane tanjamba usre kupetmba nzumil te-tumba denjpurmba tawi ta man paska nuje tawi siluk tumba ail kazrai mbolnge palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolŋge pil-naig

(Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

³² Kinaig ka ndinŋge Sirenenu tanŋo Simon te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa ŋga sanŋrimba sanaig le nu kurana.

³³ Tanŋamba nane kumba ka ma nyunu Golgota pronaig. Nyu ta tugunu Tanŋo Gabat Murko.

³⁴ Pro tanŋe nane ndek marasin kaglinu ande ŋgaro rar mukuwam tuku grep kule tur mbilmba nyuwa ŋga tunaig ta nu fudinŋmba tagomba mbulna.

³⁵ Kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolŋge nil danŋginaig sulumba nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba

³⁶ ail kazrai tugum tanŋe minyoka nu kulatka minnaig.

³⁷ Gabat fumŋge nu balenaig tuku pasa gabat teŋenmba kuyarnaig: *Tanŋo te nyunu Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sunŋo* ŋga kuyarnaig.

³⁸ Nane kuayar tanŋo armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamŋge ande ŋainŋam kumamŋge ail kazrai mbolŋge nil danŋginaig.

³⁹ Nane afu muŋgu lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba nduku-ndukumba sanaig:

⁴⁰ Tanŋo nu Israel kusem wande sunŋo sambrimba mara keŋmba mbolŋge maŋ palmbim tuku sakina ta kile aninŋe. Ne nane mironŋ nane ŋgarosu tura. Ne Kuate tuku Kiŋo kande ail kazrai kusremba ibeŋ kaye ŋga samba minnaig.

⁴¹ Pris gabat mbal nane kusem pasa bitekŋganu mbal Israel mage mage nane mata Yesus nunumba piŋgil mer te-tumba sakinaig:

⁴² Nu tanŋo afu tuku muskil kile-tidinŋina. Kile nu nuŋe muskil te-tiwam kumuŋ kuga. Nu Israel mbal tuku gabat sunŋo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ndekuwa le sine son ŋgube.

⁴³ Ye Kuate tuku sanŋri tomba tinŋet ŋga sakina. Ye nu tuku Kiŋo ŋgina. Ariya. Kuate nu nzalinu kande nu tuku muskil te-tiwe tuwa ŋga saka minnaig le

⁴⁴ kuayar tanŋo armba Yesus tugumŋge ail kazrai mbolŋge danŋginaig ta nale mata maŋau ndui tambi nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna
(Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30)

⁴⁵ Ki kanum 12 mbolŋge ma ŋakmba ma furir sunŋo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolŋge kugana.

⁴⁶ Ki kanum 3 tanŋan Yesus nu wi kuenŋka sakina: *Eli, Eli, lama sabaktani* ŋgina. (Pasa ta tugunu teŋenmba. Yiŋe Mbara, yiŋe Mbara, ndaŋam ne ye kusreyat).

⁴⁷ Tanŋakina le nane afu tanŋe minnaig ta ndek sakinaig: Tanŋo te nu Elia wikate ŋginaig le

⁴⁸ pitik ndo tanŋo ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolŋge tolna sulumba Yesus nyuwa ŋga didombi tedunŋa nu tuku miŋge mbolŋge pilna le

⁴⁹ nane afunŋge ndek sakinaig: Yauk. Elia nu pro nu paska te-ibenŋamŋgat inde ŋginaig.

⁵⁰ Kile Yesus nu maŋ sunŋomba witina sulumba nu kumna.

⁵¹ Yesus nu kumna le kusem wande sunŋo sinamŋge tukul wande tukulanu tawi sunŋo ta mbolŋge fetka ibeŋŋe bitekŋgina. Mumni sunŋo prona le ndame sugo afu fetke likinaig.

⁵² Ndame burok afu mindesiŋ ŋgukanu ta kakerke likinaig le Kuate tuku mbal gudommba o buk kume likinaig tuku maŋ abonŋa tinŋinaig.

⁵³ Yesus nu maŋ tinŋina le nane ndame burok kusreke lika mayok kumba Yerusalem tumbranŋ sunŋo ta kine likinaig le tanŋo gudommba nane kaŋgerkinaig.

⁵⁴ Kame mbal tuku gabat nuŋe kuasmbi ndoŋ Yesus kulatka minnaig ta nane mumni kamusmba wam afu pronaig ta kaŋgerka nane kuru-kuruka sakinaig: i ... Tanŋo te nu siŋka Kuate tuku Kiŋo ŋginaig.

⁵⁵ Pino afu gudommba maskenŋge mam-bilmba nu kaŋgermba minnaig. Yesus nu buk Galilea kusremba Yerusalem kina ta nane nu dubimba sinzaŋnaig.

⁵⁶ Nane ŋgamukŋge ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yakobus le Yosef nale tuku ina nakile. Ande Sebe-deus tuku kiŋo ar ta tuku ina nakile.

*Tango ande Yesus tuku mindesin wakeina
(Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56;
Yohanus 19.38-42)*

⁵⁷ Ki ait ta furiram maror tango ande Arimateanu nyunu Yosef nu prona. Nu Yesus dubiwanu tango ande minna.

⁵⁸ Nu Pilatus tugum kumba Yesus tuku mindesin tam tuku sana le Pilatus nu woka mindesin nu tape nga saningina.

⁵⁹ Saningina le Yosef nu mindesin tumba tawi kaukuk purfejnombi songina sulumba

⁶⁰ nu tumba ka nuje ndame burok ande kitek buk sarka wakeina tuku ta sinamnje pilna. Pilna sulumba ndame sungo ande barimba pro burok minje ta tukulumba nu kina.

⁶¹ Nu kina le Maria Magdalanu nale Maria kise ndonj nale ndame burok tumailam tanje minyok minnaik.

Kame tango nane Yesus tuku mindesin kulatkinaig

⁶² Yesus nu kumna le mafena le pris gabat mbal Farisi mbal ndonj kumba ka Pilatus tugum promba manjurka sakinaig:

⁶³ Sungo, yabri tango ta nu minna ait mbolnje pasa ande sakina ta sine kile manj iduseg. Nu tejenmba sakina: Ye kumi sulumba mara armba kusreka kenju mbolnje manj tingamngit ngina.

⁶⁴ Ta tuku ne nane kame mbal kukulninga le nane kumba ka ki ait kenmba mbolnje nu tuku kumu kulatkuwaig. Kuga ta nuje dubinaig tango nane nu tuku mindesin kuayar tumba ka yubenga nu buk tingat nga tango pino saninguwaig le nuje yabri ambokok ta sungo nyawikat nga sanaig.

⁶⁵ Tanjaka sanaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tane kame mbal afu kilmba ka nu tuku kumu ta kulat mayewap nga saningina le

⁶⁶ nane kumba ka ndame ta mbolnje katesewam tuku wasik pilmba kame mbal tanje patikinaig.

28

*Yesus nu manj tingina
(Markus 16.1-10; Lukas 24.1-12;
Yohanus 20.1-18)*

¹ Nanjine kusem ta kugana le piro tugu palmbinu ait mbolnje maratukuk tinga Maria Magdalanu nale Maria ande kise ndonj nale tinga ndame burok mindesin pilnaig ta kanjeram kinaik. Kumba ka ta pronaik le

² mumni sungo prona le Sungo tuku enjel ande samba mbolnje ndeka ndame sungokanu burok minje tukulnaig ta barina le kasom kina le ndame ta mbolnje minyok minna.

³ Enjel ta tuku tumail pasi uge linju ndo teliu tuku bulu tanaj. Nu tuku tawi ta kauknu ndo.

⁴ Kame mbal ta nane nu kanjermba kuru-kuruka ngarosu piririmba ngururka ndeka tango kumanu tanaj minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le enjel pino ar ta sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Yesus nane nu tumba ail kazrai mbolnje nil danjinaig ta tale nu sotade ta ye kila.

⁶ Nu tenje mine ndakate. Nu buk sakina tanjamba nu tingat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma mbol te kuga.

⁷ Tale pitik luka kumba ka nuje dubiwanu tango tejenmba saningap: Yesus nu kumna ta manj tingat. Nu ambonga Galilea ma tugu mbol kuwa le tane ka tanje kanjeramngaig nga saningap. Ye pasa ta tale satikam prowit ngina.

⁸ Nu tanjakinale nale kuru-kuruka gare njak pitik ndo ndame burok ta kusremba nuje dubiwanu mbal saningam tuku pinderkinaik.

⁹ Nale pinderka kinaik le Yesus pro ndinje nale kile-siglika kaiyenikina le nale ndek dagol tidronga nu tuku kupe biymba nu tuku nyu te-dunginaik.

¹⁰ Tanjanaik le nu nale sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Tale kumba yije tira kame saningap le Galilea ma tugu kuwaig. Tange nane ye kanjeryamngaig nga saningap ngina.

¹¹ Pino ar ta kumba minnaik le kame mbal Yesus tuku kumu kulatkinai ta afunje kumba ka Yerusalemnge wam njakmba mayok ke likinaig ta pris gabat mbal wam kubeu ninginaig.

¹² Kubeu ninginaig le pris gabat kame Israel mage mage ndonj manjurkinaig sulumba wam ta tuku saka ismba denjurmba

ndametiŋ afu kilmba kame mbal ta niŋmba saniŋginaig:

¹³ Tane tango pino teŋenmba saniŋgap. Sine furir kinymba gilaiŋgig le nuŋe dubiwanu tango afuŋge pro nu tuku mindesiŋ kuayar tumba kaig ŋga saniŋgap.

¹⁴ Gabat sunŋo Pilatus nu wam te iswa ta sine ka nu tugum kumba pasa kumumbi te-tibe le tane pa kangere nda ŋginaig.

¹⁵ Tanakinaig le kame mbal ta ndametiŋ yaika ka wam pagukinaig pasa ta kumunaig. Wam kube ta Zu mbal ŋgamukŋge sunŋoka kumuŋgina le kile saka minig.

Nuŋe dubiwanu tango afu Yesus kangernaig

(Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)

¹⁶ Nuŋe dubiwanu tango 11 nane Galilea ma tugu mbol kinaig ka tanŋe Yesus nu o buk nane tabe ande saniŋgina ta nane ta poŋginaig.

¹⁷ Nane tabe ta mbolŋge Yesus kangermba nu tuku nyu te-duŋginaig ta nane afu tango kise ŋga wamdus terokinaig.

¹⁸ Kile Yesus pro nane saniŋgina: Saŋgri ŋakmba kilke mbolŋge samba mbolŋge Ku-ate nu ye tuku wai mbolŋge pilna.

¹⁹ Ta tuku tane kape sulumba kilke tugu ŋakmba mbolŋge tango pino ŋakmba ye dubiyam tuku tumniŋgap. Tanawap sulumba nane Mam tuku nyu mbolŋge Nindo nuŋe tuku nyu mbolŋge Tukul Guwa tuku nyu mbolŋge kule pisne niŋgap sulumba ye pasa afu tane dubikam tuku saka tumtingen ta ŋakmba nane tumniŋgap.

²⁰ Tane tanawap le ye tane ndoŋ minmba mini le ma ma kilke te kugawam tuku ait prowamŋgat ŋga saniŋgina.

Son.

MARKUS

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tango 12 madiningina ta Markus nu nane tuku ande kuga. Yesus nu luka samba mbol kina le Paulus nu Barnabas ndon pasa mayenu saka likinaig ta nu nale turkina. Markus tuku mape nyu ande Yohanus. (Aposel 13.1-4 kangerap).

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nane kasomok mbal nane yabri mbara sungomba mbarinininginaig ta Yesus nu nane njakmba lininmba mbolnge minit ta nane katesewaig nga nu pasa mayenu te kuyarna sulumba Yesus nu manau sangri kitek sungomba ke likina ta te-mayokmba nane tumningina.

*Yohanus kule pisne tango pasa kuklina
(Mateus 3.1-12; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28)*

¹ Kuate tuku Kiño Yesus Kristus tuku pasa mayenu ta

² tuan tango Aisaia nu tejenmba kuyarna le minit.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonga promba ne tuku ndin wakeiyamngat.

³ Ma baknu mbolnge wi ande kuenka tejenmba sakate. Sungo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate. *Aisaia 40.3*

⁴ Yohanus kule pisne tango nu pasa ta kumumba ma baknu mbolnge minmba pasa kuklimba tango nane ngamunggal biye mbilmba manau ngaigonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamngat nga saka minna.

⁵ Nu tanamba minna le Yerusalem mbal Yudea tumbran yimyam nane njakmba nu tugum prove likinaig. Nane nangine une manau kile-mayokke likinaig le Yohanus nu ndek Yordan kule mbolnge nane kule pisneninmba minna.

⁶ Yohanus nu kamel nguenu njak tawi silika let tinmba nu kasbur wak alonu nguimzan kulenu kilmba nyumba tanamba minna sulumba

⁷ pasa kuklimba saningina: Ande nu ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye tuku sangri lite. Ye tango mayenu kuga. Ye nu tugumnge loka nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam naj ta mata ye nu mbolnge kam kumun kuga.

⁸ Ye tane kulembi kule pisnetinget. Nu tane Tukul Guwambi tane tuku ngamunggal kule pisne tanan tingamngat nga saningina.

Yohanusnge Yesus kule pisnena le Satan nu Yesus tagona

(Mateus 3.13-17; 4.1-11; Lukas 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Ait ta mbolnge Yesus nu Galilea ma Nasaretnge Yohanus tugum prona le Yohanusnge nu Yordan kule mbolnge kule pisnena.

¹⁰ Kule pisnena le nu tabek kina le pitik ndo samba talkina le Tukul Guwa gami tanan ndeka Yesus mbolnge minna le kangerna.

¹¹ Tanana le samba mbolnge pasa ande promba tejenmba sakina: Ne yiñe Kiño. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sungo tet ngina.

¹² Nu kule pisne tina le kile ndo Tukul Guwa Yesus nu ma baknu mbol kuwa nga kukulmba sana le nu ndek kina.

¹³ Ma ta mbolnge aganjmor nguikok ndo minnaig.

Nu kumba ka mara 40 tanje minna le Satan nu pro ndek Yesus tago-tagona. Tanawe denpurna le Kuate tuku enel ndeka Yesus sinzanngai.

*Yesus nu tango bailkamba wike likina
(Mateus 4.12-22; Lukas 4.14-15)*

¹⁴ Nane Yohanus mulintumba wandeknge pilnaig le Yesus nu pro Galileange Kuate tuku pasa mayenu kuklimba sakina:

¹⁵ Kile ait kumunggate le Kuate nu nune gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamunggal biye mbilmba manau ngaigonu kusreka pasa mayenu ismba son ngap ngina.

¹⁶ Kile Yesus nu Galilea kule kualin make dubimba kumbange nale aba nakile Simon le Andreus ndon kuman buknga minnaik le kangerkina. Nale tuku piro ta kualegan kilnaik tuku.

17 Yesus nu nale kanjerka ndek sanikina: Tale ye dubiyap le yenje tale tumtiki le tanjamba tanjo kilamngaik nga sanikina.

18 Sanikina le nale pitik ndo tinja kuman kusreka nu dubimba kinaik.

19 Yesus nu manj fudinmba kumba ka Sebedeus tuku kinjo ar Yakobus nale maib nuje Yohanus ndon kanjerkina. Nale nakile wanj mbolnje minyoka kumanj zalnja minnaik le

20 nu kanjerka nale wikina le nale mam nakile Sebedeus nuje piro tanjo ndon wanj mbol tanje kusreka nu dubinaik.

*Yesus nu tanjo ande bukla jak wakeina
(Lukas 4.31-37)*

21 Nane kinaig ka Kaperneum tumbran pronai. Pro kusem ait mbolnje Yesus nu kusem wandek sinam kumba tanje nane pasa tumnijmba minna.

22 Nu kusem pasa biteknjanu mbalnje pasa tumningig tanjamba tum ndaningina. Nu pasa miro tanjo tananj pasa saningina le nane jakmba pirerek purkinaig.

23 Nanjine kusem wandek sinam tanje tanjo ande bukla jak minna.

24 Nu ndek witimba sakina: Yesus Nasaretnu, ne sine ndon wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram tuku prote e? Ne Kuate tuku Kinjo ta ye kila ngina le

25 nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tanjo ta kusremba mayok ka kaye ngina.

26 Tanjina le bukla tanjo ta kusrewam bafumba witimba ngarosulbareknja nu mayok ka nu kusremba kina le

27 nane jakmba ndek pirerek purka munju kusnanjinaig: Ame wam tenen. Pasa te kitek. Nu sanjri jak tananj bukla mata sanjgit le nane nu tuku pasa isig nginaig.

28 Tanjamba Yesus tuku nyu Galilea ma jakmba kumunje likina.

*Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina
(Mateus 8.14-17; Lukas 4.38-41)*

29 Kile Yesus nane ndek kusem wande ta kusremba Yakobus le Yohanus kilmba ka Simon le Andreus tuku wande mbol kinaig ka tanje

30 Simon magma nuje nu guaze jak ngaro pa tinjina le nu kinje jak minna le nane ndek Yesus kila sanaig.

31 Tanjinaig le nu pro pino ta wainu biymba te-tina le ngaro pa tinjina ta mukumba nu mayekina. Tanjamba nu tinja nane tuku paguna.

32 Ki butungam bafuna le nane afunje nanjine mbal guaze tugu yimyam jak afu bukla jak ta kilmba mindeka Yesus tugum prowe likinaig.

33 Tumbran ta tuku mbal jakmba wande mab tanje manjurkinaig le

34 Yesus nu gudommba guaze tugu kise kise jak kile-tidinja bukla najgonu jak ta pitaike likina. Bukla kame nane Yesus kila tukunu nu nane tuku minje pipningina le nu tuku sa ndakinaig.

*Yesus nu Galileanje pasa kuklina
(Lukas 4.42-44)*

35 Mafemba minna le Yesus nu abonga tinja mayok kumba ka ma yamoknje Kuate ndon pasata minna.

36 Pasata minna le Simon nane nu soti-naig.

37 Sota kumba ka tanje nu te-silika sanaig: Nane jakmba ne sota kusnangade nginaig le

38 nu ndek nane saningina: Sine tinja tumbran patuk patuk ta kab. Ye tanje mata pasa kukliwamngit. Kuate nu ta tuku ye kukulyina ngina.

39 Tanjamba nu Galilea tumbran jakmba mbolnje lika nanjine kusem wande mbolnje pasa kukliwe lika bukla gudommba pitaike likina.

*Yesus nu tanjo ngirnger jak wakeina
(Mateus 8.1-4; Lukas 5.12-16)*

40 Tanjo ande ngirnger jak Yesus tugum promba dagol tidronja nu sarsarriba sana: O Sunjo, ne kumun. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosul wakeiwa ngina le

41 nu tanjo ta kanjermba sinamba ndek wai kuitka kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ngina.

42 Tanjina le ngirnger gagulka ngarosul mayekina le

43 Yesus nu kukulmba pasa sanjrinu sana:

44 Ye ne mbolŋge maŋau kit te afu sa ndaniŋga. Ne mayekat tukunu ne kumba ka Moses tuku tukul dubimba atrau agan pris tawe le atraukuwa le ŋakmba ne mayekat ta katesewaig ŋgina.

45 Taŋamba peuna ta nu kina ka wam ta saka saka likina. Ta tuku Yesus nu kile tumbran sugo afu ŋgamukŋge ake likam kumuŋ kuga. Nu ma yamok ta mbolŋge ndo minanu le nane tumbran tumbran ŋakmba nu tugum prowe likanu.

2

Yesus nu taŋgo ŋgarosu milmailkanu wakeina

(Mateus 9.1-8; Lukas 5.17-26)

1 Mara afu kinaig le Yesus nu maŋ luka Kaperneum promba wande ande mbolŋge minna le nane pasa ismba

2 nane gudommba pro wande ta sinamŋge maŋgurka wande mab ta mata kumuŋgina.

3 Kile nane afuŋge taŋgo ŋgarosu milmailkanu mindemba nane tuku bailkamba nu sukuŋga pronaig ta

4 taŋgo gudommbaŋge ma tukulnaig tukunu Yesus tugum prowam kumuŋ kuga le nane ndek wande poŋga Yesus gabat fumŋge wande fu tetka guaze taŋgo nzaŋnzaŋ ŋak ta muli panmba pilnaig le ndekina.

5 Taŋana le Yesus nu nane nu tuku saŋgri tomba tiŋginaig ta katesemba nu ndek taŋgo ŋgarosu milmailkanu ta sana: Kiŋo, ye ne tuku mbar ŋakmba sauka gilaiŋget ŋgina.

6 Taŋaka sana le wandek sinam taŋge kusem pasa bitekŋganu mbal afu minnaig ta nane naŋgine wamdusmbi sakinaig:

7 Ndaŋam saka taŋgo te taŋamba sakate. Nu Kuate le taŋgo tuku mbar saukate e? Kuatenŋge ndo mbar saukam kumuŋ ŋga idusmba minnaig le

8 nu pitik nane tuku wamdus kamusmba ndek saniŋgina: Ndaŋam saka tane wamdus te-pilemba minig.

9 Ye tane kusnatiŋgamŋgit. Ame pasa ye taŋgo ŋgarosu milmailkanu te sanu tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilaiŋget ko tiŋga naŋe nzaŋnzaŋ kuramba lika kaye ŋget.

10 Ye Ndindo Katesek Taŋgo kilke te mbolŋge mbar saukam tuku ye saŋgri ŋak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamŋgit ŋgina. Taŋaka nu taŋgo ŋgarosu milmailkanu ta sana:

11 Ye ne sanet. Tiŋga nzaŋnzaŋ kuramba naŋe tumbran kaye ŋgina.

12 Taŋakina le nu nane ŋakmba am mbolŋge pitik ndo tiŋga nuŋe nzaŋnzaŋ kuramba mayok ka kina le nane wam ta kaŋgermba pirerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-duŋga sakinaig: i ... Sine wam kitek tenen kaŋger ndaweg ŋginaig.

Yesus nu Levi wikina

(Mateus 9.9-13; Lukas 5.27-32)

13 Yesus nu mayok kumba ka maŋ kule kualin piyal taŋge minna le nane gudommba pro nu te-ŋgamunaig le nu nane pasa tumniŋgina.

14 Pasa tumniŋge denpurmba nu tiŋga kumba ka takis kilanu wande mbolŋge Alfeus tuku kiŋo Levi piroka minna le kaŋgermba sana: Ne ilmba ye dubiya ŋgina le nu ndek tiŋga nu dubimba kina.

15 Kile Yesus nuŋe dubiwanu mbal ndoŋ Levi tuku wande mbol kinaig le takis kilanu mbal nane afu une ŋak nane gudommba nu dubimba kinaig. Nane isukusmba minnaig le nu dubinaig mbal afu mata nu ndoŋ isukusnaig.

16 Taŋanaig le kusem pasa bitekŋganu mbal Farisi afu nane Yesus mbal ŋaigonu ta ndoŋ isukusmba minna le kaŋgermba ndek nu dubiwanu kuasmbi saniŋginaig: Ndaŋam saka nu takis kilanu mbal wam ŋaigonu kade mbal ndoŋ isukusit ŋginaig le

17 nu pasa ta ismba saniŋgina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze ŋak mbal ndo nu tugum kinig. Afu sine magenu ŋgade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye une ŋak mbal wika wakeikam tuku prowen ŋgina.

Nyamagan pinkam tuku pasa

(Mateus 9.14-17; Lukas 5.33-39)

18 Mara ande Yohanus kule pisne dubiwanu mbal Farisi mbal nane Kuate tuku ŋga nyamagan pinka minnaig le nane afu pro Yesus kusnanaig: Yohanus dubiwanu

mbal Farisi dubikanu mbal ait afu nyamagan pinkade. Ndanam nane dubinade mbal manau ta ke ndakade nginaig le

¹⁹ nu lafumba saningina: Tango ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnge nu nuje mbal ndonj minit tukunu nane nyamagan pin ndakade.

²⁰ Ait ande prowa le afunge pro tango ta nane ngamuknge tuwaig le nane pitinu nyamagan pinkamngat.

²¹ Ande nu tawi urfunu burokuwa le kuminj abonu tumba burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanjawa ta kuminj kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamngat.

²² Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor ngaro urfunu sinamnge tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganjmor ngaro urfunu fetka grep kule kutuke suluwamngat. Grep kule aganjmor ngaro tur ngisikamngat. Nane grep kule kitek tumba aganjmor ngaro kitek sinamnge tolde ngina.

Kusem ait mbolnge manau kam tuku pasa (Mateus 12.1-8; Lukas 6.1-5)

²³ Kusem ande mbolnge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubiwanu mbal wit alonu supika nyam nyam kinaig le

²⁴ Farisi tango afunge nane kanjerka Yesus sanaig: Ai si. Ndanam saka nane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnge nyamagan kilig nginaig le

²⁵ nu lafumba saningina: David nuje mbal ndonj nane guba najoningina le wam pile paskinaig sulumba nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae.

²⁶ Abiatar nu pris sungo minna le David nu Kuate tuku wandek kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnge patikinaig ta afu kilmba nyumba nuje mbal mata ningina le nyinaig. Bret ta tango nane nye ndakade tuku. Prisnge ndo nyade tuku ngina sulumba

²⁷ sakina: Kuate nu kusem ait tanjonje kulatkuwa nga pilna. Kusem aitnge tango kulatkuwa nga tango te-mayok ndana.

²⁸ Ye Ndindo Katesek Tango ye kusem ait tuku gabat mata minet ngina.

3

Yesus nu tango wai pagringanu wakeina (Mateus 12.9-14; Lukas 6.6-11)

¹ Yesus nu manj kusem wandek sinam kina. Sinam tanje tango ande wai kummba pagringanu njak minna.

² Farisi nane nu kusem ait mbolnge tango wakeiwa le pasa mbolnge palmbim tuku nu kulatka minnaig le

³ nu tango wainu kummba pagringanu njak ta sana: Ne ilmba ngamu tenje tinga ngina.

⁴ Tanjakina sulumba Yesus ndek nane saningina: Sine singine tukul dubika kusem ait mbolnge sine afu mbolnge wam mayebe ko njayobe? Ande wakeibe ko balebe nga kusnaningina le nane maninok minnaig.

⁵ Tanjanaig le Yesus nu gubra tumba mbilmbilka nane kanjerka ta nane ngamungal karenanganu njak tukunu nu ngamungal pitina sulumba tango ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina.

⁶ Tanjana le Farisi mbal pastinga mayok ka Herodus dubinaig mbal ndonj manjurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Nane gudommba Yesus dubimba kinaig

⁷ Yesus nuje dubiwanu mbal ndonj ma ta kusremba Galilea kule kualinj tugum kinaig le Galilea mbal gudommba nu dubimba kinaig.

⁸ Yudea ma tugu Yerusalem tumbranj sungo Idumia ma Yordan kule make sim Tirus le Sidon patuknge tumbranj fonfonj ta tuku mbal gudommba Yesus wam ke likina ta ismba nu tugum prowe likinaig.

⁹⁻¹⁰ Nane prowe likinaig mbal Yesus nu guaze tango wakeike likina ta kila tukunu guaze mbal promba nu kirewam tuku munju signaninginaig le Yesus nu ndek nuje dubiwanu mbal saningina: Ye tuku wanj ande madiwap. Nane gudommba munju signa-signanja ye pipkade ngina.

¹¹ Mara mindek bukla najgonu nane Yesus kanjerka ka nu tugumnge baringe lika wikaraumba sakanu: Ne Kuate tuku Kinjo nganu le

12 nu ndek nane minḡe pipniḡmba nu tuku nyu te-mayok ndawaig ḡa saniḡmba minanu.

*Yesus nu aposel 12 madiniḡgina
(Mateus 10.1-4; Lukas 6.12-16)*

13 Yesus nu tabe ande pongina sulumba nuḡe nzalimbi taḡo wike likina le nane ndek nu tugum pronaiḡ.

14 Taḡanaig le nu nane ḡgamukḡge taḡo 12 nu ndoḡ minam tuku madiniḡgina. Nu nane kukulniḡguwa le nuḡe pasa kuklimba

15 bukla pitaikam tuku saḡgri tam tuku ḡga nu nane madiniḡgina.

16 Nane tuku nyu kat naḡgine ta teḡenmba. Ande Simon Yesusḡge nyu kitek Petrus ḡgina.

17 Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kiḡo nuḡe. Ande Yohanus nu Yakobus tuku maib nuḡe. (Nale ar ta Yesus nyu ande Boanesis ḡgina. Nyu ta tugunu Kuaila).

18 Nane afu Andreus, Filipus, Bartolomeus, Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kiḡo nuḡe. Ande Tadeus. Ande Simon mape nyu nuḡe Selot.

19 Ande Yudas Iskariotnu. ḡgumneḡga nu Yesus tuku kupet taḡo mayok kina.

*Yesus nu Belsebul ndoḡ piro tuma ḡginaig
(Mateus 12.22-32; Lukas 11.14-23; 12.10)*

20 Kile Yesus nu tiḡga ka wande mbol kina ta nane gudomm̄ba maḡ pro maḡgurkinaig le Yesus nane isukusam mata kumuḡ kuga.

21 Yesus tuku ndare tuma wam ta ismba nu itilu ḡginḡgankate ḡga idusmba nane nu tam kinaig.

22 Kile kusem pasa bitekḡganu mbal afu Yerusalemḡge ndekinaig ta ndek sakinaig: A... bukla Belsebulḡge nu tate. Bukla kame tuku gabat Belsebulḡge saḡgri ta tuwit le nu bukla pitaike likate ḡga sakinaig.

23 Taḡakinaig le Yesus nu ndek te yalpe ḡga yaba pasa afu nane saniḡgina sulumba sakina: Satan nu nuḡe mbal pitaikam kumuḡ e?

24 Gabat sunḡo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka naḡgine naḡgine kame buwaig ta nane saḡgri ḡak minam kumuḡ kuga.

25 Wande ande tuku mbal nane pur yimyamka naḡgine naḡgine kame buwaig ta nane mata saḡgri ḡak minam kumuḡ kuga.

26 Taḡamba ndo Satan nu nuḡe mbal pitaika pur yimyamka nane ndoḡ kame bute kande nu mata saḡgri ḡak mine ndaka ḡgisikam bafute kande.

27 Taḡo saḡgrinu ande nuḡe wande kulatkate ta ande pro nu tuku agaḡ ndende kuayaram kumuḡ kuga. Nu taḡo saḡgrinu te-ibeḡmba nu ndalekuwa sulumba ndo agaḡ ndende kilam kumuḡ.

28 Ye siḡka satingamḡgit. Taḡo tuku une maḡau tumail pan maḡau ta ḡakmba Kuate nu sauka gilainḡgate tuku.

29 Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainḡge nda. Nu mbolḡge minmba minamḡgat ḡgina.

30 Nane Yesus nu bukla ḡak ḡginaig tukunu nu taḡamba nane riroḡ pasa niḡgina.

*Yesus ina mambo kat nuḡe pronaiḡ
(Mateus 12.46-50; Lukas 8.19-21)*

31 Kile Yesus ina nuḡe mambo kat nuḡe ndoḡ nane pro wande tugum taḡe tiḡga pasa pilnaiḡ le

32 nane maḡgur Yesus te-ḡgamumba minnaiḡ ta nane nu sanaig: Ina naḡe mambo kat naḡe kulim kat naḡe nane pro kilimḡge tiḡga ne kusnaḡgade ḡginaig.

33 Taḡakinaig le Yesus nu nane saniḡgina: Tane yiḡe ina yiḡe maib kame tuku sayade e ḡgina sulumba

34 nu mbilka nane nu tugumḡge minyokinaig mbal ta saniḡmba sakina: Mbal te yiḡe ina yiḡe mambo kame taḡaḡ minig.

35 Ima nu Kuate tuku nzali dubite ta nu yiḡe maib yiḡe kulim yiḡe ina taḡaḡ minit ḡga saniḡgina.

4

*Agan tumu tuku yaba pasa
(Mateus 13.1-9; Lukas 8.4-8)*

1 Mara ande kule kualin piyal taḡe Yesus nu maḡ nane pasa tumniḡmba minna le maḡgur sunḡo nu te-ḡgamumba maḡgurkinaig. Taḡanaig le nu waḡ ande kule mbolḡge faitka minna ta ponga

minyokina le nane mangur njak ta piyalnge minnaig.

² Tanjamba Yesus nu yaba pasambi wam gudommba nane tumnijmba pasa ande tenjenmba saningina:

³ Tane isap. Tango ande nu aganj tumunu bareningam piro mbol kina.

⁴ Kina ka bareningina le tinu afu ndinnge ndeke likinaig ta sar umanjnge pro nye sulunaig.

⁵ Tinu afu kilke ndame njak ma mbolnge ndeke likinaig ta kilke fudinndo tukunu pitik ndo manje pronai.

⁶ Pronai ta ki sunjo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karenja kume sulunaig.

⁷ Tinu afu ma anja njaigonu sinamnge ndeke likinaig ta anjanje tinja songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tinu afu kilke mayenu mbolnge ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Manje pro magemba kumba ka tugunu mindek mbolnge afu 30 afu 60 afu 100 tanjamba tanjamba alonaig.

⁹ Tane kilba njak ndeta pasa te isap nga saningina.

*Yesus nu yaba pasambi ndo saningina
(Mateus 13.10-17; Lukas 8.9-10)*

¹⁰ Nane njakmba sili-silinaig le Yesus nuje ndo minna le nuje dubiwanu tango afu nu tugumnge minnaig ta nane yaba pasa kame ta tuku kusnanaig le

¹¹ nu ndek nane saningina: Kuate nu nuje gageu kulatkate wam kuirok minit ta tane kila palmbim tuku ye tane madingen. Nane afu kasomnge minig ta nane yaba pasa ndo isig.

¹² Nane wam afu kanjerkade ta alonu kanjer tiwe nda. Nane pasa isig ta tugunu katesewe nda. Nane katesemba ngamungal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilainge ningikat nga ye yaba pasambi ndo saningit ngina.

*Aganj tumu tuku yaba pasa tugunu
(Mateus 13.18-23; Lukas 8.11-15)*

¹³ Kile nu nane saningina: Yaba pasa satinjit ta tane katese ndade ta ye ndanmba man yaba pasa afumbi satinji le katesewamngai?

¹⁴ Aganj tumunu tango bareningina ta Kuate tuku pasa.

¹⁵ Tinu ndinnge ndekinaig nga sakit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa isig le Satan nu pitik ndo pro nane tuku ngamungal sinamnge pasa ta yaika tumba balet.

¹⁶ Tinu afu kilke ndame njak mbolnge ndekinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sunjo njak pitik ndo tade ta

¹⁷ sumbailnu kugatok tanan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunje piti serningig le nane pitik ndo kusrede.

¹⁸ Tinu afu ma anja njaigonu sinamnge ndekinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa isig ta

¹⁹ kilke te tuku piti, aganj ndende kilam tuku nzali, nzali afu wamdus ta njak minig le pasa isig ta balet le alo ndate.

²⁰ Tinu afu kilke mayenu mbolnge ndekinaig ngit ta mbal afu tanan. Nane Kuate tuku pasa ismba tumba dubimba afu alo 30 afu 60 afu 100 tanjamba tanjamba alo kilemayokkade nga saningina.

*Tango nu lam bulumba mayoknge pilit
(Lukas 8.16-18)*

²¹ Yesus nu man saningina: Tango lam bulumba tumba nza ko mbain kumnemnge palmbim tuku idus ndate. Nu tumba kilimnge taikate.

²² Tanjamba ndo wam afu tango am mbolnge kuirok minig ta njakmba kilimok mayok kanjaig.

²³ Tane kilba njak ndeta pasa ta isap ngina.

²⁴ Tanjamba nu man lato saningina: Tane pasa isig te ise mayewap. Tane nane afu mbolnge manau kade ta manau ndui tambin do Kuate nu tane mbolnge kumba man lato kamngat.

²⁵ Ande nu wam afu njak minit ta Kuatenje nu man lato tuwit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenje nu tuku wam fudinndo ta yaite ngina.

Aganj tumunu prowam tuku yaba pasa

²⁶ Yesus nu pasa ndui ta tuturmba sakina: Kuate nu nuje gageu tugeka sunjokate wam ta yaba pasa te suk. Tango nu aganj tumunu kilmba kilke mbolnge bareningit.

²⁷ Bareņninge denpumba ka furir nu kinymba ki ait mbolņge aboņga likate. Nu taņamba lika minit le agaņ bareņningit ta maņge promba ka ka sugokade. Maņge ta ndaņndaņmba sugokade ta nu katese ndate.

²⁸ Kilkeņge kulatkate. Maņge prode sulumba kuzru waņe-waņeka sugoka kumba ka alode.

²⁹ Ait kumuņga manderkade le nu pitik ndo ka alonu kilit ņga sakina.

*Mastet tiņnu tuku yaba pasa
(Mateus 13.31-32; Lukas 13.18-19)*

³⁰ Kile Yesus nu maņ sakina: Kuate nuņe gageu tugeka suņgokate wam ta mastet tiņnu tuku maņau suk.

³¹ Mastet tiņnu nu agaņ ņai fudiņndo. Agaņ tumunu afu ņakmbaņge nu lide ta

³² taņgo nu tumba ņgukate le nu promba suņgoka kumzaņel ail ņakmba liniņgit. Wainu sugokade le sar umaņ te patika nzaņ taņge minig tuku ņgina.

³³ Yesus nu taņamba yaba pasa afu gudommbambi pasa tumninganu. Nane ismba katesewanu le nu maņ yaba pasa ande saninganu.

³⁴ Nu pasa ande te-mayokmba sa ndaninganu. Nu nuņe dubiwanu taņgo ndoņ minmba nane ndo pasa alonu saninganu.

*Yesus nu kule le bubre peunikina
(Mateus 8.23-27; Lukas 8.22-25)*

³⁵ Mara ait ndui ta ki butuņgam bafuna le Yesus nu nuņe dubiwanu mbal saningina: Sine kule kualiņ sim kab ņgina.

³⁶ Taņaka nane maņgur suņgo ta kusreka Yesus minna waņ ta poņga kinaig le nane afu waņ kise poņge lika nu ndoņ kinaig.

³⁷⁻³⁸ Kumba minnaig le Yesus nu waņ pine mbolņge gabat tatu pilmba nu kinymba gilaiņgina. Kinymba gilaiņgina le bubre suņgo tiņgina le kule tongel tiņga mbalo sugo tiņge lika waņ katmba kule waņ sinam kumba ligam bafuna le nane ndek nu kuanemba sanaig: Tum Taņgo, sine ņgisikam bafuweg te ne idus ndate e ņginaig le

³⁹ nu aboņga tiņga bubre kule ta sanike likina sulumba sakina: Maninka ibeņ ka basleņgap ņgina le bubre ndek mukumba ma betkiremba kule basle mayena.

⁴⁰ Taņana le Yesus nu mbilka nane saningina: Ndaņam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumuņ kuga ņga idusde e ņgina le

⁴¹ nane ndek kuru-kuruka naņgine naņgine sakinaig: i... Taņgo te nu ima suk a. Bubre kule mata nu tuku pasa isik ņginaig.

5

*Yesus nu taņgo bukla ņak wakeina
(Mateus 8.28-34; Lukas 8.26-39)*

¹ Kile Yesus nane kule kualiņ sim ka Gerasa mbal tuku ma ta mbol pronaig.

² Ma ta mbolņge taņgo ande bukla ņak mindesiņ patikinaig tuku ma mbolņge minanu.

³ Taņgo kame nane nu biye timba muli kareņnumbi mata ndalekam kumuņ kuga.

⁴ Nane afuņge muli kareņnu kilmba nu tuku wai kupe ndalekanu ta nu mburerika wai kupe mbolņge muli ta purpurniņmba minanu le nane nu te-ibenam fugunaig.

⁵ Nu furir mafeņ mindek mindesiņ patikanu ma mbolņge tabe poņ pilemba witimba ndamembi nuņe ņgaro katmba minanu.

⁶ Nane ma ta mbol promba Yesus nu waņ kusremba ibeņ kina le taņgo bukla ņak ta maskenņge nu kaņgermba pinderka nu tugum promba dagol tidroņgina.

⁷⁻⁸ Taņana le Yesus nu bukla sana: Guwa ņayonu, ne taņgo te kusremba mayok kaye ņgina le bukla taņge nu wi kuenka sarsarmba sana: Yesus, Suņgo Kuate tuku Kiņo, ne ye ndoņ wamdus tuma kuga. Ye Kuate am mbolņge ne sanet. Ne piti ser ndaya ņgina.

⁹ Taņakina le Yesus ndek nu kusnana: Naņe nyu ima ņgina le nu lafumba sakina: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi. Sine gudommba teņge mineg ņgina.

¹⁰ Taņakina sulumba nu saņgri tiņga sarsarmba sana: Ne kukulsiņga le ma kise ande mbol nda kab ņgina.

¹¹ Tabe ta mbolņge mbo afu suņarka mine likinaig le

¹² guwa ņaigonu nane Yesus sarsarmba sanaig: Sine kukulsiņga le mbo kame si tuku fuņgul sinam kab ņginaig le nu wokina.

13 Wokina le n̄aigonu tan̄go ta kusremba kumba ka mbo fungul sinam kine likinaig le nane san̄gri n̄ak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-bariŋga kule kualin̄ butonu sinam kumba n̄gisike sulu-naig. Mbo kame ta gudomm̄ba 2,000 tan̄aŋ.

14 Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbran̄ sun̄go mbol̄nge tumbran̄ kilim̄nge nane n̄akmba san̄iŋginaig le nane afu isnaig sulumba nane suk agan̄ ta kan̄geram kinaig ka

15 Yesus tugum promba tan̄go bukla n̄ak minna ta kile nu tawi tin̄mba wamdus kuyar mayenu n̄ak minna le kan̄germba nane piriri n̄ayonaig.

16 Tan̄anaig le nane wam ambonga kan̄germbaig mbal tan̄ge nane pronaig mbal tan̄go bukla n̄ak ta tuku wam, mbo man̄au ke likinaig ta n̄akmba kubeu niŋginaig le

17 ismba nane ndek Yesus sarsarmba nu nane tuku ma kusremba kuwa n̄ga sanaig.

18 Yesus nu wan̄ pon̄ga minna le tan̄go ambonga bukla n̄ak minna ta nu Yesus ndon̄ kambim tuku sarsarna le

19 nu peumba sana: Ne luka nane tumbran̄ kaye sulumba Sun̄go nu ne sinanumba ne mbol̄nge wam mayewat ta nane gulab kame kubeu niŋga n̄gina.

20 Tan̄akina le nu luka kumba Dekapolis tumbran̄ 10 ta mbol̄nge lika Yesus nu mbol̄nge wam mayenu kina ta kubeu niŋgina le nane n̄akmba ismba pirerek purkinaig.

Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Lukas 8.40-56)

21 Yesus nu man̄ luka wan̄ mbol mbol kule kualin̄ tem ilna ta nane man̄gur n̄ak pro nu te-n̄gamunaig le nu piyal tan̄ge minna.

22 Minna le kusem wande kulatkanu tan̄go ande nyunu Yairus nu pro Yesus kan̄germba nu tugum̄nge n̄gurn̄gurka ndeka sarsarmba sana:

23 Ye tuku kulim tawo ndo minit. Ne kumba nane waambi n̄garosu kirewa le nu abonga mayekuwa n̄gina.

24 Tan̄akina le Yesus nu ndon̄ kina le nane gudomm̄ba nu te-n̄gamumba dubimba kinaig.

25 Pino ande nu mara mindek tambun guaze n̄ak minmba minna le yar 12 kina.

26 Nu dokta gudomm̄ba tugum kina le nane nu wakeiwewe pisen̄ginaig. Nu nane piyanin̄mba nuŋe ndametin̄ mata panke suluna ta guaze sun̄goka n̄ayona.

27 Pino ta nu Yesus tuku nyu isna sulumba nu tan̄go n̄gamuk kina ka Yesus n̄gumnem̄nge nu tuku tawi kirena.

28 Kiremba nu teŋenmba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekam̄ngit n̄ga idusna.

29 Nu tan̄amba tawi kirena le guaze ta kugana le kamusna.

30 Yesus tuku san̄gri ande nu kusrena le kamusmba nu mbilka nane kusnanin̄gina: Imange ye kireyat n̄gina le

31 nuŋe dubinaig mbal ndek Yesus sanaig: Ai ta. Nane gudomm̄ba ne te-n̄gamunumba signanade. Ndan̄am imange ye kireyat n̄gate n̄ginaig.

32 Tan̄akinaig le Yesus nu mbilka agan̄ nu kirena ta kan̄geram tuku sotina.

33 Sota minna le pino nu mayekina ta katesemba nu kuru-kuruka n̄garosu piririmba mayok kumba Yesus tugum̄nge n̄gurn̄gurka ndeka pasa n̄akmba kilemayokkina le

34 nu ndek sana: Kulim, ne ye tuku san̄gri tomba tin̄gate tukunu ne mayekat. Ne wamdus bulok n̄ak kaye ka maye mina n̄gina.

35 Nu pasa ta saka minna le kile nane afu Yairus tuku wandek̄nge pro nu sanaig: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinan̄ Tum Tan̄go te piro karen̄ tuwe ndaka n̄ginaig ta

36 Yesus nu pasa ta nda isanu sukmba kusem wande kulatkanu tan̄go ta sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku san̄gri tomba tin̄gate ta ndo idusmba mina n̄gina.

37 Tan̄akina sulumba nu nane n̄akmba nu ndon̄ kinaig ta peunin̄mba Petrus Yakobus maib nuŋe Yohanus nane ndo kilmba kina.

38 Nane kusem wande kulatkanu tan̄go tuku wande tugum pronaig ta nane gudomm̄ba malm̄bi wikaraumba zigna sun̄go mayok kina le kan̄gerkina.

39 Kile Yesus nu wandek sinam kina ka nane san̄iŋgina: Ndan̄am tane sun̄gomba malm̄bika zigna tin̄ga minig. Kulim te

kume ndakat. Nu kinymba minit nga saningina le nane ndek nu nzumilnaig.

⁴⁰ Tanjanaig le Yesus nu nane njakmba mayok kuwaig nga pitaika kulim tuku ina mam nu ndon minnaig mbal turmba kilmba mindesin tugum kinaig. Kulim ta nu yar 12 njak.

⁴¹ Kile Yesus nu mindesin tuku wai biymba sana: *Talita kum* ngina. (Pasa ta tugunu: Kulim ne tinga).

⁴² Tanjakina le nu pitik ndo abonga tinga lika minna le nane kangernaig sulumba pirerek purka wamdus sulunaig le

⁴³ Yesus nu nane peuniymba afu wam ta kubeu nda ningap ngina sulumba sakina: Kulim nyamagan tape le nyuwa ngina.

6

Nasaret mbal Yesus talanaig (Mateus 13.53-58; Lukas 4.16-30)

¹ Yesus nu tinga nuje dubiwanu mbal ndon ma ta kusremba luka nuje tumbran tuguk prona.

² Pro kusem mbolnge nu nane tuku kusem wande sinam kumba nu tinga nane pasa tumniymba minna le nane pasa isnaig mbal pirerek purka sakinaig: i ... Sangri ta imanje nu tuna. Ima tugumnge kila sunjo ta tina. Nu nuje waimbi wam sangrinu kitek ke likate a.

³ Tango te nu wande pilit tuku tango. Nu Maria tuku kinjo. Yakobus Yosef Yudas Simon nu nane tuku aba nangine. Kulim kat nuje mata tumbran tekok nga saka nane Yesus talamba gubra tinaig.

⁴ Tanjanaig le Yesus ndek nane saningina: Kuate tuku tuan tango nane njakmbanje nu tuku nyu te-mayokde. Nuje tumbran tuguk nuje ndare tuma nuje tira kat nuje nanenge ndo nu talade nga saningina.

⁵⁻⁶ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu wamdus teroka nane ngamuknge wam sangrinu afu ke ndakina. Nu guaze mbal ndui ndui ndo nuje waimbi kigreka nane wakeikina.

Yesus nu aposel 12 piro ningina (Mateus 10.5-15; Lukas 9.1-6)

Yesus nu tumbran njakmba wam paguniymba lika minmba

⁷ nu nuje tango 12 ta wika kile-manjurka nane guwa njagonu pitaikam tuku sangri ningina sulumba ar ar kukulningam bafumba saningina:

⁸ Tane kambim nga tangine ndametin pale fat nyamagan ta njakmba kusreka ndumndum ndo biymba kape.

⁹ Kupe ngaro patikap sulumba tawi ndindo ndo silikap.

¹⁰ Tanjamba tane kape sulumba wande ndan ponga ndeta tange ndo minmba piro ka ka kambim nga wande ta man kusrewap.

¹¹ Tumbran ande tane kilam mbulmba ko pasa kukliwap le pitaiwaig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe sina mbolnge denganu minig ta nane am mbolnge paurngap ngina.

¹² Nu wam pagu denpurmba nane kukulningina le kumba ka pasa kuklimba tango pino ngamungal biye mbilmba manau njagonu kusrekuwaig nga saninmba minnaig.

¹³ Nane bukla pitaike lika nane gundomba guaze njak gabat mbolnge guren kutunaig le mageke likinaig.

Herodus nu Yohanus balena (Mateus 14.1-12; Lukas 9.7-9)

¹⁴ Yesus tuku nyu sungoka tugekina le nane afu ismba sakinaig: Yohanus kule pisne tango kumna ta nu man abonga tingina. Ta tuku nu sangri kitek njak wam ta ke likate nga saka minnaig.

¹⁵ Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu Eliange nginaig le afunge nu tuan tango ande ambokok tanan nginaig le

¹⁶ mandor Herodus nu pasa ta ismba ndek sakina: Yohanus bukninginfok kat puren ta nu man abongina nga sakina.

¹⁷⁻¹⁸ Yohanus kumna ta tugu tenemba. Herodus nu mambo nuje Filipus tuku pino Herodias yaimba nuje pinonu tina le Yohanus ndek nu sawe lika sana: Ne mambo naje tuku pino yaimba tina ta ne tukul lukamba mbarte ngina. Ta tuku Herodus nu afu kukulningina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandeknge pilnaig le minna.

19 Herodias nu Yohanus tuku gubra tumba nu balewam tuku ndin sotina ta kumuŋ kuga.

20 Ta ndaŋam? Yohanus nu tango tiŋreknu. Nu Kuate tuku tango tukunu Herodus nu kuru-kuruka nu kulatka minna. Herodus nu Yohanus tugum kambinu le nu Kuate tuku pasa sawanu le ismba nu wamdus te-sulumba pitina ta nu Yohanus tuku pasa maŋ lato isam tuku nzali sunŋo ŋak minna.

21 Taŋamba minnaig ma ma ait ande Herodias nu Yohanus balewam tuku ndin kaŋgerna ta teŋenmba. Herodus ina nuŋeŋge te-pilna ait ta mayok kina le nu pagumba nye sunŋo pilmba nu kumnemŋge minnaig mbal kame gabat sugo sugo Galilea nyu ŋak ta ŋakmba wike likina le pronaig.

22 Nane isukusmba minnaig le Herodias kulim nuŋe pro nane am mbolŋge kupesna le Herodus nuŋe gulab kat nuŋe ndoŋ nu tuku kupes ta kaŋgermba nzalinŋgina. Kile mandor Herodus nu ndek kulim ta sana: Ne ame agaŋ nzalinu saya ta ye ne tanmbimŋgit.

23 Ye ki am mbolŋge ne sanet. Ye yiŋe agaŋ ndende kulatket te ŋgamuŋge fetka inumnu tam tuku saya ta mata ye ŋgailne nda ŋgina.

24 Taŋakina le kulim ta kilim ka ina nuŋe tugum kumba ndek kusnana: Ina, ye ame agaŋ nu yabaŋi e ŋgina le nu lafumba sakina: Yohanus kule pisne gabatnu yabaŋa ŋgina le

25 nu maŋ luka gabat sunŋo tugum kumba sana: Ne kile ndo Yohanus kule pisne gabatnu nza ŋak sa ŋgina.

26 Taŋamba sana le Herodus nu ismba nu ndek ŋgamuŋgal piti sunŋo tina ta nu buk nuŋe pasa saŋgri pilena le nane ŋakmba isnaig tukunu nu nuŋe pasa kuerka pitaiwe fuguna.

27 Taŋamba nu ndek kame tango ande Yohanus gabatnu tumba te prowa ŋga kukulna le nu muli wande mbol kina sulumba Yohanus ŋinfok kat purna.

28 Kat purmba gabatnu nza ŋak tumba pro kulim mbanzo ta tuna le nu ndek tumba ka ina nuŋe tuna.

29 Yohanus nuŋe dubinaig tango nane wam ta ismba ka nu tuku mindesiŋ tumba kumba ka ndame burok sinamŋge pilnaig.

Yesus nu tango 5,000 isukusneniŋgina (Mateus 14.13-21; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)

30 Kile Aposel kame nane luka Yesus tugum promba nane pasa tumniŋmba wam afu ke likinaig ta ŋakmba kubeu tunaig.

31 Ma ta mbolŋge nane gudommba Yesus tugum luluka minnaig le nane isukusam kumuŋ kuga tukunu nu nuŋe dubiwanu tango saniŋgina: Sine ma yamok mbol kab sulumba mabtube ŋgina.

32 Nane waŋ poŋga ma yamok ande mbol kambim bafunaig ta

33 nane gudommba Yesus nane kambim bafunaig ta katesemba naŋgine tumbraŋ kusreke lika ndinmba pinder-pindermba ma kambim bafunaig ta mbol ambonŋga pronaig.

34 Kile Yesus nane ka ibeŋ ka nu tango pino gudommba kaŋgerka nane sipsip kulat tango kugatok taŋaŋ ŋga nane sinaniŋgina. Taŋamba nu ndek wam gudommba tumniŋgina.

35 Taŋamba minna le ki butuŋgam bafuna le nuŋe dubiwanu tango pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolŋge mineg. Buk furiramŋgat.

36 Ne nane kukulniŋga le kuwaig ka tumbraŋ afu patukŋge wande afu kasomŋge nane taŋe nyamagaŋ piyaniŋmba nyuwaig ŋginaig le

37 nu ndek sakina: Tanenŋe nyamagaŋ ningap le nyuwaig ŋgina. Taŋakina le nane ndek nu sanaig: Yoi. Sine soŋ 20 kilmba ka bret gudommba piyaniŋbe ŋga iduste e ŋginaig le

38 nu ndek saniŋgina: Tane bret giganmba ŋak minig? Kape ka mambilap ŋgina le nane kinaig ka bret 5 kualegaŋ kareŋganu armba ndo kaŋgerka pro Yesus kila sanaig.

39 Kile Yesus nu tango pino ŋakmba maŋgur nduik nduik pibi mbol taŋe minyokuwaig ŋga saniŋgina le

40 nane afu 50 afu 100 taŋamba taŋamba minyoke likinaig.

41 Minyoke likinaig le Yesus nu bret fonfon 5 kualegan ar ta kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuje dubiwanu tango ningina le nane walmba ninje likinaig. Kualegan ar ta mata nu fetfetmba walmba nane ningina le

42 nane njakmba kilmba nyinaig le maroningina.

43 Nane kualegan bret fetfetna ta baten nu kilmba sambe 12 ligneninginaig.

44 Bret nyinaig mbal ta gudommba tango ndo burkinaig ta 5,000.

*Yesus nu kule kualin mbol mbol likina
(Mateus 14.22-33; Yohanus 6.16-21)*

45 Kile Yesus nu mangur sungo ta kukulinimba nane nangine tumbran tumbran kuwaig nga saningina sulumba ndek nuje dubiwanu tango ambonga wan ponga luka kule kualin sim Betsaida kuwaig nga saningina.

46 Nane kine sulunaig le nu tinga kumba ka tabe ande ponga Kuate ndon pasatam kina.

47 Furirna le nuje dubinaig tango wan njak kule kualin fandonge minnaig le Yesus nu nuje mata iben nje minmba

48 bubre nane tumailam nje prona le nane piro karenka koika kumba minnaig le kanjerkina.

Mafewam patukina le Yesus nu tinga ka kule mbol mbol lika kumba ka ka nane tugum promba nane liningam idusna.

49-50 Nane nu kule mbol mbol lika ilna le kanjermba mindekanu ande ilit nga kuru kuru njayomba wikaraunaig le nu pitik ndo saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenge. Tane wamdus bulka piti ndatinguwa ngina.

51 Tanakina sulumba Yesus nu wan ponga nane ndon minna le bubre mukuna. Tanana le nane wam ta kanjermba piriri njayomba am go sulumba minnaig.

52 Ta ndanam? Yesus nu buk nane gudommba bret ningina wam ta nane kanjermba ngamungal tukulok minmba nu tuku san gri katese ndanaig tukunu nane piriri njayonaig.

Yesus nu Genesaret nje guaze afu wakeikina

(Mateus 14.34-36)

53 Nane kumba ka kule kualin pakarka Genesaret nje iben ka wan ta muli pannaig.

54 Nane iben kinaig le mbal afu pitik ndo Yesus prona ta kanjermba

55 pinder-pindermba tumbran njakmba pasa pilmba pilmba kinaig le nane Yesus minna ma ta isnaig sulumba guaze mbal nzan nzan mbol nje patika sukun ga kilmba nu tugum prowe likinaig.

56 Nu tumbran sugo sugo ko tumbran fonfon mbol prowe likanu ta nane nangine guaze mbal kilmba mangur ma mbol nje patika Yesus tuku tawi ndo kirewam tuku nu sarsaranu. Tanamba nu tuku tawi kirenaig mbal kame ta njakmba mageke likinaig.

7

Wa kat nangine tuku tukul

(Mateus 15.1-9)

1 Kusem pasa bitekn ganu mbal afu Yerusalem nje ndekinaig ta nane Farisi tango afu ndon pro Yesus tugum nje mangurka minnaig.

2 Tanamba minmba Yesus dubiwanu tango afu nane tukul dubi ndamba wai minya ndanga isukusnaig le kanjerkinaig.

3 Farisi tango Zu mbal njakmba wa kat nangine tuku tukul dubimba wai minya ndanga kutur njak isukuse nda.

4 Nane pro maket mbol nje luka kumba ka kule pisig sulumba ndo isukusig. Nane wa kat nangine tuku tukul gudommba tanamba dubikade. Tukul afu waim nza ta njakmba minya mayemba ndo patikade.

5 Kile Farisi tango kusem pasa bitekn ganu mbal Yesus kusnanaig: Ndanam saka nane dubinade mbal nangine mine manau mbol nje singine wa kat singine tuku tukul manau lukade. Nane wai kutur njak isukusig nginaig le

6 nu ndek nane saningina: Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tenemba Kuate tuku minje kuyarna.

Mbal te nane mingembi ndo ye kumnem nje minanu sukde. Nangine ngamungal ye masken nje minig.

⁷ Nane ye mbarinyade ta alo kugatok. Nane tango tuku wamdus te-mayokmba Kuate tuku pasa tanan tumningig. *Aisaia 29.13*

⁸ Tane Kuate tuku tukul kusreka tango tuku tukul ndo kilmba dubikade ngina.

⁹ Yesus nu man lato saningina: Tane singine wa kat singine tuku tukul kulat mayemba Kuate tuku tukul kusrekam tuku wamdus kuyar mayenu nak.

¹⁰ Moses nu Kuate tuku tukul ande tenemba sakina: Tane ina mam tuku nyu kurauka minge kumnemnge minap. Ande nu ina mam nuje tapra pasa sanikuwa kande nu balewap nga sasingina.

¹¹⁻¹² Tane tukul ta lukamba tenemba sakade. Ande nu ina mam nuje sanikit: Ye agan afu tikam tuku ta yije agan ndende nakmba ta o buk Kuate tuku nga madiningen ngate le tane nu agan kame ta ina mam nuje nike ndaka turkam tuku ndin tukulde.

¹³ Tanamba tane singine wa kat singine tuku manau ndo dubikade sulumba Kuate tuku pasa kile-sikade. Tane manau tanan gudommba ke likade nga saningina.

Ngamunggal ngaigo siglikam tuku pasa (Mateus 15.10-20)

¹⁴ Kile Yesus nu nane minnaig mbal ta man te yalpe nga saningina: Tane nakmba pasa te ismba kila pile mayewap.

¹⁵ Tango nu agan mayoknge minit le tumba nyate agan tange nu tuku ngamunggal kutur tuwe ndakate. Nu nuje wam ngaigonu ngamunggal sinamnge kile-mayokkate tange ngamunggal kutur tuwig.

¹⁶ [Tane kilba nak ndeta pasa ta isap ngina.]

¹⁷ Tanakina sulumba Yesus nu nane kusreka wande mbol kina le nuje dubinaig tango nane yaba pasa ta tuku Yesus kusnanaig le

¹⁸ nu ndek saningina: Tane mata kila kugatok minig e? Tango nu agan mayoknge minit le tumba nyate tange nu tuku ngamunggal kutur tambim kumun kuga. Tane wamdus pulu ndatingit e?

¹⁹ Nyamagan tango tuku ngamunggal sinam kine ndakate. Falngu sinam kumba

nu sumbikate le mayok kinit ngina. Nyamagan nakmba tukul kugatok nakmba sine nyam tuku minig ta Yesus nu yaba pasa tembi sine tumsingina.

²⁰ Nu man lato nane saningina: Tango nuje wam ngaigonu kile-mayokkate tange nu kutur tuwig.

²¹ Tango tuku ngamunggal sinamnge wamdus ngaigonu, fare manau kutur nak, kuayar manau, tango bale manau,

²² pino kuayar, afu tuku agan ndende kilam tuku piriride, wam ngaigonu, yabri manau, kiko kugatok une manau, afu tuku mine mayenu tuku am kikon tingade, waje pasa, mbe mbol mbol wam, nginngan manau

²³ wam ngaigonu nakmba tange tango sinamnge mayok ka nu tumba kutur tuwig nga saningina.

Kasomok pino ande Yesus tala ndana (Mateus 15.21-28)

²⁴ Kile Yesus nu tinga Tirus ma tugu mbol kina ka tange wande ande ponga nane afu nu minna ta katese ndawaig nga idusna ta kumun kuga.

²⁵ Pino ande kulim nuje bukla nak ta nu buk Yesus tuku nyu ismba pro nu tugumnge dagol tidronga lokina.

²⁶ Pino ta kasomok pino. Nu Finisianu Siria ma mbolok pino ande.

Buklange kulim nuje tina ta Yesusnge pitaiwa nga nu sarsarimba minna le

²⁷ nu ndek pino ta sana: Ande nu kijo kame tuku nyamagan yaika age ningit ta nu wam maye ndate. Nu ambonga nuje kijo kame isukusneninguwa ngina.

²⁸ Tanakina le pino ta ndek nu sana: Sungo, ta son ta age nane mata kijo kame tuku nyamagan fambonu mbain kumnemnge ndekade le nyade tuku ngina le

²⁹ nu ndek sana: Ne tanamba sakate tukunu ne luka kaye. Bukla ta kulim naje buk kusrewat ngina le

³⁰ nu tinga luka ka nuje wande mbolnge kulim nuje kinyam mbili mbolnge minna le kangerna ta bukla buk kulim kusrena.

Yesus nu kilba tukulok tango wakeina

³¹ Yesus nu tinga Tirus ma tugu kusremba Sidon limba Dekapolis sinamnge

tumbran 10 ta ngamu fetka Galilea kule kualin tugum kina.

³² Ka ta prona le nane afu tango ande mane gileb gileb kilba tukulok mindemba Yesus tugum promba nunge tango ta mbolnge wai pilwa nga sarsarmba minnaig le

³³ nu tango ta tumba te-yamokmba waitok kilba burok sirmba ndek nguspeka nu tuku mane kirena sulumba

³⁴ samba mbol ambe tandeka mabsen supimba tango ta sana: *Efata* ngina. (Pasa ta tugunu: Ne buroka).

³⁵ Tanakina le kilba buroka mane bulka pasa purfen nu tina.

³⁶ Yesus nu pasa sangrimba nane wam ta kube ndawaig nga peuningina ta nane ndek saka saka lika

³⁷ nane wamdus te-sulumba sakinaig: Tango te nu wam jakmba ke mayete. Kilba tukulok nane mata pasa isig. Minje tukulok pasa purfen nu sakade nginaig.

8

Yesus tango 4,000 isukusneningina
(*Mateus 15.32-39*)

¹ Ait ta mbolnge tango gudommba man pro Yesus tugumnge manjurka nyamagan kugatok minnaig le nu nune dubinaig tango te yalpe nga saningina:

² Mbal te pro ye ndon manjur minig te ki kenmba buk kugade. Nanjine nyamagan ta nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate.

³ Ye nane gubak kukulningi le kuwaig ta nane nanjine tumbran kambim nga ka ndinngge gubanu baklelbekaig. Afu nane tumbran maskenok ngina.

⁴ Tanakina le nune dubiwanu mbal ndek nu sanaig: Ma baknu te aningne nyamagan kilmba ninbe le nyuwaig nginaig le

⁵ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba jak e ngina le nane lafumba sakinaig: Sine bret 7 ndo jak nginaig.

⁶ Kile Yesus nu nane manjur sunjo ta minyokuwaig nga saningina sulumba bret fonfon 7 ta kilmba Kuate gare pasa tumba nu fetfetmba nune dubiwanu tango ningina le nane kilmba walmba ninje likinaig.

⁷ Kualegan karenjanu fonfon ta mata kilmba Kuate gare pasa tumba nune dubiwanu tango ninmba jakmba walap ngina.

⁸ Nane tanamba walnaig le tango pino jakmba kilmba nyinaig le maroningina. Agan fetfetna baten nu ta kilmba nane sambe 7 ligneninginaig.

⁹ Isukusnaig mbal ta gudommba 4,000 tanan.

¹⁰ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu pitik ndo nune dubinaig tango ndon wan ponga Dalmanuta ma mbol kinaig.

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinnaig

(*Mateus 12.38-42; 16.1-4; Lukas 11.29-32*)

¹¹ Farisi tango afu pro Yesus ndon kua-leyauka minnaig sulumba nu tagowam tuku wam kitek sangrinu ande temayokuwa le kanjeram sanaig.

¹² Tanamba sanaig le Yesus nu wamdus piti tumba mabsen supimba saningina: Tane ait te mbolnge minig mbal tane ndanam ye tuku sanjri kanjeram idusde? Ye sinjka satinjamngit. Ye tane wam kitek sangrinu ande tumtinge nda ngina.

¹³ Tanamba nu nane kusreka nu man wan ponga kule kualin sim kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku manau
(*Mateus 16.5-12*)

¹⁴ Nane prepreka bret sunjomba kile ndakinaig. Bret ndindo ndo wan mbolnge minna.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Tane Farisi mbal le Herodus tuku yis ta rironkap ngina.

¹⁶ Tanakina le nane nanjine nanjine saka ismba sine bret kugatok ta tuku nu sakate inde nga saka minnaig le

¹⁷ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Ndanam tane bret kile ndakaig ta tuku saka minig? Tane minanu ndui ta ndo minmba ye tuku sanjri katesemba wamdus pulu ndatingit? Tane ngamungal tukulok minig kande.

¹⁸ Tane am kugatok tanan agan kanjeranda kade. Tane kilba kugatok tanan pasa ise ndakade. Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e?

19 Ye nane 5,000 tuku bret 5 fetfeten ta tuku baten̄nu sambe giganmba ligneninginaig nga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sambe 12 nginaig le

20 nu mañ lato kusnaningina: Bret 7 nane 4,000 tuku fetfeten ta tuku baten̄nu sambe giganmba ligneninginaig ngina le nane ndek sakinaig: Sambe 7 nginaig.

21 Tanakinaig le Yesus nu nane kusnaningina: Kile tane katesede e ngina.

Yesus nu Betsaidange tango am tukulok wakeina

22 Kile nane kumba ka Betsaida tumbran̄ pronaig. Pronaig le nane afu tango am tukulok mindemba pro Yesusnge kirewa nga san̄gri tinga nu sarsar̄mba minnaig.

23 Tanamba minnaig le nu ndek tango am tukulok ta waimbi biymba tumbran̄ kusremba kilim kinaik. Kinaik ka tan̄ge nu tango ta tuku am ngusp̄na sulumba nuñe wai nu tuku am mbol̄nge patika kusnana: Ne agañ ande kan̄gerte e ngina le

24 nu tandeka mambilmba sakina: Ye tango kan̄gerket ta nane ail likanu suk kan̄gerket ngina.

25 Tanaka sana le Yesus nu mañ wai am mbol̄nge patikina le nu am tid̄inga mambilmba am mayekina le nu agañ ñakmba kan̄ger magekina le

26 nu tango ta sana: Ne tumbran̄ te nda kaye. Nane ñakmba laip̄niñmba nan̄e tumbran̄ tuguk kaye ngina.

Petrus nu Yesus Kuaten̄ge madina tango ngina

(Mateus 16.13-20; Lukas 9.18-21)

27 Yesus nu nuñe dubiwanu tango ndoñ kumba ka Sesarea Filipi ma tugu tuku tumbran̄ afu mbol̄ kine likinaig. Kumban̄ge nu nuñe dubiwanu mbal kusnaningina: Tango pino nane ye ima ngade ngina le

28 nane ndek nu sanaig: Afu ne Yohanus kule pisnen̄ge ngade. Afu ne Elian̄ge ngade. Afu sakade ne tuan tango ande nginaig.

29 Tanakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuaten̄ge madina tango ngina.

30 Tanakina le nane nuñe nyu ta afu sa ndaningam tuku peuningina.

Yesus nu nuñe kumam tuku saningina (Mateus 16.21-28; Lukas 9.22-27)

31 Kile Yesus nu tugu pilmba nane wam paguka saningina: Ye Ndindo Katesek Tango piti gudomm̄ba kilam̄ngit. Israel mage mage pris gabat kusem pasa bitekn̄ganu mbal nane ye pitaiyuwaig le afun̄ge ye baleyam̄ngaig. Ye kumi sulumba mara ken̄nu mbol̄nge tinun̄git ngina.

32 Yesus nu piti ta te-mayokmba saningina le Petrus ndek nu tumba te-yamokmba sawe lika minna.

33 Tanamba minna le nu mbilka nuñe dubiwanu tango afu kan̄gerka Petrus sawe lika sana: Satan, ne kua kaye. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tango tuku wamdus ndo dubite ngina.

34 Kile Yesus nu nuñe dubiwanu tango man̄gur sun̄go ta turmba te yalpe nga saningina: Ima nu ye tuku tango minam idusmba kande nu nuñe nzali kusreka nuñe miron̄ nuñe ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

35 Ima nu nuñe abo mine mayewam tuku sun̄gomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikam̄ngat. Ima nu ye tuku ko pasa mayenu tuku nga nuñe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuñe abo ta ñak minam̄ngat.

36 Ande nu kilke te tuku agañ ndende ñakmba kilwa le nuñe kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose.

37 Ande nuñe kanu ngisikuwa ta ame agañmbi piyamba mañ luka tam kumuñ?

38 Nane ait te mbol̄nge minig mbal nane une sugo kumba Kuate ngumnede tuku. Ima nu nane ngamuk̄nge ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye Ndindo Katesek Tango ye yiñe Mam tuku kilña san̄gri ñak en̄el kame ndoñ ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukam̄ngit ngina.

9

1 Yesus nu mañ lato saningina: Ye siñka satin̄gam̄ngit. Tane kile ten̄ge tinga minig mbal afu kume ndakap le Kuate nu nuñe gageu kulatkate wam san̄grinu te-mayokuwa le kan̄geram̄ngaig ngina.

Yesus nu ngarosu kitek tina (Mateus 17.1-13; Lukas 9.28-36)

² Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus Yohanus nane kilmba tabe sunjo ande ponginaig. Ka tanje nane kenj ta mambilmba minnaig le Yesus tuku ngarosu mbilka kisémba mayok ka

³ nu tuku tawi ta kauknu uge linu ndo mayok kina. Ma tugu njakmba mbolnje ande nu kuminj kauknu minyangate le tanjamba kau prowam kumuñ kuga.

⁴ Kile Elia nale Moses ndonj mayok ka Yesus ndonj pasata minnaik le

⁵⁻⁶ nuñe dubiwanu tanjo nane kanjerka kuru kuru sunjonaig. Tanjamba Petrus nu ndanjmba saki nga wam pile paska ake fare Yesus sana: Tum Tanjo, sine tenje mineg te mayenu ndo. Sine baibai kenjmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

⁷ Tanjakina le gau ande pro nane kaininjina le gau ta sinamnje pasa ande mayok ka tenjenmba sakina: Ande te yinje Kinjo. Ye nu tuku wamdus sunjo njak minet. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina.

⁸ Tanjamba sakina le Petrus nane pitik ndo mbilka mambilnaig kande Yesus nuñe ndo tinj minna le kanjernaig.

⁹ Kile nane luka ndeka ndinnje Yesus nu nane peuninjmba saninjina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kummba manj tinji le ndo tane wam kanjeraig ta afu saningap ngina le

¹⁰ nane ndek wamdus sinamnje idusmba ame pasa nu kummba tingamngat nga sakat nga nanjine nanjine saka minnaig.

¹¹ Tanjamba nane Yesus kusnanaig: Ndanjam kusem pasa biteknjanu mbal nane Elia nu ambonga prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le

¹²⁻¹³ nu lafumba ndek saninjina: Elia nu ambonga prowa sulumba wam njakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta ye tane satinjamngit. Elia nu buk prona le kuyar pasa nu tuku sakate tanjamba nane afunje nanjine nzali dubimba nu tumba njayo sili-naig. Kuyar pasa tanje ye Ndindo Katesek Tanjo tuku ame wam sakate? Ye piti sugo kili le nane ye talayumba kasuryamngaig nga saninjina.

Yesus nu kinjo ande bukla njak wakeina (Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43)

¹⁴ Yesus nane tabe mbolnje ndeka minnaig le tanjo manjur sunjo pro nuñe dubiwanu tanjo afu ta kile-kogorka kusem pasa biteknjanu mbal nane ndonj kua-leyauka minnaig le kanjerkinaig.

¹⁵ Kile manjurkinaig mbal ndek Yesus kanjermba pirerek purka njakmba pinder-pindermba kumba ka Yesus kaiyenaig le

¹⁶ nu nane kusnainjina: Tane ame wam tuku kualeyauka minig ngina le

¹⁷ tanjo ande manjur sinam tanje lafumba ndek sana: Tum Tanjo, yinje kinjo bukla njayonu andenje minje tukule tuna tukunu ye nu tumba ne sota prowit.

¹⁸ Buklanje nu biye timba bukngate le baringa minje subal promba maketinj gigermba ngarosu parginj prote. Ye ne tuku dubinanu tanjo afu tenje pitaiwaig nga saningit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina le

¹⁹ nu ndek nane saninjina: Tane Kuate talade mbal. Ye ait giganmba tane ndonj minamngit? Tane ye piti seryade. Kinjo ta tumba yalpe ngina.

²⁰ Tanjakina le nane kinjo ta tumba Yesus tugum pronaig le bukla Yesus kanjermba pitik ndo kinjo ta zulbarek serna le nu kilke mbolnje ndeka biri-baringa minje subal kutukina.

²¹ Tanjana le Yesus nu mam nuñe kusnana: Nu ait giganmba aganj te njak minna ngina le nu sana: Nu kinjo fudinndo minna le aganj te nu tina.

²² Ait gudommmba nu kinjo balewam saka nu tumba pa mbolnje kule buto mbolnje buknga tanjate. Ne kumuñ kande sine sinasinmba tursinga ngina le

²³ nu ndek lafumba sana: Ne ye kam kumuñ nga kusnayate e? Ande nu Kuate tuku sanjri tomba tingate ta nu wam njakmba kanjerkam kumuñ ngina.

²⁴ Tanjakina le kinjo ta mam nuñe pitik ndo wika sana: Ye Kuate tuku sanjri tomba tinget wam ta kumuñ kuga tukunu ne ye turya ngina.

²⁵ Kile nane gudommmba pinder-pindermba pro Yesus te-njamuwam bafunaig le nu kanjerka ndek bukla sawe lika sana: Ne minje kilba tukulte tuku bukla yenje ne sanet. Kinjo te nduiye kusremba nu sinam manj kine ndaka ngina.

²⁶ Tanjakina le bukla ta witimba kiŋo ta zulbarek ser ŋayona sulumba nu kusrena le kiŋo kumanu sukmba minna le nane gudommba nu kaŋgermba nu kumat ŋga saka minnaig ta

²⁷ Yesus nu ndek wainu biymba nu tetina le nu tiŋgina.

²⁸ Yesus nu nuŋe dubiwanu tanjo ndoŋ wande mbol promba nanjine ndo minmba nane nu kusnanaig: Ndanam sine bukla pitaiwe fuguwig ŋginaig le

²⁹ Yesus nu lafumba nane saniŋgina: Ku-ate yabanam tuku maŋau ta ndo bukla pitaikam kumuŋ. Ndin ande mine ndakate ŋgina.

*Yesus nu nuŋe kumam tuku sanu arna
(Mateus 17.22-23; Lukas 9.43-45)*

³⁰ Kile Yesus nu nuŋe dubiwanu tanjo ndoŋ ma ta kusremba afuŋge nane katese ndaniŋguwaig ŋga Galilea ma tugu make kuerka kinaig.

³¹ Tanjamba nu nuŋe dubiwanu tanjo 12 wam pagu pasa saniŋmba sakina: Ande nu ye Ndindo Katesek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolŋge pilwa le baleyamŋgaig. Baleyuwaig le ye kumi sulumba mara keŋnu mbolŋge ye maŋ tiŋgamŋgit ŋgina.

³² Tanjakina ta nane pasa ta ismba tugunu katese ndanaig sulumba nu kusnawam tuku ta wamdus pitiniŋgina.

*Tanjo ŋgamukŋge ima nu sunjo minit
(Mateus 18.1-5; Lukas 9.46-48)*

³³⁻³⁴ Yesus nane Kaperneum kumba ka ndinŋge nuŋe dubiwanu tanjo nane nanjine nanjine muŋgu tulinŋa ima nane ŋgamukŋge sunjo minam tuku ta saka minnaig. Ka Kaperneumŋge wande ande poŋga Yesus nu nane kusnaniŋgina: Tane ame wam ndinŋge tanjine tanjine muŋgu tulinŋa sakaig ŋgina le nane sanu fugumba maninok minnaig.

³⁵ Tanjanaig le Yesus nu minyoka tanjo 12 ta te yalpe ŋga saniŋgina: Tane ŋgamukŋge ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane ŋakmba tuku kumnemŋge minmba tane tuku piro tanjo minwa ŋgina.

³⁶ Tanjakina sulumba nu kiŋo ande tumba nane ŋgamukŋge te-timba bagailmba saniŋgina:

³⁷ Ande nu ye tuku ŋga idusmba kiŋo tenjen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kuku-lyina nu mata wakeite ŋgina.

*Ande nu ŋgueu kuga ta nu sine tuku gulab
(Lukas 9.49-50)*

³⁸ Kile Yohanus nu Yesus sana: Tum Tanjo, sine tanjo ande ne tuku nyu mbolŋge bukla afu pitaikina le kaŋgermba nu peugen. Nu sine tuku kuasmbi kuga ŋgina le

³⁹ nu lafumba sana: Nu peu ndawap. Ande nu ye tuku nyumbi wam ande kitek sangrinu kate ta nu pitik ndo ye tuku ŋgumnem pasa sake nda.

⁴⁰ Ande nu sine tuku ŋgueu tanjo mine ndakate ta nu sine tuku gulab.

⁴¹ Ye siŋka satinŋamŋgit. Ande nu tane Kristus tuku tanjo ŋga kule tidonu tiŋguwa ta Kuate nu wam ta mata lafunu tam-bimŋgat ŋgina.

*Une tuku piti
(Mateus 18.6-9; Lukas 17.1-2)*

⁴² Yesus nu maŋ saniŋgina: Kiŋo ande tenjen ye tuku son ŋgate le andenŋge didikate le nu ye ŋgumneyate ta tanjo ta ose. Nu kiŋo ta didi ndakina le ambonŋa afuŋge wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur kusmba bukŋginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁴³ Ne tuku wai inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukŋga. Ne wai ndindo ŋak Kuate tugumŋge abo tugu kaŋgera ta maye. Ne wai armba ŋak mina le Kuatenŋge ne tumba bukŋguwa le ne ma ŋayo mbol kaye ta ŋayo. Ma ŋayo ta pa ugmba minmba minamŋgat.

⁴⁴ [Ma ta mbolŋge kuin ŋgarosu nyumba minmba minamŋgaig. Pa ta ugmba minmba minamŋgat.]

⁴⁵ Ne tuku kupe inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukŋga. Ne kupe ndindo ŋak Kuate tugumŋge abo tugu kaŋgera ta maye. Ne kupe armba ŋak mina le Kuatenŋge ne tumba bukŋguwa le ma ŋayo mbol kaye ta ŋayo.

⁴⁶ [Ma ta mbolŋge kuin ŋgarosu nyumba minmba minamŋgaig. Pa ta ugmba minmba minamŋgat.]

⁴⁷ Ne tuku am ande ne unekam tuku didikate ndeta ne am ta gomba buknga. Ne am ndindo njak Kuate kulatkate ma mbol kaye ta maye. Ne am armba njak mina le Kuatenje ne tumba buknguwa le ma njayo mbol kaye ta njayo.

⁴⁸ Ma ta mbolnje kuin ngarosu nyumba minmba minamngaig. Pa ta ugmba minmba minamngat.

⁴⁹ Nane aganjmor kilmba Kuate atraukam tuku sol tumba pisneningig tanjamba ndo Kuate nu pambi tanjo njakmba tuku ngamunggal kule pisne tanjan ningamngat.

⁵⁰ Sol nu aganj mayenu ta kaglinu ku-gawa le sine ame aganjmbi manj wakeibe le kaglinu manj prowamngat? Kumunj kuga. Tane kurauka sol kaglinu minit tanjan mine mayewap sulumba tanjine tanjine ngamunggal mukuk ngan minap ngina.

10

Tango pino munju purkik tuku pasa (Mateus 19.1-12)

¹ Yesus nu ma ta kusremba Yudea ma tugu mbol kina ka Yordan kule sim kina le nane gudommba manj nu te-ngamunaig. Nu nuje manjau dubimba wam pagunimmba minna le

² Farisi tanjo afu nu tagowam tuku pro kusnanaig: Sine sinjine tukul manjau dubimba ande nu piyo nuje pitaiwam kumun e nga kusnanaig le

³ nu ndek nane kusnaningina: Moses nu wam ta tuku ndanjmba kuyarmba wam pagusingina e ngina le

⁴ nane nu sanaig: Moses nu ande nu piyo nuje pitaiwam nga wane ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumun nga sakina nginaig.

⁵ Tanjakinaig le Yesus nu nane saningina: Tane wamdus karennu njak. Ta tuku Moses nu pasa ta kuyarna.

⁶ Abo abo Kuate nu aganj ndende kilemayokkina ta nu tanjo pino ngarosu kise kise wakeikina.

⁷ Ta tuku tanjo nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndonj munju kile-dengja minwaik.

⁸ Nale ngarosu ndindo mayok kanjgaik. Kuyar pasa nu tanjakate. Nale armba mine ndakik. Nale aganj ndindo tanjan minik.

⁹ Kuate nu aganj kilmba ulendinikit ta tanjonje nale pur ndanikuwa nga saningina.

¹⁰ Yesus nu ka wande mbolnje minna le nuje dubiwanu tanjo wam ta tuku nu kusnanaig le

¹¹ nu ndek saningina: Ande nu piyo nuje pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate.

¹² Pino ande tanjo nuje pitaimba tanjo kise tate ta nu tanjo kuayarmba unekate ngina.

Yesus nu kinjo kame nyaro ningina (Mateus 19.13-15; Lukas 18.15-17)

¹³ Nane afu kinjo fonjon kilmba Yesusnje wai nane mbol patikuwa nga pronaig le nuje dubiwanu tanjo tanje nane saningje lika kile-luka minnaig.

¹⁴ Tanjanaig le Yesus nu wam ta kanjgermba palsejna le saningina: Kinjo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kinjo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹⁵ Ye sinjka satingamngit. Nane afu kinjo kame tenen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda ngina.

¹⁶ Tanjakina sulumba nu kinjo kame kilmba bagailningmba wai nane mbol patika nane nyaro ningina.

Tango ande aganj ndende gudommba njak (Mateus 19.16-30; Lukas 18.18-30)

¹⁷ Yesus nu kambim saka ndin prowam bafuna le tanjo ande pinderka pro nu tugumnje dagol tidronga kusnana: Tum Tanjo mayenu, ye ndanji sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le

¹⁸ nu ndek sana: Ndanjam ye mayenu nga sakate. Kuate nu ndo mayenu minit.

¹⁹ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Tango bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Aganj ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Aganj ande yabuka te ndaka. Ina mam nane tuku nyu kurauka minje kumnemnje mina. Tukul kame ta ne kila ngina le

²⁰ tanjo ta ndek nu sana: Tum Tanjo, ye kinjo ndo minen sulumba tukul njakmba ta dubika kile minet ngina.

²¹ Kile Yesus nu tanjo ta kanjer timba nu tuku kume purmba sana: Wam ndindo

ndo ne kumu ndate. Ne ka nane agan ndende piyaniimba ndametiñ kilmba sanzal mbal niñga sulumba ye dubiya. Ne tañawa ta samba mbolñge ne agan ndende magenu ñak minamñgat ñgina le

²² nu pasa ta ismba nu agan ndende sunğomba ñak tukunu nu wamdus piti tumba aiñel pasi kume ñgurnğurka kina.

²³ Nu kina le Yesus nu mbilka nuñe dubiwanu tañgo saniñgina: Agan ndende sunğomba ñak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunğo ñgina le

²⁴ nuñe dubiwanu tañgo nane pasa ta ismba pirerek purkinaig le nu mañ lato saniñgina: Kiño kame, Kuate tuku gageu mayok kambim tuku mañau ta minde bada sunğo.

²⁵ Aganmor sunğo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunğo kuga. Tañgo nu agan ndende sunğomba ñak ta ñgumneniimba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta siñka minde bada sunğo ñyayo ñgina.

²⁶ Tañakina le nane piriri ñayomba sanaig: Yoi. Tañamba ndeta ndañndañmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamñgig ñginaig le

²⁷ nu nane kañgerka saniñgina: Tañgo nane wam te ke fugude ta Kuate nu kumuñ. Nu wam ñakmba kam kumuñ ñgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku ñga siñgine agan ndende ñakmba kusreka ne dubineg ñgina le

²⁹ nu ndek sakina: Ye siñka satingamñgit. Ima nu pasa mayenu idusmba ye tuku ñga nuñe wande, tira kat nuñe, kulim kat nuñe, ina mam kat nuñe, kutu kat nuñe, nuñe kilke agan kame tañañ kusrekate ta

³⁰ nu kilke te mbolñge minit sulumba nu wande, tira kame, kulim kame, ina, kutu kame, kilke ta ñakmba kitek gudommba kilamñgat. Tañawa le afunğe nu ye tuku tañgo ñga piti seramñgaig. Ngumneñga nu kilke kitek mbolñge abo tugu ñak minmba minamñgat.

³¹ Ata. Afu kile tumailamñge minig ta nane ñgumnem kañgaig. Afu ñgumnemñge minig ta nane tumailam kañgaig ñgina.

*Yesus nuñe kumam tuku sanu keñna
(Mateus 20.17-19; Lukas 18.31-34)*

³² Yesus nane ndin dubimba Yerusalem kumbañge nu pitik Yerusalem kambim ñga ambongina. Tañana le nuñe dubinaig mbal nane gagningina le wamdus te-sulunaig le afu nu ñgumnem dubinaig mbal nane kuru-kuruka minnaig.

Kile Yesus nu nane 12 ndo kilmba kileyamokka nu mbolñge mañau prowamñgat ta te-mayokmba saniñgina:

³³ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kañgig. Ka ambeñge ande nu ye Ndindo Katesek Tañgo tumba pris gabat kusem pasa bitekñganu mbal tuku wai mbolñge pilwa le nane ye te-tiyumba kumwa ñga saka kasomok mbal tuku wai mbolñge palmbimñgaig.

³⁴ Pilwaig le nane ye maim maim te-sumba ñguspeyumba ñgusyuyaig sulumba ye baleyamñgaig. Ye kumi sulumba mara keñnu mbolñge mañ abonğa tingamñgit ñgina.

*Yakobus le Yohanus nale sugo minam
tuku sakinaik
(Mateus 20.20-28)*

³⁵ Sebedeus tuku kiño armba Yakobus le Yohanus nale Yesus tugum promba sanaik: Tum Tañgo, sile wam ande ne ka ñga idusmba minek ñginaig le

³⁶ nu ndek nale kusnanikina: Ye ame wam tale mbolñge ki ñgina le

³⁷ nale nu sanaik: Sile ma sika le ne nane kilña sanğri ñak mayok kaye le ande ne tuku ndinamñge ande ñaiñamñge minyokupe ñginaik.

³⁸ Tañakinaik le nu ndek nale sanikina: Tale agan yabañkade ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamñgit ta tale mata kule kaglinu ta nyam kumuñ e? Ko ye kule silikamñgit ta tale mata kule ta silikam kumuñ e ñgina le

³⁹ nale sakinaik: Au. Sile kumuñ ñginaik. Tañakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamñgit ta tale mata nyamñgaik. Ye kule silikamñgit ta tale mata silikamñgaik ta

⁴⁰ ye tuku ndinamñge ko ñaiñamñge afu tañamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Kuate nu tañgo afu madiniñgina

nane ndo ma ta mbolŋge minyokamŋgaig nga sanikina.

⁴¹ Nuŋe dubiwanu taŋgo 10 wam ta is-naig sulumba Yakobus le Yohanus tuku palseŋningina le

⁴² Yesus nu nane te yalpe nga saningina: Kasomok mbal tuku gabat kame nane miŋge karenj ŋaigo ŋak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemŋge minig ta nane mata taŋgo pino nane kukul te-niŋmba matuk kinig.

⁴³ Tane maŋau ta ke ndakap. Tane ŋgamukŋge ima suŋgo minam idusmba kande nu tane ŋakmba tuku piro taŋgo minwa.

⁴⁴ Tane ŋgamukŋge ima kulat taŋgo minam idusmba kande nu tane ŋakmba tuku piro aganj taŋanj minwa.

⁴⁵ Ye Ndindo Katesek Taŋgo ye mata taŋgo pino ye sinzanyuwaig nga pro ndawen. Ye nane sinzaniŋmba yiŋe ŋgarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kile-tidinge niŋgam tuku prowen ŋgina.

*Yesus nu taŋgo am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Lukas 18.35-43)*

⁴⁶ Yesus nuŋe dubiwanu taŋgo afu gudommba ndoŋ Yeriko promba tumbranj ta kusrewam bafunaig le Timeus kiŋo nuŋe Bartimeus* nu am tukulok ndin makembiŋge aganj yabaŋka minna.

⁴⁷ Nasaretnu taŋgo Yesus ilna ta afuŋge nu sanaig le ismba nu ndek wi kuenjka sakina: Yesus, David tuku mbuŋ suŋgo, ne ye sinanu turya ŋgina.

⁴⁸ Nu taŋamba wikina le nane afu gudommba nu maninkuwa nga sawe likinaig ta nu maŋ lato wika sana: David tuku mbuŋ suŋgo, ne ye sinanu turya ŋgina.

⁴⁹ Wika minna le Yesus nu tiŋga saningina: Nu sawap le ye tugum te ilwa ŋgina le nane am tukulok ta sanaig: Ariya. Kile tiŋga kaye. Nu ne wikate ŋginaig le

⁵⁰ nu pastiŋga kuminj kaikanu ta gagulmba bukŋga Yesus tugum kina le

⁵¹ nu ndek sana: Ye ame wam ne mbolŋge ki nga iduste ŋgina le taŋgo am tukulok nu sana: Tum Taŋgo, ye mam-bilam tuku suŋgomba iduset ŋgina le

⁵² nu ndek am tukulok ta sana: Ne kaye. Ne ye tuku sanjri tomba tiŋgate tukunu ne mayekat ŋgina. Taŋaka sana le pitik ndo nu am maraŋga purfena le Yesus dubimba kina.

11

Yesus nu gabat suŋgo taŋanj Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi le Betani tumbranj Olif tabe patumba Yesus nu nuŋe dubiwanu taŋgo armba sanikina:

² Tale tumbranj si kumba bitekŋga doŋki fat ande pannaig le tiŋ minit afuŋge muskilnu mbolŋge minyo ndakinaig ta tale kaŋgeramŋgaik. Kaŋgermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap.

³ Ande nu tale ndaŋam taŋawik nga kusnatikuwa kande tale nu sawap: Suŋgo nu doŋki te piro ŋak. Piro kugawa le sile pitik ndo tumba luka te prowamkik nga sawap ŋgina.

⁴ Taŋaka nu nale kukulnikina le nale kinaik ka doŋki fat wande malaŋga tugumŋge pannaig le ndinŋge tiŋ minna le kaŋgermaik. Nale muli kuklimba minnaik le

⁵ afu tugum taŋge nale kusnanikinaig: Tale ndaŋam doŋki fat ta muli kukliwik ŋginaig le

⁶ Yesus nale wam pagukina taŋamba saninginaik le nane ndek sakinaig: Ta maye tumba kape ŋginaig.

⁷ Nale doŋki fat ta tumba Yesus tugum promba nakile tawi afu kilmba doŋki muskil mbolŋge farnaik le Yesus nu poŋga minyokina.

⁸ Taŋana le nane gudommba nanjine kuminj kilmba ndinŋge farniŋmba afu ail wainu wane magenu ŋak duŋeŋge kugerkinaig tuku ta kilmba pro ndinŋge farniŋge likinaig.

⁹ Taŋamba nane afu Yesus tuku tumailamŋge afu ŋgumnemŋge nane kumbaŋge wikaraumba sakinaig:

Sine Kuate tuku nyu te-duŋgube o. Taŋgo te Suŋgo tuku nyu mbolŋge prote.

* **10:46:** Bar pasa ta tugunu Kiŋo

Nu Sunjonje nyaro tuwa o.

¹⁰ Nu sinjine mbun David tuku ma mbolnje nuje gageu kulatkamngat.

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o nginaig.

Mune 118.26

¹¹ Yesus nu tanjamba Yerusalem prona sulumba nu kusem wande sunjo sinam kumba tanje nu mbilmbilka aganj ndende njakmba kanjerkina. Tanjamba ki butungina le nu tanjo 12 ta kilmba luka Betani kinaig.

Yesus nu ail ande taprana

(Mateus 21.18-19)

¹² Mafena le nane Betani kusremba kinaig ka ndinje Yesus nu gubana.

¹³ Nu maskenje fik ail ande kanjerna ta wanenu gudommba njak le nu alonu mambilam kina ta alowam tuku ait kuga tukunu wanenu ndo kanjerkina.

¹⁴ Tanjamba nu ndek fik ail ta sana: Ne manj alowe nda. Afu ne tuku alonu manj nye nda ngina. Tanjakina ta nu dubiwanu tanjo mata pasa ta isnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande wakeina

(Mateus 21.12-17; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹⁵ Kile nane Yerusalem pronaig sulumba Yesus nu kusem wande sunjo sinam kumba ka kawan tanje afu aganj ndende piya ninginaig afu piyaninmba kilnaig ta nane njakmba kogronka pitaikina. Tanjamba nu ndametinj munju walka minnaig mbal nane tuku mbain kilmba kile-panka umanj kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-pankina sulumba

¹⁶ nane aganj kilmba kusem wande sinam sinam ndin tananj dubimba kinaig ta peuningina sulumba

¹⁷ nu nane wam paguka saningina: Kuyar pasa nu tenenmba sakate: Ye tuku wande ta kilke mbol mbal njakmba ye mbarinyam tuku wande ngate. Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tananj pilig ngina.

¹⁸ Tanjo pino njakmba nu tuku tum pasa tuku pirerek purka saka minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknganu mbal nane Yesus nu wam kina ta ismba nu tuku kuru-kuruka nu balewam tuku ndin soti-naig.

¹⁹ Furirna le Yesus nane tumbran sunjo ta kusremba kinaig.

Yesus nu yabanjam tuku tumningina

(Mateus 21.20-22)

²⁰ Mafena le maratukuk nane luka kumba fik ail ta liwam bafumba kanjernaig ta karenga sumbailnu turmba kumna.

²¹ Kile Petrus nu Yesus pasa sakina ta idusmba nu sana: Tum Tanjo, ai si. Kubele ail taprana si kummba karengina ngina le

²² nu ndek nane saningina: Tane Kuate tuku sanjri tomba tingap.

²³ Ye tane satinjet. Ande nu Kuate yabanmba wamdus tero ndaka wam ta sinja mayok kangat nga idusmba nu tabe si samba ne goka tinga yu buto sinam kaye nga sawa ta nu tanjawamngat.

²⁴ Ta tuku ye satinjet. Ne Kuate yabanmba ye sinja wam ta tamngit nga idusa ta ne tamngat.

²⁵ Ne Kuate yabanmba minit ta ande ne mbolnje mbar te ne gilainga. Ne tanjawa ta ne tuku Mam samba mbolnje minit nu mata ne tuku mbar sauka gilaingamngat.

²⁶ [Ne ande tuku mbar gilai ndanga ta ne tuku Mam samba mbolnje minit nu ne tuku mbar mata gilainge nda ngina.]

Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Mateus 21.23-27; Lukas 20.1-8)

²⁷ Nane manj mbumba Yerusalem kinaig sulumba Yesus nu kusem wande sinamnje kine promba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknganu afu Israel mage mage nane njakmba pro nu kusnanaig:

²⁸ Imanje ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sanjri tinmba kukulnina nga kusnanaig le

²⁹ nu ndek saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le lafuwap ta imanje wam kame te kam tuku kukulyina ta ye tane kila satinjamngit.

³⁰ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenje e ko tanjonje ta tane ye sayap ngina.

³¹ Tanjakina le nane ka kasomnje nanjine nanjine munju kusnanga sakinaig: Sine ndanjamba sabe. Sine Kuatenje nga sabe ta ndanjam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

³² Ko sine tanjonje ngube ta mata kumuŋ kuga nginaig.

Tango ŋakmba Yohanus nu siŋka Kuate tuku tuan tanjo ande nga saka minnaig le gabat mbal nane tanjo pino tuku kuru-kurukinaig.

³³ Ta tuku nane Yesus sanaig: Iyo sine gi-lai nginaig le Yesus nu ndek nane saningina: Ata. Ye mata imanje sayina le wam kame ke liket te satinje nda ngina.

12

*Piro tanjo ŋaigonu tuku yaba pasa
(Mateus 21.33-46; Lukas 20.9-19)*

¹ Yesus nu yaba pasambi wam afu saningina sulumba sakina: Tanjo ande nu grep piro nguka fondembi kormba nu grep firfirmba kulenu kilam tuku nguruŋ wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuennu o mbolok pilna. Piro ŋakmba denpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tinja kilke kise mbol kina.

² Ait kumuŋgina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tanjo ande kukulna le piro mbal tugum kina.

³ Ka prona le nane nu biye timba paninta pitainaig le nu ake luka kina.

⁴ Tanjana le piro miro tanjo nu man tanjo ande kukulna le nane nu gabat mbolnje kat buromba ŋayo silinaig.

⁵ Nu man tanjo inum kukulna le nane nu tumba balenaig. Tanjamba tanjamba nu nane gudommba kukulnje likina le nane afu pani farmba afu bale farnaig.

⁶ Kile tanjo ndindo ndo piro miro tanjo ndon minna. Tango ta nuje kiŋo. Nu kiŋo ta tuku kume purmba minna. Ngumne tukulmba nu kiŋo ta kukulna sulumba sakina: Nane nu kanjermba ye tuku kiŋo nga mapewamngaig nga kukulna le kina.

⁷ Nu kumba piro mbal tugum prona le kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku agan ndende kilam tuku nyu ŋak. Sine nu balebe sulumba piro te siŋgine tube nginaig.

⁸ Tanjaka nane nu biye timba balenaig sulumba mindesin tumba buknginaig le kilim kina.

⁹ Tane ndanmba idusde. Grep piro miro tanjo nu ndanmngat? Nu pro piro mbal ta

bale farmba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat.

¹⁰ Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e?

Ndame sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame ŋakmba nu mbolnje sanjri tinjade.

¹¹ Sunjo nunje wam ta kina le sine kanjermba pirerek purka gare toreg ngina. *Mune 118.22*

¹² Gabat mbal nane yaba pasa ta ismba Yesus nu nane tuku sakina ta katesemba nu biye tiwam tuku ta nane tanjo pino tuku kuru-kuruka nu kusremba kinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig

(Mateus 22.15-22; Lukas 20.20-26)

¹³ Kile gabat kamenge Farisi tanjo Herodus dubiwanu tanjo afu kukulninginaig le Yesus tagowaig le nu pasa ande mbarwa le nu biye tiwam tuku kinaig.

¹⁴ Nane pro nu sanaig: Tum Tango, ne tanjo tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tanjo nyu ŋak tuku kuru ndakate. Ne tanjo ŋakmba Kuate tuku manau dubikam tuku tumsingit. Ne sine sasinga. Sine Zu mbal siŋgine tukul manau dubimba Rom tuku gabat Sesar takis tambim kumuŋ e? Sine takis patikube e ko mbulbe nga sanaig le

¹⁵ Yesus nu nane tuku yabri pasa katesemba saningina: Ndanam tane ye tagoyade? Ndametin ande tumba pro ye tumyap le kanjeri ngina.

¹⁶ Tanjakina le nane ndametin ande tumba nu tumnaig le nu ndek kusnaningina: Ndametin te mbolnje ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sesar tuku nginaig.

¹⁷ Tanjakinaig le Yesus nu ndek tenjemba saningina: Ata. Tane gabat sunjo Sesar kumnemnge minig. Nu tambim tuku agan sakate ta nu tape. Kuate agan tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina le nane pasa ta ismba pirerek purkinaig.

*Kummba man abongam tuku pasa
(Mateus 22.23-33; Lukas 20.27-40)*

18 Kile Sadusi tanjo afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane tanjo kummba manj tinje nda nga idusmba minig tuku. Nane pro Yesus kusnanaig:

19 Tum Tanjo, Mosesnge tenjenmba kuyarna: Tanjo ande kummba pino kuembol kiño kugatok kusrewa le maib nuñenge pino ta tumba aba nuñe tuku kiño te-pilwa nga kuyarna.

20 Ariya. Mambo kat nuñe ndon nane 7 minnaig. Aba nanjine pino ande tina sulumba minna ma ma kiño kugatok kumna.

21 Kumna le maib nuñe nu dubiknu pino ta tina. Nu tumba minna ma ma nu mata kiño kugatok kumna le maib nuñe kenju mata tanjana.

22 Tanjamba tanjamba nane 7 pino ndui ta ndo tumba kiño kugatok kume farnaig. Ngumnenga pino kuembol nu mata kumna.

23 Ata. Ne kumanu mbal tinjamngai nga sakate ta tanjo 7 ngamuknge nu ima tuku pino minamngat e? Tanjo 7 ta pino ndui ta ndo tinaig nginaig.

24 Tanjakinaig le nu nane saningina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sangri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde.

25 Nane kumanu mbal abonga tinja Kuate tuku enel suk minamngai. Nane mungu kile nda.

26 Kumanu mbal manj tinje nda nga idusmba sakade ta Moses tuku wam kube mbolnge ail fudinndo pa bulu jak wam ta tuku tane bur ndakade e? Kuate nu Moses tenjenmba sana: Ye Abraham Isak Yakob ye nane tuku Mbara Sunjo minet ngina.

27 Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo jak minig mbal tuku Mbara. Ta tuku tane kumanu mbal kummba manj tinje nda nga sakade ta tane sinja wamdus mbarde.

*Tukul pasa sangrinu
(Mateus 22.34-40; Lukas 10.25-28)*

28 Nane Yesus ndon kualeyauka minnaig le kusem pasa biteknganu tanjo ande pro nu nane tuku pasa lafu mayete nga nu mata Yesus kusnana: Tukul ndan tukul jakmba lininganu minit ngina le

29 nu ndek sakina: Tukul nu mbolnge minit ta tenjenmba sakate. Israel mbal tane ise mayewap. Singine Kuate nu Mbara Ndindo. Ande mine ndakate.

30 Tangine Sunjo Kuate tane nu tuku kume purmba tangine ngamunggal abo guwa wamdus sangri ta jakmba nu tape nga sakate.

31 Tukul ande nu dubiknu tenjenmba sakate. Tane tangine ngarusu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngate. Tukul pasa armba ta tukul pasa jakmba lininganu minik ngina.

32 Tanjakina le kusem pasa biteknganu tanjo nu Yesus sana: Tum Tanjo, ne kumumbi sakate. Kuate ndo Mbara. Ande mine ndakate.

33 Ima nu Kuate tuku kume purmba nuñe ngamunggal wamdus sangri ta jakmba nu tuwit sulumba nuñe ngarusu tuku kume purte tanjamba ndo nuñe tugumnge minig mbal tuku kume purwa ta nu manjau mayete. Manjau ar tanje aganjmor kilmba bale farmba atraukade manjau ta liningit ngina.

34 Tanjakina le Yesus nu tanjo te wamdus te-mayemba pasa kumumbi lafuwat nga nu sana: Ne Kuate tuku gageu inum mayok kambim bafute ngina. Tanjakina le nane Yesus kusnawam tuku kuru-kuruka manj kusna ndanaig.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaningina
(Mateus 22.41-46; Lukas 20.41-44)*

35 Yesus nu kusem wande sunjo sinamnge wam paguka nane saningina: Ndanjam kusem pasa biteknganu mbal nane Kuatenge madina tanjo Kristus nu David tuku mbun nga sakade?

36 Tukul Guwanje David wamdus tuna le nu tenjenmba sakina:

Sunjo Kuatenge ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam tenje sangri jak minyak mina le ma ma yenje ne tuku ngueu mbal kilmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

37 David nu tanjamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sunjo ngina. Ata. Nu David tuku mbun ndo e ko nu David tuku Sunjo ngina.

*Israel gabat kame tuku manau
(Mateus 23.1-36; Lukas 20.45-47)*

Mangur sungo ta nane Yesus tuku pasa isam tuku nzaliningina le

³⁸ nu wam afu tumningmba saningina: Kusem pasa biteknganu mbal tuku manau rironkap. Nane tawi kugennu silika likam nzaliningit. Nane maket mbolnge lika tango nane sugo nga kaiyeninguwaig nga kilba pilig.

³⁹ Kusem wandeknge pagumba nye sungo mbolnge nane mbili tumailamnge minyokam nzaliningit.

⁴⁰ Nane pino kuembol kame tuku agan ndende didika kile-suluwe ningig. Nane nangine manau nayonu ta yabukam tuku tango am mbolnge Kuate yaban kuende. Ta tuku nane pa lato tamngaig ngina.

*Pino kuembol ande nuje ndametinj Kuate tuna
(Lukas 21.1-4)*

⁴¹ Yesus nu kusem wande sinamnge ndametinj patikam tuku ma ta tumail tumba minyoka nane ndametinj pankinaig le kangerka minna. Nane agan ndende sungomba jak mbal ndametinj sugokanu pankinaig le

⁴² kile pino kuembol ande agan ndende kugatok promba nuje toea armba ndo kilmba pro patikina le

⁴³ Yesus ndek nuje dubiwanu tango wikina sulumba saningina: Ye sinka satinget. Pino kuembol te agan ndende kugatok ta nu ndametinj fudinndo patikat ta nane afu pankaig ta liringat.

⁴⁴ Ta ndanam? Nane ndametinj gudommba jak ta afu ndo patikaig ta pino kuembol te nu agan ndende kugatok nuje ndametinj jakmba panke suluwat. Nu nyamagan piyawam tuku ande mata mine ndakate ngina.

13

*Yesus nu kusem wande nayongam tuku sakina
(Mateus 24.1-2; Lukas 21.5-6)*

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sungo ta kusrewam bafuna le nuje dubiwanu tango andenje nu sana: Tum Tano, ai te.

Kusem wande te tuku wande kame magenu ndo. Nane ndame magenumbi patike likinaig ngina le

² nu ndek sana: Ne wande sugo jakmba kangerkate te ngumnenga ndame jakmba munju sailka mine nda. Afunge sambrininguwaig le jakmba kutusewamngaig ngina.

*Kilke tugu kugawam tuku pasa
(Mateus 24.3-44; Lukas 21.7-36)*

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu kusem wande tumail tumba minyok minna le Petrus Yakobus Yohanus Andreus nanenge ndo promba Yesus kusanais:

⁴ Ne kusem wande nayongamngat nga sasingat ta ginu mara prowamngat. Sine ame agan kangermba ait ta buk patukate nga idusmba katesewamngig nginaig le

⁵ nu pasa tugu pilmba nane wam paguningina: Tane riron mayewap. Afu pro tane yabritinjbeaig.

⁶ Nane afu ye tuku nyu tumba ye Kuatenge madiyina tango nga gudommba didikuwaig le ndenungaig.

⁷ Tane kame sugo maskenngge mayok kuwaig le pasa ismba ko tangine tugumnge kame zigna ande ismba tane wamdus fulil ndakap. Wam kame ta sinka prowe likamngaig ta kugawam tuku ait kile.

⁸ Kilke ande tinga kilke kise ndon kame buwamngaik. Gabat ande nuje gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndon kame buwamngaig. Ma yimyam mbolnge mumni guba prowe likamngaig. Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku ngaro rar tate tajan prowamngaig.

⁹ Tane tangine riron mayewap. Afunge tane kilmba pasa mbolnge kile-tidinguwaig le afu nangine kusem wandeknge tane pani faramngaig. Afu tane kilmba ka gabat sugo sugo nyu sugo jak mbal tugumnge kile-tidinguwaig le tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le nane ye tuku nyu isamngaig.

¹⁰ Pasa mayenu kilke tugu jakmba mbolnge kukliwap le ndo kugawam tuku ait prowamngat.

¹¹ Nane tanamba tane kilmba pasa mbolnge patika mbal sugo wai mbolnge

patikuwaig le wamdus fulilka ndanmba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam tuku ait mbolnge tane tuku wamdus sinamnge pasa afu mayok kanngaig ta ndo sakap. Tukul Guwa nu wamdus tinnguwa le pasa sakamngaig. Tangine wamdusmbi kuga.

12 Ait ta mbolnge ande nuje tira nuje kasurmba kumam tuku ngeu mbal tuku wai mbolnge palmbimngat. Tango nu nuje kiyo mbolnge mata tanawamngat. Kiyo kame nane ina mam kat nangine kumwaig nga nane pasa mbolnge patikamngaig.

13 Tane ye tuku tango tukunu nane njakmba tane kasurtingamngaig. Ande nu ye kusre ndayumba minmba ma ma kumwa ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tambimngat.

14 Ngumnennga ande nu nule parak tukul ma mbolnge mayok ka tukul kuerka kutur tambimngat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdus pulutinguwa). Wam ta mayok kuwa le kanjermba kame sungo prote nga Yudea mbal nane kua ka tabe ponnguwaig.

15 Ande nu wande kawanngge minmba kande nu pitik kua kumba wandekngge aganj kilam idus ndawa.

16 Ande nu piro mbolnge minmba kande luka nuje tawi tam idus ndawa.

17 Ait ta mbolnge pino fungulok pino kiyo dabro amo nyanu njak ose. Nane piti sungo kanjeramngaig.

18 Tane Kuate yabanap le murke ait mbolnge manau ta pro ndawa.

19 Ait ta mbolnge piti sungo pasa njak prowamngat. Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina ait mbolnge ka kile ait te mbolnge mata piti afu tananj kanjer ndakeg. Ngumnennga mata piti tananj ande prowe nda.

20 Kuate nu nuje kilam tuku madiningina mbal idusniimba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti prowamngat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le tango njakmba ngisike sulude kande.

21 Ande nu tane satinmba kanjera Kristus Kuatenge madina tango minit te ko nu minit si nguwa kande nu tuku pasa ise ndakap.

22 Yabri tango prowaig sulumba afu ye Kristus ngumba afu ye Kuate tuku tuan tango ngamngaig. Nane Kuatenge madiningina mbal yabrinimba didikube nga nane wam kitek sangrinu ke likamngaig.

23 Tane mambilmba rironka minap. Wam kame ta prowamngaig. Ta tuku ye tane wam pagutinget.

24 Sina manzer ait sungo ta kugawa le ki mukumba dabunungat. Tambun mata bulunge nda.

25 Samba tuku sanjri njakmba pirpurka buru-burukuwaig le mbai njakmba samba mbolnge guroromba ndeke lika minamngaig.

26 Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tango ye sanjri sungo kilna njak gau sinamnge prowi le nane ye kanjeryamngaig.

27 Ye ndeka enel kame kukulningi le kilke tugu njakmba mbolnge Kuate nuje madiningina mbal kile-manjurkamngaig.

28 Tane fik ail kanjerap. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kanjerka katesemba sakade: Ki ait patukate ngade.

29 Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimngaig.

30 Ye sinka satinngamngit. Ait te mbolnge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamngaig.

31 Kilke tugu samba tugu ngisikamngaig. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

32 Ginu mara ki kanum ndanj ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolnge enel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kiyo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit.

33 Ait ta ginu mayok kanjat ta tane gilai tukunu tane rironka mambilmba minap.

34 Wam ta yaba pasa te suk. Tango sungo ande ma ande kambim nga nuje piro mbal piro walmba ande wande kulatkam tuku pilmba sate: Ye mambilmba tairnga mina ngate.

35 Wande miro tango ginu mara prowamngat ta tane gilai. Furiram e ko furir ngamu e ko teg kaglinu ulwa le ko maratukuk ta tane gilai tukunu mambilmba tairnga minap.

³⁶ Tane idus ndamba minap le nu pitik ndo pro kanđerikikat.

³⁷ Ye tane satinjet pasa te tanjamba ndo nane njakmba saninjet. Tane mambilmba minap ngina.

14

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Mateus 26.1-5; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Pagumba nye sunjo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ki ait armba minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal ndonj kuirkuirka Yesus biye timba balewam tuku ndin sotinaig sulumba

² sakinaig: Sine pagumba nye tuku manjur sunjo sinamnje nu biye tibe ta njayo. Kame zigna sunjo mayok kakat nginaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolnje gurenj kutuna

(Mateus 26.6-13; Yohanus 12.1-8)

³ Betaninje Yesus nu tanjo ande buk ngirnger njak nyunu Simon nu tuku wandejnje isukusmba minna. Nu isukusmba minna le pino ande ndame botol gurenj mundur mayenu njak piyanu o mbolnje ta tumba Yesus tugum promba botol ndumor ngurmba nu tuku gabat mbolnje gurenj ta kutuna.

⁴ Kutuna le nane afu wam ta kanđermba palsejningina le nanjine nanjine sakinaig: Ndanam saka gurenj mayenu ake kutuwat a.

⁵ Nu gurenj ta tumba piyana kande nu ndametinj soj 30 limba kilna le sine sanzal mbal turkeg kande nginaig.

Nane tanjamba pino ta tumba sawe likinaig le

⁶ Yesus nu ndek nane saningina: Tane mbulap. Ndanam tane pino te piti serde. Nu ye mbolnje wam mayete.

⁷ Sanzal mbal mara mara tane ngamuknje minamnjaig. Tane nane turkam idusmba ndeta turkam kumunj. Ye tane ndonj ait kuennu mine nda.

⁸ Pino te nu ye mbolnje nuje manjau kumumba gurenj mayenu te ye pisneyat. Nu ye ngunu tuku ngarosu wakeiyat.

⁹ Ye sinjka satinjamngit. Kilke tugu njakmba mbolnje nane pasa mayenu kuklimba nu

wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamnjaig ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo (Mateus 26.14-16; Lukas 22.3-6)

¹⁰ Kile nu dubiwanu tanjo 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu Yesus tumba pris gabat mbal wai mbolnje palmbim nga nane sota kina le

¹¹ nane nu tuku pasa ismba gare tumba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sanaig. Sanaig le Yudas nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnje palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus dubiwanu tanjo armba Pasowa kuanekinaik

(Mateus 26.17-25; Lukas 22.7-13; 22.21-23; Yohanus 13.21-30)

¹² Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonganu mbolnje Zu mbal nane sipsip fat bale farmba nyanu. Ait ta pronale nuje dubiwanu tanjo ndek Yesus kusnanaig: Sine aninje ne ndonj Pasowa nyam tuku ka kuanekube nginaig le

¹³ nu ndek nuje dubiwanu tanjo armba sanikina: Tale tumbran sunjo mbol kape. Kumba ka prowap le tanjo ande waim kule njak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape.

¹⁴ Nu kumba wande pongamngat ta tale wande ta tuku miro tanjo tenjemba sawap: Tum Tanjonje sakat nu nuje dubiwanu tanjo ndonj wande rum ndanj mbolnje Pasowa nyamngig nga sawap.

¹⁵ Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnje aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnje sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹⁶ Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo ar ta tumbran sunjo mbol kinaik ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nale Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manj luka kinaik.

¹⁷ Furirna le Yesus nu tanjo 12 ta kilmba kumba ka kuanekinaik wande ta ponginaig.

¹⁸ Ka tanje nane isukusmba minmba Yesus nu sakina: Ye sinjka satinjamngit. Tane ngamuknje ande ye ndonj isukusit te nu ye tuku kupet minit ngina.

19 Tanjakina le nane wamdus njaigonja ndui ndui nu kusnanaig: i ... Ne yenje nga iduste e nginaig le

20 nu ndek nane saningina: Ande tane 12 ngamuknge nu ye ndon nza tuma bret kule pak mbilmba nyate ta not.

21 Ye Ndindo Katesek Tango ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta ande nu ye tumba nane wai mbolnge palmbimngat ta ose. Nu piti sungo tamngat. Ina nunenge te pile ndakina kande maye kande ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manau temayokna

(Mateus 26.26-30; Lukas 22.14-20; 1 Korin 11.23-25)

22 Nane isukusmba minmba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nune dubiwanu tango ninmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yinje ngarusu ngina.

23 Tanjamba nu grep kule murko njak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba ningina le yaimba nyinaig.

24 Tanjanaig le nu ndek saningina: Te yinje ndare. Ndare ta mbolnge pasa kitek Kuate nu tango ndon o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye nane gudommba tuku nga ye yinje ndare kutuwamngit.

25 Ye sinjka satinget. Ye manj grep kule tenen nye ndaki ma ma Kuate kulatkate ma mbolnge ye grep kule kitek nyamngit ngina.

26 Tanjaka denpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tinja Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusnge nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Mateus 26.31-35; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

27 Kumbange Yesus nu nane saningina: Tane njakmba kua ka ye kusreyamngaig. Kuyar pasa tenenmba sakate. Kuatenge sipsip kulat tango balewa le sipsip pururumba sili-siliwamngaig nga sakate.

28 Ye kummba manj tinji sulumba ye ambonga Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumnenngamngaig nga saningina.

29 Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Nane njakmba kua ka ne kusrenuwaig ta ye ndo ne kusrene nda ngina le

30 nu Petrus sana: Ye sinjka ne sanamngit. Furir te mbolnge teg witiwam ar ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat ngina.

31 Tanjaka sana le Petrus nu sangri tinja sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinjka ne tuku nyu yabuke nda ngina le nune dubinaig mbal njakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

Yesus nu Kuate ndon pasatina

(Mateus 26.36-46; Lukas 22.39-46)

32 Nane ma ande nyunu Getsemani pron-aig sulumba nu nune dubiwanu tango saningina: Tane tenge minap. Ye ka sinje Kuate yabanamngit ngina.

33 Tanjaka nu Petrus Yakobus Yohanus nane kenj ta kilmba kina ka tanje nu ngamungal piti sungo kamusmba wamdus fagkina le isu sangri kugana.

34 Tanjamba nu nane saningina: Ye wamdus njayonga piti sungo ye toyate le kamuset. Tane tenge mambilmba minap ngina.

35 Tanjamba saka nu dirdirka kumba ngurngurka ndek truk ka piti ta nu laipam kumu e nga nu Kuate yabanmba sakina:

36 O Mam ne wam njakmba kam kumu. Kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nane nzali ndo dubiwa ngina.

37 Tanjamba nu luka ka nane kanjerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Simon, ne kinyit e? Ne ait fagnu te mambilmba minam kuga e?

38 Satan tuku tago tane mbol prowikat. Abo minmba yabanmba minap. Tanjine ngamungal Kuate yabanam tuku idusde ta ngarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

39 Tanjamba sake denpurmba nu luka kina ka pasa ndui ta ndo manj yabanmba sakina.

40 Tanjamba nu manj luka prona ta nane ginyumnge am piti patikinaig le kinymba minnaig le kanjerkina le nane piririmba ame pasa lafube o nga wam pile paskinaig.

41 Yesus nu manj kumba ka yaban kenja sulumba promba manj kusnaningina: Kile mata mabta kinymba minig e? Kile kumu ngat. Ait buk prowat. Andenge ye Ndindo Katesek Tango tumba une njak mbal tuku wai mbolnge palmbim tuku bafute.

⁴² Ai si. Ye tuku kupet tanjo prote. Tane tinjap le sine nane tugum si kab ngina.

Yudas nane Yesus biye tinaig
(*Mateus 26.47-56; Lukas 22.47-53; Yohanus 18.1-12*)

⁴³ Nu tanjamba pasata minna le tanjo 12 ta tuku ande Yudas nu tanjo gudommba kame bagi sibugi kilmba nak pronaig. Pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal Israel mage nanenge tanjamba kukulninginaig le pronaig.

⁴⁴ Yesus tuku kupet tanjo nu nane kila palmbim tuku buk tenemba wam paguningina: Ye ka ande mumuwi ndeta not. Tanjo ta biye timba tumba kape ngina.

⁴⁵ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tanjo kaiye ngina sulumba mumuna le

⁴⁶ nane pro Yesus biyamba biye denaig.

⁴⁷ Ande nu tugumnge minna tanje nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu pike welna.

⁴⁸ Tanjana le Yesus nu nane saningina: Ndanam saka tane ye kuayar tanjo tanjan bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode.

⁴⁹ Ye mara mindek tane ngamuknge kusem wande sunjo sinamnge tanjo pino wam paguka minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kuate tuku kuyar pasa kumumba mayok kuwa ngina.

⁵⁰ Tanjakina le nu dubinaig tanjo nakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig le

⁵¹ tanjo mbanzo ande nu tawi kaukauk ndindo tinjamba Yesus dubimba kina le nane ndek nu biye tinaig.

⁵² Biye tinaig le nu mbil bunja tawi gagulmba kusremba wagek kua kina.

Nane Yesus tumba gabat mbal tugum kinaig

(*Mateus 26.57-68; Lukas 22.54-55,63-71; Yohanus 18.13-14,19-24*)

⁵³ Kile nane Yesus tumba pris gabat sunjo tugum kinaig. Pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknjanu mbal nane nakmba buk pro tanje manjurkinaig.

⁵⁴ Petrus nu maskenngge Yesus dubimba kina ka pris gabat sunjo tuku fonde sinam kumba ka wande mab tanje nu kame mbal ndon pa likmba minnaig.

⁵⁵ Pris gabat mbal Israel pasa pilewanu sugo nakmba Yesus balewam tuku pasa gabat ande sotete pisennginaig le

⁵⁶ nane gudommba yabri pasa tumba Yesus mbaranu nginaig ta pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁵⁷ Kile nane afu tinja nu mbolnge pasa pilmba yabri pasa tenemba sakinaig:

⁵⁸ Nu tenemba sakina le isgen. Kusem wande sunjo tanjo waimbi pilnaig te ye sambriwi sulumba mara kenmba mbolnge kise ande waimbi pile ndakanu ta palm-bimngit nga sakina le isgen nginaig ta

⁵⁹ pasa ta mbolnge mata pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁶⁰ Kile pris gabat sunjo nu nane ngamuknge tinja Yesus kusnana: Nane ne mbaranu nga sakade te ne ndanmba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ngina ta

⁶¹ nu pasa ande sa ndaka minje tukulmba maninok minna le pris gabat sunjo nu man Yesus kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kinjo e ngina le

⁶² nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sangri Nayo nu tuku ndinamnge minyak mini sulumba gau mbolnge ndeki le tane ye kangeryamngaig ngina.

⁶³ Tanjakina le pris gabat sunjo pasa ta ismba palsejna le nu ndek nuje tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda.

⁶⁴ Tane nu Kuate tuku nyu njayo silite pasa te ismba tane ndanmba idusde ngina le nane nakmba sakinaig: Nu tanjo njayonu. Nu kumwa nginaig.

⁶⁵ Kile nane afu tinja ka Yesus nguspemba amnu songa waimbi katmba sanaig: Imanje ne katnate e? Ne tuan tanjo ndeta nyun ta le sine isbe nginaig. Tanjakinaig le polis kamenje mata nu tumba katnaig.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(*Mateus 26.69-75; Lukas 22.56-62; Yohanus 18.15-18,25-27*)

⁶⁶ Petrus nu wande mab tanje minna le pris gabat sunjo tuku piro pino ande promba

⁶⁷ Petrus pa likmba minna le nu kanger timba sana: Ne mata Nasaretnu tanjo Yesus ndon minna tuku ngina.

⁶⁸ Tanjakina le nu ndek Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye nginnganket ngina sulumba nu tinnga kilim ka malanga tugum tanje minna le teg ande witina.

⁶⁹ Kile piro pino ta man pro nu kanjermba nu tugumnge minnaig mbal saningina: Tango te mata nu tuku tanjo ande ngina le

⁷⁰ nu man Yesus tuku nyu yabukina. Tanjamba minmba man tanjo afu Petrus tugumnge minnaig ta nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanjo ande. Ne Galileanu nginaig le

⁷¹ nu nune mironj nune ngaro tapramba sakina: Tane tanjo sakade ta ye sinjka gilai ngina.

⁷² Tanjakina le pitik ndo teg witiwam arna le Petrus Yesusnge pasa sana ta nu idusna: Teg witiwam ar ndawa le ne ambonga ye tuku nyu yabukam kenamngat nga sakina. Nu pasa ta idusmba malmbi njayona.

15

*Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig
(Mateus 27.1-2; Lukas 23.1-5; Yohanus 18.28-38)*

¹ Maratukuk tinnga pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknaganu mbal pasa pilewanu sugo njakmba pitik ndo pro manjurka pasa wakeimba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunjo Pilatus tuku wai mbolnje pilnaig.

² Tanjanaig le Pilatus ndek nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

³ Kile pris gabat mbal nane pasa gustomba kilmba Yesus mbolnje patika nu mbaranu nga sanaig le

⁴ Pilatus nu man kusnana: Ai te. Ne mbar gustomba kanu sakade ta ne pasa kugatok e? Ne nane tuku pasa ande lafuwe nda e ngina.

⁵ Pilatus nu tanjamba kusnana kande Yesus nu pasa ande lafu ndana le nu pirerek purkina.

*Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina
(Mateus 27.15-26; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)*

⁶ Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnje nane Zu mbal Pilatus tugum kumba mulin kilanu tanjo ande paska tam tuku yabananu le nu paska ninganu.

⁷ Ait ta mbolnje tanjo afu nane gabat kame ndonj kame bumba ande balenaig le nane kilmba muli wandeknje patikinaig le minnaig. Nane tuku ande Barabas.

⁸ Kile Zu mbal gustomba pro Pilatus tugumnge manjurka sanaig: Ne wam kate tanjamba kile mulin kilanu tanjo ande paska sinja nginaig.

⁹⁻¹⁰ Tango njakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolnje pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaningina: Tane ye Zu mbal tuku gabat sunjo te paska tinji nga idusde e ngina le

¹¹ pris gabat mbal ndek tanjo pino siseninjmba wam pagukinaig le Barabas te-luka tam tuku Pilatus sanaig.

¹² Tanjakinaig le Pilatus nu man saningina: Ye Barabas paski sulumba tane Zu mbal tuku gabat sunjo ngade tanjo te ye nu ndanj nga idusde ngina le

¹³ nane lafumba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nginaig.

¹⁴ Pilatus nu man lato sakina: Ndanjam. Nu ame wam mbarna ngina le nane man sunjomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nga sakinaig.

¹⁵ Tanjakinaig le Pilatus nu manjurkinaig mbal ta gareninguwa nga Barabas paska tumba Zu mbal ningina sulumba kame mbal saningina le Yesus tumba muli karennumbi ngusnaig. Ngusmba tumba ail kazrai mbolnje pilwaig nga saningina.

Kame mbal nane Yesus tumba njayo sili-naig

(Mateus 27.27-31; Yohanus 19.2-3)

¹⁶ Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sunjo ngirpem tanje pilmba kame tanjo njakmba wikinaig le pro manjurkinaig.

¹⁷ Nane tawi gurgur mindepiye mayenu tumba Yesus kai tumba muli nzapo njak pirka gabat kainaig.

¹⁸ Tanjanaig sulumba nane ndek nu nzu-milmba gabat sunjo mbolnje manjau kade

tañamba sanaig; Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nginaig.

¹⁹ Tañamba nane ndek didombi gabatnu katmba nguspemba nu tugumnge dagol tidronginaig.

²⁰ Nane tañamba Yesus usre kupetmba nzumil te-tumba denpurmba tawi gurgur ta paska nuñe tawi siluk tumba ail kazrai mbolnje palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(Mateus 27.32-44; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

²¹ Kinaig ka ndinnye Sireneni taño Simon ma kasomnye minna tuku te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa nga sangrimba sanaig le nu kurana. Nu Aleksander le Rufus tuku mam nakile.

²² Nane Yesus tumba ma nyunu Golgota pronai. Nyu ta tugunu Taño Gabat Murko.

²³ Pro tañge nane ndek ngaro rar mukuwam tuku marasin grep kule tur mbilmba nyuwa nga tunaig ta nu mbulna.

²⁴⁻²⁵ Maratukuk ki kanum 9 mbolnje kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolnje nil dannginaig. Tañamba nane nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba nu tuku tawi inum inumnu kilelikinaig.

²⁶ Ail kazrai mbol tañge balenaig tuku pasa gabat ta teñemba kuyarnaig: *Zu mbal tuku gabat sunjo* nga kuyarnaig.

²⁷ Nane kuayar taño armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamnye ande ñainam kumamnye ail kazrai mbolnje nil dannginaig.

²⁸ Wam ta mbolnje kuyar pasa ande kumumba mayok kina ta teñemba sakate.

Nane nu kanjermba wam ñaigonu kanu mbal ndon ulendide nga sakate. *Aisaia 53.12*

²⁹ Nane afu munju lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba nduku-ndukumba sanaig: Taño nu Israel kusem wande sunjo sambrimba mara kenmba mbolnje mañ palmbim tuku sakina ta kile aninnye.

³⁰ Ne nañe muskil te-timba ail kazrai kusremba iben kaye nginaig.

³¹ Pris gabat kusem pasa biteknjanu mbal nane mata Yesus nunumba pingil

mer te-tumba nanjine nanjine saka minnaig: Nu taño tuku muskil kile-tidingina. Kile nu nuñe muskil te-tiwam kumuñ kuga.

³² Nu Kuatenye madina taño Israel mbal tuku gabat sunjo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba iben kuwa le sine son ngube nginaig le taño armba nu tugumnye ail kazrai mbolnje dannginaig ta nale mata nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna
(Mateus 27.45-46; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30)

³³ Ki kanum 12 mbolnje ma ñakmba ma furir sunjo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnje kugana.

³⁴ Ki kanum 3 mbolnje Yesus nu wi kuenka sakina: *Eloi, Eloi, lama sabaktani* ngina. (Pasa ta tugunu teñemba. Yinje Mbara, yinje Mbara, ndañam ne ye kusreyat).

³⁵ Tañakina le nane afu tañge minnaig ta ndek sakinaig: i ... Nu Elia wikate nginaig le

³⁶ taño ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolnje tolma sulumba Yesus nyuwa nga didombi te-dunja nu tuku minnye mbolnje pilna sulumba nane saningina: Yauk. Elia nu pro paska te-ibenamngat inde ngina.

³⁷ Kile Yesus nu mañ sunjomba witina sulumba nu kumna.

³⁸ Yesus nu kumna le kusem wande sunjo sinamnye tukul wande tukulana tawi sunjo ta mbolnje fetka ibennye biteknjina.

³⁹ Kame mbal tuku gabat ail kazrai tumail tumba minna ta Yesus nu tañamba kumna le kanjermba ndek sakina: i ... Taño te nu sinja Kuate tuku kinjo ngina.

⁴⁰ Pino afu mata nane maskennye mambilmba nu kanjermba minnaig. Nane ngamuknye ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yoses le Yakobus fudin nale tuku ina nakile. Pino ande nyunu Salomi.

⁴¹ Yesus nu Galilea ma mbolnje minna le pino kame tañge nane nu sinzambu du-biwanu. Pino afu Yesus ndon Yerusalem pronai ta turmba tañge minnaig.

Tango ande Yesus tuku mindesin wakeina (Mateus 27.57-61; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42)

⁴² Ait ta nangine kusem kuanekanu ait.

⁴³ Furirna le Arimateanu tango Yosef nu Pilatus tugum kambim tuku gagna ta nu sangri tinga kumba Yesus tuku mindesin tam tuku yabanja. Yosef nu tango pinonje nu mayenu nginaig. Nu Israel mbal pasa pilewanu sugo nane tuku ande.

⁴⁴ Pilatus nu pasa ismba nu kume ndakate nga idusmba nuje kame gabat wikina sulumba nu buk kumat e nga kusnana le nu ndek sakina: Au. Nu buk kumat ngina.

⁴⁵ Tanakina le Pilatus nu kila pilmba Yosef sana: Maye tumba kaye ngina.

⁴⁶ Kile Yosef nu tawi kaukauk ande piyamba ka Yesus tuku mindesin paska tawimbi songa tumba kumba ka ndame burok o buk sarkinaig tuku sinam tanje pilna. Pilna sulumba ndame sunjo ande barimba pro burok minje tukulna.

⁴⁷ Tanamba minna le Maria Magdalanu Maria kise Yoses ina nuje nale pilna ma ta kanjermba minnaik.

16

Yesus nu manj tingina

(Mateus 28.1-8; Lukas 24.1-12; Yohanus 20.1-10)

¹ Nangine kusem ta kugana le furiram Maria Magdalanu, Maria kise (nu Yakobus tuku ina nuje), Salomi nane keŋ ta Yesus tuku mindesin pisnewam tuku gureŋ mundur mayenu piyamba patikinaig.

² Mafena le piro tugu palmbinu ait mbolnje maratukuk tinga nane ndame burok tugum kinaig.

³ Nane kumbange munju kusnanginaig: Brok minje mbolnje ndame sunjo ta imanje talke singamngat o nginaig.

⁴ Tanamba saka kinaig ka mambilnaig kande ndame sunjo buk talka barinaig le kasomnje minna le kanjernaig.

⁵ Kile nane burok sinam kumba mambilnaig kande tango mo kuminj kuen njayo kaukauk njak mindesin minnambi ndinamnje minyok minna le kanjermba nane piriri njayonaig le

⁶ nu ndek nane saningina: Tane piriri ndawap. Tane Nasaretnu tango Yesus ail kazrai mbolnje nil dannginaig ta sotade ta nu tenge mine ndakate. Nu o buk tingat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma tam te kuga.

⁷ Tane luka kape sulumba nuje dubiwanu tango kame Petrus turmba tenjemba saningap: Nu ambonga Galilea kuwa le tane ka tanje nu kanjeramngaiŋ nga o buk nane saningina tae ngina.

⁸ Tanakina le nane pirerek purka ndame burok kusremba kua kinaig. Nane kuru-kurukinaig tukunu ndinnje afu sa ndaninginaig.

Nane gudommba Yesus kanjernaig

⁹ [Piro tugu palmbinu ait ndui ta mbolnje mafena le Yesus nu tinga ambonga nu Maria Magdalanu tugumnje mayok kina. Yesus nu buk bukla 7 pino ta mbolnje pitaikina tuku.

¹⁰ Nu Yesus kanjermba kumba ka nu ndon minnaig mbal nane wamduŋ njaiŋga malmbi njakmba minnaig ta saningina:

¹¹ Yesus nu buk abonga ye tugum prowat le kanjerit nga saningina ta nane nu tuku pasa son nda nginaig.

¹² Ki ndui ta mbolnje nale ar ta ma kasom kinaik le ndinnje Yesus nu njarosu kise tumba nale tugumnje mayok kina.

¹³ Nane keŋ kinaig ka ka nale nu kila pilnaik sulumba luka kumba ka Yesus ndon minnaig mbal afu saninginaik ta mata nane son nda nginaig.

¹⁴ Ngunnenga nuje dubiwanu tango 11 nane isikusmba minnaig le Yesus nu nane tugumnje mayok kina. Nane nu tingina le kanjernaig mbal tuku wam kube ismba ngamuŋgal tukulmba son nda nginaig tukunu nu nane ngamuknje mayok ka nane kilmba saningine likina.

¹⁵ Tanamba nu nane wam paguka saningina: Tane kumba ka ma tugu njakmba mbolnje pasa mayenu kukliwap.

¹⁶ Ima nu ismba son nga kule pisne tuwa ta Kuate nu tango ta tuku muskil te-tiwe tambimngat. Ima nu son nda njuguwa ta nu ngisikamngat.

¹⁷ Nane ye tuku sangri tomba tingade mbal nane wam kitek tenjen ke likamngaiŋ.

Nane ye tuku sangrimbi bukla pitaika pasa kuale kitek sakamngaig.

¹⁸ Nane kame mben kigreka ko kumam tuku kule nyuwaig ta nane kume nda. Nane guaze mbal mbolnge wai patika kile-tidingamngaig ngina.

¹⁹ Sungo Yesus nu nane pasa ninje denpurna le Kuatenge nu te-dunga ka samba mbolnge nuje ndinam kumamnge pilna le minyokina.

²⁰ Tanana le nuje dubiwanu tango nane tumbran jakmba mbol kine lika pasa mayenu kuklinaig le Sungo nu nane ndon minmba wam kitek sangrinu kile-mayokka nane tuku pasa sangri pileningina.]

Son.

LUKAS

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Lukas nu Zu tanjo kuga. Nu Grik tanjo minmba dokta piroka minna ta nu nuje ammbi Yesus kanjer ndana. Nu nane afunje Yesus tuku kubeu tunaig le nu nane tuku pasa ismba son nga Yesus tuku sanjri tomba tinjina.

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nu nuje mbal Yesus tuku son nguwaig nga nu waje te kuyarna. Nane Grik mbal nane manjau tinjeknu jak minam tuku sunjomba idusnaig tukunu nu Yesus tuku manjau tinjeknu ta tuku sunjomba te-mayokmba kuyarmba tumningina.

Lukas nu waje te Teofilus tuku kuyarmba pilna sulumba ngumnennga nu manj lato waje ande turmba nu tuku kuyarna ta Aposel kame tuku piro ngeg.

¹ Yinje gabat Teofilus kaiye.

Wam afu buk sine ngamuknje mayok ke likinaig ta tanjo gudommmba wam ta ulendimba kuyarningam tuku tagonaig.

² Afu nane nanjine ammbi abo abo wam kanjerkinaig sulumba pasa mayenu kuklimba sasinmba minnaig ta nane pasa ta dubimba kuyarnaig.

³ Ye ait kuennu nane tuku kuyar pasa ta tugusemba burka ise timba minet ta ye mata ne tuku kuyaram nga tugu mbolnje kubemba ka ka biteknjanngit.

⁴ Ne burkumba ne buk wam kubeu tinnaig ta ngamunjal son ngam tuku ye ne tuku waje te kuyaret.

Yohanus prowam tuku pasa mayok kina

⁵ Herodus nu Yudea ma tuku gabat sunjo minna le pris ande nyunu Sakaria minna. Sakaria nu Abia tuku kuasmbi ande. Piyo nuje nu pris Aron tuku tugu. Pino ta nyunu Elisabet.

⁶ Sakaria nale Sunjo Kuate tuku wam pagu pasa nu tuku nzali jakmba dubi magekinaik sulumba nale nu am mbolnje tinjeknu minnaik.

⁷ Elisabet nu pino mbanzonu ninjina tukunu nale kinjo kugatok minnaik ma ma buk saibo patikinaik.

⁸ Kile Sakaria tuku kuasmbi tuku ait prona le nane Kuate tumailamnje pris piroka minnaig.

⁹ Tanjamba minnaig sulumba pris mbal nane nanjine manjambi kinaig le Sakaria tuku nyu mayok kina le nu Sunjo tuku wande sinam kumba pa mundur mayenu piyna.

¹⁰ Piymba minna le tanjo pino gudommmba kilimnje Kuate yabanmba minnaig.

¹¹ Sakaria nu piroka minmba mambilna kande Sunjo tuku enjel ande mundur mayewam tuku atrau mbain ndinamnje tin minna le kanjerna.

¹² Nu enjel ta kanjermba piririmba wam pile paskina le

¹³ enjel nu sana: Sakaria ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne tuku yaban pasa isat. Piyo nanje Elisabet nu ne tuku kinjo te-palmbimngat. Te-pilwa le ne nyunu Yohanus nga ngina.

¹⁴ Nu mbolnje ne ngamunjal gare tumba wamdus bulok minamngat. Nane gudommmba gare sunjo tamnjaig ngina.

¹⁵ Tanjakina sulumba enjel nu manj sana: Kuate am mbolnje nu tanjo sunjo minamngat. Nu grep kule le kule kamenu nye nda. Nu ina sinamnje Tukul Guwa jak tepilwa le nu tuku ngamunjal kumunjamngat.

¹⁶ Nu pasa kukliwa le Israel mbal gudommmba ngamunjal biye mbilmba nanjine Sunjo Kuate tugum kanjaig.

¹⁷ Nu Elia tanjan mayok ka Tukul Guwa tuku sanjrimbi piroka nu Sunjo tuku ambonjamngat. Mam kame kinjo kame tetkanu minig ta nunje ngamunjal ulendiwe ningamngat. Nu mbolnje Kuate tuku pasa ngumnede mbal nane mbilka mbal tinjeknu ndon ulendikamnjaig. Nu tanjo tuku ngamunjal wamdus kiletidinguwa le Sunjo prowamngat nga Sakaria sana.

¹⁸ Tanjakina le nu ndek lafumba sana: Ye buk saibo pilen. Ye tuku pino mata tanjan. Ye ndanjmba ne tuku pasa ta son ngi ngina le

19 nu lafumba sana: Ye Gabriel. Ye Kuate tumailamnge tij minet tuku tanjo. Nunje ye kukulyat le pasa mayenu te sanet.

20 Ait kumunguwa le pasa te alonu mayok kangat. Ne ye tuku pasa te son nda ngate tukunu ne minje tukulkuwa le pasate ndaka mina ma ma Kuate tuku pasa kumunguwa le ne man pasatamngat nga sana.

21 Tanjo pino nane kilimnge Sakaria tair minmba ndanmba nu kusem wande sinamnge dalka minit o nga idusmba minnaig le

22 kile nu mayok ka waimbi ndo pasa saninmba pasatam kumun kuga le nane nu kangermba nu wandek sinamnge kinatanu suk aganj kangerat nga katesenaig.

23 Sakaria tuku piro ait kugana le nu luka nuje tumbran kina ka

24-25 tanje minnaik sulumba piyo nuje kinjo konna le nu ndek sakina: Ye kinjo kugatok nane jakmba am mbolnje kiko jak minen ta Kuateenje ye ranjun mayenu sumba ye tuku kiko pitaina ngina. Tanjamba nu tanjo am mbol li ndaka minna le tambun wai inum sulumba kina.

Yesus prowam tuku pasa mayok kina

26 Tambun 6 Elisabet nu fungulok minna le Kuate nu enjel Gabriel man kukulna le Galilea ma tugu Nasaret tumbran kina sulumba

27 nu pino mbanzo ande tugum prona. Pino ta nyunu Maria. Nu tanjo ande ndon mine ndakina tuku. Nane tanjo ande nu tuwa nga buk madinaig. Tanjo ta nyunu Yosef. Nu David tuku ndare.

28 Kile Gabriel nu pro Maria sana: Kaiye. Sunjo nu ne nyaro tinmba nu ne ndon minit ngina.

29 Tanjamba sana le Maria nu pasa ta ismba wamdus pilemba nu ngamungal pitimba ame pasa tanjamba sayate o nga idusmba minna le

30 enjel ndek nu sana: Maria, ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne make pilit.

31 Ne fungul jak mina sulumba kinjo ande te-palmbimngat. Kinjo ta nyunu Yesus nga.

32 Nu nyu sunjo jak minwa le nane nu tuku nyu Kuate o mbolnje minit nu tuku Kinjo ngamngaig. Sunjo Kuateenje nu tuku mbun David o buk nyu sunjo jak minna tanjan nyu sunjo tuwa le

33 nu Yakob tuku ndare kulatka minmba minamngat. Nu tuku nyu sunjo ta ngisike nda. Minmba minamngat nga Maria sana.

34 Tanjakina le nu ndek enjel kusnana: Ye tanjo kugatok minet. Ndanmba wam ta mayok kangat nga kusnana le

35 nu sana: Tukul Guwa nu ne mbol kumunguwa le Kuate tuku sanjri ne kainamngat. Tanjawa le ne Kuate tuku Kinjo te-palmbimngat. Kinjo ta nu purfenju ndo.

36 Ne isa. Naje tugu Elisabet nu ninjina sulumba o buk saibo pilna ta kile nu ngaro piti jak minit le tambun 6 kinit.

37 Ata. Kuate nu wam jakmba kam kumun ngina.

38 Tanjakina le Maria nu lafumba sana: Ye Sunjo tuku minje kumnemnge minet. Ye pasa kuga. Ne wam sakat ta ye mbolnje tanjamba mayok kuwa ngina le enjel nu kusremba kina.

Maria nu Elisabet tugum kina

39 Ait ta mbolnje Maria nu tinga pitik ndo Yudea ma tabe jak ta tumbran ande kina ka

40 Sakaria tuku wande ponja Elisabet kangermba kaiyena.

41 Elisabet nu kaiye pasa isna le kinjo fungul sinamnge patengina le Tukul Guwa nu Elisabet wamdus tuna le

42 nu pasa kuenka sakina: Kuate nu pino jakmba ngamuknje ne make pilit. Kinjo ne tuku fungul sinamnge minit ta Kuateenje nu mata make pilit.

43 Ye pino mayenu kuga. Ndanam yije Sunjo tuku ina nuje ne ye tugum te prowat.

44 Ne kaiyeyat ta ye isit le kinjo ye tuku fungul sinamnge nu gare sunjo tumba patengat.

45 Ne Sunjo tuku pasa ismba son ngina tukunu ne gare sunjo jak mina le pasa ta ne mbolnje kumu-kumumba mayok kangat nga Maria sana.

Maria tuku mune

46 Kile Maria nu sakina:

Ye Sunjo tuku nyu te-dunget.

47 Ye Kuate tuku gare sunjogoyate.

Nunje ye muskil te-tiwe sate.

48 Ye nu tuku minje kumnemnge kuirkuirka minet le nu ye idusyumba temayokyate.

Kile Kuate nu ye make pilit ta saka ismba tutur-tuturmba minmba minamngaig.

⁴⁹ Sungo Sangri Njayo nu ye mbolnje wam magete.

Nu tuku nyu purfen^{nu} ndo.

⁵⁰ Tango ngamuknje afu nu tuku nyu kurauka dubide mbal nu nane njakmba mapekate.

⁵¹ Kuate nu nuje sangri sungo temayokmba wam kumumbi tenenmba ke likate.

Nu nangine nyu kile-dungade mbal wam kam idusde ta kugerkate le kua ka sili-silide.

⁵² Nu kilke tuku gabat sugo kile-ibenkate sulumba kuirkuirka minig mbal kile-mayokkate.

⁵³ Nu gubak minig mbal aganj ndende magenu ningit le nane maroningit.

Nu aganj ndende njak mbal manjau inum nda ningit le ake minig.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nu singine mbun pasa sangrinu saningina ta kumumba nu nuje piro mbal Israel sine tursingit.

Nu Abraham nuje ndare njakmba mapeka minmba minamngat ngina ta nu nuje pasa ta gilai ndangate.

Maria nu tanjamba mune ulna.

⁵⁶ Nu Elisabet ndon tambun kenmba minnaik sulumba nu tinga luka nuje tumbrajkina.

Yohanus kule pisne tango prona

⁵⁷ Ait kumungina le Elisabet nu kijo tepilna.

⁵⁸ Tepilna le nu tugumnje minnaig mbal nuje ndare tuma ndon wam ta ismba Kuate nu Elisabet rangun mayenu tuna nga nu ndon gare-garekinaig.

⁵⁹ Mara 8 mbolnje nane nangine tukul dubimba kijo ngaro pikam tuku manjurkinaig. Nane mam nuje Sakaria waukam tuku saka minnaig kande

⁶⁰ Elisabet ndek saningina: Kuga. Nu Yohanus ngap ngina le

⁶¹ nane ndek nu sanaig: i ... Tanjamba kuga. Ne tuku ndare ande nyunu tanjamba mine ndakate njanaig.

⁶² Tanjamba nane nuje mam nuje kijo ta nyu ima waukuwa nga waimbi kusnanaig le

⁶³ nu kuyaram tuku waje ande tuwaig nga waimbi saningina le tunaig le nu tenenmba kuyarna. Nu tuku nyu Yohanus ngina le nane njakmba ndek pirerek purkinaig.

⁶⁴ Kile ndo Sakaria tuku mane bulkina le nu pasatumba Kuate tuku nyu te-dungina.

⁶⁵ Tanjana le nane nu tugumnje minnaig mbal njakmba kuru-kurukinaig le wam ta Yudea ma tabe njakmba mbol kumungina.

⁶⁶ Tango pino pasa ta ismba wamdus te-sulumba Sungo tuku sangri kijo ta mbolnje minna ta kila pilmba nu sunjoka ndanndanamngat o nga idusmba minnaig.

Sakaria tuku dir pasa

⁶⁷ Sakaria nu Kuate tuku nyu te-dungina le Tukul Guwa nu mbol kumungina le nu dir pasa tenenmba sakina:

⁶⁸ Sine Israel mbal singine Sungo Kuate tuku nyu te-dungube.

Nu sine nuje mbal tugum te promba muskil kile-tidinge singit.

⁶⁹ Nu ande sangri njayo singine muskil kile-tidinge singam tuku nuje piro tango David tuku ndare mbolnje te-mayokte.

⁷⁰ Kuate nu o buk tanjamba nuje tuan tango kame tuku minje mbolnje sakina.

⁷¹ Nu sine tuku ngueu mbal sine kasur-singig mbal ta njakmba kile-ibenka muskil kile-tidinge singamngat.

⁷² Nu singine mbun kame mapekamngit nga saningina ta kile kumute.

Nu nane ndon wamdus ulendika pasa sangrinu saningina ta gilai ndangina.

⁷³⁻⁷⁵ Nu sine Israel tuku ngueu mbal wai mbolnje kile-luka kilamngat. Tanjawa le sine kuru kuru kugatok nu tuku piro biymba nu am mbolnje tinreknu minmba ma ma kumamngig.

Nu tanjamba singine mbun Abraham pasa sangrinu sana.

⁷⁶ O kijo, ne Kuate Sungo tuku tuan tango.

Ne ambonga kumba Sungo tuku ndin wakeimba kuanekamngat.

⁷⁷ Ne sine tumsinga le Kuate nu nuŋe mbal tuku une sauka gilainga muskil kile-tidinge singam tuku ndin kangeramŋig.

⁷⁸ Kuate nu siŋka sine mapekam tuku iduste.

Nu samba tumbran tuku mafewam tuku bulu kukulwa le sine tugum prowamŋgat.

⁷⁹ Promba sine kilŋasinguwa le sine ma make sinamŋge kume tuku sanŋri kum-nemŋge mineg mbal ndin kanŋermba ŋgamuŋgal gare tumba wamdus bulok minamŋig.

Sakaria nu taŋamba dir pasa sakina.

⁸⁰ Kiŋo dabro ta minna ma ma sunŋoka wamdus sanŋrinu ŋak tiŋgina. Nu sunŋoka kumba ma baknu mbolŋge minna le ma ma ait kumuŋgina le Israel ŋgamukŋge mayok kina.

2

Maria nu Yesus te-pilna (Mateus 1.18-25)

¹⁻³ Ait ta mbolŋge Sesar Augustus nu ma tugu ŋakmba mbolŋge taŋgo pino tuku nyu kuyarke likam tuku sakina le nane ŋakmba ndek nyu kuyarkam tuku nanŋine tumbran tuguk kine likinaig. (O buk mandor Kuirinius nu Siria ma tugu kulatkam tuku gabat minna le nane maŋau ta tugu pilnaig).

⁴ Yosef nu David tuku ndare tukunu nu tiŋga Galilea ma Nasaret tumbran kusremba David tuku tumbran tuguk Betlehem Yudea ma tugu mbol kina.

⁵ Nuŋe pino madiwe tunaig ta nu tumba nakile nyu kuyarkam tuku kinaik. Maria nu buk funŋgulok.

⁶ Nale kumba ka Betlehemŋge promba taŋge minmba Maria nu kiŋo te-palmbim bafuna ta

⁷ taŋgo kinyam tuku wande kumuŋgina le nu agaŋmor tuku wandek sinam taŋge kiŋo mulum te-pilna. Te-pilna sulumba kumiŋmbi sonŋa agaŋmor isukusanu nza mbol taŋge pilna le minna.

Enel kame sipsip kulatkanu mbal tugum mayok kinaig

⁸ Tumbran ta kasomŋge sipsip kulat mbal afu furir nanŋine sipsip kulatka minnaig.

⁹ Kulatka minnaig le Sunŋo tuku enel ande nane tugum taŋge mayok kina le Sunŋo tuku bulu sanŋrinu nane kilŋaningina le murkuka kuru kuru sunŋo tinaig.

¹⁰ Taŋanaig le enel nu ndek sanŋgina: Tane kuru kuru ndakap. Ye pasa mayenu satingam prowet. Taŋgo pino ŋakmba mbolŋge gare sunŋo mayok kanŋat.

¹¹ Furir te mbolŋge David tuku tumbran tugukŋge pino ande kiŋo te-palet. Nu Sunŋo nu Kuatenŋge madina taŋgo Kristus. Nuŋge tane muskil kile-tidinge tiŋgamŋgat.

¹² Tane nu kila palmbim tuku tenemba. Kiŋo ande kumiŋmbi sonŋanu ŋak agaŋmor isukusanu nza mbolŋge kinye ŋak minit ta not ŋgina.

¹³ Taŋamba saka minna le pitik ndo samba mbolok enel kuasmbi sunŋo pro nu ndoŋ ulendika Kuate tuku nyu te-dunŋa tenemba sakinaig:

¹⁴ Samba mbolŋge Kuate tuku nyu sunŋo mayok kuwa.

Kilke mbolŋge Kuatenŋge make patikate mbal ŋgamuŋgal wamdus bulok minwaig ŋginaig.

¹⁵ Kile enel kame taŋge nane kusreka luka samba mbol kinaig le sipsip kulatkanu mbal nanŋine nanŋine sakinaig: Sine wam mayok ket le Sunŋoŋge sasiŋgat ta ka Betlehemŋge kanŋerbe ŋginaig.

¹⁶ Taŋaka nane pastinga pinderpindermba ka Maria le Yosef kile-siglika kiŋo agaŋmor isukusanu nza mbolŋge kinye ŋak minna le kanŋernaig.

¹⁷ Kanŋernaig sulumba wande kusremba kilim kumba enel nu kiŋo tuku sanŋgina ta ŋakmba kubeu niŋginaig le

¹⁸ nane sipsip kulatkanu mbal tuku pasa ismba pirerek purkinaig le

¹⁹ Maria nu pasa ŋakmba wamdus sinamŋge idus tidinga minna.

²⁰ Sipsip kulatkanu mbal nane luka ndek kumba enel pasa sanŋgina taŋamba kanŋerkinaig tukunu nane Kuate tuku nyu te-dunŋa kinaig.

Yesus nyu pilnaig

²¹ Kusem ndindo kugana le nane kiŋo tumba ŋgaro pikmba nyunu Yesus ŋginaig. Maria nu kiŋo kon ndana le eŋel nu taŋamba kiŋo nyun tuwa ŋga wam paguna.

Yesus tumba kusem wande sunjo sinam kinaig

²² Moses tuku tukul dubimba ina nuŋe ŋgarosu purfeŋnu mayok kuwa ŋga Kuate atraukam tuku ait kumuŋguwa le nale kiŋo tumba Kuate tuku madimba nu tambim ŋga mbumba Yerusalem kinaik.

²³ Sunjo tuku kuyar mbolŋge tukul ta teŋenmba minit: Kiŋo mulum prowa ta Sunjo tuku madimba nu tambim tuku ŋgate.

²⁴ Kuyar pasa ande ta gami armba ko kurinum fat armba kilmba Kuate atraukam tuku sakate. Nale tukul ta kumuwam tuku kinaik.

²⁵ Yerusalemŋge taŋgo tiŋreknu ande Kuate dubina tuku nyunu Simeon minna. Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku taŋgo tairŋga minna. Tukul Guwa nu ŋak minna.

²⁶ Nu Tukul Guwaŋge buk sana: Ne kume ndaka mina le Sunjoŋge madina taŋgo Kristus prowa le kaŋgeramŋgat ŋgina.

²⁷ Ait ta mbolŋge Tukul Guwaŋge Simeon wamdus tuna le nu tiŋga kusem wande sinam kina. Nu ka taŋge minna le Maria le Yosef Yesus tumba tukul dubimba maŋau ta kam saka pronaik le

²⁸ Simeon nu ndek kiŋo yaimba bagailmba Kuate tuku nyu te-dunja teŋenmba sakina:

²⁹ O Sunjo, ne ye pasa sayina ta kumuŋgat tukunu kile ye ne tuku piro taŋgo ŋgamuŋgal wamdus bulok kumamŋgit.

³⁰ Yiŋe ammbi sine muskil kile-tidiŋgam tuku taŋgo kaŋgeret.

³¹ Ne kilke mbol mbal ŋakmba am mbolŋge nu te-mayokna.

³² Nu kasomok mbal kilŋaniŋguwa le nane ne kila palmbimŋgaig.

Nu mbolŋge sine Israel nyu mayok kaŋgat ŋgina.

³³ Simeon nu taŋamba sakina le ina mam nuŋe wamdus pirerek purkinaik.

³⁴⁻³⁵ Kile nu nale nyaro nikmba maŋ ina nuŋe Maria sana: Kiŋo te Kuatenje

pilna le nu mbolŋge Israel afu bariŋga ndekamŋgaig. Afu tiŋgamŋgaig. Nu Kuate tuku nzali te-mayokuwa le nane gudommba nu kasurwaig le nane tuku wamdus kilimok mayok kaŋgat. Ne nu tuku ŋgamuŋgal rar sunjo tamŋgat ŋga Maria sana.

³⁶ Tuan pino ande nyunu Ana nu mata taŋge minna. Nu Fanuel kulim nuŋe Aser tuku ndare ande. Nu saibo pile mayena. Nu yar 7 taŋgo ŋak minna sulumba

³⁷ taŋgo nuŋe kumna le nu kuembol minmba ma ma yar 84 kusrena. Nu furir ki kidemmba kusem wande sunjo ta sinamŋge minmba nu Kuate mbariŋmba mara afu nyamagan pinka Kuate yabaŋmba minna.

³⁸ Ait ta mbolŋge ndo nu mata kusem wande mbol promba kiŋo kaŋgermba Kuate tuku nyu te-dunjina. Nane afu Yerusalem muskil te-tiwam tuku tairŋga minnaig mbal nu kiŋo ta tuku nane saniŋmba minna.

Nale luka Nasaret kinaik

³⁹ Yosef le Maria nale Sunjo tuku tukul ŋakmba ke sulumba nale luka Galilea kumba nakile tumbran Nasaret kinaik ka

⁴⁰ taŋge kiŋo nu sunjokina le Kuate nu make pilna le nu saŋgri pilmba wamdus kuyar mayenu ŋak tiŋgina.

Yesus nu kiŋo mo kusem wande sinam kina

⁴¹ Pagumba nye sunjo Pasowa tuku kusem ait mbolŋge yar kidemba Maria le Yosef mbumba Yerusalem kumba minanu.

⁴² Yesus nu yar 12 ŋak minna le ait ta kumuŋgina le nale nakile ait ta dubimba maŋ mbumba Yerusalem kinaik ka

⁴³ taŋge Pasowa ait kugana le nale luka ndek kinaik le Yesus nu Yerusalemŋge minna ta nale wam ta katese ndanaik.

⁴⁴ Nu afu ndoŋ kinit ŋga idusmba kumba ka ndinŋge ait ndindo kugana le furirna le nale nakile ndare tuma gulab kame ŋgamukŋge kusnaŋga nu sota kinaik ka

⁴⁵ taŋge kaŋger ndamba luka maŋ nu sota mbumba Yerusalem kinaik.

⁴⁶ Pro Yerusalemŋge nu sota ka mara keŋnu mbolŋge kusem wande sunjo sinamŋge tum taŋgo ŋgamukŋge

nu minyoka pasa ismba nane kusnakusnaniŋmba minna le kaŋgernaik.

⁴⁷ Nu kila sunŋo ŋak minmba kumumbi lafuna le ŋakmba pirerek purkinaig.

⁴⁸ Kile nale nu kaŋgermba piriri ŋayonaik sulumba ina nuŋe sakina: Kiŋo, ndaŋam ne sile piro karenj sikit le sile mam naŋe ndoŋ ŋgamuŋgal fulilka ne sota minek ŋgina le

⁴⁹ nu ndek nale sanikina: Tale ndaŋam ye sota piro karenjik. Tale ambonŋa yiŋe Mam tuku wande te mbolŋge ndaŋam nda mambilaik ŋgina le

⁵⁰ nale nu tuku pasa ismba tugunu katese ndanaik.

⁵¹ Kile Yesus nu tiŋga nale ndoŋ luka ndek Nasaret kumba ka taŋge nale tuku miŋge kumnemŋge minna. Ina nuŋe nu wam ŋakmba mayok kinaig ta wamdus sinamŋge idus tidiŋga minna.

⁵² Yesus nu sunŋokina le Kuatenŋe nu make pilna. Nu ŋgamuŋgal kuyar mayenu ŋak tiŋgina le taŋgo pino ŋakmba nu make pilnaig.

3

Yohanus kule pisne taŋgo pasa kuklina (Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Yohanus 1.19-28)

¹ Sesar Tiberius nu Rom mbal kulatka yar 15 ŋak minna le Pontius Pilatus nu Yudea ma tugu kulatka minna. Herodus nu Galilea ma tugu kulatka minna le maib nuŋe Filipus nu Iturea le Trakonitis ma tugu kulatka minna. Lisantias nu Abilene ma tugu kulatka minna.

² Anas nale Kaiafas ndoŋ pris gabat sugo minnaik. Ait ta mbolŋge Sakaria tuku kiŋo nuŋe Yohanus nu ma baknu mbolŋge minna le Kuate nu tugum promba wam paguna le

³ nu tiŋga tumbraŋ afu Yordan kule patukŋge mine likinaig ta ŋakmba mbol kumba pasa kuklimba taŋgo nane ŋgamuŋgal biye mbilmba maŋau ŋaigonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaiŋgamŋgat ŋga saka minna.

⁴ Tuan taŋgo Aisaia nu pasa ande kuyarna le Yohanus mbolŋge kumuŋgina ta teŋenmba.

Ma baknu mbolŋge wi ande kuenka teŋenmba sakate.

Sunŋo tuku ndin wakeimba kuanekap.

Nu likam tuku ndin te-tiwap.

⁵ ŋguruŋ ŋakmba kilke diŋningam tuku.

Tabe ŋakmba saika kile-ibenkam tuku.

Baŋaŋok ta kile-tidiŋge likam tuku.

Ndin mbuter ŋakmba sai basleniŋgam tuku.

⁶ Taŋamba kile-tidiŋgap le Kuate nu taŋgo muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku ndin kilke mbol mbal ŋakmba kaŋgeramŋgaig. *Aisaia 40.3-5*

Aisaia nu taŋamba kuyarna.

⁷ Mbal gudommba kule pisneniŋguwa ŋga Yohanus tugum prowe likinaig le nu nane saniŋgina: Tane mbeŋ tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imanŋge rironŋ pasa satingat le pa ta laiptiŋguwa ŋga kule pisne tam prode.

⁸ Tane sinjka ŋgamuŋgal biye mbilmba taŋgine maŋau ŋaigonu kusrekinaig kande alonu kumumbi kile-mayokkap le kaŋgerkube. Abraham nu sine tuku mbuŋ ŋga payam ndakap. Ye tane kilimok satinget. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuŋ.

⁹ Kuate nu sapor ail tugunu tugumŋge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta ŋakmba pike lika pankate le pa mbol kinig ŋga saniŋgina.

¹⁰ Taŋakina le maŋgur sunŋo ta ndek Yohanus kusnanaig: i ... Sine ndaŋamŋgig ŋginaig le

¹¹ nu lafumba saniŋgina: Ande nu tawi armba ŋak kande inum tumba tawi kugatok si tuwa. Nyamagaŋ mata taŋawap ŋgina.

¹² Takis kilanu mbal afu kule pisneniŋguwa ŋga nu tugum promba nu kusnanaig: Tum taŋgo, sine ndaŋamŋgig ŋginaig le

¹³ nu ndek nane saniŋgina: Tane takis kilmba kumumbi ndo kilap ŋgina.

¹⁴ Kame taŋgo afu mata nu kusnanaig: Sine mata ndaŋamŋgig ŋginaig le nu sakina: Tane taŋgo afu tuku ndametiŋ didikam tuku pani farmba ko pasa mbolŋge yabri pasa sa ndakap. Taŋgine mundu tuku piya biyimba tala ndakap ŋgina.

¹⁵ Tanjo pino nane Kristus prowam tuku minde minnaig sulumba Yohanus tuku wamduş teroka Kuatenge madina tanjo ta noten e ko noten kuga nga saka minnaig le

¹⁶ nu katesemba ndek nane ņakmba saninġina: Ye kulembi tane kule pisne tinġet. Ande ye ņgumnemŋge prowamŋgat ta nu ye tuku sanġri liwamŋgat. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumŋge nu tuku kupe ņgaro tuku muli kukliwam tuku wam ņai ta mata nu mbolŋge kam kumuŋ kuga. Nu pro Tukul Guwambi pambi tane tuku ņgamuŋgal kule pisne tanan tinġamŋgat.

¹⁷ Nu wit pilengam bafute. Nu pro wit mbain mbolŋge minig ta silimba bareŋmba alonu kilmba nuŋe nyamagan tuku wande mbolŋge patikamŋgat. Nu tiglu ta kilmba pa mbolŋge kutuwa le ugmba minmba minamŋgat. Pa ta kupe nda ņgina.

¹⁸ Tanamba Yohanus nu nane wam paguka pasa mayenu kuklimba minna.

¹⁹ Mara ande mandor Herodus nu maib nuŋe tuku pino Herodias yaimba wam ņaigonu afu turmba ke likina le Yohanusŋge nu tumba sawe likina le

²⁰ nu ndek Yohanus tumba mulin tumba wandekŋge pilna. Wam ta mbolŋge nu nuŋe mbar ņakmba lininmba mbar sunġona.

*Yohanusŋge Yesus kule pisnena
(Mateus 3.13-17; Markus 1.9-11)*

²¹ Yohanus nu muli wandek sinamŋge mine ndaka nu tanjo kuasmbi sunġomba kule pisneninġina sulumba Yesus turmba kule pisnena. Yesus nu kule pisne tumba Kuate ndoŋ pasata minna le samba talkina le

²² Tukul Guwa ņgarosu te-mayokmba gami tanan ndeka nu mbolŋge minna. Kile samba mbolŋge pasa ande promba tenenmba sakina: Ne yiŋe Kiŋo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunġo tet ņgina.

*Yesus tuku mbuŋ kat nuŋe
(Mateus 1.1-17)*

²³ Yesus nu yar 30 ņak minmba nu piro tugu pilna. Nane ņakmba nu Yosef tuku kiŋo ndo nga idusnaig. Yosef tuku ndare tuturmba tenenmba lukina.

Yosef nu Hilai tuku kiŋo.

²⁴ Hilai nu Matat tuku kiŋo. Matat nu Levi tuku kiŋo. Levi nu Melki tuku kiŋo.

Melki nu Yanai tuku kiŋo. Yanai nu Yosef tuku kiŋo.

²⁵ Yosef nu Matatias tuku kiŋo. Matatias nu Amos tuku kiŋo. Amos nu Neam tuku kiŋo. Neam nu Esli tuku kiŋo. Esli nu Nagai tuku kiŋo.

²⁶ Nagai nu Meat tuku kiŋo. Meat nu Matatias tuku kiŋo. Matatias nu Semen tuku kiŋo. Semen nu Yosek tuku kiŋo. Yosek nu Yoda tuku kiŋo.

²⁷ Yoda nu Yoanan tuku kiŋo. Yoanan nu Resa tuku kiŋo. Resa nu Serubabel tuku kiŋo. Serubabel nu Sealtiel tuku kiŋo. Sealtiel nu Neri tuku kiŋo.

²⁸ Neri nu Melki tuku kiŋo. Melki nu Adi tuku kiŋo. Adi nu Kosam tuku kiŋo. Kosam nu Elmadam tuku kiŋo. Elmadam nu Er tuku kiŋo.

²⁹ Er nu Yosua tuku kiŋo. Yosua nu Elieser tuku kiŋo. Elieser nu Yorim tuku kiŋo. Yorim nu Matat tuku kiŋo. Matat nu Levi tuku kiŋo.

³⁰ Levi nu Simeon tuku kiŋo. Simeon nu Yuda tuku kiŋo. Yuda nu Yosef tuku kiŋo. Yosef nu Yonam tuku kiŋo. Yonam nu Eliakim tuku kiŋo.

³¹ Eliakim nu Melea tuku kiŋo. Melea nu Mena tuku kiŋo. Mena nu Matata tuku kiŋo. Matata nu Natan tuku kiŋo. Natan nu David tuku kiŋo.

³² David nu Yesi tuku kiŋo. Yesi nu Obed tuku kiŋo. Obed nu Boas tuku kiŋo. Boas nu Salmon tuku kiŋo. Salmon nu Nason tuku kiŋo.

³³ Nason nu Aminadab tuku kiŋo. Aminadab nu Admin tuku kiŋo. Admin nu Arni tuku kiŋo. Arni nu Hesron tuku kiŋo. Hesron nu Peres tuku kiŋo. Peres nu Yuda tuku kiŋo.

³⁴ Yuda nu Yakob tuku kiŋo. Yakob nu Isak tuku kiŋo. Isak nu Abraham tuku kiŋo. Abraham nu Tera tuku kiŋo. Tera nu Nahor tuku kiŋo.

³⁵ Nahor nu Serak tuku kiŋo. Serak nu Riyu tuku kiŋo. Riyu nu Pelek tuku kiŋo. Pelek nu Eber tuku kiŋo. Eber nu Sela tuku kiŋo.

³⁶ Sela nu Kanan tuku kiŋo. Kanan nu Arfaksat tuku kiŋo. Arfaksat nu Sem tuku kiŋo. Sem nu Noa tuku kiŋo. Noa nu Lamek

tuku kiŋo.

³⁷ Lamek nu Metusala tuku kiŋo. Metusala nu Enok tuku kiŋo. Enok nu Yaret tuku kiŋo. Yaret nu Mahalalel tuku kiŋo. Mahalalel nu Kenan tuku kiŋo.

³⁸ Kenan nu Enos tuku kiŋo. Enos nu Set tuku kiŋo. Set nu Adam tuku kiŋo. Adam nu Kuate tuku kiŋo.

4

Satan nu Yesus tagona (Mateus 4.1-11)

¹ Yohanus nu Yesus kule pisenena le Tukul Guwa nu mbolŋge kumunŋina. Kile Tukul Guwa nu wamdus tuna le nu tiŋga Yordan kule kusremba ka ma baknu mbolŋge minna le

² Satan pro mara 40 tanaŋ nu tago-tagomba minna. Yesus nu agaŋ inum nye ndaka minna le ait ta kugana le nu guba mayena.

³ Kile Satan nu Yesus sana: Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta kile ndame te sawa le bret kuilkuwa le ne tumba nya ŋga sana.

⁴ Tanjakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tango nane bret nyade ta mbolŋge ndo abo minam kumuŋ kuga ŋga sakate ŋgina. *Lo 8.3*

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba ka biŋ sunŋo ande mbol kumba ka pitik ndo kilke te tuku sugo ŋakmba tummba sana:

⁶ Nyu sugo sanŋri ŋakmba mine likade te ŋakmba ye tuku wai mbolŋge minig. Ye ande tambim idusmba ta tambimŋgit.

⁷ Ne ye tuku nyu te-dunŋa mbariŋya ta sanŋri ŋakmba te ne tanmbimŋgit ŋgina le

⁸ nu lafumba sana: Kuyar ande teŋenmba minit.

Tangine Sunŋo Kuate nu tuku nyu te-dunŋa nu mbariŋap. Nu tuku minŋe ndo kumnemŋge minap ŋga sakate ŋgina. *Lo 6.13-14*

⁹ Kile Satan nu Yesus tumba ka Yerusalem kusem wande sunŋo funu kuennu ta mbolŋge pilna sulumba sana: Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta patenŋa o ibenŋ nzi kaye.

¹⁰ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kuate nu nuŋe eŋel kame kukulniŋguwa le pro ne kulatkamŋgaig ŋgate tukunu ne maye minamŋgat.

¹¹ Ne ndame mbolŋge nane kupe danŋa fetkikat ŋga nane pro waimbi ne biye-biyenamŋgaig ŋgate. *Mune 91.11-12*

¹² Tanjakina le nu ndek Satan sana: Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tangine Sunŋo Kuate tago ndawap ŋga sakate ŋgina. *Lo 6.16*

¹³ Satan nu tanjamba Yesus mbolŋge tago ŋakmba ke sulumba nu kusremba nu maŋ tagowam tuku ait mayenu ande tairŋga minna.

Yesus nu Galileanŋge piro tugu pilna (Mateus 4.12-17; Markus 1.14-15)

¹⁴⁻¹⁵ Yesus nu Tukul Guwa tuku sanŋri ŋak tiŋga luka Galilea ma mbol kumba tanŋe minna. Nu nane tuku kusem wande sinam kine lika pasa kuklina le ŋakmba nu tuku nyu te-dunŋaig. Ma patuk patuk ŋakmba nu tuku nyu ise likinaig.

Nasaret mbal Yesus talanaig (Mateus 13.53-58; Markus 6.1-6)

¹⁶ Yesus nu kumba nuŋe sunŋokina tuku tumbranŋ Nasaret prona. Pro tanŋe nuŋe maŋau dubimba kusem ait mbolŋge kusem kanŋeram kina ka tanŋe Kuate tuku pasa burkam tuku tiŋgina.

¹⁷ Andenŋe tuan tanŋo Aisaia tuku kuyar ta tuna le nu ndek waŋe kuklimba pasa sota ka ande kanŋermba teŋenmba burkina.

¹⁸ Sunŋo tuku Guwa nu ye mbolŋge minit. Nuŋge ye madiyina le ye piro teŋenmba kam tuku minet.

Ye sanzal mbal tugumŋge pasa mayenu kukliwamŋgit.

Ye saniŋgi le muliŋ kilanu tanŋo minig ta nane mayok kanŋaig. Am tukulok mbal am maranŋamŋgaig.

Ye sinamanzerka minig mbal muskil kile-tidiŋge niŋgamŋgit.

¹⁹ Kuate nu kilke mbol mbal turkam tuku ait prote ŋga saniŋgamŋgit. *Aisaia 61.1-2*

²⁰ Yesus nu kuyar ta burka waŋe maŋ fil-filmba luka piro tanŋo tumba minyokina. Minyokina le kusem wandekŋge minyok

minnaig mbal nane ñakmba nu kanjer timba minnaig le

²¹ nu pasa tugu pilmba saningina: Kuyar pasa burkit le isaig ta ki ait te mbolñge alonu mayok kinit ñgina.

²² Nu minñge bulokmbi pasa purfeñnu kuklina le nane ñakmba nu tuku saka minmba pirerek purka sakinaig: i ... Tango te Yosef tuku kiño. Ndanmba nu pasa tenjen kuklite ñga saka minnaig le

²³ nu ndek nane saningina: Ye kila. Tane yaba pasa ande tenjenmba sayam idusde. Dokta, nañe mironñ ñgarosu wakeiya ñga idusde. Kaperneum tumbranñge manjau sangrinu ke likina le isgenj ta kile nañe tumbranñ tuguk tenge ka le sine kanjerbe ñga sayam idusde ñgina.

²⁴ Yesus nu manj lato saningina: Ye sinja satinñgamñgit. Tuan tango ande nuñe tumbranñ tugukñge pasa kukliwa ta nane nu talawamñgaig.

²⁵ Tuan tango Elia nu minna le yar kenmba tambun 6 sawe piye ndakina le ma tugu ñakmba mbol guba sungo prona. Ait ta mbolñge Israel pino kuembol gudommmba minnaig ta Kuate nu Elia kukulna le nane tuku inum tugum kine ndakina.

²⁶ Kasomok pino kuembol ande Sarefat tumbranñ Sidon ma mbolok ta tugum kina.

²⁷ Tuan tango ande Elisa minna le Israel tango gudommmba ñgirñger ñak minnaig ta Elisa nu nane tuku inum wakei ndana. Sirianu kasomok tango Neaman ndo wakeina ñga saningina.

²⁸ Yesus nu tanjamba saningina le kusem wandekñge minnaig mbal ndek gubra sungo tinaig sulumba

²⁹ nane pastinga Yesus biye timba didika kumba ka tumbranñ kusremba nanjine tumbranñ tabe ndumor mbolñge bukñgam kinaig kande

³⁰ nu nane kusreka ñgamuk ñgamuk kina.

Yesus nu tango ande bukla ñak wakeina (Markus 1.21-28)

³¹ Kile Yesus nu Galilea ma mbol kumba ka Kaperneum tumbranñ prona. Pro kusem ait mbolñge nu nane pasa tumniñmba minna le

³² nane ismba nu pasa miro tango tanjan tumningina tukunu nane pirerek purkinaig.

³³ Kusem wandek sinam tanje bukla ñak tango ande minna. Nu wi kuenka sakina:

³⁴ Yesus Nasaretnu, ne sine ndon wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram prote e? Ye kila. Ne Kuate tuku Kiño ñgina le

³⁵ nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tango ta kusremba mayok ka kaye ñgina le bukla ta nane ñgamukñge tango ta tumba te-bukñga nu ñayo sili ndamba mayok ka nu kusremba kina.

³⁶ Tanjana le nane ñakmba ndek pirerek purka munju kusnaninginaig: Pasa ta ame pasa tanjan. Nu sanjri ñak gabat sunjo tanjan bukla saningit le kua ka tango kusreka kinig ñginaig.

³⁷ Kile Yesus tuku nyu ma ta tuku tumbranñ ñakmba kumunje likina.

Yesus nu guaze mbal gudommmba wakeikina (Mateus 8.14-17; Markus 1.29-34)

³⁸ Yesus nu kusem wande kusremba ka Simon tuku wande mbol kina. Simon tuku magma nuñe ñgaro sunjomba pa tinjina le nane Yesusñge nu turwa ñga nu sanaig le

³⁹ nu ka ñgaro pa tinjina ta sawe likina le ñgaro mukumba nu mayekina. Tanjamba nu pitik ndo tinja nane tuku paguna.

⁴⁰ Ait ta mbolñge ki butunjam bafuna le afunje nanjine mbal guaze tugu yimyam ta ñakmba kilmba mindeka Yesus tugum prowe likinaig le nu ñakmba waimbi kigrekina le mageke likinaig.

⁴¹ Nu bukla ñak mbal mata wakeikina le bukla nane kusreka wikaraumba sakinag: Ne Kuate tuku Kiño ñginaig. Bukla nane Yesus nu Kuatenje madina tango ta kila tukunu nu nane minñge pipningina le nu tuku sa ndakinaig.

⁴² Mafemba minna le Yesus nu tinja ma yamok kina le nane afu nu sota ka te-silika nu nane ndon minam tuku ñgailkinaig le

⁴³ nu ndek nane saningina: Kuga. Ye tumbranñ afu mbolñge Kuate nuñe gageu kulatkate pasa mayenu ta kukliwamñgit. Kuate nu ta tuku ye kukulyina ñgina.

⁴⁴ Tanjakina sulumba tinga kumba ka Yudea mbal tuku kusem wande njakmba mbolnje pasa kuklimba sanijmba minna.

5

Yesus nu nane afu nu dubiwam tuku madiningina

(Mateus 4.18-22; Markus 1.16-20)

¹ Yesus nu Genesaret kule kualinj tuku piyalnje minna le nane gudommba Kuate tuku pasa isam tuku munju signa-signanja nu pipka minnaig.

² Tanjamba minnaig le nu wanj armba tabeknje minnaik ta kanjerkina. Kualegan kilanu mbal nane wanj ta kusreka nane kumanj minyanga minnaig.

³ Kile Yesus nu Simon tuku wanj pongina sulumba wanj mbitiwa le piyal kusremba dir si kuwa nga sana ta nu kumuna. Tanjana le nu wanj mbol tanje minyok minmba tango pino pasa tumnijmba minna.

⁴ Nu pasa saninge denjpurmba kile nu ndek Simon sana: Wanj mbitimba ka fando sinje kualegan kilam tuku kumanj panke likap ngina le

⁵ nu lafumba sakina: Sunjo, sine furir te mbolnje kualegan sotigig ta afu nda kilig ta nenje sakate tukunu ye kumba manj kumanj bukngamngit ngina.

⁶ Tanjaka sana le nane kumba ka kumanj buknginaig ta kualegan gudommba sinam kinaig le kualegan pitinunje kumanj sambriwam bafunaig le

⁷ nane ndek nanjine piro tuma wanj ande mbolnje minnaig ta waimbi aukninginaig le nane pro kualegan kilmba wanj arnej lignenikinaig le wanj buto kambim bafunaik.

⁸⁻¹⁰ Petrus nane nu ndonj minnaig mbal turmba kualegan gudommba kilnaig ta kanjerka piriri najyomba minnaig. Yakobus le Yohanus, Simon ndonj piro tuma nale mata tanjanaik.

Kile Simon Petrus nu ndek Yesus tugum tanje dagol tidronja nu sana: Sunjo ne ye kusreyumba kaye. Ye mayenu kuga. Ye une njak ngina le nu ndek Simon sana: Ne kuru kuru ndaka. Ngumenja ne tanjo pino tanjamba kilamngat ngina.

¹¹ Tanjakina le nane wanj koika tabek kinaig sulumba aganj ndende njakmba kusreka Yesus dubimba kinaig.

Yesus nu tanjo ngirnger njak wakeina
(Mateus 8.1-4; Markus 1.40-45)

¹² Yesus nu tumbranj sunjo ande mbolnje minna le tanjo ande ngarosu njakmba ngirnger njak Yesus kanjermba pro nu tugum tanje truk ka nu sarsarmba sana: O Sunjo, ne kumunj. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ngina le

¹³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet ngina. Tanjakina le ngirnger gagulka ngarosu mayekina le

¹⁴ Yesus nu minje pipmba nu sana: Ye ne mbolnje manjau kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka nanje ngarosu pris tuma. Ne mayekat ta Moses tuku tukul dubimba atrau aganj pris tawe le atraukuwa le njakmba ne mayekat ta kila pilwaig ngina.

¹⁵ Minje pipna ta Yesus tuku nyu saka kubeumba kinaig le tanjo kuasmbi gudommba mara mara nu tuku pasa isam tuku guaze wakeikuwa nga nu tugumnje manjurke likinaig.

¹⁶ Tanjanaig le Yesus nu yamok kumba Kuate ndonj pasatina.

Yesus nu tanjo ngarosu milmailkanu wakeina

(Mateus 9.1-8; Markus 2.1-12)

¹⁷ Mara ande Yesus nu nane pasa tumnijmba minna le Farisi tanjo kusem pasa biteknjanu tanjo afu nane tanje minnaig. Nane Yerusalem tumbranj sunjo Galilea ma tugu Yudea ma tugu ta tuku tumbranj fonfon njakmba mbolnje prove likinaig. Guaze wakeikam tuku Yesus nu Sunjo tuku sanjri njak minna.

¹⁸ Kile tanjo afunje tanjo ande ngarosu milmailkanu sukunja Yesus tugum palm-bim saka tumba pronaj.

¹⁹ Pronaj le tanjo gudommbanje ma tukulnaig le nane wandek sinam kambim kumunj kuga le nane ndek wande ponga funu tetka guaze tanjo nzanjanj njak ta muli panmba tanjo ngamuknje Yesus tumailam tanje pilnaig.

²⁰ Tanjanaig le Yesus nu nane nu tuku sanjri tomba tinjinaig ta katesemba nu

ndek tanjo ta sana: Mata, ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainget ngina.

²¹ Tanjakina le kusem pasa biteknjanu mbal Farisi ndon nu talamba idusnaig: Nu Kuate le tanjakate e? Kuatenge ndo mbar saukam kumuŋ nga idusmba minnaig le

²² nu nane tuku wamdus kamusmba ndek saningina: Ndanam saka tane wamdus te-pilemba minig. Ye tane kusnatingamngit.

²³ Ame pasa ye tanjo te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinja lika kaye nget.

²⁴ Ye Ndindo Katesek Tanjo kilke te mbolŋge mbar saukam tuku ye sanjri njak. Tane wam ta kila palpe nga ye kile pasa wam bada te sawamngit ngina. Tanjaka nu tanjo ngarosu milmailkanu ta sana: Ye ne sanet. Ne tinja nzananza kuramba naje tumbran kaye ngina.

²⁵ Tanjakina le nu nane njakmba am mbolŋge pitikndo tinja nzananza kuramba lika kumba Kuate tuku nyu te-dunja nuje tumbran kina le

²⁶ nane wandek tanje minnaig mbal pিরerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-dunja nu tuku kuru-kuruka sakinaig: i ... Sine ki ait te mbolŋge wam kitek sanjri njayo kanjergig nginaig.

*Yesus nu Levi wikina
(Mateus 9.9-13; Markus 2.13-17)*

²⁷ Kile Yesus nu mayok ka kumba takis kilanu wande mbolŋge takis kilanu tanjo ande Levi piroka minna le kanjermba sana: Ilmba ye dubiya ngina le

²⁸ nu tinja aganj njakmba kusreka nu dubimba kina.

²⁹ Levi nu nuje wande mbolŋge Yesus tuku pagumba nye sunjo ande kina le nane gudommba afu takis kilanu afu mbal kise tanje isukusnaig.

³⁰ Isukusmba minnaig le Farisi nane kusem pasa biteknjanu mbal afu ndon gubra tumba Yesus dubinaig mbal saninjmba sakinaig: Ndanam saka tane takis kilanu mbal wam njaignu kade mbal ndon isukusig nginaig le

³¹ Yesus nu ndek lafumba saningina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum

kine ndakade. Guaze njak mbal ndo nu tugum kinig.

³² Afu sine magenu ngade ta nane ngamunggal mbilwaig nga ye pro ndawen. Ye une njak mbal ngamunggal mbilwaig nga prowen ngina.

*Nyamaganj pinkam tuku pasa
(Mateus 9.14-17; Markus 2.18-22)*

³³ Nane afu pro Yesus sanaig: Yohanus dubide mbal nane ait gudommba nyamaganj pinka Kuate yabanjmba minig. Farisi mbal dubikade mbal nane mata tanjade. Ndanam ne dubinade mbal mara mindek isukusmba ndo minig nginaig le

³⁴ nu ndek lafumba saningina: Tanjo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolŋge nu nuje mbal ndon minit tukunu nane nyamaganj pin ndakade.

³⁵ Ngumneŋga nane afunje pro tanjo ta nane ngamukŋge tuwaig le nane wamdus pitininguwa le nyamaganj pinkamngigaig ngina.

³⁶ Tanjamba nu yaba pasambi nane saningina: Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba fudinjmba kuerka burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanjawa ta tawi kitek ta njayo siliwamngat. Kuminj abonu kuminj urfunu mata katlisam kumuŋ kuga.

³⁷ Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor ngaro urfunu sinamngge tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganjmor ngaro urfunu fetka grep kule kutuka ndeke suluwamngat. Aganjmor ngaro mata njayonjgamngat.

³⁸ Nane grep kule kitek tumba aganjmor ngaro kitek sinamngge tolde.

³⁹ Tanjo nu grep kule ambokok nyate ta nu grep kule kitek nyam idus ndate. Grep kule ambokok ta kikonu ngate ngina.

6

*Kusem ait mbolŋge manjau kam tuku pasa
(Mateus 12.1-8; Markus 2.23-28)*

¹ Kusem ande mbolŋge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubinaig mbal nane wit alonu supika waimbi ngisneka nyam nyam kinaig le

² Farisi tanjo afu nane kanjerka saninginaig: Ndanam saka tane sine tuku

tukul lukamba kusem ait mbolŋge nyama-
gan kilig ŋginaig le

³ Yesus nu pasa ta lafumba saningina:
David nuŋe mbal ndoŋ nane guba
ŋaigoniŋgina le nu wam ande kina ta tane
kuyar ta burkade tae.

⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina su-
lumba tukul bret Kuate am mbolŋge patik-
inaig ta afu kilmba nyumba nuŋe mbal
mata niŋgina le nyinaig. Bret ta tanjo
nane nye ndakade tuku. Pris mbalŋge ndo
nyade tuku ŋga saningina sulumba

⁵ sakina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ye
kusem ait tuku gabat minet ŋgina.

*Yesus nu tanjo wai pagranganu ta
wakeina*

(Mateus 12.9-14; Markus 3.1-6)

⁶ Kusem ait ande mbolŋge Yesus nu
kusem wandek sinam kina sulumba nu
nane pasa tumniŋmba minna. Sinam
tanje tanjo ande wai ndinam kummba pa-
granganu ŋak minna.

⁷ Kusem pasa bitekŋganu mbal Farisi
ndoŋ Yesus nu kusem ait mbolŋge tanjo
wakeiwa le pasa mbolŋge palmbim tuku
nu kulatka minnaig le

⁸ nu nane tuku wamdus katesemba wai
kummba pagranganu ŋak tanjo ta sana:
Ilmba tenje tinga ŋgina le nu ka nane
ŋgamukŋge tingina.

⁹ Kile Yesus nu nane saningina: Ye tane
kusnatiŋgamŋgit. Sine siŋgine tukul dubika
kusem ait mbolŋge nane afu mbolŋge wam
mayebe ko ŋayobe? Ande wakeibe ko kus-
rebe le kumwa ŋga kusnaniŋgina.

¹⁰ Tanjaka nu mbilka nane ŋakmba
kangerkina sulumba nu tanjo ta sana: Ne
wai kuitka ŋgina le nu wai kuitka wai
mayekina.

¹¹ Tanjana le nane ndek Yesus tuku
gubra suk suk nda tinaig sulumba nanjine
nanjine sakinaig: Sine nu mbolŋge ndanbe
ŋginaig.

Yesus nu aposel 12 madiniŋgina

(Mateus 10.1-4; Markus 3.13-19)

¹² Ait ta mbolŋge Yesus nu Kuate
yabanam saka tabe ande mbol kumba
ka tanje Kuate ndoŋ pasata minna le ka
mafena.

¹³ Mafena le nu dubinaig mbal ŋakmba
kile-manjurka nane ŋgamukŋge tanjo 12
madiniŋmba nane aposel nyu niŋgina.

¹⁴ Nane tuku nyu kat nanjine ta
tenenmba. Ande Simon Yesusŋge nyu kitek
Petrus ŋgina. Ande maib nuŋe Andreus.
Nane afu Yakobus, Yohanus, Filipus,
Bartolomeus,

¹⁵ Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu
Alfeus kiŋo nuŋe. Ande Simon mape nyu
ande Selot.

¹⁶ Ande Yakobus tuku kiŋo nuŋe Yu-
das. Ande Iskariotnu tanjo Yudas. Nu
ŋgumneŋga Yesus tuku kupet mayok kina.

*Yesus nu guaze mbal gudommba
wakeikina*

(Mateus 4.23-25)

¹⁷⁻¹⁸ Yesus nu nane 12 ndoŋ tabe
mbol ndekinaig sulumba ma guton
ande mbol pronaig le Yesus dubinaig
mbal gudommba pasa isam tuku guaze
wakeikuwa ŋga Yesus tugum prowe liki-
naig. Nane afu Yerusalemnu afu Yudea ma
tugu mbolok. Afu Tirus le Sidon piyal tuku
tumbran armba takok. Nane afu piti sugo
bukla ŋak ta nu nane mata turka bukla
pitaikina.

¹⁹ Nu nuŋe sanjrimbi guaze mbal wakeik-
ina le ŋakmba nu kirewam bafumba min-
naig.

Gare tugusek tuku pasa

(Mateus 5.3-12)

²⁰ Kile Yesus nu mambilmba nu dubinaig
mbal kangerka saningina:

Tane sanzal minig mbal tane gare manjau
mbolŋge minap. Tane Kuate tuku ma mbol
kambim tuku minig.

²¹ Tane kile gubak minig mbal tane gare
manjau mbolŋge minap. Kuate nu ku-
mumbi tingamŋgat.

Tane kile malmbika minig mbal tane
gare manjau mbolŋge minap. Tane nzumil-
nunŋaig.

²² Tane ye Katesek Tanjo tuku mbal
minig tukunu afunje tane kasurtiŋmba
pitaika tumail pantinmba nyu kile-ibenkade
ta tane gare manjau mbolŋge minap.

²³ Nane tanjawaig le tane gare-gareka
pate-patenŋap. Samba mbolŋge tane tuku
lafu mayenu minit. Ata. Nanjine mbun

kat nanjine tanjamba Kuate tuku tuan tanjo kame kilmba piti ndui ta ninjinaig.

²⁴ Tane aganj ndende den ndaka minig mbal ose. Tanjine mine mayewam tuku buk te-sulunaig.

²⁵ Tane kile maro njak minig mbal ose. Tane guba sunjo tamnjaig.

Tane kile nzumil njak minig mbal ose. Tane wamdus piti tumba malmbinunjaig.

²⁶ Nane njakmba tanjine nyu kile-dunjuwaig ta tane ta tuku rironjak. Ata. Nanjine mbun kat nanjine tanjamba yabri tuan tanjo tuku nyu kile-dunjinaig.

*Njueu mbal njamunjal ninjam tuku pasa
(Mateus 5.38-48)*

²⁷ Tane ye tuku pasa isig mbal ye pasa afu tane satinjamtgit. Tanjine njueu mbal tuku kume purap. Tane tuku gubra kagli firkaade mbal manau mayenumbi lafuwap.

²⁸ Nane kasur pasa tinjig mbal pasa ba-fuknu ninjam. Nane tane tumail pantinjig mbal tane nane sinanu Kuate yabanjam.

²⁹ Ande nu ne dabil pannate ta dabil inum tuma le pannuwa. Ande nu ne tuku tawi tate ta ne nane tawi inum njail ndaka ta mata turmba tawe.

³⁰ Ande ne aganj inum yabanjam ta nu tawe. Ande nu ne tuku aganj afu kilit ta ne aganj ta kile-luka kilam tuku sa ndawa.

³¹ Nane afu ne mbolnje manau magenu kuwaig njga nzalinate tanjamba ne afu mbolnje ka.

³² Nane afu tane tuku kume purwaig kande tane ndek nane tuku kume purmba sine tanjo magenu nda njgap. Mbal njagonu nane mata tanjade. Afu nane tuku kume purde le nane ndek nane tuku kume purde.

³³ Nane afu tane mbolnje wam mage-waig le tane ndek nane mbolnje wam magemba sine tanjo magenu nda njgap. Mbal njagonu nane mata tanjade.

³⁴ Tane lafunu kilam idusmba aganj inum tape sulumba sine tanjo magenu nda njgap. Mbal njagonu nane mata nanjine nanjine lafunu kilam tuku tanjade.

³⁵ Tane tanjine njueu mbal tuku kume purka nane mbolnje wam magenu kap. Lafunu kilam idus ndamba aganj ake ninjam. Tanjawap le tane lafunu sunjo

tamnjaig. Tane tanjine Sunjo Kuate tuku manau te-purmba nu tuku kinjo kame minamnjaig. Ta ndanam? Nu wam njagonu kade mbal Kuate gare pasa nda tuwig mbal nu nane mbolnje wam magete.

³⁶ Tanjine Mam nu tanjo njakmba mapeninjit tanjamba tane mata tanjawap.

*Tanjo pilenjam tuku pasa
(Mateus 7.1-5)*

³⁷ Tane tanjo afu tuku manau pile ndaningap. Tanjawap le Kuate nu tane tuku manau mata pilenje nda. Ande nu mbarwa ndeta pitai ndawap. Tanjawap le tane mbarap le Kuatenje tane pitaike nda. Afu tane mbolnje mbarwaig kande nane tuku mbar gilainjam. Tanjawap le Kuate nu tane tuku mbar mata sauka gilainjamngat.

³⁸ Tane waknyap le Kuate nu tane mbolnje sunjomba lato lato waknyamngat. Tane nane afu mbolnje manau kade ta manau ndui ta Kuate nu tane mbolnje kamngat njina.

³⁹ Kile Yesus nu yaba pasa ande saninjina: Tanjo ande am tukulok inum am tukulok ta tumba ndin tumam kumun kuga. Nale arnej baringa burok sinamnje ndenunjaik.

⁴⁰ Skul kinjo nu nune tisa li ndate. Nu tisa tugumnje kila njakmba tate sulumba nune tisa tanjam mayok kinit.

⁴¹ Ndanam nane am mbolnje ail ban minit le ne kanjer ndamba nane tira tuku am mbolnje am sumbi kanjermba sakate?

⁴² Ndanam tuku ne tira ta sate. Ye ne tuku am mbolnje am sumbi ta saukamngit njgate. Ne yabri tanjo ndo. Ne ambonga nane am mbolnje ail ban ta paska. Ne am purfewa le tira nane tuku am mbolnje am sumbi saukam kumun njina.

*Sine ail alonu mbolnje ail pilenjam
(Mateus 7.15-20; 12.33-35)*

⁴³ Kile Yesus ndek sakina: Ail mayenu nu alo njagonu kile-mayok ndakate. Ko ail njayonu nu alo magenu kile-mayok ndakate.

⁴⁴ Sine ail alonu kanjerka ail ta tuku tugu kateseweg. Tane suwar ail mbolnje apasin alonu kilig e? Ko ulem mbolnje mar alonu kilig e?

⁴⁵ Tanjamba ndo tanjo mayenu nu wamdus mayenu njak minit sulumba nu wam magenu ndo ke likate. Tanjo njayonu nu wamdus njayonu njak minit sulumba nu wam njagonu ndo ke likate. Ngamunggal sinamnge wamdus minig ta minje mbolnge alonu kilimok te-mayokte ngina.

*Wande patinu tuku yaba pasa
(Mateus 7.24-27)*

⁴⁶ Kile Yesus nu manj nane saningina: Ndanjam tane ye nyun ta Sunjo ngade sulumba ye tuku minje kumnemnge mine ndakade.

⁴⁷ Ima nu ye tugum promba ye tuku pasa ismba ka kumu-kumute ta nu tanjo tenjen.

⁴⁸ Tanjo ande nu wande palmbim nga burok sarka sinam nzi kina le makek tugu ndame patika danjgina tanjan. Ngumnenga kule sunjo ndeka wande tumba kulisokngam kumu kuga. Wande ta makek ndamembi danjgina tukunu sangri njak minna.

⁴⁹ Tanjo ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndate ta nu tanjo tenjen. Tanjo ande wande palmbim nga nu burok sarka makek tugu ndame pati ndaka ake kilkembali ndo dinja tanjan. Kule sunjo ndeka wande kaduna le surka ndeka fudu njayona nga saningina.

7

*Yesus nu kame gabat tuku piro tanjo wakeina
(Mateus 8.5-13)*

¹ Yesus nu pasa ninje denjpurmba nu tinja Kaperneum tumbran kina.

² Tumbran tanje Rom mbal tuku kame gabat ande minna. Tanjo ta tuku piro tanjo ande guazenga buk kumam bafuna. Nu tanjo ta tuku nzali sunjo njak minna.

³ Tanjamba nu Yesus tuku nyu ismba nu Zu mage mage wika nane Yesus kusnawaig le nu pro piro tanjo wakeiwa nga kukulningina le kinaig.

⁴ Nane kinaig ka Yesus tugum promba nu sarsarmba sanaig: Sine tuku kame gabat ta nu mayenu. Ne nu turam kumu e?

⁵ Nu sine Israel mbal tuku wamdus sunjo njak minit. Sine tuku kusem wande nuje ndametinmbi pilna nga sanaig.

⁶ Tanjakinaig le Yesus nu ndek nane dubika kame gabat tuku wande patuna le nu nuje gulab afu kukulningina le ka nu sanaig: Nu tenjenmba sakat. Sunjo nu piro karenka ye tugum te pro ndawa. Ye tanjo mayenu kuga. Ye tuku wande mbol te nu nda prowa.

⁷ Ye mata nu tugum prowe nda. Nu sando kuwa le ye tuku piro tanjo mayekuwa.

⁸ Ye sugo afu kumnemnge minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye nget ta nu kinit. Ande wika yale nget ta nu ilit. Ye yije piro tanjo ande ka piro si ka nget ta nu kate. Nu sangri sunjo njak ta ye kila. Sando kuwa ta kumu. Nu tanjamba pasa palet nga Yesus sanaig.

⁹ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka manjur sunjo nu dubimba kinaig ta saningina: i ... Ye tane satinjamngit. Kasomok tanjo te nu ye tuku sangri tomba tinjgate. Sine Israel ngamuknge son manau sangrinu tanjan kanjer ndawet ngina.

¹⁰ Kame gabat kukulningina ta nane luka nuje wande tugum pronaij ta piro tanjo nu buk mayekina le pro kanjernaig.

Yesus nu Nain tanjo ande kumna le tetina

¹¹ Mafena le Yesus nu manj tinja Nain tumbran kina le nu dubinaig mbal tanjo kuasmbi gudommba nu ndon kinaig.

¹² Kinaig ka tumbran fonde malanga patunaig le kile nane tanjo mindesin ande ngunu saka sukuja pronaij. Tanjo kumna ta pino kuembol ande tuku kinjo nuje ndindo. Nain mbal gudommba pino ta dubimba pronaij.

¹³ Pronaij le Sunjo nu pino ta kanjermba sinanu nu sana: Ne malmbi ndaka ngina.

¹⁴ Kile nu ka ter kirena le tanjo mindesin sukujinaig ta nane tinjinaig le nu ndek sakina: Tanjo mo, ye ne sanet ne abonga tinja ngina.

¹⁵ Tanjamba sana le tanjo kumna tuku ta abonga tinja minyoka pasatina le Yesus ndek nu tumba ina nuje ndon minwa nga sana.

¹⁶ Kile nane ndek kuru kuru sunjo tumba Kuate tuku nyu te-dunja sakinaig:

Tuan tango sungo ande sine ngamuknge mayok ket. Kuate nu nuje mbal sine tursingam tuku te prowat nginaig.

¹⁷ Tanjamba pasa ta Yudea ma njakmba kumunga ma patuk patuk njakmba ise likinaig.

Yohanus nu tango armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik

(Mateus 11.1-19)

¹⁸ Yohanus kule pisne tango dubinaig mbal pro Yesus nu wam njakmba ke likina ta nu ndon kubenaig le nu ndek nuje dubinaig tuku tango armba sanikina:

¹⁹ Tale kumba ka Sungo kusnawap. Ande prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairngube nga kusnawap ngina.

²⁰ Tango ar ta kinaik ka Yesus tugum promba nale ndek nu kusnanaik: Ande nu prowam tuku ta ne e ko sine ande tairngube? Yohanus kule pisne tango tanjaka sasikmba kukulsikat nginaig.

²¹ Nale tanje minnaik le Yesus nu gustomba afu guaze njak afu bukla njaigonu njak wakeike lika afu am tukulok am marange ningina.

²² Tanjamba nu nale sanikina: Tale luka ka wam ke liket te takile ammbi kanjerka kilbambi isik ta njakmba Yohanus kubeu tape. Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe njaigongade mbal likade. Ngirnger njak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonga tingade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig.

²³ Ande nu ye tuku nga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tanjamba ka Yohanus sawap ngina.

²⁴ Yohanus tuku tango ar ta luka kinaik le Yesus nu ndek manjur sungo ta Yohanus tuku saningina: Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Bubrenge ulem wane ande mbilmbilwa le tane kanjeram kinaig e?

²⁵ Ko tane tango ande tawi mayenu tinganu kanjeram kinaig e? Nane tawi magenu tinjamba aganj magenu njak mbal wande sugo sinamnge nyu njak minig tuku.

²⁶ Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tango ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tango ta tane kila satingamngit. Nu tuan tango ndo kuga nu tuan tango njakmba liningit.

²⁷ Kuyar pasa ande nu tuku tenjamba sakate.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonga prowa sulumba ne tuku ndin wakeiwamngat ngate.

Malakai

3.1

Tango ta Yohanus.

²⁸ Ye satingi le isap. Tango njakmba Yohanusnge liningmba mbolnge minit ta nane Kuate tuku gageu mayok kinig mbal njakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata nga saningina.

²⁹ Tanjakina le tango pino takis kilanu mbal nane Yohanusnge o buk kule piseneningina tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba Kuate nu kumumbi sine tuku mbar te-mayokmba tumsingit nginaig.

³⁰ Nane Farisi mbal kusem pasa biteknganu mbal Yohanusnge buk kule pisne ndaningina tukunu nane Kuatenge turningam tuku ndin ta mbulmba pitainaig.

³¹ Yesus nu man sakina: Ait te mbolnge minig mbal ye tane tuku manjau ame wam tananj nga saki.

³² Tane kinjo kame maket mbolnge minyoka munju wiwikade tananj. Nane tenjamba munju wiwikade: Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine malmbikeg ta tane ndek malmbiketket nga lok mine ndakade ngade.

³³ Ata. Yohanus kule pisne nu prona sulumba nyamagan le grep kule nye ndaka minna le nu bukla njak nga saka nu mbulnaig.

³⁴ Ye Katesek Tango ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tango. Nu takis kilanu mbal une njak mbal ndon gulab mayete nga tane ye mata mbulig.

³⁵ Ata. Wamdus kuyar mayete tango wam kile-mayokkate ta mbolnge nu tinreknu kilimok mayok kinit nga saningina.

Yesus nu Farisi tango ndon isukusna

³⁶ Mara ande Farisi tango ande nyunu Simon nu Yesus ndon isukusam sana le nu kumba wande ponga nu ndon isukusmba minnaik.

³⁷ Tumbranj ta tuku une pino ande minna. Yesus nu Farisi ndonj isukusmba minnaik le nu ismba ndame botol gurenj mayenu njak tumba wande ta pongina.

³⁸ Ponga Yesus ngumnemnge nu tuku kupe tugum tanje malmbikina le am kule guroromba Yesus tuku kupe mbain mbolnje ndekinaig le nu ndek nuje gabat wajembi kupe saukina sulumba Yesus tuku kupe bigmba gurenj tumba nu tuku kupe mbolnje kutu-kutuna.

³⁹ Tanjana le Farisi tanjo nu wam ta kanjermba idusna: Tanjo te nu tuan tanjo kande une pino nu kirete te nu kila pilit kande nga idusna.

⁴⁰ Yesus nu ndek katesemba nu tanjo ta sana: Simon, ye ne ndonj pasa njak ngina le nu lafumba sana: Tum Tanjo, maye. Ye saya le isi ngina le

⁴¹ Yesus nu sana: Tanjo armba tanjo inum tuku ndametinj lafuwam tuku minnaik. Ande nu soj 50 lafuwam tuku ande nu soj 5 lafuwam tuku njak minnaik.

⁴² Nale ndametinj kiringinaik le nu nale arnenj tuku wam ta gilaingina. Tanjo ar ta ima nu tanjo sunjo tuku wamdus sunjo njak minamngat ngina le

⁴³ nu ndek sakina: Ye iduset nu ndametinj sunjo njak nu lafuwam tuku gilaingina nunje ngina le Yesus nu sana: Ne son sakate ngina.

⁴⁴ Tanjaka nu mbilka pino ta kanjermba Simon sana: Ne pino te kanjera. Ye ne tuku wande pongit le ne ye kupe minyangam tuku kule nda sat. Pino te pro nuje am kulembi ye tuku kupe minyanga nuje gabat wajembi ye kupe sauke sat.

⁴⁵ Ne ye kanjeryumba gare njak mumu ndayat. Pino te ye prowit le ye tuku kupe mumumba minit.

⁴⁶ Ne ye tuku gabat gurenj pisne ndawat. Nu ye tuku kupe mbolnje gurenj mayenu kutuwat.

⁴⁷ Ye ne sanamngit. Pino te ye nu tuku une sungomba sauka gilaingit le nu ye tuku kume purmba ye mbolnje wam mayekat. Ande nu une fudinndo kate le sauket ta nu ye tuku sungomba kume pur ndate ngina.

⁴⁸ Kile Yesus nu pino ta sana: Ye ne tuku une njakmba sauka gilainget ngina.

⁴⁹ Tanjakina le nane nu ndonj tuma isukusmba minnaig mbal nane ndek nangine nangine munju kusnanginaig: Tanjo te ima le nu une sauka gilainganu nga sakate nginaig.

⁵⁰ Yesus nu pino ta man sana: Ne ye tuku sanjri tomba tingate tukunu ye ne tuku muskil te-tiwe tinit. Ne ngamunggal mukuk njak kaye ngina.

8

Pino gudommba Yesus dubimba nu sinzanjaig

¹ Mara afu kuganaig le Yesus nu tinga tumbranj fonfonj tumbranj sugo sugo afu mbol kine lika Kuate nu nuje gageu kulatkate pasa mayenu ta sanjmba kine promba lika minna. Yesus madiningina kuasmbi 12 nane nu ndonj kinaig.

² Pino afu buk guaze njak afu bukla njak nu wakeike likina ta nane mata nu dubimba kinaig. Ande Maria nu Maria Magdalanu nginaig. Yesus nu mbolnje bukla 7 pitaikina.

³ Pino ande Yohana nu Herodus tuku piro kulatkanu tanjo Susa nu tuku piyo nuje. Ande Susana. Pino gudommba afu turmba nane nangine aganj ndendembi Yesus nane sinzanjinjmba nane dubika kinaig.

Aganj tumu tuku yaba pasa (Mateus 13.1-9; Markus 4.1-9)

⁴ Mara ande tanjo pino gudommba tumbranj kise kise mbolnje prowe lika Yesus tugumnge manjurkinaig le nu ndek yaba pasa ande saningina:

⁵ Tanjo ande nu nuje aganj tumunu bareningam piro mbol kina. Kina ka bareningina le tinju afu ndinnje ndeke likinaig le tidonga likinaig ta sar umanjnge pro nye sulunaig.

⁶ Tinju afu kilke ndame njak ma mbolnje ndekinaig sulumba manje promba tinginaig ta kilke najrnu kugatok tukunu karenja kume sulunaig.

⁷ Tinju afu ma anja najgonu sinamnje ndeke likinaig ta anganje tinga songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig.

⁸ Tinju afu kilke mayenu mbolnje ndeka pro magemba tugunu njakmba

mbolŋge alonu sunḡomba mayok kinaig ŋga saningina sulumba nu wi kuenka sakina: Tane kilba ŋak ndeta pasa te isap ŋgina.

*Yesus nu yaba pasambi ndo saningina
(Mateus 13.10-17; Markus 4.10-12)*

⁹ Kile nu dubinaig mbal nane yaba pasa ta tugunu isam tuku kusnanaig le

¹⁰ nu ndek saningina: Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane madingen. Afu nane yaba pasa ndo isig. Nane wam kanḡerka alonu kanḡer tiwe nda. Nane pasa ismba tugunu katesewe nda ŋga saningina.

*Agan tumu tuku yaba pasa tugunu
(Mateus 13.18-23; Markus 4.13-20)*

¹¹ Kile Yesus ndek nane saningina: Yaba pasa satinḡit ta tugunu teŋenmba. Agan tumunu sakit ta Kuate tuku pasa taŋaŋ.

¹² Tinu ndinḡe ndekinaig ŋga sakit ta mbal afu nane Kuate tuku pasa isig taŋaŋ. Satanḡe nane son ŋguwaig le Kuatenḡe muskil kile-tidinge ninḡikat ŋga nu pro nane tuku ŋgamunḡal sinamḡe pasa ta yaika tumba balete.

¹³ Tinu afu kilke ndame ŋak mbolḡe ndekinaig ŋgit ta mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sunḡo ŋak tade ta nane sumbailnu kugatok taŋaŋ ait fagnu ndo son ŋga dubide. Tagoningam tuku ait prote le nane pasa ta kusrede.

¹⁴ Tinu afu ma anḡa ŋaigonu sinamḡe ndekinaig ŋgit ta nane mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa ismba kilke te tuku piti gare maŋau agan ndende ta ŋakmba sunḡomba idusde le pasa isig ta balete le alo mage ndade.

¹⁵ Tinu afu kilke mayenu mbolḡe ndekinaig ŋgit ta mbal afu taŋaŋ. Nane Kuate tuku pasa ismba nane wamdus mayenu sanḡri ŋak tukunu pasa biyig sulumba nane dirnanḡa alonu kile-mayokka minig ŋgina.

*Tango nu lam bulumba mayokḡe pilit
(Markus 4.21-25)*

¹⁶ Yesus nu maŋ lato sakina: Tango lam bulute ta nu tumba nza kaimba ko mbain kumnemḡe pile ndakate. Kuga. Nu lam bulunḡe tango afu prowaig le kilḡaninḡuwa ŋga te-mayokmba mbolḡe taikate.

¹⁷ Wam afu kile tango am mbolḡe kuirok minig ta ŋakmba kilimok mayok kanḡaig.

¹⁸ Tane ye tuku pasa ismba kuraukap. Tane ise maye ndabekaig. Ande nu wam afu ŋak minit ta Kuatenḡe nu maŋ lato tambimḡat. Ande nu wam denkanu minmba ye wam ŋak ŋga iduste ta wam fudinḡo ta Kuatenḡe yaiwamḡat ŋgina.

*Yesus ina mambo kat nuŋe pronaiḡ
(Mateus 12.46-50)*

¹⁹ Yesus nu tanḡe minna le nuŋe ina mambo kat nuŋe nane pro nu tugum kambim tuku ta nane gudommba ma tukulnaig.

²⁰ Taŋanaig le nane afunḡe Yesus sanaig: Ina nanḡe mambo kat nanḡe pro kilimḡe minmba ne kusnanḡade ŋginaig le

²¹ nu ndek nane teŋenmba saningina: Nane Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane yiḡe ina yiḡe mambo kame taŋaŋ minig ŋgina.

*Yesus nu kule le bubre peunikina
(Mateus 8.23-27; Markus 4.35-41)*

²² Mara ande Yesus nu sine kule kualin sim kab ŋga nuŋe dubinaig mbal ndoŋ waŋ ande ponḡinaig.

²³ Nane waŋ ponḡa kinaig ka Yesus nu am kaikaina le kinye gilainḡina. Kinymba minna le bubre sunḡo tinḡina le kule tonḡel tinḡa waŋ sinam kumba minna le nane ŋgisikam bafunaig sulumba

²⁴ nane ka Yesus kuanemba sanaig: Sunḡo, sine ŋgisikam bafuweg ŋginaig. Taŋakinaig le nu abonḡa tinḡa bubre kule mbalo sanikina le nale ndek mukumba ma betkirembe kule basle mayena.

²⁵ Taŋana le nu nane saningina: Tane Kuate tuku sanḡri tomba tinḡade ta aninḡe palḡig ŋgina le nu dubinaig mbal nane kuru-kuruka pirerek purka nanḡine nanḡine munḡu kusnanḡinaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule sanikat ta nale mata nu tuku pasa isaik ŋginaig.

*Yesus nu tango bukla ŋak wakeina
(Mateus 8.28-34; Markus 5.1-20)*

²⁶⁻²⁹ Gerasa mbal tuku ma mbolḡe tango ande bukla ŋaigonunḡe wanena. Ait kuennu nu wagek minmba wande ande

mbolŋge mine ndaka nu mindesiŋ patik-inaig tuku ma ndame burok sinamŋge minanu. Nu ait kuennu ait mindek bukla tanŋe tanu le nane afunŋe muli karenŋu kilmba nu tuku wai kupe kusanu ta nu purpurmba bukla tanŋe nu wamdus tambinu le nu kua ka duŋe kumba minna.

Yesus nane kumba ka Gerasa mbal tuku kilke Galilea ma tumail tumba minit tanŋe ibeŋ kinaig. Ibeŋ ka Yesus nu kina le tumbranŋ sunŋo ta tuku tanŋo guwa ŋaigonu ŋak tanŋe nu kanŋermba witimba pro nu tugumŋge dagol tidronŋina. Tanŋana le nu ndek bukla ta sana: Tanŋo ta kusremba mayok kaye ŋgina le nu kuenŋka sarsarmba sana: Yesus, Sunŋo Kuate tuku Kiŋo, ne ye ndoŋ wamdus tuma kuga. Ye piti ser ndaya ŋgina.

³⁰ Tanŋaka sana le Yesus nu kusnana: Nane nyu ima ŋgina. Bukla gudommba nu mbolŋge minnaig tukunu nu lafumba sana: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi ŋgina.

³¹ Tanŋakina le bukla kame nane Yesus sarsarmba sanaig: Ne kukulsinŋa le ma buto ŋayo ta sinam nda kab ŋginaig.

³² Tabe ta mbolŋge mbo gudommba sunŋarka minnaig tukunu bukla kame nane Yesus sarsarmba sanaig: Ne sine kukulsinŋa le sine mbo kame si tuku funŋul sinam kab ŋginaig le nu wokina.

³³ Wokina le bukla ŋaigonu tanŋo ta kusremba kumba mbo funŋul sinam kine likinaig le nane sanŋri ŋak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-bariŋga kule kualinŋ butonu sinam kumba ŋgisike sulu-naig.

³⁴ Tanŋanaig le mbo kulatkanu mbal wam ta kanŋermba kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbranŋ sunŋo mbolŋge kilimŋge ŋakmba saninŋinaig le

³⁵ nane afu isnaig sulumba nane suk aganŋ ta kanŋeram kinaig ka Yesus tugum promba tanŋo bukla ŋaigonunŋe nu kusrenaig le nu tawi tinŋmba Yesus tugumŋge minyoka wamdus mayenu ŋak minna le kanŋermba piriri ŋayonaig.

³⁶ Tanŋanaig le wam ta ambonŋga kanŋernaig mbalŋge pronaiŋ mbal Yesus nu bukla ŋak tanŋo wakeina ta kubeu ninŋinaig.

³⁷ Kile Gerasa ma patuk patuk nane ŋakmba kuru kuru suk suk ndanaig sulumba pro Yesus nane kusreka kuwa ŋga sanaig. Tanŋakinaig le nu wanŋ ponŋina le

³⁸ nu bukla ŋak tanŋo wakeina ta nu ndoŋ kambim tuku sarsarna. Sarsarna le nu peumba sana:

³⁹ Ne luka nane tumbranŋ kaye sulumba Kuate nu ne mbolŋge wam mayewat ta wam kubeu ninŋa ŋgina. Tanŋakina le nu ndek luka tumbranŋ tumbranŋge Yesus nu mbolŋge wam mayenu kina ta ŋakmba kubeu ninŋmba likina.

Yesus nu kulim ande te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Markus 5.21-43)

⁴⁰ Yesus nu wanŋ mbol mbol luka kule kualinŋ tem ilna le nane gudommba nu tairnŋa minnaig mbal nu kanŋermba gare-gareka nu tinaig.

⁴¹ Tanŋamba kusem wande kulatkanu tanŋo ande nyunu Yairus nu pro Yesus tugumŋge ŋgurnŋgurka ndeka nu tuku wande mbol kuwa ŋga sarsarmba minna.

⁴² Nu kulim ndindo yar 12 ŋak tanŋanŋ kumam tuku tawo ndo minna. Yesus nu ndek tanŋo ta dubimba kina le nane gudommba nu te-kornaig.

⁴³ Pino ande nu mara mindek tambun guaze ŋak minmba minna le yar 12 kina. Dokta ŋakmba nu wakeiwe pisenŋinaig.

⁴⁴ Nu pro Yesus ŋgumnemŋge nu tuku tawi nzalenu kirena le guaze ta kugana.

⁴⁵ Tanŋana le Yesus nu kamusmba kusnanŋina: Imanŋe ye kireyat ŋgina le nane ŋakmba ndek sinenŋe kuga ŋga sakinaig le Petrus nu sana: Sunŋo, nane gudommba ne te-ŋgamunumba ne signanade tae ŋgina le

⁴⁶ nu ndek nu sana: Kuga. Andenŋe ye kireyat. Ye tuku sanŋri ande kusreyat le kamusit ŋgina.

⁴⁷ Tanŋakina le pino ta yabukam fugumba nu ŋgarosu piririmba pro Yesus tugumŋge ŋgurnŋgurka ndeka nane ŋakmba am mbolŋge nu guaze ŋak Yesus kirembe pitik ndo mayekina ta sakina.

⁴⁸ Sakina le nu ndek pino ta sana: Kulim, ne ye tuku sanŋri tomba tinŋgate tukunu ne mayekat. Ne ŋgamunŋal mukuk ŋak kaye ŋgina.

⁴⁹ Yesus nu pasata minna le kile tanjo ande Yairus tuku wandeknje pro nu sana: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinan Tum Tanjo piro karenj tuwe ndaka ngina le

⁵⁰ Yesus nu pasa ta ismba ndek Yairus sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku sanjri tomba tingate tukunu kulim naje abongamngat ngina.

⁵¹ Kina ka Yairus tuku wande tugum promba Yesus nu nane njakmba peunijsmba Petrus Yakobus Yohanus kulim tuku ina mam nane ndo kilmba wandek sinam kina.

⁵² Nane gudommba kulim ta tuku malmbi wikaraumba minnaig le Yesus ndek nane saningina: Tane malmbi ndakap. Nu kume ndakat. Nu kinyamba minit ngina le

⁵³ nane ndek nu sinjka kumat nga nu nzu-milnaig.

⁵⁴ Tanjanaig le nu ka mindesin tuku wai biyamba sana: Kulim, ne abonga tinga ngina kande

⁵⁵ nu tuku guwa man mindesin sinam kina le nu abonga tingina. Tanjana le Yesus ndek sanikina: Nyamagan tape le nyuwa ngina.

⁵⁶ Ina mam nuje nale pirerek purka minnaig le Yesus nale minje pipnikmba nane afu sa ndaninguwaik nga peunikina.

9

Yesus nu aposel 12 piro ningina (Mateus 10.5-15; Markus 6.7-13)

¹ Kile Yesus nu nane 12 ta wika kile-manjurka nane bukla najgonu njakmba pitaika guaze tugu yimyam wakeike likuwaig nga piro tuku sanjri ningina.

² Nane kumba ka Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba guaze mbal wakeikuwaig nga nane kukulningam bafumba ndek wam paguka saningina:

³ Tane kambim nga tanjine pale fat nyamagan ndametinj ta njakmba kusrekap. Tawi silikanu ta ndo njak kape sulumba

⁴ wande ande ponga tanje ndo minmba piroka ka kambim nga wande ta kusrewap.

⁵ Tumbran ande tane kilam mbul-waig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe

mbolnje denganu minig ta nane am mbolnje paurngap ngina.

⁶ Wam pagu denpurmba nu nane kukulningina le tinga kumba ka tumbran njakmba mbolnje pasa mayenu kuklimba guaze mbal wakeike lika minnaig.

Herodus nu Yesus tuku nyu isna (Mateus 14.1-2; Markus 6.14-16)

⁷ Yesus nane wam ke likinaig ta afu ismba Yohanus kumna ta man abonga tingina nginaig.

⁸ Afunje Elia nu man mayok kina nginaig le afunje tuan tanjo ambokok ande man abonga tingina nginaig.

⁹ Pasa ta Herodus Antipas nu ismba wamdus te-sulumba sakina: Yohanus njinfok buk kat puren ta kile pasa iset ta tanjo ta ima nga Yesus kanjeram tuku wamdus sunjo njak minna.

Yesusnje tanjo 5,000 isukusneningina (Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44; Yohanus 6.1-14)

¹⁰ Aposel kame nane luka wam ke likinaig ta Yesus kubeu tunaig le nu nane kilmba Betsaida tumbran tuku ma yamok kinaig.

¹¹ Kinaig le nane gudommba nu kina pasa ismba nu dubimba kinaig le nu nane kanjerka ndek kaiyenijsmba wikina sulumba Kuate nu nuje gageu kulatkate pasa ta kuklimba afu guaze njak ta wakeike likina.

¹² Nu tanjamba minna le ki buk butungina le nane 12 ta pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Ne manjur sunjo te kukulninga le kuwaig ka tumbran afu patuknje wande afu kasomnje nane tanje nyamagan kilmba kinyam tuku mbili kile-likuwaig nga sanaig.

¹³ Tanjaka sanaig le nu ndek nane saningina: Tanenje nyamagan ningap le nyuwaig ngina le nane ndek nu sanaig: i ... Sine bret 5 kualegan karenok armba ndo. Ne sinenje nane tuku nyamagan piyabe nga iduste e nginaig.

¹⁴ Nane minnaig mbal gudommba tanjo 5,000 tanjan.

Kile Yesus nu nuje dubinaig tanjo ta saningina: Tanjo pino njakmba paplaka

50, 50 tanjamba minyokuwaig nga saningap ngina.

15 Tanjakina le nane ndek saninginaig le tanjamba minyoke likinaig.

16 Kile Yesus nu bret fonfon 5 kualegan ar ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba nyamagan ta fetfetmba nuje dubinaig mbal ninjina le nane walmba ninje likinaig.

17 Nane njakmba kilmba nyinaig le maroningina. Nyamagan fetfetna ta batenju kilmba sambe 12 ligneninginaig.

Petrus nu Yesus Kuatenje madina tanjo ngina

(Mateus 16.13-20; Markus 8.27-30)

18 Mara ande Yesus nu Kuate yabanja sulumba nu dubinaig tanjo nanenge ndo minnaig le nu nane kusnaningina: Tanjo pino nane ye ima ngade e ngina le

19 nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisenje ngade. Afu ne Eliange ngade. Afu sakade ne tuan tanjo ambokok ande manj abonja tinjina nginaig.

20 Tanjakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenje madina tanjo ngina.

21 Tanjamba sana le nane nuje nyu ta afu sa ndaninguwaig nga sanjrimba peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Mateus 16.21-28; Markus 8.31-9.1)

22 Yesus nu manj saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo piti gudommba kilamngit. Israel mage mage pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal nane ye pitaiyuwaig le afunge ye baleyamngaig. Ye kumi le mara kenju mbolnge Kuate nu te-tiyamngat ngina.

23 Kile nu nane afu saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nu ki mindek nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa.

24 Ima nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta njak minamngat.

25 Ande nu kilke te tuku aganj ndende njakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose.

26 Ye Ndindo Katesek Tanjo yije Mam tuku kilja nuje enel kame tuku kilja yije turmba njak ndenungit. Ande nu nane afu ngamuknge ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ngina.

27 Ye sinja satinamngit. Tane tenje tin minig mbal afu kume ndakap le Kuate nuje gageu kulatkate wam te-mayokuwa le tane kanjeramngaig ngina.

Yesus nu ngarosu kitek tina

(Mateus 17.1-13; Markus 9.2-13)

28 Yesus nu pasa ta saningina sulumba mara 8 tanj kugana le nu Petrus Yohanus Yakobus nane kilmba Kuate ndon pasatam tuku tabe ande mbol kinaig.

29 Ka tanje nu Kuate ndon pasata minna le Petrus nane am kaikainingina le kiny-naig. Kinymba minnaig le Yesus tuku tumail pasi mbilka kisémba mayok ka nu tuku tawi kauknu uge linju ndo mayok kina.

30 Tanjana le tanjo armba Moses nale Elia pro nu ndon pasata minnaik.

31 Nale samba mbolok kilja njak mayok ka Yesus nu Kuate tuku pasa kumumba Yerusalemnge kumamngat ta tuku saka minnaig.

32 Kile Petrus nane abonja mambilnaig kande Yesus tuku kilja tanjo armba nu ndon tin minnaik ta turmba kanjerkinaig.

33 Tanjo ar ta nu kusrewam bafunaik le Petrus nu wam pile paska ake fare sana: Sunjo, sine tenje mineg te mayenu ndo. Sine baibai kenmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

34 Nu pasa ta saka minna le gau ande pro nane kainingina le nane kuru kuru sunjo tinaig.

35 Kile gau sinamnge pasa ande mayok ka tenjamba sakina: Ande te yije Kinjo. Ye nu madiwen. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina.

36 Pasa ta kugana le Yesus nuje ndo tin minna le kanjernaig.

Tanjamba nane wam kanjernaig ait ta mbolnje afu ndonj wam kube ndanaig.

*Yesus nu kiño ande bukla ñak wakeina
(Mateus 17.14-21; Markus 9.14-29)*

³⁷ Mafena le nane tabe ta kusremba ndekinaig le tanjo pino kuasmbi gu-dommba Yesus tugum pronaig.

³⁸ Tanjamba nane ngamuknje tanjo ande wi kuenka sarsarmba sana: O Tum Tanjo, ne ilmba ye tuku kiño ndindo te kanjermba sinanuwa.

³⁹ Bukla ñayonu andenje nu tate le pitik ndo nu sunjomba witite. Nu zulbarek serte le minje supika subal promba nu paninja pitik nu kusre ndate.

⁴⁰ Ye ne dubinade mbal nane nu pitai-waig nga sarsarningit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina.

⁴¹ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Ku-ate talamba ngamunjal son tugusek kuga-tok mbal tane ye piti seryade. Ye ait gigan-mba tane ndonj minamngit ngina sulumba mbilka tanjo ta sana: Naje kiño ta tumba yale ngina.

⁴² Nu kiño ta tumba ilmba minna le bukla tanje kiño tumba zulbarek sermba bukngina le Yesus nu bukla sawe lika pitaina sulumba kiño ta tumba mam nuje tuna le

⁴³ nane ñakmba Kuate tuku sanjri sunjo ta kanjermba pirerek purka minnaig.

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Mateus 17.22-23; Markus 9.30-32)*

Nane ñakmba Yesus nu wam ke likina ta tuku pirerek purka minnaig le nu ndek nuje dubinaig mbal ta saningina:

⁴⁴ Tane pasa te ngamunjal sinamnje pile mayewap. Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje palmbimngajig ngina.

⁴⁵ Nane pasa ta isnaig ta tugunu kurok minna le katese ndanaig. Nane nu man kusnawam tuku ta wamdus pitiningina.

*Tanjo ngamuknje ima nu sunjo minit
(Mateus 18.1-5; Markus 9.33-37)*

⁴⁶ Nuje dubinaig mbal nane ima nane ngamuknje sunjo minit ta tuku munju tulinginaig le

⁴⁷ Yesus nu nane tuku wamdus ta katesena sulumba nu kiño ande tumba nuje tugum tanje te-timba saningina:

⁴⁸ Ande nu ye tuku nga idusmba kiño tenen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kuku-lyina nu mata wakeite. Ata. Ande tane ngamuknje nyu kugatok minit ta nu sunjo ngina.

*Ande nu ñgueu kuga ta nu sine tuku gulab
(Markus 9.38-41)*

⁴⁹ Kile Yohanus nu ndek Yesus sana: Sunjo, tanjo ande ne tuku nyu mbolnje bukla afu pitaikina le kanjermba nu peugen. Nu sine tuku kuasmbi kuga ngina le

⁵⁰ nu ndek Yohanus sana: Nu peu ndawap. Ande nu ñgueu mine ndakate ta nu sine tuku gulab ngina.

Samaria mbal tuku tumbran ande Yesus talanaig

⁵¹ Kuate nu Yesus te-dunja samba mbol kambim tuku ait patukina le nu wamdus ndindo pilmba Yerusalem kambim tuku kina.

⁵² Tanjamba nu tanjo afu kukulningina le nane ambonga kumba nu tuku ma wakei-wam tuku Samaria mbal tuku tumbran ande mbol kinaig ta

⁵³ tumbran mbal nane Yesus nu Yerusalem kambim sakina ta isnaig sulumba nu pitainaig.

⁵⁴ Tanjanaig le nu dubinaik tanjo ar Yakobus le Yohanus nane wam kinaig ta kanjermba ndek sanaik: Sunjo, ne woka le sile sakupe le samba mbolnje pa ndeka pasokuwa nga sanaik.

⁵⁵ Tanjakinaik le Yesus nu mbilka nale sanike likina.

⁵⁶ Tanjamba nane tinga tumbran kise ki-naig.

*Tanjo afu Yesus dubiwam idusnaig
(Mateus 8.18-22)*

⁵⁷ Kumbanje tanjo ande Yesus sana: Ne ma ñakmba mbol kambim saka ta ye ne ndonj kanjik ngina le

⁵⁸ nu ndek sana: Mbo nguikok sar umanj nane te ñak ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndonj lika piti ta kurawam kumunj e ngina.

⁵⁹ Tanjamba nu tanjo kise ande sana: Ne ye dubiya ngina le nu ndek sana: Sunjo, ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina.

⁶⁰ Tanakina le Yesus nu sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenge kumanu mbal ngukuwaig. Ne tinja kumba Ku-ate nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba saka lika ngina.

⁶¹ Tanjo kise ande nu sana: Sunjo, ye ne dubinam iduset ta ye ambonga kumba ka yije mbal ndon pasata minap ninmba pro ne dubinamngit ngina le

⁶² nu ndek sana: Tanjo ande nu piro tugu pilmba ka ngamunje nu wamdus kise tuwa ta nu Kuate tuku gageu minit ta nu denkate.

10

Yesus nu tanjo 72 kukulningina

¹ Kile Sunjo nu tumbran afu kambim bafuna sulumba nu tanjo 72 madininmba ar ar kukulningam bafumba wam paguka saningina:

² Piro mbolnje nyamagan alonu gudommba minig. Kilam tuku piro tanjo denkate. Tane piro miro tanjo yabanap le nu piro tanjo afu kukulninguwa le nane nuje nyamagan alonu kilwaig.

³ Ye tane kukultingi le tane sipsip fat tanan ngannu age nguikok ngamuknje minamngaig.

⁴ Tane kambim nga tanjine ndametin pale fat kupe ngaro ta jakmba kusrekap. Tane kumba ka ndinje afu pasa sunjomba sa nda ningap.

⁵ Tane wande ande ponga ambonga wande ta tuku mbal saningap: Tane ngamungal mukuk minap nga saningap.

⁶ Tanjo inum ngamungal mukuknu tanje minwa ta tane pasa sakade tanjamba nu ngamungal bulka minamngat. Kuga ta pasa ta luka tanjine tugum prowamngat.

⁷ Tane wande ande mbolnje minap le nyamagan afu tinjuwaig le yaika nyumba minap. Tane piro tanjo tukunu afu tugumnje agan ndende kilam kumun. Wande ndindo ta mbolnje minap.

⁸ Tane tumbran ande prowap le tumbran mbal tane kaiyetinjmba yalpe nguwaig

kande tane tanje minap. Nyamagan afu tinjuwaig le tane yaika nyap.

⁹ Nane tuku guaze mbal wakeikap sulumba nane saningap: Kuate nu nuje gageu kulatkate wam kile tane tugum prote nga saningap.

¹⁰ Tumbran ande tane pitaitinguwaig ndeta tane tumbran ngamunje saningap:

¹¹ Ata. Tumbran te tuku tuptup sine tuku kupe mbolnje denganu minig te sauke suluweg. Tanjine mbar rironkap. Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta tane tugum prote le tane pitaide nga saningap ngina.

¹² Kile Yesus nu saningina: Ye tane satinjamngit. Ait sunjo mbolnje tumbran tane pitaikate ta Sodom tumbran tuku pa limba nu sunjo pasa jak tamngat.

Tumbran afu nane Yesus ngumnaig (Mateus 11.20-24)

¹³ Yesus nu man sakina: Korasin le Bet-saida tumbran ose. Ye wam kitek sangrinu tale ngamuknje ke liken ta tale ngamungal biye mbil ndanaik. Ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon tumbran ngamuknje ke likina kande nane dal ndaka nanjine mbar idusninmba tawi urfunu tinmba kuke tugu pismba ngamungal biye mbilnaig kande.

¹⁴ Ait sunjo mbolnje tale Korasin le Bet-saida tumbran tale Tirus le Sidon tuku pa limba tale sunjo pasa jak tamngaik.

¹⁵ Kaperneum tumbran ne nyu sunjo jak minmba ne samba mbol kambim tuku iduste ta Kuatenje ne tumba buknguwa le ne kumanu mbal tuku tumbran kangat ngina.

¹⁶ Kile Yesus nu nuje mbal saningina: Ande tane tuku pasa isit ta nu ye tuku mata isit. Ande tane pitaikate ta nu ye mata pitaiyate. Ye pitaiyate ta ande nu ye kukulyina nu mata pitaite ngina.

Tanjo 72 ta man luka Yesus tugum pron-aig

¹⁷ Kile nane 72 ta gare sunjo jak luka Yesus tugum promba ndek sanaig: Sunjo, sine ne tuku nyu mbolnje pirokigen ta bukla kame mata sine tuku pasa isnaig nginaig le

¹⁸ nu ndek nane saningina: Samba mbolnje telin bitek promba ndekate tanan Satan nu baringina le kanjeren.

¹⁹Tane isap. Ye tane sanjri tinggen tukunu tane mbenj njaigonu zijañsail ngyeue tanjo Satan tuku sanjri njakmba tidongap ta tane njaigo siglike nda.

²⁰Guwa njaigonu tane tuku pasa isnaig ta tuku gare-gare ndakap. Tane Kuate tuku mbal mayok kinaig le nu samba mbolnje tane tuku nyu kuyarningina le tane abo njak minmba minam tuku nyu njak minig. Tane wam ta tuku gare-garekap ngina.

*Yesus nu gare sunjo tina
(Mateus 11.25-27)*

²¹Ait ta mbolnje ndo Yesus nu Tukul Guwa tugumnje gare tumba Kuate yabanmba sana: O Mam, ne samba kilke tuku Sunjo. Ye ne tuku nyu te-dunget. Afu kila sugo wamdus kuyar njak ne naje wam kame tum ndaningit. Kiño kame tananj minig mbal ne nane ndo tumningit. O Mam, ne naje nzali dubimba ne tanjate ngina.

²²Kile Yesus nu nane saningina: Mam nu wam njakmba ye wai mbolnje patikina. Ande nu Kuate tuku Kiño kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kiño ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig nga nu tumningit ta nane mata nu kila minig ngina.

²³Tanjaka Yesus nu mbilka nuje dubinaig mbal saningina: Kuate nu tane make patikate le tane wam magenu kanjerkade.

²⁴Ye satinjamngit. Tuan tanjo kame gabat sugo tane wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamdus sunjo pilmba kume farnaig ngina.

Samaria tanjo ande nuje ngyeue tanjo turna

²⁵Kile kusem pasa biteknjanu tanjo ande nu tinja Yesus tagowam tuku nu kusnana: Tum Tanjo, ye ame wam ki sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le

²⁶nu ndek sana: Tukul pasa kuyar mbolnje ndanjmba sakate. Ne pasa ta burka ndanjmba iduste ngina le

²⁷nu lafumba sana: Moses tuku tukul pasa tenenmba sakate. Tanjine Sunjo Kuate tane nu tuku kume purmba tanjine ngamungal abo guwa sanjri wamdus ta njakmba nu tape. Tane tanjine njarosu tuku

kume purde tanjamba ndo tane tugumnje minig mbal tuku kume purap ngina.

²⁸Tanjakina le Yesus nu ndek sana: Ne pasa kumumbi lafumba sakate. Ne tanjamba ka ta ne abo tugu njak minamngat ngina.

²⁹Kile kusem pasa biteknjanu tanjo ye pasa kusnanjit ta manjur te ye talayubekaig nga nu man kusnana: Ye tugumnje minig mbal ta ima kate ngina le

³⁰nu ndek sana: Zu tanjo ande Yerusalem kusremba Yeriko kambim saka ndek kina le ndinnje kuayar tanjo afu nu biye timba paninta nu tuku tawi aganj ndende kuayar kilmba kua kinaig le kumam bafumba minna.

³¹Tanjamba minna le pris ande ndin dubimba ndek kumba nu tanjo ta kanjerna sulumba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³²Levi tuku ndare ande kusem wande pirokanu nu mata pro kanjermba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³³Kile Samaritanu tanjo ande nu ma ta promba Zu tanjo ta kanjermba nu sinana sulumba

³⁴nu ndek nu tugum kumba grep kule gurenj tur kilmba nu tuku we minyanga kuse lika nu tumba nuje aganjmor mbol pilmba ka badbaid ande sinamnje pilmba kulatka minna le mafena.

³⁵Mafena le nu kambim saka nu badbaid tuku miro tanjo ndametinj soñ inumnu tumba sana: Ne tanjo te kulatka mina. Naje piya afu nu tuku nga panka ta ye luka prowi sulumba lafuwamngit ngina.

³⁶Ariya. Ne ndanjmba iduste. Kuayar mbalnje tanjo kat njayonaig ta nane kenj ta imanje nu tugumnje minit tuku tanjo tananj nu turna ngina le

³⁷kusem pasa biteknjanu tanjo nu sana: Tanjo ande nu sinanu wakeina nuje ngina le nu sana: Ne kumba manjau ndui ta ka ngina.

Yesus nu Marta le Maria tugum kina

³⁸Yesus nane kumba tumbranj ande pronaj le pino ande nyunu Marta nu pro Yesus tumba nuje wande mbol kina.

³⁹Yesus nu tanje minna le Marta tuku maib nuje Maria nu Yesus tuku kupe

tugum tanje minyoka nu tuku pasa ismba minna.

⁴⁰ Marta nu paguwam tuku mburerika nu ndek Yesus tugum promba sana: Sunjo, yiŋe maib ye kusreyat le yiŋe ndo wam tormba minet ta ye kanjer ndayate? Nu sawa le ye turyuwa ŋgina le

⁴¹ nu ndek sana: O Marta, ndanam ne wamdus sunjomba teroka pitinate.

⁴² Ne wamdus ndindo ŋak minit kande maye. Maria nu wamdus ndindo mayenu madimba dubite ta andeŋe nu peuwam kumuŋ kuga.

11

Kuate yabanam tuku pasa (Mateus 6.5-15; 7.7-11)

¹ Mara ande Yesus ma ande mbolŋge Kuate ndoŋ pasata minna. Nu pasate denpurna le nu dubina tanjo ande nu sana: Sunjo, Yohanus nu nuŋe dubide tanjo yabanam tuku tumŋina. Tanjamba ne sine mata tumsingga ŋgina le

² nu ndek nane saningina: Tane teŋenmba Kuate ndoŋ pasatap.

Singine Mam, nane nyu purfeŋnu minmba minwa.

Ne nane gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

³ Ki kidemba nyamagan kumumbi sinja.

⁴ Nane afu sine mbolŋge mbarde le sine ndek gilaiŋgeg tanjamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilaiŋga.

Sine tagosiŋgam tuku ait prowa le ne piti ta peuwa.

Tane tanjamba Kuate ndoŋ pasatap ŋgina.

⁵ Yesus nu maŋ saningina: Tane ŋgamukŋge ande furir ŋgamu nu tinja nuŋe gulab tugum kumba wika sate. Tira, bret keŋmba ye sa.

⁶ Yiŋe gulab ande nu prowat ta ye nyamagan kuga ŋgate.

⁷ Gulab nuŋe wandek sinam tanje nu sate: A ... ye minde bada nda sa. Ye kinyam saka wande buk suwit. Yiŋe kiŋo kame mata buk kinyaig. Ye tinja agan ande tanmbim kumuŋ kuga ŋgate.

⁸ Ye tane satinjamŋgit. Nu gulab nuŋe ta tuku idusmba nda tuwit. Nu wam saka

kuakiŋga wika dirnangate ta tuku ndo nu tinja agan sakate ta tuwit.

⁹ Ye tane satinjamŋgit. Ne wam ande tam tuku Kuate yabanmba dirnanja ta tanmbimŋgat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamŋgat. Ne malanja ande katkata ta talke tanmbimŋgat.

¹⁰ Ima nu wam ande tuku Kuate yabanmba dirnangate ta nu tate. Ima nu agan ande sota minit ta nu te-silika tate. Ima nu malanja katkatmba minit ta nu talke tuwit.

¹¹ Tane ŋgamukŋge ande kiŋo nuŋe kualegan yabanje le nu lafumba mbenj tuwit e?

¹² Ko teg tin yabanje le nu lafumba ziŋaŋsail tuwit e?

¹³ Tane kilke mbol mbal une ŋak ta tangine kiŋo kame agan magenu ningig tuku. Tangine Mam samba mbolŋge minit nu purfeŋnu ndo. Nu tane tuku maŋau limba nu yabande mbal Tukul Guwa ningit ŋga saningina.

Yesus nu Belsebul ndoŋ piro tuma ŋginaig (Mateus 12.22-30; Markus 3.20-27)

¹⁴ Tango ande buklange miŋge tukulna le Yesus nu bukla pitaina le nu maŋ pasatina. Tanjana le tango pino nane pirerek purkinaig ta

¹⁵ nane Farisi teŋenmba sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulŋge nu sanjri tuwit le nu bukla pitaike likate ŋginaig le

¹⁶ nane afu pro Yesus tagowam tuku samba mbolok sanjri ande te-mayokuwa le kanjeram tuku sanaig.

¹⁷ Tanjakinaig le Yesus nane tuku wamdus katesemba ndek saningina: Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nanjine nanjine kame buwaig ta nane kugawamŋgaig. Nanjine wande ŋakmba simbri-sambriwe suluwamŋgaig.

¹⁸ Ye Belsebul tuku sanjrimbi bukla ŋaigonu pitaikanu ŋga sakade ta son kande Satan nu nuŋe mbal ndoŋ pur yimyamka nanjine nanjine kame bumba Satan nu sanjri ŋak mine ndakate kande.

¹⁹ Tangine mbal afu bukla pitaikade ta nane mata Belsebul tuku sanjrimbi tanjade e? Nane kusnaniŋgap le nane tuku pasa lafunu tambi tangine pasa ta pilewaig.

²⁰ Ye Kuate tuku sanjrimbi bukla pitaiket ta Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam tane ŋgamukŋge prote.

²¹ Tango sanjgrinu ande tui mbanduwan bigmba nuŋe wande kulatka minit ta nuŋe agaŋ ndende mine mayede.

²² Ande nu tuku sanjri lite ta pro nu ndoŋ kame bumba nu te-ibenmba nu tui mbanduwan payamkate ta yaite sulumba nu tuku gabis agaŋ ndende kilmba afu walmba niŋgit.

²³ Ande nu ye tuku tango mine ndakate ta nu ye tuku ŋgueu tango. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro ŋayo silite.

²⁴ Andeŋge guwa ŋayonu tango ande mbolŋge pitaiwa le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakamŋgat: Yiŋe buk minen tuku wande mbol luka ka ŋgamŋgat.

²⁵ Nu pro nane buk firfir gurenmba agaŋ ndende ŋakmba kile-tidinga patikinaig le kanjerkumba

²⁶ nu sanjri tiŋga minam tuku ta nu kumuŋ kuga le nu kumba ka nuŋe kuasmbi 7 nane nu tuku maŋau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolŋge minamŋgaig. Tanjawaig le tango ta tuku mine maŋau ambokok limba kile ŋayonu sunjokanu sinamŋge minamŋgat ŋga saninŋina.

Gare sunjo tam tuku pasa

²⁷ Yesus nu tanjaka saka minna le pino ande nane ŋgamukŋge wika nu sana: Pino ne te-pilmba amo tinna ta nu gare sunjo ŋak minit ŋgina.

²⁸ Tanjakina le nu ndek sakina: Ta son ta Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane sinjka gare sunjo ŋak minamŋgaig ŋgina.

Nane wam kitek sanjgrinu kanjeram sakinaiŋ

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Markus 8.11-13)

²⁹ Kile tango pino lato-latomba pro maŋgurkinaig le nu ndek nane saninŋina: Ait te mbolŋge minig mbal tane ŋaigonu ndo. Tane ye tuku sanjri kanjeram idusde ta ye tumtiŋge nda. Wam sanjgrinu ande tuan tango Yona mbolŋge prona ta ndo tumtiŋgamŋgit.

³⁰ Nineve mbal Yona mbolŋge Kuate tuku sanjri kanjernaig. Nu kualegaŋ funjul sinamŋge ait armba minmba keŋnu abo ŋak mayok kina. Tane ye Ndindo Katesek Tango mbolŋge wam tanjaŋ kanjeramŋgaig.

³¹ O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamduŋ kuyar mayenu isam tuku ndin kuen ŋayo dubimba nu tugum kina. Ande teŋge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sunjo mbolŋge tane ait te mbolŋge minig mbal pino ta ndoŋ tiŋgap le nu tuku maŋau mayenunje tane tuku maŋau ŋayonu te-mayokamŋgat.

³² Yona nu Nineve mbal rironj pasa saninŋina le nane ndek ŋgamunjal biye mbilnaiŋ. Ande nu teŋge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ait sunjo mbolŋge tane ait te mbolŋge minig mbal Nineve mbal ndoŋ tiŋgap le nane tuku maŋau mayenunje tane tuku maŋau ŋayonu te-mayokamŋgat ŋga saninŋina.

Ŋgarosu tuku bulu

(Mateus 5.15; 6.22-23)

³³ Kile Yesus maŋ lato sakina: Tango nane lam bulumba mbain kumnemŋge pile ndakade. Ko nane nza kai ndade. Lam bulunje tango prowaig le kiljaninŋuwa ŋga te-mayokmba mbolŋge taikade.

³⁴ Ne tuku am sati tanjaŋ ŋgarosu kilŋawam tuku. Ne am maye minit ta ŋgarosu ŋakmba bulu mbolŋge minit. Ne am ŋayo minit ta ŋgarosu ŋakmba ma make sinamŋge minit.

³⁵ Ne rironjka. Ne tuku ŋgamunjal tuku sati am ŋayonu tanjaŋ minikat.

³⁶ Ne tuku ŋgarosu ma make fudinjo mine ndakate ta ŋgarosu ŋakmba kilŋa ŋak. Sati bulu ne kiljanate tanjaŋ ŋgina.

Yesus nu kusem gabat mbal saninje likina

(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)

³⁷ Yesus nu pasata minna le Farisi tango ande nu ndoŋ isukusam tuku sana le nu ka nu ndoŋ isukusmba minnaik.

³⁸ Nu wai minya ndaŋga isukusna le Farisi tango nu tukul lukate ŋga pirerek purkina le

³⁹ Sunjo nu sana: Tane Farisi mbal tanjine waim nza sanjilnu ndo minya mayede ta tanjine ŋgamunjal agaŋ ndende

gudommba kilam tuku piririmba wam n̄aigonu kam tuku wamdus liganu minig.

⁴⁰ Tane n̄ginngan tango ndo. Kuate nu agan san̄gilnu ndo wakeika sinanu nu wakei ndakina e?

⁴¹ Tangine n̄gamun̄gal sanzal mbal nin̄gap le tangine agan n̄akmba purfen̄nu tan̄an̄ minam̄n̄gaig.

⁴² Osese. Farisi mbal tane tukul ande dubimba piro karen̄ka agan fon̄fon̄ n̄guna ilinzu n̄akmba man̄gur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tan̄ade sulumba tane tango pino mbol̄nge man̄au tin̄reknu ke ndaka Kuate tuku kume pur ndade. Tane tukul sugo ar ta turmba dubide kande maye kande.

⁴³ Osese. Farisi mbal tane kusem wande mbol̄nge tango tumailam̄nge minyonu tuku nzalitin̄git. Maket mbol̄nge tane sugo n̄ga kaiyetin̄gam tuku kilba pilig.

⁴⁴ Tane riron̄kap. Tane mindesin̄ yubengade ma tan̄an̄. Tango nane ma ta gilai tukunu ta mbol̄nge likade n̄gina.

⁴⁵ Yesus nu tan̄akina le kusem pasa bitekn̄ganu tango ande nu sana: Tum Tango ne tan̄amba sakate ta sine tuku nyu turmba n̄ayo silite n̄gina le

⁴⁶ nu ndek sana: Kusem pasa bitekn̄ganu mbal ose. Tane tukul gudommba agan pitinu sugo tan̄an̄ tango mbol̄nge patika minde bada sun̄go nin̄gig. Tane fudin̄mba nane tur ndakade.

⁴⁷ Ose. Tane riron̄kap. Tuan tango kame tangine mbun̄ kame n̄ge bale farnaig ta tane nane tuku kumu mbol̄nge ndame magenu patike likade.

⁴⁸ Tane wam kade tambi tangine mbun̄ kame tuku man̄au n̄ayonu ta magenu n̄gade. Nane tuan tango kame bale farn̄in̄ginaig le tane nane tuku kumu mindepiyen̄n̄gig.

⁴⁹ Ta tuku Kuate nu nun̄e wamdus kuyar mayenumbi tejenmba sakina: Ye tuan tango aposel kame afu kukuln̄ingi le nane kilmba amseseka afu bale faram̄n̄gaig n̄gina.

⁵⁰ Tan̄awap sulumba ait te mbol̄nge minig mbal tane ndare tan̄ge pasokam̄ngat. Nane o buk kilke te-mayokna ait mbol̄nge tuan tango kilmba ndare kutuwe nin̄ginaig ta tan̄amba ndo kile tane minig tukunu nane n̄akmba tuku ndare tan̄ge tane pasokam̄ngat.

⁵¹ Abo abo Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturm̄ba kumba ka Sakaria nu mbarin̄am tuku mbain atrau mbain n̄gumuk̄nge minna le nane pro tan̄ge nu balemba ndare kutunaig. Ye sin̄ka satin̄gam̄ngit. Nane n̄akmba ndare kutuninḡe likinaig ta ndare tan̄ge tane pasokam̄ngat.

⁵² Kusem pasa bitekn̄ganu mbal ose. Tane Kuate tuku pasa kila palmbim tuku ndin tukulde. Tangine kila palmbim mbulmba nane afu kila palmbim idusde le nane tukuln̄inḡig n̄gina.

⁵³ Yesus nu pasa den̄purmba mayok kina le kusem pasa bitekn̄ganu mbal Farisi mbal nane gubra tormba san̄gri tin̄ga pasa sun̄gomba kusna-kusnanaig.

⁵⁴ Nu pasa inum mbarwa le nu tumba pasa mbol̄nge palmbim n̄ga nane nu kulatka minnaig.

12

Yabri man̄au riron̄kap (Mateus 10.26-27)

¹ Ait ta mbol̄nge tango suk suk kuga pro man̄gurka mun̄gu tido-tidon̄ginaig le Yesus nu pasa tugu pilmba nu dubinaig mbal ta san̄in̄gina: Farisi mbal tuku yis agan ta riron̄kap. Yis ta nane tuku yabri man̄au.

² Wam kame kile tango am mbol̄nge mine ndakade ta kilimok mayok kan̄gaig. Wam afu kile kuirok minig ta n̄akmba kila patikam̄n̄gaig.

³ Tane pasa afu kuirka sakinaig ta n̄gumnen̄ga man̄gur sinam̄nge sakam̄n̄gaig. Tane wandek sinam̄nge yabu sakinaig ta n̄akmba isam tuku kuen̄ka sakam̄n̄gaig n̄gina.

Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube (Mateus 10.28-31)

⁴ Yesus nu man̄ san̄in̄gina: Tira kame, ye tane satin̄gam̄ngit. Afu tane bale faram sakade ta nane tuku kuru kuru ndakap. Nane tane kilmba bale farwaig sulumba tane mbol̄nge wam inum kam kumu kuga.

⁵ Ande tane kuru-kurukam tuku ye tane riron̄ pasa satin̄gam̄ngit. Kuate nu tango balemba kanu mata balemba ma n̄ayo

mbol bukngam kumuŋ tukunu tane nu ndo kuru-kurukap.

⁶ Tanjo nu sulik sulik wai inum sulumba maket mbolnge patika ndametiŋ fudiŋndo ndo tate ta sulik sulik ndindo mata Kuate nu iduste.

⁷ Nu tane tuku gabat waŋe giganmba ta mata nu kila minit. Ta tuku tane wam ande kuru kuru ndakap. Kuate am mbolnge tane tuku ande sulik sulik gudommba liniŋmba mbolnge minit ŋga saniŋgina.

Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku (Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yesus nu maŋ lato sakina: Ye tane satinŋamŋgit. Ande nu tanjo ŋgamukŋge ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye mata Kuate tuku eŋel kame ŋgamukŋge nu tuku nyu te-mayokamŋgit.

⁹ Ande nu tanjo ŋgamukŋge ye tuku nyu yabukate ta ye mata Kuate tuku eŋel kame ŋgamukŋge nu tuku nyu yabukamŋgit.

¹⁰ Ande nu ye Ndindo Katesek Tanjo kasur pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilainŋamŋgat. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainŋe nda.

¹¹ Nane tane kilmba kusem gabat mbal ko gabat sugo sugo tugumŋge kile-tidinguwaig le wamdus fulilka sine ndaŋmba sakube o ŋga wamdus te-sulu ndawap.

¹² Pasa te-tiwam tuku ait mbolnge ndo Tukul Guwaŋge pasa sakam tuku tumtinguwa le sakamŋgaig ŋgina.

Tanjo nu agaŋ sunŋomba ŋak tuku yaba pasa

¹³ Maŋgur sunŋo ŋgamukŋge tanjo ande Yesus sana: Tum Tanjo, ne yiŋe aba sawa le mam tuku agaŋ ndende kuembolnu paplamba afu ye suwa ŋgina le

¹⁴ nu ndek sana: Ye tane piletiŋmba agaŋ ndende paplamba tinŋam tuku ta ye tuku piro kuga ŋgina.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Tane rironŋkap. Tane agaŋ ndende kilam tuku piririmba minbekaig. Tanjo nu agaŋ ndende sunŋomba kilit ta nu agaŋ ndende ta mbolnge nu abo minmba minam kumuŋ kuga ŋgina.

¹⁶ Tanjaka nu yaba pasa ande saniŋgina: Agaŋ ndende sunŋomba ŋak tanjo ande nu tuku piro mbolnge nyamagan sunŋomba mayok kinaig le

¹⁷ nu kaŋgerkina sulumba sakina: Nyamagan te ndaŋndaŋmba patinuŋgit. Patinu tuku wande ŋakmba buk ligig ŋgina.

¹⁸ Nu tanjamba wamdus tumba sakina: Kile ye iduset. Nyamagan patinu tuku wande sambriniŋmba ye kitek sugokanu patika nyamagan agaŋ ndende ŋakmba ta sinamŋge patikamŋgit.

¹⁹ Tanjawi sulumba ye wamdus bulok minmba yar gudommba agaŋ ndende ta mbolnge minamŋgit. Ye mabte mayemba kuapi kikoŋnu kule mayenu nyumba gare ŋak minamŋgit ŋga idusna.

²⁰ Nu tanjamba idusmba minna le Kuate nu tanjo ta sana: Ne ŋgin ŋgan tanjo ndo. Furir te mbolnge ne kumamŋgat. Ne agaŋ ndende patikina ta imaŋge kulatka nyumba minamŋgat ŋgina.

²¹ Kile Yesus nu saniŋgina: Ande nu agaŋ ndende gudommba kilmba Kuate am mbolnge denkanu minit ta nu ŋginŋgan tanjo ndo ŋgina.

Kuate nu sine idussinŋit (Mateus 6.25-34)

²² Kile Yesus nu nuŋe dubinaig mbal saniŋgina: Ye wam ande idusmba tane satinŋamŋgit. Tane tanŋine ŋgarosu turam tuku nyamagan tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap.

²³ ŋgarosu saŋgri tinŋam tuku nyamagan ndo kuga. Nu maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁴ Tane sar umaŋ kaŋgerkap. Nane nyamagan ŋguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnge nyamagan nyam tuku pati ndakade. Kuatenŋge nane nyamagan niŋgit. Ata. Nu am mbolnge tane sar umaŋ liniŋganu minig.

²⁵ Ande nu tane ŋgamukŋge wamdus piti sunŋo tumba maŋau tambi nu nuŋe abo minam tuku ait tuturam kumuŋ kuga.

²⁶ Wam ŋai ta tane kam kumuŋ kuga. Ndaŋam tane wam sugo tuku pititiniŋgig.

²⁷ Tane aŋga bot prode ta kaŋgerkap. Nane tawi wakeikam tuku piro ndakade. Ye tane satinŋamŋgit. O buk gabat sunŋo

Solomon nu mindepiye maditaknu si-likina ta anġa bot tuku mindepiye li ndaniġina.

²⁸ Anġa ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbol pankade. Anġa nġagai pa mbolnġe pankade ta mata Kuate nu mindepiyeniġit. Nu siġka tane tawi kile-tiġamnġat. Tane Kuate nu kumuġ kuga nġa idusde e?

²⁹ Tane nyamagan kule nyam tuku wamdus piti ser ndawap.

³⁰ Kuate dubi ndade mbal aġan kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane aġan kame ta kugatok ta tane minam kumuġ kuga ta tanġine Mam nu kila.

³¹ Tane Kuate tuku gageu nu tuku miġge kumnemnġe minam tuku wamdus sanġrinu palpe le Kuate nu nġarosu mine mayewam tuku aġan ndende kumumbi tiġamnġat.

³² Tane Kuate tuku sipsip tanġan tanġine miron nġarosu kulatkam kumuġ kuga ta tane ta tuku kuru kuru ndakap. Tanġine Mam nu kulatkate ma tane tiġam tuku wamdus sunġo nġak minit.

³³ Tane tanġine aġan ndende piyanimba ndametiġ kilmba sanzal mbal niġgap. Tane piya kise nġayo ndanġate ta tairnġa samba mbolok aġan ndende nġisi ndakade ta kilam tuku kuanekap. Ma ta kuayar tanġo pro ndade. Subiġge mata aġan nġaigo sigli ndade tuku.

³⁴ Tanġine aġan ndende magenu ma ndan mbolnġe minig ta tanġine nġamunġal mata ma ta mbolnġe minig nġa saniġina.

Piro mbal nanġine gabat tairnġa minam tuku

³⁵⁻³⁶ Kile Yesus nu maġ sakina: Tanġo sunġo ande pino tam tuku pagumba nye sunġo ande mbol kina sulumba nuġe piro mbal nane nu luka pro malanġa katwa le pitik talkam tuku nane tawi tiġmba lam bulumba nu tairnġa minwaig nġa saniġina. Tane mata nane tanġan tanġine Sunġo prowam tuku kuaneka tairnġa minap.

³⁷ Tanġo sunġo nu promba nane abo minwaig le kanġerkuwa ta nu nane gareniġamnġat. Ye siġka satinġamnġit. Nu piro tawi tiġmba nane mbain

mbolnġe minyokuwaig nġa nu nyamagan niġgamnġat.

³⁸ Nu pitik pro ndawa le ka furir nġamu ko mafewam patukuwa le nu promba nane abo minwaig le kanġerkuwa ta nane nu tugumnġe gare tamnġaig.

³⁹ Tane wam te idusap. Wande miro tanġo nu kuayar tanġo prowam tuku ait kila kande nu kuayar tanġo pro kuayaram tuku peute kande.

⁴⁰ Tane kuaneka ye tairnġa minap. Ye Ndindo Katesek Tanġo tane mata ait gilai minap le prowamniġit nġina.

Piro tanġo mayenu tuku yaba pasa (Mateus 24.45-51)

⁴¹ Kile Petrus ndek nu kusnana: Sunġo, ne yaba pasa sakate ta sinenġe ndo riron pasa isam tuku e ko nane afu turmba e nġina le

⁴² Sunġo nu sana: Tanġo ande wamdus kuyar mayenu nġak piro mayete ta nuġe gabat sunġonġe nu tumba nuġe piro mbal kulatka minwa le ait kumuġguwa le nyamagan walmba niġgam tuku nu pilit.

⁴³ Tanġo ta nuġe piro kumba minwa le nuġe gabat luka promba nu kanġerwa le nu gare nġak minamnġat.

⁴⁴ Ye siġka satinġamnġit. Nuġe gabat nu nuġe aġan ndende nġakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimnġat.

⁴⁵ Ko nu idusmba yiġe gabat dalkate ya nġa nu ndek piro tanġo pino afu pani farmba nyamagan kule kamenu nyumba nġinġanka

⁴⁶ nu nuġe gabat luka prowam tuku ait idus ndamba gilai minwa le nu prowamnġat. Nu promba nu piti sunġo tumba pitaiwa le nu ma nġayo mbol kumba kukul pisude mbal ndon minamnġat.

⁴⁷ Piro tanġo ande nuġe gabat tuku pasa ise mayemba piro ta ke ndakate ta nuġe gabat nu tumba sunġomba paninġate.

⁴⁸ Piro tanġo inum nuġe gabat tuku pasa ise maye ndamba wam ande mbarte ta nu fudinmba paninġate. Kuate nu tanġo ande wam sunġo tuwit sulumba nu tugumnġe maġ alonu sunġo kilam tuku iduste. Nu tanġo ande wam sunġo ande wai mbolnġe pilit sulumba nu tugumnġe lafunu lato kilam iduste nġina.

*Tango Yesus mbolŋge purkade
(Mateus 10.34-36)*

⁴⁹ Yesus maŋ lato sakina: Ye tango ngamukŋge pa dikŋgam prowen. Pa ta kile bulunġuwa ŋga ye wamdus sunġo ŋak minet.

⁵⁰ Ye rar sunġo tumba kule taŋaŋ si-likamŋgit. Ye rar ta suluwi sulumba ndo ngamunġal bulkamŋgat.

⁵¹ Ye ngamunġal ulendi maŋau kilke mbol mbal ngamukŋge palmbim tuku prowen ŋga idus ndawap. Ye tane satinġamŋgit. Ye tane tetkam tuku prowen.

⁵² Kile wande tuma mbal wai inum sulumba nane ye tuku ŋga purkamŋgaig. Nale ar nane keŋ ta tuku ŋgueu minamŋgaig. Nane keŋ ta nale ar ta tuku ŋgueu minamŋgaig.

⁵³ Mam nu kiŋo nuŋe ndoŋ kiŋo nu mam nuŋe ndoŋ purkamŋgaik. Ina nu kulim nuŋe ndoŋ kulim nu ina nuŋe ndoŋ purkamŋgaik. Pino nu rujan nuŋe ndoŋ rujan nu pino ta ndoŋ purkamŋgaik ŋgina.

*Agan kanġerka kila palmbim tuku
(Mateus 16.2-3)*

⁵⁴ Kile Yesus nu maŋgur sunġo ta saninġina: Fando sinġe gau pilit le tane pitik ndo kila pilmba sakade: O sawe piyamŋgat ngade le sinġa sawe piyit.

⁵⁵ Bubrenġe gau ŋakmba gagulte le tane kila pilmba sakade: O ki prowamŋgat ngade le sinġa ki prote.

⁵⁶ Tane yabri tango. Tane kilke samba mbolŋge agan mayok kinig ta burkam kumuŋ. Ndaŋam ait te mbolŋge wam kame kilimok mayok kinig ta tane burka kila palmbim kumuŋ kuga. Ndaŋam tane wamdus tinreknubi maŋau pile ndaŋgade?

⁵⁷ Ande nu ne tumba pasa pilewanu tango tugum tumba kambim bafute ta tale kumba ndinġe gubra ta nu ndoŋ te-tiwe tumap.

⁵⁸ Ne taŋa ndawa ta nu ne didika tumba pasa pilewanu tango wai mbol pilwa le nuŋge ne tumba kame tango tuwa le nuŋge ne mulinġtumba wandekŋge palmbimŋgat.

⁵⁹ Ye tane satinġamŋgit. Ne naŋe mbar tuku piya sunġo ta kumumba fudinġo lafu sulu ndawa ta ne muli wande sinamŋge prowe nda ŋgina.

13

Ne mbil ndaka ngisinunġat

¹ Ait ta mbolŋge nane afunġe pro Galilea mbal afu tuku Yesus wam kubeu tumba sanaig: Nane aganmor bale farmba Kuate atrauka minnaig le Pilatus nu afu saninġina le nane ka bale farninġinaig le ndare ta aganmor ndare tur liskina ŋginaig.

² Taŋakinaig le nu ndek saninġina: Nane Galilea mbal afu lininġamba une sunġo kinaig ta tuku nane kume ŋayonu ta tinaig ŋga idus ndawap.

³ Tane ngamunġal biye mbil ndawap ta tane mata kume ŋayonu taŋamba tamŋgaig.

⁴ O buk Siloamŋge wande kuen ande ŋgurka ndekina sulumba Yerusalem tango 18 bale farna. Tango kame ta Yerusalem mbal afu lininġamba une sunġo kinaig ta tuku nane kume ŋayonu ta tinaig ŋga idus ndawap.

⁵ Tane ngamunġal biye mbil ndawap ta tane mata taŋamba kume ŋayonu tamŋgaig ŋga saninġina.

Ail alo kugatok tuku yaba pasa

⁶ Yesus nu yaba pasa ande sakina: Tango ande nuŋe piro mbolŋge fik tinġu ngukina le promba tinġina. Nu pro fik alonu sotina kande kuga le

⁷ nu nuŋe piro tango sana: Ai te. Fik ail te yar keŋmba alonu sotet ta kuga. Ne pikmba bukŋga. Nu kilke ŋair ake nyate ta ŋayo ŋgina.

⁸ Taŋakina le tango ta ndek nu sana: Sunġo, yar te mbolŋge ndo mapewa le ye tugunu tugumŋge kilke pikmba aganmor sumbi ŋguke tumi.

⁹ Yar ande si alowa ndeta minwa. Alo ndawa ndeta pikmba bukŋga ŋgina.

Yesus nu pino ande wakeina

¹⁰ Kusem ait ande mbolŋge Yesus nu kusem wande ande sinamŋge pasa tuminġamba minna.

¹¹ Tanġe pino ande guwa ŋayonu nu mbol kina le yar 18 guaze ŋak minna. Nu tuku muskil isu banġaŋina le posok minna.

¹² Kile Yesus nu kanġermba nu wika sana: Pino, ye ne tuku guaze pitaiwet ŋgina.

¹³ Taŋakina sulumba nu ka waimbi kirena le nu pitik ndo tinġa muskil te-timba

mayeka gare-gareka Kuate tuku nyu tedunjingina.

¹⁴ Kussem kulatkate gabat ta Yesus nu kusem ait mbolnge guaze wakeina tukunu nu kanjermba palsejna le nu nane saningina: Ki ait 6 pironu tuku. Mara ta mbolnge prowap le nu tane wakeikuwa. Kussem ait mbolnge pro ndawap ngina.

¹⁵ Tanjakina le Sunjo nu sana: Tane yabri tanjo ndo. Kussem ait mbolnge tane mata tanjine aganjmor tuku wande sinam kumba ka muli kuklininjmba kule ninjam tuku kilmba kinig tae.

¹⁶ Pino te Abraham tuku tugu. Satanjge njayo silina le yar 18 buk kinaig. Ye kusem ait mbolnge muskil te-tiwe tuwit ta wam njayowit e ngina.

¹⁷ Tanjaka saningina le nuje njueu mbal kiko sunjo tinaig le tanjo pino nu manjau magenu sanjrinu ke likate nga gare sunjo tinaig.

*Mastet tinju le yis tuku yaba pasa
(Mateus 13.31-33; Markus 4.30-32)*

¹⁸ Kile Yesus nu nane saningina: Kuate nu nuje gageu tugeka sunjokate wam ta aganj te suk.

¹⁹ Mastet tinju tanjo andenge tumba nuje piro mbolnge njukina tanjan. Nu promba ail suk tinjina le sar umanj afu pro ail ta wainu mbolnge te patikinaig ngina.

²⁰ Nu pasa tuturmba man saningina: Kuate tuku gageu tanjo ngamuknge minig wam ta aganj te suk.

²¹ Yis pino andenge tumba plaua sinamnge pilna tanjan. Yis ta plaua njakmba ulmba silina ngina.

*Malanja fudinjo tuku yaba pasa
(Mateus 7.13-14; 7.21-23)*

²² Kile Yesus nu Yerusalem kambim nga tumbran sugo fonfon ta njakmba mbolnge pasa kuklimba tumninjmba kina le

²³ tanjo ande pro nu kusnana: Tum Tanjo, Kuatenge tanjo pino ndui ndui ndo kilmba muskil kile-tidingamngat e ngina le

²⁴ nu ndek nane njakmba saningina: Tane malanja fudinjo sinam kambim tuku sanjri tinja minap. Ye tane satinjgamngit. Nane gudommmba malanja ta sinam kambim tuku tagowamngai ta nane kumunj kuga.

²⁵ Wande miro tanjo nu tinja malanja suwa le tane kilimnge tinja malanja katkatmba sawamngai: Sunjo, ne malanja talke sinja nga sawamngai le nu tane satinjgamngat: Ye tane gilai. Tane anikok mbal ngamngat.

²⁶ Tanjawa le tane ndek nu sawamngai: A ... ne sine kila. Sine ne ndon tuma isukusgenj tuku. Ne sine tuku tumbran sinamnge pasa kuklimba tumsingina nga sawamngai le

²⁷ nu tane satinjgamngat: Ye sinja tane tuku tumbran gilai. Tane wam njagonu ke likade mbal ye kusreyumba kua ka kape njgamngat.

²⁸ Ait ta mbolnge Abraham Isak Yakob tuan tanjo njakmba ndon Kuate kulatkate ma mbolnge minwaig le tane kanjerkamngai. Kanjerkap ta tane peutinguwa le kilimnge maketin tiknga malmbi sunjomba minamngai.

²⁹ Kilke tugu njakmba mbolnge kasomok mbal gudommmba pro nuje gageu minam tuku Kuate kulatkate ma sinam kumba ka isukusmba minamngai.

³⁰ Ata. Afu kile ngumnemnge minig ta nane tumailam kanjai. Afu kile tumailamnge minig ta nane ngumnem kanjai nga saningina.

*Yesus nu Yerusalem tuku sina sunjona
(Mateus 23.37-39)*

³¹ Ait ta mbolnge ndo Farisi tanjo afu pro Yesus sanaig: Ne ma te kusremba kua kaye. Herodus nu ne balenam sakate nginaig le

³² nu ndek saningina: Tane kumba kurauf ta sawap. Ye kite indole guwa njagonu pitaika guaze mbal wakeika mini sulumba aspile yije piro suluwamngit.

³³ Nu tenge ye baleyam sakate e? Nu tenge baleye nda. Ye kite indole aspile ndin dubimba piroka Yerusalem kanjit. Yerusalem mbalnge ye baleyamngai. Nanenge Kuate tuku tuan tanjo kame bale farnaig tuku.

³⁴ O Yerusalem, Kuate nu o buk tuan tanjo kame kukulningina le nenge nane kilmba bale farka afu ndamembi bale farningina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tanjan ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig.

³⁵ Tane isap. Kile Kuate nu tane ngamuknge mine ndakate. Ye tane satinjamngit. Tane ye nda kangeryap sulumba man kangeryumba ndek sakamngaig: Ne Sunngo tuku nyu mbolnge prote. Sunngonge ne nyaro tinwa nga sakamngaig ngina.

14

Yesus nu tanngo ngaro fulil njak wakeina

¹ Kussem ait ande mbolnge Yesus nu kumba Farisi gabat tanngo ande tuku wande mbolnge isukusam kina le nane afu nu buro-buromba minnaig.

² Minnaig le tanngo ande ngaro fulil njak Yesus tumailam tange tingina le

³ nu ndek Farisi le kussem pasa biteknganu mbal kusnaningina: Sine singine tukul dubimba kussem ait mbolnge guaze mbal wakeikam kumun e nga kusnaningina.

⁴ Kusnaningina ta nane minge tukulmba minnaig le nu ngaro fulil njak tanngo ta tumba wakeina sulumba nu kukulna le kina.

⁵ Tanjana le Yesus nu nane kusnaningina: Kussem ait mbolnge tanngine kinjo ande ko aganjmor ande baringa kule burok sinam kinit le nu pitik tam tuku piro ndakade e ngina le

⁶ nane nu tuku minge lafuwam fugunaig.

Tanngo nu nunje nyu te-ibenjwa

⁷ Farisi gabat nane wikina le isukusam pronaig mbal nane kumba mbili tumailamnge madininmba minyokinaig le Yesus nu manau ta kangermba nane saningina:

⁸ Tanngo ande pino tam tuku pagumba nyam tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili tumailamnge minyo ndaka. Pagu miro tanngo nu tanngo inum ne tuku nyu lite ta nu turmba wikuwa le prowikat.

⁹ Tanjawa ta pagu miro tanngo nu pro sanamngat: Ne tinnga mbili te kusrewa le tanngo te minyokuwa nga sanuwa le ne tinnga kiko sunngo tumba kumba ngumnemnge minyokamngat.

¹⁰ Tanngo ande pagumba nye ta tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili ngumnemnge minyoka. Ne tanjawa ta nu ne sanamngat: Tira, ne tinnga

mbumba mbili tumailam tenge minyoka nga sanuwa le nane isukusig am mbolnge ne nyu sunngo mayok kangat.

¹¹ Ande nu nunje nyu payamkuwa ta Kuate tange nu tuku nyu te-ibenjamngat. Ande nu nunje nyu yabukuwa ta Kuate tange nu tuku nyu te-mayokamngat ngina.

¹² Kile Yesus nu pagu miro tanngo sana: Ne pagumba nye sunngo pilmba kande nanje gulab kame, tira kat nanje, nanje tugu ndindo, nanje tumbrajan tuma aganj ndende njak nane wi ndaka. Ne tanjawa ta nane ne tuku nyamagan kumumba lafuwamngaig.

¹³ Afu sanzalnu afu kupe wai isu kigikagonganu afu kupe najgonu afu am tukulok ne nane wika isukusneninga.

¹⁴ Nane ne tuku nyamagan lafuwam kumun kuga tukunu ne gare sunngo tamngat. Ngumnenga ait sunngo mbolnge mbal tinreknu tinnguwaig le ne lafu mayenu tamngat ngina.

Pagumba nye sunngo tuku yaba pasa (Mateus 22.1-10)

¹⁵ Tanngo inum nu nane ndon isukusmba minna ta nu pasa ta ismba nu sana: Tanngo ande Kuate kulatkate ma sinam tange isukusmba minwa sulumba nu gare sunngo tamngat ngina le

¹⁶ Yesus nu ndek yaba pasa ande sana: Tanngo ande pagumba nye sunngo palmbim saka nane gudommba tuku pasa patike likina.

¹⁷ Pagumba nye ait kumungina le nunje piro tanngo kukulna le kumba ka buk saningina mbal ta tugum kina ka saningina: Tane prowap. Nu buk kuanekat ngina kande

¹⁸ nane njakmba pasa ta ismba mbulmba nanngine piro kise kise tuku sakinaig.

Ande nu sakina: Mata, ye kambim tuku ta kilke kitek piyawit ta kile kanjeram kangit. Ne ka tanjamba sawa ngina.

¹⁹ Ande nu sana: Mata, ye pironu tuku makau 10 piyawen ta piro tagoningam kangit. Ne ka tanjamba sawa ngina.

²⁰ Ande nu mata tenjenmba sakina: Ye ailfu ndo pino kitek ten tukunu ye kambim kumun kuga ngina.

²¹ Kile piro tanngo nu luka nunje gabat kila sana le nu gubra sunngo tumba sana:

Pitik tumbran sungo mbol si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba afu sanzalnu afu kupe wai isu kigi-kagonanganu afu am tukulok afu kupe njaigonu ta njakmba kilmba prowa ngina.

²² Piro tango nu tanana sulumba nu man luka pro tango sungo sana: Sungo, ne pasa sakat ta ye buk tanawit ta minyokam tuku mbili kumu ndangat ngina.

²³ Tanakina le tango sungo nu ndek sana: Ne tumbran sungo kilim si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba ne sangri tinga nane njakmba saninga le wande te lignewaig.

²⁴ Ye ne sanamngit. Ye ambonga saningen mbal nane sinka ye tuku nyamagan nye nda ngina.

*Tango wamdus te-mayewa sulumba
Yesus dubiwa
(Mateus 10.37-39)*

²⁵ Nane kuasmbi gudommba Yesus dubimba kinaig le nu mbilka nane saningina:

²⁶ Ande nu ye ndon minam idusmba kande nu ye tuku sungomba kume purwa sulumba mam nuje, ina nuje, piyo nuje, kiyo kat nuje, tira kat nuje, kulim kat nuje, nuje ngarosu turmba tuku sungomba kume pur ndawa. Manau ta mbolnge ndo nu ye dubiyanu tango minam kumu.

²⁷ Ande nu ye tuku nga idusmba nu nuje miron nuje ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye dubiyanu tango minam kumu kuga.

²⁸ Tane tuku ande wande sungokanu palmbim nga ambonga nuje ndametin burkate. Ye wande ta suluwam kumu e ko kumu kuga nga iduste.

²⁹ Nu tana ndamba pitik ndo makek kilmba pro sigrika wande te-timba nu ndametin denkuwa ta wande ta suluwe nda. Tanawa le nane afunge kangermba nu talamba nzumilmba sakamngaig:

³⁰ A ... tango wande sungo pile sulute tuku tango nga talawamngaig.

³¹ Ko kilke gabat sungo ande kilke gabat ande ndon kame buwam nga nu ambonga wamdus te-mayete. Nu tuku kame tango 10,000 njak ande tuku kame tango 20,000 njak kile-ibenkam kumu e ko kumu kuga nga iduste.

³² Sine kumu kuga nguwa ta ngueu tango ma maskenngé minit le nu pitik pasa pilit le nu ndon pasa katmba wamdus tumade.

³³ Ta tuku ande tane ngamuknge nu nuje agan ndende njakmba tuku wamdus sungo kusrewa sulumba ndo ye dubiyanu tango minam kumu.

³⁴ Sol nu agan mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame aganmbi man wakeibe le kaglinu mayok kambim kumu.

³⁵ Nu ake minit. Kilke njair kitek wakeiwam kumu kuga. Aganmor sumbi tur mbilam mata kumu kuga. Nane ake kutumba pankade. Tane kilba njak ndeta pasa ta isap nga saningina.

15

*Sipsip le ndametin ngisikina tuku yaba
pasa*

(Mateus 18.12-14)

¹ Takis kilanu mbal wam njaigonu ke likanu tango afu ndon mara mara Yesus tugumnge pasa isam tuku pro mangurka minanu.

² Tanamba minnaig le Farisi kusem pasa biteknganu mbal ndon nane Yesus tuku gubra pasa sakinaig: A ... tango si nu wam njaigonu kade mbal kaiyeniimba nane ndon isukusig tuku nga saka minnaig.

³ Tanamba minnaig le nu ndek yaba pasa ande saningina:

⁴ Ande tane ngamuknge sipsip 100 njak ndindo inum ngisikate le nu tanaig nda ngate. Nu 99 ta ma ngamu tanje kusreka nu kumba ande ngisikate ta sota ma ma te-silika tate.

⁵ Tate sulumba gare-gareka sipsip tumba kailmane mbolnge pilmba ka

⁶ tumbranngé nuje tumbran tuma nuje gulab kame kile-manjurka saningit: Ai te. Yinje sipsip ngisikina ta te-silikit sulumba tane ye njak gare-garekap ngate.

⁷ Ye tane satamngit. Manau ndui tana tango 99 ngamungal biye mbilam tuku wam ande ke ndaka tinreknu minig ta samba mbol mbal nane tuku fudinmba gare tade. Tango nayonu ande ngamungal biye mbilte ta nane nu tuku gare sungo tade.

⁸ Ko pino ande ndametin 10 njak ndindo inum ngisikate le nu tanaig nda ngate.

Nu lam bulumba kumbri tumba wande gurenmba sota ma ma te-silika tate.

⁹ Tumba nuje tumbran tuma gulab kame kile-manjurka saningit: Ai te. Yiye ndametin ngisikina ta te-silika gare sungo tet ngate.

¹⁰ Ye tane satinjamngit. Manau ndui tana tango nayanu ande ngamungal biye mbilte le Kuate tuku enel kame nane nu tuku gare sungo tade ngina.

Kiyo ande ngisikina tuku yaba pasa

¹¹ Yesus nu man pasa inum sakina: Tango ande nu kiyo armba njak.

¹² Maib nuenge mam nuje sana: Mam, ne naje agan ndende paplamba ye tuku patikina ta ye kilamngit ngina. Tanakina le mam nuje agan ndende njakmba paplana ta kilmba nale walmba nikina.

¹³ Tanana le kile kiyo fudin ta nuje agan ndende njakmba piyanimba ndametin kilmba tinja kilke masken ande kina ka tanje minmba nuje maim maim manjambi ake sinan ndametin kusreka minna.

¹⁴ Tanamba minna ma ma ndametin kuganaig le ma ta mbolnge guba sungo prona le nu agan njakmba denkina.

¹⁵ Tanamba nu ma takok tango ande tugum kumba sarsarna le kukulna le nu tuku mbo kulatka minna.

¹⁶ Nu fungul burso nzim ka mbo agan nyinaig ta nyam tuku wamdus sungo njak minna ta andengete nu agan inum nda tuna.

¹⁷ Tanamba minna ma ma wamdus puluna le nu ndek wamdusmbi sakina: Yiye mam tuku piro tango nane nyamagan gudommba nyumba baten nu mata patikade. Tengete guba nu ye baleyam bafute.

¹⁸ Ye tinja luka ka mam sawamngit: O mam, ye Kuate am mbolnge ne am mbolnge mbar sungo ken.

¹⁹ Ye mayenu kuga. Ye ne tuku kiyo minam kumun kuga. Ye ne tuku piro tango ndo minamngit nga sawamngit ngina.

²⁰ Tanamba idusmba nu tinja mam nuje sota kambim tuku kina. Nu kumba ka ndin maskengete ilmba minna le mam nuje nu kangermba sina sunгона le nu pinderka kumba kiyo nuje bagailmba mumuna.

²¹ Tanana le kiyo ta ndek mam nuje sana: O mam, ye Kuate am mbolnge ne am

mbolnge mbar sungo ken. Ye tango mayenu kuga. Ye ne tuku kiyo minam kumun kuga ngina kande

²² mam nuje piro mbal wika saningina: Tane pitik kumba tawi mayenu ande tumba ilmba siluk tape. Wai tok yubi mayenu pile tumba kupe ngaro kilmba pro siluk tape.

²³ Makau fat kuya njak ta balemba tumba kuapi kikon nu wakeiwap. Sine nu ndon tuma isukusmba gare-garekube.

²⁴ Yiye kiyo te kumanu tana man abongat. Nu ngisikanu tana mayok ket ngina. Tanakina sulumba nane nu ndon gare-gareka minnaig.

²⁵ Tanamba minnaig le kiyo mulum piro mbolnge promba tumbran makembinge nane kupesmba mune wikarau minnaig le isna.

²⁶ Isna sulumba nu piro tango ande wika kusnana: Tane ame manau sunngokanu kade ngina le nu lafumba sana:

²⁷ Maib naje luka prowat le mam naje nu ngisi ndakina nga gare-gareka makau fat kuya njak ta balemba kuapikat ngina.

²⁸ Tanamba sana le nu ismba gubrana le wandek kine ndakina.

Tanana le mam nuje nu mayok ka nu sinam kuwa nga sarsarna le

²⁹ kiyo nu mam nuje sana: Ye yar gudommba ne tuku mingete kumnemngit piroka ne tuku pasa ande luka ndawet. Ne meme fat ande sate le ye yiye gulab kame ndon pagumba nyumba gare-gareka mine ndaket.

³⁰ Ne kiyo naje ta naje ndametin tuna le une pino mbolnge panke suluna ta ne nu tuku nga makau fat kuya njak balewat ngina.

³¹ Tanakina le mam nuje ndek nu sana: O kiyo, ne ye ndon mara mindek minit. Ye tuku agan ndende te ne tuku.

³² Maib naje nu kumanu tana man abongat. Nu ngisikanu tana mayok ket. Ta tuku sine ake minbe ta mayenu kuga. Sine nu tuku nga gare-garekube ngina.

16

Piro tango nu wamdus kuen nayo njak

¹ Yesus nu nuje dubinaig mbal saningina: Maror tango ande nu tango ande madina le

nu tuku agan ndende kulatkina. Tanamba minna le nane afunje pro tanjo sunjo ta sanaig: Nu agan ndende kumumbi kulat ndakate le ngisikade nginaig le

² nu pasa ta ismba tanjo ta wikina le ilna le nu kusnana: Ne ndante le ye pasa iset. Ne piro ta man biye nda. Ne ka nane agan ndende piyade le kuyarte waje ta tumba prowa le kanjeri ngina.

³ Tanaka sana le agan ndende kulat tanjo nu idusna: Yiye gabat nuje piro te mbolnje pitaiyuwa le ye ndani. Ye tag tumba sangri tinja kilke pikam kumuñ kuga. Ye afu tugumnje ndametin yabanji ta kikoyikat nga idusna.

⁴ Nu tanamba idusmba minna ma ma kile nu sakina: Ese. Kile ye iduset. Yiye gabatnje pitaiyuwa le ye nane afu tuku wandeknje mine mayewam tuku kile wam ande kamngit ngina.

⁵ Tanamba idusmba nu nuje gabat tuku agan ndende kile-likinaig mbal ta nakmba wike likina le pronaig. Pronaig le nu ndek ande kusnana: Yiye gabat tuku agan ndende ne tugumnje lafunu giganmba minig ngina le

⁶ nu ndek sana: Ye guren dram 100 man lafuwam tuku minig ngina. Tanakina le nu tanjo ta sana: Pitik nane kuyaranu waje ta tumba dram 50 kusreka 50 ndo kuyara ngina.

⁷ Kile nu man tanjo ande kusnana: Ne tugumnje lafunu giganmba minig ngina le nu ndek sana: Ye wit bek 100 lafuwam tuku minig ngina. Tanakina le nu tanjo ta sana: Nane kuyaranu waje ta tumba wit bek 20 kusreka 80 ndo kuyara ngina.

⁸ Nuje gabat nu manau ta ismba nuje kulat tanjo nayonu nu wamdus kuennu nga nu tuku nyu saka minna.

Tane isap. Kilke te tuku manau du-bide mbal nane wamdus kuennu nak minmba munju turkade sulumba tane bulu mbolnje minig mbal litingig.

⁹ Ye tane satinngamngit. Tane mata kilke mbolok ndametinmbi tanjine kuasmbi afu turka gulab magenu patikap. Tane tanawap ta ngumne nga ndametin ta kugawaig le minmba minam tuku wande tamngait.

¹⁰ Tanjo ande nu agan fudinndo tumba kulat mayete ta nu agan sunjokanu mata kulat mayewam kumuñ. Ande nu agan fudinndo tumba kulat maye ndate ta nu agan sunjokanu mata tumba kulat mayewam kumuñ kuga.

¹¹ Ne kilke te mbolok agan tamba ne piro mayewam fugute ta ne samba mbolok agan kateseknu tamba mata pirokam kumuñ kuga.

¹² Ne ande tuku agan ndende kilmba kulat mayewam fugute ta nane agan ndende kulat mayewam mata kumuñ kuga.

¹³ Tanjo ande nu gabat armba tugumnje nu pironu kumuñ kuga. Nu ande ngamungal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Tanamba ndo ne ndametin kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tambim kumuñ kuga nga saningina.

Yesus nu wam pagu pasa afu saningina (Mateus 5.31-32; 11.12-13; 19.9; Markus 10.11-12)

¹⁴ Farisi mbal nane ndametin kilam tuku nzali sunjo nak minnaig tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba pinjil mer tetunaig.

¹⁵ Tananaig le nu ndek nane saningina: Tane tanjo am mbolnje tinreknu minam tuku piro karenkade ta Kuate nu tane tuku ngamungal kila. Kilke mbolok mbal manau afu magenu ngade ta Kuate am mbolnje wam ta njule parak.

¹⁶ Tukul pasa tuan tanjo kame tuku pasa minnaig le ka ka Yohanus prona. Yohanus tuku ait mbolnje tugu pilmba Kuate nuje gageu kulatkate pasa mayenu kuklide le gudommba nu tuku gageu mayok kambim tuku mburerika sangri tinjgade.

¹⁷ Samba tugu kilke tugu nakmba ngisikamngait. Moses tuku tukul pasa fambonu inum fudinndo ngisike nda.

¹⁸ Ande nu piyo nuje pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate. Tanjo ande nu andenje pino pitaita le tate ta nu mata pino kuayarmba unekate ngina.

Maror tanjo le Lasarus tuku pasa

¹⁹ Maror tanjo ande nu mara mindek kumin piyanu o mbolnge ta tinmba kuapi kikonu nyumba gare jak minanu.

²⁰ Tanjamba minanu le sanzal tanjo ande nyunu Lasarus nu we gudommba jak maror tanjo ta tuku wande malanga tugum tanje

²¹ nu maror tanjo isukuswa le nyamagan fambonu ndekuwaig le nyam tuku idusmba minanu. Tanjawanu le agenje pro we nuje ndonga minanu.

²² Nu tanjamba sinamanzerka minna ma ma nu kumna le ejel kame pro nu tumba kumba ka Abraham tugumnge pilnaig le minna.

²³ Tanjamba minna le ma ma maror ta nu mata kumna le ngukinaig. Nu kumanu mbal tuku tumbran kina ka tanje rar sunjo tumba nu maskenje mambilna kande Lasarus nu Abraham ndon minna le kanjerkina.

²⁴ Tanjamba kanjerkina sulumba nu wika sana: Mam Abraham, ne ye sinayumba Lasarus kukula le wai tokmbi kule kirembe pro ye tuku minje mbolnge pilwa le mane tugu fudinmba tido pilwa. Ye pa te sinamnge rar sunjo tet ngina le

²⁵ nu ndek sana: Kinjo, ne isa. Ne abo minna sulumba mine mayenu tina ta buk kugana. Lasarus nu mine sinamanzer tina ta mata buk kugana. Kile nu ngamungal mukuk jak minit le ne rar sunjo jak minit.

²⁶ Kuatenje ndin tukulna sulumba nguruj sinam nzikok sile minek tuku ma ngamunge pilna. Ande mbol tekok ne tugum ndekam kumun kuga. Ande iben takok mata mbol te mbambim kumun kuga ngina.

²⁷ Tanjakina le nu man Abraham sana: Mam, tanjamba ndeta ne Lasarus kukula le nu yije mam tuku wande mbol kuwa sulumba

²⁸ yije maib 5 minig ta riron pasa ninguwa. Nane mata ma te mbol promba rar sunjo tubekaig ngina le

²⁹ Abraham ndek nu sana: Kuga. Nane Moses tuku pasa tuan tanjo jakmba tuku kuyar pasa jak minig. Nane pasa ta ismba dubiwaig ngina le

³⁰ nu lafumba sana: O mam Abraham, ta kumun kuga. Tanjo kumanu ande kumba

ka nane saninguwa le nane sinja ngamungal biye mbilamngaig ngina le

³¹ nu ndek sana: Nane Moses tuku pasa tuan tanjo kame tuku pasa isam mbulmba minig ta kumanu andenge luka kumba ka saninguwa ta mata nane son nge nda ngina.

17

Une tuku piti

(Mateus 18.6-7; 18.21-22; Markus 9.42)

¹ Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal ta saningina: Tanjo pino Kuate ngumnewaig nga tago afu sinja prowamngaig. Ima nu tanjamba tanjo tagoningit le nane Kuate ngumnede ta tanjo ta ose. Nu pa sunjo tamngat.

² Ande nu ye tuku kinjo inum didikate le ye ngumneyate ta tanjo ta ose. Nu kinjo didi ndakina le ambonga afunge wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur kusmba buknginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

³ Tane riron mayewap. Naje tira ande mbarwa ndeta nu sawe lika kilba buro tawe. Nu ngamungal biye mbilwa kande nu tuku mbar gilainga.

⁴ Nu ki ait ndindo ne mbolnge mbar 7 ke lika ta jakmba ne tugum promba sanuwa: Tira, ye ne mbolnge mbarit ta ye kikoyate nga sanuwa kande ne nu tuku mbar jakmba gilainga ngina.

Kuate tala ndawam tuku manau

⁵ Tanjakina le aposel kame nane Sunjo sanaig: Sine Kuate tuku sangri tomba tingam tuku sangri pilesinga nginaig le

⁶ nu lafumba saningina: Tane Kuate tuku sangri tomba tingade manau mastet tinju tanjan fudinndo minwa ta tane kumzan ail nzi samba ne goka ka yu sinam sinje man tinga prowa nga sawap ta nu tanjawanngat.

⁷ Ande tuku piro tanjo nu kilke pikit tuku ko sipsip kulatkate tuku nu furirte le luka prote ta nuje gabatnge ne kile wandek ka isukusa nga sa ndate.

⁸ Nu tenenmba sate: Ne ye tuku nyamagan wakeimba kutumba sa le nyi le ne ka isukusa ngate.

⁹ Piro tanjo nune sunjonje piro sate le kate ta nune sunjo ne mayewat nga sa ndate.

¹⁰ Tane mata Kuate pasa satinjit le kade ta sine piro tanjo magenu nga sa ndakap. Nu piro singit ta ndo keg ngap ngina.

Yesus nu tanjo 10 ngirnger nak wakeikina

¹¹ Yesus nu Yerusalem kambim nga Samaria le Galilea ma tugu ta ngamuk ngamuk kina.

¹² Nu tumbran ande biteknjina le tanjo 10 ngirnger nak nane kasomnje tinja

¹³ wi kuenka nu sanaig: Sunjo Yesus, ne sine sinanu turka nginaig le

¹⁴ nu nane kanjerka ndek saninjina: Tane kumba tanjine ngarosu pris tumningap ngina. Tanjakina le nane ka ndinje ngirnger gagulke sulunaig.

¹⁵ Kile nane tuku ande nune ngaro mayekina ta kanjermba luka kumba minje fetka Kuate tuku nyu te-dungina.

¹⁶ Nu luka Yesus tuku kupe tugumnje truk ka gare pasa tuna. (Tanjo ta nu Samarianu).

¹⁷ Tanjana le nu ndek sana: Tanjo 10 magekaig ta nane 9 ta animbi kagig.

¹⁸ Ande Kuate tuku nyu te-dungam tuku luka pro ndawat. Rawe tanjo te ndo prowat ngina sulumba

¹⁹ nu tanjo ta sana: Ne ye tuku sanjri tomba tinjate tukunu ne mayekat. Ne tinja kaye ngina.

Kuate nu nune gageu kulatkate tuku pasa

(Mateus 24.23-28; 24.37-41)

²⁰⁻²¹ Mara ande Farisi tanjo afu pro Yesus kusnanaig: Ginu mara Kuate nune gageu kulatkam tuku prowamngat nginaig le nu nane saninjina: Nane afu nu prowat te ko prowat si nga satinje nda. Kuate nune gageu kulatkam prowa ta tanjine ammbi nu kanjere nda. Tane isap. Kile tane ngamuknje Kuate nune gageu kulatka minit ngina.

²²⁻²⁵ Kile Yesus nu nune dubinaig mbal saninjina: Ait te mbolnje minig mbal ye Ndindo Katesek Tanjo pitaiyumba rar sunjomba samngaig. Ait ande prowa le tane ki ait ndindo mbolnje ye Katesek Tanjo nu kanjerbe ko nga idusap ta ye

kanjerye nda. Afunje tane satinmba nu minit te ko nu minit si nguwaig kande nane dubi ndakap. Teli bulu pinderka samba njakmba kilnjate tanjamba ye Ndindo Katesek Tanjo prowamngit.

²⁶ Noa tuku ait mbolnje manau ke likinaig tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo prowam tuku ait mbolnje manau ndui ta ke likamngaig.

²⁷ Nane nyamagan kule nyumba pino piyamba kilmba tanjamba minnaig ma ma Noa nu wanj ponjina. Wanj ponjina le ndo kule sunjo promba nane njakmba ma gurenmba kile-butokina.

²⁸ Lot tuku ait mbolnje nane mata tanjanaig. Nane nyamagan kule nyumba aganj ndende munju walka piyaninjmba kilmba aganj tumu nguke lika wande patike lika tanjamba tanjamba minnaig.

²⁹ Lot nu Sodom kusremba kina ait ta mbolnje ndo samba mbolnje pa soj paknu sawe tananj ndeka nane pasokina le uge sulunaig.

³⁰ Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo mayok ka le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdu puluningamngat.

³¹ Ait sunjo ta mbolnje tanjo wande kawanje minmba kande nu wandeknje aganj ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa. Ande piro mbolnje minmba kande luka nune wande mbol kambim idus ndawa.

³² Tane Lot piyo nune nu manau kina ta idusap.

³³ Ande nu nune abo mine mayewam tuku ndin sotate ta nu ngisikamngat. Ande nu nune abo mine mayewam tuku idus ndate ta nune abo ta njak minamngat.

³⁴ Tane isap. Furir ta mbolnje tanjo armba mbainje kinywaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

³⁵ Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

³⁶ Tanjo armba piro ndindo mbolnje minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit ngina.

³⁷ Tanjakina le nu dubinaig mbal ndek nu kusnanaig: Sunjo, wam ta anje tanjamba mayok kanjat nginaig le nu yaba pasambi nane saninjina: Aganj ande kumanu menja

mundur kinit le wir tanje manjurka minig ngina.

18

Pasa pilewanu tanjo tuku yaba pasa

¹ Yesus nu dubinaig mbal nane kanyum ndamba dirnanga Kuate yabanam tuku yaba pasa ande tumningina sulumba sakina:

² Tumbran sunjo ande mbolnje pasa pilewanu tanjo ande minna. Nu Kuate kuru kuru ndaka tanjo afu mata idus ndaningina.

³ Tumbran sunjo ta mbolnje pino kuembol ande minna. Nu mara mara tanjo pilewanu tugum luluka samba minna: Ande nu ye piti pileyate ta ne ye turyumba nu tumba pasa mbolnje pale nga samba minna ta

⁴ tanjo ta nu mbulmba minna ma ma mara ande nu idusna: Ye Kuate kuru kuru ndaka tanjo mata idus ndaninget ta pino kuembol te nu ye ndagari seryate.

⁵ Ye nu turamngit. Kuga ta nu mara mara luluka minwa le ye sanjri kugawikat nga idusna.

⁶ Sunjo nu wam kube ta saninge denpurmba ndek saningina: Tane pilewanu tanjo njonu ta tuku pasa ta idusap.

⁷ Kuate nuje madiningina mbal turninguwa nga ki furir mindek nu wikade ta nu dalke nda.

⁸ Nu pitik ndo lafumba turningit ngina sulumba saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ait sunjo mbolnje kilke te mbol ndeki sulumba nane Kuate tuku son nga minig e ko kuga ta ye kanjerkamngit ngina.

Farisi tanjo le takis kilanu tanjo tuku yaba pasa

⁹ Tanjo afu nane nangine mine manjau idusmba sine tinjeknu nga tanjo afu talaninginaig ta Yesus nu katesmba yaba pasa tembi saningina:

¹⁰ Tanjo armba Kuate ndon pasatam kusem wande sunjo mbol kinaik. Ande Farisi tanjo ande takis kilanu tanjo.

¹¹ Farisi tanjo ta nu nuje wamdusmbi Kuate sana: O Kuate, ye tanjo afu ngamuknje ye tuku mine kise. Ye kuayar ndawet tuku. Ye pino kuayar ndawet. Ye

tinjeknu ndo minet. Ye takis kilanu tanjo tenjen kuga. Ta tuku ye ne gare pasa sanet.

¹² Kusem mindek tuku piro ait mbolnje ye ait armba ne idusnumba nyamaganj pinka minet. Yije piya njakmba manjur 10 patika ande ne tinet nga Kuate sana.

¹³ Tanjakina le takis kilanu tanjo nu kikonu maskennje tinga nu tandekam mbulmba nu tawo katmba sakina: O Kuate, ye une tanjo. Ne ye sinanu mapeya ngina.

¹⁴ Ye tane satinjamngit. Takis kilanu tanjo ta Kuate am mbolnje tinjeknu mayok ka luka nuje tumbran kina le Farisi tanjo ta nu ake luka kina.

Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-ibenjamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-mayokamngat nga saningina.

Yesus nu kinjo kame nyaro ningina (Mateus 19.13-15; Markus 10.13-16)

¹⁵ Ina mam afu kinjo kame kilmba Yesusnje wai nane mbol patikuwa nga pronaig le nuje dubinaig mbal tanje nane kanjerka saninge lika kile-luka minnaig.

¹⁶ Tanjanaig le Yesus nu kinjo kame ta wikina sulumba sakina: Kinjo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kinjo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹⁷ Ye sinjka satinjamngit. Nane afu kinjo kame tenjen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda ngina.

Tanjo ande aganj gudommba njak (Mateus 19.16-30; Markus 10.17-31)

¹⁸ Mara ande kulat tanjo inum Yesus tugum promba kusnana: Tum Tanjo mayenu, ye ndani sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le

¹⁹ nu lafumba sana: Ndanam ye mayenu sayate. Kuate nu ndo mayenu minit.

²⁰ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Pino kuayar ndawa. Tanjo bale ndawa. Aganj ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Ina mam nane tuku nyu idusnikmba wakeika ngina.

²¹ Tanjakina le tanjo ta nu sana: Ye buk kinjo ndo minen sulumba tukul njakmba ta dubika kile minet ngina le

²² nu pasa ta ismba nu sana: Wam ndindo ne kumu ndate. Ne ka naje aganj ndende njakmba piyaniŋmba ndametin kilmba walmba sanzal mbal ninga sulumba ne ye dubiya. Ne tanjawa ta samba mbolŋge aganj ndende magenu njak minamŋgat ŋgina le

²³ tanjo ta nu pasa ta ismba nu aganj ndende sunjomba njak tukunu wamdus piti sunjo tumba maninok minna.

²⁴ Tanjamba minna le Yesus nu kanjermba sakina: Nane aganj ndende sunjomba njak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunjo.

²⁵ Aganjmor sunjo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunjo kuga. Tanjo nu aganj ndende sunjomba njak ta nu Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta sinja minde bada sunjokanu ŋgina.

²⁶ Tanjakina le nane Yesus tuku pasa isnaig mbal ndek sakinaig: Yoi. Tanjamba ndeta ndanjanmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamŋgig ŋginaig le

²⁷ nu lafumba sakina: Tanjo nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta kam kumuŋ ŋgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine sinjine aganj ndende njakmba kusreka ne dubineg ŋgina le

²⁹ nu ndek nane saninŋina: Ye sinja satinjamŋgit. Tanjo ima nu nane afu Kuate tuku gageu prowaig ŋga piroka nuŋe wande, piyo nuŋe, tira kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kinjo kat nuŋe, aganj kame tanjan kusrekate ta

³⁰ nu kilke te mbolŋge minmba nu aganj afu kusrekate ta kitek gudommba kilamŋgat. Ngumnenga nu kilke kitek mbolŋge abo tugu njak minmba minamŋgat ŋga saninŋina.

*Yesus nuŋe kumam tuku sanu keŋna
(Mateus 20.17-19; Markus 10.32-34)*

³¹ Yesus nu nuŋe dubinaig tanjo 12 ndo kilmba kile-yamokka saninŋina: Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kanjig. Ka ambenge tuan tanjo kameŋge ye Ndindo Katesek Tanjo tuku wam njakmba kuyarninje likinaig ta kumuŋgamŋgat.

³² Afu ye tumba kasomok mbal wai mbolŋge pilwaig le nane ye maim maim tesumba tumail panyumba ŋguspeyumba

³³ ŋgusyuwaig sulumba ye baleyamŋgaig. Ye kumi le ŋgukuwaig le mara keŋnu mbolŋge ye man abonja tinuŋgit ŋgina.

³⁴ Yesus nu tanjamba sakina ta pasa ta tugunu kurok minna le nane katese ndanaig.

*Yesus nu tanjo am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Markus 10.46-52)*

³⁵ Yesus nu kumba ka Yeriko tumbran sunjo patuna le tanjo am tukulok ande ndin makembinje aganj ndende yabanja minna.

³⁶ Nu tanjamba minmba nane gudommba kinaig le nu kupe fudu ismba kusnaninŋina: i ... Ta ame zigna sunjo tanjamba ŋgina le

³⁷ nane ndek nu sanaig: Nasaretnu tanjo Yesus kinit si ŋginaig.

³⁸ Tanjakinaig le nu ndek wi kuenja sakina: Yesus, David tuku mbuŋ sunjo, ne ye sinanu turya ŋgina.

³⁹ Tanjamba wikina le nane afu ambonjinaig tanje nu maninkuwa ŋga sawe likinaig ta nu man lato wika sana: David tuku mbuŋ sunjo ye sinanu turya ŋgina le

⁴⁰ nu tinja nane saninŋina: Tumba ye tugum te prowap ŋga saninŋina. Nane tanjo am tukulok ta tumba nu tugum pron-aig le nu kusnana:

⁴¹ Ye ame wam ne mbolŋge ki ŋga ne iduste ŋgina le nu ndek sakina: Sunjo, ye mambilam tuku sunjomba iduset ŋgina.

⁴² Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Am maranja mambila. Ne ye tuku sanjri tomba tinjate tukunu ne mayekat ŋgina le

⁴³ nu pitik ndo am maranja mambilmba Kuate tuku nyu te-dunja Yesus dubimba kina. Tanjana le nane njakmba wam ta kanjermba Kuate tuku nyu te-dunjinag.

19

Sakeus tuku wam kube

¹ Kile Yesus nu Yeriko tumbran sunjo ŋgamu fetka ka kusrewam bafuna.

² Tumbran sunjo tanje tanjo ande nyunu Sakeus minna. Nu takis kilanu

mbal tuku gabat. Nu aganj ndende sunjomba njak.

³ Tango ta nu Yesus prona le tango te ima nga nu kanjeram bafuna ta tango pino sunjomba minnaig le nu fagnu tukunu Yesus kanjere fuguna sulumba

⁴ nu ambonga pinderka ka Yesus kambim tuku ndin kuermba ail ande ndin make mbolnje minna ta ponjina.

⁵ Ail mbol tanje minna le Yesus nu pro ail tugum tanje tinja ndek tandeka nu wika sana: Sakeus, ne pitik iben kaye. Kite ye ne tuku wande mbolnje minamngit ngina.

⁶ Tanjakina le nu pitik ndo iben ka gare sunjo tumba Yesus tumba nuje wande mbol kina le

⁷ nane afu wam ta kanjermba gubra tumba Yesus talamba sakinaig: Ndanjam saka nu tango njayonu ta tuku wande mbol kumba nu ndonj minit nginaig.

⁸ Kile Sakeus nu tinja Sunjo sana: Sunjo, ne isa. Yinje aganj ndende njakmba minig ta paplamba sanzal mbal walmba ninje likamngit. Ye nane afu tuku ndametin ndui ndui kuayaren ta lafunu bailka bailka tanjamba ningamngit ngina le

⁹ nu ndek sakina: Ki ait te mbolnje Kuatenje wande te tuku mbal muskil kile-tidinge ningat. Tango te mata Abraham tuku tugu ande.

¹⁰ Ye Ndindo Katesek Tango ngisikanu minig mbal sota muskil kile-tidinge ningam tuku prowen ngina.

*Piro tango 10 ndametin kilnaig
(Mateus 25.14-30)*

¹¹ Nane pasa ta ismba minnaig le Yesus nu Yerusalem patuna le nane afu wamdus mbarmba Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait kile ndo mayok kanjat nga idusnaig. Ta tuku Yesus nu yaba pasa tembi saningina:

¹² Tango ande nyu njak nu man lato nyu sunjo tam tuku gabat inum sota kilke masken kambim tuku sakina. Nu kumba luka pro nuje mbal kulatkam idusna.

¹³ Nu kambim nga nuje piro tango 10 wika ndametin soj ndui ndui ninjmba saningina: Tane ndametin tembi piroka minap le ye luka prowamngit nga saninjmba nu kina.

¹⁴ Nuje mbal afu nu kasurmba minnaig ta nu kina le afu kukulninginaig le nane ka gabat sunjo sanaig: Nu sine kulatkam tuku sine nu mbulig nginaig.

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma tango ta nu gabat nyu tina sulumba luka nane tugum prona sulumba nu nuje piro mbal buk ndametin ningina ta nane piroka ndametin giganmba kilnaig ta kila palmbim tuku nga nane wike likina.

¹⁶ Tanjana le piro tango ande promba nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametin soj ndindo tambi piroka minen ma ma ndametin soj 10 kilen ngina.

¹⁷ Tanjakina le nu sana: Ese. Ne piro tango mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinjo kulatkam mayena tukunu kile ne tumbran 10 kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile piro tango ande pro nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametin soj ndindo tambi piroka minen ma ma ndametin soj 5 kilen ngina le

¹⁹ nu ndek nu sana: Ne tumbran 5 kulatkamngat ngina.

²⁰ Kile piro tango inum pro nu sana: Sunjo, ne tuku ndametin soj ndindo nane noten. Ye ndametin ta ngisikikat nga kumijnmbi so mayemba pilen.

²¹ Ne wamdus karejnu njak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu tumunu ngukade le ne pro nyamagan ake kilit. Ye ne kuru-kuruka tanjawan ngina.

²² Nu tanjakina le tango sunjo nu sana: Ne piro tango njayonu. Ne nane pasa tambi ne pasa mbolnje palmbimngit. Ye wamdus karejnu njak e? Afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu tumunu ngukade le nyamagan ake kilet e?

²³ Ye tuku manjau ne kila ta ndanjam saka ye tuku ndametin benj mbolnje pile ndakina. Ne tanjana kande ye pro yinje ndametin lafunu lato kilet kande ngina.

²⁴ Tanjakina sulumba tango sunjo nu nane afu saningina: Ndametin soj ndindo ta yaimba tumba tango nu ndametin soj 10 njak ta tape ngina le

²⁵ nane afu nu kusnanaig: Sunjo, nu ndametin soj 10 njak ta ndanjam nu tambim tuku sakate e nginaig le

²⁶ nu lafumba saningina: Ande nu agan afu njak minit ta andenge nu man lato tuwit. Ande nu agan denkanu minit ta andenge nuje agan fudinndo ta mata yaite.

²⁷ Ariya. Nane afu ye kumnemnge minam mbulmba ye tuku ngeu minig ta kilmba pro ye tuku am mbolnge bale farap ngina. Yesus nu tanjamba yaba pasambi saningina.

Yesus nu gabat sungo tanan Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Yohanus 12.12-19)

²⁸ Kile Yesus nu tinja mbumba Yerusalem kina.

²⁹ Nu kumba ka tumbran armba Betfasi le Betani Olif tabe patumba ta tugum prona sulumba nuje dubinaig tango armba sanikina:

³⁰ Tale tumbran si kumba biteknga donki fat ande pannaig le tin minit afu muskilnu mbolnge buk minyo ndakinaig ta tale kangeramngaik. Kangermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap.

³¹ Ande tale ndanam muli kukliwik nga kusnatikuwa kande tenemba sawap. Sungo nu donki te piro njak nga sawap ngina.

³² Tanakina le nale kumba ka nu sanikina tanjamba kangernaik.

³³ Nale donki fat muli kuklimba minnaik le donki miro tango nane nale kangerka kusnanikinaig: Ndanam tale donki fat muli kukliwik nginaig le

³⁴ nale ndek sakinaik: Sungo nu donki te piro njak nginaik.

³⁵ Nale donki fat tumba Yesus tugum pronaik sulumba kumin afu kilmba donki muskil mbolnge farnimba Yesus tumba mbolnge pilnaig le minyokina.

³⁶ Nu donki njak kina le nane nangine tawi kilmba ndinngge farninginaig.

³⁷ Yesus nu Yerusalem patumba Olif tabe te-tiram bafuna le nuje dubinaig mbal nane tango kuasmbi sungomba ndon nu buk wam sangrinu ke likina le kangerkinaig ta idusnimba gare-gareka Kuate tuku nyu te-dunga wikaraumba sakinaig:

³⁸ Ese. Nu gabat sungo. Nu Sungo tuku nyu mbolnge prote.

Nu Sungonge nyaro tinwa o.

Ese. Samba mbolnge sine tuku gubra kile kugate.

Sungo Kuate tuku nyu sungo mayok kuwa o nginaig. *Mune 118.26*

³⁹ Tanakinaig le Farisi afu mangur ngamuknge Yesus sanaig: Tum Tango, ne dubinade mbal te saningge lika peuninga nginaig le

⁴⁰ nu ndek saningina: Ye tane satinngamngit. Ye nane peuningi ta ndame minig tenge wikarauwamngigaig ngina.

⁴¹ Tanakina sulumba Yesus nu Yerusalem patuna sulumba kangermba malmbika sakina:

⁴² Yerusalem tumbran ose. Ki ait te mbolnge ne ngamungal mukuk minam tuku wamdus pulunuwa ko. Ne wamdus pulune nda.

⁴³ Ait ande prowa le ne tuku ngeu mbal promba ne kornumba te-sinamnamngigaig.

⁴⁴ Nane ne tuku mbal ngaigo siglika ne tuku ndame wande sambrininguwaig le ndame ande nu mungu sailka mine nda. Kuatenge ne turnam tuku ait buk prote ta ne wamdus pulu ndanate ngina.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sungo wakeina

(Mateus 21.12-17; Markus 11.15-19; Yohanus 2.13-22)

⁴⁵ Yesus nu Yerusalem kusem wande sungo sinam kumba ka kawan tanje nane afu ndametin piroka agan ndende piyanimba minnaig ta kangerka kogronka pitaikina sulumba

⁴⁶ saningina: Kuyar pasa ande nu tenemba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinyam tuku wande.

Aisaia 56.7

Tane wande te mbilmba kuayar tango tuku wande tanan pilig. *Yeremia 7.11*

Kuyar pasa nu tanjamba sakate ngina.

⁴⁷ Yesus nu mara mindek kusem wande sungo sinam tanje tango pino pasa tumnimba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal nyu njak mbal ta njakmba nu balewam tuku ndin sotinaig ta

⁴⁸ tango pino njakmba Yesus tuku pasa isam tuku kilba pilmba minnaig le nane nu balewam tuku ndin kiringinaig.

20

Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Mateus 21.23-27; Markus 11.27-33)

¹ Mara ande Yesus nu kusem wande sungo sinamnge pasa mayenu kuklimba tango pino tumningmba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane pro nu kusnanaig:

² Imanje kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sangri tinmba kukulnina. Saka le sine isbe nginaig le

³ nu ndek nane saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le tane sayap le isi.

⁴ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna. Kuatenge e ko tanjonge ngina.

⁵ Tanakina le nane ka kasomnge nanjine nanjine munju kusnanga sakinaig: Sine ndanjmba sabe. Sine Kuatenge nga sabe ta ndanam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat.

⁶ Ko sine tanjonge ngube ta tango pino ndamembi sine bale farsingamngag. Nane njakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tango ande ngade nginaig.

⁷ Tanjamba nane ndek Yesus tugum kumba nu tuku pasa lafumba sanaig: Iyo. Kuatenge Yohanus kukulna e ko imanje kukulna ta sine gilai nginaig.

⁸ Tanakinaig le nu ndek nane saningina: Ariya. Ye mata tanjamba imanje kukulyina le wam kame ke liket te satinge nda ngina.

Piro mbal ngaigonu tuku yaba pasa

(Mateus 21.33-46; Markus 12.1-12)

⁹ Kile Yesus nu yaba pasa te saningina: Tango ande nu grep piro ande nguka piro mbal kilmba patika nu ait kuen njayo minam tuku kilke ande mbol kina.

¹⁰ Ait kumungina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tango ande kukulna le piro mbal tugum kina. Ka prona le nane nu biye timba paninta pitainaig le nu ake luka kina.

¹¹ Tanjana le piro miro tango nu man tango ande kukulna le nane nu mata tumba paninta njayo silimba pitainaig le nu ake luka kina.

¹² Kile nu man tango inum kukulna le nu tumba kat buromba pitainaig.

¹³ Tanjanaig le piro miro tango ye ndanjmba ki nga idusmba sakina: Ye yije kiyo tuku kume purmba minet te nu kukuli le nane nu kanjermba ye tuku kiyo nga nu mapewamngag nga idusna.

¹⁴ Tanjamba nu kiyo nuje kukulna le kina le piro mbal nane nu kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku aganj ndende njakmba kilam tuku nyu njak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nginaig.

¹⁵ Tanjaka nane nu tumba buknginaig le kilim kina le tanje balenaig.

Tane ndanjmba idusde? Piro miro tango mbal ta mbolnge ame wam kamngat nga idusde.

¹⁶ Nu nane bale farnjmba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat nga saningina le nane afu pasa ta ismba sakinaig: i ... Nu tanjawe nda nginaig le

¹⁷ nu nane kanjer tidinga saningina: Tane nu tanjawe nda nga sakade ta kuyar pasa ande nu tenjmba sakate.

Ndame sungo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnge sangri tingade ngate. *Mune 118.22*

¹⁸ Ande nu ndame sungo ta mbolnge baringa ndekuwa ta nu isu ngurngurmba nu kumamngat. Ko ndame sungo ta tango ande mbolnge ndekuwa ta nu du firfiramngat nga saningina.

¹⁹ Kusem pasa biteknganu mbal pris gabat kame nane yaba pasa ta ismba nu nane tuku sakina ta kila pilmba nu biye tiwam tuku ta nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig

(Mateus 22.15-22; Markus 12.13-17)

²⁰ Gabat kame nane Yesus kulatka minmba nane yabri tango afu tango kateseknu sakuwaig nga kukulninginaig le Yesus tugum pronaig. Nu pasa ande mbarwa le nu tumba gafman wai mbolnge palmbim idusnaig.

²¹ Tango kame ta pro nu sanaig: Tum Tango, ne tugusemba ndo pasata sine wam pagusingit. Ne tango tuku nyu

pile ndaniŋmba taŋgo ŋakmba Kuate tuku maŋau dubikam tuku tumsinŋit.

²² Ne sine sasiŋga. Sine Zu mbal siŋgine tukul dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumuŋ e ŋginaig le

²³ nane nu yabri paknaig ta nu kate-semba saniŋgina:

²⁴ Ndametiŋ ande tumba pro ye tumyap ŋgina le nane ndametiŋ ande tumba pro tumnaig. Taŋanaig le nu nane kusnaniŋgina: Ndametiŋ te mbolŋge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit ŋga kusnaniŋgina le

²⁵ nane ndek sakinaig: Sesar tuku ŋginaig. Taŋakinaig le nu ndek saniŋgina: Ata. Tane gabat sunŋo Sesar kumnemŋge minig. Nu tambim tuku agaŋ sakate ta nu tape. Kuate nu agaŋ tambim tuku sakate ta Kuate tape ŋgina.

²⁶ Taŋakina le nane taŋgo pino am mbolŋge nuŋe pasa tambi ndalenu tuku ndin ande kaŋger ndamba nu pasa lafuna ta tuku pirerek purka miŋge tukulmba minnaig.

*Kummba maŋ abonŋam tuku pasa
(Mateus 22.23-33. Markus 12.18-27)*

²⁷ Kile Sadusi taŋgo afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane taŋgo kummba maŋ tiŋge nda ŋga idusmba minig tuku.

²⁸ Nane pro nu sanaig: Tum Taŋgo, Mosesŋge teŋenmba kuyarna. Taŋgo ande kummba pino kuembol kiŋo kugatok kusrewa le maib nuŋeŋge pino ta tumba aba nuŋe tuku kiŋo te-pilwa ŋga kuyarna.

²⁹ Ariya. Taŋgo ande maib kat nuŋe 7 minnaig. Aba naŋgine pino ande tina sulumba minna ma ma kiŋo kugatok kumna.

³⁰ Kumna le mambo nuŋe dubiknu nu pino ta tina ma ma nu mata kiŋo kugatok kumna.

³¹ Kile mambo nuŋe nu dubiknu nu mata taŋana. Taŋamba taŋamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba kiŋo kugatok kume far-naig le

³² ŋgumneŋga pino kuembol ta nu mata kumna.

³³ Ata. Ne kumanu mbal tiŋgamŋgaig ŋga sakate ta taŋgo 7 ŋgamukŋge nu ima tuku pino minamŋgat? Nane ŋakmba pino ndui ta ndo tinaig ŋga Yesus sanaig.

³⁴ Taŋakinaig le nu nane saniŋgina: Kilke te mbolŋge taŋgo pino muŋgu kilig tuku.

³⁵ Kumanu mbal Kuatenŋge nane tiŋreknu ŋga kile-tidinguwa le kilke kitek mbolŋge minamŋgaig ta nane maŋ muŋgu kile nda.

³⁶ Nane maŋ kumam kumuŋ kuga. Nane enel taŋaŋ minamŋgaig. Kuate nu nane kile-tidinguwa le nane nu tuku kiŋo kame minamŋgaig.

³⁷ Kumanu mbal maŋ abonŋa tiŋgam tuku Moses nu mata sine tumsinŋit. Nu ail fudiŋ pa bulu ŋak wam ta tuku kuyarmba Abraham Isak Yakob Kuate nu nane tuku Mbara Sunŋo minit ŋga kuyarna.

³⁸ Abraham nane kume likinaig ta nduiye ŋgisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara ŋga Moses sa ndana kande. Kuate nu abo ŋak minig mbal tuku Mbara kumanu mbal tuku Mbara. Nane abo tugu ndui ta ŋak minamŋgaig ŋga saniŋgina.

³⁹⁻⁴⁰ Yesus nu taŋamba sakina le kusem pasa bitekŋganu mbal afu nane maŋ kusnawam tuku ta nane kuru-kuruka saki-naig: Tum Taŋgo, ne pasa kumumbi sakate ŋginaig.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaniŋgina
(Mateus 22.41-46; Markus 12.35-37)*

⁴¹ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Nane afu Kuatenŋge madina taŋgo Kristus nu David tuku mbuŋ ŋga sakade ta

⁴² David nu tuku mune waŋe ta mbolŋge nuŋe mironŋ teŋenmba saka kuyarna. Sunŋo Kuate nu ye tuku Sunŋo sana: Ne ye tuku ndinam kumam teŋge saŋgri ŋak minyok mina le ma ma

⁴³ yeŋge ne tuku ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemŋge patikamŋgit ŋgina. *Mune 110.1*

⁴⁴ David nu taŋamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sunŋo ŋgina. Ata. Nu David tuku mbuŋ ndo e ko nu David tuku Sunŋo ŋga kusnaniŋgina.

*Israel gabat kame tuku maŋau
(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)*

⁴⁵ Taŋgo pino ŋakmba Yesus tuku pasa ismba minnaig le nu nuŋe dubinaig mbal saniŋgina:

⁴⁶ Tane kusem pasa bitekŋganu mbal tuku maŋau rironkap. Nane tawi ku-gennu silika likam nzaliniŋgit. Nane

maket mbolŋge lika nane afunŋe nane sugo ŋga kaiyeniŋguwaig ŋga kilba pilig. Kusem wandekŋge pagumba nye sunŋo mbolŋge nane mbili tumailamŋge minyokam tuku nzaliniŋgit.

⁴⁷ Nane pino kuembol kame tuku agan ndende kile-suluwe niŋgig. Nane nanŋine maŋau ŋaigonu ta yabuka tanŋo am mbolŋge Kuate yabaŋ kuende. Ta tuku nane pa lato tamŋgaig ŋgina.

21

Pino kuembol ande nuŋe ndametiŋ Kuate tuna

(Markus 12.41-44)

¹ Yesus nu kusem wande sunŋo sinam tanŋe mambilmba nane afu agan ndende sunŋomba ŋak ndametiŋ Kuate tuku patikinaig le kanŋerkina.

² Kile pino kuembol ande agan ndende kugatok nuŋe ndametiŋ toea armba ndo kilmba pro patikina le nu kanŋermba sakina:

³ Ye sinŋa satingamŋgit. Pino kuembol te agan ndende kugatok ta nu ndametiŋ fudiŋndo patikat ta nane ŋakmba tuku ndametiŋ liniŋgit.

⁴ Ta ndaŋam? Nane ndametiŋ gudommmba ŋak ta afu ndo patikaig le pino kuembol te nu agan ndende kugatok nuŋe ndametiŋ ŋakmba panke suluwat. Nu nyamagan piyawam tuku ande mata mine ndakate ŋgina.

Yesus nu kusem wande ŋayonŋam tuku sakina

(Mateus 24.1-2; Markus 13.1-2)

⁵ Nane afu kusem wande sunŋo tuku Yesus sanaig: Ai te. Nane ndame magenumbi wande pilnaig. Nane afu agan magenu ndo Kuate tunaig le tamba wande mindepiyenaig ŋginaig le nu ndek sakina:

⁶ Tane wande kanŋerde te ait ande prowa le ndame ŋakmba muŋgu sailka mine nda. Afunŋe sambriniŋguwaig le ŋakmba kutusewamŋgaig ŋga saniŋgina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa

(Mateus 24.3-44; Markus 13.3-37)

⁷ Yesus nu tanŋamba sakina le nane nu kusnanaig: Tum Tanŋo, ne kusem wande ŋayonŋamŋgat ŋga sasiŋgat ta ginu mara

prowamŋgat. Sine ame maŋau kanŋermba wam ta mayok kambim patukate ŋga idusmba katesewamŋgig ŋginaig le

⁸ nu ndek sakina: Tane rironŋ mayewap. Nane afu gudommmba pro tane yabritiŋmba ye tuku nyu tumba sakamŋgaig: Ye Kuatenŋe madiyina tanŋo. Ait kugawam tuku buk patukate ŋgamŋgaig. Tane nane dubi ndakap.

⁹ Tane kame sugo maskenŋge mayok kuwaig le pasa ismba ko tane tugumŋge kame zigna ismba tane piriri ŋayomba wamdus fulil ndakap. Wam kame ta sinŋa prove likamŋgaig ta kugawam tuku ait ta kile.

¹⁰ Kilke ande tinŋa kilke kise ndonŋ kame buwamŋgaik. Gabat ande nuŋe gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndonŋ kame buwamŋgaig.

¹¹ Ma yimyam mbolŋge mumni sugo guba guaze sanŋrinu prove likamŋgaig. Gau mbolŋge agan sugo pasa ŋak kuru kuru ŋayowam tuku mayok kine likamŋgaig.

¹² Wam kame ta pro ndawaig le tane ye tuku mbal tukunu afunŋe tane bige tidinga piti tinŋmba tane kilmba kusem gabat tugumŋge kile-tidinga ko muliŋ kilmba wandekŋge patikamŋgaig. Nane tane kilmba nyu sugo ŋak mbal tugumŋge kile-tidingamŋgaig.

¹³ Ait ta mbolŋge tane ye tuku ŋga pasa mayenu saniŋap le nane ye tuku nyu isamŋgaig.

¹⁴ Tane wamdus te-mayewap. Piti ta prowa le sine ndaŋmba sakube o ŋga idus ndawap.

¹⁵ Yenŋe tane tuku miŋge bul sermba kila tinŋi le tanŋine ŋgueu mbal nane tane tuku pasa te-ibeŋmba lafuwam kumuŋ kuga.

¹⁶ Tanŋine ina mam, tira kat tanŋine, ndare tuma, gulab kat tanŋine nane mata tane kilmba ŋgueu mbal tuku wai mbolŋge patikuwaig le tane afu bale faramŋgaig.

¹⁷ Tane yiŋe mbal tukunu nane ŋakmba tane kasurtingamŋgaig ta

¹⁸ tane ŋgisike nda.

¹⁹ Tane ye kusre ndayumba minmba abo tugu ŋak minamŋgaig.

20 Kame mbalnge Yerusalem te ngamumba minwaig le kanjerka nu nayo siliwam tuku ait buk patukate nga idusap.

21 Kanjerka Yudea mbal nane kua ka tabe ponjuwaig le nane Yerusalem sinamnge minig mbal kua ka mayok kuwaig. Afu Yerusalem makembinge minig kua ka tumbran sungo sinam kine ndakuwaig.

22 Ait ta mbolnge kuyar pasa une lafunu sakate ta njakmba kumununjat.

23 Pino fungulok pino kinjo dabro amo nyanu njak ose. Nane piti sungo kanjeramngaig. Sina manzer sungo ma te mbol prowa le Kuate tuku gubra kanjeramngaig.

24 Afu bagimbi bale faramngaig. Afu ndaleka kilmba kilke yimyam mbol kine likamngaig. Kasomok mbalnge Yerusalem tumba kupe-kupeka nu nayo silimba minwaig le ma ma nane tuku ait kugawamnjat.

25 Ngumnenja aganj afu kitek ki tambun mbai mbolnge mayok kine likamngaig. Yu mbalo sugo pasa njak fudu njayowaig le kilke mbol mbal wam pile paska kuru kuru sungo tamngaig.

26 Samba tuku sanjri njakmba pirpurka buru-burukuwaig le tango nane wamdus fulilka ina o kile ame manau sine mbol prowamnjat o nga nanjine kuru kuru ta dubimba kume likamngaig.

27 Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tango ye sanjri kilja sungo pasa njak gau sinamnge prowi le nane kanjeryamngaig.

28 Wam kame sakit ta tugu pilwaig le tane tandeka mambilmba minap. Tane muskil kile-tidinge tingam tuku ait buk patukate nga idusap ngina.

*Fik ail mbolnge wam ande tumningina
(Mateus 24.32-35; Markus 13.28-31)*

29 Kile Yesus nu yaba pasa ande saningina: Tane fik ail, ail afu turmba kanjerkap.

30 Nzude le tane kanjerka katesemba sakade. Ki ait patukate ngade.

31 Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka Kuate nuje gageu kilmba kulatkam tuku ait patukate ta kila palmbimngaig.

32 Ye sinjka satinjamngit. Ait te mbolnge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamngaig.

33 Kilke tugu samba tugu ngisinunngaig. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamnjat.

34 Tangine mironj kuraukap. Tane kuapi kikonu nyumba kule kamenu nyumba nginnganka minbekaig. Tane kilke te tuku aganj ndende sunjomba tuku idus ndaningap. Ait sunjo ta tuinge mbo tate tananj tane tugum bitek prowikat.

35 Ait ta kilke mbol mbal njakmba tugum pitik ndo prowamnjat.

36 Tane mara mara mambilmba yabanmba minap. Tane piti kame ta prowaig le sanjri tinga minap sulumba ngumnenja ye Ndindo Katesek Tango ye am mbolnge tingam tuku Kuate yabanap nga saningina.

37 Ki ait mindek Yesus nu tanjamba kusem wande sunjo sinamnge wam pagu pasa nijmba minanu. Furiranu le nu mayok ka kumba Olif tabe mbolnge kinyanu.

38 Tango pino gudommba maratukuk tinga nu tuku pasa isam tuku kusem wande tugum prowe lika minanu.

22

*Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig
(Mateus 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yohanus 11.45-53)*

1 Israel mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ait ta patukina le

2 pris gabat kame kusem pasa biteknjanu tango nane tango pino tuku kuru-kuruka Yesus kuirkuirka biye timba balewaig nga ndin sotinaig.

3 Tanjanaig le Satan nu pro nane 12 ta tuku tango ande Yudas Iskariotnu sinam kina le

4 nu ka pris gabat mbal kusem wande tuku gabat mbal nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnge palmbim tuku nane ndonj ndin katesemba pasatinaig.

5 Nane nu tuku pasa ismba gare tormba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sakinaig le

6 nu wokina sulumba tango pino am kirimbik Yesus tumba nane tuku wai mbolnge

palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus dubinaik tanjo armba Pasowa kuanekinaik

(Mateus 26.17-25; Markus 14.12-21; Yohanus 13.21-30)

⁷ Bret yis kugatok sipsip fat bale farmba nyam tuku kusem ait ta prona le

⁸ Yesus nu Petrus le Yohanus sanikina: Tale kumba ka Pasowa tuku aganj kuanekap le sine njakmba kumba nyube ngina.

⁹ Tanjakina le nale ar ta Yesus kusnanaik: Sile ka aninge kuanekupe nginaik le nu ndek sanikina:

¹⁰ Tale kumba ka tumbrañ sunjo mbol bitekngap le tanjo ande waim kule njak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape. Nu wande pongamngat ta tale nu dubimba ka wande ta tuku miro tanjo tenjemba kusnawap.

¹¹ Tum Tanjo nu sakat nu nuje dubinaig mbal ndonj wande rum ndanj mbolnje Pasowa nyamngig nga sawap.

¹² Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnje aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnge sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹³ Tanjo ar ta kumba ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nane Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manj luka kinaik.

Yesus nu pasa nyam tuku manjau temayokna

(Mateus 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korin 11.23-25)

¹⁴ Ait ta kumungina le Yesus nu aposel kame ndonj kumba ka kuanekinaik wande ta mbolnje minyoka isukusmba minnaig.

¹⁵ Isukusmba minmba nu nane saningina: Ye rar sunjo nda ti sulumba ambonja tane ndonj Pasowa nyam tuku wamdus sunjo tet.

¹⁶ Kile ye sinja satinjamngit: Ye Pasowa nye ndaki ma ma Pasowa te alonu mayok kuwa le ye Kuate kulatkate ma mbolnje manj nyamngit ngina.

¹⁷ Tanjaka nu grep kule murko njak tumba Kuate gare pasa tumba saningina: Grep kule te tumba nyap.

¹⁸ Ye tane satinjamngit. Ye grep kulenu ait te mbolnje kusrewi sulumba Kuate pro nu nuje gageu kulatkuwa le ndo ye manj nyamngit ngina.

¹⁹ Tanjaka nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba walmba ninmba sakina: Te yije ngarosu tanenu nga tinjet. Tane ye idusyam tuku manjau te kumba minap ngina.

²⁰ Nane tanjamba isukuse denjurnaig le nu grep kule murko njak tumba manjau ndui ta kina sulumba saningina: Grep kule murko njak ye kutuwet te pasa kitek Kuate nu tanjo ndonj o buk katna ta alonu mayok kambim tuku tanenu nga yije ndare kutuwamngit.

²¹ Tane isap. Ye tuku kupet tanjo ye ndonj tuma isukusmba minek.

²² Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate tuku wamdus o buk pilna ta dubimba ye kumamngit ta ande nu ye tumba nane tuku wai mbolnje palmbimngat ta nu ose. Nu piti sunjo tamngat ngina le

²³ nane pasa ta ismba ndek nangine nangine munju kusnanjinaig: Imanje wam ta kamngat a nginaig.

Ande sunjo minam tuku munju tulinjinaig

²⁴ Nane 12 ta ima nane ngamuknje sunjo minam tuku munju tulinja kualeyaukinaig le

²⁵ Yesus nu nane saningina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane minje karenj njayo njak minig. Tanjo pino nane gabat sugo tuku saka nane sine kulat mageka tursinganu nga sakade.

²⁶ Tane gabat sugo tananj mine ndakap. Ande tane ngamuknje sunjo minit ta nu fudinndo tananj minwa. Ande nu gabat minit ta nu tane tuku piro tanjo tananj minwa.

²⁷ Tane idusap. Tanjo armba ande minyokate le ande piroka waim kutumba pro tuwit le nyate ta ima nu sunjo? Tanjo nu isukusmba minit ta nu sunjo. Ye tanjine Sunjo ta ye tane ngamuknje piro tanjo tananj minet.

²⁸ Ye piti sunjomba kile-liken le tane ye kusre ndayinaig.

²⁹ Ta tuku yiŋe Mamŋe nuŋe gageu kulatkam tuku ye pilna taŋamba ye tane patikamŋgit.

³⁰ Ye ma kulatkamŋgit ta mbolŋge tane ye ndoŋ isukusamŋgaig. Tane minyonu tuku mbili sugo mbolŋge minyoka Israel tugu 12 kilmba pileniŋgamŋgaig ŋga saniŋgina.

Yesus nu Petrusŋge nu tuku nyu yabukamŋgat ŋga sana

(Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Yohanus 13.36-38)

³¹ Kile Yesus nu Petrus sana: Simon, ne ise mayewa. Nane wit firfirnu pufŋgade taŋaŋ Satan nu tane tagotiŋguwa le tane afu ndekam tuku nu saŋgri tiŋga Kuate kusnana.

³² Ne Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgate ta kusre ndawa ŋga ye Kuate yabaŋet. Ne ŋgamuŋgal biye mbilmba tira kat nane turka saŋgri pileniŋga ŋgina.

³³ Taŋakina le Petrus ndek sakina: Sungo, nane ne muliŋtumba wandekŋge pilwaig ko tumba balenuwaig le ta mata ye ne ndoŋ ŋgina le

³⁴ nu ndek sana: Petrus, furir te teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamŋgat ŋgina.

Nanŋine agaŋ ndende kilmba ŋak kambim tuku

³⁵ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Ye tane buk taŋine ndametiŋ pale fat kupe ŋgaro ta ŋakmba kusreka kape ŋgen le tane kinaig ta agaŋ ande denkinaig e ŋgina le kuga ŋginaig.

³⁶ Nu maŋ lato saniŋgina: Kile ande nu ndametiŋ ko pale fat ŋak kande kilmba ŋak kuwa. Ande nu kame bagi kugatok ndeta nuŋe tawi ande tumba piyamba ndametiŋ kilmba nuŋe bagi piyawa.

³⁷ Ye siŋka satingamŋgit. Kuate tuku kuyar pasa ye tuku teŋenmba sakate.

Nane nu kaŋgermba wam ŋaigonu kanu mbal ndoŋ ulendiwamŋgaig ŋgate.

Aisaia 53.12

Pasa ta kile ye mbolŋge kumuŋgamŋgat. Tuan taŋgo kame ye tuku kuyarkinaig ta kile ŋakmba kumumba prode ŋgina.

³⁸ Taŋakina le nu dubinaig mbal ta sakinaig: Sungo, ai te. Kame bagi armba minik te

ŋginaig le nu nane saniŋgina: Ta maye sine kab ŋgina.

Yesus nu Kuate ndoŋ pasatina

(Mateus 26.36-46; Markus 14.32-42)

³⁹ Yesus nu mayok kumba nuŋe maŋau dubimba Olif tabe mbol kina le nu dubinaig mbal nu ndoŋ kinaig.

⁴⁰ Nu kumba ka ma ta mbol promba nane saniŋgina: Tane teŋge Kuate yabaŋmba minap. Satan tuku tago tane mbol prowikat ŋgina.

⁴¹ Nu taŋamba saka dirdirka kumba dagol tidroŋga Kuate yabaŋmba sana:

⁴² O Mam, ne nzalinuwa ndeta kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa ŋget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Nane nzali ndo dubiwa ŋgina.

⁴³ Nu yabaŋmba minna le eŋel ande samba mbolŋge ndeka nu saŋgri pilena.

⁴⁴ Kile nu piti suk suk ndana sulumba nu ndek saŋgrimba yabaŋmba minna le nuŋe mundu ndare taŋaŋ kutuka kilke mbolŋge ndekina.

⁴⁵ Nu yabaŋ denpurbamba nu tiŋga nuŋe dubinaig mbal tugum promba nane kaŋgerkina ta nane ŋgamuŋgal pitiniŋgina le kinymba minnaig le

⁴⁶ nu ndek nane saniŋgina: Ndanam tuku tane kinymba minig. Abonŋga tiŋga Kuate yabaŋmba minap. Satan tuku tago tane mbol prowikat ŋgina.

Yudas nane Yesus biye tinaig

(Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Yohanus 18.12)

⁴⁷ Yesus nu taŋaka minna le taŋgo 12 ta tuku ande Yudas nu taŋgo gudommba kilmba pro Yesus mumuwam tuku ŋga nu tugum prona.

⁴⁸ Taŋana le nu ndek Yudas sana: Yudas, ye Ndindo Katesek Taŋgo nane tumningam tuku ne gulab taŋaŋ ye mumuyam prote e ŋgina.

⁴⁹ Taŋakina le nane Yesus ndoŋ minnaig mbal nane maŋau prowamŋgat ta kila pilmba nu sanaig: Sungo, sine bagimbi nane bale farniŋbe ŋginaig sulumba

⁵⁰ nane tuku ande kame bagimbi pris sungo tuku piro taŋgo kilbanu ndinam pike welna.

⁵¹ Tanjana le Yesus ndek sakina: Mbulap ngina sulumba tanjo ta tuku kilba kirena le mayekina.

⁵² Kile pris gabat mbal kusem wande tuku polis gabat mbal Israel mage mage nu biye tiwam pronaig le Yesus nu nane saningina: Ndanam saka tane ye kuayar tanjo tanjan bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode.

⁵³ Ye mara mindek kusem wande sunjo sinamnge minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kile tanjine ait prote. Kile ma make tuku sanjri mayok kinit ngina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina

(Mateus 26.57-58,69-75; Markus 14.66-72; Yohanus 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Nane Yesus biye timba pris gabat sunjo tuku wande mbol kinaig le Petrus nu nane ngumnem dubika kina.

⁵⁵ Nane afu wande mab tanje pa diknga likmba minnaig le nu ka nane ndonj minyokina.

⁵⁶ Nu minyok minna le pino ande promba pa bulu mbolnge Petrus kanjermba man kanjer tina sulumba sakina: Tanjo te mata Yesus ndonj minna tuku ngina le

⁵⁷ nu ndek sakina: A ... pino, ye kuga. Ne tanjo sakate ta ye gilai ngina.

⁵⁸ Mine minemba tanjo ande Petrus kanjermba man sakina: Ne mata nu tuku tanjo ande ngina le nu ndek sakina: A ... mata, ye kuga ngina.

⁵⁹ Kile tanjo ande nu sanjri maramba saningina: Tanjo te yabrikate. Nu nu ndonj minna tuku. Ata. Nu Galileanu ngina le

⁶⁰ Petrus nu tanjo ta sana: Mata, ne tanjaka sakate ta ye nginnganket ngina.

Nu pasata minna le pitik ndo teg witina le

⁶¹ Sunjo nu mbilka Petrus kanjerna le nu Sunjo tuku pasa idusna: Furir te mbolnge teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat ngina.

⁶² Nu pasa ta idusmba nu tinja mayok ka malmbi njayona.

Nane Yesus tumba njayo silinaig

(Mateus 26.67-68; Markus 14.65)

⁶³ Tanjo afu Yesus kulatka minnaig ta nane nu tumba aza pile-pilemba nzumil te-tumba nu paninjinaig.

⁶⁴ Tanjamba nane nu tuku am tawimbi songa katmba kusnanaig: Imanje ne katnate. Ne dir pasa miro ndeta nyunu nyun ta le sine isbe nginaig.

⁶⁵ Nane tanjamba kasur pasa samba nu tumail panmba minnaig.

Gabat njakmba Yesus tuku pasa isnaig

(Mateus 26.59-66; Markus 14.55-64; Yohanus 18.19-24)

⁶⁶ Mafena le Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa biteknganu mbal nane njakmba manjurkinaig sulumba Yesus tumba ka nanjine manjur ma mbolnge te-timba kusnanaig:

⁶⁷ Ne Kristus Kuatenje madinina tanjo kande sasinga nginaig le nu ndek nane saningina: Ye satinji ta tane ye tuku pasa ismba son nje nda.

⁶⁸ Ye pasa ande kusnatingi ta tane lafuwe nda.

⁶⁹ Kile ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sanjri Njajo nu tuku ndinam kumamnge minyokamngit ngina.

⁷⁰ Tanjakina le nane njakmba nu kusnanaig: Ne Kuate tuku Kinjo nga sakate e nginaig le nu nane saningina: Sakade not ngina.

⁷¹ Tanjakina le nane sakinaig. Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nu ne mingembi pasa njayonu sakate le sine iseg. Not ndo nginaig.

23

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-22; Markus 15.1-5; Yohanus 18.28-38)

¹ Kile nane njakmba tinja Yesus tumba gabat sunjo Pilatus tugum kumba ka

² nu pasa mbolnge te-timba sakinaig: Tanjo te nu sine Zu mbal didika ndin njayonu tumsingit. Nu sine takis ndametin Sesar nda tambim tuku saka nu ne mironj gabat sunjo ye Kristus ngate nga Pilatus sanaig.

³ Kile Pilatus nu ndek Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e nga kusnana le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

⁴ Tanjakina le Pilatus nu pris gabat mbal manjur sunjo ta saningina: Ye tanjo te mbolnge mbar ande kanjer ndawet ngina le

⁵ nane sanjri maramba sanaig: Nu tanjo pino wamdus kuagnekate. Nu Galileanje tugu pilmba kumba ka te promba Yudea tumbran jakmba mbolnje nuje wam pagu pasa ninmba likate nginaig.

⁶ Tanjaka sanaig le nu pasa ta ismba tanjo te Galileanu e nga kusnaniingina le

⁷ nane au nginaig.

Galilea ma kulatkanu tanjo Herodus nu ait ta mbolnje Yerusalemnje minna tukunu Pilatus nu afu saniingina le nane Yesus tumba Herodus tugum kinaig.

Nane Yesus tumba Herodus tugum pron-aig

⁸ Herodus nu Yesus kanjgermba gare sunjgona. Ta ndanam? Nu o buk Yesus tuku nyu ismba nu wam kitek sanjrinu ande kuwa le kanjgeram tuku wamdus sunjo jak minna.

⁹ Herodus nu ndek pasa gudommmba nu kusnana ta Yesus nu lafu ndamba maninok minna.

¹⁰ Nale tanjamba minnaik le pris gabat kusem pasa biteknganu mbal nane sanjri maramba pasa tugu gudommmba Yesus mbolnje patika minnaig.

¹¹ Kile Herodus nuje kame mbal ndon Yesus aza pile-pilemba nzumil te-tunaig. Tanjamba Herodus nu gabat sunjo tuku tawi siluk tumba nu afu saniingina le tumba luka Pilatus tugum kinaig.

¹² Pilatus le Herodus nale buk mungu ngueu jak minnaik ta ait ta mbolnje nale wamdus ulendinaik.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saniingina (Mateus 27.15-26; Markus 15.6-15; Yohanus 18.39-19.16)

¹³ Kile Pilatus nu pris gabat kame gabat sugo sugo tanjo pino jakmba wikina le pro manjgurkinaig le saniingina:

¹⁴ Tane tanjo te tumba ye tugum te promba nu tanjo pino didika ndin njayonu tumninganu ngade ta ye tane am mbolnje nu tuku pasa isit ta tane nu mbaranu ngade ta ye kanjer ndawet.

¹⁵ Herodus nu mata mbar ande nu mbolnje te-sili ndaka manj kukulat le ye tugum te prowat. Tane isap. Nu kumam tuku wam ande ke ndakina tukunu

¹⁶ ye nu tumba kame mbal ninji le ngusmba kusrewaig le kanjat nga saniingina.

¹⁷ (Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnje Rom gafman nu mulinj kilanu tanjo ande paska Zu mbal ninjanu).

¹⁸ Kile nane jakmba ngumbeyumba sakin-aig: A ... Barabas paska sinja. Tanjo te balewa nginaig.

¹⁹ (Barabas nu tanjo afu kilmba Yerusalemnje gabat kame afu ndon kame bumba nuje ande balena le mulinj tumba wandeknje pilnaig tuku).

²⁰ Pilatus nu Yesus paskam saka manj saniingina le

²¹ nane manj ngumbeyumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjnguaig nga saka minnaig.

²² Kile Pilatus nu nane saniingam kenja sulumba sakina: Ndanam? Nu ame wam mbarna? Ye aganj ande nu balewam tuku kanjer ndawet. Ye nu tumba kame mbal ninji le ngusmba kusrewaig le nu kuwa ngina kande

²³ nane nu ail kazrai mbolnje nil danjngam tuku sanjri maramba wi kuenka Pilatus tuku pasa kuerka te-ibenjaig.

²⁴ Te-ibenjaig le Pilatus nu nane tuku nzali dubina.

²⁵ Barabas nu tanjo afu kilmba gabat kame afu ndon kame bumba nuje ande balena le tumba muli wande mbolnje pilnaig ta nane nu paskuwa nga sanaig le Pilatus nu tanjo ta paskina. Nu nanjine nzali dubimba Yesus balewaig nga kame mbal ninjina.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Yohanus 19.17-27)

²⁶ Nane Yesus tumba kinaig ka ndinje Sirenenu tanjo Simon nu piro mbolnje luka Yerusalem kambim bafuna le te-silika biye timba ail kazrai nu kurau tunaig le nu Yesus dubimba kina.

²⁷ Nane kinaig le tanjo pino kuasmbi gudommmba Yesus dubimba kinaig. Nane ngamuknje pino afu Yesus tuku malmbi sunjgonaig le

²⁸ nu mbilka nane saniingina: Yerusalem pino kame, tane ye tuku nga malmbi ndakap. Tanjine ngarusu tanjine kinjo kame tuku nga malmbikap.

29 Mine minemba ait ande prowa le pino niñanu kiño kugatok mbal nane wamdus bulok ñak minig nga sakamngaig.

30 Nane afu ndek sakamngaig: Bin sugo ngurka sine bale farsingap o. Tabe fonfon guenga sine tidon patikap o ngamngaig.

31 Ye purfen nu ta nane ail abonu tana ye pa mbolnge pilig. Tane ail kumaknu tana minig mbal nane tane kilmba ndanamngaig ngina.

32 Tango armba wam ñaigonu kanu nale turmba Yesus ndon bale faram tuku kilmba kinaig ka

33 ma nyunu Tango Gabat Murko pron-aig sulumba nane Yesus tumba ail kazrai mbolnge nil dannginaig. Tanamba nane tango wam ñaigonu kanu ta kilmba ande nu tuku ndinamnge ande ñainamnge ail kazrai mbolnge nil dannginaig.

34 Kile Yesus nu sakina: Mam, nane ye mbolnge mbarde te nane katese ndade. Ne nane tuku mbar sauka gilainga ngina.

Nane afu Yesus tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig le

35 tango pino gudommaba tanje tanga Yesus kanjermaba minnaig. Israel gabat mbal nu pingil mer te-tumba talamba sakinaig: Nu Kuatenge madina ndeta nu tango afu tuku muskil kile-tidingina ta kile nuje miron muskil te-tiwa nginaig.

36 Kame mbal mata pro nunumba nu grep kule kaglinu nyuwa nga minje susumba sanaig:

37 Ne Zu mbal tuku gabat sungo ndeta nane muskil te-tiwa nginaig.

38 Nu tuku gabat fumnge kuyar ande tenemba minna: *Tango te Zu mbal tuku gabat sungo* nga kuyarnaig.

39 Tango ñaigonu ar ail kazrai mbolnge minnaik ta ande nu tumail panmba sana: Ne ima. Ne Kuatenge madinina tango ndeta nane muskil te-timba sile mata kile-tidinge sika ngina.

40 Tanakina le inum ta nu sawe lika sana: A ... ne Kuate tuku kuru kuru ndakate? Sine keñ kume te mbolnge mayok kambim tuku pasa mbolnge patikaig.

41 Sile sikile mbar tuku kumpe ta maye ta tango te nu mbar kugatok ngina.

42 Tanakina sulumba nu ndek Yesus sana: Yesus, ne nane ma mbolnge gabat sungo prowa sulumba ye idusya ngina le

43 nu ndek sana: Ye sinka ne sanamngit. Ki ait te mbolnge ne ye ndon ngirin tumbranngi minamngat ngina.

Yesus nu kumna
(Mateus 27.45-56; Markus 15.33-41; Yohanus 19.28-30)

44 Ki kanum 12 mbolnge ki kumna le ma ñakmba ma furir sungo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnge kugana.

45 Kussem wande sungo sinamnge malanga tukulanu tawi sungo ngamunge fet arkina.

46 Kile Yesus nu wi kuenka sakina: Mam, yije kanu ne tuku wai mbolnge kusrewet ngina. Tanaka sakina sulumba nu kumna.

47 Kumna le kame gabat sungo nu wam ta kanjermaba nu Kuate tuku nyu te-dunga sakina: O son. Tango te nu mbar kugatok ngina.

48 Ake mbal wam ta kanjeram prowe likinaig ta nane ngamungal rar sungo tumba tawo katkatniñmba luka nanjine tumbran kine likinaig le

49 nane Yesus kila minnaig mbal pino afu Galileange nu dubimba pronai ndon kasomnge tanga wam kame ta kanjerkinaig.

Tango ande Yesus tuku mindesin wakeina
(Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Yohanus 19.38-42)

50 Zu tango ande Arimateanu nyunu Yosef minna. Nu Israel mbal tuku pasa pilewanu tango sungo ande. Nu tango mayenu tinreknu ndo.

51 Nane Yesus balewam sakinaig ta nu nane ndon wamdus ulendi nda pilna. Ku-ate nu pro nuje gageu kulatkam tuku ait ta nu tairnga minna.

52 Kile nu ka Yesus tuku mindesin tam tuku Pilatus sana le nu wokina.

53 Tanana le nu kumba ka mindesin paska tawi kaukaukmbi songa tumba ka ndame burok buk sarka wakeina tuku ta sinamnge pilna. Ndame burok ta tango ande nda pilnaig tuku.

54 Ait ta nanjine kussem tuku kuanenu tuku ait. Kile ki butungina le kussem ta tuku ait pronai.

⁵⁵ Pino afu Galileange Yesus dubimba pronaig ta nane Yosef dubimba kinaig ka ndame burok sinamnge mindesin pilna le kanjermba

⁵⁶ nane luka kumba gureŋ afu mundur magenu ŋak kuaneka patikinaig sulumba tukul dubimba kusem ait mbolŋge mabti-naig.

24

Yesus nu maŋ tiŋgina
(*Mateus 28.1-10; Markus 16.1-8; Yohanus 20.1-18*)

¹ Nane piro tugu palmbinu ait mbolŋge pino kame gureŋ kuanekinaig ta kilmba maratukuk tiŋga ndame burok tugum kinaig kande

² ndame sunjo buk talka barinaig le kasomnge minna le kanjernaig.

³ Nane burok ta sinam kumba Sunjo Yesus tuku mindesin nda kanjernaig.

⁴ Nane wamdus te-sulumba minnaig le kile tanjo armba tawi kilŋa ŋak bitek promba nane tugumnge tiŋginaig le

⁵ nane ndek nale kanjerka kuru-kuruka lokinaig le tanjo ar tanje sanininaig: Ndanam kumanu ma mbolŋge tanjo abo ŋak sotade. Nu buk tiŋgat. Tenje mine ndakate.

⁶ O buk nu Galileange pasa satinina ta idus ndade? Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba wam ŋaigonu kanu mbal tuku wai mbolŋge pilwaig le

⁷ ail kazrai mbolŋge nil danjguwaig le ye kumi sulumba mara keŋnu mbolŋge maŋ tinuŋgit ŋgina ŋga sanininaig.

⁸ Tanjakinaig le pino kame Yesus tuku pasa buk saninina le isnaig ta maŋ idusnaig.

⁹ Nane ndame burok kusremba luka kumba nuŋe dubinaig tanjo 11 nane tanjo pino afu turmba kila sanininaig.

¹⁰ Pino kame ta Maria Magdalanu, Yohana, Maria ande Yakobus tuku ina nuŋe nane pino afu turmba. Nane aposel kame ndoŋ wam kubeu nininaig ta

¹¹ nane ismba ake ndinŋge pasa ŋga son nda ŋginaig.

¹² [Petrus nu tiŋga pinder ŋak ŋak kumba ndame burok tugum promba bafuka mindesin sonjanu tawi ta ake minnaig le

kanjerkina. Tanjamba nu idus-idusmba luka tumbran kina.]

Nale Emaus ndinŋge Yesus kanjernaig
(*Markus 16.12-13*)

¹³ Ki ndui ta mbolŋge nale armba Emaus tumbran kambim tuku kinaig. Yerusalemnge Emaus kambim tuku kuennu ki kanum armba tanjan kinaig.

¹⁴ Nale kumbange wam ŋakmba pronaig ta saka saka kinaig.

¹⁵ Tanjamba nale pasata muŋgu kusnanga kumba minnaig le Yesus nuŋe mironj pro nale ndoŋ kina.

¹⁶ Nale tuku am tukulnikina le nale nu kanjermba pulu ndanikina.

¹⁷ Kile nu nale kusnanikina: Tale ame wam tuku saka saka kinik ŋgina le nale tiŋga tumail pasi kiri-kareka piti ŋak tanjan mambilnaig le kanjerkina le

¹⁸ inumnge nyunu Kleopas nu Yesus sana: Yoi. Yerusalem pronaig mbal nane ŋakmba wam kame ailfu mayok kinaig ta kanjerkinaig. Ne aninŋe minna ŋgina.

¹⁹ Tanjakina le nu nale sanikina: Ame wam kinaig ŋgina le nale sanaig: Nasaretnu tanjo Yesus nu mbolŋge wam kinaig. Nu tuan tanjo sunjo. Nu tuku pasa wam ke likina ta Kuate am mbolŋge tanjo am mbolŋge sanjrinu mayok kina.

²⁰ Singine pris gabat mbal singine sugu ŋakmba nu tumba pasa mbolŋge te-timba nu kumwa ŋga sakinaig le ail kazrai mbolŋge nil danjginaig le kumna.

²¹ Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidinguwa ko ŋga tapraka idusmba mingenj. Ta ndo kuga. Wam afu turmba. Ait armba buk kinaig le kile keŋnu.

²² Singine pino afu wam ande sakaig le sine ismba piriri ŋayowig. Kite maratukuk tiŋga nane ndame burok tugum kumba

²³ Yesus tuku mindesin kanjer ndawaig. Nane kinatanu suk enjel armba kanjerkaig le enjelŋe nu abo minit ŋga saninjanu sakaig. Nane tanjamba pro kubeu sinjaig.

²⁴ Singine mbal afu tiŋga kumba ka wam ta kumu-kumumba kanjeraig ta Yesus kanjer ndawaig ŋga sanaig.

²⁵⁻²⁶ Nale tanjamba sakinaig le Yesus nu sanikina: Tale ŋginjan tanjo. Kristus nu rar sunjo tam kumuŋ. Nu tanjawa le nuŋe

nyu sunḡo mayok kanḡat. Ndanam tale tuan tanḡo tuku kuyar son nda ḡgade ḡgina.

²⁷ Tanjaka Yesus nu Moses le tuan tanḡo ḡakmba tuku kuyar ta mbolḡge tugu pilmba kuyar pasa nu tuku sakade ta ḡakmba bitekḡgina.

²⁸ Nane pasata ka Emaus tumbraḡ pa-tumba Yesus nu tumbraḡ limba kambim bafuna le

²⁹ nale sanḡri tinḡa sanaik: Nda kaye. Buk furirte. Ne sile ndoḡ tenḡe kinybe ḡginaik le nu nale ndoḡ wandek kinaig.

³⁰ Tanjamba nane isukusam bafumba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nale nikina le

³¹ kile nale am purfenikina le nu kanḡermba katesenaik le nu pitik ndo ḡgisika kina.

³² Tanjana le nale nakile nakile muḡḡu kanḡerka sakinaik: O son. Sine ndinḡge ilmba kuyar pasa tugunu sake likat le gare sunḡo kamuskik ḡginaik.

³³ Kile nale pastinḡa luka Yerusalem kinaik ka tanḡe nuḡe dubinaig tanḡo 11 nane afu turmba manḡurka minnaig le nane tugum kinaik le kanḡerka sanikinaig:

³⁴ O sinḡa. Sunḡo nu manḡ tinḡat. Simon nu kanḡerat ḡginaig le

³⁵ nale mata wam ndinḡge promba ka nu Emausḡge bret fetfetna le nale nu kila pilnaik ta ḡakmba kubeu ninḡinaik.

Yesus dubinaig mbal afu nu kanḡernaig (Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)

³⁶ Nale kubemba minnaik le Yesus nu mayok ka nane ḡgamukḡge tinḡina.

³⁷ Nane piriri ḡayomba kuru-kuruka mindekanu ḡga idusnaig le

³⁸ nu nane saninḡina: Ndanam tane piriri ḡayomba wamdus te-sulude.

³⁹ Ye tuku wai kupe nzilal kanḡerkap. Pro ye tuku ḡgarosu kirembe kila palpe. Te yenḡe. Mindekanu nane ḡgarosu kugatok ḡgina.

⁴⁰ Nu tanjamba saninḡina sulumba nuḡe wai kupe nzilal tumninḡina le

⁴¹ nane gare sunḡo tumba ndek wamdus tero ndakinaig le nu nane kusnaninḡina: Tane nyamagan ḡak e ḡgina le

⁴² nane kualegan ḡganu ande tunaig le

⁴³ tumba nane am mbolḡge nyina.

⁴⁴ Kile Yesus nu nane saninḡina: Ye o buk tane ndoḡ minmba Moses tuan tanḡo kame ḡakmba tuku kuyar mune kuyar ye tuku kuyarkinaig ta ḡakmba kumunḡamḡgat ḡga satinḡen ḡgina.

⁴⁵ Tanjamba nu nane kuyar kila pilwaig ḡga nu nane wamdus purfeu serninḡina sulumba

⁴⁶ saninḡina: Tuan tanḡo kame nane Kristus tuku tenḡemba kuyarnaig: Nu rar sunḡo tumba kumwa sulumba mara keḡnu mbolḡge manḡ tinunḡat.

⁴⁷ Nane afu nu tuku nyu tumba Yerusalemḡge tugu pilmba ka ma ḡakmba mbolḡge kukliwamḡgaig. Kukliwaig le nane ismba ḡgamunḡal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka ḡilaḡḡamḡgat. Nane tanjamba ye tuku kuyarnaig.

⁴⁸ Tane wam kame te ḡakmba kilemayokkamḡgaig.

⁴⁹ Tane isap. Mam nu ande prowam tuku sakina ta nu kukuli le tane mbol prowamḡgat. Tane Yerusalem kusre ndawap. Samba mbolok sanḡri tairḡga minap ḡgina.

Kuate nu Yesus te-dunḡina (Markus 16.19-20; Aposel 1.9-11)

⁵⁰ Kile Yesus nu nane kilmba mayok ka kumba Betani tumbraḡ prona ka tanḡe nuḡe wai te-dunḡa nane nyaro ninḡina.

⁵¹ Tanjamba minna le Kuate nu te-dunḡina le nane kusreka samba mbol kina.

⁵² Tanjana le nane gare tormba luka Yerusalem kinaig sulumba

⁵³ tanḡe nane mara mindek kusem wande sunḡo sinamḡge Kuate tuku nyu te-dunḡa minnaig.

Son.

YOHANUS

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tango 12 madiningina ta Yohanus nu nane tuku ande. Nu mara mindek Yesus tugumnge minmba nu tuku kume purmba minna tukunu pasa njakmba Yesus nu yaba pasambi Zu mbal saningina ta tugunu kilimok kuklimba nu tumna le nu katese mayena.

Yohanus nu nuje nyu yabuka tango ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta tuku sakina ta nu nuje mironj tuku sakina. (Yohanus 20.2; 21.7 kanjerap).

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Yesus nu Kuatenge madina tango. Nu Kuate tuku Kinjo ta sine son nga nu kila pile mayebe nga nu pasa te kuyarke likina. Sine Yesus tuku son ngube ta sine nuje nyu mbolnje abo tugu minmba minam tuku tamngig. (Yohanus 20.30-31 kanjerap).

Minje Pasa abo njak

¹ O buk kilke te nda minna le ande nyunu Minje Pasa minmba minna. Nu Kuate ndonj minmba minna. Minje Pasa nu Kuate.

² Tugu mbolnje nu nale Kuate ndonj minmba minnaik.

³ Nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Nu kile-mayok ndakina kande aganj ndindo mata mine ndakate kande. Nu ndo tugu.

⁴ Abo manjau ta Minje Pasa nu miro. Abo manjau nu bulu tananj sine tango kilnjasingit.

⁵ Bulu ta ma make sinamnje bulungate le ma makenje bulu kupe seram kumunj kuga.

⁶ Tango ande Kuatenge kukulna le prona ta nyunu Yohanus.

⁷ Nu bulu ta tuku manjau te-mayokmba saninguwa le njakmba son ngam tuku nu prona.

⁸ Yohanus nu bulu ta kuga. Nu bulu ta tuku manjau te-mayokam prona.

⁹ Bulu tugusek tango pino njakmba kiljaningam tuku kilke te mbol prowam bafuna.

¹⁰ Nunje kilke te te-mayokna sulumba minna ma ma nu kilke te mbol prona. Prona le kilke mbol mbal nane nu katese ndanaig.

¹¹ Nu nuje mbal tugum prona le nane nu nzalinu te ndakinaig.

¹² Afu nu nzalinu tumba nu kumunj nginaig mbal Kuate nu nane nyu ningina le nane nu tuku kinjo kame mayok kinaig.

¹³ Nuje kinjo kame mayok kinig mbal ina mam tuku ndare ko ngarosu tuku nzali ko tango tuku wamdusmbi kuga. Kuate nu nuje manjau nane sinamnje pilit le nuje kinjo kame mayok kinig.

¹⁴ Minje Pasa nu sine tango tananj mayok ka sine ngamuknje minna le sine nu tuku tugusek manjau tango make patikam manjau nu kumunganu njak minna le kanjerka Mam Kuate tuku Kinjo ndindo ta kila pilgenj.

¹⁵ Yohanus nu tango ta kanjermba nu kumumbi wika saningina: Ande ye ngumnemnje prowamngat nga satingen tango ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnje minit nga satingen ngina.

¹⁶ Wam magenu njakmba nu mbolnje kumunganu njak minig le sine nu tugumnje kileg. Nu sine ake sinanj make patika lato-latomba singit.

¹⁷ Moses nu prona le tukul manjau mayok kina. Yesus Kristus prona le tango ake sinanj make patikate manjau le tugusek manjau mayok kinaik.

¹⁸ Ande nu Kuate kanjer ndate. Nuje Kinjo Ndindo nale Mam ndonj ndindo minmba munju kume purkik ta nunje Mam nuje tuku manjau te-mayokna le kile kanjereg.

Yohanus kule pisne tango pasa kuklina

(Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18)

¹⁹ Zu afu Yerusalemnje Yohanus tuku pasa pilnaig le pris mbal Levi tuku ndare afu ndonj pro Yohanus kusnanaig: Ne ima nginaig le

²⁰ nu nuje mironj tuku yabu ndaka te-mayokmba saningina: Kuatenge madina tango Kristus ye nu kuga ngina.

²¹ Tanjakina le nane nu manj kusnanaig: Ne Kristus kuga ngate ta ne ima. Ne tuan

tango Elia e nginaig le nu sakina: Ye Elia kuga ngina le nane man lato kusnanaig: Tuan tango sungo prowam tuku nga sakade ta nenge e nginaig le ye nu kuga ngina.

²² Kile nane nu sanaig: Ne ima. Nane afu sine kukulsinggaig ta ndanmba nane saninbe. Ne nane miron tuku ndankate nginaig le

²³ nu ndek nane saningina:

Ye tango ma baknu mbolnge wika tenenmba saka minet: Sungo tuku ndin te-tiwap nget.

Aisaia

40.3

Tuan tango Aisaia nu tanamba o buk ye tuku sakina ngina.

²⁴ Nane Farisinge kukulninginaig mbal ta man lato Yohanus kusnanaig:

²⁵ Ne Kristus ko Elia ko tuan tango sungo ande kuga ngate ta ndanam saka ne tango pino kule pisneningit nginaig le

²⁶ nu ndek saningina: Ye kulembi tango pino kule pisneninget. Ande nu tane ngamuknge pro minit ta tane nu gilai minig.

²⁷ Nu ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye liyate. Ye tango mayenu kuga. Ye nu tugumnge loka nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam nai ta mata nu mbolnge kam kumuŋ kuga ngina.

²⁸ Betani tumbraŋ Yordan kule make simnge Yohanus nu nane kule pisneninmba minna le wam ta mayok kina.

Kuate tuku Sipsip Fat

²⁹ Mafena le Yesus nu Yohanus tugum ilmba minna le nu kangermba sakina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat ilit si. Nu kilke mbol mbal nakmba tuku une saukate.

³⁰ Ande ye ngumnemnge prowamngat nga buk satingen tango ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnge minit nga satingen.

³¹ Ye mata nu gilai minen ta tane Israel mbal nu kila palmbim tuku ye pro kule pisne piro biyamba minet ngina.

³²⁻³³ Kile Yohanus nu nane saningina: Ye mata Kristus gilai minen ta Kuatenge ye kule pisne piro biyam tuku kukulyina nunge ye wam paguyumba sakina: Tukul Guwa ndeka tango ande mbolnge minwa le ne kangeramngat ta not. Nunge tane Tukul

Guwambi tane tuku ngamunggal kule pisne tanaŋ tingamngat nga sayina. Tukul Guwa nu samba mbolnge gami tanaŋ ndeka tango te mbolnge minna le kangeren.

³⁴ Ye wam ta kangermba tango te nu Kuate tuku Kiŋo ye katesemba kile nu tuku saka minet ngina.

Yesus nu tango afu madiningina

³⁵ Mafena le Yohanus nu nuŋe dubiwanu tango armba ndoŋ tin minnaig le Yesus nu kumba minna le

³⁶ kangermba sanikina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat kinit nosin ngina.

³⁷ Tanaka sakina le nu dubinaik tango ar ta pasa ta ismba Yesus dubimba kinaik le

³⁸ nu mbilka kangerka nale kusnanikina: Tale ndanam ilik ngina le nale nu sanaik: Rabi, ne wande ndaŋ mbolnge minit nginaik. (Rabi pasa ta tugunu Tum Tango).

³⁹ Kile nu ndek nale sanikina: Tale ilmba kangerap ngina le nale nu ndoŋ kumba ka nu wande minna ta kangeraik. Furiram ki kanum 4 mbolnge nale ka nu ndoŋ minnaik le ka furirna.

⁴⁰ Nale Yohanus tuku pasa ismba Yesus dubinaik tango ar ta ande nyunu Andreus nu Simon Petrus tuku aba nuŋe.

⁴¹ Nu pitik ndo mambo nuŋe sota te-silika sana: Sile Mesias* kangerik nga sana. (Mesias nyu ande Kristus).

⁴² Andreus nu mambo nuŋe mindemba Yesus tugum kina le nu kangermba sana: Ne Yohanus tuku kiŋo Simon. Ne nyu kitek Sefas ngina. (Nyu ta tugunu Ndame. Nane Grik pasambi Petrus ngade).

Yesus nu Filipus nale Nataniel wikina

⁴³ Mafena le Yesus nu Galilea ma mbol kambim saka Filipus te-silika sana: Ne ye dubiya ngina.

⁴⁴ Filipus nu Betsaidanu. Andreus nale Petrus ndoŋ nane tumbraŋ tuma.

⁴⁵ Kile Filipus nu tango ande nyunu Nataniel sota te-silika sana: Moses tuan tango nakmba ande tuku kuyarnaig ta sine nu kangergig. Nu Nasaretnu tango Yesus. Nu Yosef tuku kiŋo ngina le

⁴⁶ Nataniel nu sakina: i ... Nasaretnge tango sungo ande prowam kumuŋ kuga

* **1:41:** Mesias nyu ta tugunu: Kuatenge madina tango

ngina le nu lafumba sana: Ne ye ndon ilmba ka kanjera ngina.

⁴⁷ Nale kumba minnaik le Yesus nu Nataniel kanjermba sakina: Ai si. Israel tango tugusek nu yabri manau kugatok ngina le

⁴⁸ nu pasa ta ismba Yesus sana: Ne ndanmba ye tuku wamdus kila palet ngina le nu ndek sana: Ne Filipusnge wi ndakat le ne fik ail kumnem tanje minat le ye ne kanjernit nga sana.

⁴⁹ Tanakina le Nataniel nu ndek sana: Rabi, ne sinjka Kuate tuku Kinjo. Ne Israel tuku Gabat Sunjo ngina le

⁵⁰ nu sana: Ne fik ail kumnemnge minat le kanjernit ngit ta tuku ne ye tuku son ngate e? Ne wam kitek sugokanu wam te limba kanjerkamngat ngina sulumba

⁵¹ sakina: Ye sinjka sanamngit. Ngumnenga samba talkuwa le Kuate tuku enel kame ye Ndindo Katesek Tango tugum ndeka mbumba kumba minwaig le ne kanjernunngat ngina.

2

Kana tumbran pino tam tuku pagunaig

¹ Mara armba kuganaig le Galilea ma tugu Kana tumbranngge tango ande pino tam tuku pagumba nye sunjo prona. Yesus ina nuje mata nane ndon tanje minna.

² Nane pasa pilnaig le Yesus nuje dubiwanu mbal ndon mata ka tanje minnaig.

³ Nane isukusmba kumba grep kule kuganaig le Yesus ina nuje nu sana: Nane grep kule kugawaig ngina le

⁴ nu sana: Ina, ndanam ne ta tuku sayate. Ye tuku ait kile ngina.

⁵ Tanakina le ina nuje nu kumba ka piro mbal saningina: Nu wam ande kam tuku satinguwa kande nu tuku pasa kumuwap nga saningina.

⁶ Wande ta mbolnge kule lingam tuku waim sugo 6 minnaig. Waim ta tuku ndindo 100 lita tanan. Zu mbal tuku manau waim ta kule kutumba kupe wai minyangam tuku.

⁷ Kile Yesus nu piro mbal saningina: Waim njakmba te kule linje likap ngina le nane kule linginaig.

⁸ Tanjanaig le nu ndek saningina: Kule afu murko sinamnge tolmba ka pagu kulatkanu tango tape ngina le nane tanjanaig.

⁹ Kule grep kule kuilkina ta pagu kulatkanu tango fudinmba tumba nyina. Aninge grep kule prona ta nu gilai. Piro mbal kule tolmaig nanenge ndo kila. Nu gilai minmba nu tango nu pino tam tuku wika sana:

¹⁰ Singine manau ta sine ambonga grep kule kikonu tango ninmba ka nane njakmba nye kumude le ngumnenga grep kule kaglinu suk ta ninngge le nyade. Ne manau mbilmba kile ndo grep kule kikon njayo singit le nyeg ngina.

¹¹ Yesus nu Galilea ma tugu Kana tumbranngge wam tamba tugu pilmba nuje sanjri te-mayokna. Tanjana le nuje dubinaig mbal nu sinjka Kuatenge madina tango ta son nginaig.

¹² Ait ta kugana le Yesus nuje ina maib kat nuje kilmba nuje dubiwanu mbal ndon ndek kinaig ka Kaperneum tumbranngge ait afu tanje minnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina

(*Mateus 21.12-13; Markus 11.15-17; Lukas 19.45-46*)

¹³ Zu mbal tuku pagumba nye sunjo nyunu Pasowa patukina le Yesus nu mbumba Yerusalem kina ka

¹⁴ tanje kusem wande sunjo sinam kumba kawan tanje afu makau sipsip uman kurinum piyaningam tuku patike lika afu ndametin munju walka minnaig le kanjerkina.

¹⁵ Nu kanjerka muli kilmba pirka raben wakeimba tumba nane njakmba makau sipsip turmba kogronka pitaikina sulumba ndametin munju walka minnaig mbal nane tuku ndametin barejnimbba nane tuku mbain kile-panke likina.

¹⁶ Tanamba nu uman kurinum piyawam tuku patikinaig mbal saningina: Agan ndende te kilmba kape. Mam tuku wande te tane mbilmba piya ma tanan nda palpe ngina.

¹⁷ Tanakina le nuje dubinaig mbal wam ta kanjermba kuyar pasa ande idusnaig ta tenjnmba.

Ye ne tuku tukul wande minam tuku
ngamungal kunde-kundete ngate.
Mune 69.9

18 Kile Zu mbal ta nane Yesus sanaig: Ne sine pitaikat ta mañau kitek sangrinu ka le sine ne nyu ñak ngube nginaig le

19 nu ndek saningina: Tane kusem wande sungo te sambriwe suluwap le mara kenmba mbolnge ye mañ te-tiwamngit ngina.

20 Tanakina le Zu mbal nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nane kusem wande te yar 46 pirokinaig. Yoi. Ne mara kenmba te-tiwam sakate e nginaig.

21 Yesus nu kusem wande tuku sakina ta nuñe ngarosu tuku yaba pasa tumba tanamba sakina.

22 Ngumnenga Yesus nu kumna sulumba mañ tingina le nuñe dubiwanu mbal nuñe pasa ta mañ idusnaig. Idusmba nuñe pasa kuyar pasa ta turmba son nginaig.

23 Pasowa ait mbolnge Yesus nu Yerusalemnge wam kitek sangrinu ke likina le nane gudommba nu tuku son nginaig ta

24 nu nane tuku nzali dubi ndana. Nu nane ñakmba tuku wamdus kila.

25 Andenge nu ande tuku sa ndana le nu ñakmba ta kila minna.

3

Nikodemus nu Yesus ndon pasatinaik

1 Farisi tango ande nu Zu mbal tuku gabat tango minna ta nyunu Nikodemus.

2 Nu furir Yesus tugum promba nu sana: Tum Tango, Kuate nu ne ndon minit le ne tanamba wam kitek sangrinu ke likate. Nu ne ndon nda minwa ta ne tanamba ke likam kumuñ kuga. Ta tuku sine kila. Kuate nu ne kukulnina le pro sine tumsinmba minit ngina.

3 Tanakina le Yesus ndek nu sana: Ye sinka ne sanamngit. Tane kiño dabro kitek tanañ mañ mayok nda kape ta tane Kuate kulatkate ma sinam kine nda ngina le

4 nu ndek sana: i ... Ndanmba tango buk sungokina ta ina nuñenge mañ te-palmbimngat. Nu luka ina nuñe tuku fungul sinam kuwa le mañ te-palmbim kumuñ kuga ngina le

5 Yesus nu mañ sana: Ande nu kule le Tukul Guwange kitek te-pile ndakuwaik ta nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda.

6 Ande nu tanonge te-pilit ta nu ngarosu ndo. Ande nu Tukul Guwange te-pilit ta nu Tukul Guwa ñak minmba samba mbolok tango mayok kinit.

7 Tane kiño dabro kitek mañ mayok kambim tuku sanit ta tuku wamdus sulu ndawa.

8 Bubre nuñe nzali dubimba prote le tane fudunu isig. Nu aninge tinga ka aninge kugate ta tane tugunu katese ndade. Tanamba ndo Tukul Guwange ande kitek te-pilit ta tane tugunu mata katese ndade ngina.

9 Nikodemus mañ lato Yesus sana: Ne mañau sakate ta ndanndanmba mayok kinit ngina le

10 nu ndek sana: Ne Israel mbal tuku tum tango ande ta ne ndanam tugunu katese ndate?

11 Ye sinka pasa sanamngit. Sine wam afu kila mineg ta kile-mayokkeg. Wam afu ammbi kanjerkiger ta satengeg le tane sine tuku pasa ta pitaide.

12 Ye kilke mbolok wam saket ta tane son ngam fugude. Samba mbolok tuku wam saki ta tane sinka son ngam kumuñ kuga.

13 Ande nu samba mbol kine ndakate. Ye Ndindo Katesek Tango ndo samba tumbranenge minen sulumba ndeken.

14 Moses nu ma baknu mbolnge mben kanu ail mbolnge pilmba te-dungina tanamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tango ail mbolnge pilmba te-dungamngai.

15 Ye te-dunguwaig le ande nu ye kumuñ nga son nguwa ta nu abo tugu tumba minmba minamngat ngina.

16 Kuate nu kilke mbol mbal ñakmba tuku kume purmba nuñe Kiño nuñe ndindo ningina. Ima nu Kiño nuñe kumuñ nga son ngate ta nu ngisi ndaka abo ñak minmba minamngat.

17 Ta ndanam? Kuate nu Kiño nuñe kukulna le kilke te mbol prona ta une tuku pa ningam tuku pro ndana. Nu tango pino ñakmba tuku muskil kile-tidingam tuku prona.

18 Ima nu tuku kume tuku sangri tomba tinguwa ta Kuatenge nuñe une tuku pa tuwe nda. Ima nu Kuate tuku Kiño ndindo tuku

son nda nguwa ta nu nuje une tuku pa tam tuku minit.

¹⁹ Tanjo afu nane nanjine une tuku pa tam tuku minig ta tugunu tenenmba. Bulu tugusek nu kilke te mbol prona le tanjo nane wam njaigonu kade tukunu nane bulu ta mbulmba ma make nzaliningit.

²⁰ Tanjo nu uneka minit ta bulu tanje nu wam kate ta kile-mayokkikat nga nu bulu kua ka maskenngge minit.

²¹ Tanjo nu manau tugusek mbolnje minit ta nu Kuate tuku nzali dubimba manau kate ta te-mayokam tuku bulu tugum prote nga Nikodemus sana.

Yohanus nu Yesus tuku sakina

²² Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal ndonj tanga Yudea ma tugu mbol kinaig ka tanje minmba nu tanjo pino kule pisneningina.

²³⁻²⁴ Yohanus nu muli wandeknje mine ndaka minmba nu Enon tumbranje minna. Enon tumbran nu Selim tumbran patuknje. Tanje kule gudommba minnaig tukunu tanjo pino nane Yohanus tugum pronaig le nu nane mata kule pisneningina.

²⁵ Ait ande Yohanus dubinaig tuku tanjo nane Zu tanjo ande ndonj kule pisne manau tuku kualeyauka minnaig. Nane Yohanus tugum promba nu sanaig:

²⁶ Tum Tanjo, ne Yordan kule simnje tanjo ande ne ndonj minna le ne nu tuku manau te-mayokmba sakina ta kile nu tenge kule pisneningit. Nane njakmba nu tugum kumba minig nga sanaig le

²⁷ nu ndek saningina: Kuate samba mbolnje minit nu tanjo sanjri tuwit le pirokate.

²⁸ Ye o buk tane satingen le isnaig. Kuatenje madina tanjo ye nu kuga. Ye nu tuku ndin wakeiwam tuku ambonga Kuatenje kukulyina.

²⁹ Tanjo ande nuje pino ndinok imanje tate? Nuje tanjo nujenge tate. Tanjo ta nu gare njak minit le tanjo gulab nuje nu gare pasa ta ismba nu mata gare-garekate. Ye mata tanjan. Nane nu tugum kumba minig le ye kanjermba gare sunjo tet.

³⁰ Kile ye tuku nyu iben ka kugawa le nu tuku nyu sunjoka ka mbol kuwa njina.

³¹ Ande mbol ambenje ndekina ta nu sine njakmba lisingmba nu mbolnje minit. Sine kilke te mbolnje progen ta sine kilke mbolok tanjo ndo. Sine kilke mbolok wam ndo sakeg. Ande nu samba mbolnje ndekina ta sine njakmba lisingmba nu mbolnje minit.

³² Nu wam kanjerka isna ta kumumbi sakate le njakmba nu tuku pasa pitaide.

³³ Ande nu tuku pasa son njgate ta nu manau tambi nu Kuate tuku pasa mata son njgate.

³⁴ Kuatenje kukulna tanjo ta nu Tukul Guwa njaknu tuwit tukunu Kuate sakate tanjamba nu mata sakate.

³⁵ Mam Kuate nu Kinjo nuje tuku kume purte sulumba nu aganj ndende njakmba nu tuku wai mbolnje patikina.

³⁶ Ande nu Kuate tuku Kinjo nu kumunj nga son nguwa ta nu abo tugu njak minmba minamngat. Ande nu Kuate tuku Kinjo tuku minje pitaiwa ta nu abo tugu te nda. Kuate tuku gubra nu mbolnje minmba minamngat nga sakina.

4

Yesus nu Samaria pino ndonj pasatina

¹ Yesus nu Yohanus limba tanjo pino gudommba kule pisneningina le nane nu dubinaig ta Farisi mbal kila minig nga nu Yudea ma tugu kusrena.

² Yesus nu nuje mironj tanjo pino kule pisne ndaningina. Nuje dubinaig tanjo tanje nane kule pisneninginaig.

³ Nu Yudea kusremba manj Galilea kambim saka kina.

⁴ Ndin ta Samaria ma tugu njgamuk njgamuk kina.

⁵ Nane ndin dubimba kumba Samaria tuku tumbran ande Sikar pronaig. Sikar tumbran ta kilke ande Jakobnje o buk kinjo nuje Yosef tuna ta patuknje minna.

⁶ Ma ta mbolnje kule burok Jakobnje wakeina tuku minna. Ki kanum 12 tanjan Yesus nu lika ma ma matuk ka nu ka kule burok ta tugumnje minyokina.

⁷⁻⁸ Nuje dubinaig tanjo nane buk nyamaganj piyawam tumbran kinaig le Yesus nuje ndo tanje minna. Tanjamba minna le

Samarianu pino ande kule kunyam ndek-ina le nu ndek pino ta sana: Kule kunyamba sa le nyi ngina le

⁹ nu ndek sana: Ndanam saka ne Zu tanjo ye Samaria pino kule yabanyate ngina. (Zu mbal Samaria ndon ulendika waim ndindombi kule nye ndakade tuku).

¹⁰ Yesus nu lafumba sana: Kuate nu aganj mayenu tanjo ningit ta ne gilai. Ye ne kule yabanjit ta ne ye mata gilai. Ne ye kila kande yabanyate le ne abo njak minmba minam tuku kule tinet kande nga sana le

¹¹ pino ta nu sana: Sunjo, burok te kule o sinam nzinge minit. Ne kunyam tuku murko kuga. Ne aninge kule abo njak tumba samngat.

¹² Sine tuku mbun sunjo Yakob nu kule burok te sarkina. Nu nuje kijo kame aganjmor turmba kule te nyumba minnaig. Ne nu limba kule kise sam sakate e ngina le

¹³ nu lafumba sana: Ima nu kule milka te nyuwa ta nu manj kule parawamngat.

¹⁴ Ima nu ye kule tuwi le nyuwa ta nu manj kule parawe nda. Kule ta nu tuku ngamunggal sinamnge bulbulmba prote tanjan minwa le nu abo tugu tumba minmba minamngat ngina.

¹⁵ Tanjakina le nu ndek Yesus sana: Sunjo, kule ta ye sa le nyi sulumba ye manj kule paraye nda. Ye manj kulenu lulu ndaki ngina le

¹⁶ nu pino ta sana: Ne kumba ka tanjo nane tumba prowa ngina le

¹⁷ nu ndek sakina: Ye tanjo kugatok ngina le nu sana: Ne tanjo kugatok ngate ta sinja sakate.

¹⁸ Ne buk tanjo wai inum sulumba kilmba kusreke likina. Tanjo ne njak minit ta ne tuku kuga. Ne ake gulabte. Ne tanjo kugatok nga sakat ta ne yabri ndakat ngina.

¹⁹ Nu pasa ta ismba sana: Sunjo, ye kile katesewet. Ne tuan tanjo ande.

²⁰ Ye ne tuku kusna njak. Sine Samaria sine tuku wa mbun kame tabe te mbolnje Kuate tuku nyu te-dunga nu mbarinjanu. Tane Zu mbal Yerusalemnge ndo Kuate tuku mbarinjam tuku ma minit nga sakade ngina le

²¹ nu ndek sana: Ye pasa sanamngit te ne ise mayewa. Ait ande prowamngat ta

tane tabe te mbolnje ko Yerusalemnge Ku-ate mbarinje nda. Manjau kitekmbi Kuate mbarinjamngaig.

²² Tane Samaria mbal Kuate fudinmba kila pilmba nu mbarinde. Sine Zu mbal nu kila minmba mbarinjeg. Nu sine ngamuknje ande tanjo pino tuku muskil kile-tidingam tuku te-mayokamngat.

²³ Mine minemba manjau kise prowamngat. Kile buk tugu pilit. Ima nu sinja Mam Kuate mbarinjam idusmba kande Tukul Guwambi tugusemba Mam mbarinwa. Mam nu tanjo kame tanjan nu mbarinjam tuku sota minit.

²⁴ Kuate nu Guwa tukunu ima nu Ku-ate mbarinjam idusmba kande nu Tukul Guwambi tugusemba nu mbarinwa ngina.

²⁵ Kile pino ta nu sana: Mesias nyunu ande Kristus nu prowamngat ta ye kila. Nu promba wam njakmba tumsingamngat ngina le

²⁶ nu ndek sana: Ye kile ne ndon pasatek te ye nuje ngina.

²⁷ Nu tanjamba saka minna le nuje dubiwanu tanjo nane luka pro nu pino ta ndon pasata minna le kanjgermba piriri njayonaig. Piriri njayomba ne ame aganj sotate ko ne ndanam nu ndon pasatate nga kusna ndanaig.

²⁸ Kile pino ta waim kusremba luka tumbran kina sulumba nane saningina:

²⁹ Tanjo ande ye manjau njakmba ke liken ta kile-mayokka sayat. Nu Kristus inde. Tane ilmba ka kanjerap ngina.

³⁰ Tanjakina le nane ndek tumbran kusremba nu sota kinaig.

³¹ Pino ta ka tumbrannje minna le Yesus dubiwanu tanjo nane nu sanaig: Tum Tanjo, ne nyamagan tumba nya nga saka minnaig le

³² nu nane saningina: Ye nyamagan ande nyam tuku minit ta tane gilai ngina le

³³ nuje dubiwanu mbal nane ndek nanjine nanjine sakinaig: Andenje nyamagan tawet le nyat inde nginaig.

³⁴ Kile Yesus nu nane saningina: Ku-atenje ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubimba nu tuku piro suluwam tuku ta ye tuku nyamagan.

³⁵ Tane tejenmba pasa sakade. Tambun bailkamba kugawa le nyamagan alonu

kilam tuku ait prowamngat nga sakade. Ye tane satinngamngit. Tane nyam piro si kanđerkap. Nyamagan buk magekinaig. Kilam tuku ait buk kumungat.

³⁶ Tango nu alonu kilit nu kile ndo piyanu tate. Nu nyamagan kilit ta nu tango pino abo minmba minam tuku kilit. Wam ta tuku nyamagan tumunu ngukate tango nyamagan alonu kilit nale arnej gare-garekik.

³⁷ Tane tuku yaba pasa ande tenemba. Andenge nyamagan tumunu ngukate le andenge nyamagan alonu kilit nga sakade. Yaba pasa ta son.

³⁸ Tane piroka nyamagan ngu ndakinaig. Alonu kilam tuku ye kukultinget. Afu piro karenkinaig le tane alonu kilig nga saningina.

³⁹ Pino ta nu Sikar tumbran mbal sanimba sakina: Tango ta ye manau ke liken ta njakmba kile-mayokka sayat ngina. Tanjakina le Samaria tumbran takok mbal gudommba Yesus tuku son nginaig.

⁴⁰ Nane kumba Yesus tugumnge nu nane ndon minam tuku ngailkinaig le nu ait armba nane ndon minna.

⁴¹ Afu gudommba nu tuku pasa ismba nu tuku son nga

⁴² nane ndek pino ta sanaig: Sine ambonga nenje sakina le ismba son ngigen. Kile singine miron nu tuku pasa ismba nu Kristus Kuatenge madina tango ta kila pileg. Nu kilke mbol mbal muskil kile-tidinge ningam tuku tango nga sakinaig.

Yesus nu gabat tango ande tuku kinjo wakeina

⁴³⁻⁴⁴ Yesus nu o buk sakina: Tuan tango ande nuje tumbran tuguk mbal nane nu talade ngina. Ta tuku mara armba kuganaig le nu Yudea ma tugu kusremba Galilea kambim saka kina.

⁴⁵ O buk Yesus nu pagumba nye sunjo ait mbolnje Yerusalemnge wam kitek sangrinu afu ke likina le Galilea mbal pagumba nye ta tuku pronaig ta nane kanđerkinaig. Ta tuku kile nu Galilea prona le nane gare-gareka nu nane ndon minam tuku sanaig.

⁴⁶ Nu Galilea ma tugu promba man Kana tumbran kina. Nu buk tanje kule mbilna le grep kule prona tuku. Ka tanje minna

le Kaperneumnge gabat tango ande kinjo nuje guaze sunjo tina.

⁴⁷ Nu tawo ndo minna le mam nuje Yesus nu Galilea prona pasa ta ismba nu tugum kumba kinjo nuje wakeiwa nga sarsarmba minna le

⁴⁸ nu ndek sana: Tane wam kitek sangrinu pirerek purkam tuku kanđermba ndo ye son ngade ngina.

⁴⁹ Tanjakina le gabat tango ta nu Yesus sana: O Sunjo, ne pitik ndeka. Ye tuku kinjo kumat ngina le

⁵⁰ nu ndek tango ta sana: Ne ndek kaye. Kinjo naje kume nda ngina le nu Yesus tuku pasa ismba son nga ndek kina.

⁵¹ Nu ndek kina ka ndinje nuje piro tango afu mbumba nu kanđermba sanaig: Kinjo naje nu mayekina nga sanaig le

⁵² nu ndek nane kusnaningina: Ki ait ndan mbolnje nu mayekina nga kusnaningina le nane nu sanaig: Kubele ki mbilna le ngarusu pa tingina ta mukuna nginaig.

⁵³ Tanjakinaig le mam nuje nu pasa ta ismba Yesus nu kinjo naje kume nda ngina ait ta mbolnje ndo kinjo nuje mayekina ta katesena. Tanjamba tango ta nuje wande tuma mbal njakmba Yesus tuku son nginaig.

⁵⁴ Yesus nu Yudea ma tugu kusremba pro Galileange minna ta nu wam kitek sangrinu tambu nu ke arna.

5

Yesus nu Betesda kule tugumnge tango wakeina

¹ Kile Zu mbal tuku pagumba nye sunjo ait ande prona le Yesus nu mbumba Yerusalem kina.

² Tumbran sunjo mbol tanje sipsip tuku malanga patumba kule kualin fudinndo ande minna. Kule ta Hibru pasambi nyunu Betesda. Kule makembinge baibai wai inum sulumba minnaig.

³ Baibai ta sinamnge guaze mbal gudommba afu am tukulok afu kupe njaigonu afu ngarusu milmailkanu tanjamba kinye njak mine likinaig. [Mine lika kule galmunwa nga tairnga minnaig.

⁴ Sunjo tuku enjel ande ait afu nu kule mbolnje ndekanu le kule galmunanu

le ima nu ambonga kambinu ta nu mayekanu.]

⁵ Tango ande yar 38 guaze njak nu tanje minna.

⁶ Yesus nu kanjermba nu ait kuennu tanjamba minna ta kila pilmba ndek nu kusnana: Ne mayekam iduste nga kusnana le

⁷ guaze tango ta nu sana: O Sunjo, kule galmunte le ande nu ye tumba kule mbol palmbim tuku mine ndakate. Ye yije miroj kule mbol kambim tuku tumet le ande nu ye liyumba kule mbol kinit ngina.

⁸ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ne tinga nanje nzananza kuramba kaye ngina le

⁹ nu pitik ndo mayeka tinga nuje nzananza kuramba lika kina.

¹⁰ Ait ta kusem ait tukunu Zu gabat afu tango ta kanjermba kusnanaig: Ndanam saka ne tukul lukamba nanje nzananza tumba lika kinit nga sanaig le

¹¹ nu nane saningina: Ande nu ye wakeiyat ta nunje nanje nzananza kuramba kaye nga sayat le tanjawet ngina.

¹² Tanjamba saningina le nane ndek nu kusnanaig: Imanje ne tanjamba sanat nginaig.

¹³ Ma ta mbolnje tango pino gudommba minnaig le Yesus nu buk kina tukunu mayekina tango nu ima nu wakeina ta lislumba katese ndana.

¹⁴ Mine minemba Yesus nu kusem wande sunjo sinamnje tango ta kanjermba sana: Ata. Kile ne maye minit. Nanje une manau njakmba kusreka. Kuga ta piti ande ne mbol prowikat ngina.

¹⁵ Tanjakina le tango ta kumba ka Zu mbal saningina: Tango nu ye wakeiyat ta Yesusnje ngina.

¹⁶ Yesus nu kusem mbolnje nu wakeina tukunu Zu mbal nane pro nu piti sermba minnaig le

¹⁷ nu lafumba nane saningina: Yije Mam ndinok nu piroka minit. Ye mata piroka minet ngina.

¹⁸ Tanjakina le Zu mbal nane pasa ta ismba sakinaig: A ... nu ambonga kusem lukawat. Kile nu lato mbarmba Kuate nu yije Mam ndinok ngat ta nu Kuate ndon kumu kumu minanu tanja ngate nginaig. Tanjaka nane man gubra tumba nu sinja balewam tuku pasa sanjri pilenaig.

Yesus nu nunje miroj tuku Zu mbal saningina

¹⁹ Kile Yesus nu nane saningina: Ye sinja satjangamngit. Ye Kuate tuku Kinjo yije wamdusmbi piro afu kam kumu kuga. Mam nu piro ke likate le kanjerket ta ndo ke liket.

²⁰ Nu ye nunje Kinjo tuku kume purte sulumba wam njakmba ke likate ta ye tumyate. Ye wam ke liket te ngumne nga ta linjmba wam kitek sanjrinu tumyuwa le tane kanjerka pirerek purkamngaig.

²¹ Mam nu kumanu mbal abo ninjmba kile-tidingate tanjamba ndo ye nu tuku Kinjo yije nzali dubimba kumanu mbal afu abo ninjet.

²² Mam nu tango tuku manau pileninjmba lafunu ningam tuku piro ta ke ndakate. Piro ta ye wai mbolnje pilna.

²³ Nane Mam tuku nyu te-dungade tanjamba ye tuku nyu te-dunguwaig nga Mam nu piro ta ye sina. Ima nu ye tuku nyu te-du ndangate ta nu Mam ye kukulyina nu tuku nyu mata te-du ndangate.

²⁴ Ye sinja satjangamngit. Ima nu ye tuku pasa ismba Mam ye kukulyina nu tuku son ngate ta nu abo tugu minmba minam tuku njak minit. Nu une tuku pa lafunu te nda. Nu ngisikam tuku wam kusremba abo minmba minam tuku njak minit.

²⁵ Ye sinja satjangamngit. Mine minemba ye Kuate tuku Kinjo kumanu mbal yalpe ngi le nane ngamuknje ye tuku wi isig mbal tinga abo njak minmba minamngaig.

²⁶ Mam nu abo manau miro. Ye nu tuku Kinjo sanjri sina le ye mata abo manau miro.

²⁷ Kuate nu tango tuku manau pilenga lafunu ningam tuku ye Ndindo Katesek Tango nyu sina.

²⁸ Tane pasa te tuku wamdus te-sulu ndawap. Ait ande prowa le nane mindesin patikade ma sinamnje minig mbal nane ye tuku wi ismba

²⁹ tinga mayok kanjaig. Nane afu manau magenu ke likinaig ta nane abo minmba minam tuku tingamngaig. Afu manau najgonu ke likinaig ta nane pasa mbol kambim tuku tingamngaig.

³⁰ Ye yije wamdusmbi wam ande kam kumu kuga. Ye Mam tuku nzali dubimba

tango pileninget. Ye yiŋe nzali dubiwam tuku idus ndawet. Nu ye kukulyina ta ye nu tuku nzali ndo dubiwam iduset. Ta tuku ye tango kumumbi pileninget.

³¹ Ye yiŋe mironj tuku saket ta tane son ngam kumuŋ kuga.

³² Kuate nu ye tuku saka minit ta son pasa. Nu tuku pasa ta ye kila.

³³ Tane tango afu kukulninginaig le pro Yohanus kusnanaig le nu mata son pasa ye tuku sakina.

³⁴ Tanamba sakina ta nu tango ndo. Ye nu tuku pasa sungomba idus ndawet. Ye tane tuku wamdus kilmba muskil kile-tidinge tinjam tuku idusmba Yohanus tuku pasa satinjet.

³⁵ Nu sati tanaŋ ndin tumtingina le ait fagnu ndo tane gare ŋak nu ndonj minnaig.

³⁶ Son. Yohanus nu kumumbi ye tuku sakina ta ye nu tuku pasa sungomba idus ndawet. Mam nu piro kam tuku sanjri sina le piro ke liket tanje Mam kukulyina ta te-mayokte. Ye ta tuku sungomba iduset.

³⁷ Tane Mam tuku njin tugu ise ndaka nu tuku tumail kanjer ndade ta nu ye tuku saka minit ta ye tuku piro mbolŋge te-mayokte.

³⁸ Tane nu ye kukulyina tango son nda ngade tukunu nu tuku pasa tane sinamnje mine ndakate.

³⁹ Tane abo tugu minmba minam tuku tube nga tane piro karenka kuyar pasa burka minig. Kuyar pasa tanje ye tuku sakate ta

⁴⁰ tane abo tugu tam tuku ye tugum prowam mbulig.

⁴¹ Tanjonje ye tuku nyu te-dunjuwaig nga ye idus ndawet.

⁴² Tane tuku ngamungal ta ye kila. Tane Kuate tuku kume pur ndade.

⁴³ Ye Mam tuku nyu ŋak tane tugum prowen ta tane ye pitaiyade. Ande nu nuŋe nyu ŋak tane tugum prowa ta tane nu nzalinu tamnigaig.

⁴⁴ Tangine nyu mbol kuwa nga tangine tangine munju nyu kile-mayokkade. Ku-atenje tane tuku nyu kile-mayokkam tuku idus ndade. Ta tuku tane ye tuku son ngam kumuŋ kuga.

⁴⁵ Tane ye tuku son nda ngade ta yenje Mam sawamngit nga idus ndawap. Kuga.

Tango ande tane tala ndamba minig ta nunje tane tuku mbar ta te-mayokamngat. Tango ta Moses.

⁴⁶ Moses nu ye tuku kuyarna. Tane sinjka Moses tuku son ngade kande tane ye tuku mata son ngade kande.

⁴⁷ Tane nu tuku kuyar son nda ngade ta ndanmba ye tuku pasa ismba son ngam kumuŋ nga nane saningina.

6

Yesusnje tango 5,000 isukusneningina (Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17)

¹ Kile Yesus nu wanj ponja Galilea kule kualin sim kina. Kule kualin ta nyunu ande Tiberias.

² Yesus nu nuŋe sanjri te-mayokmba guaze mbal afu wakeikina le tango pino gudommba kanjernaig tukunu nane nu du-bimba kinaig.

³ Nu kule kualin sim kumba nuŋe dubi-wanu tango ndonj tabe ande ponja ka tanje minyok minnaig.

⁴ (Zu mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa buk patukina).

⁵ Minyok minmba Yesus nu mambilmba tango pino gudommba prowe likinaig le kanjerka Filipus kusnana: Sine aninje nyamaganj piyamba tango kame nzi ninje le nyuwaig nga kusnana.

⁶ Yesus nu wam kam tuku ta buk idusna ta nu Filipus tagowam tuku kusnana le

⁷ nu ndek sana: Yoi. Tanamba kande son 20 kilmba aganj piyamba fonfon ninje le afu kumuŋge nda ngina.

⁸ Nu dubina tango ande Simon Petrus tuku aba nuŋe Andreus nu ndek sana:

⁹ Ai te. Kinjo te nu bret wai inum sulumba kualeganj armba kilmba prowat ta tango pino gudommba ngamuknje aganj ta nda minanu sukamngat ngina le

¹⁰ Yesus nu nane saningina: Kile saningap le minyokuwaig ngina. Tanjakina le nane saninginaig le minyokinaig. Ma ta pibi ŋak. Minyokinaig mbal gudommba tango ndo 5,000 tanaŋ.

¹¹ Kile Yesus nu bret fonfon 5 ta kilmba nu Kuate gare pasa tuna sulumba minyokinaig mbal ta walmba ninje likina. Nu

kualegan mata tanjana le nangine nzali du-bimba kilmba nyinaig le maroningina.

¹² Maroningina le Yesus nu nuje dubinaig tanjo saningina: Agan fetfetit baten nu ta ngisikubekaig. Kilmba mangurkap ngina le

¹³ nane bret baten nu kilmba sambe 12 ligneninginaig.

¹⁴ Tanjo pino nu wam kitek sangrinu kina ta kanjermba sakinaig: Tuan tanjo sunjo prowam tuku sakinaig ta noten nginaig.

¹⁵ Tanjaka saka nane sanjri tinga Yesus tumba nangine gabat sunjo palmbim tuku bafunaig le nu katesemba tinga nuje ndo tabe ande pongina.

*Yesus nu kule mbol mbol likina
(Mateus 14.22-23; Markus 6.45-52)*

¹⁶ Furiram nuje dubiwanu tanjo ndek kule kualinj tuku piyal kinaig.

¹⁷ Ka piyalnge furirna le Yesus nu nane tugum pro ndana le nane waj ponga Kaperneum kambim saka waj koika fando si kinaig.

¹⁸ Nane kumba minnaig le bubre tinga kule mbalo sugo sugo tinginaig.

¹⁹ Nane koika ka fando ngamu 6 kilomita tanjan tinginaig le Yesus nu kule mbol mbol lika waj tugum ta kumba minna le nane nu kanjermba kuru kuru njayonaig.

²⁰ Tanjanaig le nu nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje ngina le

²¹ nane pasa ta ismba wamdus iben kinaig le nu waj ponguwa nga sanaig. Nu waj pongina le kile ndo waj ma kambim bafuna ta mbol pronaig.

Nyamagan tugusek

²² Mafena le nane kule kualinj simnge minnaig mbal nane idusnaig: Kubele waj ndindo minna le nu dubinaig tanjo nanenge ndo waj ta ponga kinaig. Yesus nu nane ndon kine ndakina nga idusnaig.

²³ Tanjamba idusmba minnaig le Tiberias mbal tuku waj afu Yesus nu Kuate gare pasa samba bret ningina le nyinaig ma ta mbol pro iben kinaig.

²⁴ Iben kinaig le nane tanje minnaig mbal Yesus nuje dubiwanu mbal mine ndakinaig le kila pilmba nane ndek waj kame ta ponga Yesus sota Kaperneum kinaig.

²⁵ Nane kinaig ka Kaperneumnge Yesus kanjernaig sulumba sanaig: Tum Tanjo, ne ginu te prowat nga kusnanaig le

²⁶ nu nane saningina: Ye sinja tane satinjet. Tane nyamagan tingin le marotingina ta idusmba ye sotade. Ye manau sangrinu ke liken le kanjerkinaig ta tuku tane ye sote ndakade.

²⁷ Nyamagan kagagte ta tuku sota piro karen ndakap. Nyamagan njayo ndangate tuku ta sotap. Abo tugu minmba minam tuku nyamagan ta ye Katesek Tanjo yenje tingamngit. Mam Kuate nu nyamagan tanjan tingam tuku ye nyu sina ngina.

²⁸ Tanjakina le nane nu sanaig: Sine ame wam ke lika Kuate tuku piro kube nga kusnanaig le

²⁹ nu nane saningina: Ye Kuatenge kuku-lyina tanjo tane ye tuku son ngap. Kuate tuku piro ta not ngina.

³⁰ Nane ndek nu sanaig: Ne ame manau ka le sine ne tuku sanjri kanjermba ne tuku son ngube. Ne ame wam kamngat.

³¹ O buk sine tuku wa mbun kame nane ma baknu mbolnge minnaig sulumba mana nyumba minnaig. Kuyar pasa nu tenemba sakate.

Nu agan samba mbolnge patikina le ndekinaig le nane nyinaig. *Kisim Bek 16.4,15*

Kuyar pasa nu tanjakate nginaig le

³² nu nane saningina: Ye sinja satinjamngit. Moses nu nyamagan ningina ta samba mbolok nyamagan tugusek kuga. Yinje Mam nunje samba mbolok nyamagan tugusek tingit.

³³ Kuate tuku nyamagan tugusek ta samba mbolnge ndeka kilke mbol mbal abo tugu tingit ngina.

³⁴ Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Sunjo, nyamagan ta mara mara sinja le nyube nginaig le

³⁵ nu nane saningina: Abo manau tingit tuku nyamagan ta ye. Ima nu ye tugum prowa ta nu man gubawe nda. Ima nu ye tuku son nguwa ta nu man kule parawe nda.

³⁶ Ye buk satinjet not. Tane ye kanjeryade ta ye tuku son nda ngade.

37 Mam nu tanjo afu yiye mbal minam tuku madiningit ta nane ye tugum prode. Ima nu ye tugum prowa ta ye sinja nu pitaiwe nda.

38 Ye samba mbolnge ndeken ta yiye nzali dubiwam tuku pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubiwam tuku prowen.

39 Nu tuku nzali ta tejenmba. Nu nane madiningit le ye tugum prode mbal ndindo ande ngisike nda. Ye kulatka minmba ma ma ait sunjo mbolnge jakmba manj kile-tidingamngit.

40 Mam tuku nzali ta tejenmba. Nane ye nu tuku Kinjo kumun nga son ngade mbal jakmba abo tugu jak minmba minamngai. Ait sunjo mbolnge ye nane manj kile-tidingamngit ngina.

41 Yesus nu samba mbolnge nyamagan ndekina ta ye ngina le Zu mbal nane ismba gubra tumba nangine nangine sakinaig:

42 A ... nu ndanam saka samba mbolnge ndeken ngate. Sine nu tuku ina mam kila. Nu Yosef tuku kinjo nu Yesusnge nginaig le

43 nu nane saningina: Tane nangine nangine gubra pasa sa ndakap.

44 Ande nuje wamdusmbi ye tugum prowam kumun kuga. Mam nu ye kukulyina nuje afu wamdus ningwa le ndo ye tugum prowam kumun. Ait sunjo mbolnge ye nane kile-tidingamngit.

45 Tuan tanjo kame tejenmba kuyarnaig: Kuate nu nane jakmba tumningamngat nga kuyarnaig. Ima nu Mam tuku pasa ismba kila pilit ta nu ye tugum prote.

46 Ande nu Mam kanjer ndate. Ye Kuate tugumnge ndeken ta ye nu kanjeren.

47 Ye sinja satiningamngit. Ima nu ye tuku son ngate ta nu abo tugu minmba minam tuku jak minit.

48 Abo manau tingit tuku nyamagan ta ye.

49 Singine mbun nane ma baknu mbolnge mana nyumba minnaig ma ma kume far-naig.

50 Nyamagan kise samba mbolnge ndekina nga saket ta ande nu nyuwa ta nu kume nda.

51 Nyamagan abo manau tingit ta samba mbolnge ndekina ta ye. Ima nu agan ta tumba nyuwa ta nu abo minmba mi-

namngat. Nyamagan sakit ta ye tuku ndem. Kilke mbol mbal tane abo jak minmba minam tuku ye yiye ndem tingamngit ngina.

52 Kile Zu mbal nane munju kusnanga sakinaig: Nu ndanmba nuje ndem singuwa le nyamngig nga saka minnaig le

53 nu ndek saningina: Ye sinja satiningamngit. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane ye tuku ndem ndare tumba nye ndakap ta tane abo tugusek kugatok.

54 Ima nu ye tuku ndem ndare tumba nyate ta nu abo jak minmba minam tuku minit. Ait sunjo mbolnge ye nu manj tiwamngit.

55 Ye tuku ndem te nyamagan tugusek. Ye tuku ndare te kule tugusek.

56 Ima nu ye tuku ndem ndare nyate ta nu ye ndon sailkate le ye nu ndon minet.

57 Mam nu abo minmba minit nuje ye kukulyina. Nu minmba minit tukunu ye nu mbolnge minmba minet. Tanjamba ndo tanjo ima nu ye tumba nyuwa ta nu ye mbolnge abo jak minmba minamngat.

58 Singine mbun nane agan samba mbolnge ndekina ta nyumba ma ma kume farnaig. Agan ye saket te tanjamba kuga. Ima nu agan te tumba nyuwa ta nu abo jak minmba minamngat nga saningina.

59 Yesus nu Kaperneum kusem wande sinamnge nane pasa tumningmba minmba nu pasa ta kuklimba saningina le

60 nu dubimba likinaig mbal gudommmba nane pasa ta ismba sakinaig: Pasa te sine tuku wamdus piti sersingit. Sine isam mbulgig nginaig.

61 Nane gubra pasa yabu saka minnaig le nu katesemba nane saningina: Ye tuku pasa ta tuku tane wamdus pititingit?

62 Ye Ndindo Katesek Tanjo ye manj luka yiye minen tuku ma mbol ambe ka le tane kanjeryumba ye tuku ndanmba idusamngai.

63 Ye abo manau tugusek sakit ta Tukul Guwange tingit. Kilke mbolok tuku aganngge turtingam kumun kuga. Pasa satiningit ta Tukul Guwa tugumnge prode. Pasa ta tane abo tam tuku ndin tumtingit ta tane afu son nda ngade ngina.

⁶⁴ Yesus nu buk tugu mbolnge ima nu nu tuku son nda nginaig ima nu tuku kupet tanjo mayok kangat ta nu kila minna tukunu nu tanakina sulumba

⁶⁵ sakina: Tane afu ye son nda ngade ta tuku ye buk tenemba satinjit. Mam nu afu wamdus ninjuwa le ndo ye tugum prowam kumuŋ ngina.

⁶⁶ Nu tanamba saka minna le nu dubinaig mbal gudommba ndek nu kusremba man nu ndon li ndakinaig.

⁶⁷ Tananaig le Yesus nu nuje dubinaig tanjo 12 ta kusnaningina: Tane mata tanamba ye kusreyam idusde e ngina le

⁶⁸ Simon Petrus nu ndek lafumba sana: Sunjo, sine ne kusrenumba ima tugum kab. Ne ndo abo minmba minam tuku ndin sasingam kumuŋ.

⁶⁹ Sine ne kila pileg. Ne Kuateŋge madina tanjo ngina.

⁷⁰ Tanakina le Yesus nu lafumba saningina: Ye tane 12 maditingen ta ande tane ngamukŋge nu bukla najonu jak ngina.

⁷¹ Yesus nu Yudas Iskariotnu Simon tuku kinjo ta tuku sakina. Ngumneŋga nu Yesus tuku kupet mayok kina.

7

Yesus maib kat nuje nane nu talanaig

¹ Kile Yesus nu Galilea ma tugu mbol kine promba lika minna. Yudea mbal nane nu balewam saka minnaig tukunu nu Yudea ma mbol nda kina.

² Nu Galileanŋe minna le Zu mbal nane baibai patika pagumba nyam tuku ait patukina le

³ Yesus tuku maib kat nuje nu sanaig: Ne tinja Yudea ma tugu mbol kaye. Kumba ka tanje ne tenje manau kate tanamba ka le ne dubinade mbal kanjerwaig.

⁴ Ande nu nuje nyu mayok kuwa nga iduste ta nu kuirka piro ndakate. Ne manau sangrinu ke likate ta tanjo am mbolnge ka le nane kanjerkuwaig nginaig.

⁵ Nuje maib kat nuje mata nu tuku son nda nga tanamba sakinaig.

⁶ Kile Yesus nu nane saningina: Mara jakmba tane mbumba kambim tuku ait. Ye tuku ait kile.

⁷ Kilke mbol mbal nane tane kasur ndatingig. Ye nane tuku manau najonu

kile-mayokka saket ta tuku nane ye kasuryade.

⁸ Tane tinja pagumba nye ta tuku mbumba kape. Ye kine nda. Ye tuku ait kile ngina.

⁹ Tanamba saka nu Galileanŋe minna.

Yesus nu pagumba nye ta mbol kina

¹⁰ Maib kat nuje pagumba nye ta tuku mbumba kinaig le nu minna ma ma kuirkuirka mbumba kina.

¹¹ Pagumba nye ta mbolnge Zu gabat mbal nane nanjine nanjine munju kusnanga Yesus sota nu aninje minit nga saka minnaig.

¹² Manjur sunjo ta sinamnge afu sisusaska sakinaig: Nu tanjo mayenu nginaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Nu tanjo didik farmba wam najonu tumningit tuku nginaig.

¹³ Nane Zu gabat tuku kuru-kuruka pasa te-mayokmba sa ndakinaig.

¹⁴ Pagumba nye ta ait kenmba kina le Yesus nu kusem wande sunjo sinam kumba pasa kuklimba tumningmba minna.

¹⁵ Minna le Zu gabat afu nu tuku pasa isnaig sulumba nane pirerek purka sakinag: i ... Nu ndanmba kila ta tina. Nu skul sunjo mbolnge minyo ndakina nga sakinaig.

¹⁶ Tanakinaig le nu ndek lafumba saningina: Pasa tumtinget te yije wamdusmbi kuga. Kuateŋge ye kukulyina le ye nu tuku wamdus tane satinjet.

¹⁷ Ande nu Kuate tuku nzali dubiwam iduste ta ye yije wamdusmbi ko Kuate tuku wamdusmbi pasa tumtinget te nu kila palmbim kumuŋ.

¹⁸ Ande nu nuje wamdusmbi pasa kuklite ta nu nuje nyu mbol kuwa nga pasa kuklite. Ande nu nuje sunjo tuku nyu mbol kuwa nga pasa kuklite ta nu tugusek. Nu yabri kugatok.

¹⁹ Moses nu tukul pasa tingina. Ata. Tane tukul ta dubikade e? Tane ye baleyam tuku ndin sotade nga saningina.

²⁰ Tanakina le nane nu lafumba sanaig: A ... ne bukla jak nginngankate. Ima ne balenam sakate nginaig le

²¹ nu nane saningina: Ye manau ande ken le tane wamdus piti tinaig.

²² Kiŋo tuku ŋgaro pikam tuku maŋau Mosesŋge sine siŋgina. Moses pro ndana le siŋgine mbuŋŋge maŋau ta tugu pilnaig. Moses ait satingina ta kusem ait mbolŋge ait kumuŋgate ta tane kusem mbolŋge kiŋo tuku ŋgaro pikig.

²³ Tane Moses tuku tukul luka ndawam tuku ŋga kusem ait mbolŋge mata kiŋo tuku ŋgaro pikig. Ndanam saka tane ye kusem ait mbolŋge tanŋo ande tuku ŋgarosu wakeiwen le ye tuku gubra pilig.

²⁴ Tane ammbi ndo tanŋo pile ndanŋap. Tanŋo tuku tugu kanŋermba pileŋgap ŋgina.

²⁵ Kile Yerusalem mbal afu sakinaig: Tanŋo balewam sakade ta noten.

²⁶ Nu kilimŋge pasa saka minit le gabat kame nu peu ndade? Nu siŋka Kuatenŋe madina ta gabat mbal kila pilnaig inde ŋginaig le

²⁷ nane afu sakinaig: Tanŋo te tuku tumbranŋ tuguk sine kila. Kristus prowa le nu aninŋe prote ta sine gilai minamŋig ŋga sakinaig.

²⁸ Yesus nu ndek kusem wande sunŋo sinamŋge pasa kuklimba sakina: Tane ye tuku tumbranŋ tuguk ye turmba kila ŋga idusde e? Ye yiŋe wamdusmbi pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina ta nu tugusek. Tane nu gilai.

²⁹ Ye nu tugumŋge prowen tukunu ye nu kila minet. Nuŋge ye kukulyina ŋgina.

³⁰ Tanjaka sakina le nane ndek nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile. Nane puram kumuŋ kuga.

³¹ Tanŋo pino gudommaba nu tuku son ŋginaig sulumba sakinaig: Ande prowam tuku sakinaig ta not. Tanŋo wam ke likate te liwam kumuŋ kuga. Nu Kristus ŋginaig.

³² Tanŋo pino nane tanjamba sisu-sasuka sakinaig le Farisi mbal isnaig sulumba nane pris gabat mbal ndoŋ kusem wande tuku polis afu kukulniŋginaig le Yesus biye tiwam kinaig le

³³ nu ndek sakina: Ye ait fagnu tane ndoŋ mini sulumba ye maŋ luka Kuate nu ye kukulyina ta nu tugum kanŋit.

³⁴ Tane ye sotap ta ye kanŋerye nda. Ye ka minamŋit ma ta tane ye tugum prowam kumuŋ kuga ŋgina le

³⁵ Zu mbal nane ndek nanŋine nanŋine sakinaig: Nu animbi kuwa le sine nu sota kanŋere nda. Nu kasomok ma mbol kumba Zu mbal afu Grik ŋgamukŋge minig nane ndoŋ minmba Grik mbal pasa kuklimba tumningam sakate e?

³⁶ Nu ndanam tenenmba sakate: Tane ye sotap ta ye kanŋerye nda. Ye ka ma minamŋit ta tane ye tugum prowam kumuŋ kuga ŋgate. Pasa tugunu te ndanmba tuku ŋginaig.

Kule tugusek

³⁷ Pagumba nye ta tukulam tuku ait sunŋo mbolŋge Yesus nu tinŋa wi kuenka sakina: Ima nu kule parawa kande ye tugum promba kule tumba nyuwa.

³⁸ Ima nu ye kumuŋ ŋga ye tuku sanŋri tomba tinŋate ta Kuate tuku pasa sakate tanjamba kule abo ŋak nu tuku ŋgamuŋgal sinamŋge bulbulmba minmba minamŋat ŋgina.

³⁹ Yesus nu tanjamba sakina ta nu Tukul Guwa tuku sakina. Nane nu tuku son ŋginaig mbal Tukul Guwa tam tuku minnaig. Sakina ait mbolŋge Yesus nu sanŋri kilŋa sunŋo nda tina tukunu Tukul Guwa nu nde ndakina.

⁴⁰ Nane pasa ta isnaig sulumba afu sakinnaig: Tuan tanŋo ande prowam tuku sakinnaig ta not ŋginaig le

⁴¹ afu ndek sakinaig: Nu Kuatenŋe madina tanŋo ŋginaig. Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Kristus nu Galileanŋe prowe nda.

⁴² Nu David tuku ndare mbolŋge nu minna tuku ma Betlehemŋge prowamŋat. Kuate tuku pasa tanjakate ŋginaig.

⁴³ Tanjamba nane wamdus pur yimyam kinaig sulumba

⁴⁴ afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig.

Zu gabat mbal nane Yesus talanaig

⁴⁵ Polis mbal luka Farisi le pris gabat tugum pronnaig le sakinaig: Ndanam tane nu tumba pro ndawaig ŋginaig le

⁴⁶ polis mbal lafumba saninŋinaig: Nu tuku pasa sanŋrinu. Sine tanjan tanŋo ande pasa sanŋrinu sakina le ise ndakigen ŋginaig.

47 Tanjakinaig le Farisi mbal ndek nane saninginaig: A ... nu tane yabritingat le tane mata nu tuku son ngaig e?

48 Sine Farisi ko gabat ande nu tuku son ngate le kanjer ndade tae.

49 Ake mbal nane nu tuku son ngade ta nane tukul pasa gilai. Nane ma nayo mbol kambim tuku minig nga sakinaig.

50 Kile nane tuku ande Nikodemus nu o buk furir Yesus tugum prona ta nunje tinja sakina:

51 Sine singine tukul dubimba tanjo ake pitaiwam kumuŋ kuga. Nu tuku pasa ismba nu tuku manau kanjermba ndo lafunu tambim kumuŋ ngina le

52 nane ndek nu sanaig: Ne mata Galileanu yamban tanjo kande. Ne kuyar pasa bur mayewa sulumba kila pale. Galileange tuan tanjo ande prowe nda nga sanaig.

53 Tanjamba nane njakmba sili-silimba nanjine wande mbol kine likinaig.

8

Pino ande unekina le tumba Yesus tugum pronaig

1 Nane njakmba sili-silimba nanjine wande mbol kine likinaig le Yesus nu Olif tabe mbol kina.

2 Mafena le maratukuk tinja nu ndeka kusem wande sunjo sinam kina. Kina le nane gudommaba nu tugum pronaig le nu pasa kuklimba tumnjamba minna.

3 Tanjamba minna le Farisi kusem pasa biteknanganu mbal ndonj pino ande tanjo kuayarna le kanjermba nu tumba pro nane ngamuknge te-timba Yesus sanaig:

4 Tum Tanjo, pino te tanjo ande ndonj minat le kanjergig.

5 Moses tuku tukul mbolnge ande tanjawa kande ndamembi balewap nga sakate. Ne pino te tuku ndanjamba iduste nga kusnanaig.

6 Nane nu pasa ande mbarwa le nu tumba pasa mbolnge palmbim tuku nu tagonaig.

Kile Yesus nu minyoka wai tokmbi kilke mbolnge kuyarmba minna.

7 Kuyarmba minna le nane nu kusnambim minnaig le nu tinja sakina:

8 Ima nu tane ngamuknge mbar kugatok ndeta nunje ambonga ndame tumba pino te katwa ngina. Tanjaka sakina sulumba nu manj minyoka kilke mbolnge kuyarmba minna.

9 Nane pasa ta ismba tanjo mage mage nane kua kinaig le nane afu ngumnennga nduik nduik sili-silinaig. Pino ta nunje ndo Yesus tugumnge tinj minna le

10 nu tinja nu kusnana: Nane animbi kagig. Ande nu une lafunu tanmbim tuku mine ndakate e nga kusnana le

11 nu ndek sakina: Sunjo, ande mine ndakate ngina le nu sana: Ye mata ne une lafunu tanmbim idus ndawet. Ne luka kumba manj une ndaka nga sana.

Kilke te tuku bulu

12 Yesus nu manj tanjo pino saningina: Ye kilke te tuku bulu. Tanjo pino kiljaninget. Ande ye dubiyuwa ta nunje mine ta bulu njak. Nu ma make sinamnge mine nda ngina.

13 Tanjakina le Farisi mbal nu sanaig: Ne nane mironj nane tugu kuklite ta ne yabri pasa ndo sakate tae nginaig le

14 nu ndek nane saningina: Ye aningge prowen manj animbi kanjit ta ye kila. Ta tuku ye yijne mironj tuku sanu kumuŋ. Tane ye aningge prowen manj animbi kanjit ta tane gilai minig.

15 Tane tanjo tuku wamdusmbi ndo ye pileyade. Ye tanjamba ande pile ndawet.

16 Ye ande pilewam idusmba ta yijne wamdusmbi ndo kuga. Kuate nu ye kukulyina ta ye nu ndonj wamdus ulendi tanjo pileningek. Ta tuku ye kumumbi pileningam kumuŋ.

17 Tukul pasa nu sakate: Tanjo armba nale pasa ndui ta ndo sakade ta son pasa ngade.

18 Ye yijne Mam nu ye kukulyina nu ndonj yijne tugu kukliwek ta son pasa ndo ngina.

19 Tanjaka saningina le nane ndek nu kusnanaig: Ne Mam nane aningge minit nga kusnanaig le nu sakina: Tane ye tuku Mam gilai. Tane ye mata gilai minig. Tane ye kila kande ye tuku Mam mata kila minig kande nga saningina.

20 Yesus nu kusem wande sinam tanje ndametinj patikade ma mbolnge pasa ta

kuklimba minna le afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile.

Yesus nu samba tumbran tuku saningina

21 Yesus nu maŋ pasa tuturmba saningina: Ye ka le tane ye sotete pisenja tanjine une ta ŋak minmba kumamŋgaig. Ye kaŋgit ma ta tane prowam kumuŋ kuga ŋgina le

22 Zu mbal ndek nanjine nanjine sakinaiŋ: Nuŋe ŋgarosu balewamŋgat inde. Ta tuku ye kaŋgit ma ta tane prowam kumuŋ kuga ŋga sakat ŋginaig.

23 Tanjakinaig le nu nane saningina: Tane ibeŋ tekok mbal. Ye mbol ambekok. Tane kilke tekok. Ye kilke tekok kuga.

24 Ta tuku ye satinŋgit. Tane une ŋak minmba kumamŋgaig. Tane yiŋe mironŋ tuku sakit ta son nda ŋgap ta tane siŋka une ŋak minmba kumamŋgaig ŋgina.

25 Tanjakina le nane ndek nu kusnanaig: Ne ima ŋginaig le nu nane saningina: Ye abo abo yiŋe mironŋ tuku saka minet ta not.

26 Ye tane tuku mbar tuku pasa suŋgomba ŋak minet ta ye sa ndaket. Ande nu ye kukulyina nu tugumŋge pasa ten ta ndo ye satinŋget. Pasa ta tugusek ŋgina.

27 Nu tanjamba Mam Kuate tuku sakina ta nane katese ndanaig.

28 Ta tuku Yesus maŋ lato nane saningina: Tane ye Ndindo Katesek Tanjo ye tumba ail kazrai mbolŋge palmbimŋgaig. Ait ta kugawa le o son ta nuŋge ŋgamŋgaig. Ye yiŋe wamduŋmbi pasa afu sa ndaket. Mamŋge tumyina ta ndo saket ta tane katesewamŋgaig.

29 Ande nu kukulyina ye nu tuku nzali ndo dubiwet. Ta tuku nu ye kusre ndayumba ye ndoŋ minmba minit ŋga sakina.

30 Nu tanjamba saka minna le nane gu-dommba nu tuku son ŋginaig.

Yesus nu Zu mbal ndoŋ kualeyaukinaig

31 Yesus nu Zu mbal afu nu tuku son ŋginaig ta teŋenmba saningina: Tane ye tuku pasa ismba kumumba kap ta tane siŋka ye dubiyanu tanjo mayok kaŋgaig.

32 Tane pasa tugusek kila palpe le pasa tanje tane tuku muskil kile-tidinŋge tinjamŋgat ŋgina.

33 Tanjakina le nane ndek sakinaig: Sine Abraham tuku mbuŋ mineg. Sine nane afu kumnemŋge ndalekanu tanjaŋ mine ndakeg. Ne ndaŋam saka sine tuku muskil kile-tidinŋge siŋgam tuku sakate ŋginaig le

34 nu maŋ lato saningina: Ye siŋka satinjamŋgit. Ima nu unekate ta nu une maŋau kumnemŋge ndalekanu tanjaŋ minit.

35 Piro tanjo nu nuŋe suŋgo tuku wandeŋge mara mara mine ndakate. Kiŋo nu mam nuŋe tuku wande mbolŋge mara mara minit.

36 Ata. Ye Kuate tuku Kiŋo ye tane tuku muskil kile-tidinŋgi ta tane muskil kile-tidi mayewamŋgaig.

37 Tane Abraham tuku mbuŋ ŋgade ta ye kila ta tane ye tuku pasa isig ta tane tuku ŋgamuŋgal sinam kine ndakate tukunu tane ye baleyam sakade.

38 Ye yiŋe Mam tugumŋge maŋau kaŋgerke liken ta sake liket. Tane tanjine mamŋge maŋau tumtinŋgit ta kade ŋgina.

39 Tanjakina le nane nu sanaig: Sine tuku mam Abraham ŋginaig le nu nane saningina: Tane Abraham tuku kiŋo kame kande Abraham tuku maŋau dubide kande.

40 Ye pasa tugusek Kuate tugumŋge ismba pro satinŋget le tane ye baleyam sakade. Abraham nu maŋau tanjaŋ ke ndakina.

41 Tane tanjine mam tuku maŋau tepurde ŋgina le nane nu sanaig: i ... Sine ndinŋge kile-pati ndakinaig. Siŋgine Mam ndindo nu Kuate ŋginaig.

42 Kile Yesus nu ndek saningina: Ye Kuate tugumŋge minen sulumba te prowen. Yiŋe wamduŋmbi kuga. Nuŋge ye kukulyina. Kuate nu tane tuku Mam kande tane ye tuku mata kume purde kande.

43 Ye pasa kile-mayokket te tane isam mbulmba kilba tukulde. Ta tuku tane katese ndade.

44 Tanjine mam Satan. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam idusde. Nu abo abo tanjo bale farna tanjamba kile minit. Nu wamduŋ tugusek kugatok tukunu nu maŋau tugusek ŋakmba pitaikate. Nu mane tanjo. Nu yabri maŋau miro. Ta tuku nu yabri wam ndo te-mayokam kumuŋ.

⁴⁵ Tane tanjine mam tuku manjau njak minig sulumba ye pasa tugusek satinjet ta tane son ngam fugude.

⁴⁶ Tane tuku ande ye tuku mbar ande kanjermba sanu kumun kuga. Ye tane pasa tugusek satinjet ta tane ndanam tuku son nda ngade.

⁴⁷ Kuate tuku kinjo kame nane nu tuku pasa isig. Tane nu tuku kinjo kame mine ndakade tukunu nu tuku pasa ise ndakade ngina.

⁴⁸ Tanakina le Zu mbal nane ndek nu sanaig: Ne Samaria yamban bukla njayonu njak ngeg ta sine kumumbi sakeg nginaig le

⁴⁹ nu nane saningina: Ye bukla njak kuga. Ye Mam tuku nyu te-dunget le tane ye tuku nyu te-ibenje.

⁵⁰ Ye yije nyu mbol kuwa nga idus ndawet. Kuate nu ye tuku nyu mbol kuwa nga sakate. Nu tanjo njakmba kumumbi pilenigit.

⁵¹ Ye sinja satinjamngit. Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ngina.

⁵² Kile Zu mbal nane ndek sakinaig: i ... Abraham tuan tanjo njakmba kume likinaig ta ne sakate: Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ngate. Ta tuku kile sine kila pileg. Ne bukla njak.

⁵³ Sine tuku mbun sunjo Abraham ne nu liwanu nga iduste? Abraham tuan tanjo njakmba kume likinaig. Ne ima le nanje nyu te-dungate nginaig le

⁵⁴ nu ndek saningina: Ye yije miron yije nyu payam ndaket. Yije Mam nunje ye tuku nyu te-dungate. Tane nu sine tuku Mbara Sunjo ngade ta

⁵⁵ tane nu gilai. Tane nu kila ngade ta tane yabri tanjo ndo. Ye nu kila nget ta tane yabri pasa sakade tanjamba kuga. Ye sinja nu kila minmba nu tuku pasa dubiwet.

⁵⁶ Singine mbun Abraham nu o buk ye prowam tuku ait ismba nu gare-gareka tairnga minna. Nu ye tuku ait kanjermba gare sunjo tina nga saningina.

⁵⁷ Tanakina le Zu mbal ndek nu sanaig: i ... Ne yar 50 mine ndakate. Ne Abraham kanjeranu nga sakate e nginaig le

⁵⁸ nu ndek nane saningina: Ye sinja satinjamngit. Abraham pro ndana le ye

minmba minen kile minet nga saningina.

⁵⁹ Tanakina le nane ndek ndame kilmba nu balewam bafunaig le nu nunje ngaro kuirkuirka tumba kusem wande kusremba kina.

9

Yesus nu tanjo am tukulok wakeina

¹ Yesus nane ndin dubimba kinaig ka tanjo ande nu am tukulok ina sinamnje prona ta kanjernaig.

² Kanjermba nunje dubiwanu tanjo Yesus kusnanaig: Tum Tango, imanje unekina le nu am tukulok prona. Ina mam nunjenge e ko nunje miron e nga kusnanaig le

³ nu ndek nane saningina: Ina mam nunje tuku une ko nunje une tanje am tukul ndana. Kuate tuku sanjri nu mbolnje mayok kambim tuku nu am tukulok minit.

⁴ Kile mafen minitmbi ye Kuatenje kuku-lyina ta sine nu tuku piro kube. Mine minemba furirwa le sine njakmba pirokam kumun kuga.

⁵ Ye kilke te mbolnje minmba kilke te kilnawet tuku bulu ngina.

⁶ Nu tanjaka sakina sulumba kilke mbol nguspeka ruga wakeimba tumba tanjo ta am mbolnje pilna sulumba nu sana:

⁷ Ne kumba Siloam kule kualin mbolnje am minyanja ngina. (Siloam nyu ta tugunu Kukulna). Tanjamba kukulna le nu ndek kumba am minyanja mambil mayemba luka prona.

⁸ Nu prona le nu tuku tumbran tuma nane afu turmba nu buk aganj ndende yabanja minna le kanjernaig ta ndek sakinaig: i ... Ande buk aganj ndende yabanja minna nunje inde nginaig le

⁹ nane afu sakinaig: Au. Nunje nginaig le afu sakinaig: Kuga. Tanjo ande nu suk nginaig. Tanakinaig le nu nane saningina: Sakade not. Ye nunje ngina le

¹⁰ nane ndek nu kusnanaig: i ... Ne ndanjat le am mayekat nginaig le

¹¹ nu lafumba sakina: Tanjo ande nyunu Yesus nunje ruga wakeimba ye tuku am mbolnje pilmba sayat: Ne ka Siloam kule kualin mbolnje am minyanja ngat. Ye ka am minyanjit le ye am maranjat ngina le

12 nane nu kusnanaig: Nu aningge minit nginaig le nu ndek saningina: Iyo. Ye gilai ngina.

13-14 Yesus nu ruga wakeimba am marange tuna ta kusem ait le nane afu tango buk am tukulok minna ta tumba Farisi mbal tugum pronaig le

15 nane mata nu kusnanaig: Ne ndanaj le am mayekat nginaig le nu saningina: Nu ruga wakeimba ye tuku am mbolnge palet le ye ka am minyangit le kile mambilet ngina.

16 Tanakina le Farisi mbal afu sakinaig: Tango ta kusem ait tukul lukamba nu mabte ndakate. Kuatenge nu kukul ndana nginaig le nane afu tenenmba sakinaig: Kuga. Nu tango njonu kande nu manau sangrinu tanamba kam kumun kuga kande nginaig. Nane tanamba pur yimyam kinaig.

17 Tanamba nane man tango am mayekina ta kusnanaig: Tango ta tuku ne ndanmba iduste nginaig le nu saningina: Nu tuan tango ande ngina.

18 Zu gabat mbal tango ta ina sinamnge am tukulok prona le kile mayekina ta sonnda nga nu tuku ina mam wika kusnanikinaig:

19-20 Tale kinjo ande am tukulok tepalmbinu nga saka minik ta noten e nginaig le nale lafumba sakinaik: Am tukulok tepilken ta not nginaik. Tanakinaik le nane ndek sanikinaig: Nu ndanaj le am mayekat nga kusnanikinaig le nale ndek sakinaik:

21 Iyo. Sile gilai. Nu sungokanu. Nu kusnawap. Nu ndanaj le am mayekat ko imange nu am wakeiwe tawet ta nunje sakuwa le isap nginaik.

22 Nale Zu mbal tuku kuru-kurukinaik sulumba tanamba saninginaik. Ta ndanam? Zu gabat mbal nane pasa ande buk katmba ima nu Yesus nu Kuatenge madina tango nguwa kande nu kusem wandeknge pitaimba nu tukulbe nginaig.

23 Wam ta tuku nale sakinaik: Nu sungokanu. Nu kusnawap nginaik.

24 Kile nane man tango am mayekina ta te yale nga sanaig: Tango ta njonu ta sine kila. Ne Kuate am mbolnge sinja son pasa saka nginaig le

25 nu ndek sakina: Nu njonu e ko mayenu e ta ye gilai. Wam ande ye

mbolnge kat ta ndo ye kila. Ye buk am tukulok minen ta kile ye mambilet ngina.

26 Tanakina le nane man nu kusnanaig: Nu ne ndanaj? Nu ame wam kat le ne am mayekat nga kusnanaig le

27 nu lafumba saningina: A ... ye buk satigit le tane isaig. Ndanam saka man lato isam tuku kusnangade. Tane mata nu dubiwanu tango minam idusde e ngina le

28 nane ndek gubra tumba nu tumail panmba sanaig: A ... ne nu dubiwanu tango. Sine Moses ndo dubiweg.

29 Kuate nu Moses ndon pasatina ta sine kila. Tango te aningge prona ta sine gilai nginaig le

30 nu pasa lafumba saningina: i ... Nu ye tuku am wakeiwe sat ta ndanam nu aningge prona ta tane gilai ngade.

31 Nu tuku manau ta kilimok. Kuate nu tango njonu ise ndakate. Ande nu Kuate mbarinmba nu tuku nzali dubite le ndo Kuate nu tuku yaban pasa isit le wam sangrinu kate.

32 Ande nu ina sinamnge am tukulok prona le andenge nu tuku am marange tuna nga sakade le ise ndakeg.

33 Tango ta nu Kuatenge kukul ndana kande manau tanan inum kam kumun kuga kande ngina.

34 Tanakina le nane gubra tumba sanaig: Yoi. Ne ina sinamnge une njak te-pilnaik. Ne sine gabat kame wam pagukam iduste e nga nane tango ta kusem wandeknge pitainaig le mayok kina.

35 Tango pitainaig le mayok kina ta Yesus nu ismba tango ta sota kangerna sulumba nu sana: Ne Katesek Tango Ndindo ta tuku ne son ngate e ngina le

36 nu ndek nu sana: Sunjo, ne ima tuku sakate. Tango ta saya le isi sulumba ye nu tuku son ngi nga sana.

37 Tanakina le nu ndek sana: Ne buk nu kanjerat. Ye ne ndon pasatet te ye nunje ngina le

38 nu ndek sana: O Sunjo, ye ne tuku son nget nga nu tugumnge dagol tidrongina.

39 Kile Yesus nu tenenmba sakina: Nane am tukulok mbal mambilam tuku mambilde mbal am tukulokam tuku ye tango

tañamba pilerigam kilke te mbol prowen ngina le

⁴⁰ Farisi mbal afu tanje minnaig ta pasa ta ismba sanaig: i ... Ne sine mata am tukulkanu nga iduste e nginaig le

⁴¹ nu nane saningina: Tane am tukulkanu minig kande une tuku pa tane mbolnje mine ndakate kande. Tane sine am maranganu mineg ngade tukunu tane pa tam tuku minig ngina.

10

Sipsip kulat tanjo mayenu

¹ Ye sinja satinjamngit. Ande nu sipsip tuku malanga sinam nda kumba nu fonde ponga sinam kinit ta nu kuayar tanjo ndo.

² Ande nu malanga kumam sinam kinit ta nu sipsip tuku kulat tanjo.

³ Nu prote le malanga kulat tanjo malanga talke tuwit. Nu sinam kinit le nuje sipsip nu tuku njin tugu katesemba nu kila pilig. Nu nuje sipsip tuku nyu yimyam wike lika kilmba kile-mayokka kinit.

⁴ Nu nuje sipsip njakmba kile-mayokkate sulumba nu ambonga kinit le nane nu tuku njin tugu kila tukunu nu dubimba kinig.

⁵ Tanjo kisenje pro wikuwa ta nane nu dubiwe nda. Nane nu tuku njin tugu gilai tukunu nane nu ram kua kanngaig ngina.

⁶ Yesus nu yaba pasa ta saningina ta nane tugunu katese ndanaig.

⁷ Katese ndanaig le nu te-mayokmba saningina: Ye sinja satinjamngit. Sipsip tuku malanga ta ye.

⁸ Ambonga pronaiig mbal ta nane njakmba kuayar tanjo ndo. Sipsip nane tuku pasa ise ndakinaig.

⁹ Ye ndo malanga. Ande nu ye tugum tembi sinam kuwa ta nu ngisike nda. Nu mayok ka sinam ka nyamagan mayenu tesilika nyumba minamngat.

¹⁰ Kuayar tanjo nu sipsip kuayarmba bale farmba njaiigo siglikam tuku ndo prote. Ye nane abo tugu kitek lato lato tumba gare sunjo njak minwaig nga ye prowen.

¹¹ Ye sipsip kulat tanjo mayenu. Sipsip kulat tanjo mayenu sipsip mine mayewaig nga nu kumam tuku kuru kuru ndakate.

¹² Ande nu sipsip miro tanjo kuga ta nu ndametin kilam tuku ndo sipsip kulatkate.

Age nguikok prote le nu sipsip kusreka kua kinit le age tanje nane bige tidjgate le nane pururumba sili-silide.

¹³ Nu ndametin kilam tuku ndo sipsip kulatkate sulumba nu sipsip sunjomba idus ndaningit.

¹⁴⁻¹⁵ Ye sipsip kulat tanjo mayenu. Mam nu ye kila minit le ye nu kila minet. Tanjamba ndo ye yije sipsip kila minet le nane ye kila minig. Ye nane mine mayewam tuku ye yije ngarosu mape ndamba kumamngit.

¹⁶ Yije sipsip gudommmba fonde te sinamnge mine ndakade. Ye nane mata kili le nane ye tuku njin tugu kila pilmba ye dubiyamngaig. Tanjamba nane kuasmbi ndindo tanjan minwaig le ye nane tuku kulat tanjo ndindo minamngit.

¹⁷ Ye yije ngarosu mape ndamba kumi sulumba manj abo tumba tingamngit. Ta tuku yije Mam nu ye tuku kume purte.

¹⁸ Ande nu nuje nzali dubimba ye baleyam kumun kuga. Ye yije nzali dubimba kumamngit. Ye sangri njak minmba yije ngarosu kumam tuku palmbimngit. Kumi sulumba sangri ndui ta tumba manj tingamngit. Yije Mam nu ye wam ta kam tuku nyu sina nga saningina.

¹⁹ Tanjaka saningina le Zu mbal nane pasa ta ismba manj wamdus pur yimyam kinaig.

²⁰ Afu gudommmba ndek sakinaig: Nu bukla njak nginngankate. Tane nu tuku pasa ise ndakap nginaig le

²¹ nane afu ndek sakinaig: Tanjo bukla njak tanjamba pasatam kumun kuga. Bukla njayonunge tanjo am tukulok wakeiwam kumun kuga nginaig.

Zu mbal Yesus ngumnaig

²² Yerusalemnge nane o buk kusem wande tuku malanga manj talkinaig ta idusam tuku pagumba nye sunjo mayok kina. Ait ta murke ait.

²³ Yesus nu kusem wande sunjo tuku kawan ande nyunu Solomon ta mbolnje kine inummba minna le

²⁴ Zu mbal afu pro nu te-ngamumba kusnanaig: Ne Kuatenje madinina tanjo ndeta tugusemba saka le isbe. Sine isam tuku wamdus sulumba tairnga mineg nginaig le

²⁵ nu ndek lafumba saniŋgina: Ye buk satinŋen ta tane son nda ŋgade. Ye Mam tuku nyu mbolŋge wam ke liket piro kame tanŋe Mam nu ye kukulyina ta te-mayokde ta

²⁶ tane ye tuku sipsip kuga tukunu tane ye tuku son nda ŋgade.

²⁷ Ye tuku sipsip nane ye tuku ŋin tugu kila. Ye nane kila minet le nane ye du-biyade.

²⁸ Ye abo tugu minmba minam tuku niŋgi le nane siŋka ŋgisike nda. Ande nu ye tugumŋge nane bige tidinŋa kilam kumuŋ kuga.

²⁹ Sipsip ŋakmba Mam nu ye tugumŋge patikina le kulatka minet. Ande nu Mam tugumŋge nane bige tidinŋa kilam kumuŋ kuga.

³⁰ Sile Mam ndoŋ ndindo ndo ŋga sakina.

³¹ Tanakina le Zu mbal nane maŋ ndame kilmba nu balewam bafunaig le

³² nu ndek nane saniŋgina: Ye Mam tuku sanŋrimbi maŋau magenu gudommba ke liket le kaŋgerkade. Ame maŋau ŋayonu ket le tane ye baleyam bafude ŋga saniŋgina le

³³ nane nu sanaig: Sine ne wam magenu kate ta tuku ne balenam idus ndaweg. Ne tanŋo ndo ta ne ye Kuate ŋga nu tuku nyu ŋayo silite ŋginaig.

³⁴ Nu ndek lafumba saniŋgina: Kuyar pasa mbolŋge Kuate nu tenenmba sakate. Tane mbara kame tanan minig ŋgate.

³⁵ Sine kuyar pasa ande te-siwam kumuŋ kuga. Kuate nu tanamba nuŋe mbal afu pasa niŋgina le nane mbara tanan minig ŋgina.

³⁶ Ye ake tanŋo kuga. Kuatenŋe madiyumba kukulyina le kilke te mbol prowen. Ndanam saka ye Kuate tuku Kiŋo ŋget le Kuate tuku nyu ŋayo siliwanu ŋgade.

³⁷ Ye Mam Kuate tuku piro ndaket ŋga idusmba kande tane ye tuku son nda ŋgap.

³⁸ Ye nu tuku piro ket ŋga idusmba kande piro ket maŋau te ndo son ŋgap. Ta mbolŋge tane Mam nu ye ndoŋ minmba minit le ye nu ndoŋ minmba minet ta kila palm-bimŋgaig ŋgina.

³⁹ Tanaka sakina le kile nane nu maŋ biye tiwam tuku ta nu nane kusreka kua ka kina.

⁴⁰ Nu kina ka Yordan kule sim ka buk Yohanusŋge kule pisneniŋgina ma ta mbolŋge minna.

⁴¹ Tanŋe minna le nane gudommba nu tugum promba sakinaig: Yohanus nu maŋau sanŋrinu afu ke ndakina ta nu tanŋo te tuku sakina ta kumumbi sakina ŋginaig.

⁴² Tanamba ma ta tuku mbal gudommba Yesus tuku son ŋginaig.

11

Lasarus nu kumna

¹ Betani tanŋo ande Lasarus nu guazeŋgina. Kulim kat nuŋe Maria le Marta.

² Maria nu buk guren tumba Yesus tuku kupe mbolŋge kutumba nuŋe gabat waŋembi saukina. Leu nuŋe Lasarus guazeŋgina.

³ Guazeŋgina le nuŋe kulim kat nuŋe ar ndek Yesus tuku pasa pilmba sakinaik: Sunŋo, ande ne nu tuku kume purte ta nu guaze ŋak minit ŋga sanaik le

⁴ nu pasa ta ismba sakina: Guaze tanŋe nu balewe nda. Kuate tuku nyu sunŋo mbol kuwa le wam ta mbolŋge ye Kuate tuku Kiŋo nyu sunŋo mayok kambim tuku guaze ta prona ŋgina.

⁵ Yesus nu Maria le Marta leu nakile Lasarus nu nane tuku kume pur sunŋo ŋak.

⁶ Nu Lasarus guazeŋgina pasa ta ismba minna ma ta mbolŋge maŋ ait armba tanŋe minna.

⁷ Mara armba kugana le nu nuŋe dubi-wanu tanŋo saniŋgina: Sine maŋ Yudea kab ŋgina le

⁸ nane nu sanaig: Tum Tanŋo, ailfu ndo Zu mbal ma ta mbolŋge ndamembi ne balenam bafunaig. Ndanam saka ne maŋ kambim sakate e ŋginaig le

⁹ nu ndek sakina: Maratukuk ka furiram ta mafen minit. Ande nu ki mbol likate ta nu bariŋgam kumuŋ kuga. Mafen tuku bulunŋe nu kilŋate.

¹⁰ Ande nu furir likate ta nu bulu kuga-tok tukunu bariŋgate ŋgina.

¹¹ Tanaka sakina sulumba nu nane saniŋgina: Siŋgine gulab Lasarus nu kinymba minit. Ye ka nu kuanewamŋgit ŋgina.

12 Tanjakina le nuŋe dubiwanu tanjo nane nu sanaig: Sunjo, nu kinymba minit ndeta nu mayekamngat nginaig.

13 Yesus nu Lasarus kumna ta tuku nu kinymba minit nga saningina ta nane nu kinyat nga idusmba tanjamba sanaig.

14 Kile Yesus nu kilimok saningina: Lasarus kumna.

15 Ye nu tugum nda kan le nu kumna ta tuku ye piti ndayate. Tane ye tuku son ngap nga ye iduset. Kile sine nu tugum kab ngina.

16 Nu tanjamba sakina le Tomas mape nyu ande Didimus nu ndek Yesus dubinaig tanjo afu saningina: Nu kumam kinit. Ariya. Sine kumba nu ndonj kumbe ngina.

Kumanu mbal abonga tingam tuku miro

17 Yesus nane Betani pronaig le nane Lasarus tumba ndame burok sinamngge pilnaig le ki bailkamba kugana ta kila sanaig.

18 Betani tumbraŋ Yerusalem kambim tuku 3 kilomita tanaŋ ndin kuen kuga.

19 Zu mbal gudommba Maria le Marta leu nakile kumna le wamdus kile-iberkam tuku pro tanje minnaig.

20 Marta nu Yesus ilmba minna pasa isna sulumba nu tinga ka ndinngge Yesus kanjerna le Maria nu wandekngge minna.

21 Marta nu Yesus sana: O Sunjo, ne buk pro minna kande ye tuku leu kume ndakina kande.

22 Kile ait te mbolngge mata ne ame wam tuku Kuate yabaŋa ta ne tanmbimngat ta ye kila ngina le

23 nu lafumba sana: Leu nane nu maŋ abonga tingamngat ngina le

24 Marta ndek lafumba nu sana: Ait sunjo mbolngge kumanu mbal njakmba tingwaig le nu mata tingamngat ta ye kila ngina.

25 Tanjakina le nu ndek sana: Kumanu mbal abonga tingam tuku ta ye miro. Ande nu ye tuku sanjri tomba tinga kumwa ta nu maŋ abonga tingamngat.

26 Ima nu abo minmba ye tuku sanjri tomba tingate ta nu ngisike nda. Ye pasa sanet te ne son ngate e nga kusnana le

27 nu ndek sana: O Sunjo, ne Kuate tuku Kinjo ne Kristus. Ande nu kilke te mbol prowamngat nginaig ta ne ngina.

Yesus nu malmbikina

28 Tanjakina sulumba Marta nu tinga kumba ka maib nuŋe Maria sinjindo sana: Tum Tanjo pro ne ilwa nga sakat ngina le

29 nu ismba pastinga nu sota kina.

30 Yesus nu tumbraŋ nda prona. Nu tumbraŋ makembinge Marta ndonj pasatinaik ma ta mbolngge minna.

31 Zu mbal nane wandekngge Maria wamdus te-ibermba minnaig ta nu pastinga kina le nane nu mindesin tugumngge malmbinu kinit nga nu dubimba kinaig.

32 Maria nu Yesus tugum promba dagol tidronga sana: O Sunjo, ne prona kande ye tuku leu kume ndakina kande ngina.

33 Maria nu malmbikina le nu dubimba kinaig mbal njakmba malmbikinaig le Yesus nu nane kanjerka wamdus tatrunkina le nu nane kusnaningina:

34 Tane aningge nu tumba pilnaig nga kusnaningina le nane nu sanaig: Sunjo, ne sine njak kumba ka kanjera nginaig le

35 nu malmbikina.

36 Tanjana le Zu mbal afu sakinaig: Ai si. Nu Lasarus tuku sunjomba kume purte nginaig.

37 Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu tanjo am tukulok ta nu am maranje tuna. Ndanam tuku nu Lasarus te-ti ndana le nu kumna nga sakinaig.

Yesus nu Lasarus wikina le abongina

38 Kile Yesus nu maŋ wamdus tatrunkina le nu kumba ka mindesin pilnaig ma ndame burok ta tugum prona. Ndame sunjo ande burok tukulanu minna.

39 Kile Yesus nu ndek saningina: Ndame talkap ngina le tanjo kumna ta kulim nuŋe Marta nu ndek sana: Sunjo, nu kumna le ki bailkamba kuganaig. Mindesin te buk mundur kinit ngina le

40 nu sana: Ye ne ame pasa sanit? Ne ye tuku sanjri tomba tinga ta ne Kuate tuku sanjri kanjeramngat nga sanit ngina.

41 Tanjakina le nane ndek ndame talkinaig le Yesus nu tandeka sakina: O Mam, ne ye tuku pasa isit tukunu ye ne gare pasa tinet.

42 Ne mara mara ye tuku pasa isit ta ye kila. Afu minig te nenje ye kukulyina ta nane kila pilwaig nga ye pasa te sanet ngina.

⁴³ Tanjaka sake denjpurmba nu wi kuenjka sakina: Lasarus, ne tinjga kilim kaye ngina le

⁴⁴ nu kumna tuku ta tinjga mayok kina. Nane buk tawimbi kupe wai kusnaig sulumba tawi inum gabat songinaig ta njak tinjgina le Yesus ndek nane saninjgina: Tane kuminj kukliwap le nu kuwa ngina.

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig (Mateus 26.1-5; Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2)

⁴⁵ Zu mbal Maria dubimba pronaig ta nane Yesus wam kina ta kanjgermba nane gudommmba nu tuku son nginaig le

⁴⁶ nane afu Farisi mbal tugum kumba Yesus wam kina ta kubeu ninjginaig le

⁴⁷ Farisi mbal ndek kumba pris gabat mbal ndonj gabat sugo sugo njakmba kilemanjgurkinaig sulumba sakinaig: Sine kile ndanjndanjmanjgig? Nu manjau kitek sanjgrinu gudommmba ke likate.

⁴⁸ Sine nu mapebe le nu manjau kumba minwa ta nane njakmba nu tuku son ngamnjgaig. Tanjawaig ta Rom mbal sine Sesar kusrewanu njga pro kusem wande sunjgo njayo silimba sine Israel njakmba bale faramnjgaig nginaig.

⁴⁹ Tanjgo sunjgo ande nyunu Kaiafas nu yar ta mbolnje pris tuku gabat sunjgo minna. Tanjgo ta nu nane ngamuknje tinjga saninjgina: Tane wam gilai mbal.

⁵⁰ Sine Israel tuku ma tumba tanjgo ndindo kumwa ta maye. Tanjawa ta sine njakmba ngisike nda ngina.

⁵¹ Kaiafas nu tanjakina ta nu nunje wamdus dubimba sa ndakina. Nu yar ta mbolnje pris gabat sunjgo minna le Kuatenje nu wamdus tuna le nu dir pasa saninjmba Yesus nu Israel njakmba tuku njga kumamnjgat ngina.

⁵² Israel mbal ndo kuga. Nu Kuate tuku kinjo kame kilke tugu njakmba mbolnje kilwa le kuasmbi ndindo minwaig njga kumamnjgat.

⁵³ Ait ta mbolnje Zu gabat mbal nane tugu pilmba Yesus balewam tuku ndin sota minnaig.

⁵⁴ Ta tuku kile Yesus nu Zu am mbol li ndakina. Nu nunje dubiwanu mbal kilmba

dunje makembinje tumbran ande nyunu Efraim kinaig ka tanje minnaig.

⁵⁵ Zu mbal tuku pagumba nye sunjgo Pasowa ait patukina le tumbran fonfon tuku mbal gudommmba Pasowa mayok nda kuwa le purfen nu mayok kambim tuku njga Yerusalem kinaig.

⁵⁶ Nane pro Yesus sota kusem wande sunjgo sinam tanje nanjgine nanjgine munjgu kusnanjga sakinaig: Tane ndanjmba idusde. Nu prowamnjgat e ko prowe nda njga saka minnaig.

⁵⁷ Farisi nane pris gabat mbal ndonj nane buk tanjgo pino wam paguka saninjginaig: Ande nu Yesus minit ma ta kila minmba kande nu sine sasinjguwa le sine ka biye tibe njginaig.

12

Maria Yesus tuku kupe mbolnje gurenj kutuna (Mateus 26.6-13; Markus 14.3-9)

¹ Pasowa tuku pagumba nye ait ta buk fagkina le Yesus nu manj Lasarus kumna le te-tina tuku tumbran Betani kina.

² Ka tanje nane Yesus tuku pagunaig le Marta nu nyamaganj kutumba minna. Lasarus mata nane ndonj isukusmba minna.

³ Isukusmba minnaig le Maria nu gurenj mayenu ande pitinu 500 gram tanjaj piyanu o mbolnje ta tumba prona sulumba Yesus tuku kupe mbolnje kutumba nunje gabat wajembi kupe saukina le mundur mayenu wande ta kumunjgina le

⁴ Yesus dubiwanu tanjgo ande Yudas Iskariotnu nu ngumnenjga Yesus tuku kupet mayok kina ta nunje sakina:

⁵ A ... ndanjam saka gurenj ta tumba nane afu mbol nda piyana. Nu tanjana kande nu soj 30 tunaig le sine sanzal mbal turkeg kande ngina.

⁶ Yudas nu sanzal mbal idusninjmba pasa ta sa ndakina. Nunje nanjgine ndametinj kulatka afu kuayarmba minanu. Ta tuku nu sakina.

⁷ Kile Yesus nu ndek sana: Nu piti ser ndawa. Ye kume ndaket le nu ambonjga ye tuku mindesinj wakeiwanu tanjaj gurenj ta tumba ye pisneyat.

⁸ Sanzal mbal nane mara mara tane ngamuknge minamngai. Ye tane ndon ait kuennu mine nda ngina.

Nane Lasarus balewam tuku pasa kat-naig

⁹ Zu mbal gudommba nane Yesus minna ta ismba nu kanjeram pronaig. Nu ndo kanjeram pro ndanaig. Nane Lasarus kumna le Yesus nu te-tina ta turmba kanjeram pronaig.

¹⁰⁻¹¹ Yesus nu Lasarus te-tina le nane gudommba pris gabat mbal tuku pasa kusreka Yesus tuku son nga minnaig. Ta tuku pris mbal nane Lasarus mata balewam tuku pasa katnaig.

Yesus nu gabat sunjo tanaj Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40)

¹² Mafena le Yesus nu mbumba Yerusalem prowam bafumba minna le tanjo pino gudommba pro Yerusalemnge pagumba nye ta tuku minnaig ta nane isnaig.

¹³ Nane ismba ndek pator waje supika kilmba nu tugum kumba ka wikaraumba sakinaig:

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o.
Tanjo te Sunjo tuku nyu mbolnge prote.
Nu Sunjonge nyaro tuwa o.

Nu sine Israel tuku gabat sunjo nyaro tuwa o nginaig. *Mune 118.26*

¹⁴ Yesus nu donki fat ande te-silika muskilnu mbolnge minyokina. Kuyar pasa ande tenemba sakate.

¹⁵ Sion tumbra sunjo ne kuru kuru ndaka.

Ai si. Ne tuku tanjo sunjo prote si.
Nu donki fat mbol minyoka ne tugum prote ngate. *Sakaria 9.9*

Kuyar pasa ta Yesus nu kumuna.

¹⁶ Ait ta mbolnge nuje dubiwanu mbal kuyar pasa ta idus ndanaig. Ngumnennga Yesus nu samba mbolnge sanjri kilja sunjo tina le nane kuyar pasa ta idusmba sakinaig: Son. Kuyar pasa nu tuku sakate ta kumumbi nu mbolnge mayok kina.

¹⁷ Nane Yesus Lasarus wikina le ndame burok sinamnge abonga tingina le kanjernaig mbal Yerusalemnge afu kubeu ninmba minnaig le

¹⁸ manjur sunjo ta nu manjau sanjrinu kina le isnaig sulumba nane kumba ka ndinngi nu te-silikinaig le

¹⁹ Farisi mbal nangine nangine sakinaig: Ai si kanjerap. Nane njakmba nu dubide. Sine wam ande kam kumu ng kuga nginaig.

Yesus nu nuje kumam tuku sakina

²⁰ Nane Kuate mbarinam tuku pagumba nye ta mbol pronaig ta afu Grik mbal.

²¹ Nane Filipus tugum pronaig. (Filipus nu Galileanu Betsaida tumbra ngok).

Nane pro nu sanaig: Tanjo sunjo, sine Yesus kanjeram proweg nginaig le

²² nu kina ka Andreus sana. Tanjamba nale kinaig ka Yesus kila sanaig le

²³ nu ndek nale sanikina: Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate nu sanjri kilja sunjo sam tuku ait buk prote.

²⁴ Ye sinja satinngit. Wit tinu ande kilkek sinamnge ngukap le ndo alonu gudommba mayok kanjaig. Kilkek sinamnge ngu ndakap ta nuje ndo minamngat.

²⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku wamdus sunjo tate ta nu ngisikamngat. Ima nu kilke te mbolnge nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu abo njak minmba minamngat.

²⁶ Ima nu ye tuku piro biyam idusmba kande nu ye dubiyuwa. Nu tanjawa ta nu ye ndon minamngat. Ande nu ye tuku piro biywa ta Mamnge nu tuku nyu temayokamngat.

²⁷ O Mam, ye ngamungal pitiyate ta ye ndanmba sani. Wam ye mbol prowamngat ta laipyuwa nga sani? Kuga. Ye tanjake nda. Piti ta kurawam tuku ye prowen.

²⁸ O Mam, naje nyu sunjo ta mbol kuwa ngina. Nu tanjakina le samba mbolnge minje pasa ande tenemba sakina: Yinje nyu sunjo buk mbol kina. Kile manj mbol kanjat nga sakina.

²⁹ Nane tanje minnaig mbal pasa ta ismba afu ndek sakinaig: Kuaila fudukate nginaig le afu nane sakinaig: Enjel ande nu ndon pasatate nginaig le

³⁰ nu ndek sakina: Pasa ta ye isi nga pro ndawat. Tane isap nga prowat.

³¹ Kile kilke mbol mbal pileningam tuku ait prote. Kilke te tuku gabat Satan Kuate nje te-ibenamngat.

³² Nane afu ye ail mbolŋge pilmba tedunġuwaig le ye kilke mbol mbal wike liki le nane ye tugum prowamŋgaig ŋgina.

³³ Yesus nu ndaŋndaŋmba kumamŋgat ta te-mayokmba nu pasa ta saninġina.

³⁴ Nane ndek pasa lafumba sakinaig: Moses tuku kuyar pasa Kristus nu minmba minamŋgat ŋga sakate ta ne ndaŋam nane Katesek Tanġo Ndindo tumba tedunġamŋgaig ŋgate. Katesek Tanġo ta nu ima ŋginaig le

³⁵ nu nane saninġina: Kile bulu tugusek ait fagnu ndo tane kilŋatinġamŋgat. Bulu tane kilŋatinġamba minitmbi tane kilŋa mbolŋge likap. Kuga ta ma makeŋge tane sonġikat. Ande nu ma make sinamŋge likate ta nu ndin kaŋger ndate.

³⁶ Bulu kilŋatinġamba minitmbi nu tugum kumba kila palpe. Tanġawap ta tane bulu ŋak minamŋgaig ŋgina. Yesus nu tanġaka sakina sulumba nu nane kusreka kuirka minna.

Zu gudommba nane Yesus talanaig

³⁷ Yesus nu maŋau kitek gudommba nane am mbolŋge ke likanu ta nane nu tuku son nda ŋga minnaig.

³⁸ Tuan tanġo Aisaia tuku pasa ande nane mbolŋge kumuŋgina ta teŋenmba.

O Sunġo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ŋgate.

Ne nane sanġri te-mayokte le ande nu katese ndate. *Aisaia 53.1*

³⁹ Nane Kristus talanaig ta Aisaia nu o buk dir pasa ande teŋenmba kuyarna.

⁴⁰ Kuate nu nane tuku am tukule niŋmba ŋgamuŋgal mata tukule niŋgina. Kuga ta nane ammbi alonu kaŋgermba wamdus puluniŋguwa le ŋgamuŋgal biye mbilmba ye tugum prowaig le nane wakeikamŋgit ŋgina. *Aisaia 6.10*

⁴¹ Aisaia nu Kristus tuku kilŋa sunġo kaŋgermba nu tanġamba Yesus tuku kuyarna.

⁴² Zu gabat gudommba Yesus tuku son ŋginaig ta Farisi mbal nane kusem wandekŋge nane peuniŋbekaig ŋga nanġine son ta yabukinaig.

⁴³ Nane tanġo pino ŋakmba nane nza-liniŋgam tuku sunġomba idusnaig sulumba Kuate nu nane nzaliniŋgam tuku wam ta fudinġo ŋga idusnaig.

⁴⁴ Kile Yesus nu wi kuenġka saninġina: Ande nu ye tuku son ŋgate ta nu ye tuku ndo son nda ŋgate. Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku mata son ŋgate.

⁴⁵ Ande nu ye tuku maŋau kaŋger tite ta nu Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku maŋau mata kaŋger tite.

⁴⁶ Ye kilke te tuku bulu tanġa tanġo pino ŋakmba kilŋaniŋget. Ye son ŋgade mbal nane ma make sinamŋge mine ndakade.

⁴⁷ Ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndawa ta ye nu pilemba pasa mbolŋge te-ti ndawet. Ye tanġo pileniŋmba pasa mbolŋge kile-tidiŋgam pro ndawen. Ye nane tuku muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku prowen.

⁴⁸ Ima nu ye pitaiyumba ye tuku pasa ŋgumnete ta ait sunġo mbolŋge ye pasa sake liket tenġe nu pilemba pasa mbolŋge te-tiwamŋgat.

⁴⁹ Ye pasa sake liket te yiŋe wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye kukulyina nuŋge wam paguyina le ye sake liket.

⁵⁰ Nuŋe wam pagu pasa ta abo minmba minam tuku ndin tumtiŋgit. Ta tuku ye pasa satinget te Mamŋge wam paguyina le ndo satinget ŋgina.

13

Yesus nu nuŋe dubinaig mbal tuku kupe minyanġina

¹⁻⁵ Pasowa ait pro ndana le Yesus nu nuŋe dubinaig mbal ndoŋ isukusmba minnaig le Yudas Iskariotnu Simon tuku kiŋo nu Satanŋge buk wamdus tuna le nu Yesus tumba nuŋe ŋgueu mbal niŋgam tuku idusmba minna.

Yesus nu kilke te kusremba Mam nuŋe tugum kambim tuku ait patukina le nu kila minmba nuŋe mbal kilke te mbolŋge minnaig ta nane tuku kume purmba minna sulumba nu ndek nyamagan kusremba tinġa nuŋe siot paska tawi ande tumba ngaro kusmba nza mbolŋge kule kutumba nuŋe dubiwanu tanġo tuku kupe minyanġe likina. Mam Kuate nu sanġri ŋakmba nu wai mbolŋge pilna le nu Mam tugumŋge ndekina ta nu maŋ luka mbumba kaŋgat wam ta ŋakmba nu kila minmba tanġana.

⁶ Tanġamba minyanġe lika ka Simon Petrus tugum prona le nu kusnana: i ...

Sunġo, neŋġe ye tuku kupe minyanġam bafute e ŋgina le

⁷ nu ndek sana: Ye maŋau ket te ne tugu katese ndate. Ngumneŋga ne pulu namŋgat ŋgina le

⁸ nu maŋ sana: Siŋka. Ne ye tuku kupe minyanġe nda ŋga sana. Tanakina le nu maŋ sana: Ye ne tuku kupe minya ndanġi ta ne ye ndoŋ gulab minam kumuŋ kuga ŋgina le

⁹ Simon Petrus ndek nu sana: Sunġo, taŋamba kande kupe ndo minya ndanġa. Ye tuku kupe wai gabat turmba minyanġa ŋgina le

¹⁰ nu sakina: Ande nu ŋgarosu ŋak kule pisat ta nu kupe ndo minyanġa maŋ purfeŋnu mayok kaŋgat. Tane ŋakmba purfeŋnu minig ta tane tuku ande nu purfeŋnu mine ndakate ŋgina.

¹¹ Yesus nu ima nu tuku kupet mayok kaŋgat ta nu kila minna tukunu ande nu purfeŋnu mine ndakate ŋga saninġina.

¹² Nu nane tuku kupe minyanġe denpurmba nu tinġa nuŋe siot tumba silika isukusam tuku ma mbol kina sulumba nane kusnaninġina: Ye tane mbolŋge maŋau kit ta tane tugunu katesede?

¹³ Tane ye nyun ta Sunġo tane tuku Tum Tanġo ŋgade ta son. Tane kumumbi sakade.

¹⁴ Ye Sunġo tane tuku Tum Tanġo minmba ye nyu kugatok tane kumnemŋge minanu taŋaŋ tane tuku kupe minyanġe likit. Tane mata nyu kugatok taŋaŋ tanġine tanġine kupe minyanġe likap.

¹⁵ Ye tane mbolŋge maŋau kit ta tane kaŋgermba taŋamba dubimba kap ŋga ye tumtinġit.

¹⁶ Ye siŋka satinġamŋgit. Piro tanġo nu nuŋe sunġo li ndate. Kukul tanġo nuŋe kukulte tanġo li ndate.

¹⁷ Ye tane pasa satinġet te tugunu katesemba dubiwap ta tane gare maŋau mbolŋge minamŋgaig.

¹⁸ Ye tane ŋakmba tuku sa ndakit. Ye madingen mbal ye tane tuku wamdus kila. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ande nu ye tuku nyamagan ye ndoŋ isukusit ta nu ye tuku ŋgueu mayok kinit ŋgate.

Pasa ta siŋka kumumbi mayok kaŋgat.

¹⁹ Pasa ta mayok kuwa le ye Kuatenġe madiyina tanġo ta tane son ŋgam tuku ye ambonġa satinġit.

²⁰ Ye siŋka satinġamŋgit. Ye yiŋe tanġo ande kukuli le prowa le ande nu aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ŋgina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanġo

(Mateus 26.20-25; Markus 14.17-21; Lukas 22.21-23)

²¹ Yesus nu pasa ta saninġina sulumba ŋgamunġal pitina le pasa te-mayokmba saninġina: Ye siŋka satinġamŋgit. Tane ŋgamukŋge ande nu ye tuku kupet minit ŋgina.

²² Tanakina le nuŋe dubinaig tanġo ndek ima tuku sakate ŋga idusmba nanġine nanġine munġu kaŋgerkinaig.

²³ Nu dubiwanu tanġo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale munġu patuk patuk isukusmba minnaik.

²⁴ Simon Petrus nu tanġo ta nu kusnawa ŋga gabatmbi sana le

²⁵ tanġo ta Yesus maŋ patumba nu gemmba nu kusnana: Sunġo, ne ima tuku sakate ŋgina le

²⁶ nu sakina: Ye bret te kule pak mbol pilmba tambimŋgit not ŋgina. Nu taŋaka bret tumba kule pak mbilmba Simon tuku kiŋo Yudas Iskariotnu tuna.

²⁷ Tuna le Satan pro Yudas sinam kina le Yesus nu sana: Ne wam kam iduste ta pitik kumba ka ŋgina.

²⁸ Nu Yudas pasa sana ta nane isukusmba minnaig mbal nane katese ndanaig.

²⁹ Nane idusnaig: Yudas nu ndametin tuku pale fat kulatkate tukunu Yesus nu Pasowa tuku nyamagan afu piyawam tuku ko ndametin afu sanzal mbal ninġam tuku ŋga sate ŋga idusnaig.

³⁰ Kile Yudas nu bret ta nyumba mayok ka kina ta buk furirna.

Wam pagu pasa kitek

³¹ Nu mayok ka kina le Yesus nu nane saninġina: Ye Ndindo Katesek Tanġo kile ye tuku nyu sunġo mbol kaŋgat. Wam ta mbolŋge Kuate tuku nyu sunġo mata mbol kaŋgat.

³² Kuate nu ye mbolŋge nyu sunġo mbol kuwa le ye nu mbolŋge mata nyu sunġo mbol kaŋgat. Kile ndo nu ye tuku nyu sunġo te-mbolamŋgat.

³³ Kiŋo kame ye, ait fagnu tane ndoŋ minamŋgit. Tane ye sota kaŋgerye nda. Ye o buk Zu mbal taŋamba saninġen ta kile tane satinġamŋgit. Tane ye kaŋgit ma ta tane prowam kumuŋ kuga.

³⁴ Ye tukul kitek ande satinġamŋgit. Tane taŋgine taŋgine muŋgu iduska kume purkap. Ye tane tuku kume puret taŋamba tane mata taŋgine taŋgine muŋgu kume purkap.

³⁵ Tane muŋgu kume purkap ta taŋgo pino tane ye dubiyade mbal minig ta kate-sewamŋgaig ŋgina.

Yesus nu Petrusŋge nu tuku nyu yabukamŋgat ŋga sana

(Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34)

³⁶ Yesus nu taŋamba sakina le Simon Petrus nu kusnana: Sunġo, ne animbi kaŋgat ŋgina le nu sana: Ye kaŋgit ma ta kile ne ye dubiyam kumuŋ kuga. Ngumneŋga ne ye dubiyamŋgat ŋgina.

³⁷ Taŋakina le Petrus nu sana: Ndanam kile ye ne dubinam kumuŋ kuga ŋgate. Ne tuku ŋga ye kumam tuku kuru kuru ndaket ŋgina le

³⁸ nu ndek sana: Ne ye tuku ŋga ne kumam tuku kuru kuru ndakam iduste e? Ye sinġa ne sanamŋgit. Furir te mbolŋge teg wi ndakuwa le ne ye tuku nyu yabukam kenamŋgat ŋgina.

14

Kuate tugum kambim tuku ndin

¹ Ye pasa pitinu satinġit ta tuku tane wamdus fulil ndakap. Tane Kuate tuku sanġri tomba tinġa ye tuku sanġri mata tomba tinġap.

² Mam tuku tumbranġge wande gudomma minig. Taŋamba mine ndakuwaig ta ye satinġe nda. Ye kumba ka tane tuku ma wakeiwamŋgit.

³ Tane tuku ma wakeiwi sulumba luka pro tane kili le tane ye ndoŋ minmba minamŋgaig.

⁴ Ye kambimŋgit ma ta tane ndin kila ŋgina.

⁵ Taŋakina le Tomas nu ndek kusnana: Sunġo, ne kambimŋgat ta sine gilai. Ndin ndaŋ dubimba ne tugum prowamŋgig ŋga kusnana le

⁶ nu ndek sana: Kambim tuku ndin, wam tugusek, abo tugu ta ye miro. Ande nu ye laipyumba Mam tugum kambim kumuŋ kuga.

⁷ Tane ye kila pilig tukunu Mam mata kila palmbimŋgaig. Kile tane nu kila palig. Tane buk nu kaŋgernaig ŋgina.

⁸ Kile Filipus ndek Yesus sana: Sunġo, sine tuku nzali ne nane Mam tumsinġa le kaŋgerbe ŋgina le

⁹ nu ndek sana: Filipus, ye ait kuennu ne ndoŋ minet. Ne ye kila pile ndakate e? Ande nu ye tuku tugu kaŋger tite ta nu Mam mata kaŋgerte. Ndanam tuku ne nane Mam tumsinġa le kaŋgerbe ŋgate.

¹⁰ Ye Mam ndoŋ sailket le nu ye ndoŋ minit. Sile ndindo ta ne son nda ŋgate? Ye mara mara pasa satinġet ta yiŋe wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye ndoŋ minmba nuŋge piro ta ke likate.

¹¹ Ye Mam ndoŋ minet le nu ye ndoŋ minit ta son ŋgap. Tane son ŋgam fugumba kande piro ke liket ta kaŋgerka ye nu ndoŋ minet ta son ŋgap.

¹² Ye sinġa satinġamŋgit. Ande nu ye tuku sanġri tomba tinġuwa ta ye maŋau ke liket te nu mata kamŋgat. Ye Mam tugum kaŋgit ta tuku nu ye maŋau ket te lininġamba maŋau sanġrinu ke likamŋgat.

¹³ Tane ye ndoŋ minmba wam afu tuku yabaŋyap ta ye Mam tuku nyu sunġokuwa ŋga ye wam ta kamŋgit.

¹⁴ Tane ye ndoŋ minmba wam ande tuku yabaŋyap ta ye kamŋgit ŋgina.

Yesus nu Tukul Guwa ndekam tuku sakina

¹⁵ Taŋakina sulumba nu maŋ sakina: Tane ye tuku kume purap ta tane ye tuku minġe dubiwamŋgaig.

¹⁶ Taŋawap le ye Mam sawi le ande kukulwa le ndeka tane sinzaŋtinġamba minmba minamŋgat.

¹⁷ Nu wam tugusek tuku Guwa. Kilke te mbolok maŋau dubide mbal nane nu gilai minmba nu tam kumuŋ kuga. Tane nu kila

minig le nu tane ndon minmba tane tuku ngamunggal sinamnge minmba minamngat.

¹⁸ Ye tane kusreki le munzanu tana mine nda. Ye man luka tane tugum prowamngit.

¹⁹ Mine minemba kilke te mbolok manau dubide mbal nane man ye kangerye nda. Tane ye mara mara kangeryumba minamngaig. Ye abo minmba minet tukunu tane mata abo minmba minamngaig.

²⁰ Ait ta prowa le ye Mam ndon minet le tane ye ndon minig le ye tane ndon minet wam ta tane katesewamngaig.

²¹ Ima nu ye tuku wam pagu pasa dubiwa ta nu ye tuku kume purte. Nu ye tuku kume purwa ta Mam mata nu tuku kume puramngat. Ye mata nu tuku kume purmba ye pro yine wamdus tumi le nu ye kila palmbimngat ngina.

²² Tanakina le Yudas ande Iskariotnu kuga nu ndek Yesus kusnana: Sungo, ndanam ne pro nane wamdus sine ndo tumsinmba kilke te mbolok manau dubide mbal tumninge nda nga sakate ngina le

²³ Yesus ndek nu sana: Ande nu ye tuku kume purte ta nu ye tuku pasa dubite. Mam nu tango ta tuku kume purmba minwa le sile Mam ndon nu tugum kumba nu ndon minmba minamkik.

²⁴ Ande nu ye tuku kume pur ndate ta nu ye tuku pasa dubi ndate. Pasa satinget le isig ta ye tuku pasa kuga. Mam nu ye kukulyina nu tuku pasa.

²⁵ Ye tane ndon minmba pasa kame te satinget.

²⁶ Mam nu ye tuku nyu mbolnge sinzatingam tuku Tukul Guwa kukulwa le ndekamngat. Nunge tane wam nakmba tumtingamngat. Pasa nakmba sake liken ta nu man lato tumtinguwa le idusamngaig.

²⁷ Tane wamdus piti nak minmba kuru kuru ndakap. Ye tane kusreka ngamunggal mukukmbi wamdus bul sertingamngit. Kilke te tuku manau dubide mbal wamdus bul serningig tana kuga. Ye ngamunggal mukukmbi wamdus bulok minet manau ta tingamngit.

²⁸ Ye tane kusreki sulumba man luka tane tugum prowamngit nga satinget le isaig. Mam nu Sungo. Nu ye liyate. Ta tuku

tane ye tuku kume purde kande ye Mam tugum kangit ta gare tade kande.

²⁹ Ye nda kinet sulumba ambonga tane kila satinget. Wam ta mayok kuwa le tane pasa te tuku son ngap nga satinget.

³⁰ Ye kile tane ndon sungomba pasate nda. Kilke te tuku gabat Satan nu buk prowam bafute. Nu ye tuku sangri kumun kuga ta

³¹ kilke mbolok mbal ye Mam tuku kume puret ta kila pilwaig nga ye Mam tuku minge dubiwamngit.

Ariya. Kile tingap le kab ngina.

15

Grep muli tugusek

¹ Yesus nu man saningina: Ye grep muli tugusek. Mam nu grep muli kulatka nu miro minit.

² Ye tuku wainu afu alo ndade ta Mamnge supika kile-pankate. Wainu afu alode ta man alo magewaig nga kugerka wakeikate.

³ Ye pasa satingen ta mbolnge tane tinreknu mayok kinaig.

⁴ Tane ye ndon sailkap le ye tane ndon minmba minamngit. Grep muli wainu ange tur ulendika mine ndakuwa ta nune ndo alowe nda. Tanamba ndo tane ye ndon sail ndakap ta tane alo kile-mayokke nda.

⁵ Ye grep muli an genu. Tane wainu. Ande nu ye ndon sailkate ta ye nu ndon minet le nu alo gudommba kile-mayokkate. Tane ye ndon sail ndakap ta tane wam inum kam kumun kuga.

⁶ Ande nu ye ndon sail ndakuwa ta nu muli wainu tana Kuatenge supimba buknguwa le karenamngat. Wainu tana ta kile-mangurka kilmba pankate le pange uge sulude.

⁷ Tane ye ndon sailkap le ye tuku pasa tane sinamnge minwa ta tangine nzali mbolnge Kuate yabanap le kumumba mayok kangai.

⁸ Tane alonu gudommba kile-mayokkade ta Mam tuku nyu sungo mbol kinit. Manau tamba tane sinka ye dubiyanu tango kilimok mayok kinig.

Kume pur manau

⁹ Mam nu ye tuku kume purte tanamba ndo ye tane tuku kume puret. Ye tane

tuku kume puret wam ta kusre ndamba ye tugumnge minap.

10 Ye Mam tuku minge kumnemnge minet ta nu ye tuku kume purte wam ta ye kusre ndawet. Tane ye tuku minge kumnemnge minap ta ye tane tuku kume puret wam kusrewe nda.

11 Tane ye tugumnge gare tumba gare sungo njak minap nga ye pasa ta satingit.

12 Ye tuku wam pagu pasa ta tenemba. Ye tane tuku kume puret tanamba ndo tane tangine tangine munngu kume purkap.

13 Ande nu nunje gulab kame mage minam tuku kumit ta nu tanngo njakmba tuku kume pur manau liningit.

14 Tane ye tuku minge dubiwap ta tane ye tuku gulab minamngaig.

15 Gabat sugo afu nane wam ande kam idusmba nangine piro tanngo sa ndaningig ta ye pasa njakmba Mam tugumnge isen ta tane satinngen. Ta tuku ye kile tane piro tanngo nge nda. Tane ye tuku gulab nget.

16 Tanenge ye madi ndayinaig. Yenge tane maditingen. Tane ka alo magenu kile-mayokkap le alo ta minmba minwaig nga ye tane maditingen. Tane ye tuku nyu mbolnge Mam yabanap ta nunje wam ta tinngamngat.

17 Tane wam pagu pasa te dubiwap sulumba tangine tangine munngu kume purka minap ngina.

Afu Yesus tuku mbal ngyeue patikamngaig

18 Yesus nu man lato saningina: Kilke mbol mbal nane abo abo ye kasuryinaig tanamba ndo tane mata kasurtingamngaig.

19 Tane kilke te tuku manau dubide kande nane sine tuku afu nga tane tuku nzali torde kande. Ye kilke mbol mbal ngamuknge tane kile-mayokka maditingen tukunu nane singine mbal kuga nga kasurtingig.

20 Ye buk pasa ande satingit ta idusap. Piro tanngo nu nunje sungo li ndate nga satingit. Ye tane tuku Sungo nane afunje ye piti seryinaig tanamba ndo nane tane mata piti sertingamngaig. Afu ye tuku pasa dubide tanamba ndo nane tane tuku pasa mata dubiwamngaig.

21 Kuate nu ye kukulyina ta nane nu gilai minig tukunu nane tane ye tuku mbal nga ngyeue patikamngaig.

22 Ye pro tugusek manau tum ndaningen kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Ye nane tumningen tukunu nane une tuku pa tam tuku minig.

23 Ande nu ye kasuryate ta nu ye tuku Mam mata kasurte.

24 Manau sangrinu nane afunje ke ndakinaig ta ye nane ngamuknge ke liken. Ye manau ta nda ke liken kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Nane wam kame ta kanjerka ye kasuryumba Mam turmba kasurmba minig.

25 Kuyar pasa ande tenemba sakate. Nane ake sinan ye tuku gubra tade ngate.

Mune 35.19; 69.4

Kile pasa ta alonu kumumbi mayok kinit.

26 Ye Mam tugum kumba wam tugusek tuku Guwa kukuli le pro tane sinzanjamba nu kumumbi ye tuku sakamngat.

27 Ye piro tugu pilen mbolnge tane ye ndon minmba kile minig. Ta tuku tane mata kumumbi ye tuku saka minamngaig.

16

1 Tane son manau kusrebekaig nga ye pasa njakmba ta sake likit.

2 Nane afu tane kusem wande sinam kambim tuku peutingamngaig. Ait ande prowa le nane sine Kuate tuku piro mayeweg nga idusmba tane bale faramngaig.

3 Nane sile Mam ndon gilai tukunu tanawamngaig.

4 Ye kile tane kila satinget te ngumnenja manau ta mayok kuwa le pasa satingit te idusamngaig. Ambonga ye tane ndon minen ta ye pasa te sa ndatingen.

Tukul Guwa tuku piro

5 Kile Mam nu ye kukulyina ta ye nu tugum kanjit. Ye animbi kanjit ta tane ye kusnayam idus ndade.

6 Ye tane pasa te satinget tukunu tane njakmba ngamungal piti njak minig.

7 Ye sinka satinngamngat. Tane maye minam tuku ye tane kusreka kanjit. Ye nda ka ta ande tane sinzanjamba tuku ndeke

nda. Ye kumba ka nu kukuli le tane tugum prowamngat.

⁸ Nu prowa sulumba une tuku tugu, manau tinreknu tuku tugu, une tuku pa lafunu tam tuku wam ta nakmba kilke mbol mbal kile-mayokka saningwa le katese mayewamngaig ta tenemba.

⁹ Nane ye tuku son nda ngade tukunu nane une nak ta nu te-mayokmba saningamngat.

¹⁰ Ye tane kusreka Mam tugum luka kangit tukunu ye tinreknu nga saningamngat.

¹¹ Kuate nu kilke te tuku gabat Satan pa tambim tuku pilna tukunu nane mata pa lafunu tam tuku minig ta saningamngat.

¹² Ye pasa afu sungomba tane satinam tuku ta tane wamdus sinamnge patikam kumu kuga.

¹³ Wam tugusek tuku Guwa prowa sulumba nu tugusek manau nakmba tumtingamngat. Nu nuje wamdusmbi pasa satinje nda. Nu Kuate tugumnge pasa isit ta ndo satinamngat. Wam afu ngumne nga mayok kangaig ta mata wam pagukamngat.

¹⁴ Nu ye tuku pasa tumba tane tumtinguwa le ye tuku nyu sungo mbol kangat.

¹⁵ Mam tuku wam nakmba ta ye tuku. Ta tuku ye satingit nu ye tuku pasa tumba tane tumtingamngat nga satingit ngina.

Gare pasa le piti pasa

¹⁶ Yesus nu man sakina: Mine minemba tane ye kangerye nda. Man mine minemba ye kangeryamngaig ngina le

¹⁷ nuje dubiwanu tango afu ndek nanjine nanjine munju kusnanjinaig: Ndanam nu sakate: Mine minemba tane ye kangerye nda. Man mine minemba ye kangeryamngaig ngate. Ye Mam tugum kangit nga sakat ta tugunu ndanmba.

¹⁸ Mine minemba nga sakat ta ait giganmba. Nu pasa sake likate te sine tugunu katese ndaweg nginaig.

¹⁹ Nane Yesus kusnawam tuku idusmba minnaig ta nu katesemba nu ndek saningina: Tane ye mine minemba kangerye nda. Man mine minemba ye kangeryamngaig ngit ta tane tugunu katesewam tuku munju kusnangade e?

²⁰ Ye sinja satinamngit. Kilke te mbolok manau dubide mbal nane gare nak minwaig le tane sinamanzerka malmbi nakmba minamngaig. Tane wamdus piti nak minap ma ma wam ta mbilmba tane gare sunjo nak minamngaig.

²¹ Pino nu kinjo te-palmbim tuku ait prote le nu rar kamusmba piti nak minit. Nu kinjo tate sulumba kangermba gare tormba rar ta man idus ndate.

²² Tane mata tajan kile wamdus piti nak minig. Ye man tane tugum prowi le tane gare toramngaig. Gare ta andenje te-ibenam kumu kuga.

²³ Ait ta mbolnge tane ye agan ande tuku kusnaye nda. Ye sinja satinamngit. Tane ye tuku nyu mbolnge wam ande Mam yabanap ta nu tane tingamngat.

²⁴ Tane buk ye tuku nyu mbolnge wam ande Mam yaban ndanaig. Kile tjanamba Kuate yabanap le nu tane tinguwa le tane gare sunjo tamngaig.

Yesus nu kilke te tuku sangri te-iberna

²⁵ Ye yaba pasambi pasa satinje liket. Ait ande prowa le yaba pasambi satinje nda. Ye tane Mam tuku kilimok satinamngit.

²⁶ Ait ta mbolnge tane ye tuku nyu mbolnge Kuate yabanap le ye tane tuku yaban pasa tumba Mam sawe nda.

²⁷ Kuga. Mam nu nuje miron tane tuku kume purte tukunu tane tuku yaban pasa ismba tingamngat. Tane ye tuku kume purmba ye Mam tugumnge ndeken ta tane son ngade wam ta tuku nu tane tuku kume purte.

²⁸ Ye Mam tugumnge kilke te mbolprowen. Kile ye kilke te kusremba man luka Mam tugum kangit ngina.

²⁹ Yesus nu tjanaka sakina le nuje dubiwanu tango nane sakinaig: Ese. Kile ne yaba pasambi sa ndakate. Ne kilimok sakate le

³⁰ sine katese mayeweg. Ne wam nakmba tuku kila minit. Singine kusna pasa wamdus sinamnge ndo minig le ne kila pilit. Ta tuku ne Kuate tugumnge ndekina ta sine son ngeg nginaig le

³¹ nu ndek sakina: Tane kile ye tuku son ngade e?

³² Mine minemba tane yiñe ndo kusreyumba kua ka sili-silimba tanjine tumbran kine likamñgaig. Tanjawap ta Mam nu ye ndon minmba minit tukunu ye yiñe ndo mine nda.

³³ Tane ye ndon minmba ngamunggal mukuk minap nga ye pasa ta ñakmba satinje likit. Tane kilke te mbolñge minap sulumba piti sunjomba kamusamñgaig ta tane kuru kuru ndaka sanjri tinga minap. Ye kilke te tuku sanjri ñaigonu buk kile-ibenken ngina.

17

Yesus nu nuñe mbal tuku Kuate yabañna

¹ Yesus nu pasate denjurna sulumba nu tandeka mambilmba Kuate yabañmba sakina: O Mam, ait buk prowat. Ne ye tuku nyu sunjo ta te-mbola le ye suk ne tuku nyu sunjo ta te-mbolamñgit.

² Ne kilke mbol mbal ye tuku sanjri kum-nemñge minwaig nga patikina le ne ye sina mbal ye nane abo tugu minmba minam tuku niñget.

³ Ima nu ne Mbara Ndindo Tugusek kila pilmba ye Yesus Kristus ne kukulyina ta turmba kila pilit ta nu abo tugu tumba minmba minamñgat.

⁴ Ne ye piro kam tuku sayina ta ye buk ke suluwit sulumba ne tuku nyu sunjo kilke mbol mbal ngamukñge te-mbolet.

⁵ O Mam, kilke te nda minna le ye ne ndon nyu sunjo ñak minken ta kile ye tuku nyu mañ tanjamba te-mbola le ye ne tugumñge mini.

⁶ Ne kilke mbol mbal afu sina ta ye ne tuku mañau tumniñgen. Nane ne tuku mbal minnaig le ne ye sina le nane ne tuku pasa dubide.

⁷ Wam ñakmba ne ye sina ta ne tugumñge prode ta kile nane kila pilig.

⁸ Ne ye pasa sayina ta nane niñgen le wamdus sinamñge pilmba son nginaig. Ye ne tugumñge prowen ta nane sinja katese mayenaig sulumba neñge ye kukulyina ta nane son nginaig.

⁹ O Mam, ye kile nane tuku yabañnet. Ye kilke mbol mbal ñakmba tuku yabañ ndanet. Ne nane afu ye sina ta ye nane tuku ndo yabañnet. Nane ne tuku.

¹⁰ Ye tuku mbal ta ne tuku. Ne tuku mbal ta ye tuku. Nane mbolñge ye tuku nyu sunjo mbol kinit.

¹¹ Ye kilke te kusremba ne tugum prowi le ne ye sina mbal kilke te mbolñge minamñgaig. O Mam, ye ne ndon ndindo minek tanjamba ndo nane nanjine nanjine wamdus ndindo minam tuku nañe nyu sunjo tambi nane kulatka.

¹² Ye nane ndon minmba nañe sanjri ye sina tambi nane kulatken. Ye nane kigraibken le ande ngisi ndakina. Ande ñayonu ngisikam tuku minit kuyar pasa sakate ta nuñge ndo ngisikate.

¹³ O Mam, ye kile ne tugum prowamñgit. Ye kilke te mbolñge minmba nane ye tugumñge gare tumba gare ñak minwaig nga nane isam tuku pasa ñakmba te saket.

¹⁴ Ye ne tuku pasa nane niñgen. Ye kilke te mbolok kuga. Tanjañ ndo nane mata kilke te mbolok kuga. Ta tuku kilke mbol mbal nane kasurniñgit.

¹⁵ Ne nane kile-dunga le kilke te kusrewam tuku sa ndanet. Ne nane kigraibka le Satan nu nane kile-iben ndakuwa nga ne yabañnet.

¹⁶ Ye kilke te mbolok kuga. Tanjañ ndo nane mata kilke te mbolok kuga.

¹⁷ Ne mañau tugusek tumninga le nane ne tuku mbal mayok kuwaig. Ne tuku pasa ta tugusek.

¹⁸ Ne ye kukulyina le kilke te mbol mbal tugum prowen. Tanjamba ndo ye nane kukulniñget le kilke te tuku mañau dubide mbal tugumñge pirokade.

¹⁹ Ye ne tuku miñge dubimba ta ndo idus tiwet. Ta mbolñge nane mata ne tuku mbal mayok kanjaig.

²⁰ Ye nane tuku ndo yabañ ndanet. Nane afu nane tuku pasa ismba ye tuku son ngamñgaig nane tuku turmba yabañnet.

²¹ Nane wamdus ndindo minwaig nga ne yabañnet. O Mam, ye ne ndon minmba minet le ne ye ndon minmba minit tanjamba ndo nane sile ndon minmba minwaig. Tanjawaig le kilke mbol mbal nane kanjerka neñge ye kukulyina ta katesewamñgaig.

²² Ye ne ndon ndindo minek tanjamba ndo nane mata wamdus ndindo minwaig nga ne ye nyu sunjo sina ta ye nane niñget.

²³ Ye nane ndon minmba minet le ne ye ndon minmba minit tanjamba ndo nane mata wamdus ndindo minwaig. Wam ta mbolnge kilke mbol mbal ne ye kukulyina ta katesewamngaig. Ne ye tuku kume purte tanjamba ndo ne nane tuku mata kume purte ta nane katesewamngaig.

²⁴ O Mam, ne ye sina mbal nane sile tuku tumbranj prowaig nga iduset. Ne kilke te te-mayok ndana sulumba ne ye tuku kume purmba ne kilja sanjri sunjo sina ta nane kanjerwaig nga wamdus sunjo njak minet.

²⁵ Mam ne purfenju. Kilke te mbolok manjau dubide mbal nane ne gilai minig. Ye ne kila. Yinje mbal te ne ye kukulyina ta nane kila minig.

²⁶ Ye ne tuku tugu tumningan ta manj lato lato tumningmba minamngit. Ye tanjawi le ne ye tuku kume purte manjau nane tuku ngamunggal sinamnge minwa le ye nane ndon minmba minamngit nga Mam nuje yabanja.

18

Yudas nane Yesus biye tinaig

(Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53)

¹ Yesus nu yabanj denpurmba nuje dubiwanu tanjo kilmba ka Kidron kule nguruj pakarka piro ande sinam kinaig.

² Yesus nuje dubiwanu mbal ndonj mara mara piro ta mbolnge manjurka minanu tukunu Yesus tuku kupet tanjo Yudas nu ma ta nu kila.

³ Kile Yudas nu pris gabat le Farisi mbal tugumnge kame mbal polis mbal afu turmba kilna sulumba nane sati lam kame aganj njak pronaj.

⁴ Pronaj le Yesus manjau njakmba nu mbol prowamngaig ta nu kila minmba nu mayok ka kusnaningina: Tane ima sotade ngina le

⁵ nane ndek nu sanaig: Sine Nasaretnu tanjo Yesus sota proweg nginaig le ye nuje ngina. Kupet tanjo Yudas nu mata kame mbal ndonj tanje tinj minna.

⁶ Yesus nu ye nuje ngina le kame mbal njakmba piriri njayomba ngumnem ngumnem ndeke likinaig.

⁷ Tanjanaig le Yesus nu manj lato nane kusnaningina: Tane ima sotade ngina le Nasaretnu tanjo Yesus soteg nginaig le

⁸ nu nane saningina: Ye buk satinjit ye nuje. Tane ye sotumba ndeta nane si kusrekap ngina.

⁹ Tanjamba nu yabanj pasa buk sakina ta kumungina. Nu tenenmba sakina: Ne ye sina mbal kigraibket le ande nu ngisi ndakate ngina.

¹⁰ Kile Simon Petrus nu nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu ndinam pike welna. (Piro tanjo ta nyunu Malkus).

¹¹ Tanjana le Yesus nu Petrus sana: A ... nane bagi tumba nuje ma mbolnge pale. Yinje Mam nuje piti te kule kaglinu tananj sate ta ye mbule nda. Ye nyamngit ngina.

Nane Yesus tumba Anas tugum kinaig

¹² Kile kame mbal nanjine gabat ndonj Zu mbal tuku polis turmba nane Yesus biye timba wainu mulintumba

¹³ nane ambonja nu tumba Anas tugum kinaig. Tanjo saibo ta tuku mbiyel nuje Kaiafas nu yar ta mbolnge pris gabat sunjo minna.

¹⁴ Nu o buk Zu mbal saningina: Sine Israel tuku ma tumba tanjo ndindo kumwa ta maye nga saningina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukam kerja
(Mateus 26.69-75; Markus 14.66-72; Lukas 22.55-62)

¹⁵ Nane Yesus tumba kinaig le Simon Petrus nu Yesus dubiwanu tanjo ande ndonj nu dubimba kinaik. Pris gabat sunjo nu tanjo ande ta nu kila. Ta tuku tanjo ta nu Yesus dubimba pris gabat sunjo tuku fonde sinam kina.

¹⁶ Petrus nu malanja mayoknge minna le tanjo ande nu pris gabat sunjo kila ta nu pro malanja kulatkanu pino ta sana sulumba nu mayok ka Petrus tumba fonde sinam kina.

¹⁷⁻¹⁸ Piro mbal polis mbal ndonj nane murkeningina le nane pa diknga likmba tinj minnaig le Petrus nu mata kumba nane ndonj pa likmba tinj minna. Tanjana le malanja kulatkanu pino ta ndek nu sana: Ne tanjo ta tuku dubiwanu tanjo ande ngina le nu ndek sana: i ... Ye kuga ngina.

¹⁹ Kile pris gabat sunjo Yesus kusnakusnana: Ne nane dubinade mbal ame pasa saningit le ne dubinade ngina le

²⁰ nu ndek sana: Ye tango pino njakmba am mbolnje pasa tumningen. Kussem wande sungo fonfon Zu mbal mangurkade tuku ma ta njakmba mbolnje pasa tumningen. Ye kuirkuirka pasa afu sa ndaningen.

²¹ Ne ndanam ta tuku kusnayate. Ye pasa sake liken ta isnaig mbal nane kila minig. Ne ka nane kusnaninga ngina.

²² Tanjakina le Zu mbal tuku polis tango ande nu tugumnje minna ta nu ndek Yesus dabil panmba sana: Ne ndanam tanjamba pris gabat sungo sate ngina le

²³ nu ndek sana: Ye pasa ande mbarmba sakit kande te-mayokmba saya. Ye mbar ndawit le ndanam ake sinan katyate ngina.

²⁴ Tanjakina le Anas nu piro mbal saningina le Yesus wainu muli njak tumba pris gabat sungo Kaiafas tugum kinaig.

²⁵ Simon Petrus nu tanje pa likmba tin minna le afu nane nu kanjermba sanaig: Ne mata nu tuku dubiwanu tango ande nginaig le nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ye kuga ngina.

²⁶ Tango Petrusnje kilba pike welna ta nu tuku ndare tuma ande pris gabat sungo tuku piro tango nu Petrus kanjermba sana: Ne mata nu ndon piro mbolnje minat le kanjernit ngina.

²⁷ Tanjakina le nu man lato Yesus tuku nyu yabukina le teg witina.

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig (Mateus 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Lukas 23.1-5)

²⁸ Maratukuk tinja nane Kaiafas tuku wande kusremba Yesus tumba ka gafman tuku wande tugum pronai. Nane pronajine tukul ande idusmba sine kasomok mbal tuku wande sinam kumba kutur tumba Pasowa nyam kumun kuga nga nane wande ta sinam nda kinaig.

²⁹ Ta tuku gabat sungo Pilatus nu mayok ka nane kusnaningina: Tango te ndanjat le nu tumba pasa mbol prowaig nga kusnaningina le

³⁰ nane nu sanaig: Nu mbar ndawa ta sine nu tumba ne tugum prowe nda nginaig.

³¹ Tanjakinaig le Pilatus nu ndek saningina: Tanjine nu tumba tanjine tukul dubimba

nu pilemba lafunu tape ngina le Zu mbal nane nu sanaig: Tane Rom gafman tuku tukul ta tango ande balewam tuku sine peusingit nginaig.

³² Nane pasa sakinaig ta Yesus nu o buk ail kazrai mbolnje kumam tuku sakina ta kumunaig.

³³ Pilatus nu luka wande sinam kina sulumba afu saningina le nane Yesus tumba pronai le nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sungo e ngina le

³⁴ nu ndek sana: Ne nane wamdusmbi tanjamba kusnayate e ko afunje saninaig le ye kusnayate nga kusnana le

³⁵ Pilatus nu sana: A ... ye Zu tango kuga. Nane mbal tanjine pris gabat nanenge ne tumba ye wai mbolnje palgig. Ne ndanja le nane ne mbolnje tanjade e nga kusnana le

³⁶ nu lafumba sana: Ye kilke te kulatkam tuku gabat kuga. Ye kilke te tuku gabat kande yine gageu nane ye Zu mbal tuku wai mbolnje pile ndakuwaig nga nane ndon kame bude kande. Ye kilke kulatket ta kise ngina.

³⁷ Tanjakina le Pilatus nu ndek kusnana: Ne gabat sungo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not. Ye tugusek manau te-mayokam tuku inanje ye te-pilna le kilke te mbol prowen. Ima nu tugusek manau sotate ta nu ye tuku minje isit ngina le

³⁸ nu ndek nu kusnana: Tugusek manau ta ame aganj ngina. Tanjakina sulumba nu man mayok ka Zu mbal saningina: Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet.

³⁹ Tane tuku Pasowa ait mbolnje mulintanu tango ande paskanu ta kile man tanjawanngit. Ye Zu mbal tuku gabat sungo te paska tinji e ngina.

⁴⁰ Tanjaka saningina le nane ndek wika-ramba kuenka sakinaig: Tango ta sine mbulig. Ne Barabas paska sine singa nginaig. (Barabas nu aganj ndende kuaryanu tango).

19

¹ Kile Pilatus nu Yesus tumba kame mbal ningina le muli karennumbi nu ngusnaig.

² Nane muli ande nzapo njak pirka gabat kaimba tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba

³ nane ndek nu nzumilmba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nga samba dabil pannaig.

⁴ Kile Pilatus man mayok ka Zu mbal saningina: Tane isap. Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet. Ye nu tumba man tane tugum prowi le tane kanjermba kila palpe ngina.

⁵ Tanjakina le Yesus nu gabat mbolnge muli nzapo jak tawi gurgur jak man mayok kina le Pilatus nu ndek saningina: Ai te. Tango te kanjerap ngina.

⁶ Tanjakina le pris gabat mbal polis mbal Yesus kanjermba jakmba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnge nil dannguwaig nga saka minnaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tangine nu tumba ail kazrai mbolnge nil danngap. Ye nu tuku mbar ande kanjer ndawet ngina le

⁷ Zu mbal ndek sakinaig: Nu sine tuku tukul sunjo lukamba ye Kuate tuku Kiyo nga sakina. Ta tuku nu sinja kumwa nginaig.

⁸ Nane nu Kuate tuku Kiyo nginaig le Pilatus nu ismba nu kuru kuru sunjona sulumba

⁹ nu ndek Yesus tumba wandek sinam kumba man kusnana: Ne aninge prona ngina kande nu pasa lafu ndana le

¹⁰ Pilatus nu ndek sana: Ne ye tuku pasa lafuwe nda? Ye gabat sunjo. Yenge saki le ne kusrenamngaig. Kuga ta ne ail kazrai mbolnge balenamngaig ta ne idus ndate e ngina le

¹¹ nu Pilatus sana: Kuate nu wo ndakuwa ta ne ye mbolnge wam ande kam kumun kuga. Ta tuku ande nu ye tumba ne wai mbolnge pilna ta nu tuku mbar ta ne tuku mbar lite ngina.

¹² Tanjakina le Pilatus nu Yesus kusrewam tuku ndin sotina ta Zu mbal wikaraumba sakinaig: Tango ta ye gabat sunjo ngate tukunu nu Rom gabat Sesar tuku ma tam iduste. Ne nu kusrewa ta Sesar nu ne ndon gubra tamngat nga sanaig.

¹³ Pilatus nu pasa ta ismba nu Yesus tumba mayok kina sulumba nu ka pasa pilenganu mbili mbolnge minyokina. Ma ta nyunu N dame Basle nu Nak. Nane Hibru pasambi Gabata ngade.

¹⁴ Mara ta Pasowa tuku kusem kuanenu tuku ait.

Ki buk mbilam bafuna le Pilatus nu pasa pilenganu mbili mbolnge minyoka Zu mbal saningina: Ai te. Tangine Gabat Sunjo te ngina.

¹⁵ Tanjakina le nane wikaraumba sakinai: Nu balewaig. Ail kazrai mbolnge nil dannguwaig nginaig le nu nane saningina: i ... Tangine gabat sunjo te balewaig nga sakade e ngina le pris gabat mbal lafumba sakinaig: Sesar ndo singine gabat sunjo minit nginaig.

¹⁶ Tanjakina le Pilatus nu Yesus tumba ail kazrai mbolnge pilwaig nga nane tuku wai mbolnge pilna.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnge nil dannginaig

(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43)

¹⁷ Yesus nu nuje ail kazrai kurana le kame mbal nu tumba ma ande nyunu Tango Gabat Murko ta tugum pronaig. Hibru pasambi ma ta Golgota ngade.

¹⁸ Tanje nane nu tumba ail kazrai mbolnge nil dannga tango armba turmba kilmba ail kazrai mbolnge nil danngge likinaig ta ande simnge ande temnge Yesus nu ngamunge.

¹⁹ Pilatus nu nane afu saningina le ail kazrai mbolnge pasa ande tenemba kuyarmba pilnaig: *Tango te Nasaretnu tango Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarnaig.*

²⁰ Nane Hibru pasambi Rom pasambi Grik pasambi pasa ta kuyarnaig. Yesus ail kazrai mbolnge pilnaig ma ta Yerusalem patuknge tukunu Zu mbal gudommba pro pasa ta burkumba

²¹ Zu mbal tuku pris gabat kame nane ka Pilatus sanaig: Nu Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarat ta sauka. Nu nuje miroj ye Zu mbal tuku gabat sunjo ngate tanjamba kuyara nginaig kande

²² Pilatus nu nane saningina: Kuga. Ye kuyarit ta ndo minwa ngina.

²³ Kame mbal nane Yesus ail kazrai mbolnge nil danngge denpurmba nane baikamba nu tuku tawi aganj ndende walmba kilnaig. Nu tuku tawi kuenu ta mata tinaig. Tawi ta zail ndanganu.

Basleŋnu mbolŋge tugu pilmba ka ibeŋŋge bitekŋgina.

²⁴ Ta tuku kame mbal naŋgine naŋgine sakinaig: Sine tawi mayenu te fetfetmba kile ndakube. Sine usre ande kumba ande tawi tam tuku madibe ŋginaig. Nane taŋakinaig ta kuyar pasa ande kumunaig ta teŋenmba.

Nane ye tuku tawi walmba kilnaig. Ye tuku tawi tam tuku usre ande kinaig ŋgate. *Mune 22.18*

Kame mbal nane wam ta kinaig.

²⁵ Pino afu Yesus tuku ail kazrai tugumŋge tiŋ minnaig ta nyu kat naŋgine teŋenmba. Yesus ina nuŋe, ina nuŋe tuku maib nuŋe, Klopas tuku piyo nuŋe Maria, Maria Magdalanu pino turmba.

²⁶ Yesus nu nuŋe dubiwanu taŋgo ande tuku kume purna ta ina nuŋe ndoŋ tiŋ minna le kaŋgermba ndek ina nuŋe sana: Ina, ne tuku kiŋo not ŋgina. Taŋakina sulumba nu ndek nuŋe dubiwanu taŋgo ta sana:

²⁷ Ne tuku ina naŋe not ŋgina. Ait ta mbolŋge taŋgo ta Maria tumba nuŋe wande mbolŋge kulatka minmba minna.

Yesus nu kumna
(*Mateus 27.45-46; Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49*)

²⁸ Kile Yesus nu nuŋe piro ŋakmba kugana ta kila pilmba nu kuyar pasa ande kumumba sakina: Ye kule parayate ŋgina.

²⁹ Nza grep kule ŋak taŋge minna ta nane kulelu tumba grep kule sinamŋge pilmba papanimbi te-duŋga Yesus tuku miŋge mbolŋge pilnaig le

³⁰ nu ŋair ŋinkina sulumba sakina: Kile piro suluwit ŋga gabat welndeka nu kumna.

Nane Yesus tuku takel make buronaig

³¹ Mara ta kusem kuanenu tuku ait. Kusem ta mbolŋge kusem ait ŋuŋgokanu. Ta tuku mindesiŋ ail kazrai mbolŋge mine ndakuwaig ŋga Zu mbal nane ka Pilatus sanaig: Kame mbal tuku pasa palpe le taŋgo keŋ ta kupe kat ŋgurnŋurwaig le kumwaig le paskuwaig ŋginaig.

³² Taŋakinaig le nu wokina le kame mbal ismba ndek taŋgo ar Yesus ndoŋ nil danŋginaig nale tuku kupe kat ŋgurnŋurkinaig.

³³ Taŋamba nane pro Yesus nu buk kumna le kaŋgermba kupe ŋgur ndanaig.

³⁴ Kame taŋgo andeŋge mbanduwaŋmbi nu tuku takel make soburona le pitik ndo ndare kule tur ndekina.

³⁵ Ye Yohanus taŋge minmba yiŋe ammbi wam ta kaŋgeren tukunu ye son saket. Tane mata son ŋgam tuku ye kuyaret.

³⁶ Wam kina ta kuyar pasa armba alo kummbi mayok kinaik. Pasa ande teŋenmba sakate.

Ne tuku isu ande ŋgure nda ŋgate. *Mune 34.20*

³⁷ Pasa ande teŋenmba sakate.

Nane nu tuku ŋgarosu soburonaig mbal nu kaŋgeramŋgaig ŋgate. *Sakaria 12.10*

Taŋgo armba Yesus tuku mindesiŋ wakeinaik
(*Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56*)

³⁸ Kile Arimateanu taŋgo Yosef nu Pilatus tugum kina. Yosef nu Yesus dubina taŋgo ta nu Zu mbal tuku kuru-kuruka nuŋe son maŋau yabukina. Nu Yesus tuku mindesiŋ tam tuku Pilatus yabaŋna le wokina le nu pro mindesiŋ ta tumba kina.

³⁹ Nikodemus nu o buk Yesus tugum furir prona ta nu mata gureŋ armba kubli-naig tuku ta kilmba prona. Gureŋ pitinu ta 30 kilo taŋaŋ.

⁴⁰ Nale Yesus tuku mindesiŋ tumba Zu mbal tuku maŋau dubimba gureŋ kutukutumba tawi kaukaukmbi soŋga kusnaik.

⁴¹ Yesus ail kazrai mbolŋge balenaig ma ta tugumŋge kumzaŋ ail tuku piro ande sinamŋge mindesiŋ palmbim tuku ndame burok kitek ande minna. Ndam burok ta buk mindesiŋ ande taŋge pile ndakinaig tuku.

⁴² Ait ta Zu mbal kusem kuanenu tuku ait tukunu nale Yesus tuku mindesiŋ tumba ka burok patukŋge minna ta sinamŋge pil-naik le minna.

20

Yesus nu maŋ tiŋgina
(*Mateus 28.1-8; Markus 16.1-8; Lukas 24.1-12*)

¹ Kusem kugana le piro tugu palmbinu ait mafe maye ndana le Maria Magdalanu

nu ndame burok ta tugum kumba mam-bilna kande ndame sunjo buk talka bari-naig le kangerna.

² Wam ta kangermba nu pinderka luka kina ka Simon Petrus tanjo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale sanikina: Nane afu singine Sunjo tuku mindesin ndame burok sinamnje tumba ka pilnaig ma ta sine gilai nga sanikina le

³ nale pastinga ndame burok ta tugum kambim saka kinaik.

⁴ Nale pinderka kumba Yesus dubiwanu tanjo ande nu Petrus limba nu ambonja burok tugum ta pronan.

⁵ Tanjamba nu loka mambilna sulumba mindesin kusnaig tuku tawi ta ndo kangerna. Kangermba nu sinam kine ndakina.

⁶ Tanjamba minna le Simon Petrus pinderka pro burok sinam kina sulumba tawi mindesin kusnaig ta ndo minna le kangerna.

⁷ Gabat songinaig tuku tawi ta kasomnje minna le kangerna.

⁸ Kile tanjo nu ambonja pronan ta nu mata burok sinam kina sulumba tawi ta kangerka Yesus nu tingina ta nu son ngina.

⁹ Kuyar pasa nu Kristus man tingam tuku sakina ta nale katase ndanaik.

¹⁰ Tanjamba nale luka nakile wande mbol kinaik.

*Maria Magdalanu nu Yesus kangerna
(Mateus 28.9-10; Markus 16.9-11)*

¹¹ Maria nu ndame burok tugum tanje tinga malmbika minna sulumba loka burok sinam ta mambilna kande

¹² enjel armba tawi kaukauk jak Yesus tuku mindesin minna ma ta mbolnje ande gabat tugumnje ande kupe tugumnje minyok minnaik le kangerkina.

¹³ Enjel ar ta ndek Maria sanaik: Pino, ne ndanam malmbikate nga kusnanaik le nu ndek sakina: Nane ye tuku Sunjo tumba ka ma aninje pilnaig ta ye gilai nga sanikina.

¹⁴ Sanikina sulumba nu mbilka Yesus nu tugum tanje tin minna le kangerna ta imanje nu katase ndana.

¹⁵ Kile Yesus nu kusnana: Pino, ne ndanam malmbikate. Ne ima sotate nga sana le nu piro te kulatkanu tanjo nga idusmba nu sana: Mam, nenje nu tumba

ka ma inumnje pilna kande ye saya le ka nu tumba ka ngina.

¹⁶ Tanjakina le Yesus nu sana: Maria ngina le nu mbilka *Rabuni* ngina. (Rabuni pasa ta tugunu Tum Tango).

¹⁷ Yesus ndek sana: Ye Mam tugum ambe nda kan tukunu ne ye biye ndaka. Ne kumba yinje tira kame tejenmba saninga. Ye singine Mam singine Kuate nu tugum ambe kangit nga saninga ngina.

¹⁸ Tanjakina le nu kumba Yesus dubiwanu mbal tugum promba saningina: Ye Sunjo kangerit nga nu pasa jakmba sana ta nane kubeu ningina.

Nuje dubiwanu mbal afu Yesus kangernaig

(Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49)

¹⁹ Ki ta piro tugu palmbinu ait furiram Yesus dubiwanu mbal nane wande ande mbol manjurka Zu mbal tuku kuru-kuruka wande malanga tukul ndinmba minnaig kande Yesus nu nane ngamuknje mayok ka tinga saningina: Tane ngamuŋgal mukuk jak minap ngina.

²⁰ Tanjakina sulumba nuje wai takel make nane tumningina le nane nanjine Sunjo kangermba gare tornaig.

²¹ Kile nu man saningina: Tane ngamuŋgal mukuk jak minap. Mam nu ye kukulyina tanjamba ndo ye mata tane kukultingamngit ngina sulumba

²² nu nane mbolnje mabsenmba guwa fitka sakina: Tane Tukul Guwa tap.

²³ Tane nane afu tuku une saukap ta une ta mine nda. Afu tuku une sau ndakap ta une ta minmba minamngat ngina.

Tomas nu Yesus kangerna

²⁴ Yesus dubiwanu tanjo 12 buk madiningina ta tuku ande Tomas mape nyu ande Didimus nu Yesus mayok kina ait ta nu nane ndon mine ndakina.

²⁵ Nane afu ndek Tomas sanaig: Sine singine Sunjo kangergig nginaig le nu sakina: Tane yabrikade. Yinje ammbi wai mbolnje nil tuku ma kangerka wai tokmbi nzilal kigreka takel make buronaig ma kirewi sulumba ndo ye nu tingat ta son ngamngit ngina.

²⁶ Mara 8 kugana le nane maŋ wande ndui ta mbolŋge maŋgurka minnaig ta Tomas ndoŋ. Wande malanga tukul ndiŋmba minnaig le Yesus nu maŋ nane ŋgamukŋge mayok ka tiŋga saniŋgina: Tane ŋgamuŋgal mukuk ŋak minap ŋgina sulumba

²⁷ kile nu Tomas sana: Ne ilmba ye tuku wai te kaŋgerka wai tokmbi kigreka wai kuitka takel burok kirewa. Ne wamdus tero ndaka son ŋga ŋgina.

²⁸ Tanakina le Tomas nu ndek sakina: O yiŋe Sunŋo, ne ye tuku Mbara ŋgina le

²⁹ nu ndek Tomas sana: Ne ye kaŋgeryate sulumba son ŋgate. Afu nane ye nda kaŋgeryumba son ŋguwaig ta nane gare ŋak minamŋgaig ŋgina.

Yohanus nu pasa te kuyarna tuku tugu

³⁰ Yesus nu nuŋe dubiwanu taŋgo am mbolŋge wam kitek sunŋomba ke likina ta afu ndo kuyarŋiget.

³¹ Yesus nu Kuatenŋge madina taŋgo. Nu Kuate tuku Kiŋo ta tane son ŋga nu kila pile mayewap ŋga ye pasa te kuyarke liket. Tane nu tuku son ŋgap ta nuŋe nyu mbolŋge tane abo tugu minmba minam tuku tamŋgaig.

21

Taŋgo 7 Yesus kaŋgernaig

¹ ŋgumneŋga Yesus dubiwanu taŋgo afu Tiberias kule kualin tugumŋge minnaig le nu maŋ nane tugumŋge mayok kina ta teŋenmba.

² Nane minnaig mbal ta ande Simon Petrus ande Tomas mape nyu ande Didimus. Ande Galileanu taŋgo Nataniel tumbraŋ nuŋe Kana. Afu ta Sebedeus tuku kiŋo armba Yesus dubiwanu taŋgo armba turmba.

³ Nane minnaig sulumba Simon Petrus nu saniŋgina: Ye kualegaŋ sotam kaŋgit ŋgina le nane sakinaig: Sine ndoŋ ŋginaig. Nane kumba waŋ poŋga kinaig ka kumaŋ bukŋga didika minnaig le mafena kande kualegaŋ kile ndakinaig.

⁴ Maratukuk ki prowam bafuna le Yesus nu piyal taŋge tiŋ minna le nane nu kaŋgermba lislismba nu katese ndanaig.

⁵ Kile nu nane wika kusnaniŋgina: Oi. Mata kame, tane kualegaŋ afu kilaig e ŋgina le kualegaŋ kuga o ŋginaig.

⁶ Nu ndek saniŋgina: Tane maŋ ndinam kumamŋge bukŋgap ta tane kualegaŋ kilamŋgaig ŋgina. Tanaka saniŋgina le nane ndek taŋanaig le kualegaŋ pitinuŋge kumaŋ didike fugunaig.

⁷ Kile taŋgo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nu Petrus sana: Ai si. Singine Sunŋo ŋgina le

⁸ nu pasa ta ismba nu pirokam tuku mal tiŋgina ta tawi tumba tiŋmba patenŋa kageka tabek kina le nane afu kumaŋ kualegaŋ ŋak didika kule makembi kinaig. Waŋ piyal patukŋge wai tutur 50 taŋamba ndo minna.

⁹ Nane waŋ kusremba kinaig ka piyal taŋge pa ande dikŋginaig le ugmba minna le kaŋgernaig ta kualegaŋ pasokanu bret turmba pa mbolŋge minnaig le kaŋgerkinaig.

¹⁰ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Kualegaŋ kilaig ta afu kilmba yalpe ŋgina le

¹¹ Simon Petrus nu ndek kina ka waŋ poŋga kumaŋ kualegaŋ ŋak ta didikina le tabek kina. Kualegaŋ sugo ta burkinaig ta 153 minnaig ta pitinuŋge kumaŋ pur ndakina.

¹² Kile Yesus nu nane saniŋgina: Tane ilmba isukusap ŋgina. Nuŋe dubiwanu taŋgo nane ne ima ŋga kusnawam tuku kuru-kuruka nu kusna ndanaig. Nu nangine Sunŋo ta nane katesenaig.

¹³ Kile nu tiŋga bret kualegaŋ tur kilmba walmba niŋgina le nyinaig.

¹⁴ Yesus nu kummba tiŋgina sulumba ait te nu nuŋe dubiwanu taŋgo tugumŋge prowam keŋna.

Yesus nu Petrus ndoŋ pasatina

¹⁵ Nane isukuse sulunaig le Yesus nu Simon Petrus sana: Yohanus tuku kiŋo Simon, ne taŋgo kame te liniŋmba ne sunŋomba ye tuku kume purte e ŋga kusnana le nu Yesus sana: Sunŋo ne kila. Ye ne nzaliyate ŋgina. Tanakina le Yesus ndek sana: Ne ye tuku sipsip fat isukusneninga ŋgina.

¹⁶ Kile nu maŋ kusnawam arna: Yohanus tuku kiŋo Simon, ne ye tuku

sunḡomba kume purte e nga kusnana le nu lafumba sana: Sunḡo ne kila. Ye ne nzaliyate ngina. Tanḡakina le Yesus nu sana: Ne ye tuku sipsip kulatka mina ngina.

¹⁷ Kile nu maḡ kusnawam keḡna: Yohanus tuku kiḡo Simon, ne ye tuku sunḡomba nzalinate e nga kusnana. Yesus nu ne ye tuku sunḡomba nzaliyate nga sawam keḡna le Petrus nu ngamuḡgal piti ḡak sana: Sunḡo, ne wam ḡakmba kila. Ye ne nzaliyate ta ne kila minit ngina. Tanḡakina le Yesus nu sana: Ne yiḡe sipsip isukusneniḡga.

¹⁸ Ye siḡka sanamḡgit. Ne mbanzo minmba ma kambim tuku idusmba let tiḡmba naḡe nzali ndo dubimba tiḡga kine promba minna. Ne saibo pilmba wai kuitka le andeḡge let tumba ne kusmba nu tuku wamduḡ neḡge dubiwa nga nu ne didika kaḡgat ngina.

¹⁹ Nu tanḡamba Petrus dir pasa sana. Ngumnega Petrus nu kummba Kuate tuku nyu sunḡo te-mbolamḡgat ta nu tumna. Tanḡaka sana sulumba nu ndek sakina: Ne ye dubiya ngina.

²⁰ Tanḡakina le Petrus nu mbilka tanḡo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta ilna le kaḡgerna. Tanḡo ta nane buk wande mbolḡge isukusmba minmba nu Yesus patumba minyoka gemna sulumba ima nu ne tuku kupet tanḡo mayok kaḡgat nga Yesus kusnana.

²¹ Petrus nu tanḡo ta ilna le kaḡgermba ndek Yesus sana: Sunḡo, tanḡo te nu ndaḡamḡgat nga sana le nu lafumba sana:

²² Nu abo minwa le ye luka ndekamḡgit nga idusi ta ne tuku piro kuga. Ne ye dubiya ngina.

²³ Ngumnega Yesus tuku mbal afu tanḡo ta kume nda nga sakinaig le pasa ta sunḡokina ta Yesus nu tanḡo ta kume nda nga sa ndakina. Kuga. Nu teḡenmba sakina: Nu abo minwa le ye luka ndekamḡgit nga idusi ta ne tuku piro kuga nga Petrus sana.

²⁴ Yesus dubiwanu tanḡo nu kume nda nga sakinaig ta ye Yohanus. Wam kame te ḡakmba yiḡe ammbi kaḡgerken sulumba pasa te kuyarke liket. Pasa te siḡka son pasa ta sine kila.

²⁵ Yesus nu maḡau afu sunḡomba turmba ke likina. Ande nu wam ta ḡakmba kuyarke likina kande kilke tugu ḡakmba mbolḡge waḡe ta patikam tuku ma kumuḡ kuga kande.
Son.

APOSEL Aposel kame tuku piro

Lukas nu Teofilus tuku wañe armba kuyarningina. Nu ambonga kuyarna ta Yesus Kristus tuku pasa mayenu. Kile wañe arnu te aposel kame pirokinaig tuku kuyarna.

Yesus nu samba mbol kambim bafuna sulumba nuñe dubiwanu tanjo wam paguka saningina: Tane kilke tugu ñakmba mbol kape sulumba ye tuku nyu saningap ñgina. Tanakina sulumba nu nane kusreka luka samba mbol kumba Tukul Guwa pilna le ndekina le nuñe dubiwanu tanjo ta nane Tukul Guwa ñak Yesus tuku minje kumu-kumumba kilke tugu ñakmba mbol lika nu tuku pasa mayenu tanjo pino ñakmba tumningmba saning likinaig le nane sunjomba ngamunggal biye mbilmba Yesus tuku son nga kule pisne kile-likinaig.

¹ O Teofilus kaiye. Ye ambonga wañe ande kuyarmba ne tuku pilen ta Yesus nu wam ñakmba ke lika pasa tumningmba minna le

² ma ma Kuatenge te-dunga samba mbol kina. Nu Tukul Guwa ñak minmba kambim tuku ait mbolñge aposel buk madiningina ta wam paguningina. Ye wam ta ñakmba wañe mbolñge kubeu tinen.

³ Yesus nu rar tumba kummba manjingina sulumba mara 40 sinamñge nu aposel tugumñge mayok ka Kuate nuñe gageu kulatkate manjau ta tumningina sulumba wam afu sangrinu ke likina le kanjerkumba nu tingina wam ta kila pilnaig.

⁴ Nu nane ndon minmba tejenmba saningina: Tane Yerusalem tumbran sunjo te kusre ndawap. Mam nu ande kukulwa le tane ndon minmba minam tuku sakina ta nu tairnga minap. Ye o buk tane ta tuku satingen.

⁵ Yohanus nu kulembi nane kule pisneningina. Mine minemba ye tane Tukul Guwambi tane tuku ngamunggal kule pisne tanan tingamngit ñgina.

⁶ Mara ande nane manjurka nu kusnanaig: Sunjo, ne kile sine Israel mbal tuku muskil kile-tidinga sinjine kilke sinjamngat e ñginaig le

⁷ nu ndek saningina: Mam nu nuñe nyu tambi wam kame mayok kambim tuku ait madiningina ta ginu mara ame ait mbolñge mayok kanjaig ta tane kila palmbim tuku manjau kuga.

⁸ Tukul Guwa tane mbolñge prowa le tane sanjri ñak minmba ambonga Yerusalemñge ngumnenga Yudea ma tugu Samaria ma tugu kilke tugu ñakmba mbolñge lika ye tuku nyu saningap ñgina.

⁹ Tanamba saningmba minna le nane nu kanjermba minnaig le Kuatenge nu tedunga tumba samba mbol kina le gau kaukau ande pro nu songina le nane manjau nu kanjer ndanaig.

¹⁰ Nane samba mbol tandeka nu kina ndin ta kanjer timba minnaig le kile tanjo armba kumin kugen kaukau ñak tanje mayok kumba ndek nane saninginaig:

¹¹ Galilea mbal, ndanam tane samba mbol te tandeka mambilmba minig. Kuatenge Yesus te-dungat le tane kusreka samba mbol ket le kanjeraig tanamba ndo nu manjau luka ndenungat nga saninginaig.

Tango ande Yudas tuku ma tina

¹² Kile nane tinga Olif tabe kusremba luka Yerusalem kinaig. Ndin ta kuen ndo kuga.

¹³ Nane kinaig ka Yerusalem promba nanjine wande minnaig ta ponja rum o mbolñge ta sinam kinaig. Nyu nanjine ta tejenmba. Petrus, Yohanus, Yakobus, Andreus, Filipus, Tomas, Bartolomeus, Mateus. Ande Alfeus tuku kinjo nuñe Yakobus. Ande Simon mape nyu ta Selot. Ande Yakobus tuku kinjo nuñe Yudas.

¹⁴ Pino kame afu Yesus ina nuñe Maria ndon, Yesus tuku maib kat nuñe nane ñakmba tanje manjurka ngamunggal ulendimba Kuate yabanmba minnaig.

¹⁵ Ait ande Yesus dubinaig kuasmbi 120 tanan manjurka minnaig le Petrus nu nane ngamukñge tinga sakina:

¹⁶ Tira kame, o buk Tukul Guwanje David tuku minje mbolñge Yudas tuku sakina le kuyarna. Kuyar pasa ta ngisinu kumun kuga. Yudasñge Yesus minna ma ta tumningina le pro nu biye tinaig.

¹⁷ Tanjo ta nu sine piro tuma ande. Nu sine tuku piro inum nu biyna.

18 Nu mbar sunḡokina le mbar ta tuku ndametiḡmbi kilke ande piyanaig. Nu gabat kumam te-tirka sanḡrimba ndeka funḡul puluka sina walelena le nu kumna.

19 Yerusalem mbal nane wam ta ismba kilke ta nyun ta Akeldama ḡginaig. Nyu ta tugunu Ndare Kutukina tuku Kilke.

20 Mune waḡe mbolḡge kuyar ande Yudas tuku teḡenmba minit.

Nuḡe wande ake minwa.

Ande maḡ taḡe nda kinywa. *Mune 69.12* Kuyar ande mata teḡenmba sakate.

Ande nu nu tuku piro tuwa. *Mune 109.8* Kuyar pasa taḡamba sakate ḡga saniḡgina.

21-22 Petrus nu maḡ lato saniḡgina: Sine taḡo ande te-silika madibe. Taḡo ta nu sine ndoḡ Yesus tiḡgina wam ta saka temayokam tuku. Yesus nu sine ndoḡ minna le nane afu mara mara sine dubika lika minnaig taḡaḡ taḡo ande madibe. Ande nu Yohanus kule pisneniḡgina ait mbolḡge sine ndoḡ minmba ka ka Yesus nu sine kusreka samba mbol kina taḡaḡ taḡo inum madibe ḡgina.

23 Taḡakina le nane taḡo armba nyun kilnaig ta ande Yosef ande Matias. Yosef nu mape nyu ande Yastus ande Barsabas.

24 Nane taḡo ar ta kile-tidiḡginaig sulumba yabaḡmba sakinaig: O Sunḡo, ne taḡo ḡakmba tuku wamdus kila. Taḡo ar te ima ne madina ta tumsiḡga.

25 Yudas nu nuḡe minam tuku mbili ḡayonu mbol kumba piro ta kusrena. Taḡo ande tumsiḡga le nu piro ta biyamba aposel nyu tamḡgat ḡginaig.

26 Taḡakinaig sulumba nane naḡine maḡaumbi kinaig le Matias tuku nyu mayok kina le nu aposel 11 ndoḡ ulendikinaig.

2

Tukul Guwa ndekina

1 Zu mbal tuku pagumba nye ait sunḡo ande nyunu Pentikos prona le Yesus dubinaig mbal wande ande mbolḡge maḡurka minnaig.

2 Minnaig le samba mbolḡge fudu sunḡo ande bubre suk ndeka prona sulumba wande minnaig ta fudu sunḡo ta kumuḡgina.

3 Kile agaḡ ande pa mane suk denḡpurdenḡpurka nane ḡakmba mbol kine likina le kaḡernaig.

4 Tukul Guwa nu nane ḡakmba mbol kumuḡgina le nane ndek pasa kuale gilai ta sake lika minnaig.

5 Taḡamba minnaig le Zu afu Kuate tuku nyu kurauka ma tugu kise kise mbolḡge promba Yerusalemḡge maḡurkinaig ta

6 nane fudu sunḡo ta ismba pro nane tugumuḡge maḡurka naḡine pasa kuale yimyam ise lika nane piriri ḡayomba wamdus te-sulunaig sulumba

7 pirerek purka sakinaig: i ... Nane ḡakmba te Galilea mbal ndo.

8 Ndaḡam nane sine ḡakmba tuku pasa kuale yimyammbi sakade.

9 Sine afu Partianu, Medianu, Elamnu, Mesopotamianu. Sine afu Yudeanu, Kaposianu, Pontusnu, afu Asianu.

10 Sine afu Frigianu, Pamfilianu, Isipnu, afu Sirene tumbraḡ sunḡo patuk patuk tumbraḡ foḡfoḡ Afrikanḡge proḡeḡ. Sine afu Romḡge te proḡeḡ ta afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu mbal taḡaḡ Kuate dubiweg tuku.

11 Sine afu Kretanu, afu Arabianu. Sine taḡamba taḡamba ma tugu yimyam mbolḡge prowe likeḡ. Kuate nu wam sanḡrinu kitek ke likate ta siḡine pasa kualembi sakade le iseg ḡginaig.

12 Nane ḡakmba pirerek purka wamdus te-sulumba muḡgu kusnaḡginaig: Wam te tugunu ndaḡmba tuku ḡginaig le

13 afu nane nzumil te-niḡmba sakinaig: Nane greḡ kule kamenu sunḡomba nyaig sulumba ḡginḡgankade ḡginaig.

Petrus nu Kuate tuku pasa kuklina

14 Taḡakinaig le aposel 12 maḡurka minnaig ta nane ḡgamukḡge Petrus nu tiḡga wi kuenḡka saniḡgina: Tane Yerusalem mbal Zu mbal ma tugu afu mbolḡge prowe likinaig tane ḡakmba kilba pilmba ye tuku pasa ise tiwap.

15 Kile maratukuk ki ait 9 tate. Sine greḡ kule nyumba ḡginḡgankanu ḡga sasiḡgig ta taḡamba kuga.

16 Tuan taḡo Yoel nu dir pasa sakina ta kile alonu mayok kinit. Nu teḡenmba kuyarna.

17 Kuate nu sakate. Kilke kugawam tuku ait patukuwa le ye yiŋe Guwa kilke mbol mbal niŋgamŋgit.

Taŋawi le tane tuku kiŋo kulim kame Tukul Guwaŋge pasa saniŋguwa le ismba kile-mayokkamŋgaig.

Tane tuku taŋgo mo nane kiŋatanu suk agaŋ kaŋgerkamŋgaig. Tane tuku saibo nane kinymba kiŋa alo ŋak kaŋgerkamŋgaig.

18 Ait ta mbolŋge yiŋe piro taŋgo piro pino yiŋe Guwa niŋgi le nu nane pasa saniŋguwa le ismba kile-mayokkamŋgaig.

19-20 Ye Sunŋo, ye luka prowam tuku ait pro ndawa le tane katewam tuku ye samba mbolŋge kilke mbolŋge wam kitek saŋgrinu kile-mayokkamŋgit.

Samba mbolŋge ki bulu kugamba dabuka tambun ndare suk gurnuŋgat. Kilke mbolŋge ndare pa sunŋo pa guwa dabuknu mayok ke likamŋgaig.

Tane wam ŋakmba ta kaŋgerka piriri ŋayowamŋgaig.

21 Ima nu Sunŋoŋge turwa ŋga wikuwa ta ye nu tuku muskil te-tiwe tambimŋgit.

Yoel 2.28-32

Yoel nu taŋamba Kuate tuku pasa kuyarna ŋga saniŋgina.

22 Petrus maŋ lato saniŋgina: Israel mbal, tane pasa te ise tiwap. Nasaretnu taŋgo Yesus Kuatenŋge kukulmba nu saŋgri tuna ta tane kila. Nu wam saŋgrinu kitek tane ŋgamukŋge ke likina le kaŋgerkinaig.

23 Ande nu Yesus tumba tane wai mbolŋge palmbim tuku Kuate nu o buk wamdus ta tina. Tane nu ail kazrai mbolŋge kumwa ŋga une mbal wai mbolŋge pilnaig le nane nu balenaig le kumna.

24 Kumna le Kuate nu Yesus tuku kume tuku saŋgri pitaimba te-tina. Kume tuku saŋgrinŋge Yesus biye dewam kumuŋ kuga.

25 David nu wam ta tuku o buk Kristus tuku miŋge teŋenmba kuyarna.

Sunŋo nu mara mara ye ndoŋ minit le kaŋgeret.

Ye wamdus piti sulu ndawi ŋga nu ye ndinam kumamŋge gemyumba minit.

26 Ta tuku ye ŋgamuŋgal bulok gare ŋak minet.

Ye kumam tuku minet ta ye piti ndayate.

27 Ye tuku kanu kumanu mbal tuku tumbraŋ kine nda.

Ye ne tuku piro taŋgo yiŋe ŋgarosu menu tuku ndin tukulamŋgat.

28 Abo minmba minam tuku ndin ne ye tumyate.

Ne ye ndoŋ mina le ye gare toramŋgit ŋgina.

Mune 16.8-11

Petrus nu David tuku kuyar pasa taŋamba nane saniŋgina sulumba sakina:

29 Tira kame, ye pasa satingamŋgit te tane kila. Singine mbuŋ David nu kumna le ŋgukinaig. Nu tuku kumu ta kile minit le kaŋgeret.

30 David nu Kuate tuku tuan taŋgo minmba nu tuku mbuŋ ande nu tuku ma mbolŋge gabat sunŋo minam tuku Kuate nu pasa saŋgrinu sana ta nu kila minna.

31 Ta tuku David nu Kristus kummba tiŋgamŋgat wam ta kaŋgermba teŋenmba sakina: Kristus nu kumanu mbal tuku tumbraŋ kine nda. Nu tuku ŋgarosu mata menu tuku ndin tukulamŋgat ŋgina.

32 David nu pasa kuyarna ta Yesus tuku kuyarna. Nu kumna le Kuate nu te-tina le tiŋgina. Sine ŋakmba wam ta kaŋgergeŋ.

33 Kuate nu Yesus te-dunŋa nuŋe ndinam kumamŋge pilna sulumba nuŋe pasa saŋgrinu sakina ta kumumba Yesus Tukul Guwa tuna. Taŋamba ndo kile nu sine Tukul Guwa siŋgat le nu tuku saŋgri ismba kaŋgerde te.

34 David nu samba mbol kine ndakina ta nu teŋenmba Kristus tuku sakina.

Sunŋo Kuatenŋge ye tuku Sunŋo sana: Ne ye tuku ndinam kumam teŋge saŋgri ŋak minyok mina le ma ma

35 yeŋge ne tuku ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemŋge patikamŋgit ŋgina.

Mune 110.1

36 Tane Israel mbal wamdus pulutiŋguwa. Tane Yesus tumba ail kazrai mbolŋge bale-naig ta Kuate nu taŋgo ta tumba nuŋe madina taŋgo ŋga taŋgo ŋakmba tuku Sunŋo pilna ŋga saniŋgina.

Nane gudommba ŋgamuŋgal mbilmba son ŋginaig

37 Zu mbal pasa ta ismba sine siŋka mbargerŋ ŋga nane ŋgamuŋgal rar sunŋo kamusmba Petrus aposel afu turmba

saninginaig: Tira kame, sine ndanbe o nginaig le

³⁸ Petrus nu ndek nane saningina: Tane ngamungal biye mbilmba tangine manau nagonu kusreka Yesus Kristus ndon ulendika kule pisne tap. Tane tanawap le Kuate nu tane tuku une nakhmba sauka gilainga Tukul Guwa tingamngat.

³⁹ Kuate nu tane tangine kinjo kame kasomok mbal turmba idusningmba o buk Tukul Guwa tango ningamngit ngina. Sunjo Kuate nu ima kate wikate ta nu Guwa ningit nga saningina.

⁴⁰ Petrus nu tanamba pasa lato saningmba sakina: Tangine kuasmbi tuku manau nayonu kusrewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinguwa ngina le

⁴¹ nane nu tuku pasa ismba son nginaig mbal nane kule pisne tinaig. Ki ait ta mbolnge nane gudommmba 3,000 tanan Yesus dubinaig mbal ndon ulendikinaig sulumba

⁴² nane mara mindek aposel kame tuku wam pagu pasa ismba nane wamdus ulendi tuma isukusmba pasa nyumba Kuate yabanmba minnaig.

⁴³ Aposel kame nane wam kitek gudommmba sangrinu ke likinaig le nane nakhmba Kuate tuku nyu kurauka kurukuruka minnaig.

⁴⁴ Nane son nginaig mbal nakhmba tuma minmba nangine agan ndende munju ngail ngail ndakinaig.

⁴⁵ Nane afu agan denkanu ta nangine ngamukok agan ta kilmba piyamba ndametinj tamba nane turkanu.

⁴⁶ Mara mindek nane kusem wande sunjo sinam tanje manjurka nangine wande yinyam mbolnge tuma isukusmba gare-gareka wamdus bulok nak ulendi minanu.

⁴⁷ Nane tanamba Kuate tuku nyu te-dunga minanu le tango pino nakhmba nane tuku saka minanu. Mara mindek Kuate nu afu tuku muskil kile-tidinganu le nane ka Yesus tuku kuasmbi ndon ulendikanu.

3

Tango ande kupe baklelok mayekina

¹⁻² Tango ande ina sinamnge kupe baklelok mayok kina. Mara mindek nane

afu tango ta sukunga tango pino ndametin yabanngam tuku kusem wande malanga ande nyunu Maditak tugum tanje palmbinu.

Ait ande Petrus nale Yohanus ndon Kuate yabanam tuku ait ki kanum 3 mbolnge nale kusem wande ta mbol kinaik. Kinaik le nane afu man tango ta sukunga pro tanje pilnaig.

³ Kile Petrus nale kusem wande sinam kambim bafunaik le tango ta nale kanjerka agan inum tuwaik nga nale yabannikina.

⁴ Yabannikina le Petrus nale nu fumble timba sanaik: Ne sile kanjerka nginaik.

⁵ Tanakinaik le nu idusna agan ande ye sam tuku sayade nga idusmba nu nale kanjer tidinga minna le

⁶ Petrus nu ndek sana: Ye gol silwa ndametinj kugatok ta ye ne agan ande tanmbimngit. Ne Nasaretnu tango Yesus Kristus tuku sanjri mbolnge ne tinga lika ngina.

⁷ Tanakina sulumba nu tango ta tuku wai ndinam biyamba te-dungina le rakukadu kupe mbain turmba sanjri tingina.

⁸ Tanana le nu pitik ndo pastinga nale ndon kusem wandek sinam kumba garegareka Kuate tuku nyu te-dunga nu kumbange pate-patenga kina.

⁹ Nu kumbange Kuate tuku nyu te-dungina le tango pino nu kanjermba kila pilmba sakinaig:

¹⁰ i ... Kusem wande malanga Maditak tugumnge ndametinj yabankate tango ta not nginaig. Tanamba nane pirerek purka wamdus te-sulumba minnaig.

¹¹ Tango ta Petrus le Yohanus bigmba nane ma ande nyunu Solomon tuku kawan pronai le nane gudommmba pinderpindermba pro tango ta kanjermba pirerek purka wai makemba minnaig le

¹² Petrus nu wam ta kanjermba nane saningina: Israel mbal, ndanam saka tane pro wam te tuku pirerek purka am goka sine kanjer tidingade. Sile tango magenu sikile sanjrimbi tango te wakeiwanu nga idusde e? Tanamba kuga.

¹³ Abraham Isak Yakob singine mbun nakhmba tuku Mbara nu nune piro tango Yesus tuku nyu mbol kuwa nga nu wam te kate. Tane Yesus tumba gafman tuku wai mbolnge pilnaig le Pilatus nu

Yesus paskam tuku sakina ta tane sanğri maramba mbulnaig.

¹⁴ Kuate tuku tanğo purfeñnu ta tane mbulmba tanğo balewanu tanğo paska temayokam tuku Pilatus sanaig.

¹⁵ Tane abo tugu miro balenaig. Tane balenaig ta Kuate nu te-tina le tingina le sile Yohanus ndonğ kanğerkeñ.

¹⁶ Tane tanğo kanğerde te sile Yesus tuku sanğri tomba tinga tanğo te kupe tetiwe tukik le tane ñakmba am mbolñge nu mayekat.

¹⁷ Yiñe tira kame, tane gabat kame ndonğ Yesus mbolñge wam ñayonaig ta tane nu tuku tugu katese ndamba tanğanaig ta ye kila.

¹⁸ Kuate nu o buk nuñe tuan tanğo kame tuku miñge mbolñge nuñe madina tanğo rar tam tuku sakinaig ta alonu Yesus mbolñge kumuñgina.

¹⁹ Ta tuku tanğine mañau ñaigonu kusreka ñgamuñgal biye mbilap le Kuate nu tane tuku une ñakmba sauke sulumba tane wamdus bul sertingüwa le gare ñak minamñgaig.

²⁰ Nu Yesus kukulwa le tane tugum prowamñgat. Nu o buk tane muskil kiletidinge tingam tuku nu pilna.

²¹ Kile nu samba mbolñge minmba Kuate nu wam ñakmba kile-tidingüwa le wam tugusek ndo minam tuku ait tairñga minit. O buk Kuate nu nuñe tuan tanğo kame tuku miñge mbolñge ait ta tuku sakina.

²² Moses nu teñenmba sakina.

Sunğo Kuate nuñe pasa te-mayokam tuku ye tuan tanğo pilna tanğamba ndo nu sine Israel ñgamukñge tuan tanğo ande palmbimñgat. Tane nu tuku pasa ñakmba ise tiwap.

²³ Ande nu nu tuku pasa talawa ta Kuatenğe nuñe mbal ñgamukñge paska tumba kasomñge pilwa le nu ñgisikamñgat. *Lo 18.15-19*

Moses nu tanğamba sakina.

²⁴ Kuate tuku tuan tanğo Samuel tuan tanğo afu nu ñgumnemñge mayok kinaig ta nane ñakmba ait te mbolñge wam prowam tuku sake likinaig.

²⁵ Tane Kuate tuku tuan tanğo kame tuku mbuñ. Kuate nu pasa sanğrinu tanğine

mbuñ niñmba Abraham ndonğ wamdus ulendika sinğka son pasa sakina ta tane tuku turmba sakina. Nu teñenmba Abraham sana. Ne tuku mbuñ kat nañe mbolñge kilke tugu ñakmba mbolñge ye wam mayenu kamñgit ñgina.

²⁶ Kuate nu nuñe piro tanğo te-tina sulumba sine Israel mbal mañau ñaigonu kusreka gare mañau mbolñge minbe ñga nu Yesus kukulna le ambonğa sine tugum prona ñga saningina.

4

Nane Petrus nale muliñ kilmba wandekñge patikinaig

¹ Petrus nale Zu mbal pasa niñmba minnaik le kusem wande tuku polis gabat kame pris mbal Sadusi afu nane ñakmba mañgur ta tugum pronaig.

² Pro Petrus nale Yesus kummba mañ tingina tanğamba tanğo mata kumbe sulumba tingamñgig ñga pasa tumniñmba minnaik le nane ismba palseñningina.

³ Palseñningina le nale bige tidinga kilmba furirte ñga indole nale pasa tetiwaik ñga muliñ kilmba wandekñge patikinaig.

⁴ Tanğanaig ta nane Petrus tuku pasa isnaig mbal ta gudommaba Yesus dubinaig mbal ndonğ ulendika tanğo 5,000 tanğañ mayok kinaig.

⁵ Mafena le Israel gabat sugo Israel mage mage kusem pasa bitekñganu mbal nane ñakmba pro Yerusalemñge mañgurkinaig.

⁶ Pris gabat sunğo Anas nu tuku ndare tuma Kaiafas Yohanus Aleksander nane mata pronaig.

⁷ Nane mañgurka polis kame kukulninginaig le nane ka Petrus nale kilmba pro pasa mbolñge kile-tidinginaig le gabat sugo nale kusnanikinaig: Tale wam kinaik ta sanğri ta imañge tikina? Imañge tale kukultikina ñginaig le

⁸ Tukul Guwanğe Petrus wamdus tuna le nu nane saningina: Sinğine gabat, sinğine mage mage tane isap.

⁹ Sile tanğo kupe baklelok turkik le nu mayekat. Tane ta tuku sile pasa mbolñge kile-tidingaig ndeta

10 tane gabat mbal Israel njakmba pasa te ismba kila palpe. Tango kupe baklelok mayekat le kile kanjerde te tugunu tejenmba. Nasaretnu tango Yesus Kristus nu tuku sangrimbi tango te kupe te-tiwik. Tane nu ail kazrai mbolnje balenaig ta Kuate nu tumba te-dungina.

11 Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ndame ande tane ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sanjri tingade ngate. *Mune 118.22*

Ndame ta Yesus.

12 Kilke mbol mbal ngamuknje sine kile-luka kilam tuku Kuatenje Yesus singina. Ande nu singine muskil kile-tidinge singam tuku mine ndakate nga saningina.

13 Petrus le Yohanus kuru kuru kugatok minje bulok sakinaik le gabat mbal nane wam ta kanjermba tango ar te ake tango ndo kila kugatok nga wamdus te-sulunaig. Tanjamba nale Yesus ndon minnaik ta kate-senaig.

14 Kupe baklelok tango mayekina ta Petrus nale ndon tanje tin minna tukunu nane kanjermba nale tuku pasa pitaiwam tuku ndin ande kanjer ndanaig.

15 Tanjamba nane polis kame saninginaig le nale kilmba mayok kinaig. Mayok kinaig le nanjine nanjine munju kusnanja ndin sota

16 sakinaig: Sine tango ar te mbolnje ndanbe. Nale wam kitek sanjri njak kinaik ta Yerusalem mbal njakmba isnaig. Sine wam ta tomba yabukam kumun kuga.

17 Nale tuku pasa tango pino ngamuknje sungokikat. Ta tuku sine manau te peuwam tuku nale Yesus tuku kuasmbi afu man saka tum ndaningap nga rironj pasa ninbe nginaig.

18 Tanjakinaig sulumba nale manj wika pasa sanjrinu sanikinaig: Tale Yesus tuku manj afu saka tum ndaningap nginaig le

19 nale ndek lafumba sakinaik: Sile Kuate tuku minje dubipe e ko tango tuku minje dubipe? Ame wam Kuate am mbolnje mayenu. Tanjine wamdus sinamnje pilewap.

20 Sikile ammbi aganj kanjerka pasa iskenj ta minje tukule nda nginaik.

21 Tanjakinaik le gabat mbal manj lato rironj pasa sanjrinu sanikmba nale kukulnikinaig le kinaik.

Tango pino njakmba tango mayekina le kanjermba Kuate tuku nyu te-dunginaig. Ta tuku gabat sugo nane tango pino tuku kuru-kuruka nale ake kukulnikinaig le kinaik.

22 Tango wakeinaik ta nu yar 40 buk kusrena tuku.

23 Kile Petrus nale kumba ka nakile mbal kile-siglika pris gabat kame Israel mage mage tanjamba tanjamba manjau sake likaig nga kubeu ninginaig le

24 nane pasa ta ismba wamdus ndindo ulendi pilmba ndek Kuate yabanmba sakinaig: O Sunjo, ne sanjri tugu. Ne samba kilke yu aganj ndende njakmba nenje ndo kile-mayokkina.

25 O buk nane piro tango singine mbun David nu Tukul Guwanje wamdus tuna le pasa ande tejenmba kuyarna.

Ndanam kasomok mbal nane Kuate tuku gubra kagli tornaig. Ndanam nane ake sinanj wam njayonu kam idusnaig.

26 Kilke te tuku nyu njak mbal kame buwam saka tinja

gabat sugo afu ndon ulendika manjurka Kuate nune madina tango ndon kame buwam idusnaig ngina. *Mune 2.1-2*

27 O son. Sine ne tuku pasa ta alonu kilimok kanjergenj. Herodus, Pontius Pilatus, kasomok mbal Israel mbal afu turmba nane Yerusalemnje manjurka ne madina tango Yesus balewam tuku sakinaig.

28 Nane Yesus tumba balenaig ta ne o buk nane sanjri nane wamdusmbi wam afu mayok kambim tuku idusna ta nane ta kumunaig.

29 O Sunjo, nane sine mata njaijo siglikam tuku saka minig. Ta tuku sine ne tuku piro mbal kuru kuru kugatok minje bulokmbi ne tuku pasa kukliwam tuku sine sinzanjina.

30 Ne nane sanjri te-mayokmba nane piro tango purfenju Yesus tuku nyu mbolnje guaze mbal wakeika wam sanjrinu kitek ke lika nginaig.

³¹ Nane yaban denpurnaig le nane minnaig wande ta buru-burukina. Buru-buruka Tukul Guwa nane tuku wamdus kumungina le nane wamdus bulka Kuate tuku pasa minge bulokmbi saka minnaig.

Yesus tuku son nginaig mbal tuku manau

³² Yesus tuku son nginaig mbal nane nakmba ngamunjal wamdus ulendimba minnaig. Nanjine aganj ndende mata ulendimba nakmba tuma minam tuku patikinaig.

³³ Aposele nane Sunjo Yesus tingina le kanjergen nga pasa sanjri nak saka minnaig le Kuate nu nane sinzanjningina le nane mine magenaig.

³⁴ Nane afu kilke nak wande nak afu tugumnge piyanjmba ndametin kilmba pro aposel kame njnganu.

³⁵ Nanjine mbal afu aganj denkanu ta nane ndametin ta kilmba walmba njnganu.

³⁶ Nane tuku tanjo ande Siprusnu nyunu Yosef nu Levi tuku ndare. Nane aposel kame nu tuku mape nyu Barnabas nginaig. (Barnabas nyu ta tugunu: Nu tanjo wamdus bul serningit tuku).

³⁷ Nu mata nuje kilke piyamba ndametin kilmba aposel kame njngina.

5

Ananias le Safira

¹ Tanjo ande nyunu Ananias nu piyo nuje Safira ndoj kilke inum piyamba ndametin kilnaik.

² Kilnaik sulumba Ananias nu ndametin ngamunje paplamba inumnu nakile pilmba inumnu aposel njngam tuku idusmba piyo nuje sana le wokina. Nu ndametin inumnu tumba pro aposel njngina sulumba sakina: Sile sikile kilke piyamba ndametin kilikik ta noten ndo ngina.

³ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Ananias, ne ndanam Satanngge wamdus tanet le ne ndametin paplamba inumnu naje kusremba inumnu tumba pro Tukul Guwa yabri pakte.

⁴ Naje kilke minat ta ne kile piyawat sulumba ndametin kilat. Ndametin ta naje aganj. Ndametin ta paplamba afu sine singam idusmba ko naje nakmba kilam

idusmba ndeta ta maye. Naje ndametin. Ndanam ne manau njayonu kam tuku idusat. Ne sine yabri ndasingit. Ne Kuate yabrite nga sana.

⁵⁻⁶ Ananias nu pasa ta ismba nu kumaknu ndekina. Kumna le tanjo mo afu promba wandek tanje nu tuku mindesinj tawimbi songa tumba ka ngukinaig. Ananias nu kumna le nane wam ta isnaig mbal nane kuru kuru sunjo tinaig.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma ki kanum kenmba kinaig le piyo nuje Safira nu tanjo nuje wam kina ta nu katese ndamba wande ta mbol prona.

⁸ Prona le Petrus ndek nu kusnana: Takile kilke piyamba ndametin kilaik ta noten ndo e nga kusnana le nu lafumba au not ndo ngina.

⁹ Tanjakina le Petrus ndek nu sana: Tale ndanam saka Sunjo tuku Guwa tagowam tuku pasa ulendiwaik. Ata. Tanjo mo tanjo naje tuku mindesinj ngukaig ta kupe fudu isa. Malanga tugum prode ta. Nane kile ne mata tanjawanjgaig ngina le

¹⁰ nu pitik ndo Petrus tuku kupe tugum tanje kumaknu ndekina le tanjo mo pro nu kanjermba nu tuku mindesinj mata tumba ka tanjo nuje gemmba ngukinaig.

¹¹ Tanjanaig le Yesus tuku kuasmbi nane kuru kuru sunjo tinaig. Mbal afu kasomnge minnaig mata pasa ta ismba nane kuru-kurukinaig.

Aposele kame wam sanjrinu ke likinaig

¹² Aposele kame tanjo pino ngamuknge wam afu kitek sanjrinu ke likinaig. Nane mara mindek kusem wande ta mbol kumba Solomon tuku kawanjnge manjurka minanu.

¹³ Manjurka minnaig le nane nakmba nane tuku saka minmba pro nane ndoj ulendikam tuku kuru-kurukinaig.

¹⁴ Nane gudommba son nga nane ndoj ulendikinaig le Sunjo tuku mbal tugekina.

¹⁵ Yerusalem mbal nane guaze mbal kilmba pro ndinje yango farnjnge lika patikinaig. Ta ndanam? Petrus nu kuwa le nu tuku kanumnunge ndo nane mbol kuwa le nane magekuwaig nga idusmba patike likinaig.

16 Yerusalem patuknge tumbran mine likinaig nane mata guaze mbal afu guwa nagonu nak kilmba pro patike likinaig le nakmba magekinaig.

Nane aposel kame piti ninginaig

17 Pris mbal tuku gabat sungo Sadusi mbal nu ndon wamdus ulendi minnaig ta nane aposel kame piro kinaig ta ismba nane sine tuku piro lide nga nane gubra kagli firkinaig sulumba

18 nane kumba aposel kame bige tidinga mulij kilmba wandeknge patikinaig.

19 Nane tanje minnaig le ka furirna le Sungo tuku enel ande pro wande malanja talka nane kilmba kile-mayokka saningina:

20 Tane kape sulumba kusem wande sinam tanje tango pino abo tugu tam tuku ndin tumningap ngina le

21 nane pasa ta ismba mafewam patukina le nane kumba ka kusem wande sinam tanje pasa kuklimba minnaig.

Kile pris gabat sungo nane nu ndon minnaig mbal pro Israel pasa pilewanu sugo nanjine mage mage turmba mangurkam tuku saninginaig sulumba aposel kame kilmba te prowaig nga polis mbal kukuninginaig le muli wande sinam kinaig.

22 Nane pro muli wande sinam kumba nane kiringa luka kumba saninginaig:

23 Sine kumba ka muli wande su ndinanu kanjergig. Polis mbal malanja kulat mayemba minnaig le sine malanja talka sinam kumba nane kanjer ndakigig nginaig.

24 Tanjakinaig le kusem wande tuku polis gabat pris gabat mbal nane pasa ta ismba nane kuru-kuruka pasa te tugeka kumunga ka animnge tinungat o nga wamdus te-sulumba minnaig.

25 Tanjamba minnaig le tango ande nane tugum promba saningina: Tane tango kame mulij kilmba wandeknge patikaig ta nane kusem wande mbol sinje tango pino pasa tumningamba minig ngina.

26 Tanjakina le kusem wande kulat gabat nuje polis tango afu ndon nane kumba ka aposel kame ngan kilmba pronai. Nane tanjonge ndamembi bale farsinbekaig nga idusmba tanjanaig.

27 Kilmba promba Israel mbal tuku pasa pilewanu sugo tumailamnge kile-tidinginaig le pris gabat sungo nu nane kusnaningina:

28 Sine buk Yesus tuku manau nane afu sa ndaningap nga peutingigen ta tane ise ndaka saka saka likade le Yerusalemnge buk sungoka tugekate. Tane tanjo kumna ta tuku ndare sine pasokuwa nga tanjade e ngina le

29 Petrus aposel kame nane lafumba nu sanaig: Sine Kuate tuku minje pitaimba tango tuku minje dubiwam kumun kuga.

30 Tane Yesus kumwa nga ail kazrai mbolnge balenaig ta singine mbun kame tuku Mbaranje te-tina le abonga tingina.

31 Sine Israel mbal ngamungal biye mbilbe le Kuate nu sine tuku une saukamngat. Ta tuku nu Yesus tumba tedunga nuje ndinam kumamnge pilna le kile nu sine nakmba tuku gabat sungo minit. Nu sine tuku muskil kile-tidinge singit tuku tango.

32 Sine wam ta nakmba kile-mayokka sakam tuku mineg. Sine ndo kuga. Tukul Guwa nu mata wam ta kile-mayokkate. Kuate tuku minje pasa ismba dubide mbal nane nakmba nu Tukul Guwa ningit nga pris gabat sungo ta sanaig.

33 Tanjakinaig le gabat kame nane pasa ta ismba gubra kagli tormba nane aposel baleningam tuku idusmba saka minnaig.

Gamaliel nu aposel kame mapekina

34 Pasa pilewanu tango ngamuknge Farisi tango ande nyunu Gamaliel minna. Nu Moses tuku wam pagu pasa kukliwam tuku tango. Tango pino nakmba nu tuku saka minnaig.

Tango ta tinga aposel kame ka kilimnge ait fagnu minap ngina le nane kinaig.

35 Nane kilimnge minnaig le Gamaliel nu gabat sugo saningina: Israel gabat kame, tane wam ande nane mbolnge kam tuku idusde ta ambonga tane wamdus temayewap sulumba.

36 O buk tango ande nyunu Teudas nu mayok ka ye nyu nak ngina le nane gudommba 400 tanan nu dubinaig. Dubimba minnaig ma ma tango afunge nu balenaig

le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig le nu tuku piro kumna.

³⁷ Ngumneŋga tango nyu kuyaram tuku ait ande mbolŋge Galileanu tango nyunu Yudas nu mayok ka nane gudommba didike likina. Didike likina le nane afuŋge nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig.

³⁸ Ta tuku ye tane satinŋamŋgit. Tango kame te ŋaigo sigli ndaka kusrekap. Nane nanŋine wamdusmbi pirokade ndeta piro ta kugamba ŋgisikamŋgat.

³⁹ Piro te Kuate mbolŋge prote ndeta sine kume seram kumuŋ kuga. Sine kume seram tagobe ta Kuate ndoŋ kame bumba minbekig ŋgina.

⁴⁰ Tanŋakina le gabat sugo nu tuku pasa dubimba aposel kame maŋ wika polis kameŋge nane ŋgusniŋguwaig ŋga saniŋginaig. Ngusniŋmba rironŋ pasa saniŋmba Yesus tuku nyu afu sa ndaniŋgap ŋga kukulniŋginaig le mayok kinaig.

⁴¹ Mayok ka maŋgur wande kusremba nane ndek sakinaig: Ese. Sine Yesus ndoŋ mineg tukunu rar te kuraweg. Sine nu mbolŋge rar te tam tuku Kuate nu sine madisiŋgina ŋga gare-gareka kinaig.

⁴² Tanŋamba nane nanŋine piro kusre ndanaig. Nane mara mindek kusem wandeŋge nanŋine wande yimyam mbolŋge tango pino tumniŋmba Yesus nu Kristus Kuatenŋge madina tango ŋga saka minnaig.

6

Aposel kame turniŋgam tuku afu madiniŋginaig

¹ Ait ta mbolŋge Yesus dubinaig mbal gudommba mayok kinaig. Nane afu Grik pasa tinaig tuku afu Hibru pasa tinaig tuku. Grik pasa tinaig mbalŋge Hibru pasa tinaig mbal ndoŋ gubra pilnaig. Ta ndaŋam? Mara mindek aposel kame nyamagan paplamba walanu le Hibru mbal nanŋine pino kuembol niŋmba Grik mbal tuku pino kuembol nda niŋganu.

² Aposel kame 12 gubra pasa ta ismba nane ŋakmba kile-manŋgurka saniŋginaig: Tira kame, sine aposel Kuate tuku pasa kukliwam tuku piro kusremba nyamagan ndo walam kumuŋ kuga.

³ Ta tuku kile tanŋine tango 7 madiniŋgap. Tango afu Tukul Guwa nane tuku wamdus kumuŋganu tango pino nane tuku saka minig ta kanŋerka madiniŋgap.

⁴ Tanŋawap le sine Kuate yabaŋmba nu tuku pasa kukliwam tuku piro ta ndo idusbe ŋginaig.

⁵ Tanŋakinaig le nane pasa ta ismba ŋakmba gareniŋgina le nane tango 7 madiniŋginaig. Ande nyunu Stefanus nu ŋgamuŋgal son sanŋri ŋak. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumuŋgina. Afu Filipus, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Nikolaus. (Nikolaus nu Antioknu. Nu Zu tango kuga ta nu Zu tanŋaŋ Kuate dubina).

⁶ Nane tango kame ta kilmba aposel kame tugum pronaig le aposel kame wai nane mbolŋge patika yabaŋnaig.

⁷ Kuate tuku pasa Yerusalemŋge sungoka tugekina le nane gudommba mbilka ŋgamuŋgal son ŋginaig le Yesus dubinaig mbal tugeka sunŋomba pronaig. Pris gudommba mata Yesus son ŋga nu dubinaig.

Zu mbal Stefanus tumba pasa mbolŋge pilnaig

⁸ Kuate nu Stefanus make pilmba sanŋri tuna le nu wam kitek sanŋrinu tango pino ŋgamukŋge ke likina.

⁹ Tanŋana le Zu mbal afu nu ndoŋ pasambi kualeyaukam bafunaig. Nane tuku kusem wande nyunu Friman. Nane afu Sirenu afu Aleksandrianu afu Silisianu afu Asianu nane Friman mbal ndoŋ ulendika Stefanus tugum promba pasambi kualeyaukinaig.

¹⁰ Tanŋanaig le Tukul Guwa nu Stefanus wamdus mayenu tuna le nu pasa tina ta nane pasa lafu fugunaig.

¹¹ Lafu fugunaig sulumba nane ka tango afu ndametiŋ niŋmba saniŋginaig: Stefanus nu Moses le Kuate tuku nyu ŋaigo siglikina le isgenŋ ŋga tango pino ŋgamukŋge sakap ŋginaig.

¹² Nane kumba tanŋamba sakinaig le tango pino Israel mage mage kusem pasa bitekŋganu mbal nane ŋakmba ismba wamdus pa sunŋo tumba kumba Stefanus biye timba ka Israel mbal pasa pilewanu sugo tugumŋge te-tinaig.

¹³ Te-tinaig sulumba nane tanjo afu buk wam paguninginaig ta nane tinga yabri pasa sakinaig: Tanjo te nu mara mara singine kusem wande tukul pasa turmba nuje pasambi kilmba njaigo siglikate.

¹⁴ Nasaretnu tanjo Yesus nu wande te sambrimba Moses tuku wam pagu pasa sine dubikam tuku singina ta nu mbilmba manau kitek kile-mayokkamngat nga sakina le isgen nginaig.

¹⁵ Israel pasa pilewanu tanjo sugo nane Stefanus kanjer timba minnaig le nu tuku tumail pasi mbilka enjel tumail suk mayok kina le kanjernaig.

7

¹ Nane Stefanus kanjer timba minnaig le pris gabat sunjo ndek nu kusnana: Nane ne mbolnje pasa pilig te son e ngina le

² nu lafumba sakina: Yiye tira kame yiye mam kame tane isap. Singine mbun Abraham nu Haran kilke mbolnda kina sulumba nu Mesopotamia kilke mbolnje minna le Sunjo Kuate kilja jak nu tugumnje mayok ka sana:

³ Ne naje kuasmbi naje kilke kusreka kaye. Yenje kilke kise ande tumnamngit ngina.

⁴ Tanjaka sana le nu ndek nuje kilke tuguk Kaldea kusremba kumba ka ka Haran kilke mbol prona. Pro tanje minna le mam nuje kumna. Kumna le Kuatenje kilke kise ande mbol kaye ngina le nu tinga kumba ka ka kile sine mineg ma te mbol prona.

⁵ Nu abo abo kilke te mbol prona le Kuate nu kilke te fudinmba tuwe ndaka nu pasa sangrimbi nu kilke te Abraham nuje ndare jakmba ningam tuku sana. Kuate nu sana ait ta nu kiyo kugatok minna.

⁶ Nu tenenmba Abraham sana: Ne tuku mbun kilke te kusremba kilke kise mbolnje rawe tanjo tanan minamngaig. Minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piti sunjo ningywaig le nane tuku piro agan tanan minmba ka yar 400 kugawamngaig.

⁷ Yar 400 kugawaig le ye kilke ta mbolok mbal piti ningi le naje mbun kusrekuwaig le nane kilke ta kusremba luka ma te mbol promba ye tuku nyu te-dunja mbarinyumba minamngaig ngina.

⁸ Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndon pasa katmba ngaro pikam tuku manau te-mayokna. Ngumnenga nuje kiyo Isak te-pilmba mara 8 mbolnje nu tuku ngaro pikna. Isak nu sungoka Yakob te-pilmba nu mata Yakob mbolnje tanana. Yakob nu sungoka kiyo 12 kile-patikina ta nane sine tuku asitibud.

⁹ Singine asitibud 11 maib nangine Yosef mam nu make pilit nga gubra kagli firka nu tumba mbal kise tugumnje piyanaig le nane nu tumba nangine kilke Isip kinaig. Tanjanaig le Kuate nu Yosef kusre ndana.

¹⁰ Piti gudomma nu mbolnje prowe likinaig ta Kuate nu Yosef kulat mayena. Mara ande nu Isip gabat tugumnje tingina le Kuate nu wamdus kuyar sunjo tuna le Farao nu nzalinu nuje piro mbal Isip jakmba kulatkam tuku nu gabat pilna.

¹¹ Kile guba sunjo Isip le Kanan kilke mbolnje prona le nane nyamagan kiringa sinamanzer sunjo tinaig. Singine asitibud mata Kanan kilke mbolnje nyamagan kiringinaig.

¹² Singine mbun Yakob nu Isipnje wit minig nginaig pasa ta ismba nuje kiyo kame wit afu piyaningam tuku kukulningina le kinaig.

¹³ Tanjamba minmba ma ma man lato kukulningina le kinaig le kile Yosef nu nuje nyu te-mayokna le aba kat nuje kila pilnaig. Farao nu mata Yosef tuku ndare kila patikina.

¹⁴ Kile Yosef nu mam nuje, nuje tugu kame Isip prowam tuku pasa pilna. Nane jakmba 75.

¹⁵ Tanjamba Yakob nane Isip kilke mbol kinaig. Kinaig ka tanje minnaig ma ma Yakob nu kumna. Kumna le minnaig ma ma singine mbun afu mata kume likinaig.

¹⁶ Kume likinaig le nangine mbalnje nane tuku isu kilmba luka Sikem tumbran ndame burok sinam tanje patikinaig. Hamor mbal tuku ndame burok ta Abraham nu o buk piyamba ndametin afu nane ningina.

¹⁷ Kuate nu o buk Abraham pasa sangrinu sana ait ta buk patukina le Abraham tuku mbun Isipnje tuge nyayona.

¹⁸ Kile tanjo kise nu Yosef gilai nu Isip mbal tuku gabat tingina sulumba

19 nu singine mbuŋ piti sunŋo niŋmba nane tuku kiŋo dabro kitek kumwaig ŋga wandekŋge minam tuku tukulmba mayokŋge patikam tuku saningina.

20 Moses ina nuŋe piti ta sinamŋge tepilna. Kiŋo ta mayenu le ina nuŋe nanŋine wandek tanŋe tambun kenmba yubenŋa kulatka minna.

21 Tanamba nu yubengam kumuŋ kuga le kiŋo nuŋe mayokŋge pilna le Faraο tuku kulim nu Moses kanŋermba yiŋe kiŋo ŋga madimba tumba nuŋe wande mbol kina ka

22 tanŋe minmba ma ma Moses nu Isip mbal tuku kila ŋakmba kila pilmba nu tanŋo sunŋo mayok kina. Nu pasa saka wam ke lika nyu ŋak minna.

23 Tanamba minna ma ma Moses nu yar 40 kusremba nuŋe tugu Israel mbal kanŋerkam idusmba nane tugum kina.

24 Nu pro Isip tanŋo andenŋe Israel tanŋo ande kat ŋayona le kanŋerna. Tanamba nu kumba Israel tanŋo ta te-simba Isip tanŋo ta balena le kumna.

25 Moses nu tanŋo ta balemba tenenmba idusna. Kile yiŋe mbal Kuatenŋe nane tuku muskil kile-tidinge ningam tuku ye kukulyat ta nane katesewamŋgaig ŋga idusna ta nane tanamba idus ndanaig.

26 Mafena le nuŋe mbal armba kame bumba minnaik le kanŋerka nale tumawaik ŋga ka sanikina: Tira kame, ndanjam takile takile tira ndo kame bude ŋgina.

27 Tanakina le tanŋo nu kame tugu pilna ta nu Moses waimbi pitaimba nzumilmba sana: Imanŋe ne sine tuku pile tanŋo gabat tanŋo pilna.

28 Ne kubele Isip tanŋo balena tanamba ne ye baleyam tanate e ŋgina le

29 nu pasa ta ismba kuru-kuruka Isip kilke kusremba kua ka Midian kilke mbol kina. Kina ka tanŋe rawe tanŋo tanan minna sulumba ma ta mbolŋge nu kiŋo armba kile-patikina.

30 Minna ma ma yar 40 man kusrena. Mara ande nu ma baknu Sinai tabe tugu tugum tanŋe minmba ail fudinŋo sinamŋge pa mane mayok kina le nu enel ande kanŋerna.

31 Kanŋermba nu wamdus pilemba pa ta tugusemba kanŋer tiwam tuku kumba

minna le Sunŋo tuku miŋge pasa mayok ka Moses sana:

32 Ye nanŋe mbuŋ kame Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara minet ŋgina le nu ismba piriri ŋayomba kanŋeram mbulmba am te-kasona le

33 Sunŋonŋe nu sana: Ne tinŋe minit ma ta tukul ma. Ne kupe ŋgaro paska.

34 Isip mbalŋge yiŋe mbal piti sunŋo ningig le kanŋerket. Nane tuku malmbi mata iset. Ta tuku ye nane muskil kile-tidinge ningam tuku ndeket. Ne tinga le kukulni le Isip kaye ŋga Moses sana.

35 Israel mbal buk Moses pitaimba sakinaiŋ: Imanŋe ne sine tuku pile tanŋo gabat tanŋo pilna ŋga Moses sanaig ta Kuatenŋe tanŋo ta madimba nuŋe enel ail fudinŋo sinamŋge mayok kina ta mbolŋge Moses nu Israel mbal tuku gabat sunŋo minmba nane muskil kile-tidinge tuku kukulna.

36 Kukulna le nu ka Isipŋge wam kitek sanŋrinu ke lika Israel mbal kilmba kina. Tanamba nu Yu Gurgur tugumŋge ma baknu mbolŋge yar 40 sinamŋge mata wam kitek sanŋrinu ke likina.

37 Moses ndui ta nu Israel mbal saningina: Kuate nuŋe pasa te-mayokam tuku ye tuan tanŋo pilna tanamba ndo nu sine Israel ŋgamukŋge nuŋe tuan tanŋo ande palmbimŋgat ŋgina.

38 Moses nu Israel mbal ndon ma baknu mbolŋge minna. Nu Sinai tabe pongina le enelŋge wam pagumba abo ŋak minam tuku ndin singine mbuŋ kame tumniŋmba saningam tuku Moses sana.

39 Saningina ta nane singine mbuŋ Moses tuku miŋge kumnemŋge minam mbulmba nu pitaimba man luka Isip kambim min-desimba minnaig.

40 Moses nu Sinai tabe mbolŋge minna le nane ndek Aron sanaig: Moses nu buk Isipŋge sine kilmba prona ta nu animbi kina. Ne singine mbariŋam tuku agan afu wakeika le ndin tumsinguwaig ŋginaig sulumba

41 nane makau pail kanunu wakeimba aganmor balemba nu atraukinaig. Tanamba nane agan wakeinaig ta tuku gare-garekinaig.

42 Tananaig le Kuate nu nane wai kusrekina le nane tambun ki mbai kame nanŋine

mbara nga mbarinjinmba minnaig le tuan tango ande nu wam ta tuku tenjenmba Kuate tuku minje kuyarna.

Israel mbal tane ma baknu mbolnje yar 40 minmba aganjmor baleninmba atraukinaig ta ye tuku idusmba tana ndanaig.

⁴³ Tane kambim nga yabri mbara nyunu Molok nu tuku tawi wande tumba kinaig.

Mbai suk yabri mbara nyunu Refan ngade ta turmba tumba kinaig.

Tane kanunu ta mbarinjinngam tuku wakeikinaig.

Ta tuku yije nzali dubimba nane afu tane kilmba kilke masken Babilon sim kanngaig ngina. *Amos 5.25-26*

Tuan tango nu tanjamba kuyarna.

⁴⁴ Singine mbun kame ma baknu mbolnje Kuate tuku pasa isam tuku tawi wande njak minnaig. Kuate nu tawi wande ta palmbim tuku Moses wam paguna sulumba kanunu te-mayokmba tumna tanjamba ndo pilna.

⁴⁵ Ngumnenga Kuatenge Kanan mbal pitaik likina le singine mbun nane Yosua ndon kilke tinaig ta nane tawi wande ta kuramba kilke te mbol pronai. Tawi wande ta minmba minna le David pronai.

⁴⁶ Kuate nu David make pilna le nu Kuate kusnana: Sine Jakob tuku ndare sine ne mbarinjam tuku wande ande pilbe e nga kusnana ta

⁴⁷ David nu wande ta pile ndakina. Nu tuku kinjo nune Solomonje Kuate mbarinjam tuku wande ta pilna.

⁴⁸ Tango kame nangine waimbi wande patikade ta Sunjo Kuate nu wande ta sinamje mine ndakate. Tuan tango ande tenjenmba kuyarna.

⁴⁹ Sunjo nu sakate: Samba ta ye Sunjo Kuate minyoket tuku ma. Kilke ta ye kupe patiket tuku ma.

Kilke mbol mbal ye minam tuku wande ndanndanmba palmbimngaig? Ko ye aninge minmba mabti?

⁵⁰ Ye yije sangrimbi aganj ndende njakmba te kile-mayokken ngate. *Aisaia 66.1-2*

Tuan tango nu tanjamba kuyarna.

⁵¹ Tane sinjka ngamungal tukulok mbal. Tane Kuate gilai mbal tanjan ngamungalmbi

nu idus ndamba pasa tugusek isam mbulig. Tane singine mbun kame tanjan tane Tukul Guwa mara mara pitaide.

⁵² Nane Kuate tuku tuan tango njakmba kilmba njago siglika ande mape ndanaig. Tuan tango ande purfenju prowamngat nga sakinaig le mbun kame nane bale farninge likinaig. Tango purfenju ta tane nu tuku kupet minmba tumba balenaig.

⁵³ Enjel kame Kuatenge kukulningina le sine tukul dubikam tuku mbun kame ninginaig ta tane lukakade nga saningina.

⁵⁴ Stefanus nu tanjamba Israel gabat sugo saningina le nane nu tuku pasa ta ismba gubra sunjo tumba amain makemba maketin tiknga minnaig.

⁵⁵ Tanjamba minnaig le Tukul Guwa Stefanus tuku wamdus kumungina le nu samba mbol ambe mambilmba am tidinga Kuate tuku kilja kanjermba Yesus nu tuku ndinam kumamje tin minna le kanjerna.

⁵⁶ Kanjermba nu ndek sakina: Ambe kanjerap. Samba talkat le Katesek Tango nu Kuate tuku ndinam kumamje tin minit le kanjeret ngina.

⁵⁷ Tanjakina le nane isam mbulmba kilba tukulmba ngumbeyumba pinderpindermba nu biye tinaig sulumba

⁵⁸ nane nu tumba tumbran sunjo kusremba mayok ka kasomje pilnaig. Pilmba nu pasa mbolnje pilnaig mbal nane nangine tawi paska tango mo ande nyunu Saulus nu tuku kupe tugumje patika ndame kilmba Stefanus katmba minnaig.

⁵⁹ Nane katmba minnaig le nu yabanmba sakina: Sunjo Yesus, ye tuku kanu ta ngina.

⁶⁰ Tanjaka nu ndek dagol tidronga wi kuenka sakina: Sunjo, nane ye mbolnje mbarde te ne nane tuku mbar sauka gilainga ngina. Nu tanjamba sakina sulumba kumna.

8

¹⁻² Stefanus kumna le Saulus nu wam ta kanjermba nane mayewaig nga idusna le Kuate tuku nyu kurauka dubinaig tango afu Stefanus nguka nu tuku malmbi sunjonai.

Stefanus balenaig ait mbolnje Yesus tuku kuasmbi Yerusalemje minnaig ta

nane afunje piti serninginaig le nane kua ka afu Yudea ma tugu afu Samaria ma tugu mbol kine likinaig. Aposel kame ndo Yerusalemnge minnaig.

³ Saulus nu Yesus tuku kuasmbi kilmba njaigo siglika nane tuku wande mindek ponja bige tidinga mulin kilmba didika wandeknje patika tanjamba kine promba likina.

Samaria mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Nane kua ka sili-silinaig mbal nane ma njakmba mbol lika pasa mayenu kuklimba kinaig.

⁵ Tanjamba Filipus nu Samaria tumbran ande mbol kina sulumba Yesus nu Kuatenge madina tanjo Kristus nga nane saninmba minna le

⁶ Samaria mbal gudommaba nu tuku pasa ismba manau kitek sangrinu ke likina ta kanjerka nane njakmba kilba pilmba nu tuku pasa ise mayenaig.

⁷ Nu afu guwa njaigonu njak nane kusrekuwaig ngina le nane wikaraumba nane kusreka kinaig. Kupe wai baklelkanu afu kupe njaigonu njakmba mageke likinaig le

⁸ tumbran ta tuku mbal gare sunjo tinaig.

⁹ Tumbran tanje tanjo ande nyunu Simon minna. Tanjo ta ye nyu njak nga nu wam sangrinu afu nuje kuanyembi ke likanu le nane kanjerka njakmba pirerek purka minanu.

¹⁰ Samaria mbal nyu njak nyu kugatok nane njakmba Simon tuku pasa ise mayenaig sulumba sakinaig: Tanjo te nu sunjo. Nu Kuate tuku sanjri sunjo temayokte nga saka minnaig.

¹¹ Ait kuennu Simon nuje kuanye manau kina le nane pirerek purka minmba nane nu tuku pasa ise mayenaig.

¹² Kile Filipus nu pro Kuate nuje gageu kulatkate wam saninmba Yesus Kristus tuku nyu te-mayokna le nane son nga kule pisne tinaig.

¹³ Simon nu mata son nga kule pisne tina. Nu Filipus ndon minna le nu wam kitek afu sangrinu ke likina le nu kanjerka pirerek purka am go sulumba minna.

¹⁴ Samaria mbal Kuate tuku pasa ismba son nginaig le aposel kame Yerusalemnge

wam ta ismba Petrus le Yohanus kukulnikinaig le nale ndek kinaik.

¹⁵ Kinaik ka Samaria ma tugu mbol pron-aik.

¹⁶ Samaria mbal nane Yesus tuku nyu mbolnje kule pisne tinaig ta nane Tukul Guwa nda tumba minnaig le Petrus le Yohanus nale ndek wam ta katesenaik sulumba nane Tukul Guwa tuwaig nga Kuate yabanjaik sulumba

¹⁷ wai nane mbolnje patikinaik le Tukul Guwa nane njakmba mbolnje kumungina.

¹⁸ Aposel ar nale wai nane mbolnje patikinaik le nane Tukul Guwa tinaig ta Simon nu kanjermba ndametin afu kilmba nale tugum promba sanikina:

¹⁹ Tale ndametin te kilmba wam ta tuku sanjri ye sap le ye mata nane afu mbolnje yije wai pili le nane Tukul Guwa tuwaig ngina.

²⁰ Tanjakina le Petrus ndek nu kasurmba sana: Ne nane njarosu ndametin turmba ma njayo mbol kaye. Tukul Guwa Kuatenge ake singit ta ndametinmbi piyawam tuku aganj kuga.

²¹ Ne tuku ngamungal Kuate am mbolnje tugusek kuga. Ta tuku ne Kuate tuku piro ande mata kam kumun kuga.

²² Ne nane ngamungal biye mbilmba nane wamdus njaigonu ta kusreka Kuate nu nane mbar sunjo ta sauka gilaingam tuku nu yabaja.

²³ Ne aganj njakmba kilam tuku wamdus kagli firka nane manau njaigonunge ne didikate le ye kamuset ngina.

²⁴ Tanjamba sana le nu Petrus tuku pasa lafumba sana: Tale ye tuku nga Kuate sunjomba yabanap. Wam kame ye mbol prowam tuku sakaik ta ye mataryate ngina.

²⁵ Petrus nale Sunjo tuku pasa kuklimba Samaria mbal wam paguninge denjurmaba nale luka mbumba Yerusalem kinaik. Kumba ndinnge Samaria ma tuku tumbran afu gudommaba mbolnje pasa mayenu saninje lika kinaik.

Etiopianu tanjo pasa mayenu isna

²⁶ Sunjo tuku enel ande Filipus tugum promba sana: Ne tinja Yerusalem kumam si kaye. Yerusalem kusremba Gasa kambim tuku ndin ma baknu mbol kinit ta dubimba kaye ngina.

²⁷ Tanjakina le nu tinnga kumba ka ndin ta mbol prona sulumba Etiopianu tanjo sunjo ande nuje karis mbolnge minyokina le kangerna. Tango ta nu Etiopia kilke tuku mandor pino Kandase nu tuku ndametin kulatkina tuku. Nu Kuate mbarinam Yerusalem kina tuku.

²⁸ Kile nu luka Etiopia kambim saka karis mbol tanje minmba tuan tanjo Aisaia tuku kuyar ande burka kina.

²⁹ Tanjana le Tukul Guwanje Filipus sana: Karis kinit si tugum kaye ngina le

³⁰ nu pinder jak jak kumba nu tuan tanjo Aisaia tuku kuyar burkina le ismba nu kusnana: Ne pasa burkate ta tugunu ne katesete e nga kusnana le

³¹ nu lafumba sana: Ye ndanmba pasa tugunu te katesewi? Ne mbumba tenje minyoka pasa te tugunu saya ngina.

³² Nu tuan tanjo Aisaia tuku pasa burkina ta tenenmba.

Andenge sipsip balewam tuku tumba kinit tanan nane nu tumba kinig. Sipsip nguenu kuerkade le nu witi ndate tanan nu nane tuku pasa lafu ndate.

³³ Nane nu kiko pile tumba nu tuku pasa te ti ndamba ake tumba njayo silide.

Kilke te mbolnge mine sunjo ndamba kumwa le afu nu tuku kuasmbi mine nda. *Aisaia 53.7-8*

Kuyar pasa tanamba sakate.

³⁴ Kile ndametin kulat tanjo nu Filipus kusnana: Kuate tuku tuan tanjo nu pasa te kuyarna ta nuje ngarosu tuku kuyarna e ko ande tuku ngina.

³⁵ Tanjakina le Filipus nu Aisaia tuku pasa ta mbolnge tugu pilmba pasa mayenu kuklimba Yesus tuku sana.

³⁶ Samba kumba ka kule kualin ande tugum promba Etiopianu tanjo ndek nu sana: Ai si. Kule ande minit si. Kile ne ye kule pisneyam kumu e ngina le

³⁷ nu lafumba sana: Ne wamdus jakmbambi son ngate kande ye ne kule pisneni ngina le nu lafumba sana: Yesus Kristus nu Kuate tuku Kinjo ta ye nu tuku son nget ngina.

³⁸ Tanjakina sulumba karis tingam tuku saningina le karis tingina le nale iben kinaik. Iben ka kule sinam kinaik sulumba Filipus nu tanjo ta kule pisnena.

³⁹ Nale man luka tabek kinaik le pitik ndo Tukul Guwanje Filipus didik tumba ma kise mbol kina le Etiopianu tanjo nu man kanjer ndana. Nu Yesus tina tukunu nu gare jak nuje karis ponja Etiopia kina.

⁴⁰ Filipus nu Asdodnge minna ta wamdus puluna. Nu tumbra tanjo ta kusremba kumba tumbra jakmba mbolnge pasa mayenu kuklimba lika ka Sesarea prona.

9

Saulus nu ngamunggal biye mbilna

¹ Saulus nu Sunjo Yesus dubinaig mbal tuku gubra tumba ye nane jakmba bale faramngit nga nu pris gabat sota kina sulumba

² sana: Ye Damaskus tumbra tanjo mbol nzi kumba Yesus dubide mbal tanjo pino kanjerka ndaleka kilmba luka Yerusalem mbambim tuku ne wane afu kuyarka sa. Damaskus tuku kusem wande gabat kame ninge liki le kanjerka ye piro ta kam tuku nyu jak kila minwaig ngina.

³ Saulus nu wane ta kilmba ka Damaskus patuna le samba mbolnge bulu sunjo ande mayok ka nu kiljana.

⁴ Kiljana le nu ndek kuru-kuruka kilke mbolnge ndekina le minge pasa ande promba sana: Saulus, Saulus, ne ndanam tuku ye njayo siliyate ngina le

⁵ nu ndek kusnana: Sunjo, ne imange ngina le nu sakina: Ye Yesus ne ye njayo siliyate ta.

⁶ Kile ne tinnga tumbra tanjo mbol nzi kaye. Nzinge mina le andenge ne wam kam tuku sanamngat ngina.

⁷ Tanjakina le tanjo kame Saulus ndon kinaig ta nane tinnga maninok minnaig. Ta ndanam? Nane pasa prona ta isnaig sulumba tanjo ande nda kangernaig.

⁸ Saulus nu tinnga am maranjan ta agan kanjer ndakina. Kanjer ndakina le nu waiwaimba kumba Damaskus pronaig.

⁹ Kumba ka tanje mara kenmba nu agan kanjer ndaka nyamagan kule mata nye ndakina.

¹⁰ Yesus dubina tanjo ande Damaskusnge minna. Tango ta nyunu Ananias. Nu kinatanu suk Sunjonge nu wika Ananias ngina le nu ndek sakina: Sunjo, ye minet te ngina.

11 Tanjakina le Sungo nu sana: Ne tinga ndin ande nyunu Tinreknu si mbol kaye. Ne kumba ka Yudas tuku wande ponja Tarsusnu tango nyunu Saulus nu tuku kusananga. Nu Kuate yabanmba minit.

12 Nu mata kinatanu suk ne kangernat. Ne nu tugum promba nunje am mayekam tuku ne nu mbolnge wai patikat le kangernat ngina.

13 Tanjakina le Ananias ndek nu sana: O Sungo, tango ta Yerusalemnge ne tuku mbal kilmba ngaigo siglikanu nga gudommbanje sakade le iset.

14 Tenje mata ne tuku nyu te-dungade mbal bige tidinga kilmba ndalekam tuku pris gabat mbal tugumnge nyu tina ngina le

15 Sungo nu sana: Kuga. Yenge tango ta madiwen. Ye yije nu kukuli le nu ka kasomok mbal gabat sugo kise kise Israel mbal nane nakmba tugumnge ye tuku saningamngat.

16 Tanjamba nu piti gudommba kanjerke likamngat. Ye nu manau ta mbolnge kila sawamngit. Ne tinga nu tugum kaye ngina.

17 Kile Ananias nu tinga ka Saulus nu minna wande ta ponja nu wai kilmba nu mbolnge patika sana: Tira, ne ndeka ndinngge Sungo Yesus kangerna ta nunge ye kukulyat. Ne tuku am mayeka sulumba Tukul Guwa tam tuku ne tugum prowet ngina le

18 pitik ndo kualegan suprep suk aganj am mbolnge gagulka ndekinaik le nu am mayeka mambilna. Tanjamba nu tinga kule pisne tina sulumba

19 nu man isukusmba sangri tumba Damaskusnge Yesus dubinaig mbal ndonj mara afu minna.

Saulus nu Damaskusnge pasa mayenu kuklina

20 Saulus nu dal ndaka Zu mbal tuku kusem wande sinam kine lika Yesus nu Kuate tuku Kinjo nga kuklimba saningina le

21 nu tuku pasa isnaig mbal nane wamdus te-sulumba sakinaig: i ... Tango te nu buk Yerusalemnge nyu ta te-dunginaig mbal kilmba ngaigo siglikina. Tumbran sungo te mbolnge mata tango pino nu dubide ta bige tidinga ka pris gabat nane am mbolnge kile-tidngam tuku prona nginaig.

22 Saulus nu sangri lato tumba Yesus nu sinka Kuatenge madina tango Kristus nga kukli mayena le Zu mbal Damaskusnge minnaig ta nu tuku pasa ismba lafuwam kumunj kuga.

23 Kile Zu tango afu Saulus balewam tuku sakinaig le

24 nane afu ismba pro nu sanaig le isna. Nane Damaskusnge ki furir mindek nu balewam tuku fonde malanga kulatka minnaig.

25 Tanjamba minnaig le furir ande Saulus tuku kuasmbi nane ndek nu sambenga muli panmba fonde tuku bubre malanga kumam pilnaig le mayok kina.

26 Mayok kina sulumba nu ka Yerusalem prona. Ka tange nu Yesus dubinaig mbal ndonj ulendikam bafuna le nane kuru-kuruka nu Yesus dubiwanu tango kuga nginaig.

27 Tanjakinaig le Barnabasnge nu tumba ka aposel kame saningina: Tango te nu ndinngge Sungo kangerna le Sungonge pasa sana. Damaskusnge nu nane kuru kuru ndaka sangri tinga Yesus tuku nyu te-mayokmba sakina ngina.

28 Tanjakina le Saulus nu Yerusalemnge Yesus dubinaig mbal ndonj ulendika kine promba minna.

29 Nu tango tuku kuru kuru ndaka Yesus tuku nyu te-mayokmba saka minna.

Saulus nu Zu mbal Grik pasatade afu ndonj pasambi Yesus tuku munju tulinginaig le nane nu balewam tuku ndin sotinaig.

30 Sota minnaig le Yesus dubinaig mbal nane kila pilmba Saulus mindemba Sesarea tumbran sungo mbol pronaig. Pro tange nu Tarsus kuwa nga kukulnaig le kina.

31 Ait ta mbolnge Yesus tuku kuasmbi nane Yudea Galilea Samaria ma tugu ta nakmba mbolnge piti afu kanjer ndaka mine mayemba sangri tinginaig. Nane Kuate kumnemnge minmba Tukul Guwange nane sinzaningina le nane tugekinaig.

Petrus nu tango ande wakeina

32 Petrus nu ma tugu nakmba mbol kumba Yesus tuku mbal kanjerkam Lida tumbran prona.

³³ Prona sulumba tanjo ande nyunu Eneas ngarosu milmailkanu yar 8 guaze ta njak mbain mbolnje kinye njak ndo minna le kanjerna.

³⁴ Kanjermba nu ndek sana: Eneas, Yesus Kristusnje ne wakeinamngat. Ne tinja nane yanjo te-tiwa ngina. Tanjakina le nu pitik ndo tinjina.

³⁵ Tanjana le Lida le Saron tumbran mbal nane tanjo ta mayekina le kanjermba nane njakmba ngamungal biye mbilmba Yesus dubinaig.

Petrus nu pino ande te-tina le abonjina

³⁶ Yopa tumbrannje Yesus dubina tuku pino ande nyunu Tabita minna. (Grik pasambi nyu ta Dorkas). Pino ta nu wam magenu ke lika sanzal mbal turka minanu.

³⁷ Ait ta mbolnje nu guaze sunjo tumba kumna. Kumna le pino afu nu kule pisenmba nu tumba wande ta mbain armba njak inum mbol tanje pilnaig le minna.

³⁸ Yopa tumbran sunjo ta nu Lida tumbran patuknje tukunu Yesus dubinaig mbal Petrus nu Lidanje minna pasa ta ismba nane tanjo armba kukulnikinaig le ka nu tugum promba sarsarmba sanaik: Ne pitik sile ndon kab nginaik.

³⁹ Tanjakinaik le Petrus nu tinja nale ndon kina ka tumbran ta pronai le nane afu nu tumba wande o mbolnje ta ponjinaig. Nane wande ponjinaig le pino kuembol njakmba Petrus laipmba tenjamumba malmbika Dorkas nu buk tawi wakeika ninje likina ta kilmba Petrus tumnaig.

⁴⁰ Tumnaig le nu nane njakmba mayok kuwaig nga saningina le nane mayok kinaig. Tanjanaig le nu ndek dagol tidronja Kuate yabanja. Yaban denpurmba nu mbilka mindesin ta sana: Tabita, ne abonja ngina le nu am maranja Petrus kanjermba minyokina le

⁴¹ nu ndek nu tuku wai biyamba te-tina le tinjina. Tinjina le nu tumba Yesus dubinaig mbal pino kuembol nane njakmba wika ninjina.

⁴² Wam ta Yopa tumbran sunjo kumungina le nane gudommba Sunjo Yesus son njinaig le

⁴³ Petrus nu Yopanje mara kuen suk tanjo ande nyunu Simon nu ndon minna. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj kame wakeikina tuku.

10

Pasa mayenu kasomok mbal tugum kina

¹ Sesarea tumbran sunjo mbolnje tanjo ande nyunu Kornelius minna. Nu Rom gafman tuku kame mbal 100 kulatka minna. Kame kuasmbi ta Italinu.

² Tanjo ta nu nuje ndare tuma ndon Kuate kumnemnje minmba nu mbarinjmba minanu. Nu sanzal mbal ndametin walmba ninje lika nu Kuate yabanmba minanu.

³ Mara ande ki kanum 3 mbolnje nu kinatanu suk aganj ammbi kanjerna ta Kuate tuku enjel ande nu tugum promba Kornelius ngina.

⁴ Tanjakina le nu fumble timba wamdus fulilka nu sana: Sunjo, ndanam ngina le enjel nu ndek sana: Ne sanzal mbal turningit ta Kuate nu kanjerte. Ne Kuate yabanje ta nu isit. Nu ne idusnumba minit.

⁵ Ta tuku ne tanjo afu kukulninga le Yopa tumbran sunjo mbol nzi kumba tanjo ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig.

⁶ Nu nuje nyu tuma tanjo ndon minik. Tanjo ta nu aganjmor ngarombi aganj wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patuknje minit ngina.

⁷ Enjel nu Kornelius kusrena le nu ndek nuje piro tanjo armba kame tanjo ande turmba wikina. Kame tanjo ta nu mara mara nu tugumnje piroka nu mata Kuate dubimba minna.

⁸ Nane pronai le nu enjel tuku wam pagu pasa kumu-kumumba kubeu ninjmba Yopa kuwaig nga kukulningina. Kukulningina le nane kumba ka ndinje kinynaig.

⁹ Mafena le nane ndin dubimba kumba ka Yopa patunaig le ki kanum 12 Petrus nu Kuate yabanjam tuku nga wande ponga funu tuku mbain mbolnje minna.

¹⁰ Nu mbol tanje minmba guba mayena. Guba mayena le nane pagumba minnaig le Petrus nu kinatanu suk aganj ande kanjerna.

¹¹ Samba talka aganj ande tawi sunjo suk tundunnu bailkamba muli njak andenje muli kusre-kusrena le ndekina.

12 Ndekina le tawi ta mbolŋge aganmor mbeŋ sar umaŋ yeki yeki minnaig le kaŋgerkina.

13 Kile miŋge pasa ande nu sana: Petrus, ne tiŋga agan te inum balemba nya ŋgina le

14 nu ndek lafumba sana: Sunŋo, kuga. Sine Zu mbal agan afu nyam tuku tukul ŋak ta ye tukul lukamba agan taŋan inum nye ndaket ŋgina.

15 Taŋakina le pasa ta maŋ lato nu sana: Kuatenŋge agan ande mayenu ŋgate ta ne tukul ndawa ŋgina.

16 Nale taŋamba pasa ndui ta sakam keŋnaik le andeŋge pitik ndo tawi ta teduŋgina le samba mbol kina.

17 Petrus nu kiŋatanu suk wam kaŋgerna ta wamdus te-sulumba tugunu wam katesemba minna le Kornelius taŋgo keŋmba kukulniŋgina ta nane afuŋge Simon tuku wande tumniŋginaig le nane pro wande malaŋga tugum taŋge tiŋga wika sakinaig:

18 Oi. Simon Petrus nu teŋge minit e ŋginaig.

19 Petrus nu kiŋatanu suk wam kaŋgerna ta idus-idusmba minna le Tukul Guwa nu sana: Taŋgo keŋmba ne sota prowaig.

20 Ne tiŋga ibeŋ kaye. Ne wamdus tero ndaka nane ndoŋ kaye. Yeŋge nane kukulniŋgen ŋgina.

21 Taŋaka sana le Petrus nu ibeŋ ka nane saniŋgina: Tane taŋgo sotade ta ye noten. Tane ndaŋam ye tugum prowaig ŋgina le

22 nane nu sanaig: Siŋgine gabat Kornelius nu kame taŋgo 100 kulatkate. Nu taŋgo tiŋreknu Kuate kumnemŋge minit. Israel mbal ŋakmba nu tuku saka minig. Kuate tuku eŋel nu wam paguna le nu sine ne tumba nu tuku wande mbol kumba ne tuku pasa isam tuku sine kukulsiŋgina le ne tam proweg ŋginaig.

23 Taŋakinaig le Petrus ndek nane ŋgailka nane nu ŋak kinyam tuku saniŋgina.

Mafena le Petrus nu nane ndoŋ kina. Yopa mbal afu Yesus dubinaig tuku nane mata Petrus mindemba kinaig.

24 Kinaig ka ndiŋge kinynaig. Mafena le Kornelius nu buk nuŋe ndare tuma nuŋe gulab nane ŋakmba kile-maŋgurka Petrus tairŋga minnaig le nane Sesarea pronaig.

25 Petrus nu wande sinam kina le Kornelius nu tiŋga pro Petrus nu taŋgo sunŋo ŋga nu tugumŋge dagol tidroŋgina.

26 Taŋana le Petrus nu te-timba sana: Taŋa ndawa. Ye mata taŋgo ndo. Ne tiŋga ŋgina.

27 Taŋaka nu Kornelius ndoŋ pasa-pasaka kumba ka wande sunŋo sinam taŋge taŋgo pino gudommmba maŋgurkinaig le kaŋgerkina.

28 Kaŋgerka nu ndek saniŋgina: Sine Zu taŋgo tane kasomok mbal tuku wande mbol kumba ko tane ndoŋ isukusam tuku tukul sunŋo ŋak ta tane kila. Kuate nu wam ande ye tumyina tukunu ye wamdus kitek tumba kasomok mbal ta ŋaigonu ŋge nda.

29 Ta tuku ne afu ye tam tuku kukulniŋgina le ye pasa kugatok nane dubika te prowit. Ariya. Saka. Ne ndaŋam ye tuku pasa pilna ŋga sana.

30 Taŋaka sana le Kornelius nu sakina: Mara keŋmba buk kinaig ait teŋen ki kanum 3 mbolŋge yiŋe wande mbol teŋge ye Kuate yabaŋmba minen le pitik ndo taŋgo ande tawi kilŋa ŋak ye tugum prona le kaŋgeren.

31 Nu ye sayina: Kornelius, ne sanzal turniŋgit ta Kuate nu kaŋgerte. Ne Kuate yabaŋte ta nu isit. Nu ne idusnumba minit.

32 Ne taŋgo afu kukulniŋga le taŋgo ande nyunu Simon Petrus nu tam Yopa kuwaig. Nu nuŋe nyu tuma Simon ndoŋ minik. Taŋgo ta nu aganmor ŋgarombi agan wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patukŋge minit. Nu taŋamba ye sayina.

33 Taŋakina le ye pitik ndo taŋgo afu ne tam tuku kukulniŋgen. Ne ye tugum te prowat ta kumumbi. Sine ŋakmba Kuate am mbolŋge maŋgurka mineg. Sunŋo nu ne pasa afu sine sasiŋgam tuku sanina ta isam tairŋgeg ŋga Petrus sana.

34 Taŋakina le Petrus nu nane saniŋgina: Kile ye wamdus puluyate. Kuate nu taŋgo ŋakmba wamdus niŋgit.

35 Zu mbal ko kasomok mbal ŋgamukŋge ima kate Kuate kumnemŋge minmba nu tuku pasa dubide ta Kuate nu nane ŋakmba tuku gareniŋgit.

36 Sine Yesus Kristus ndoŋ ulendikey mbal kile Kuate nu sine ndoŋ wamdus

mukuk minit. Nu pasa mayenu ta njakmba isam tuku sine Israel sinjina. Yesus nu tanjo njakmba tuku Sunjo.

³⁷ Yohanus nu pasa kuklimba nane kule pisneninjina le Nasaretnu tanjo Yesus nu pro pasa mayenu ta Galilea ma mbolnje tugu pilmba kumba ka Yudea ma tugu njakmba kumunjina.

³⁸ Nu Kuatenje Tukul Guwa tuna le nu sanjri njak ma njakmba mbolnje lika nu wam mage kina. Kuate nu ndon minna. Afu Satan tuku sanjri kumnemnje minnaig ta nu nane tuku muskil kile-tidingina.

³⁹ Nu Yerusalemnje Zu ma njakmba mbolnje wam ke likina le sine kanjgerkigenj. Nane nu tumba ail kazrai mbolnje nil danjnginaig le kumna.

⁴⁰ Kumna le mara kenju mbolnje Kuatenje nu te-tina le nu tingina le sine kanjgergenj.

⁴¹ Tanjo njakmba nu kanjer ndanaig. Sine ndo nu kanjgergenj. Yesus nu manj tingina ta nane njakmba saningam tuku Kuate nu o buk sine madisingina. Nu tinga sine ndon tuma isukusmba kule nyumba mingenj.

⁴² Nu sine pasa mayenu kukliwam tuku patikina. Kumanu mbal abo minig mbal pileningam tuku Kuate nu ye pilna ta njakmba saningap nga sasingina.

⁴³ Tuan tanjo njakmba nu tuku sakinaig. Ima kate nu kumun nga son ngade ta Kuate nu Yesus tuku nyu mbolnje nane tuku une sauka gilaingamngat nga saningina.

Kasomok mbal Tukul Guwa tinaig

⁴⁴ Petrus nu pasata minna le nane nu tuku pasa isnaig mbal Tukul Guwa nane mbol kina le

⁴⁵⁻⁴⁶ nane pasa kuale gilai yimyam sake lika Kuate tuku nyu te-dunjinaig. Tanjanaig le Zu tanjo Yesus tuku son nginaig nane Yopange Petrus mindemba pronaig ta nane wam ta kanjgermba Kuatenje kasomok mbal mata Tukul Guwa ningit nga nane pirerek purkinaig.

⁴⁷ Kile Petrus nu sakina: Kuatenje sine Tukul Guwa sinjina tanjamba ndo kile nane mata ningit. Nane kule pisne tam tuku sine tukuningam kumun kuga ngina.

⁴⁸ Tanjamba Petrus nu nane Yesus Kristus ndon ulendika kule pise tap nga saningina

le nane kule pisne tinaig. Tanjamba nu nane ndon mara afu minam tuku ngailkinaig le nu nane ndon minna.

11

Petrus nu Yerusalemnje kasomok mbal tuku sakina

¹ Aposel kame Yesus tuku mbal Yudea ma mbolnje mine likinaig ta nane kasomok mbal Kuate tuku pasa tinaig ta nane isnaig.

² Petrus nu mbumba Yerusalem prona kande Zu tanjo afu nane nu sawe lika sanaig:

³ Ndanjam saka ne sinjine tukul lukamba ngaro pike ndakanu mbal ndon ulendika isukusna nginaig.

⁴ Tanjamba sawe likinaig le nu ndek wam njakmba mayok kinaig ta kumu-kumumba kubeu ninjmba saningina:

⁵ Ye Yopange Kuate yabanjmba minen sulumba ye kinjatanu suk aganj ande kanjgeren. Aganj ande tawi sunjo suk tundunnu bailkamba muli njak samba mbolnje andenje muli kusre-kusrena le ye tugum ndekina.

⁶ Tanjana le ye aganj ta kanjer tiwen ta sinam tanje aganjmor nguikok aganj rabmba likade sar umanj tanjamba kanjgerken.

⁷ Kanjgerka minen le minje pasa ande ye sayina: Petrus, ne tinga aganj te inum balemba nya ngina le

⁸ ye nu sawen: Sunjo, kuga. Sine Zu mbal aganj afu nyam tuku tukul njak ta ye tukul lukamba aganj tananj inum nye ndaket ngen.

⁹ Ye tanjaka saken le samba mbolnje pasa manj lato sayina: Kuatenje aganj ande mayenu ngate ta ne tukul ndawa ngina.

¹⁰ Sile tanjamba sakam kenkenj le andenje tawi ta te-dunjina le samba mbol kina.

¹¹ Kina le ait ndui ta mbolnje ndo Sesareange Kornelius nu tanjo kenjmba ye tam tuku kukuningina le ye wande minen ta tugum pronaig.

¹² Pronaig le Tukul Guwa nu ye sayina: Ne wamdus tero ndaka tanjo prowaig ta dubika kaye ngina. Tira 6 te nane mata ye ndon kumba Kornelius tuku wande ponja sinam kagenj.

13 Kornelius nu sine sasingina: Ye enjel ande yiŋe wandekŋe tin minna le kaŋgeren. Nu teŋemba sayina. Ne nane afu kukulninga le nane Yopa tumbran sungo mbol nzi taŋgo ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig.

14 Simon nu pasa afu nane ndare tuma turmba satinŋuwa le taŋgine muskil kiletidinge tingam tuku ndin kaŋgeramŋaig ŋgina.

15 Kornelius nu wam kube ta denpurna le ye tinŋa pasa tugu pilmba saken le ambonga sine Tukul Guwa tigen taŋamba ndo kasomok mbal tinaig.

16 Ye wam ta kaŋgermba ye Sunŋo Yesus tuku pasa ande idusen ta teŋemba. Yohanus nu kulembi nane kule piseneningina. Kile ye Tukul Guwambi tane tuku ŋgamunŋal kule pisne taŋaŋ tingamŋgit ŋga sasingina.

17 Ambonga sine Zu mbal Sunŋo Yesus Kristus tuku son ŋgigen le Kuate nu Tukul Guwa sinŋina taŋamba ndo nane mata Tukul Guwa ningina. Ye ima le Kuate tuku nzali tukulam kumuŋ ŋga saningina.

18 Taŋakina le nane Petrus tuku pasa ta ismba nane pasa kugatok Kuate tuku nyu te-duŋga sakinaig: Kuate nzalite le kasomok mbal mata ŋgamunŋal biye mbilmba abo tugu minmba minam tuku tade ŋginaig.

Antiok mbal Yesus tinaig

19 Stefanus balenaig le Yesus tuku mbal kua ka sili-silinaig ta afu masken ka Finisia ma tugu Siprus nuy Antiok tumbran sunŋo taŋamba kine likinaig ka Zu mbal ndo Yesus tuku pasa saninginaig sulumba kasomok mbal sa ndaninginaig.

20 Nane taŋanaig ta Siprus le Sirenenu Zu taŋgo afu Antiok tumbran sunŋo mbol kumba nanenŋe kasomok mbal Yesus tuku saninginaig le

21 Kuatenŋe nane tuku piro sanŋri pilena le nane gudommmba nane tuku pasa ismba son ŋga ŋgamunŋal biye mbilmba Sunŋo Yesus dubinaig.

22 Yesus tuku kuasmibi Yerusalemŋe maŋau ta ismba Barnabas kukulnaig le nu ndek Antiok kina.

23 Nu nane tugum prona sulumba Kuate nu sinŋa mbal te make patikate ŋga nu gare-gareka nane wamdus ndindo Yesus biye dewam tuku tumningina.

24 Barnabas nu taŋgo mayenu. Nu ŋgamunŋal son sanŋrinu. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumuŋgina le nane gudommmba nu tuku pasa ismba son ŋga Sunŋo Yesus dubinaig.

25 Kile Barnabas nu Saulus sota Tarsus tumbran sunŋo mbol kina.

26 Kumba ka nu te-silika tumba nu ndoŋ luka Antiok tumbran pronaik. Nale ar ta yar ndindo Antiokŋe minmba nane taŋgo pino gudommmba Yesus tuku tumningmba minnaik. Taŋanaik le Yesus dubinaig mbal Antiokŋe minnaig ta nane ambonga Kristen nyu tinaig.

27 Ait ta mbolŋge tuan taŋgo afu Yerusalem kusremba ndeka Antiok pronaig.

28 Pro taŋge minnaig le tuan taŋgo ande nyunu Agabus nu Tukul Guwanŋe wamdus tuna le nu tinŋa guba sunŋo kilke tugu ŋakmba mbolŋge prowamŋgat ŋga saningina. (Ŋgumnenŋa Klaudius nu gabat sunŋo minna le guba sunŋo ta prona).

29 Taŋakina le Yesus dubinaig mbal nane wamdus tumba nanŋine tira kame Yudea ma tugu mbolŋge turkam tuku sine ndametin ŋak minig ta kumumba patikube ŋginaig.

30 Nane taŋamba patika Barnabas le Saulus kukulnikinaig le nale ndametin kilmba mbumba kinaik ka Yerusalemŋe gabat mbal ninginaik.

12

1 Ait ta mbolŋge mandor Herodus nu Yesus tuku kuasmibi afu ŋaigo siglikina.

2 Nu nuŋe kame mbal saningina le nane Yohanus aba nuŋe Yakobus tuku ŋinfok kuerkinaig.

3 Kuerkinaig le Zu mbal nane wam ta ismba gare sunŋo tinaig le Herodus nu kila pilmba nu maŋ Petrus ndalekam tuku afu kukulningina. Ait ta Israel mbal bret yis kugatok nyam tuku kusem sunŋo.

4 Nane nu biye timba mulintumba wandekŋe pilnaig le nu Petrus kulatkam tuku kame taŋgo 16 muŋgu turturkam tuku

bailka bailka patikina. Pasowa ait ta kugawa le nu Zu mbal am mbolŋge Petrus pasa mbolŋge palmbim idusna.

⁵ Petrus nu muli wandek sinamŋge minna le kame mbal ta nane nu kulatkinaig le Yesus tuku kuasmbi Petrus tuku ŋga Kuate sunŋomba yabaŋnaig.

Enel Petrus te-mayokna

⁶ Herodus nu mafewa le Petrus nane ŋakmba am mbolŋge te-tiwam tuku sakina ta furir ait ta mbolŋge Petrus nu kame taŋgo ar ŋgamukŋge wai kupe muli ŋak kinymba gilaiŋgina. Kame taŋgo armba kilimŋge malaŋga kulatka minnaik.

⁷ Kile Sunŋo tuku enel ande Petrus tugumŋge mayok kina le bulu promba wande sina ta kilŋana. Enel nu Petrus tuku kailmane burumba kuanemba sana: Pitik tiŋga ŋgina kande sen muli wai mbol ta kuklika ndekinaik.

⁸ Taŋanaik le enel nu Petrus sana: Ne tawi tiŋmba kupe ŋgaro silika ŋgina le nu ta kumuna. Taŋana le nu maŋ sana: Naje tawi sunŋo ta tumba kaika ye dubiya ŋgina le

⁹ nu enel dubimba mayok kina. Enel nu taŋana ta Petrus nu kiŋambi agaŋ kaŋgeranu ŋga idusna.

¹⁰ Kile enel nu tumba kame mbal tumailamŋge tiŋginaig ta liniŋmba ka ŋgumnemŋge tiŋginaig ta liniŋmba ka muli wandek tuku malaŋga sunŋo tugum pronaik. Pronaik le taŋgoŋge talkanu sukna le nale kilim kinaik. Kilim ka tumbraŋ sunŋo sinam ta ndin ande dubimba kinaik le enel nu Petrus kusremba kina.

¹¹ Kina le nu wamdus puluna le wamdusmbi sakina: Herodus nu ye ŋayo siliyam iduste le Zu mbal wam ta tairŋga minig ta Kuate nu ye nane tuku wai mbolŋge te-luka tam tuku enel te kukulat ŋga idusna.

¹² Nu wamdus puluna le nu Yohanus Markus tuku ina nuŋe Maria tuku wandek tugum kina. Wandek ta sinamŋge nane gudommba maŋgurka yabaŋmba minnaig.

¹³ Yabaŋmba minnaig le nu wandek ta tuku fonde malaŋga katkatna le piro pino ande nyunu Roda nu malaŋga talkam prona kande

¹⁴ nu Petrus tuku pasa ŋin tugu katesemba nu gare sunŋo tumba malaŋga tal ndaka pinderka luka kumba nane saniŋgina: Petrus pro malaŋga tugum sinŋe tiŋ minit ŋga saniŋgina.

¹⁵ Taŋakina le nane ndek nu sanaig: Ne ŋginŋgankate kande ŋginaig le nu sanŋri tiŋga nane saniŋgina: Kuga. Ye sinŋa saket. Petrusŋge ŋgina. Taŋakina le nane sakinaig: Nu tuku mindekanu kande ŋginaig.

¹⁶ Petrus nu malaŋga katkatmba minna le nane pro malaŋga talka Petrus kaŋgermba piriri ŋayonaig le

¹⁷ nu waimbi nane peuniŋmba maninkuwaig ŋga Sunŋo nu muli wandek sinamŋge te-mayokna ta kubeu niŋgina sulumba nu nane saniŋgina: Wam kube te Yakobus yiŋe tira ŋakmba saniŋgap ŋgina. Taŋamba nu nane kusreka ma kise mbol kina.

¹⁸ Mafena le kame taŋgo nu kulatka minnaig ta nane Petrus kiringa ndaŋndaŋmba pro ket ŋga wamdus te-sulumba minnaig le

¹⁹ Herodus nu ndek nane afu kukulniŋgina le ma ŋakmba mbolŋge Petrus sotinaig. Sotete pisenŋinaig le nu ndek kame taŋgo Petrus kulatkinaig ta nane kusna-kusnaniŋgina sulumba gubranu nane afunŋge bale farkuwaig ŋga saniŋgina. Taŋakina sulumba Herodus nu tiŋga Yudea ma kusremba Sesarea tumbraŋ sunŋo mbol kina.

Herodus nu kumna

²⁰ Tirus le Sidon kilke nyamagaŋ sunŋomba kuga le nane Herodus kilke kulatkina ta mbolŋge nane nyamagaŋ piyawanu.

Ait ande Herodus nu tumbraŋ ar ta tuku gubra tina le tumbraŋ ar ta tuku taŋgo kuasmbi maŋgur ŋak pro Herodus tuku wandek kulatkanu taŋgo nyunu Blastus tugum promba nuŋge nane turkuwa le Herodus ndoŋ tumawam sakinaig. Taŋakinaig le Herodus nu pasa te-tiwam tuku ait niŋgina.

²¹ Ait ta kumuŋgina le Herodus nu mindepiye tawi magenu siglika nuŋe minyo mbili maditaknu mbolŋge minyoka nane maŋgurkinaig ta pasa afu saniŋgina le

²² nane ismba wikaraumba sakinaig: Tango te kilke mbolok tango kuga. Nu mbara ande nginaig.

²³ Tanakinaig le nu lok minmba Kuate tuku ma tam idusna kande Sungo tuku enel ande pro nu katna le kuinngge nu tuku ndem nyinaig le ma ma nu kumna.

²⁴ Nu kumna le Kuate tuku pasa sungokina le nane gudommaba son nginaig.

Tukul Guwa Barnabas le Saulus piro nikina

²⁵ Barnabas le Saulus ndametin ngam tuku piro ta ke sulunaik sulumba nale Yerusalem kusremba tango mo Yohanus Markus tumba luka ndek Antiok kinaik.

13

¹ Yesus tuku kuasmbi Antioknge minnaig ta afu tuan tango afu tum tango tana pirokinaig. Ande nyunu Barnabas ande Simeon nyun ta Dabuk Dabuk nginaig. Ande Sirenenu tango nyunu Lusius. Ande Manaen nu buk Herodus ndon kono fonfon wande ndindo mbolngge minnaik tuku. Ande Saulus.

² Mara ande nane nakmba mangurka nyamagan pinka Sungo tuku nyu te-dunga minnaig le Tukul Guwa nu nane saningina: Barnabas le Saulus ye buk piro ande tuku madiniken ta kile nale kam tuku patikap ngina.

³ Tanakina le nane nyamagan pinka Kuate yabarmba nane nangine wai Barnabas le Saulus mbolngge patika kile pirokuwaik nga kukulnikinaig le kinaik.

Siprus mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Tukul Guwa nu nale kukulnikina le nale Antiok kusremba ndek Selusia kinaik. Nale Yohanus Markus nale turkuwa nga tumba nak kinaik. Kinaig ka Selusia nge wan ponga ka Siprus nuy mbol kinaig ka

⁵ Salamis nge iben kinaig. Salamis tumban sungo mbolngge nane piro tugu pilmba kusem wande mbolngge Kuate tuku pasa kuklinaig.

⁶ Nane nuy ta tuku ma nakmba mbol lika pasa kuklimba ka Pafos pronaig. Pro tange nane Zu tango ande yabri tuan tango

nyunu Bar-Yesus te-silikinaig. Tango ta nu kuanye tango.

⁷ Pafos nge tango ande wamdus kuyar mayenu nak nyunu Sersius Paulus nu gabat tango minna. Nu Bar-Yesus ndon gulab mayenu. Nu Kuate tuku pasa isam tuku Barnabas le Saulus wikina.

⁸ Nale pro pasa kuklimba sanaik le Bar-Yesus nu gabat tango pasa ismba son ngikat nga nu nale tuku pasa ndin kuer-kuerna. (Bar-Yesus Grik pasambi nane Elimas* nginaig).

⁹ Tanana le Saulus nyu ande Paulus Tukul Guwa nu mbol kumungina le nu Elimas fumble timba sigair mbakmba sana:

¹⁰ Ne Satan tuku kono. Ne manau tinreknu nakmba pitaikate. Ne yabri manau kumba wam naigonu ndo ke likate. Ndanam saka ne Kuate tuku manau mayenu tumba yabri pasambi ndin tukulte.

¹¹ Ata. Kile Kuatenge ne tuku am tukulwa le ne ait afu agan kanjerke nda ngina. Tanakina le pitik ndo agan inum bidu suk pro nu tuku am tukulna le am ma make ndekina. Tanana le nu nane afu pro nu tuku wai biymba ndin tumwaig nga kumbarange nane wikina.

¹² Tanana le gabat sungo nu wam ta kanjermba pirerek purka Kuate tuku pasa isna ta Yesus tuku son ngina.

¹³ Kile Paulus nane wan ponga Pafos kusremba ka Pamfilia ma mbol promba Pergange iben kinaig. Pro tange Yohanus Markus nu nale kusreka luka Yerusalem kina.

¹⁴ Kina le Paulus le Barnabas nale Perga kusremba Pisidia ma Antiok tumban sungo mbol pronaik.

Pro tange minmba kusem ait ande mbolngge nale kumba ka Zu mbal tuku kusem wande sinam tange minyokinaik.

¹⁵ Minyokinaik le nane Moses tuan tango kame tuku kuyar burke denpurmba kusem wande kulat mbal nane tango ande kukulnaig le nu kumba Paulus nale sanikina: Tira kame, tale pasa afu tango pino wamdus sangri pileningam tuku nak ndeta saningap ngina le

* **13:8:** Elimas nyu ta tugunu Kuanye Tango

¹⁶ Paulus nu tinga wai te-dungina le nane maninkinaig le saningina: Tane Israel mbal kasomok mbal Kuate kumnemnge minig ta turmba tane ye tuku pasa isap.

¹⁷ Sine Israel mbal tuku Mbara nunge singine mbun kame madiningina. Nu nane kulat magekina le nane Isip kilke mbolnge rawe tango minmba tugekinaig. Tugekinaig le Kuatenge nune sangrimbi ndin wakeina le nane Isip kusremba

¹⁸ yar 40 ma baknu mbolnge minnaig le Kuate nu nane kusre ndakina.

¹⁹ Yar 40 kuganaig le Kuate nu Kanan ma mbolnge mbal kise kise 7 kile-ibenka pitaikina sulumba kilke ta Israel mbal ningina. Ningina le nane yar 450 tanjamba tanje minnaig.

²⁰ Minnaig le Kuate nu nane kulatkam tuku tango afu madiniimba patikina. Tanjamba kumba ka tuan tango Samuel prona.

²¹ Samuel tuku ait mbolnge singine mbun kame tango ndindo nangine gabat sungo minam tuku Samuel kusnanaig. Kusnanaig le Kuate nu Benyamin tuku ndare Kis tuku kiyo nune Saul madimba pilna le nu yar 40 nane kulatkina.

²² Ngumnenga Kuate nu Saul te-simba nane tuku gabat sungo minam tuku tugu kise David madimba pilmba sakina: Yesi tuku kiyo nune David nu ye ndon wamdus ndindo jak. Nu ye tuku nzali jakmba dubikamngat ngina.

²³ Kuate nu pasa sangrinu o buk sakina tanjamba nu David tuku mbun ande Israel mbal tuku muskil kile-tidingam tuku kukulna ta Yesus.

²⁴ Yesus nu piro tugu pile ndakina le ambonga Yohanus nu Israel mbal nane ngamungal biye mbilmba kule pisne tuwaig nga sanijmba minna.

²⁵ Nu nune piro suluwam patukina sulumba nu tenemba nane saningina: Tane ye ima nga idusde? Ye Kristus kuga. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta nu sungo. Ye nu tuku kupe ngaro muli kukliwam tuku wam naj ta mata nu mbolnge kam kumun kuga ngina.

²⁶ Yinje tira kame Abraham tuku mbun kame kasomok mbal Kuate kumnemnge

minig tane jakmba isap. Sine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu ta o buk sine tugum prona.

²⁷ Yerusalem mbal nangine gabat mbal ndon Yesus nu Kuatenge madina tango Kristus ta nane gilai. Kusem mindek nane tuan tango kame tuku kuyar burke likade ta nane wamdus pulu ndaningina. Tanjamba nane Yesus kumwa nga sakinaig sulumba nane Kuate tuku kuyar pasa kumumba tanjanaig.

²⁸ Nane nu balewam tuku mbar ande kanjer ndanaig ta nane ake sinan nu tumba Pilatusnge balewa nga sanaig ta

²⁹ nane kuyar pasa kumunaig. Nu kumna le nane nu ail kazrai mbolnge paska mindesin ndame burok sinamnge pilnaig.

³⁰ Pilnaig le Kuatenge nu te-tina le man tingina.

³¹ Nu tinga nu dubinaig mbal buk Galilea kusremba Yerusalem pronaig ta nu nane tugumnge mayok kanu le kanjeranu. Mbal ta kile Israel ngamuknge nu tuku nyu temayokde.

³² Sile Barnabas ndon tane mata pasa mayenu te isap nga te prowik. Kuate nu singine mbun kame pasa sangrinu saningina ta

³³ kile sine tugumnge alonu temayokmba Yesus te-tina le tingina. David nu nune mune wane arnu mbolnge ta tuku tenemba kuyarna le minit.

Ne ye tuku Kiyo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ngina. *Mune 2.7*

³⁴ Kuatenge Yesus te-tina le nduiye tinga ngarosu me ndangina ta kuyar pasa ande mbolnge Kuate nu wam ta temayokmba sakina:

Ye wam afu magenu ke likam tuku David sawen ta ye ne mbolnge tanjamba kamngit ngina. *Aisaia 55.3*

³⁵ David nu mune wane ande mbolnge tenemba kuyarna.

Ye ne tuku piro tango yinje ngarosu menu tuku ndin tukulamngat ngina. *Mune 16.10*

³⁶ David nu Kuate tuku nzali dubimba nune kuasmbi ngamuknge pirokina sulumba kumna. Kumna le nane nu tumba nune mbun kame gemnijmba ngukinaig le menjina.

³⁷ Ande Kuatenge te-tina le tingina ta nu me ndangina.

³⁸ O tira kame, tane pasa te ise mayewap. Kuate nu Yesus te-tina ta nu mbolnge nu sine tuku une sauka gilaingate.

³⁹ Tane tanjine unenge didikate ta Moses tuku tukunje tane turkam kumuŋ kuga. Tane Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tingap le Kuatenge tane tuku muskil kile-tidinge tingamgat.

⁴⁰ Tane rironj mayewap. Tuan tanjo kame tuku pasa tane mbolnge kumunjikat. Pasa ta tenjemba sakate.

⁴¹ Kuate talaka nzumil te-tuwig mbal tane isap.

Tane piriri njayomba ngisinunjaig. Tane tuku ait mbolnge ye wam sanjrinu ande ki ta tane son nge nda. Ande nu tugusemba wam ta kuklimba sakuwa ta mata tane son nge nda. *Habakuk 1.5*

Paulus nu tanjamba pasa kuklimba saningina.

⁴² Kile Paulus le Barnabas mayok kinaik le nane manj kusem ande mbolnge nale tuku pasa isam saka ngailkinaig.

⁴³ Tanjamba nane sili-silimba kusem wande kusrenaig. Nane gudommaba afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu tanjanj Kuate dubinaig tuku ta nane Paulus le Barnabas dubika kinaig. Kumba ka tanje nale nane ndonj pasa-pasakumba Kuate nu tane ake sinanj make patikina wam ta biye demba minap nga saninginaik.

⁴⁴ Kusem ande mbolnge Antiok mbal njakmba Kuate tuku pasa isam tuku manj pro manjurkinaig le

⁴⁵ Zu mbal nane tanjo pino gudommaba pro manjurkinaig le kanjerka nane wamdus kagli firka gubra tinaig. Paulus nu pasa kuklimba minna le nane nu tumail panmba nu tuku pasa pitaimba nane pasa ndin kise sakinaig.

⁴⁶ Nane tanjanaig ta Paulus le Barnabas nale kuru kuru ndaka sanjri tinga saninginaig: Tane Zu mbal tane ambonja Kuate tuku pasa mayenu isam tuku minig. Tane isam mbulmba pitaide ta abo minmba minam tuku ndin turmba pitaide.

Ta tuku kile sile kasomok mbal tugum kanjik.

⁴⁷ Kuate nu sile kasomok mbal pasa mayenu saningam tuku tenjemba sasikina. Kilke mbol mbal muskil kile-tidingam tuku ye ne sati tanjanj kasomok mbal kiljaningam tuku ne pilet. *Aisaia 42.6; 49.6*

Paulus nale tanjamba saninginaig le

⁴⁸ kasomok mbal pasa ta ismba nane gare sunjo tumba Kuate tuku nyu te-dunginaig. Nane abo minmba minam tuku Kuatenge madiningina ta nane pasa ta ismba son nginaig le

⁴⁹ Kuate tuku pasa ma ta mbolnge kumunja sunjokina.

⁵⁰ Sunjokina le Zu mbal nane ndek gabat pino kame Kuate dubinaig tuku tumbranj sunjo ta tuku gabat sugo turmba Paulus le Barnabas pitaikam tuku nane tuku wamdus kunde-kundenaig. Tanjanaig le gabat sugo nane gubra tumba sine tuku tumbranj te kusremba kape nga pitaikinaig le

⁵¹ Paulus nale kambim nga nane Kuate tuku pasa pitaide ta nanjine mbar rironjkuwaig nga tuptup kupe mbolnge denjanu ta nane am mbolnge paurnga nale Ikonium kinaik.

⁵² Yesus dubinaig mbal Antioknge minnaig ta Tukul Guwa nane tuku wamdus kumunja le nane gare njak minnaig.

14

Ikonium mbal pasa mayenu isnaig

¹ Nale Ikonium tumbranj sunjo mbol pronaike le wam ndui ta ndo mayok kina. Nale Zu mbal tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklinaik le nane gudommaba afu Zu mbal afu Grik mbal Yesus son nginaig.

² Tanjanaig le Zu mbal afu Yesus son nda nginaig ta nane kasomok mbal tugumnge Yesus dubinaig mbal kasurninguwaig nga nane tuku wamdus kunde-kundenaig.

³ Paulus le Barnabas ma ta mbolnge mine sunjomba kuru kuru ndaka Kuatenge kilke mbol mbal make patikate nga tanjamba pasa kuklimba minnaik le Sunjo nu nunje pasa kulatka sanjri nikina le nale wam kitek sanjrinu ke likinaik.

⁴ Tanjamba kinaik le Ikonium tanjo pino nane pur arnaik. Afu aposel kame dubikinaig le afu Zu mbal dubikinaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu mbal afu nanjine gabat sugo ndonj kasomok mbal afu turmba nane Paulus le Barnabas bige tidinga ndamembi bale faram bafunaig le

⁶ nale pasa ta ismba kua ka Likonia ma tugu mbol kinaik. Kinaig ka ta promba Lистра le Derbe tumbranj sugo ar ta mbolnje pasa mayenu kuklimba tumbranj ar ta tuku tumbranj fonfonj sinam tanje mata

⁷ pasa mayenu kuklimba lika minnaik.

Listra mbal pasa mayenu isnaig

⁸ Listranje tanjo ande kupe arnej baklelok ina sinamnje tananj mayok ka sungokina. Nu ti danja minyok ndo minna.

⁹ Tanjo ta nu Paulus tuku pasa ismba minna le Paulus nu kanjer timba Yesus nu wakeiwam tuku nu ngamungal son kumumbi njak ta kanjermba nu wi kuenjka sana:

¹⁰ Ne tugusemba tinja ngina. Tanjakina le nu pastinj tilainja likina.

¹¹ Tanjo pino Paulus nu tanjo ta wakeina le kanjermba nanjine Likonia pasambi kuenjka sakinaig: i ... Tanjo ar te kilke mbolok kuga. Mbara afu tanjo kuilka sine tugum te prowaik nginaig.

¹² Tanjakinaig sulumba nane Barnabas tuku nyu nanjine mbara Sus nginaig. Paulus nu pasa tugu tanjo tukunu nyun ta mbara Hermes nginaig.

¹³ Sus mbarinjam tuku wande tumbranj sunjo makembinje minna. Wande ta tuku pris nu tanjo pino ndonj Paulus le Barnabas atraukam saka ail bot njika makau pailnu birnenjinjmba kilmba tumbranj sunjo tuku malanja tugum pronan.

¹⁴ Barnabas le Paulus wam ta kanjermba palsejnikina le nale ndek nakile tawi fetfetmba pinderka kumba nane ngamuknje sungomba wika sakinaik:

¹⁵ Tanjo kame, ndanam saka tane wam te kam bafude. Sile tanjo tane minig tananj. Sile pasa mayenu tumba te prokik. Tanjine manjau alo kugatok te kusremba mbilka Mbara ndindo abo tugu njak nu ndo dubiwap njga tumtingam prokik. Nunje samba

tugu kilke tugu yu tugu aganj ndende njakmba wakeikina.

¹⁶ Wa mbunj kame nane nanjine nzali dubimba kinaig le Kuate nu peu ndaningina.

¹⁷ Tanjamba kile nu minit manjau ta tane tumtingit. Tane njakmba nu kila palmbim tuku nu wam mayete. Nu sawe nyamaganj kumumbi tingit le tane alonu kilmba nyumba maro njak wamdus gare njak minig njga saninginaik.

¹⁸ Paulus nale tanjamba saninginaik ta nane tuku wamdus pitik iben ndakinaig. Nane lato saka minnaig le ndo nane atraukam tuku wamdus ta kusrenaig.

Nane Paulus paninjinaig

¹⁹ Antiok le Ikoniumnje Zu mbal afu Listra promba Listra mbal tuku wamdus kunde-kundemba nane ndonj Paulus tumba kasomnje pilmba ndamembi kannaig sulumba kile kumat njga idusmba nu didika tumba tumbranj sunjo kilim kumba ka mayoknje kusrenaig le minna.

²⁰ Minna le Yesus dubiwanu mbal kumba ka Paulus te-ngamunaig le nu njair njinka abonja tinja tumbranj sunjo sinam kina.

Mafena le nu Barnabas ndonj Listra tumbranj sunjo kusremba Derbe kinaik.

²¹ Ka tanje nale pasa mayenu kuklimba nane saninginaik le nane gudommba mbilka Yesus son nginaig. Tanjanaig le nale tumbranj sunjo ta kusremba luka Listra Ikonium Antiok manj kine likinaik.

²² Kumba ka tanje Yesus dubinaig mbal wamdus sanjri pileninmba Yesus tuku pasa biye demba minap nginaik sulumba sakinaik: Sine Kuate tuku gageu sinjka piti yimyam sungomba kanjerkumba ma ma Kuate tugum kanjig nginaik.

²³ Nale ma njakmba mbolnje Yesus tuku kuasmbi kulat tanjo nanjine madika patikinaik. Tanjamba nale nyamaganj pinka yabanjmba kulat tanjo ta saninginaik: Tane Yesus son njgade tukunu nunje tane sinzanjtingamngat nginaik.

Nale luka ndek Antiok kinaik

²⁴ Kile nale tinja kumba Pisidia ma tugu ngamu fetka kumba ka Pamfilia ma tugu mbol pronan.

²⁵ Pro Perga tumbran sungo mbolnge nale pasa kuklinaik sulumba nale tinga Atalia tumbran sungo mbol kinaik ka

²⁶ tange wan ponga luka kumba ka ka Antiok pronaik. Tumbran tange Yesus tuku kuasmbi nane buk Paulus nale piro ta kuwaik nga madininginaig sulumba Kuate nu nale make patikuwa nga yabanmba kukulnikinaig le kinaik.

²⁷ Nale luka pro tange Yesus tuku kuasmbi kile-manjurka Kuatenge nale sanjri nikina le wam ke likinaik ta njakmba kubeu ninginaik sulumba Kuatenge kasomok mbal Yesus son ngam tuku ndin wakeina ta sakinaik.

²⁸ Tanjamba nale Antioknge ait kuennu Yesus dubinaig mbal ndon minnaik.

15

Yerusalemnge pasa sungo ande te-tinaig

¹ Paulus le Barnabas Antioknge minnaik le tango afu Yudea ma mboloknge promba Yesus dubinaig mbal saninginaig: Tane Moses tuku tukul dubimba ngaro pike ndakap ta tane ngisikamngaig nginaig.

² Tanjakinaig le Paulus le Barnabas nale kuasmbi ta ndon kualeyaukinaig le Yesus tuku mbal ndek Paulus le Barnabas tango afu ndon kukulningmba saninginaig: Tane Yerusalem kumba aposel le gabat kame ndon manjurka pasa ta te-tiwap nginaig.

³ Tanjamba kukulninginaig le nane kumba ka Finisia le Samaria ma ngamu fetka kumba ndinnge Yesus tuku mbal afu kanjerka saninginaig: Kasomok mbal mata pasa mayenu ismba ngamungal biye mbilnaig nginaig le nane wam ta ismba gare tornaig.

⁴ Paulus nane mbumba ka Yerusalem pronaig le Yesus tuku kuasmbi aposel le gabat kame ndon nane kanjerka garegareka kaiye ninginaig. Tanjanaig le Kuatenge Paulus nane sanjri ningina le wam ke likinaig ta kubeu ninginaig le

⁵ Farisi tango afu Yesus dubinaig ta nane tinga ndek sakinaig: Kasomok mbal Yesus dubide ta sine nane tuku ngaro pikmba Moses tuku tukul njakmba dubikuwaig nga saningbe nginaig le

⁶ aposel kame Yesus dubinaig tuku gabat kame nane pasa ta ismba te-tiwam tuku manjurkinaig.

⁷ Manjurkinaig ta nane wamdus yimyam kile-mayokka pasa tugu sungomba saka minnaig le Petrus ndek tinga saningina: Tira kame, kasomok mbal Kuate tuku pasa mayenu ismba son ngam tuku Kuate nu ye madiyumba nane tugum kukulyina ta tane kila.

⁸ Kuate nu tango njakmba tuku ngamungal kila. Nu kasomok mbal kilam tuku idusmba minna ta nu te-mayokmba sine ambonga Tukul Guwa singina tanjamba ndo nu nane mata Tukul Guwa ningina.

⁹ Nu sine Zu mbal nane kasomok mbal mbolnge wam ndui ta kina. Kasomok mbal afu Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tinginaig le nu nane tuku une mata sauka gilaingina.

¹⁰ Singine mbun kame sine mata Moses tuku tukul ta dubikam tuku piro karen ka dubiwe fugugen. Ndanam saka tane kile Kuate tuku wamdus tagode sulumba kasomok mbal Yesus dubide ta minde bada pile sungo ningig.

¹¹ Sungo Yesus nu ake sinan sine make patikate le muskil te-tiweg ta sine son ngeg. Tanjamba ndo kasomok mbal mata manjau ndui ta ndo kate ngina.

¹² Manjurkinaig mbal nane Petrus tuku pasa ismba maninok minnaig le Barnabas nale Paulus ndon nale mata tinga Kuate nu kasomok mbal ngamuknge wam sanjrinu kitek ke likina ta kubeu ninginaig le isnaig.

¹³ Nale kubeu denjurnaig le Yakobus nu tinga saningina: Tira kame, tane isap.

¹⁴ Kuatenge kasomok mbal ngamuknge afu nunje mbal minam tuku nu ambonga Simon kukulna le nane tugum kina ta njakmba kubewat le sine isgig.

¹⁵ Kuatenge kasomok mbal afu wikate ta tuan tango kame mata sakinaig. Andenge tenjenmba kuyarna.

¹⁶ Afunge David tuku tugu ngaigo siglika kile-ibenjkinaig ta ngumnenga ye pro wakeiki le manj mayok kanggaig.

¹⁷ Ye tanjawi le kilke mbol mbal ye madiningen ta ye sota ka ka tesilikamngaig.

18 Kuate nu o buk nuje wamdus tanjamba te-mayokna ta nuje sakate njina.

Amos 9.11-12

19 Yakobus nu tuan tanjo tuku kuyar saninjamba sakina: Ye tejenmba iduset. Kasomok mbal afu ngamunggal biye mbilmba Kuate dubide ta sine nane minde bada pile sunjo nda ninbe.

20 Sine waje ande nane manau dubikam tuku tejenmba kuyarbe. Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Tane tanjo pino ndon fare fare une ndakap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Ndare mata nda nyap. Sine tanjamba waje kuyarbe.

21 Moses tuku tukul ta o buk tugu pilmba Zu mbal ma njakmba mbolnje kusem kidemba nanjine kusem wandeknje nu tuku kuyar burka ismba minig nga saninjina.

Nane kasomok mbal tuku waje kuyar tumba Antiok kinaig

22 Gabat kame aposel ndon Yesus dubinaig mbal njakmba pasa ta ismba tanjo afu Paulus le Barnabas dubika Antiok kambim tuku madinjangam sakinaig. Tanjamba nane tanjo armba nyu njak madinikinaig ta ande nyunu Yudas ande Silas. Yudas nyunu ande Barsabas.

23 Tanjamba nane waje ande tejenmba kuyarnaig.

Sinjine tira kame kasomok mbal Antiok tumbrajan sunjo Siria le Silisia ma tugu mbolnje mine likade tane njakmba kaiye.

Sine aposel kame le gabat kame tane ndon pasatam proweg.

24 Sine tanjo afu kukul ndaningigen le nanjine wamdus dubimba tane Moses tuku tukul pasa dubiwap nga satinjinaig. Tanjanaig le tane wamdus pititingina ta sine isgen.

25 Sine manjurka pasa ta isgen sulumba tanjo armba madinikigen le tane tugum ta prowamngaik. Nale sinjine gulab Barnabas le Paulus ndon kukulningigen.

26 Barnabas le Paulus sinjine Sunjo Yesus Kristus tuku piro ndo idusmba mara afu nale kume dirnaik.

27 Tanjo ar kukulnikigen ta Yudas le Silas. Nane tane tugum prowaig sulumba

sine pasa afu kuyarkigen te nane pasa ndui ta satinguwaig le isap.

28 Tukul Guwanje wamdus sinjina ta ndo tane dubiwam tuku satinjeg. Sine tane minde bada sunjo pile tingge nda. Tane tukul kame te ndo dubikap.

29 Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu mata nda nyap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tanjo pino ndon fare fare une ndakap. Tane tukul kame te ndo dubikap ta tane wam mayewamngaig.

Not ndo. Kile minap.

Yerusalem mbal tanjamba waje kuyarnaig.

30 Nane waje ta Yudas nale nikmba kukulnikinaig le nale Barnabas le Paulus dubika ndek Antiok kinaig. Kumba ka ta promba Yesus tuku kuasmbi kilemanjurka nale waje ta ninjinaig le

31 nane waje ta burka wam pagu pasa te maye nga gare tinaig.

32 Yudas le Silas nale Kuate tuku tuan tanjo. Nale ndek Antiok mbal pasa gudommmba saninjinaig le nane sanjritinginaig.

33 Nale mara afu Antioknje minnaik le kile Antiok mbal nale kukulnikinaig mbal ta tugum kuwaik nga kaiyenikinaig.

34 [Silas nu wamdus ande tumba mbulmba Antioknje minna.]

35 Paulus le Barnabas Antioknje minmba tanjo afu ndon Sunjo tuku pasa nane tumnijmba minnaig.

Barnabas le Paulus nale munju kusrekinaig

36 Tanjamba minnaig ma ma Paulus nu Barnabas sana: Sile buk ma yimyam mbolnje Sunjo tuku pasa kuklimba ningiken ta kile sile man Yesus dubide mbal tuku mine kanjerkam tuku kap njina.

37 Tanjakina le Barnabas nu ndek woka Yohanus Markus ndon kambim tuku sakina kande

38 Paulus nu mbulmba ndek sakina: Kuga. Sile nu ndon piroka mingen ma ma piro kuga ndana le Pamfiliange nu sile kusrekina tukunu ye mbulit njina le

39 nale munju kusrekinaig. Tanjamba Barnabas nu ndek Markus tumba wanponga Siprus nuy mbol kinaik le

⁴⁰ Paulus nu Silas ndon pirokam tuku sakina le Yesus tuku mbal nane sakinaig: Sunjonje tale make patikuwa nginaig sulumba kukulnikinaig le kinaik.

⁴¹ Paulus nu Silas tumba Siria le Silisia ma tugu mbol kumba Yesus tuku kuasmbi kame sanjri pileninge likina.

16

Paulus nu li arnu tugu pilna

¹ Nale kumba ka Derbe promba Listra kinaik. Ka tanje tango ande Yesus dubina tuku nyunu Timoteus minna le kanjernaik. Ina nuje Zu pino. Nu mata Yesus son ngina. Mam nuje Grik tango.

² Yesus dubinaig mbal Listrange Ikoniunje nane njakmba Timoteus tuku saka minnaig.

³ Timoteus mam nuje Grik tango ta tumbran ta tuku Zu mbal nane njakmba kila. Ta tuku Paulus nu Timoteus nu ndon pirokuwa nga ngaro pike tuna.

⁴ Tanjana sulumba nane tumbran njakmba mbolnje lika Yerusalemnje aposel le gabat manjur mbolnje tukul afu nane dubikam tuku sakinaig ta saninjmba likinaig.

⁵ Nane tanjanaig le Yesus tuku kuasmbi sanjri tinginaig le mara mindek nane afu Yesus dubiwam tuku pro nane ndon ulendikinaig.

Masedonia mbal pasa mayenu isnaig

⁶ Paulus nane Tukul Guwanje peuningina le nane Asia ma mbolnje pasa kukli ndamba Frigia le Galesia ma mbol kinaig.

⁷ Frisia le Galesia pronaig sulumba kumba ka Misia ma patumba Bitinia ma mbol kambim sakinaig ta Tukul Guwa nane man peuningina.

⁸ Peuningina le nane Bitinia kine ndaka Misia laipmba ndek Troas tumbran sunjo mbol pronaig.

⁹ Pro tanje furir Paulus nu kinatanu suk Masedonia tango ande kanjerna. Tango ta nu Paulus tugumnje tinga Paulus nu Masedonia promba nane turkuwa nga sarsarumba minna.

¹⁰ Nu kinatanu suk wam ta kanjerna le Paulus Silas Timoteus ye Lukas Kuatenje Masedonia mbal nu tuku pasa mayenu

isam tuku kukulsingit nga wamdus pulusingina le sine dal ndaka Masedonia kambim tuku ndin sotigenj.

¹¹ Troasnje sine wanj ponja pakarka Samotres nuy mbol kagenj. Ka tanje kinymba mafena le wanj ponja Neapolis kagenj.

¹² Tanje ibenj ka ndin dubimba ka Filipi promba sine mara afu tanje mingenj. Filipi nu Masedonia ma tugu tuku tumbran sunjo. Tumbran tanje Rom mbal gudommaba pro mine likinaig.

¹³ Kusem ait mbolnje sine Zu mbal afu kule makembi tanje yabanmba minig kande nga idusmba tumbran sunjo kusremba kule makembi ta ndek kagenj ka tanje pino afu manjurka minnaig le nane ndon minyoka pasa-pasakigenj.

¹⁴ Pino kame sine tuku pasa isnaig ta ande nu Tiatira tumbran sunjo mbolok pino nyunu Lidia. Nu tuku piro ta nu tawigurgur magenu wakeika patikanu le nane piyawanu. Nu Kuate mbarinjmba minanu. Paulus nu pasatina le Kuatenje nu tuku wamdus purfeu tuna le nu Paulus tuku pasa ise tidjngina.

¹⁵ Tanjamba nu nuje ndare tuma ndon kule pisne tinaig sulumba nu sine ngailka sasjngina: Tane ye sinjka mbilka Yesus dubiwanu nga idusmba kande tane ka ye tuku wande mbolnje minap ngina.

Paulus nale Filipinje mulinj kilmba wandejnje patikinaik

¹⁶ Mara ande sine yaban ma mbol kagenj le pino mbanzo ande sine kile-siglikina. Pino ta kagmaikam tuku guwa njayonu njak. Nu tango afu tuku piro aganj tananj minmba kagmai piro kina le nane nu mbolnje ndametinj sunjomba kilnaig.

¹⁷ Pino ta nu sine Paulus ndon dubika wika sakina: Tango kame te nane Sunjo Kuate tuku piro tango. Tane muskil kiletidjnging tujngam tuku ndin tumtingig ngina.

¹⁸ Nu ait sunjomba sine dubika tanjamba saka minanu le Paulus nu ndagarina le mbilka guwa njayonu ta sana: Ye Yesus Kristus tuku sanjri mbolnje ne sanet. Pino ta kusremba ne mayok kaye ngina. Tanjakina le nu pitik ndo pino ta kusremba mayok kina.

19 Mayok kina le tango kame nu kulatka minnaig ta nane ndametiŋ kilanu ndin tukulkina le kaŋgermba Paulus le Silas bige tidinga kilmba didika ka maŋgur ma mbolŋge gabat sugo am mbolŋge kile-tidinginaig.

20 Gabat sugo tugumŋge kile-tidinga sakinaig: Tango ar te Zu tango. Nale sine tuku tumbraŋ sungo mbol te pronaik sulumba tango pino tuku wamdus ŋaigo siglikade.

21 Nale maŋau afu kise sine dubiniŋgam tuku sasiŋgik. Maŋau sasiŋgik ta sine Rom mbal dubikam kumuŋ kuga ŋginaig.

22 Tango pino maŋgur minnaig ta nale pasa mbolŋge patikinaig mbal ndoŋ ulendika Paulus le Silas tuku gubra pasa sakinaig. Taŋakinaig le Rom kame gabat nale tuku tawi fetfetmba nane afu saniŋginaig le nale kilmba gudabmbi pani farnikinaig.

23 Nale pani farnikmba ma ma patikinaig le kame gabat nale muliŋ kilmba wandekŋge patika muli wande kulatkanu tango sanaig: Ne nale kulat mageka ŋginaig.

24 Taŋaka sanaig le nu pasa ta ismba wande ŋgamuŋge nale patikina. Nu ail mbaŋ armba kilmba nale tuku kupe burok sigirka kuse ndiŋnikina.

25 Furir ŋgamu Paulus le Silas Kuate tuku nyu te-duŋga mune afu nindmba Kuate yabaŋmba minnaik le muli wandekŋge tango ŋakmba nane wam ta ismba minnaig.

26 Taŋamba minnaik le mumni sungo promba muli wande makek buruburuŋmba wande malaŋga ŋakmba talke likinaig le muliŋ kilnaig mbal wai kupe ndaleke likinaig ta muli ŋakmba ake kuklike likinaig.

27 Muli wande kulatkanu tango nu aboŋga tinga malaŋga ŋakmba talok minnaig le kaŋgerka tango ŋakmba kua kagig ŋga idusmba kuru-kuruka nuŋe bagi gomba tumba nuŋe miroŋ ŋgaro balewam bafuna kande

28 Paulus nu kuenka sakina: Naŋe miroŋ ŋgaro bale ndawa. Sine ŋakmba mineg o ŋgina.

29 Kile wande kulatkanu tango nu sati tuku wikina sulumba tumba pinderka

muli wandek sinam kumba nu kuru-kuruka piriri ŋayomba ka Paulus le Silas tugumŋge truk kina.

30 Taŋamba nu tinga nale kilmba mayok kumba sanikina: O tira kame, ye ndaŋi sulumba abo ŋak minmba minamŋgit ŋgina le

31 nale nu sanaik: Ne Sungo Yesus tuku son ŋga le nu ne tuku muskil te-tine tinwa sulumba naŋe ndare tuma mbal turmba kile-tidinge niŋguwa ŋginaik.

32 Taŋaka sakinaik sulumba Paulus nale pasa kuklinaik le muli wande kulatkanu tango nuŋe ndare tuma turmba Sungo tuku pasa isnaig.

33 Muli wande kulatkanu tango nu Paulus nale kilmba kumba ka katnikinaig tuku we ta minyanŋge likina. Taŋamba nu nuŋe ndare tuma kame ndoŋ kule pisne tinaig.

34 Kule pisne tinaig sulumba Paulus le Silas kilmba naŋgine wande mbol kumba isukusnenikinaig. Nu nuŋe ndare tuma ŋakmba Kuate son ŋginaig tukunu gare sungo tinaig.

35 Mafena le kame gabat Paulus le Silas paska kile-mayokkuwaig ŋga kame tango afu kukulniŋginaig le ka muli wande kulatkanu tango sanaig.

36 Sanaig le nu ka Paulus nale sanikina: Rom kame gabat ye tale pitaiki le ake kambim tuku sakaig. Tale mayok ka wamdus bulok ŋak kape ŋgina kande

37 Paulus nu sana: Kuga. Sile Romnu. Nane sile tuku pasa te-ti ndamba tango am mbolŋge ake pani farsikmba muliŋ kilmba wandekŋge patikinaig ta nane mbarnaig. Kile nane kuirkuirka sile pitaikam kumuŋ kuga. Sile mayok kine nda. Kame gabat ta saniŋgap le naŋgine miroŋ te promba sile paskuwaig ŋgina.

38 Kame tango nane luka Rom kame gabat Paulus tuku pasa saniŋginaig le Paulus le Silas nale Romnu ta kila pilmba wamdus fulilkinaig sulumba

39 nane kumba nale sanikinaig: Ae. Sine mbargen ŋginaig. Taŋamba nale paska kile-mayokka tale tumbraŋ sungo te kusremba kape ŋginaig.

40 Nale muli wande kusremba ka Lidia tugum pronaik. Nu tugum promba Yesus

dubinaig mbal ṅakmba sanḡri tingam tuku pasa afu saninginaig sulumba tinga ma kise mbol kinaik.

17

Tesalonika mbal pasa mayenu isnaig

¹ Paulus le Silas nale kinaik ka Amfipolis le Apolonia tumbran sugo ar ta kusreka kinaik ka Tesalonika pronaiḡ. Tumbran tanḡe Zu mbal tuku kusem wande ande minna.

² Paulus nu kusem mindek nuṅe maṅau dubimba kusem wandekṅe kuyar pasa burka kuklimba nane ndoṅ pasa tugu yimyam tugu bitekṅa tumṅimba minna le kusem keṅmba kinaig.

³ Paulus nu kuyar pasa tugunu kuklimba teṅenmba saningina: Kristus nu pro rar sunḡo tumba kumwa sulumba nu maṅ tinunḡat ṅa kuyar pasa tumsingit. Ye Yesus tuku satinḡet ta nu Kristus ṅgina.

⁴ Tanakina le Zu tanḡo afu Paulus tuku pasa ismba son ṅa Paulus le Silas ndoṅ ulendikinaig. Griḡ tanḡo gudommba Kuate dubinaig ta pino kame afu nyu ṅak minnaig ta nane mata son ṅginaig.

⁵ Nane gudommba Paulus nale dubikinaig le Zu mbal afu gubra tumba wamdus kagli firka ndek tiglu sota nyumba likanu tanḡo afu kilmba kuasmbi sunḡo kilemaṅgurkinaig le nane ṅakmba ṅgumbeyumba tinga kumba Yason tuku wande kormba Paulus nale kilmba tanḡo ṅakmba am mbolṅe kile-tidingam tuku sotinaig.

⁶ Sotinaig kande nane Paulus nale kiringa ndek Yason Yesus tuku mbal afu turmba bige tidinḡa kilmba didika pro tumbran sunḡo tuku gabat kame tugumṅe kile-tidinḡa wika saninginaig: Tanḡo ar ta ma tugu ṅakmba mbolṅe nakile pasa kuklimba tanḡo pino tetkinaig sulumba kile nale tumbran sunḡo te mbol pronaiḡ le

⁷ Yasonṅe kilna. Nane ṅakmba sinḡine gabat Sesar tuku tukul lukaka gabat kise nyunu Yesus minit ṅa sakade ṅginaig.

⁸ Tanakinaig le tumbran sunḡo ta tuku gabat mbal tanḡo pino nane gabat kise tuku nyu ta ismba wamdus ṅaigonḡinaig ta

⁹ gabat kame nane zigna sunḡo ta tukulam tuku Yason nane ndametiṅ afu yaika nane kukulninginaig le luka kinaig.

Berea mbal pasa mayenu isnaig

¹⁰ Furirna le Yesus tuku mbal Paulus le Silas kukulnikinaig le nale tinga ka Berea pronaiḡ. Pro tanḡe Zu mbal tuku kusem wande sinam kinaik.

¹¹ Nale kuyar pasa kuklinaik le Berea tuku Zu mbal nane Tesalonika tuku Zu mbal tanḡan mine ndaka nane pasa ise mayenaig. Nane mara mindek kuyar pasa burka nale tuku pasa son e ko kuga ṅa sotanu.

¹² Tanamba Zu mbal gudommba Yesus tuku son ṅginaig. Griḡ tanḡo pino nyu ṅak nane afu mata son ṅginaig.

¹³ Kile Tesalonika tuku Zu mbal afu Paulus nu Bereanḡe Kuate tuku pasa kuklimba minanu pasa ta ismba nane ndek Berea pronaiḡ. Pro tanḡe nane kuasmbi yimyam ṅgamukṅe Paulus le Silas talanikuwaig ṅa nane tuku wamdus didikinaig le

¹⁴ Yesus tuku mbal wam ta kila pilmba Paulus piyal nzi kuwa ṅa sanaig sulumba afu nu mindemba ndek kinaig. Silas le Timoteus nale Bereanḡe minnaik.

¹⁵ Kinaig ka ka piyalṅe tumbran sunḡo Atenḡ pronaiḡ. Pro tanḡe nane Paulus kusremba lukam bafunaig le nu Silas le Timoteus ndin ande kanḡermba ndeta pitik te prowaik ṅa pasa pilna le nane kinaig.

Atens mbal pasa mayenu isnaig

¹⁶ Atenḡe Paulus nu nale tairṅa minmba nu kine promba lika nane tuku mbara kanunu gudommba kanḡerka wamdus ṅayonḡina sulumba

¹⁷ nu kumba ka kusem wande sinamṅe Zu mbal kasomok Kuate dubinaig mbal nane ndoṅ pasa tugu bitekṅa tumṅimba minna. Mara mindek nu tumbran sunḡo tuku maṅgur ma mbolṅe nane afu minanu ta nane ndoṅ mata tanawanu.

¹⁸ Nu Yesus kummba maṅ tingina wam ta tuku saningina le Epikurian le Stoik mbal afu pro nu ndoṅ pasambi kualeyaukumba sakinaig: Tanḡo te ṅule parak pasa sakate ṅa talanaig. Afu teṅenmba sakinaig: Nu

rawe mbal tuku mbara afu tuku sakate inde nginaig.

¹⁹ Tanaka saka nane Paulus tumba kumba ka nangine mangur ma sungo nyunu Ariopagusnge mangurka Paulus sanaig: Ne pasa kiteknu sakate ta man saka le sine isbe.

²⁰ Ne pasa sakate ta sine nginngankeg. Sine pasa ta tugunu isam tuku iduseg nginaig.

²¹ Atens mbal rawe mbal tanje minnaig ta turmba nane ait nakmba mbolnge wam kube kitek saka ismba minanu.

²² Kile Paulus nu Ariopagus mangur ma ngamuknge tinja saningina: Atens mbal, tane mbara yimyam dubikam tuku wamdus pilig le kamuset.

²³ Ye kine promba tanjine mbara kahunu gudommba kanjerke liken ta ande tuku mbain mbolnge kuyar ande tenenmba kanjeren. Mbara ande sine gilai ta mbain te mbolnge mbarinam tuku nga kuyarnaig. Ata. Mbara tane gilai minig ta ye kila satinngamngit.

²⁴ Kuatenge kilke aganj ndende nakmba kile-mayokkina. Nu samba le kilke tuku sungo. Tango nangine waimbi mbarinam tuku wande pilig ta nu ta sinamnge mine ndakate.

²⁵ Kuate nu ngarosu abo minam tuku aganj nakmba kumumbi singit. Aganj nakmba nu miro. Sine Kuate tuku piro keg ta sine aganj inum nu tambim tuku mine ndakate.

²⁶ Kuate nu tango ndindo wakeina le nu tuku ndare puluka tugeka kilke tugu yimyam mbolnge mine likade. Nane ma ndanj mbolnge minyokamngaig ko ginu mara nane tuku ait prowam tuku ta Kuate nu o buk madina.

²⁷ Kilke mbol mbal nu sota te-silikuwaig nga Kuate nu tanjamba wam ta ke likate. Nane nu sotade ta nu maskenngi mine ndakate. Nu sine nakmba tugumnge minit.

²⁸ Tango ande tenenmba kuyarna. Sine abo nak minmba likeg ta nu tugu nga kuyarna. Tanjine kuyar tango ande mata tenenmba kuyarna. Sine nu tuku kinjo kame mineg nga kuyarna.

²⁹ Sine Kuate tuku kinjo kame mineg ta son. Ta tuku tango nangine wamdusmbi gol silwa ko ndame kilmba aganj afu

wakeikade ta sinjine mbara ngam kumun kuga.

³⁰ Tango tuku nginngan manau ta Kuate nu buk mapeka pa ninje ndakina ta kile nu kilke tugu nakmba ngamungal biye mbilmba nangine mbar kusrekuwaig nga sakate.

³¹ Sine kilke mbol mbal pilingam tuku Kuate nu ait ande madina. Ait ta kumunguwa le sine kumumbi pilingam tuku nu tango ande pilna. Tango pilna ta sine nu kila pilbe nga nu kumna le Kuatenge man te-tina le tinjina nga Atens mbal saningina.

³² Nane Yesus kummba man tinjina pasa ta ismba nane afu Paulus tuku pasa ta-lamba nzumil te-tunaig le afu ndek sanaig: Mara ande man sine sasinga le isbe nginaig.

³³ Tanakinaig le Paulus nu mangur ma ta kusremba kina le

³⁴ Atens mbal afu Paulus ndon ulendika Yesus tuku son nginaig. Nane tuku ande nyunu Dionisius. Nu Ariopagus ma ta tuku pasa pilewanu tango ande. Pino ande nyunu Damaris nane afu turmba son nginaig.

18

Korin mbal pasa mayenu isnaig

¹ Paulus nu Atens kusremba Korin tumbran sungo mbol kina.

² Pro tanje nu Zu tango ande nyunu Akuila te-silikina. Nuje kilke tuguk ta Pontus. Nu ailfu ndo piyo nuje Prisila ndon Itali kilke mbolnge minnaik ta mandor Klaudius Zu mbal nakmba Rom kusrewaig nga sakina le nale Rom kusremba Korin pronaik.

³ Nale tuku piro ta tawi wande zailnga wakeikanu. Paulus nu mata piro ndui ta kina tukunu nu nale ndon minmba piroka minna.

⁴ Kusem mindek nu kusem wandeknge Zu mbal Grik mbal wamdus kilam tuku nane ndon pasa tugu biteknga tumnijmba minanu.

⁵ Tanjamba minna le Silas nale Timoteus ndon Masedoniange pronaik le nu tawi wande tuku piro kusremba ait nakmba mbolnge Yesus nu sinja Kristus nga Zu mbal ngamuknge te-mayokmba saka minna.

⁶ Tanjamba saka minna le Zu mbal nane Paulus ndon pasambi kualeyauka nu tumail pannaig le nu ndek nuje tawi tumba nane am mbolnge tuptup paurnga saningina: Tane ngisikap ta ye tuku mbar kuga. Tangine mbar. Ye kile kasomok mbal tugum kangit ngina.

⁷ Tanjakina sulumba Paulus nu nane kusreka kumba kasomok tango ande Kuate dubina tuku nyunu Titius Yustus nu tuku wande mbolnge minna. Nu tuku wande Zu mbal tuku kusem wande gemmba minna.

⁸ Zu mbal tuku kusem wande kulat tango nyunu Krispas nuje ndare tuma ndon nane Paulus tuku pasa ismba son nginaig. Korin mbal afu turmba son nginaig sulumba kule pisne tinaig.

⁹ Tanjamba minnaig sulumba furir ande Paulus nu kinatanu suk Sungo kangerna le nu sana: Ne kuru-kuruka minge tukul ndamba pasa kukliwa.

¹⁰ Ye ne ndon minet. Nane afu ne njayo silinam kumuñ kuga. Tumbran sungo te mbolnge nane gudommaba ye tuku mbal mayok kambim tuku minig nga Paulus sana.

¹¹ Tanjakina le Paulus nu nane ndon yar ndindo ande baten nu Kuate tuku pasa tumningmba minna.

¹² Kile Galio nu Akaia ma tugu kulatka minna le Zu tango njakmba manjurka Paulus biye timba tumba nu tugum promba sanaig:

¹³ Tango te nu sine tuku tukul lukaka Kuate mbarinam tuku manau kitek tango pino tumningit nginaig.

¹⁴ Tanjakinaig le Paulus nu pasa lafuwam bafuna le Galio nu ndek Zu mbal saningina: Zu mbal tane isap. Tango te nu Rom mbal tuku tukul ande mbarmba ko wam njayote kande ye tane tuku pasa ismba te-tiwet kande.

¹⁵ Ima tane ngamuknge pasa sinjka njak ko nyu njak minit ko ima tangine mbun kame tuku kuyar pasa dubite mbar kame ta tuku ye te-tiwe nda. Kumba tangine te-tiwap ngina.

¹⁶ Tanjaka nu nane pitaikina le nane mayok ka kinaig.

¹⁷ Nane ka kusem wande kulat tango Sostenes biye timba tumba ka pasa pilewanu wande tugum tange panintinaig ta Galio nu wam ta kangermba nda kangeranu sukmba minna.

Paulus nu luka Antiok kina

¹⁸ Paulus nu ait kuennu Korinngge Yesus tuku mbal ndon minna sulumba kile nu nane kusreka wan ponga Siria ma tugu mbol kambim kina. Prisila Akuila nale Paulus ndon kinaik. Nane ka Senkrea tumbran sungo mbolnge Paulus nu nuje gabat kuerkina. Ta ndanam? Nu buk pasa sangrinu Kuate sana ta kumuna tukunu nu tange gabat kuerkina.

¹⁹ Tanjamba nane wan ponga kumba ka Efesusnge iben kinaig. Iben ka Paulus nu Prisila Akuila kusreka nuje ndo kusem wande mbol kina ka tange Zu afu ndon pasa tugu biteknga tumningmba minna le

²⁰ Zu mbal afu Paulus nu nane ndon minam tuku ngailkinaig ta nu mbulna.

²¹ Nu nane kusrekam nga saningina: Kuate nu nzaliwa ndeta ye man te prowamngit ngina. Tanjakina sulumba nu wan ponga Efesus kusrena.

²² Nu kumba ka Sesareange iben kina. Iben ka nu ndek mbumba kumba Yerusalem prona sulumba Yesus tuku mbal kaiyeningmba nu man ndek Antiok kina.

Paulus nu li kenju tugu pilna

²³ Antioknge ait kuennu minna sulumba nu man tinga Galesia le Frigia ma mbol lika Yesus tuku mbal sanngri pileningmba minna le

²⁴ Zu tango ande nyunu Apolos nu Efesus prona. Nuje tumbran tuguk Aleksandria. Nu Kuate tuku kuyar pasa tugusemba kila pilmba nu minge bulok pasa kuklina.

²⁵ Yohanus kule pisnenge Sungo Yesus tuku sakina ta nane afunge tumnaig le nu ta kubewam tuku sanngri njak. Nu Yesus tuku tugusemba sakina ta nu Yohanus kule pisne tuku pasa ta ndo idusmba sakina.

²⁶ Nu tango tuku kuru kuru ndaka Zu mbal tuku kusem wandeknge pasa kuklimba minna. Nu pasa kuklina le Prisila le Akuila nale isnaik sulumba nu tumba

Yesus tuku tugu njakmba tugusemba samba tumnaik.

²⁷ Tanjanaik le Apolos nu Akaia ma mbol kambim sakina le Yesus dubinaig mbal nane nu turmba Akaia Kristen tuku kila waje ande kuyarmba nane nu tuwaig nga saninginaig. Apolos nu Akaia prona sulumba tanje minmba Kuatenje make pilna le Yesus tuku son nginaig mbal nu nane sungomba turkina.

²⁸ Nu tanjo njakmba ngamuknje kuyar pasa burka Yesus nu Kristus ta tugusemba tumnijmba Zu mbal tuku pasa njakmba kile-ibenkina.

19

Efesus mbal pasa mayenu isnaig

¹ Apolos nu Korinje minna le Paulus nu kumba ka tabe pon pilemba Efesus prona. Pro tanje Yesus dubinaig mbal afu kile-siglikina sulumba

² kusnaningina: Tane pasa mayenu isnaig ta tane Tukul Guwa tinaig e nga kusnaningina le nane ndek nu sanaig: Kuga. Sine Tukul Guwa nyu ise ndakeg nginaig.

³ Tanjakinaig le nu man lato kusnaningina: Tane Tukul Guwa gilai ngade ta ima tuku nyu mbolnje kule pisne tinaig ngina le nane nu sanaig: Sine Yohanus tuku nyu mbolnje kule pisne tigen nginaig.

⁴ Tanjaka sanaig le nu saningina: Yohanus nu pasa kuklimba tanjo pino tenemba saningina. Tane ngamunggal biye mbilmba kule pisne tap. Ande ye ngumnemnje prowamngat ta tane nu tuku son ngap ngina. Tanjo ta Yesus nga saningina le

⁵ nane pasa ta ismba Sunjo Yesus tuku nyu mbolnje kule pisne tinaig.

⁶ Tanjanaig le Paulus nu wai nane mbolnje patikina le nane Tukul Guwa tumba pasa kuale gilai ta saka minnaig. Tukul Guwa nu nane pasa saningina le ismba kile-mayokkinaig.

⁷ Nane tanjanaig mbal ta ulendika tanjo 12 tana.

⁸ Paulus nu Efesusnje tambun kenmba minna sulumba nu tanjo tuku kuru kuru ndaka kusem wande sinamnje Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta Zu afu ndon pasa tugu biteknja tumnijmba minna.

⁹ Afu nu tuku pasa ismba ngamunggal tukulmba tanjo pino am mbolnje Yesus tuku mbal kiko pilenijmba minnaig le Paulus ndek Yesus tuku mbal ndon kusem wande kusrenaig. Nane tanjo ande nyunu Tiranus tuku tanjo tumninganu wande knje mara mara manjurka Paulus nu tanje afu ndon pasa biteknja tumnijmba minanu.

¹⁰ Nu yar armba tanjamba minna le Asia ma mbolnje Zu le Grik njakmba Sunjo tuku pasa isnaig.

¹¹ Ait ta mbolnje Kuate nu Paulus sanjri tuna le nu wam kitek sanjri njak ke likina le

¹² nane afu Paulus tuku piro tawi mundu saukanu tawi ta kilmba nanjine guaze mbal mbolnje patike likinaig le nane magekinaig. Afu guwa najgonu nane mbolnje minnaig ta kua kine likinaig.

Skevas tuku kinjo kame mbarnaig

¹³⁻¹⁵ Zu mbal tuku pris gabat ande nyunu Skevas nu kinjo 7 njak minna. Kinjo kame ta ma yimyam mbolnje lika kumba guwa najgonunge mbal waneninganu wakeikanu. Nane Sunjo Yesus tuku nyu ismba nyu ta sanjri njak nga guwa najgonu afu pitaikam tuku ake tummba ande sanaig: Yesus tuku nyu Paulusnje te-mayokte nyu tambine saneg. Ne tanjo te kusrewa nginaig. Tanjakinaig kande guwa najyonu ndek nane saningina: Yesus le Paulus ye kila ta tane ima kate ngina.

¹⁶ Tanjaka tanjo guwa najyonu njak ta patenga nane ngamuk kumba nane kilmba pani farmba njakmba kile-ibenkina. Kile-ibenkina le nane wande ta kusremba nane ngarosu ndare njak njak wagek kua ka kinaig.

¹⁷ Efesusnje Grik mbal Zu mbal njakmba wam ta ismba kuru kuru sunjo tinaig sulumba nane gudommba Yesus tuku nyu tedunga saka minnaig.

¹⁸ Yesus dubinaig mbal nane mata pro manjur mbolnje nanjine kuanye tugu mindek kile-mayokkinaig.

¹⁹ Nane afu nanjine kagmai manjau waje mbolnje kuyarke likanu ta waje kame ta njakmba kilmba manjurka nane njakmba am mbolnje pasokinaig le uge sulunaig. Waje kame ta njakmba ulendika piyanu ta son 5,000 tana.

²⁰ Nane nanġine mbar ta kusrekinaig le Sunġo Yesus tuku pasa sunġokina le nu dubinaig mbal tuge nġayona.

²¹ Wam nġakmba ta mayok kinaig le Paulus nu wamdus tumba nu Masedonia le Akaia ma tugu kuwa sulumba maġ luka Yerusalem kambim tuku sakina. Nġumneġa nu Rom mata kanġeram tuku saka minna.

²² Nu turnaik tuku tanġo armba Timoteus le Erastus kukulnikina le nale Masedonia kinaig le nu ait afu Asia ma mbolnġe minna.

Efesusnġe gubra sunġo mayok kina

²³ Ait ta mbolnġe Efesusnġe nane gubdommba Yesus tuku mbal tuku gubra tumba pasa sunġo ande mayok kina. Gubra tugunu ta tenġemba.

²⁴ Tanġo ande nyunu Demetrius nu silwambi aġaġ kame wakeikanu. Tanġo ta nu Efesus mbal nanġine pino mbara Artemis mbarinġam tuku wande ta kanunu silwambi fonfonmba wakeikina le nane nġakmba piyamba minnaig le Demetrius nuġe piro tanġo turmba ndametiġ sunġo kilnaig.

²⁵ Tanġo ta maġgur pilmba nuġe piro mbal nuġe piro tuma turmba saninġina: Mata kame, sinġine mbara tuku wai kuyar fonfon patika ndametiġ sunġo kileg ta tane kila.

²⁶ Paulus nġade tanġo ta nu tenġe Asia ma nġakmba mbolnġe pasa kuklimba tanġo nanġine waimbi mbara wakeikade ta mbara kuga nġa gudommba didikate le nane mbilka nanġine mbara kame kusrekade wam ta tane isig.

²⁷ Ta tuku nane nġakmba sine tuku piro talawam bafude. Ta ndo kuga. Sine tuku pino mbara Artemis mbarinġam tuku wande kusrewaig le ake minamnġat. Tanġawaig ta sinġine mbara sunġo kile Asia kilke tugu nġakmba nyu te-dunġa minig ta nane nu nġumnewaig le nu nyu kugatok minamnġat nġina.

²⁸ Nane pasa ta ismba gubra kagli firka wikaraumba nġumbeyumba sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sunġo nġinaig.

²⁹ Nane wikaraumba minnaig le Efesus mbal zigna ta ismba nġakmba pinderpindermba Masedonia tanġo armba Paulus ndoġ likinaig tuku Gaius le Aris-tarkus bige tidinġa kilmba didika maġgur ma sunġo mbol pronaig.

³⁰ Paulus mata tanġo maġgur sunġo ta tugum kambim bafuna ta Yesus dubinaig mbal nu nġailkinaig.

³¹ Asia gabat sugo afu nane Paulus ndoġ gulabnaig ta nane mata Paulus maġgur ma mbol nda kuwa nġa afu kukulninġinaig le pro Paulus peunaig.

³² Maġgurkinaig mbal nġinġanka sine pro ndaġam maġgurkigig nġa saka fare fare pasa gabat yimyam saka nġumbeyumba minnaig le

³³ Zu mbal nane nanġine tanġo ande nyunu Aleksander nu pasa te-tiwa nġa mbiti-mbitinaig le kile nane afu nu pasa tuwa nġa sanaig. Nu pasa te-tiwam idusmba nane maninkuwaig nġa waimbi peuniġmba saninġam bafuna ta

³⁴ nane nu Zu tanġo ta kila pilmba nane nġumbeyumba pasa ndui ta sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sunġo nġa saka minnaig le ka ki kanum armba kina.

³⁵ Tanġamba nġumbeyumba minnaig le Efesus tuku waġe kuyar pirokate tanġo pro wai te-dunġa maninkuwaig nġa saka minna le ma ma nane minin-maninnaig. Tanġanaig le nu nane saninġina: Efesus mbal, tane isap. Sine Artemis mbarinġam tuku wande nu tuku ndame kanu samba mbolnġe ndekina ta turmba kulat mageweg ta kilke mbol mbal nġakmba nane kila.

³⁶ Ande nu pasa ta pitaiwam kumuġ kuga. Ta tuku tanġine gubra te-ibenġmba wam ande nġayonu pitik kam idus ndawap.

³⁷ Tane tanġo armba kilmba prowaig te nale sinġine mbarinġam tuku wandeknġe aġaġ ande kuayarmba ko sinġine mbara Artemis tuku nġumnem pasa sa ndakade.

³⁸ Sine pasa pilewanu wande nġak. Pasa pilewanu tanġo mata minig. Demetrius nuġe piro mbal ndoġ afu tuku gubra nġak ndeta nane kilmba pasa mbolnġe patikuwaig.

³⁹ Tane pasa gabat afu minig ndeta ta mata manjurkam ait mbolnge kile-tidingap.

⁴⁰ Kile sine pasa zigna sungo mayok kinit te gabat sugo ismba kusnasinguwaig ta ame pasa alonu saningamngig. Manjur sungo te pasa alo kugatok ngina.

⁴¹ Tanaka pitaika kapeningina le nane sili-silinaig.

20

Paulus nu Masedonia le Grik ma tugu mbol kina

¹ Nane gubra ngumbeyu ta maninka sili-silinaig le Paulus nu Yesus dubinaig mbal kile-manjurka pasa afumbi sangri pileningina sulumba nane kusreka Masedonia ma tugu mbol kina.

² Nu ma ta mbol lika kumba Yesus dubinaig mbal sangri pileningmba ka ka Grik kilke mbol prona.

³ Pro tanje nu tambun kenmba minna. Tambun kenmba kuganaig le nu wan ponga man luka Siria ma mbol kambim sakina ta Zu mbal afu nu balewam saka ndin tukulnaig le nu wamdus mbilmba Masedonia kumam kambim sakina.

⁴ Tango afu nu ndon kinaig ta nyu nangine tenenmba. Bereanu tango ande Pirus tuku kiyo nuje Sopater. Tesalonikanu tango armba Aristarkus le Sekundus. Derbenu tango ande nyunu Gaius. Ande Timoteus. Asianu tango armba Tikikus le Trofimius.

⁵ Tango 7 ta ye Lukas sile Paulus ndon kusreka ambonga kumba ka Troasng sine tairnga minnaig.

⁶ Sile Filipinge bret yis kugatok nyam tuku kusem kugana le sile wan ponga kumba ka mara 5 kuganaig le Troas progen. Pro tanje nane ambonginaig mbal ta kile-siglika kusem ndindo tanje mingen.

Paulus nu Yutikus te-tina le abongina

⁷ Tanje mingen sulumba kusem mbolnge* sine pasa nyam tuku manjurkigen le Paulus nu ye indole kangit nga pasa kuenmba kuklimba minna le furir ngamuna.

⁸ Sine manjurkigen wande ta mbain kenmba jak. Mbain inum o mbolnge bulu

gudommba taikanu minnaig le sine ta mbolnge mingen.

⁹ Tango mo ande nyunu Yutikus nu bubre malanga mbolnge minyok minna. Paulus nu pasa didika kuenmba minna le Yutikus nu kinye gilainga mbol tanje kakloska ndek kilke mbol ndekina. Ndekina le afu iben ka nu te-dunginaig ta nu kumna le kangernaig.

¹⁰ Tananaig le Paulus nu iben ka nu mbolnge baufka bagailmba sakina: Tane wamdus fulil ndakap. Nu abo jak minit ngina.

¹¹ Tanaka Paulus nu man mbain mbol ambe kina ka nane ndon pasa nyumba nu nane ndon pasata minna le ka mafena. Mafena le nu nane kusreka kina.

¹² Nu kina le nane mata sili-silimba tango mo abongina ta ndon kumba wamdus bulok kinaig.

Paulus nu Efesus gabat tango kame wam paguningina

¹³ Paulus nu ndinmba ka Asusnge wan pongam sasingina le sinen ndo wan ponga Asus kagen.

¹⁴ Nu pro Asusnge wan pongina le sine kagen ka Mitilenenge iben kagen.

¹⁵ Man tinga ka mafena le sine Kios limba ka man mafena le Samos progen. Tanje tinga kumba ka Efesus limba mafena le Miletusnge iben kagen.

¹⁶ Paulus nu tenenmba idusna. Ye Asia ma mbol nda ka sulumba pitik ndo Yerusalem kumba pagumba nye sungo Pentikos kangeramngit nga idusmba nu Efesusnge iben ndakina.

¹⁷ Miletusnge iben ka Paulus nu nane afu kukulningina le nane Yesus tuku kuasmbi tuku gabat tango afu kilam Efesus kinaig ka

¹⁸ nane kilmba pronaig le nu ndek Efesus gabat tango kame ta saningina: Ye abo abo Asia ma mbol prowen sulumba ye tane ndon mine sungowen le tane ye tuku mine manau kila pilnaig.

¹⁹ Ye nyu kugatok tana Kuate tuku piro biyen. Ye mara afu piro tuku piti kumusmba malmbiken. Zu mbal ye baleyam

* **20:7:** Kristen tango pino nane Yesus tingina ait ta nangine kusem ngade. Zu mbal nane Sarare ta nangine kusem ngade

sakinaig ta ye piti ta mata kuramba piro kusre ndawen.

²⁰ Ye manjur mbolnge tanjo tuku wande mbolnge lika pasa satinge liken. Pasa afu tane wamdus sangri piletingam tuku ye ande kusre ndawen.

²¹ Zu mbal Grik mbal turmba ngamungal biye mbilmba nangine manau njaigonu kusreka singine Sunjo Yesus Kristus tuku kume tuku sangri tomba tingwaig nga ye rironj pasa saningen.

²² Kile ye Yerusalem kambim tuku Tukul Guwanje sangri tinga ye sayumba minit. Ka Yerusalemnge ame manau ye mbolnje prowamngat ta ye gilai.

²³ Nane ye ndalekuwaig sulumba rar sunjo tam tuku ma njakmba mbolnje Tukul Guwanje sayate ta ndo ye kila.

²⁴ Yiye mine mayewam tuku ye idus ndawet. Sunjo Yesus nu piro sina te ke suluwam tuku ndo iduset. Kuate nu tanjo ake sinanj make patika muskil kile-tidingate pasa mayenu ta kukliwam tuku ye piroket.

²⁵ Ye tane ngamuknje liken sulumba Kuate nuje gageu kulatkate wam tumtingen ta tane ye manj kanjerye nda ta ye kila.

²⁶ Ta tuku ye tane satinjet. Tane afu ngisikumba ndeta ye tuku mbar kuga. Tangine mbar.

²⁷ Kuate tuku nzali tanjo dubikam tuku ta njakmba satingen. Ye inum kusre ndawen.

²⁸ Tangine manau kurauka Kuate dubi mayewap. Tane Sunjo Yesus tuku mbal kulatkam tuku Tukul Guwanje tane patikina. Ta tuku tane nuje sipsip kame nyamagan magenu ningap le nyuwaig. Nane nuje mbal mayok kambim tuku Sunjo Yesus nu kumna.

²⁹ Ye tane kusreki le age nguikok afu tane ngamuknje promba Sunjo Yesus tuku sipsip mape ndaka njaigo siglikamngaig ta ye kila.

³⁰ Tane ngamuknje mbal afu mata tinga Sunjo Yesus tuku mbal nane dubikuwaig nga Kuate tuku pasa tumba biye mbilmba satinngamngaig.

³¹ Ta tuku tane kuraukap. Yar kenmba ye tane ndonj minmba furir ki mindek rironj pasa tinmba tane tuku malmbi njakmba minen. Ye tuku manau ta gilai ndanngap.

³² Ye tane Kuate tuku wai mbolnje patiket. Nunje tane make patika muskil kile-tidinge tingina wam ta biye mayewap ta tangine wamdus sangri tingwa le ngumnennga Kuate tuku mbal njakmba ndonj tane mage minmba minamngaig.

³³ Ye tane ndonj minmba tane tuku aganj ndende ko ndametin kilam idus ndawen.

³⁴ Ye yiye waimbi piroka ndametin kilmba ye ndonj minnaig mbal turmba aganj ndende kumumbi piyaningen ta tane kila.

³⁵ Ye Yesus tuku pasa ande idusmba yiye piro karenmbi mbal afu sangri kugatok turkam tuku manau ta tumtingen. Nu tenenmba sakina. Ande nu aganj ande tinit ta ne sunjomba gare ndanate. Ne aganj ande tumba ande ake tuwit ta nyaro ta luka nanje mbol kuwa le ne gare sunjonamngat nga saningina.

³⁶ Paulus nu sake denjpurmba nu dagol tidronga nane ndonj Kuate yabanja.

³⁷ Yabanj suluna le nane njakmba nu bagailmba malmbinaig.

³⁸ Paulus nu tane manj ye kanjerye nda ngina tukunu nane nu tuku ninan sunjonaig. Tanjamba nane numindemba tumba wanj tugum pronaj.

21

Paulus Yerusalem kambim tuku wanj ponjina

¹ Sine nane kusreka wanj ponja pakarka kumba Kos nuy progen. Tanje tinga kumba ka mafena le Pos nuyngge iben kagen. Tanje manj tinga kumba ka Patara progen.

² Pro tanje wanj ande Finisia kambim bafuna le ta ponja kagen.

³ Sine kumba ka Siprus nuy kanjermba wai njainjam kumam limba ka Siria ma mbol kumba ka Tirusnge iben kagen. Wanj ta Tirus tuku aganj ndende kilna tuku.

⁴ Ka tanje iben ka Yesus dubinaig mbal kile-siglika nane ndonj kusem ndindo mingen. Nane Tukul Guwanje wamdus ningina le Paulus Yerusalem nda kuwa nga peumba ngailkinaig ta

⁵ ait kumungina le sine Yerusalem kambim saka tingigen le Yesus dubinaig mbal nangine pino kinjo turmba sine

mindeka tumbran sunjo kusremba kilim ka piyal progen. Pro tanje sine njakmba dagol tidronja Kuate yabanmba sine nane kapeningigen sulumba

⁶ sine wan pongigen le nane luka tumbran kinaig.

Agabus dir pasa ande Paulus tuku sakina

⁷ Sine Tirus kusremba ka Tolemesnje iben kagen sulumba Yesus dubinaig mbal kaiyeningmba nane ndon mara ndindo mingen.

⁸ Mafena le sine man kumba ka Sesareange iben kagen. Sesareange Yesus tuku pasa kukliwanu tanjo Filipus te-silika nu ndon mingen. Nane buk aposel kame turningam tuku tanjo 7 madininginaig ta nu nane tuku ande.

⁹ Filipus nu kulim kame bailkamba tanjo kugatok. Nane Tukul Guwanje pasa saninganu le ismba kile-mayokka minanu.

¹⁰ Sine Filipus ndon mara afu mingen le tuan tanjo ande nyunu Agabus Yudeange prona.

¹¹ Promba Paulus tuku let tumba nuje wai kupe ndaleka sakina: Tukul Guwa nu tenenmba sakate. Let te tuku miro tanjo Yerusalemnge Zu mbal afu nu tenenmba ndaleka kasomok mbal tuku wai mbolnje palmbimngaig ngina.

¹² Tanjakina le sine nane njak mingen ta pasa ta ismba Paulus nu Yerusalem nda kuwa nga sarsarmba peugen kande

¹³ nu ndek sasingina: Tane ndanam saka ye tuku malmbika wamdus piti seryade. Ye Yerusalem ka le nane afu ye mulintumba wandeknje pilwaig ndeta maye. Yesus tuku nga ye baleyuwaig le kumam tuku ye kuru kuru ndaket ngina.

¹⁴ Tanjakina le sine Paulus tuku wamdus te-ibene fugumba sakigen: Kuate tuku nzali mayok kuwa ngigen.

Paulus nu Yerusalem prona

¹⁵ Mara afu kuganaig le sine Yerusalem kambim tuku kuaneka tinga kagen.

¹⁶ Sesareanu tira kame afu sine mindeka kumba ka Nason tuku wande mbolnje minam tuku progen. Tanjo ta nu Siprusnu. Nane abo abo pasa mayenu kuklinaig le nu mbilka Yesus tina.

¹⁷ Sine Yerusalem progen le Yesus tuku mbal nane gare-gareka sine kaiyeninginaig.

¹⁸ Mafena le sine Paulus ndon Yakobus sota kagen. Nu tugum promba gabat kame njakmba Yakobus ndon minnaig le kanjerkigen.

¹⁹ Paulus nu nane kaiyeningina sulumba nuje piro mbolnje Kuate nu kasomok mbal ngamuknje wam ke likina ta kumba kubeu ningina le

²⁰ nane nu tuku pasa ismba Kuate tuku nyu te-dunginaig sulumba sanaig: Tira, Zu mbal gudommba nane Yesus tuku pasa mayenu ismba son ngade. Nane Moses tuku tukul mata kulat mayede.

²¹ Nenje pasa ande saninganu nga afu sakade le iseg. Zu tanjo kasomok mbal ngamuknje mine likade ta nane Moses tuku tukul pasa kusreka nanjine kinjo kame tuku ngaro pike ndaka singine mbun kame tuku manau dubi ndakap nga ne saninganu ngade le iseg.

²² Ne tumbran sunjo mbol prowat te nane njakmba pasa isamngaig.

²³ Ta tuku sine wam ande sakube le ne kumuwa. Singine tanjo bailkamba nane piro ande kam tuku Kuate pasa sangrinu tunaig.

²⁴ Ne tanjo bailkamba ta ndon ulendika atrau aganj kilam tuku ndametin ninga. Ninga sulumba Moses tuku tukul ta dubimba kule pismba ngaro minyanga tane atraukap. Tanjawan sulumba nane gabat kugerkuwaig. Ne Moses tuku manau tanjamba ka le nane kanjermba sanungai: Sinja nu Moses tuku manau dubimba kate. Sine pasa isgen ta yabri pasa ngamngaig.

²⁵ Kasomok mbal Yesus tuku son ngade ta nane tukul afu dubikam tuku sine wane ande buk kuyargen. Nane afu nanjine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu nye ndakap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tanjo pino ndon fare fare une ndakap. Sine tanjamba pasa kuyarmba ningigen nga Paulus sanaig.

²⁶ Gabat mbal tanjamba Paulus wam pagunaig le nu kumba tanjo bailka ta ndon ulendikina. Mafena le nu nane ndon Moses tuku pasa dubimba kule pismba

ngaro minyanġinaig. Minyanġinaig sulumba kusem wande mbol kumba nane pris sanaig: Sine kule pismba minmba ka mara 7 mbolnġe sine aġan kilmba probe le sine nġakmba tuku Kuate atrauka nġinaig.

²⁷ Nane taġamba ka ait 7 patukina le Asia kilke mbolok Zu afu Paulus nu Zu mbal tuku kusem wande sinamnġe minna le kaġgernaig. Nane Paulus kaġgermba biye timba taġgo pino Paulus tuku gubra tuwaig nġa wika saninġinaig:

²⁸ Zu mbal, sine tursinġap o. Taġgo te ma nġakmba mbolnġe nu sine Israel mbal sinġine kusem wande te sinġine tukul pasa ta nġakmba nu nuġe pasambi nġaigo siglikate. Kile nu Grik afu kilmba sinam te kumba wande kutur mbilmbilde nġinaig.

²⁹ Pasa sakinaig ta tugunu teġenmba. Nane buk Paulus Efesus taġgo ande nyunu Trofimus ndoġ Yerusalemnġe kaġgerkinaig. Kaġgerka Paulus nu Trofimus tumba kusem wande sinam kambinu nġa idusmba minnaig.

³⁰ Kile Yerusalem nġakmba pinderpindermba Paulus biye timba didika te-kilimnaig le nane afu kusem wande malaġa sunaig.

³¹ Nane Paulus balewam saka minnaig le Rom kame mbal tuku gabat sunġo Yerusalem mbal nġakmba kame bunaig ta ismba

³² nu pitik ndo kame gabat afu kame mbal ndoġ kilmba pinderka nane tugum pronaig. Pronaig le nane Paulus paninġa minmba kame gabat sunġo nuġe kame mbal ndoġ kaġgerka nane Paulus kusrenaig.

³³ Taġanaig le kame gabat nu Paulus muli armbambi ndalekuwaig nġa afu saninġina sulumba nu maġgurkinaig mbal ta kusnaninġina: Taġgo te ima. Nu ame wam mbarna nġa kusnaninġina le

³⁴ nane nġumbeyumba pasa gabat yimyam kile-mayokkinaig.

Kame gabat nu pasa gabat ise tidinġam kumuġ kuga tukunu kame mbal nane Paulus tumba nanġine wande sunġo mbol kuwaig nġa saninġina le

³⁵ nane ndek nu tumba ka nanġine wande mbol kambim tuku mbili poġgam bafunaig le nane gudommba pro nu

balewam sakinaig tukunu kame mbal Paulus waimbi tumba te-dunġa tumba wande poġginaig.

³⁶ Taġanaig le nane gudommba kame mbal dubika Paulus balewap nġa wika-raumba saka minnaig.

Paulus nu Zu mbal tugumnġe pasa kuklina

³⁷ Nane mbili poġga wande sinam kambim bafunaig le Paulus nu Grik pasambi kame gabat kusnana: Ye pasa ande ne sanam kumuġ e nġina. Taġakina le nu lafumba sana: i ... Ne Grik pasa kila?

³⁸ Ailfu Isipnu taġgo ande gabat sugo kile-ibenġkam tuku taġgo nġaigonu kuasmbi 4,000 kame baġi nġak ma baknu mbol kina ta ye ne taġgo ta nġa idusit ta kuga nġina le

³⁹ nu lafumba sana: Ta yeġe kuga. Ye Zunu. Yiġe ma tugu Silisia. Yiġe tumbranġ sunġo Tarsus. Ye taġgo pino maġgurkaig si pasa afu saninġam kumuġ e nġina le

⁴⁰ nu wokina le Paulus nu wande ta tuku mbili mbolnġe tinġina sulumba nu wai te-dunġa nane peuniġmba minna le mininmaninnaig le nu ndek Hibru pasambi nane saninġina:

22

¹ Ye tuku mam kame yiġe tira kame tane ye tuku pasa isap. Ye wam ande mbar ndawen nġina.

² Paulus nu Hibru pasambi saninġina le nane ismba nġakmba minġe tukulmba amtinġa minnaig.

³ Kile nu maġ sakina: Ye Zu taġgo. Yiġe ma tugu Silisia. Yiġe tumbranġ Tarsus. Ye kiġo fudinġo Tarsus kusremba Yerusalemnġe minen. Minmba ka sunġoka Gamaliel tugum prowen le nuġe sinġine mbuġ kame tuku tukul nġakmba ye tumyina le kila pile mayewen. Tane tukul dubika wamdus sanġrinu Kuate tuwig taġamba ye mata taġawen.

⁴ Ye Yesus dubinaig mbal kilmba bale farmba taġgo pino bige tidinġa kilmba ndaleka muli wandeknġe patike liken.

⁵ Pris mbal tuku gabat kame Israel pasa pilewanu sugo nġakmba ye maġau ken ta nane kila. Nane ye piro ta kam tuku Damaskusnġe tira kame kilam tuku waġe

kuyarmba sinaig. Sinaig le Yesus dubinaig mbal bige tidinga ndaleka kilmba pro tenge piti ningam tuku ye Damaskus kambim saka ndek kan.

⁶ Ye ka Damaskus patuwen le ki mbilam bafuna le samba mbolnge bulu sungo ande mayok ka ye kilnayina le

⁷ ye kuru-kuruka kilke mbolnge ndeken. Tanjawen le minge pasa ande ye sayina: Saulus, Saulus, ndanam tuku ne ye tumba nayo siliyate ngina le

⁸ ye pasa ta ismba kusnawen: Sungo, ne imangete ngen le nu man ye sayina: Ye Nasaretnu tanjo Yesus ne ye nayo siliyate ta ngina.

⁹ Tanjo kame ye ndon minnaig ta nane bulu ndo kanternaig. Pasa Yesus ye sayina ta nane ise ndakinaig.

¹⁰ Kile ye nu sawen: Sungo, ye ndani ngen le nu lafumba sayina: Ne tinga Damaskus tumbran sunjo mbol si kumba sinje mina le tanjo ande ne tugum promba ne pirokam tuku Kuate buk ne pilna ta sanamngat ngina.

¹¹ Bulu sungo ta ye tuku am tina tukunu mambil fuguwen le tanjo ye ndon kagen ta ye waiwaiyumba ka Damaskus tumbran sunjo mbol promba tangete minen.

¹² Tanjo ande nyunu Ananias nu tangete minna. Nu Kuate kumnemngete minmba tukul jakmba dubikina. Zu mbal Damaskusnge jakmba nu tuku saka minnaig.

¹³ Nu ye tugum promba sayina: Tira, ne man am purfewa ngina kande am purfena le mambilmba nu kangeren.

¹⁴ Kile nu ye sayina: Singine mbun kame tuku Mbarange ne nu tuku wamdus kila palmbim tuku nu tuku piro tanjo purfernu kangermba nu tuku mingete isam tuku nu ne madinina.

¹⁵ Ne wam kangerka pasa isna ta ne ma jakmba mbolnge lika saka le nane iswaig.

¹⁶ Ne dal ndaka Yesus tuku piro tuku sangri tomba tinga kule pisne ta le Kuate nu ne tuku une saukamngat nga sayina.

¹⁷ Ngumne nga ye luka Yerusalem prowen sulumba ye kusem wande sunjo mbolnge yabanmba kinatanu sukmba

¹⁸ Sunjo Yesus kangeren le nu ye sayina: Ne pitik tinga Yerusalem kusremba kua

kaye. Ne tenge ye tuku pasa kukliwa ta nane ise nda ngina le

¹⁹ ye ndek nu sawen: Sunjo ye mbulit. Ye buk kusem wande jakmba mbolnge ne son nginaig mbal kilmba ngusunmba mulin kilmba wandeknge patike liken wam ta Yerusalem mbal jakmba kila.

²⁰ Ne tuku pasa kukliwanu tanjo Stefanus nane nu balemba ndare kutuwe tunaig le ye nane tuku tawi kulatka nane kangerka wam ta mayede ngen wam ta mata nane kila ngen kande

²¹ nu ye sayina: Kuga. Ne tinga le kukulni le ma masken kasomok mbal tugum kangete nga sayina ngina.

²² Nane Paulus tuku pasa ismba maninkinaig ma ma kasomok mbal tugum kambim tuku ngina le nane wikaraumba sakinnaig: Tanjo te nayonu. Balewap le kumwa nga wikaraumba sakinaig.

²³ Nane wikaraumba nanjine tawi kilmba kuilkuilnga tuptup roka baremba minnaig le kame gabat sunjo nu ndek kame mbal afu saningina:

²⁴ Nane ndanam tanjo te tuku gubra sunjo tade. Nu tumba sinjine wande sunjo te sinamngete mulimbi ngusap le nu pasa tugu jakmba sakuwa le isbe ngina.

²⁵ Nane ndek nu tumba ngusam tuku kupe wai didike likinaig le Paulus nu kame mbal tuku gabat ande nu patukngete tin minna ta sana: Ye Rom tanjo. Tane ye tuku pasa te-ti ndamba ngusyam kumun kuga ngina le

²⁶ kame mbal tuku gabat nu pasa ta ismba nu kame gabat sunjo tugum kumba sana: i ... Ne tanjo si nane ndanwaig nga saninget. Nu Romnu ngina le

²⁷ kame gabat sunjo pro Paulus kusnana: Ne Rom tanjo e ngina le nu au ngina.

²⁸ Tanjina le gabat sunjo nu Paulus sana: Nane ye Romnu tanjo nguwaig nga ndametinj sunjomba Rom mbal ninjen ngina le nu sana: Yinje piro tamba Rom nyu te ndaken. Ye ina sinam mayok kan ta ye Romnu ngina.

²⁹ Nane Paulus ngusam bafunaig mbal pasa ta ismba jakmba pastinga nu kusre-naig. Kame gabat sunjo Paulus tuku tugu

ise timba ye nu ngusam tuku ndalekit nga nu mata wamdus fulilkina.

Paulus nu gabat sugo tugumnge pasa kuklina

³⁰ Mafena le kame gabat sungo ndanam Zu mbal Paulus tumba pasa mbolnge te-tinaig nga nu tugunu isam tuku idusna. Tanjamba nu kame mbal afu Paulus ndalek-inaig tuku muli kukliwaig nga saninmba nu pris gabat mbal Zu mbal pasa pilewanu sugo njakmba kile-manjurka Paulus tumba nane ngamuknge te-tina le

23

¹ nu Zu mbal tuku gabat sugo fumble tidinga ndek saningina: Tira kame, ye kinjo fudinndo minmba Kuate am mbolnge mbar ande ke ndaken kile minet ngina.

² Nu tanjamba sakina le pris gabat sungo Ananias nane afu Paulus tugumnge tin minnaig ta nu tuku minge katwaig nga saningina.

³ Tanjakina le Paulus ndek nu sana: Ne yabri tanjo. Ne singine tukul dubimba ye pileyam iduste ta ndanam ne tukul lukamba ye katyam tuku sakate. Kuate ne mata katnamngat ngina.

⁴ Tanjaka sana le nane afu Paulus tugumnge tin minnaig ta nu sanaig: Ne Kuate tuku pris sungo tumail pante nginaig le

⁵ nu sakina: Tira kame, tanjo te nu pris sungo ta ye gilai tukunu tanjamba sawit. Kuyar pasa tejenmba sakate. Tangine gabat sungo ande pasa njayonu sa ndawap ngate nga saningina.

⁶ Gabat sugo sugo minnaig ta nane afu Farisi afu Sadusi ta Paulus nu idusna sulumba nu wika sakina: Tira kame, ye Farisi tanjo. Ye Farisi mbal tuku fat. Kumanu mbal manj tingam tuku ye iduset. Ta tuku tane ye tumba pasa mbolnge palgig ngina.

⁷ Nu tanjamba sakina le kile Farisi mbal Sadusi mbal ndonj munju tulinginaig le manjurkinaig mbal nane pur arnaik.

⁸ Ta ndanam? Sadusi mbal nane tejenmba idusde. Tanjo kummba manj abonje nda. Enjel kame guwa mata nda minig nga idusde. Farisi mbal nane aganj kame ta njakmba son ngade. Ta tuku nane munju purkinaig.

⁹ Tanjamba nane sunjomba wikaraumba munju tulinga Farisi mbal afu nane Kuate tuku pasa biteknganu nane tinga sakinaig: Tanjo te sine nu mbolnge mbar ande nda kangereg. Guwa andenge ko enjel andenge nu pasa tuna inde nginaig.

¹⁰ Nane munju tulinga minnaig ma ma gubra suk suk nda ningina le kame gabat sungo nu kuru-kuruka nane Paulus piraibka balebekaig nga kame mbal saningina le nane nu didika tumba nanjine wande sunjo mbol kinaig.

¹¹ Ait ta furir Sunjo nu Paulus tugum promba sana: Ne kuru kuru ndaka sanjri tinga. Ne Yerusalem tumbran sunjo te mbolnge ye tuku nyu te-mayokmba sanjngat tanjamba ndo ne Romnge mata ye tuku nyu te-mayokamngat ngina.

Zu afu Paulus balewam tuku pasa kat-naig

¹²⁻¹³ Mafena le Zu tanjo kuasmbi 40 limba manjurka Paulus balewam tuku wamdus sunjo pilnaig sulumba nane Kuate am mbolnge pasa sanjrinu sakinaig: Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj kule nyamngig nginaig.

¹⁴ Tanjamba nane pris gabat mbal Zu mage mage tugum kumba saninginaig: Sine pasa sanjrinu Kuate am mbolnge sakigig. Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj tumba nyamngig ngigig.

¹⁵ Ta tuku tane pris mbal Israel pasa pilewanu sugo ndonj kame gabat tuku pasa palpe. Paulus nu te promba pasa afu tane ndonj manj kile-tidingam tuku nu sawap. Nane afu nu mindemba ilwaig le ndinje nu balewamngig nginaig.

¹⁶ Paulus kulim nuje tuku kinjo nu nga nuje balewam sakinaig ta isna sulumba nu kame mbal tuku wande sunjo sinam kumba nga nuje kila sana le

¹⁷ nu ndek kame gabat ande wika sana: Tanjo mo te tumba tanjine gabat sunjo tugum kaye. Nu pasa ande njak ngina.

¹⁸ Nu tanjo mo ta tumba gabat tugum kumba sana: Mulin tanu tanjo Paulusnje tanjo mo te ne ndonj pasa ande sakam tuku sayat le tumba ne tugum prowet ngina le

¹⁹ kame gabat nu waimbi biyamba te-yamokmba kile saya le isi ngina.

²⁰ Tanjakina le nu ndek kame gabat sungo sana: Nane Zu mbal mangurka pasa ndindo katmba sakaig le isit. Indole ne Paulus kukula le pasa pilewanu mbal tugum kumba pasa afu manj kile-tidingam tuku ne yabrinamngaig.

²¹ Ne nane tuku pasa ismba kumu ndawa. Nanjine tango 40 limba nane ndinnye kuirka Paulus balewam tuku tair minamngaig. Nane Kuate am mbolnye pasa sangrinu sakinaig: Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj kule nyamngig nginaig. Kile nane kuaneka Paulus balewam saka ne tuku pasa ndo tairnga minig ngina.

²² Tanjaka sana le kame gabat sungo ndek nu sana: Pasa sayate te ye nu sawit nga ande sa ndawa ngina. Tanjamba wam pagumba kaye ngina le nu kina.

²³ Kile kame gabat sungo nu kame gabat armba wika sanikina: Tale kame mbal 200 hos ponu tuku 70 turmba kilmba Sesarea kambim tuku kuanekap. Tango 200 tui njak mata tane mindeka kambim tuku saningap. Tanjamba furir ait 9 mbolnye njakmba kile-manjurkap sulumba

²⁴ Paulus tumba hos mbolnye pilmba nu te-nyamumba kulat mayemba gabat sungo Feliks tugum kape ngina.

²⁵ Kame gabat sungo nu tanjamba nale wam paguka waje ande Feliks tambim tuku tejenmba kuyarna.

²⁶ Gabat sungo Feliks kaiye.

²⁷ Zu mbal nane tango te biye timba balewam bafunaig le nu Romnu tango nginaig le ye pasa ta isen sulumba kame mbal afu kilmba kumba ka Zu mbal ngamuknye te-luka ten.

²⁸ Nane ame wam tuku tango te tumba pasa mbolnye palmbim bafunaig le ye tugu isam tuku nu tumba ka nanjine pilewanu mbal tugumnye te-tiwen.

²⁹ Ye nane tuku pasa gabat isen ta nu balewam tuku ko mulintam tuku kanjer ndawen. Nu Zu mbal tuku tukul afu lukakina ta tuku ndo nu tumba pasa mbolnye pilnaig.

³⁰ Ailfu Zu mbal nu balewam tuku pasa katnaig ta andenye kite ye sayat le ye pitik ndo kame mbal kukulninget le nu tumba ne tugum prode. Zu mbal afu

Paulus tuku gubra njak ta nane ndek kumba ne ndonj te-tiwam tuku saningen.

Not ndo.

Ye Klaudius Lisias.

³¹ Kame mbal nu tuku wam pagu pasa kumumba furir Paulus tumba kumba ka Antipatris tumbrajan sungo mbol pronaig.

³² Mafena le kame mbal luka nanjine wande sungo mbol Yerusalem kinaig le hos njak mbal ndo Paulus mindemba tumba Sesarea kinaig.

³³ Kumba ka Sesarea promba Paulus tumba gabat sungo Feliks wai mbolnye pilmba waje turmba tunaig.

³⁴ Nu waje ta yaika burkina sulumba nu ndek Paulus kusnana: Ne anikok ngina le ye Silisianu ngina.

³⁵ Tanjakina le nu sana: Nane ne pasa mbolnye pilnaig mbal te prowaig le ye ne tuku pasa te-tiwi ngina. Tanjamba nu kame mbal saningina le Paulus tumba Herodus nu wande sungo pilna ta sinamnye pilmba kulatkinaig.

24

Paulus nu Feliks tugumnye pasa kuklina

¹ Paulus nu mara 5 Sesareanye minna le pris sungo Ananias Zu mbal tuku tango mage mage turmba Yerusalemnye ndek Sesarea pronaig. Tango ande pasa te-tiwam tuku kila sungo njak nyunu Tertulus nu ndonj pronaig. Pro gabat sungo tugumnye nane Paulus tumba pasa mbolnye pilnaig.

² Gabat sungo ta Paulus wikina le Tertulus nu Paulus mbarna nga tejenmba sakina: Feliks singine gabat sungo, ne kilke te kulat mayete le sine kame kugatok mineg. Ne manjau najgonu afu kanjerka kile-tidinga manjau kitek magenu tumsingit.

³ Ta tuku sine Zu mbal ma njakmba mbolnye ne tuku sakeg.

⁴ Ye ne tuku ait puram idus ndawet. Ye pasa fagnu ndo ne isam tuku sanamngit.

⁵ Tango te nu maim maim tugu. Nu ma njakmba mbolnye Zu mbal tetkate le nane ngamuknye kame pulukate. Zu afu singine manjau kusrekade le sine nane Nasaretnu ngeg ta nu nane tuku gabat minit.

⁶ Ta ndo kuga. Nu sine tuku kusem wande sunjo kutur pile tambim bafuna le sine nu biye tigenj. Nu biye timba singine tukul manjau mbolnje nu tuku pasa pilengam sakigenj ta

⁷ kame gabat Lisias nu pro nuje kame mbal saningina le nane sine tuku wai mbolnje nu tumba kinaig.

⁸ Sine nu tuku pasa njak mbal sine ne tugum promba pasa te-tiwam sasingina. Nuje mbar njakmba sakeg te ne nu kusnawa ta sanuwa le isamngat nga Feliks sana le

⁹ Zu mbal afu Tertulus turmba pasa tugu ndindo Paulus tuku sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le gabat sunjo Feliks gabatmbi saka ngina le Paulus ndek nu sana: Gabat sunjo, ne yar gudommmba sine Israel mbal tuku pasa pilengate. Ta tuku ye yije pasa ne isam tuku piti kugatok sanamngit.

¹¹ Ye Kuate tuku nyu te-dunga nu mbarinjam tuku Yerusalem prowen ta mara 12 kuganaig. Ne nane afu kusnaninga ta pasa ndui ta isamngat.

¹² Yerusalem kusem wande sunjo mbolnje ye ande ndonj pasambi munju tulingen le kanjer ndanaig. Kusem wande fonfon ko tumbran sunjo sinamnje tango pino sisenninganu wam ta mata ke ndaken.

¹³ Ye mbaranu pasa ta nane tugunu temayo ke fugude.

¹⁴ Nane pasa ande ne sanaig ta son. Yesus tuku manjau yabrikanu ngade ta ye nu dubimba manjau tambu sine tuku mbun kame tuku Kuate mbarinet. Ye tukul pasa tuan tango tuku kuyar turmba son njet.

¹⁵ Zu mbal nane tango magenu najgonu kumwaig le Kuatenje kile-tidingamngat nga idusde ta ye mata tanjamba iduset.

¹⁶ Ta tuku ye mara mara Kuate am mbolnje tango pino am mbolnje manjau tinjeknu kam tuku ndo idusmba matuk tukulket.

¹⁷ Ait kuennu ye Yerusalem kanjer ndamba ailfu ndo yije mbal turkam tuku ye ndametin kilmba Kuate atraukam tuku prowen.

¹⁸ Ye Kuate atraukam tuku ngarosu minyanga ka kusem wandeknje minen le nane ye kanjeryinaig. Ye tango gudommmba

ndonj zigna minen le kanjer ndayinaig. Asianu Zu afu pro tanje ye te-silikinaig ta

¹⁹ nane kile anenje minig? Nane ye tuku pasa njak ndeta pro ne tugumnje sakuwaig.

²⁰ Ye Zu mbal tuku pasa pilewanu sugo tugumnje pasa kukliwen ta tanjo kame tenje minig ta nane isnaig. Nane ye tuku pasa ande isnaig ndeta kile sanuwaig.

²¹ Ait ta ye nane ngamuknje wika saken: Kumanu mbal manj abonga tinungaig ngen. Ta tuku nane ye pasa mbolnje pilnaig inde nga Feliks sana.

²² Feliks nu Yesus dubinaig mbal tuku manjau buk kila pilna tukunu nu nane tuku pasa te-ibenmba saningina: Tanjaig. Kame gabat sunjo Lisias te prowa le ye tane tuku pasa te-tiwamngit ngina.

²³ Tanjakina sulumba nu kame mbal tuku gabat sana: Tane Paulus tumba kumba kulatkap. Nu sunjomba tukul ndamba nuje gulab afu nu turam tuku peu ndaningap ngina.

²⁴ Ait afu kuganaig le Feliks nu piyo nuje Drusila ndonj luka pronai. Piyo nuje nu Zunu. Feliks nu Paulus wikina le nu nale tugum promba Kristus Yesus tuku sanjri tomba tingam tuku wam sanikina.

²⁵ Manjau tinjeknu nzali najgonu towam tuku Kuate nu sine njakmba pilesingam tuku manjau ta njakmba sakina le Feliks nu kuru-kuruka Paulus sana: Ye ait ande mayenu kanjermba ndeta ne manj wikamngit. Kile ne kaye ngina.

²⁶ Feliks nu wamdus ande tina ta tenenmba. Paulus tuku ndametin ande ake didika tumba nu muli wandeknje paskam idusmba nu mara gudommmba Paulus wika nu ndonj pasa-pasakanu.

²⁷ Yar armba kugana le Porsius Festus nu Feliks tuku ma tina. Feliks nu nuje piro kusremba Zu mbal nu nzaliwaig nga Paulus muli wandeknje kusrena le minna.

25

Paulus nu Festus tugumnje pasa kuklina

¹ Festus nu piro tugu pilna le ait kenmba kinaig le nu Sesarea kusremba mbumba Yerusalem kina.

² Nu kumba ka Yerusalem pronai le pris gabat mbal Zu tango nyu njak nane pro Paulus nu mbarna nga Festus sanaig.

³ Paulus nu pro Yerusalemnge pasa te-tiwa nga nane nu sarsamba minnaig. Nane Paulus tumba kuwaig le ndinnye balewam idusmba tanjamba nu kusnamba minnaig le

⁴ Festus nu nane saningina: Kuga. Paulus nu Sesareanye muli wandeknye minit. Ait afu kugawaig le ye mata ndek kangit.

⁵ Tane tanjine tanjo nyu njak njak ye ndon kumba ka nzinge tane Paulus tuku pasa njak ndeta nu tumba pasa mbolnye palpe ngina.

⁶ Festus nu Yerusalemnge mara 8 ko 10 kuganaig le manj luka Sesarea ndek kina. Zu mbal afu mata nu dubimba ndek kinaig. Mafena le Festus nu pro pilewam tuku mbili mbolnye minyoka afu saningina le Paulus tumba pronai.

⁷ Tumba pronai le Zu mbal Yerusalemnye ndek kinaig ta nane Paulus te-ngamumba mbar manjau sugo afu kanu nga sakinaig ta tugu biteknye fugunaig.

⁸ Kile Paulus nu nane tuku pasa lafumba sakina: Ye Zu mbal tuku tukul ko kusem wande sunjo ko Sesar tuku nyu mbolnye mbar ande ke ndaken ngina.

⁹ Tanakina le Festus nu Zu mbal nu nzaliwaig nga nu Paulus sana: Ne mbumba Yerusalem kaye le ye ka ambenye ne tuku pasa te-tiwi e nga kusnana kande

¹⁰ Paulus nu sakina: Ye mbumba Yerusalem kine nda. Rom gabat sugo pasa pilewanu wande noten. Tenge ye tuku pasa te-tiwap. Ye Zu mbal tugumnye mbar ande ke ndaken ta ne mata kila.

¹¹ Ye tanjo njayonu mbar ande kumba ta ye kumam kumun. Zu mbal nane yabri pasa ndo sakade. Ande nu ye tumba nane tuku wai mbolnye palmbim kumun kuga. Ye Sesar tugum kumba pasa te-tiwam tuku iduset ngina.

¹² Tanakina le Festus nu ka nune gabat kame ndon pasata nu Sesar tugum kuwa e ko nda kuwa nga saka nane tuku wamdus ismba pro Paulus sana: Ne Sesarnye ne tuku pasa iswa nga sakat not ndo. Ye ne kukulni le Sesar tugum kangat ngina.

Mandor Agripa nu Festus tugum pronai

¹³ Mara afu kuganaig le mandor Agripa piyo nune Bernise ndon gabat sunjo kitek Festus kaiyewam tuku pronai.

¹⁴ Nale nu ndon tanje minnaig ma ma Festus nu Paulus tuku Agripa sana: Ailfu gabat sunjo Feliks nu kambim nga tanjo ande muli wandeknye kusremba kina.

¹⁵ Ye mbumba Yerusalem kan le pris gabat kame Zu mage mage tanjo ta mbarna nga sayumba lafu njayonu tawe nginaig le

¹⁶ ye nane saningen: Sine Rom mbal tuku manjau tanjo ande mbarte le ande nu pasa mbolnye pilit ta nale kumu kumu tinga pasatade. Nu tuku pasa ismba ndo lafunu tuweg ngen.

¹⁷ Nane ye ndon te pronai ta ye dal ndaken. Mafena le ye pasa pilewam tuku mbili mbolnye minyoka saningen le Paulus tumba pro sine ngamuknye te-tinaig.

¹⁸ Tanjanaig le nu pasa mbolnye pilnai mbal nane tinga Paulus nu mbar sunjowanu sakinaig le mbar ande njayonu kanu nga idusen ta ye kanger ndawen.

¹⁹ Nane Paulus ndon nangine manjau tuku wamdus purkinaig. Tanjo ande nyunu Yesus kumba manjanganu sakina le nane nu nda tingina nga nu tuku gubra tinaig.

²⁰ Ye nane tuku pasa te-tiwam tuku ndin inum kanger ndamba nu ka Yerusalemnye pasa te-tiwa nga sawen ta nu mbulna.

²¹ Nu muli wandeknye minmba Rom gabat Sesarnye nu tuku pasa isam tuku sakina. Ta tuku nu muli wandek sinamnye minwa le ndin ande kangermba nu kukuli le Sesar tugum kuwa nga minde minet nga Agripa sana.

²² Kile Agripa ndek Festus sana: Ye mata tanjo ta tuku pasa isam nzaliyate ngina le Festus nu sakina: Ata. Indole ne isamngat ngina.

²³ Mafena le Agripa nale Bernise ndon nakile tawi magenu silika mindepiye mayemba mangur ma mbol pronai. Kame mbal tuku gabat sugo sugo Sesarea nyu njak mbal mata pronai. Nane njakmba mangurkinaig le Festus nu afu kukulningina le Paulus tumba pronai.

²⁴ Pronai le Festus nu sakina: Mandor Agripa, tane njakmba tenge minig mbal tane isap. Tanjo te kangerap. Zu mbal Yerusalemnye afu tenge nane njakmba mara

mara minḡe fetka tanḡo te ḡayonu balewa ḡa sayumba minḡ ta

²⁵ ye nu balewam tuku mbar ande kanḡer ndawen. Nu gabat sunḡo Sesar tugumḡe pasa te-tiwam sayina tukunu ye nu kukuli le Sesar tugum kuwa ḡa idusmba minet ta

²⁶ ye tanḡo te ame wam mbarna ta sinḡine gabat sunḡo saki le iswa. Ta tuku mandor Agripa tane ḡakmba nu tuku pasa isap ḡa nu wikit le te prowat. Sine ḡakmba nu tuku pasa ismba nu ame maḡau mbarna ta kila pilmba ye Sesar tuku waḡe ande kuyaramḡit.

²⁷ Ake kukuli ta mayenu kuga. Nu mbarna ta turmba kuyaram tuku ḡa Agripa sana.

26

Paulus nu Agripa tugumḡe pasa kuklina

¹ Kile Agripa nu Paulus sana: Ne naḡe wam kube saka le sine isbe ḡgina. Tanḡakina le Paulus nu pasa tugu palmbim ḡa wai kuitka sakina:

²⁻³ Mandor Agripa, Zu mbal tuku mine maḡau ta ne kila. Ta tuku Zu mbal nane ye mbaranu ḡa sakade ta ye ne tugumḡe sakam tuku gareyate. Ye tuku pasa te mbule ndaka isa.

⁴ Ye Yerusalemḡe yiḡe mbal ndoḡ kiḡo ndo minmba ka sunḡoken. Zu mbal ḡakmba ye tuku mine kila.

⁵ Ne nane kusnaniḡa le ye Farisi tuku maḡau dubiken ta sanamḡaig. O buk nane wam ta kila minnaig. Sine Farisi mbal sine Zu mbal ḡakmba liniḡmba tukul pasa dubikam tuku matuk tukulkeḡ.

⁶ Kuate nu kumanu mbal tinḡamḡaig ḡa sinḡine mbunḡ kame saniḡgina wam ta ye sunḡomba iduset. Ta tuku ye pasa mbolḡe minet.

⁷ Sine Zu mbal tugu 12 ḡakmba ki furir pasa ta idusmba Kuate mbariḡmba alonu tairḡa mineḡ. Ye alonu ta kanḡeren ḡa saket. Ta tuku Zu mbal ye tumba pasa mbolḡe pilnaig.

⁸ Ndanḡam tane Kuate nu kumanu mbal kuagnekam kumuḡ kuga ḡa idusde?

⁹ Ye mata Nasaretnu tanḡo Yesus tuku piro Yerusalemḡe ḡayo silimba ye wam mayewet ḡa idusen.

¹⁰ Pris gabat mbal nyu sinaig le ye nu tuku mbal muliḡ kilmba wandekḡe patiken. Afunḡe nane pasa mbolḡe kile-tidiḡa baleniḡam sakinaig ta ye mata woken.

¹¹ Kussem wande mbolḡe nane Yesus tuku nyu ḡayo siliwaig ḡa piro kareḡ niḡnen. Nane afu kua kinaig le ye gubra kagli firka nane dubika kasomok mbal tuku tumbraḡ sugo yimyam mbolḡe sota liken.

¹² Mara ande pris gabat mbal ye Yesus dubinaig mbal bige tidiḡam tuku nyu sinaig le ye Damaskus kambim tuku kan.

¹³ Ye ndin dubimba kumba ka ki mbilam bafuna le samba mbolḡe bulu sunḡokanu ki tuku bulu limba mayok kina sulumba mbal ye ndoḡ kageḡ ta ḡakmba kilḡasiḡgina.

¹⁴ Kilḡasiḡgina le sine kilke mbolḡe ndek tiri-turugeḡ le miḡe pasa ande Hibru pasambi sayina: Saulus, Saulus, ndanḡam tuku ne ye ḡayo siliyate. Ne baflo tanaḡ naḡe nzali dubite le naḡe kulat tanḡoḡe katnate le rar kamuste ḡgina le

¹⁵ ye nu kusnawen: Sunḡo, ne imange ḡgen le nu maḡ sayina: Ye Yesus ne ḡayo siliyate ta.

¹⁶ Kile ne tinḡa. Ne ye tuku piro biymba wam kanḡerkat te afu maḡ tumni le wam ḡakmba ta nane afu saniḡam tuku ye ne tugum mayok kat.

¹⁷ Ye ne kukulni le Zu mbal kasomok mbal tugum kanḡat. Nane ne ḡayo silinam iduswaig le ye ne turni le ne ḡayo siline nda.

¹⁸ Ne nane wamdus purfeu serniḡa le ma make tuku maḡau kusremba bulu mbolḡe prowam tuku ne kukulnet. Nane Satan tuku sanḡri ḡakmba kusreka Kuate tugum kuwaig le nu nane tuku une sauke niḡguwa le nane Kuatenḡe madiniḡgina mbal ndoḡ ulendikamḡaig. Ta tuku ne kukulnet ḡa sayina.

¹⁹ Mandor Agripa, ye samba mbolḡe pasa sayina ta ye dubi mayewen.

²⁰ Ye ambonḡa Damaskus mbal tugumḡe pasa kuklimba nane ḡgamunḡal biye mbilmba nanḡine maḡau ḡaigonu kusreka Kuate dubimba maḡau kitek ta tuku alonu kile-mayokkuwaig ḡgen. ḡgumneḡa ye Yerusalemḡe Yudea ma

tugu ṅakmba mbolṅge kasomok mbal turmba ṅgamukṅge pasa ndui ta kuklimba saninṅen.

²¹ Wam ta tuku Zu mbal nane ye kusem wandekṅge minen le ye biye tiyumba baleyam sakinaig.

²² Baleyam sakinaig ta mara mara Kuate ye turyumba ka kile turyate le tane nyu ṅak mbal nyu kugatok ṅgamukṅge pasa kukliwet. Moses tuan tanṅo ṅakmba wam prowam tuku buk sake likinaig ta ndo kuklimba saket. Ye pasa kise sa ndaket.

²³ Pasa ta teṅenmba. Kristus nu rar sunṅo tuwa sulumba kumanu mbal ti ndanṅuwaig le nu ambonga tinunṅat. Tanṅawa sulumba nu Zu mbal kasomok ṅakmba kilmba bulu mbolṅge patikamṅgat ṅga Agripa sana.

²⁴ Paulus nu tanṅamba sana le Festus nu kuenṅka sakina: Paulus, ne itulu ṅginṅankate. Ne waṅe burka kila sunṅo tina tambik ne itulu ṅginṅankam bafute ṅgina le

²⁵ nu lafumba sakina: Gabat sunṅo Festus, ye tanṅo itulu ṅginṅankade tanṅaṅ kuga. Ye pasa purfeṅnu tugusek ndo saket.

²⁶ Mandor Agripa, ye pasa saket te ṅakmba ne kila. Ye wam kubeu tinṅet te kuirka pro ndanaig. Ne o buk isna. Ta tuku minṅe bulokmbi ne sanet.

²⁷ Ye ne kusnanet. Ne tuan tanṅo kame tuku kuyar son ṅgate e? Ne son ṅgate ta ye kila ṅgina.

²⁸ Tanṅakina le Agripa nu sana: Ne ait fagnu ndo pasa sayate ta mbolṅge ye pitik ndo Kristen mayok kinet ṅga ne iduste e ṅgina le

²⁹ Paulus nu sana: Ne tane ṅakmba teṅge minig tane pitik ndo ko gitmba mbilka ye minet teṅen mayok kambim tuku ye Kuate sunṅomba yabanṅet. Ye mulinṅtanu minet teṅenmba minap ṅga idus ndawet ṅgina.

³⁰ Tanṅakina le mandor Agripa gabat sunṅo Festus piyo nuṅe Bernise nane tanṅe minnaig mbal ṅakmba tinṅinaig.

³¹ Tinṅa mayok ka nanṅine nanṅine saka ismba tanṅo te kumam tuku ko mulinṅtam tuku wam ande kanṅer ndagig ṅga saka kinaig.

³² Kumbanṅe Agripa nu Festus sana: Tanṅo te Sesarṅe nu tuku pasa te-tiwam

tuku sakina. Kuga kande kile paska pitaiwet kande ṅgina.

27

Paulus nu Rom kuwa ṅga kukulna

¹ Gabat kame nane Paulus waṅ ponṅa Itali kilke mbol kuwa ṅga nu mulinṅ kilanu tanṅo afu ndonṅ kilmba kame gabat ande wai mbolṅge patikinaig. Kame gabat nyunu Yulius. Nane Sesar tuku kame mbal. Ye Lukas nane ndonṅ kan.

² Waṅ inum Asia ma tugu mbolṅge kundu mindek ibenṅ ka kambim bafuna le sine ponṅigenṅ. Waṅ ta Adramitium tumbranṅ sunṅo mbolṅge minna tuku. Masedonia tanṅo Aristarkus nu Tesalonikanu nu sine ndonṅ kagenṅ.

³ Sine kumba mafena le Sidon tumbranṅ sunṅo mbolṅge ibenṅ kagenṅ. Tumbranṅ tanṅe Yulius nu Paulus mbolṅge wam mayemba nuṅe gulab kame afu sotuwa le turwaig ṅga sana le sine kagenṅ.

⁴ Luka pro waṅ ponṅa kumba bubre tumailamṅge pronā le sine bubre kua ka Siprus nuy ṅainṅam kumam limba kagenṅ.

⁵ Kumba ka Silisia le Pamfilia ma lininṅmba ka Lisia ma tugu tumbranṅ sunṅo Miranṅe ibenṅ kagenṅ le

⁶ tanṅe waṅ inum Itali kilke mbol kambim bafuna le kame gabat nu waṅ ta te-silikina le sine ṅakmba waṅ ta ponṅa kagenṅ. Waṅ ta Aleksandria tumbranṅ sunṅo mbolṅge minna tuku.

⁷ Kumba ka bubre fare fare pronā le sine minde bada sunṅoka gitmba ka Nidus tumbranṅ sunṅo patugenṅ. Pakarka kambim tuku bubreṅge tukulsinṅina le sine kumba ka Kreta nuy ndinam kumam kumba piyal make make kagenṅ.

⁸ Piyal make dubimba minde bada sunṅoka kumba ma ande nyunu Kundu Mayenu tanṅe ibenṅ kagenṅ. Ma ta tugumṅge tumbranṅ sunṅo ande nyunu Lasea minna.

⁹ Zu mbal nyamaganṅ kusrekanu ait sunṅo buk kugana le sine dalka mingenṅ tukunu Paulus nu bubre sunṅo tinṅam tuku ait prote ṅga nu ndek nane saninṅina:

¹⁰ Tanṅo kame, sine waṅ ponṅa maṅ kambim bafube ta sine piti ande te-silinunṅig. Aganṅ ndende waṅ ṅak sine tanṅo turmba

ngisinunḡig. Ye tanḡamba kamusmba saket ḡgina kande

11 kame gabat tanḡo nu Paulus tuku pasa nda isanu sukmba waḡ kulat tanḡo waḡ miro nale tuku pasa ndo ismba dubina.

12 Sine Kundu Mayenuḡe mingenḡ ta bubre ait mbolḡe mine mayewam kumuḡ kuga tukunu nane gudommba kambim saka sine Feniks kine tumbe ḡginaig. Feniks nu nuy ta tuku kundu ande. Ma ta bubre kua ka mine mayewam kumuḡ. Nane tanḡe bubre ait kugawa ḡga tairḡga minam sakinaig.

13 Bubre taleu fudiḡmba fitna le ariya kile sine kab ḡga saka anḡa didika Kreta nuy make make kagenḡ.

14 Sine kumba dir kagenḡ le Kreta nuy kumamḡe bubre sunḡo ndekina. Bubre ta nyunu Duḡe Yawan.

15 Ndeka waḡ kaduna le sine waḡ mbilmba yalmbim fugumba tanḡaig ḡgigenḡ le bubrenḡe sine mbitisinḡina le kagenḡ.

16 Sine kumba ka ka nuy ande fudiḡndo nyunu Kauda ndinam kumam kumba make make kagenḡ ta minde bada sunḡoka diḡgi ḡgisikikat ḡga te-mbolmba waḡ mbolḡe pilḡenḡ sulumba kagenḡ.

17 Diḡgi te-mbolmba waḡ fetkikat ḡga nane ḡgirpenu muli karenḡnumbi kuse likinaig. Afrika ma paranu mbolḡe waḡ ndiḡkikat ḡga kuru-kuruka lai kile-ibenḡkinaig le bubrenḡe waḡ mbitina le kagenḡ.

18 Bubre yu sunḡo tinḡa sine kilmba kulisokḡga ka mafena le waḡ bulkam tuku aḡanḡ ndende afu yu pankinaig.

19 Kumba ka maḡ furirmba mafena le nanḡine waimbi waḡ tuku aḡanḡ afu pankinaig.

20 Kagenḡ ka ait afu ma dabuka pa guwa tinḡina le sine ki mbai kanḡer ndakigenḡ. Bubre yu suk suk nda tinḡa sine kilmba kublisinḡina le sine wamdus mayenu pro kinaig le ḡgisikamḡig ḡgigenḡ.

21 Nane ait kuenu isukuse ndakinaig le Paulus nu nane ḡgamukḡe tinḡa saninḡina: Tanḡo kame, tane ye tuku pasa ismba Kreta nuy mbolḡe mingenḡ kande sine piti tenḡen te-sili ndaka waḡ mbolḡe aḡanḡ ḡakmba kumumbi minig kande.

22 Tane wamdus fulil ndaka sanḡri tinḡap. Sine tanḡo ḡakmba ḡgisike nda. Waḡ ndo ḡgisikamḡgat.

23 Ye Kuate tuku tanḡo ye nu mbarinḡet tuku. Furir nu enḡel ande kukulat le pro ye sayat:

24 Paulus ne sinḡa gabat sunḡo Sesar tugum kanḡat. Ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne turnuwa le ne mbolḡe nane ḡakmba mine mayewamḡgaig ḡgina.

25 Ye Kuate tuku sanḡri tomba tinḡet. Nu pasa sayat ta kumuwanḡgat. Ta tuku tane wamdus fulil ndaka sanḡri tinḡap.

26 Bubrenḡe waḡ mbitiwa le nuy ande mbol prowamḡgat ḡgina.

27 Kusam armba kugana le furir ait ta sine Adria yu mbol fare fare pinderka kumba furir ḡgamu waḡ tuku piro mbal sine kilke ande patuweg kande ḡga idusmba minnaig.

28 Tanḡamba nane ndek muli aḡanḡ ande pitinu ḡak yu butonu katesewam tuku bukḡga didika burka 40 mita tanḡan kanḡernaig. Maḡ dirdirka kumba bukḡga didika burkinaig ta 30 mita.

29 Waḡ tuku piro mbal mbunḡ mbolḡe waḡ fetkikat ḡga waḡ pine mbolḡe anḡa bailkamba pankinaig sulumba ma pur-fewa ḡga yabanḡmba minnaig.

30 Kile waḡ tuku piro mbal kua kambim saka anḡa afu waḡ ndumor mbol pankam kinḡ ḡga diḡgi kuklimba yu mbol pilnaig le

31 Paulus nu kanḡerka kame mbal nanḡine gabat turmba saninḡina: Nane si waḡ kusrewaig ta tane ḡgisinunḡaig ḡgina.

32 Tanḡakina le kame mbal diḡgi tuku muli pike pugurkinaig le ake faitka kina.

33 Mafewam patukina le Paulus nu nane isukuswaig ḡga sarsarninḡmba saninḡina: Tane kusam armba ḡgisinu tuku wamdus fulilka nyamaganḡ afu tugusemba nye ndakinaig.

34 Tane nyamaganḡ afu kilmba nyap ḡget. Nyamaganḡ ta tanḡine ḡgarosu sanḡri pilewam tuku. Sine kume nda. ḡakmba mage minamḡig ḡga saninḡina.

35 Nu pasa ta sakina sulumba nu bret afu kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba

nane njakmba am mbolnje fetfetmba nyina le

³⁶ nane wam ta kanjermba wamdus bulkinaig le nane mata nyamagan afu kilmba nyinaig.

³⁷ Sine wan mbolnje mingen mbal ta 276.

³⁸ Nane njakmba isukusnaig sulumba wan bulkuwa nga wit njakmba kilmba yu pankinaig.

³⁹ Mafena le ma ande kanjermba nginnganka kundu ande kanjermba sine ka sinje iben kambim tagobe nginaig.

⁴⁰ Nane ndek anga njakmba muli pike pugurka kusreka ulum muli kuklinaig sulumba kile ndumor mbolnje lai ta kuklimba te-dunga piyalnje iben kambim tuku kagen.

⁴¹ Kagen ka yu tonjel tinganu ma ta mbolnje wan ma paranu ponga ndinina le yu mbalo sugo sugo tinga wan pine kumam katnaig le fetkina.

⁴² Fetkina le mulin kilanu mbal iben ka kua kubekaig nga kame mbal nane bale farkam bafunaig le

⁴³ kame mbal tuku sungo nu Paulus turam tuku idusmba nane tuku wamdus muku serningina. Tanjamba nu sine njakmba sasingina: Tane kage kila mbal ambonga patenga kageka kape.

⁴⁴ Tane kage gilai mbal ail ban ko wan tuku ail isu afu kilmba kageka kape ngina le sine njakmba kageka kumba ka piyalnje kumumbi promba iben ka tabek kagen.

28

Paulus nu Malta nuy mbolnje minna

¹ Sine njakmba kumumbi tabek kagen sulumba nuy ta nyunu Malta nginaig le isgen.

² Yamban mbal nane sine kulat magekinaig. Sawe piymba murke sungo prona le nane pa diknga sine pa likam tuku sasinginaig.

³ Sine pa likmba minmba Paulus nu pa afu kilmba manjurka pa mbolnje patikina le kame mben ande pa kamusmba mayok ka Paulus wainu make ndina.

⁴ Tanjana le Malta mbal nane Paulus tuku wai mbolnje mben kuiknga minna le kanjermba nanjine nanjine ndek sakinaig: Nu tango balewanu tango. Yu mbolnje ngisi

ndakat ta kile nuje mbar tuku mbenje makewat ta kile kumamngat nginaig.

⁵ Tanjakinaig le Paulus nu ndek wai paren-parena le mben pa mbolnje ndekina le nu maye minna.

⁶ Kile Malta mbal nane nu tuku wai fulilkamngat e ko nu am purwa le ndekamngat e nga idusmba nu kanjermba minnaig. Tanjamba idusmba minnaig ta Paulus tuku ngaro mbolnje manau ande mayok ndakina le nane wamdus mbilmba sakinaig: Nu mbara ande nginaig.

⁷ Nuy ta tuku gabat sungo Publius. Sine nu tuku kilke patumba tabek kagen. Publius nu sine kilmba mara kenmba nu sine kulat magekina.

⁸ Ait ta mbolnje Publius tuku mam nuje nu guaze sungo njak minna. Nu ngaro pa tinga pinem ndare njak kumba minna le Paulus nu tugum kumba Kuate yabanmba wai nu mbolnje patikina le mayekina.

⁹ Mayekina le nuy ta tuku guaze mbal afu isnaig sulumba nane Paulus tugum pronaig le nu nane wakeikina le njakmba magekinaig.

¹⁰ Magekinaig sulumba nane manau gudommmba sine mbolnje ke likinaig. Tanjamba ngumnenga kambim bafugen ait mbolnje sine agan ndende kugatok ta kumumbi kilmba sine sinjinaig.

Paulus nu Rom kina

¹¹ Aleksandria tumbran sungo tuku wan ande bubre mindemba Maltange minna. Nanjine mbara sungo Sus tuku kinjo armba kanunu wakeika wan ndumor mbolnje patikinaig.

Tambun kenmba kuganaig le sine wan ta ponga kagen.

¹² Kagen ka Sirakusnje iben ka mara kenmba tanje mingen.

¹³ Tanje tinga pikir-pakarka Regiumnje iben kagen. Tanje ait ndindo mingen le bubre ande sine ngumnemnje tingina le sine bubre ta sumba pinderka kumba ka furirmba mafena le sine Puteolinje iben kagen.

¹⁴ Tumbran sungo ta mbolnje Yesus tuku mbal afu kanjerkigen le sine nane ndon minnam tuku sasinginaig le sine kusem ndindo

nane ndon mingen. Tanamba man tanga ndinmba ka Rom tuku tumbrañ fonfon mbol progen.

¹⁵ Romnge Yesus son nginaig mbal sine tuku pasa ismba afu ka sine Apias tumbrañ manjurkanu ma mbolnge kanjersinginaig. Afu nane ka ma ande nyunu Badbaid Kenmba mbolnge kanjersinginaig le Paulus nu nane kanjerka Kuate gare pasa samba ngamuñgal bulkina.

¹⁶ Sine Rom progen le Rom tuku gabat kame Paulus tumba mulintanu tango tanañ pile ndaka wande ande mbol pilmba kame tango ndindo nu kulatkuwa nginaig.

Romnge minnaig mbal pasa mayenu isnaig

¹⁷ Mara kenmba kuganaig le Zu mbal tuku gabat kame Romnge minnaig ta Paulus nu nane kile-manjurka saningina: Tira kame, Zu mbal afu Yerusalemnge ye tumba pasa mbolnge pilmba Rom mbal tuku wai mbolnge pilnaig. Ye singine mbuñ kame tuku tukul ande luka ndawen. Singine tango inum mata njayo sili ndawen.

¹⁸ Rom mbal ye tuku manau pilenja ye baleyam tuku mbar inum kanjer ndamba ye paska pitaiwam tuku sakinaig.

¹⁹ Sakinaig ta Zu mbal sanjri tanga Rom mbal tuku pasa pitainaig. Ta tuku ye ndin ande kanjer ndamba Rom gabat Sesarnge ye tuku pasa te-tiwa ngen. Ye yinje Israel mbal pasa mbolnge patikam idus ndawet.

²⁰ Sine Israel mbal tango ande pro singine muskil kile-tidinge singam tuku tairngeg. Ye tango ta tuku saka minet sulumba muli wandeknge minet. Ye tane ndon pasatam tuku wike liken ta tugunu not ngina.

²¹ Tanakina le nane nu sanaig: Yuda mbal ne tuku manau ta tuku wane afu kuyarnimba sine kila sa ndasinginaig. Afu te prode ta mata ne mbaranu nga sa ndakade.

²² Ma njakmba mbolnge Nasaretnu tango Yesus tuku mbal manau njayonu dubide ta ndo sakade le iseg. Ta tuku sine ne tuku wamdus isam nzalisingit nginaig.

²³ Tanamba nane nu ait ande tunaig.

Ait ta kumuñgina le nane gudommaba pro nu minna wande ta mbolnge manjurkinaig le Paulus nu maratukuk pasa kuklimba minna le ki ka butuñgina. Nu Kuate

nunje gageu kulatkate wam ta tugunu temayokmba nane Yesus kila pilmba son nguwaig nga nu Moses tuan tango njakmba tuku kuyar tugunu biteknga saningina.

²⁴ Tanana le nane afu pasa ta ismba son nginaig le afu nane talakinaig.

²⁵ Nane wamdus pur yimyamka kambim bafunaig le Paulus nu pasa ndindo tuturmba saningina: Tukul Guwange tuan tango Aisaia wamdus tuna le nu singine mbuñ kame pasa ande saningina ta nu mbar ndana.

²⁶ Nu tejenmba sakina.

Ne Israel mbal tugum kumba saninga: Tane pasa isamngaig ta tugunu katesewenda. Tane wam afu kanjerkamngaig ta alonu kanjer tiwe nda.

²⁷ Mbal te nane tuku ngamuñgal tukulok. Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluninguwa le ngamuñgal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamngit.

Aisaia 6.9-10

Aisaia nu tanamba kuyarna ngina.

²⁸ Paulus man lato saningina: Zu tango, ye tuku pasa te ise tiwap. Kuate nu tango tuku muskil kile-tidinge ningit pasa mayenu ta kasomok mbal tugum kinit. Nanenge pasa isamngaig ngina.

²⁹ Tanamba saningina le Zu mbal nane wamdus pur yimyamka kualeyauka sili-silinaig.

³⁰ Paulus nu yar armba Romnge wande miro tango piya tumba minna sulumba afu nu tugum pronaig mbal ta njakmba kilmba

³¹ Kuate nunje gageu kulatkate pasa ta sanimba Sunjo Yesus Kristus tuku nane njakmba sanimba tumningina. Ande nu peu ndana.

Son.

ROM Rom mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 27 kinaig le Paulus nu Korinŋge minmba Rom mbal tuku waŋe te kuyarna.

Rom tumbran ta Rom mbal tuku tumbran sunŋo. Paulus nu Romŋge Kristus tuku mbal kaŋgernu kambim idusna ta nuŋe pironŋe ndin tukulna le nu waŋe te kuyarbamba pilna le nane tugum kina.

Waŋe te mbolŋge Paulus nu teŋenmba tumsinŋit. Kuate nu purfeŋnu ndo minmba une fudiŋmba mata ake kusrewam kumuŋ kuga. Sine ŋakmba une ŋak tukunu sine Kuate am mbolŋge tingam kumuŋ kuga. Ande nu Zu mbal tuku tukul pasa ŋakmba dubikuwa ta nu abo ŋak minmba minam kumuŋ ta Zu mbal nane tukul pasa ta dubikam fugunaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig.

Kasomok mbal nane tukul pasa kugatok minig ta naŋgine pileŋganu wam kumumbi dubi ndakinaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig. Ta tuku taŋgo ŋakmba Kuate tuku pa tam tuku minig.

Piti ta ŋgamuŋge Kuate nu ndin ande wakeina sulumba kiŋo nuŋe kukulna le nu taŋgo tuku une kuramba piya ŋayonu tumba ail kazrai mbolŋge kumna. Kile ande nu Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tingate ta Kuate nu taŋgo ta tuku ŋgamuŋgal son kaŋgermba nu tinŋreknu ŋgate.

¹ Ye Paulus Yesus Kristus tuku piro taŋgo tane Rom mbal tuku waŋe te kuyaret. Ye aposel minam tuku Kuate nu ye tuku nyu te-mayokna sulumba nuŋe pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina.

² Kuate tuku pasa mayenu kile prote ta o buk Kuate nu wam ta prowamŋgat ŋga nuŋe tuan taŋgo saninŋina le dir pasa kuyarke likinaig.

³ Pasa mayenu ta nuŋe Kiŋo nuŋe tuku. Nu taŋgo mayok kina ta David tuku ndare mbolŋge mayok kina.

⁴ Nu Kuate ndoŋ ndindo minnaik ta nu kumna sulumba maŋ aboŋga tinga Kuate

tuku Kiŋo minna ta kilimok mayok kina. Kuate tuku Kiŋo ta nu sinŋine Sunŋo Yesus Kristus.

⁵ Nu ake sinaŋ ye make pilmba aposel minam tuku ye tuku nyu te-mayokna. Kasomok mbal ŋakmba Kristus tuku pasa ismba son ŋga dubiwaig le nu tuku nyu taŋgo ŋakmba ŋgamuŋge sunŋokuwa ŋga nu aposel piro ta ye sina.

⁶ Kuate nu tane kasomok mbal turmba Yesus Kristus tuku mbal minam tuku wikina.

⁷ Tane Romŋge mine likade sinŋine Mam Kuate nu tane nuŋe mbal minam tuku maditingina ta ye tane ndoŋ pasatam prowet. Sinŋine Mam Kuate nu tane tuku kume purmba minit. Nu nale sinŋine Sunŋo Yesus Kristus ndoŋ tane make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertinŋuwaik. Son.

Paulus nu Rom kambim tuku wamdusmba minna

⁸ Tane Yesus Kristus tuku son mayede le kilke mbol mbal ŋakmba isig. Ye ta tuku gare-gareka Yesus Kristus tuku nyu mbolŋge yiŋe Mbara tuku nyu te-dunŋet.

⁹ Ye Kuate tuku piro taŋgo minet sulumba nuŋe Kiŋo tuku pasa kukliwam tuku yiŋe wamdus ŋakmba pilet. Ye pasa satinŋet te yabri tingate nda ta Kuate nu kila. Ye yabaŋet ait ŋakmba mbolŋge tane gilai ndaŋget.

¹⁰ Kuate nu ndin ande tumyuwa le ye tane tugum prowam tuku nu yabaŋmba minet. Ye ait kuennu tane tugum prowam tuku tairinŋet.

¹¹ Ye tane tugum promba Tukul Guwa tuku saŋgri afu tingi le tane saŋgri tingap ŋga ye wamdus sunŋo ŋak minet.

¹² Ye pro tane tuku ŋgamuŋgal son kaŋgermba ye mata wamdus bul seryuwa le sine ŋakmba sinŋine ŋgamuŋgal son maŋau mbolŋge ŋgamuŋgal mukuk munŋu ninŋenŋekube.

¹³ Tira kame, tane ye tuku wamdus te kila palpe. Ye tane Rom mbal tugum prowam tuku ait sunŋomba iduset ta wam afuŋge ye tuku ndin tukulde le ye tane tugum pro ndawet. Ye kasomok mbal afu tugumŋge piroken sulumba alonu kaŋgerken taŋamba ye tane ŋgamuŋge

alonu tanan kanjerkam tuku idusmba tane tugum prowam saket.

¹⁴ Tango njakmba pasa mayenu isam tuku piro ta ye tuku wai mbolnge minit. Tumban sunjo mbolnge minig mbal, yamban mbal, kila sugo njak mbal, kila kugatok mbal nane njakmba pasa mayenu isam tuku ta ye tuku piro.

¹⁵ Ta tuku ye tane Rom mbal mata pasa mayenu tingam tuku wamdus sangrinu pilet.

¹⁶ Ye Kristus tuku pasa mayenu tuku wamdus sungokanu njak minet. Pasa ta tango turkam tuku sangri njak. Ima nu pasa mayenu ismba Yesus Kristus tuku son ngate ta Kuate nu tango ta tuku muskil tetiwe tuwit. Ambonga Zu mbalnge ndo. Kile kasomok mbal turmba.

¹⁷ Pasa mayenu tanje Kuate nu tango tinreknu kile-mayokkate ndin ta tumsingit ta tejenmba. Ande nu Kuate am mbolnge tinreknu mayok kinit ta nu Kuate tuku sangri tomba tingam tuku wam ta mbolnge tugu pilmba ka ngamungal son sangri tingate ta ndin not. Kuyar pasa wam ta tuku tejenmba sakate.

Tango nane Kuate tuku sangri tomba tinga nu am mbolnge tinreknu mayok kinig mbal nanenge ndo abo njak minmba minamngaig ngate.

Habakuk 2.4

Tango tuku mbar manau

¹⁸ Nane Kuate pitaimba manau njaigonu kade sulumba tugusek pasa peumba minig mbal Kuate nu samba mbolnge nane tuku wam njaigonu ta tuku gubra sunjo njak minit ta kilimok tumningit.

¹⁹ Kuate tuku manau magenu ta tango kila palmbim tuku minig. Kuate nu wam njaigonu kade mbal ta tugusemba tumningit le kila pilig.

²⁰ Nu kilke te wakeina le nuje manau kilimok mayok kina le tango nane katesenaig. Nu aganj ndende kile-mayokkina ta sine kanjerka Kuate tuku wam kanjer ndakeg ta kila patikeg. Nu Mbara Sunjo Ndindo sangri njayo minmba minit ta sine kila mineg. Wam njaigonu kade mbal ta nane mata kila minig tukunu nane nanjine mbar te-ibenam kumunj kuga.

²¹ Nane kila minig ta nu Mbara Sunjo Ndindo nga nu tuku nyu te-du ndangade. Nu wam ke likate ta tuku nu gare pasa ande sa ndade. Nane nginngan wamdus tumba nane wamdus tugusek kugatok ma make sinamnge minig.

²² Nane nanjine mironj payamka sine kila njak mbal nga sakade sulumba nane nginngan mbal ndo mayok kinig.

²³ Nane tango, sar umanj, aganjmor, mbenj, kumig tuku aganj ta njakmba kanunu wakeika aganj kame ta mbarinngig sulumba nane Kuate nu sangri sunjo njak minmba minit ta nane nu idusmba mbarin ndade.

²⁴ Nane Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nanjine nzali njaigonu dubika wamdus kutur sunjo tuku sangri kumnemnge minig. Tanjamba nane nanjine nanjine ngarosu kikokam tuku manau ke likade.

²⁵ Nane katesek Mbara pitaide ta tuku nane tanjade. Nane yabri wamdus dubimba aganj ndende Kuatenge wakeikina ta mbarinngimba minig. Kuate nu aganj ndende wakeikina ta nane nu mbarin ndade. Nyu te-dungam tuku wam nu mbolnge kumba minmba minam tuku minit. Son.

²⁶ Nane tanjamba Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nzali njaigonu kikokam tuku manau sangri kumnemnge minig. Pino kame nane tango ndonj minam tuku manau ndinok ta mbilmba kiko manau ke likade.

²⁷ Tango kame nane pino ndonj minam tuku manau mbilmba tango tango ndo minam tuku ngamungal kunde-kundenngit le kiko manau ke likade. Nanjine mbar ta tuku lafunu kumumbi nanjine ngarosu mbol prode.

²⁸ Nane Kuate nda kanjeranu sukde tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nginngan wamdus kutur sunjo tuku sangri kumnemnge minmba manau nda kam tuku ta ke lika minig.

²⁹ Nane tuku mine mbar manau kumunganu njak minig. Nane wam njaigonu ke lika afu tuku aganj ndende kilam tuku piriride. Nane afu ake sinanj piti sernimmba nane tuku mine manau tuku am kikonj

tingade. Nane afu bale faram idusde sulumba nane ndoŋ kualeyaukade. Nane yabri maŋau kile-mayokka nane afu tuku nyu kile-ibenka minge motmotkade.

³⁰ Nane afu waŋe pasa ningig sulumba Kuate kasurde. Nane afu tugumŋe maim-maimka naŋgine tumail te-duŋga ŋgarosu payamkade. Nane wam ŋaigonu kitek kam tuku tumtumde sulumba ina mam tuku minge pitaikade.

³¹ Nane wamdus tugusek te ndakade. Afu tuku wam nane ke maye ndade. Nane kume pur maŋau mape maŋau kugatok minig.

³² Maŋau ŋaigonu taŋamba ke likade mbal nane kumam kumuŋ ŋa Kuate nu tukul pilna ta nane kila. Nane kila ta nane wam kame ŋaigonu kusre ndaka kumba minig. Ta ndo kuga. Afuŋge taŋamba kade le kaŋgerka nane kumumbi kade ŋa sakade.

2

Kuate nu taŋgo ŋakmba pileningamŋgat

¹ Ne afu mbarde le kaŋgerka nane mbarde ŋgate ta ne mata mbar taŋaŋ ŋak tukunu ne maŋau tamba naŋe mironŋ ye une ŋak ŋgate. Ne taŋaka naŋe mbar te-ibenam tuku ndin tukulmba naŋe mironŋ pa mbolŋge pilit.

² Maŋau ŋaigonu ŋakmba kuyarke likit ta taŋamba maŋau kade mbal Kuate nu lafunu ningit. Nu mbar ndate kumumbi kate ta sine kila.

³ Ne wam ŋaigonu taŋamba ke likade mbal pileningmba ne maŋau ndui ta kate ta Kuate nu pa se nda ŋa idus ndawa.

⁴ Kuate nu raŋgun mayenu nu ŋgan minmba pitik ndo mbar tuku lafunu tine ndakate. Ne Kuate tuku maŋau mayenu ta mbilmba wamdus mbar ndawa. Nu ne tuku mbar nda kaŋgeranu suke nda ŋa idus ndawa. Nu ne ŋgamuŋgal biye mbila ŋga tairŋga raŋgun mayenu tinit.

⁵ Ne wamdus kareŋnu pilmba ŋgamuŋgal biye mbilam mbulit. Naŋe maŋau tamba ait sungo tuku ne gubra tam tuku ŋgirman pilmba minit. Ait ta prowa le Kuate nu taŋgo kumumbi pilengate wam ta kilimok mayok kaŋgat.

⁶ Taŋgo ŋakmba maŋau ke likade ta nu kumumba lafunu ningamŋgat.

⁷ Nane afu samba mbolok nyu kilŋa abo tugu ŋayo ndaŋgam tuku ta ndo idusde sulumba wamdus saŋgrinu pilmba wam magenu ke likade mbal ta Kuate nu abo tugu minmba minam tuku ningamŋgat.

⁸ Nane afu naŋgine ŋgarosu ndo idusmba tugusek pasa pitaide sulumba maŋau ŋaigonu dubikade mbal ta Kuate nu nane tuku gubra sungo tumba pa sungo ningamŋgat.

⁹ Ait ta mbolŋge maŋau ŋaigonu ke likade mbal piti kaŋgermba sinamanzer sungo tamŋgaig. Ambonŋa Zu mbal mbolŋge kasomok mbal turmba.

¹⁰ Nane maŋau magenu ke likade mbal nane samba mbolok kilŋa, nyu sungo, ŋgamuŋgal mukuk wam ta ŋakmba kilamŋgaig. Ambonŋa Zu mbal mbolŋge kasomok mbal turmba.

¹¹ Kuate nu taŋgo ŋakmba mbolŋge maŋau tinreknu ndo te-mayokte. Nu ande kusre ndate.

¹² Nane Moses tuku tukul kila minmba wam ŋaigonu ke likade mbal nu nane tukul mbolŋge pilenŋga pa kumumbi ningamŋgat. Nane Moses tuku tukul gilai minmba wam ŋaigonu ke likade mbal nu tukul pasambi pile ndaŋga naŋgine mbar maŋaumbi pilenŋga pa ningiwa le ŋgisikamŋgaig.

¹³ Moses tuku tukul pasa ise ndo kade mbal nane Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kine ndakade. Tukul pasa dubide mbal nane ndo Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kinig.

¹⁴ Kasomok mbal afu Moses tuku tukul pasa gilai minmba naŋgine kilambi kamusmba tukul pasa taŋaŋ dubikanu sukde ta naŋgine mironŋ tukul ŋak.

¹⁵ Tukul pasa ta naŋgine ŋgamuŋgal sinamŋge minit ta nane te-mayokde. Naŋgine pilenŋgam tuku wam taŋge tukul tuku ma mbolŋge ndin mayenu tumningit. Tumningmba ait afu piti serningit. Ait afu wamdus bulok ningit.

¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwet taŋge teŋenmba tumsingit. Ait sungo prowa le Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge taŋgo tuku wamdus kuirok ŋakmba pileningamŋgat.

Zu mbal tuku mbar wamdus

¹⁷ Ne ye Zu tanjo nga sakate. Ye une tanjo kuga ye Moses tuku tukul pasa jak ngate. Kuate nu ye tuku Mbara minit nga ne payamkate.

¹⁸ Ne sakate: Afunje tukul pasa tummy-inaig le ye Kuate tuku nzali jakmba kila minmba manau mayenu pilenja kam kumu ngate.

¹⁹ Ye am tukulok mbal ndin tumninget. Wamdus ma make sinamnge minig mbal ye bulu tanan kiljaninget.

²⁰ Ye wamdus tugusek kugatok mbal nane kile-tidinga wamdus gisleknu mbal tumninget ngate. Ne tukul pasa mbolnje kila tugusek jakmba jak tukunu ne afu tanamba turkam kumu nga ne iduste.

²¹ Ne afu tumningit ta ne nane ngaro tum ndate nga ye iduset. Ne nane kuayar ndawaig nga saningit ta ne nane miron kuayar ndate?

²² Ande tuku pino kuayar ndawaig nga saningit ta ne nane miron ande tuku pino kuayar ndate? Ne yabri mbara kanunu kanjerka nule paranate ta ne yabri mbara mbarinam tuku wandek sinam kinit sulumba agan afu kuayar ndate?

²³ Ne ye Zu tanjo ye tukul pasa jak nga payamkate ta ne tukul pasa ta lukamba Kuate tuku nyu nayo sili ndawet nga iduste?

²⁴ Kuyar pasa tane Zu mbal tuku tenemba sakate.

Tane tuku manau najgonu mbolnje kasomok mbal nane Kuate tuku nyu tumba nayo silide nga sakate. *Aisaia 52.5*

Kuate am mbolnje ima nu Zu tanjo ndinok

²⁵ Zu tanjo, ne ngaro pikit sulumba tukul pasa jakmba dubikate ta ngaro pikit manau ta alo jak. Ne tukul pasa lukamba minmba ne ngaro pikit manau ta Kuate am mbolnje ngaro pike ndakanu tanan minit.

²⁶ Tanamba ndo kasomok tanjo ande ngaro pike ndakate sulumba nu Kuate tuku tukul pasa dubikate ta nu Kuate am mbolnje ngaro pikanu tanan minit.

²⁷ Kasomok mbal nane ngaro pikam tuku manau kugatok ta nane tuku afu tukul pasa dubide. Tane Zu mbal afu tukul pasa tuku

waje jak minmba ngaro pikig manau dubimba tane tukul pasa lukakade. Tane tuku mbar kasomok mbal ta mbolnje kilimok mayok kinig.

²⁸ Ande nu ngarosu tuku manau dubimba Zu tanjo mayok kinit ta nu Zu tanjo ndinok kuga. Ngarosu mbolnje ngaro pikig ta ngaro pike ndinok kuga.

²⁹ Ande nu nune ngamungal jakmba Kuate tuwit ta nu Zu tanjo ndinok. Tukul pasa dubimba ngaro pikig wam ta ngaro pike ndinok kuga. Tukul Guwa nu tanjo sinamnge pirokate ta nu ngaro pike ndinok jak minit. Ande nu Zu tanjo ndinok mayok kinit ta tanjonge nu tuku nyu te-du ndangade. Kuatenge nu tuku nyu te-dungate.

3

¹ Tane Zu mbal ye tuku pasa ta ismba ndanmba idusde? Sine Zu tanjo mineg ta alo kugatok nga idusde? Ko ngaro pike manau ake teg nga idusde?

² Kuga. Ye tanamba idus ndawet. Kuate nu sine Zu mbal wam magenu sungomba singina. Wam ande tenemba. Nu nune tukul pasa kulatkam tuku sine Zu mbal wai mbolnje pilna.

³ Sine tuku mbun afu pasa ta kulat ndakinaig le Kuate nu wamdus mbilmba wam afu kam sakina ta nu ke ndakate nga idusde?

⁴ Sinja ye tanamba idus ndawet. Kilke mbol mbal jakmba yabri tanjo ndo mayok kuwaig ta Kuate nu nune tugusek manau ta kusrewe nda. Kuyar pasa ande Kuate tuku tugusek wam ta tuku tenemba sakate.

Ne pasa sakate ta mbolnje tuguseknu ndo mayok kinit.

Afunje ne tumba pasa mbolnje pilig ta ne nane tuku pasa lite. *Mune 51.4*

Kuyar pasa ta tanamba sakate.

⁵ Sine manau najgonu ke likeg ta mbolnje Kuate tuku tugusek manau sungomba kilimok mayok kinit. Sine wam ta idusmba Kuate nu singine manau najgonu keg le lafunu singit ta sine nu marte nga sakam kumu e? i ... Sine tanamba sa ndakube. Wamdus ta tanjo tuku nginngan wamdus ndo.

6 Kuate nu lafunu kumumbi sinje ndakate kande nu sine kilke mbal mbal pilesingam tuku mine ndakate kande.

7 Tane ndanmba idusde. Ye yabri pasa ndo saki le Kuate tuku manau tinjeknu kilimok mayok kuwa sulumba nu tuku nyu sunjokuwa. Ye wam ta idusmba Kuate nu ye une tanjo kuga nga pa se nda nga sakam kumuŋe?

8 i ... Tanjamba kande sine manau njaigonu kube le wam magenu kilimok mayok kuwaig. Yabri mbal afu ye tanjamba pasa kukliwanu nga saka ye tuku nyu nayo silide. Kuate nu mbal ta kumumbi pa ninjamngat.

Tango tinjeknu ande mine ndakate

9 Sine Zu mbal kasomok mbal lininjmba mine mayenu sinamnge mineg nga idusde e? Kuga. Sine Zu mbal kasomok mbal sine njakmba une tuku sanjri kumnemnge minmba pa tam tuku mineg ta ye buk tane tumtingit.

10 Kuyar pasa wam ta tuku tenjenmba sake likate.

Tango tinjeknu ndindo ande mine ndakate.

Mune 143.2

11 Kuate kila pile mayewanu ande mine ndakate.

Nu sotanu ande mine ndakate.

12 Tango njakmba ndin mayenu kusremba tiglu tanaŋ mayok kinig. Tango ndindo ande manau tinjeknu ke ndakate. *Mune 14.1; 53.1*

13 Nane tuku njinfok kilke burok talok minit le tanjo mindesinj menja mundur mayok kinit tanaŋ.

Nane yabri pasa ndo kile-mayokkade.

Nane tuku minje mbolnge kame mberj tuku mbai sumbi minig tanaŋ. *Mune 5.9; 140.3*

14 Nane gubra tumba kasur pasa ndo sakade. *Mune 10.7*

15 Nane pitik ndo tanjo tuku ndare kutuwam idusde.

16 Nane kine promba wam njakmba njaigo siglikade le sinamanzer sunjo mayok kinig.

17 Ngamuŋgal mukuk wamdus bulok minam tuku manau ta nane gilai. *Aisaia 59.7*

18 Nane Kuate idus ndamba nu tuku nyu kurau ndakade. *Mune 36.1*

Kuyar pasa nu tanjamba sake likate.

19 Tukul pasa nu wam afu dubikam tuku sakate ta nu kumnemnge minig mbal dubikam tuku sakate. Wam ta tuku ande nu nuŋe mbar te-ibenjam kumuŋ kuga. Sine njakmba une tanjo mayok ka Kuate tuku pa tam tuku mineg.

20 Ande nu tukul pasa dubimba nu Kuate am mbolnge tinjeknu mayok kine nda. Tukul pasa nu tanjo njakmba tuku une ndo te-mayokmba tumningit.

Kuate nu sine tinjeknu kile-mayokkate

21 Tango tinjeknu mayok kambim tuku ndin Kuate nu buk te-mayokna ta tukul pasa mbolnge ndin ta mayok ndakina. Moses tuan tanjo njakmba ndin ta tuku kuyarke likinaig ta tenjenmba.

22 Sine Yesus Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tingeg mbal Kuate am mbolnge tinjeknu mayok kinig. Nu sine son ngeg mbal njakmba tinjeknu ngate. Sine ndin kise kise mbolnge mayok nda kinig.

23 Sine njakmba une manau ke likeg sulumba Kuate am mbolnge denkanu mineg. Ta tuku sine nu ndonj tumawam kumuŋ kuga le

24 Kristus Yesus nu sinenu nga kumna sulumba sinjine muskil kile-tidinge sinjina. Wam tamba Kuate nu piya kugatok ake sinaŋ sine make patika tinjeknu kile-mayokkate.

25-26 Nu tanjo ndonj ngamuŋgal mukuk minam nga nu Kristus Yesus nane njakmba am mbolnge kumam tuku pilna le nu nuŋe ndare kutuna. Sine nu tuku kume tuku sanjri tomba tingeg mbal kile Kuate ndonj tumaweg. Nu buk njan minmba tanjo tuku une lafunu ninje ndakina ta nu tinjeknu minit ta ngumnenja kilimok te-mayokmba tanjo tuku une saukam tuku ndin kumumbi wakeina. Tanjamba kile nu tinjeknu minit sulumba sine Kristus tuku son ngeg mbal tinjeknu ngam kumuŋ.

27 Sine wam ande payamkam kumuŋ e? Sinja kumuŋ kuga. Ta ndanam? Sine wam afu ke likeg manau ta mbolnge ndo sine payamkam kumuŋ. Sine Yesus Kristus

tuku kume tuku sangri tomba tingam tuku manau mbolnge payamkam kumuŋ kuga.

²⁸ Tango ande nu tinreknu mayok kinit ta nu Yesus Kristus tuku kume tuku sangri tomba tingate wam ta mbolnge tanate ta sine kila. Tukul pasa mbolnge ande nu tinreknu mayok kine ndakate.

²⁹ Kuate nu Zu mbal tuku Mbara ndo mine ndakate. Kasomok mbal tuku turmba minit.

³⁰ Nu sine ngakmba tuku Mbara Ndindo minit. Nu sine ngaro pikeg mbal Yesus tuku kume tuku sangri tomba tingeg wam ta mbolnge tinreknu kile-mayokkate. Tanamba ndo tane ngaro pike ndakade mbal Yesus tuku kume tuku sangri tomba tingade wam ndui ta mbolnge ndo tinreknu kile-mayokkate.

³¹ Singine ngamunggal son manau tanje tukul pasa te-site nga idus ndawap. Kuga. Singine ngamunggal son manau tanje tukul pasa sangri pilete.

4

Abraham tuku son manau kanjerap

¹ Sine tuku mbuŋ Abraham sine nu tuku ndan kube.

² Abraham nu wam magenu ke likina ta mbolnge tinreknu mayok kina kande nu payamkam kumuŋ kande. Nu tinreknu mayok kina ta nuŋe wam kame ta mbolnge kuga. Ta tuku nu Kuate am mbolnge payamkam kumuŋ kuga.

³ Kuyar pasa nu Abraham tuku tenjemba sakate.

Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sangri tomba tingina le Kuate nu tuku ngamunggal son ta kanjermba nu tanjo tinreknu ngina. *Mulum Pasa 15.6*

⁴ Sine pirokeg sulumba piyanu teg ta ake te ndakeg. Singine piro mbolnge teg.

⁵ Tanamba ndo sine piro ndaka Kuate nu une tanjo tinreknu kile-mayokkate nga nu tuku sangri tomba tingeg le wam ta mbolnge ndo Kuate nu sine tuku ngamunggal son ta kanjermba sine tinreknu ngate.

⁶ Kuate nu tanjo ande kanjermba nu tinreknu ngate ta nuŋe wam ke likate ta idusmba tanamba sa ndakate tukunu tanjo

ta nu gare ngak minit nga David nu tenjemba kuyarna.

⁷ Sunjo nu tane tuku une sauke tingit mbal tane gare sunjo ngak minig.

⁸ Nu tane kile-tidinga tangine une tuku pile ndatingit tukunu tane gare torde.

Mune 32.1

David nu tanamba kuyarna.

⁹ Sine ngaro pikeg mbalnge ndo gare ta tamngig nga idusde e ko nane ngaro pike ndakade mbal turmba gare ta tamngaig nga idusde? Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sangri tomba tingina le Kuate nu tanjo tinreknu ngina ta sine ngakmba kila mineg.

¹⁰ Ame wam mbolnge Kuate nu Abraham tinreknu ngina. Nu Abraham tinreknu ngina ta nu buk ngaro pikna e ko nu pike ndakina? Nu ngaro pike ndakina le nu Abraham tinreknu ngina.

¹¹ Nu ngaro pike ndakina ait mbolnge nu Kuate tuku son ngina le Kuate nu tanjo tinreknu ngina. Wam ta te-mayokam tuku nu ngaro pike manau ta tina. Ta tuku nane ngaro pike ndaka Kuate tuku sangri tomba tingade mbal ngakmba nane Abraham tuku mbuŋ minig. Kuate nu mbal ta nane Abraham ndon tinreknu ngate.

¹² Tanamba ndo sine ngaro pikeg mbal Kuate tuku sangri tomba tingeg sulumba ndo Abraham tuku mbuŋ mineg. Abraham nu ngaro pike ndakina ait mbolnge nu Kuate tuku sangri tomba tingina le Kuate nu tinreknu ngina.

Kuate tuku wam magenu kilam tuku ndin

¹³ Kuate nu Abraham nuŋe mbuŋ kame ndon kilke tugu ngakmba ningam tuku pasa saningina ta nane tukul pasa dubikinaig tukunu nu pasa ta sa ndaningina. Nane Kuate tuku sangri tomba tinginaig le nu nane tuku ngamunggal son kanjerka nane tinreknu nga kilke tugu ningam tuku saningina.

¹⁴ Tukul pasa ngakmba kumumbi dubide mbal Kuate tuku wam magenu kilam tuku minwaig ndeta sine Kuate tuku sangri tomba tingeg wam ta alo kugatok. Tanamba kande ande nu wam magenu ta kilam tuku mine ndakate kande.

15 Ta ndanam? Tukul pasa nu tanjo kilmba pa ndo ningit. Tukul pasa mine ndakuwa ta tanjo nu tukul luka ndate.

16 Nane Kuate tuku sanjri tomba tinjgade mbal nane nu tuku wam magenu kilam tuku minig. Nu ake sinañ sine make patika piya kugatok sinjit. Nu tanjate tukunu nu wam magenu Abraham nane ningam tuku sanjgina ta Abraham tuku mbunñakmba kilam tuku minig. Tukul kum-nemñge minig mbal ndo kuga. Nane Abraham tanjañ Kuate tuku sanjri tomba tinjgade mbalñakmba kilam tuku minig. Abraham nu sine ngamunjal son ngeg mbalñakmba tuku mbunñ minit.

17 Kuyar pasa ande tenenmba sakate. Ne tanjo kuasmbi sunjgomba tuku mbunñangine minamñgat ngate. *Mulum Pasa 17.5*

Abraham nu Kuate tuku pasa ta ismba son ngina tukunu nu tanjamba Kuate am mbolñge sinjine mbunñ mbunñ mayok kina. Mbara ta nu kumanu mbal kile-tidinga abo ningit. Agañ afu mine ndakade ta nu nuñje pasambi kile-mayokkate.

18 Kuate nu tenenmba Abraham sana. Ngumnenja ne tuku ndare mbolñge mbunñ gudommba mayok kanjaig ngina. *Mulum Pasa 15.5*

Pasa ta alonu mayok kambim tuku ndin mine ndakina le nu Kuate tuku pasa ta ismba son nga alonu tairnga minna ma ma ngumnenja nu kilke mbol mbalñakmba tuku mbunñ mbunñ mayok kina.

19 Abraham nu buk yar 100 patukina le nuñje ngarosu tuku sanjri kugana. Piyo nuñje Sara nu mata kiño tam kumuñ kuga. Nu ninjina. Abraham nu wam pitinu ta idusmba Kuate nu kam kumuñ nga nuñje son manjau ta kusre ndana.

20 Nu Kuate talawam tuku wamdus kugatok tukunu Kuate nu pasa sanjrinu sana ta nu wamdus tero ndakina. Nu Kuate tuku nyu te-dunja minna le ma ma nuñje ngamunjal son ta manj sunjgoka sanjri tinjgina.

21 Kuate nu wam kam tuku pasa sanjrinu sana ta nu sinja wam ta kamñgat nga saka minna le

22 Kuate nu Abraham tuku ngamunjal son ta kanjgermba nu tinjeknu ngina.

23 Kuate nu Abraham tinjeknu ngina pasa ta Abraham tuku ndo sa ndakate.

24 Sine tuku turmba sakate. Kuate nu sinjine Sunjo Yesus Kristus kumna le te-tina ta sine nu tuku sanjri tomba tinjeg mbal Kuate nu sine mata tinjeknu ngamñgat.

25 Sine tuku une saukam tuku Kuate nu Yesus kumwa nga pilna le nu kumna. Sine nu am mbolñge tinjeknu mayok kambim tuku Kuate nu Yesus te-tina le abonja tinjgina.

5

Kuate nu sine tinjeknu ngate

1 Sine Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinjeg wam ta mbolñge Kuate am mbolñge tinjeknu mayok kineg. Tanjaweg le sinjine Sunjo Yesus Kristus mbolñge Kuate nu sine ndonj wamdus mukuk minit.

2 Kristusnge ndin wakeina le sine Kuate nu ake sinañ make patikate manjau ta sinamñge mineg. Kile sine Kuate tuku kilña tamñgig nga minde-mindeka gareñak mineg.

3 Ta ndo kuga. Piti afu sine mbolñge prove likade le sine ta tuku mata gareñak mineg. Sine sinjine piti kugrakube le sinjine ngamunjal son sanjrinu mayok kanjat ta sine kila.

4 Ngamunjal son sanjrinu mayok kuwa le sine wamñakmba kumumbi kam tuku mayok kanjig. Tanjamba sine Kuate minde-mindeka gareñak minamñgig.

5 Sine Kuate minde-mindeka gareñak mineg ta sine sinja kikosinge nda. Kuate nu Tukul Guwa sine sinamñge pilit le nu sine tuku kume purte ta lato lato te-mayokmba tumsinjit le kamuseg.

6 Sine sinjine mironj ngarosu turam tuku sanjri kugatok mingenj le Kristus nu pro sine uneñak mbal tuku kumna.

7 Sine tanjo tuku manjau ta sinja kise. Tanjo ande nu tanjo mayenu ande turmba kumam tuku ta mata wam bada nga iduseg. Tanjo ndui ndui ndo nane tanjo ranjun mayenu turam tuku nangine kuru kuru manjau te-ibenmba kumam kumuñ.

8 Sine tanjo uneñak mingenj le Kuate nu sinenu nga Kristus pilna le nu sine tuku kumna. Wam ta mbolñge Kuate nu sine

tuku sunḡomba kume purmba minit ta te-mayokmba tumsinḡit.

⁹ Kristus nu kumna wam sunḡo ta mbolḡe sine tinḡeknu mayok kinḡ tukunu kile sine nu mbolḡe Kuate tuku gubra laipmba nu ndoḡ wamdus mukuk mineḡ.

¹⁰ Sine Kuate ndoḡ ḡgueu mingeḡ ta nuḡe Kiḡo nuḡe kumna wam sunḡo ta mbolḡe sine Kuate ndoḡ tumageḡ. Taḡamba kile Kuate nu nuḡe Kiḡo nuḡe tuku abo mine maḡau mbolḡe sine tuku muskil kile-tidinḡamḡgat.

¹¹ Ta ndo kuga. Singine Sunḡo Yesus Kristus nu sine kilmba Kuate ndoḡ tumana le wam ta mbolḡe kile sine Kuate ndoḡ gulab mayemba nu ndoḡ gare-gareka mineḡ.

Paulus nu Adam le Kristus tuku sakina

¹² Tanḡo ndindo mbolḡe une maḡau kilke mbolḡe mayok kina le une maḡau ta mbolḡe kume maḡau prona. Tanḡo ḡakmba unekinaig tukunu kume maḡau tanḡo ḡakmba mbolḡe kumunḡina.

¹³ Moses tuku tukul pasa pro ndana le une maḡau kilke te mbolḡe minna. Minna ta tukul pasa mine ndakina tukunu nane pasa mbolḡe ti ndaḡginaig.

¹⁴ Pasa mbolḡe ti ndaḡginaig ta Adam minna ait mbolḡe kume maḡau nu tugu pilmba nane ḡakmba kulatka minna le ka Moses tuku ait prona. Adam nu tukul lukakina sulumba kumna. Nuḡe ndare nane Adam taḡaḡ tukul luka ndakinaig ta nane mata uneka kume likinaig.

¹⁵ Adam nu ande ḡgumneḡga prowamḡgat ta kubena. Kuate nu wam mayenu piya kugatok sinḡina ta Adam nu unekina wam ta limba sinḡa kise. Tanḡo ande tuku une maḡau mbolḡe tanḡo ḡakmba kume likinaig ta tanḡo ande Yesus Kristus tuku wam mayenu mbolḡe Kuate nu tanḡo ḡakmba tursinḡit. Nuḡe ake sinaḡ make patikate wam mbolḡe Kuate nu wam mayenu piya kugatok tanḡo ḡakmba mbolḡe lato lato pilit.

¹⁶ Kuate nu piya kugatok wam mayenu sinḡit le wam mayok kinḡ ta nu Adam tuku une maḡau mbolḡe wam mayok kinaig ta liniḡmba sinḡa kise. Tanḡo nu unekam nduina le pileḡgam tuku wam mayok ka ḡgisikam tuku maḡau te-mayokna. Une

maḡau gudommba mayok ke likinaig le Kuate tuku wam mayenu piya kugatok ta mayok ka muskil kile-tidinḡam tuku maḡau te-mayokna.

¹⁷ Tanḡo andeḡe unekina le nu mbolḡe kume maḡau mayok ka gabat sunḡo minna ta Kuate nu sine make patikina wam ta mbolḡe sine piya kugatok tinḡeknu mayok kageḡ. Ta tuku sine tanḡo ande Yesus Kristus mbolḡe abo ḡak minmba gabat sugo taḡaḡ mayok kaḡig.

¹⁸ Tanḡo andeḡe unekina le ḡgisikam tuku maḡau ta tanḡo ḡakmba mbol kumunḡina. Taḡamba ndo tanḡo ande nu wam tinḡeknu kumumbi te-mayokna le maḡau tinḡeknu mayok ka abo ḡak minmba minam tuku maḡau tanḡo ḡakmba mbol kumunḡina.

¹⁹ Tanḡo andeḡe Kuate tuku miḡe pitaina le tanḡo ḡakmba une mbal mayok kinaig. Taḡamba ndo tanḡo andeḡe Kuate tuku miḡe dubi mayena le tanḡo gudommba tinḡeknu mayok kinaig.

²⁰ Tukul pasa mayok kina le tukul lukawam tuku maḡau sunḡokina. Une maḡau tugeka sunḡokina ta Kuate nu ake sinaḡ make patikina wam ta une maḡau ta limba sunḡo ḡayona.

²¹ Kume maḡau sinamḡe uneḡe tanḡo kulatka minna. Taḡamba ndo kile maḡau tinḡeknu sinamḡe Kuate nu ake sinaḡ make patikate wam tanḡe tanḡo kulatka minit. Taḡamba kulatka minwa le ma ma sinḡine Sunḡo Yesus Kristus mbolḡe abo tugu minmba minam tuku tamḡig.

6

Sine Kristus ndoḡ kumanu taḡaḡ kumgeḡ

¹ Sine kile ndaḡmba sakube. Kuate nu ake sinaḡ tanḡo make patikate maḡau ta sunḡomba kilimok mayok kuwa ḡga sine maḡau ḡaigonu kumba minbe e?

² i ... Ye taḡamba idus ndawet. Sine une maḡau nduiye kusremba kumanu taḡaḡ kumgeḡ mbal kile sinḡine mine ta une maḡau mbolḡe minam kumunḡ kuga.

³ Sine kule pisne tumba Kristus Yesus ndoḡ ulendikigeḡ mbal sine kule pisne tigeḡ ta Kristus ndoḡ kumanu taḡaḡ kumgeḡ wam ta tane kila.

⁴ Sine kule pisne tumba Kristus ndon kumanu tana kumeng ta nane sine nu ndon ngukanu tana ngukinaig. Tanaig ta Mam Kuatenge nu sa ngri sungo tambu nu te-tina le sine nu ndon abonganu tana abongigen sulumba mine kitek mayenu mbolnge mineg.

⁵ Sine Kristus ndon kumanu tana kumeng ta nu ndon ulendikigen. Sine nu ndon tinganu tana tinga nu ndon ulendika abo kitek nak mineg.

⁶ Ngarosu une manau nak te te-simba sine une tuku piro mbal man mine ndakube nga wamdus ambokok ta Kristus ndon ail kazrai mbolnge danganu tana danginaig wam ta sine kila.

⁷ Tango nu kumit ta une manauge nu man kulat ndakate. Nu sinjka muskil te-tite.

⁸ Sine Kristus ndon kumanu tana kumeng tukunu sine mata nu ndon abo nak minmba minamngig wam ta sine kila mineg.

⁹ Kristus nu buk kummba tingina. Kile nu abo nak minit ta man kume nda. Kume manauge nu man kulatke nda.

¹⁰ Nu kumna ta une tuku sa ngri nduiye kusremba kumna. Kile nu abo nak minit ta nu Kuate tuku nyu te-dungam tuku minit.

¹¹ Tane Kristus Yesus ndon ulendikade tukunu tangine miron tuku tenemba idusap. Tane une tuku sa ngri nduiye kusremba kumanu tana kumnaig sulumba kile abo nak minmba Kuate tuku nyu te-dungam tuku minig.

¹² Tane une manau pitaiwap le nu man tane kulat ndakuwa le tangine ngarosu tuku nzali ngaigonu dubi ndakap.

¹³ Une manau sa ngri pilewam tuku tangine ngarosu inum inumnu une tuku piro agan tana pati ndakap. Tane kummba tinga abo nak minig mbal tana minig. Ta tuku manau mayenu sa ngri pilewam tuku tangine ngarosu inum inumnu Kuate tuku piro agan tana patikap.

¹⁴ Tane tukul pasa sinamnge mine ndakade. Kuate nu ake sinan make patikate manau sinamnge minig. Ta tuku une tuku sa ngri tane kulat ndakuwa.

¹⁵ Kile sine ndankube. Sine tukul pasa sinamnge mine ndaka Kuate nu make patikate wam sinamnge mineg tukunu sine wam ngaigonu ndo kube e? i ... Ye tana idus ndawet.

¹⁶ Tane ande tuku wamdus dubiwam tuku tangine ngarosu pilig ta tane nu tuku piro tango tana mayok kinig ta tane kila. Tane une manau tuku piro mbal minap ta tane ngisikamngig. Tane Kuate tuku minge kumnemnge minap ta nu tane tinreknu kile-mayokkuwa le abo nak minamngig.

¹⁷ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Tane buk une tuku piro mbal minnaig le afunge tugusek pasa tumtinginaig ta kile tangine wamdus nakmbambi dubide.

¹⁸ Tane une manau tuku sa ngri ndaleka minna le nu tane muskil kile-tidingina le kile tane manau tinreknu tuku piro mbal tana minig.

¹⁹ Ye tane manau tinreknu tuku piro mbal nga satigit ta tane wamdus pulutingam tuku ndo satigit. Tane nu tuku piro mbal kuga. Tangine wamdusmbi nu dubide. Tane o buk tangine ngarosu inum inumnu kutur manau tuku piro agan patikinaig sulumba wam ngaigonu lato lato kumba minnaig. Tana ndo kile tangine ngarosu inum inumnu manau tinreknu tuku piro agan tana patikap sulumba Kuate tuku mbal purfennu mayok kape.

²⁰ Tane buk une tuku piro mbal minnaig le manau tinrekunge tane kulatkam kumun kuga.

²¹ Tane une tuku piro mbal minmba manau ke likinaig ta tuku kile kiko kamusde. Tane alonu ame agan tana? Manau tange kumam tuku ndin ndo wakeite.

²² Kile tane une tuku sa ngri kumnemnge mine ndakade. Kuga. Tane Kuatenge muskil kile-tidingina le kile tane nu tuku piro mbal minig. Tana tane Kuate tuku mbal purfennu mayok kinig sulumba abo nak minmba minam tuku ndin mbolnge minig.

²³ Une kumnemnge pirokade mbal nane piyanu kume manau tade. Sine singine Sungo Yesus Kristus tuku mbal Kuate nu piya kugatok abo tugu minmba minam tuku sinigit.

Piro tango mayenu tuku yaba pasa

7

Tukul pasa le une mañau tuku pasa

¹ Tira kame, tane tukul pasa ñak minig mbal ye tane satिंगamngit. Tango abo minig ait mbolñge ndo tukul pasañge nu kulatka minit ta tane kila.

² Pino nu tango nuñe abo minwa le nu tukul pasa dubimba tango kise tam kumuñ kuga. Tango nuñe kumwa ta nu tango kilig tuku tukul ta kumnemñge mine ndakate.

³ Nu tango nuñe kume ndakate le nu tango kise tate ta nu muñgu kilig tuku tukul pasa purte. Tango nuñe kumit ta nu tukul ta kumnemñge mine ndakate. Nu tango kise tuwa ta nu une ndakate.

⁴ Tira kame, tañamba ndo tane ande tuku mbal minam tuku Kristus tuku ñgarosu mbolñge tane kumanu tañañ kummba tukul tuku sangri kusrenaig. Ande nu kummba tingina ta sine nu tuku mbal mineg. Kile sine Kuate tuku mbal minmba nu tuku ñga wam magenu tinreknu ndo kile-mayokkam tuku mineg.

⁵ Sine buk kilke te tuku mañau mbolñge mingen le tukul pasañge ñgarosu tuku nzali ñaigonu tukulningina tukunu une mañau nu sine sinamñge sangri tinga piroka kume mañau te-mayokna.

⁶ Tukul pasa tuku sangri sine kulatka minna ta kile sine kumanu tañañ kumgen sulumba nu tuku sangri kumnemñge mine ndakeg. Kile sine mañau ambokok mbolñge tukul kumnemñge minmba Kuate dubi ndaweg. Sine mañau kitek Tukul Guwa mbolñge Kuate dubiweg.

⁷ Sine wam ta tuku ndañkuba. Tukul pasa le une mañau nale ndui ta ndo minik e? i ... Ye tañamba idus ndawet. Ye tukul pasa mbolñge ndo une tuku sangri ta kamusen ta teñenmba. Tukul pasa ande sakate: Tango tuku agañ kañgerka am kikoñ ti ndañgap ñgate. Tukul pasa ta mine ndakate kande ye am kikoñ tingam tuku mañau ñayonu ta kamus ndawet kande.

⁸ Tukul pasa nu tañamba sakate tukunu une mañau nu tukul mbolñge ndin kañgermba ye tuku ñgamuñgal sinamñge am kikoñ tingam tuku mañau kise kise kile-mayokkina. Tukul pasa mine ndakuwa ta une mañau nu kumanu tañañ minit.

⁹ Ambonga ye tukul gilai ait mbolñge ye abo ñak minet ñga idusen. Ye tukul kila pilen le une mañau sangri tinga ye kumam tuku pilna.

¹⁰ Tukul pasa nu abo minam tuku ndin tumyam tuku prona ta ye nu mbolñge kume mañau ndo te-siliken.

¹¹ Tukul pasa ta mayok kina le une mañau ye didikam tuku tukul mbolñge ndin kañgermba ye didika tukul pasa tamba ye baleyina.

¹² Moses tuku tukul pasa purfeñnu tinreknu mayenu ndo minit.

¹³ Wam mayenu tange ye baleyina ñga sakam kumuñ e? i ... Ye tañamba idus ndawet. Unenge nu wam mayenu ta tumba ye baleyina sulumba nuñe mañau ñayonu ta te-mayokna. Tukul mbolñge une nu sinka agañ ñayonu ta kilimok mayok kinit.

Une tuku sangri

¹⁴ Tukul pasa nu Tukul Guwa tuku sangri mbolñge prote ta sine kila ta ye tango tuku mañau gisleknu ñak minet tukunu ye une tuku piro tango ndalekanu tañañ minet.

¹⁵ Ye wam ke liket ta ndañam saka ye tañawet. Ye wam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye wam ñule parak ta ndo ke liket.

¹⁶ Ye wam nzali ndayate ta ke liket sulumba yiñe mañau tamba tukul nu kummbi sakate ñget.

¹⁷ Ye wam ñaigonu ke liket ta yenge kuga. Une nu ye sinamñge minmba nuñge wam ta ke likate.

¹⁸ Ye tango tuku mañau gisleknu ñak minet le wam mayenu ande ye sinamñge mine ndakate ta ye kila. Ye wam magenu kam tuku wamduset ta ke fuguwet.

¹⁹ Ye mañau mayenu kam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye mañau ñayonu kam mbulet ta ye ket.

²⁰ Ye mañau mbulet ta ke liket ta yenge ke ndaket. Une nu ye sinamñge minmba nuñge kate.

²¹ Wam ñayonu mayok kinit ta teñenmba. Ye wam mayenu ande kam nzaliyate sulumba ye wam ñayonu ndo ket.

²² Yiñe ñgamuñgal sinamñge yiñe pilewanu wamñge Kuate tuku tukul pasa kummbi sakate ñga tumyate ta

²³ wam n̄ayonu ande ye tuku n̄garosu mbol̄nge san̄gri tin̄ga yin̄e pilewanu wam ta ndon̄ kame bumba minik le kamuset. Nu ye tumba une mañau ye sinam̄nge minit te kumnem̄nge pilit le ye wam n̄aigonu ke liket.

²⁴ A ... ye sin̄ka sinamanzer sun̄go n̄ak minet. Yin̄e n̄garosu tuku san̄gri mbol̄nge ye kumam tuku minet te iman̄ge ye turyuwa.

²⁵ Ese. Ye Kuate gare pasa sun̄go tuwet. Nun̄ge sin̄gine Sun̄go Yesus Kristus mbol̄nge sine tursin̄mba muskil kile-tidin̄ge sin̄git.

Ta tuku ye yin̄e pilewanu wam̄nge Kuate tuku tukul kumnem̄nge minet ta ye tan̄go tuku mañau gisleknu n̄ak minmba une mañau kumnem̄nge minet.

8

Tukul Guwa tuku san̄gri

¹ Sine Kristus Yesus ndon̄ ulendikeg mbal sine pa tam tuku mine ndakeg.

² Sine nu ndon̄ ulendikeg sulumba Tukul Guwa kumnem̄nge mineg le nu une tuku san̄gri te-simba muskil kile-tidin̄ge sin̄mba abo mine mañau sin̄git.

³ Sine tan̄go tuku mañau gisleknu n̄ak mingen̄ tukunu tukul pasa nu sine tursin̄ge fuguna ta Kuaten̄ge nu sine turkina sulumba nu nuñe Kin̄o kukulna le nu kilke mbolok une n̄ak tan̄go tan̄an̄ mayok ka Kuate tuku nzali dubimba une saukam tuku n̄garosu kumam tuku pilna. Tan̄ana le Kuate nu kilke mbolok tan̄gombi une tuku san̄gri kume serna.

⁴ Ta tuku sine tan̄go tuku mañau gisleknu kumnem̄nge mine ndaka Tukul Guwa tuku nzali kumnem̄nge mineg mbal sine tukul pasa am mbol̄nge kumumbi mayok kineg.

⁵ Nane tan̄go tuku mañau gisleknu kumnem̄nge minig mbal nan̄gine wamdus tan̄go tuku wam mbol̄nge ndo minig. Tukul Guwa tuku nzali kumnem̄nge minig mbal nan̄gine wamdus Tukul Guwa tuku wam mbol̄nge minig.

⁶ Ande nu nuñe wamdus tan̄go tuku mañau mbol̄nge pilit ta nu n̄gisikam̄ngat. Ande nu nuñe wamdus Tukul Guwa mbol̄nge pilit ta nu abo n̄ak n̄gamun̄gal mukuk minam̄ngat.

⁷ Tan̄go tuku mañau gisleknu kumnem̄nge minig mbal nane Kuate tuku n̄gueu minig. Nane Kuate tuku tukul pasa kumnem̄nge mine ndakade. Nane sin̄ka dubiwam fugude.

⁸ Nane tan̄go tuku mañau gisleknu kumnem̄nge minig tukunu nane Kuate gare tambim kumuñ kuga.

⁹ Tukul Guwa sin̄ka tane sinam̄nge minit ta tane nu tuku nzali kumnem̄nge minig. Tane tan̄go tuku mañau gisleknu kumnem̄nge mine ndakade. Ande nu Kristus tuku Guwa kugatok ta nu Kristus tuku tan̄go kuga.

¹⁰ Tane une mañau n̄ak tukunu n̄garosu kumam tuku minig ta Kristus nu tane sinam̄nge minit le tane tin̄reknu mayok ka n̄gamun̄gal abo tugu n̄ak minig.

¹¹ Yesus kumna le Kuaten̄ge te-tina ta nuñe Guwa tane sinam̄nge minit. Nu tane sinam̄nge minit tukunu nu Kristus Yesus kumna le te-tina tan̄amba ndo tan̄gine kumig tuku n̄garosu ta mata kile-tidin̄gam̄ngat.

¹² Tira kame, sine tan̄go tuku mañau gisleknu mañ dubi ndakube. Nu sine kulat ndakade.

¹³ Sine tan̄go tuku mañau gisleknu kumnem̄nge minbe ta sine n̄gisikam̄ngig. Sine Tukul Guwa tuku san̄gri mbol̄nge n̄garosu tuku mañau kile-iben̄ka kume sernin̄be ta sine abo n̄ak minam̄ngig.

¹⁴ Sine Kuate tuku Guwa tuku nzali dubiweg mbal sine Kuate tuku kin̄o kame mineg.

¹⁵ Sine Tukul Guwa tigen̄ mbal sine piro mbal mayok ka kuru kuru wam mbol̄nge pro ndagen̄. Kuga. Sine nu mbol̄nge Kuate tuku kin̄o kame mayok ka ndek yin̄e Mam n̄ga Kuate wikeg.

¹⁶ Tukul Guwa nu sine sinam̄nge tane kumumbi Mam n̄gade n̄ga tumsin̄git le sine Kuate tuku kin̄o kame mineg ta kila pileg.

¹⁷ Sine kin̄o kame mineg ta Mam tuku agan̄ ndende kilam tuku mineg. Kuate nu sine tuku Mam tukunu sine Kristus ndon̄ nuñe agan̄ ndende ta kilam̄ngig. Kile sine ait te mbol̄nge nu ndon̄ piti kuraweg ta sine nu ndon̄ kiln̄a tam̄ngig.

Sine gare sun̄go tam̄ngig

18 Kilja sunjo sine mbolnje mayok kangat ta ye wam ta idusmba kile piti kuraweg te aganj fudinndo nget.

19 Kuate nu kilke mbolnje aganj ndende njakmba kile-mayokkina ta nane Kuate tuku kiyo kame mayok kambim tuku ait tairnja mindesimba minig.

20 Aganj njakmba ta manau gisleknu mbolnje pronaig. Nane nangine nzali dubimba tanjamba pro ndanaig. Kuate nunje nane kilmba manau ta kumnemnje patikina ta nane nduiye tanjamba minmba minam tuku pati ndakina.

21 Aganj kame njakmba ta kile najongam tuku manau kumnemnje minig ta nane Kuate tuku kiyo kame ndonj muskil kile-tidinge ningamngat.

22 Aganj njakmba ta pino kiyo te-palmbim tuku rar kamuste tanjamba muskil te-tiwam tuku mindesimba wikaraumba minig ta sine kila.

23 Aganj kame ta ndo kuga. Sine Tukul Guwa njak minmba samba mbolok gare kamuseg mbal sine mata ngarosu tuku muskil te-timba Kuate tuku kiyo kame mayok kambim tuku tairnja ngamunggal sinamnje wikaraumba mineg.

24 Kuate nu buk muskil kile-tidinge singina le kile sine wam ta tuku alonu tairnja minde mineg. Sine wam ande tairnja minde mineg le nu prowa sulumba tumail pulusinguwa le manj nu tairnje nda.

25 Sine wam ande tuku tumail pulu ndasingit le sine wamdus sangrinu pilmba wam ta ndo tairnja mineg.

26 Tanjamba ndo sine sangriknu mine ndakeg le Tukul Guwa nu sine sinzansingit. Kuate nu yabanj pasa ndanj nane kumumbi kade nga nzalite ta sine gilai mineg. Tukul Guwa nu sine tuku ngamunggal sinamnje Kuate yabanjam tuku ta sine tuku sunjomba idusmba pasate fugumba malmbi ndo kate.

27 Kuate nu tanjo tuku ngamunggal njakmba kangerte ta nu Tukul Guwa tuku wamdus kila pilit. Tukul Guwa nu Kuate tuku nzali dubimba nu tuku mbal tuku yabanje le Kuate nu nunje malmbi ndo ismba nu tuku wamdus kila minit.

28 Sine Kuate tuku kume pureg mbal nu nunje wamdus dubimba sine kilam tuku

wikina. Wam kame kise kise sine mbolnje prowe likade ta sine mine mayewam tuku ndo prode ta sine kila.

29 Kuate nunje Kiyo ta kiyo mulum minwa nga nu o buk sine kilam tuku madisingina ta nunje Kiyo nunje tuku manau te-purbe nga idusna.

30 Tanjamba nu sine kilam tuku o buk madisingina mbal nu sine wikina. Nu sine wikina sulumba tinjeknu kile-mayokkina. Sine tinjeknu kile-mayokkina sulumba nyu sugo singam tuku patikina.

Kuate tuku kume pur manau sunjo

31 Ye wam kame satinjit ta tugunu tejenmba. Kuate nu sine ndonj sailka minwa le imanje sine kile-ibenjam kumu? Kumunj kuga.

32 Nu nunje Kiyo nunje mape ndamba sine tursingam tuku kumwa nga pilna. Tanjamba kile nu nunje Kiyo nunje mbolnje wam njakmba singit le sine ngamunggal mukuk njak mineg.

33 Kuate nunje sine tinjeknu ngate. Ta tuku ande nu sine Kuatenje madisingina mbal pasa mbolnje patikam kumu? kuga.

34 Kristus Yesus nu sinenu nga kumna tukunu ande nu sine pa singam tuku mine ndakate. Nu kumna wam ta ndo kuga. Kuate nu te-tina le nu tingina. Kile nu Kuate tuku ndinam kumamnje minmba sine tuku nga Kuate yabanjamba minit.

35 Kristus nu sine tuku kume purmba minit ta imanje nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumu? Piti ait, sinamanzer, afunje kasursingig, gubak mineg, aganj denkanu mineg, kame aganj sine tugum prode, afu balesingam bafude wam kame ta njakmba nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumu? kuga.

36 Kuyar pasa ande nu tejenmba sakate. Sine ne tuku mbal ait njakmba kumam tuku mineg.

Sipsip bale faram tuku pilengade tanjamba afu sine bale faram tuku pilengade ngate.

Mune 44.22

37 Kristus nu sine tuku sunjomba kume purte ta nu piti njakmba ta kugrakam tuku tursingit le sine sangri njak mayok kinge.

38-39 Ye sinjka son pasa satinjamngit. Kuate nusingine Sunjo Yesus Kristus mbolnje

sine tuku sunḡomba kume purte ta sanḡri andeḡe nuḡe wamdus ta kuerkam tuku mine ndakate. Sine kumeg e ko abo mineḡ ta eḡel le guwa sugo sugo tuku sanḡri wam kame kile sine mbolḡe prode ko ḡgumneḡa prowamḡaig aḡaḡ ndende samba le kilke mbolḡe mine likade wam kame sakit ta ḡakmbaḡe Kuate nu sine tuku kume purte wamdus ta kuerkam kumuḡ kuga.

9

Kuate nu nuḡe wamdus dubimba nuḡe mbal madineḡit

¹ Ye Kristus tuku tanḡo minet ta ye yabri pasa sa ndaket. Ye pasa satineḡamḡit te sinḡa son pasa. Tukul Guwanḡe pasa te sinḡa son pasa ḡa sayate le ye tane satineḡet ta teḡenmba.

² Ye Zu mbal tuku piti sunḡoyate le ḡgamunḡal rar kamusmba minet.

³ Ye Kristus ndoḡ purka ḡgisikumba maḡau tambi yiḡe ndare tuma turkam kumuḡ kande ye wam ta mata iduset kande.

⁴ Nane Israel tugu minig. Nane nuḡe kiḡo kame minam tuku Kuatenḡe nane madineḡina. Nu nane ndoḡ minmba minit. Nu nuḡe pasa ta nane ndoḡ katna. Nane tukul pasa ḡak. Kuate mbarineḡam tuku ndin nu nane tumneḡina. Nu wam magenu kam sakina ta nane ambonḡa ismba tinaig.

⁵ Abraham Isak Yakob nane nane tuku mbuḡ. Kristus nu ḡgarosu ḡak mayok kina ta nu nane tuku ndare mbolḡe mayok kina. Nu Kuate. Nu aḡaḡ ḡakmba kulatka minit. Nyu te-dunḡam tuku wam ta nu mbolḡe kumba minmba minam tuku minit. Son.

⁶ Israel mbal nane Kuate tuku ndin pitaide tukunu Kuate nu wam kam sanineḡina ta ke ndakate ḡa idus ndawap. Nane Israel tuku tugu ḡakmba minig ta afu ndo Israel ndinok.

⁷ Ta tuku Abraham tuku mbuḡ ḡakmba minig ta afu ndo nu tuku mbuḡ ndinok. Kuate nu teḡenmba Abraham sana.

Isak tuku ndare mbolḡe ndo ne tuku mbuḡ mayok kanḡaig ḡa sana. *Mulum Pasa 21.12*

⁸ Pasa ta tugunu teḡenmba. Sine ḡgarosu mbolḡe Abraham tuku mbuḡ mayok kineg mbal sine Kuate tuku kiḡo kame mayok nda kineg. Kuate nu pasa sanḡrinu Abraham sana ta sine pasa ta mbolḡe Abraham tuku mbuḡ mayok kineg mbal ndo sine Kuate tuku kiḡo mayok kineg. Sine Abraham tuku mbuḡ ndinok.

⁹ Kuate nu Abraham teḡenmba sana.

Yar ande si piyo naḡe Sara nu kiḡo tuwa le ye sinḡa luka prowamḡit ḡgina.

Mulum Pasa 18.10

¹⁰ Ta ndo kuga. ḡgumneḡa Rebeka nu sinḡine mbuḡ Isak ndoḡ kiḡo armba funḡul sinamḡe konkinaik.

¹¹ Kiḡo armba ta pro ndamba wam magenu ko ḡaigonu ke ndakinaik le nu o buk ande madina. Kuate nu tanḡo madineḡit ta nane wam ke likade mbolḡe madi ndanineḡmba nu nuḡe wamdus ndo dubimba madineḡmba wikate.

¹² Nu nuḡe maḡau ta te-mayokmba Rebeka teḡenmba sana.

Kiḡo mulum nu kiḡo ḡgumneḡamḡat ta tuku minḡe kumnemḡe minamḡat ḡa sana. *Mulum Pasa 25.23*

¹³ Kuyar pasa ande mbolḡe Kuate tuku minḡe teḡenmba minit.

Yakob tuku ye kume puret ta Esau ye kasuret ḡgate. *Malakai*

1.2

¹⁴ Kuate nu nuḡe nzali dubimba ande madimba ande pitaite ta nu wam kumumbi ke ndakate ḡa sakam kumuḡ e? i ... Ye tanḡamba idus ndawet.

¹⁵ Kuate nu pasa te Moses sana le nu kuyar mbolḡe kuyarna le minit.

Ye tanḡo ande mapewam iduset ta ye nu mapewet.

Ye tanḡo ande sinawam iduset ta ye nu sinawet ḡgate. *Kisim Bek 33.19*

¹⁶ Ta tuku Kuate nu ande mapete ta tanḡo tuku wamdus ko nuḡe piro tuku mundu ta tuku nu mape ndate. Kuga. Nu nuḡe wamdus sina tambi ndo nu mapete.

¹⁷ Kuate nu kuyar pasa ande mbolḡe Isip tuku gabat Farao tuku teḡenmba sakate.

Ye ne mbolḡe yiḡe sanḡri te-mayoki le ye tuku nyu kilke mbol mbal iswaig ḡa ye ne gabat pilen ḡgate. *Kisim Bek 9.16*

18 Ata. Kuate nu nuḡe nzali dubimba afu mapekate sulumba afu nuḡe pasa pitaiwam tuku wamdus karenḡu niḡgit.

19 Kile tane tuku ande teḡenmba ye kusnayanḡgat. Sine Kuate tuku nzali pitaiwam kumuḡ kuga ta ndaḡam saka Kuate nu taḡgo tuku gubra pilit ḡga ye kusnayuwa ta

20 ye teḡenmba nu tuku pasa lafuwamḡgit. Ne ima le Kuate ndoḡ kua-leyaukate. Kilke waim andeḡe nu taḡgo wakeite ta samba ne ndaḡam saka ye teḡenmba wakeiyina ḡga sa ndate.

21 Waim wakeikanu taḡgo ta nu kilke kilmba nuḡe nzali ndo dubimba aḡaḡ wakeikate. Nu kilke ndui tamba waim ande maditaknu wakeimba waim ande ake aḡaḡ patinu tuku wakeite.

22 Taḡamba ndo Kuate nu nuḡe nzali dubimba nuḡe aḡaḡ ndende mbolḡge wam afu kam kumuḡ. Nu une tuku gubra ḡak minmba nuḡe saḡri suḡgo te-mayokmba ḡakmba tumḡḡam tuku iduste ta nu ḡgan minmba pitik ndo ḡgisikam tuku minig mbal pa niḡḡe ndakate.

23 Nu nuḡe mapekate mbal mbolḡge nuḡe wam magenu lato lato patikuwa le ḡakmba kaḡerwaig ḡga idusmba taḡate. Mbal ta nane nu ndoḡ gare ḡak minmba minam tuku Kuate nu o buk nane madiniḡina.

24 Kuate nu sine wike likate mbal tuku saket ta afu Zu mbal afu kasomok mbal.

25 Kuate nu tuan taḡgo Hosea mbolḡge nu kasomok mbal tuku teḡenmba sakina.

Nane ye tuku mbal mine ndakade kuasmbi ta nane ye tuku mbal minamḡgaig. Mbal ta ye nane wamdus niḡḡe ndaken ta ye nane tuku kume purmba minamḡgit.

26 Ma ande tuku mbal nane Kuate tuku mbal kuga ḡga saken ta ye tane Kuate abo ḡak minit tuku kiḡo kame ḡgamḡgit. *Hosea 2.23; 1.10*

Kuate nu taḡamba sakina.

27 Tuan taḡgo Aisaia nu Israel mbal tuku teḡenmba wi kuenḡka sakina.

Piyalḡge fulbul minig taḡaḡ Israel mbal burnu kumuḡ kuga ta ndui ndui ndo muskil kile-tidiḡam tuku wam tamḡgaig.

28 Kuate nu dal ndaka kilke te mbolḡge pitik ndo pasa nduiye te-timba lafunu pa niḡgamḡgat. *Aisaia 10.22-23*

29 Aisaia nu o buk pasa ande teḡenmba sakina.

Samba mbolok mbal tuku Mbara nu sine tuku ndare afu mape ndakina kande sine Sodom le Gomora taḡaḡ kile mine ndakeḡ kande. *Aisaia 1.9*

Aisaia nu taḡamba sakina.

30 Ye tuan taḡgo kame tuku pasa satiḡgit ta tugunu teḡenmba. Kasomok mbal nane tiḡreknu mayok kambim tuku ndin sota matuk tukul ndakinaig ta nane Kuate nu kumuḡ ḡginaig sulumba Kuate am mbolḡge tiḡreknu mayok kinaig.

31 Israel mbal nane tiḡreknu mayok kambim tuku tukul dubika matuk tukulka nane tiḡreknu mayok ndakinaig.

32 Ta ndaḡam? Nane tiḡreknu mayok kambim tuku wamdus saḡgrinu pilnaig ta naḡine piro tuku saḡri mbolḡge sotinaig. Kuate nu kumuḡ ḡga nu mbolḡge sote ndakinaig. Ndate ande taḡgo kupe daḡḡgade ta nane ndame ta mbolḡge bikekade.

33 Kuyar pasa nu teḡenmba sakate.

Ata. Ye Sion tumbranḡḡe ndame ande kupe daḡḡgam tuku pili le minamḡgat. Ndate suḡgo ta mbolḡge nane barinunḡgaig. Ande nu ndame ta tuku saḡri tomba tiḡguwa ta nu tumail pulununḡgat ḡgate. *Aisaia 28.16*

10

Israel mbal ndin mayenu ḡgisinaig

1 Tira kame, yiḡe mbal Israel nane muskil kile-tidiḡe niḡgam tuku ndin ta tesilikuwaig ḡga ye wamdus saḡgrinu pilmba Kuate yabaḡet.

2 Nane Kuate dubi mayewam tuku ḡgamunḡgal kunde-kundeniḡgit ta nane ndin katese ndade. Ye nane tuku maḡau ta kila.

3 Nane Kuateḡe ndo taḡgo tiḡreknu kile-mayokkate wam ta gilai minmba naḡine saḡgrimbi tiḡreknu mayok kambim tuku wamdus saḡgrinu pilig. Nane Kuate nu taḡgo tiḡreknu kile-mayokkate ndin ndindo ta pitaide.

⁴ Kristus mbolnɔge tukul pasa kumna. Kile nu tuku kume tuku sanɔgri tomba tinɔgade mbal nane Kuate am mbolnɔge tinɔreknu mayok kinig.

⁵ Moses nu tukul pasa dubimba tinɔreknu mayok kambim tuku tejenmba kuyarna. Ande nu tukul pasa ɔkamba dubi mayewa ta nu abo ɔk minmba minamngat ngina. *Wok Pris 18.5*

⁶ Kristus tuku kume mbolnɔge tinɔreknu mayok kinit wam ta minde bada taɔa kuga. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ima nu samba mbol ambe kanɔgat nga idus ndawa ngate. *Lo 30.12*

Sine pasa tamba ande nu samba mbol kumba Kristus tumba ndekuwa le son ngam kumuɔ nganu sukeg.

⁷ Ko ima nu kumanu mbal tuku tumbraɔ kanɔgat nga idus ndawap. Pasa tamba ande nu Kristus kumanu mbal ngamuknɔge te-tiwa le son ngam kumuɔ nganu sukeg.

⁸ Kristus son ngam tuku ndin minde bada taɔamba kuga. Kuyar pasa te ise tiwap.

Kuate tuku pasa tane tugumnɔge minit. Tane tuku minɔge mbolnɔge ngamunɔgal sinamnɔge minit. *Lo 30.14*

Ata. Nu son ngam tuku minde bada kuga. Pasa tane tugumnɔge minit ta sine kukliweg. Tane Kristus tuku kume tuku sanɔgri tomba tinɔgap nɔge not.

⁹ Ne naɔe minɔgemi Yesus nu Sunɔgo Ndindo minit nga te-mayokmba saka sulumba naɔe ngamunɔgalmbi Kuatenɔge Yesus kumna le te-tina ta ne son nga ta Kuate nu ne tuku muskil te-tiwe tanmbimngat.

¹⁰ Sine ngamunɔgalmbi son nɔgeg le Kuatenɔge sine tinɔreknu ngate. Sine minɔgemi pasa ta te-mayokey le muskil kile-tidinɔge sinɔgit.

¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Ande nu ndame ta tuku sanɔgri tomba tinɔguwa ta nu tumail pulunɔgat ngate. *Aisaia 28.16*

¹² Sine Israel mbal tane kasomok mbal Sunɔgo am mbolnɔge sine kise kise mine ndakeg. Nu sine ɔkamba tuku Sunɔgo ndindo minit. Nane afu nu sinzaɔninguwa nga nu wikade ta nu nane ɔkamba nuɔe ranɔgun mayenu tamba sinzaɔningit.

¹³ Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Nane afu Sunɔgonɔge sinzaɔninguwa nga wikade ta nu nane ɔkamba muskil kile-tidinɔge ningamngat ngate. *Yoel 2.32*

¹⁴ Nane nu tuku sanɔgri gilai minmba son nda ngade mbal ta ndaɔndaɔmba nuɔge nane sinzaɔninguwa nga nu wikam kumuɔ? Nane nu tuku nyu ise ndakuwaig ta ndaɔmba nane son nguwaig? Ande nu Kristus tuku pasa tumba nane tugumnɔge kukli ndawa ta ndaɔmba nane isamngaiɔ?

¹⁵ Afu nanɔgine mbal afu pasa kukliwam tuku kukul ndaninɔguwaig ta ndaɔmba nane kumba pasa ta kukliwamngaiɔ? Kuyar pasa ande ta tuku tejenmba sakate.

Ande nu pasa mayenu tumba pro sine tugumnɔge sakate ta sine gare-garekeg ngate. *Aisaia 52.7*

Israel mbal pasa mayenu pitainaig

¹⁶ Kristus tuku pasa mayenu isig mbal gudommba nane pasa ta dubi ndade. Aisaia nu ta tuku tejenmba sakina.

O Sunɔgo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ngate ngina. *Aisaia 53.1*

¹⁷ Sine Aisaia tuku pasa ta mbolnɔge tejenmba kila pileg. Son ngam tuku ndin ta Kristus tuku kukliweg.

¹⁸ Ye tane kusnatinɔgamngit. Israel mbal nane pasa mayenu ise ndakinaig e? Kuga. Nane sinɔka pasa mayenu buk isnaig. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Nane Kuate tuku pasa kuklinaig le kilke mbol mbal ɔkamba isnaig. Nanɔgine pasa ta sunɔgoka kilke tugu ɔkamba kumuɔngina ngate. *Mune 19.4*

¹⁹ Ye maɔ lato kusnatinɔgamngit. Nane Israel mbal pasa ismba tugunu katese ndanaig e? Kuga. Nane sinɔka katesenaig. Moses nu o buk Kuate tuku minɔge pasa tejenmba sakina.

Ye mbal nyu kugatok mbolnɔge maɔau mayenu ki le tane Israel mbal wamdus ɔyayonɔgamngaiɔ.

Ye kilke kisekok mbal wamdus tugusek kugatok minig ta sinzaɔningi le tane gubra tamngaiɔ ngina. *Lo 32.21*

²⁰ Nɔgumneɔga Aisaia nu Kuate tuku minɔge te-mayokmba pasa sanɔgrinu ande tejenmba sakina.

Ye sote ndakade mbal ye te-silikam tuku ndin tumningamngit. Nane ye kusna ndangade mbal nane ye kila palm-bim tuku ye nane tugumnge mayok kangit ngina. *Aisaia 65.1*

²¹ Nu nuje mbal Israel tuku tejenmba sakina.

Ait kuennu nane ye tuku pasa pitaimba ngueu pilig mbal nane ye tugumprowaig nga wika minet ngina. *Aisaia 65.2*

Aisaia nu Kuate tuku minje tanjamba temayokna.

11

Kuate nu Israel mbal tuku sinaningina

¹ Ye tane kusnatingamngit. Kuate nu nuje mbal Israel pitaikina nga idusde e? Sinjka nu tanja ndana. Ye mata Israelnu. Ye Abraham tuku ndare. Ye tuku tugu ta Benyamin.

² Kuate nu nuje mbal Israel kilam tuku o buk madiningina ta nu nane pitai ndakate. Elia tuku wam kube kuyar pasa mbolnje minit ta tane kila. Nu Israel mbal tuku manjau kanjerka nu nane pasa mbolnje patika Kuate sana:

³ O Sunjo, nane Israel mbal ne tuku tuan tanjo njakmba kilmba bale farmba ne atraukam tuku mbain ta kilmba njaigo siglikade. Kile ye yije ndo ne dubinumba minet le nane ye mata baleyam tuku ndin sotade ngina.

⁴ Tanjakina le Kuate nu ndek Elia tejenmba sana: Kuga. Israel mbal ngamuknge nane gudommba 7,000 ye dubiyade le ye nane kulatket. Nane yabri mbara Baal mbarinj ndade nga Elia sana.

⁵ Tanjamba ndo kile ait te mbolnje sine Israel mbal ndui ndui Kuate dubimba mineg. Kuate nu o buk sine ake sinanj make patika kilam tuku madisingina.

⁶ Nu ake sinanj sine make patika madisingina ta singine wam ke likeg ta mbolnje sine nuje mbal mayok nda kineg. Kuga. Sine nuje ake make patikate wam ta mbolnje ndo nuje mbal mayok kineg.

⁷ Wam ta mbolnje sine tejenmba kila pilig. Israel mbal nane tinjeknu mayok kambim tuku ndin sotinaig ta te-sili ndakinaig.

Kuate nu sine ndui ndui kilam tuku madisingina mbal sinenge ndo te-silikeg. Nane afu ngamungal tukulmba wamdus karenju ningina.

⁸ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kuate nu nane tuku ngamungal wamdus tukulam tuku manjau ningina le nane ammbi aganj kanjer ndaka kilbambi pasa ise ndakade. Kile nane tanjamba ndo minig ngate. *Aisaia 29.10*

⁹ David nu mata tejenmba sakina.

Nane aganj ndende kumumbi minmba den ndakeg nga idusde. Wamdus tanje nane biye tidinguwa le nane ndekuwaig sulumba lafunu kumumbi tuwaig.

¹⁰ Nane tuku am ma makenge songuwa le mambil ndawaig.

Nane piti njak minmba poska lika minmba minwaig ngina. *Mune 69.22-23*

David nu tanjamba sakina.

Kuate nu kasomok mbal kilna

¹¹ Ye manj tane kusnatingamngit. Israel mbal nane Kuate tuku ndin nduiye ngisinaig nga idusde e? i ... Nane tanja ndanaig. Nane mbarmba Kristus pitainaig le muskil kile-tidinge ningam tuku pasa ta nane tane kanjerka am kikonj tinga pasa mayenu ta manj tam iduswaig nga tane kasomok mbal tugum kina.

¹² Israel mbal mbarnaig le kilke mbol mbal njakmba Kuate tuku wam mayenu ta te-silikinaig. Nane Kuate kusrenaig le nuje wam mayenu tane kasomok mbal mbol prona. Ngumnenga Israel mbal manj ngamungal biye mbilmba Kuate tugum kuwaig le wam mayenu nane tuku mbar mbolnje prona ta limba sinjka wam mayenu sunjo njayo tanjo njakmba mbolnje mayok kanjat.

¹³ Kile ye tane kasomok mbal satingamngit. Ye tane kasomok mbal tuku aposel minet ta piro te sunjo nga wamdus sangrinu pilmba piroket.

¹⁴ Ye manjau tambi yije tugu am kikonj tinga nane tuwaig nga iduset. Tanjamba nane afu turmba muskil kile-tidinguwaig.

¹⁵ Kuate nu Zu mbal kile-sikina le kilke mbol mbal njakmba Kuate ndonj tumawam tuku ndin mayok kina. Ngumnenga nu

man Israel mbal luka kilwa le ame wam sungo mayok kanjat? Tanjo kumba man abongate wam sungo tanan.

¹⁶ Bret inumnu kuerka Kuate atraukate ta bret naknu ta Kuate tuku. Ail tugunu Kuate tuku minit ta ail wainu nakmba nu tuku.

¹⁷ Ail ndinok ta Kuate nu wainu afu kat pugurka dunjekok olif ail wainu kilmba wainu ndinok afu ngamuknge tuturmba kuse likina. Tane kasomok mbal dunjekok olif ail tanan kile Zu mbal tuku wam magenu nane ndon kilig.

¹⁸ Tane wam ta tuku idusmba sine ail wainu ndinok liningeg nga payam ndakap. Ail tugunu ail wainu mbolnge sangri ti ndangate. Kuga. Tane ail tugunu mbolnge sangri tingade.

¹⁹ Tane afu tanjine ngarusu payamka tenenmba sakade. Sine kasomok mbal ail ta mbolnge tuturbe nga nu wainu afu kat pugurka pankina nga sakade ta son ta

²⁰ nane Zu mbal son nda nginaig tukunu Kuate nu nane kat pugurka pankina. Tane ngamungal son nak minig tukunu tane ail ta mbolnge minig. Tane tanjine ngarusu payam ndaka kurau mayemba tanjine ngamungal son biye dewap.

²¹ Wainu ndinok ta nane son nda nginaig le Kuate nu nane mape ndaka kat pugurkina. Tane dunjekok olif ail tanan minmba son manau kusrewap ta nu sinja tane mape ndaka kat pugurkamngat.

²² Ata. Tane Kuate tuku ranjun manau le gubra manau te kila palpe. Kuate kusremba baringade mbal nu mape ndaka kile-pankate ta tane Kuate tuku ranjun mayenu ta tade. Tane tanjamba tumba minmba minam tuku ngamungal son biye dewap. Kuga ta nu tane mata kat pugurka pankamngat.

²³ Israel mbal nane man ngamungal biye mbilmba Kuate tuku sangri tomba tingwaig ta nu nane kilmba man ail ta mbolnge tuturningwa le minamngai. Kuate nu tanawam kumon.

²⁴ Tane kasomok mbal buk dunjekok olif ail wainu minnaig le Kuate tanjine kat pugurka kilmba nu ail prode manau ta mbilmba olif ail mayenu ta mbolnge tuturmba kuse likina. Wainu ndinok ta nu

nane man kilmba ail ta mbolnge tuturmba kuse likam tuku ta minde bada kuga.

Kuate nu kilke mbol mbal nakmba sinaningit

²⁵ Tira kame, tane tanjine ngarusu payamkubekaig nga ye wam ande kuirok minit ta te-kilmba satinngamngit. Israel mbal afu Kuate tanjine ngamungal tukulmba wamdus karennu ningina le Kuate ngumnenaig ta nane tanjamba nduiye mine nda. Kuate nu tane kasomok mbal giganmba kilam tuku maditingina ta ka kumungwa le Israel mbal ngamungal tukulmba wamdus karennu minig ta kusrewamngai.

²⁶ Wam ta mbolnge Israel mbal nakmba muskil kile-tidinge ningamngat. Kuyar pasa ande ta tuku tenenmba sakate.

Muskil kile-tidinge ningam tuku tanjo nu Sion tumbra sungo mbolnge prowamngat.

Nu prowa sulumba Yakob tuku tugu Kuate ngumnede manau ta pitaiwamngat.

Aisaia 59.20

²⁷ Tanjamba ye nane ndon pasa katen ta kumumba nane tuku une manau saukamngit ngate. *Yeremia 31.33*

²⁸ Kristus tuku pasa mayenu Israel mbal nane pitaimba Kuate ngueu pilnaig ta tane kasomok mbal pasa ta isig. Nane Kuate tuku ngueu pilig wam ta mbolnge nu tane turkate ta Kuate nu nane kilam tuku madiningina ta nu nane tuku mbun kame idusningmba nane tuku kume purmba minit.

²⁹ Kuate nu wamdus mbil ndate tuku. Nu nunje wam magenu afu ningit ta nu manjai ndakate. Nu afu kilam tuku madiningit ta nu man nane pitai ndaningit.

³⁰ Israel mbal nane ambonga Kuate tuku minge dubinaig ta ngumne nga Kristus mbolnge pitainaig. Tane nu tuku pasa ambonga pitainaig mbal kile Kuate nu Kristus mbolnge tane mapekate.

³¹ Nu tane kasomok mbal mapeka minit tanjamba ndo Israel mbal mata mapekam tuku ta kile nane nu tuku minge pitaimba minig.

³² Sine nakmba Kuate tuku minge pitaigen le nu sine kilmba une tuku ndalekanu manau mbol patikina. Tanana sulumba kile nu

Kristus mbolŋge sine ŋakmba mapeka kil-amŋgat.

³³ Kuate tuku maŋau ta mayenu ndo. Nu tuku wamdus kila sunŋo o mbolŋge. Sine siŋka nu tuku wamdus kila pile ndakeg. Nuŋe wamdus kile-mayokkam tuku ndin sine pilenŋam kumuŋ kuga.

³⁴ Kuyar pasa nu teŋenmba sakate.

Ima nu Sunŋo tuku wamdus kila minit?

Ima nu Sunŋo wam pagu pasa sawam kumuŋ ŋgate. *Aisaia 40.13*

³⁵ Ima nu agaŋ ande Sunŋo tuna ta tuku lafunu nu mbolŋge minit?

³⁶ Nuŋge agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu tugu. Nu miro. Nu tuku nyu sunŋo kilŋa sanŋri ta minmba minamŋgat. Son.

12

Sine Kuate tuku ndo minbe

¹ Tira kame, tane Kuate tuku mape maŋau idusmba taŋgine ŋgarosu Kuate tuku ŋga madimba patikap le minwaig. Kuate nu atrau agaŋ taŋaŋ ta nu nzalite. Sine taŋaweg ta sine kumumbi Kuate mbariŋeg.

² Tane kilke te tuku maŋau te-pur ndawap. Taŋgine wamdus Kuate mbolŋge palpe sulumba kitek mayok kape. Tane taŋamba Kuate tuku nzali kila palpe sulumba wam magenu o mbolŋge Kuate garete ta ke likam kumuŋ.

Piro sanŋri yimyam tuku pasa (1 Korin 12)

³ Kuate nu ye make pilmba aposel pilna. Ye nyu tambi satingamŋgit. Tane taŋgine mironŋ payam ndaka kumumbi pilenŋap. Kuate nu sanŋri yimyam tiŋgit ta idusmba taŋgine mironŋ pilenŋap.

⁴ Ngarosu ndindo mbolŋge agaŋ inum inumnu piro kise kise ke likade.

⁵ Taŋamba ndo sine Kristus ndoŋ ulendikeg mbal sine gudommba ta ŋgarosu ndindo ndo mineg. Ngarosu ta mbolŋge sine inum inumnu mineg ta ulendika ŋgarosu ndindo.

⁶ Kuate nu sine ŋakmba make patika sine yimyam sanŋri kise kise ake siŋgit tambi sine pirokuba. Ande nu Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkam

tuku sanŋri tate ta nu nuŋe ŋgamunŋal son maŋau tambi kile-mayokkuwa.

⁷ Ande nu taŋgo turkam tuku sanŋri tate ta nu taŋgo turkuwa. Ande nu pasa kukliwam tuku sanŋri tate ta nu pasa kukliwa.

⁸ Ande nu taŋgo sanŋri pilenŋam tuku sanŋri tate ta nu sanŋri pilenŋinguwa. Ande nu agaŋ ndende ŋak afu turka ningam tuku sanŋri tate ta nu waknyumba niŋguwa. Ande nu gabat taŋgo minam tuku sanŋri tate ta nu wamdus sanŋrinu pilmba piro ta kuwa. Ande nu sinamanzerka minig mbal turkam tuku sanŋri tate ta nu gare ŋak turkuwa.

Tira kame ŋgamunŋal niŋgam tuku pasa

⁹ Tane wamdus tugusekmbi muŋgu kume purkap. Tane maŋau ŋaigonu ŋakmba ŋgumneniŋmba maŋau magenu ndo bige dedeŋgap.

¹⁰ Taŋgine tira kat taŋgine taŋaŋ taŋgine taŋgine muŋgu kume purkap. Tane taŋgine taŋgine tira kame tuku nyu kile-dunŋam tuku ŋgamunŋal kunde-kundetinguwa.

¹¹ Tane kanyum ndamba sanŋri tiŋga pirokap. Tukul Guwa mbolŋge tumail gare ŋak mayok kape sulumba Sunŋo tuku piro mbal minap.

¹² Tane muskil kile-tidiŋge tiŋgam tuku tairŋgade ta tuku gare-gareka minmba piti sinamŋge ŋgan pilmba dirnaŋgap. Tane mara mara Kuate yabaŋmba minmba

¹³ Kuate tuku mbal agaŋ ndende denkade ta turkap sulumba kisekok mbal kilmba taŋgine wande mbolŋge patikap.

¹⁴ Tane piti sertingig mbal Kuatenŋe nane sinzaŋniŋguwa ŋga yabaŋap sulumba nane nyaro pasa niŋmba kasur pasa niŋge ndakap.

¹⁵ Nane gare ŋak minig mbal ndoŋ tane gare-garekap. Nane piti ŋak minmba malmbikade mbal ndoŋ tane malmbikap.

¹⁶ Tane tira kame ndoŋ wamdus ulendika tuma minmba sine sugo ŋga piro nyu kugatok ta kam tuku mbule ndakap. Tane sine kila sugo ŋak ŋga idus ndawap.

¹⁷ Ande tane mbolŋge maŋau ŋayonu kuwa kande tane maŋau ŋayonumbi lafu ndawap. Taŋgo ŋakmba ŋgamukŋge maŋau tiŋreknu ndo ke likap.

¹⁸ Tane tango njakmba ndonj ngamunggal ulendi minam tuku ndin sotap.

¹⁹ Tira kame, nane afu tane mbolnje manjau njagonu kuwaig le tane Kuatenge lafuwa nga piti ta nu wai mbolnje ndo palpe. Kuate tuku kuyar ta tuku tenenmba sakate. Sunjo nu sakate: Manjau njagonu lafunu ta ye tuku piro. Yenge pa ta ningamngit ngate. *Lo 32.35*

²⁰ Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Ne tuku ngueu tango nu gubawa kande nyamaganj tawe le nyuwa. Nu kule parawa kande kule tawe le nyuwa.

Ne tanjawa ta nu nuje ngueu manjau ta tuku kiko tumba wamdus rar prowa le kamusmba minamngat ngate. *Sindaun 25.21*

²¹ Manjau njagonu tanje tane kile-ibenjkikat nga tane nu mape ndawap. Tangine manjau magenu tambu manjau njagonu ta kile-ibenjkap.

13

Kuatenge gabat sugo patike likate

¹ Sine njakmba gafman kumnemnje minbe. Kuate tuku wamdus mbolnje ndo nane mayok kinig. Gabat sugo mine likade ta nunge patikate.

² Ande nu gafman tuku minje pitaite ta nu Kuate tuku wamdus pitaite. Pitaide mbal ta nane piya kumumbi tade.

³ Manjau magede mbal nane kulat tango sugo tuku kuru kuru ndakade. Nane wam njagonu kade mbal ndo kulat tango tuku kuru-kurukade. Ne gabat ande tuku kuru-kurukam idus ndamba kande ne manjau magenu ka le nu ne nzalinuwa.

⁴ Kuate nu tane turkam tuku gabat sunjo ta pilit. Nu manjau njayonu lafuwam tuku nyu njak minit. Ta tuku ne manjau njayonu kumba kande ne nu tuku kuru-kuruka. Kuate nu manjau njagonu kade mbal pa ningam tuku gabat sunjo ta nu tuku piro tango minit.

⁵ Ta tuku ye satinjit. Tane gafman tuku minje kumnemnje minap. Tane Kuate tuku pa laipam tuku ndo nu kumnemnje mine ndakap. Tane manjau tinjeknu nga nu kumnemnje minap.

⁶ Tane takis ndametinj pankap. Gafman mbal nane piro ke likade ta nane Kuate tuku piro biyig.

⁷ Tane afu mbolnje wam kam tuku minwaig kande nane mbolnje ke likap. Tane takis ndametinj pankam tuku minmba kande pankap. Tane nyu njak mbal idusnjamba nane gare ningam tuku wam ta ndo kap.

Tangine tangine munju kume purkap

⁸ Tane aganj ande lafuwam tuku mine ndakuwa. Tangine tangine munju kume puram tuku manjau ta ndo lafuwam tuku minwa. Nane afu tane tugumnje minig ta tane nane tuku kume purde ta tane Kuate tuku tukul pasa njakmba kumude.

⁹ Kuate tuku tukul gudommaba minig. Tango pino munju kuayar ndakap. Tango bale ndawap. Aganj ande kuayar ndawap. Aganj ndende kilam tuku piriri ndawap. Tukul kame sakit ta njakmba tukul pasa tenge ulendite. Tukul ta tenenmba. Tane tangine ngarusu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnje minig mbal tuku kume purap ngate.

¹⁰ Tango nu kume pur manjau tambu ande njayo siliwam kumunj kuga. Ande nu kume pur manjau njak minit ta nu tukul njakmba kumute.

¹¹ Kile mineg ait te tane kila. Ta tuku wam njakmba ta dubikap. Sine muskil kile-tidinge singam tuku pasa ismba son ngigenj ait ta kile ait kuen kinit. Ta tuku tangine wamdus kinyanu minig ta kuagnekap.

¹² Ma furir tuku ait kugawam bafute le mafewam tuku ait buk patukate. Ta tuku ma make tuku manjau kile-sika mafenj tuku manjau kilmba tambu manjau njagonu kile-ibenjkube.

¹³ Sine mafenj mineg tananj manjau magenu ndo kube. Sine afu ndonj minyoka isukusmba maim-maimka kule kamenu nye ndakube. Sine fare fare tango pino ndonj une ndakube. Kutur manjau kiko njak ta ke ndakube. Afu ndonj kualeyau ndakube. Afu tuku mine tuku wamdus kagli Nr ndakube. Sine ma make tuku manjau tananj njakmba kusrekube.

¹⁴ Tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku manjau te-purap sulumba tanjine

ngarosu tuku nzali njaigonu kam tuku idus ndaningap.

14

Sine tira kame tuku son manjau pile ndanjube

¹ Tira ande tuku son manjau gisleknu ta nu tane ndon manjurkam tuku tap. Tane nu ndon kualeyauka nu tuku manjau te-ibenam tuku idusmba te ndakap.

² Tira ande nu ye aganj jakmba nyam kumun ngate. Ande nu son manjau gisleknu jak minmba ye mbarikit nga nu ndem mbulmba nyamagan ndo nyate.

³ Ande nu ndem nyate tanje ande nu nyamagan ndo nyate ta tala ndawa. Ande nu ndem nda nyate tanje nu tango ndem nyate ta nu mbarte nga sa ndakuwa. Kuate nu nale arnej kilna.

⁴ Ne ima le ande tuku piro tango tuku son manjau pilete. Nu pilemba kumumbi kate ko mbarte ta ne tuku piro kuga. Nunje Sunjo tuku piro. Sunjonge nu sangri tuwit ta nu kumumbi mayok kangat.

⁵ Tira ande nu ait afu tukul jak ngate. Ande ait jakmba kumu kumu tukul kugatok nga iduste. Tangine miron yimyam manjau dubiwam tuku ta pilenga te-tiwap.

⁶ Ait afu sugo ngade mbal ta nane Kuate tuku nyu idusmba tanade. Nane ndem nyade mbal Kuate gare pasa tuwig sulumba Kuate tuku idusmba nyade. Nane ndem nda nyade mbal nane Kuate tuku mata idusmba ndem nda nyade. Nane nyamagan ndo nyade ta tuku Kuate gare pasa tuwig.

⁷ Sine mineg ta singine miron tuku mine ndakeg. Ko kumeg ta singine miron tuku kume ndakeg.

⁸ Sine abo jak mineg ta sine Sunjo tuku nyu te-dungam tuku mineg. Sine kumeg ta Sunjo tuku nyu te-dungam tuku kumeg.

⁹ Kristus nu kumanu mbal abo jak minig mbal tuku Sunjo minam tuku nu kumba man tingina. Ta tuku sine abo mineg e ko kumeg ta sine Sunjo tuku ndo mineg.

¹⁰ Ne wam ta idusmba tira ande tuku son manjau pilenga nu mbarte nga sa ndaka. Ko ne afu tuku son manjau kanjerka tala tala

ndaninga. Sine jakmba Kuate am mbolnje tingube le nunje sine pilesingamngat.

¹¹ Kuyar pasa ande ta tuku tenjenmba sakate.

Sunjo nu sakate: Ye sinja abo minet tajan pasa te sinja mayok kangat. Tango jakmba ye tugumnje dagol tidrongamngaig. Nane jakmba ye tuku nyu te-dungamngaig ngate. *Ai-saia 45.23*

¹² Ta tuku sine jakmba Kuate tugumnje singine wam jakmba ke likeg ta kilimok kile-mayokkamngig.

Sine tira kame tuku ngamungal jaigo sigli ndakube

¹³ Ta tuku sine singine mungu pilengeg wam ta kusrekube. Sine wamdus sangrinu pilmba singine tira inum ndekam tuku wam ande ke ndakube.

¹⁴ Ye Sunjo Yesus ndon ukendiket ta nyamagan ndem jakmba nyam tuku tukul kuga. Ye wam ta kila minet ta ande nu aganj ande nyam tuku tukul jak nga iduste ta nu tuku wamdus sinamnje tukul tajan mayok kinit.

¹⁵ Tira ande nu aganj ande nyam tuku tukul jak ngate le ne tumba nyate ta ne nu tuku wamdus njayo silite. Tanjate ta ne tira tuku kume purte wam ta kusrete. i ... Kristus nu tira ta tuku kumna. Ne aganj nyate tambu nu njayo sili ndawa.

¹⁶ Ne ye aganj jakmba nyam kumun nga sakate ta ne kumumbi sakate. Nane wamdus mayenu ta andenge njayo siliwam tuku ndin wakei ndawa.

¹⁷ Sine Kuate kumnemnje mineg mbal sine nyamagan le kule nyeg ko nda nyeg ta alo sunjo kuga. Sine tinjeknu mayok ka ngamungal mukuk minmba Tukul Guwa mbolnje gare jak mineg wam ta ndo alo sunjokanu.

¹⁸ Ande nu tanjamba Kristus dubite ta nu Kuate gare tuwit. Tango pino nane nu tuku manjau ta kanjermba saka minig.

¹⁹ Sine ngamungal ulendi minmba singine singine wamdus sangri pilewam tuku sangri tinga wam ta ndo ke likube.

²⁰ Ne aganj ande nzalinu nyate tambu Ku-ate tuku piro njayo sili ndawa. Nyamagan jakmba tukul kugatok ta ande nu ne aganj nyate ta mbolnje ndekate ta ne mbarte.

²¹ Naŋe tira ande barinŋikat ŋga ne ndem ko grep kule nye ndaka ko wam kise afu ke ndakate ta ne maŋau tinreknu dubite.

²² Ne wam afu kam kumuŋ ŋgate ta Ku-ate am mbolŋge ndo minwa. Ne wam ande pilenŋa ye kam kumuŋ ŋga idusmba wamdus piti kugatok ta ne gare ŋak minit.

²³ Ne wamdus armba ŋak agan ande nya ta ne mbarte. Ne naŋe ŋgamuŋgal son pitaimba tumba nyate ta tuku. Ande nu wam andembi nuŋe son ŋgate maŋau piti serte ta nu mbarte.

15

¹ Sine Kristus dubimba ŋgamuŋgal son saŋgri ŋak mineg mbal sine tira kame son maŋau gisleknu minig ta turkube. Sine siŋgine maye minam tuku ndo idus ndabe.

² Sine tira kame wamdus saŋgri pilenŋam tuku nane tuku wamdus kumnemŋge minmba maŋau tamba nane turkube.

³ Kristus nu mata nuŋe maye minam tuku ndo idus ndana. Kuyar pasa ande Kristus nu Kuate ndoŋ pasatina ta teŋenmba sakate.

Nane ne tumail pannade mbal ye turmba tumail panyade. *Mune 69.9*
Kuyar pasa nu taŋamba sakate.

⁴ Kuyar pasa o buk kuyarke likinaig ta sine tumsinŋam tuku mayok kinaig. Sine kuyar pasa ta burka saŋgri tiŋga dirnaŋgube sulumba ŋgamuŋgal mukuk ŋak minmba Kuate tairŋgube.

⁵ Sine saŋgri tiŋga ŋgamuŋgal mukuk minam tuku maŋau Kuate tugumŋge prote. Nuŋge tane saŋgri tiŋguwa le tane Kristus Yesus tuku maŋau kubemba taŋgine taŋgine wamdus ulendi tuma minap.

⁶ Tane taŋamba minap ta tane ulendika miŋge ndindombi siŋgine Suŋgo Yesus Kristus tuku Mam Kuate tuku nyu te-dunŋamŋgaig. Son.

Kristus nu kilke mbol mbal ŋakmba wikinga

⁷ Kristus nu Kuate tuku nyu mbol kuwa ŋga nu sine ŋakmba kilna. Taŋamba ndo tane mata Kuate tuku nyu mbol kuwa ŋga taŋgine taŋgine afu ŋakmba kile likap.

⁸ Kristus tuku maŋau satinŋit ta tugunu teŋenmba. Kuate nu pasa o buk sakina

ta alonu mayok kuwa ŋga Kristus nu Zu mbal tuku piro taŋgo mayok kina. Wam ta mbolŋge Kuate nu Zu mbal tuku mbuŋ kame pasa saninŋina ta kumuŋgina.

⁹ Wam ta mbolŋge kasomok mbal mata Kuatenŋge mapekina le nane nu tuku nyu te-dunŋinaig. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ye kasomok mbal ŋgamukŋge ne tuku nyu te-dunŋamŋgit. Ye ne tuku nyu mbol kuwa ŋga mune ande ulamŋgit ŋgate. *2 Samuel 22.50; Mune 18.49*

¹⁰ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tane kasomok mbal Kuate tuku mbal Israel ndoŋ gare-gareka minap ŋgate. *Tukul Pasa 32.43*

¹¹ Pasa ande mata teŋenmba sakate.

Tane kasomok mbal Suŋgo tuku nyu te-dunŋap.

Ese. Kilke tugu ŋakmba nu tuku nyu te-dunŋap ŋgate. *Mune 117.1*

¹² Tuan taŋgo Aisaia nu mata sakina:

Yesi tuku mbuŋ suŋgo ande prowamŋgat.

Nu kasomok mbal tuku Suŋgo minam tuku mayok kaŋgat. Nuŋge nane muskil kile-tidinŋe niŋgam tuku tairŋgamŋgaig ŋgina. *Aisaia 11.10*

¹³ Sine Kuate tairŋga mineg wam ta nuŋge siŋgit. Tane nu kumuŋ ŋga minap le nuŋge gare maŋau ŋgamuŋgal mukuk suŋgomba tiŋguwa. Nu taŋawa ta tane Kuate tairŋga minig wam ta Tukul Guwanŋge lato lato saŋgri pilemba minamŋgat.

Paulus nu nuŋe piro tuku sakina

¹⁴ Tira kame, ye tane tuku wamdus ar ar ndawet. Tane ranŋun maŋau kumuŋganu ŋak minmba pasa tugusek ŋakmba kila minig tukunu taŋgine taŋgine muŋgu kile-tidinŋam kumuŋ.

¹⁵⁻¹⁶ Kuate nu ye make pilmba tane kasomok mbal ŋgamukŋge Kristus Yesus tuku piro taŋgo minam tuku ye madiyina. Ta tuku ye waŋe te mbolŋge tane maŋ idusam tuku ye pasa saŋgrinu afu kuyarit. Ye pasa mayenu kukliwet te pris taŋaŋ Kuate tuku piro biyet. Tane kasomok mbal Tukul Guwa mbolŋge kumumbi purfeŋnu mayok kape le Kuate nu nzalinu kilwa ŋga ye tane atrau agan mayenu taŋaŋ Kuate tambim tuku piro ket.

17 Ye Kristus ndonj ulendiket tukunu ye Kuate tuku piro ke liket te ye payamkam kumunj.

18 Kristus nu kilke mbol mbal njakmba pasa mayenu dubiwaig nga nu ye mbolnje wam afu ke likina ta ndo ye saka minet.

19 Ye pasa kuklimba wam afu ke lika ye sangri kitek tumninjmba Tukul Guwa tuku sangri yimyam kile-mayokka wam njakmba ta Kristus nu ye mbolnje piro kina. Ta tuku ye Yerusalemnje Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro tugu pilmba kumba ka ka Iliria ma mbolnje tinga piro suluwen.

20 Ye Kristus tuku piro mbal afu tuku piro tuturam idus ndawet. Nu tuku nyu kinit ma mbolnje ye pasa kukliwe nda. Nu gilai mbal tugumnje ye pasa kukliwam tuku wamdus sangrinu pilet.

21 Kuyar pasa ande ye idusmba tanjamba piro ket ta tenenmba.

Nane nu tuku pasa ise ndakade mbal nane ismba wamdus purfeninjngat.

Nane nu tuku nyu ise ndakade mbal nane nu kila palmbimnjaig njgate. *Aisaia 52.15*

Paulus nu Rom mbal kanjerkam idusna

22 Ye ait sunjgomba tane tugum prowam tuku iduset ta yinje piro sunjo tenge ndin purte.

23 Kile kilke te mbolnje pirocket ta buk kugate. Ye yar gudommmba tane tugum kambim tuku sunjgomba idusmba minet ta ye Spen kambim nga pro tane kanjertingam iduset.

24 Ye tane ndonj ait fagnu minmba gare ti le tane ye mindeyumba ka ndinje kayeyap le ye Spen ka nget.

25 Ye kile ndametinj afu kilmba Yerusalemnje Kuate tuku mbal turkam kanjit.

26 Nane aganj ndende tuku denkade tukunu Masedonia le Akaia ma mbolnje tira kame afu nane turkam tuku ndametinj te patikinaig.

27 Nane nanjine mironj wam ta kam idusnaig ta nane kumumbi kinaig. Kasomok mbal Israel mbolnje lafu njak minig. Nane Israel mbal tugumnje Kuate tuku wam magenu kilig tukunu kile kasomok mbal

nane Israel mbal afu ngarosu tuku aganjmbi turkam kumunj.

28 Ye ndametinj te kilmba Yerusalem mbal ninji sulumba ye Spen kambim nga ka tane tugum ta prowamnjgit.

29 Ye tane tugum prowi ta ye Kristus tuku gare manau njakmba njak tane tugum prowamnjgit ta ye kila.

30 O tira kame, sine njakmba Sunjo Yesus Kristus tuku mbal mineg. Sine Tukul Guwa mbolnje munju kume purkeg. Ta tuku ye tenenmba satinjngamnjgit. Tane ye turyam tuku ye ndonj Kuate sunjgomba yabanje.

31 Yudea ma tugu mbolnje son nda ngade mbal ye baleyam idusde ta ye maye minam tuku Kuate yabanap. Kristus tuku mbal Yerusalemnje nane kasomok mbal tuku ndametinj te kilam mbulbekaig. Nane gare njak kilwaig nga ta tuku mata Kuate yabanap.

32 Kuate nu nzaliwa le ye tanjamba gare njak tane tugum ta promba ait afu tane ndonj mini sulumba wamdus gare tamnjgit.

33 Kuate nu ngamunjal wamdus bul ser-singam tuku nu tugu. Nu tane ndonj minmba minwa. Son.

16

Paulus nu Rom mbal kaiye pasa ninjina

1 Kristus tuku piro pino ande nyunu Febe tane nu tuku nyu kila palpe nga satinjngamnjgit. Nu Senkrea tumbran sunjo mbolnje Kristus tuku kuasmbi ngamuknje piro kate.

2 Nu tane tugum ta prowa le tane Kuate tuku mbal minig ta te-mayokmba Sunjo tuku nyu mbolnje nu tap. Nu wam afu denkuwa kande turap. Nu tira kame sunjgomba ye mata turyina.

3 Prisila le Akuila nale ye ndonj Kristus Yesus tuku piro kigenj ta tane nale tuku gare pasa te sanikap.

4 Nalekam ta ye maye minam tuku ye turyumba kume dirnaik. Ta tuku kasomok mbal Kristus tuku kuasmbi minig ta nane njakmba ye ndonj nale gare pasa nikig.

5 Nale tuku wandeknje Kristus tuku kuasmbi manjurkade mbal nane mata gare pasa te ninjgap.

Mbal n̄akmba nyu kilamngit te yiñe gare pasa te saningap. Yiñe gulab mayenu Epenetus. Asia mbal ngamukñge nu ambonga Yesus tuku son ngina.

⁶ Pino ande Maria tane ngamukñge piro karenkina.

⁷ Andronikus nale Yunias sine tugu ndindo nale ye ndon muli wandek sinamñge mingen. Ye Kristus gilai minen le nale ambonga son nginaik. Aposel kame ngamukñge nale nyu n̄ak minik. Nane n̄akmba ta yiñe gare pasa te ningap.

⁸ Afu teñenmba. Ye tuku gulab mayenu Ampliatius.

⁹ Ande Urbanus nu sine ndon Kristus tuku piro biyit. Ande Stakis nu ye tuku gulab mayenu ande.

¹⁰ Ande Apelis nu Kristus tuku tango tugusek mayok kina. Aristobulus tuku ndare tuma mbal mata yiñe gare pasa ningap.

¹¹ Herodion nu ye ndon tugu ndui ta. Narsisus tuku ndare afu Sungo tuku mbal minig ta n̄akmba yiñe gare pasa te saningap.

¹² Afu teñenmba. Sungo tuku piro karenkate pino ar Trifina nale Trifosa. Pino ande Persis nu mata Sungo tuku piro karenkate.

¹³ Tira ande Rufus nu Sungo tuku tango tugusek. Ina nuñe nu ye tuku ina tanañ minit.

¹⁴ Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas tira afu nane ndon minig.

¹⁵ Filologus, Yulia, Nerijs nale kulim nuñe Olimpas Kuate tuku mbal nane ndon mine likade ta n̄akmba yiñe gare pasa te saningap.

¹⁶ Tane tanjine tanjine tira kame ndon mungu kume purkade manau ta alonu te-mayokap.* Kristus tuku kuasmbi yimyam n̄akmbañge tane tuku kaiye pasa pilig le ilit.

Yabri tum mbal tuku riron pasa

¹⁷ Tira kame, nane afu tane purka afu tuku wamdus tugusek didikade ta tane nane kila patika nane ndon ulendi ndakap. Nanenge sine pasa tugusek tumtingen ta pitaide.

¹⁸ Nane singine Sungo Yesus Kristus tuku piro mbal kuga. Nane nanjine ngarosu tuku

nzali n̄aigonu maro n̄ak minam tuku ndo piro kade. Nanjine njule parak pasambi tira afu wamdus sanjri kugatok ta didikade.

¹⁹ Tane Kuate tuku minje dubi mayede ta nane n̄akmba isig. Ye wam ta tuku gare-gareket. Tane manau mayenu kam tuku kila sungo n̄ak minap sulumba manau njayonu kam tuku gilai tanañ minap.

²⁰ Tane tanañba minap ta Kuate nu pitik ndo Satan tumba tane tuku kupe kum-nemñge pilmba to firamngat. Kuate nu ngamungal mukuk singit tuku tugu. Sine tuku Sungo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.

²¹ Timoteus nu ye ndon pirokate ta nunje tane kaiye pasa tingit. Lusius Yason Sosipater nane ye tuku tugu ndui ta nane mata tane kaiye pasa tingig.

²² Ye Tertius Paulus tuku minje pasa kuyaret te ye mata kaiye pasa tinget.

²³ Gaius nu ye Paulus nu tuku wande mbolñge minam tuku sakate. Nu Kristus tuku mbal n̄akmba mbolñge wam mayenu ta kate. Nu mata tane kaiye pasa tingit. Erastus nu tumbrañ sungo te tuku ndametinj kulatkate tango sine tuku tira Kuartus nale mata tane tuku kaiye pasa pilik.

²⁴ [Sine tuku Sungo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.]

Paulus nu Kuate tuku nyu te-dungina

²⁵ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Ye pasa mayenu Yesus Kristus tuku kukli-wet ta Kuate nu ta mbolñge tane sanjri piletingamngat. Pasa mayenu ta buk kurok minna le tango nane gilai mine sunjona le ka ka kile nu kilimok mayok kinit.

²⁶ Kuate nu minmba minit nu tango n̄akmba pasa mayenu son nga dubiwaig nga iduste ta kilimok mayok kinit le kilke mbol mbal n̄akmba ise likeg. Tuan tango kame tuku kuyar ta mbolñge kilimok mayok kinit.

²⁷ Kuate nu ndo wamdus kila n̄akmba n̄ak. Sine n̄akmba Yesus Kristus mbolñge Kuate tuku nyu sungo ta te-dunga minmba minbe.

Son.

* 16:16: Zu mbal nane kume purkade manau ta alonu te-mayokmba munju mumukade.

1 KORIN

Korin mbal tuku waŋe Paulusŋge ambonŋa kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 26 kinaig le Paulus nu Efesusŋge minmba Korin mbal tuku waŋe te kuyarna.

Korin tumbranŋ sunŋo ta Grik kilke mbolŋge minna. Tumbranŋ ta mbolŋge ma tugu yeki yeki tuku mbal pro tanŋe mine likinaig tukunu maŋau ŋaigonu mata sunŋokina. Korin mbal nane yabri mbara gudommba mbariŋniŋmba minnaig le Paulusŋge pasa mayenu tumba nane tugum kumba tumniŋgina le isnaig wam kube ta Aposel 18 mbolŋge minit.

Korin mbal gudommba Paulus nu Kristus tuku sakina le ismba ŋgamuŋgal biye mbilmba kule pisne tinaig le Paulus nu nane ŋgamukŋge yar ndindo batenŋu inum pirokina sulumba maŋ nane kusreka kina.

Paulus nu waŋe te kuyarna ta tugunu teŋenmba. Nu Efesusŋge minna le mbal afu nane nu tugum promba Kristus tuku mbal Korinŋge minig ta nane fare fare unekade ŋga nu kubeu tunaig sulumba sakinaig: Afu nane nanŋine maŋau ambokok ta maŋ lato ke likade. Nane pur yimyamka sine gabat kise kise tuku kuasmbi ŋgade. Nane tuku ande nu nuŋe ndare ndoŋ kinyna ta nane nu te-ti ndanaig. Nane kualeyaukade sulumba nanŋine nanŋine tira pasa mbolŋge kile-tidiŋgade sulumba fare fare tanŋo pino ndoŋ unekade ŋga Paulus sanaig le nu pasa ta ismba nane tuku mbar kile-tidiŋgam tuku waŋe te kuyarna sulumba wam pagu pasa sunŋomba nane niŋgina.

Tanŋamba nu nane nu tuku kusna waŋe pilnaig ta turmba kumumbi lafuna.

1-2 Kuate tuku kuasmbi Korinŋge minig tane ŋakmba kaiye. Tane nuŋe mbal minam tuku Kuate nu wikate le tane Kristus Yesus ndoŋ ulendika nu tuku mbal mayok kinig. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge siŋgine Sunŋo Yesus Kristus tuku nyu te-duŋgade mbal nane sine ndoŋ ulendika Sunŋo ndindo ŋak minig ta nane tuku turmba waŋe te

kuyaret. Ye Paulus Kuate nu nuŋe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini ŋga nyu te-mayokna. Ye siŋgine tira Sostenes sile tane ndoŋ pasatam prowek.

³ Siŋgine Mam Kuate Sunŋo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertiŋguwaik. Son.

Paulus nu Kuate tuku garena

⁴ Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge tane ake sinaŋ make patikina tukunu ye mara mara nu gare pasa tuwet.

⁵⁻⁶ Tane Kristus ndoŋ ulendika wam magenu ŋakmba kilnaig. Sine nu tuku pasa tane tugumŋge kukligen le pasa ta tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge saŋgri tiŋgina le tane katese maŋau tugusek ŋakmba ŋak minmba miŋge bulokmbi te-mayokde.

⁷ Tane siŋgine Sunŋo Yesus Kristus luka prowam tuku minde minig ta wam ande tane mbolŋge den ndakate. Kuate nu buk wam magenu ŋakmba tiŋge suluna.

⁸ Nu tane saŋgri piletinŋmba minwa le ma ma nuŋe ait sunŋo mbolŋge mbar ande tane mbolŋge mayok kine nda.

⁹ Kuate nu nuŋe Kiŋo siŋgine Sunŋo Yesus Kristus tane nu ndoŋ muŋgu gare ŋak minam tuku wikina. Nu siŋka wam ta te-mayokamŋgat.

Kuate tuku kuasmbi Korinŋge purkinaig

¹⁰ Tira kame, ye siŋgine Sunŋo Yesus Kristus nu tuku nyu mbolŋge tane saŋgrimba satingamŋgit. Tane pur yimyam ndaka ulendika tumawap sulumba tane wam ŋakmba mbolŋge ŋgamuŋgal ndindo pilmba kap.

¹¹ Tane kualeyaukade ta Klowi tuku wande tuma mbal afu ye tugum promba ye kubeu sinaig le ye isen ta teŋenmba.

¹² Tane purka tane afu sakade ye Paulus tuku tanŋo ŋgade. Afu ye Apolos tuku afu ye Petrus tuku afu ye Kristus tuku ŋgade.

¹³ Yoi. Tane Kristus purpurde le nu gudommba tanŋa mayok kinig. Ye Paulus ye tanenu ŋga ail kazrai mbolŋge kume ndaken. Tane ye tuku nyu mbolŋge kule pisne te ndakinaig.

¹⁴ Ye tane ŋgamukŋge minmba afu kule pisne ndatingen tukunu kile ye wamdus

piti kugatok minet. Ye Krispas nale Gaius ndo kule piseneniken tukunu

¹⁵ tane sine Paulus tuku mbal minmba kule pisne tigenj nga sakam kumuñ kuga.

¹⁶ O son. Ye Stefanas tuku wande tuma mbal mata kule piseneningen. Ye afu turmba kule piseneningen e ko kuga e ye idus ndawet.

¹⁷ Kristus nu tanjo kule piseneningam tuku ye kukul ndayina. Ye pasa mayenu kuklimba sanu tuku kukulyina. Ye pasa ta kuklimba kilke te tuku wamdus kilambi tanjo wamdus dubikam tuku sa ndaket. Kuga. Ye ail kazrai tuku sa ndo ket.

Kristus nu Kuate tuku wamdus kuyar te-mayokte

¹⁸ Kristus nu ail kazrai mbolnje kumna ta ngisikam tuku minig mbal nane pasa ta ismba nginngan pasa ndo ngade. Sine Kuatenge muskil kile-tidinge singit mbal sine ismba ta Kuate tuku sangri ngeg.

¹⁹ Kuyar pasa ande Kuate tuku minje tejenmba sakate.

Nane kila sugo ñak mbal yenje nane tuku kila ñaigo siglikamngit. Wamdus kuyar mayenu ñak mbal yenje nane tuku wamdus te-siwamngit ngate.

Aisaia 29.14

²⁰ Kuate tuku wamdus kila tanje kilke te tuku nginngan wamdus kila kilimok kile-mayokkate. Ta tuku kila ñak mbal aninge? Ko kuyar pasa biteknanganu mbal aninge? Ko nanjine wamdus kilambi afu tuku pasa kile-ibenjkade mbal aninge? Nane tuku kila alo kugatok.

²¹ Kuate nu tanjo nane nanjine kilambi nu kila palmbim tuku ndin ta tukulna. Sine pasa kukliweg le afu nginngan pasa ngade ta pasa tanje ndo nane Kuate kila palm-bim kumuñ. Nu pasa tamba son ngade mbal muskil kile-tidinge ningit. Kuate tuku wamdus kuyar not.

²² Zu mbal nane wam kitek sangrinu kanjerkumba ndo son ngam idusde. Grik mbal nane pasa kila wamdus mayenu ñak isam idusde.

²³ Sinenje Kristus nu ail kazrai mbolnje kumna pasa ta kukliweg. Zu mbal nane pasa ta ismba gubra tumba pitaide. Grik mbal nane ismba nginngan pasa ndo ngade.

²⁴ Sine Kuatenge wikate mbal Zu ko kasomok mbal sine Kristus tuku pasa ta ismba son ngeg. Kuate tuku sangri nu tuku wamdus kila nu mbolnje minig le sine kila pileg.

²⁵ Kuate nu wam te-mayokte le nginngan wam ngade ta tanjo tuku kila lite. Nu wam te-mayokte le gisleknu ngade ta tanjo tuku sangri lite.

²⁶ Tira kame, tane Kuatenge wikate mbal tane tanjo ndan ndan. Afu tanjo am mbolnje kila ñak afu sangri ñak afu nyu ñak tane ngamuknje tanjo tajan gudommba mine ndakade.

²⁷ Kuga. Kuate nu kila ñak mbal kiko tuwaig nga kila kugatok mbal kilam tuku madiningina. Sangri ñak mbal kiko tuwaig nga nu sangri kugatok mbal madiningina.

²⁸ Kuate nu nyu ñak mbal ake agan tajan mayokkuwaig nga mbal nyu kugatok tanjo nane kanjerka talaningig ta kilam tuku madiningina.

²⁹ Ta tuku ande Kuate am mbolnje nune nyu payamkam kumuñ kuga.

³⁰ Kile sine Kristus Yesus ndon ulendika abo kitek ñak mineg ta Kuatenge singit. Nunje Kristus pilna le sine nu mbolnje wamdus kila teg. Nu sine tuku muskil kile-tidinge singit le sine Kuate am mbolnje tinreknu mayok ka nu tuku mbal purfenju mineg.

³¹ Ta tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tanjo ima nu payamkam idusmba kande nu Sunjo wam ke likate ta idusningmba payamkuwa ngate. *Yeremia 9.24*

2

Paulus nu Kuate tuku sangrimbi pasa kuklina

¹ Tira kame, ye buk tane tugum promba Kuate tuku pasa tugusek satingen ta wamdus kila ñak ko pasa kila sunjo ñakmbi sa ndatingen.

² Ye Yesus Kristus nane nu ail kazrai mbolnje balenaig ta ndo idusmba satingen.

³ Ye pro tane ngamuknje sangri kugatok kuru-kuruka pirimba minen.

⁴ Ye pasa kukliwen ta tane tuku wamdus didikam tuku ye pasa kila sunjo ñakmbi

kukli ndawen. Ye pasa sando ken le Tukul Guwa nu pasa ta sanjri pilena le tane son nginaig.

⁵ Wam ta mbolnje tanjine ngamunggal son tanjo tuku wamdus kila mbolnje mine ndakate. Kuate tuku sanjri mbolnje minit.

Kuate tuku wamdus kuyar

⁶ Kuate tuku mbal nane kila sugo njak nane ngamuknje sine wamdus kila sugo ninjeg. Wamdus kila ta kilke te mbolok kuga. Kilke te tuku sugo sugo kila kilig tanjan sine kile ndakeg. Mbal ta ngisikamngai.

⁷ Sine Kuate tuku wamdus kila kuirok minna ta te-mayokeg le nuje mbal ndo ismba kila pilig. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba sine nu ndon kilja njak minbe nga nu tanjamba wamdus tina ta kuirok minna.

⁸ Kuate tuku wamdus ta kilke mbolok sugo sugo nane gilai minnaig. Nane kila minnaig kande Sunjo kilja sanjri njak nu tumba ail kazrai mbolnje bale ndanaig kande.

⁹ Kuate tuku kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Kuate nu wam magenu nu tuku kume purde mbal ningam tuku madingina. Wam ta sugokanu o mbolnje. Tanjo nane ammbi kanjer ndakade. Kilbambi ise ndakade. Wamdusmbi kamus ndaningig ngate. *Aisaia 64.4*

¹⁰ Wam magenu kuirok minig ta Kuate nu nuje Guwambi tumsingit. Nuje Guwa nu Kuate tuku wamdus njakmba kila minmba sine kila sasingit.

¹¹ Tanjo nu ande tuku wamdus kila mine ndakate. Nu nuje miroj ndo nuje wamdus kila minit. Tanjamba ndo ande nu Kuate tuku wamdus kila mine ndakate. Nuje Guwa tanje ndo kila minit.

¹² Kuate tuku wamdus ta tanjo tuku wamdus tanjan kuga. Kuate nu wam sugo piya kugatok singina ta nu nuje Guwa singit tanje tumsingit.

¹³ Ta tuku nu wam sugo piya kugatok singina ta tanjo tuku wamdus kila tamba sine kukli ndaweg. Tukul Guwanje tumsingit le kukliweg. Kukliweg le Tukul Guwa njak mbal pasa ta ismba katesede.

¹⁴ Tukul Guwa kugatok minig mbal nane Kuate tuku Guwa tuku wam kame talaka nginngan wam ndo nga nane katesewam kumun kuga. Tukul Guwa njak mbal ndo nuje wam kame pilenga alonu kamusmba katesede.

¹⁵ Nane wam njakmba pilenga pitik katesede. Tukul Guwa kugatok mbal nane Tukul Guwa njak mbal kumumbi pileningam kumun kuga.

¹⁶ Kuyar pasa ande tenjemba sakate.

Ima nu Sunjo tuku wamdus kila minit?

Ima nu Sunjo wam paguwam kumun ngate. *Aisaia 40.13*

Pasa ta son. Sine Kristus tuku ndo kila mineg.

3

Kuate tuku gageu pur yimyam ndakap

¹ Tira kame, ye tane ndon minmba Tukul Guwa njak minig mbal tanjan pasa kila sugo njak sa ndatingen. Tane Kristus tinaig ta tane kinjo dabronu ndo minmba kilke te tuku manau dubide mbal tanjan minnaig.

² Ye nyamagan karenu tinge ndaken. Amo ndo tinggen. Ait ta tane pasa kila sugo njak isam kumun kuga. Kile mata tane tanjamba ndo minig.

³ Tane tuku mine ta kilke mbolok mbal tanjan minig. Tane afu tuku mine am kikon tinga kualeyauka munju tetka minig sulumba tane tuku mine ta kilke mbolok mbal tanjan ndo minig tae. Tane tanjo kitek mayok ndakinig.

⁴ Ata. Tane afu sakade ye Paulus tuku tanjo ngade. Afu ye Apolos tuku ngade. Tane tanjakade ta tane Tukul Guwa kugatok mbal tanjan minig.

⁵ Sile Apolos ndon tanjo ndan ndan. Sile Kuate tuku piro tanjo ndo. Nunje piro walmba sikina le sile piro kiken le tane pasa mayenu son nginaig.

⁶ Ye piro ta nyamagan tumunu nguken le Apolos nu agan tumunu ta kule tuna le Kuatenje ndo nyamagan alonu te-mayokna.

⁷ Ta tuku agan ngukate tanjo agan tumunu kule tuwit tanjo nale ar ta nyu kugatok. Kuatenje nyamagan alonu te-mayokte nunje ndo nyu njak.

⁸ Agan ngukate tanjo agan tumunu kule tuwit tanjo nale kumu kumu piro tanjo

ndo. Ngumneŋga piro miro taŋgo nu nale yimyam piya kumumbi nikamŋgat.

⁹ Sile Apolos ndoŋ Kuate tuku piro taŋgo ndo. Sile piro tuma kek. Tane Kuate tuku nyam piro taŋaŋ minig.

Sine Kuate tuku tukul wande mineg

¹⁰ Tane Kuate tuku wande taŋaŋ minig. Kuate nu ake sinaŋ ye make pilmba piro sina le ye tane tugumŋge taŋgo wai kuyar ŋak taŋaŋ wande ta tuku makek te-tiwen. Taŋgo afu nane makek ta mbolŋge wande alonu pilmba minig ta nane rironŋkuwaig. Makek ta mbolŋge wande alonu fare fare pile ndakuwaig.

¹¹ Kuate tuku wande palmbim tuku makek buk siriwen ta Yesus Kristus. Afu nane makek kise sigrikam kumuŋ kuga.

¹² Makek ta mbolŋge piro mbal ail ndaŋ ndaŋ kilmba wande alonu palmbimŋgaig. Nane kuil anziŋ nzalaail kilmba ko yakmbit kurbag tikbair kilmba pilwaig ta ngumneŋga nane tuku piro kilimok mayok kaŋgaig.

¹³ Ait sungo mbolŋge paŋge piro mbal tuku piro yimyam tagoniŋguwa le nane piro mayede ko ŋayode ta kilimok mayok kaŋgaig.

¹⁴ Taŋgo nu makek ta mbolŋge wande pile mayete ta paŋge uge ndakuwa le nuŋe piro lafunu tamŋgat.

¹⁵ Ande nu pile maye ndate ta paŋge wande alonu ugwa le nu nuŋe piro lafunu te nda. Nu lafunu te ndakuwa sulumba nuŋe ŋgarosu ŋgisike nda. Nu pa tetka mayok kinit taŋaŋ nu ŋgisike diramŋgat.

¹⁶ Sine Kuate tuku tukul wande mineg. Nuŋe Guwa sine sinamŋge minit ta tane kila.

¹⁷ Wande ta Kuate nuŋe minam tuku madite. Tane tuku ande nu wande ta ŋayo siliwa ta Kuate nu taŋgo ta ŋayo siliwamŋgat. Kuate tuku tukul wande ta sine.

Kilke mbolok kila ta tugusek kuga

¹⁸ Tane rironŋkap. Tane tuku ande ye kilke te mbolok kila ŋakmba ŋak minet ŋgate ta nu nuŋe wamdus mbarte. Nu kila ta ŋakmba ngumneniŋmba nginŋgan taŋgo mayok kuwa sulumba nu kila tugusek tuwa.

¹⁹ Kilke mbol mbal tuku kila Kuate am mbolŋge nginŋgan wam ndo mayok kinit. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kila ŋak mbal naŋgine kila tuku yabri paknu tamba Kuate nu nane kilmba kile-ibenŋkate ŋgate. *Yob 5.13*

²⁰ Kuyar pasa ande mata sakate.

Sungo nu kilke te tuku kila ŋak mbal kaŋgerka wamdus ta alo kugatok ŋgate. *Mune 94.11*

²¹⁻²² Ndaŋam saka tane gabat afu tuku nyu kile-dunŋa payamkade. Ye Paulus Apolos Petrus sine ŋakmba tane turkam tuku ndo mineg. Wam ŋakmba minig ta tane tuku minig. Kilke te tane tuku minit. Abo minam tuku maŋau kume maŋau wam kile minig afu ngumneŋga prowamŋgaig ta ŋakmba tane tuku ŋga mayok kinig.

²³ Ata. Tane ŋakmba Kristus tuku minig le nu Kuate tuku minit.

4

Sungonŋe ndo nuŋe piro taŋgo pileniŋgit

¹ Tane teŋenmba sine tuku idusap. Sine Kristus tuku piro mbal minmba Kuate tuku pasa tugusek kuirok minig ta kilemayokkam tuku kulat mbal mineg.

² Sine piro kulat mbal sine kurauka piro ke mayebe ŋga saket.

³ Tanenŋge ko taŋgo afunŋe ye tuku piro pilede ta ye taŋaig ŋga ta tuku idus ndawet. Ye piro ket te yiŋe mironŋ mata pile ndawet.

⁴ Yiŋe mbar afu katese ndamba ye piro mayewet ŋga iduset ta ye wam ta mbolŋge piro taŋgo kumumbi mayok nda kinet. Sungonŋe ndo ye tuku piro kumumbi pilete.

⁵ Ta tuku tane pitik ndo afu tuku wam pile ndaniŋgap. Sungo tuku ait ndo tairŋgap. Nu luka pro sine tuku maŋau kuirok minig ta ŋakmba kilŋaniŋguwa sulumba taŋgo wam kam idusde ta kilimok kile-mayokkamŋgat. Nu taŋawa le Kuate nu taŋgo yimyam kumumbi nyu kile-dunŋamŋgat.

⁶ Tira kame, kuyar pasa tumsinŋgit taŋamba tane taŋgo ande payamka ande tuku nyu te-ibenŋ ndawap. Ye tane tuku gabat ŋakmba tuku satinŋgit ta tane wam

ta kila palpe nga sile Apolos sikile ngaro mbolnge pilmba satinget.

⁷ Imange tane magenu ngate le tane nane afu lininganu nga idusde. Tane wam njakmba kilig ta Kuatenge tingit. Nunge tingit ta ndanam saka tane tangine miron kilanu sukmba payamkade.

⁸ Tane wam ande den ndakate nga idusde. Tane sine lisingmba nyu sugo njak minig ngade. Yoi. Sine tane tanjamba mayok kape nga wamdus sungo njak mineg. Tanjamba ndeta sine tane ndon ulendika nyu sugo njak minbe.

⁹ Kuate nu sine aposel kilmba tanjo njakmba ngumnemnge nyu kugatok patikina nga ye iduset. Ta tuku tanjo najgonu bale faram tuku patikade tanan enel kame tanjo njakmba pro sine kile-ngamukka kanjer tidinga talasingig.

¹⁰ Sine aposel kame Kristus tuku mbal mineg tukunu tanjo am mbolnge nginngan tanjo sanjri kugatok tanan mineg ta tane Korin mbal tane tenenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal mineg sulumba sine kila njak mbal mayok kumba sine sanjri njak nga sakade. Tane Kristus tuku mbal minmba tanjo am mbolnge nyu sungo tade ta sine nyu sungo nda teg.

¹¹ Sine aposel kame o buk kile mata gubak ndo minmba kule parasingmba tawi urfunu tingeg. Afunge sine najgo siglikade le sine tumbra njak kugatok tanan kine promba likeg.

¹² Singine waimbi piro karenka mundumbi nyamagan piyaweg. Afu tumail pansingig ta lafu ndamba nane sinanu Kuate yabaneg. Afu piti singig ta sine ngan patika ake mineg.

¹³ Afu kasursingig ta sine pasa bafumbi saningeg. Tanjo pino njakmba sine agan najgonu tighu tanan nga pitaikade.

¹⁴ Ye pasa sanjrinu kuyarit te tane kikotinguwa nga kuyar ndawit. Tane ye tuku kinjo kame tukunu tane kile-tidingam tuku pasa te kuyaret.

¹⁵ Tane Kristus tuku mbal piro tanjo gudommba tane ndin tumtingam tuku minig ta tane mam gudommba kuga. Ye pasa mayenu tumtingen le tane Kristus Yesus tuku mbal mayok kinaig le ye tane tuku

mam tanan minet.

¹⁶ Tane ye tuku manau te-purap nga sarsartinget.

¹⁷ Ta tuku ye Timoteus kukuli le tane tugum kanjat. Nu Sunjo mbolnge ye tuku kinjo mayenu minit. Ye Kristus Yesus ndon ulendika minet manau te nunge tane man satinguwa le isap. Ye Kristus tuku kuasmbi tumbra njakmba mbolnge minig ta tanjamba tumninget.

¹⁸ Tane afu tangine ngarusu payamka sakade. A ... Paulus nu kuru-kuruka sine tugum prowe nda ngade ta

¹⁹ Sunjo nu nune nzali dubiwa le ye mine-minemba tane tugum prowamngit. Ye pro payamkade mbal tuku manau ta kanjeramngit. Nane tuku pasa ta alo njak e ko alo kugatok?

²⁰ Ande nu Kuate tuku gageu minit ta nu pasa ndo sa ndakate. Nu nune manjambi Kuate tuku sanjri kile-mayokkate.

²¹ Tane ndanmba idusde? Tangine mbar manau sigair-sigairtingmba kile-tidingi e ko kukotingmba pasa bafumbi satinigi e nga idusde.

5

Wam najgonu kade mbal pitaikap

¹ Tane tuku ande nu mam nune tuku pino kuayarmba nu ndon minit nga sakade le ye iset. i ... Kuate gilai mbal mata tanjamba mbar ndade.

² Yoi. Tane payamka sine wam ande den ndakate ngade. Tane loka kiko njak malmbika minam kumu. Tanjo tanjamba tane ngamuknge kate ta nu tumba pitaiwap.

³⁻⁴ Yinje ngarusu tane ndon mine ndakate ta yinje wamdus ta tane ndon minit. Ye tane ndon minanu tanan ye tenenmba satinngamngit. Tane mangur palpe le ye tuku wamdus Sunjo Yesus tuku sanjri nale tane ndon mangurkamngaik.

⁵ Tane Sunjo Yesus tuku nyu mbolnge tanjo ta Satan tuku wai mbolnge palpe le nu tuku ngarusu njayo siliwa. Tanjawa le nu wam ta mbolnge ngamunggal biye mbilwa le Sunjo Yesus nu prowa le tanjo ta tuku guwa ngisi ndakuwa.

⁶ Tane payamkade ta wam maye ndade. Yis fudinndo plaua sinamnge pileg le yis ta plaua njakmba ulmba silite ta tane kila.

⁷ Ta tuku tane bret yis kugatok tanan purfen^{nu} ndo minap. Ata. Singine Pasowa tuku Sipsip Fat Kristus nane buk nu tumba balenaig. Ta tuku tanjine manau ambokok yis tanan ta kile-panka manau kitek njak minap.

⁸ Zu mbal nane Pasowa tuku kusem kangerde manau ta sine bret yis njak tanan manau najgonu ambokok pitaikube sulumba bret yis kugatok tanan manau tugusek kitek njak minbe.

⁹ Ye buk tane tuku wane ande kuyar^{mba} tane unekade mbal ndon ulendi ndakap nga kuyaren ta

¹⁰ ye Kuate dubi ndade mbal tuku sa ndatingen. Tane nane fare fare pino tanjo ndon uneka agan ndende kilam tuku piririmba yabri mbara mbarinde mbal ta njakmba kusreka aninge minamngaig? Minam tuku ma ande mine ndakate.

¹¹ Ye pasa kuyaren ta tugunu tenenmba. Ande nu ye Kristus tuku tanjo ngate sulumba fare fare pino ndon unekate e ko agan ndende kilam tuku piririte e ko yabri mbara mbarinte e ko afu tumail panningit e ko kule kamenu nyumba nginngankate e ko agan ndende kuayarte e ko mbar afu tanjamba kate ta tane nu ndon ulendika isukuse ndakap.

¹²⁻¹³ Kuate dubi ndade mbal pileningam tuku piro ta sine tuku kuga. Kuatenge ndo nane tuku manau pileningamngat. Sine tuku piro ta singine mbal ndo pileningam tuku. Tane tanjapaw sulumba tanjo une njak ta pitaiwap.

6

Kristen nanjine nanjine pasa mbol ti ndanguwaig

¹ Ndanam saka tane tanjine tanjine ande pasa mbolnge pilmba Kuate tuku mbal tugumnge te-ti ndamba Kuate dubi ndade mbal tugumnge te-tiwam kinig.

² Sine Kuate tuku mbal ngumnenga kilke te tuku mbal njakmba pileningam tuku mineg wam ta tane kila. Sine tanjamba wam sugo pileningam tuku mbal mineg

ta ndanam tane wam fonfon kile-tidingam kumun kuga ngade.

³ Sine enel kame mata pileningamngig. Ta tuku sine kilke te tuku wam sinja kile-tidingam kumun.

⁴ Tane wam afu kile tidingam tuku njak minig ta ndanam Kuate tuku mbal laipnimbaba ake mbal tugum kinig. Tane wam njayode.

⁵⁻⁶ Ye pasa satinget te ismba kikotinguwa. Tane tuku ande nu ande tumba pasa mbolnge pilit sulumba Kristus tuku son nda ngade mbal tugum kumba te-tite. Yoi. Tane tuku ndindo ande wamdus kila njak pasa te-tiwam tuku mine ndakate le tane tanjade e.

⁷ Tane tanjine tanjine ande tumba pasa mbolnge pilig ta tane wam maye ndade. Afu tane najgo siglika ko tane tuku agan ndende kuayarwaig ndeta tane pasa kugatok minap ta maye ta

⁸ tane tanjamba mine ndakade. Kuga. Tanjine miron tanjine tira najgo siglika nane tuku agan ndende kuayarde.

⁹ Manau najgonu kade mbal Kuate tuku gageu mayok ka nu kulatkate ma mbol kine nda ta tane kila. Ta tuku tane rironkap. Tanjine wamdusnge yabrintingikat. Fare fare pino tanjo ndon unekade mbal nane ma ta mbol kine nda. Yabri mbara mbarinde tanjo pino munju kuayarde tanjo tanjo ndo unekade mbal ta njakmba kine nda.

¹⁰ Agan kuayarde, agan kilam tuku piriride, kule kamenu nyumba nginngankade, tumail panningig, afu katnimbaba nane tuku agan ndende kilig ta nane njakmba sinja Kuate tuku ma mbol kine nda.

¹¹ Tane afu buk tanjamba ke lika minnaig ta Kuate nu tane tuku une saukina. Kile tane Sunjo Yesus Kristus singine Mbara tuku Guwa nale tuku sanjri mbolnge Kuate tuku mbal mayok ka nu am mbolnge tinreknu minig.

Ngarosu kulatkam tuku pasa

¹² Tane afu sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ngade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasingig. Ye mata tukul kugatok minet ta wam afu tanje ye tuku ngamungal didikikat nga ye wam ta ke ndaket.

¹³ Tane afu sakade. Agan njakmba nyam tuku minig. Fungul nu nyamagan ta nyam tuku minit ngade ta son ta Kuate nu agan ar ta kile-njisikamngat. Tane kuraukap. Sine tuku ngarosu te fare fare tango pino ndon unekam tuku mine ndakate. Nu Sunjo tuku minit. Sunjo nu ngarosu te turam tuku minit.

¹⁴ Kuate nu nuje sangrimbi Sunjo kumna le nu tuku ngarosu te-tina tanamba ndo nu sine tuku ngarosu mata kile-tidingamngat.

¹⁵ Singine ngarosu te Kristus tuku ngarosu inum inumnu mine likade ta tane kila. i ... Sine Kristus tuku ngarosu inum inumnu kilmba fare fare pino ndon tumawam kumu kuga.

¹⁶ Tango nu fare fare pino ndon kinyik ta nale ngarosu ndindo tana mayok kinik. Kuyar pasa tenenmba sakate.

Nale ngarosu ndindo mayok kinik ngate.

Mulum Pasa 2.24

¹⁷ Ande nu Sunjo ndon ulendikate ta nu Sunjo ndon ngamungal ndindo mayok kinik.

¹⁸ Fare fare pino tango ndon unekam tuku manau sinja kurau mayewap. Wam njaigonu afu keg ta ngarosu njayo sili ndade. Fare fare pino ndon unekeg ta ngarosu njayo silita.

¹⁹ Kuate nu Tukul Guwa tingina ta kile nu tane sinamnge minit. Tane tuku ngarosu ta nu tuku tukul wande minig. Tane tangine miron tuku mine ndakate ta tane kila.

²⁰ Tane nu tuku tango minam tuku Kuate nu piya sunjo kusrena. Ta tuku tangine ngarosumbi nu tuku nyu te-dungam tuku manau mayenu kam tuku palpe le minwa.

7

Tango pino mungu kilig tuku pasa

¹ Tane kusna waje ye tuku kuyarnaig ta kile lafuwamngit. Tango nu pino nda tumba ake minit ta nu wam mayete nget ta

² tane fare unekubekaig nga ye tenenmba iduset. Tane tango njakmba pino njak njak minap le pino mata tango njak njak minap.

³ Tango nu mungu kilanu manau kurauka dubimba nu nuje piyo nuje ngaro ngail ndawa. Pino mata tana nu tango nuje ngaro ngail ndawa.

⁴ Pino nu nuje miron ngarosu kulat ndakate. Tango nujenge kulatkate. Tango mata nuje ngarosu kulat ndakate. Piyo nujenge kulatkate.

⁵ Nalekam ngaro mungu ngail ngail ndakap. Kuate yabanam nga tale arnen pasa katmba pinka ait fagnu ndo takile ngarosu kuraukap ta ndo kumu. Ait ta kugawa le tale man tumawap. Kuga ta takile nzali towe fuguwap le Satanngate tale tagotikikat.

⁶ Pasa te tukul tana sa ndatinget. Ande nu pino tam idusmba kande tuwa. Ande nu ake minam idusmba kande ake minwa.

⁷ Tane njakmba ye minet tenenmba minap nga ye iduset ta Kuate nu sine ndui ndui sanjri yimyam singit.

⁸ Afu kosnu ko kuembol minig ta tane ye suk pino kugatok minig ta tane mayede.

⁹ Tangine nzali towam kumu kuga kande mungu kilap. Tane mungu kile ndaka ngarosu tuku nzali kikon tinga minwa ta njayo.

¹⁰⁻¹¹ Mungu kilnaig mbal ye tane tenenmba satamngit. Pino nu tango nuje kusre ndawa. Nu tango nuje kusremba ndeta nu ake minwa ko nu man tango nuje ndon tumawa. Not ndo. Tango mata piyo nuje pitai ndawa. Pasa te ye tuku pasa ndo kuga. Sunjo tuku pasa.

¹² Kile ye tane afu satamngit. Sunjo nu pasa te sa ndayate. Yine wamdusembi satamngit. Pino ande Kristus tuku son nda nga nu tango nuje kusrewam idus ndawa ndeta tango ta nu pino ta pitai ndawa.

¹³ Ko tango ande Kristus tuku son nda nga nu piyo nuje pitaiwam idus ndawa ndeta pino ta mata nu kusre ndawa.

¹⁴ Ta ndanam? Kristus tuku son nda ngate tango nu Kristen pino njak tukunu nu Kuate tuku mbal sinamnge minit. Kristus tuku son nda ngate pino nu Kristen tango njak tukunu nu mata Kuate tuku mbal sinamnge minit. Nangine kutu kame ta ina e ko mam mbolnge nane Kuate tuku mbal tuku kinjo kame mayok kinig. Nane kasomnge minig mbal tuku kinjo kame suk kuga.

¹⁵ Son nda ngate tango ko pino mungu

kilik manjau puram idusmba ndeta nu purwa. Tane tuku ande mbolnje tanjamba mayok kinit ta tukul ande nu peuwam tuku mine ndakate. Kuate nu sine ngamungal mukuk minam tuku wikate.

¹⁶ Kristen pino tanjo tane tanjine tanjo ko pino son nda ngade ta ndanjmba ndin tumnijmba kile-luka kilamngai?

Sinjine mine yimyam mbolnje ndo minbe

¹⁷ Kuate nu sine mine kise kise sinjina. Sine mine ta mbolnje mingen le nu sine wikina. Kile mine ta kusrewam idus ndawap. Ye Kristus tuku kuasmbi njakmba tukul pasa ta saninget.

¹⁸ Ne ngaro pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ne nzilal ta saukam idus ndawa. Ne ngaro nda pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ngaro pikam idus ndawa.

¹⁹ Ngaro pikig e ko ngaro nda pikig manjau ta alo kugatok. Sine Kuate tuku minje dubiweg wam ta ndo alo njak.

²⁰ Tanjo yimyam ame mine mbolnje minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolnje ndo minap.

²¹ Ne ande tuku piro aganj tana minmba nu tugumnje piya kugatok pirokina le Kuate nu ne wikina ta ne rawe tanjo tana minam tuku piti ndanuwa. Nane kulat tanjo ne kusrenam tuku ndin ande mayok kuwa kande ne mayok kaye. Kuga ta tanaig.

²² Ne Sunjonje wikina tukunu kile ne Sunjo tuku tanjo minmba ndalekanu tana mine ndakate. Ko ne nane mironj nane nzali kulatka minna le Kuate nu ne wikina ta kile ne Kristus tuku piro aganj tana minit.

²³ Kuate nu ne tam tuku piya sunjo kusrena. Ta tuku ne tanjo tuku piro aganj mayok nda kaye. Ne Kuate tuku piro aganj mina.

²⁴ Tira kame, tane yimyam ame mine mbolnje minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolnje minmba Kuate tugumnje minap.

Tanjo pino munju kile ndakade tuku pasa

²⁵ Ye pino kosnu minig mbal tuku tukul ande Kuate tugumnje ise ndaken ta Sunjo nu ye turyate le ye wamdus tet te tugusek.

²⁶ Ye tenjenmba iduset. Piti ait sunjo te ngamuknje mineg tukunu tanjine minig manjau kusre ndamba ta mbolnje ndo minap.

²⁷ Ne pino njak minmba ndeta pino pitaiwam idus ndawa. Ne pino kugatok minmba ndeta pino tam idus ndawa.

²⁸ Nane munju kilig mbal piti sungomba kamusde. Piti ta tane laiptingam tuku tanjamba pasa te satinjet. Ande nu pino tate ta nu mbar ndate. Pino mbanzo nu tanjo tate ta nu mata mbar ndate.

²⁹ Tira kame, ye pasa satinjet ta tugunu tenjenmba. Ait buk fag kinit. Ta tuku nane pino njak mbal wamdus pino mbolnje ndo mine ndaka pino kugatok tana minwaig.

³⁰ Nane piti njak minig mbal wamdus piti mbolnje ndo mine ndaka piti kugatok tana minwaig. Gare njak minig mbal wamdus gare mbolnje ndo mine ndaka gare kugatok tana minwaig. Aganj ndende piyade mbal aganj ndende kugatok tana minwaig.

³¹ Kilke kangereg te ngisikamngat. Ta tuku tane kilke te tuku wam njakmba tuku sungomba idus ndaningap.

³² Tane wamdus fulilka piti njak mine ndakap nga iduset. Tanjo nu pino kugatok nu Sunjo tuku wam kame ndo idusnijmba nu gare tambim tuku ndin sotate.

³³ Tanjo pino njak ta nu kilke te tuku wam kame turmba idusnijmba nu piyo nuje gare tambim tuku ndin sotate.

³⁴ Ta tuku nu Sunjo tuku idusmba piyo nuje turmba iduste le wam ar tanje nu didikade. Pino kosnu ko pino mbanzo ande nu Sunjo tuku wam ndo idusnijmba nuje wamdus ngarosu njakmba Sunjo tuku palmbim kumu. Pino tanjo njak nu kilke te tuku wam turmba idusnijmba nu tanjo nuje gare tambim tuku ndin sotate.

³⁵ Pasa te ye tane turtingam tuku ndo satinjet. Ye munju kilig manjau peu ndaket. Tane manjau kumumbi njak minmba wamdus njakmbambi Sunjo dubiwap nga ndin tumtinget.

³⁶ Tanjo nu nuje kulim kulatkate le nu buk sungoka pino lete sulumba tanjo kugatok minit le mam nuje nu tanjo tambim idusmba kande tuwa. Ta mbar kuga.

³⁷ Ko nu nuɲe kulim kulatkate le nu tanɲo tam idus ndate le mam nuɲe nu wamdus ta sanɲrinu pilmba tanɲo ande tuwe ndakuwa ta mata nu mbar ndate.

³⁸ Maɲau arɲeɲ ta maye. Ande nu nuɲe kulim tanɲo tuwit ta maye. Ande nu nuɲe kulim tanɲo tuwe ndakate ta mayenu ndo.

³⁹ Pino nu tanɲo nuɲe abo minwa le kusre ndawa. Tanɲo kumwa le ndo piyo nuɲe nu nuɲe nzali dubimba tanɲo kise tam kumuɲ. Sunɲo dubite tuku tanɲo inum ndo tuwa.

⁴⁰ Nu tanɲo inum nda tuwa ta nu sinɲa gare ɲak minamɲgat ɲget. Kuate tuku Guwa nu wamdus sate le ye taɲamba satinɲet nga iduset.

8

Yabri mbara atraukade ndem tuku pasa

¹ Afu nanɲine yabri mbara atraukade ndem tuku ye kusnayinaig ta teɲenmba lafuwamɲgit. Sine kila ɲak nga sakade ta son ta tane sine kila ɲak mineg nga tanɲine ɲgaro payamkade. Tane kume pur maɲaumbi ndo tanɲo sanɲri pilenɲgam kumuɲ.

² Ande nu ye kila ɲak minet ɲgate ta nu kila kumumbi te ndakate. Nu denkte.

³ Ande nu Kuate tuku kume purte ta Kuate nu tanɲo ta kila minit.

⁴ Yabri mbara atraukade ndem nyam tuku sakinaig ta teɲenmba. Nane nanɲine mbara kanunu atraukade ta tugusek kuga. Mbara ndindo ndo minit.

⁵ Nane afu mbara kame samba mbolɲge kilke mbolɲge mine likade nga sakade ta mbara taɲaɲ gudommba minig ta nane katesek mbara kuga.

⁶ Singine Mam Kuate nu sinɲine Mbara Ndindo. Ande mine ndakate. Aɲaɲ ndende ɲakmba nu tugu. Sine nu tuku ndo mineg. Yesus Kristus nu sinɲine Sunɲo ndindo. Nu aɲaɲ ndende ɲakmba kile-mayokkina. Sine nu mbolɲge abo kitek teg.

⁷ Kristus tuku mbal afu wam ta kila pile maye ndade. Nane buk yabri mbara ta dubikinaig tukunu kile yabri mbara atraukade ndem ta nyumba wamdus gisleknu ɲak minmba nyade sulumba mbareg nga kutur tade.

⁸ Sine aɲaɲ pilenɲa nyeg ta mbolɲge Kuate tugum kine ndakeg. Sine aɲaɲ afu nda

nyeg ta mbolɲge den ndakate. Ko aɲaɲ afu nyeg ta mbolɲge kumumbi mayok nda kineg.

⁹ Sine tukul kugatok ndem ɲakmba nyam kumuɲ ta sine rironɲkube. Tira wamdus gisleknu ta barinɲikat.

¹⁰ Ne tanɲo kila ɲak mbara atraukam tuku wandekɲge ndem nyumba mina le nane tira wamdus gisleknu ne kanɲernumba sanɲri tinɲa nu mata mbara atraukanu ndem nyumba barinɲikat.

¹¹ Ne nane kila mayenu tamba tira nane ɲayo silite. Ne kurauka. Kristus nu tira ta tuku mata kumna.

¹² Nane tira kame wamdus gisleknu minig le ne nane barinɲgam tuku ndin wakeite ta ne Kristus mata ɲayo silite.

¹³ Yiɲe tira ande ndem mbolɲge wamdus barinɲguwa ta ye ndem nduiye mbulmba nye nda.

9

Paulus nu piro tuku piya mbulna

¹ Ye afu kumnemɲge mine ndaka Kuate ndo kumnemɲge minet. Ye yiɲe ammbi Sunɲo Yesus kanɲeren sulumba nu tuku aposel minet. Ye Sunɲo tuku piro ket le tane ye tuku piro alonu minig.

² Nane afu ye aposel kuga ɲgade ta tane am mbolɲge ye sinɲa aposel minet. Ye aposel minet ta alonu tane mbolɲge kilimok mayok kinit.

³ Nane afu ye tuku nyu te-ibenɲe ta ye teɲenmba nane sanɲgamɲgit.

⁴ Ye piro ka afu tugumɲge nyamagan kilam kumuɲ.

⁵ Aposel kame afu Sunɲo tuku maib kat nuɲe Petrus turmba nanɲine pino ɲak pasa mayenu tuku likade ta ye mata pino ɲak ndeta tumba likam kumuɲ.

⁶ Aposel ɲakmba tanɲo tugumɲge nyamagan kilmba nyade. Sile Barnabas ndonɲ sikile waimbi piroka nyamagan piyawamɲgik nga idusde?

⁷ Kame tanɲo ndaɲ nuɲe mironɲ aɲaɲ ndende piyate? Kuga. Gafmanɲge piyate. Tanɲo ndaɲ nu nyamagan ɲguka alonu kile ndakate? Kuga. Nu alonu kilit. Makau kulat tanɲo ndaɲ nu gubak pirokate? Kuga. Nu makau amonu nyate.

⁸Mañau ta tanjo tuku wamdus ndo kuga. Kuate tuku wamdus mata.

⁹Moses nu Kuate tuku pasa tenjemba kuyarna.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro niñmba alonu afu nye ndakuwaig nga minje tukul ndaninggap nga sakina. *Lo 25.4*

Kuate nu makau tuku ndo idusmba tukul ta sa ndakina.

¹⁰Nu sine nu tuku piro biyeg mbal ta idus-sinmba sakina. Sine piro tugu pileg ko piro kulatkeg tanjamba piro ta tuku alonu kilbe nga nu pasa tamba tumsingit.

¹¹Sile Kuate tuku wam magenu tane ngamuknge ngukikenj. Ta tuku kile tanjine aganj ndende fudinmba sikap nga wikam kumuñ.

¹²Piro mbal afu tane tugumnge aganj ndende wikade ta sile nane liningek. Sile sinjka wikam kumuñ ta sile wi ndakek. Sile nane afu Kristus tuku pasa isam tuku ndin purpekik nga piti ñakmba kile-ibenjka pirokek.

¹³Israel mbal tuku kusem wande sinamnge pirokade mbal nane wandek tanje nyamaganj kilig. Tanjo pino tuku atrau piro biyig mbal nane mata ndem ta tuku afu kilmba nyade ta tane kila.

¹⁴Tanjamba ndo sine pasa mayenu kukliweg mbal nane pasa isig mbal tugumnge ngarosu turam tuku aganj ndende kilap nga Sunjo nu sasinjina.

¹⁵Ye tane tugumnge aganj ndende wikam kumuñ ta ye wi ndaken. Ye kile mata aganj ndende sap nga pasa te kuyar ndawet. Kuga. Ye piroket sulumba piya kugatok gare ñak payamket. Ye suwaig ta yije payamket mañau te purikat. Ye gubanje baleyuwa ta maye.

¹⁶Ye pasa mayenu kukliwam tuku Kuate nu nyu sina. Piro ta mbolnje ye payamkam kumuñ kuga. Kukli ndawet kande ye pa tam tuku minet kande.

¹⁷Ye yije wamdusmbi piroket kande piya tam tuku saket kande. Kuatenje piro te sina le nu tuku wamdus dubimba piroket tukunu ye kulat tanjo ndo.

¹⁸Ta tuku ye pasa mayenu kukliwet te lafunu te ndaket. Ye lafunu tet ta tenjemba. Ye pasa mayenu kukliwet ta piya kugatok

isig. Ye aganj ndende wikam kumuñ ta ye wi ndaket. Mañau ta mbolnje ye maro ñak minet.

Paulus nu tanjo kilam tuku wamdus ndindo ñak

¹⁹Ye afu kumnemnge mine ndaket ta ye nane gudommmba tuku wamdus kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye yije wamdusmbi nane ñakmba kumnemnge minet.

²⁰Ye Zu mbal tugumnge piroken ta nane tuku wamdus kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye nane tananj minen. Ye tukul pasa kumnemnge mine ndaket ta ye tukul ta dubide mbal tugumnge piroken ta nane tuku wamdus kilam tuku ye tukul ñakmba dubiken.

²¹Ye kasomok mbal tugumnge piroken ta nane tuku wamdus kili le afu Kristus tuku son nguwaig nga ye nane tananj Moses tuku tukul kugatok mayok kan. Ye tanjamba ken ta ye Kuate tuku tukul kusre ndaken. Kristus tukul pasa sinjina ta ye mara mara dubika minet.

²²Ye afu tugumnge wam afu ki le piti tubekaig nga nane kilam tuku nane tananj wam ñakmba kurauken. Ye tanjo afu tuku wamdus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ninjguwa nga ye nane yimyam ñakmba tuku mañau dubiken.

²³Ye wam ñakmba ke liket ta Kristus tuku pasa mayenu sunjokam tuku ke liket. Ta mbolnje pasa mayenu tuku alonu ye mata liye nda.

Sine wamdus sanjgrinu ñak ndin mayenu dubibe

²⁴Nane afu pinderka munju lilikade ta ndindo nu ambongate le nane nu tuku nyu te-dungade ta tane kila. Tane mata nane tananj Kuatenje tane tuku nyu kile-dunguwa nga tane sanjri tinga ndin mayenu dubiwap.

²⁵Pinderkade mbal pinder mbolnje sanjri tinga pinderkam tuku nane ambonga nanjine ngarosu tumtummba ngarosu tuku nzali yimyam kile-ibenjkade. Nane pinder mbolnje kilke te tuku nyu sunjo kugawam tuku ta tam tanjade le sine nyu minmba minam tuku tam tanjaweg.

²⁶⁻²⁷Ye afu tugumnge pasa kuklimba dubi mayewam tuku tumninget ta nane

kumumbi ndin ta mbolŋge pinderka nyu sungo tuwaig le yiŋe mironŋ kumumbi pinderka nyu sungo te ndatikit ŋga ye teŋenmba ket. Yiŋe ŋgarosu tuku nzaliŋge ye didikikat ŋga ye mara mara ŋgarosu mape ndamba te-ibenam tuku wamdus sangrinu pilet. Ye Yesus tugumŋge nyu sungo tam tuku wamdus ndindo ndo pilmba pinderket.

10

Israel mbal tuku maŋau katesemba rironŋkam tuku pasa

¹ Tira kame, sine Israel mbal tuku mbuŋ kame ma baknu mbolŋge maŋau kinaig ta tane idusap. Nane Moses ndoŋ gau ande nane ŋakmba kainiŋgina le ŋak lika ŋakmba yu sinam sinam ka tabek kinaig.

² Nane Moses dubiwaig ŋga gau yu ta mbolŋge kule pisne taŋaŋ tumba Moses ndoŋ ulendikinaig.

³ Nane ŋakmba Kuatenŋge nyamaganŋ kule ndui ta niŋgina le nyinaig.

⁴ N dame sinamŋge kule bulbulmba prona le nane nyinaig. N dame ta Kristus tuku kanumnu taŋaŋ nane ndoŋ likina.

⁵ Nane taŋamba Kuate tuku wam kanŋerkinaig ta Kuate nu nane gudommmba tuku ndagariniŋgina le nane ma baknu mbolŋge kume likinaig.

⁶ Mbuŋ kame tuku wam ta sine rironŋkam tuku tumsinŋig. Sine nane taŋaŋ wam ŋaigonu kam tuku ŋgamuŋgal kunde kunde ndasiŋguwa.

⁷ Sine nane tuku afu taŋaŋ yabri mbara tuku nyu te-du ndaŋgube. Kuyar pasa nane tuku teŋenmba sakate. Israel mbal nane minyoka isukusnaig. Isukusmba kule nyumba nane tiŋga kupesmba pino didik farmba une maŋau ke likinaig ŋgate.

⁸ Sine nane tuku afu taŋaŋ fare fare pino taŋgo ndoŋ une nda kube. Mbar ta tuku ki ait ndindo mbolŋge Kuatenŋge nane tuku 23,000 bale farna.

⁹ Sine nane taŋaŋ Sunŋgo tuku wamdus mukuknu tago tago ndabe. Nane taŋanaig le kame mbeŋ pro nane bale fariŋge likinaig.

¹⁰ Sine nane taŋaŋ gubra tumba wam sak pile ndabe. Wam ta tuku kame eŋeŋge nane bale farna.

¹¹ Nane mbarnaig le pa lafunu nane mbol prowe likinaig ta taŋgo kame kanŋerka rironŋkam tuku. Sine kugawam tuku ait mbolŋge mineg mbal sine mata rironŋkam tuku nane tuku wam kube te kuyar pasa mbolŋge minig.

¹² Ande nu sakate ye sanŋri ŋak ye tiŋgam kumuŋ ŋgate ta nu rironŋkuwa. Nu bariŋgikat.

¹³ Satan nu wam ŋakmba tuku tago-tagosiŋgit ta nu taŋgo ŋakmba taŋamba ndo tagoniŋgit ta tago ait mbolŋge Kuate nu kumumbi sine kulatkate. Nu sine tuku sanŋri kulatka minmba nu sine bike ndaka sanŋri tiŋgam tuku ndin tursiŋgit.

Sine mbara afu Kuate turmba dubikam kumuŋ kuga

¹⁴ Tira kame, tane siŋka kurau mayewap. Yabri mbara yimyam mbariŋ ndaniŋgap.

¹⁵ Tane wamdus kuyar mayenu ŋak minig tukunu ye tuku pasa te ismba pilewap.

¹⁶ Sine grep kule murko ŋak tumba Kuate gare pasa samba nyeg ta sine Kristus ndoŋ ulendika nu tuku ndare nyanu taŋaŋ. Sine bret tumba fetka nyeg ta sine Kristus tuku ŋgarosu nyanu taŋaŋ.

¹⁷ Bret ndindo minit le sine tuma nyeg tukunu sine ŋakmba ulendika ŋgarosu ndindo mayok kinig.

¹⁸ Tane Israel mbal tuku maŋau kanŋerap. Nane agaŋmor baleniŋmba Kuate atraukanu ma mbolŋge ndem inumnu tumba nyade ta nane Kuate ndoŋ ulendikade.

¹⁹ Ye pasa satiŋgit ta yabri mbara atraukade ndem ta sanŋri ŋak ŋga sa ndaket. Ko yabri mbara nu minit ŋga idus ndawet.

²⁰ Kuga. Nane ndem tumba yabri mbara atraukade ta bukla ŋaigonu atraukade. Nane Kuate atrau ndakade. Tane bukla ŋaigonu ndoŋ ulendi ndakap. Ye mbulit.

²¹ Tane Sunŋgo tuku grep kule nyumba nu ndoŋ ulendika maŋ bukla tuku grep kule nyumba nane ndoŋ ulendikam kumuŋ kuga. Tane Sunŋgo tuku mbain tugumŋge isukusmba nu ndoŋ ulendika maŋ bukla

tuku mbain tugumŋge isukusmba nane ndoŋ ulendikam kumuŋ kuga.

²² Sine Sunjo pitaimba nu tuku ma mbolŋge bukla kame patikube ta nu gubra kagli firkamŋgat. Tane tuku sanjri Sunjo tuku sanjri lite ŋga idusde e? Ndo kuga.

Singine mine mbolŋge maŋau pileŋga kube

²³ Tane afu teŋenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ŋgade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasiŋgig. Afu keg ta sine sanjri pile ndasiŋgig.

²⁴ Tane taŋgine maye minam tuku idus ndawap. Nane afu tane tugumŋge minig ta nane pitiniŋbekig ŋga idusmba maŋau pileŋga kap.

²⁵ Maket mbolŋge ndem patikade ta piyamba nyap. Tane piyamba ndem te yabri mbara atraukaig e ŋga kusna ndaŋgap. Tane ndem piyamba fare nyap.

²⁶ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Kilke agaŋ ndende ŋakmba minig ta Kuate nu miro ŋgate.

²⁷ Ande nu Kristus tuku son nda ŋganu nu ne ndoŋ isukusam tuku sanuwa le ne kambim idusmba kande kaye. Nu ndem tinwa le ake kilmba nyendo ka. Wamodus piti ŋak tumba ndem ta yabri mbara atraukaig ŋga kusna ndawa.

²⁸ Ande nu ne sanumba ndem te yabri mbara atraukaig tuku ŋguwa kande ne nda nya. Taŋgo ta nu wamodus piti tumba sanate ta ne nu idusmba nye ndaka.

²⁹ Ne wamodus piti tikat ŋga ye sa ndaket. Taŋgo inum ta nu wamodus piti tikat ŋga sanet.

Tane afu teŋenmba sakade. Ye tukul kugatok minet. Ndaŋam saka ye taŋgo wamodus piti ŋak ta idusmba wam afu ye nda kam tuku sakate?

³⁰ Ye Kuate gare pasa samba ndem tumba nyet ta maye. Ndaŋam ne ye tuku pasa ŋak ŋgade. i ... Tane taŋamba sa ndakap.

³¹ Tane nyamagaŋ ko kule nyumba ko maŋau afu ke lika gare tade ta Kuatenje ndo nyu sunjo tuwa.

³² Tane nane Zu mbal ko kasomok mbal ko Kuate tuku kuasmbi ndoŋ minmba

nane baringubekaig ŋga nane maŋau nza- liningit ta ndo kap.

³³ Ye mata taŋgo ŋakmba tugumŋge nane maŋau nzaliningit ta idusniŋmba wam ke liket. Ye nane gudommba tuku wamodus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile- tidinge niŋguwa ŋga ye yiŋe piti kugatok minam tuku idus ndamba nane piti kugatok minwaig ŋga iduset.

11

¹ Ye Kristus tuku maŋau kumumba dubiwet. Taŋamba ndo tane mata ye tuku maŋau dubiwap.

Gabat songam tuku pasa

² Tane ye pasa satinjen te bige magede tukunu ye gare-gareka tane mayede ŋget ta

³ ye kile wam ande tane katesewap ŋga satinjamŋgit ta teŋenmba. Taŋgo tuku gabat Kristus. Pino tuku gabat nuŋe taŋgo nuŋe. Kristus tuku gabat Kuate.

⁴ Taŋgo ande nu gabat songanu ŋak Kuate yabaŋte ko Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkate ta nu Kristus kiko pilete.

⁵ Pino ande nu gabat so ndaŋga Kuate yabaŋte ko Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkate ta nu mata nuŋe taŋgo nuŋe kiko pilete. Nu tuku gabat kuerke sulude le kiko tate taŋaŋ.

⁶ Pino ande nu gabat songam mbulmba ndeta andeŋge nu tuku gabat waŋe kuer suluwa. Taŋawa le nu ta tuku kikowa le nu gabat songuwa.

⁷ Taŋgo nane gabat so ndaŋguwaig. Kuate nuŋe suk taŋgo wakeina le nu Kuate tuku kanumnu taŋaŋ minit. Pino nane gabat songuwaig. Pino nu taŋgo tuku kanumnu taŋaŋ minit.

⁸ Kuate nu pino tuku ŋgarosu inumnumbi taŋgo wakei ndana. Kuga. Nu taŋgo tuku ŋgarosu inumnumbi pino wakeina.

⁹ Nu pino tuku ŋga taŋgo wakei ndana. Kuga. Nu taŋgo tuku ŋga pino wakeina.

¹⁰ Ta tuku pino kame nane taŋgo kame kumnemŋge minig ta te-mayokam tuku gabat songuwaig le enjel kame nane kaŋgerkuwaig.

11 Sine Sunḡo ndoḡ ulendikeḡ mbal sine tanḡo pino yimyam mine ndakeḡ. Sine muḡu turturkam tuku mineḡ.

12 Kuate nu tanḡo tuku ḡgarosu inumnu tumba pino wakeina. Kile pino tuku ḡgarosu mbolḡe tanḡo mayok kinig. Aḡaḡ ndende ḡakmba Kuate nu tugu.

13 Tanḡine mironḡ maḡau te pileḡḡap. Pino nu gabat so ndaḡa nu Kuate yabaḡte ta nu wam mayete e ko kuga?

14-15 Ata. Tane idusap. Pino nu gabat mapete le kuen kinit ta sine maḡau mayenu ḡgeg. Kuatenḡe nuḡe nane tumail pulukam tuku mindepiye taḡaḡ niḡgina. Tanḡo nu gabat waḡe mapete le kuen kinit ta sine ḡakmba nu talamba kiko maḡau ḡgeg.

16 Ande nu pino gabat so ndaḡam tuku saḡri tinḡa kualeyaukam bafuwa ta ye nu sawamḡgit. Sine aposel kame Kuate tuku kuasmbi ḡakmba pino kame gabat sonḡanu ḡak maḡau ta ndo dubiweg ḡga sawamḡgit.

Pasa nyam tuku maḡau

17 Tane maḡau afu kade ta ye ismba wam ta maye ndade ḡget. Tane kusem kaḡgermba maḡurkade ait ta maḡau afu maye ndade. Tanḡine tanḡine muḡu tur ndaka afu ḡaigo siglikade.

18 Tane Kuate tuku mbal maḡur pilig ta tane wamduḡ pur yimyamkade ta afuḡe taḡamba sayade le ye ismba wam afu ta son ḡga iduset.

19 Ta ndaḡam? Pur yimyamkade maḡau ta son pasa mbolḡe Kuate nu Kristus tuku kuasmbi kilimok kile-mayokkate.

20 Tane maḡurka tuma isukusig ta Sunḡo nu isukusam tuku maḡau siḡgina ta ke ndakade.

21 Tane maḡurka kumu kumu isukuse ndakade. Tane yimyam pire pire tanḡine nyamaḡaḡ kilmba prode sulumba tanḡine ndek nye sulude le afu gubak minig afu greḡ kule sunḡomba nyumba ḡginḡgankade.

22 Yoi. Taḡamba isukusam ndeta tanḡine wandekḡe nyap. Ko tane Kuate tuku kuasmbi talaniḡmba afu nyamaḡaḡ kuga-tok ta kiko pileḡḡam idusmba taḡade e? Wam kade ta mbolḡe ye tane wam mayede ḡga satinḡe nda.

23 Ye buk pasa nyam tuku maḡau tumtinḡen ta Sunḡoḡe sina ta teḡenmba. Yudas nu Sunḡo Yesus tumba ḡgueu mbal tuku wai mbol pilna furir ta mbolḡe ndo Sunḡo nu bret tumba

24 Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba saniḡgina: Te ye tuku ḡgarosu. Tane turkam tuku tinḡet. Tane ye idusyam tuku maḡau te kumba minap ḡgina.

25 Nane taḡamba isukuse denḡurnaig le nu greḡ kule murko ḡak tumba maḡau ndui ta ndo kina sulumba sakina: Greḡ kule murko ḡak te pasa kitek Kuate nu tanḡo ndoḡ katna ta alonu mayok kambim tuku ye yiḡe ndare kutuwamḡgit. Tane greḡ kule teḡen nyade ait ta ye idusyumba nyap ḡgina.

26 Sunḡo nu maḡ pro ndawa le tane bret nyumba greḡ kule nyade ta siḡine Sunḡo nu sinenu ḡga kumna ta te-mayokmba saka minig.

27 Ta tuku ande nu Sunḡo tuku bret ko nu tuku greḡ kule ake fare tumba nyate ta nu mbarte. Nu Sunḡo tuku ḡgarosu ndare ḡaigo siglikate.

28 Ande nu tumba nyam ḡga kande nuḡe maḡau pile mayemba kile-tidingumba wamduḡ te-mayemba bret greḡ kule ta kilmba nyuwa.

29 Ande nu Sunḡo tuku ḡgarosu idus ndamba bret greḡ kule ake fare kilmba nyate ta nu nyumba ta tuku pa lafunu ta tumba nuḡe ḡgaro mbolḡe pilit.

30 Tane ḡgamukḡe afu taḡamba kade sulumba afu baklelmba afu guaze ḡak minig afu buk kume likinaig.

31 Sine siḡine maḡau siḡine mironḡ pileḡḡube ta Sunḡo nu sine pileḡḡe nda.

32 Nu sine pileḡḡit ta sine kilke te tuku maḡau dubide mbal ndoḡ ḡgisi ndakube ḡga nu pitisiḡmba kile-tidingate.

33 Tira kame, tane isukusam tuku maḡurkade ta muḡu minde-mindekap.

34 Ande nu gubawa kande nuḡe wande mbolḡe isukuswa. Tane maḡur mbolḡe mbarap le pa lafunu tane tubekaig. Ye pasa afu minig ta yiḡe mironḡ tane tugum prowi sulumba satinḡamḡgit.

Tukul Guwanje sine piro sangri yimyam sinjit

¹ Tira kame, sine Tukul Guwanje piro sangri yimyam walmba sinje likate wam ta tane tugunu katese mayewap.

² Tane o buk Kuate gilai minmba yabri mbara abo tugu kugatok mbarinngam tuku tane didike likainaig.

³ Ta tuku ye kilimok tane satinngamngit. Ande nu Kuate tuku Guwanje wamdus tuwit le nu Yesus kasurmba tapra ndate. Nu Tukul Guwanje wamdus tuwit le ndo Yesus nu Sunjo ngate.

⁴ Sine piro sangri yimyam nak mineg ta Guwa ndindonge sinje likate.

⁵ Sine piro kise kise ke likeg ta Sunjo ndindo tuku pirokeg.

⁶ Sine sangri kise-kisembi pirokeg ta Kuatenge sine nduik nduik nakmba mbolnge pirokate.

⁷ Tukul Guwa nu sine nduik nduik mbolnge sangri kile-mayokkate ta tira nakmba turkam tuku.

⁸ Ande Tukul Guwanje wamdus tuwit le nu wamdus kuyar mayenu kile-mayokkate. Tukul Guwa ndui tanje ande wam kuirok minig ta sate le kile-mayokkate.

⁹ Nu ande sangri tuwit le Kuate tuku sangri tomba tingam tuku nu den ndakate. Tukul Guwa ndui tanje ande sangri tuwit le nu guaze pitaikate.

¹⁰ Nu afu walmba sangri yimyam ninje likate le ande nu wam kitek sangrinu ke likate. Ande nu Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokkate. Ande nu guwa magenu najgonu pilinga katesete. Ande pasa kuale gilai ta nu sakate. Ande pasa kuale gilai ismba nu pasa tugunu biteknngate.

¹¹ Piro sangri ta nakmba Tukul Guwanje ndo kile-mayokkate. Nu nune nzali dubimba tanjo pino nduik nduik piro sangri ta walmba ninjit.

Sine Kristus tuku ngarosu mineg

¹² Tanjo tuku ngarosu sinamnge inumnu gudommba minig ta nakmba ulendika ngarosu ndindo ndo. Kristus tuku mbal mata tanjamba ndo minig.

¹³ Sine afu Zu afu kasomok mbal afu piro tanjo afu kulat tanjo sine nakmba Tukul Guwa kule pisne tanaj tigen sulumba ngarosu ndindo mayok kagen. Kristus nu Guwa ndindo ta singina le sine nakmba kule tanaj nyigen.

¹⁴ Tanjo tuku ngarosu sinamnge agan ndindo ndo mine ndakate. Inum inumnu gudommba minig.

¹⁵ Kupe nu sakumba ye wai kuga tukunu ye ngarosu te inumnu mine ndaket nguwa ta kumun kuga. Nu ngarosu ta tuku inumnu minit.

¹⁶ Ko kilba nu sakumba ye am kuga tukunu ye ngarosu inumnu mine ndaket nguwa ta mata kumun kuga. Nu ngarosu ta tuku inumnu minit.

¹⁷ Tanjo tuku ngarosu am ndo minwa ta nu ame aganjmbi pasa isamngat? Ko nune ngarosu kilba ndo minwa ta nu ndanjmba agan mundurnu kamusamngat?

¹⁸ Kuate nu nune nzalimbi ngarosu inumnu minam tuku ma madininmba wakeikina.

¹⁹ Ngarosu nakmba agan ndui ta ndo minig kande ngarosu mine ndakate kande.

²⁰ Tanjo tuku ngarosu inum inumnu gudommba minig ta nakmba ulendika ngarosu mayok kinit.

²¹ Amnge wai samba ne nda mina ta ye yije ndo mine mayewamngit nga sawam kumun kuga. Ko gabatnge kupe samba ne nda mina ta ye yije ndo mine mayewamngit nga sawam kumun kuga.

²² Singine ngarosu mbolnge agan fonfon afu sangri kugatok ngeg ta mine ndakade kande sine mine maye ndaweg kande.

²³ Ngarosu inumnu afu kiko teg ta sine kulat mageka songa mindepiye mageninngeg. Ngarosu inumnu afu te kuga.

²⁴⁻²⁵ Kuate nu ngarosu wakeina ta ngarosu pur yimyam ndaka kumu kumu munju turkuwaig nga ngarosu tuku agan fonfon sine kulat magekube nga nu idusmba nangine ma madininmba patikina.

²⁶ Ngarosu inumnu rar kamuste ta inumnu nakmba piti nak minig. Ngarosu inumnu nyu sunjo tate ta inumnu nakmba nu mbolnge gare tade.

²⁷ Sine nakmba ulendimba Kristus tuku ngarosu mineg. Sine nduik nduik nakmba

nu tuku n̄garosu inum inumnu mineg.

²⁸ Kuate nu nūje kuasmbi afu piro sun̄go aposel patikate. Nane kumnem̄nge afu Tukul Guwan̄ge pasa san̄ngit le ismba kile-mayokkam tuku patikate. Nane kumnem̄nge afu pasa kukliwam tuku patikate. Afu nane wam kitek san̄grinu ke likam tuku, afu guaze pitaikam tuku, afu turka sinzan̄ngam tuku, afu piro yimyam kulatkam tuku, afu pasa kuale nane gilai ta sakam tuku nu tan̄amba tan̄amba nane patike likate.

²⁹ Sine n̄akmba aposel piro ndo ke ndakeg. N̄akmba Tukul Guwan̄ge pasa san̄ngit le ismba kile-mayokkam tuku mine ndakeg. N̄akmba pasa kukliwam tuku mine ndakeg. Sine n̄akmba wam kitek ke likam tuku san̄gri n̄ak mine ndakeg.

³⁰ Guaze pitaikam tuku, pasa kuale gilai sakam tuku, pasa kuale gilai ta tugunu bitek̄ngam tuku sine n̄akmba piro san̄gri kame ta kile ndakeg.

³¹ Tane n̄akmba Tukul Guwa tuku piro san̄gri sugokanu yimyam kilam tuku wamdus san̄grinu palpe.

Kile ye man̄au sun̄go ande kise tumtingam̄ngit ta piro san̄gri afu ta n̄akmba lin̄mba mbol̄nge minit.

13

Kume pur man̄au

¹ Ye tan̄go kame ko en̄el kame tuku pasa kualembi sakam tuku san̄gri n̄ak minmba kume pur man̄au denket ta ye tuku pasa ta n̄giram wi sun̄go ake kinit tan̄an̄.

² Ye Tukul Guwa tuku san̄gri afu n̄ak minmba Tukul Guwan̄ge pasa sayate le ismba kile-mayokka wam kuirok n̄akmba katesemba ye Kuate tuku san̄gri tomba tin̄ga tabe dirningam kumun̄ minet sulumba kume pur man̄au denket ta ye ake agan̄ tan̄an̄ minet.

³ Ye yīne agan̄ ndende n̄akmba sanzal mbal nīmba ko yīne n̄garosu pan̄ge ugwa n̄ga buk̄nga kume pur man̄au denket ta wam kame tan̄ge ye turam kumun̄ kuga.

⁴ Ande nu kume pur man̄au n̄ak minit ta nu ande tuku pitik gubra te ndakate. Nu mara mindek afu turkate. Nu afu

tuku mine man̄au tuku wamdus kagli fir ndakate. Nu nūje n̄garosu te-du ndan̄gate.

⁵ Nu nūje miron̄ payam ndakate. Nu afu tala ndaningit. Nu nūje miron̄ yeye nda n̄gate. Nu pitik palsēn ndate. Nu ande tuku gubra pitik kusremba gilain̄gate.

⁶ Ande nu mbarte ta nu gare ndate. Nu sinanu wam tugusek n̄akmba tuku ndo gare tate.

⁷ Nu nūje piti kugraka bike ndakate. Nu ande tala ndate. Nu wam n̄akmba kumumbi mayok kuwaig n̄ga tair̄nga san̄gri tin̄ga dirnan̄gate.

⁸ Afu Tukul Guwa tugum̄nge pasa ismba kile-mayokkade san̄gri ko pasa kuale gilai sakade san̄gri ko wam kuirok kile mayokkade san̄gri ta n̄akmba kugawam̄ngaig. Kume pur man̄au ndo minmba minam̄ngat. Kugawe nda.

⁹ Sine Tukul Guwa tugum̄nge wam kuirok ko pasa ismba kile-mayokkeg ta afu ndo katesemba kile-mayokkeg.

¹⁰ Kile wam afu katese ndaweg ta n̄gumnēnga n̄akmba kile-mayokkuwa le katesewam̄ngig.

¹¹ Ye kīno minen sulumba ye kīno tuku pasa kīno tuku wamdus n̄ak minen. Ye kīno minmba wamdus pile maye ndawen. Kile ye sun̄goka gua gua man̄au n̄akmba kus-reen.

¹² Kile sine kule nza mbol̄nge lin̄mba tumail kan̄gerkeg tan̄an̄ Kuate tuku wam kame kan̄ger maye ndaka wamdus tesuluweg. N̄gumnēnga sine kan̄gerka katese mayewam̄ngig. Kile sine fudin̄mba ndo kateseweg. N̄gumnēnga Kuate nu sine tuku wamdus kila minit tan̄amba ndo sine wam n̄akmba kumumbi tumsin̄guwa le katesewam̄ngig.

¹³ Man̄au ken̄mba minig. N̄gamun̄gal son man̄au, Kuate mindeweg man̄au, kume pur man̄au. Wam ken̄ ta n̄gamuk̄nge kume pur man̄au nu sun̄gokanu minit.

14

Pasa kuale gilai sakam tuku man̄au

¹ Tane kume pur man̄au n̄ak minam tuku dirnan̄gap sulumba Tukul Guwa tuku piro san̄gri n̄akmba kilam idusmba

Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku piro sanjri ta tam tuku wamdus sanjrinu palpe.

² Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu tanjo kame sa ndaningit. Nane pasa ta isig ta nane katese ndade. Nu Kuate sate. Tukul Guwanje nu tumte le nu tanjamba wam kuirok afu sakate.

³ Ande nu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate ta nane afu ismba kila pilmba sanjri tingade. Afu piti njak ta nane piti gagulmba ngamunggal bulkade.

⁴ Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu nuje mironj ndo sanjri tate. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate ta nu Kuate tuku kuasmbi sanjri pileningit.

⁵ Ye tane njakmba pasa kuale gilai sakam tuku iduset ta tane Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkam tuku ta ye sunjomba iduset. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate sanjri tanje pasa kuale gilai sakate sanjri ta lite. Ande nu Kuate tuku kuasmbi ngamuknje pasa kuale gilai saka nane tugunu ismba sanjri tingam tuku nu biye mbil ndawa ta alo kugatok.

⁶ Tira kame, ye tane tugum promba pasa kuale gilai saki ta ye tane turke nda. Ye pro Tukul Guwa tugumnje pasa ko kila kuirok afu ko tum pasa ismba kile-mayokki ta ye tane turtingam kumu.

⁷ Tanjo ande nu tabu tabu fitka ko ndombin katmba mune njin tugu dubi ndawa ta ima nu mune kuale katesewamngat?

⁸ Ko kame ngiram kuale tugusemba mayok nda kuwa ta ima nu kame aganj kuanekamngat?

⁹ Tanjamba ndo ne pasa kuale gilai sakate ta ima nu pasa ta katesewamngat? Ne tuku pasa ta ake pasa tananj mayok ka ngisikate.

¹⁰ Kilke tugu njakmba mbolnje pasa kuale yimyam sunjomba minig ta njakmba alo njak.

¹¹ Tanjo ande nu pasa kuale ye gilai tambu sakuwa ta ye nu rawe tanjo nget. Nu mata ye rawe tanjo ngate.

¹² Tane Tukul Guwa tuku piro sanjri yimyam kilam tuku wamdus sunjo njak minig ta ye kila. Tane piro sanjri afu Kuate tuku kuasmbi turkam tuku ta kilam tuku sunjomba idusap.

¹³ Tane tuku ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu mbilam tuku piro sanjri ta turmba tam tuku Kuate yabanjwa.

¹⁴ Ande nu pasa kuale gilai tambu Kuate yabanje ta nu mingembi ndo sakate. Nuje wamdus pasa ta gilai minit. Tukul Guwa nu tuku minje mbolnje pasa ta sakate.

¹⁵ Ta tuku ye tenemba iduset. Ye Tukul Guwa mbolnje pasa kuale gilai tambu Kuate yabanmba man yije wamdus kilambi yabanamngit. Ko Tukul Guwa mbolnje mune kuale gilai tambu ulmba man yije wamdus kilambi mune ande ulamngit.

¹⁶ Ne Tukul Guwa mbolnje pasa kuale gilai tambu yabanmba Kuate tuku nyu tedunga nu gare tuwit ta ne ndon manjurkade mbal nane pasa ta katese ndamba ne tuku yabanj pasa son ngam kumu kuga.

¹⁷ Ne Kuate tuku nyu tanjamba tedungate ta maye ta ne afu tur ndakate.

¹⁸ Ye Paulus pasa kuale gilai tambu sunjomba saka tane njakmba litinget. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet.

¹⁹ Ye pasa kuale gilai gudommba njak minet ta kusem mbolnje ye sakam idus ndawet. Ye pasa kila ta ndo sakam iduset. Pasa kila ndui ndui saket ta pasa kuale gilai gudommba saket wam lite. Ye pasa kila saket tambu Kuate tuku wam afu nane tumningam kumu.

²⁰ Tira kame, tane kinjo kame tananj mine ndaka wamdus pile mayewap. Tane kinjo dabro tananj wam najgonu kam tuku gilai minmba tanjo tananj wamdus pile mayewap.

²¹ Kuyar pasa ande tenemba sakate.

Sunjo nu sakate: Pasa kuale kise rawe mbal tuku minje mbolnje ye Israel mbal ye tuku pasa isam tuku saningi ta pasa ta nane mata ise nda ngate.

Aisaia 28.11-12

²² Pasa ta mbolnje sine kila pileg. Pasa kuale gilai sakate sanjri ta Kristus tuku son ngeg mbal ismba rironkam tuku sa ndasingit. Son nda ngade mbal ismba rironkam tuku saningit. Ande Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkate sanjri ta sine son ngeg mbal sanjri pilesingam tuku tanjate. Son nda ngade mbal tuku kuga.

23 Tane Kuate tuku kuasmbi manjurka njakmba pasa kuale gilai sake lika minap le gilai mbal afu ko son nda ngade mbal nane pro pasa ta ismba tane nginngankade ngamngai.

24 Tane njakmba Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokka minap le gilai mbal ko son nda ngade pro pasa ta iswaig le nanjine ngamunggal nduaseka nanjine mbar tumninguwa le idusamngai.

25 Tanjamba nane nanjine mbar kuirok minig ta ismba ndek dagol tidronga Kuate mbarinjmba sakamngai: Kuate nu sinja tane ndonj minit nga sakamngai.

Manjurkam tuku manjau tugusek

26 Tira kame, tane manjurkap sulumba tenenmba ke likap. Ande nu mune ulwa. Ande pasa kukliwa. Ande wam kuirok kile-mayokkuwa. Ande pasa gilai sakuwa. Ande nu pasa ta biye mbilwa. Tane tanjamba manjurkap sulumba tanjine tanjine sangri tingam tuku sangri kise kise kumumbi kile-mayokkap.

27 Afu pasa kuale gilai tamba sakam kande armba ko kenjbanje ndo sakuwaig. Nane ndui ndui tinga sakuwaig. Tanjawaig le ande nu pasa kuale gilai ta biye mbilwa.

28 Ande nu mbilam tuku mine ndakuwa kande nane minje tukulmba nanjine ndo Kuate ndonj pasa gilai ta sakuwaig.

29 Afu Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkam kande armba ko kenjbanje ndo sakuwaig le isig mbalnje pasa ta pilenjuwaig.

30 Ande nu pasa ta kuklimba minwa le ande Tukul Guwanje pasa inum kitek sawa kande tanjo nu pasa kuklimba minit ta nu pitik pasa ta denpurmba minyokuwa le inum suk tinga sakuwa.

31 Tane ndui ndui njakmba Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkap le wam ta mbolnje tane njakmba kila kitek tumba sangri tingamngai.

32-33 Sine manjurka zigna tinga fare fare pasa sakam kumun kuga. Wam ta Kuate tugumnje pro ndate. Sine tuku manjur mayenu mayok kambim tuku Kuate nu iduste. Tukul Guwanje afu pasa saningit ta nane pasa ta kulatka towam kumun.

34 Kusem kanjeram manjurkeg mbolnje pino kame minje tukulmba minwaig. Nane tukul pasa dubimba tanjo kum-nemnje minwaig. Kuate tuku mbal ma yimyam mbolnje manjurkade nane njakmba tanjade.

35 Pino ande nu kusem mbolnje pasa kukliwa ta manjau mayenu kuga. Nane Kuate tuku pasa ismba kusna njak kande nanjine wandeknje tanjo kat nanjine kus-naninguwaig.

36 Kuate tuku pasa ambonga tane Korin mbal tugum prona e? Ko sinenje ndo pasa te iseg nga idusde? Ndo kuga.

37 Tane afu ye Tukul Guwa tugumnje pasa iset ko ye nu tuku sangri tet ngade mbal tane ye pasa kuyarket te Sunjonje tuku tukul sina ta katesewap.

38 Nane afu tanjamba idus ndawaig ndeta tane nane ngumneningap.

39 Tira kame, tane Tukul Guwa tugumnje pasa ismba sakam tuku piro sangri ta tam tuku sunjomba idusap. Pasa kuale gilai sanu tuku sangri ta mata peu ndawap.

40 Tane manjur mbolnje manjau ke likade ta zigna tinga fare fare ke ndakap. Tane tugusemba ke likap.

15

Kristus kummba manj tingina

1 Tira kame, ye ambonga pasa tugusek satingen le tane isnaig sulumba pasa ta mbolnje sangri tinga minig ta ye kile manj pasa ndui ta tane idusam tuku satinjet.

2 Tane pasa ta biye dewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidingamngat. Tane ake minje pasa ndo sakade ta nu tane tuku muskil kile-tidinge nda.

3 Ye Kristus tuku pasa tugusek isen sulumba satingen pasa ta alo sunjo njak ta tenenmba. Kristus nu kuyar pasa kumumba sine tuku une saukam tuku nu kumna.

4 Nu kumna le ngukinaig ta nu manj kuyar pasa kumumba mara kenju mbolnje tingina.

5 Nu tingina le Petrus nu kanjerna. Ta ngumnemnje nane 12 nu kanjernaig.

6 Ngumnenja nune tira kame gudommba 500 limba ma ande mbolnje

manjurkinaig le nane tugumŋe mayok kina le kanjernaig. Mbal ta kile gudommba minig. Ndui ndui ndo kume likinaig.

⁷ Ait ande Yakobusŋe nu kanjerna. Maŋ ait ande mbolŋe aposel ŋakmba nu kanjernaig.

⁸ Ngumne tukulmba ye tugumŋe mayok kina le kanjeren. Ye nane minig taŋaŋ kuga. Ye kutu bizowanu taŋaŋ prowen.

⁹ Ye Kuate tuku kuasmbi kilmba ŋaigo sigliken tukunu ye aposel nyu tet ta denkate. Ye aposel ŋakmba kumnemŋe minet.

¹⁰ Ye aposel minet ta yiŋe saŋgrimbi kuga. Kuate nu ake sinaŋ ye make pilmba aposel pilna. Nu ye make pilna ta nu mbar ndana. Alonu taŋamba kilimok mayok kina. Ye piro karenka aposel ŋakmba tuku piro liniŋen ta yiŋe saŋgrimbi kuga. Kuate nu ye make pilna le ye taŋawen.

¹¹ Yeŋge tane tugumŋe pasa kukliwen e ko afuŋge ta wam suŋgo kuga. Sine ŋakmba taŋamba ndo pasa kukliweg le tane son ŋgade ta ndo wam suŋgokanu.

Kumanu mbal tingamŋgaig

¹² Kristus nu kumna le Kuateŋge te-tina le tingina ta sine taŋamba ndo pasa kukliweg ta ndaŋam saka tane tuku afu kumanu mbal maŋ tiŋge nda ŋga sakade.

¹³ Tane kumanu mbal maŋ tiŋge nda ŋgade ta son ndeta Kuateŋge Kristus mata te-ti ndana.

¹⁴ Nu Kristus te-ti ndana ndeta sine pasa kukliweg te mata alo kugatok. Taŋamba ndeta tane nu tuku saŋgri tomba tiŋgade ta mata tane turtiŋge nda.

¹⁵ Kuateŋge kumanu mbal kile-tidi ndaŋgate ndeta Kristus kumna le Kuateŋge te-tina pasa sakeg ta mata son kuga. Taŋamba ndeta sine Kuate tuku yabri pasa ndo sakeg.

¹⁶ Kumanu mbal Kuateŋge kile-tidi ndaŋgate ndeta nu Kristus mata te-ti ndana.

¹⁷ Nu Kristus te-ti ndana ndeta tane nu tuku kume tuku saŋgriŋge tursiŋgam kumuŋ ŋgade ta tane turtiŋge nda. Taŋamba ndeta tane une ŋak minmba ŋgisikam tuku minig le

¹⁸ nane afu Kristus tuku son ŋga kumnaig mbal nane mata kummba ŋgisikinaig.

¹⁹ Sine kilke te mbolŋe mineg le Kristus nu sine tursiŋgit. Kumbe le maŋ tursiŋge nda ta son ndeta sine kile yabri wamodus ndo dubimba sine afu tuku mine liniŋmba siŋka sinamanzer suŋgo mbolŋe mineg.

²⁰ Taŋamba kuga. Kuateŋge Kristus nu kumna le te-tina. Kristus nu kumanu mbal ŋgamukŋe nu ambonga tiŋgina le ŋgumneŋga kumanu mbal ŋakmba tiŋgamŋgaig.

²¹ Tango inum mbolŋe kume maŋau mayok kina. Taŋamba ndo tango inum mbolŋe kummba tiŋgam tuku maŋau mayok kina.

²² Tango ŋakmba Adam tuku ndare mbolŋe kile sine kumeg. Taŋamba ndo sine Kristus tuku son ŋgeg mbal kummba nu mbolŋe maŋ abonga tiŋgamŋgig.

²³ Sine siŋgine ait prowa le tiŋgamŋgig. Kristus nu ambonga tiŋgina. Nu luka prowa le sine Kristus tuku mbal mata abonga tiŋgamŋgig.

²⁴ Nu promba sugo sugo ŋakmba Kuate tuku ŋgueu minig ta kile-ibenkuwa sulumba nuŋe gageu ŋakmba kilmba Mam Kuate wai mbolŋe patikuwa le kilke te kugawamŋgat.

²⁵ Kristus nu gabat suŋgo minwa sulumba nuŋe ŋgueu ŋakmba taŋamba kile-ibenke suluwamŋgat.

²⁶ Nu ŋgueu ŋakmba kile-ibenka ŋgumne tukulmba nu kume maŋau mata te-ibenamŋgat.

²⁷ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kilmba nu tuku kupe kumnemŋge patikamŋgat ŋgate. *Mune 8.6*

Kuate ndo nu kumnemŋge mine ndakate. Nuŋge agaŋ ndende ŋakmba Kristus kumnemŋge patikuwa le

²⁸ kile Kuate tuku kiŋo nu Mam nuŋe kumnemŋge minamŋgat. Taŋawa le Kuate nu agaŋ ŋakmba tuku Suŋgo minamŋgat.

²⁹ Nane afu naŋgine kumanu mbal turkam tuku kule pisne tade. Kumanu mbal maŋ tiŋge ndaŋgade ta son ta ndaŋam nane kumanu mbal tuku kule pisne tade?

30 Ko ndanam sine aposel kumam tuku piro keg?

31 Tira kame, ye mara mindek kumam tuku dirnanget ta tane ye ndonj singine Sunjo Kristus Yesus dubiweg ta ye tane tuku payamket.

32 Ye kummba manj ti ndanget kande ye Efesusnge aganjmor nguikok tanañ nane afu ye ndonj kame bunaig ta ake rar ten kande. Alonu kilke te mbolok wam kuga. Kumanu mbal manj ti ndanget kande sine tenemba sakeg kande.

Sine mine minemba nduiye kumamngig. Ta tuku sine minemba kule nyumba pagumba nyumba gare-gareka ndo minbe ngube. *Aisaia 22.13*

33 Yoi. Tane yabri wamdus ta te-ndakap. Ande nu mbal najgonu ndonj ulendikate ta nu tuku manjau mayenu nanenje njayo silide.

34 Tane wamdus te-mayemba une manjau njakmba kusrekap. Tane afu Kuate tuku manjau gilai minig ta tane sinja kikotinjuwa.

Ngarosu kitek tamngig

35 Nane afu tango kummba manj abonja tingam tuku pasa te ismba ye kusnayumba Kuate nu ndanmba kumanu mbal kile-tidingamngat? Ngaro ndan tumba tingamngig nga kusnayamngig.

36 Yoi. Ne aganj tumu ngukate le kilkek sinamnge kumit sulumba ndo manje prote.

37 Ne anjenu ngu ndakate. Ne tinju ndo ngukate. Ngukate le manje promba kuzru pilit.

38 Ne aganj tumu ngukate le tinju yeki yeki Kuate anjenu madiningina tanamba ndo prode. Tinju mindek nanjine anje ta mayok kinig.

39 Ngarosu tuku ndem ndui ta mine ndakade. Tango ndem aganjmor ndem sar umanj ndem kualeganj ndem ta njakmba kise kise mine likade.

40 Samba mbolok aganj kame ngarosus njak minig ta mindepiye nanjine kise. Kilke mbolok aganj kame ngarosus njak minig ta mindepiye nanjine kise.

41 Ki tuku bulu tambun tuku bulu mbai tuku bulu ta njakmba kise kise. Mbai kame mata bulu kise kise njak minig.

42 Kumanu mbal tingamngig ta tanamba ndo. Nane kumig le ngukade ngarosus ta menja ngisikade. Nane tinjuwaig sulumba ngarosus kitek manj me ndanam tuku tingamngig.

43 Ngarosu ngukeg ta mayenu kuga. Ngarosu kitek ta mayenu ndo. Ngukeg ta gisleknu. Ngarosu kitek ta sanjri njak.

44 Ngarosu ngukeg ta kilke te mbolok aganj. Ngarosu kitek ta samba mbolok aganj. Kilke te mbolnge sine ngarosus njak mineg tukunu samba mbolok ngarosus kitek mata minit.

45 Kuyar pasa ande tenemba sakate. Adam ambokok nu tango abo njak mayok kina ngate ta Adam ngumnekok nu Guwa mayok ka abo tugu kitek sinjina.

46 Samba mbolok wam ambonja mayok kine ndakate. Kilke mbolok wam ambonja mayok kinit le samba mbolok wam ngumnemnge mayok kinit.

47 Tango ambokok ta Kuate nu kilkembi wakeina le kilke mbolok tango mayok kina. Tango ngumnemnge mayok kina ta nu samba mbolnge ndekina.

48 Kilke mbolok mbal Kuate anje Adam kilkembi wakeina nane nu tanañ minig. Tanamba ndo sine Kristus tuku mbal samba mbolok tango Kristus tanañ mineg.

49 Tango Kuate anje kilkembi wakeina ta sine nu tuku ngarosus njak mineg. Tanamba ndo sine samba mbolok tango tuku ngarosus njak minamngig.

50 Tira kame, kilke te tuku ngarosus nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda. Ko ngisikam tuku ngarosus te abo minemba minam tuku wam te nda.

51 Ye pasa kuirok ande te-mayokamngit. Sine Kristus tuku mbal njakmba kume nda. Afu ndo kumamngig ta nu prowa le sine njakmba ngarosus kitek njak mayok kanjig.

52 Kugawam tuku ait tabil wikuwa le ma telinte tanañ ngarosus kitek mayok kanjig. Tabil wikuwa le Kuate nu kumanu mbal ambonja ngarosus me ndanam tuku njak kile-tidinguwa le sine abo njak mineg mbal nane ngumnemnge ngarosus kitek njak mayok kanjig.

53 Sine ngaro mengate te mbilmba me

ndanngate ngaro tamngig. Sine kumeg ngaro mbilmba kume ndakam tuku ngaro tamngig.

⁵⁴ Sine tanjamba mayok kube le Kuate tuku kuyar pasa tuku alonu mayok kanngat ta tenenmba sakate.

Kume manjau ta Kuatenge te-ibenmba nduiye pitaite ngate. *Aisaia 25.8*

⁵⁵ Kuyar pasa ande mata tenenmba sakate. Kume tuku sanngri aningge?

Kume tuku kame aganj aningge nga sakate. *Hosea 13.14*

⁵⁶ Ima kate tukul lukaka unekade ta nane kume tuku kame aganj ta tuku panu kamusde.

⁵⁷ Sine tanjamba kuga. Sine Kuatenge Sunngo Yesus Kristus sinngina le sine nu tuku sanngrimbi une te-ibenngeg sulumba Kuate tuku gare-garekeg.

⁵⁸ Yinje tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sanngri tinga minap sulumba nu tuku piro kumumbi kap. Tane tanjamba Sunngo tuku piro kap ta piro ta lafunu mayenu njak minit ta tane kila.

16

Afu turkam tuku ndametinng patikap

¹ Kile ye Kuate tuku mbal ndametinngmbi turkam tuku satinngamnggit. Ye Kristus tuku kuasmbi Galesia ma mbolngge mine likade ndametinng manngurkam tuku saninggen tanjamba ndo tane kap.

² Tane nduik nduik njakmba tangine piro mbolngge ndametinng kilig ta kusem mindek giganmba kilig ta kumumba tanjamba patikap. Tanngawap ta ye tane tugum prowi le tane patikam tuku piro karenjke nda.

³ Tane tanngo afu madinngap le ye pro wane afu kuyarka ninggi le nane ndametinng ta kilmba Yerusalem kuwaig.

⁴ Ye mata Yerusalem kambim tuku idusmba ndeta nane ndonng kanngit.

Paulus nu Korin kambim tuku sakina

⁵ Ye Masedonia kilke mbol kambim idusmba minet. Ye ka sulumba tane tugum ta prowamnggit.

⁶ Pro tanngge tane ndonng ait afu minamnggit. Ko bubre ait ndeta ait kuennu minamnggit. Tanngawi sulumba ye tumbranng ndanng kambim bafuwi kande tane ye aganj ndendembi sinnganngap le ka.

⁷ Ye pro ait fagnu tane kusreka kambim idus ndawet. Sunngo nu nzaliwa le ye ait kuennu tane ndonng minam tuku iduset.

⁸ Ye Efesus tumbranng sunngo te mbolngge piroka mini le Pentikos kusem kugawa le kanngit.

⁹ Sunngonge pironu tuku malanga talkina le tenngge piroket le alonu gudommba mayok kinig ta nane gudommba piro te peuwam tuku tago-tagode.

¹⁰ Timoteus nu tane tugum prowa le tane nu tanngine gulab tannganng tap le nu wamndus bulok njak tane ndonng minwa. Nu ye minet tenng Sunngo tuku pirokate.

¹¹ Ande nu tala ndawa. Tane nu ndonng wamndus ulendi tuma minmba nu tumba sinnganngap le ye tugum te prowa. Ye tira afu ndonng nu te prowamnggat ngina ta tuku tairngga mineg.

¹² Apolos nu tira afu kilmba tane tugum kuwa nga sarsaren ta kuga. Nu ait mayenu ande tairnggate. Ait ande mayenu prowa le nu tane tugum prowamnggat.

¹³ Tane kurauka Kristus tuku pasa son ngade ta biye dewap. Tanngo sanngriknu kuru kuru kugatok tannganng minap.

¹⁴ Tane wam kade ta kume pur manngambing ndo kap.

¹⁵ Tira kame, Akaia mbal ngamukngge Stefanas nunngge ndare tuma ndonng ambongga ngamunggal biye mbilmba son nginaig. Kile nane Kuate tuku mbal turka sinngannginngam tuku idusmba minig ta tane kila.

¹⁶ Stefanas nane afu nu tannganng piro karenjkade mbal nane tane tuku gabat minwaig nga iduset.

¹⁷ Tanngine mbal Stefanas Fortunatus Akaikus nane kenng ta ye tugum pronaing le ye gare sunngo ten. Kile ye tane njakmba ndonng minanu suket.

¹⁸ Nane ye wamndus bul seryade. Tane tuku wamndus mata bul sertinngig. Tanngo kame tannganng minig ta nane tuku nyu idusningap.

¹⁹ Kristus tuku kuasmbi Asia kilke mbolngge mine likade nane tane gare pasa tinngig. Akuila le Prisila, Kristus tuku kuasmbi nale tuku wande mbolngge manngurkade ta turmba Sunngo tuku nyu mbolngge gare pasa sunngomba tinngig.

²⁰ Tira kame njakmba nane gare pasa

tingig. Tane mata tanjine tanjine munju kume purkade manju ta alonu temayokap.

²¹ Ye Paulus kile yije waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane njakmba kaiye.

²² Ande nu Sunjo Yesus tuku kume purndate ta nu ngisikam tuku minit. *Maranata.*
*

²³ Sunjo Yesus nu tane sunjomba make patikuwa. Son.

²⁴ Tane Kristus Yesus ndon ulendikade mbal ye tane njakmba tuku kume purmba minet.
Son.

* **16:22:** Maranata pasa ta tugunu: Singine Sunjo, ne prowa.

2 KORIN

Korin mbal tuku waŋe Paulusŋge arnu kuyarna

Paulus nu Korin mbal tuku waŋe arnu kuyarna te tugunu teŋenmba.

Nu Korin mbal tuku waŋe ambonŋa kuyarna ta nane tuku mbar afu kile-tidingam tuku kuyarna. Nu pasa waŋe sangrinu pilna tukunu nu piti ŋak minmba Titus kukulna le nane tugum kina. Nu kumba ka tanŋe maŋ luka Paulus tugum promba nu wam kubeu tuna sulumba sakina: Nane ne tuku pasa dubimba nanŋine mbar kile-tidinginaig ŋga sana le Paulus nu gare-garekina.

Wam ande mata Korin mbal tugumŋe mayok kina ta Titus nu Paulus teŋenmba kila sana: Yabri mbal afu Korin mbal ŋgamukŋge ne tuku nyu ŋayo silide. Yerusalem gabat mbalŋge ne pirokam tuku waŋe ande kuyarmba tine ndakinaig tukunu ne aposel kuga ŋgade ŋga Paulus sana.

Paulus nu pasa ta ismba nane tuku yabri pasa kile-ibenkam tuku nuŋe maŋau tinreknu ta waŋe te mbolŋge kuyarna sulumba sakina: Tane Korin mbal Kristus tuku kuasmbi ŋakmba ye tuku piro mbolŋge mayokke likinaig tukunu ye sinjka Kristus tuku aposel minet ŋgina.

¹ Kuate tuku kuasmbi Korinŋge nu tuku mbal afu ŋakmba Akaia kilke mbolŋge mine likade tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuate nu nuŋe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini ŋga nyu te-mayokna. Ye sinŋine tira Timoteus sile tane ndoŋ pasatam prowek.

² Sinŋine Mam Kuate, Sunŋo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamunŋal wamdus bul sertinŋuwaik. Son.

Piti mbolŋge dirnanŋa tinŋam tuku pasa

³ Sinŋine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dunŋube. Nu sine sunŋomba mapesinŋit. Nu mara mindek sine sinzaŋsinŋit le wamdus piti bulkade.

⁴ Nu sine piti mbolŋge mineg le sinzaŋsinmba wamdus bul sersinŋit. Wam tamba nane afu piti mbolŋge minig ta

sine mata nane sinzaŋsinmba wamdus bul serningam kumuŋ.

⁵ Kristus nu piti sunŋo kurana taŋamba ndo sine mata piti sugo kugrakeg ta Kuatenŋe Kristus sinzaŋna taŋamba ndo sine mata sinzaŋsinŋit le wamdus bulkade.

⁶ Ta tuku sine piti kugrakeg wam ta mbolŋge sine tane turka wamdus bul serningam tuku ndin kila pileg. Sine piti mbolŋge Kuate nu wamdus bul sersinŋit ta tane sine taŋaŋ piti kugrakade le Kuate nu wamdus bul sersinŋit taŋamba ndo sine tane turka wamdus bul serningam kumuŋ.

⁷ Sine tane baringamŋgaig ŋga ŋgamunŋal piti ndasingit. Tane sine taŋaŋ piti kugrakade tukunu wamdus bul seram tuku maŋau sine teg taŋamba ndo tade.

⁸ Tira kame, sine Asia kilke mbolŋge piti sugo kanŋerkigen ta tane kila satinŋamŋig. Sine piti sugo kanŋerka wamdus mayenu pro kinaig le kumamŋig ŋga idusgen.

⁹ Wam ta mbolŋge sinŋine sanŋri kumuŋ kuga ŋga kumusmba Kuate tuku sanŋri tomba tinŋigen. Nu kumanu mbal kile-tidingate tuku.

¹⁰ Sine kume dirgen le nu sine turkina. Nu taŋamba maŋ tursinŋamŋgat ŋga sine wamdus bulok mineg.

¹¹ Tane mata sine tuku ŋga Kuate yabaŋap le nu tane gudommmba tuku yabaŋ pasa ismba sine tursinŋuwa le wam ta mbolŋge nane gudommmba nu tuku nyu te-dunŋuwaig.

Paulus nu Korin kambim sakina ta nu pitik nane tugum kine ndakina

¹² Sine nane ŋakmba tugumŋge maŋau purfeŋnu yabri kugatok ke likeg ŋga wamdus bulok mineg. Sine tane Korin ŋgamukŋge maŋau taŋaŋ ke likeg. Sine kilke te tuku wamdus kilambi taŋa ndaweg. Kuatenŋe ake sinaŋ sanŋri sinŋit le sine taŋaweg.

¹³ Sine pasa kuyarke likeg ta tugunu kilemayokka kuyarkeg le tane burka katese mayewam kumuŋ.

¹⁴ Kile tane sine tuku maŋau fudinmba ndo katesede ta ŋgumneŋga tane katese mayewap le Sunŋo Yesus tuku ait mbolŋge sine tane tuku gare-garekube le tane mata sine tuku gare-garekamŋgaig.

¹⁵ Ta tuku ye tane lato gare tingam tuku tane tugum kambim aram saken.

¹⁶ Ye Masedonia kambim nga ka tane kangerki sulumba ka Masedoniange man luka pro tane tugum prowam saken. Tanje ye agan ndendembi sinzanyap le Yudea ma tugu mbol kambim tuku saken.

¹⁷ Ye tanjamba tane tugum kambim saken ta pro ndawen. Tane ye fare fare wam mbilmbilmba saket nga idusde e? Tanjamba kuga. Ye wam ande kam idusmba saket ta ye kilke mbolok mbal tanan mingembi ndo saka ngarosumbi dubi ndade tanan kuga.

¹⁸ Kuate nu son pasa ndo sakate tanjamba ndo ye tuku pasa te mata son pasa ndo. Ye tane tugum kambim saken ta mingembi ndo sa ndaken.

¹⁹ Sine kej ye Silvanus Timoteus sine tane tugumnge Kuate tuku Kinjo Yesus Kristus tuku pasa kuklimba satimgen. Nu wam kam sakate ta mata mingembi ndo sa ndakate. Nu sakate tanjamba ndo kate.

²⁰ Kuate nu sine wam magenu singam tuku pasa kusna ta alonu tanjamba Kristus mbolnge mayok kinig. Ta tuku sine nu mbolnge Kuate tuku pasa ta sinjka son pasa nga Kuate tuku nyu te-dungge.

²¹ Kuate nu Kristus mbolnge sine tane turmba sangri pilesingit le nuje mbal minmba nu tuku pirokeg.

²² Nu sine nuje mbal nga nuje Guwa wasik tanan singina le sine nu tuku mbal mineg ta kateseweg.

²³ Ye Kuate am mbolnge satimgamngit. Ye tane tugum pro ndawen ta tenemba. Ye tane satinge lika piti tingikit nga tane mapekam tuku idusmba ye pro ndawen.

²⁴ Sine tane tuku ngamunggal son kulatkeg nga idus ndawap. Tangine miroj kulatkade le sangri tingate. Sine tane ndonj ulendika pirokeg ta tane gare njak minap nga iduseg.

2

¹ Ye buk tane tugum kumba satinge lika piti tingan ta man lato tane tugum kumba satinge likam mbulet.

² Ye kumba sigair-sigairtinmba piti tingi ta ande nu ye gare sam tuku mine ndakate. Tane ndo ye gare sam tuku minig.

³⁻⁴ Ye tane tuku tenemba iduset. Tane ye ndonj wam ndui ta tuku ndo gare teg

nga iduset. Ta tuku ye tane tugum kumba wam afu tuku piti tam idus ndawet. Ye tane tugum ka le gare ndo sap nga iduset. Ye tane kile-tidingam tuku waje kuyaren ta ye piti ngamunggal rar sunjo tumba malmbi njakmba kuyaren. Ye piti tingam tuku tanjamba kuyar ndawen. Kuga. Ye tane tuku kume purmba minet ta kila palpe nga kuyaren.

Ande mbarna ta nu tuku mbar gilaingap

⁵ Tane tuku ande ye mbolnge mbarna ta nu ye ndo piti ser ndayina. Tane njakmba piti sertingina ta piti ta sunjo kuga. Ye pasa sangrinu sake nda.

⁶ Tane gudommba nu lafunu tunaig ta kile maye.

⁷ Nu piti sunjo tumba nu tuku sangri te-ibenbekaig. Kile tane nu tuku mbar gilainga wamdus bul serap.

⁸ Tane nu tuku kume purmba minig ta temayokap le kila pilwa.

⁹ Nu te-tiwam tuku ye tane tuku kuyaren ta tane ye tuku pasa njakmba dubikade e ko kuga ta ye katesewam tuku kuyaren.

¹⁰ Tane ande tuku mbar gilaingade ta ye mata nu tuku mbar gilainget. Ye tanenu nga Kristus am mbolnge mbar ta gilainget.

¹¹ Wam ta mbolnge Satan nu sine kile-ibenkam kumun kuga. Nu sine njaigo siglikam iduste ta sine njakmba kila.

Paulus nane Kuate tuku sangri mbolnge pirokinaig

¹² Ye pasa mayenu Kristus tuku kukliwam Troas tumbran mbol prowen ta Sunjo nu buk ye pirokam tuku ndin wakeina.

¹³ Ye pirokam tuku ta yije tira Titus nu Troas pro ndana tukunu ye piti njak minmba nane kusreka tinga nu sota Masedonia kilke mbol te prowen.

¹⁴ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Nu Kristus mbolnge sine sangri pilesinmba sangri njaigonu njakmba kile-ibenkam tuku ndin tumsingit. Afu Kristus kila palmbim tuku Kuate nu sine mbolnge pirokate le nuje pasa mayenu mundur mayenu tanan mayok ka ma njakmba kumungate.

¹⁵ Kristus nu sine sinamnge minit tukunu Kuate am mbolnge sine mundur

mayenu tanaŋ mineg. Mundur mayenu ta Kuatenge muskil kile-tidinga minit mbal ngisikade mbal ta ŋakmba tugum kinit ta

¹⁶ nane ngisininu mbal pasa ta nane bale faram tuku mundur tanaŋ kamusde le nane muskil kile-tidinganu mbal abo ningam tuku mundur tanaŋ kamusde. i ... Ima kate piro sungo ta kam kumuŋ.

¹⁷ Kuatenge nuŋe piro kam tuku madisingina mbal sineŋ ndo kumuŋ. Sine Kristus ndoŋ ulendika Kuate am mbolŋge wamdus tugusekmbi nuŋe pasa kukliweg. Nane afu ndametin kilam tuku ndo nu tuku pasa kuklide ta sine nane tanaŋ kuga.

3

Paulus nane pasa kitek tuku piro mbal

¹ Sine tane pasa satinŋeg tamba sinŋine nyu payam ndakeg. Sine nane afu tanaŋ tane sine tuku maŋau kila palmbim tuku waŋe afu kile ndakeg. Ko afuŋge sine tuku maŋau kila palmbim tuku waŋe afu sinŋap ŋga idus ndaweg.

² Sine tuku kuyar waŋe ta tane minig. Tane mbolŋge sine tuku piro kilimok mayok kinit. Waŋe ta sine tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minit ta nane ŋakmba kila.

³ Tane Kristus tuku waŋe ŋak minanu tanaŋ mayok kinig. Sineŋge waŋe ta tinŋigen. Kuate abo minmba minit nuŋe Guwaŋge Kristus tuku waŋe ta kuyarna. Andeŋge waimbi kuyar ndana. Kuyar ta tukul pasa tanaŋ ndame mbolŋge mine ndakate. Tanŋine ŋgamuŋgal sinamŋge minit.

⁴ Sine Kristus mbolŋge sanŋri tinŋa tanaŋ sinŋine piro tuku saka Kuate am mbolŋge wamdus bulok mineg.

⁵ Sine sinŋine sanŋri tomba tinŋa piro ta kam kumuŋ ŋga sa ndakeg. Sine Kuate tuku sanŋri tomba tinŋa ndo piro ta kam kumuŋ nŋeg.

⁶ Nuŋge sanŋri sinŋit le nuŋe pasa kitek ta sine kumumbi te-mayokey. Pasa kitek ta tukul pasa ambokok tanaŋ kuyar mbolŋge mine ndakate. Tukul Guwa mbolŋge minit. Tukul maŋau nu kume maŋau sinŋit ta Tukul Guwa nu abo mine maŋau sinŋit.

⁷ Ndamet tukul pasa ŋak tugu pilmba mayok kina ta kilŋa sanŋri ŋayo mayok

kina le Israel mbal nane Moses tuku tumail kanŋere fugunaig. Tukul pasa nu kume maŋau ndo sinŋit ta nu tuku kilŋa sungo ta ngumneŋga kugana.

⁸ Pasa kitek Kuate tuku Guwa mbolŋge mayok kinit ta nu kilŋa ambokok ta limba sanŋri ŋayo mayok kinit.

⁹ Pasa ambokok nu tanŋo kilmba pa mbolŋge patikate ta nu kilŋa sanŋri ŋak mayok kina. Pasa kitek nu tanŋo tinŋreku kile-mayokkate ta nu kilŋa ambokok ta limba sanŋri ŋayo mayok kinit.

¹⁰ Maŋau ambokok tuku kilŋa maŋau kitek tuku kilŋaŋge nu lite le nda minanu sukte.

¹¹ Pasa ambokok kugawam tuku ta nu kilŋa ŋak mayok kina. Pasa kitek minmba minam tuku ta nu sinŋa kilŋa sanŋri ŋayo ŋak mayok kinit.

¹²⁻¹³ Moses tuku tumail kilŋa ta kuga-kugamba minna ta nu Israel mbal kanŋer ndawaig ŋga tawimbi tumail sonŋina. Pasa kitek tuku kilŋa ta tanaŋ kugawe nda. Wam ta idusmba sine kuru kuru kugatok minŋe bulokmbi pasa kukliweg.

¹⁴ Israel mbal o buk kile mata Kuate tuku pasa ambokok ta burka nane tuku wamdus tawimbi sonŋanu tanaŋ tugunu katese maye ndade. Kristus mbolŋge ndo wamdus purfewam kumuŋ.

¹⁵ Ait te mbolŋge mata nane Moses tuku pasa burkade ta tanŋine wamdus sonŋanu tanaŋ tugunu katese maye ndade.

¹⁶ Ande nu ŋgamuŋgal biye mbilmba Sungo tugum kuwa ta Sungoŋge tawi ta talka wamdus nuŋe purfeu serwa le nu Kuate tuku kilŋa sanŋrinu ta kanŋeramŋgat.

¹⁷ Sine Sungo sakeg ta nu Tukul Guwa. Sungo tuku Guwa nu ande sinamŋge minit ta nu muskil te-tiwe tuwit le agan ande nu ndale ndakate.

¹⁸ Sine pasa kitek son nŋeg mbal tumail sonŋanu tanaŋ mine ndakeg le Sungo tuku kilŋa sine mbolŋge kilimok mayok kinit. Sine Sungo tuku kilŋa lato lato teg sulumba nu tuku maŋau te-pureg. Sinŋine Sungo Tukul Guwa tugumŋge kilŋa ta teg.

4

Kuate tuku kilŋa tanŋo mbolŋge kilimok mayok kinit

¹ Kuate nu sine mapeka piro te siŋgina tukunu sine wamdus piti kamusmba piro kusrewam idus ndaweg.

² Kiko maŋau ŋaigonu kuirka kade ta sine pitaika ŋgumneŋgigen. Sine afu yabri ndaneŋgeg. Sine Kuate tuku pasa mbil ndaweg. Sine pasa tugusek kilimok te-mayokmba Kuate am mbolŋge piziknu mineg ta nane ŋakmba kila.

³ Pasa mayenu kukliweg ta tugunu kilimok. Ngisinu tuku ndin mbolŋge minig mbal ndo nane tugunu katese ndade.

⁴ Mbal ta nane Kristus tuku pasa son nda ngade. Ta ndaŋam? Kilke te tuku gabat Satan nu nane tuku wamdus tukulningit le nane pasa mayenu ismba wamdus purfe ndaneŋgit. Nane Kristus nu kilŋa saŋgri ŋak Kuate taŋaŋ minit ta nane nu katese ndade.

⁵ Sine pasa kukliweg te siŋgine miron tuku kukli ndaweg. Yesus Kristus nu Sunjo ndindo minit ŋga wam ta kukliweg. Sine nu tuku ŋga tane tuku piro mbal taŋaŋ mineg.

⁶ Kuate nu tugu mbolŋge bulu mayok ka ma make kilŋawa ŋgina ta nuŋge siŋgine ŋgamuŋgal kilŋate le sine Yesus Kristus kaŋgermba Kuate tuku kilŋa kila pileg.

Sine piti kaŋgerkeg ta Kuate nu sine kusre ndakate

⁷ Agaŋ mayenu kilke waim sinamŋge minig taŋaŋ Kuate nu nuŋge wam mayenu sine sinamŋge pilit. Sine kilke waim taŋaŋ saŋgri kugatok mineg ta sine Kuatenge saŋgri pilesingit le

⁸ piti yimyanŋge sine tidongade ta sine muskil te-tiwam kambim kumuŋ. Sine wamdus te-suluweg ta sine wam pile pas ndakeg.

⁹ Afu sine kasursingig ta Kuate nu sine kusre ndakate. Nane sine bale faram tuku pani farde ta sine kume ndakeg.

¹⁰ Sine mara mindek Yesus kumna taŋamba ndo sine kume direg ta sine kume ndakeg. Wam ta mbolŋge tane Yesus abo ŋak minit ta tane katese mayede.

¹¹ Sine abo ŋak minmba Yesus tuku ŋga mara mindek kume direg le nu abo ŋak minit ta tane kila pilig.

¹² Sine mara mara kumam tuku ndin mbolŋge mineg ta tane abo minmba minam tuku ndin mbolŋge minig.

¹³ Ande nu kuyar pasa mbolŋge teŋenmba kuyarna.

Ye Kuatenge pasa sakina ta son ŋga nane ŋakmba saninggen ŋga kuyarna. *Mune ... 116.10*

Sine mata nu taŋaŋ Kuate tuku pasa son ŋga tane satinget.

¹⁴ Kuate nu Sunjo Yesus kumna le te-tina taŋamba ndo ŋgumneŋga sine nu ndoŋ kile-tidinguwa sulumba tane sine ndoŋ kilmba nu tugumŋge patikamngat ta sine kila.

¹⁵ Sine tanenu ŋga piti ŋakmba te kugrakeg. Taŋaweg le Kuate nu ake sinaŋ taŋgo make patikate wam ta taŋgo gudommba lato iswaig sulumba Kuate gare pasa samba nu tuku nyu te-dungam tuku mbal tuge ŋayowaig.

¹⁶ Sine wam ta idusmba piti sinamŋge wamdus kanyummba piro kusrewam idus ndaweg. Sine tuku ŋgarosu lato lato baklelede ta sine tuku ŋgamuŋgal saŋgri tiŋga minig.

¹⁷ Piti ait fagnu ndo kaŋgereg ta ŋgumneŋga alonu kilŋa sunjo gare minmba minam tuku tamngig. Piti teg te gare maŋau tamngig taŋge liwa le nda minanu sukamngat.

¹⁸ Sine agaŋ ammbi kaŋgerkeg ta sunjomba idus ndaweg sulumba agaŋ ammbi kaŋger ndakeg ta sunjomba iduseg. Agaŋ ammbi kaŋgerkeg te ait fagnu ndo minmba kugawamngaiŋ. Agaŋ ammbi kaŋger ndakeg ta minmba minamngaiŋ.

5

Ngarosu kitek tamngig

¹ Kilke te mbolok ŋgarosu te baibai taŋaŋ. Andeŋge sambriwa ta Kuate nu ŋgarosu kitek siŋgamngat ta sine kila. Ngarosu kitek ta wande taŋaŋ ta taŋgoŋge wakei ndanaig. Nu samba mbolok agaŋ minmba minam tuku.

² Sine ŋgarosu te ŋak minmba samba mbolok ŋgarosu sine mbolŋge prowa ŋga mindesimba mineg.

³ Sine samba mbolok ŋgarosu ta ŋak minmba kanu ŋgarosu kugatok mine nda.

⁴ Sine baibai te sinamŋe minmba sina-manzer sunjo ŋak mineg ta sine ŋgarosu te kusrewam idus ndaweg. Ŋgarosu kitek ambonŋa sine mbol prowa sulumba ŋgarosu kumam tuku te abo minmba minam tuku maŋau sinam kuwa ŋga iduseg.

⁵ Kuatenŋe sine taŋamba ndo ŋgarosu kitek mayok kambim tuku wakeika patikina sulumba nuŋe Tukul Guwambi sine mbolŋe asi sirimba taker tidinŋanu taŋaŋ kina.

⁶ Sine wam ta idusmba mara mindek sanŋri tinŋeg. Sine kilke te mbolok ŋgarosu sinamŋe mineg sulumba Sunjo tugumŋe mine ndakeg ta sine kila.

⁷ Sine ammbi nu kanŋer ndaweg ta sinŋine li ŋakmba mbolŋe nu tuku sanŋri tomba tinŋeg.

⁸ Sine sanŋri tinŋa ŋgarosu kusremba Sunjo tugum kumba nu ndoŋ minam tuku mindesiweg.

⁹ Sine kilke te mbolŋe minmba e ko nu tugum kanŋig ta sine mara mindek nu tuku nzali ndo dubiwamŋig.

¹⁰ Ŋgumneŋga sine ŋakmba Kristus am mbolŋe tinŋube le nu sine pilesinŋuwa le sine ŋgarosu te ŋak minmba maŋau ke likeg ta lafunu kumumbi tamŋig.

Sine Kristus mbolŋe Kuate ndoŋ gula-beg

¹¹ Sine ŋakmba Kuate tugumŋe tinŋamŋig wam ta idusmba sine Sunjo tuku kurauka nane gudommba nu son ŋguwaig ŋga nane tuku wamdus didikam tuku pirokeg. Sine wamdus tinŋreknu ta tumba pirokeg ta Kuate nu kila. Tane mata taŋamba kila pilmba idusap ŋga satinŋet.

¹² Tane sine tuku nyu te-dunŋap ŋga pasa te sa ndatinŋet. Kuga. Nane afu wamdus ŋaigonu ŋak minmba taŋgo am mbolŋe mbal magenu taŋaŋ payamkade. Tane sine tuku maŋau kila palpe sulumba payamkade tuku mbal yabri pasa ta lafumba Paulus nane ŋgamunŋal tugusek minig ŋga saninŋap.

¹³ Mbal ta sine ŋginŋan wamdus ŋak mineg ŋgade ta sine Kuate tuku piro sunŋokuwa ŋga taŋamba mayok kineg. Sine wamdus tugusek ŋak mineg ta sine tanenu ŋga taŋamba mayok kineg.

¹⁴ Kristus tuku kume pur maŋaunŋe sine tuku ŋgamunŋal didikate le maŋau ŋakmba ke likeg. Sinŋine wamdusmbi kuga. Taŋgo ndindo ta sine ŋakmba tuku ma tumba kumna le sine ŋakmba nu ndoŋ kumanu taŋaŋ kumŋeŋ ta sine kila.

¹⁵ Nu sinenu ŋga kummba maŋ tinŋina. Ta tuku kile sine sinŋine nzali dubi ndamba nu tuku nzali ndo dubiweg.

¹⁶ Kile sine nane afu kanŋerka taŋgo tuku maŋaumbi pile ndaninŋeg. Sine buk mbarmba maŋau tamba Kristus pileŋeŋ ta kile afu mbolŋe taŋa ndaweg.

¹⁷ Ande nu Kristus ndoŋ sailkate ta nu kitek mayok kinit. Nuŋe maŋau ambokok ta kugana le maŋau kitek nu mbol prona.

¹⁸ Maŋau kitek ta Kuatenŋe te-mayokte. Sine nu tuku ŋgueu mbal minŋeŋ le nu sine ndoŋ wamdus mukuk minam ŋga Kristus tuku kume mbolŋe sine ndoŋ tumana. Sine Kristus ndoŋ tumawam tuku ndin ta afu tumningam tuku nu piro sinŋina.

¹⁹ Sine piro ta kumba pasa kukliweg ta teŋenmba. Kuate nu Kristus mbolŋe sine taŋgo tuku mbar saukam tuku ndin wakeina sulumba nu sine ndoŋ tumana. Nu wam ta mbolŋe sine taŋgo ndoŋ tumate ta afu saninŋam tuku piro ta sine wai mbolŋe pilna.

²⁰ Kuate nu taŋamba sine tuku minŋe mbolŋe taŋgo wikate tukunu sine Kristus tuku piro mbal minmba Kristus tuku nyu mbolŋe tane sarsartinmba satinŋeg; Kuate ndin wakeina ta ndo dubimba tane nu tuku gulab mayok kape ŋgeg.

²¹ Kristus nu mbar kugatok minna ta Kuate nu sine tuku mbar ŋakmba nu mbolŋe patikina le nu une taŋgo taŋaŋ mayok kina. Kile sine nu ndoŋ ulendikeg tukunu Kuate nu nuŋe maŋau tinŋreknu sine mbolŋe pilit le sine tinŋreknu mayok kineg.

6

Paulus nane piroka piti sugo kugraki-naig

¹ Sine Kuate ndoŋ pirokeg tukunu sine tane sanŋrimba sarsartinŋamŋig. Kuate nu ake sinanŋ tane make patikate wam sunjo ta ake aganŋ taŋaŋ kusre ndawap.

² Kuate nu teŋenmba sakate.

Ye tane make patiken tuku ait mbolŋge tane tuku wi ismba kilen. Tanjo muskil kile-tidingen tuku ait mbolŋge tane turtingen nga sakate. *Aisaia ... 49.8*

Tane ise mayewap. Kile ait te nu wikap ta nu isamngat. Kile ait te mbolŋge nu tane muskil kile-tidinge tingamngat.

³ Sine Kuate ndon pirokeg ta afunje sine talasinbekaig nga sine piro mayeweg.

⁴ Nane sine Kuate tuku piro mbal tugusek nguwaig nga mine njakmba mbolŋge sine kumumbi mayok kineng. Ngarosu piti sinamanzer manau ta mbolŋge sine sangri tingga bike ndakeg.

⁵ Afu sine kilmba ngussingig. Afu sine mulin kilmba wandekŋge patikade. Afu sine kile-ŋgamukka tumail pansingig. Sine piro karenka mundu teg. Ait afu sine kinye ndaka gubak mineg.

⁶ Sine piti ta njakmba sinamŋge sangri tingga manau purfenju ndo ke likeg. Sine pasa tugusek ta kila minmba wamdus mukuk mineg sulumba nane njakmba mbolŋge rangun mayeweg. Sine Tukul Guwa njak minmba sine wamdus tugusekmbi nane njakmba tuku kume pureg.

⁷ Sine pasa tugusek ndo saka Kuate tuku sangri mbolŋge pirokeg. Wam ta njakmba mbolŋge sine nu tuku piro mbal tugusek mayok kineng. Sine manau tinreknu tambu wam njaigonu njakmba kile-ibenkeg.

⁸ Nane afunje sine tuku nyu kile-dungade le afunje tumail pansingig. Afu sine waje pasa sasingig le afunje sine magenu ngade. Sine tugusek pasa ndo sakeg ta afunje sine yabri mbal nga pitaikade.

⁹ Afu sine nyu kugatok nga talasingig ta nane gudommba sine tuku nyu saka minig. Ait gudommba sine kume direg ta sine abo mineg. Sine ngarosu piti sunjo teg ta sine kume ndakeg.

¹⁰ Sine ngamunggal rar teg ta sine gare njak mineg. Sine sanzalnu mineg ta sine Kuate tuku wam magenu ta nane afu mbolŋge keg le nane mine mayede. Sine aganj ndende kugatok mineg ta Kuate tuku wam magenu njakmba ta sine tuku minig.

¹¹ O Korin mbal, sine singine wamdus piti njakmba kile-mayokka kilimok satinjeg.

Singine ngamunggal njakmba tane tinge suluweg.

¹² Sine tane tuku riweg le tane sinenu nga ri ndade.

¹³ Ta tuku tane ye tuku kinjo kame tana satinjet. Sine tanembik riweg ta kile kumumbi lafuwap nget.

Sine Kristus son nda ngade mbal ndon ulendi ndakube

¹⁴ Tane Kristus son nda ngade mbal ndon tuma minam kumuŋ kuga. Nane ndon ulendi ndakap. Mbal tinreknu nane une mbal ndon munju gare njak minam fugude. Ma make nu bulu ndon minam kumuŋ kuga.

¹⁵ Kristus nu Satan ndon wamdus ulendi mine ndakik. Kristus son ngade mbal nane manau kise njak. Son nda ngade mbal nane manau kise njak.

¹⁶ Sine Kuate minmba minit nu tuku tukul wande mineg tukunu sine yabri mbara ta mata turmba mbarinjam kumuŋ kuga. Kuate nu tenenmba sakina.

Ye nane tuku ngamunggal sinamŋge minmba nane ndon likamngit. Ye nane tuku Mbara mini le nane ye tuku gageu minamngaig ngina. *Wok ... Pris ... 26.11-12; ... Esekiel ... 37.27*

¹⁷ Sunjo nu tenenmba mata sakina.

Tane wam njaigonu kade mbal kusreka yamokŋge minap.

Manau kutur njak kade ta ngumneninngap. Tanawap le ye gare njak tane kilamngit. *Aisaia ... 52.11*

¹⁸ Ye tane tuku Mam mini le tane ye tuku kinjo kame kulim kame minamngaig ngina. *2 ... Samuel ... 7.14; ... Aisaia ... 43.6; ... Yeremia ... 31.9*

Sunjo Sangri Nayo nunje tanamba sakate.

7

¹ O tira kame, Sunjo nu sinenu nga minje pasa sangrinu kusna ta idusmba ngarosu ngamunggalmbi kutur ke likeg ta njakmba pitaika Kuate tuku kurauka manau tinreknu purfenju sine mbolŋge kumunguwa nga wamdus sangrinu palpe.

Mbar te-tinaig le Paulus nu garena

² Tane man sinembik riwap. Sine tane tuku ande mbolŋge wam nayo ndagen. Tane afu kilmba njaigo sigli ndakigen. Sine

tane tuku ande yabrimba nu tuku agan afu kile ndakigenj.

³ Ye pasa sangrimba satinjit ta ye tane satinje likam tuku sa ndatingit. Kuga. Ye buk tane satinjit. Sine tane tuku ngamunggal sunjo nak mineg. Sine kummba e ko abo minbe ta sine tane ndonj minam iduseg.

⁴ Ye tane tuku wamdus tero ndaka gare nak payamket. Ye tane idustinmba wamdus bulkate. Ye piti nakmba sinamnje tane idustinmba gare tet.

⁵ Sine Masedonia kilke mbol te progen ta sine mabtam kumun kuga. Piti sunjomba mara mindek sine kile-kogorkinaig. Kame afu sine mbol pronaij. Kuru kuru manau mata ngamunggal sinamnje kamusgenj.

⁶ Tanamba mingenj le Titus nu sine tugum prona le sine nu kanjermba wamdus bulkinaig. Kuate nu piti nak mbal wamdus bul serninjit ta nunje ndin ta wakeina.

⁷ Nu prona ta tuku ndo wamdus bul ndakinaig. Nu pro tane tuku manau kanjermba wamdus bulok tina ta kubeu sinjina le ismba sine mata wamdus bulkinaig. Tane ye sunjomba idusyumba tanjine mbar tuku kiko kamusmba malm-bikade. Tane ye tuku pasa dubiwam tuku sunjomba idusde. Ye wam ta nakmba ismba tane tuku gare toren.

⁸⁻⁹ Ye buk wane ande kuyarmba tane kilmba satinje liken le tane ngamunggal piti tinaig ta ye mata tanenu nga piti kamusen. Tane ait fagnu piti nak minnaig sulumba wamdus biye mbilmba manau najgonu kusrekinaig ta kile ye gare nak minet. Tane ngamunggal piti nak minnaig ta tuku ye gare te ndaket. Tane piti sinamnje mbilka manau najgonu kusrekinaig ta tuku ye gare tet. Sine tane kilmba satinje likigenj le tane wamdus tatrunkinaig ta tane man Kuate idusnaig. Ta mbolnje sine tane najgo sigli ndaka turtingenj.

¹⁰ Kuatenje ande mbar manau tuku piti tuwit le nu katesemba ngamunggal biye mbilte ta Kuatenje nu tuku muskil te-tiwe tuwit. Ande nu kilke te tuku piti kamusmba Kuate idus ndawa ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe nda. Nu ngisikamngat.

¹¹ Ata. Tane wamdus piti nak minmba Kuate man idusnaig sulumba sanjri tinga mbar ta te-tinaig. Tane mbar ta tuku gubra tumba wamdus fulilka minnaig. Tane ye tuku wamdus sunjo tumba ye tuku pasa dubiwam tuku wamdus sanjrinu pilmba tanjo mbarna ta lafunu tunaig. Wam nakmba kumumbi kinaig le kile pasa ande tane mbolnje mine ndakate.

¹² Ye tane tuku wane kuyaren ta ande mbarna le ande piti tina ta tuku ndo kuyar ndawen. Tane sine tuku kume purmba minig ta Kuate am mbolnje wamdus pulutinguwa nga kuyaren.

¹³ Tane wamdus pulutingina le kile sine tane tuku mbar tuku piti kusrekigenj.

Titus nu mata tane tuku gag nak ta nu tane tuku manau kanjerka piti kusremba gare tina le sine nu ndonj man lato gare tigenj.

¹⁴ Ye buk tane tuku manau tuku payamka Titus sawen. Nu kumba tanamba kanjerna tukunu ye kiko kugatok. Sine son pasa ndo satinjigenj tanan sine tane tuku payamka Titus sagenj ta alonu kumumbi mayok kinit.

¹⁵ Nu tane tugum prona le tanjine mbar tuku wamdus fulilka nu kurauka tumba nu tuku minje dubi mayenaig. Nu tane tuku wam ta idusmba tane tuku lato lato kume purte.

¹⁶ Kile ye tane tuku wamdus tero ndaka gare nak minet.

8

Kuate tuku mbal afu turkap

¹ Tira kame, Kristus tuku kuasmbi afu Masedonia kilke mbolnje mine likade te Kuate nu ake sinan nane make patikate le manau kade ta kila satinjamngit.

² Afunje piti sugo ninmba nane tuku ngamunggal son tagoninginaig ta nane gare nak minmba piti ta sinamnje agan ndende denkanu ta tanaj nga sunjomba waknyumba ndametin patika afu turkinaig.

³ Nanjine ndametin kanjerka paplamba kumumbi patikinaig sulumba nanjine wamdus tamba man lato patikinaig ta yinje ammbi manau ta kanjeren.

⁴Nane sanjri tinga sine sasinjinaig: Kuate tuku mbal Yudea ma tugu mbolnje sine nane sinjka turkam iduseg nga sasinjinaig.

⁵Sine nane ndametiŋ ndo patikamŋgaig nga idusgeŋ ta nane wam ta limba nanjine ŋgarosumbi Sunjo tuku nzali ndo dubiwam tuku pasa sanjri pilenaig. Ta ndo kuga. Nane Kuate tuku nzali dubimba sine tuku pasa ŋakmba dubikam sakinaig.

⁶Tanjaŋaig le sine Titus nu maŋ tane tugum kuwa nga sagneŋ. Nu buk tane tugumŋge afu turkam tuku ndametiŋ patikap nga tumtingina ta nu piro ta ke suluwa nga kukuleg.

⁷Tane ŋgamuŋgal son sanjrinu ŋak ta sine kila. Tane Kuate tuku pasa kukli mayede. Tane kila sunjo ŋak minig. Nu tuku piro kam tuku wamdus sanjrinu pilig. Sine tuku mata kume pur mayede. Ta tuku tane afu turka ndametiŋ niŋgam tuku maŋau ta mata ke mayewap nga iduseg.

⁸Ye tanjamba kap nga sa ndatinget. Ye tane tagotiŋmba tane kume pur maŋau tugusek ŋak e ko kuga ta katesewam saka tira afu ndametiŋ niŋgig wam ta kila satinjet.

⁹Sinjine Sunjo Yesus Kristus nu ake sinan tane make patikina wam ta tane kila. Nu agan ndende ŋakmba tuku miro ta nu tanenu nga sanzalnu mayok kina le tane nuŋe wam ŋakmba kilmba sanzalnu mine ndakade.

¹⁰Ta tuku ye tane teŋenmba kap nga iduset. Tane buk yar ande si mbolnje ndametiŋ patinu tuku wamdus sunjo tumba tugu pilnaig ta tane kile suluwap nga iduset.

¹¹Tane buk wam ta kam tuku nzali-tingina tanjamba kile tanjine ndametiŋ kilig ta kanjerka kumumbi patikap.

¹²Tane ndametiŋ fudiŋndo e ko sunjokanu ŋak minig ta kumumba gare ŋak Kuate tape ta nu nzalite.

¹³Tane nane afu ndametiŋ niŋmba tane denkanu minap nga idusmba sa ndatinget.

¹⁴Kuga. Tane nane ndoŋ kumu kumu minap nga iduset. Kile tane agan ndende gudommba ŋak minig mbal afu denkanu minig ta turkap. Ngumnenga tane denkap le nane suk lafumba tane turkamŋgaig.

¹⁵Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Afu mana sunjomba kilnaig ta nane kumumbi kilanu idusnaig. Afu fudiŋmba kilnaig ta nane den ndakinaig ŋgate. *Kisim ... Bek ...*
16.18

Piro tango afu Korin prowamŋgaig

¹⁶Kuate nu Titus wamdus tuna le nu sine suk tane turkam tuku sunjomba iduste. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet.

¹⁷Sine nu tane tugum kambim tuku sa ndagneŋ le nu nuŋe nzali dubimba tane tugum prowam iduste.

¹⁸Sine tira ande Titus ndoŋ kukulbe le kanjat. Tango ta nu Kristus tuku pasa kukli mayete le Kuate tuku kuasmbi ŋakmba nu tuku saka minig.

¹⁹Tira ta Kuate tuku mbalnje madi-naig le nu sine ndoŋ lika afu turkam tuku ndametiŋ patikade ta kulatkate. Sine wamdus sanjrinu pilmba piro kumumbi keg ta nu nane ŋakmba kila sanjguwa le Sunjo tuku nyu te-dunjuwaig nga nu madi-naig.

²⁰⁻²¹Tanjaŋba idusmba afu sine talasiŋmba ndametiŋ sunjo ta kulat maye ndade ŋgubekaig nga sine nu tumba likeg. Sine Sunjo am mbolnje piro mayemba tango am mbolnje mata piro mayebe le kilimok mayok kuwa nga iduseg.

²²Tira ande mata nu nale ndoŋ kuwa nga kukulbe le tane tugum prowamŋgaig. Nu tagomba piro yinyam tugeŋ ta nu wamdus sanjrinu pilmba piro ke mayena. Tane sinjka waknyumba afu turkam tuku minig ta nu kila pilmba kile tane tugumŋge pirokam tuku sunjomba iduste.

²³Ye tane nane keŋ ta tuku kila satinjamŋgit. Titus nu ye ndoŋ tane turkam tuku pirokek. Nale ar nu ndoŋ ilik ta Kristus tuku nyu tane ŋgamukŋge sunjokuwa nga Kuate tuku kuasmbi nale tane tugum kambim tuku madinikinaig.

²⁴Tane nane keŋ ta kilmba tanjine kume pur maŋau te-mayokmba kilap. Tanjwap le sine Kuate tuku kuasmbi ŋakmba tugumŋge tane tuku payamka sanjgeg ta alonu kilimok kanjerwaig.

9

Ndametiŋmbi Kuate tuku mbal turkap

1 Ndametiŋ patika Kuate tuku mbal turkam tuku wam ta tane kila. Ye ta tuku maŋ sunŋomba satinge nda.

2 Tane mata ndametiŋ patinu tuku wamdusde ta ye kila. Ye Masedonia mbal tugumŋge tane Akaia mbal tuku payamka nane buk yar ande si mbolŋge ndametiŋ patikam tuku piro tugu pilnaig nga saninget le ismba kile nane tuku sunŋomba mata ndametiŋ patinu tuku wamdus sangrinu pilig.

3 Sine tane tuku payamkeg ta alo kugatok ngubekaig nga ye tira keŋ ta kukulningi le tane tugum ta promba tane turkuwaig le ndametiŋ ta maŋgurka patikap. Ye pro tane tuku payamket taŋamba ndametiŋ ta ake kile ndo ki.

4 Tane ndametiŋ ta siŋka patikamŋgaig nga sine afu saningigen. Tane pati ndaka minap le Masedonia mbal afu ye ndoŋ kumba kaŋgerwaig ta sine kiko siŋgikat. Tane mata kiko tingikat.

5 Wam ta idusmba ye tira keŋ ta ambonŋa tane tugum ta kuwaig le tane ndametiŋ patikam tuku o buk sakinaig taŋamba ndo patike sulumba ye ndo tairŋgap. Taŋawap ta tane taŋgine nzalimbi ndo patikamŋgaig. Ye tane kilap kilap ki le ndagari ŋak patike nda.

6 Tane nyamagan kilanu maŋau ta idusap. Ande nu nyamagan tumunu ndui ndui ngukate ta nu alonu ndui ndui ndo kilit. Ande nu tumunu sunŋomba ngukate ta nu alonu sunŋomba kilit.

7 Tane ŋakmba yimyam taŋgine wamdus pileŋga ndametiŋ giganmba patikam idusde ta kumumba patikap. Tane andeŋge kilap kilap kuwa le tane ndagari ŋak pati ndakap. Tane gare ŋak taŋgine ndametiŋ patikade ta Kuate nu nzalite.

8 Kuate nu tane mbolŋge waknyumba agan magenu lato lato tingwa le tane nane afu turkam tuku agan denkanu ŋak mine nda.

9 Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Nu nuŋe agan ndende waknyumba walmba sanzal mbal ningit. Nu tuku ranŋun mayenu ta kugawe nda. Minmba minamŋgat ŋgate. *Mune... 112.9*

10 Sine nyamagan tumunu ngukeg ta Kuate tugumŋge kileg. Agan nyeg ta mata nu tugumŋge kileg. Taŋamba ndo tane nane afu mbolŋge waknyam tuku Kuate nu agan ndende kumumbi tingamŋgat. Taŋawa le tane nane afu mbolŋge waknyumba minap le nu tane tuku maŋau mayenu ta tesuŋgowamŋgat.

11 Kuate nu mara mindek tane agan kumumbi tingit le tane den ndaka afu turkam kumuŋ. Taŋamba tane ndametiŋ patikap le sine kilmba tambi sanzal mbal turkuba le nane gudommba Kuate tuku nyu tedungamŋgaig.

12 Tane ndametiŋ ningig tambi Kuate tuku mbal turkade. Wam ta ndo kuga. Tane taŋade le nane afu Kuate tuku nyu tedunga nu gare pasa tuwig.

13 Tane tira tuku ndametiŋ patikap le afu wam ta kaŋgermba tane Kristus tuku pasa mayenu dubiwanu ngade ta son nga Kuate tuku nyu tedungamŋgaig. Tane Kuate tuku mbal nane afu turmba nane mbolŋge waknyade ta tuku mata Kuate tuku nyu tedungamŋgaig.

14 Ta ndo kuga. Kuate nu tane ake sinan make patikate wam te-mayokmba nane taŋamba turkap le nane tane tuku kume purmba tane tuku nga Kuate yabaŋamŋgaig.

15 Sine Kuate tuku nyu tedungube. Nu agan sunŋo ande o mbolok agan ndende ŋakmba liningit ta sine siŋgina.

10

Paulus nu nane tuku wamdus mbar tetina

1 Tane afu teŋenmba sakade. Paulus nu sine tugumŋge sine gagnu pasa bafumbi sakate ta nu maskenŋge pasa sangrinu kuyarmba sasingit nga sakade. Ariya. Ye kile Kristus tuku wamdus bafuk ngan maŋau ta dubimba pasa bafumbi sarsartingamŋgit.

2 Tane wamdus biye mbilap le ye tane tugum promba pasa sangrinumbi satingam idus ndawet. Nane afu Paulus nane kilke te mbolok maŋau ndo dubimba nanŋine wamdusmbi pasa kukliwanu nga sakade mbal ta ndo ye siŋka pasa sangrinumbi saningamŋgit.

³ Sine tango ndo mineg ta sine siŋgine tango tuku kame agaŋmbi kame bu ndaweg.

⁴ Kuga. Sine Kuate tuku kame agaŋ tambi Satan tuku saŋgri te-ibenmba afu tuku yabri wamdus ta ŋakmba pitaikeg.

⁵ Afu naŋgine wamdus ta payamka Ku-ate kila palmbim tuku ndin tukulde ta sine wamdus ta kuerka pitaiweg. Nane ŋakmba Kristus kumnemŋge minwaig ŋga sine nane tuku wamdus kile-tidiŋgeg.

⁶ Tane mata mbilka Kristus kumnemŋge minap. Taŋawap le afu taŋamba mine ndakuwaig ta sine nane lafunu kumumbi niŋgamŋgig.

⁷ Tane wamdus te-mayewap. Ande nu nuŋe nyu te-duŋga ye siŋka Kristus tuku tango minet ŋgate ta nu sine mata Kristus tuku mbal mineg ŋga iduswa.

⁸ Sungo nu sine tane ŋgamuŋgal son saŋgri piletiŋbe ŋga nyu siŋgina le tane kulatkeg. Sine tane ŋaigo siglikam tuku nyu siŋge ndakina. Ye nyu ta tuku payamket le tane talayade ta ye kiko te nda.

⁹ Ye tane tuku waŋe kuyarke liket ta tane kuru kuru piletiŋgam tuku kuyarket ŋga idus ndawap.

¹⁰ Afu nane teŋenmba sakade. Paulus nu waŋe kuyarka tango saŋgri ŋak taŋaŋ pasa saŋgrinu kuyarte ta sine tugumŋge nu saŋgri kugatok. Nu pasa sakate ta ismba talawam tuku ndo ŋga sakade.

¹¹ Taŋakade mbal tane ye tuku pasa te ise mayewap. Sine waŋe kuyarka pasa saŋgrinu sakeg te tane tugumŋge taŋamba ndo ke likamŋgig.

¹² Mbal afu tane tugumŋge naŋgine nyu kile-duŋgade. Yoi. Sine nyu taŋaŋ ŋak mine ndakeg. Mbal ta ŋginŋgan mbal. Nane naŋgine naŋgine muŋgu kaŋgerka sine magenu ŋga payamkade. Maŋau tiŋreknumbi naŋgine maŋau pile ndaŋgade.

¹³ Sine payamkeg maŋau ta kise. Ku-ate nu pirokam tuku nyu siŋgina piro ta ndo sine payamkeg. Sine tane Korin mbal tugumŋge mata pirokam tuku nyu siŋgina.

¹⁴ Ta tuku sine tane tuku payamkeg ta mbar ndaweg. Sineŋge Kristus tuku pasa mayenu tumtiŋgigen.

¹⁵ Sine tane pasa dubide wam ta tuku sine siŋgine piro tuku payamkam kumuŋ. Sine nane afu tuku piro siŋgine ŋgaro mbolŋge pile ndakeg. Kile tane tuku ŋgamuŋgal son ta sungoke mbal kise mbol kuwa le ye nane tugum kambim tuku ndin mayok kuwa ŋga iduset.

¹⁶ Taŋawa le sine tane kusreka kilke afu tane ŋgumnemŋge minig ta mbol kumba nane mata pasa mayenu saningamŋgig. Taŋamba sine nane afu tuku piro siŋgine ŋgaro mbolŋge pile ndaka siŋgine piro ndo payamkam kumuŋ.

¹⁷ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Tango ima nu payamkam idusmba kande nu Sungo wam ke likate ta idusniŋmba payamkuwa ŋgate. *Yeremia ... 9.24*

¹⁸ Ande nu nuŋe mironŋ ye mayenu ŋgate ta nuŋe pasa ta alo kugatok. Sungoŋge nu mayenu ŋgate wam ta alo ŋak.

11

Paulus nu yabri aposel tuku maŋau te-mayokna

¹ O tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Tane pasa te ŋginŋgan pasa idusmba ndeta taŋaig. Pasa te isam tuku wamdus tukul ndawap.

² Kuate nu tane tuku kume purmba minit ta ye mata tane tuku sungoke kume puret. Pino mbanzo ande mam nuŋeŋge tango ande tam tuku madite le nu tango ta tuku ndo minit taŋaŋ tane Kristus tuku mbal ndo minap ŋga maditiŋgen.

³ Ye tane tuku wamdus piti ŋak minet. Mbeŋ nu nuŋe wamdus yabri paknu tambi Eva yabrina taŋamba tango afuŋge tane yabritiŋmba didikuwaig le taŋgine wamdus Kristus mbolŋge minig ta kusrebekaig ŋga iduset.

⁴ Sine tane Yesus tuku nyu tumtiŋgigen ta afuŋge pro ande tuku nyu satigiŋ le tane wamdus bulokmbi nyu kise ta tade. Tane Tukul Guwa tinaig ta nane guwa kise satigiŋ le tane tade. Ko pasa mayenu isnaig ta nane pasa kise kuklide le tane pasa ta mata wamdus bulokmbi tade.

⁵ Tane mbal ta nane aposel magenu o mbolŋge ŋgade ta nane ye li ndayade ŋget.

⁶Ye pasa kukli mayewam tuku kila kugatok ta pasa kukliwet ta tugunu njakmba ye kila. Ait sunjomba sine tane sinjine kila ta tumtingeg.

⁷Ye Kuate tuku pasa mayenu tane satinjen ta ye tane tugumnge piya kilam mbulmba yiye nyu te-ibenmba tane mine mayenu mbolnge minam tuku kile-dunjen ta ye mbaren nga idusde e?

⁸Ye Kristus tuku mbal afunje ndametinj sinaig le kuayaranu sukmba kilmba tane tugumnge piroken.

⁹Ye tane ndon minmba aganj afu tuku denkinaig ta ye tane yaban ndatingen. Tira afu Masedoniaje pro ye aganj denkanu minen ta nanenge sinaig. Ye tane piti sertingikit nga aganj afu tane tugumnge kile ndaken. Kile mata tanjamba idusmba minet.

¹⁰Kristus tuku pasa tugusek ye sinamnge minit ta son pasa ndo satinjamngit. Ye tane tugumnge piya kile ndaken ta payamka saka mini le Akaia mbal njakmba isamngaig. Ande ye peuyam kumunj kuga.

¹¹Ye tane tuku kume pur ndamba nyu kile-ibenkam tuku idusmba tanjawet nga idus ndawap. Kuga. Ye tane tuku sunjomba kume puret ta Kuate nu kila.

¹²Afu nangine mironj payamka sine Paulus nane tananj pirokeg ngade ta peuningam tuku ndo ye piya kugatok piroken.

¹³Mbal ta nane Kuatenge kukul ndaningina. Kristus tuku aposel minanu sukmba nangine piro tambi tane yabritinjig.

¹⁴Sine nane tuku wam ta tuku pিরerek pur ndakube. Nangine gabat Satan nu tanjo yabrininjmba Kuate tuku enjel mayenu tananj mayok kinit.

¹⁵Sine wam ta idusmba Satan tuku piro mbal nane manau tinreknu kade mbal tananj minanu sukde ta tuku piriri ndaweg. Kuate nu ngumnennga nane tuku manau ta kumumbi lafumba pa ningamngat.

Paulus nu piro mbolnje piti kugrakina

¹⁶Ye manj tane satinjamngit. Tane ye nginngan tanjo nga idus ndawap. Ko ye nginngan tanjo ngumba kande wamdus tukul ndamba ye mapeyap le ye yabri

mbal tananj fudinmba yiye piro tuku payamki.

¹⁷Sunjonje payamkam tuku tum ndayate. Yiye mironj nginngan mbal tananj payamket.

¹⁸Nane gudommba tanjamba piro payamkade tukunu ye mata payamkam iduset.

¹⁹Tane ndo kila sugo njak minig sulumba nginngan mbal wamdus bulokmbi kilig inde.

²⁰Tane nane tuku piro mbal minap nga idusde le nane tane tuku aganj ndende kilam saka yabritinjmba nane sugo tananj tane maim-maimtinjmba ko dabil pantingig ta tane ndek wamdus bulokmbi nane kilmba kulatkade.

²¹Tane mbal tananj kangerka sanjri njak ngade. Sine tane ndon minmba nane sanjri njak minig tanjamba mine ndakigenj. Tane sine sanjri kugatok ngade ta kumumbi sakade.

Yabri aposel nangine manau tuku payamkade. Ta tuku ye mata ngin ngan manau tambi payamkam kumunj.

²²Nane sine Hibru ndare ngade ta ye mata Hibru ndare. Nane sine Israel ndare mineg ngade ta ye mata Israel ndare. Sine Abraham tuku mbunj ngade ta ye mata nu tuku mbunj minet.

²³Nane sine Kristus tuku piro mbal ngade ta ye Kristus tuku piro mbolnje nane lininjet. Nane pirokade ta ye nane lininjmba piro karenket. Ye nane lininjmba ait sunjomba muli wande mbol kan. Ait gudommba ye ngusyinaig. Wam afu mbolnje ye kume diren.

²⁴Zu mbal nane ait 5 tanjamba ye tumba ngusyinaig. Ngusyinaig ta ka 39 mbolnje tinje likinaig.

²⁵Ait kenjmba nane afu ye tumba mbanimbi katyinaig. Ait ande ye baleyam bafumba ndamembi katyinaig. Ye wanj kenjmba mbolnje liken le wanj fetkinaig. Ye ait ande yu mbol faitka minen le furirmba ka mafena.

²⁶Ye piroka kine promba minet le ait afu kulenje te-diriyade. Kuayar mbalnje ndinnje ye baleye ndafloyade. Yiye mbal kasomok mbal mata ye baleyam tuku ndin sotade. Tumbrannje dunjenje yu mbolnje

ye ngisike diret. Yabri gulab afu mata ye baleyam tuku ndin sotade.

²⁷ Ye piro karenka ngaro rar minet. Furir afu kinye ndaket. Ait sunjomba guba kule para sunjo nak minet. Mara afu ye nyamagan tawi kinyam tuku wande mata denkate.

²⁸ Ye ngarosu tuku piti ndo kugra ndaket. Kuga. Kristus tuku kuasmbi sangri nak minam tuku ye mara mara wamdus piti nak minet.

²⁹ Tira ande nu sangri kugatok ta ye mata piti tet. Ande nu andenge yabrite le ndekate ta ye gubra tet.

³⁰ Ye payamkam iduset ta ye wam kame ndan mbolnge ye sangri kugatok mayok kinet wam ta ndo payamket.

³¹ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate ye sinka pasa saket te nu kila minit. Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungam minmba minbe.

³² Ye Damaskus tumbraenge minen le mandor Aretas nu nuje kame gabat sana le nu kame mbal kukulningina le ye biye tiyam tuku tumbra sunjo tuku fonde malanga kulatka minnaig kande

³³ yije gulab kame ye sambeknje minyoken le fonde tuku bubre malanga mbolnge te-mayokyumba muli biye-biyenaig le mayok ka kame gabat ta laipmba kua kan.

12

Kuate nu Paulus wam sugo tumna

¹ Payamkam tuku manau ye turyam kumu kuga ta ye payamkamngit. Sunjo nu tumyina le ye kinatanu suk agan kangerken wam ta payamka satongi le isap.

² Kristus tuku tanjo ande buk yar 14 kuganaig le Kuatenge nu tumba te-dunga samba mbol ambe kina. Ambenge man lato te-dungina le o mbol ambe kina. Nu ngarosu nak kina e ko nuje kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatenge ndo kila.

³⁻⁴ Tanjo ta nu samba mbol ambenge wam sugokanu afu isna. Isna ta Kuate nu minje pipna le kilke te mbolnge afu ndon sakam kumu kuga. Nu tanjamba samba mbol kina ta ndo ye kila. Nuje ngarosu nak

kina e ko nuje kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatenge ndo kila.

⁵ Ye tanjo ta tuku kila idusmba nu tuku payamket. Ye yije miron tuku payam ndaket. Ye wam kame ndan mbolnge sangri kugatok mayok kinet ta ndo ye payamket.

⁶ Ye yije miron tanjamba samba mbol kan nga payamki ta ye ngin ngan tanjo mayok nda kinet. Ye sinka saket ta ye wam ta mbolnge yije nyu te-dungam idus ndawet. Kuga. Tanjo nane ye pasa sake lika wam nakmba ke liket ta mbolnge ye tuku nyu kumumbi iduswaig nget.

⁷ Kuate nu wam sugo tumyina ta mbolnge ye payamka yije nyu te-dungikit nga Satan tuku kukul tanjo pro ye waimbi katyanu tanan ngaro rar sunjo ye mbol prona. Rar ta ye mbolnge promba minit le kamusmba yije nyu te-dungam idus ndawet.

⁸ Sunjo nu piti ta pitaiwa nga ye sangri tinga yabanam kenjen ta nu ye wo ndayina.

⁹ Nu tejenmba sayina. Ye ne make pilmba sangri tini le rar ta kurawam kumu. Ne piti ta nak minmba sangri kugatok mina le ye tuku sangri ne mbolnge kilimok mayok kuwa nga sayina. Kile Kristus tuku sangri sunjo ye mbol prowa nga ye sangri kugatok minet te gare-gareka payamket.

¹⁰ Ye sangri kugatok minet le afunge ye tumail panyade le afunge ngaro rar sade le afunge ye nayo siliyade le afunge piti sugo seryade wam ta nakmba mbolnge ye Kristus tuku nga gare nak ndo minet. Ata. Ye sangri kugatok minet sulumba Kristus tuku sangri mbolnge sangriknu mayok kinet.

Paulus nu nane turkam idusna

¹¹ Ye yije manau payamkam idus ndawet ta afu ye tuku nyu nayo silide le tane nane peu ndaningig tukunu ye yije nginngan manambi payamka yije manau tuku kuyaret. Ye ake tanjo suk minet ta afu tane nane aposel magenu ngade ta nane ye li ndayade.

¹² Ye tane ndon minmba piti kangerka sangri tinga piroka wam kitek sangrinu afu ke liken. Wam ta mbolnge ye aposel tugusek minen le tane ye kanjeryinaig.

¹³ Kristus tuku kuasmbi afu mbolŋge ye wam mayenu ken ta tane tugumŋge wam maye ndawen ŋga idusde e? O son. Ye wam ande nane afu mbolŋge ken taŋamba tane mbolŋge ke ndaken. Ye tane tugumŋge piya kile ndaken. Wam ta tuku tane ye pitaiyade inde. O Korin mbal, ye mbaren ndeta ye tuku mbar gilaingap.

¹⁴ Ye maŋ ait keŋnu tane tugum prowam bafuwet. Tane tugum promba agan afu sap ŋga satinge nda. Kuga. Tane ye ŋgamuŋgal ndo sap ŋga iduset. Kiŋo kame nane ina mam turkam tuku agan ndende pati ndakuwaig. Ina mamŋge kiŋo kame turkam tuku agan ndende patikuwaig.

¹⁵ Ye tane tuku mam taŋaŋ minet. Ye yiŋe agan ndende tane turkam tuku ŋgail ndaket. Yiŋe abo mine maŋau mata tanenu ŋga kusrewam bafuwet. Ye taŋamba tane tuku sunŋomba kume puret. Wam ta tuku tane ye tuku kume pur ndade ta ye tane tuku sunŋomba kume puret wam ta kusrewam kumuŋ kuga.

¹⁶ Ye tane tugumŋge agan afu kile ndaken ta tane afu teŋenmba sakade. Nu kuirkuirka sine yabrisiŋmba ndametiŋ afu kilna ŋga sakade.

¹⁷ Ginu ait ye kilen? Ye mbal afu kukulniŋgen le pro tane yabritiŋmba ndametiŋ didika kilmba ye sinaig e ŋga idusde.

¹⁸ Ye Titus ndo tane tugum kambim tuku kukulmba minen. Tira ande ta nu ndoŋ kuwa ŋga kukulen. Titus nu ame agan tane yabritiŋmba kilna? Kuga. Sile Titus ndoŋ Guwa ndindo ta mbolŋge minek. Maŋau ndui ta ndo ke likek ta tane kila.

¹⁹ Tane waŋe te burka sine tane am mbolŋge tiŋreknu mayok kambim tuku kuyaraig ŋga idus ndawap. Sine Kristus ndoŋ ulendika nuŋe wamdus dubimba Kuate am mbolŋge pasa te kuyarkeg. Tane tuku son ta sanŋri pilewam tuku ndo kuyarkeg.

²⁰ Ye tane tugum prowam tuku ta ye wamdus piti ŋak minet. Ye pro tane maŋau ke likade ta kaŋgerka nzaliyamŋgat e ko kuga. Nzali ndayuwa ta ye tane kilmba satinge liki le tane ye tuku mata ndagari tamŋgaig. Ye pro tane wam kame te kap le kaŋgerkam tuku kuru-kuruket. Kua-leyaukade e ko afu tuku mine magenu

tuku kagli firkade e ko gubra tade e ko ye ye ŋgade e ko waŋe pasa sakade e ko afu tuku nyu kile-ibenka miŋge motmotkade e ko taŋine ŋgarosu te-duŋgade e ko taŋine wamdusmbi maŋau kise kise ke likade maŋau kame ta ŋakmba ye kaŋgerkam mbulit.

²¹ Tane gudommba buk kutur maŋau kumba fare fare taŋgo pino ndoŋ minmba taŋine ŋgarosu tuku nzali tukul ndamba dubikinaig. Tane ŋgamuŋgal biye mbil ndawap ta ye tane tugum promba yiŋe Mbaraŋge tane tuku am mbolŋge ye kiko pileyuwa le wamdus ŋayoŋgikat ŋga ye pitiyate.

13

Rironŋ pasa afu

¹ Kile ye ait keŋnu tane tugum prowamŋgit. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Taŋgo armba ko keŋmba taŋgo ande nu mbar ande kina ŋguwaig le son ŋga te-tiwap ŋgate. *Lo ... 17.6; ... 19.15*

² Ye buk ait arnu tane tugum prowen sulumba mbarmba minnaig mbal ta rironŋ pasa saniŋgen. Kile ye tane tugumŋge mine ndaka nane tane turmba maŋ rironŋ pasa ndui ta satingamŋgit. Ye maŋ luka tane tugum prowi ta mbarde mbal ta siŋka mapeke nda.

³ Taŋawi le ye Kristus tuku pasa kukliwet taŋgo minet ta tane wamdus tero ndaka katesewamŋgaig. Kristus nu sanŋri sunŋo ŋak tane sinamŋge pirokate.

⁴ Nu sanŋri kugatok taŋaŋ minna le nane nu tumba ail kazrai mbolŋge balenaig ta Kuate tuku sanŋriŋge te-tina le kile abo ŋak minit. Sine mata taŋaŋ taŋgo ndo sanŋri kugatok mineg ta sine nu ndoŋ ulendika Kuate tuku sanŋri mbolŋge minmba sanŋri tambi tane kile-tidingam tuku prowamŋgig.

⁵ Taŋine ŋgamuŋgal son pilenŋa kaŋgerap. Tane siŋka Kristus Yesus tuku ŋgamuŋgal son ŋgade e ko kuga. Nu tane sinamŋge minit le tane kamusde e ko kuga. Kuga ta tane tuku ŋgamuŋgal son ta mbarkamŋgat.

⁶ Wam ta mbolŋge sine tane pasa kuklimba tumtingigen mbal ŋgamuŋgal son tugusek ŋak ta katese mayewap.

⁷ Kuate nu tane turkuwa le mbar mañau afu ke ndakap nga nu yabañmba mineg. Tane wam magenu kap le sine aposel tuku piro mayenu nguwaig nga idus ndaweg. Tane mañau magenu ndo kam tuku iduseg. Afu sine piro maye ndaweg ngade ta sine piti ndasiñgit.

⁸ Sine pasa tugusek te-ibenam tuku mine ndakeg. Pasa ta turam tuku ndo mineg.

⁹ Sine sañgri kugatok mineg le tane sañgri ñak mayok kinig ta sine sañgri kugatok minam tuku gare-garekeg. Tane tuku ngamuñgal son lato lato sañgri tingwa nga Kuate yabañmba mineg.

¹⁰ Sungo nu tane kulatkam tuku piro sina. Ye tane tugum prowi sulumba pasa sañgrinu satinjam kumuñ ta ye tañawam idus ndawet. Ta tuku tane kile-tidinjam tuku ye wañe ndo kuyaret. Sungo nu ye tane sañgri piletinjam tuku piro sina. Tane ñaigo siglikam tuku piro se ndakina.

¹¹ Kile ye pasa suluwamñgit. Tanjine mbar kile-tidinjam. Ye tuku pasa isap. Tane wamdus ulendika ngamuñgal mukuk minap le Kuate nu tane ndon minamñgat. Kume pur mañau ngamuñgal mukuk mañau nu tugu.

¹² Tane tanjine tanjine tira kame ndon muñgu kume purkade mañau ta alonu temayokap.

¹³ Kuate tuku mbal tenge minig ta ñakmba tane kaiye pasa tinjig.

¹⁴ Sinjine Sungo Yesus Kristus nu tane ake sinan make patikuwa. Kuate nu tane tuku kume purwa. Tukul Guwa nu tane ndon muñgu gare ñak minwa.

Son.

GALESIA Galesia mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Galesia mbal tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba. Nu nuje li arnu mbolnge Galesia ma tugu mbolnge guaze ande tina le nane nu kulatka minnaig. Tananaig le nu Kristus tuku pasa mayenu nane saningina le nane ismba son nginaig le nu nane ndon ait afu minna sulumba man nane kusreka kina.

Yar kenmba kinaig le nane afu Paulus tugum kumba Galesia mbal nginngan wamdus tumba Yesus dubi maye ndade nga Paulus kubeu tunaig le isna.

Nane Yesus dubi maye ndanaig ta tugunu tejenmba. Paulus nu Galesia mbal kusrekina le Zu mbal afu pro Moses tuku tukul dubika ngaro pikam tuku sunngomba saninginaig sulumba sakinaig: Tane tukul pasa njakmba turmba dubikap le ndo Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingamngat nga saninginaig. Tanamba nane Paulus tuku nyu te-ibenmba nu aposel kuga nginaig sulumba sakinaig: Yerusalemnge gabat sugo minig ta nane ndo aposel minig nginaig.

Tanakinaig le Galesia mbal nane pasa ta ismba wamdus terokinaig le Paulus nu wam ta ismba wamdus piti njak minmba nane tuku mbar wamdus ta te-tiwam tuku waje te kuyarna.

¹⁻² Tane Kuate tuku kuasmbi Galesia ma tugu mbolnge mine likade ta ye Paulus tira mbal tenge minig ndon ye tane tuku waje te kuyaret. Ye aposel piro ten te tanjo nane ye kukul ndayinaig ko tanjo ande ye tugum promba ne aposel nga nyu te-mayok ndana. Kuga. Mam Kuatenge Yesus Kristus kumna le te-tina nale ar tanje ne aposel nga ye tuku nyu te-mayoknaik.

³ Mam Kuate singine Sunjo Yesus Kristus nale ake sinan tane make patika ngamunggal wamdus bul sertinguwaik. Son.

⁴ Yesus Kristus nu kilke te tuku manau najgonu ngamuknge sine kile-luka kilam nga nuje ngarosu kumam tuku pilna sulumba sine tuku une saukina wam ta singine Mam Kuate tuku nzali mbolnge mayok kina.

⁵ Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dunga minmba minbe. Son.

Kristus tuku pasa mayenu ndindo minit

⁶ Tane wam kade ta ye ismba piriri najowet. Kristus nu tane ake sinan make patikina le Kuate nu tane nuje mbal minam tuku wikina. Ndanam saka tane pitik ndo nu kusremba kile pasa kise dubiwam idusde.

⁷ Pasa mayenu ande sine tursingam tuku mine ndakate. Afunge tane tuku wamdus nginngan sertinmba Kristus tuku pasa mayenu nanjine wamdusmbi mbilam tagode.

⁸⁻⁹ Sine tane tugumnge pasa mayenu kukligen ta pasa tanje ndo tane turtingam kumun. Sine buk pasa sangrinu ande satinngige ta ye kile man lato satinngigit. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba tinaig ta tango ande pasa mayenu tanan mbilmba kise kukliwa kande Kuatenge nu kasurwa. Sine tuku ande ko samba mbolok enel ande pasa mayenu ta mbilmba kise kuklibe kande sine mata Kuatenge kasursinguwa.

¹⁰ Ata. Tane ye nzaliyam tuku ye pasa ta satinngit e? Kuga. Kuatenge ndo ye nzaliyuwa nga iduset. Ye tanjo afunge nzaliyuwaig nga ndin sotet kande ye Kristus tuku piro tanjo mine ndaket kande.

¹¹ Tira kame, tane wam te kila pile mayewap. Ye Kuate tuku pasa mayenu kuklimba satinngan ta tanjo tuku pasa kuga.

¹² Tango andenenge pasa mayenu te sa ndayina ko andenenge tum ndayina. Yesus Kristus nunge tumyina.

¹³ Ye o buk sine Zu mbal tuku tukul pasa dubimba wam ke liken ta tane isnaig. Ye sanjri tinga Yesus tuku kuasmbi kilmba piti sugo serninmba bale far suluwam tagowen.

¹⁴ Ye singine mbun kame tuku manau njakmba mage minam tuku ngamunggal kunde-kundeyina le sine Zu mbal tuku tukul pasa dubi mayemba yije usre tuma mbal njakmba liningen.

¹⁵ Ye tanawen ta ye ina tuku fungul sinamnge minen le Kuate nu Kinjo nuje tuku piro biyam tuku ye o buk madiyahina. Madiyahina tukunu nu ake sinan ye make pilmba wikina.

16 Ye pasa mayenu kasomok mbal tugumŋge nuŋe Kiŋo nuŋe tuku kukliwi ŋga nu Kiŋo nuŋe tumyina le ye ande sa ndawen.

17 Nane aposel nyu ambonŋa tinaig mbal ye nane sota mbumba Yerusalem mata kine ndaken. Ye tinŋa Arabia kilke mbol kan. Tanŋe minmba ma ma ŋgumneŋga ye maŋ luka Damaskus tumbranŋ sunŋo mbol prowen.

18 Yar kenmba kugana le ye Petrus kanŋeram tuku mbumba Yerusalem kan. Ka tanŋe kusem armba nu ndoŋ minkeŋ.

19 Ye ambenŋe minen sulumba aposel afu kanŋer ndaken. Sunŋo Yesus tuku maib nuŋe Yakobus nu ndo kanŋeren.

20 Ye tane tuku kuyaret te ye Kuate am mbolŋge sinŋa yabri pasa sa ndaket.

21 Ngumneŋga ye Siria le Silisia kilke mbol ndeken.

22 Ait ta mbolŋge Kristus tuku kuasmbi Yudea ma mbolŋge mine likinaig ta ye kanŋer ndayinaig.

23 Afunŋe nane ndoŋ wam kubenaig le nane teŋenmba isnaig: Tanŋo nu ambonŋa sine piti sersinmba pasa mayenu sine son ŋgeg ta kume seram tuku sanŋri tinŋina ta kile nu nane afu ŋgamukŋge pasa ta kuklimba sakate ŋga kubenaig le isnaig.

24 Tanŋamba nane ye mbolŋge wam mayok kina ta tuku nane Kuate tuku nyu tedunŋinaig.

2

Aposel afu Paulus ndoŋ wamdus ulendinaig

1 Yar 14 kuganaig le sile Barnabas ndoŋ mbumba Yerusalem kakeŋ. Ye Titus mata tumba sine keŋ mbumba kageŋ.

2 Kuatenŋe ye sayina le ye Yerusalem kan. Ye ka ambenŋe gabat sugo ndoŋ maŋgurka ye kasomok mbal ŋgamukŋge pasa mayenu kukliwet ta nane tuku wamdus isam tuku kubewen. Ande ye tuku piro purwa le ye ake sinanŋ piro karenkikit ŋga ye tanjawen.

3 Titus nu ye ndoŋ minna ta nu Grik tanŋo ta gabat sugo mbal nane nu tuku ŋgaro pikam tuku sinŋa kap ŋga sa ndakinaig.

4 Nu tuku ŋgaro pikam tuku pasa mayok kina ta yabri mbalŋge pasa ta temayoknaig. Nane nanŋine maŋau yubenŋa pro sine ŋgamukŋge tira mbal tananŋ mayok ka sine Yesus Kristus dubimba ŋgamunŋal mukuk mbolŋge mineg wam ta pitaimba sine tukul pasa tuku piti kumnemŋge minbe ŋga idusmba pronaiŋ.

5 Sine nane tuku wamdus katesemba tane kasomok mbal Kristus tuku pasa tugusek ndo dubiwap ŋga sine nane tuku pasa pitik ndo pitaigenŋ.

6 Yerusalem gabat sugo Zu mbal afunŋe nane tuku nyu sugokanu mbolŋge minanu ŋga sakade ta ye nane tuku nyu sugo idus ndawet. Kuate nu tanŋo tuku nyu pile ndanŋate. Gabat sugo ta nane ye tuku pasa ismba wam kise ande kam tuku sa ndayinaig.

7-8 Kuga. Zu mbal tugumŋge Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuatenŋe Petrus tuku wai mbolŋge pilna tanŋamba ndo kasomok mbal tugumŋge pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuate nu ye tuku wai mbolŋge pilna. Kuate nu Petrus sanŋri tuna le Zu mbal ŋgamukŋge pirokam tuku aposel nyu tuna tanŋamba ndo nu ye mata sanŋri sina le kasomok mbal ŋgamukŋge pirokam tuku aposel nyu sina. Nane wam ta kila pilmba pasa ande sa ndayinaig.

9 Yakobus Petrus Yohanus Zu mbal afunŋe nane Kristus tuku kuasmbi tuku gabat sugo ŋga sakade ta nane Kuatenŋe nu ake sinanŋ ye make pilna wam ta kila pilmba pro sile Barnabas ndoŋ wai sikmba nane ndoŋ piro tuma minam tuku sasikinaig. Nane Zu mbal ŋgamukŋge pirowaig le sile kasomok mbal ŋgamukŋge pironu tuku sasikinaig.

10 Nane tukul ande dubiwap nda ŋginaig. Sile sanzal mbal turkam tuku ndo ŋginaig. Nane tanŋakinaig le ye wam ta kam tuku wamdus sanŋrinu pilmba minen.

Paulus nu Petrus tumba sawe likina

11 Ngumneŋga Petrus nu Antiok promba minna sulumba nu wam ande mbarna le ye nu sawe liken ta teŋenmba.

12 Nu ambonŋa kasomok mbal ndoŋ maŋgurka isukusmba minna ta nu maŋau

mayena. Ngumnennga Yakobus nu nuŋe mbal afu Yerusalemnge kukulningina le Antiok pronaig le Petrus nu nane kanŋerka nane ngaro pike ndakade mbal kasurningig nga nu nane tuku kuru-kuruka kasomok mbal kusreka kua kina ta nu wam nŋayona.

¹³ Zu mbal afu ambonnga Petrus ndoŋ wam mayenaig ta kile nane mata maŋau tinreknu mbilmba mbar wam ta kinaig. Nane tuku yabri maŋau tanŋe Barnabas mata didikina.

¹⁴ Nane wam kinaig ta mbolŋge Yesus tuku pasa mayenu tuku maŋau pitainaig ta ye katesemba nane nŋakmba am mbolŋge Petrus tumba sawe lika sawen: Ne Zu tanŋo ta ailfu kasomok tanŋo ngamukŋge ne Zu tanŋo tanŋaŋ mine ndaka nane tanŋaŋ minna. Ndanŋam saka kile ne kasomok mbal Zu tanŋo tanŋaŋ mayok kuwaig nŋa sanŋri tinŋa saninŋit nŋa sawe liken.

Kristus mbolŋge sine tinreknu mayok kineg

¹⁵ Sinŋine ina mam nane sine kile-patikinaig ta sine Zu mbal. Sine kasomok mbal une tanŋo tanŋaŋ mayok nda kageŋ ta

¹⁶ sine Zu mbal sine tukul dubika Kuate am mbolŋge tinreknu mayok nda kineg ta sine kila. Yesus Kristus tuku kume tuku sanŋri tomba tinŋeg wam ta mbolŋge ndo sine Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kineg. Ande nu tukul pasa dubimba tinreknu mayok kine ndakate tukunu sine Zu mbal mata tinreknu mayok kube nŋa tukul pasa kusremba Kristus Yesus tuku kume tuku sanŋri tomba tinŋa nu tuku son nŋigeneŋ.

¹⁷ Sine Zu mbal afu Kristus mbolŋge tinreknu mayok kambim saka sine tukul pasa te-simba kasomok mbal tukul kugatok tanŋaŋ une tanŋo mayok kineg. Ta tuku afu teŋenmba sakamŋgaig. Ata. Kristus nu une maŋau sanŋri pilete nŋa sakamŋgaig. i ... Sinŋa tanŋamba kuga.

¹⁸ Ye tukul pasa te-siwen ta maŋ dubiwi ta ye yiŋe mironŋ une tanŋo mayok kanŋit.

¹⁹⁻²⁰ Ye tukul pasa tuku sanŋri kum-nemnge minmba tinreknu mayok nda kan tukunu sanŋri tanŋe ye baleyam tuku pilna le ye Kristus ndoŋ ail kazrai mbolŋge kumanu tanŋaŋ kumen. Kile ye tukul tuku sanŋri kumnemnge mine ndaka ye Kuate

tuku ndo minam tuku minet. Ye abo nŋak minet te ye Kuate tuku Kinŋo tuku sanŋri tomba tinŋa nu tuku wamdus ndo dubimba wam nŋakmba ke liket. Nu ye tuku wamdus sunŋo nŋak minmba nu yenu nŋa nuŋe ngarosus kumam tuku pilna.

²¹ Kuate nu tanŋamba ake sinanŋ sunŋomba sine make patikate wam ta ye te-si ndawet. Kuga. Ye tukul pasa te-simba Kristus tuku son nŋet. Ande nu tukul pasa mbolŋge tinreknu mayok kambim kumunŋ nŋuwa ta Kristus nu sinenu nŋa kumna wam ta alo kugatok.

3

Sine Yesus tuku maŋau kitek ndo dubibe

¹ O Galesia mbal, tane nŋinŋan wamdus ndo tade. Yesus Kristus nu sinenu nŋa ail kazrai mbolŋge kumna ta ye tugusemba satinmba tumtingen le tane kila pile mayenaig. Imanŋe nŋule parak pasambi tane tuku wamdus mayenu ta didika balena?

² Tane wam ndindo ndo sayap le isi. Tane Tukul Guwa tinaig ta ame wam mbolŋge tinaig. Tane tukul pasa dubimba tinaig e? Kuga. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba son nŋa tinaig.

³ Tane Yesus son nŋa Tukul Guwa tuku sanŋri mbolŋge tugu pilmba kitek mayok kinaig. Kile tanŋine sanŋrimbi maŋau kitek ta tuturmba Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kambim idusde e? Yoi. Tane nŋinŋan mbal.

⁴ Tane maŋau kitek tugu pilmba wam sugo kanŋerkinaiŋ ta kile ake kusrekam idusde e? i ... Tanŋamba kuga. Wam ta alo sunŋo nŋak.

⁵ Tane tukul pasa dubide le Kuate wam ta tuku Tukul Guwa tinmba wam kitek sanŋrinu tane nŋamukŋge kile-mayokkate nŋa idusde e? i ... Tanŋamba kuga. Tane Yesus Kristus tuku pasa ismba son nŋade wam ta tuku nu tanŋate.

⁶ Tane Abraham tuku maŋau kanŋerap. Nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sanŋri tomba tinŋina le Kuate nu Abraham tuku nŋamunŋal son ta kanŋermba nu tanŋo tinreknu nŋina.

⁷ Ata. Sine Kuate tuku sanjri tomba tinja nu tuku son ngeg mbal sine Abraham tuku kinjo kame mineg.

⁸ Tane kasomok mbal Kuate tuku sanjri tomba tinja nu tuku son ngade sulumba nu am mbolnge tinjeknu mayok kinig wam ta kuyar pasa ande nu o buk te-mayokna. Kuate nu o buk Abraham tejenmba pasa mayenu sana.

Ne mbolnge ye kilke tugu nakmba mbolnge wam mayenu kamngit nga sana. *Mulum Pasa 12.3*

⁹ Nane Abraham tanan Kuate tuku sanjri tomba tingade mbal Kuatenge nane Abraham ndonj wam mayenu ta ninjit.

¹⁰ Nane afu nanjine sanjri tomba tinja tukul pasa dubide mbal nane pa tam tuku minig. Kuyar pasa ande ta tuku tejenmba sakate.

Ima nu Kuate tuku tukul pasa nakmba dubika ande kusremba dubi ndate ta nu pa tam tuku minit nga sakate. *Lo 27.26*

¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tango nane Kuate tuku sanjri tomba tinja nu am mbolnge tinjeknu mayok kinig mbal nanenge ndo abo nak minmba minamngaig ngate. *Habakuk 2.4*

Ta tuku ande nu tukul pasa dubimba tinjeknu mayok kambim kumuñ kuga ta kuyar pasanje tumsingit.

¹² Moses tuku tukul pasa ta sine son ngam tuku kuga. Sine ismba dubikam tuku ndo. Kuyar pasa ande tukul pasa tuku tejenmba sakate.

Ande nu tukul nakmba dubi mayewa ta nu abo nak minmba minamngat nga sakate. *Wok Pris 18.5*

¹³ Sine tukul pasa kumnemnge minmba Kuate tuku pa sunjo tam tuku mingen ta Kristus nu sinenu nga pa sunjo ta tina sulumba sine tuku muskil kile-tidinge sinjina. Wam ta tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ail kazrai mbolnge minig mbal nane Kuate tuku pa sunjo tam tuku minig nga sakate. *Lo 21.23*

¹⁴ Kristus nu tanamba kumna le Abraham mbolnge Kuate nu kilke tugu nakmba mbolnge wam mayenu kamngit nga sakina ta te-mayokna. Kile Yesus Kristus mbolnge

tane kasomok mbal nakmba wam mayenu ta tam kumuñ. Sine Kristus tuku kume tuku sanjri tomba tinjeg mbal sine Kuate nu Tukul Guwa nuje mbal ningam tuku sakina ta teg.

Kuate nu o buk wam mayenu kam tuku Abraham sana

¹⁵ Tira kame, ye pasa satingit ta ye kile yaba pasa andembi tane tumtingamngit. Tango ande nu abo nak minmba ngumneña kumwa le afu nu tuku aganj ndende kilam tuku wane ande kuyarte. Nu pasa ta sanjri pilemba nuje nyu pilit ta andenge pasa ta te-simba ko tuturam kumuñ kuga.

¹⁶ Pasa sanjrinu afu Kuate nu Abraham nuje mbun ndonj kilam tuku sana ta nu Abraham tuku mbun nakmba tuku sandana. Nu tango ndindo tuku nane mbun nga sana. Nu tuku mbun ta Kristus.

¹⁷ Ye pasa satingit ta tugunu tejenmba. Kuate nu Abraham ndonj nuje pasa ta katmba nuje nyumbi sanjri pilena. Tanana le yar 430 kinaig le tukul pasa mayok kina ta tukul pasa ta Kuate nu o buk Abraham ndonj pasa katna ta te-simba kume seram kumuñ kuga.

¹⁸ Sine Kuate tuku wam magenu kilam nga sinjine sanjrimbi tukul pasa dubimba kileg kande Kuate nu ake sinjam sakina ta mbolnge kile ndakeg kande. Kuate nu Abraham nuje wam magenu tambim saka sana sulumba ake tuna.

¹⁹ Kuate nu tukul pasa ngumneña temayokna ta tugunu tejenmba. Tukul pasa prona le tango nane nanjine une manau kamusnaig. Tanamba kamusmba minwaig le ma ma Abraham tuku mbun prowamngat. Kuate nu pasa sanjrinu Abraham sana ta nu tuku mbun ndindo ta tambim tuku sana. Nu nuje enel kame kukulningina le tukul pasa tumba ndeka Moses sanaig. Sanaig le nu ndek tango pino saningina.

²⁰ Kuate nu wam magenu kam tuku sakina ta nu aganj inum kukul ndana. Kuga. Nu nuje miroñ pasa sanjrinu Abraham sana.

²¹ Wam ta sine ndanjmba tumsingit. Tukul manau le Kuate nu pasa sanjrinu Abraham sana pasa ar ta nale kigringa mine ndakade nga idusde e? Tanamba kuga. Sine

tukul pasa ande dubimba abo tugu minmba minam tuku teg kande sine tukul pasa ta mbolnge Kuate am mbolnge tiṅreknu mayok kineg kande.

²² Kuate tuku kuyar pasa tango ṅakmba une tuku sanḡri kumnemnge minmba pa tam tuku minig ṅga sakate. Ta tuku wam magenu Kuate nu tango niṅgam tuku sakina ta sine Yesus Kristus tuku kume tuku sanḡri tomba tiṅga nu tuku son ṅgeg mbal ndo kileg.

²³ Kristus pro ndana le tukul pasa tanḡe sine ndalekanu taṅaṅ minna le ma ma Kristus mayok kina le sine nu tuku son ṅgigenḡ.

²⁴ Tukul pasa nu piro ṅak. Kristus nu pro ndana le tukul pasa tanḡe sine kulatkina. Nu prowa le sine nu tuku kume tuku sanḡri tomba tiṅga Kuate am mbolnge tiṅreknu mayok kambim tuku tukul pasa nuṅge sine tuku une tumsinḡina.

²⁵ Kristus nu prona le sine nu tuku kume tuku sanḡri toweg le maṅau ande sine kulatkam tuku mine ndakate.

²⁶ Sine Kristus tuku son ṅgeg mbal sine ṅakmba Kuate tuku kiṅo kame mineg.

²⁷ Sine kule pisne tumba Kristus ndoṅ ulendika nu tuku maṅau te-pureg.

²⁸ Zu le kasomok, nyu ṅak le nyu kugatok, tango le pino sine ṅakmba ulendika Kristus Yesus mbolnge ndindo ndo mineg.

²⁹ Kristus nu Abraham tuku mbuṅ. Tane Kristus tuku mbal minig ta tane mata Abraham tuku mbuṅ minig. Kuate nu pasa mayenu Abraham sana ta tane kilam tuku minig.

4

¹ Ye yaba pasa ndui ta tuturmba satinḡamḡit. Kiṅo nu mam nuṅe tuku ma tam tuku minit. Nu kiṅo fudiṅdo minit le tango kisenḡe nu tuku agaṅ ndende ṅakmba kulatka minit. Kiṅo ta nu agaṅ ndende ta tuku miro ta nu nyu kugatok taṅaṅ minit.

² Kiṅo ta mam nuṅenḡe nu agaṅ ndende kilam tuku ait madina ta kumu ndanḡate le afunḡe agaṅ ndende ta kiṅo turmba kulatka minig.

³ Tanamba ndo Yesus nu pro ndana le sine kiṅo fonḡon taṅaṅ mingenḡ sulumba kilke

te tuku kila gisleknu ta kumnemnge piro mbal taṅaṅ mingenḡ.

⁴ Ait kumunḡina le Kuate nu nuṅe Kiṅo nuṅe kukulna le kilke te mbol prona. Kiṅo ta pino andenḡe te-pilna le nu Zu mbal tuku tukul pasa ta kumnemnge minna.

⁵ Sine Kuate tuku kiṅo kame mayok kab ṅga nu sine tukul tuku sanḡri kumnemnge mingenḡ ta paska muskil kile-tiḡenḡe sinḡina.

⁶ Sine Kuate tuku kiṅo kame mineg tukunu Kuate nu nuṅe Kiṅo tuku Guwa kukulte le nu sine tuku ṅgamunḡal sinamnge minmba yiṅe Mam ṅga Kuate wikate.

⁷ Kile sine nyu kugatok piro mbal taṅaṅ mine ndakeg. Sine Kuate tuku kiṅo kame mineg tukunu sine Mam Kuate tuku wam magenu kilam tuku mineg.

Paulus nu Galesia mbal tuku piti sunḡona

⁸ Tane buk Kuate gilai minnaig sulumba mbara afu kumnemnge nane tuku piro mbal taṅaṅ ndalekanu taṅaṅ minnaig. Mbara ta tugusek mbara kuga.

⁹ Kile tane Kuate kila minig le Kuate mata tane kila minit ta ndaṅam saka tane maṅ luka yabri mbara kumnemnge ndalekanu taṅaṅ minam idusde?

¹⁰ Tane wamdus sanḡrinu pilmba Zu mbal tuku tukul dubikade. Tane ki ait afu tambun afu yar afu ta kusem ṅga kurauka dubi magekade sulumba maṅau tambu tiṅreknu mayok kambim idusde.

¹¹ Maṅau tanḡe tane turtinge nda. Tane sinḡa ye piti seryade. Ye buk tane ṅgamuknḡe ake sinaṅ piro karenḡa sanḡri kusrewen.

¹² O tira kame, tane tukul tuku piti kusreka ye minet taṅaṅ mayok kape. Ye mata tukul pasa kusremba tane minig taṅaṅ tukul kugatok mayok kan. Ye buk tane tugumnge minen ta tane ye mbolnge mbar ande ke ndakinaig.

¹³ Ye guaze andenḡe ṅgailkina tukunu ye tane ndoṅ minmba pasa mayenu kukliwen le tane isnaig. Wam ta tane ṅakmba kila.

¹⁴ Ye guaze ten ta tuku tane ye ṅayo agaṅ taṅaṅ ye kasur ndayinaig. Tane

ye kanjeryumba enjel ande ko Kristus kanjeranu tana ye tinaig.

¹⁵ Ye tane ndon minen ta tane ye tuku gare nak minnaig. Tane tange am gonimba ye sam kumun kande tane gonimba ye sinaig kande. Tane ye tuku gare sungo tinaig ta aninge pilnaig?

¹⁶ Ye tane yabri ndatinmba pasa tugusek ndo satingen. Ta tuku tane ye kasuryade inde.

¹⁷ Kile tane mbal kise tuku pasa isig ta nane wam magenu tane mbolnge ke likade ta nane wamdus mayenu tumba tana ndade. Tane ye pitaiyumba tane tuku wamdus nane mbolnge ndo minwaig nga tana.

¹⁸ Nane afu wamdus mayenu tumba wam magenu tane mbolnge ke likade ta maye. Ye ta tuku piti ndayate. Tane tana afu mbolnge gare tana kamusmba minap. Ye tane ndon nda mini ta mata tana ndo kap.

¹⁹ Yinje kiyo kame, ye ambonga wamdus piti sungo nak tane tugumnge piroken le tane ngamungal biye mbilmba Kristus tuku son nginaig. Kile ye wamdus piti ndui ta kamuset. Tane Kristus tuku manau te-purap le ye wamdus piti tet te ye kusreyuwa.

²⁰ Ye tane tuku wamdus fagka tane ndon minam tuku wamdus sungo nak minet. Ye tane ndon mini sulumba yinje wamdus kumumbi kile-mayokka satinjam tuku kamuset.

²¹ Tane tukul pasa dubiwam tuku wamdus nak minig mbal kuyar pasa nu sakate ta tane isap.

²² Kuyar pasa ta tenemba minit. Abraham nu kiyo armba kile-patikina. Kiyo ande Sara tuku piro pino Hagarne tepilna. Kiyo ande piyo nuje Sarange tepilna.

²³ Sara tuku piro pino nu ngarosu sangri nak minmba kiyo tepilna. Abraham piyo nuje nu ninkina ta Kuatege nu sana ta kumumba nu kiyo tepilna.

²⁴ Wam armba ta alo nak. Pino armba ta Kuate nu pasa armba katna tana. Kuate nu Sinai tabe mbolnge Moses ndon pasa katna ta Hagar tana. Pasa ta mbolnge mayok kinig mbal nane piro mbal minam tuku mayok kinig.

²⁵ Ta tuku Arabia pasambi nane Sinai tabe ta Hagar tabe ngade. Kile Yerusalem nu Hagar tana minit. Tumbran sungo ta mbolok mbal nane tukul pasa kumnemnge minmba ndalekanu tana minig.

²⁶ Sine samba mbolnge Yerusalem kitek tuku mbal mineg ta tukul kumnemnge ndalekanu mine ndakeg. Sine Sara tuku kiyo kame tana mineg.

²⁷ Kuate tuku kuyar pasa wam ta tuku tenemba sakate.

Pino ninka kiyo kugatok minit ta ne gare-gareka mina.

Ne kiyo te-palmbim tuku rar kamusam tuku wamdus sungoanu pilit ta ne gare sungo tumba wi kuenka.

Ne tuku kiyo kame tugeka sungo nyawamngat.

Pino nu tango nak minit ta nu tuku kiyo kame linjamngat. *Aisaia 54.1*

Kuyar pasa nu tana sakate.

²⁸ Tira kame, Isak nu Kuate tuku pasa kumumba ina nuenge tepilna. Tana ndo nu sine kilam sakina ta sine kumumba nu tuku kiyo kame mayok kinig.

²⁹ Hagar nu ngarosu sangri nak minmba kiyo nuje tepilna le Sara nu Kuatege sakina ta kumumba kiyo tepilna. Tukul Guwa nu sangri tuna le nu tana. Ngumnga Hagar tuku kiyo nu Isak kasurna. Tana ndo kile tukul pasa dubide mbal sine Kristus tuku mbal kasursingig.

³⁰ Kuate tuku kuyar pasa tenemba sakate. Abraham nu kumwa le Hagar tuku kiyo nu mam nuje tuku agan ndende kilikat nga Sara nu tango nuje sana: Piro pino kiyo nuje ndon pitaika le nale kasom kuwaik ngina.

³¹ Tira kame, sine piro pino tuku kiyo kame ndalekanu tana mine ndakeg. Sine Sara tuku kiyo kame mineg.

5

Sine Kristus tuku mbal ndalekanu tana mine ndakube

¹ Sine ndalekanu mine ndakube nga Kristus nu sine muskil kile-tidinge singina. Ta tuku manau andenge man tane ndale ndakam tuku wamdus sangrinu palpe.

² Tane ise tiwap. Ye Paulus yenje pasa te satinjamngit. Tane tinjeknu mayok kambim idusmba ngaro pikap ta Yesus Kristus nu tane turtinge nda.

³ Ye rironj pasa buk satinjen ta manj lato satinjamngit. Ande nu ngaro pikam idusmba kande nu tukul njakmba du-bikuwa.

⁴ Tane tukul pasa dubika ta mbolnje Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku idusde mbal tane Kristus ndonj purkade. Kuate nu ake sinanj tane make patikate wam ta tane ngummede.

⁵ Sine tana ndaweg. Sine Kristus tuku son ngeg mbal Tukul Guwanje sanjri singit le sine Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku tairnga mineg.

⁶ Sine Kristus Yesus tuku mbal ngaro pikeg e ko ngaro pike ndakeg ta alo kugatok. Sine nu tuku kume tuku sanjri tomba tinjeg sulumba kume pur manjau temayoek ta alo njak.

⁷ O Galesia mbal, tane ambonja pasa tugusek dubi mayenaig ta imanje tane pasa tugusek ta dubi ndawam tuku ndin tukulmba peutingina?

⁸ Kuate nu nune mbal mayok kambim tuku tane wikina ta nunge tane tuku wamdus didika ndin tukul ndana.

⁹ Tane kuraukap. Yis fudinndo plaua sinamnje pileg le plaua njakmba ulmba silite nga sakeg ta

¹⁰ Sunjgo nu ye ngamunggal mukuk sate le ye tane tuku wamdus piti ndayate. Tane ye tuku pasa te ismba dubiwamngaig ta ye kila. Tango ima nu tane nginngan sertingig ta nu piya njayonu tamngat.

¹¹ Tira kame, ye Kristus tuku mbal ngaro pikam tuku manjau ta kam tuku satinjet kande Zu mbal nane ye piti ser ndayade kande. Yesus Kristus nu sine tinjeknu mayok kube nga nu ail kazrai mbolnje kumna. Ngaro pike manjau tane turtingam kumunj kuga. Ye tanjamba kukliwet ta Zu mbal Yesus nu ail kazrai mbolnje kumna pasa ta pitaide.

¹² Nane afu tane nginngan sertinmba ngaro pikam tuku satinngig mbal nane nanjine mal turmba pikwaig ta maye.

¹³ Tira kame, tane tukul pasanje

ndalekanu mine ndakap nga Kuate nu tane wikina ta sine tukul kugatok nga tangine wamdus dubimba fare fare li ndakap. Tane tukul kitek dubimba kume pur manjau mbolnje tangine tangine munju turkap.

¹⁴ Kuate tuku kuyar pasa ande tenjenmba sakate.

Tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnje minig mbal tuku kume purap nga sakate.

Wok Pris 19.18

Tane tanjamba kap ta tane tukul pasa njakmba kumuwanngaig.

¹⁵ Tane rironj mayewap. Tane age tananj munju kasurka wamdus kagli firkap ta tane tangine tangine munju njaiigo siglika purkamngaig.

Tukul Guwa le ngarosu tuku manjau

¹⁶ Ye tane manj satinjamngit. Tane Tukul Guwa tuku wamdus ndo dubika minap. Tangine ngarosu tuku nzali dubi ndakap.

¹⁷ Ngarosu tuku nzalinje Tukul Guwa tuku nzali te-ibenjam bafute le Tukul Guwa tuku nzalinje ngarosu tuku nzali te-ibenjam bafute. Nale munju njueu njak minik. Ta tuku sine wam afu kam iduseg ta kam kumunj kuga.

¹⁸ Tane Tukul Guwa tuku wamdus dubide sulumba tukul pasa kumnemnje mine ndakade.

¹⁹ Wam kame ngarosu tuku nzali mbolnje mayok kinig ta sine njakmba kila. Wam kame ta tenjenmba. Fare fare pino tanjo ndonj unekade. Wamdus kutur pilig. Kiko kugatok nzali ngail ndakade.

²⁰ Yabri mbara mbarinngig. Tango makede. Afu kasurningig. Afu ndonj kua-leyaukade. Afu tuku mine mayenu ta tam tuku am kikonj tingade. Gubra tade. Ye ye ngade. Munju tetkade.

²¹ Afu tuku aganj ndende kilam tuku piriride. Kule kamenu nyumba nginngankade. Manjurka maim maim manjau te-mayokde. Wam njaigonu njakmba tananj ta ngarosu tuku nzali. Ye buk rironj pasa sanjrinu satinjen ta kile manj lato satinjamngit. Nane tanjamba kade mbal ta Kuate tuku gageu mayok ka nu ndonj mine nda.

²² Wam kame Tukul Guwa tuku nzali mbolŋge mayok kinig ta tejenmba. Kume pur maŋau, gare maŋau, ŋgamuŋgal mukuk maŋau, mape maŋau, wamdus bafuk maŋau, raŋgun mayenu, wam magenu kumumbi kam tuku maŋau, ŋgan maŋau, ŋgarosu tuku nzali te-ibenam tuku maŋau.

²³ Tukul Guwa nu sine ndoŋ minit le taŋamba alonu kile-mayokkeg. Sine taŋaweg ta tukul pasa ande sine kilmba pasa mbolŋge patikam tuku mine ndakate.

²⁴ Sine Yesus Kristus tuku mbal siŋgine ŋgarosu tuku nzali ŋaigonu ŋakmba kilmba ail kazrai mbolŋge danŋga kume serniŋgigeŋ.

²⁵ Sine kitek mayok ka Tukul Guwa ŋak mineg ta sine nu tuku wamdus ndo dubibe.

²⁶ Sine siŋgine ŋgarosu payam ndakube. Siŋgine siŋgine tira tuku wamdus nduase ndabe. Tira afu tuku mine maŋau tuku am kikoŋ ti ndaŋgube.

6

Sine siŋgine siŋgine tira tuku piti ku-grakube

¹ Tira kame, taŋgine taŋgo ande mbarmba ndekuwa ndeta tane afu Tukul Guwa tuku saŋgri ŋak minig ta tane ŋgan maŋaumbi nu te-tiwap. Tane kurau mayewap. Satan nu tane mata tagotiŋguwa le ndekubekaig.

² Tane taŋgine taŋgine tira tuku piti ku-grakap ta tane Kristus tuku tukul ŋakmba kumuwamŋgaig.

³ Taŋgo ima nu ye mayenu ŋga iduste ta nuŋe wamdusŋge nu yabrite. Nu ake taŋgo ndo.

⁴ Sine afu tuku mine kaŋgerka siŋgine mine pilenŋga payam ndakube. Sine yimyam siŋgine miroŋ maŋau kaŋgerka pileniŋbe.

⁵ Sine ŋakmba ndui ndui siŋgine piti ku-grakamŋgig.

⁶ Taŋgo ande nu Kuate tuku pasa mayenu kuklimba tane tumtiŋgit ta taŋgine agaŋ ndendembi nu turap.

⁷ Tane kuraukap. Tane Kuate tuku nzali pitaimba sine pa te nda ŋga idusap ta tane wamdus mbarbekaig. Taŋgo nu agaŋ tumunu ŋgukate ta nu alonu ndui ta ndo kilit.

⁸ Ne ŋgarosu tuku nzali dubiwa ta ne ŋgarosu tuku nzali alonu tumba ŋgisikamŋgat. Ne Tukul Guwa tuku wamdus dubiwa ta ne Tukul Guwa tuku alonu tumba Kuate ndoŋ abo ŋak minmba minamŋgat.

⁹ Sine wam magenu kam tuku kanyum ndasiŋguwa. Sine wamdus saŋgrinu pilmba wam magenu kumba minbe le ma ma ait kumuŋguwa le alonu kilamŋgig.

¹⁰ Afu mbolŋge wam magenu kam tuku ait prode ta sine kusre ndakube. Yesus tuku son ŋgade mbal siŋgine tira minig ta sine nane tur magekube.

Riron pasa le nyaro pasa

¹¹ Tane kaŋgerap. Ye yiŋe waimbi waŋe te mbolŋge kuyar sugokanu kuyaret.

¹² Zu taŋgo afu saŋgri tiŋga tane ŋgaro pikam satinŋgig ta nane naŋgine mbal am mbolŋge nyu sugo tam tuku taŋade. Nane sine Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna wam ta ndo te-mayokbe ta siŋgine mbalŋge piti sersiŋbekaig ŋga nane kuru-kuruka ŋgaro pikam tuku wam turmba te-mayokde.

¹³ Ata. Ŋgaro pikig mbal ta nane tukul ŋakmba dubi ndakade. Tane ŋgaro pikam tuku satinŋgig ta tane ŋgarosu pikap le naŋgine ŋgaro payamkam tuku taŋade.

¹⁴ Ye wam ande tuku payam ndaket. Yesus Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna wam ta tuku ndo ye payamket. Taŋamba kilke te tuku wam kame ye am mbolŋge kumaknu taŋaŋ minig le ye idus ndaniŋget. Ye mata kilke te tuku maŋau dubide mbal am mbolŋge kumaknu taŋaŋ minet le nane ye idus ndayade.

¹⁵ Taŋgo nu ŋgaro pikit e ko nda pikit ta alo kugatok. Nu Tukul Guwa mbolŋge kitek mayok kinit ta ndo alo ŋak.

¹⁶ Nane wam ta son ŋga dubide mbal Kuate nu nane ŋgamuŋgal wamdus bul serniŋmba nu nuŋe mbal ŋakmba mbolŋge taŋawa. Son.

¹⁷ Ye Yesus tuku piro taŋgo minet. Yiŋe ŋgarosu mbolŋge katyinaig tuku nzilal wam ta kilimok te-mayokte. Ta tuku ande nu maŋ ye tuku nyu ŋayo sili ndawa.

¹⁸ Tira kame, siŋgine Suŋgo Yesus Kristus nu tane ake sinaŋ make patikuwa.

Son.

EFESUS

Efesus mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 32 kinaig le Paulus nu Romnge muli wandek sinamnge minmba Efesus mbal tuku waje te kuyarna sulumba nane tenemba saningina: Yesus nu Moses tuku tukul nakmba kile-sika nuje ngarosumbi Zu mbal kasomok mbal ulendimba tanjo kitek ndindo te-mayokna.

¹ Tane Kuate tuku mbal Efesusnge minmba Kristus Yesus dubi mayede ta tane nakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenge madiyina le Yesus tuku aposel minet yenje tane ndon pasatam prowet.

² Singine Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus nale ake sinaj tane make patika ngamungal wamdus bul sertinguiwaik. Son.

Kuate nu sine mbolnge wam magenu kina

³ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Sine Kristus ndon ulendikeg le Kuate nu samba mbolok wam magenu nakmba Tukul Guwa mbolnge singit le gare sunjo nak mineg.

⁴ Kuate nu kilke te te-mayok ndana sulumba nu Kristus mbolnge sine kilam tuku madisingina. Sine nu tuku mbal purfen nu mbar kugatok nu am mbolnge tingam tuku nu tanana.

⁵ Nu sine tuku kume purmba Kristus mbolnge nuje kinjo kame mayok kambim tuku idusna. Nu nuje rangun mayenu manau ta dubimba wamdus ta tina.

⁶ Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungube nga nu nuje wam mayenu ta te-mayokmba nuje Kinjo nuje tuku kume purna ta nu mbolnge sine ake sinaj make patikina.

⁷ Nu sine make patikate manau ta fudinndo kuga. Wam ta sunjo nayo. Nuje Kinjo nuje tuku kume mbolnge nu sine tuku mbar saukina sulumba sine tuku muskil kile-tidingina.

⁸ Nu lato lato sine make patika wamdus kila magenu singit le

⁹ nuje wamdus buk kurok minna ta kila pile mayeweg. Kuate nu o buk nuje rangun mayenu manau ta dubimba wamdus tina ta tenemba.

¹⁰ Ngumne nga ait kumunguwa le nu samba kilke aganj ndende nakmba kilmba Kristus kumnemnge patikuwa le nangine ma mbolnge minwaig le Kristus nu gabat sunjo minamngat.

¹¹ Kuate nu wamdus tumba tanamba wam mayok kuwaig nga sakate ta kumumba mayok kinig. Nu o buk wamdus ande tumba Kristus mbolnge sine kilam tuku madisingina ta kile sine kilit.

¹² Kristus nu sine muskil kile-tidinguwa nga ambonga sine Zu son ngigen mbal sine singine mine nakmba mbolnge Kuate tuku nyu sunjo ta te-dungube nga nu sine madisingina.

¹³ Kristus nu tanjine muskil kile-tidinge tingina ta tane pasa mayenu tugusek ta ismba tane Kristus tuku son nginaig. Tananaig le nu tane kasomok mbal mata yije mbal nga Tukul Guwa tinmba sanjatingina. Nu o buk nuje mbal Tukul Guwa ningam tuku sakina.

¹⁴ Sine Tukul Guwa nak mineg tukunu sine Kuate tuku wam magenu kilamngig. Nu nak minbe le ma ma Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge singamngat. Nu tanawa le sine nu tuku nyu sunjo ta te-dungamngig.

Paulus nu Efesus mbal tuku Kuate yabanja

¹⁵ Ye wam kame sakit ta nakmba idusningmba tane Sunjo Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinga Kuate tuku mbal nakmba tuku kume purde ta ye ismba ye mara mara Kuate gare pasa tuwet.

¹⁶ Ye nu yabanet ta ye tane gilai ndanget.

¹⁷ Singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mbara nu aganj ndende nakmba tuku gabat sunjo. Nu tane nuje Guwa tinguwa le nu wamdus kila mayenu tumtinguwa le tane Kuate kila pile mayewap nga ye yabanet.

¹⁸ Nunje tane wamdus kiljatinguwa le Kuate nu tane wikina le nu tairnga minig ta tugunu kila pile mayewap.

¹⁹ Nu tane nuje mbal minam tuku kilit ta wam sugo pasa nak tane tuku minig ta kila palpe sulumba sine Kristus tuku son

nggeg mbal sanjri sunjo mara mara sine tam tuku minit ta tane katese mayewap nga ye yabanjet.

²⁰ Sanjri ndui tambu Kuatenje Kristus kumna le te-timba tumba samba mbolnje nuje ndinam kumamnje pilna le minit.

²¹ Nu sugo sugo njakmba liniŋmba o mbolnje minmba nyu sugo sugo kilke te mbolnje kilke kitek mbolnje ta njakmba liniŋmba nu mbolnje minmba minamngat.

²² Kuate nu agaŋ ndende njakmba nu kumnemnje patikina sulumba nuje kuasmbi tuku gabat sunjo minwa nga nu pilna.

²³ Kuate tuku kuasmbi ta Kristus tuku ngarosu. Nuje ngarosu mbolnje nuje nyu sunjoka mayok ka nu kumumbi minit le agaŋ ndende njakmba nu mbolnje kumumbi mine likade.

2

Sine Kristus mbolnje abo kitek tigen

¹ Tane buk wam njagonu ke lika Kuate maskenje minmba kumaknu minnaig.

² Tane kilke te tuku maŋau njagonu dubika guwa njagonu tuku gabat sunjo kumnemnje minnaig. Nu kile Kuate tuku pasa pitaide mbal sinamnje piroka minit.

³ Sine njakmba buk nane tanaj minmba sinjine wamdus ta ndo dubika nzali njagonu ke lika mingenj. Sine tanjo njakmba ndonj Kuate tuku pa tam tuku mingenj.

⁴ Kuate tuku mape maŋau sunjokanu. Nu sine tuku sunjomba kume purmba

⁵ sine une maŋau mbolnje kumaknu mingenj le Kristus nu kumna le te-tina ta sine nu ndonj kile-tidinjina. Nu ake sinanj sine make patika muskil kile-tidinjina.

⁶ Nu Kristus te-dunja sine nu ndonj ulendikeg wam ta mbolnje nu sine turmba kile-dunja ka samba mbolnje nu ndonj patikina le mineg.

⁷ Ait prowe likamnjaig ta njakmba mbolnje Kuate nu sine ake sinanj make patikate wam sunjo ta kilimok mayok kuwa nga nuje ranjun mayenu Kristus Yesus mbolnje sinjina.

⁸ Kuate nu tane ake sinanj make patika tane muskil kile-tidinate ta tangine piro

mbolnje kuga. Kuatenje piya kugatok tingit.

⁹ Tanjo ngarosu payamkubekaig nga nangine piro mbolnje nu ninge ndakate.

¹⁰ Sine Kuate tuku wai kuyar mineg. Nu Kristus Yesus mbolnje sine wam magenu ke likam tuku nu sine abo kitek sinjina. Nu o buk sine tanjamba minbe nga idusna.

Sine Kristus mbolnje kuasmbi ndindo mineg

¹¹ Tane Zu ndare mbolnje mayok nda kinaig ta tane gilai ndanjan. Sine Zu tanjo Kuate tuku mbal nga ngaro pikeg tuku mbal nggeg. Sine buk tane kasomnje minmba ngaro pike ndakade tuku mbal ngigenj.

¹² Ait ta mbolnje tane Kristus gilai minmba sine Israel Kuatenje madisingina mbal kasomnje minnaig le Kuate nu wam afu kam tuku Israel sanjina ta tane nda isnaig. Tane Kuate gilai minmba muskil te-tiwam tuku wam katese ndanaig. Tane tangine piti ambokok ta gilai ndanjan.

¹³ Tane buk Kuate maskenje minnaig ta kile tane Kristus ndonj ulendika nu tuku ndare mbolnje Kuate tugumnje minig.

¹⁴ Nu sile tuma ulendisikam tuku tanjo. Sile Zu mbal kasomok mbal ngueu minkenj wam ta nu te-simba sile ulendisikina.

¹⁵ Nu Moses tuku tukul njakmba kile-sika nuje ngarosumbi Zu mbal kasomok mbal kilmba tanjo kitek ndindo te-mayokna le sile wamdus mukuk minek.

¹⁶ Nu ail kazrai mbolnje kumna sulumba ngueu maŋau kume sermba sile mbal ar te ndindo te-mayokmba Kuate ndonj tumana.

¹⁷ Nu pro sine Kuate tugumnje mingenj mbal tane kasomnje minnaig mbal nu sile ngamuknje pasa mayenu kuklimba Kuate nu wamdus mukuk sile ndonj minam tuku ndin tumsikina.

¹⁸ Sile kuasmbi ar te nu mbolnje Tukul Guwa ndindo njak minmba kile sile Mam Kuate tugum kambim kumunj.

¹⁹ Ta tuku kile tane kasomok mbal rawe tanjo mine ndakade. Kuga. Tane sine ndonj Kuate tuku mbal mineg. Sine njakmba nu tuku wande tuma mbal mineg.

²⁰ Aposel kame tuan tanjo kame nane wande ta tugu pilnaig le tane nane

mbolŋge tuturde. Kristus Yesus nu wande ta tuku ndame sunġo.

²¹ Nu mbolŋge wande alonu ŋakmba ulendikade sulumba sanġri tinġa Kuate nuŋe minam tuku wande sunġo mayok kinit.

²² Tane Kristus ndoŋ ulendikade ta tane mata Kuate tuku wande. Nu wande ta sinamŋge nuŋe Guwa pilit ta nu minit.

3

Kuatenġe Paulus kasomok mbal tuku piro tanġo madina

¹ Ye Paulus tane kasomok mbal mata Kuate tuku wande minig ŋga saket tukunu ye muli wandekŋge minet.

² Kuate nu tanġo ake sinan make patikate wam ta tane kasomok mbal kila palpe ŋga piro te ye wai mbolŋge pilna ta tane buk isnaig.

³ Kuate nu nuŋe wamdus kuirok minna ta te-mayokmba tumyina. Ye buk ta tuku fudinmba tane tuku kuyarit.

⁴ Tane pasa ta burka ye wam tugusek Kristus tuku katese mayewet ta kila palm-bimŋgaig.

⁵ Wam kuirok ta buk tanġo nane ise ndakinaig. Kile Tukul Guwanġe te-mayokmba Kuate tuku aposel le tuan tanġo kame tumsinġit.

⁶ Wam kuirok ta teŋenmba. Tane kasomok mbal mata Kristus tuku pasa mayenu ismba son ŋgade sulumba tane Israel mbal ndoŋ Kuate tuku kinġo kame mayok ka kuasmbi ndindo minig. Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge wam mayenu nane mbolŋge kamŋgit ŋgina ta tane nane ndoŋ tam tuku minig.

⁷ Kuate nu nuŋe sanġri te-mayokmba ye ake sinan make pilmba Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina.

⁸ Ye Paulus Kuate tuku mbal ŋgamukŋge ye nyu kugatok ta Kuate nu ye make pilna. Sine Kristus mbolŋge wam sugo kileg ta ye kasomok mbal ŋgamukŋge kukliwam tuku nu tanjamba ye make pilna.

⁹ Ye tanjawet tukunu Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta alonu mayok kinit le tane kila pilig. Kuate nu agan ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu o buk wam ta

kam tuku idusmba nuŋe mironġ kila minna ta

¹⁰ kile mayok kinit le samba mbolŋge guwa sugo sugo nane Kuate tuku wamdus kila ta tuku alonu Kristus tuku kuasmbi mbolŋge kanġerka ta wam sugo ŋgade.

¹¹ Kuate nu tugu mbolŋge wam ta kam idusmba minna sulumba kile singine Sunġo Kristus Yesus mbolŋge te-mayokte.

¹² Sine nu tuku kume tuku sanġri tomba tinġa nu mbolŋge sine kuru kuru kugatok ŋgamunġal mukuk Kuate tugum kineg.

¹³ Ye tanenu ŋga piti kanġeret te tane ta tuku wamdus sanġri kusre ndawap.

Kristus tuku kume pur manġau sunġo

¹⁴ Ta tuku ye dagol tidronġa Mam Kuate tuku nyu te-dunġet.

¹⁵ Kuate nu sine ŋakmba tuku Mam Sunġo minit. Samba mbolŋge kilke mbolŋge ina mam ŋgeg ta Kuate nu tugu.

¹⁶ Nu purfeŋnu sanġri sunġo ŋak ta nu nuŋe Guwa tinġuwa le nu tane tuku ŋgamunġal sanġri piletinguwa ŋga ye nu yabanġet.

¹⁷ Tane Kristus nu kumuŋ ŋga son ŋgap le nu tane tuku ŋgamunġal sinamŋge minwa le tane kume pur manġau mbolŋge sanġri tinġamŋgaig.

¹⁸⁻¹⁹ Tane tanjamba minap sulumba tane Kuate tuku mbal ŋakmba ndoŋ Kristus tuku kume pur wam ta katese mayewamŋgaig. Nu tuku kume pur manġau ta sunġokanu o mbolŋge. Ande nu tuku kume pur manġau sunġo ta kila pile suluwam kumuŋ kuga. Tane lato lato kila palpe ta tane Kuate tuku manġau ŋakmba te-puramŋgaig. Ye tanenu ŋga tanjamba Kuate yabanġet.

²⁰ Sine wam sugo afu kilam tuku wamdus sunġo ŋak minmba Kuate yabanġet ta nu tuku sanġri sine mbolŋge pirokate tukunu nu wam ta liniŋmba nu wam sugo pasa ŋak sinġam kumuŋ.

²¹ Sine Kuate tuku kuasmbi Kristus Yesus ndoŋ Kuate tuku nyu sunġo ta te-dunġa minmba minbe. Son.

4

Sine Kristus mbolŋge kuasmbi ndindo mineġ

¹ Ye Sunjo tuku piro tanjo ye muli wandek sinamnje minet te ye tane sarsar-tinjet. Kuate nu tane wikina wam ta temayokmba mine mayenu mbolnje minap.

² Tane tanjine nyu te-ibenmba ngan manau njak minap sulumba ande tuku pitik gubra te ndakap. Tane kume pur manau dubimba afu nane manau kise dubide ta tala ndaningap.

³ Tukul Guwa mbolnje tane wamdus ulendi minig. Tane manau ta pur ndakuwa nga wamdus mukuk manau minam tuku wamdus sangrinu palpe.

⁴ Sine Tukul Guwa ndindo njak minmba ngarosu ndindo ndo mineg. Kuate nu sine wam ndindo tairnga minam tuku wikina.

⁵ Sine tuku Sunjo ndindo. Ngamuŋgal son ndindo. Sine kule pisne ndindo teg.

⁶ Sine tuku Mbara ndindo. Nu sine njakmba tuku Mam ndindo minit. Nu sine njakmba kulatka sine njakmba mbolnje pirokate. Nu sine njakmba tuku ngamuŋgal sinamnje minit.

⁷ Kristus nu nuŋe wamdus dubimba sine nduik nduik njakmba mbolnje sanjri yimyam sinjina.

⁸ Kuyar pasa ande ta tuku tenenmba sakate.

Nu mulin kilanu mbal kilmba samba mbol ambe kina. Ambenje nuŋe wam kame magenu tanjo kame ningina nga sakate. *Mune 68.18*

⁹ Kuyar pasa ta nu mbol ambe kina nga sakate ta tugunu tenenmba. Nu ambonja kilke te o sinam nzi kina sulumba nu man luka samba mbol kina.

¹⁰ Ande nu ndekina ta nu samba mbol ambe kumba man tuturmba o mbol ambe kina le kile aganj ndende njakmba nu kum-nemnje minig.

¹¹ Nu sine afu aposel pirokam tuku sanjri sinjina sulumba afu Tukul Guwa tugumnje pasa ismba kile-mayokkam tuku piro sinjina. Afu lika pasa mayenu kukliwam tuku, afu Kuate tuku mbal kulatkam tuku, afu nuŋe pasa kukliwam tuku tanjamba tanjamba sanjri yimyam sinjina.

¹² Sine Kuate tuku mbal pirokube le Kristus tuku ngarosu sunjoka sanjri tinjuwa nga nu tanjana.

¹³ Sine tanjamba minbe ma ma ngamuŋgal son sangrinu kumu kumu mayok ka Kuate tuku Kinjo kila pile mayebe sulumba ka ka sugoka sine Kristus minit tananj mayok kanjig.

¹⁴ Tanjamba mayok kab ta sine kinjo kame tananj mine ndaka tum pasa kise kise tanjo nanjine yabri wamdus kilambi tugusek pasa tananj kile-mayokkuwaig ta ismba bubre tinja yu tonjel tingate tananj wamdus kine inume nda.

¹⁵ Sine tanjo njakmba idusningmba tugusek manau ndo dubibe sulumba wam njakmba mbolnje sinjine Gabat Kristus ndonj ulendikube.

¹⁶ Sine Kristus tuku ngarosu mineg. Nu nuŋe ngarosu kulatka sanjri tuwit le nuŋe ngarosu njakmba ulendika mine mayede. Nane nanjine piro yimyam tugusemba kuwaig ta ngarosu sunjoka kume pur manau njak minmba sanjri tinjamngat.

Sine Kristus mbolnje mine manau kitek njak

¹⁷ Ye pasa te Sunjo tuku nyu mbolnje satinjamngit ta tane ise mayewap. Kile tane Kuate dubi ndade mbal tananj li ndakap. Nane nanjine wamdus wam alo kugatok mbolnje patikade le

¹⁸ ma make sunjo sinamnje minig. Nane ngamuŋgal karennu pilmba wamdus kugatok tananj minmba Kuate nu manau kitek tanjo ningit ta nane gilai minig.

¹⁹ Nane manau najgonu kumba kiko kugatok minig. Nane nanjine nzali ngail ndaka une manau kumba kutur manau njakmba kam tuku piriride.

²⁰ i ... Tane tanjamba Kristus tuku kila pile ndakinaig.

²¹ Afunje tane Yesus tuku pasa kuklimba tumtinginaig le ismba nu tuku tugusek wam kila pilnaig.

²² Tane kila pilnaig tanjamba tanjine wamdus ambokok tamba manau najgonu dubikinaig ta kusrekap. Tanjine wamdus ambokok tanje tane najgo siglike dirna.

²³ Tane wamdus kitek njak minmba

²⁴ Kuate tuku manau te-purap sulumba tugusek manau ndo dubimba mine mayenu mbolnje minap.

²⁵ Tane tanjo kitek minmba yabri pasa sa ndakap. Sine njakmba Kristus tuku njarosu inumnu mineg tukunu tira ndonj sinja pasa ndo sakap.

²⁶ Tane gubra tap sulumba gubra ta du-bimba une ke ndakap. Tane ki mbol gubra tumba gubra ta njak kinye ndakap.

²⁷ Satan pirokam tuku ndin wakei ndawap.

²⁸ Ande nu aganj ndende kuayarte ta nu manjau ta kusrewa. Nu afu aganj ndende denkanu minig ta turkam tuku piro karenkuwa.

²⁹ Tane pasa najgonu sa ndakap. Pasa magenu ta ndo sakap le nane afu wamdus piti njak minig ta pasa ta ismba sangri pileninguwa.

³⁰ Kuate tuku Tukul Guwa piti ser ndawap. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidingam saka Tukul Guwa tinjmba sangatinjina.

³¹ Wamdus ngueu njak, gubra manjau, minje fetka kualeyau manjau, waje pasa ta njakmba kusrekap.

³² Tane tanjine tanjine munju sina njak minap sulumba munju turkap. Kuate nu Kristus mbolnje tane tuku une sauka gilainjina tanjamba ndo tanjine tanjine mbolnje mbarde ta mata gilainjgap.

5

Sine mafen minbe

¹ Tane Kuate tuku kinjo kame nu tane tuku sunjomba kume purte. Tane nu tuku manjau ta te-purap.

² Kristus nu sine tuku kume purmba sinenu njga nuje njarosu kumam tuku pilna le atrau aganj mundur mayenu tanjan Kuate tugum ambe kina. Tane tanjamba ndo kume pur manjau mbolnje minap.

³ Tane Kuate tuku mbal minig tukunu fare fare tanjo pino ndonj une manjau, wamdus kutur manjau, aganj ndende kilam tuku piriride manjau ta njakmba tane ngamuknje mayok nda kuwaig.

⁴ Tane bukla pasa fare pasa fulainj pasa najgonu sa ndakap. Tanjine minje ta Kuate gare pasa tumba minap.

⁵ Tane pasa te kila pile mayewap. Fare fare tanjo pino ndonj unekade mbal,

wamdus kutur njak mbal, aganj ndende kilam tuku piriride mbal nane Kuate le Kristus kulatkade ma mbol kine nda. Ande nu aganj ndende kilam tuku piririte ta nu Kuate idus ndamba nuje wamdus ta aganj ndende ta mbolnje ndo minit.

⁶ Tane rironjkap. Afunje nanjine yabri pasa tamba tane mbar kame ta ke likap njga tane didikubekaig. Kuate tuku pasa pitaimba mbar tanjan kade mbal Kuate tuku gubra nane mbolnje minit.

⁷ Ta tuku tane nane ndonj ulendi ndakap.

⁸ Tane buk ma make tuku mbal minnaig. Kile tane Sunjo ndonj ulendika tane mafen tuku mbal minig. Tane mafen tuku mbal minig tanjamba bulu mbolnje likap.

⁹ Bulu mbolnje likade mbal nane wam magenu tinjeknu tugusek kile-mayokkade.

¹⁰ Wam njakmba pilenja Sunjo nu nzalite wam ta ndo kap.

¹¹ Tane ma make tuku wam alo kugatok ta kasomnje minmba tanjine mine mayenu tamba nane tuku mbar kile-mayokkap.

¹² Nane kuirka manjau najgonu kade ta tane ismba tanjine tanjine kubemba ise ndakap.

¹³ Wam kame ta bulunje kiljaningit ta tugunu kilimok mayok kinig. Mayok kinig sulumba bulu mbolnje minig.

¹⁴ Ta tuku ande nu tenjamba sakate.

Kinjmba minit tanjo ne abonja. Nanje kumaknu manjau kusrewa le Kristus nu ne kiljanuwa njga sakate.

¹⁵ Tane kurau mayemba li mayenu mbolnje minap. Tane wamdus kugatok mine ndaka wamdus kila mayenu njak minap.

¹⁶ Ait te njayo ait tukunu ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap.

¹⁷ Tane wamdus kugatok tanjan mine ndaka Sunjo tuku nzali kila palpe.

¹⁸ Tane kule kamenu nyumba nginnganka maim maim manjau ke ndakap. Tanjine ngamungal palpe le Tukul Guwa sinam kuwa le

¹⁹ David tuku mune, mune afu magenu, Tukul Guwa tuku mune ta njakmba tanjine tanjine munju mune-munekap. Munju

mune-muneka wamdus sinamnge Sunjo tuku nyu te-dungap.

²⁰ Tane mara mara singine Sunjo Yesus Kristus idusmba wam njakmba tuku Mam Kuate gare pasa tape.

Munju kilnaig mbal tuku pasa

²¹ Kristus nu sine tuku Sunjo nga tane tangine tangine pasa ismba kumnemnge minap.

²² Pino kame, tane Sunjo tuku minje kumnemnge minig tanjamba ndo tangine tango kumnemnge minap.

²³ Kristus nu nuje kuasmbi tuku gabat minit. Tanjamba ndo tango kat tangine tane tuku gabat minig. Kristus tuku kuasmbi ta nu tuku ngarosu. Nuje ngarosu ta nu muskil kile-tidingina.

²⁴ Kristus tuku kuasmbi nane nu kumnemnge minig tanjamba ndo pino kame tane wam njakmba mbolnge tangine tango kumnemnge minap.

²⁵ Tango kame, Kristus nu nuje kuasmbi tuku sunjomba kume purmba nuje ngarosu kumam tuku pilna tanjamba ndo tane tangine pino tuku sunjomba kume purkap.

²⁶ Kulembi ngaro minyangade tana nu nuje pasambi nane Kuate tuku mbal purfen nu kile-mayokkina.

²⁷ Nuje kuasmbi ta mbar kugatok purfen nu maditaknu nu ndon minwaig nga nu kumna.

²⁸ Tanjamba ndo tango kame tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba tangine pino tuku kume purkap. Ne nane pino tuku kume purte ta ne nane ngarosu tuku turmba tanjate.

²⁹⁻³⁰ Tango nu nuje ngarosu kasur ndate. Kuga. Nu nuje ngarosu kulat mayemba sangri pilete. Tanjamba ndo sine Kristus tuku ngarosu inum inumnu mineg tukunu nu sine nuje kuasmbi kulat mayete.

³¹ Kuyar pasa tenemba sakate.

Tango nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndon munju kile-denga minwaik. Nale ngarosu ndindo mayokkan gaik nga sakate. *Mulum Pasa 2.24*

³² Kuyar pasa te alonu sunjo kuirok minit le kamuset ta tenemba. Kristus nu nuje kuasmbi ndon tuku sakate.

³³ Pasa ta tane munju kilig wam ta tuku mata sakate. Ta tuku tango kame, tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tangine pino tuku kume purkap. Pino kame, tane tangine tango tuku nyu idusni mba nane kumnemnge minap.

6

Ina mam le kinjo kame tuku pasa

¹ Kinjo kame, tane Kuate tuku nzali dubimba ina mam kumnemnge minap. Manau ta tinreknu.

²⁻³ Tukul pasa ande tenemba sakate.

Ina mam tuku nyu kurauka minje kumnemnge minap. Tane tanjawa ta kilke te mbolnge ait kuen mine mayenu mbolnge minamngaig nga sakate. *Lo 5.16*

Tukul ta sunjokanu. Kuate nu temayokmba dubikade mbal wam mayenu tam tuku sakina.

⁴ Tango kame, tane tangine kinjo kame ndagariningam tuku sigair sigair ndaningap. Tane Kuate tuku nzali dubimba nangine mbar kile-tidinga wam magenu ndo tumningap.

Piro tango le piro kulat mbal tuku pasa

⁵ Piro tango, tane tangine kulat mbal tuku nyu idusni mba kurauka nane kumnemnge minap. Tane Kristus kumnemnge minig tanjamba ndo tangine kulat mbal kumnemnge minmba wamdus tugusekmbi pirokap.

⁶ Tane kulatkade mbal am mbolnge nane nzaliningam tuku ndo piro ndakap. Tane Kristus tuku piro mbal tana minig tukunu wamdus gare njakmbi Kuate tuku nzali dubimba pirokap.

⁷ Sine Sunjo tuku piro keg nga gare njak pirokap sulumba tango tuku piro ndo keg nga idus ndawap.

⁸ Piro tango ko piro kulat tango nu wam mayenu kate ta Sunjo nu kumumbi lafuwamngat ta tane kila.

⁹ Piro kulat mbal, tane mata tangine piro mbal mbolnge wam magenu ndo kap. Tane njernjeka pasa pitinu sa ndaningap. Tane tangine piro mbal ndon tangine Sunjo ndindo samba mbolnge minit. Nu tango

ɲakmba mbolɲge maɲau kumumbi kate ta tane kila. Nu ande kusre ndate.

Sine Kuate tuku kame agan ɲak minbe

¹⁰ Kile ye pasa ndindo satinɲam tuku minit. Tane Sunɲo ndonɲ ulendika nu tuku sanɲri ta mbolɲge sanɲri tinɲap.

¹¹ Tane Satan tuku yabri wamdus kila sunɲo ta te-ibenam tuku Sunɲo tuku kame agan ɲakmba silike likap.

¹² Sine tanɲo ndonɲ kame bumba mine ndakeg. Kuga. Sine bukla kame guwa ɲaigonu tuku sugo sugo ma make tuku gabat kame ta ɲakmba ndonɲ kame bumba mineg.

¹³ Ta tuku tane Kuate tuku kame agan ɲakmba sili ɲak likap. Tane tanɲawap ta kame ait mbolɲge tane sanɲri tinɲa minig le ka kame kugate ta baklel ndade.

¹⁴ Tane kame tuku kuaneka tugusek maɲau let tanɲan tinɲap. Maɲau tinɲreknu tawo songam tuku agan tanɲan tumba silikap.

¹⁵ Tane Kristus tuku pasa mayenu mbolɲge ɲgamunɲal mukuk tade ta kupe ɲgaro kareɲnu tanɲan patikap.

¹⁶ Tane kame agan ɲakmba ta silika Satan tuku tui pa bulu ɲak sanɲri pitaiwam tuku Kuate nu kumuɲ ɲga nu tuku sanɲri tomba tinɲgade wam ta kandim tanɲan tap.

¹⁷ Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinɲge tinɲgit wam ta hat kareɲnu tanɲan kaikap sulumba Tukul Guwa tuku kame bagi tap. Kame bagi ta Kuate tuku pasa.

¹⁸ Tane mara mara Tukul Guwa mbolɲge Kuate sunɲgomba yabanɲba minap. Tane kanyum ndamba Kuate sarsarɲba nu tuku mbal ɲakmba tuku yabanɲap.

¹⁹ Tane ye tuku mata Kuate yabanɲap le nu ye tuku minɲge bul serwa. Tanɲawa le ye kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa mayenu tuku wam kame buk kuirok minnaig ta kile-mayokki.

²⁰ Ye pasa mayenu tuku kukul tanɲo minet tukunu ye mulinɲtanu wande te mbolɲge minet. Tane Kuate yabanɲap le ye kuru kuru kugatok kumumbi pasa ta kukliwi.

²¹ Sinɲine tira Tikikus nu Sunɲo tuku piro kulat mayete ta nu tane tugum promba ye

sine ɲakmba mineg maɲau te kubeu tinɲguwa le tane kila palmbinɲgaig.

²² Nunɲge tane kila satinɲba tane tuku wamdus bul sertinɲguwa ɲga idusɲba nu kukulet.

²³ Mam Kuate sinɲine Sunɲo Yesus Kristus nale tane sinɲine tira ɲakmba turtinguwaik le tane ɲgamunɲal mukuk kume pur maɲau ɲgamunɲal son sanɲrinu turmba ɲak minap.

²⁴ Tane sinɲine Sunɲo Yesus Kristus tuku kume purmba minɲba minig mbal Kuate nu tane make patikuwa.

Son.

FILIPHI Filipi mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Paulus nu Romŋge muli wandek sinamŋge minmba Filipi mbal tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba.

Kuate tuku kuasmbi Filipinŋe nane Paulus turam tuku ndametin afu maŋgurka nanŋine taŋgo Epafroditus tunaig le kilmba Paulus tambim tuku Rom kina ka Romŋge nu Paulus ndametin tumba nu turmba piroka minna. Nu Paulus turmba minna ma ma guaze ande tumba kume dirna le Filipi mbal nane pasa ta ismba piti ŋak minnaig. Epafroditus nu fudin mayekina sulumba nu luka nuŋe tumbran Filipi kambim tuku wamdus sunŋo tina le Paulus nu kukulam saka Filipi mbal tuku waŋe te kuyarna.

Filipi mbal nane wam ŋakmba mbolŋge Kuate dubi mayenaig tukunu Paulus nu waŋe te nane tuku gare waŋe kuyarna. Nane taŋamba gare maŋau mbolŋge ndo minwaig ŋga nu nane sanŋri pileninŋina.

¹ Kristus Yesus ndon ulendika Kuate tuku mbal Filipinŋe minig, taŋine kulat taŋgo kame gabat kame tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus sile Timoteus ndon Kristus Yesus tuku piro taŋgo sile tane ndon pasa-pasakam prowek.

² Singine Mam Kuate, Sunŋo Yesus Kristus ndon nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamunŋal wamdus bul sertinŋuwaik. Son.

Paulus nu Filipi mbal tuku yabaŋna

³ Ye mara mara tane idustinmba Kuate gare pasa tuwet.

⁴ Ye tane tuku ŋga Kuate yabaŋet ta ye gare sunŋo tumba yabaŋet.

⁵ Tane abo abo pasa mayenu isnaig ta ye ndon ulendika pasa mayenu sunŋokam tuku piroka minmba kile minig.

⁶ Kuatenŋe piro mayenu ta tane mbolŋge tugu pilna. Nu tane sinamŋge piroka minwa le ma ma Yesus Kristus prowa le nu piro ta suluwamŋgat ta ye kila.

⁷ Ye tane tuku taŋamba iduset ta kumumbi iduset. Ye tane tuku kume purmba

minet. Ye pasa mayenu tuku muli wandekŋge ko pasa mbolŋge pasa mayenu sanŋri pilewet ta tane ye ndon piro sunŋo nyu ŋak ta teg.

⁸ Kristus Yesus nu tane tuku kume purmba minit taŋaŋ ye tane kanŋerkam tuku wamdus sunŋo ŋak minet ta Kuate nu kila.

⁹ Ye tane tuku ŋga yabaŋet ta tuku taŋine kume pur maŋau lato lato sunŋoka sanŋri tinŋuwa le tane kila ŋak minmba wam ŋakmba tuku pileninŋap.

¹⁰ Taŋamba tane wam magenu kap sulumba tane mine magenu ŋak minmba mbar kugatok minap le ma ma Kristus nu pilesinŋam tuku ait prowa.

¹¹ Yesus Kristus nu tane sinamŋge pirokuwa le tane wam magenu kilemayokkap le Kuate tuku nyu sunŋokuwa le nane gudommba nu tuku nyu ta tedunŋuwaig.

Paulus nu Kristus tuku nyu sunŋokuwa ŋgina

¹² O tira kame, tane wam te kila palpe. Piti ye mbol prona le pasa mayenu wam ta mbolŋge sunŋokate.

¹³ Ye Kristus tuku piro taŋgo minet tukunu muli wandek sinamŋge minet ta gafman tuku wande kulatkade mbal nane afu turmba isnaig.

¹⁴ Singine tira afu gudommba nane mata ye muli wandekŋge minet le ismba nane Sunŋo mbolŋge sanŋri tinŋa kuru kuru kugatok Kuate tuku pasa kuklide.

¹⁵ Nane afu ye tuku piro tuku am kikon tinŋa nanŋine nyu te-dunŋam tuku Kristus tuku pasa kuklide. Afu wamdus mayenu ŋak kuklide ta

¹⁶ nane ye tuku kume purmba taŋade. Ye pasa mbolŋge pasa mayenu sanŋri pilewen tukunu muli wandekŋge minet te nane kila.

¹⁷ Nane afu tuku sakit ta nane nanŋine nyu sugo kilam idusmba Kristus tuku pasa kuklide. Nane wamdus tugusek te ndaka ye muli wandekŋge minet te maŋ lato piti sam saka taŋade.

¹⁸ Taŋaig. Afu yabri wamdus afu tugusek wamdusmbi Kristus tuku pasa kuklide ta

maye. Nane n̄akmba Kristus tuku pasa kuklide tukunu ye gare tet.

¹⁹ Ye sin̄ka gare n̄ak minet tan̄amba minam̄ngit. Tane ye tuku n̄ga Kuate yaban̄de le Yesus Kristus tuku Guwa nu mata ye turyumba sinzan̄yate wam kame ta mbol̄nge ye muli wande kusrewam̄ngit ta ye kila.

²⁰ Ye buk kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa kukliwen tan̄amba ndo kile kukliwam tuku idusmba wamdus sun̄go n̄ak minet. Ye abo minmba ko kumi sulumba ye Kristus tuku nyu te-dun̄gam tuku tan̄awet. Wam ta ye mbol̄nge denkuwa ta ye kiko tam̄ngit.

²¹ Ye abo n̄ak minet te Kristus tuku minet. Ye kumi sulumba Kristus tugum kan̄git wam ta sun̄gokanu.

²² Ye abo n̄ak mini sulumba ye Kristus tuku piroki le alonu sun̄go mayok kan̄gat. Ta tuku ye wamdus araret.

²³ Ye abo n̄ak minam tuku kumam tuku wam ar tan̄ge ye didikade le ye kumbba Kristus tugum kambim tuku sun̄gomba iduset. Wam ta sun̄gokanu ta

²⁴ ye tane idustin̄mba turtin̄gam tuku abo n̄ak mini n̄ga iduset.

²⁵ Ta tuku ye ten̄enmba iduset. Ye tane san̄gri piletin̄gi le tan̄gine n̄gamun̄gal son sun̄gokuwa le tane gare n̄ak minam tuku ye tane ndon̄ minam̄ngit.

²⁶ Ye man̄ tane tugum prowi le tane gare sun̄go tumba Kristus Yesus tuku nyu te-dun̄gam̄ngaig.

Piti n̄gamuk̄nge san̄gri tin̄gam tuku pasa

²⁷ Tane isap. Tan̄gine mine mbol̄nge Kristus tuku pasa mayenu ta kuraukap. Ye tane tugum prowam̄ngit ko afu ye tugum pro kubewaig le ye ten̄enmba isam iduset. Tane n̄gamun̄gal ulendi san̄gri tin̄ga pasa mayenu sun̄gokam tuku wamdus ndindo n̄ak matuk tukulka minig n̄guwaig le isam iduset.

²⁸ Tan̄gine n̄goue mbal tuku kuru kuru ndakap. Tane nane tuku kuru kuru kugatok minap le kan̄gertin̄mba Kuate nu tane tuku muskil kile-tidin̄ge tin̄guwa le nane n̄gisikam tuku minig ta kamusam̄ngaig.

²⁹ Kuate nu tane maditin̄gina tukunu tane Kristus tuku son n̄gam tuku mbal minig. Tane nu tuku n̄ga piti mata tam̄ngaig.

³⁰ Tane buk ye mbol̄nge piti kan̄gernaig. Kile mata afun̄ge nu piti n̄ak minit n̄gade le isig. Tane ye ndon̄ wam n̄aigonu kile-iben̄kam tuku piro ta mbol̄nge mineg.

2

Ngamun̄gal ulendika minam tuku pasa

¹ Tane ndan̄mba idusde. Tane Kristus ndon̄ ulendikade ta san̄gri tin̄gade e ko kuga. Nu tane tuku kume purte ta tuku wamdus bulkade e ko kuga. Tane Tukul Guwa ndon̄ mun̄gu gare n̄ak minig ta kamusde e ko kuga. Tane Kristus tuku mbal minig ta afu sinanu mapekade e ko kuga.

² Tan̄amba ndeta tane n̄gamun̄gal ulendi mun̄gu kume purka wamdus ndindo n̄ak minap le ye tuku gare te marowa.

³ Tane signan̄ga mbe mbol̄mbolka wam afu ke ndakap. Tan̄gine wamdusmbi tan̄gine nyu kile-iben̄ka tira kame tuku nyun̄ge tane litinganu n̄ga idusap.

⁴ Tan̄gine wam ndo idus ndan̄ingap. Afu tuku wam turmba idusningap.

Sine Yesus tuku man̄au dubibe

⁵ Tane Kristus Yesusn̄ge wamdus tina tan̄amba tap.

⁶ Nu Kuate ndon̄ ndindo minnaik ta nu Kuate ndon̄ kumu kumu nyu sun̄go minam tuku san̄gri ti ndan̄gina.

⁷ Nu nūje nyu sun̄go ta te-mayok ndamba nu tan̄go tan̄an̄ promba piro agan̄ tan̄an̄ mayok kina.

⁸ Nu tan̄go tan̄an̄ minmba nūje n̄garo te-du ndan̄ga Kuate tuku min̄ge dubimba minmba ka ka kumna. Nu ail kazrai tuku kume kiko n̄ak ta mbol̄nge kumna.

⁹ Ta tuku Kuate nu Yesus te-dun̄ga nyu sun̄go tuna le nyu n̄akmba linin̄mba mbol̄nge minit.

¹⁰ Agan̄ ndende n̄akmba samba mbol̄nge kilke mbol̄nge kumanu mbal tuku tumbran̄ge mine likade ta nane pro nu tugum̄nge dagol tidron̄ga

¹¹ Yesus Kristus nu Sun̄go n̄ga sakam̄ngaig. Tan̄awaig le Mam Kuate tuku nyu sun̄gokam̄ngat.

Sine bulu tan̄an̄ minbe

¹²⁻¹³ O tira kame, ye buk tane ndon̄ minen le tane ye tuku min̄ge pasa dubikinaig.

Kile ye tane ndonj mine ndaket ta mata dubi magekap. Kuate nu tane sinamnje piroka wamdus tinjmba nuje nzali dubikam tuku sangri tinjgit tukunu tane Kuatenje tane tuku muskil kile-tidinguwa nga nu tuku nyu kurauka nu kumnemnje minap.

¹⁴ Tane wam njakmba kade ta afu kam mbulmba gubranu kualeyau ndakap.

¹⁵ Njule parak kade mbal ngamuknje tane Kuate tuku kinjo kame tinjeknu minap le afu tane mbolnje mbar pasa kugatok minwaig. Furirte le mbai bulu promba ma kilnjate tanañ tane nane ngamuknje minap sulumba abo minmba minam tuku ndin tuku pasa te-mayokmba tumningap.

¹⁶ Tanjapwapa ta Kristus nu luka prowa le ye tane ngamuknje piroka matuk kan ta tane mbolnje alonu mayok kuwa le ye gare sunjo tamnjgit.

¹⁷ Tane wamdus sangrinu pilmba Kuate dubi mayede le nu tanjine ngamunggal son ta atrau aganj mayenu tanañ nu nzalite. Nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau aganj tanañ kilke mbolnje kutukuwa ta ye tane ndonj gare njak minamnjgit.

¹⁸ Tane mata tanjamba ye ndonj gare njak minap.

Paulus nu Timoteus le Epafroditus kukulnikam tuku sakina

¹⁹ Sunjo nu nuje nzali dubiwa le ye mine-minemba Timoteus kukuli le tane tugum prowamngat. Tanjamba nu luka pro ye ndonj kubewa le ye gare tumba wamdus bulkuwa nga iduset.

²⁰ Timoteusnje ndo nu ye ndonj minmba tane mage minam tuku sile wamdus ndindo njak minek.

²¹ Tanjo afu nanjine wam ta ndo idus-ninjmba minig. Nane Yesus Kristus tuku wam idus ndade.

²² Timoteus tuku manjau mayenu ta tane kila. Kinjo ande nu mam nuje turte tanañ nu ye ndonj pasa mayenu tuku piro karenjkate.

²³ Nane ame wam ye mbolnje kam bafuwaig ta ye isi sulumba Timoteus kukuli le tane tugum kuwa nga iduset.

²⁴ Sunjo nu nzaliwa ndeta ye mata mine-minemba tane tugum prowamnjgit.

²⁵ Tane tuku tanjo Epafroditus ye piti turyam tuku kukulnaig ta kile ye manj nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga iduset. Nu yije tira. Nu ye ndonj Kristus tuku piro kumba pasa mayenu sangri pilewam tuku kumu kumu tinjek.

²⁶ Nu manj tane kanjerkam tuku wamdus sunjo njak minit. Nu guaze njak minna ta tane isnaig tukunu nu piti njak minit.

²⁷ Son. Nu guaze sunjo tumba kume dirna ta Kuatenje nu sinanu te-tina. Nu ndo kuga. Nu ye mata sinanu ye piti njak minet te tuturmba piti tikit nga nu te-tina.

²⁸ Ta tuku ye nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga ye wamdus sangrinu pilet. Tane nu manj kanjermba gare sunjo tap le ye mata wamdus bulkamngat.

²⁹ Tane Sunjo tuku nyu mbolnje nu tumba gare-garekap. Tane Epafroditus afu nu tanañ minig mbal nane tuku nyu idus-ninjmba kile-dungap.

³⁰ Nu tane tuku nyu tumba ye turyumba nuje ngarosu mape ndamba Kristus tuku piro kumba kume dirna.

3

Manjau tinjeknu tugusek

¹ O tira kame, tane Sunjo ndonj ulendika gare-garekap. Ye buk tane tuku pasa afu kuyarken ta kile pasa ndui ta ndo kuyarket. Wam ta mbolnje ye kanyum ndayate. Ta ndanam? Manjau tanje tane turtingam kumunj.

² Nane piro mbal afu age tanañ lika wam njagonu ke lika ngaro pikam tuku sangri tinjgade mbal kurau mayewap.

³ Sine Tukul Guwa njak minmba Kuate mbarinjmba Kristus Yesus mbolnje gare teg mbal sine ndo ngaro pike manjau tugusek njak mineg. Sine tanjo tuku wam idus-ninjmba ta kumunj nga idus ndaweg.

⁴ Ande nu tanjo tuku wam mbolnje nuje ngarosu payamkuwa ta ye nu liwet.

⁵ Ye Israel tanjo mayok ka tanjo sunjo Benyamin tuku tugu. Kussem ait ndindo kugana le nane ye tuku ngaro piknaig. Ye mata Hibru tanjo. Ye sungoka tukul mbolnje Farisi tanjo mayok kan.

⁶ Ye tukul manjau maye minam tuku ye ngamunggal kunde-kundeyina le Kristus

tuku kuasmbi n̄aigo sigliken. Ye tukul dubiken le ande nu ye mbol̄nge mbar ande kan̄ger ndana.

⁷ O buk ye wam kame ta sugo n̄gen ta ye Kristus tam n̄ga ye wam ta n̄akmba kusreken.

⁸ Son. Yiñe Sun̄go Kristus Yesus kila palmbim tuku wam ta sun̄go n̄ga ye wam afu ta n̄akmba kusreket. Ye Kristus tuku n̄ga yiñe wam sugo n̄akmba kusreka ye nu temayewam tuku idusmba yiñe wam ta tigli n̄get.

⁹ Yiñe san̄grimbi tukul mañau dubimba ta mbol̄nge tin̄reknu mayok kambim tuku kile idus ndawet. Ye Kristus ndon̄ ulendika nu tuku kume tuku san̄gri mbol̄nge tin̄reknu mayok kambim iduset. Kuaten̄ge Kristus tuku son n̄gade mbal tañamba tin̄reknu kilemayokkate.

¹⁰ Ye Kristus tuku lato lato kila pile mayewi n̄get. Nu Kuaten̄ge te-tina le nu san̄gri n̄ak minit ta ye san̄gri ta tam iduset. Nu piti kurana ta ye mata tañamba kuraamba minmba ka nu kumna tañamba kumam iduset.

¹¹ Tañamba ye kumi le Kuate nu ye te-tiyuwa n̄get.

¹² Mañau kame ta ye mbol̄nge kumun̄gat n̄ga ye idus ndawet. Ye Kristus tañan̄ mayok nda kinet. Kristus nu ye tina tukunu ye nu tañan̄ mayok ka n̄ga wamdus san̄grinu pilet.

¹³ Tira kame, ye buk nu tañan̄ mayok kan̄ n̄ga idus ndawet. Ye wam ambokok ta n̄akmba gilain̄ga Kristus tañan̄ mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnan̄get.

¹⁴ Kuate nu sine samba mbol̄ kumba Kristus tañan̄ mayok kube n̄ga nu Kristus Yesus mbol̄nge sine wikate. Ye wam ta ndo tam tuku san̄gri n̄ak dirnan̄get.

¹⁵ Sine Kristus mbol̄nge sugokeg mbal sine wamdus tañan̄ n̄ak minbe. Tane afu wamdus kise kise n̄ak minig ta Kuate nu tane tumtingam̄gat.

¹⁶ Sine wam afu kila patikigen̄ ta sine tugusemba dubikube.

¹⁷ O tira kame, tane n̄akmba ye tuku mañau kubemba kap. Nane afu sine tuku mañau dubide mbal tane nane mata kan̄gerkap.

¹⁸ Ye nane afu tuku mara mara riron̄ pasa satin̄gen ta kile mañ satin̄mba wamdus tatrukate. Mbal ta nane tuku mine mbol̄nge Kristus nu ail kazrai mbol̄nge kumna wam ta n̄ayo silide.

¹⁹ Nane sin̄ka n̄gisikam̄gaig. Nan̄gine n̄garosu nzali maro n̄ak minam tuku nane wamdus ta mbol̄nge minig. Nane kiko mañau kumba payamka kilke te tuku wam ndo idusde.

²⁰ Sine tañamba kuga. Sine samba mbolok mbal. Sine Sun̄go Yesus Kristus nu samba mbol̄nge ndeka sine muskil kile-tidingam tuku tair̄ngeg.

²¹ Nu nuñe san̄grimbi agan̄ ndende n̄akmba kile-iben̄ka nuñe kumnem̄nge patikate ta nu san̄gri tamb̄i sin̄gine n̄garosu gisleknu te mbilmba nuñe n̄garosu kitek tina tañan̄ sin̄gam̄gat.

4

Wam pagu pasa yeki yeki

¹ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka Sun̄go ndon̄ ulendika san̄gri tin̄gap. Ye tane tuku wamdus sun̄go n̄ak minmba mañ kan̄gertingam iduset. Tane ye tuku piro tuku alonu tañan̄ minig. Ye tane mbol̄nge gare sun̄go tet.

² Yuodia le Sintike, ye tale sarsartikumba satiket. Tale Sun̄go mbol̄nge wamdus ulendika tumawap.

³ O yiñe piro tuma, ne pino ar ta turka le nale tumawaik. Nale buk sile Klemens ndon̄ ye tuku piro tuma afu ndon̄ pasa mayenu sun̄gokam tuku piro karen̄kinaik. Ye tuku piro tuma ta n̄akmba abo n̄ak minmba minam tuku Kuate nu nane tuku nyu wañe mbol̄nge kuyarkina.

⁴ Tane mara mara Sun̄go tugum̄nge gare tap. Ye mañ lato satin̄gam̄git. Tane gare tap.

⁵ Tane tan̄go n̄akmba n̄gamuk̄nge n̄gan mañau te-mayokap le kila pilwaig. Sun̄go prowam tuku ait buk patukate.

⁶ Tane wam afu tuku wamdus fulil ndakap. Wam n̄akmba tuku Kuate gare pasa tumba tan̄gine nzali ta nu sawap.

⁷ Tane tañawap ta Kuate nu Kristus Yesus mbol̄nge n̄gamun̄gal wamdus bul sertinḡuwa le tane wam n̄akmba mbol̄nge san̄gri tin̄gam̄gaig. Kuate nu n̄gamun̄gal

wamdus bul sersingit wam ta o mbolŋge sunḡokanu.

⁸ O tira kame, ye pasa ndindo ndo minit. Wam magenu ŋakmba taḡo nane nzaliniḡit ta taḡine wamdus wam ta ndo idusniḡap. Wam tugusek pizuknu tiḡreknu purfeḡnu maditaknu ta ŋakmba idusniḡmba minap.

⁹ Ye o buk wam ŋakmba satiniḡmba ke lika tumtiḡen le kila patikinaig ta ŋakmba ke likap. Tane taḡawap ta Kuate nu tane ndoḡ minmba ŋgamuḡgal wamdus bul ser-tiḡamḡgat.

Paulus nu Filipi mbal gare pasa niḡgina

¹⁰ O Filipi mbal, tane o buk ye turyinaig taḡamba ndo kile maḡ ye turyade le ye gare sunḡo tumba Sunḡo tuku nyu te-duḡget. Tane buk ye turyam idusnaig ta ndin kuga ta ye kila.

¹¹ Ye agaḡ afu denkade ta tuku ye pasa te sa ndaket. Kuga. Yiḡe mine ŋakmba mbolŋge ye wamdus bulok ŋak minam tuku kila pilen.

¹² Ye agaḡ ndende gudommmba ŋak e ko agaḡ ndende denkade ta ye maḡau arḡeḡ ta kila pilen. Ye agaḡ ndende sunḡomba kilmba nyamagaḡ sunḡomba ŋak e ko gubak minmba agaḡ ndende denkade mine taḡaḡ mbolŋge minam tuku ta ye kila pilen.

¹³ Kristus nuḡe saḡgri sate le ye wam ŋakmba kam kumuḡ.

¹⁴ Tane ye piti ŋak minen le turyinaig wam ta mayenaig.

¹⁵ Ye abo abo piro tugu pilmba Kuate tuku pasa kuklimba minen sulumba Masedonia ma tugu kusrewen ta kusem wande afu nane ye tur ndayinaig. Tanenḡe ndo ye idusyumba ndametiḡ afu sinaig ta tane kila.

¹⁶ Ye Tesalonikaḡe minen ta tane mata ye turyumba minnaig.

¹⁷ Ye tane tuku ndametiḡ kilam tuku idus ndawet. Taḡine maḡau mayenu ta sunḡokuwa le lafunu sunḡokanu mayok kuwa ŋga iduset.

¹⁸ Epafroditus ndametiḡ tunaig ta ye sina le kile ye den ndakate. Ye agaḡ ndende kumumbi ŋak minmba maḡ lato kilet. Taḡine wam mayenu ta Kuate am

mbolŋge atrau agaḡ mayenu taḡaḡ mayok kinit le Kuate nu garete.

¹⁹ Tane agaḡ afu denkade ta Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge tane wam kumumbi tiḡamḡgat. Agaḡ magenu ŋakmba nu tugu.

²⁰ Singine Mam Kuate nu tuku nyu sunḡo ta minmba minwa. Son.

²¹ Kristus Yesus tuku mbal ŋakmba ye tuku gare pasa te saniḡap. Tira kame ye ndoḡ mineḡ te nane mata gare pasa tiḡig.

²² Kuate tuku mbal ŋakmba tane gare pasa tiḡig. Nane tuku afu Sesar tuku wande kulatkade ta nane mata gare pasa sunḡomba tiḡig.

²³ Singine Sunḡo Yesus Kristus nu ake sinaḡ tane make patikuwa.

Son.

KOLOSI **Kolosi mbal tuku waje** **Paulusnge kuyarna**

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 20 kinaig le Paulus nu Romnge muli wandek sinamnge minmba Kolosi mbal tuku waje kuyarna te tugunu tenenmba.

Nu muli wandek sinamnge minna le Kolosi tanjo ande nyunu Epafras nu Paulus tugum kumba Kolosi kusem wande nane yabri pasa ande dubide nga nu wam kubeu tuna le nu nane tuku wamdus mbar ta te-tiwam tuku nu waje te kuyarna.

1-2 Singine tira kame Kuate tuku mbal Kolosinge minmba Kristus dubi mayede ta tane nakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenge madiyahina le Kristus Yesus tuku aposel minet. Sile Timoteus ndonj ye tane tuku waje te kuyaret.

Singine Mam Kuate nu tane ake sinan make patika ngamunggal wamdus bul ser-tinguwa. Son.

Paulus nu Kolosi mbal tuku Kuate yabanja

3 Sine tane tuku yabanjeg ta singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam gare pasa tuweg.

4 Tane Kristus Yesus tuku son ngade sulumba Kuate tuku mbal nakmba tuku kume purde ta Epafras nu sine sasingina le isgenj.

5-6 Samba mbolnge gare wam sugo tane tuku minig. Ta tuku tane gare-gareka tanjade. Kristus tuku pasa mayenu tane tugum prona le tane ismba samba mbolok wam magenu ta kila patikinaig. Kilke tugu nakmba mbolnge Kristus tuku pasa mayenu ta kumba alo sunjote. Tane ngamuknge mata nu alote. Tane buk pasa mayenu ismba wamdus pulutingina le Kuate nu ake sinan make patikate wam kila pilnaig ta nu tugu pilmba alona.

7 Sine tuku tur tanjo Epafras nunje tane Kuate nu ake sinan make patikate manau tumtingina le tane kila pilnaig. Nu sine tuku ma mbolnge Kristus tuku piro tugusemba kate.

8 Tane Tukul Guwa nak minmba kume pur manau dubide ta nunje sine wam kubeu singina.

9 Sine tane tuku manau ta ismba kile ait nakmba mbolnge tane tuku nga Kuate yabanmba mineg. Kuate nu Tukul Guwa tingiwa le tane wamdus kila nak minmba Kuate tuku nzali nakmba kila pile mayewap nga sine yabanjeg.

10 Tane Kuate tuku nzali dubimba minap ta tangine mine mbolnge tinga Kuate tuku mbal minig ta kumumba nu gare tambimngaig. Tanjamba tane wam magenu nakmba kile-mayokka Sunjo Kuate lato lato kila palmbimngaig.

11 Kuate nu nunje sanjrimbi tane kumumbi sanjri tingiwa le piti ait mbolnge tane ngamunggal wamdus bulok sanjri tinga gare nak minap nga iduseg.

12 Tane Mam Kuate tuku nyu te-dungap. Nu nunje wam magenu kilam tuku nyu singina ta sine nunje bulu nak ma mbol kumba kilamngig.

13 Sine o buk ma make sunjo tuku sanjri kumnemnge mingenj ta Kuate nu sine kile-luka kilmba Kinjo nunje tuku sunjomba kume purte ta nu kumnemnge patikina.

14 Nunje sine tuku muskil kile-tidingam tuku sine tuku une sauke suluna.

Kristus tuku tugu

15 Sine Kuate kanjer ndaweg ta nu tuku kinjo nunje mbolnge nu kanjereg. Nu aganj ndende nakmba mine likade ta lininmba o mbolnge minit.

16 Kuatenge Kinjo nunje sana le nu samba kilke aganj ndende nakmba kile-mayokkina. Aganj ammbi kanjerkeg, aganj ammbi kanjer ndakeg, guwa sugo sugo ta nakmba nunje kile-mayokkina. Kinjo nunje aganj ndende nakmba kile-mayokkina ta nu kumnemnge minam tuku sana le kile-mayokkina.

17 Aganj ndende nakmba mine ndakinaig le Kuate tuku Kinjo nu minna. Mara mara nu tuku sanjri mbolnge aganj ndende nakmba nanjine ma mbolnge sanjri tinga minig.

18 Nu Kuate tuku kuasmbi tuku gabat. Nane nu tuku ngarosu minig. Nane abo kitek nak minig ta nu tugu. Kumanu mbal

ngamuknge nu ambonga tingina sulumba agan ndende jakmba tuku Sunjo minit.

¹⁹ Kuate nu nzalina le nuje wam jakmba Kinjo nuje mbolnge patikina le minig.

²⁰ Nu samba kilke agan ndende jakmba ndon wamdus mukuk minam tuku idusna sulumba nu nuje Kinjo nuje nu ail kazrai mbolnge kumna le nu wam ta mbolnge ulendikam tuku manjau te-mayokna.

²¹ Tane o buk Kuate kasomnge nu tuku ngueu mbal minmba wam najgonu ndo kumba minnaig ta

²² kile Kuate nu Kinjo nuje tuku ngarosu tuku kume mbolnge nu tane nuje gulab minam tuku kile-mayokkate. Tane nuje mbal purfen nu mbar kugatok nu tugumnge kile-tidingam tuku nu tanate.

²³ Tane bike ndaka sangri tinga Kristus tuku pasa son ngade ta biye dewap ta tane Kuate tugumnge tanamba tingamngai. Tane Kristus tuku pasa mayenu isnaig sulumba kile alonu tairnga minig wamdus ta kusre ndawap. Ye Paulus pasa mayenu tuku piro tango mayok kan. Sine pasa mayenu ta ma tugu jakmba mbol kumba kukliweg.

Paulus nu Kristus tuku kuasmbi turkina

²⁴ Kile ye tanenu nga piti sunjo tet sulumba ye gare tet. Kristus nu nuje ngarosu turam tuku piti kugrakina ta ye mata nuje ngarosu turam tuku piti afu kugraket. Ye Kristus tuku piti tuturanu tanan minmba kugraket le nuje ngarosu kumumbi mayok kinit. Nuje ngarosu ta sine nuje kuasmbi.

²⁵ Kuate nu tanenu nga ye piro ande sina le ye Kristus tuku kuasmbi tuku piro tango mayok kan. Piro ta ye Kuate tuku pasa kuklimba tugunu jakmba bitekngget.

²⁶ Nu tuku pasa ta ait kuennu kuirok minna le tango tuturmamba pronaig ta nane gilai minnaig le ka ka kile nu nuje mbal tumningit.

²⁷ Nu tumningit ta kile tane kasomok sine jakmba nuje wamdus buk kuirok minna minna ta kila pilbe nga iduste. Nuje wamdus ta tenemba. Kile Kristus nu sine tuku ngamungal sinamnge minit le sine Kuate tugumnge kilja sunjo tam tuku tairnga mineg.

²⁸ Sine aposel kame sine Kristus tuku wam saka kuklimba mineg. Sine nane jakmba riron pasa ninmba wamdus kilambi Kristus tuku wam tumningeg. Kristus tuku mbal jakmba sugoka Kuate tugumnge kumumbi tinguwai nga sine tanjaweg.

²⁹ Nane tanamba mayok kuwai nga ye wamdus sangrinu pilmba piro karenket. Kristus tuku sangri ye mbolnge pirokate tukunu sangri tamba ye piroket.

2

¹ Ye tane kila satingamngit. Tane Kolosi mbal Laodisea mbal afu ye kanjer ndayade mbal ye tane jakmba idustingmba wamdus te-sulumba piro karenka minet.

² Tane sangri tinga tanjine tanjine mungu kume purka wamdus ulendi minap nga ye sungomba iduset. Tane wamdus kila tugusek jakmba kilmba wamdus ndindo jak minmba Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta kila palpe. Nuje wamdus kuirok minna ta Kristus.

³ Sine Kristus kila pilbe ta wamdus kila jakmba nu mbolnge kilamngig.

⁴ Mbal afu nanjine yabri kila tamba tane didikubekaig nga ye pasa te satinget.

⁵ Ye kile tane ndon mine ndaket ta ye tuku wamdus tane ndon minit. Tane Kristus tuku ngamungal son sangrinu jak minmba mine magenu mbolnge minig le ye gare jak minet.

Kristus mbolnge sine kumumbi mineg

⁶ Tane Kristus Yesus singine Sunjo nga tinaig tanamba nu ndon lika minap.

⁷ Epafras nu tane tumtingina tanamba Kristus ndon ulendi mayemba sangri jak sugoka son ngade pasa ta biye dewap. Tane Kuate tuku gare sunjo jak minap.

⁸ Tane rironkap. Nane afu tum manjau ngaskolnu kila sugo jak tanan tamba tane yabritingmba didikubekaig. Pasa ta tango tuku wamdus sinamnge prode. Kilke te tuku kila gisleknu ndo. Kristus tugumnge pro ndade.

⁹ Kristus nu sine tango tanan mayok kina le Kuate tuku wam jakmba nu mbolnge minig.

¹⁰ Sugo sugo jakmba nu kumnemnge mine likade. Tane nu ndon ulendikade

tukunu tane mañau ande den ndaka kumumbi minig.

11 Tane mata Kristus mbolnge ngaro pikanu tanañ kitek mayok kinaig. Tane waimbi ngaro pike mañau te ndakinaig. Kristus nu tanjine mañau ñaigonu pitaika tane kitek kile-mayokkina.

12 Tane kule pisne tinaig ta tane Kristus ndon kumanu tanañ kumnaig. Tane Kuate tuku sanjri Kristus nu kumna le tetina ta son nga Kristus ndon tinjanu tanañ tinjinaig.

13 Tane o buk uneka kumaknu minmba kasomnge Kuate gilai minnaig ta kile Kuate nu tane tuku une ñakmba saukina sulumba tane Kristus ndon abo ñak kile-tidingina.

14 Sine buk tukul tuku sanjri kum-nemnge minmba nu dubi maye ndagen tukunu sine pa tam tuku mingen. Kuate nu sanjri ta peuka pa ta tumba ail kazrai mbolnge nil dannga kume serna.

15 Nu Kristus tuku kume mbolnge guwa sugo sugo ñakmba tuku sanjri kile-ibenkina le nane ñakmba am mbolnge sanjri kugatok mayok kinaig.

Tukul afu tango tugumnge prode

16 Ta tuku tane kule le nyamagan tuku tukul, pagumba nye tuku tukul, tambun kitek le kusem afu tuku tukul tane dubi ndakade le afunge tane kilmba pasa mbolnge patikade ta tane ise ndakap.

17 Tukul kame tanañ ta ñakmba alonu prowam tuku kanunu ndo. Alonu ta Kristus mbolnge mayok kinig.

18 Ande nu nuñe kinambi sanjri tinga tane nu ndon nyu kugatok tanañ lok minmba enel kame mbarinjinbe nguwa le tane mbu-lap. Tane pa tam tuku minig nguwa kande nu tuku pasa ise ndakap. Nu kilke te tuku wamdus ñak minmba ake sinañ nuñe ngarosu payamkate.

19 Tango ta nu purka nuñe gabat Kristus kusrete. Ngarosu nu nuñe gabat ndon minit sulumba ndo nu sanjri ñak minit. Gabat nu nuñe ngarosu kulatka sanjri tuwit le ngarosu ñakmba ulendika Kuate tuku sanjrimbi sunjokate.

20 Tane Kristus ndon kumanu tanañ kummba kilke te tuku kila gisleknu nduiye kusrekinaig ta ndanjam saka tane kilke

te mbolok mbal tanañ minmba tango afu tuku tukul dubikam idusde.

21 Nane tenemba satinngig. Agañ si nda tap. Nyamagan ta nda nyap. Agañ te kire ndawap nga satinngig.

22 Agañ kame ta kilmba piro ningam le kugawam tuku. Tukul kame ta tango tuku kila mbolnge ndo mayok kinig.

23 Nane nanjine wamdus dubika enel kame mbarinningam tuku wamdus sanjrinu pilmba ngarosu mape ndakade. Nane nyu kugatok tanañ lok minmba tukul karennu ta dubika nanjine ngarosu piti serninngig. Mañau ta tango am mbolnge sinjka alo ñak tanañ mayok kinit ta ngarosu kikon tinjam tuku nzali peuwam kumuñ kuga.

3

Tanjine wamdus kitek te-mayokap

1 Tane Kuatenge Kristus te-tina le tane nu ndon tinjanu tanañ tinjinaig tukunu kile tanjine wamdus samba mbolok agañ mbolnge patikap. Kristus nu Kuate ndinam kumamnge minyo mbili maditaknu mbolnge minyok minit ta nu tugumnge patikap.

2 Tanjine wamdus kilke te tuku agañ kame mbolnge pati ndaka samba tuku agañ kame mbolnge patikap.

3 Tane Kristus ndon kumanu tanañ kumnaig sulumba kile tanjine abo mine mañau Kristus ndon Kuate tugumnge kuirok minig.

4 Sinjine abo kitek ta Kristus nu tugu. Nu mayok kuwa le tane nu ndon kilña ñak mayok kanjaig.

5 Tane kilke te tuku nzali ambokok tanjine ngamungal sinamnge minig ta kume serninngap. Fare fare pino ndon une mañau, wamdus kutur, ñule parak mañau, am pile ñayo mañau, agañ ndende kilam tuku piriride wamdus ta ñakmba kume serninngap. Ande nu agañ ndende kilam tuku piririte ta nu yabri mbara mbarinte tanañ.

6 Wam ñaigonu ta tuku Kuate tuku gubra tango mbolnge minit.

7 Tane mata buk kilke te tuku mbal minmba wam ñaigonu ta ke likinaig ta

⁸ kile tane gubra kagli fir manjau waje pasa fulainj pasa njaigonu ta njakmba nduiye ngumneninjgap.

⁹ Tane wamdus ambokok ta buk kusrek-inaig. Ta tuku tangine tangine munju yabri yabri ndakap.

¹⁰ Kile tane kitek minig. Tane Kuate kila pile mayewap nga nu wamdus kitek tane sinamnje tugu pilna ta lato lato pilmba minit le ka ka tane kumumbi nuje manjau te-purde.

¹¹ Sine kitek mineg ta Zu le Grik, ngaro pikanu le ngaro nda pikanu, yamban tanjo le rawe tanjo, piro tanjo le kulat tanjo sine kise kise mine ndakeg. Sine njakmba Kristus ndonj ulendika ndindo ndo mineg le nu sine njakmba sinamnje minit.

¹² Tane Kuate tuku mbal minig. Nu tane tuku kume purmba tane kilam tuku maditingina tukunu tane tangine tangine munju sinaninjmba ranjun magenu njak minmba ye ye ndanjap. Tane ngan minmba wamdus bafuk njak minmba

¹³ ande tuku pitik gubra te ndakap. Sunjo nu tane tuku mbar sauka gilainjina tanjamba ndo tangine tangine mbar gilainjgap.

¹⁴ Wam magenu sakit ta kume pur manjambi kile-mayokkap. Tanjapaw ta wam kame ta ulendika kumumbi mayok kangat.

¹⁵ Sine ngarosu ndindo minmba Kristus ndonj ulendika nu tuku ngamunjal mukuk sinamnje minam tuku Kuate nu sine wikina. Sine wam njakmba ke likeg ta ngamunjal mukuknu manjau tanje kulatkuwa. Tane Kuate tuku gare-garekap.

¹⁶ Kristus tuku pasa tane sinamnje kumunganu minwa le tane wamdus kuyar mayenumbi tangine tangine munju tumka rironj pasa sakap. David tuku mune, mune magenu afu, Tukul Guwa tuku mune ta njakmba ninde lika wamdus sinamnje Kuate tuku nyu te-dungap.

¹⁷ Tane wam afu ke lika ko pasa sakam nga tane Sunjo Yesus tuku nyu idusmba wam njakmba ta ke lika nu mbolnje Kuate tuku nyu te-dungap.

Ina mam le kinjo kame tuku pasa

¹⁸ Pino kame, tane Kristus tuku mbal minig ta te-mayokmba tangine tanjo kum-nemnje minap.

¹⁹ Tanjo kame, tane tangine pino kame tuku kume purkap sulumba nane pasa sanjrinumbi piti ser ndaninjgap.

²⁰ Kinjo kame, tane wam njakmba mbolnje ina mam tuku minje dubikap. Sunjo nu wam ta nzalite.

²¹ Tanjo kame, tane tangine kinjo kame ake sinaj sigair sigair ndaninjgap. Tane tanjapaw ta nane wam magenu kam tuku sanjri kusrede.

Piro tanjo tuku pasa

²² Piro tanjo, tane wam njakmba mbolnje tangine gabat tuku minje kumnemnje minap sulumba tane kulatkade mbal am mbolnje nane nzaliningam tuku ndo piro ndakap. Tane Kuate tuku idusmba wamdus tugusekmbi mara mara pirokap.

²³ Tane wam njakmba ke likade ta Sunjo tuku piroket nga gare njak pirokap sulumba piro te tanjo tuku piro nga idusmba ke ndakap.

²⁴ Sunjo nunje tane lafunu tingamngat wam ta gilai ndanjap. Tane Sunjo Yesus tuku piro mbal minig. Nu nuje mbal wam magenu ningam tuku patikina.

²⁵ Tanjo ima nu wam njayonu kumba minit ta Kuate nu nane njakmba lafunu ningamngat. Nu ande kusrewe nda.

4

Piro kulat mbal tuku pasa

¹ Piro tanjo tuku gabat mbal, tane manjau tinjeknombi tangine piro mbal kulatkap. Tane mata tangine Sunjo samba mbolnje minit ta gilai ndanjap.

Wam pagu pasa yeki yeki

² Tane kanyum ndamba wamdus sunjo njak yabanjmba minmba Kuate gare pasa tape.

³ Tane sine tuku mata Kuate yabanjap le nu sine pasa mayenu kukliwam tuku ndin tumsinjuwa le sine Kristus tuku wam te-mayokbe. Wam ta buk kuirok minna ta kile kilimok minit. Ye wam ta kukliwen tukunu kile ye muli wandek sinamnje minet.

4 Tane Kuate yabanjap le ye kumumbi pasa ta te-mayoki le nane ismba katese-waig.

5 Tane Kuate dubi ndade mbal tugumnge minig ta wamdus kuyar mayenu njak mbal tana minap. Ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap.

6 Tane nyamagan sol njak tana pasa kikonu ndo saka minap. Tanamba tane nane afu tuku pasa kumumbi la-fuwamngaig.

7 Singine gulab Tikikus nu sine turka sine ndon Sunjo tuku piroka ye tuku piro tuma minit. Nu tane tugum prowa sulumba ye tuku wam njakmba kubewamngat.

8 Sine mineg manau te nunge tane kila satimba tane tuku ngamungal wamdus bul sertinguwa nga ye nu kukulet.

9 Tane tuku tango Onesimus nu mata Tikikus ndon tane tugum kuwaik nga sawet. Nu singine gulab nu Kristus dubi mayete. Nale ar tange wam njakmba tenge mayok ke likade ta kubeu tingamngaik.

10 Aristarkus nu ye ndon muli wandek sinam tenge minek nu tane gare pasa tingit. Barnabas ndaret nune Markus nu mata tane gare pasa tingit. Ye o buk tane satingen tanamba kile man satinget. Nu tane tugum prowa kande nu tap.

11 Tango ande Yesus mape nyu Yustus nu mata tane gare pasa tingit. Yinje piro mbal ngamuknge nane ken ta ndo Zu tango minmba Kuate tuku gageu afu kilam tuku pirokade. Nane mbolnge ye ngamungal wamdus bulkate.

12 Tane tuku tango Epafra Yesus Kristus tuku piro tango nu mata tane gare pasa tingit. Tane sangri tinga sugoka Kuate tuku nzali njakmba kila palpe nga nu wamdus sangrinu pilmba mara mara tane tuku nga Kuate yabanje.

13 Nu tane tuku Laodisea mbal tuku Hiramapolis mbal tuku piro sangrite le kanjeret.

14 Singine gulab dokta Lukas nale Demas ndon tane gare pasa tingik.

15 Singine tira kame Laodiseange minig ta sine tuku gare pasa te saningap. Nimfa ngade pino ta Kuate tuku kuasmbi nu tuku wandeknge manjurkade ndon singine gare pasa nane mata saningap.

16 Tane wane te bur suluwap sulumba Laodisea mbal burkam tuku ningap. Ye Laodisea mbal tuku wane ande kuyarmba pilen ta tane mata wane ta tumba burkap.

17 Tane Arkipus sawap le nu wamdus ndindo ndo tumba Kuate tuku piro tina ta suluwa.

18 Ye Paulus kile yinje waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane njakmba kaiye. Ye muli wandek sinamnge minet te tane ye gilai ndangap. Kuate nu tane ake sinan make patikuwa.

Son.

1 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku waje Paulusnge ambonga kuyarna

Paulus nu Korinngge minmba Tesalonika mbal tuku waje te kuyarna ta tugunu tejenmba. Zu afu nane Kuate tuku kuasmbi Tesalonikange minnaig ta piti serninginaig le Paulusnge nane piti ngamuknge bike ndaka sangri tingwaig nga nane tuku waje te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate, Sungo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikange minig tane nakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndon pasa-pasakam proweg. Kuate nu tane ake sinan make patika ngamunggal wamdus bul sertingwa. Son.

Tesalonika mbal tuku ngamunggal son sangrinu

² Sine mara mara tane idustimmba Kuate gare pasa tuweg. Sine yabaneg ait mbolnge tane tuku nyu turmba te-mayokeg.

³ Tane tangine ngamunggal son alonu kile-mayokka tangine kume pur manjambi afu turkam tuku matuk tukulka Sungo Yesus minde minig ta sangri tingade.

⁴ O tira kame, Kuate nu tane tuku kume purna sulumba tane maditimmba kilna ta sine kila.

⁵ Sine o buk tane tugumnge Kristus tuku pasa mayenu kukligen le Tukul Guwa tuku sangrimbi pasa ta mayok ka tane tuku ngamunggal nduasekina le tane son nginaig. Sine pasa kukligen mbal tane ngamuknge mingen le sine tuku manjau ta tane kila pilnaig.

⁶ Tane pasa mayenu ismba dubimba piti sungomba kangerkinaig ta Tukul Guwa tane turka sinzantingina le tane wamdus bulkinaig. Tanjamba tane Sungo tuku manjau sine tuku manjau ndui ta dubinaig.

⁷ Tangine manjau mayenu tanje Yesus son ngade mbal Masedonia le Akaia ma tugu mbolnge mine likade ta nane Yesus dubi mayewam tuku ndin tumningina.

⁸ Tane mbolnge Sungo tuku pasa Masedonia le Akaia ma tugu mbol ndo kine

ndakina. Tane Kuate tuku sangri tomba tingade manjau ta kilke mbol mbal nakmba isnaig. Ta tuku sine afu saningam tuku mine ndakade.

⁹ Kuga. Nane nakmba sine tugum pro tejenmba tane tuku sakade le iseg. Sine tane Tesalonika mbal tugumnge pasa kukligen le tane ismba Mbara tugusek abo tugu nak nu kumnemnge minam saka ngamunggal biye mbilmba tangine yabri mbara nakmba kusreka Kuate ndo dubide.

¹⁰ Kile tane nu tuku Kinjo samba mbolnge ndekam tuku tairnga minig ta pro sakade le iseg. Kuate tuku Kinjo ta Yesus. Nu kumna le Kuatenge nu te-tina le nu abonga tingina. Kuate nu pro pilesingam tuku pa ta laipsingam tuku Yesus nu muskil kile-tidinge singit.

2

Paulus nu Tesalonika mbal ngamuknge pirokina

¹ O tira kame, sine tane tugumnge pirokigen ta ake piro ndakigen. Alonu tane mbolnge mayok kina ta tane kila.

² Sine tane tugum pro ndamba Filipinge pirokigen ta afunge rar sungo simba kiko pilesinginaig. Sine tane tugum promba afu sine ngueu patikinaig ta Kuate nu sine sangri pilesingina le sine sangri tinga nu tuku pasa mayenu kuklimba satिंगigen.

³ Sine tane pasa ismba son ngap nga pasa kukliweg te mbar wamdus ko kutur wamdus dubimba pasa kukli ndaweg. Ko tane yabritingam tuku pasa ta sa ndakeg.

⁴ Kuga. Kuate nu abo abo sine tuku manjau kangerna sulumba nuje pasa mayenu kukliwam tuku piro te sine tuku wai mbolnge pilna. Ta tuku pasa mayenu kukliweg te tangonge sine nzalisingam tuku kukli ndaweg. Kuate nu sine tuku ngamunggal pilengate ta nu nzaliwa nga pasa kukliweg.

⁵ Sine tane tugumnge nule parak pasa sa ndakigen ta tane kila. Ko tane tuku agan ndende kilam tuku pিরrimba yabri pasa sa ndatingigen ta Kuate nu kila.

⁶ Sine Kristus tuku aposel nyu tigen ta nyu tambi sine tane tuku wamdus didi ndakigen. Tane Tesalonika mbal ko mbal

afu kise sine tuku nyu payamkam tuku sine idus ndaweg.

⁷ Ina ande nuŋe kiŋo kame kulatkate taŋamba ndo sine tane ŋgamukŋge wamdus bafukmbi tane kulatkigeŋ.

⁸ Sine tane tuku wamdus suŋgo pilgeŋ sulumba Kuate tuku pasa ndo sanu tuku idus ndageŋ. Sine siŋgine wamdus ŋakmba kile-mayokka tane tumtiŋgam tuku idusgeŋ.

⁹ O tira kame, sine tane ŋgamukŋge Kuate tuku pasa mayenu kuklimba mingeŋ sulumba sine tane piti tiŋbekig ŋga sine furir ki mindek siŋgine miroŋ ŋgaro turam tuku piro karenka matuk tukulkigeŋ ta tane kila.

¹⁰ Sine maŋau tiŋreknu mbar kugatok tane Yesus son ŋgade mbal tugumŋge mayok kageŋ ta tane ŋakmba kila. Kuate nu mata kila.

¹¹⁻¹² Tane Kuate tuku gageu mayok ka nuŋe kilŋa tugum prowam tuku nu tane wikate. Nu tane wikate ta taŋgine mine mbolŋge kumumba te-mayokap ŋga taŋgo kame naŋgine kiŋo kame mbolŋge maŋau kade taŋamba sine tane mbolŋge kigeŋ. Sine tane sarsartiŋmba wamdus saŋgri piletiŋmba riron pasatiŋgigeŋ.

¹³ Sine tane tugumŋge Kuate tuku pasa kukligeŋ ta tane pasa ta ismba taŋgo tuku pasa taŋaŋ ise ndakinaig. Tane kumumbi idusmba Kuate tuku pasa ŋga tinaig. Tane Kuate son ŋgade mbal pasa ta tuku saŋgri tane sinamŋge pirokate. Wam ta tuku sine mara mara Kuate gare pasa tuweg.

¹⁴ O tira kame, Yesus Kristus ndoŋ ulendikade mbal Kuate tuku kuasmbi Yudea ma tugu mbolŋge mine likade ta tane nane taŋaŋ mayok kinaig. Zu mbal afu naŋgine mbal piti niŋginaig taŋamba ndo taŋgine mbal afuŋge tane mata piti tiŋginaig.

¹⁵ Zu mbal nane Kuate tuku tuan taŋgo bale farniŋmba siŋgine Suŋgo Yesus mata balenaig. Taŋamba nane sine mata pitaikinaig. Nane siŋka Kuate gare tuwe ndakade. Nane taŋgo ŋakmba tuku ŋgueu minig.

¹⁶ Sine tane kasomok mbal pasa mayenu satigeŋ le Kuate nu tane tuku muskil kiletidiŋge tiŋgit maŋau ta sine kusrebe ŋga Zu mbal nane sine peusiŋgam dirnaŋgade. Taŋade le naŋgine mbar sugo ke likinaig ta

kumunŋgam bafute le nane Kuate tuku pa ŋayonu kaŋgeramŋgaig.

Paulus nu Tesalonika mbal maŋ kaŋgerkam idusna

¹⁷ O tira kame, sine ait fagnu mbolŋge muŋgu kusrekigeŋ ta siŋka ŋgamuŋgalmbi kuga. ŋgarosu ndo muŋgu kusrekigeŋ. Sine maŋ tane tumail kaŋgernu tuku wamdus saŋgrinu pilmba ndin sota wamdus suŋgo ŋak mingeŋ.

¹⁸ Ye Paulus sine maŋ tane tugum prowam tuku ndin sota minen ta Satan nu sine tuku ndin tukulna.

¹⁹ Siŋgine Suŋgo Yesus nu prowa le sine nu tugumŋge tiŋgamŋgig ta sine tane mbolŋge ndo tumail puluka gare suŋgo tumba payamkamŋgig.

²⁰ Siŋgine nyu te-mayokmba gare-garekam tuku agaŋ ta tane ndo.

3

Paulus nu nane kaŋgernu tuku Timoteus kukulna

¹ Sine tane kaŋgernu tuku wamdus suŋgo ta kume seram kumuŋ kuga tukunu sikile ndo Silas ndoŋ Atensiŋge minbe ŋga

² sikile tira Timoteus kukulkeŋ le tane tugum prona. Nu Kuate tuku piro taŋgo minmba Kristus tuku pasa mayenu kuklite. Nuŋge tane tuku ŋgamuŋgal son saŋgri piletiŋmba tane ŋgamuŋgal wamdus bul seritiŋgam tuku nu kukulkeŋ.

³ Tane piti ŋgamukŋge minig ta wamdus bike ndaka saŋgri tiŋgap ŋga iduskeŋ. Sine Kristus tuku mbal piti taŋaŋ kaŋgerkam tuku mineŋ ta tane kila.

⁴ Sine buk tane ndoŋ mingeŋ sulumba sine Kristus tuku mbal piti kaŋgerkamŋgig ŋga satigeŋgeŋ. Pasa satigeŋgeŋ ta kile alonu kaŋgerde.

⁵ Tane piti afu kaŋgerkade ta ye ismba tane kaŋgerkam tuku wamdus kume sere fugumba tane tuku ŋgamuŋgal son isam tuku Timoteus kukulen le tane tugum kina. Satan nu tane tagotiŋguwa le ndekap le sine tane tugumŋge piro karenkigeŋ ta alo kugatok ŋgubekig ŋga ye nu kukulen.

⁶ Kile Timoteus nu tane kusreka sile tugum te promba taŋgine ŋgamuŋgal son bike ndaka taŋgine kume pur maŋau

sangrinu minit ta kubete le isek. Tane sile tuku wamdus mayenu njak minig le sile tane kanjerkam tuku wamdus sunjo pilek tanjamba ndo tane mata sile kanjernu tuku wamdus sunjo pilig.

⁷ O tira kame, sile piti sunjo sinamanzer njak minmba tane tuku ngamunggal son tuku manjau isek le wamdus bul sersikit.

⁸ Tane Sunjo kusre ndamba nu dubi mayede tukunu sile piti te sinanngge gare tumba sanjri tek.

⁹ Sine tane idustinjmba Kuate tuku am mbolngge gare teg wam tanje marosingit le sine tane tuku nga Kuate tuku nyu tedungeg.

¹⁰ Ki furir mindek sine tane kanjernu tuku wamdus ndindo njak minmba Kuate yabanmba mineg. Sine tane tugum promba tane tuku ngamunggal son wam afu denkade ta tumtingam tuku idusmba mineg.

¹¹ Mam Kuate singine Sunjo Yesus nale ndin inum tumsinguwaike le sine tane tugum prowam tuku idusmba yabaneg.

¹² Sunjo nu tane tuku kume pur manjau sanjri pilewa le sine tane tuku lato lato kume purmba mineg tanjamba ndo tane mata tanjine tira kame, tanjo njakmba tuku lato lato kume purkap nga yabaneg.

¹³ Tane tanjapaw ta Sunjo nu tane tuku ngamunggal sanjri piletinjmba minwa le ma ma singine Sunjo Yesus nu nunje mbal ndonj prowa le tane Mam Kuate tugumngge mbar kugatok purfenju tinjamnggaig. Son.

4

Sine manjau purfenju njak minbe

¹ O tira kame, sine Sunjo Yesus tuku nyu mbolngge tane wam ande kam tuku sarsar-tinjamnggig. Sine o buk tane ndonj minmba mine manjau Kuate nzalite ta tumtingigenj le tane kila pilmba kile tanjamba minig. Tane mine manjau ta lato lato kumba minap nga satinngge.

² Sine Sunjo Yesus tuku nyu mbolngge tane wam pagu pasa satinngigenj ta tane kila.

³ Tane purfenju minap ta Kuate tuku nzali. Tane fare fare tanjo pino ndonj une ndaka

⁴ manjau tinreknumbi pino kilap.

⁵ Nane Kuate gilai mbal nanjine ngarosu tuku nzali mbolngge pino fare fare kilig tanjamba ke ndakap.

⁶ Tane tanjine tira ande lukamba nu tuku pino didika nale mungu kilik wam ta pur ndanikap. Nane tanjamba kade mbal ta Sunjo nu lafunu ninjamnggat. Sine rironj pasa ta buk satinngigenj le tane isnaig.

⁷ Kuate nu sine wikina ta kutur njak minbe nga wi ndakina. Nu sine purfenju minbe nga wikina.

⁸ Ande nu wam pagu pasa te pitaikate ta nu tanjo tuku minje pitai ndate. Nu Kuate Tukul Guwa singit nu tuku minje pitaite.

⁹ Tane tanjine tanjine kume purkam tuku Kuatenge tumtingina. Ta tuku ye tane manjau ta kap nga kuyar ndawet.

¹⁰ Tira kame Masedonia ma tugu mbolngge mine likade ta tane nane njakmba tuku kume purkade. Tanjine manjau mayenu ta ndo lato lato kap.

¹¹ Tane ngan mine manjau mbolngge minam tuku wamdus sanjrinu palpe. Tanjine wam ndo idusninjmba afu tuku wam kuer ndakap. Tane ake mine ndaka waimbi pirokap. Sine buk tanjamba tane wam pagutingigenj.

¹² Tane tanjamba pirokap ta Yesus dubi ndade mbal tane kanjerka tane tuku saka minamnggaig. Manjau ta mbolngge tanjine ngarosu kulatka afu piti serninge nda.

Sunjo nu luka prowamnggat

¹³ O tira kame, tane kumig mbal tuku wamdus mbarbekaig nga sine tane kila satinngamnggig. Mbal afu Yesus ndonj minam tuku idus ndamba nanjine kumig mbal ta tuku malmbika piti sunjo tade. Tane tanjine kumig mbal tuku malmbi sunjo ndawap.

¹⁴ Yesus nu kummmba abonngina ta sine son ngeg. Tanjamba ndo Yesus son nga kumig mbal nane Kuatenge kile-tidinguwa le Yesus ndonj prowamnggaig ta sine mata son ngeg.

¹⁵ Sine kile pasa satinngamnggig te Sunjo tuku pasa. Sunjo nu prowa le sine kilke te mbolngge abo njak mineg mbal kumanu mbal kile-ngumnemke nda. Kuga.

¹⁶ Wi sanjri mayok kuwa le enel kame tuku gabat nu wikuwa le Kuate tuku tabil fudukuwa le Sunjo nu samba mbolngge

ndekamngat. Ndekuwa le nane Kristus son nga kumig mbal ambonga tingamngai.

¹⁷ Nane tanjawaig le kilke te mbolnge son nga mineg mbal sine njakmba kilmba kiledunguwa le gau mbol ambenge kumig mbal ndon ulendika kumba Yesus tugumnge manjurkamngig. Tanjabe sulumba sine Sungo ndon mara mindek minmba minamngig.

¹⁸ Tane pasa tembi tanjine tanjine wamdus piti kile-ibenkap.

5

Yesus prowam tuku ait mambimba minap

¹ O tira kame, Sungo nu ginu ait mbolnge prowamngat ye ta tuku kuyar ndawet.

² Sungo tuku ait kuayar tanjo nu pitik furir prote tana mayok kangat ta tane kila.

³ Tanjo nane sine mine mayeweg nguwaig le Sungo nu pitik ndo prowa le kuma kuma nane mbolnge prowamngat. Pino nu kinjo te-palmbim nga pitik rar tate tana nane mbolnge prowamngat. Nane piti ta laipe nda.

⁴ O tira kame, tane ma furir sinamnge mine ndakade. Ait ta prowa le kuayar tanjo prote le nane piriri nayode tanjamba tane piririwe nda.

⁵ Sine njakmba bulu tuku kinjo kame minmba ma make ko furir mine ndakeg. Sine mafen mineg.

⁶ Ta tuku afu kinyanu tana minig ta sine kinye ndakube. Sine wamdus kuyar mayenu njak mambimba minbe.

⁷ Kinyig mbal nane furir ait mbolnge kinyig. Kule kamenu nyade mbal nane furir kule nyumba nginngankade.

⁸ Sine tanjamba kuga. Sine mafen mineg tukunu sine wamdus kuyar mayenu njak minmba kame tanjo nune ngaro kigraibkam tuku agan patikade tanjamba patikube. Sine ngamungal son kume pur manau kilmba tawo songam tuku agan tana silikube. Kuate nu sine tuku muskil kile-tidnge singit alonu ta minde minmba hat karennu tana kaikube.

⁹ Sine Kuate tuku gubra kangeram tuku nu sine pati ndakina. Kuga. Sine

Sungo Yesus Kristus mbolnge muskil kile-tidngam tuku patikina.

¹⁰ Nu prowamngat ta sine abo minbe le ko kumbe le sine nu ndon minmba minam tuku nu sinenu nga kumna.

¹¹ Ta tuku tane tanjine tanjine wamdus piti kile-ibenka munju sanjri piletngig tanjamba ndo minmba minap.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² O tira kame, tanjine gabat kame nane Sungo tuku manau tumtamba tane kile-tidngam tuku riron pasa satngig ta tane nane tuku nyu idusnamba kunnemnge minap.

¹³ Nane Kuate tuku piro kade tukunu nane tuku kume purka nane tuku nyu idusngap. Tane tanjine tanjine wamdus mukuk njak minap.

¹⁴ O tira kame, tanjine tanjo afu ake kaloimba likade ta riron pasa ningap. Afu wamdus piti njak ta tanjine pasambi nane tuku piti kile-ibenkap. Nane afu ngamungal son sanjri kugatok ta sinzanjamba turkap. Tanjo njakmba ngamuknge gubra kugatok ngan minap.

¹⁵ Nane afu tane najo siglikuwaig ndeta manau ndui tambu lafu ndawap. Tanjine tira kame ko tanjo njakmba mbolnge wam magenu ke likam tuku wamdus sanjrinu palpe.

¹⁶ Tane mara mara gare njak minmba

¹⁷ Kuate yabanmba minap.

¹⁸ Tane mbolnge wam afu prode ta tuku Kuate gare ndo tape. Tane Kristus Yesus tuku mbal tanjamba kam tuku Kuate nu nzalite.

¹⁹ Tukul Guwa nu pa tana tane mbolnge uge njak minit ta fu ndawap.

²⁰ Nane afu Tukul Guwanje pasa tumningig le kile-mayokkade ta pasa ta talaka pitai ndawap.

²¹⁻²² Tane wam njakmba pilenga wam najgonu ngumnenjamba wam magenu ta ndo biye dewap.

²³ Ngamungal mukuk wamdus bulok manau Kuate nu tugu. Nunje tane tinreknu kile-mayokkuwa. Nu tane kulatka minwa le ma ma singine Sungo Yesus Kristus prowa le tanjine ngaro ngamungal kanu ta njakmba mbar kugatok purfen nu mayok

kaŋgaig. Sine taŋamba tane tuku ŋga Kuate yabaŋeg.

²⁴ Kuate nu tane wikate ta nu siŋka taŋamba kamŋgat.

²⁵ O tira kame, tane sine tuku yabaŋap.

²⁶ Tane taŋgine taŋgine tira kame ndoŋ muŋgu kume purkade maŋau ta alonu te-mayokap.

²⁷ Ye Suŋgo tuku nyu mbolŋge pasa te satinget. Waŋe te burkap le tira kame ŋakmba iswaig.

²⁸ Siŋgine Suŋgo Yesus Kristus nu tane ŋakmba make patikuwa.

Son.

2 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku wañe Paulusñge arnu kuyarna

Paulus nu Korinñge minmba Tesalonika mbal tuku wañe ambonğa kuyarna le yar ndui ta mbolñge ndo nu mañ lato wañe arnu te kuyarmba pilna le nane tugum kina. Wañe te tugunu ta tejenmba.

Tesalonika mbal nane Paulus tuku wañe ambonğa kuyarna ta burkinaig sulumba katese maye ndanaig. Nane Yesus luka prowam tuku pasa Paulusñge kuyarna ta burkumba tugunu katese ndamba nu buk luka prona nga idusnaig. Ta tuku Paulus nu nane tuku wamdus purfeu serningam tuku wañe arnu te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate le Sunjo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikanğe minig tane ñakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndoñ pasa-pasakam proweg.

² Mam Kuate le Sunjo Yesus Kristus nale tane ake sinañ make patika ngamunğal wamdus bul sertingüwaik. Son.

Wam kame Yesus tuku ait mbolñge prowamñgaig

³ O tira kame, sine mara mara tane idustinmba Kuate gare pasa tuweg. Tangine ngamunğal son sunjo ñayote le tane tangine tangine lato lato munğu kume purkade tukunu sine Kuate gare pasa tuweg ta mañau kumumbi keg.

⁴ Sine Kuate tuku kuasmbi ñakmba ngamukñge tane tuku sunğomba saka payamkeg. Nane afu tane pitimbi tidonğade le rar kamusmba tangine ngamunğal son bike ndaka sanğri tingade wam ta tuku sine tane tuku payamka nane saniñgeg.

⁵ Kuate nu kumumbi tane piletinğit. Tane Kuate kulatkate ma mbol kambim tuku minig sulumba piti ta kanğerde. Nu piti tambı tane sanğri piletinğüwa le minap ma ma nu kulatkate ma mbol kanğaig.

⁶⁻⁷ Sunjo Yesus nu nuñe eñel kame sanğri ñak nane ndoñ samba mbolñge pa mane sunjo tañañ mayok kuwaig le nane afu

tane piti tingig ta Kuate nu kumumba pa ningamñgat.

⁸ Nu promba nane afu Kuate idus ndade mbal singine Sunjo Yesus tuku pasa mayenu pitaide mbal nane ñakmba pa sunjo ningamñgat.

⁹ Nu nane pa ningüwa le nane Sunjo tuku tumail nuñe kilña mañ kanğer ndamba mine ñayonu mbolñge minmba minamñgaig.

¹⁰ Nu prowa le sine nuñe mbal nu kanğermba mbarin-mbarinmba nu tuku nyu sunjo ta te-dunğamñgig. Sine tane ngamukñge pasa kukligen le tane son nginaig ta tane mata nu mbarinamñgaig.

¹¹ Sine wam ta idusmba mara mara tane tuku nga Kuate yabaneg. Nu tane nuñe mbal mayok kambim tuku wikina ta tane nu am mbolñge tañamba mayok kape nga nu yabaneg. Tane buk tangine ngamunğal sonmbi wam magenu ñakmba kam idusde tukunu Kuatenğe nu nuñe sanğri tingüwa le wam kame tañamba mayok kuwaig nga iduseg.

¹² Mayok kuwaig le Sunjo Yesus Kristus tuku nyu tane ngamukñge sunğokuwa le tane nu mbolñge mata nyu tamñgaig. Singine Kuate Sunjo Yesus Kristus nale tane ake sinañ make patikade. Son.

2

Une tuku tugu tanjo

¹ O tira kame, Sunjo Yesus Kristus prowa le sine ñakmba nu tugumñge manğurkamñgig. Sine wam ta tuku pasa afu satinğamñgig.

² Ande nuñe kinambi Yesus nu buk luka prona nga sakuwa ko Paulus nane tañamba sakinaig ko kuyarnaig nga satinğüwaig ndeta tane pasa ta ismba piriri ñayomba ngamunğal piti ndatingüwa.

³ Tane rironkap. Nane afu tane yabrintinbekaiğ. Yesus prowam tuku ait ta pro ndawa le ambonğa tanjo pino ñakmba wamdus ulendimba Kuate pitaiwaig le une tuku tugu tanjo mayok kanğat. Tanjo ta nu ngisikam tuku tanjo.

⁴ Nu mayok ka tanjo nu ndo mbarinwaig nga idusmba tanjo tuku mbara yimyam nangine mbarinningam tuku ağan kame

ta njakmba ndonj ngueu minmba tidonj pankamngat. Nu Kuate tuku wande sunjo sinamnge minyok minmba ye ndo Kuate nga sakamngat.

⁵ Ye tane ndonj minen sulumba wam ta tuku satingen ta tane idus ndade?

⁶ Une tuku tugu tanjo ta nuje ait kumunguwa le nu mayok kanjat. Sangri andenje nu mayok kambim tuku peute. Sangri ta tane kila.

⁷ Kile une tuku tugu tanjo nu kuirkuirka piroka minit. Tanjamba minwa le ma ma sangri nu peumba minit ta nu kusrewamngat.

⁸ Kusrewa le une tuku tugu tanjo nu mayok kanjat.

⁹ Mayok kuwa le Satan nu sangri yimyam tuwa le nu yabri wam kitek sangri njayo gudommba kile-mayokkamngat.

¹⁰ Tanjamba nu nane ngisikam tuku mbal tugumnge manau njagonu ke lika sangri tamba yabrinngamngat. Nane muskil kiletidinge ningam tuku pasa tugusek ismba mbulmba pitaide tukunu nane ngisikam tuku minig.

¹¹ Ta tuku Kuate nu nane tuku wamdus nginngan serninguwa le nane yabri manau ta kanjerka son ngamngai.

¹² Nane Kuate tuku pasa tugusek pitaide sulumba une manau kam tuku ngamunggal kunde-kundenngig mbal Kuate nu nane pa njayonu ningamngat.

Kuate nu Tesalonika mbal madiningina

¹³ O tira kame, sine tane idustimmba Kuate gare pasa tuweg. Nu tane tuku kume purte. Nu abo abo tane Tukul Guwa mbolnge Kuate tuku mbal mayok ka pasa tugusek ismba son ngap le tane tuku muskil kile-tidinge tingam tuku tane maditingina.

¹⁴ Tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku kilnja sangri sunjo tap nga sine tane ngamuknge pasa mayenu kukligen le Kuate nu tane wikina.

¹⁵ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sangri tinga singine mingembi ko wanembi Kuate tuku pasa satingigen ta dubi mageka bige dedengap.

¹⁶ Singine Mam Kuate nu sine tuku sunjomba kume purmba ake sinanj sine

make patikate le sine wam mayenu tairnga minmba ngamunggal mukuk njak mineg.

¹⁷ Singine Sunjo Yesus Kristus Mam Kuate nale tane wamdus sangri piletinguwaik le tane wam ke likade ko pasa sakade ta magenu kile-mayokkap nga Kuate yabanjet. Son.

3

Yabanjam tuku pasa

¹ O tira kame, ye pasa te ndo satingamngit. Sunjo tuku pasa tane ngamuknge sunjokina tanjamba afu ngamuknge sunjokuwa nga tane sine tuku nga Kuate yabanjam.

² Kuate tuku pasa isig mbal afu son nda ngade. Ta tuku tanjo njagonu nane sine njajo siglikubekaig nga Kuatenje sine turingam tuku nga yabanjam.

³ Sunjo nunje tane tuku ngamunggal sangri piletingamngat. Nu tane kulatkuwa le Satan nu tane njajo siglike nda.

⁴ Sunjo nu wamdus singina le sine tane tuku wamdus ar ar ndaweg. Sine wam pagu pasa buk satingigen ta tane tanjamba ndo ke lika minmba minamngai ta sine kila.

⁵ Kuatenje tane wamdus purfeu sertinguwa le nu tane tuku sunjomba kume purte wam Yesus nu sangri tinga bike ndakina manau ta lato lato kila patika wamdus sangri tingap nga ye tane tuku nga Kuate yabanjet.

Pirokam tuku pasa

⁶ Tira kame, sine singine Sunjo Yesus Kristus tuku nyu mbolnge wam pagu pasa te satingamngig. Tira ande nu sine tane wam pagu tingigen pasa ta pitaimba piro ndaka ake kaloimba minwa kande tane nu ndonj ulendi ndakap.

⁷ Sine tane ngamuknge mingen ta ake kaloimba mine ndakigen.

⁸ Sine afu tugumnge nyamagan ake yai ndakigen. Sine njakmba piyamba kilgen. Sine tane piti tinbekig nga ki furir mindek singine waimbi piroka matuk kagen.

⁹ Sine Kristus tuku piro mbal tukunu sine tane tuku aganj ndende ake kilam kumun ta tane sine tuku manau ta kubemba

tanamba pirokap nga sine piroka tane tuku agan ndende kile ndakigen.

¹⁰ Sine tane ngamuknge mingen sulumba tenemba wam pagutingigen. Tango ima nu piro ndaka ake minwa kande nu nyamagan nye ndakuwa ngigen.

¹¹ Tane tuku afu kanyumba ake kaloimba minig sulumba afu tuku wam kugerkade ta afunge kubede le sine iseg.

¹² Sine Sungo Yesus Kristus tuku nyu mbolnge mbal tanan wam pagu pasa tembi sarsarningamngig. Nane wamdus bafukmbi piroka piro tuku piya tambina ngine nyamagan piyawaig.

¹³ Tira kame, tane wam magenu kam tuku kanyum ndawap.

¹⁴ Sine wane te pilbe le tane tugum prowa le ande nu sine tuku pasa te pitaiwa kande tane nu kangermba kiko tuwa nga nu ndon ulendi ndakap.

¹⁵ Nu tane tuku tira ta nu ngueu tango tanan kanjer ndamba nu riron pasa tape.

Kaiye pasa

¹⁶ Ngamungal mukuk wamdus bulok manau Sungo nu tugu. Nunge mara mara tanjine mine nakmba tuku ngamungal mukuk wam bul sertinguwa. Nu tane nakmba ndon minwa. Son.

¹⁷ Ye Paulus ye kile yije waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane nakmba kaiye. Wane te ye tuku nga tane katesewam tuku ye yije wai kuyar tuku manau pilet. Yije wane nakmba mbolnge ye tanawet.

¹⁸ Singine Sungo Yesus Kristus nu tane nakmba ake sinan make patikuwa.

Son.

1 TIMOTEUS

Timoteus tuku waŋe

Paulusŋge ambonŋa kuyarna

Timoteus nu taŋgo mbanzonu minmba Kuate tuku kuasmbi Efesusŋge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu Romŋge muli wandek sinam taŋge minmba Timoteus idusmba waŋe te kuyarmba pilna le nu tugum kina.

Waŋe te tugunu tejenmba. Yabri tum taŋgo afaŋge taŋgo pino Efesusŋge minnaig ta yabrininmba pasa suŋgomba saka minnaig le Paulus nu nane tuku mbar wamdus ta te-ibenam saka waŋe te kuyarna sulumba Timoteus nu saŋgrimba tiŋga Kristus tuku pasa tugusek kukliwa ŋga nu saŋgri pilena. Taŋamba nu gabat taŋgo madiniŋgam tuku pasa turmba Timoteus sana.

1-2 O Timoteus kaiye. Ne Kristus tuku son ŋgate ta ne siŋka ye tuku kiŋo. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ye ne ndoŋ pasapasakam prowet. Kuate nu sine muskil kile-tidiŋgina le sine Yesus Kristus son ŋga nu minde mineg. Nalenŋe ye madiyinaik le Kristus Yesus tuku aposel minet. Mam Kuate Yesus Kristus siŋgine Suŋgo nale ake sinaŋ ne make pilmba sinanu mapenumba ŋgamuŋgal wamdus bul sernuwaik. Son.

Yabri pasa tuku rironŋka

3 Ye buk Masedonia kambim saka nane afu pasa tugusek kusremba pasa kise saki-naig ta peuniŋgam tuku ne Efesusŋge mina ŋgen.

4 Nane yabri wam kube ko naŋgine wa mbuŋ kame tuku tugu patit ke lika suŋgomba wamdus pile ndakuwaig. Nane wam ta sake lika ake sinaŋ kualeyaukade sulumba Kuate tuku son ŋga nu tuku wamdus kila palmbim idus ndade.

5 Ye rironŋ pasa sanet te naŋgine naŋgine muŋgu kume purka minwaig ŋget. Kuate am mbolŋge ŋgamuŋgal wamdus mukuk minam tuku kutur maŋau mbulwaig sulumba tugusemba nu tuku son ŋguwaig ta naŋgine naŋgine kume purkam kumuŋ.

6 Nane afu maŋau kame ta kusreka pasa alo kugatok ta muŋgu wam kubeka isig.

7 Nane Kuate tuku tukul maŋau afu tumniŋgam bafude ta nane tugunu gilai. Nane tukul pasa katese maye ndamba afu saŋgrimba saniŋgig.

8 Sine Kuate tuku tukul pasa katese mayemba dubibe ta maye.

9 Tukul pasa ta taŋgo tinreknu tuku pro ndana. Nu mbarde mbal tuku prona ta tejenmba. Afu tukul lukakade ko Kuate ŋgumnemba unekade ko nu idus ndamba kilke te tuku maŋau ke likade ko ina mam ko taŋgo afu bale farde

10 ko taŋgo pino ndoŋ fare fare minig ko taŋgo pino ndoŋ minam tuku pino taŋgo ndoŋ minam tuku maŋau mbilmba maŋau kise ke likade ko pirokam tuku ŋga taŋgo bige tidiŋgade ko afu yabrininŋgig ko ki am mbolŋge ŋga yabri pasa sakade ko maŋau tugusek afu lukakade, tukul pasa nu nane tuku prona.

11 Pasa mayenu Kuatenŋe sina le kukliwet ta taŋamba ndo sakate. Kuate nu gare maŋau tuku tugu. Nuŋe pasa mayenu taŋge nu tuku nyu suŋgo te-mayokte.

Kuate nu Paulus sinanu mapena

12 Siŋgine Suŋgo Kristus Yesus nu ye saŋgri sina sulumba ye tala ndayumba pirokam tuku madiyina. Wam ta tuku ye nu gare pasa tuwet.

13 Ye buk nu pasa ŋayonu tumba nuŋe mbal piti niŋmba nu tumail panmba minen. Ye nu tuku tugu gilai minmba nu son nda ŋga taŋawen ta Kuate nu ye mapeyina le

14 siŋgine Suŋgo nu ye ake sinaŋ make pilmba suŋgomba sinzanyina le kile ye Kristus Yesus tuku son ŋga tira kame tuku kume puret.

15 Pasa te siŋka son ŋgam tuku. Kristus Yesus nu mbarde mbal muskil kile-tidiŋge niŋgam tuku ndo kilke te mbol prona. Mbarde mbal ye nane ŋakmba liniŋmba mbar suŋgo ŋak minen ta

16 Yesus Kristus nu pitik mbar lafunu se ndakina. Nu ye ambonŋa mapeyuwa le nane afu wam ta kaŋgermba nane mata nu tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋga abo tugu tumba minmba minwaig ŋga idusna.

¹⁷ Kuate nu ait njakmba tuku Gabat Sunjo. Nu kumam kumuŋ kuga. Nu ammbi kanjer ndaweg. Nu Mbara Sunjo Ndindo. Sine nu tuku nyu sunjo te-dunja minmba minbe. Son.

Sanjri tinga pirokam tuku pasa

¹⁸⁻¹⁹ O yiŋe kiŋo Timoteus, nane o buk Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kilemayokka ne taŋamba ke likamŋgat ŋginaig. Ne pasa ta idusmba Kuate am mbolŋge ŋgamuŋgal mukuk njak minam tuku mbar maŋau pitaika Kristus tuku son ŋga minmba kame taŋgo taŋaŋ sanjri tinga piroka. Afu naŋgine mbar maŋau ta yabukade le waŋ nu mbuŋ mbolŋge fetka ŋgisikate taŋamba naŋgine ŋgamuŋgal son ŋgisikate.

²⁰ Himeneus le Aleksander nale mata taŋade. Nale Kuate tumail pande ta kusrewaik ŋga ye nale Satan tuku wai mbolŋge patiken.

2

Kuate yabaŋam tuku maŋau

¹ Pasa te amboŋga sani le ise mayewa. Ne Kuate ndoŋ pasata nu taŋgo pino turkuwa ŋga yabaŋmba nu gare pasa tawe.

² Gabat sugo sugo sine kulatkade mbal nane njakmba sine kulat magewam tuku Kuate yabaŋa. Nane taŋawaig ta sine piti kugatok mine mayenu mbolŋge minmba Kuate dubimba maŋau tugusek kam kumuŋ.

³ Ne taŋamba Kuate yabaŋa ta ne wam mayete. Kuate nu sine muskil kile-tidiŋge siŋgit nu yabaŋ maŋau ta nzalite.

⁴ Nu taŋgo pino njakmba muskil kile-tidiŋge niŋguwa le pasa tugusek kila pilwaig ŋga iduste.

⁵ Mbara Ndindo nu Kuate. Sine Kuate ndoŋ ulendisiŋgam tuku taŋgo ndindo nu Kristus Yesus.

⁶ Ait kumuŋgina le nu Kuate tuku wamdus te-mayokmba taŋgo njakmba tuku muskil kile-tidiŋgam tuku nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna.

⁷ Ye pasa ta kuklimba kasomok mbal tumniŋgi le nane pasa tugusek ta son ŋguwaig ŋga nu ye kukulyina. Ye yabri ndaka son pasa saket.

⁸ Ma njakmba mbolŋge taŋgo nane Kuate yabaŋwaig ŋga iduset. Nane gubra maŋau

wam njaiŋonu njakmba ŋgumneniŋmba maŋau purfeŋnu mbolŋge minmba wai kile-dunja Kuate yabaŋwaig ŋget.

Pino kame tuku pasa

⁹ Pino kame nane mindepiymba nane aleŋ aleŋ ndaka agaŋ ndende kumumbi mindepiywaig. Gabat pareŋ latomba agaŋ maditaknu golmbi wakeikanu piya o mbolŋge tamba mindepiye ndakuwaig.

¹⁰ Sine Kuate tuku mbal ŋga idusmba kande ta kumumba wam magenu ndo kuwaig. Maŋau ta naŋgine mindepiye mayenu taŋaŋ.

¹¹⁻¹⁴ Kuate nu amboŋga Adam wakeina sulumba ŋgumneŋga Eva wakeina. Adam nu Satanŋge yabri ndana. Kuga. Pino ta nu Satanŋge yabrina le Kuate tuku miŋge pitaina. Wam ta tuku pino kame nane taŋgo lukaka Kuate tuku pasa tum daninŋuwaig ŋget. Nane mbolŋge mbolŋge ndamba maninok minmba pasa ismba kila pilwaig.

¹⁵ Pino nane kiŋo kile-patika Kuate tuku son ŋga afu tuku kume purmba wam njaiŋonu mbulmba maim maim ndaka minwaig. Taŋawaig ta Kuate nu nane tuku muskil kile-tidiŋge niŋgamŋgat.

3

Kulat mbal tuku pasa

¹ Pasa te siŋka son pasa. Ande nu kusem wande tuku kulat taŋgo piro kam nzaliwa ta piro ta mayenu ndo.

² Kulat taŋgo nu taŋgo am mbolŋge mbar kugatok minwa. Nu pino ndindo njak minmba nuŋe nzali njaiŋonu tidonŋuwa sulumba wamdus kuyar mayenu njak pizuknu minwa. Nu mbal afu kilewandekka isukusneniŋguwa. Nu Kuate tuku pasa taŋgo pino tum mageniŋguwa.

³ Nu kule kamenu nyumba ŋginŋganka afu kat ndaniŋguwa. Nu ŋgan minmba afu ndoŋ kualeyau ndakuwa. Nu ndametiŋ tuku sunjomba idus ndawa.

⁴ Nu nuŋe pino kiŋo kame kulat magekuwa le nuŋe kiŋo kame nu kum-nemŋge minmba maim maim ndakuwaig.

⁵ Nu nuŋe pino kiŋo kulat magekam fugute ta nu ndaŋmba Kuate tuku kuasmbi kulatkamŋgat?

⁶ Tanjo ailfu ndo ngamunggal biye mbilna ta nu kulat tanjo nda minwa. Nu nunje ngaro payamkikat. Tanjawa ta nu Satan tanjan lafu njonu tamngat.

⁷ Nu Kristus gilai mbal am mbolnge mata mayenu minwa. Nane nu tuku manjau njonu tuku sakuwaig ta Satan nu didika tumba njayo siliwikat.

Gabat tanjo kame tuku pasa

⁸ Kusem wande tuku gabat kame nane mata wamdus kuyar magenu njak minwaig. Nane pasa mbilmbilmba mine ndakuwaig ko kule kamenu sunjomba nda nyuwaig. Nane ndametinj kilam tuku piriri ndawaig.

⁹ Nane mbar manjau pitaika Kuate am mbolnge piti kugatok minam idusmba Kuate tuku pasa tugusek buk kurok minna ta biye mayewaig.

¹⁰ Tane nane manjau kade ta pileningap le nane kumumbi kuwaig ndeta nane piro ta kuwaig.

¹¹ Piyo kat nangine nane mata wamdus kuyar magenu njak minmba ngumnem pasa sa ndakuwaig. Nane nangine nzali njagonu tidonga manjau magewaig.

¹² Gabat tanjo nane pino ndindo njak minmba nangine pino kinjo wande tuma mbal kulat magekuwaig.

¹³ Nane gabat piro biye mayewaig ta afunge nane piro mbal magenu nguwaig le nane sine Kristus Yesus tuku pasa son njeg ta sangri tinja kukliwamngai.

Sine son njeg pasa ta tugunu

¹⁴⁻¹⁵ Ye mine-minemba ne tugum prowam iduset ta ye dalkikit nga kile wam pagu pasa te tinet. Ne Kuate tuku kinjo kame ngamuknge minmba nane ndon manjau magenu ke likam tuku kila pale nga ye waje te kuyaret. Nane Kuate abo tugu njak nu tuku kuasmbi minig. Nane makek sugo bike ndakade tanjan sangri tinja nu tuku pasa tugusek biye dede.

¹⁶ Sine Kuate tuku son nga nu mbarinjeg wam ta sunjokanu kurok ta tenemba. Nu tanjo ngarosu tumba mayok kina. Nu tinjeknu ta Tukul Guwanje tumsingina. Enjel kame nane nu kanjernaig.

Kilke njakmba mbolnge afu nu tuku pasa kuklinaig le kasomok mbal nu tuku son nginaig.

Kuatenge tumba man luka samba mbol kina.

4

Afu nane yabri pasa dubiwamngai

¹ Tukul Guwanje manjau mayok kanjaig ta kilimok sakate. Ngumnenja afu Kristus tuku son ngade ta kusremba guwa njagonunge nane yabrinjuguwaig le ismba bukla tuku pasa dubiwamngai.

² Yabri tum mbal nane nangine mbar tuku piti tidonga mbaram tuku wamdus piti kugatok nane yabrinjumba minamngai.

³ Nane tenemba sakamngai. Tanjo pino mungu kile ndakap. Agan kame te nye ndakap ngamngai. Pasa ta yabri pasa ndo. Agan kame ta Kuatenge kilemayokkina. Pasa tugusek katesemba son ngade mbal nane Kuate gare pasa samba agan ta kilmba nyuwaig nga nu agan kame ta kile-mayokkina.

⁴⁻⁵ Kuatenge agan kile-mayokkina ta njakmba magenu ndo. Kuate nu agan kame ta magenu ngate le sine nu gare pasa tumba yabanmba nyube. Mbulam kumun kuga.

Paulus nu Timoteus wam paguna

⁶ Wam pagu pasa ta njakmba tira kame sanjmba mina. Ne tanjawa ta ne Kristus Yesus tuku piro tanjo mayenu minamngat. Kristus tuku pasa tugusek son nga dubite tanje ne sangri pilenamngat.

⁷ Kilke te mbolok nginngan wam kube ta ngumnenja sulumba Kuate tuku minje dubiwam tuku ngamunggal tumtumba mina.

⁸ Ne ngarosu pinderkam tuku tumtuma ta alo fudinndo. Ne Kuate tuku minje dubiwa ta alo sunjokanu. Kile kilke te mbolnge ngumnenja kilke kitek mbolnge mata abo njak minmba minamngat.

⁹ Pasa ta sinja son ngam tuku.

¹⁰ Kuate nu abo minmba minit nu tanjo njakmba tuku muskil kile-tidinge ningam iduste ta sine nu tuku sangri tomba tinjeng mbal nu sinja muskil kile-tidinge

siŋgamŋgat ŋga minde mineg. Sine wam ta idusmba piro karenka mundusiŋgit.

¹¹ Ne wam pagu ta ŋakmba kuklimba saniŋga.

¹² Nane ne tanjo mbanzonu ŋga ne tala ndanuwaig. Kuga. Ne pasa mayenu, maŋau mayenu, kume pur maŋau, ŋgamuŋgal son, maŋau purfeŋnu ta ŋakmba kumba mina le Kristus tuku son ŋgade mbal ne dubinuwaig.

¹³ Ne Kuate tuku pasa nane ndoŋ burka tugunu kuklimba tumniŋmba mina le ye ne tugum prowamŋgit.

¹⁴ O buk nane afu Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkinaig le gabat kame nane ne mbolŋge wai patikinaig le ne piro tuku saŋgri tina wam ta ne gilai ndaŋga.

¹⁵ Ne wamdus ndindo tumba piro sakit ta biye mayewa le afu ne tuku piro maŋau saŋgri tiŋgate ta katesewaig.

¹⁶ Naŋe mine maŋau ko pasa tumniŋgit ta mata kurau mayewa. Ne taŋawa ta Kuate nu ne pasa isig mbal turmba muskil kile-tidiŋge tiŋgamŋgat.

5

Maŋau magenu tanjo pino mbolŋge kam tuku

¹ Tanjo saibo ande mbarwa kande ne nu tumba sigair sigair ndawa. Ne mam naŋe wamdus mukukmbi sate taŋamba nu te-tiwa. Tanjo mbanzonu maib naŋe mbolŋge maŋau kate taŋamba ka.

² Pino saibo ina naŋe taŋaŋ nane mbolŋge ka. Pino mbanzo kulim naŋe mbolŋge maŋau purfeŋnu kate taŋamba ka.

Pino kuembol tuku pasa

³ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakuwaig kande Kristus tuku mbalŋge nu kulatkuwaig.

⁴ Ko nu kiŋo kame ko wa kame ŋak ndeta nane ina mamŋge nane kulatkinaig ta lafunu nu kulatkuwaig. Kristus dubide mbal nane amboŋga naŋgine tugu mbolŋge maŋau mayenu kuwaig ŋga Kuate nu nza-lite.

⁵ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakade le nu Kuate ndo ye turyamŋgat ŋga furir mafej mindek nu yabaŋte.

⁶ Pino kuembol nu nuŋe ŋgarosu tuku nzali dubimba likate ta nu abo minit ŋga iduste ta nuŋe kanu kumaknu minit.

⁷ Ne saŋgri tiŋga wam pagu pasa ta turmba nane niŋga. Afuŋge nane maŋau ŋaigonu kade ŋgubekaig.

⁸ Ande nu nuŋe ina mam ndare tuma kulat ndakate ta nu Kristus tuku pasa son ŋgeg ta pitaite. Kuate gilai mbal minig tuku maŋau limba nu siŋka ŋayonu ndo minit.

⁹ Pino kuembol afu Kuate tuku piro biyam tuku nyu kuyarka le Kristus tuku kuasmbiŋge nane kulatkuwaig. Afu buk tanjo ndindo ndo ŋak minnaig ta tanjo kumnaig le kile saibo patika yar 60 taŋaŋ minig ta nane tuku nyu ndo kuyarka.

¹⁰ Nane buk kiŋo kame kulat mageka mbal afu kilmba isukusneniŋmba Kuate tuku mbal sinzaŋniŋmba sinamanzerkinaig mbal wakeika wam magenu ŋakmba kam tuku wamdus saŋgrinu pilnaig le afu ta tuku sakade. Ne saibo taŋaŋ tuku nyu ndo kuyarka.

¹¹⁻¹² Pino mbanzonu kuembol minig ta ne nane tuku nyu kuyar ndaka. Naŋgine nzali tanje nane didikate le maŋ tanjo kilmba Kristus ŋgumnemba nu tuku piro pino minam tuku pasa katnaig ta kuerkade. Maŋau ta tuku nane pa tam tuku minig.

¹³ Wam ta ndo kuga. Nane ake kanyummba wande wande mbol kumba fare fare pasata waŋe pasa tumba pasa afu nda sakam tuku si sakade.

¹⁴⁻¹⁵ Afu buk mbilka Satan dubide. Ta tuku ye maŋ sakamŋgit. Pino mbanzonu kuembol minig ta nane maŋ tanjo kilmba kiŋo kile-patika naŋgine wande kulatka minwaig. Taŋawaig le sine tuku ŋgueu mbal sine Kristus tuku mbal tuku nyu kile-iberŋke nda.

¹⁶ Kristus tuku son ŋgate ande nuŋe ndare ande kuembol minwa ndeta nu kulatkuwa. Kristus tuku kuasmbiŋge kulat ndakuwaig. Kuembol afu kulatkam tuku mbal mine ndakade ta nane ndo kulatkuwaig.

Gabat kame tuku pasa

¹⁷ Kussem wande tuku gabat kame afu piro ke mayede ta piro piya maŋ lato

ningam kumuŋ. Afu sanŋri tinŋa pasa kukli mayede ta siŋka piya lato ningap.

¹⁸ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro niŋmba alonu afu nye ndakuwaig ŋga miŋge tukul ndaniŋgap. *Lo 25.4*

Pasa ande teŋenmba sakate: Tane piro tanŋo tukunu afu tugumuŋge agan ndende kilam kumuŋ ŋgate.

¹⁹ Tanŋo armba ko keŋmba gabat tanŋo nu mbar ande kina ŋguwaig le ne son ŋga. Ko ndindonŋe nu mbarat ŋguwa kande ne ise ndaka.

²⁰ Nane afu mara mara mbar maŋau kumba minwaig ndeta ne nane kilmba tanŋo ŋakmba am mbolŋge kile-tidiŋga le nane afu kaŋgermba kuru-kurukuwaig.

²¹ Kuate, Kristus Yesus, eŋel kame Kuatenŋe madiniŋgina ta nane ŋakmba am mbolŋge ye pasa te sanamŋgit. Ne wam pagu pasa sanit ta dubimba ande make pilmba ande kasur ndawa.

²² Ande Kuate tuku piro biywa ŋga pitik madimba wai nu mbolŋge pile ndaka. Afuŋge ne didikuwaig le nane tuku mbar maŋau dubi ndawa. Ne maŋau kutur ŋak rironŋka.

²³ Ne kule tidonu ndo nye ndaka. Ne mara mara guaze tate tukunu ne grep kule fudiŋmba turmba nya le funŋgul mayekuwa.

²⁴ Tanŋo afu tuku mbar maŋau kilimŋge minig le kilmba pasa mbolŋge patikade. Afu mbarde ta kuirok minig ta ŋgumneŋga Kuatenŋe kile-mayokkamŋgat.

²⁵ Afu tuku maŋau magenu mata kilimŋge minig. Afu tuku maŋau magenu kuirok minig ta siŋka ŋgumneŋga kilimŋge minamŋgaig.

6

Piro mbal tuku pasa

¹ Kristus tuku son ŋgade mbal piro agan tanaŋ afu tuku pirokade ta nane nanŋine gabat tuku kuraukuwaig. Nane tanaŋaig ta afuŋge Kuate tuku nyu nu tuku pasa ŋaigo siglike nda.

² Nanŋine gabat kame Kristus tuku son ŋguwaig ta piro mbal nane kile nu ye tuku tira ŋga nu maim maim tuwe

ndakuwaig. Nanŋine gabat son ŋgate ta nu tuku kume purmba maŋ lato nu tuku piro ke mayewaig.

Ndametiŋ tuku pasa

Ne tanŋo pino wamdus kuagneka pasa te saniŋga.

³ Ande nu siŋine Sunŋo Yesus Kristus tuku pasa tugusek Kuate kumnemŋge minam tuku ta kusremba pasa kise sakate ta

⁴⁻⁵ nu ŋginŋan tanŋo ndo. Nu ake nuŋe nyu payamkate. Nu pasa tugunu afu tuku muŋgu tulinu nzalite le mbal afu pasa tugusek gilai minmba ŋginŋanka minig ta nane tuku wamdus kuagnekate. Wam ta mbolŋge nane afu tuku mine ta tam tuku am kikonŋ tinŋa afu ndonŋ kualeyaukade sulumba afu tuku nyu ŋaigo siglikade. Afu ake tuliniŋmba kualeyaukade. Nane wamdus mbarmba sine Kuate kumnemŋge minmba ndametiŋ agan ndende gudommba kilamŋgig ŋgade.

⁶ Ne isa. Ande ye Kuate kumnemŋge minet te kumuŋ ŋgate ta nu agan ndende ŋak tanaŋ nu siŋka gare ŋak minit.

⁷ Sine ina sinamŋge agan ndende ŋak pro ndagenŋ. Sine kumbe sulumba agan ndende ŋakmba kusreka ake kaŋgig.

⁸ Kile sine tawi nyamagan ŋak minmba ndeta maye.

⁹ Afu agan ndende kilam tuku piriride ta Satan nu nane tagoniŋgit le ndekade le kilmba ŋaigo siglikate. Nane wamdus kugatok nanŋine nzali kame tanŋe nane kulatka didikade le dubika ŋgisikade.

¹⁰ Agan ndende ko ndametiŋ kilam tuku piriride wam ta maŋau ŋaigonu yeki yeki ŋakmba tuku tugu. Afu ndametiŋ kilam piriride ta nane Kuate tuku son ŋginaig ta kusrenaig sulumba kile ŋgamuŋgal rar sunŋo ŋak minig.

Abo tugu minmba minam tuku pasa

¹¹ O Timoteus, ne Kuate tuku tanŋo. Ne maŋau ta ŋakmba rironŋka. Ne maŋau tinŋreknu ndo kam tuku, Kuate kumnemŋge minam tuku, nu tuku son ŋgam tuku, afu tuku kume purkam tuku, piti sinamŋge sanŋri tinŋa bike ndakam tuku, ŋakmba ŋgamukŋge ŋgan minam tuku wam ta

ɲakmba ke mayewam tuku idusmba wamdus sangrinu pale.

¹² Ne Kristus tuku son ɲgina ta nane gudommba am mbolɲge te-mayokna le Kuate nu ne abo minmba minam tuku madina. Ne Kuate tuku sangru tomba tingam tuku nane munɲu lilika pinderkade tanan matuk tukulka abo tugu ta biye dewa.

¹³ Kuate nu agan ndende ɲakmba abo niɲgit ta Kristus Yesus nu Pontius Pilatus tugumɲge nuɲe tugu te-mayokna ta ye nale am mbolɲge ne sanamɲgit.

¹⁴ Kuate tuku pasa dubi mageka le afunɲge pasa ta ɲayo sili ndawaig. Tanamba mina le ma ma siɲgine Sunɲo Yesus Kristus mayok kanɲat.

¹⁵ Ait kumunɲuwa le Kuatenɲge nu te-mayokamɲgat. Kuate nu gare tugu. Nu Kulat Sunɲo ndindo. Gabat ɲakmba tuku nu Gabat. Sugo ɲakmba tuku nu Sunɲo.

¹⁶ Nu ndindo kume nda. Bulu sangrinu sinamɲge minit le sine patuwam kumun kuga. O buk kile mata ande nu kanɲeram kumun kuga. Nu tuku nyu sunɲo pasa ɲak sangru ɲayo minmba minwa. Son.

Agan ndende ɲak mbal tuku pasa

¹⁷ Ne agan ndende ɲak mbal saniɲga le nane agan ndende payamka sine agan ndende ɲak mage minamɲgig ɲga idus ndawaig. Agan ndende ta pitik kugade. Kuate nu sine gare tube ɲga agan waknyumba wam magenu ɲakmba siɲgit. Nu tuku sangru mbolɲge mage minamɲgig ɲga iduswaig.

¹⁸ Ne nane saniɲga le wam magenu sunɲomba kumba waknyumba afu turkuwaig.

¹⁹ Tanawaig ta nane wam mayenu ɲgumnɲga tam tuku ta kuaneka abo tugu tugusek ta tamɲgaig.

Kuate tuku pasa kulat mayewa

²⁰ O Timoteus, Kuatenɲge pasa tinna ta kulat mayewa. Nane afu kilke mbolok pasa alo kugatok saka ko ye kila ɲak ɲga pasa tugusek te-ibenɲe ta ne pasa ta ise ndaka.

²¹ Nane afu sine kila ɲak ɲga wamdus mbarmba Kristus tuku son nda ɲgade.

Kuate nu ake sinan tane make patika minwa.

Son.

2 TIMOTEUS

Timoteus tuku wane Paulusnge arnu kuyarna

Paulus nu buk saibo pilmba Romnge muli wandek sinam tange minmba nu wane njakmba kuyarninge likina ta tukulmba Timoteus tuku wane arnu te kuyarna.

Timoteus nu Kristus tuku kuasmbi Efesusnge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu wam pagu pasa te Timoteus tuku kuyarbamba wane te pilna le nu tugum kina.

1-2 O yine kijo Timoteus kaiye. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ne ndon pasapasakam prowet.

Kuate nu tango kame njakmba Kristus Yesus tuku son nguwaig le abo tugu ningamngit nga sakina. Nu wam ta kumuwam tuku nu ne nzalimbi ye aposel madiyahina le pasa ta kukliwet. Mam Kuate Kristus Yesus ndon nale ake sinan ne make pilmba mapenumba ngamungal wamdus bul sernuwaik. Son.

Sungo tuku wam te-mayokam tuku kiko ndanuwa

3 Ye yine mbun kame tana Kuate tuku piro biye mayewet nga ye mbar manau njakmba pitaika nu am mbolnge ngamungal wamdus bulok minet. Ye nu ndon pasata mara njakmba mbolnge ne tuku nga gare pasa nu tuwet.

4 Ye ne kusrenen le ne malmbikina ta idusmba ye ne kangernumba man gare sungo tam tuku mara mara wamdus sungo njak minet.

5 Wa nane Lois le ina nane Yunis nale o buk Kuate tuku sangri tomba tinginaik. Ne mata nale tuku manau ta dubite nga iduset.

6 Ta tuku ye tenemba ne sanamngit. Ye buk ne piro biya nga wai ne mbolnge patiken le Kuate nu piro tuku sangri ne tinna. Ne sangri ta njak minmba piroka.

7 Kuate nu sine Tukul Guwa singina ta sine kuru kuru sersingam tuku nda singina. Sine nu mbolnge sangri tumba kume pur manau njak minmba ngarosus tuku nzali tidongam tuku manau ta kileg.

8 Ne wam ta idusmba Sungo tuku manau mayenu te-mayokmba sakam tuku kiko ndanuwa. Ye nu tuku tango mbaranu tana muli wandek sinamnge minet te ne ye tuku mata kiko ndanuwa. Ne ye tenen Kristus tuku pasa mayenu kukliwa le piti tinwaig ta ne Kuate tugumnge sangri tumba piti ta kurawa.

9 Nunge sine tuku muskil kile-tidinge singmba nu ne mbal nga madisingina. Sine tuku manau magenu mbolnge kuga. Nu nu ne wamdus dubimba sine madisingina. Nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba Kristus Yesus mbolnge ake sinan sine make patikina ta

10 kile alonu kangereg. Sine muskil kile-tidinge singit tango Kristus Yesus nu mayok ka kume tuku sangri pitaimba abo tugu minmba minam tuku te-mayokna. Nu tuku pasa mayenu tanamba sakate.

11 Ye pasa mayenu ta kuklimba tumningam tuku nu ye aposel pilna le

12 ye piro ta ket tukunu kile piti te sade ta ye kiko ndayate. Ye Kristus tuku sangri tomba tinget ta ye nu tuku manau kila. Nu ye tuku wai mbolnge piro pilna ta sinka nu kulatka minmba minwa le ait sungo prowamngat.

13 O Timoteus, ne Kristus Yesus ndon ulendika nu tuku son nga kume purmba pasa tugusek tumnen ta dubi mageka mina.

14 Tukul Guwa sine sinamnge minit. Pasa tugusek Kuatenge tinna ta Tukul Guwa nu ne sangri tinwa le kulat mayewa.

15 Figelus nale Hermogenes Asia mbal ta nane njakmba ye kusreyinaig. Wam ta ne buk isna.

16-17 Onesiforus ndo nu Rom prona sulumba nu ye mbaranu tana muli wandek sinamnge minet te nu ye tuku kiko ndana le nu dal ndaka pitik ndo ye sotina. Nu ait sungomba pro ye turyina le wamdus bulken. Kuate nu Onesiforus tuku wande tuma mbal sinaningmba mapekuwa nga iduset.

18 Nu Efesusnge mata ye sungomba turyina ta ne buk isna. Ait sungo mbolnge Sungo nu sinanu mapewa nga yabanget.

2

Kristus tuku kame tanjo

¹ O kiŋo, Kristus Yesus nu ake sinaŋ ne make pilmba saŋgri tinit ta ne saŋgri ta ŋak tinja.

² Ye tanjo gudommba am mbolŋge pasa kuklimba saken ta ne suk tanjo kate-seknu afu sota kaŋgerka pasa ta saninŋa le nanenŋe maŋ afu saninŋuwaig.

³ Ne sine taŋaŋ afunŋe ne piti tinwaig kande ne ye Kristus Yesus tuku kame tanjo ŋga saŋgri tinja kurawa.

⁴ Kame tanjo nu nuŋe gabat tuku minŋe dubimba kame piro ndo kate. Nu piro kise ke nda kate.

⁵ Usre mbolŋge tanjo inum nu usre tuku tukul dubi ndaka afu liniŋgit ta nane nu tuku nyu te-du ndanŋade.

⁶ Tanjo inum piro karenkuwa ta nu ambonŋa piro alonu kilit.

⁷ Ne yaba pasa kame ta idus tidinga mina. Ne taŋawa ta Sunjo nu wam ŋakmba tugunu ne tumnamŋgat.

⁸⁻⁹ Ne Yesus Kristus tuku idusa. Nu David tuku mbuŋ. Nu kummba maŋ tinjina. Ye taŋaka nu tuku pasa mayenu kukli-wet tukunu nane ye tanjo ŋayonu taŋaŋ ndaleka piti seryade. Nane ye ndalekinaig ta nane Kuate tuku pasa ndalekam kumuŋ kuga.

¹⁰ Wam ta idusmba ye ŋgamunŋal wamdus bulok ŋak piti kame te kugraket. Kuate nu nane kilam tuku madiniŋgina mbal Kristus Yesusŋe nane muskil kile-tidinge niŋguwa le nane bulu kilŋa sunjo minmba minam tuku ta tuwaig ŋga iduset.

¹¹ Nu tuku pasa ta sinja son pasa ndo. Sine Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumgerŋ ta sine nu ndoŋ abo ŋak minmba minamŋgig.

¹² Sine piti sinamŋge saŋgri tinja minmba minbe ta sine Kristus ndoŋ gabat sugo minamŋgig. Sine nu ŋgumnebe ta nu mata sine ŋgumnesiŋgamŋgat.

¹³ Sine nu dubiwam tuku sakeg ta kusrebe ta nu nuŋe pasa kusrewe nda. Nu sinja nuŋe pasa ŋgumnewam kumuŋ kuga.

¹⁴ Nane wam ta maŋ iduswaig ŋga Sunjo am mbolŋge saninŋa le nane pasa tugunu afu tuku muŋgu tuli ndanŋuwaig. Maŋau

tanje nane tur ndaka pasa isig mbal ŋaigo siglikate.

Kuate tuku piro tanjo mayenu

¹⁵ Ne Kuate am mbolŋge kiko ndanam tuku ne saŋgri tinja piroka. Nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba tugusemba tumninga le Kuate nu ne piro kumumbi kate ŋguwa.

¹⁶⁻¹⁷ Mbal afu kilke te mbolok pasa alo kugatok saka minig ta ne nane ise ndaka. Pasa ta karen we taŋaŋ sunjoka nane ŋaigo siglikate le nane tuku maŋau ŋayonu sunjo ŋayote. Himeneus le Filetus nale mata pasa ta dubika

¹⁸ pasa tugusek buk kusrenaik. Nale teŋemba sakade. Kummba abonŋam tuku maŋau ta buk mayok ka kugana. Kile sine kummba maŋ abonŋe nda ŋga sakade. Pasa tamba nane afu tuku ŋgamunŋal son kile-ibenkade.

¹⁹ Kuate tuku pasa makek sunjo siri-wanu taŋaŋ bike ndakate. Makek ta tuku kuyar ta teŋemba sakate. Nane afu Sunjo tuku mbal minig ta Sunjo nu nane kila ŋak minit ŋgate. Pasa ande teŋemba sakate. Ande nu ye Sunjo tuku ŋgate ta nu maŋau ŋaigonu kusrekuwa ŋga sakate.

²⁰ Wande sunjo ande sinamŋge nza yimyam gudommba minig. Afu silwa le golmbi wakeikanu. Afu ail le kilkembi wakeikanu. Afu piro sugo kam tuku. Afu piro fonfoŋ kam tuku.

²¹ Tanjo nu maŋau ŋaigonu ŋakmba ŋgumneniŋgit ta nu nza mayenu piro sugo kam tuku taŋaŋ minit. Miro taŋonŋe nu nuŋe piro ta ndo kam tuku madite le piro magenu ŋakmba kam tuku minit.

²² Ne wam ta idusmba ne tanjo mbanzo tuku nzali ŋaigonu ta rironka. Mbal afu wamdus kutur kugatok Sunjo mbarinŋe ta ne nane ndoŋ Kuate tuku son ŋam tuku, maŋau tinreknu ke likam tuku, kume pur maŋau kam tuku, wamdus mukuk minam tuku wam ta ŋakmba tuku wamdus saŋgrinu pale.

²³ Mbal afu nane ŋginŋan pasata muŋgu tulinŋade ta ne maŋau ta ŋgumnewa. Nane taŋamba minmba gubra ŋak kualeyauka minig.

²⁴ Ne Sunjo tuku piro tanjo tukunu ne gubra tumba kualeyau ndaka. Ne tanjo nakmba ngamuknje ranjun mayenu nak minmba pasa tugusemba kuklimba tumningmba ngan mina.

²⁵⁻²⁶ Afu ne te-ibenjam tagode ta wamdus bafukmbi nane kile-tidinga. Satan nane nu nuje nzali dubiwaig nga nane bige tidingina. Ne wamdus bafukmbi kile-tidinga ta Kuatenje kuwa le nane ngamungal biye mbilmba pasa tugusek kila pilwaig. Tanjawaig ta nane Satan tuku wai gagulam kumu.

3

Kugawam tuku ait

¹ Ne pasa te katese mayewa. Ait kugawam patukuwa le piti ait prowamngat.

² Tanjo pino nanjine ngarosu ndo idusningmba minamngaig. Nane ndametinj kilam piririmba nanjine nyu ndo payamkamngaig. Nane afu tumail pannimmba ina mam tuku minje pitaikamngaig. Afunge nane turkuwaig ta nane gare pasa ninje ndaka nane Kuate mata ngumnewamngaig.

³ Nane afu ngamungal ninje nda. Nane gubra manau kusre ndamba nanjine nzali najgonu fare fare dubikamngaig. Nane nernerkama manau magenu nakmba pitaikamngaig.

⁴ Nane gulab kame kilmba ngueu mbal ningamngaig. Nane wamdus kugatok fare fare manau ke lika nanjine ngarosu ndo payamkamngaig. Nane nanjine gare tam tuku wamdus sunjo tumba Kuate fudinmba ndo idusamngaig.

⁵ Nane ngarosu ndo Kuate dubimba nu tuku sangri idus ndamba ngumnewamngaig. Tanjo kame tanjan ne nane ngumneninga.

⁶ Mbal ta nane gulab tanjan afu tugum kumba yabrinigig le pino kame afu wamdus sangri kugatok ta nane pasa ta ismba son ngade. Pino kame ta nanjine mbar kame tuku piti kusrekam tuku wamdus kine inummba

⁷ mara mara tanjo kise kise tuku pasa isig ta nane pasa tugusek kila palmbim kumu kuga.

⁸ O bukok tanjo Yanes le Yambres Moses te-ibenjam bafunaik tanjamba ndo kile mbal tange pasa tugusek te-ibenjam bafude. Nane tuku wamdus najonu. Nane yabri wam ta tuku ndo son ngade.

⁹ Nane tuku wam sangrinu ait kuen mine nda. Yanes le Yambres nale tuku manau tugusek kuga ta kilimok mayok kina tanjamba wam ndui ta ndo nane mbolnje kilimok mayok kanjat.

Kuate tuku pasa biye mayewa

¹⁰ O Timoteus, ye tuku mine manau tunu ket ta ne kila. Ye pasa kuklimba tumninget ta ne mata kila. Ye Kuate tuku son nga piti sinamnje ngamungal wamdus bulok nak sangri tinjet. Ye tira kame tuku kume purmba piti sinamnje bike ndaket. Wam ta nakmba ne kila.

¹¹ Tumbran Antiok Ikonium Listra nane piti seryinaig le rar sugo kugraken ta ne kila. Piti nakmba ta sinamnje Sunjo nu ye turyina.

¹² Ima nu Kristus Yesus ndon ulendika Kuate dubiwam iduste ta sinjka nane nu piti tambimngaig.

¹³ Yabri mbal wam najgonu kade mbal nakmba nane tuku manau lato lato sunjo najowamngat. Nane mbal afu yabrininguwaig le Satan nu mbilka nane yabrinigamngat.

¹⁴ O Timoteus, ne sine tuku wam tugusek ta ne kila. Ne sine tuku pasa ismba kila pilmba son ngina ta biye demba mina.

¹⁵ Ne kinjo fudinndo minna sulumba Kuate tuku kuyar pasa kila pilna. Kuyar pasa ta ne muskil te-tiwam tuku ndin tumnate. Ande nu Kristus Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinjate ta Kuate nu muskil te-tiwe tuwit.

¹⁶⁻¹⁷ Kuate tuku kuyar pasa nakmba nuje mironj saningina le kuyarke likinaig. Sine Kuate tuku mbal kumumbi mayok ka piro magenu nakmba ke likam tuku sangri nak minbe nga nu pasa ta sinjina. Pasa tanje sine kumumbi wam paguka mbar manau kile-mayokka kile-tidingate sulumba manau tinreknu ndo tumsingit le kila pileg.

4

Kuate tuku pasa kukliwa

¹ Kuate le Kristus Yesus nu abo minig mbal kumanu mbal turmba pilenngamngat ta ye nale am mbolngge sanamngit. Kristus Yesus nu mayok ka nuje gageu kilmba kulatkamngat wam ta idusmba

² ne wamdus sangrinu pilmba pasa kuklimba nane saningina. Nane ne tuku pasa isam tuku nzali njak e ko nzali kugatok ta tanaig nga ne pasa te kuklimba nane tuku wamdus purfeu sernimmba kiletidinga wamdus kuagneka. Ne kanyum ndamba pasa ta tumningmba mina.

³ Ait ande prowa le nane pasa tugusek isam tuku wamdus piti tamnggaig. Nane pasa kise nzaliningit ta isam tuku tum tango afu sota kilamnggaig.

⁴ Nane pasa tugusek isam mbulmba yabri wam kube isam tuku kilba palmbimnggaig.

⁵ O Timoteus, ne piro kate ta ke mayewa. Ne bike ndaka piti kugraka Kristus tuku pasa mayenu ta sanimmba mina.

Paulus nu nuje piro suluna

⁶ Mine minemba nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau aganj tana njak tukamngat. Ye kilke te kusrewam tuku ait buk patukate.

⁷ Nane usre mbolngge pinderka mabtam tuku ma mbol prode tana ye piroka ka mabtam tuku ma mbol buk prowen. Ye Kristus tuku pasa son ngeg ta kusre ndamba biye dewet.

⁸ Kile Sunjo nu ye tinreknu nga lafunu sam tuku pilna le minit. Nu kumumbi tango pilenngit. Ait sunjo mbolngge nuje lafu ta samngat. Ye ndo kuga. Nane afu nu man mayok kambim tuku wamdus sunjo njak minig ta nu nane mata lafu mayenu ningamngat.

Wam pagu pasa afu

⁹ Ne pitik ndo ndin sota te prowa.

¹⁰ Kresens nu Galesia ma mbol kina le Titus nu Dalnesia ma mbol kina. Demas nu kilke te mbolok manau tuku nzali sunjona le nu ye kusreyumba Tesalonika kina.

¹¹ Lukas nu ndo ye ndon tenge minit. Ne Markus samba nu ndon yalpe. Nu ye turyam tuku tango mayenu.

¹² Ye Tikikus kukulen le Efesus tumbran sunjo mbol kina.

¹³ Ne ye tuku murke tuku tawi kaikam tuku Troasngge Karpus tuku wandekngge kusrewen ta tumba prowa. Ye tuku pasa wane kilmba afu aganjmor ngaronumbi wakeikanu ta sinja kusre ndaka kilmba prowa.

¹⁴⁻¹⁵ Aleksander nu ainmbi aganj ndende wakeikanu tango ne nu rironjka. Nu sanjri tanga sine tuku pasa mbulmba te-iberina sulumba nu ye njayo siliyina. Sunjongge lafunu tambimngat.

¹⁶ Nane abo abo ye pasa mbolngge pilnaig le ande nu ye tur ndayina. Nane njakmba kua kinaig. Kuate nu nane tuku mbar ta sauka gilainguwa nga yabanjet.

¹⁷ Sunjo nu ndo ye kusre ndayina. Nu ye sanjri pileyina le ye nu tuku pasa kumumbi kukliwen le kasomok mbal njakmba isnaig. Nu tanaamba ye turyina ta nane laionngge baleyuwaig nga sakinaig ta tana ndanaig.

¹⁸ Wam njagonu njakmba ngamukngge nu ye turyumba kigraibka nuje kulatkate ma mbolngge ye palmbimngat. Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dunga minmba minbe. Son.

¹⁹ Prisila tango nuje Akuila ndon Onesiforus tuku wande tuma mbal turmba ye nane njakmba kaiye pasa ninget.

²⁰ Erastus nu Korinngge kusrewen. Trofimus nu Miletusngge guazengina le tange kusrewen le minit.

²¹ Ne dal ndaka murke ait pro ndatembite prowa. Yubulus, Pudens, Linus, Klaudia tira kame te afu turmba ne kaiye pasa tinig.

²² Sunjo nu ne ngamunggal sanjri pilenumba minwa. Nu ake sinanj ne make pilwa.

Son.

TITUS Titus tuku wañe Paulusñge kuyarna

Paulus nu Titus tuku wañe kuyarna te tugunu teñemba.

Paulus nu o buk Kreta nuy mbolñge minna sulumba nuy ta kusrewam saka Yesus tuku kuasmbi idusñimba ñgamuñgal pitina le Griknu taño Titus wam pagumba sana: Ne kuasmbi te kulatka mina ñgina. Tañamba sana sulumba Paulus nu Titus kusremba ma inum kina ka tañe nu Titus wam pagu pasa afu lato sawam idusmba wañe te kuyarmba pilna le Titus sota kina.

¹ Titus kaiye. Ye Paulus Kuate tuku piro taño Yesus Kristus tuku aposel ye ne ndoñ pasatam prowet. Kuate nu nane kilam tuku madiniñgina mbal ye nane tuku ñgamuñgal son sanñri pileniñgi le nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba nu tuku miñge kumnemñge minwaig ñga nu ye kukulyina.

² Nane abo minmba minam tuku wam ta son ñga minde minwaig ñga pasa kukliwet. Kuate nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba abo tugu ta sinñgam tuku sakina. Nu sinñka yabrikam kumuñ kuga.

³ Ait kumuñgina le mbal afu kukulniñgina le abo tugu tuku pasa ta kuklinaig. Kuate nu sine tuku muskil kile-tidiñge sinñgit ta nu piro ta ye tuku wai mbolñge pilna.

⁴ Titus, ne sine ndoñ ñgamuñgal son ndindo ñak minit tukunu ne sinñka ye tuku kiño. Sinñgine Mam Kuate, Kristus Yesus sine tuku muskil kile-tidiñge sinñgit taño nale ake sinañ ne make pilmba ñgamuñgal wamdus bul sernuwaik. Son.

Titus nu Kreta nuy tuku gabat madiniñgam tuku pasa

⁵ Piro afu sine buk sulu ndagen ta ne kile-tidiñga suluwam tuku ye ne Kreta nuy mbolñge kusrenen. Ye wam pagunen ta dubimba tumbran ñakmba mbol kumba Kristus tuku kuasmbi tuku gabat taño afu madiniñmba patika.

⁶ Gabat taño ta taño kame nu tuku mbar ande sanu tuku kañger ndawaig. Nu

pino ndindo ndo ñak minwa. Nu tuku kiño kame mata Kristus tuku son ñguwaig. Nane nanñgine nzali fare dubimba ko miñge kumnemñge mine ndakuwaig le afu nane mbolñge wam tañañ sanu tuku kañger ndawaig.

⁷ Gabat taño nu Kuate tuku piro kulatkate. Ta tuku nane afu sinñka nu tuku mbar ande sanu tuku kañger ndawaig. Nu nuñe ñgarosu payam ndakuwa. Nu pitik ndo gubra te ndakuwa. Nu kule kamenu nyumba ñginñgan ndaka ande kat ndawa. Nu ndametiñ kilam tuku piriri ndawa.

⁸ Nu mbal afu kilmba isukusneniñguwa. Nu mañau magenu ndo nzaliwa. Nu pizuknu tinñreknu minmba mañau purfeñnu ndo kuwa sulumba nuñe nzali ñaigonu kusrekuwa sulumba

⁹ Kuate tuku pasa afuñge tumniñginaig ta ndo biye dewa. Nu tañawa ta nu pasa tugusek taño pino tumniñgam kumuñ. Afu pasa ta te-ibenñam tagowaig ta nu nane tuku wamdus mbarde ta kumumbi tumniñgamñgat.

Yabri mbal peuniñgam tuku pasa

¹⁰ Nane gudommmba miñge kumnemñge mine ndaka pasa alo kugatok saka afu yabrinñgig. Zu mbal afu kile Kristen ñgamukñge minig ta nane gudommmba tañade.

¹¹ Nane ndametiñ kilam tuku ndo idusmba wam ñaigonu nda sakam tuku ta tumniñmba taño afu nanñgine kiño kame mata didikade le ñgamuñgal son kusrekade. Ne sinñka mbal ta peuniñga.

¹² Kreta taño ande nu tuan taño tañañ minna sulumba nuñe mbal tuku teñemba sakina.

Kreta mbal nane yabri taño ndo. Nane agañmor ñaigonu tañañ kanyummmba nyamagan tuku ndo piriride ñgina.

¹³ Nu son sakina. Ne nane sanñgrimba sanñge lika le Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son ñguwaig.

¹⁴ Nane pasa tugusek pitaide mbal tuku miñge dubi ndakuwaig. Zu mbal tuku yabri wam kube ta mata ñgumneniñguwaig.

¹⁵ Mbal afu ñgamuñgal purfeñnu minig ta nane agañ ndende ñakmba purfeñnu

tukul kugatok ngade. Afu ngamunjal purfen nu kuga Kristus tuku son nda ngade ta nane agan ndende afu purfen nu kanjer ndakade. Nane ngamunjal purfen nu kuga tukunu nane pileningam kumuñ kuga.

¹⁶ Nane minjembi ndo sine Kuate kila ngade. Nanjine manau najgonu tanje sine Kuate gilai ngade. Nane Kuate am mbolnje njule parak minig. Nane nu tuku minje pitaimba wam mayenu ande kam kumuñ kuga.

2

Saibo kame, tanjo mo, pino mbanzo tuku pasa

¹ O tira, ne tenemba ka. Kuate tuku pasa tugusek ta ndo tumninga.

² Tanjo mage mage nane nanjine nzali najgonu kusrekuwaig. Nane gua gua ndaka wamdus kuyar magenu naj minwaig. Nane Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son nguwaig. Afu tuku kume purkuwaig. Nane piti mbolnje bike ndaka sanjri tinjuwaig.

³ Pino mage mage nane mata Kuate tuku nyu idusmba kurauka minwaig. Nane ngumnem pasa sa ndakuwaig. Kule kamenu nyam tuku piriri ndawaig. Nane wam magenu nane afu tumninguwaig.

⁴ Nane pino mbanzo wam pagukuwaig le nanjine tanjo kinjo kat nanjine tuku kume purkuwaig.

⁵ Nane wamdus kuyar magenu naj minwaig. Nane aleñ aleñ ndakuwaig. Nanjine wande kulat mayemba rangun mayenu kumba nanjine tanjo tuku minje kumnemnje minwaig. Nane tanjawaig ta afu nane kanjerka nane wam mayede nga Kuate tuku pasa njayo siliwe nda.

⁶ Tanjo mo nane mata nanjine nzali najgonu kusrekuwaig nga saninga.

⁷ Ne nanje miron mata wam magenu ndo ke lika le nane afu kanjernumba ne dubin-uwaig. Ne pasa ndinok ta ndo idusmba tugusemba tumninga.

⁸ Son pasa ndo nane te-ibenam kumuñ kuga ta saninga. Ne tanjawa ta sine tuku ngueu mbal tuku ndin tukula le nane kiko kanjermba pasa kugatok minamngaig.

Piro mbal tuku pasa

⁹ Mbal afu nanjine sugo tugumnje pirokade ta nane tenemba saninga. Nane nanjine gabat kumnemnje minmba piro mayewaig le nu piro ta nzaliwa. Nanjine gabat maim maim tuwe ndaka e

¹⁰ ko nu tuku agan ndende kuayar ndaka nane piro mbal magenu ndo minwaig. Nane wam najkmba kumumbi ke likuwaig le afunje Kuate sine muskil kile-tidinge singit wam ta mayenu nguwaig.

Sine manau magenu kumba Sunjo minde minbe

¹¹ Kuate nu tanjo najkmba muskil kile-tidingam saka nu ake sinan tanjo make patikate wam ta te-mayokna.

¹² Manau ta mbolnje nu sine wam magenu ke likam tuku tumsingit. Sine nu ngumnemba kilke te mbolok nzali najgonu dubikeg ta kusrekube. Sine wamdus kuyar magenu naj minmba manau tinjeknu ke lika nu tuku minje kumnemnje minbe. Sine kilke te mbolnje manau mayenu ta naj minmba

¹³ sine gare sunjo tam tuku wam ta ndo tairnga minbe. Sine muskil kile-tidinge singit tanjo Yesus Kristus nu singine Mbara Sunjo. Nu nanje kilja sanjri naj mayok kuwa le gare sunjo tamnjig.

¹⁴ Sine manau najgonunje sine ndaleka minna le nu sine muskil kile-tidinge singam tuku nanje ngarosu kumam tuku pilna. Sine nu tuku mbal purfen nu mayok ka wam magenu ndo kam tuku wamdus sanjrinu pilbe nga nu kumna.

¹⁵ O Titus, ne sanjri tinga wam najkmba te saninmba nane tuku wamdus kuagneka riron pasa saninge lika. Ande nu ne tuku pasa te ngumne ndawa.

3

Sine Kuate tuku waknye manau lafube

¹ O tira, ne nane saninga le gabat sugo kulat mbal najkmba kumnemnje minmba nane tuku minje dubikuwaig. Piro magenu najkmba kam tuku nane wamdus kuaneka minwaig.

² Wanje pasa kualeyau nane wam kame ta rironkuwaig. Nane wamdus bafu naj minmba tanjo tuku nyu idusninmba nane najkmba mbolnje manau kumumbi kuwaig.

³ Sine mata buk nginnnganka minmba minje pitaika yabri manau dubika mingen. Sine ngarosu kikon tingam tuku manau le gare tam tuku manau yimyam tanje sine didikinaig le dubikigen. Sine mara mindek manau nagonu ndo dubikigen. Afu sine lisinginaig ta sine ta tuku gubra kagli firka mingen. Afunje sine kasursinginaig le singine singine mata munju kasurkigen.

⁴ Sine tanjamba mingen le muskil kile-tidinge singit tanjo Kuate nu nuje rangun mayenu kume pur manau kile-mayokka

⁵ sine tuku muskil kile-tidinge singina. Sine manau tinreknu ke likigen le nu tana ndana. Kuga. Nu sine sinanu ake sinan mapekina. Nu sine tuku mbar minyanja saukina le Tukul Guwa nu abo tugu kitek sine singina.

⁶ Yesus Kristus nu muskil kile-tidinge singit ta mbolnje Kuate nu Tukul Guwa singina le sine mbol kumungina.

⁷ Nu ake sinan sine make patika sine tinreknu ngam tuku nu Tukul Guwa singina le sine abo tugu minmba minam tuku ta teg sulumba alonu kanjeram tuku minde mineg.

⁸ Pasa te sinka son pasa ndo. Ta tuku ye pasa sake likit te nakmba sangri tinja saninga le Kuate tuku son ngade mbal nane wam magenu kam tuku wamdus sangrinu pilwaig. Wam kame ta magenu ndo tanjo pino turkade.

⁹ Nane afu pasa tugu kugatok mbun kame tuku tugu patit ke lika munju tulingade sulumba wamdus pur yimyamka Moses tuku tukul pasa tugunu ta tuku kualeyaukade. Pasa ta tane turkam kumun kuga.

¹⁰ Ande tane pur yimyam tinjuwa kande nu riron pasa tawe. Ne pasa tambim ara le nda iswa ndeta tane nakmba nu ndon ulendi ndakap.

¹¹ Tanjo tana nu ndin mayenu o buk kusrena ta ne kila. Nu tanjo nagonu ndo. Nuje miron nuje une tuku pa ta tamngat.

¹² Ye Nikopolis tumbra sunjo mbol kumba murke ait mbolnje tanje minam tuku iduset. Ye Artemas ko Tikikus kukuli le ne tugum prowa kande ne ye tugum prowam tuku ndin sota.

¹³ Tukul pasa biteknganu tanjo Senas nale Apolos ndon ne kusrenumba kambim bafuwaik le ne nale turka le agan ndende afu den ndakuwaik.

¹⁴ Singine tira kame wam paguka le nane wamdus sangrinu pilmba wam magenu ke lika afu agan afu denkade ta nane turkuwaig. Nane son ngade ta tanjamba alonu te-mayokuwaig.

¹⁵ Nane ye ndon minig mbal te nakmba ne kaiye pasa tinig. Afu ne ndon minig mbal sine tana son nga sine tuku kume purmba minig mbal ta mata sine tuku kaiye pasa te saninga. Kuate nu tane nakmba ake sinan make patika minwa.

Son.

FILEMON

Filemon tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Paulus nu Filemon tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba.

Filemon nu taŋgo ande nyu ŋak. Nu Paulus tuku piro mbolŋge Yesus tina tukunu nu Paulus ndoŋ gulab mayenaik.

Onesimus nu Filemon tuku piro agaŋ taŋaŋ nu tugumŋge piya kugatok pirokina. O buk maŋau ta minna. Taŋgo sugo afu taŋgo pino piyaniŋmba kilmba nane miro taŋaŋ gabat minnaig. Piro mbal ta nane naŋgine sugo tugumŋge piroka piya kugatok naŋgine piro agaŋ taŋaŋ minnaig. Nane naŋgine wamduŋmbi naŋgine sugo kusrekam kumuŋ kuga. Zu mbal sugo afu nane mata piro mbal taŋaŋ ŋak minnaig ta nane tukul ande dubiwanu ta teŋenmba. Yar 7 nane ndoŋ pirokanu le nane kusrekanu le kambinu.

Mara ande Onesimus nuŋe suŋgo Filemon ram kua ka ma kise mbol kina. Kumba ka taŋge nu Paulus te-silika nu tugumŋge pasa mayenu ismba Yesus tuku son ŋga ŋgamuŋgal biye mbilna. Taŋana le Paulus nu Onesimus kukulwa le luka nuŋe gabat tugum kuwa le Filemon nu gubra ŋak Onesimus te nda kikat ŋga nu waŋe te Filemon tuku kuyarna.

¹ O tira Filemon sile tuku piro tuma taŋgo kaiye. Ye Paulus ye Kristus Yesus tuku piro biyen tukunu kile ye muli wandekŋge minet. Ye sikile tira Timoteus ndoŋ ne tugum prowek.

² Yesus tuku kuasmbi ne tuku wandekŋge maŋgurkade, pino Apia, sile tuku tira taŋgo Arkipus nu sile taŋaŋ pasa mayenu tuku saŋgri tiŋga pirokate tane ŋakmba tuku waŋe te kuyaret.

³ Siŋgine Mam Kuate Suŋgo Yesus Kristus ndoŋ nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamduŋ bul sertinŋuwaik. Son.

Paulus nu Filemon gare pasa tuna

⁴⁻⁵ O Filemon, ne Suŋgo Yesus Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋga nu tuku kume purte sulumba nu tuku mbal ŋakmba

idusningit ta nane afuŋge ne tuku wam kubede le ismba minet. Ta tuku ye Kuate yabaŋet ait mbolŋge ne idusnet sulumba Kuate gare pasa tuwet.

⁶ Naŋe ŋgamuŋgal son saŋgrinu ta nane afu ŋgamukŋge te-mayoka le nane kaŋgermba sine Yesus Kristus mbolŋge nyaro mayenu kileg ta kila patikuwaig ŋga idusmba yabaŋet.

⁷ Ese tira. Ne Yesus tuku mbal ŋakmba idusniŋmba turniŋgit le nane wamduŋ bulkade. Ye ne tuku maŋau mayenu ta ismba ye gare suŋgo tumba wamduŋ saŋgri pileyate.

Paulus nu Onesimus tuku Filemon sana

⁸⁻⁹ O tira, ye ne tuku tira Paulus ne wam ande ka ŋga iduset. Ye Kristus tuku nyu mbolŋge ne wam ta ka ŋga sani ta ne pitaiwam kumuŋ kuga. Ne kam tuku. Sine ŋakmba tira kame tuku muŋgu kume purkeg. Ye wam ta idusmba ne ka ŋga sa ndanumba ake kusnanamŋgit. Ye Paulus ye buk saibo pilet. Ye Yesus Kristus tuku piro taŋgo tukunu ye muli wandek teŋge minet. Yeŋge ne kusnanamŋgit.

¹⁰ Onesimus nu ne tuku piro agaŋ taŋaŋ ye nu tuku ne kusnanamŋgit. Kile nu ye tuku kiŋo taŋaŋ minit. Ye muli wandekŋge nu Yesus tuku son ŋgam tuku ndin tumen le nu son ŋgina le ye nu tuku mam minet.

¹¹ Nu o buk ne ndoŋ minna ta nu kanyummba piro maye ndana. Kile nu piro mayenu kam tuku iduste. Ta tuku nu kile sile arŋeŋ sinzaŋsikam kumuŋ.

¹² Ye Onesimus tuku kume purmba nu kukulet le ne tugum ilit.

¹³ Ye pasa mayenu tuku muli wandekŋge minet ta Onesimus nu ne tuku ma tumba ye turyuwa ŋga ŋgailkam iduset ta taŋaig.

¹⁴ Ye amboŋga ne kusnanam iduset. Ne naŋe wamduŋ dubimba wam mayenu ka ŋget.

¹⁵ O tira, ye teŋenmba iduset. Onesimus ait fagnu ne kusrenina ta nu wam mayenu tumba ne ndoŋ minmba minam tuku nu taŋana inde.

¹⁶ Kile nu naŋe piro agaŋ taŋaŋ ndo kuga. Nu Yesus Kristus ndoŋ ulendika nu sine tuku tira ande. Nu ne tuku tira piro agaŋ

tañan minit. Ta tuku ye nu iduset ta ne ye liyumba nu sunḡomba idusamḡgat.

¹⁷ Sile Kristus mbolḡge tuma minek ta idusmba kande Onesimus kaḡgermba ne ye tate tañamba nu ta.

¹⁸ Nu ne mbolḡge mbar ande kina e ko ne tuku agaḡ ndende kilna le lafuwam tuku minwaig kande nu tuku nyu kuyaram tuku ma mbolḡge ye tuku nyu kuyara.

¹⁹ Ye Paulus yiḡe waimbi waḡe te kuyaret. Yeḡe lafuwamḡgit. Ne Kristus mbolḡge abo kitek tina ta ye tuku piro mbolḡge tina. Ta tuku ne wam ande ḡgailyam kumuḡ kuga ta ye ta tuku idus ndawet.

²⁰ O tira, ne Sunḡo Yesus idusmba ye tuku kusna te pitai ndamba turya. Sile Kristus mbolḡge tira minek ta alonu te-mayokmba ye tuku wamdus bul sera.

²¹ O tira, ne ye tuku pasa pitaiwe nda ta ye kila. Ye tuku kusna pasa te ne limba naḡe wamdusmbi sunḡomba kamḡgat ḡga ye idusmba waḡe te ne tuku kuyaret.

²² Ye tuku kinyam mbili ande wakeiwa. Tane ḡakmba ye tuku yabaḡmba minig tukunu Kuate nu ndin wakeiwa le mayok kambim tuku wamdus sunḡo ḡak minet.

²³ Epafraḡ Yesus Kristus tuku piro tango ye ndoḡ muli wande te sinamḡge minek nu ne kaiye pasa tinit.

²⁴ Markus Aristarkus Demas Lukas yiḡe piro tuma mbal nane mata ne kaiye pasa tinig.

²⁵ Siḡine Sunḡo Yesus Kristus nu ake sinaḡ tane ḡakmba make patikuwa.

Son.

HIBRU Zu mbal tuku waɲe

Gabat ande nu Zu mbal afu Yesus tuku son ɲginaig ta nane tuku waɲe kuyarna te tugunu teɲenmba.

Zu mbal afu Yesus tuku kume tuku saɲgri tomba tiɲginaig sulumba naɲgine tukul maɲau ambokok kusrekinaig. Kusrekinaig ta naɲgine mbal afuɲge piti serniɲginaig le nane maɲ tukul kame ta dubikinaig. Taɲanaig le Yesus dubiwanu gabat andeɲge waɲe te nane tuku wamdus te-tiwam tuku kuyarna.

Yesus nu ambokok maɲau ɲakmba kumumba maɲau kitek te-mayokna. Nu kumna sulumba nuɲe ndarembi sine muskil nduiye kile-tidiɲga siɲgine pris gabat suɲgo minit. Ta tuku nane maɲau ambokok saɲgri kugatok ta nduiye kusreka Yesus ndo dubiwaig ɲga nu waɲe te kuyarna.

Kuate tuku Kiɲo nu eɲel kame liniɲmba o mbolɲge minit

¹ O buk Kuate nu maɲau kise kiseumbe nuɲe pasa tugusek tuan taɲgo tuku miɲge mbolɲge kile-mayokka minanu le sine tuku wa mbuɲ kame nane isanu.

² Ismba minnaig le ma ma kugawam tuku ait te mbolɲge nu nuɲe Kiɲo nuɲe mbolɲge nuɲe pasa te-mayokmba sasiɲgina. Agaɲ ndende ɲakmba nu wai mbolɲge patikam tuku nu Kiɲo nuɲe pilna. Tugu mbolɲge Kuate nu sakina le Kiɲo nuɲeɲge kilke te te-mayokna.

³ Kuate tuku kilɲa nu minit tuku maɲau ɲakmba nuɲe Kiɲo nuɲe mbolɲge minig le kaɲgerkeg. Nale ndindo minik. Kiɲo nuɲeɲge pasa saɲgrinu sakate le agaɲ ndende ɲakmba naɲgine ma mbolɲge minmba kumumbi piroka minmba minig. Nuɲe Kiɲo taɲge taɲgo tuku une sauke suluna sulumba Kuate Suɲgo Ndindo nu tuku ndinam kumamɲge samba mbolɲge minyokina.

⁴ Taɲana le Kuate nuɲe Kiɲo nyu suɲgo te-mayokna le nu tuku nyu taɲge eɲel tuku

nyu liniɲgina. Ta tuku nu nuɲe mironɲ mata eɲel kame ɲakmba liniɲgina.

⁵ Kuate nu nuɲe Kiɲo ta teɲenmba sana. Ne ye tuku Kiɲo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ɲgina. *Mune 2.7*

Kuate nu eɲel ande taɲamba sa ndana. Nu maɲ nuɲe Kiɲo sana:

Ye ne tuku Mam mayok kaɲgit.

Ne ye tuku Kiɲo minamɲgat ɲga sana. *2 Samuel 7.14*

Nu eɲel ande taɲamba sa ndana.

⁶ Kuate nuɲe Kiɲo mulum kilke te mbolɲge te-mayokam bafuna sulumba nu nuɲe Kiɲo nuɲe tuku teɲenmba sakina.

Yiɲe eɲel kame, tane nu tuku nyu te-duɲga nu mbariɲap ɲgina. *Lo 32.43*

⁷ Kuate nu nuɲe eɲel kame tuku teɲenmba sakina.

Yiɲe eɲel kame nane bubre taɲaɲ kile-mayokket.

Yiɲe kukul mbal pa mane taɲaɲ kile-mayokket ɲgina. *Mune 104.44*

⁸ Nu nuɲe Kiɲo tuku pasa teɲenmba sakina. Ne Kuate. Ne nyu suɲgo ɲak naɲe mbal kulatka minmba minamɲgat. Kugawe nda.

Ne kumumbi naɲe gageu kulatkate.

⁹ Ne maɲau tiɲreknu ndo nzalinu ne maɲau ɲaigonu ɲakmba mbulmba pitaikate.

Ta tuku ye ne tuku Mbara naɲe mbal ɲgamukɲge ne suɲgomba make pilmba nyu suɲgo tinmba gare tinen ɲgina. *Mune 45.6*

¹⁰ Kuate nu nuɲe Kiɲo tuku maɲ teɲenmba sakina.

Suɲgo, ne tugu mbolɲge kilke te-mayokna.

Ne naɲe wai kuyarmbi samba pilna.

¹¹ Kilke samba ɲgisikamɲgaik ta ne taɲawe nda.

Ne minmba minamɲgat.

Kilke samba tawi taɲaɲ urfu patika ɲaigonɲamɲgaik.

¹² Taɲawaik le taɲgo nu tawi tumba filfilte taɲamba ne samba kilke filfilmba kile-sikamɲgat.

Nane tawi abonu kilmba tiɲgig taɲaɲ ne samba kilke urfunu kile-sika maɲ abonu kile-mayokkamɲgat.

Nenɲe ndo mbilka kiseumbe mayok kine nda.

Ne tuku yar mata kugawe nda. Ne minmba minamngat ngina. *Mune 102.25*

¹³ Kuate nu maŋ lato nuŋe Kiŋo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam tenge sanŋri ŋak minyok mina le ma ma yeŋge ne tuku ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

Nu eŋel ande pasa ta sa ndana.

¹⁴ Eŋel kame nane Kuate tuku pasa dubide tuku guwa ndo. Sine afu Kuateŋge muskil kile-tidingam tuku mineg mbal nu nane kukulningit le pro sine tursingig.

2

Kuate nu ndin mayenu te-mayokna

¹ Kuate tuku Kiŋo nu o mbolŋge minit tukunu sine nu tuku pasa mayenu is-geŋ ta ake wamwamka li ndaka kurauka likube. Sine taŋa ndabe ta sine waŋ taŋaŋ kundu mayenu limba fare fare kumba ka ŋgisikamngig.

² O buk Kuate nu eŋel kukulningina le nane Moses tukul tunaig ta son sanŋri ŋak. Singine mbuŋ kame pasa ta lukanaig ta lafunu kumumbi tinaig.

³ Sine singine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu Sunŋonge te-mayokmba sakina le nane isnaig mbalŋge sine kubeu singinaig. Kile sine pasa mayenu te ake wamwamka likeg ta sine taŋamba ndo lafunu tamngig.

⁴ Kuate nu nuŋe pasa ta sanŋri pilemba wam yimyambi nuŋe sanŋri kile-mayokka wam kitek ke likina. Nu nuŋe nzali dubimba Tukul Guwa tuku sanŋri yimyam niŋge likina.

⁵ Kilke kitek prowam tuku sakig ta kilke ta kulatkam tuku Kuate nu nuŋe eŋel madi ndaningina.

⁶ Kuate tuku pasa mbolŋge ande nu teŋenmba kuyarna.

O Kuate, taŋo nu ima le ne mara mara nu idus timba minit. Nu ima le ne nu turam tuku kulatkate.

⁷ Ne ait fagnu nu tumba eŋel kame kumnemnge pilna.

Taŋana sulumba ne maŋ nu tumba te-mayokmba nyu sunŋo tuna.

⁸ Ne agaŋ ndende ŋakmba kilmba nu kumnemnge patikina. *Mune 8.4-6*

Taŋamba Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kilmba taŋo kumnemnge patikina. Agaŋ ande taŋonge kulat ndakanu taŋaŋ mine ndakate.

Son. Kile ait te mbolŋge agaŋ ndende ŋakmba taŋo kumnemnge minig le sine kaŋger ndakeg.

⁹ Kaŋger ndakeg ta Yesus kaŋgermba nu mbolŋge kila pileg. Kuate nu taŋo ake sinaŋ make patika Yesus nu ŋakmba tuku kumwa ŋga nu tumba ait fagnu eŋel kame kumnemnge pilna. Pilna le nu ŋakmba tuku kumna sulumba nyu sunŋo pasa ŋak mayok kina.

¹⁰ Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina. Ŋakmba nu tuku nzali ndo dubiwam tuku minig. Nu taŋo gudommba nuŋe kiŋo kame mayok ka nuŋe kilŋa tugumnge minam tuku idusna sulumba nu kumumbi nane tuku muskil kile-tidingam tuku taŋo rar sunŋo tuna. Yesus nu rar ta mbolŋge nu sine tuku gabat mayok ka sine tuku muskil kile-tidinge singit.

¹¹ Taŋo nane Kuate tuku mbal mayok kambim tuku ande nu atrau piro biyit ta nane nu ndoŋ tugu ndindo. Ŋakmba Kuate tuku minig. Ta tuku singine Sunŋo nu sine yabu ndaka yiŋe maib kame ŋga

¹² sine ndoŋ minam tuku Mam nuŋe teŋenmba sana.

Mam Kuate, ye ne tuku nyu sunŋo ta yiŋe maib kame ndoŋ te-mayokmba saka minamngit.

Ye naŋe mbal ŋgamuknge munembi ne tuku nyu te-duŋgamngit ngina. *Mune 22.2*

¹³ Nu maŋ kuyar ande mbolŋge teŋenmba sakina.

Kuate, ye ne tuku sanŋri tomba tiŋget ngina.

Aisaia 8.17

Pasa ande mata teŋenmba.

Ye yiŋe maib kame Kuateŋge ye sina ta ndoŋ minet ngina. *Aisaia 8.18*

¹⁴ Kuate nu Yesus tuna mbal nane ŋgarosu ŋak. Ta tuku Kristus nu sine taŋaŋ ŋgarosu ŋak mayok kina. Taŋamba nu maŋau ta dubimba nu kumna. Nu kumna ta tiŋga kume tuku sanŋri Satan te-ibenka sulumba

15 sine kumam tuku kuru-kuruka mineg ta sine tuku muskil kile-tidinga kuru kuru wam ta tukulna.

16 Nu enjel kame turkam tuku nde ndakina ta kilimok. Nu sine Abraham tuku tugu njakmba tursingam tuku ndekina.

17 Ta tuku nu nuŋe maib kame minig tanaŋ mayok kina. Wam ta mbolŋge ndo nu sine tuku pris sungo mayok kambim kumuŋ. Nu kumna sulumba nu Kuate tugumŋge sine mapeka sine tuku atrau piro kumumbi biyit le Kuate nu sine tuku une sauka gilaingate.

18 Nu sine tango tanaŋ mayok kina le Satan nu tagomba minna ta nu piti ta kamusna tukunu kile nu sine tago mbolŋge mineg ta nu sine tursingam kumuŋ.

3

Yesus nu Moses lite

1 Tira kame, Kuatenge sine njakmba wikina le sine nu tuku kuasmbi ndindo mineg. Nu Yesus kukulna le nu sine tuku pris sungo minit. Ta tuku singine wamdus njakmba Yesus ndo idus tibe.

2 O buk Moses nu Kuate tuku mbal ngamukŋge piro ke mayemba minna. Tanjamba ndo Yesus nu Kuatenge piro tuna ta nu piro ke mayena.

3 Nale arnej piro mayenaik ta Yesus nu Moses lite. Tango ande wande pilit ta sine wande tuku nyu te-du ndanenge. Sine tango tuku nyu te-dunenge.

4 Wande njakmba tanjonge patikade ta Kuate nu aganj njakmba tugu.

5 Moses nu piro tango ndo Kuate tuku mbal ngamukŋge piro mayena. Kuate nu ngumnennga wam kile-mayokkina ta nu wam ta tuku saka minna.

6 Kristus nu Kuate tuku Kinjo minmba Kuate tuku mbal ngamukŋge piro mayena. Nu mbal ta tuku tugu. Sine wamdus sangrinu pilmba singine Sungo tuku pasa alonu tairnga minbe ta sine Kuate tuku mbal nu tuku wande tanaŋ mineg.

Ngamuŋgal kilba tukul ndakam tuku pasa

7 Sine Tukul Guwa tuku pasa ise mayebe. Nu tenenmba sana.

Kile ait te mbolŋge tane Kuate tuku pasa isig te

8 tangine mbuŋ Moses ndon ma baknu mbolŋge minnaig tanaŋ ngamuŋgal tukulmba kilba tukul ndakap.

Nane ye tuku wamdus mukuknu te gubra pile sam tuku tago-tagonaig.

9 Nane yar 40 ye tuku piro sangrinu yimyam kanjerkumba ta tuku nda idusmba ye tago-tagoyumba minnaig.

10 Ta tuku ye mbal ta tuku gubra tumba nane tuku tenenmba saken. Nane tuku wamdus tugusek kuga. Nane ye tuku manau katese ndade ngen.

11 Ye nane tuku gubra sungo tumba pasa sangrinumbi tenenmba saken. Nane ye ndon mabte nda ngen. *Mune 95.7-11*

Tukul Guwa nu tanjamba Kuate tuku minge pasa sakina.

12 Tira kame, tane riron mayewap. Ande tane ngamukŋge wamdus tugusek kugatok minmba Kuate abo minmba minit nu talamba pitaiwikat.

13 Ki ait mindek tangine tangine muŋgu sanjri pileningap. Tane kile abo njak minig ait mbolŋge manau ta kusre ndawap. Tane tana ndawap ta une manau tanje tane didikuwa le tangine ngamuŋgal tukulmikak.

14 Ambonga sine Kristus wamdus ndindombi tigenj. Sine manau ta kusre ndamba tanjamba ndo minbe ta sine nu tugumŋge gare njak minamngig.

15 Kuate tuku pasa wam ta tuku tenenmba sakate.

Kile ait te mbolŋge tane Kuate tuku pasa isig te tangine mbuŋ kame tanaŋ ngamuŋgal tukulmba kilba tukul ndawap nga sakate. *Mune 95.7-11*

16 Tane idusap. Ima kate ngamuŋgal tukulmba kilba tukulnaig e? Moses nu nane njakmba kilmba Isip kusremba kinaig mbal ta.

17 Ima kate tuku Kuate nu yar 40 mbolŋge gubra tina e? Nane wam njaigonu ke lika ma baknu mbolŋge kume farnaig mbal ta.

18 Ima kate tuku Kuate nu pasa sanjrimbi nane ye ndon mabte nda ngina e? Nane nu tuku pasa ismba dubi ndanaig mbal ta.

19 Nane Kuate talamba nu kumuŋ kuga nga idusnaig tukunu nane nu ndon mabte ndakinaig.

4

Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku iduste

¹ Kuate nu tanjo afu nu ndonj mabtam tuku pasa sanjgrinu pilna ta kile minit. Kuga ndate. Ta tuku sine kuru-kuruka kurau mayebe. Sine Kuate ndonj mabtam tuku wam lisingikat.

² Sine singine mbunj kame buk minnaig tanañ kile mata pasa mayenu iseg. Nane pasa mayenu ismba talakinaig tukunu pasa ta nane tur ndakina.

³⁻⁵ Sine nu tuku pasa ismba son ngeg mbal ndo Kuate ndonj mabta mineg. Kuate nu tugu mbolnje aganj ndende njakmba kile-mayokka nuje piro njakmba sugluka mabtina. Kuate tuku pasa mbolnje ande nu mara 7 tuku tejenmba kuyarna.

Kuate nu mara 7 mbolnje nuje piro njakmba sugluka mabtina nga kuyarna.

2.2

Afu nu ndonj mabtam tuku Kuate nu sakina ta nane nu talamba pitainaig le nu nane tuku tejenmba sakina.

Ye gubra sunjo tumba pasa sanjgrinumbi tejenmba saken: Nane ye ndonj mabte nda nga saken. *Mune 95.11*

⁶ Pasa tanje sine tejenmba tumsingit. Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku iduste. Nane ambonja Kuate tuku pasa mayenu isnaig mbal ta nane nu talamba nu ndonj mabte ndakinaig.

⁷ Ta tuku ngumneña Kuate nu tanjo ndonj mabtam tuku ait ande te-mayokna ta kite ki ait noten. Ye David tuku pasa buk satjingit ta Kuate nu tejenmba sakate.

Kile ki ait te mbolnje tane Kuate tuku pasa isig te ngamunjal tukulmba kilba tukul ndawap ngate. *Mune 95.7-8*

Kuate ndonj mabteg wam kilke mbolok kuga

⁸ Yosua nu Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol promba nane Kuate ndonj mabte ndakinaig. Nane tanjamba mabti-naig kande Kuate nu ngumneña manj mabtam tuku ait ande sa ndakina kande.

⁹ Kuate nu nuje piro ke suluna sulumba mabtina tanjamba ndo nuje mbal nu tugumnje mabtamnjaig.

¹⁰ Sine Kuate ndonj mabteg ta nu nuje piro sugluka mabtina tanjamba ndo sine singine piro tuku sanjgri kusremba Kuate tuku sanjgri tomba tinja mabteg.

¹¹ Sine tanjamba nu ndonj mabtam tuku wamdus sanjgrinu pilmba dirnanjgube. Ande nu pasa mayenu ismba talakuwa ta nu singine mbunj kame tanañ Kuate ndonj mabte nda.

¹² Kuate tuku minje pasa sanjgri njayo abo njak minmba minit. Pasa ta kame bagi agonu limba nu agok njayo. Nu tanjo tuku ngamunjal nduasemba ka sinam nzinge kilke mbolok manjau samba mbolok manjau ngamu fetka kilimok kile-mayokkate. Tanjo tuku wamdus nzali kise kise kam idusde ta nu kingenka kila minit.

¹³ Aganj ande Kuate am mbolnje kuirka minam kumunj kuga. Sine tuku wam njakmba nu am mbolnje mayoknje minig. Ngumneña nu sine pilesingwa le sine ta son ngamnjgig.

Yesus nu sine tuku pris sunjo

¹⁴ Singine pris sunjo nu samba mbol kina sulumba kile Kuate tugumnje minit. Nu Kuate tuku kinjo nuje Yesus. Ta tuku pasa mayenu iseg te biye debe.

¹⁵ Singine pris sunjo nu kilke te mbolnje minmba tago njakmba nu mbolnje pronaj ta nu mbar ndana. Tago mbolnje sine sanjgri kugatok ta nu kila pilna sulumba sine sinasingit.

¹⁶ Ta tuku sine kuru kuru kugatok wamdus bulok Kuate tugum kab. Nu ake sinanj tanjo make patika turkam iduste. Sine nu tugum kab ta nu sine mapeka singine piti ait mbolnje tursingit.

5

¹ Sine tanjo ngamuknje tanjo afu atrau piro biyam tuku mayok kinig ta nane sine njakmba tuku Kuate am mbolnje pirokade. Sine aganj afu Kuate tambim tuku ninjeg le nane Kuate tuku patikade sulumba singine une saukam tuku aganjmor bale farmba atraukade.

² Pris mbal nane tanjo ndo nane sine tanañ mbar njak. Ta tuku nane katese ndade mbal mbarde mbal wamdus bafumbi kulatka piroka minig.

³ Pris mbal mbar ñak tukunu nane tanjo tuku une saukam tuku agañmor bale farmba atraukade ta nanjine une tuku turmba atraukade.

⁴ Tanjo ande nu nuñe wamdusmbi atrau piro biyam tuku nuñe nyu te-mayokam kumuñ kuga. Kuatenje madiniñgit mbal ndo piro ta biyam kumuñ. Abo abo nu Aron tanjamba madina.

⁵ Kristus nu mata nuñe wamdusmbi pris sunjo mayok kambim tuku nu nuñe nyu te-mayok ndana. Kuatenje Kristus nu piro ta kam tuku madina sulumba sana: Ne ye tuku Kiño. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ñgina. *Mune 2.7*

⁶ Kuate tuku kuyar pasa ande teñenmba sakate. Ne Melkisedek tanjan pris minmba minamngat ñgate. *Mune 110.4*

⁷ Yesus nu kilke mbolok tanjo minmba nuñe kume mbolñge Kuatenje nu tuku muskil te-tiwam kumuñ nga Kuate yabanmba sunjomba malmbika sarsarmba minna. Nu wamdus ndindo ñak Kuate kumnemñge minna le Kuate nu tuku yaban pasa ta isna.

⁸ Yesus nu Kuate tuku Kiño ta nu mata piti sugo kamusna. Piti ta mbolñge Kuate kumnemñge minam tuku wam ta nu kila pile mayena.

⁹⁻¹⁰ Nu Kuate tuku nzali ndo dubimba piti kamusmba minna ma ma nu kumumbi mayok kina. Nu kumumbi mayok kina le Kuate nu nuñe Kiño ta teñenmba sana. Ne Melkisedek tanjan pris sunjo minmba minamngat ñgina. Nu pris sunjo mayok ka sine nu tuku pasa dubiweg mbal sine muskil kile-tidiñga abo minmba minam tuku siñgit.

Sine Kristus tuku wam ñakmba kila pilmba sugokube

¹¹ Sine Melkisedek tuku wam afu gummba satinjam iduseg ta tane pasa isam tuku ngaro wasni ñak pronaig tukunu sine tugunu ñakmba tumtingam tuku piro karenkeg.

¹² Tane o buk Kuate tuku pasa isnaig ta kile tane nane afu tumningam tuku ta tane kumuñ kuga. Sine man pasa ndui ta tugu patika tumtingam iduseg. Tane kiño

dabro tanjan amo ndo nyam kumuñ. Tane nyamagan karennu nyam kumuñ kuga.

¹³ Kiño dabro amo ndo nyumba minit tanjan tane manau tinreknu katese ndamba mbirmbarmba minig.

¹⁴ Tanjo sugonje ndo nyamagan karennu nyade. Nane mara mara manau tinreknu dubika wam magenu ñaigonu pitik katesede sulumba wam magenu ta ndo dubikade.

6

¹ Sine Kristus tuku pasa amo suk ta buk ismba kila pilgen tukunu kile sine nu tuku pasa nyamagan karennu suk ta isam tuku wamdus pilmba ka sugokube. Sine makek man lato lato sigrika wande palmbim kumuñ kuga. Sine buk wam kame alo kugatok dubikigen ta kusreka ngamungal biye mbilmba makek karennu siriwanu tanjan

² kule pisne manau e ko tanjo mbolñge wai patinu tuku manau sine kila pilgen. Sine tanjo kummba man tinja e ko mbal ñaigonu lafu ñayonu tumba minmba minam tuku pasa ta mata sine buk kila pilgen. Ta tuku kile sine pasa alo sugo ñak isam tuku wamdus pilmba ka sugokube.

³ Kuate nuñe ndin tumsinguwa ta sine ndin ta mbolñge sugokamngig.

⁴ Nane afu Kristus tuku wam katese mayemba man kusrewaig ta nane kileluka kilam tuku ndin ande kanjer ndaweg. Ta ndanam? Kuate tuku bulu tanje nane tuku wamdus kilñaningina. Kuate nu ake sinan tanjo make patikate wam ta nanjine wamdus sinamñge kamusnaig. Nane Tukul Guwa mata tinaig.

⁵ Nane Kuate tuku pasa ismba tagonaig ta mayenu nga idusnaig. Kilke kitek tuku sanjri minmba minam tuku ta mata kamusnaig.

⁶ Nane Kristus tuku wam ñakmba ta kila patika man kusrekuwaig ta nane Kuate tuku Kiño ngumnemba nu tumba nanjine waimbi lato man ail kazrai mbolñge danjanu sukde. Nane nu tuku nyu ñayo silide le ñakmba kanjerde. Ta tuku nane ngamungal biye mbilam tuku ndin ande mine ndakate.

⁷ Tane kilke tuku manau kanjerap. Mara mara sawe piymba kilke mbolñge ndekate

ta kilke nu sawe tate sulumba tanjo tuku piro turka nyamagan magenu tingade ta Kuate nu kilke ta nyaro mayenu tuwit.

⁸ Kilke ande sawe tate sulumba anja najgonu prode ta kilke ta piro kugatok. Kuate nu kilke ta kasuram bafute. Ngumnenja nu kilke ta piyamngat.

⁹ Tira kame, sine tane pasa pitinu satinngig ta Kuate nu tane mbolnge tanjawa nda nga sine iduseg. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingawa le tane nu kanjeramngai.

¹⁰ Tane Kuate tuku kume purmba nu tuku mbal turka minig wam ta Kuate nu gilainge nda.

¹¹ Tane njakmba tanjine manjau mayenu ta biye demba minap le ma ma wam tairnga minig ta alonu promba tane tumail pulutingamngat.

¹² Tane kanyummba ngaro wasni njak mine ndakap. Kuate nu tanjo mbolnge wam magenu kamngit nga sakina ta o buk nane afu nu kumu nga ngamungal mukuk tairnga minnaig ma ma kile nane Kuate tugumnge kanjerkade. Tane nane tanjan minap.

¹³ O buk Kuate nu wam mayenu ande kam tuku Abraham sana ta nuje pasa sangri pilewam tuku Sunjo ande nu limba mine ndakina le nu nuje nyu tambi pasa sangri pilemba tenemba Abraham sana:

¹⁴ Ye Sunjo. Ye sinja ne mbolnge wam mayenu kamngit. Yenge ne tuku ndare tetugewi le sunjokamngat nga Abraham sana le

¹⁵ nu ngamungal mukuk tairnga minna ma ma tina.

¹⁶ Sine tanjo sinjine pasa sangri pilewam tuku sinjine nyu tambi sa ndakeg. Sinjine mbara nu tuku nyumbi sine pasa sangri pileweg. Manjau ta mbolnge ande nu sine tuku pasa pitaiwam kumu kuga.

¹⁷ Kuate nu nuje mbal mbolnge wam mayenu kam tuku sakina ta nu wamdus biye mbil ndamba sinja kamngat nga sine idusbe nga nu tanjo tuku manjau dubimba nuje nyumbi nuje pasa sangri pilena.

¹⁸ Kuate nu pasa sakate ko nuje nyumbi sangri pilete wam ar ta mbilka kise mayok kine nda. Nu yabrikam kumu kuga.

Sine afu Kuatenge tursinguwa nga kua ka nu tugum kineng mbal sine nu tuku pasa biye demba ngamungal mukuk alonu tairnga minbe nga nu wam armba te kilemayokkina. Nu nuje pasa sakina sulumba man nuje nyumbi sangri pilena.

¹⁹ Wam armba ta mbolnge sine nu tuku pasa alonu tairnga mineg mbal wan anja ndinkanu tanjan bike ndakeg. Singine anja ta samba mbolnge tukul tawi sinamnge Kuate tugumnge minit. Purkam kumu kuga.

²⁰ Yesus nu Melkisedek tanjan pris sunjo minmba nu ambonga sine tuku ndin wakeimba sinam kumba sinenu nga Kuate tumailamnge pris piro biyamba minmba minit.

7

Melkisedek nu pris mbal njakmba liningina

¹ Melkisedek nu tanjo sunjo nyu njak ma ande nyunu Salem kulatkina. Nu Kuate tuku pris minna. Mara ande Abraham tanjo sugo afu ndon kame bumba nu nane njakmba kile-ibenka nu luka kumba ndinngge Melkisedek te-silikina le nu nyaro pasa tuna.

² Tanjana le nu Melkisedek nu tanjo sunjo nga nuje agan ndende njakmba manjur 10 patika ande tumba nu tuna.

Melkisedek nyu tugunu ta Manjau Tinreknu tuku Gabat. Nu kulatkina ma Salem nyu tugunu ta Wamdus Bulok. Ta tuku nu mata wamdus bulok tuku gabat.

³ Melkisedek tuku ina mam nu tuku wa mbun kame tuku pasa ande ta tuku mine ndakate. Nu prona tuku tugu e ko kumna tuku tugu ta sine gilai. Nu wam ta kugatok tanjan minna. Nu Kuate tuku Kinjo tanjan nu pris minmba minit.

⁴ Melkisedek nu sinja nyu sunjo. Singine mbun sunjo Abraham tuku wam kanjerap. Nu gabat afu ndon kame buna sulumba gabis agan ndende kilna ta manjur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna.

⁵ Ngumnenja Levi tuku mbun afu atrau piro biyam tuku Kuatenge madiningina. Nane atrau piro biynaig sulumba nanjine mbal tuku agan ndende manjur 10 patika ande didika kilnaig. Nane nanjine mbal lininginaig ta tuku kuga. Nane njakmba Abraham tuku mbun. Nane Moses tuku

tukul ande dubimba nanjine mbal tuku aganj ndende kilnaig.

⁶ Melkisedek nu Levi tuku ndare kuga. Abraham nu aganj ndende mangur 10 patika ande tumba nu tuna le Melkisedek nu sunjo tukunu nu ndek yaimba kilna. Nu kilna sulumba nu Abraham nyaro pasa tuna. Abraham nu ake tanjo kuga. Kuate nu tanjo mbolnje wam mayewam idusna sulumba nu Abraham pasa mayenu ta tuna.

⁷ Ima nu sunjo? Tanjo nu nyaro pasa tuwit ta e ko nyaro pasa tate ta? Tanjo nu nyaro pasa tuwit nu sunjo. Ta tuku Melkisedek nu sinjka Abraham lite.

⁸ Levi tuku mbun afu nanjine mbal tuku aganj ndende mangur ande kilnaig ta nane tanjo ndo njakmba kume far sulu-naig. Melkisedek nu Abraham tuku aganj ndende mangur ande kilna ta kuyar pasa nu tuku tenjemba sakate. Nu abo njak minmba minit ngate.

⁹⁻¹⁰ Melkisedek nu ndinje Levi tuku mbun Abraham kangerna le ait ta mbolnje Levi kugatok ta nu mbun nuje tuku fungul sinamnje minna. Abraham nu nuje aganj ndende mangur 10 patika ande Melkisedek tuna ta nu nuje ndare Levi tuku turmba Melkisedek tambinu tanjan kina. Ta tuku kile Levi tuku mbun afu nanjine mbal tuku aganj ndende ndui ndui yaika kilig ta nane pris sunjo Melkisedek li ndade.

Yesus nu Aron lite

¹¹ Kuate nu Levi tuku tugu Aron tuku ndare nane pris piro biyamba kulatkuwaig nga nu tukul manau tanjo pino dubiwam tuku te-mayokna. Nanjine piro ta mbolnje tanjo pino Kuate am mbolnje kumumbi mayok kinaig kande pris kitek ande mayok nda kina kande. Pris kitek mayok kina ta nu Aron tuku ndare kuga. Nu Melkisedek tanjan mayok kina.

¹² Pris kitek mayok kuwa ta tukul manau kitek turmba mayok kinit. Tukul ambokok kugate.

¹³ Pris kitek ye sakit ta nu Levi tuku tugu kuga. Nu Yuda tuku tugu. Yuda tuku mbun ande atrau mbain mbolnje atrau ndakina.

¹⁴ Sinjine Sunjo Yesus nu Yuda tuku tugu mbolnje prona wam ta sine njakmba kila.

Moses nu atrau piro biyam tuku Israel mbal sanjina ta nu Yuda tuku nyu temayok ndana. Ta tuku tukul manau ambokok sinamnje Yuda tuku tugu ande pris piro biyam kumun kuga.

¹⁵ Pris kitek Melkisedek tanjan mayok kina wam ta mbolnje sine kilimok kangereg. Manau kitek turmba mayok kina.

¹⁶ Yesus nu pris mayok kina ta tukul ande dubimba pris mayok nda kina. Nuje mbun ande pris piro biye ndakina. Nu abo njak minmba minam tuku nuje sanjri tambu nu pris mayok ka piro ta tina.

¹⁷ Kuatenje nu tuku tenjemba sakina. Ne Melkisedek tanjan pris minmba minamngat.

¹⁸⁻¹⁹ Ambokok manau ta gisleknu. Tanjo pino tur ndakina. Tukul manau mbolnje nane tinjeknu mayok ndakinaig le Kuate nu manau ta te-sina. Kile manau kitek Yesus mbolnje alonu tamngig nga tairnga mineg manau ta kumun. Sine nu mbolnje kumumbi mayok ka Kuate tugum kineg.

²⁰⁻²¹ Pris ambokok nane atrau piro biyam tuku Kuate nu sanjina ta nuje nyumbi pasa sanjri pile ndana. Nu Yesus pris mayok kambim tuku sakina ta nu nuje nyumbi pasa ta sanjri pilemba sana: Ye Sunjo. Ye yije pasa yije nyumbi sanjri pilemba saken. Ye wam dus mbilmba kisemba sake nda. Ne mara mara pris minmba minamngat ngina.

²² Kuate nuje pasa sanjri pilemba nu Yesus pris minmba minam tuku pilna. Ta tuku nu pasa kitek Kuatenje katna ta kulatka minwa le alonu kugawe nda. Minmba minamngat. Ta tuku pasa kitek tanje o buk Moses ndon pasa katna ta lite.

²³ Pris ambokok nane njakmba kume likinaig. Ta tuku nane lafu-lafuka pris piro biyamba minanu.

²⁴ Yesus nu abo njak minmba minit tukunu nuje atrau piro kusrewa nda.

²⁵ Nu mara mara abo minmba samba mbolnje Kuate tugumnje tanjo tuku yabanmba minit. Nane afu nu tuku piro tuku sanjri tomba tinja Kuate tugum kinig mbal nu nane tuku muskil kile-tidinga minit.

²⁶ Yesus nu kumumbi sine tuku atrau piro biyit. Nu purfenju. Mbar ande nu

mbolŋge mine ndakate. Nu sine tanjo tanaŋ mine ndakate. Nu une kugatok. Kuatenge nu te-dunŋa samba mbolŋge pilmba nyu sunjo tuna.

²⁷ Pris ambokok nane mara mindek ambonŋa nanŋine une sauka ngumneŋga tanjo pino tuku une saukam tuku aŋaŋmor bale farmba atraukanu ta Yesus nu tana ndana. Nu nuŋe nŋarosu kumam tuku pilna le afunŋe nu balenaig le atraukam nduina. Not ndo.

²⁸ Tukul maŋau sinamŋe Kuate nu sine tanjo une ŋak kilmba atrau piro biyam tuku patikina. Ngumneŋga nu pris kitek piro biyam tuku Kuate nu nuŋe nyumbi pasa sanŋri pilena ta nu nuŋe Kiŋo nuŋe pilna. Nuŋe Kiŋo ta nu purfeŋnu minmba nu pris sunjo kumumbi mayok ka tanjamba minmba minit.

8

Yesus nu pasa kitek kulatkate

¹ Ye pasa ŋakmba sake likit ta tugunu teŋenmba. Siŋine pris sunjo Yesus nu samba mbolŋge Kuate tuku ndinam kumamŋe minyok minit.

² Nu samba mbolŋge Kuate tuku wande tugusek ta sinamŋe nuŋe atrau piro kumba minit. Wande ta Kuatenge pilna tuku. Tanŋonŋe pile ndakinaig.

³ Pris sugo nane aŋaŋ yimyam Kuate tumba aŋaŋmor kilmba bale farde. Nane atrau piro ta ke likam tuku pris nyu tinaig. Siŋine pris sunjo nu mata piro ta kam tuku nyu tina. Nu aŋaŋ ande Kuate atraukam kumuŋ.

⁴ Yesus nu kilke te mbolŋge minit kande nu atrau piro biye ndakate kande. Pris gudommba Moses tuku maŋau mbolŋge tukul dubimba aŋaŋ yimyam kilmba Kuate atrauka tuwig.

⁵ Kilke te mbolŋge atrau piro kade mbal nane samba mbolŋge piro tugusek ta tuku kanunu ndo kade. Moses nu tawi wande palmbim bafuna le Kuate nu wam pagumba sana:

Ne isa. Ne buk tabe mbolŋge minna le ye wande kanunu te-mayokmba tumnen tanjamba ndo pale nŋina. *Kisim Bek 25.40*

⁶ Kuate nu alonu sunŋomba prowamŋgaig nŋa pasa kitek katna. Kile Kristus nu alonu ta kile-mayokkate. Pasa kitek tuku alonu sunŋokanu pasa ambokok lite. Ta tuku atrau piro Kuate nu Kristus tuna tanŋe pris mbal tuku piro ambokok mata lite.

⁷ Kuate nu Moses ndon pasa katna ta sinamŋe tanjo pino kumumbi minnaig kande nu maŋ pasa kitek kat ndana kande.

⁸ Kuate nu tukul pasa kumnemŋe minnaig mbal nu nane ndon pasa ŋak minmba teŋenmba sakina.

Ye Sunjo, ye satinŋamŋgit. Ait ande prowa le ye Israel mbal ndon Yuda mbal turmba pasa kitek sanŋrinu katamŋgit.

⁹ Ye o buk Israel mbal tuku mbuŋ turka ndin te-mayoken le Isip kusremba kinaig ait mbolŋge nane pasa sanŋrinu katen tanjamba kuga. Nane ye tuku pasa ta dubi maye ndamba kusrenaig le ye nane ngumneninŋen.

¹⁰ Ye Sunjo ye satinŋamŋgit. Ngumneŋga ait kumuŋguwa le ye pasa kitek teŋenmba Israel mbal ndon katamŋgit. Ye yiŋe tukul pasa ŋakmba nane dubi magekam tuku nane tuku nŋamuŋgal sinamŋe patike likamŋgit. Ye nane tuku Mbara Sunjo mini le nane yiŋe mbal minamŋgaig.

¹¹ Nane nanŋine kilke tuma mbal nanŋine ndare Kuate tuku kila pilwaig nŋa maŋ tumnŋe nda.

Nyu ŋak nyu kugatok mbal nane ŋakmba ait ta mbolŋge ye kila minamŋgaig.

¹² Ye nane mapeka nanŋine wam nŋaigonu sauke ninŋamŋgit. Tanjawi sulumba ye nane tuku une ŋakmba gilainŋamŋgit nŋina. *Yeremia 31.31-34*

¹³ Kuate nu pasa kitek katam saka nu pasa ambokok te-sina le piro kugatok minit. Nu piro kugatok minmba nŋisinu bafute.

9

Kuate mbarinŋam tuku kilke mbolok tawi wande

¹ Pasa ambonŋa Kuate nu Moses ndon katna ta nane ta sinamŋe fare fare Kuate

mbariŋ ndanaig. Nane tukul afu dubika nu mbariŋnaig. Nane nu mbariŋam tuku kilke te mbolok tawi wande pilnaig.

² Nane wande tumailamŋge bulu ande mbain mbolŋge pilnaig. Tukul bret Kuate am mbolŋge patikinaig tuku mata mbain ta mbolŋge minnaig. Tawi wande ta nyunu tukul wande.

³ Tukul wande ta ŋgamuŋge malaŋga tukulanu tawi suŋgokanu minna. Tawi ta ŋgumnemŋge tawi ma ande minna ta nyunu tukul wande suŋgo.

⁴ Wande ta sinamŋge mbain ande agaŋ afu pasokanu le mundur magenu prowanu ta minna. Mbain ta nane golmbi wakeinaig. Kuate nu Israel mbal ndoŋ pasa katna ta tuku bokis mata minna. Nane ŋgaronu golmbi wakeinaig. Ndate armba tukul pasa kuyaranu ŋak, gol waim mana fudiŋdo ŋak, Aron tuku ndumndum kuzru prona ta ŋakmba bokis sinamŋge patikinaig.

⁵ Bokis mbolŋge eŋel armba wakeika patikinaig. Eŋel ar ta magenu ndo kilŋa ŋak. Nale nakile salmban kuitka bokis tukulnu soŋginaik. Kuate nu taŋgo tuku mbar saukam tuku pris suŋgo nu bokis tukulnu ta mbolŋge agaŋmor ndarenu bareŋanu. Sine kile tawi wande tuku agaŋ ndende ŋakmba satŋgam tuku ait kuga.

⁶ Nane taŋamba tawi wande tuku agaŋ ndende ŋakmba patike likinaig.

Pris mbal nane mara mara wande tumailam ta sinam kumba atrau piro yimyam kumba minnaig.

⁷ Tawi ma ŋgumnemŋge minna ta pris suŋgo ndo nu wande ta sinam kambinu. Mara mara kuga. Yar ndindo sinamŋge ki ait ndindo ndo nu wande ta sinam kambinu. Nu kambim ŋga agaŋmor ndare kilmba nuŋe mbar, taŋgo pino tuku mbar, mbar afu nane kumba kamus ndanaig ta ŋakmba saukam tuku Kuate atraukanu.

⁸ Maŋau ta mbolŋge Tukul Guwa nu teŋenmba sine tumsingit. Ambokok maŋau sinamŋge tukul wande tumailamŋge atrau piro kuga ndawa ta ake taŋgo nu tukul wande suŋgo ŋgumnem ta sinam kumba Kuate tugum kambim kumuŋ kuga.

⁹ Tawi wande ta maŋau kitek te tuku kanunu ndo. Maŋau ta sinamŋge nane

Kuate mbariŋam ŋga agaŋ yimyam Kuate tuku patika agaŋmor kilmba bale farmba atrauka taŋamba taŋamba minnaig. Nane taŋanaig ta naŋgine mbar maŋau tuku piti naŋgine wamdus sinamŋge minnaig.

¹⁰ Nane kule le nyamagaŋ tuku tukul ŋgarosu agaŋ ndende minyaŋge likam tuku tukul ta ndo dubika minnaig. Tukul ŋakmba ta ŋgarosu tuku ndo. Nane tukul kame ta dubika minwaig le Kuate nu maŋau kitek te-mayokuwa le tukul kame ta saŋgri kugawamŋgaig.

¹¹ Nane tukul maŋau dubika minnaig le ta ŋgamukŋge Kuate tugumŋge ŋgamuŋgal mukuk ŋak minam tuku maŋau prona. Kristus nu pro maŋau ta tuku pris suŋgo mayok kina. Nu Kuate tuku wande sinam kumba ka pris suŋgo piro biyit ta kilke mbolok wande kuga. Samba mbolok wande tugusek. Taŋgoŋge pile ndakinaig tuku.

¹² Nu wande ta tuku tukul wande suŋgo nduiye sinam kina. Nu pris suŋgo ambokok taŋaŋ meme le makau fat tuku ndare kilmba tukul wande suŋgo sinam kine ndakina. Nu nuŋe ndare tumba ka ndare tambi sine piyaŋimba sine tuku muskil nduiye kile-tidiŋgina.

¹³ Maŋau ambokok dubimba nane meme le makau pailnu tuku ndare kilmba makau paŋgar fatnu pasokinaig tuku kuke tugu ta tur mbilmba taŋgo nu wam afu mbolŋge kutur kilanu ta nane mbolŋge bareŋniŋginaig. Bareŋniŋginaig le naŋgine ŋgarosu tuku kutur saukinaig.

¹⁴ Kristus tuku ndareŋge agaŋmor ndare tuku piro lite. Nu purfeŋnu ndo minmba nuŋe minmba minam tuku maŋau tuku saŋgri mbolŋge nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukina. Wam afu dubikeg le tur ndasiŋgig le wamdus piti ŋak mineg ta nuŋe ndarembi mbar ta ŋakmba sauke suluwa le sine ŋgamuŋgal mukuk ŋak Kuate mbariŋam kumuŋ.

¹⁵ Pasa kitek Kuate katna ta kile Kristus nu alonu kile-mayokkate. Nu tuku kume mbolŋge pasa ambonga katna ta kumnemŋge minmba mbarde mbal muskil kile-tidiŋge niŋgit. Kile Kuate nu o buk sakina taŋamba nu wikade mbal ŋakmba nuŋe wam magenu kilam tuku minig.

¹⁶ Tanjo ande ngumnenja ye kumi le ye tuku aganj ndende yiye mbalnge kilam tuku nga idusmba nu waje ande kuyarmba pilit. Tanjo ta nu kumit le ndo nu tuku aganj ndende kuembol walmba kilig.

¹⁷ Nu nuje pasa kuyarte sulumba nu abo minit ta kuyar ta alo kugatok tanjan minit. Nu kumit le ndo alonu mayok kinit.

¹⁸ Wam ndui ta ndo Kuate nu pasa o buk tanjo ndon katna ta alonu mayok kuwa nga tane aganjmor bale farap ngina. Ndare tamba pasa katna ta tugu pilnaig ta tejenmba.

¹⁹ Moses nu tukul pasa njakmba tanjo pino saningina sulumba nu makau fat le meme tuku ndare kilmba kule tur mbilna. Tanjamba nu sipsip nguenu gurgur kilmba hisop ail wajuenu tur kusmba pilna le ndare sinam kina. Kina le tumba barejna le tukul kuyaranu waje tanjo turmba mbol kinaig.

²⁰ Tanjamba Moses ndek sakina: Tane dubikam tuku Kuate nu tane ndon pasa katna ta ndare tembi tugu pilit ngina.

²¹ Nu wam kina tanjamba ndo ndare ta tumba ka tawi wande sinamnge Kuate atraukam tuku aganj ndende njakmba mbolnge bareningina.

²² Moses tuku tukul manjau ta sinamnge kutur njakmba mayok kinaig ta ndarembi ndo saukinaig. Ndare kutu ndate ta tanjo tuku une sau ndakate.

Yesus nu kummba sine tuku une saukina

²³⁻²⁴ Manjau ambokok sinamnge nane aganjmor ndarembi kutur saukinaig. Manjau ambokok ta samba mbolok manjau kube ndo naig. Kristus nu kilke te mbolok tuku tukul wande sinam kine ndakina. Nu samba mbolok tuku wande tugusek ta sinam kina sulumba kile sine turkam tuku Kuate tugumnge minit. Ta tuku samba mbolok aganj ndende aganjmor ndarembi kutur saukam kumuŋ kuga. Atrou aganj purfenjumbi ndo kutur saukam kumuŋ.

²⁵ O buk yar kidemba ki ait ndindo mbolnge pris sunjo nu tukul wande sunjo sinam kambim nga nuje ndare tumba kine ndakina. Nu aganjmor ndare kilmba kambinu. Kristus nu tana ndana. Nu nuje

ngarosu kumam tuku palmbim nduina sulumba nuje ndare tumba samba mbolok tukul wande sinam kina.

²⁶ Nu wam ta ke ndakina kande Kuate nu kilke te-mayokna ait ta mbolnge nu tugu pilmba kume tutur-tuturmba ka kile tanjamba minit kande. Ait kugawam tuku ait te mbolnge nu mayok kina sulumba nuje ngarosu tamba une njakmba sauke suluwam tuku Kuate atraukam nduina.

²⁷ Tanjo njakmba kume nduiwaig sulumba Kuate nu nane pileningam tuku ait tairnga minamngaig.

²⁸ Tanjamba ndo Kristus nu nuje ngarosu pilna le nane nu balenaig le nu kumam nduina sulumba tanjo gudommba tuku une saukina. Nu manjau luka prowamngat ta une saukam tuku prowe nda. Sine nu minde mineg mbal sine tuku muskil kiletidinge sinjam tuku prowamngat.

10

¹ Tukul manjanje samba mbolok tuku tugusek manjau tuku alonu kile-mayok ndakate. Nu wam tugusek tuku kanunu ndo. Ta tuku nane tukul dubimba yar kidemba aganjmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atrauka Kuate am mbolnge kumumbi mayok kine ndakade.

² Nane kumumbi mayok kinaig kande nane une tuku piti kamus ndamba aganjmor manjau kilmba bale farmba atrou ndakinaig kande.

³ Nane yar kidemba une saukam tuku aganjmor kilmba bale farninjamba atraukinaig sulumba nanjine une ta idusmba minanu.

⁴ Makau pailnu le meme tuku ndarembi une saukam kumuŋ kuga.

⁵ Ta tuku Kristus nu kilke te mbol prona sulumba nu Kuate sana:

Nane aganjmor kilmba bale farmba aganj kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta njakmba ne nzali ndanate. Ta tuku ne ye ngarosu te sina.

⁶ Nane aganjmor kilmba bale farmba njak pasokade ko nanjine une idusmba aganjmor bale farmba atraukade wam ta njakmba ne nda nzalinate.

⁷ Ta tuku ye ne sanamngit. Kuyar pasa ye tuku tanjamba sakate ta ye prowen te

ne tuku nzali ɲakmba dubikam tuku minet. *Mune 40.6-8*
Kristus nu taɲamba Kuate sana.

⁸ Kristus tuku pasa ta tugunu teɲenmba. Nu ambonɲa sakina: Aɲaɲmor kilmba bale farmba aɲaɲ kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta ne nzali ndanate. Aɲaɲmor kilmba bale farmba ɲak pasokade ko afu naɲgine une tuku atraukade maɲau ta ɲakmba ne nda nzalinate ɲgina. Nane tukul maɲau dubimba maɲau ɲakmba ta kinaig ta

⁹ Kristus nu maɲ pasa tuturmba sakina: Ye prowen te ne tuku nzali ɲakmba dubikam tuku minet ɲgina. Nu maɲau kitek Kuate tuku nzali ɲakmba dubikam tuku ta mayok kuwa ɲga tukul maɲau tuku piro te-sina.

¹⁰ Kristus nu Kuate tuku nzali ta dubimba nuɲe ɲgarosumbi Kuate atraukam nduina. Taɲana le Kuate tuku nzali mayok ka Yesus Kristus tuku kume mbolɲe sine nu am mbolɲe kumumbi mayok kageɲ.

¹¹ Tukul maɲau mbolɲe pris mbal nane tawi wande sinamɲe mara mindek taɲe piroka tiɲ minig. Nane aɲaɲmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atraukade ta aɲaɲmor ndarenunɲe taɲgo tuku une saukam kumuɲ kuga.

¹² Kristus nu taɲgo tuku une saukam tuku nu nuɲe ɲgarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukam nduina. Nu tuku atrau aɲaɲ une saukam tuku saɲgri minmba minamɲgat. Nu taɲana sulumba nu Kuate tuku ndinam kumamɲe minyoka

¹³ Kuate nu nuɲe ɲgueu mbal ɲakmba kile-ibenɲka nu kumnemɲe patikam tuku tairɲga minit.

¹⁴ Nu nuɲe ɲgarosu atraukam nduina le sine nu mbolɲe purfeɲnu mayok kinig mbal Kuate am mbolɲe kumumbi minmba minamɲgig.

¹⁵ Tukul Guwa nu wam ndui ta ndo tum-siɲgit. Nu ambonɲa teɲenmba sakina.

¹⁶ Ye Sunɲo ye sakamɲgit. Ait ande prowa le ye pasa kitek teɲenmba Israel mbal ndonɲ katamɲgit. Ye yiɲe tukul pasa ɲakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ɲgamunɲgal sinamɲe patike likamɲgit ɲgina. *Yeremia 31.33*

¹⁷ Tukul Guwa nu lato maɲ teɲenmba sakina.

Ye nane tuku une wam ɲaigonu ɲakmba gi-lainɲamɲgit ɲgina. *Yeremia 31.34*

¹⁸ Kuate nu sine tuku une ɲakmba sauka gilainɲgina tukunu une saukam tuku atrau aɲaɲ nu piro kugatok minit.

Sine Kuate tugum kab

¹⁹ Tira kame, Yesus nu nuɲe ndarembi sine tuku une ɲakmba sauke suglukina. Ta tuku kile sine kuru kuru ndaka ɲgaro bulok samba mbolok tukul wande sunɲo sinam kumba Kuate tugum kab.

²⁰ Sine Kuate tugum kambim tuku Yesus nu nuɲe ɲgarosu atrauka ndin kitek wakeina. Ndin ta abo ɲak minmba minam tuku.

²¹ Nu pris sunɲo mayok ka sine Kuate tuku mbal kulatkate.

²² Nu siɲgine mbar tuku piti sauke sulumba kule purfeɲnumbi sine tuku ɲgarosu ɲakmba minyanɲgina. Ta tuku sine wamdus ndindo tumba Kristus tuku saɲgri tomba tiɲga ɲgarosu bulok Kuate tugum kab.

²³ Sine nu tuku pasa tuku alonu tairɲga mineg ta kusre ndamba biye debe. Kuate nu siɲka nuɲe pasa dubimba siɲgine muskil kile-tidiɲge siɲgamɲgat.

²⁴ Sine tira kame nane afu ɲgamunɲgal niɲgam tuku afu mbolɲe maɲau magenu ke likam tuku siɲgine siɲgine ɲgamunɲgal kuagnekube.

²⁵ Siɲgine mbal afu Kuate mbariɲam tuku maɲgur ndakade ta sine taɲa ndabe. Sine maɲgurka siɲgine siɲgine tira ndonɲ muɲgu saɲgri pileniɲbe. Sunɲo prowam tuku ait buk patukate. Ta tuku sine mara mara maɲgurkuba.

Kristus ɲgumnewam tuku maɲau

²⁶ Sine Kuate tuku pasa tugusek ismba kila pilmba siɲgine nzali ndo dubimba wam ɲaigonu kumba mineg ta atrau aɲaɲ ande une saukam tuku mine ndakate.

²⁷ Sine taɲamba mineg ta sine pilesiɲgam tuku ait Kuate nuɲe ɲgueu mbal kilmba pa kame ɲayo mbol pankamɲgat ta tairɲga minbe.

²⁸ Taɲgo ande nu Moses tuku tukul pasa ande ake aɲaɲ taɲaɲ ɲga lukamba likina ta

tanjo armba ko kenmba nu kanjermba nu tumba ka pasa mbolnje te-timba nu mape ndamba balewanu.

²⁹ Ande nu Kuate tuku Kiyo ngumnete ta sinja nu ngaro mukuk mine nda. Yesus nuje ndare kutuna le Kuate nu pasa kitek katna ta alonu mayok kina. Nane ndare ta ake aganj ngade ta ndare ta mbolnje ndo nane purfenju mayok kambim tuku nu kumna. Tukul Guwa nu nane ake sinanj make patikam iduste ta nane nu tumail pande. Mbal ta nane sinja pa sunjo tam tuku minig.

³⁰ Kuate nu pasa tejenmba sakina: Manau najgonu lafunu ta ye tuku piro. Yenge pa ningamngit ngina ta sine njakmba kila. Nu lato pasa ande mata sakina: Ye Sunjo. Ye yije mbal njakmba pileningamngit ngina.

³¹ Ande nu Kuate minmba minit nu tuku pa kanjerwa sulumba ose. Nu kuru kuru sunjo tamngat.

Sine sangri tinga dirnanjube

³² Ambonga bulu mayenu tane tugum prona le tane piti sugo afu pronaig ta tane sangri tinga dirnanja minnaig.

³³ Nane tane kilmba tanjo am mbolnje kile-tidinga piti sugo tinmba tane tumail pantinginaig. Mara afu tangine tira afu mbolnje tanjanaig ta tane kuru kuru ndaka nane ndon ulendikinaig.

³⁴ Nane afu mulinj kilanu minnaig ta tane nane ndon piti kuranaig. Nane afunge tane tuku aganj ndende ake kilmba najgo siglikinaig ta tane ta tuku wamdus piti sunjo nda tinaig. Aganj kame ta kilke te tuku aganj ndo nga tangine samba mbolok aganj ndende magenu minmba minam tuku ta idus tidinginaig. Tangine manau mayenu ta gilai ndangap.

³⁵ Tane sangri tinga dirnanja tanjamba ndo minap ma ma lafu mayenu tamngag.

³⁶ Manau tamba ndo Kuate tuku nzali njakmba dubikap sulumba wam mayenu prowamngat nga sakina ta tamngag.

³⁷ Kuate tuku pasa te tane isap. Ande prowamngat ta nu dalke nda. Mine minemba prowamngat.

³⁸ Yije tanjo tinreknu nu ye ndo idusyumba ye kumun nga saka minwa. Nu

kuru-kuruka lukuwa ta ye nu nza-liwe nda. *Habakuk*

2.3-4

Kuate tuku kuyar pasa tanjamba sakate.

³⁹ Tira kame, afu kuru-kuruka luka ngisikade ta sine nane tananj kuga. Sine Kuate tala ndamba nu kumun nga abo njak minmba minam tuku mbal mineg. Ngisike nda.

11

Kuate tuku sangri tomba tingam tuku mbal

¹ Sine Kuate tuku sangri tomba tingeg wam ta tugunu tejenmba. Sine wam kame tairnga mineg ta sinja kilamngig ngeg. Aganj ndende ammbi kanjer ndakeg ta sonndo minig nga ngamungalmi iduseg.

² Singine mbun kame nane manau ndui ta njak minnaig le Kuate nu nane tuku gare njak nyu sugo ningina.

³ Sine Kuate kumun nga sakeg ta nuje pasambi samba kilke kile-mayokkina ta sine kila. Sine aganj ndende ammbi kanjerkeg te nu aganj ammbi kanjer ndakeg tamba nu kile-mayokkina ngeg.

⁴ Abel nu Kuate tuku sangri tomba tinga aganjmor tumba atraukina. Atrau aganj tanje Kain tuku atrau aganj lina. Kuate nu Abel tuku atrau ta kanjermba nzalina le nu tanjo tinreknu nga nu tuku nyu temayokna. Nu o buk kumna ta nuje manau mayenu tanje sine tumsinmba minit.

⁵ Enok nu Kuate tuku sangri tomba tingina ta nu kume ndakina. Kuatenje nu ngarosu njak tina le afu nu tuku mindesinj kanjeram tuku sotete pisenginaig. Kuate nu Enok nda tina sulumba nu tuku gare sunjo tina. Kuyar pasa tanjamba nu tuku sakate.

⁶ Ande nu Kuate talate ta nu Kuate gare tambim kumun kuga. Ta tuku ande nu Kuate tugum kambim nga Kuate nu sinja minit nguwa. Ne nu sota le nu ne mbolnje wam mayenu kamngat nga idusa.

⁷ Kuate nu wam ngumne nga prowam tuku Noa rironj pasa sana ta nu ismba Kuate tuku pasa son nga nu nuje ndare mage minam tuku wan ande kusna. Noa tuku manau tanje kilke mbolok mbal tuku manau najyonu kilimok te-mayokna. Kuate

nu kumuŋ ɲgina ta nu am mbolɲge kumumbi mayok kina.

⁸ Kuate nu Abraham nuɲe ma kusremba ma kise ande tambim tuku sana le nu Kuate tuku sanɲri tomba tinɲa nuɲe ma kusremba kina. Ma nu kambim tuku ta nu gilai. Ake tinɲa kina.

⁹ Kuate nu ma tambim tuku sakina ta mbol prona sulumba nu Isak le Yakob ndoɲ rawe tanɲo tanaɲ minmba baibai ndo patikinaig. Abraham Kuate nu kumuŋ ɲga ma tam tuku wamdus bulok tairɲga minna.

¹⁰ Kuate nu samba mbolɲge tumbranɲ mayenu minmba minam tuku pilna ta Abraham nu tumbranɲ ta ndo idusmba wamdus bulok ɲak tairɲga minna.

¹¹ Kuate nu pasa sanɲgrinu sakina le Abraham piyo nuɲe Sara nu ismba Kuate nu kumuŋ ɲgina. Ta tuku nu saibo pile mayemba kiɲo tam tuku ait lina ta nu kiɲo konna le sanɲri tinɲa funɲulok minna. Kuate nu sinɲa nuɲe pasa kumuwanɲgat ɲga nu tanɲana.

¹² Wam ta mbolɲge tanɲo ndindo ta saibo pile mayemba kumam tuku ait patukina le nu tuku mbuɲ gudommba mayok kinaig. Samba mbolɲge mbai minig piyalɲge fulbul minig tanaɲ burnu kumuŋ kuga.

¹³ Abraham nane Kuate tuku pasa ismba nu kumuŋ ɲga saka minnaig ma ma alonu kanɲer ndamba kume likinaig. Nane pasa ndo ismba ɲgumneɲga alonu prowamɲgat ɲga nane kila minmba gare ɲak kume likinaig. Nane kilke te mbolɲge minmba sine rawe tanɲo tanaɲ mineg ɲginaig. Singine tumbranɲ tuguk kilke te mbolɲge mine ndakate ɲga saka minnaig.

¹⁴ Tanɲaka sakinaig mbal ta nane tumbranɲ ande minam tuku sota wamdus temayoknaig.

¹⁵ Nanɲine tumbranɲ o buk kusrenaig ta luka kambim kumuŋ ta nane tumbranɲ ta idus ndanaig.

¹⁶ Nane ma kise mayenu ndo sota minnaig. Ma ta samba mbolok. Nane Kuate nu sine tuku Mbara ɲginaig le nu nane tuku nyu yabu ndaka samba mbolɲge tumbranɲ ta kuaneke niɲgina.

¹⁷⁻¹⁸ Kuate nu nuɲe kiɲo Isak tuku teɲenmba Abraham sana: Isak mbolɲge ndo ne tuku mbuɲ mayok kanɲaig ɲga sana.

Nu Abraham tuku ɲgamuɲgal son tagona le nu Kuate tuku sanɲri tomba tinɲa nuɲe kiɲo ndindo balemba luka Kuate atraukam bafuna.

¹⁹ Nu teɲenmba idusna: Isak nu kumwa ta Kuate nu te-tiwamɲgat ɲgina. Ta tuku Isak nu kume ndakina ta nu kumanu tanaɲ mam nuɲe nu maɲ luka tina.

²⁰ Isak nu Kuate nu kumuŋ ɲga nuɲe kiɲo armba Yakob le Esau wam ɲgumneɲga mayok kanɲaig ta tuku nyaro pasa nikina.

²¹ Yakob nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ ɲga nu nuɲe wa kame Yosef tuku kiɲo armba wam ɲgumneɲga mayok kanɲaig ta tuku nyaro pasa nikina. Nu nuɲe ndumndum biymba tambu ɲgaro sanɲri pilemba loka Kuate tuku nyu te-dunɲa nu nale nyaro pasa nikina.

²² Yosef nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ ɲga Israel mbal Isip kusrewam tuku sanɲgina: Tane Isip kusremba ye tuku isu kilmba kumba tanɲine ma kitek mbolɲge ɲgukap ɲgina.

²³ ɲgumneɲga Moses tuku ina mam nu te-pilmba kiɲo mayenu ɲga Kuate tuku sanɲri tomba tinɲa Farao tuku tukul pasa kuru kuru ndaka nu yubɲginaik le tambun keɲmba minna.

²⁴ Moses nu sunɲgokina sulumba Kuate nu kumuŋ ɲga nu Farao tuku wa ɲga nyu sunɲgo tunaig wam ta ɲgumnena.

²⁵ Kilke te tuku nzali ɲaigonu ait fagnu ndo minam tuku ta ɲgumneɲgina sulumba Kuate tuku mbal sinamanzer sunɲgo minnaig ta nane ndoɲ ulendikina.

²⁶ Nu Isip mbal tuku agaɲ ndende magenu kilam tuku ta agaɲ ɲai fudiɲndo tanaɲ ɲga mbulmba pitaikina. Nu afunɲge tumail pannaig ta nu Kristus tuku idusmba ɲgamuɲgal mukuk ɲak minna.

²⁷ Nu Kuate tuku sanɲri tomba tinɲa Farao tuku gubra kanɲermba kuru kuru ndaka sanɲri tinɲa Isip kusrena. Sine singine ammbi Kuate kanɲeram kumuŋ kuga ta Moses nu Kuate kanɲeranu tanaɲ sanɲri tinɲa minna.

²⁸ Kuate nu kumuŋ ɲga nu Pasowa ait sunɲgo tugu pilmba kame eɲel nu Israel mbal tuku kiɲo mulum mapeka bale far ndakuwa ɲga nu nane sanɲgina le nane

sipsip baleniŋmba ndarenu kilmba nanŋine wande malanŋa pisneniŋginaig.

²⁹ Israel mbal nane Kuate nu kumuŋ nga Yu Gurgur ŋgamuŋge bablakina le sim kinaig. Isip mbal nane mata sim kambim tuku tagomba kinaig ta nane ŋakmba ŋgisikinaig.

³⁰ Ngumneŋga Israel mbal Kuate nu kumuŋ nga Yeriko tumbran mara 7 laipnaig le ndame fonde sambrika guroronaig.

³¹ Yerikonu pino Rahab taŋgo didik farmba minna tuku ta nu Kuate kumuŋ nga Israel taŋgo armba tumbran ta katesewam pronaik le nu nale turka yubeŋgina. Ta tuku nuŋe ŋgueu mbal kame pronaig ta nane Yeriko mbal ŋakmba bale farka nu mapemba bale ndanaig.

³² Ye nane gudommba tuku wam kubewam kumuŋ. Gideon Barak Samson Yefta David Samuel tuan taŋgo ŋakmba satinŋam tuku ta ye ait kuga.

³³ Mbal ta nane ŋakmba Kuate nu kumuŋ nga teŋenmba ke likinaig. Afu nane kilke kisekok mbal ndoŋ kame bumba nane kileibeŋkinaig. Afu sanŋri tinŋa maŋau tinreknu ndo mayok kambim tuku pirokinaig. Afu Kuate nu nane mbolŋge wam magenu kam tuku saninŋina ta alonu tinaig. Afu nane laion tuku minŋe tukulniŋginaig.

³⁴ Nane afu pa sunŋo sinamŋge patikinaig ta kume ndakinaig. Afu nanŋine ŋgueu mbalŋge bagimbi bale faram bafunaig ta nane sanŋri tinŋa kua kinaig. Afu sanŋri kugatok ta Kuate tuku sanŋri mbolŋge sanŋri tinŋinaig. Nane kame buwam tuku sanŋri tinaig le kilke kisekok mbal nane kua kinaig.

³⁵ Pino afu nanŋine kutu kummba maŋ abonŋinaig le kilnaig.

Kuate tuku sanŋri tomba tinŋinaig mbal afu piti yimyam kanŋerkinaig. Nane afuŋge nane Kuate kusrewaig nga ŋgarosu rar sunŋo niŋginaig le abo tugu kitek tam tuku saka Kuate kusre ndamba rar sunŋo kamusmba ma ma kume likinaig.

³⁶ Afu kilmba amseseninŋmba muli karennumbi ŋgusniŋge likinaig. Afu mulin kilmba wandekŋge patikinaig.

³⁷⁻³⁸ Nane afu ndamembi bale farniŋginaig. Afu so sunŋombi ŋgamuŋge kat pugurkinaig. Afu kame bagimbi bale farniŋginaig. Kuate tuku mbal ta sipsip ko meme tuku ŋgaro fulka tinŋe lika minnaig. Nane piti yimyam kilmba kua ka ma baknu mbolŋge tabe poŋ pilemba ndame burok ko kilke burok sinamŋge nane kuirka sinamanzer sunŋo tumba mine likinaig. Kuate tuku mbal ta nane kilke mbolok mbal ndoŋ ulendikam mbulnaig.

³⁹ Nane ŋakmba Kuate nu kumuŋ nga dirnanŋa saka minnaig ta Kuate nu nane tuku gare ŋak nyu sugo niŋgina. Kuate nu wam mayenu kam tuku sakina ta nane alonu kanŋer ndanaig.

⁴⁰ Ta ndanŋam? Kuate nu sine tuku ait mbolŋge wam mayenu te-mayokam tuku idusmba nane sine tairŋguwaig le sine kumu kumu muskil kile-tidiŋge sinŋamŋgat.

12

¹ Sine nane Kuate tuku sanŋri tomba tinŋinaig mbal ta tuku maŋau mayenu ta idusniŋmba sinŋine nzali yimyam ŋgumneninŋmba ame unenŋe sine didikate ta kusreka sine taŋgo kame usre mbolŋge dirnanŋa pinderka piya mayenu tam idusde taŋaŋ

² sinŋine wamduŋ Yesuŋ ndo idus timba minbe. Sine ŋgamuŋgal son teg ta Yesuŋ mbolŋge teg. Teg le ka sanŋri tinŋate ta nuŋge sanŋri pilete. Yesuŋ nu ŋgumneŋga gare sunŋo tam tuku idusmba ail kazrai tuku kume kiko sunŋo ta taŋaig nga kuramba kumna. Kummba tinŋina sulumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamŋge nyu sunŋo ŋak minit.

³ Mbal ŋaigonu nane Yesuŋ kasurmbe nu tuku nyu ŋayo silinaig ta nuŋe sanŋri kusrembe baklel ndana. Tane Yesuŋ tuku maŋau ta idusmba taŋine sanŋri tinŋade wam ta kusreka baklel ndawap.

⁴ Tane maŋau tinreknu dubiwam tuku sanŋri tinŋade le afuŋge wam ta tuku tane kilmba bale far ndade.

⁵ Kuate nu pasa ande tane piti sinamŋge sanŋri tinŋam tuku sakina ta tane gilaingade nga iduset. Kuate nu tane nuŋe kinŋo kame tuku teŋenmba sakina.

Yiñe kiño, ye ne te-tinam tuku pa tinet ta talaka nda isanu sukmba mine ndaka. Ye ne sane liket ta sangri kusremba baklel ndawa.

⁶Ye Sunjo. Ye teñenmba ket. Ye ande tuku kume purmba minet ta ye nu te-tiwam tuku pa tuwet.

Ande nu yiñe kiño nga tet ta nu mayenu mayok kambim tuku ye nu nguset.

Sindaun 3.11-12

Kuate nu tañamba sakina.

⁷Tane Kuate tuku pa kamusde ta nu sine kile-tidingam tuku tañate nga sangri tingap. Tane Kuate tuku kiño kame minig sulumba nu tuku pa kamusde. Kiño ima nu mam nuñe tuku pa kamusde ndate?

⁸Kuate nu nuñe kiño kame kile-tidingam tuku pa ningit. Tane nu tuku pa kamusde ndawap ta tane nu tuku kiño kame nda minig. Tane ma ngamukok kiño kame tañan minig.

⁹Singine kilke mbolok mam kame nane sine kile-tidingam tuku pa singinaig ta nane kumumbi kade nga nane kumnemñe mingen. Singine samba mbolok Mam nu singine kanu kulatkate sine pa singit ta sine sinja wamdus bulok ñak nu kumnemñe minbe. Ta mbolñe sine mine mayenu tamñig.

¹⁰Sine kiño kame mingen le singine mam kame sine kile-tidingam tuku nanjine wamdus fagnu tambi pa singinaig. Singine Mam Kuate sine nu ndon purfeñnu tuma minbe nga wam mayenu ta tam tuku nu pa singit.

¹¹Singine Mam sine pa sunjo singit le ta sinamñe sine gare kugatok ngamunjal rar ñak mineg ta ima nu pa ta mbolñe sangri tingate ta ngumñe nu alonu kanjerka nu wamdus bulok ñak minamngat.

¹²Ta tuku tane pa ta kamusmba baklel ndaka sangri tingap.

¹³Tane wamdus sangrinu pilmba manau tinreknu ndo ke likap. Tañawap le tane tuku afu sangri kugatok ta nane sangri tingamñgaig.

¹⁴Tango ñakmba ndon wamdus bafumbi minam tuku wamdus sangrimba palpe. Tane tinreknu mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnanjap. Ande

nu tinreknu mayok ndakuwa ta nu Sunjo kanjere nda.

¹⁵Tane kurau mayewap. Kuate nu ake sinan tango make patikate wam ta ande nu liwikat. Ko tane tuku ande wamdus ngueu ñak mayok ka tane ñakmba ñaigo siglikuwa le tane kutur tubekaig.

¹⁶Tane kurau mayewap. Ande nu fare fare pino kame ndon unekumba minikat. Ko ande nu Esau tañan Kuate tuku wam ake agan tañan nga bukñgikat. Esau nu kiño mulum tukunu mam nuñe Kuate tuku nyaro pasa nu tambim tuku minna. Ait ande mbolñe nu gubana le nyamagan piyanu mambo nuñe nyaro pasa ta tuna.

¹⁷Ngumñe nu nyaro pasa bukñgina ta luka tam tuku nu malmbi sunjo tumba mam nuñe kusnana kande nu tambim kumun kuga. Nu man ngamunjal biye mbilam tuku ndin kirinina. Tane ñakmba Esau tuku wam ta kila.

Sine samba mbolok agan ndende tugum proweg

¹⁸Israel mbal o buk Sinai tabe tugum promba nanjine ammbi agan ndende kanjerkinaig. Tabe ta mbolñe pa bulu sunjo mayok ka ma furir sunjo ndeka bubre sangri ñayo tinga minna.

¹⁹Ta sinamñe tabil sinjon sunjo mayok ka Kuate tuku minje pasa ande pronan le tango pino nane pasa ta ismba kuru kuru sunjo tumba Moses sarsamba sanaig: Sine pasa ta lato isam mbulig nginaig.

²⁰Kuate nu riron pasa ande teñenmba sakina: Aganmor ko tango tabe te tugum prowa kande mape ndamba ndamembi balewap ngina.

²¹Wam mayok kinaig ta nane kanjerka kuru kuru sunjo tinaig le Moses nu mata sakina: Ye kuru kuru sunjo tumba isu pirirwet nga sakina.

²²Tane pasa kitek sinamñe minig mbal tabe ta tugum pro ndade. Kuga. Tane Kuate abo tugu minmba minit nu tuku tumban Sion tabe tugum prode. Tumban sunjo ta Yerusalem kitek samba mbolñe minit. Tumban ta sinamñe enel gudommba manjur sunjo pilmba garegareka minig.

²³ Mbal afu Kuate tuku kiŋo kame ambonga mayok kinaig nu samba mbolŋge nane tuku nyu kuyarkina ta nane mata tanje maŋgurkade. Kuate nu tanjo ŋakmba pilesingit ta nu mata tanje minit. Nane Kuate tuku mbal tiŋreknu buk kumumbi mayok kine likinaig ta nane tuku kanu mata minig.

²⁴ Yesus nu mata tumbraŋ ta mbolŋge minit. Kuate nu pasa saŋgrinu kitek katna ta nuŋge alonu kile-mayokkate. Nuŋe ndare kutuna tanje Abel tuku ndare witina ta lite.

²⁵ Ta tuku tane kurau mayewap. Ande nu pasa tumsingit ta tane pitaikekaig. Moses nu kilke te mbolŋge Kuate tuku rironj pasa saningina ta ande nu ismba nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa tamŋgat. Kile Yesus nu samba mbolŋge rironj pasa sasingit ta ande nu pasa ta nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa sunjo te nda ŋga iduste e?

²⁶ O buk Kuate nu Sinai tabe mbolŋge nuŋe pasa Moses ndonj katna le kilke te buru-burukina. Kile nu pasa saŋgrinu sakate: Ye kilke maŋ nduiye buru-buruwamŋgit. Kilke ndo kuga. Samba turmba buru-buruwamŋgit ŋgate.

²⁷ Kuate nu ye maŋ nduiye buru-buruwamŋgit ŋgate ta tugunu teŋenmba. Nu agaŋ ndende kile-mayokkina te buru-buruninguwa le ŋakmba ŋgisikamŋgaig. Agaŋ ndende buru buru ndakuwaig ta ndo kilmba patikuwa le minmba minamŋgaig.

²⁸ Sine Kuate tuku gageu mayok kageŋ mbal singine tumbraŋ tugusek samba mbolŋge buru-buruke nda. Ta tuku sine Kuate tuku gare pasa tube sulumba nu kuru-kuruka nu kumnemŋge minmba nu tuku nyu te-duŋgube. Mbariŋ maŋau ta nu nzalite.

²⁹ Singine Mbara pa sunjo tiglu ŋakmba pasokate taŋaŋ minit.

13

Kuate gare tambim tuku maŋau

¹ Tanjine tira mbal ŋgamuŋgal munju niŋge-niŋgekam tuku maŋau kusre ndawap.

² Mbal afu ma kisekok tane tugum prowaig kande tane nane kulat magekap.

Nane afu buk taŋanaig ta nane eŋel kame kulatkinaig ta nane katese ndanaig.

³ Tane tuku afu muli wandekŋge minig ta tane nane ninanka nane ndonj piti tuma kurawanu taŋaŋ minap. Ko afuŋge tane tuku afu rar niŋgig ta nane mata ninanka nane ndonj rar tuma kamusanu taŋaŋ minap. Tane mata piti ndui ta kile-siglikubekaig.

⁴ Pino tanjo ndonj munju kilik maŋau mayenu ta ake agaŋ ŋga idus ndamba kurau mayewap. Ande nu maŋau ta purte ta nu mbar sunjote. Pino tanjo ŋak ko mbazonu kuayarde mbal Kuate nu nane ŋakmba pileniŋgamŋgat.

⁵ Tane ndametiŋ kilam tuku piriri ndawap. Tane agaŋ ndende ŋak minig ta te kumuŋ ŋga idusap. Kuate nu teŋenmba sakina: Ait ŋakmba mbolŋge ye ne ndonj minmba kusrene nda ŋgina.

⁶ Ta tuku sine Kuate tuku pasa ta idusmba sine miŋge bulokmbi teŋenmba sakube.

O Sunjo, ne mara mara kumumbi ye turyate.

Ta tuku ye tanjo tuku ŋgueu maŋau kuru kuru ndaket. *Mune 118.6*
Sine taŋamba sakube.

⁷ Tanjine gabat kame Kuate tuku pasa mayenu tumsinginaig ta nane Kuate biye demba minnaig ma ma kume likinaig. Nane Kuate tuku saŋgri tomba tiŋginaig wam ta idusmba kubewap.

⁸ Yesus Kristus mbilka kise mayok kine nda. Nu buk minna kile minit ŋgumneŋga ndui ta ndo minmba minamŋgat.

⁹ Tane rironjkap. Nane afuŋge wam pagu pasa kise tumtinguwaig le tane nane dubikubekaig. Nane nyamagaŋ tuku tukul ndo dubikam tuku tumtingig. Maŋau ta dubide mbal maŋau tanje nane tur ndakate. Kuate nu sine ake sinaŋ make patikate wam tanje singine ŋgamuŋgal saŋgri pilete.

¹⁰ Sine atrau mbain kitek ŋak. Nane kilke te mbolok tawi wande tuku maŋau dubide mbal singine atrau mbain kitek ta mbolŋge nyamagaŋ tumba nyam tuku nyu kugatok.

¹¹ Israel mbal tuku pris sunjo nu agaŋmor tuku ndare kilmba tanjo pino tuku une saukam tuku nu tukul wande sunjo sinam kina. Nane agaŋmor ta

ndemnu ṅakmba kilmba tumbran sunḡo kusremba kilimḡe pasokinaig.

¹² Wam ndui ta ndo Yesus mbol prona. Nane nu tumba ka Yerusalem tumbran sunḡo kilimḡe rar sunḡo tumba ail kazrai mbolḡe balenaig le kumna. Kummba nuḡe ndarembi sine tuku une saukina le purfenḡu mayok kagenḡ.

¹³ Ta tuku sine siḡine maḡau yimyam ambokok ṅakmba kusreka kilim ka Yesus ndoḡ ulendikube. Siḡine mbal afu ta-lasiḡig ta sine piti ta nu kurana taḡamba ndo kurabe.

¹⁴ Sine kilke te mbolḡe tumbran ande minmba minam tuku mine ndakate. Tumbran sunḡo ande Kuate nu te-mayokamḡgat ta sine mindemba mineḡ.

¹⁵ Ta tuku sine mara mara Yesus tuku nyu tumba Kuate tuku nyu te-dungube. Maḡau tambi sine ṅakmba atrau aḡaḡ balemba Kuate atraukanu taḡaḡ keg.

¹⁶ Nane afu mbolḡe wam magenu kam tuku gilai ndaḡap. Afu nane aḡaḡ ndende denkade ta taḡine aḡaḡ ndende tambi turkap. Maḡau kame ta Kuate am mbolḡe atrau aḡaḡ mayenumbi atraukanu taḡaḡ. Nu kaḡgermba gare sunḡote.

¹⁷ Taḡine gabat kame kumnemḡe minmba nane tuku wam pagu pasa dubi mayewap. Nane ḡgumneḡga ka Kuate tugumḡe piro ta tuku sakamḡgaig ḡga idusmba nane kurauka tane kulat magekade. Tane nane tuku miḡe du-bikade ta nane gare ṅak tane kulatkade. Nane piti ṅak pirokade ta piti ta luka tane mbol kaḡgat.

¹⁸ Sine Kuate am mbolḡe mbar tuku wamdus piti kugatok ḡga iduseḡ. Sine maḡau tiḡreknu ndo kam tuku matuk tukulkeḡ. Ta tuku tane sine tuku ḡga Kuate yabaḡap.

¹⁹ Ye pitik tane tugum prowam tuku tane sunḡomba Kuate yabaḡap.

²⁰ Yesus nu kumna le Kuate tuku pasa kitek minmba minam tuku katna ta nu tuku ndarembi alonu te-mayokna. Taḡana le Kuate nu Yesus te-tina le nu nyu sunḡo tumba Kuate tuku sipsip kulatkanu taḡo sunḡo minit.

²¹ Kuate nu ḡgamunḡal mukuk miro. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam tuku

nuḡe wam magenu kumumba tiḡuwa. Tane Yesus Kristus tuku sanḡri tomba tiḡap le sanḡri taḡe Kuate nu tane tuku ḡgamunḡal sinamḡe nuḡe nzali ṅakmba kile-mayokkuwa. Yesus Kristus tuku nyu sunḡo ta minmba minwa. Son.

²² Yiḡe tira kame, ye pasa kuennu tane tuku kuyar ndawet. Ye tane sanḡri piletiḡam tuku pasa fagnu kuyaret te tane kilba pilmba ise mayewap.

²³ Timoteus nu muliḡtinaig ta nu buk mayok kina ta ye tane kila satiḡet. Nu pitik ndo ye tugum te prowa ta ye nu ndoḡ tane tugum prowamḡgik.

²⁴ Taḡine gabat kame Kuate tuku mbal ṅakmba siḡine gare pasa te saniḡap. Taḡine tira afu Italiḡe minig ta nane mata tane gare pasa tiḡig.

²⁵ Kuate nu ake sinaḡ tane make patikuwa. Son.

YAKOBUS

Yakobusŋge waŋe kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneŋga nu maŋ kiŋo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat naŋgine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolŋge minit.

Waŋe te Yakobusŋge kuyarna. Maib nuŋe Yudas tuku waŋe mata Kuate tuku Pasa mbolŋge minit.

1 Israel tugu 12 kilke tugu kise kise mbolŋge mine likade tane ŋakmba kaiye. Ye Yakobus Kuate le Sunŋo Yesus Kristus nale tuku piro taŋgo minet. Yeŋge tane tuku waŋe te kuyarmba pilet.

Piti ŋgamukŋge saŋgri tiŋgap

2-3 Tira kame, taŋgine ŋgamuŋgal son piti ŋgamukŋge saŋgri tiŋguwa ta bike ndakam tuku maŋau tane mbolŋge saŋgri tiŋgamŋgat. Wam ta tane kila. Ta tuku tane piti yimyam kaŋgerka gare-garekap.

4 ŋgamuŋgal son bike ndakam tuku saŋgri ta kusre ndamba biye dewap le ma ma maŋau magenu ŋakmba tane mbolŋge mayok kuwaig.

5 Tane wamdus kuyar mayenu te-fugumba kande tane Kuate yabaŋap le nuŋge sunŋomba tiŋgamŋgat. Nu kilke mbol mbal tuku sunŋomba waknyate tuku. Nu taŋgo wam ande tuwit sulumba nu sawe lika nda tuwit.

6 Tane Kuate tala ndamba nu kumuŋ ŋga nu yabaŋap. Ande nu wamdus terokate ta nu bubreŋge yu fitte le yu tonŋel tiŋgate taŋaŋ.

7-8 Nuŋe mine ŋakmba mbolŋge nu wamdus kine inumba tugusemba ke ndakate. Taŋaŋ taŋgo ta Kuate tugumŋge wam ande tamŋgit ŋga idus ndawa.

9 Tira kame, tane tuku afu sanzal minig ta tane Yesus mbolŋge nyu sugo tade tukunu wam ta tuku ndo payamkap.

10 Tane tuku afu agaŋ ndende sunŋomba ŋak minig ta Yesus tinaig tukunu kile tane kilke mbol mbal am mbolŋge nyu kugatok minig. Wam ta tuku tane payamkap. Agaŋ

ndende ŋak mbal mindesil bot taŋaŋ pitik kugawamŋgaig.

11 Ki promba mindesil bot tugunu piyit le lamba supika ndeka mindepiye mayenu ta ŋgisikate. Taŋamba ndo taŋgo agaŋ ndende ŋak nuŋe piro ŋgamukŋge nu kumba nuŋe agaŋ ndende ŋakmba kusrekate.

Wam ŋayonu kam tuku tugu

12 Taŋgo nu piti ait mbolŋge wamdus bulok pilmba saŋgri tiŋgate ta nu gare ŋak minanu taŋaŋ minit. Nu piti kuramba kumumbi mayok kuwa sulumba nu abo ŋak minmba minamŋgat. Kuate nu nuŋe kume purde mbal taŋamba niŋgam tuku sakina.

13 Tane tagotiŋgam tuku ait mbolŋge wam ŋayonu kam tuku idusde ta Kuatenŋge ye tagoyate ŋga sa ndakap. Andeŋge Kuate wam ŋayonu kam tuku tagowam kumuŋ kuga. Nu mata taŋgo ande wam ŋayonu kam tuku tago ndate.

14 Taŋgo nu nuŋe nzali ŋayonuŋge nu didikate sulumba wam ŋayonu kam tuku tagote.

15 Nu nzali ŋayonu kam tuku idusmba minit ma ma nzali ŋayonu te-mayokmba unekate. Uneka minit le ma ma wam ŋayonu ta sunŋoka nu te-ŋgisite.

16 Tira kame, tane kuraukap. Tane wamdus mbarbekaig. Kuate nu sine unekam tuku tago ndasiŋgit.

17 Agaŋ magenu ŋakmba nu tugumŋge ndekade. Bulu ŋakmba mine likade Kuate nu tugu. Nu samba tuku bulu kise mayok kinig taŋamba nu kise mayok nda kinit. Nu purferŋnu ndo minmba minit.

18 Nuŋe nzali mayok kina le nu nuŋe pasa tugusekmbi sine kile-patikina le sine nu tuku mbal ŋakmba ŋgamukŋge sine ambonŋa nu tuku kiŋo kame mayok kageŋ.

Sine Kuate tuku pasa ismba kumube

19 Tira kame, wam te kila palpe. Tane pitik pasa isam tuku kilba palpe. Pitik ndo pasa saka gubra te ndakap.

20 Taŋgo nu gubra tate ta Kuate nu nzalite maŋau mayenu te-mayok ndate.

21 Ta tuku taŋgine wamdus kutur taŋgine wam ŋaigonu ŋakmba kusrekap sulumba tane ŋgan minmba Kuate nu nuŋe pasa

tanjine wamdus sinamnge pilna ta kum-nemnge minap. Kuate tuku pasa tanje tane tuku muskil kile-tidinge tingam kumuņ.

²² Tane Kuate tuku pasa ismba kumu-kumuwap. Nu tuku pasa isendo kade sulumba sine kumuņ ngade ta tanjine wamdusnge yabritingit.

²³ Tanjo ande nu Kuate tuku pasa isendo ka kumu kumu ndate ta nu tanjo ande kanummibi nuņe tumail kinjenmba kanjerte tanjan.

²⁴ Nu nuņe tumail kanjerte sulumba nu kumba nuņe tumail ndan ndan ta nu pitik gilaingate tanjan.

²⁵ Ande nu Kuate tuku pasa purfernu tanjo tuku muskil kile-tidingate ta ismba nu lato lato kila pilit sulumba gilai ndanja kumu-kumuwa ta nu gare sunjo njak minit.

²⁶ Ande ye Kuate dubimba mbarinjet ngate sulumba nu nuņe mane kulat ndaka fare fare pasa kile-mayokkate ta nuņe wamdusnge yabrite. Nuņe mbarinje manjau ta alo kugatok.

²⁷ Tane nane munzanu mbal pino kuembol nane tuku piti sinzaninmba turkap. Tane kilke te tuku manjau njagonu njakmba kusrekap. Mbarin manjau ta Kuate am mbolnje tugusek.

2

Tanjo tuku mindepiye pile ndaningap

¹ Tira kame, sinjine Sunjo Yesus Kristus Kuate tugumnge nyu sunjo njak minit ta tane nu tuku mbal minmba njarosu mindepiye mbolnje tanjine tira kame pile ndaningap.

² Pasa te tane katesewam tuku satingamngit. Kussem ait mbolnje ande nu tawi mayenu tinmba mindepiye mayete le ande nu sanzalnu tawi urfunu tingit le nale kumu kumu prowik.

³ Tane tanjo tawi mayenu njak nu make pilmba sakade: O tira, ne sine tugum tenje mbili mayenu mbolnje minyoka nga sade sulumba tanjo sanzalnu ta ake aganj nga ne ka sinje tinja ko pro iben tenje minyoka nga sade ta

⁴ tane Yesus tuku manjau mbilmba wamdus tugusekmbi munjo pile ndanngade.

⁵ Tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Kuate nu ima kate Yesus tuku son nga nu kulatkate ma sinam kambim tuku madiningina. Aganj ndende sunjomba njak mbal e ko sanzal mbal? Nane kilke mbolok mbal am mbolnje sanzalnu minig mbal ta madiningina. Kuate nu tanjamba nuņe kume purde mbal nu ndon minmba minamngaig nga sakina.

⁶ Tane ndanam tuku mbal ta tumail paningig? Ima katenje piti sunjo tinmba tane didika kilmba ka pasa mbolnje kile-tidingade? Aganj ndende sunjomba njak mbalnje tanjade.

⁷ Yesus tuku nyu mayenu tane tinaig ta aganj ndende sunjomba njak mbalnje njayo silide.

⁸ Kuate tuku pasa ande tenjenmba sakate. Tane tanjine njarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngate. Tane Kuate tuku tukul sunjo ta kumu-kumba minap.

⁹ Tanjine ammbi tanjine munjo pilengade ta Kuate tuku tukul pasa tanje tane mbarde wam ta te-mayokmba tumtingit.

¹⁰ Tane Kuate tuku tukul pasa njakmba dubika ndindo ndo lukawap ta tane tukul njakmba lukakanu tanjan.

¹¹ Ta ndanam? Kuate nu tukul ande tenjenmba sakina: Tanjo pino munjo kuayar ndakap ngina. Nu tukul ande mata sakina: Tanjo ande bale ndawap ngina. Tane munjo kuayar ndakade sulumba ande balewap ta tane Kuate tuku tukul pasa njakmba lukakanu tanjan.

¹² Tukul kitek Yesusnge pilna ta sine tukul ta alonu dubikeg e ko kuga. Kuate nu tanjamba sine pilesingamngat. Sine ta idusmba munjo kume purkuba.

¹³ Ande nu tukul manjau kitek dubi ndamba afu mape ndakuwa ta Kuate nu tanjo ta pilemba mapewe nda. Ande nu afu mapeka minwa ta pilewam tuku kame nu laipamngat.

Ngamunjal tugusek

¹⁴ Tira kame, ande nu sakate: Ye Kuate tuku sanjri tomba tinjet ngate sulumba manjau ta tuku alonu kile-mayok ndakuwa

ta Kuateŋge nu tuku muskil te-tiwe tuwe nda. Nu ŋgisinŋgat.

¹⁵ Tanjine tira ande tawi le nyamagan tuku denkuwa le

¹⁶ tane nu samba ose tira, ne wamdus bulok ŋak kaye sulumba ŋgamuŋgal mukuk mina ŋga sawap sulumba nu tur ndawap ta pasa ta nu ndaŋmba turamŋgat ŋga idusde.

¹⁷ Wam ndui taŋaŋ ndo ande nu Kuate tuku saŋgri tomba tinjate sulumba ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta nu ŋgamuŋgal son kugatok minit.

¹⁸ Ande nu ye tuku pasa te isam mbulmba teŋenmba sakamŋgat. Ne wam magenu kumba minit ta ye Kuate tuku saŋgri tomba tinjate ŋgamŋgat. Nu taŋamba sayuwa ta ye nu teŋenmba kusnawamŋgit. Ye wam magenu ke liket maŋau ta mbolŋge yiŋe ŋgamuŋgal son ne tumnam kumuŋ ta ne ŋgamuŋgal son ŋgate ta ame maŋaumbi tumyamŋgat.

¹⁹ Mbara ndindo ndo minit ŋga ne son ŋgate ta maye ta bukla ŋaigonu nane mata Mbara ndindo ndo minit ŋga kuru kuru sungo tade.

²⁰ Ne siŋka ŋginŋgan tanjo ande. Ande nu Kuate tuku son ŋgate sulumba nu wam magenu ke ndakate ta nu ŋgamuŋgal son kugatok minit ŋga sawamŋgit.

²¹ Ye pasa tembi tumtingamŋgit. Siŋgine mbuŋ Abraham nu nuŋe kiŋo atrau mbain mbolŋge pilmba balemba Kuate tuku atraukam bafuna. Nu wam ta kina le Kuate nu maŋau ta kaŋgermba Abraham nu ye am mbolŋge tinreknu minit ŋga sakina.

²² Ata. Nu Kuate tuku saŋgri tomba tinjina sulumba alonu te-mayokmba wam ta kina. Wam kina ta mbolŋge nuŋe ŋgamuŋgal son kumumbi mayok kina.

²³ Taŋamba kuyar pasa Abraham tuku sakina ta kumuŋgina. Pasa ta teŋenmba. Abraham nu Kuate tuku saŋgri tomba tinjina le Kuate nu tuku ŋgamuŋgal son ta kaŋgermba nu tanjo tinreknu ŋgina. Tanjo te ye tuku gulab ŋgina.

²⁴ Ata. Ande nu Kuate tuku son ŋga wam ta tuku alonu turmba kile-mayokkate ta nu Kuate am mbolŋge tanjo tinreknu minit.

²⁵ Ye pasa andembi maŋ tumtingamŋgit. Rahab nu tanjo didik farmba minna le Yosuaŋge Zu tanjo armba kukulnikina le

pino ta tuku tumbraŋ wam katesewam pronaik le nu nale tuku pasa ismba Kuate nu kumuŋ ŋga nu nale turka lukam tuku ndin kise tumnikina. Nu wam kina ta nu Kuate am mbolŋge tinreknu mayok kina.

²⁶ Ne tuku kanu ŋgarosu kusrete ta ŋgarosu nu kumaknu minit. Taŋamba ndo ne ye Kuate son ŋget ŋga ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta ne tuku ŋgamuŋgal son mata kumaknu minit.

3

Mane fudiŋndo ta saŋgri ŋayo

¹ Tira kame, sine Kuate tuku pasa kukliweg mbal nane afu sine tuku mbar maŋau kaŋgerkam tuku kulatkade. Ta tuku tane gudommmba piro ta pitik nda tap.

² Sine ŋakmba mbareg tuku. Ande nu nuŋe mane tugu kulat mayete ta nuŋe ŋgarosu tuku nzali ŋakmba kile-ibenkam kumuŋ. Tanjo ta nu purfeŋnu.

³ Hos pongade mbal ta nane ain fudiŋndo tumba nanjine nzali dubiwam tuku hos tuku miŋgek sinamŋge patikade. Ain ŋai fudiŋndo tambi aganmor sunjokanu ta mbilam kumuŋ.

⁴ Waŋ tuku maŋau mata kaŋgerap. Waŋ sunjokanu bubre sunjo tinja waŋ kadute le pinderkate. Waŋ kulat tanjo nu animbi kambim tuku iduste sulumba ulum ŋai fudiŋndo tambi waŋ sunjo ta mbilte le bubre kuerka kinit.

⁵ Taŋamba ndo mane nu agan ŋai fudiŋndo ta saŋgri ŋayo minit. Nu wam sugo ke likate ta tuku payamkate. Pa mirmin fudiŋndo ta duŋe sinamŋge ndeka pa sunjo tinjate.

⁶ Taŋamba ndo siŋgine mane te mata pa taŋaŋ. Nu agan ŋai fudiŋndo kilke te tuku wam ŋaigonu ŋakmba kile-mayokkam kumuŋ. Nu Satan tugumŋge wam ŋaigonu kilmba ŋgarosu kutur tuwit sulumba tanjo tuku mine ŋayo silite.

⁷ Tanjoŋge aganmor yimyam, sar umaŋ, agan rabmba likade, kualegan ta ŋakmba kuapi niŋmba kulatkade le ŋgan patikade. Nane afu buk taŋanaig ta

⁸ tanjo nu nuŋe mane taŋamba kulatka te-ibenam kumuŋ kuga. Mane te agan ŋayonu ndo. Nu kame mbeŋ taŋaŋ kame agan ŋak minmba mburerikate.

⁹ Sine siŋgine mane tembi siŋgine Mam Sungo tuku nyu te-dungeg sulumba maŋ taŋgo kasureg. i... Kuate nu taŋgo nuŋe suk wakeina.

¹⁰ Miŋge ndui tembi nyaro pasa saka kasur pasa mata sakeg. O tira kame, wam ta ŋayonu ndo.

¹¹ Kule burok ndui tambu kule mayenu kaglinu turmba prowam kumuŋ kuga.

¹² Fik ail mbolŋge olif alonu prowam kumuŋ e? Ko grep muli mbolŋge fik prowam kumuŋ e? Yu sinamŋge mata kule prowam kumuŋ kuga.

Wamdus kuyar tugusek

¹³ Tane ŋgamukŋge ima nu ye kila sungo ŋak wamdus kuyar mayewet ŋga iduste. Ariya. Ne wamdus kuyar tugusek tuku alonu kile-mayokka wam magenu ke lika mine mayenu mbolŋge mina sulumba nane nyu payam ndaka.

¹⁴ Ne nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba nane ŋgarosu ndo idusmba ŋakmba tidonj panka minit ta nane nyu payamka ye wamdus kuyar mayenu ŋak minet ŋga yabri ndaka.

¹⁵ Ande nu taŋamba wamdus kuyar pilit ta Kuate tugumŋge te ndakate. Kilke te mbolok kila Satan tugumŋge tate.

¹⁶ Afu nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba nanŋine ŋgarosu ndo idusmba ŋakmba tidonj pankade mbal nane ŋgamukŋge gubra maŋau sunŋoka nane pur yimyamkade sulumba wam ŋaigonu gundommba ke likade.

¹⁷ Ande nu ŋgamunŋal kuyar tugusek Kuate tugumŋge tate ta nu alonu teŋenmba kile-mayokkate. Nu maŋau purfeŋnu dubimba gubra kugatok wamdus mukuk minmba nu afu tuku pasa pitai ndaka nu ŋakmba sinanu wam magenu nane mbolŋge ke likate. Nu yabri maŋau kugatok wamdus ndindombi nane afu mbolŋge wam tugusek ke likate.

¹⁸ Nane ŋgan minmba wamdus mukuk taŋgo ŋgamukŋge te-mayokde mbal alonu nane mbolŋge maŋau tinreknu mayok kinig.

4

Kilke te tuku maŋau ndonj ulendi ndakap

¹ ŋgarosu tuku nzali yimyam taŋgine wamdus sinamŋge kame bumba minig. Ta tuku tane kualeyauka pasambi kame bude.

² Tane wam afu kilam idusde ta tane kilam fugumba ande balewam idusde. Tane wam afu kilam tuku am kikonj tingade ta kilam fugumba kualeyauka kame bude. Tane Kuate wam afu yabaŋ ndade tukunu tane wam ta denkanu minig.

³ Ko tane wam afu kilam tuku Kuate yabaŋde ta tane taŋgine nzali dubikam idusde tukunu Kuate nu nda tingit.

⁴ Tane Kuate ndo idus ndade. Ande nu kilke te tuku maŋau ndonj ulendikate ta nu Kuate tuku ŋgueu minit. Wam ta tane kila. Tane kilke te tuku maŋau ndonj ulendikam idusde ta tane Kuate tuku ŋgueu taŋgo mayok kinig.

⁵ Kuate tuku pasa ande teŋenmba sakate. Tukul Guwa Kuate nu siŋgina ta sine Kuate ndo idusam tuku nu saŋgri ŋak sine kulatkate.

⁶ ŋgarosu tuku nzali yimyam kile-ibenka Kuate ndo idusam tuku nu ake sinaŋ sine lato lato make patikate. Kuate tuku pasa ande teŋenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndonj ŋgueu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinaŋ nane make patikate ŋgate. *Sindaun 3.34*

⁷ Ta tuku tane ŋgan patika Kuate kum-nemŋge minmba tane saŋgri tinga dirnanŋa minap le Satan nu tane kusreka kua kaŋgat.

⁸ Tane Kuate tugum kape le nu tane tugum prowamŋgat. Tane mbarde mbal tane taŋgine une maŋau kusrekap. Wamdus ar ar ŋak minig mbal tane wamdus ŋaigonu kusrekap sulumba wamdus ndindo ŋak purfeŋnu minap.

⁹ Tane taŋgine une tuku sinanu Kuate am mbolŋge malmbikap. Taŋgine nzumilkade maŋau mbilmba wamdus piti sungo tap. Tane gare maŋau mbilmba ye mbaren ŋga kikonu lok minap.

¹⁰ Tane taŋawap ta Sungo nu tane kilmba kile-mayokkamŋgat.

Tira ande pile ndawap

¹¹ O tira kame, tane taŋgine taŋgine munŋu ŋgumnem pasa sa ndakap. Ande

nu tira ande tuku ngumnem pasa sakate ko nu pilete ta nu Kuate tuku tukul turmba ngumnem pasa tumba pilete. Ne Kuate tuku tukul pilete ta ne tukul ta dubi ndate. Ne tukul tuku ma tumba nane ma ta tukulnge tate le ne tukul tuku pile tanjo mayok kinit.

¹² Kuatenge ndo tukul kile-mayokka sine tuku pile tanjo minit. Ande mine ndakate. Nunge ndo sine tuku muskil kile-tidingam kumu. Nunge ndo sine pitaikam kumu. Ne ima le tira ande pilete?

Payamkam tuku manau kuraukap

¹³ Tane afu tejenmba sakade. Kite ko indole ye tumbraŋ sunjo ande mbol kumba tanje yar ndindo piroka ndametiŋ sunjomba kilamngit ngade. Tane tanjamba sakade mbal pasa te isap.

¹⁴ Indole wam ande prowam tuku ta tane gilai minig. Tane tuku abo guwa bidu tanjaŋ kile kanjereg le pitik kugate tanjaŋ.

¹⁵ Ta tuku tane tejenmba sakap: Kuate nune nzali dubiwa le sine abo minbe sulumba sine tanjamba tanjamba kamngig nga sakap.

¹⁶ Tane mbe mbolmbolka tanjine ngarosu ndo payamkade manau ta njakmba njaigonu ndo.

¹⁷ Tane wam magenu kam tuku kila njak minmba ke ndakap ta tane mbarde.

5

Agan ndende tuku ndo idusde mbal piti tamjgaig

¹ Agan ndende gudommmba njak mbal tane pasa te isap. Tane piti sugo kanjerkamngaiŋ ta tuku tane malmbi sunjowap.

² Tanjine agan ndende ta menjam tuku minig. Tanjine tawi magenu subinje nyam tuku minig.

³ Kile kugawam tuku ait te mbolnge tane kilke te tuku agan ndende kilemanjurkade ta tanjine ndametiŋ use purka sasukam tuku minig. Tane tanjine miroŋ ndo idusmba ndametiŋ tode le use purka sasukade. Ngumnenga tanjine mbar use purkade wam ta mbolnge kilimok mayok ka pa tanjaŋ tinga tanjine ngarosu pasokamngat.

⁴ Tane isap. Piro mbal tane tuku piro mbolnge nyamagan kilnaig ta tane kumumbi nane piya ninje ndakinaig. Piya inumnu tane tugumnge minig tanje tane tuku mbar te-mayokte. Piro mbal tuku malmbi ta Kuate Sunjo nu isit.

⁵ Tane agan ndende magenu njak gare sunjo tumba nzumilka minig mbal tane aganmor buk nyam tuku kumungate tanjaŋ tane baletingam tuku ait patukate.

⁶ Tane tanjo magenu kilmba yabri pasa mbolnge patika bale farnjinaig ta nane nanjine ngarosu turam tuku sanjri kugatok.

Tane ngan minap

⁷ Tira kame, tane wamdus bulok minmba Sunjo prowam tuku tairnga minap le ma ma nu prowamngat. Tane piro miro tanjo tuku manau kanjerap. Nu nyamagan ngu denpurmba wamdus bulok minmba alonu tairnga minit le sawe piymba ka ka ki prote le nyamagan kilit.

⁸ Tanjamba ndo tane ngamungal wamdus bulok njak minmba sanjri tingap. Sunjo prowam tuku ait buk patukate.

⁹ Tira kame, tanjine tanjine munju gubra pile ndakap. Tane tanjawaŋ ta Sunjo nu tane piletingamngat. Nu prowam tuku ait buk patukate.

¹⁰ Tuan tanjo kame Kuate tuku pasa kuklimba nane piti ait mbolnge ngamungal mukuk wamdus bulok minmba sanjri tinginaig wam ta ndo tane idusmba kumukumuwap.

¹¹ Nane piti sugo kanjerka dirnanjinaig tukunu nane gare sunjo njak mbal ngeg. Yob nu piti sinamnge ngamungal mukuk njak minmba sanjri tinga minna. Sunjo nu tanjo mapeka sinzanjngit tanjamba ndo nu ngumnenga Yob make pilmba sinzana.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² Tira kame, ye pasa sunjo te satinjamngit. Tane pasa ande sakam nga ki am mbolnge ko kilke am mbolnge ko agan ande nyu mbolnge tanjine pasa sanjri pile ndawap. Tane au ngam idusmba kande au ndo ngap. Kuga ngam idusmba kande kuga ndo ngap. Tane tanja ndawap ta Kuate nu tane kilmba pasa mbolnge kiletingamngat.

¹³ Tane tuku ande piti ḡak ndeta nu Ku-ate yabaḡwa. Ande nu wamdus bulok ḡak ndeta nu Kuate tuku nyu te-dunḡa mune ulwa.

¹⁴ Ande nu guaze ḡak ndeta Yesus dubide mbal tuku gabat kame wikuwa le nane nu tugum promba Sunḡo tuku saḡgri idusmba gureḡ pisnemba yabaḡwaig.

¹⁵ Tane Sunḡo tuku saḡgri tomba tinḡa nunḡe guaze pitaiwamḡgat ḡga yabaḡap ta nu tanḡo ta tuku muskil te-tiwe tambimḡgat. Nu guaze tanḡo te-tiwa sulumba nu tuku une ta ḡakmba sauke tambimḡgat.

¹⁶ Ta tuku tanḡine une afu tanḡine tanḡine tira kame ndoḡ kile-mayokka sakap sulumba tane maḡ mage minam tuku Kuate yabaḡap. Tanḡo tinḡreknu ande nu Kuate yabaḡwa ta nu tuku yabaḡ maḡau saḡgri ḡak.

¹⁷ Tuan tanḡo Elia nu sine mineḡ tenḡen tanḡo. Nu sawe nda piywa ḡga nu wamdus saḡgrinu pilmba Kuate yabaḡna le yar keḡmba tambun 6 sawe piye ndakina.

¹⁸ Nu maḡ sawe piywa ḡga yabaḡna le sawe piyna le kilke mbolḡḡe nyamagaḡ ḡakmba tinḡinaig.

¹⁹ Tira kame, tane pasa te kila palpe. Tane tuku ande tugusek maḡau kusremba bariḡga ndekuwa le andeḡe nu te-luka tumba Kuate tugum prowa ta nu wam mayewamḡgat.

²⁰ Ande nu une tanḡo tumba ndin mayenu tumte le nu ḡgamunḡgal biye mbilmba nuḡe mbar kusrekate ta nu tanḡo ta tuku kanu turte le nu ḡgisike nda. Kuate nu tuku une sauke tuwit.

Son.

1 PETRUS Petrusnge wane ambonga kuyarna

Petrus nu wane te Kristus tuku kuasmbi ma tugu njakmba mbolnge mine likinaig ta tuku kuyarna. Ait ta mbolnge nane sungomba piti yeki yeki sugokanu kanjerkinaig tukunu nu nane piti sinamnge bike ndaka sangri tingwaig nga wane te kuyarna.

¹ Kuate tuku mbal tane rawe tango tana Pontus Galesia Kapadosia Asia Bitinia ma tugu ta njakmba mbolnge mine likade tane njakmba kaiye. Ye Petrus Yesus Kristus tuku aposel tane ndon pasatam prowet.

² Tane Tukul Guwa tumba Kuate tuku mbal mayok ka Yesus Kristus tuku pasa dubika nuje ndare mbolnge purfen^{nu} mayok kambim tuku Kuate nu o buk tane madi-tingina.

Kuate nu lato-latomba tane ake sina make patika ngamungal mukuk wamdus bul sertingwa. Son.

Sine abo njak minmba minam tuku minde mineg

³ Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Yesus Kristus nu kumna le nu te-tina le abonga tingina wam ta mbolnge Mam Kuate nu sine sungomba mapeka kitek kile-mayokkina le kile minmba nu tuku wam magenu minde mineg.

⁴ Kuate nu samba mbolnge sine kilam tuku madisingina wam mayenu ta kutur kugatok. Menge nda. Mayenu minmba minamngat.

⁵ Sine Kuate nu kumu ngeg mbal nu nuje sangrimbi sine kulatka minwa le ma ma kugawam tuku ait mbolnge muskil kile-tidinge singamngat.

⁶ Tane kile ait fagnu piti yimyam kamusde ta muskil kile-tidinge tingam tuku wam ta idusmba gare-gareka minap.

⁷ Nane agan afu gol kanjeranu suk ta kilmba sinja gol e nga katesewam tuku pasokade. Tanamba ndo tangine ngamungal son ta katesewam tuku piti yimyam pa

tana tane pasokade. Piti mbolnge tangine ngamungal son tugusek mayok kinit ta Kuate am mbolnge sungokanu ngisikam tuku agan gol ta lite. Tane ngamungal son njak ta Yesus prowa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le tane nyu njak minmba minamngaig.

⁸⁻⁹ Tane Yesus kanjer ndanaig ta tane nu tuku kume purmba minig. Tane nu kanjer ndade ta tane nu tuku sangri tomba tingade. Tane tana le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingit le tangine ngamungal son tuku alonu tade. Ta mbolnge tangine gare manau sunjo njayote.

¹⁰ Kuate nu ake sina sine make patika muskil kile-tidingate ta tuan tango kame o buk ta tuku dir pasa saka katese mayewam tuku wamdusmba minnaig.

¹¹ Kristus tuku Guwange tuan tango kame tumningina le Kuatenge madina tango nu rar sunjo tuwa sulumba nyu sunjo pasa njak tamngat ta nane isnaig. Ismba nuje ait ginu prowamngat ko kilke te ndanndanmba minwa le nu prowamngat nga katesewam tuku sotinaig.

¹² Sotinaig ta Kuate nu tuan tango kame ta saningina: Tangine ngarusu turam tuku piro ndakade. O ngumne nga mbal afu tuku tane pirokade nga saningina. Mbal ta tane. Kuate nu samba mbolnge Tukul Guwa kukulna le ndekina le nane afu nu tuku sangri mbolnge Kristus tuku pasa mayenu tinginaig. Wam kame tane isnaig ta enjel kame nge katesewam tuku wamdus sunjo njak minig.

Kuate nu sine mine mayebe nga wikina

¹³ Tane wamdus ndindo pilmba wamdus kuyar mayenu njak likap. Kristus nu prowa le Kuate nu tane make patikamngat wam ta idusmba minap.

¹⁴ Tane o buk Kuate gilai minmba tangine nzali najgonu dubikinaig ta kile kusrekap. Tane kijo kame magenu tana Kuate kum- nenge minap.

¹⁵ Kuate nu tane nuje kijo kame minam tuku wikina ta nu purfen^{nu} tukunu tane nu tuku wam te-purmba tangine mine mbolnge purfen^{nu} minap.

16 Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate. Ye purfeñnu minet tañamba ndo tane yiñe mbal purfeñnu minap ngate.

17 Tane Kuate nu singine Mam ngade ta nu sine tañgo ñakmba tuku mañau kumumbi pilesingit. Ta tuku tane rironka kilke te mbolñge minmba nu kumnemñge minap.

18 Tañgine mbuñ kat tañgine tuku mañau alo kugatok dubika minnaig le ta ngamukñge Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tiñgina ta gol le silwa ngisikam tuku agañ tambi nu tane piya ndatiñgina.

19 Nu Kristus tuku ndare tambi tane tuku muskil kile-tidinge tiñgina. Nane sipsip fatnu mayenu balemba Kuate atraukade tañañ Kristus nu purfeñnu minmba nuñe ngarosus kumam tuku pilna.

20 Kuate nu agañ ndende nda kile-mayokkina sulumba nu Kristus piro ta kam tuku nu madina. Kile kugawam tuku ait te mbolñge tane turkam tuku mayok kina.

21 Tane nu mbolñge Kuate tuku sañgri tomba tiñgade. Kristus nu kumna le Kuate nu te-timba nyu sungo tuna wam ta tuku tane Kuate nu kumuñ nga nu tairnga minig.

Sine tira kame ngamuñgal niñbe

22 Tane Kuate tuku pasa tugusek dubide ta tañgine mine magenu mbolñge minmba miñgemi ndo sa ndaka tañgine ngarosumbi turmba tañgine tira kame tuku kume purde. Ta tuku tane kile tañgine ngarosus ñakmbambi tañgine tañgine muñgu kume purkam tuku wamdus sañgrinu palpe.

23 Tane kiño dabro kitek tañañ mañ mayok kinaig. Tañgo tuku mañau dubimba ina sinamñge mayok nda kinaig. Abo ta ngisikam tuku. Tane Kuate tuku pasa minmba minam tuku ta tinaig sulumba kitek mayok kinaig.

24 Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate. Kilke mbol mbal anga tañañ minig. Nañgine mindepiye anga botnu tañañ. Anga ta tugunu lamba botnu supika ndekate.

25 Sungo tuku pasa tañawe nda. Nu minmba minamñgat ngate. *Aisaia 40.6-8*

Nane afu pasa mayenu tane tugumñge kuklinaig ta not.

2

1 Tane mañau ñaigonu ñakmba kusreka wam afu yabri ndakap. Tañgine yabri mañau yabuka sine tiñreknu mineg nga sa ndakap. Afu tuku mine magenu tuku wamdus kagli fir ndakap. Afu tuku ngumnem pasa sa ndakap.

2-3 Tane buk Kuate tuku rangun mayenu katesenaig. Ta tuku kiño dabro amo nyam paraniñgit tañañ tane Kuate tuku pasa tugusek tam tuku paratiñguwa. Tane tañamba nyumba minap ma ma sugo-sugowap le muskil kile-tidinge tiñgamñgat.

Ndame mayenu abo ñak

4 Ndame ande tañgo kameñge gisleknu nga te-sinaig ta Kuate nu ndame ta madimba nu ndame sungo ngina ta Kristus. Ndame ta abo ñak. Tane nu tugum prowap.

5 Promba ndame abo ñak tañañ minmba Kuate tuku wande palmbim tuku tañgine ngarosus patikap. Tañawap sulumba tane Kuate tuku pris tañañ mayok ka tañgine mañau magenumbi Kuate atraukanu sukamñgaig. Tane Yesus Kristus ndoñ ulendikade le Kuate nu tane tuku atrau agañ ta nzalite.

6 Kuyar pasa tejenmba sakate.

Ye ndame sungo madimba tumba Sion tumbrañ tuku ndame ñakmba nu mbolñge sañgri tiñgam tuku palm-bimñgit. Ande nu ndame ta tuku sañgri tomba tiñguwa ta nu tumail pulununñgat ngate. *Aisaia 28.16*

7 Tane ndame ta tuku sañgri tomba tiñgade mbal nu tane am mbolñge ndame sungokanu. Nane nu talade mbal Kuate tuku kuyar pasa tejenmba nane tuku sakate.

Ndame ande ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig. Ndame ta kile wande ta tuku ndame ñakmba nu mbolñge sañgri tiñgade ngate. *Mune 118.22*

8 Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tañgo kame ndame ta mbolñge kupe dannga mbikeka barinunñgaig nga sakate. *Aisaia 8.14-15*

Kuate nu o buk sakina tañamba ndo nu tuku pasa nda isanu sukmba ngumnede mbal nane bariñgade ta

⁹ tane tanjamba kuga. Tane Kuatenge madingina. Tane nu tuku kuasmbi ndindo minig. Tane Sungo Kuate tuku pris mbal. Tane nu tuku mbal mayok ka nu tuku tur manjau mayenu afu saningam tuku nu ma make sinamnge tane wika kilmba nuje bulu mayenu mbolnge patikina.

¹⁰ Tane buk nyu kugatok mbal minnaig. Kile tane Kuate tuku mbal nyu nak minig. Kuate nu buk tane mape ndakina. Kile nu tane mapekate.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹¹ Tira kame, tane samba mbolok mbal mayok ka kile tenge rawe tanjo tanjan minig. Tane ngarosu kikonj tingam tuku nzali nakmba ngumneningap. Ngarosu tuku nzalinge tanjine kanu najo siglikate.

¹² Tane Kuate dubi ndade mbal ngamuknge mine mayenu mbolnge minap. Tane tanjap ta nane tane wam najgonu kanu nga ngumnem pasa tingwaig sulumba tane tuku mine mayenu kanjeramngaig. Kanjerwaig le Kuate nu nane tugum prowa le nane Kuate tuku nyu te-dungamngaig.

¹³ Kilke mbol mbal nanjine sugo yinyam patikade ta tane Kuate tuku mbal tukunu manjau mayenu te-mayokmba nane kumnemnge minap.

¹⁴ Kilke tuku gabat sunjo ko gabat fonfon nu tuku nyu mbolnge pirokade nane nakmba kumnemnge minap. Gabat fonfon nane mbarde mbal lafu najonu ninmba wam mayede mbal nyu kile-dungam tuku nu patikate le nane piro ta kade.

¹⁵ Tane manjau tinjeknu kumba tamba nane wamdus tugusek kugatok mbal tuku minje tukulningam tuku Kuate nu nzalite.

¹⁶ Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingit mbal tane tukul tuku piti kugatok tanjan likap. Sine tukul pasa kumnemnge mine ndakeg nga wam najgonu afu kam tuku idus ndawap. Tane Kuate kumnemnge minmba nu tuku piro mbal minap.

¹⁷ Tane tanjo nakmba idusninmba ande maim maim tuwe ndakap. Tane Kristus tuku kuasmbi tuku kume purmba Kuate kumnemnge minmba nu tuku nyu kuraikap sulumba sisar tuku nyu idusap.

¹⁸ Piro mbal, tane tanjine kulat mbal tuku nyu idusninmba nane kumnemnge

minap. Kulat mbal ranjun magenu ta ndo kuga. Minje sanjrinumbi tane kulatkade mbal mata kumnemnge minap.

¹⁹ Tane mbar ndade le afu ake sinan tane katingig le sine Kuate tuku mbal nga wamdus piti kugatok rar kurade ta tane wam mayede.

²⁰ Tane mbarde le afunge katingig le tane wamdus piti kugatok rar kurade ta alo kugatok. Tane manjau tinjeknu kade le katingig le tane ndek wamdus piti kugatok rar kurade ta Kuate nu nzalite.

²¹ Tane wamdus piti kugatok piti kurawam tuku Kuate nu tane wikina. Kristus nu sinenu nga rar sunjo tina sulumba piti mbolnge sine nu tuku manjau dubiwam tuku tumsingina.

²² Nu mbar ande ke ndakina. Yabri pasa ande mata sa ndakina.

²³ Nane afunge nu tumail pannaig ta nu lafumba nane tumail pan ndaningina. Nane nu ngaro rar sunjo tunaig ta nu lafumba rironj pasa ande sa ndaningina. Kuate nu tanjo kumumbi pileningit nga nu wam ta nakmba nu wai mbolnge patikina.

²⁴ Singine manjau najgonu kusreka mine kitek mayenu mbolnge minbe nga nu sine tuku une kilmba ail kazrai mbolnge kumna. Nu tuku mbamake tanje sine tuku muskil kile-tidinge singina le sine mage mineg.

²⁵ Sine sipsip tanjan ndin mbarmba ngisika mingenj ta kile Sipsip Kulat Tanjo tugusek tugum proweg le nu sine tuku kanu kulatkate.

3

Pino le tanjo tuku pasa

¹ Pino kame, tane tanjine tanjo kat tanjine tuku minje kumnemnge minap. Tane tanjamba minmba tanjine tanjo afu Kuate tuku pasa dubi ndakade ta tane pasa ande sa ndamba tanjine ngan manjau tamba nane Kuate dubiwam tuku didikamngaig.

² Tane alenj alenj ndaka Kuate kumnemnge minmba katesek manjau nak minap le tanjine tanjo kat tanjine nane manjau ta kanjermba Kuate dubiwam tuku iduswaig.

³ Tane gabat wane mara mara parenj latomba mindepiymba tawi magenu

tiŋmba taŋamba ŋgarosu tuku mindepiye sunŋomba idus ndawap.

⁴ Tane ŋgamuŋgal tuku mindepiye wamdus bafuknu ŋgan maŋau kile-mayokkap. Maŋau ta kugawe nda. Minmba minamŋgat. Kuate am mbolŋge sunŋokanu.

⁵ O buk pino kame Kuate dubimba nu minde minnaig mbal nane taŋamba ŋgamuŋgal tuku mindepiye ŋak minmba naŋgine taŋgo kat naŋgine kumnemŋge minnaig.

⁶ Tane Sara tuku maŋau kaŋgerap. Nu Abraham kumnemŋge minmba yiŋe gabat ŋga minna. Pino kame, tane wam ande tuku kuru kuru ndaka maŋau tiŋreknu ndo kap ta tane Sara tuku kulim kame minig.

⁷ Taŋgo kame, tane mata raŋgun mayenu ŋak taŋgine pino kame ndoŋ minap. Nane tane tuku saŋgri kumuŋ kuga tukunu nane kulat magekap. Kuate nu tale arŋeŋ ake sinaŋ make patikina le tale kumu kumu abo kitek tinaik. Ta tuku tane taŋgine pino kame kulat magekap. Kuate nu tane tuku yabaŋ pasa ise ndakikat.

Sine ŋgamuŋgal ulendi ŋak minbe

⁸ Ye wam pagu afu satingamŋgit. Tane ŋakmba wamdus ndindo tap. Piti muŋgu turturkap. Taŋgine taŋgine kume purkap. Taŋgine nyu kile-mayok ndakap. Tane muŋgu sinakap.

⁹ Nane afu tane mbolŋge wam ŋaigonu kuwaig kande tane lafumba wam ŋaigonu ke ndakap. Ko nane afu tane tumail pan-tiŋguwaig kande tane lafumba tumail pan ndaniŋgap. Kuga. Tane lafumba nyaro mayenu niŋgap. Kuate nu tane wikina ta tane nyaro mayenu kilam tuku wikina.

¹⁰ Kuate tuku kuyar pasa teŋenmba sakate.

Ande nu nuŋe mine ŋakmba mbolŋge gare minam idusmba kande nu pasa ŋayonu ko yabri pasa ande sa ndakuwa.

¹¹ Nu maŋau ŋaigonu kusreka wam magenu kumba minwa.

Nu nane ŋakmba ndoŋ ŋgamuŋgal mukuknu minam tuku wamdus saŋgrinu pilwa.

¹² Kuate nu taŋgo tiŋreknu kulatkate.

Nu nane tuku yabaŋ pasa isit.

Nu wam ŋaigonu kade mbal tuku ŋgueu minit.

Mune 34.12-16

Kuate tuku pasa taŋamba sakate.

Sine maŋau tiŋreknu tuku rar tam kumuŋ

¹³ Tane wam magenu kam tuku wamdus saŋgrinu palpe ta ande nu tane kilmba ŋaigo siglike nda.

¹⁴ Ko afuŋge tane maŋau magenu kap le kilmba rar tiŋguwaig kande taŋaig. Kuate nu tane mbolŋge wam magenu kamŋgat. Tane taŋgo tuku wam idusmba kuru kuru ndakap.

¹⁵ Tane Kristus nu sine tuku Sunŋo ŋga nu kumnemŋge minap. Ande nu ndaŋam tane Kristus minde minig ŋga kusnatinguwa ndeta tane lafuwam ŋga nu idusmba pasa mukuk sawap.

¹⁶ Tane Kuate am mbolŋge mbar tuku piti kugatok minap. Tane taŋamba Kristus ndoŋ ulendika mine mayenu mbolŋge minig le afuŋge tane ŋgumnem pasa tiŋgig ta ŋgumnem pasa ta luka naŋgine kiko tuwaig.

¹⁷ Kuate nu nzaliwa le afuŋge tane maŋau tiŋreknu tuku rar tiŋguwaig kande maye. Tane mbarde ta tuku afuŋge rar tiŋguwaig ta ŋayo.

Kristus nu taŋgo tuku une saukam tuku kumna

¹⁸ Kristus mata mbar ndamba purfeŋnu minmba sine une ŋak mbal tuku kumna. Nu sine kilmba Kuate tugum prowam tuku taŋana. Nane nu tuku ŋgarosu balenaig ta nu nuŋe kanu mbolŋge abo ŋak mayok kina.

¹⁹ Nuŋe kanu kumba ka kanu afu muliŋ kilmba ndalekanu ma mbolŋge minnaig ta pasa niŋgina.

²⁰ Muliŋ kilanu mbal ta nane Noa tuku ait mbolŋge nu waŋ kusmba minna le Kuate nu ŋgan minmba nane tairtairŋgina ta kuga. Nane nu tuku pasa ise ndakinaig. Taŋanaig le nane 8 ndo waŋ ta poŋginaig. Poŋginaig le kule taŋge waŋ tumba te-faitmba nane tuku muskil kile-tidiŋgina.

²¹ Kule pisne maŋau wam ndui ta ndo tane tuku muskil kile-tidiŋge tiŋgit. ŋgarosu tuku kutur saukate le wam ta mbolŋge kuga. Kuate nu Yesus te-tina le tiŋgina tane wam ta tuku saŋgri tomba tiŋga

tanjine mbar tuku piti saukam tuku Kuate yabaŋmba kule pisne tade le muskil kile-tidinge tingit.

²² Yesus nu tingina sulumba samba mbol kumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamŋge nyu sunjo ŋak minit le eŋel kame guwa kise kise sanjri ŋak ta ŋakmba nu kumnemŋge minig.

4

Sine Kristus tuku mbal rar tamŋgig

¹ Kristus nu ŋgarosu ŋak minmba nu rar sunjo tina. Tane mata wamdus ndui ta ŋak minap. Ande nu une maŋau te-ibenam tuku ŋgarosu rar tate ta nu une maŋau kusrekate.

² Ta tuku tane kilke te mbolŋge minmba ŋgarosu tuku nzali ŋakmba tidonja Kuate tuku nzali kumnemŋge minap.

³ Tane buk kiko kugatok ŋgarosu tuku nzali ŋgail ndaka une maŋau kam tuku wamdus sanjrinu pilnaig. Tane kule kamenu sunjomba nyumba afu ndon maŋgurka isukusmba maim-maimkinaig. Tane yabri mbara dubika mbar sugo fare fare ke likinaig. Kuate dubi ndade mbal maŋau nzaliningit ta tane buk ke kumunaig.

⁴ Kile tane nane ndon maim maim sugo kile-mayokka wam ŋaigonu ndui ta kam tuku ulendi ndakade le nane tane tuku piriri ŋayomba ŋgumnem pasa tingig.

⁵ Kuate nu abo minig mbal kumanu mbal pileningam tuku minit ta nane nu tugumŋge nanjine mbar kile-mayokkuwaig le nu pileningamŋgat.

⁶ Kumanu mbal mata pasa mayenu isnaig. Nane une tuku lafunu kuramba kume likinaig ta nanjine kanu Kuate tanja minmba minam tuku nane pasa mayenu isnaig.

Sine afu turniŋbe

⁷ Agaŋ ndende ŋakmba kugawam tuku ait buk patukate. Ta tuku tanjine ŋgarosu tuku nzali ŋakmba tidonja wamdus kuyar mayenu ŋak lika Kuate yabaŋmba minap.

⁸ Tanjine tanjine lato lato munju kume purkap. Maŋau tanje tanjine mbar gudommmba saukate.

⁹ Tanjine tanjine wande munju ŋgailka ande gubra ŋak te ndakap.

¹⁰ Kuate nu ake sinaŋ sanjri yimyam tingina ta tane kulat mageka tamba tanjine tanjine munju turkap.

¹¹ Ande nu pasa kukliwam kande Kuate tugumŋge tumba kukliwa. Ande nu afu turniŋgam kande nu Kuatenje sanjri tuwit tamba nane turkuwa. Tane tanjamba kap ta wam ŋakmba mbolŋge Yesus Kristus tuku sanjri mayok kuwa le Kuate tuku nyu afunje te-dunjamŋgaig. Nu nuŋe nyu kilja sanjri ŋak minmba minwa. Son.

¹² Tira kame, piti sugo tane tagotingam tuku pa tanja tane pasokade ta tuku tane piriri ŋayo ndawap. Kristus tuku mbal piti kurawam tuku mineg ta sine kila.

¹³ Tane Kristus ndon ulendika nu piti kamusna tanjamba piti afu kamusde ta tane gare-garekap. Kristus nu nyu sunjo pasa ŋak mayok kuwa le tane nu ndon gare sunjo tamŋgaig.

¹⁴ Tane Kristus tuku kuasmbi tukunu afu tane tumail pantinguwaig kande tane gare-garekap. Kuate tuku Guwa mayenu tane ndon minit tukunu nane tanjade.

¹⁵ Tane ande bale ndawap. Agaŋ ande kuayar ndawap. Wam ŋaigonu ke ndakap. Tango ande tuku wam mayenu kuer ndakap. Tane mbar tanja kumba rar kamusap ta kiko.

¹⁶ Tane Kristus tuku nyu ŋak minmba rar tumba kande tane nyu ta kikonu yube ndangap. Tane Kristus tuku nyu ŋak minig tukunu Kuate tuku nyu te-dunjam.

¹⁷ Kile Kuate nu tugu pilmba sine nuŋe mbal pilesingit ta nu tuku pasa mayenu pitaide mbal nu nane pileniŋmba ame piti ningamŋgat.

¹⁸ Kuyar pasa ande tenemba sakate.

Tango magenu nane muskil kile-tidingam tuku maŋaunje liniŋgam ndafloningit.

Ata. Kuate idus ndamba wam ŋaigonu kade mbal ta sinja ŋgisikamŋgaig ŋgate.

Sindaun 11.31

¹⁹ Kuate nu nuŋe nzali dubiwa le afunje rar tingiwaig kande tanjine ŋgarosu Kuate wai mbolŋge pilmba maŋau tinreknu ndo kumba minap. Kuate nu tane wakeikina ta nu tane kulatka kusreke nda.

5

Gabat mbal tuku wam pagu pasa

¹ Tane gabat kame, ye mata gabat tanjo minet. Kristus nu rar sunjo tina ta yiŋe ammbi nu kanġeren. Nu nyu sunjo kilŋa sanġri ŋak mayok kuwa le ye nu ndoŋ kilŋa sanġri ŋak minamŋgit. Ye tane sarsar-tiŋmba satingamŋgit.

² Kuate tuku sipsip tane ŋgamukŋge mine likade ta tane kulat mageningap. Tanġine piro ta kanyum ndamba gare ŋak biyap. Kuate tuku nzali ta tanjamba. Tane ndametiŋ kilam tuku idusmba piro ndaka piro tuku wamdus sanġrinu pilmba pirokap.

³ Sipsip kame tane kumnemŋge minig ta miŋge sanġrimbi kulat ndakap. Tanġine mine mayenu ta dubiwaig ŋga tumningap.

⁴ Tane tanjamba pirokap ta sipsip kulat tanjo tugusek nu mayok kuwa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le nyu sugo ŋak minmba minamŋgaig.

⁵ Tane mbanzo ŋakmba mage mage kumnemŋge minap. Tane Kuate tuku mbal ŋakmba nyu kile-ibenka muŋgu turturkap. Kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndoŋ ŋgueu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinan nane make patikate ŋgate. *Sindaun 3.34*

⁶ Ta tuku tane tanġine nyu kile-ibenka Kuate tuku sanġri kumnemŋge minap. Tane tanjamba minap le manjau ta ŋgamukŋge Kuate nu tane tuku nyu kile-mayokka nyu sugo tiŋgamŋgat.

⁷ Kuate nu tane idus tidiŋga kulatka minit tukunu tanġine piti ŋakmba nu tuku wai mbolŋge patikap.

⁸ Tane wamdus kuyar mayenu ŋak kurauka likap. Tanġine ŋgueu Satan nu laion tanan nu gubanu ŋerŋerka tane tuku ande balemba nyam tuku likate.

⁹ Tane son ŋgade pasa ta biye demba sanġri tiŋga Satan tuku miŋge pitaimba ye mbulit ŋga samba minap. Tanġine tira kame kilke yimyam mbolŋge mine likade ta nane mata piti ndui ta ndo kanġerkade.

¹⁰ Tane ait fagnu piti kamusap le Kuate nu ake sinan tane make patikate nunġe tane tuku piti ait mbilmba kumumbi

tiŋreknu kile-mayokka sanġri piletiŋguwa le tane sanġri tiŋgamŋgaig. Nunġe kilŋa sunjo ta minmba minamŋgat. Tane kilŋa ta mbolŋge minap ŋga nu Kristus mbolŋge tane wikina.

¹¹ Nu sanġri sunjo ŋak minmba minwa. Son.

¹² Singine tira Silvanus nu Kristus tuku piro kumumbi biyit ŋga iduset. Nunġe ye turyat le wane fudiŋndo te tane tuku wamdus bul sertiŋgam tuku kuyaret. Wam mayenu tane mbolŋge minit ta Kuate nu ake sinan make patikate wam tugusek ŋga kuyaret. Tane nu tuku wam mayenu ta kusre ndawap.

¹³ Yesus tuku kuasmbi Romŋge minig ta tane kaiye pasa tiŋgig. Kuate nu nane madingina. Yiŋe kiŋo Markus nu mata tane tuku kaiye pasa tiŋgit.

¹⁴ Tane tanġine tanġine tira kame ndoŋ kume pur manjau alonu kile-mayokap. Tane Kristus tuku mbal ŋakmba ŋgamuŋgal mukuk ŋak minap.

Son.

PETRUS Petrusnje waje arnu kuyarna

Petrus nu waje arnu kuyarna te tungu tenemba. Yabri tum tanjo afu Yesus tuku kuasmbi didik farnaig le nu nane tugusek pasa kusre ndawaig nga nane tuku wamdus purfeu serningam tuku waje tembi nane tuku wamdus kuaneka sangri pileningina.

¹ Ye Simon Petrus Yesus Kristus tuku piro tanjo nu tuku aposel ye tane ndon pasatam prowet. Singine Kuate singine muskil kile-tidinge singam tuku tanjo Yesus Kristus nale wam kumumbi kik le tane ngamunggal son ngade ta sine ndon alonu kumu kumu teg.

² Tane Kuate le singine Sunjo Yesus tuku manau kila pilmba minap le nale lato lato ake sinan make patika ngamunggal mukuk wamdus bul sertingwaik. Son.

Sine Kristus tuku manau mbolnje sugokube

³ Nu nuje manau mayenu singam tuku wikina le sine nu kila mineg ta nu tugumnje sangri teg sulumba mine mayenu mbolnje minam tuku wam kumumbi kileg.

⁴ Nu wam magenu sine mbolnje kam tuku sakina ta nuje sangri tambingit le sine kilke tuku kutur ngarosu tuku nzali mbolnje mayok kina ta kusremba Kuate tuku manau te-puram kumun.

⁵ Ta tuku tane wamdus sangrinu pilmba tangine ngamunggal son ta kumun kuga nga manau magenu turmba ke likap sulumba kila magenu turmba kila palpe.

⁶ Tanamba tangine ngarosu tuku nzali nakmba kile-ibenkap sulumba piti ait sinamnje bike ndaka dirnanga Kuate tuku nyu idusmba nu kumnemnje minmba

⁷ tangine tangine munju turkap sulumba tanjo nakmba tuku kume purkap.

⁸ Tane manau magenu tanan nak minmba lato lato kap ta tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku manau kila minig ta temayokamngai.

⁹ Ande nu manau magenu tanan kugatok ta nu am tukulkanu tanan minmba Sunjo nu tuku une sauke tuna wam ta idus ndamba gilaingate.

¹⁰ Tira kame, Kuate nu tane kilam tuku maditingmba wikina. Wam ta kilimok temayokam tuku wamdus sangrinu pilmba nu tuku pasa dubiwap. Tanawap ta tane baringa Kuate kusrewe nda.

¹¹ Ngumnenga Kuatenge nyu tingwa le tane singine muskil kile-tidingam tuku tanjo Sunjo Yesus Kristus nu kulatkate ma mbol gare nak kape le nu tane kulatka minmba minamngat.

Kuate tuku pasa tugusek

¹² Ye wam kame satinjet te tane buk kila pilnaig. Pasa tugusek tinaig ta mbolnje tane sangri tingade ta ye kila ta ye man wam kame ndui ta lato lato satinjam tuku iduset.

¹³⁻¹⁴ Mine minemba ye kumamngit. Singine Sunjo Yesus Kristus nu ye tanamba tumyina le ye kila minet. Ta tuku ye kilke te mbolnje minmba tane wam kame ta idusningmba minap nga satinmba minet.

¹⁵ Ye kumi le tane gilai ndangam tuku piro karenket.

¹⁶ Sine singine Sunjo Yesus Kristus sangri nak man luka ndekam tuku satinngijen ta tanjo tuku wamdus kuyarmbi yabri wam kube sa ndatingigen. Kuga. Sine singine ammbi nu tuku kilna sangri kanngergen.

¹⁷⁻¹⁸ Sine Kristus tuku kilna mayok kina tabe mbolnje nu ndon mingen le Mam Kuate Sunjo nu Yesus Kristus tuku nyu te-mbolmba sangri sunjo tumba samba mbolnje nu tuku tenemba sakina: Ande te ye tuku Kinjo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet nga sakina le isgen.

¹⁹ Kuate tuku tuan tanjo kame nane Kristus tuku dir pasa sakinaig ta kile nane tuku pasa ta sangrinu mayok kinit. Nane tuku pasa ta tane ise tiwap le sati ma make sunjo sinamnje bulungate tanan tane kilnatinguwa. Kilnatingmba minwa le ma ma mafen tuku bulunge tangine ngamunggal kilna mayewamngat.

²⁰⁻²¹ Tane pasa te kila pile mayewap. Tuan tanjo kame nane nangine wamdus dubimba dir pasa kile-mayok ndakinaig. Tukul Guwanje wamdus ningina le nane

Kuate tuku pasa kile-mayokkinaig. Ta tuku ande nu nuŋe wamdusmbi ndo tuan taŋgo kame tuku pasa tugunu bitekŋgam kumuŋ kuga.

2

Yabri tum mbal

¹ O buk Israel mbal ŋgamukŋge yabri tuan taŋgo turmba mayok kine likinaig. Taŋamba ndo yabri mbal afu tane gilai minap le tane ŋgamukŋge mayok ka afu ŋaigo siglikam tuku yabri wamdus kile-mayokkamŋgaig. Yesus Kristus nu sine tuku une kurana ta nane nu pitaide le maŋau ta pitik ndo luka nane tuku kanu ŋaigo siglikate.

² Nane kiko kugatok kutur maŋau kade ta nane gudommba dubiwamŋgaig. Dubiwaig le afu nane kaŋgerka Kristus tuku kuasmbiŋge taŋade ŋga tugusek maŋau talamba ŋgumnem pasa tambimŋgaig.

³ Yabri gabat nane ndametiŋ kilam tuku piririmba tane yabritiŋmba tane tuku ndametiŋ sunŋo didikamŋgaig. O buk Kuate nu taŋgo pileniŋmba pa kumumbi niŋgam tuku sakina ta nu gilai ndaŋgate. Nu nane pankuwa le ŋgisikamŋgaig.

⁴ Kuateŋge eŋel ŋaigonu afu unekinaig ta mape ndaka kilmba pankina le ma ŋayo ma make buto sinam nzi kinaig. Kile nane pilewam tuku ait tairŋgade.

⁵ Taŋgo abo abo minnaig mbal Kuate nu mape ndaka kule sunŋo pilna le wam ŋaigonu ke likinaig mbal ta ŋakmba ŋgisikinaig. Taŋgo tiŋreknu Noa ndo Kuate tuku pasa kuklina ta nu tuku kuasmbi 7 ta turmba nu kigraibkina le nane ŋgisi ndakinaig.

⁶ Kuate nu tumbraŋ ar Sodom le Gomora nale kilmba pasa mbolŋge patika pambi pasokina le ugmba usarke sulunaik. Wam ŋaigonu kade mbal taŋamba pa tam tuku tumsinŋgit.

⁷ Nu taŋgo tiŋreknu Lot ndo turna le paŋge uge ndakina. Lot nu une mbal ŋgamukŋge minmba nane kiko kugatok kutur maŋau kinaig ta kaŋgermba nu wamdus te-sulumba piti sunŋo tina.

⁸ Nu taŋgo tiŋreknu minmba nu mara mindek nane tuku mbar ŋaigonu kaŋgerka ismba nu piti sunŋo tina.

⁹ Wam kame ta ŋakmba teŋenmba tumsinŋgit. Mbal magenu tagoniŋgam tuku ait mbolŋge Kuate nu nane turkam tuku ndin wakeite sulumba mbal ŋaigonu pa tumba pileniŋgam tuku ait tairŋguwaig ŋga patikate.

¹⁰ ŋgumnemŋga pileniŋmba naŋgine ŋgarosu tuku nzali dubimba kutur sunŋo tade sulumba Sunŋo pitaide ta nu pa sunŋo niŋgamŋgat.

Ndaŋam tuku yabri tum mbal nane maim-maimka kuru kuru kugatok samba mbolok mbal guwa magenu naŋgine pasambi tumail panningig?

¹¹ Ata. Eŋel kame nane guwa ŋaigonu kame ta tuku saŋgri liniŋgig ta nane Kuate tugumŋge nane kilmba pasa mbolŋge patika nane tuku nyu ŋaigo sigli ndakade.

¹² Mbal ŋaigonu ta nane agaŋmor taŋaŋ wamdus kugatok naŋgine ŋgarosu tuku nzali ndo dubikade. Nane agaŋmor taŋaŋ bige tidinga bale faram tuku minig. Nane agaŋ afu sine ammbi nda kaŋgerkeg ta tugunu gilai minmba kilmba tumail panningig. Ta tuku nane agaŋmor taŋaŋ kilmba bale faramŋgaig.

¹³ Nane afu rar sunŋo niŋgig ta nane mata lafunu taŋamba tamŋgaig.

Nane kiko kugatok. Nane ki mbol maŋgurka isukusmba mbesigna maŋau temayokam tuku nzaliniŋgit. Nane tane ndoŋ maŋgurka isukusmba yabritiŋgig ta nane gare sunŋo tade. Nane tane tuku maŋau mayenu ta kutur mbilmbilde sulumba ŋayo silide.

¹⁴ Nane pino ŋakmba kaŋgerka am kikoŋ tiŋgade. Nane une maŋau kade ta maro ndaniŋgit. Nane wamdus saŋgri kugatok mbal didikam tuku yabritiŋgig. Nane wam ŋakmba tuku wamdus piririmba wamdus saŋgrinu pilig. Nane siŋka Kuate tuku kasur mbolŋge minig.

¹⁵ Nane ndin tiŋreknu kusremba fare fare likade. Beor tuku kiŋo Balam nu agaŋ ndende sunŋomba kilam tuku piririmba wam ŋayonu kam idusna taŋamba nane mata taŋade.

¹⁶ Balam nu wam n̄ayonu kam idusna le donki ande pasatam kumuŋ kuga ta nu tan̄gon̄ge pasatanu sukmba nu sawe likina sulumba tuan tan̄go Balam tuku n̄gin̄ngan wamduŋ peuna.

¹⁷ Yabri tum tan̄go ta nane kule n̄guruŋ kule parakate tan̄aŋ. Bidu bubren̄ge tumba pinderkate tan̄aŋ. Ma make sun̄go buto n̄ayo Kuate nu nane tuku madina.

¹⁸ Nane nan̄gine n̄garo payamka pasa alo kugatok tuku min̄ge fetkade. Nane afu ailfu ndo n̄gamun̄gal biye mbilmba maŋau n̄aigonu kusrekin̄aig ta nane n̄garosu tuku nzali n̄aigonu maŋ dubikuwaig n̄ga didika wam n̄aigonu afu tumn̄ingig.

¹⁹ Afu nane dubikuwaig n̄ga tukul ande sine peu ndasiŋgit n̄gade ta nan̄gine kutur maŋaun̄ge ndalekate le nane ta kumnem̄ge minig. Maŋau n̄ayonu anden̄ge tan̄go tuku san̄gri te-iben̄te ta nu agan̄ ta tuku piro agan̄ tan̄aŋ minit.

²⁰ Nane afu sin̄gine Sun̄go Yesus Kristus muskil kile-tidin̄ge sin̄git tuku tan̄go kila pilig sulumba kilke tuku kutur maŋau kusrede ta maŋ luka kutur maŋau tumba san̄gri ta kumnem̄ge ndalekanu minig ta nane ambokok tuku mine limba kile n̄ayonu sun̄go sinam̄ge minig.

²¹ Nane maŋau tin̄reknu kila pilnaig sulumba maŋ Kuate tuku pasa n̄gumnede ta ose. Nane mine n̄ayonu mbol̄nge minig. Nane maŋau tin̄reknu kila pile ndakinaig kande ta maye kande.

²² Kuyar pasa mbol̄nge yaba pasa ande minit ta nane mbol̄nge kilimok mayok kinit ta ten̄emba. Age ande n̄uleka luka nuŋe n̄ule nyate n̄gate. Ko mbo ande kule pisit sulumba luka kumba maŋ ruga pisit n̄gate.

3

Sun̄go nu luka ndenun̄gat

¹ Tira kame, ye waŋe inum te tane isam tuku maŋ kuyaret. Waŋe te mbol̄nge mata tane wam magenu idusniŋmba kam tuku kuyaret.

² Tane Kuate tuku tuan tan̄go kame tuku dir pasa idusniŋmba sin̄gine Sun̄go muskil kile-tidin̄ge sin̄gam tuku tan̄go nu tuku pasa

turm̄ba idusniŋgap. Sine tane tuku aposel kame buk pasa ta satin̄gigen̄ le isnaig ta

³ tane pasa te katese mayewap. Kugawam tuku ait mbol̄nge afu promba nan̄gine n̄garosu tuku nzali dubika n̄gamun̄gal son tuku maŋau talaka nzu-milmba sakam̄ngaig:

⁴ A ... Yesus Kristus prowam tuku sakina ta nu animbi kina? Ait kuen n̄ayo kina ma ma sin̄gine mbun̄ kame kume far sulunaig le Kuate nu kilke te te-mayokna ta tan̄amba ndo minit n̄ga sakam̄ngaig.

⁵ Mbal ta nane yabrikade. Nane wam ande gilain̄ganu sukmba kusrede ta ten̄emba. O buk Kuate nu sakina le samba mayok ka kilke kule sinam̄ge prowe lika kilke ta kulenge laipniŋgina.

⁶ N̄gumn̄nga kilke ta kule ndui tan̄ge son̄gina le n̄gisikina tukunu kile kilke ndui ta mine ndakate.

⁷ Kile kilke samba minik te Kuate tuku pasa ndui tan̄ge pasokam tuku madinikina le nale ait sun̄go ta tair̄nga minik. Ait ta prowa le Kuate pitaimba wam n̄aigonu ke likade mbal nane n̄gisikam̄ngaig.

⁸ Tira kame, tane wam te gilai ndan̄gap. Kuate am mbol̄nge ki ait ndindo ta yar 1,000 tan̄aŋ minit. Yar 1,000 kinig ta nu am mbol̄nge ki ait ndindo tan̄aŋ kinig.

⁹ Sun̄go nu prowam tuku sakina ta nane afun̄ge nu dalkate n̄gade ta nu dal ndakate. Kuga. Nu tane idustiŋmba n̄gan minmba tair̄ngate. Nu tan̄go inum ndindo n̄gisikam tuku idus ndamba n̄akmba n̄gamun̄gal biye mbilwaig n̄ga tair̄ngate.

Kilke samba n̄gisikam̄ngaik

¹⁰ Sun̄go tuku ait kuayar tan̄go tan̄aŋ prowam̄gat. Ait ta mbol̄nge fudu sun̄go mayok ka samba n̄gisikam̄gat. Samba tuku san̄gri yimyam pa kamenun̄ge n̄gisike sulumba kilke agan̄ ndende tur pasokam̄gat.

¹¹ Agan̄ kame n̄akmba tan̄amba n̄gisike suluwam̄ngaig. Ta tuku tane Kuate kumnem̄ge minmba mine maŋau mayenu tin̄reknu n̄ak minap.

¹² Tane Kuate tuku ait sun̄go ta minde minap. Ait sun̄go ta prowa le pan̄ge samba ugmba samba tuku san̄gri yimyam pa kamenun̄ge n̄gisike suluwam̄ngaig.

¹³ Nu sakina tanjamba sine samba kilke kitek tairnga mineg. Manau tinjeknu ndo kilke ta mbolnge minamngat.

¹⁴ Tira kame, tane aganj magenu tananj tairnga minig tukunu tane Kuate am mbolnge purfenju piti kugatok tingam tuku wamdus sangrinu palpe.

¹⁵ Kuate nu dalkate nga idus ndawap. Nu ngan minmba sine muskil kile-tidingam tuku ait singit nga idusap. Singine tira mayenu Paulus nu Kuatenge wamdus kuyar mayenu tuna le nu mata tanjamba kuyarna.

¹⁶ Nu nuje waje njakmba mbolnge wam te tuku ndo kuyarna. Nuje waje afu mbolnge pasa afu tugunu katesewam tuku wam bada. Nane wamdus kugatok kine inumde mbal pasa ta ismba nanginge wamdusmbi mbilnijmba tugunu kise kile-mayokkade sulumba nanginge mironj njaigo siglikade. Nane Kuate tuku kuyar pasa njakmba kilmba tanjamba ndo njaigo siglikade.

¹⁷ Tira kame, tane ye tuku rironj pasa te ismba kurau mayewap. Nane fare fare unekade mbal tane yabritijmba didikuwaig le tanginge wamdus sangrinu ta kusrekubekaig.

¹⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus muskil kile-tidinge singam tuku tango nu tane ake sinanj make patikate ta tane nu tuku manau lato lato kila pilmba sugokap. Nu kilja sanjri sunjo njak minit ta tanjamba minmba minwa.

Son.

1 YOHANUS

Yohanusnge waŋe ambonŋa kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 60 kinaig le Yohanus nu buk saibo pile mayemba waŋe te kuyarna. Waŋe te mbolŋge nu kume pur maŋau tuku tugunu kuklimba ta tuku pasa suŋgomba kuyarna.

Kristus nu abo tugu

1-3 Miŋge Pasa nu abo tugu. Tugu mbolŋge nu minmba minna. Ye nu tuku tane satingamŋgit. Nu kilke te mbolŋge mayok kina le siŋgine kilbambi nu tuku pasa ismba ammbi kaŋgermba waimbi mata kiregeŋ. Ake sa ndaket. Wam kaŋgermba isgeŋ ta ndo saket. Nu abo minmba minam tuku tugu Mam Kuate ndoŋ minna le nu te-mayokna. Sine mineg taŋamba tane Mam Kuate le Kiŋo nuŋe Yesus Kristus ndoŋ muŋgu gare ŋak minap ŋga nu tuku satingamŋgit.

⁴ Sine ŋakmba ulendika gare-garekube le gare maŋau ta suŋgokuwa ŋga waŋe te kuyaret.

Kuate nu bulu

⁵ Sine Kuate tuku Kiŋo tugumŋge pasa isgeŋ ta satingamŋgit ta teŋenmba. Kuate nu bulu tugusek. Ma make fudiŋndo mata nu mbolŋge mine ndakate.

⁶ Sine ma make sinamŋge minanu taŋaŋ minmba sine Kuate ndoŋ muŋgu gare ŋak mineg ŋgube ta sine yabri pasa ndo saka tugusek maŋau ta ke ndakeg.

⁷ Kuate nu bulu sinamŋge minmba purfeŋnu ndo minit. Sine mata bulu sinamŋge minanu taŋaŋ minbe ta siŋgine siŋgine muŋgu gare ŋak mineg le Kiŋo nuŋe Yesus Kristus tuku ndare taŋge sine tuku mbar ŋakmba saukate.

⁸ Sine mbar kugatok mineg ŋgube ta siŋgine wamdusŋge yabrisiŋgit. Tugusek maŋau sine siŋka gilai.

⁹ Sine siŋgine mbar kile-mayokkuba ta Kuate nu siŋka tiŋreknu minmba nuŋe pasa kumumba mbar ta gilaiŋga sine tuku maŋau ŋaigonu ŋakmba saukamŋgat.

¹⁰ Sine mbar maŋau afu ke ndakigen ŋgube ta Kuate nu sine mbar ŋak ŋgate pasa ta pitaiweg. Nu yabri taŋgo ŋganu sukeg. Sine taŋamba sakeg ta nu tuku pasa ta sine sinamŋge mine ndakate.

2

Kristus nu sine tursiŋgit

¹ O yiŋe kiŋo kame, tane mbar maŋau ke ndakap ŋga waŋe te kuyaret. Ata. Ande nu mbarwa kande Yesus Kristus nu sine turka Mam Kuate ndoŋ pasa te-tiwam tuku minit. Nu ndo tiŋreknu.

² Nuŋge sine tuku mbar tuku pa kurana le Kuate nu sine ndoŋ ŋgamuŋgal mukuk minit. Sine tuku mbar ndo kuga. Kilke mbolok mbal ŋakmba tuku mbar tuku pa ta turmba kurana.

³⁻⁴ Ande nu ye Kuate kila ŋga nu tuku miŋge dubi ndate ta nu yabri taŋgo ndo. Nu tugusek maŋau siŋka gilai minit. Sine Kuate tuku miŋge dubimba minbe ta miŋge bulokmbi ye Kuate kila ŋgam kumuŋ.

⁵⁻⁶ Ande nu Kuate tuku miŋge dubite ta Kuate tuku kume purte wam ta nu mbolŋge suŋgoka kumuŋgate. Ande nu ye Kuate ndoŋ sailket ŋgate ta nu Kristus maŋau kina taŋamba ndo kuwa. Sine Kristus tuku maŋau te-purbe ta sine miŋge bulokmbi sine Kuate ndoŋ mineg ŋgam kumuŋ.

Tira kame tuku kume purbe

⁷ Tira kame, ye tukul pasa ande kitek kuyar ndawet. Pasa te ambokok. Tane o buk isnaig.

⁸ Kile ma make buk kugate le bulu tugusek tane kilŋatiŋmba minit. Ta tuku pasa kitek taŋaŋ kuyaret. Tukul pasa te alonu Kristus mbolŋge mayok ka tane mbolŋge mata mayok kinit.

⁹ Ande nu ye bulu sinamŋge minet ŋga afu kasurniŋgit ta nu ma make kusre ndate.

¹⁰ Ande nu tira nuŋe tuku kume purte ta nu bulu sinamŋge minit. Nu afu mbaram tuku ndin wakei ndate.

¹¹ Ande nu taŋgo afu kasurniŋgit ta nu ma make sinamŋge minit. Ma makeŋge nu tuku am songate le ndin kaŋger ndate taŋaŋ.

¹² Kiño kame, Kristus tuku piro mbolŋge Kuatenge tane tuku mbar sauka gilaingina nga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

¹³ Mam kame, ande nu tugu mbolŋge abo minna kile minit tane nu kila minig nga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

Tango mo, tane buk Satan te-ibenŋaig nga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

¹⁴ Kiño kame, tane Mam Kuate kila minig nga ye waŋe te tane tuku kuyaret.

Mam kame, ande nu tugu mbolŋge abo minna kile minit tane nu kila minig nga ye tane tuku waŋe te kuyaret.

Tango mo, tane sanŋri ŋak. Kuate tuku pasa tane tuku ŋgamunŋal sinamŋge minit le Satan te-ibenŋaig nga ye waŋe te tane tuku kuyaret.

Sine kilke mbolok wam sunŋomba idus ndabe

¹⁵ Tane kilke te tuku maŋau agaŋ ndende ta tuku nzali sunŋo nda tap. Ande nu taŋawa ta nu Mam Kuate tuku wamdus sunŋo te ndakate.

¹⁶ Kilke te tuku maŋau ta ŋgarosu tuku nzali dubide ko am kikoŋ tinŋade ko nanŋine mine ta tuku payamkade wam ta ŋakmba kilke te mbolok Mam Kuate tugumŋge pro ndade.

¹⁷ Kilke te ŋgisikamŋgat. Am kikoŋ tinŋade maŋau ta kugawamŋgat. Ande nu Kuate tuku nzali dubite ta nu abo minmba minamŋgat.

Kristus tuku ŋgueu tanŋo

¹⁸ O kiño kame, kugawam tuku ait buk patukate. Kristus tuku ŋgueu tanŋo mayok kaŋgat ŋginaig pasa ta tane isnaig. Kile nu tuku ŋgueu mbal gudommba buk mayok kinig le sine wam ta kaŋgermba kugawam tuku ait buk patukate ta kila pileg.

¹⁹ Nane buk sine ndoŋ minnaig ta nane sine kusreka mayok kinaig. Nane sine tuku gulab kuga. Nane sine tuku gulab kande kile sine ndoŋ minig kande. Nane sine kusreka kinaig wam ta mbolŋge nane kilimok sine tuku gulab kuga.

²⁰ Tane nane minig taŋamba mine ndakade. Kristus nu Tukul Guwa tinŋina le tane pasa tugusek ta katesede.

²¹ Tane pasa tugusek gilai minig nga kuyar ndawet. Tane pasa tugusek kila. Yabri

pasa ande tugusek pasa mbolŋge mayok nda kinit. Tane wam ta kila nga waŋe te kuyaret.

²² Ande nu sakate Yesus nu Kuatenge madi ndana nu Kristus kuga ŋgate ta nu yabri tanŋo ndo. Nu Kristus tuku ŋgueu tanŋo. Nu Mam Kuate nuŋe Kiño nuŋe turmba pitaikate.

²³ Ande nu Kuate tuku Kiño pitaite ta Mam Kuate nu ndoŋ mine ndakate. Ande nu sakate Yesus nu Kuate tuku Kiño nu Kristus ŋgate ta Mam Kuate nu ndoŋ minit.

Tukul Guwanŋge pasa tugusek tumsinŋit

²⁴ Tane o buk pasa tugusek isnaig ta ŋgamunŋal sinamŋge biye dewap. Tane taŋawap ta Mam Kuate le Kiño nuŋe tane nale ndoŋ minamŋgaig.

²⁵ Kuate nu agaŋ ande sinŋam tuku sasinaig ta abo tugu minmba minam tuku.

²⁶ Mbal afu tane yabritinŋam bafude le ye waŋe te tane tuku kuyaret.

²⁷ Nane tuku pasa ise ndakap. Andenŋe nu tane tum nda tinŋuwa. Kristus nu Tukul Guwa tinŋina le nu tane sinamŋge minmba wam ŋakmba kumumbi tumtinŋit. Tumtinŋit wam ta yabri kuga. Son ndo. Nu tane Kristus ndoŋ sailkam tuku tumtinŋit taŋamba nu ndoŋ sailka minap.

²⁸ Kiño kame, sinŋa tane nu ndoŋ sailkap. Taŋawap ta nu maŋ mayok kuwa le tane kiko kugatok nu am mbolŋge tinŋamŋgaig.

²⁹ Kuate nu sinŋa tinŋreknu ta tane kila. Ande nu maŋau tinŋreknu kate ta nu Kuate tuku kiño ta tane kila palmbimŋgaig.

3

Sine Kuate tuku kiño kame mineg

¹ Mam Kuate nu sine tuku kume purmba sine nuŋe kiño kame ŋgate le sine sinŋa nu tuku kiño kame mineg. Kilke te tuku maŋau dubide mbal nane sine tuku Mam gilai tukunu sine nu tuku kiño kame mineg ta tugunu nane mata katese ndade.

² Tira kame, kile ait te mbolŋge sine Kuate tuku kiño kame mineg. Ngumneŋga mine mayenu mbolŋge ndaŋmba mayok kaŋgig ta katese ndaweg. Wam ndindo sine kila. Kristus nu mayok kuwa le sine nuŋe wam ŋakmba ta tugusemba kaŋgerka nu minit taŋamba ndo minamŋgig.

³ Ande nu wam ta idusmba tairnnga minit ta nu Kristus tanan purfen nu minam tuku sanjri tinnga wam njaigonu pitaikate.

⁴ Ande nu unekate ta nu tukul lukamba pa tam tuku minit. Une manau njakmba ta tukul lukakeg.

⁵ Kristus nu une njakmba saukam tuku nu kilke te mbol prona ta tane kila. Nu nuje mironj sinjka une kugatok.

⁶ Ande nu Kristus ndonj sailkate ta nu une manau kumba mine ndakate. Ande nu une manau kumba minit ta nu Kristus kanjer ndamba nu gilai minit.

⁷ O kinjo kame, tane kuraukap. Andenje tane yabritingikat. Kristus nu tinreknu ndo. Ande nu manau tinreknu ndo dubikate ta nu mata tinreknu minit.

⁸ Ande nu une manau kumba minit ta nu Satan tuku minit. Satan nu tugu mbolnje mbar manau kina ta kile nu tanjamba ndo minit. Kuate tuku Kinjo nu Satan tuku piro te-ibenam tuku mayok kina.

⁹ Ande nu Kuate tuku kinjo minit ta nu Mam nuje tuku manau te-purna tukunu nu une manau kumba mine ndakate. Nu sinjka Kuate tuku kinjo tukunu nu une manau ta kumba minam kumuñ kuga.

¹⁰ Ande nu manau tinreknu ke ndakate ko tira kame tuku kume pur ndakate ta nu Kuate tuku kinjo kuga. Sine ima kate Kuate tuku minig le ima kate Satan tuku minig ta sine manau ta mbolnje kilimok kateseweg.

Kume pur manau

¹¹ O buk tane sinjine sinjine munju kume purkam tuku pasa ta isnaig.

¹² Sine Kain minna tanjamba mine ndakube. Nu Satan tuku kinjo minmba nu maib nuje balena. Ta ndanam? Kain tuku manau njayonu. Maib nuje tuku manau mayenu. Ta tuku ndo nu balena.

¹³ Tanjamba ndo kilke mbol mbal tane mata kasurtingamngaig. Nane tanjawaig le tane wamdus sulu ndawap.

¹⁴ Sine Kristus tuku kuasmbi sinjine sinjine kume pureg wam ta mbolnje sine kateseweg. Sine kume tuku sanjri buk kusremba kile abo minam tuku ndin mbolnje mineg nga kateseweg. Ande nu tira kame tuku kume pur ndate ta nu kume tuku sanjri kumnemnje minit.

¹⁵ Ima nu ande kasurte ta nu balet le kumit tanan. Ande nu tanjo balenjingit tuku tanjo minit ta nu minmba minam tuku abo tugu kugatok ta tane kila.

¹⁶ Sine Kristus mbolnje kume pur manau kumumbi kanjereg. Nu sine turkam tuku nuje njarosu kumam tuku pilna. Sine mata nu kina tanjamba ndo tira kame turka kumam tuku kuru kuru ndakube.

¹⁷ Ande nu aganj ndende njak minmba tira ande aganj ndende denkanu ta kanjermba wamdus kareñ pilmba nu tur ndate ta nu Kuate tuku kume pur ndate.

¹⁸ O kinjo kame, sine mingembi ndo afu tuku kume pureg nda ngube. Sine tugusemba nane tuku kume purbe sulumba waimbi mata alonu te-mayokbe.

¹⁹⁻²⁰ Sine tanjamba kume pur manau kube ta sine manau tugusek tuku kinjo kame mineg nga Kuate am mbolnje ngamunjal mukuk njak minam kumuñ. Sinjine mbar wamdus sinamnje kamuseg ta nu sine tuku wamdus lisiinmba sine tuku manau njakmba kila minit. Wam ta sine kila.

²¹ Tira kame, sine sinjine wamdus sinamnje mbar kamus ndaweg ta sine Kuate tugum kambim tuku kuru kuru ndakeg.

²² Sine nu tuku minje dubimba manau nu nzalite ta ke likeg ta sine wam afu tuku yabanjeg ta nu sinjka sinjit.

²³ Kuate nu tenjemba sine sasingit. Sine nuje Kinjo Yesus Kristus tuku son nga nu sine sasingina tanjamba sinjine sinjine munju kume purkuba nga sasingit.

²⁴ Kuate tuku minje dubide mbal nane nu ndonj sailkade le nu nane ndonj minit. Nu nuje Guwa singina ta mbolnje sine kila pilmba Kuate nu sine ndonj minit ngeg.

4

Kuate tuku Guwa le guwa kise

¹ Tira kame, tane mbal afu tugumnje pasa ismba pitik son nda ngap. Yabri tuan tanjo gudommmba kilke tugu njakmba mbolnje kine likade. Tane nane tuku pasa pilewap. Nane Kuate tuku Guwa njak e ko guwa kise njak.

² Ande nu sakate: Kuatenje madina tanjo nu kilke mbolok ngaro tumba mayok

kina nu Yesus nguwa ta nu Kuate tuku Guwa njak.

³ Ande nu Yesus tuku tugu tanjamba sa ndakuwa ta nu Kuate tuku Guwa kuga. Nu Kristus tuku ngueu tanjo ndo. Kristus tuku ngueu tanjo mayok kanjat pasa ta tane buk isnaig. Ata. Nu buk prona. Kilke te mbolnje minit.

⁴ O kiño kame, tane Kuate tuku minig. Kuate tuku Guwa nu tane sinamnje minit ta nu sanjri njayo. Nu kilke te mbolok mbal sinamnje minit tanjo Satan lite. Ta tuku tane yabri tuan tanjo ta buk kile-ibenjkinaig.

⁵ Nane kilke te mbolok mbal minmba kilke te mbolok wamdus ndo sakade. Kilke te mbolok manjau dubide kuasmbi tanje ndo nane tuku pasa isig.

⁶ Sine Kuate tuku mineg. Kuate kila minig mbal nanenje ndo sine tuku pasa isig. Ima nu Kuate tuku kuga ta nu sine tuku pasa ise ndakate. Sine wam ta mbolnje wam tugusek tuku Guwa le yabrisinjgit tuku guwa ta kateseweg.

Kume pur manjau Kuate nu miro

⁷ Tira kame, kume pur manjau ta Kuate nu miro. Ta tuku sine sijine sijine munju kume purkube. Ande nu afu tuku kume purte ta nu Kuate tuku kiño. Nu Kuate kila.

⁸ Kuate nu kume pur manjau miro. Ande nu afu tuku kume pur ndate ta nu Kuate gilai.

⁹ Kuate nu nuje Kiño ndindo pilna le kilke te mbol prona le sine nu mbolnje abo tugu teg. Wam ta mbolnje nu sine tuku sunjomba kume purte ta kilimok kanjereg.

¹⁰ Sine nu wamdus tuwe ndaka mingen le nu ake sinan sine tuku kume purmba sine ndon ngamungal mukuk minam tuku Kiño nuje pilna le sine tuku une tuku pa kurana.

¹¹ Tira kame, Kuate nu sine tuku kume purte ta sunjokanu nga sine mata sijine sijine munju kume purkube.

¹² Ande nu Kuate kanjer ndate ta sine sijine sijine munju kume purkeg ta Kuate nu sine ndon minit. Nu tanjate le sine nu tuku kume pureg manjau ta sunjoka kumngate.

¹³ Kuate nu nuje Guwa sijina wam ta mbolnje sine kateseweg. Sine Kuate ndon sailkeg le nu sine ndon minit nga kateseweg.

¹⁴ Kuate nu kilke mbolok mbal njakmba tuku muskil kile-tidinge ningam tuku nuje Kiño nuje pilna le ndekina. Sine wam ta kanjergeren mbalnje tane satinjeg.

¹⁵ Ima nu Yesus nu Kuate tuku Kiño ngate ta Kuate nu ndon minit le nu Kuate ndon minit.

¹⁶ Wam ta mbolnje sine kila pilmba minje bulokmbi saka Kuate nu sine tuku kume purte njeg. Kuate nu kume pur manjau miro. Ima nu kume pur manjau dubite ta nu Kuate ndon minit le Kuate nu ndon minit.

¹⁷ Sine Kuate tuku kume purbe le manjau ta sunjoka kumunguwa ta sine kilke te mbolnje Kristus tanjan Kuate ndon mine mayewamngig. Ta tuku ait sunjo mbolnje sine kiko kuru kuru kugatok minamngig.

¹⁸ Ande nu sinja kume purte ta nu Kuate tuku kuru kuru ndakate. Kume pur manjau sunjoka kuru kuru pitaite. Ande nu Kuate tuku kuru-kurukate ta nu ye une tuku pa lafunu tamngit nga iduste. Nu tuku kuru kuru manjau tanje kume pur manjau te-ibenje.

¹⁹ Kuate nu ambonga sine tuku kume purna. Ta tuku sine mata kume pureg.

²⁰ Ande nu ye Kuate tuku kume puret nga tanjo afu kasurningit ta nu yabri tanjo ndo. Ta ndanam? Nu tanjo ammbi kanjerka nane tuku kume pur ndate ta nu ndanmba Kuate ammbi kanjer ndamba nu tuku kume puramngat? Ta ndo kumun kuga.

²¹ Kuate nu tenenmba wam sasingit. Ande nu ye tuku kume purte ta nu tira mbal tuku mata kume purwa ngate.

5

Sine kilke te tuku wamdus kuyar te-ibenjam kumun

¹ Ima nu Yesus nu Kuatenje madina tanjo ngate ta nu Kuate tuku kiño minit. Ima nu Kuate tuku kume purmba minit ta nu Kuate tuku kiño kame tuku turmba kume purte.

² Sine Kuate tuku kume purmba nu tuku miŋge dubiweg ta sine nu tuku kiŋo kame tuku mata kume pureg.

³⁻⁵ Sine Kuate tuku kume pureg ta sine nu tuku miŋge dubiwamŋgig. Sine Kuate tuku kiŋo kame mayok kagenj mbal sine kilke te tuku wamdus ŋaigonu ŋakmba kile-ibenkam kumuŋ. Wam ta mbolŋge sine Kuate tuku miŋge dubiwam tuku piti ndasiŋgit. Sine Yesus nu Kuate tuku Kiŋo ŋga nu tuku saŋgri tomba tiŋga kilke te tuku wamdus kuyar te-ibenam kumuŋ. Ndin ande mine ndakate.

Kuate nu nuŋe Kiŋo nuŋe tuku tugu te-mayokna

⁶ Yesus Kristus prona le kule le ndare mbolŋge nu tuku tugu mayok kina. Nu kule pisne tina ta mbolŋge ndo kuga. Nu kumba ndare kutukina ta mbolŋge mata.

⁷ Kuate tuku Guwa nu tugusek maŋau nu miro. Nuŋge mata Kristus tuku tugu tumsiŋgit.

⁸ Kuate tuku Guwa kule ndare agaŋ keŋmba taŋge wam ndui ta ndo tumsiŋgig.

⁹ Sine taŋgo tuku pasa afu ismba son ŋgeg. Ata. Kuate tuku pasa ta nu taŋgo tuku pasa lite ta siŋka sine son ŋgam tuku. Kuate nu Yesus yiŋe Kiŋo ŋgate.

¹⁰ Ande nu wam ta talakate ta nu Kuate nu yiŋe Kiŋo ŋgate pasa ta pitaimba Kuate nu yabri taŋgo ŋganu sukte. Ande nu Yesus tuku saŋgri tomba tiŋgate ta Yesus nu Kuate tuku Kiŋo ta nu nuŋe ŋgamuŋgal sinamŋge kamuste.

¹¹ Kuate nu teŋenmba sasiŋgit. Ye abo tugu minmba minam tuku tiŋgen. Abo tugu miro ta yiŋe Kiŋo ŋga sakate.

¹² Ima nu Kuate tuku Kiŋo tumba nu ndoŋ minit ta nu abo tugu ta mata tumba ŋak minit. Ima nu Kuate tuku Kiŋo nda tate ta nu abo tugu mata nda tate.

Abo tugu minmba minamŋgat

¹³ Tane Kuate tuku Kiŋo tuku saŋgri tomba tiŋgade mbal tane siŋka abo minmba minamŋgaig. Wam ta tane kila palpe ŋga waŋe te tane tuku kuyaret.

¹⁴ Sine Kuate tuku nzali dubimba wam afu tuku nu yabaŋeg ta nu sine tuku yabaŋ pasa isit ŋga wamdus bulok ŋak mineg.

¹⁵ Nu sine tuku yabaŋ pasa isit ta alonu siŋgamŋgat ŋga wamdus tero ndakeg.

¹⁶⁻¹⁷ Une maŋau afu Kuate nu sauka gi-laiŋgate. Ande nu une maŋau taŋaŋ kuwa le kaŋgermba Kuatenge sinzaŋwa ŋga yabaŋap ta nu abo minamŋgat. Mbar maŋau ŋakmba Kuatenge sauka gilaiŋgate le taŋgo ŋgisi ndakade. Une maŋau ande Kuate nu sau ndakate le taŋgo ka ŋgisikade. Ande nu une maŋau taŋaŋ kuwa le nu tuku ŋga Kuate yabaŋap ŋga sa ndatiŋget.

¹⁸ Kuate tuku kiŋo kame une maŋau kumba mine ndakade ta sine kila. Kuate tuku Kiŋo nu nane kigraibkate le Satan nu nane ŋaigo siglikam kumuŋ kuga.

¹⁹ Sine Kuate tuku mbal mineg. Mbal afu ŋakmba Satan tuku saŋgri kumnemŋge minig.

²⁰ Kuate tuku Kiŋo pro sine tuku wamdus purfeu sersiŋgina le Mbara Tugusek kila mineg. Sine Mbara Tugusek nuŋe Kiŋo nuŋe Yesus Kristus nale ndoŋ mineg. Kristus nu nuŋe miroŋ nu Mbara Tugusek. Nu abo minmba minam tuku tugu.

²¹ Yiŋe kiŋo kame, tane yabri mbara afu dubi ndaka ŋgumneniŋgap.

Son.

2 YOHANUS

Yohanusnge waŋe arnu kuyarna

Yohanusnge waŋe arnu kuyarna te nu yaba pasambi pino tuku sakina ta tugunu teŋenmba. Nane Kristus tuku kuasmbi ande nane nu tuku son ŋga minmba pino taŋgo tam tuku kuaneka minnaig taŋaŋ. (Dir Pasa 19.5-10 kaŋgerap).

Pino ta tuku kiŋo kame ta kuasmbi ta tuku taŋgo pino. Aba naŋgine ta Kristus tuku kuasmbi ande.

¹⁻² Kuatenge madinina pino ne kaiye. Ye Kuate tuku mbal tuku gabat taŋgo sai-bonu ye ne naŋe kiŋo kame ye tane ndoŋ pasa-pasakam prowet. Ye tane tuku kume puret. Son. Sine pasa tugusek kila mineg mbal pasa te sine ŋakmba ŋgamukŋge minmba minamŋgat ŋga sine ŋakmba tane tuku kume purmba mineg.

³ Mam Kuate nuŋe Kiŋo nuŋe Yesus Kristus nale siŋka sine tuku suŋgomba kume purde. Nale mara mara ake sinaŋ sine make patika sine sinanu mapeka ŋgamuŋgal mukuk wamdus bul sersinmba minamŋgaik.

Tane muŋgu kume purka minap

⁴ Ne tuku kiŋo kame afu Mam Kuate tuku miŋge ta kumumba tugusek maŋau dubikade le ye ismba gare toret.

⁵ O pino, ye tane sarsartiŋmba sine ŋakmba siŋgine siŋgine muŋgu kume purkuba ŋget. Tukul ta kitek kuga. Sine o buk isgen.

⁶ Sine taŋamba kume pur maŋau ŋak minbe ta sine Kuate tuku miŋge dubi-wamŋgig. Nu teŋenmba sasina. Tane kume pur maŋau dubiwap ŋgina. Tane o buk pasa ta isnaig.

Tane Kristus tuku pasa biye dewap

⁷ Yabri pasa sakade mbal gudommba kilke tugu ŋakmba mbolŋge kine likade. Kuatenge madina taŋgo nu kilke mbolok ŋgaro tumba mayok kina nu Yesus. Pasa ta nane son nda ŋga pitaide. Taŋade mbal nane yabri taŋgo ndo. Nane Kristus tuku ŋgueu.

⁸ Sine pirokigen le alonu maŋau tugusek tane mbolŋge mayok kina. Alonu ta kurauka kulat mayewap le ŋgisi ndakuwa le lafunu kumumbi tap.

⁹ Ande nu Kristus tuku pasa tugusek nuŋe wamdusmbi maŋ tutur-tuturte ta Kuate nu ndoŋ mine ndakate. Ima nu Kristus tuku pasa tugusek biymba minit ta Kuate le Kiŋo nuŋe nale nu ndoŋ minik.

¹⁰ Ande nu pro Kristus tuku pasa tugusek kusremba pasa kise sakuwa kande nu tane tuku wande mbol kambim tuku peumba nu kaiye ndawap.

¹¹ Ande nu tumba nuŋe wande mbol kuwa ta nu piro ŋayonu ta tuku piro tuma taŋgo taŋaŋ minamŋgat.

¹² Ye pasa afu suŋgomba tane satiŋgam tuku ta waŋe te mbolŋge kuyarŋgam idus ndawet. Ye tane tugum promba muŋgu kaŋgerka pasa-pasakumba gare suŋgo tube ŋga iduset.

¹³ Aba taŋgine Kuatenge madina ta nuŋe kiŋo kame ndoŋ nane tane tuku kaiye pasa pilig.

Son.

3 YOHANUS

Yohanus nge wane ken nu kuyarna

Yohanus nu saibo pile mayemba wane ken nu te tango ande nyunu Gaius tuku kuyarna pilna le nu sota kina.

¹ Gaius kaiye. Ye sinka ne tuku kume purmba minet. Ye Kuate tuku mbal tuku kulat tango saibonu ye ne ndon pasa-pasakam prowet.

² O tira, ne tuku kanu maye minit ta ye kila. Ne tuku wam nakmba ngarosu turmba mage minam tuku ye Kuate yabanet.

³ Tira afu ye tugum promba ne pasa tugusek son nga dubite ta kubede le ismba gare toret.

⁴ Tane ye tuku kinjo kame manau tugusek dubide le afu pro sayade le ismba gare tet ta wam afu tuku gare tet ta lite.

Gaius tuku manau mayenu

⁵ O tira, ne nane afu kilmba wakeika tira afu rawe mbal mata prode le wakeikate ta ne lafunu kumumbi tamngat.

⁶ Mbal ta nane pronaig sulumba ne nane tuku kume purmba minit ta kubeu sinjinaig le sine Kristus tuku kuasmbi tenge mineg te sine isgen. Ne nane Kuate tuku piro mbal nga nane kilmba wakeika wam afumbi nane tuku piro turkate ta ne wam mayete.

⁷ Nane Kristus tuku piro kam tuku nanjine tumbrañ kusreka kine likade. Kasomok mbal tugumnge nane agañ ndende nda kilig.

⁸ Ta tuku sinenge nane turka Kristus tuku pasa tugusek kuklide mbal ndon piro tuma tanañ minbe.

Diotrefes tuku manau nayonu

⁹ Ye buk wane ande tane Kristus tuku kuasmbi tuku kuyaren ta Diotrefes nuje miron gabat minam saka ye tuku pasa pitaimba te-ibenana.

¹⁰ Ye tane tugum prowi ta ye nu tuku manau ta tane tugumnge te-mayokamngit. Nu ake sinañ ye tuku nyu nayo silite. Ta ndo kuga. Nu tira mbal rawe mbal nu tugum prode le pitaikate. Afu nane tuku pasa

isam bafude ta nu nane peuniñmba Kristus tuku mbal ngamuknge pitaikate.

Demetrius tuku manau mayenu

¹¹ O tira, ne manau nayonu ta dubi ndawa. Manau magenu ndo dubika mina. Ande nu manau mayete ta nu Kuate tuku. Ande nu manau nayote ta nu Kuate gilai.

¹² Tango pino nakmba Demetrius tuku manau mayenu ta kubede le iseg. Nu tuku manau tugusek kilimok mayok kinit nga sakade le iseg. Ye mata nu tuku manau mayenu ta tuku saket. Nane nu tuku sakade ta son pasa.

¹³ Ye pasa afu sunngomba ne sanam tuku ta wane te mbolnge kuyaram idus ndawet.

¹⁴ Mine minemba ye ne tugum pro mungu kanjerka pasa-pasakam iduset.

¹⁵ Ne ngamungal mukuk nak mina nga ye Kuate yabanet. Tira kame afu tenge minig nane mata ne kaiyenade. Tira kame afu ne ndon minig ta ne nane turmba ye tuku kaiye pasa te saninga le iswaig.

Son.

YUDAS

Yudasnge waŋe kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneŋga nu maŋ kiŋo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat naŋgine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolŋge minit.

Waŋe te Yudasnge kuyarna. Aba nuŋe Yakobus tuku waŋe mata Kuate tuku Pasa mbolŋge minit.

¹ Ye Yudas Yakobus tuku mambo nuŋe Yesus Kristus tuku piro taŋgo. Tane Mam Kuatenge wikina mbal nu tane tuku kume purte le Yesus Kristusnge kulatkate ta tane ŋakmba kaiye.

² Kuate nu lato lato tane sinanu mapeka ngamungal mukuk wamdus bul sertinmba tane tuku kume purwa. Son.

Yabri tum mbal

³ Tira kame, Kristus nu sine muskil kile-tidinge singina wam mayenu ta ye tane tuku kuyaram sungomba iduset ta ye wam ande ismba kile riron pasa ndo kuyaret. Sine son ngeg pasa Kuate nuŋe mbal singina ta taŋgo afunŋe pasa ta mbilam tago-tagode ta tane sanŋri tinga pitaikap.

⁴ Tane gilai minig le Kuate ngumnede mbal afu tane ngamukŋge mayok kinig ta ye tane kila satinŋet. Nane naŋgine wamdusmbi Kuate tuku maŋau mayenu mbilmba nu sine make patikate ŋga kiko kugatok unekade sulumba singine Sunŋo Yesus Kristus pitaide. O buk Kuate nu nuŋe kuyar pasa mbolŋge mbal ta ngisikamŋgaig ŋga sakina.

⁵ Tane wam te buk isnaig ta maŋ lato idusam tuku satinŋamŋgit. Kuate nu Israel mbal Isipnge muskil kile-tidingina sulumba ngumneŋga mbal ta tuku afu nu talanaig ta bale farna.

⁶ Nu eŋel mata mape ndakina. Nane afu lato nyu sugo kilam tuku idusmba naŋgine kulatkanu ma kusrekinaig ta Kuate nu nane ma make sunŋo sinamŋge patika muli kareŋnumbi kuse likina le minmba minig. Ait sunŋo mbolŋge Kuate nu nane pilenimmba pa ninŋamŋgat.

⁷ Sodom le Gomora tumbraŋ afu patukŋge mine likinaig ta turmba Kuate tuku pa kaŋgernaig. Eŋel ŋaigonu nane maŋau kinaig taŋamba ndo nane uneka pino taŋgo ndoŋ mine maŋau mbilmba une ŋaigonu kinaig le Kuate nu nane ŋakmba pasokina. Maŋau ŋaigonu kade mbal taŋamba pa tam tuku tumsinŋgit.

⁸ Taŋamba ndo yabri tum mbal ta kiŋambi ngarosu kutur tuwig sulumba naŋgine kulat mbal pitaika samba mbolok guwa magenu tumail panningig.

⁹ Ata. Eŋel kame tuku gabat sunŋo Mikael nu Satan ndoŋ Moses tuku mindesin tam tuku kualeyaukinaik ta nu Satan tumail panmba sawe li ndakina. Kuga. Sunŋonŋe ne sane likamŋgat ŋga Satan sana.

¹⁰ Ndanam tuku yabri tum mbal nane agaŋ afu sine ammbi nda kaŋgerkeg ta tugunu nane gilai minmba tumail panningig? Nane agaŋmor taŋaŋ wamdus kugatok naŋgine nzali ndo dubikade le wam ta luka naŋgine kanu ŋaigo siglikate.

¹¹ Osese. Nane Kain tuku maŋau du-bide. Nane Balam taŋaŋ ndametiŋ kilam tuku piririmba wam ŋaigonu kam idusde. Nane Kora taŋaŋ Kuate tuku pasa pitaimba ngisikade.

¹² Tane wamdus ndindo ŋak maŋgurka pagumba nye sunŋo ait mbolŋge nane kiko kugatok taŋaŋ tane ndoŋ isukusmba tane tuku maŋau mayenu ta kutur mbilmbilde. Nane mbesignanga afu taŋaig ŋga naŋgine ngarosu ndo isukusneninŋig. Nane gau dabuk dabuk bubrenge tumba pinderkate taŋaŋ ake ŋule parak pasa sakade. Nane kumzaŋ ail naŋgine ait mbolŋge alo ndade le gode le kumig taŋaŋ.

¹³ Yu mbalo subalnu tu ŋak mayok kinig taŋaŋ naŋgine kiko maŋau kilimok mayok kinit. Mbai afu ndin ndindo dubi ndaka fare fare likade taŋaŋ nane yabri ndin ndo dubikade. Kuate nu ma make sunŋo nane tuku madina le nane ta sinamŋge minmba minamŋgaig.

¹⁴ Adam tuku sikar sikar tuku wa nuŋe Enok nu mayok ka yabri tum mbal ta tuku dir pasa teŋenmba sakina. Tane isap. Sunŋo nu nuŋe eŋel gudommmba ŋak prowamŋgat.

¹⁵ Nu prowa sulumba tanjo pilenimba nane nu pitaimba manau nagonu kade mbal ko nu mbulmba pasa nagonu tuwig mbal nane nakmba kilmba pasa mbolnge patikamngat ngina.

¹⁶ Yabri tum mbal nangine mine nakmba tuku minde simba gubra tumba minig. Nane nangine ngarosu tuku nzali kutur dubikade. Nane minge fetka nangine ngarosu payamka afu tuku aganj ndende kilam tuku wam sa kuakingade.

Rironj pasa afu

¹⁷ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus tuku aposel kame nane manau afu ngumneja prowam tuku sakinaig ta gilai ndangap.

¹⁸ Nane tenenmba satinjinaig. Kugawam tuku ait mbolnge nane afu Kuate tuku pasa usre kupetmba nu ngumnemba nangine ngarosu tuku nzali kutur nak ta dubikamngaig nga satinjinaig.

¹⁹ Mbal kame tanje tanjo pur yimyam ninig. Nane kilke mbol mbal ndo Tukul Guwa kugatok.

²⁰ Nane tanade ta tanenge Kuate tuku pasa sine son ngeg ta idusmba nak sug-okap sulumba Tukul Guwa mbolnge Kuate yabanap.

²¹ Kuate nu tane tuku kume purte wam ta kusre ndamba nu tugumnge minap. Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane mapetinguwa le abo nak minmba minamngaig wam ta ndo tairnga minap.

²² Nane Kuate tuku pasa ismba wamdus kine inumde mbal sinaninmba turkap.

²³ Afu ngisika pa mbol kambim bafude ta pitik kile-luka kilap. Nane afu une sugo nak minig ta nane sinaninmba nane tuku manau ta tane rironkap.

²⁴⁻²⁵ Mbara Sunjo ndindo nu singine Sunjo Yesus Kristus mbolnge muskil kile-tidinge singit ta nu tane baringubekaig nga nu tane kulatkam kumu. Ngumneja nuje kilja sangri nak tane tugumnge tane gare nak mbar kugatok kile-tidingam kumu. Nu kilja sunjo sangri nayo nyu sunjo minmba minna ta kile minit. Nu tanamba minmba minamngat.

Son.

DIR PASA **Dir pasa Yesus Kristusnge** **te-mayokna**

Yesus tuku dubiwanu tanjo Yohanus nu waje te kuyarna. Nu Yesus tuku pasa mayenu kuklina tukunu nane nu mulintumba Patmos nuy mbolnge pilnaig.

Yohanus nu Patmos nuy mbolnge minmba nu kinatanu suk aganj gudommba kanjerkina. Wam kame ngumneŋga prove likamŋgaig ta Yohanus am mbolnge kanunu tananj mayok kinaig. Ta tuku wam kame afu buk prowanu tananj waje te mbolnge kuyarna ta pro ndade. Ta kile.

Nu yaba pasambi wam gudommba tuku sakina ta afu katesenŋgam tuku wam bada. Afu kilimok tumsingit ta tejenmba. Kuate nu ndo sunjo. Nu wam njakmba kulatkate. Ngumneŋga nu wam njaigonu njakmba mapeke nda. Nu nduiye pitaikam tuku idusmba minit. Nu sinjka tanjo njakmba pilenŋmba lafunu ningamngat. Kuate nu wam kame njakmba kulatkate tukunu nuje mbal piti ngamukŋge njan minmba bike ndakuwaig nga tumsingit.

¹ Pasa te Yesus Kristusnge te-mayokna. Mine minemba wam kame mayok kanjgaig ta Kuatenje nuje piro mbal tumningam tuku Yesus Kristus sana le nu nuje enel kukulna le pro ye Kuate tuku piro tanjo Yohanus tummya.

² Ye wam kanjerken ta kile-mayokka Kuate tuku tugusek pasa Yesus Kristusnge te-mayokna ta turmba njakmba sake liket.

³ Ye pasa kuyarke liket te ait buk patukate. Ta tuku ande nu dir pasa te isam tuku burkuwa ta nu gare-garekamngat. Nane pasa te ismba kumumbi kulatka du-biwaig ta nane mata gare-garekamngai.

Kristus tuku kuasmbi 7

⁴ Asia ma mbolnge Kristus tuku kuasmbi 7 tane njakmba kaiye. Ye Yohanus tane ndon pasa-pasakam prowet.

Kuate nu kile minit o buk minna tanjamba minmba minamngat. Nu Guwa 7 nu tuku minyo mbili maditaknu tumailamngje minig nane ndon tane ake sinanj make

patika ngamunjal mukuk wamdu bul ser-tinjuwaig.

⁵ Yesus Kristus mata tane mbolnge tanjawa. Nunje Kuate tuku pasa tugusemba te-mayokmba sine tumsingina. Kumanu mbal ngamukŋge nu ambonja tingina. Nu kilke mbol mbal tuku gabat sugo sugo njakmba tuku gabat minit.

Nu sine njakmba tuku kume purmba minit. Nu kummba sine tuku une sauka muskil kile-tidinge singina sulumba

⁶ sine nuje Mam Kuate tuku gageu minmba nu am mbolnge pris piro biyam tuku madisingina. Kuate nunje ndo nyu sunjo pasa njak sanjri njayo minmba minwa. Son.

⁷ Tane isap. Nu gau mbolnge ndekuwa le tanjo njakmba nu kanjeramngai. Nane nu tuku njarosu soburonaig mbal mata nu kanjeramngai. Kilke mbolok mbal njakmba nu kanjermba malmbi wikarauwamngai. Sinjka tanjamba prowamngat. Son.

⁸ Sunjo Kuate Sanjri Njayo nu kile minit buk minna tanjamba minmba minamngat ta nu tejenmba sakate. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenje ndo tugu ngate.

Yohanus nu kinatanu suk Yesus kanjerna

⁹ Ye Yohanus tane tuku tira tanjo. Sine njakmba Yesus tuku kuasmbi mineg tukunu sine piti ndui ta ndo kuramba njakmba nu tuku gageu mayok ka sanjri tinga dirnanjeg.

Ye Kuate tuku pasa tugusek Yesus nu te-mayokna ta kukliwen le nane ye mulintumba Patmos nuy mbolnge pilnaig.

¹⁰ Ye tanje minen le kusem ait mbolnge Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye tuku ngumnemngje pasa ande fudu sunjo tabil wi suk mayok ka tejenmba sayina:

¹¹ Ne wam kanjerkate te Kristus tuku kuasmbi 7 nane tuku waje kuyarka patika le Efesus Smirna Pergamum Tiatira Sardis Filadelfia Laodisea tumbran kame ta kine likuwaig nga sayina.

¹² Sayina le imanje sayate nga ye mbilka gol lam 7 minnaig le kanjerken.

¹³ Gol lam 7 ta ngamukŋge ande Katesek Tanjo tanje tingina le kanjeren. Nu tawi kuennu silika gol let tawo laipmba kusna.

14 Nuŋe gabat waŋe kaukauknu ndo sip-sip ŋguenu ko gau kaukauk suk. Nu tuku am ta pa bulu taŋaŋ.

15 Nu tuku kupe mbain ain pa sungo mbolŋge piyit le ugmba minmba uge liŋnu mayok kinit taŋaŋ. Nu tuku pasa yu fudu suk.

16 Nuŋe wai ndinam tamba mbai 7 kile ŋak minna. Kame bagi agok ŋayo agonu armba ŋak nu tuku miŋgekŋge mayok kina. Nu tuku tumail uge liŋnu ndo ki gabat fumŋge bulu saŋgrinu prote taŋaŋ.

17 Ye nu kaŋgermba ndeka nu tuku kupe tugum taŋge truk ka taŋgo kumanu taŋaŋ minen le nu nuŋe wai ndinam ye mbolŋge pilmba sayina: Ne kuru kuru ndaka. Yeŋge ndo ambonŋanu minet. Ngumne tukulanu mata yeŋge ndo.

18 Ye abo ŋak minmba minet. Ata. Ne ye kaŋgerya. Ye buk kumen ta ye abo ŋak minmba minamŋgit. Ye nyu ŋak minet sulumba kume tuku wi kumanu mbal tuku tumbran ta yeŋge kulatket.

19 Ne wam kaŋgerkate te afu kile prode afu ŋgumneŋga prowamŋgaig ta ŋakmba kuyarke lika.

20 Mbai 7 yiŋe wai ndinam tembi kile ŋak minit le kaŋgerkat ta gol lam 7 turmba ye tugunu sani le ne isa. Gol lam 7 kaŋgerkat ta Yesus tuku kuasmbi afu. Mbai 7 ta Kuate tuku eŋel. Nane Yesus tuku kuasmbi 7 ta kulatkade.

2

Efesus mbal tuku waŋe

1 Kuate tuku eŋel Efesusŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Yiŋe wai ndinammbi mbai 7 kile ŋak minmba gol lam 7 ŋgamukŋge kine promba minet yeŋge nane tuku pasa pilet.

2 Tane wam ke likade ta ŋakmba ye kila. Tane piro karenkade. Tane piti ŋgamukŋge saŋgri tiŋga dirnaŋgade. Tane wam ŋaigonu kade mbal ŋgumneniŋmba mbal afu sine Kristus tuku aposel ŋgade le tane nane tagoniŋmba nane tuku yabri maŋau kila pilig.

3 Tane piti ŋgamukŋge ŋgan minmba ye tuku ŋga piti kugraka kanyum ndade.

* 2:6: Nikolas nu yabri tum taŋgo ande

4 Tane tuku wam ŋakmba magenu ndo ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Tane ambonŋa ye tuku sunŋomba kume purnaig ta kile tane ye tuku sunŋomba idus ndade.

5 Tane ndekinaig wam ta wamdus pulutinguwa le ŋgamuŋgal biye mbilmba ye tuku sunŋomba kume purnaig maŋau ta maŋ kap. Kuga ta ye tane tugum prowi sulumba taŋgine lam yaiteŋgi le nuŋe minanu ma mbolŋge mine nda.

6 Ye tane tuku wam ande nzaliyate ta teŋenmba. Tane wam ŋaigonu Nikolas* tuku maŋau dubide mbal ke likade ta tane rironŋka talakade ta ye mata taŋawet.

7 Taŋgo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saniŋgit te ise tiwa. Taŋgo ima nu saŋgri tiŋga wam ŋaigonu kile-ibenkuwa ta ye nu nyu tumba woki le Kuate tuku piro sinamŋge ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyamŋgat.

Smirna mbal tuku waŋe

8 Kuate tuku eŋel Smirnaŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Yeŋge ndo ambonŋanu minet. Ngumne tukulanu mata yeŋge ndo. Ye buk kumen sulumba maŋ abonŋen. Yeŋge pasa te pilet.

9 Ye tane kila. Tane piti sunŋo tumba agan ndende kugatok minig ta tane agan ndende sunŋomba ŋak minanu taŋaŋ minig. Zu mbal afu tane tumail pantingig ta ye kila. Nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal.

10 Tane isap. Mine minemba Satan nu tane tagotinguwa le nane afuŋge tane muliŋ kilmba wandekŋge patikuwaig le tane ki ait 10 piti kamusmba minamŋgaig ta tane kuru kuru ndakap. Tane ye kusre ndayumba minap ma ma kumap le ye tane tuku nyu kile-mayokka abo tugu tiŋgamŋgit.

11 Taŋgo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saniŋgit te ise tiwa. Taŋgo ima nu saŋgri tiŋga wam ŋaigonu kile-ibenkuwa ta nu kummba maŋ kume arnu ta te nda.

Pergamum mbal tuku waŋe

¹² Kuate tuku enjel Pergamumŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Kame bagi agok ŋayo agonu armba ŋak ta ye tuku miŋge mbol minit. Yeŋge pasa te tane tuku pilet.

¹³ Tane tumberaŋ minig ta nane ŋakmba Satan dubide tuku ta tane ye ndo du-biyumba minig. O buk ye tuku taŋgo ande Antipas nu ye tuku saka minna le Satan dubide mbal ta nu balenaig ta mata tane kuru-kuruka ye kusre ndayinaig.

¹⁴ Tane tuku maŋau ta maye ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Tane tuku afu Balam tuku maŋau dubide. O buk gabat sunŋo Balak Israel mbal mbarmba ndekam tuku nu tuan taŋgo Balam kusnana le nu ndin tumna. Tumna le Balak ndek Israel mbal tuku wamdus didikina le nane mbara kanunu atraukinaig tuku ndem nyumba taŋgo pino ndoŋ fare fare unekinaig.

¹⁵ Taŋamba ndo tane tuku afu Nikolas tuku maŋau dubide.

¹⁶ Tane maŋau ŋaigonu ta kusreka ŋgamuŋgal biye mbilap. Kuga ta ye dal ndaka tane tugum promba bagi miŋgekŋge minit tembi tane bale faramŋgit.

¹⁷ Taŋgo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Taŋgo ima nu sanŋri tiŋga wam ŋaigonu kile-ibenkuwa ta ye samba mbolok mana tugusek ta tambimŋgit. Ye ndame kaukauk mbolŋge nu tuku nyu kitek kuyare tuwi le nuŋe mironŋ nyu ta kila minamŋgat.

Tiatira mbal tuku waŋe

¹⁸ Kuate tuku enjel Tiatiraŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Ye Kuate tuku Kiŋo yiŋe am pa bulu mayok kinit taŋaŋ. Yiŋe kupe mbain ain pa sunŋo mbolŋge uge liŋnu mayok kinit taŋaŋ. Yeŋge pasa te tane tuku pilet.

¹⁹ Tane wam kade ta ŋakmba ye kila. Tane ye tuku sanŋri tomba tiŋgade maŋau kume pur maŋau afu turnigig maŋau sanŋri tiŋga dirnaŋgade maŋau ta ŋakmba ye kila. Tane ambonŋa maŋau magenu ke likinaig ta kile liniŋmba lato mbolŋge kade.

²⁰ Tane tuku maŋau ta maye ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Pino ŋayonu Isebel nu ye Kuate tuku tuan pino ŋga ye tuku piro

mbal tuku wamdus didikate le nane taŋgo pino ndoŋ fare fare uneka mbara kanunu atraukade tuku ndem nyade. Tane nu pitai ndade.

²¹ Pino ta ŋgamuŋgal biye mbilwa ŋga nu tairŋga minet ta nu fare fare uneka minit.

²² Tane isap. Ye pino ta piti sunŋo tuwi le nu guaze tumba kinye ŋak minamŋgat. Nane nu ndoŋ unekinaig ta ŋgamuŋgal biye mbil ndawaig ta nane mata piti sunŋo tamŋgaig.

²³ Ye nu tuku mbal ŋakmba bale faramŋgit. Taŋawi le ye taŋgo tuku ŋgamuŋgal pilenŋa kanŋer tiwet ta ye tuku kuasmbi ŋakmba kila palmbimŋgaig. Tane wam ke likade ta ye kumumbi lafuwamŋgit.

²⁴ Tane Tiatira afu pino ta tuku wam pagu pasa dubi ndakade. Afuŋge Satan tuku maŋau ŋgade le tane tugunu gilai. Ye tane wam afu tuku piti tiŋge nda. Ye pasa te ndo satinŋamŋgit.

²⁵ Tane ye biye deyumba minap le ma ma ye luka prowamŋgit.

²⁶ Taŋgo ima nu sanŋri tiŋga wam ŋaigonu kile-ibenka ye tuku wam magenu ndo ke lika minmba ka kumwa ta ye nu pili le ka kilke mbol mbal kulatkamŋgat.

²⁷ Yiŋe Mam nu sanŋri sina taŋamba ye suk nu sanŋri tuwi le ain ndumndum taŋaŋ afu kulatkumba ndumndum tamba kilke waim taŋaŋ nane kagruiŋgamŋgat.

²⁸ Mafewam tuku kulu ta mata ye nu tambimŋgit.

²⁹ Taŋgo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

3

Sardis mbal tuku waŋe

¹ Kuate tuku enjel Sardisŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Kuate tuku Guwa 7 mbai 7 turmba kulatka minet yeŋge pasa te tane tuku pilet.

Tane wam kade ta ŋakmba ye kila. Tane Kuate dubimba sanŋri ŋak minig ŋgade ta tane sinka kumaknu minig.

² Tane ginyum kusremba abonŋa tiŋgap sulumba ye tuku maŋau fudiŋmba kade le ŋgisikam bafute ta te-sunŋowam tuku wamdus sanŋri palpe. Tane wam ke

likade ta yiṅe Mbara am mbolṅge kumumbi mayok kinig le kaṅger ndawet.

³ Tane o buk pasa tugusek ismba son ṅginaig ta maṅ idusmba taṅgine kanyum ta kusremba ṅgamuṅgal biye mbilap. Tane taṅa ndamba kinyanu minap ta tane ait gilai minap le ye kuayar taṅgo taṅaṅ prowamṅgit.

⁴ Tane Sardis ndui ndui taṅgine tawi kuraude le kutur kugatok minig. Tane kumumbi ye dubiyade tukunu ye tawi kaukauk tiṅgi le tiṅmba ye ndoṅ lika minamṅgaig.

⁵ Taṅgo ima nu saṅgri tiṅga maṅau ṅaigonu kile-ibenṅkuwa ta nu siṅka tawi kaukauk ta tiṅge ṅak minamṅgat. Ye nu tuku nyu waṅe mbolṅge sau ndaki le nu abo ṅak minmba minamṅgat. Ye yiṅe Mam nuṅe eṅel kame ṅgamuṅge nu tuku nyu te-mayokmba nu yiṅe mbal ṅgamṅgit.

⁶ Taṅgo nu kilba ṅak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa sanṅgit te ise tiwa.

Filadelfia mbal tuku waṅe

⁷ Kuate tuku eṅel Filadelfiaṅge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teṅenmba kuyara. Ye purfeṅnu kateseknu ndo. Kuate nu David saṅgri tuna saṅgri ta ye ṅak minet. Ye malaṅga ande talki ta ande nu tukule nda. Ko tukuli ta talke nda. Yeṅge pasa te pilet.

⁸ Tane wam kade ta ṅakmba ye kila. Tane saṅgri kugatok ta tane ye tuku pasa dubi mayemba piti ṅgamuṅge ye tuku nyu yabu ndakade. Tane isap. Ye malaṅga mayenu ande tane sinam kambim tuku talken ta andeṅge tukule nda.

⁹ Zu mbal afu sineṅ ndo Kuate dubiweg ṅga tane piti sertṅgig ta nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal. ṅgumneṅga ye nane sanṅgi le nane pro tane tugumṅge dagol tidroṅga ye tane tuku kume puret ta nane katesewamṅgaig.

¹⁰ Ye wam pagutiṅgen taṅamba ndo tane wamdus ndindo ṅak ye tairṅga minig tukunu piti suṅgo kilke mbol mbal ṅakmba tagoniṅgam tuku prowa le ye tane kigraibkamṅgit.

¹¹ Mine minemba ye luka prowamṅgit. Tane ye biye deyumba kurau mayewap.

Tane afuṅge didikuwaig le ye kusreyap ta taṅgine lafu mayenu pitaiwamṅgaig.

¹² Taṅgo ima nu saṅgri tiṅga maṅau ṅaigonu kile-ibenṅkuwa ta nu yiṅe mbal ṅga tumba Kuate tuku wande tugusek makek taṅaṅ siriwi le nu Kuate tugumṅge minmba minamṅgat. Ye yiṅe Kuate tuku nyu nuṅe tumbraṅ tuku nyu turmba nu mbolṅge kuyaramṅgit. Nuṅe tumbraṅ ta Yerusalem kitek. Nu Kuate tugumṅge samba mbolṅge ndekamṅgat. Yiṅe nyu kitek mata nu mbolṅge kuyaramṅgit.

¹³ Taṅgo nu kilba ṅak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa sanṅgit te ise tiwa.

Laodisea mbal tuku waṅe

¹⁴ Kuate tuku eṅel Laodiseaṅge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teṅenmba kuyara. Son maṅau ta ye tugu. Ye Kuate tuku pasa tugusemba te-mayoket. Ye agaṅ ndende ṅakmba tuku tugu. Yeṅge pasa te pilet.

¹⁵ Tane wam kade ta ṅakmba ye kila. Tane tidonu kuga. Tane paknu kuga. Tane tidonu ndo minmba e ko paknu ndo minap ta maye.

¹⁶ Tane ṅgamuṅge minig tukunu ye tane ṅgilikam bafuwet.

¹⁷ Tane teṅenmba sakade. Sine kumumbi mineg. Sine agaṅ ndende ṅakmba kumuṅ minmba agaṅ afu den ndakeg ṅgade ta tane agaṅ tugusek ṅak mine ndakade. Tane sinamanzer suṅgo ṅak am tukulok wagek minig ta tane kamus ndade.

¹⁸ Ye tane satṅgamṅgit. Tane agaṅ tugusek ṅak minam tuku ye tugum promba gol pambi pasoket ta piyawap. Tane wagek minig ta kiko kugawam tuku ye tuku tawi kaukauk piyamba tiṅgap. Tane am tukulok minig ta am maraṅga mambilam tuku ye tuku gureṅ marasin piyamba am minyaṅgap.

¹⁹ Ye tane tuku kume puret tukunu ye tane kile-tidiṅgam tuku satṅge lika pa tiṅget. Tane ṅgamuṅgal biye mbilmba wamdus ndindo pilmba ye dubiyap.

²⁰ Tane isap. Ye tane tuku malaṅga tugumṅge tiṅga katkatmba minet. Ima nu nuṅe malaṅga talkuwa ta ye sinam kumba nu ndoṅ tuma isukusamṅgik.

²¹ Ye sangri tinga manau n̄aigonu n̄akmba kile-ibenken sulumba nyu sun̄go tumba yiñe Mam tugum̄nge nuñe minyonu mbili maditaknu mbol̄nge minyok minet. Tan̄amba ndo tan̄go ima nu sangri tinga manau n̄aigonu kile-ibenkuwa ta ye nu nyu tuwi le ye ndon̄ yiñe minyonu mbili maditaknu mbol̄nge minamkik.

²² Tan̄go nu kilba n̄ak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa san̄ngit te ise tiwa.

4

Kuate tuku minyo mbili maditaknu te- ngamude mbal

¹ Ye kuasmbi 7 tuku wam pagu pasa ta ise den̄purmba kile ye mañ kin̄atanu suk samba mbol̄nge malanga ande talok minna le kan̄geren sulumba n̄in tugu ambon̄ga tabil wi suk pasa sayina ta mañ isen. Nu ten̄enmba sayina. Ne ye tugum te mbambe le wam kame prowam̄ngaig ta tumnam̄ngit ngina.

² Tan̄akina le Tukul Guwa ye mbol̄ kumungina le ye samba mbol̄nge minyo mbili maditaknu minna le ande nyu sun̄go n̄ak minyo mbili ta mbol̄nge minyokina le kan̄geren.

³ Minyo mbili ta mbol̄nge minyok minna tan̄go ta nu ndame ar yasper le karnelian kan̄gerkanu tan̄aṅ uge liñnu ndo. Wanzu ndame uge liñnu emerald tan̄aṅ tinga minyo mbili laipmba minna le kan̄geren.

⁴ Minyo mbili 24 minyo mbili maditaknu ta laipmba te-ngamumba minnaig le kan̄gerken. Minyo mbili kame ta mbol̄nge tan̄go mage mage nyu n̄ak tawi kugennu kaukauk siglika gol hat kaikanu minyok minnaig le kan̄gerken.

⁵ Minyo mbili maditaknu tugum̄nge telin̄ tuku bulu lato lato promba fudu sugo kuaila turmba fudukinaig le isen. Minyo mbili tumailam̄nge sati 7 bulunga minnaig le kan̄gerken. Sati 7 ta Kuate tuku guwa 7.

⁶ Minyo mbili tumailam̄nge ma ande yu suk glas tan̄aṅ liñleñkanu kan̄geren. Agan̄ bailkamba abo n̄ak minyo mbili maditaknu ta laipmba minnaig le kan̄gerken. Agan̄ kame ta am gudomm̄ba n̄ak.

Ngumnem̄nge tumailam̄nge am̄nge ndo kumunḡanu minnaig le kan̄gerken.

⁷ Agan̄ bailkamba ta ande laion suk ande makau pailnu suk ande tumailnu tan̄go tumail suk ande nu pañus bunga minanu suk.

⁸ Nane salmban 6 n̄ak. Nan̄gine n̄garosu am̄nge ndo kumunḡanu. Nane furir mindek ki mindek mune ulmba ten̄enmba sakade.

O Sun̄go Kuate ne sangri n̄ayo. Ande ne linam̄ kumun̄ kuga.

Ne purfen̄nu, purfen̄nu ndo.

Ne buk minna kile minit tan̄amba minmba minam̄ngat ngade.

⁹ Kuate abo n̄ak minmba minit ta nu minyo mbili maditaknu mbol̄nge minyokate le agan̄ bailkamba abo n̄ak ta nu mayenu nga gare pasa tumba nu tuku nyu te-dungade le ¹⁰ tan̄go mage 24 nyu n̄ak ta mata nane nu tumailam̄nge truk ka nu tuku nyu te-dungade. Nane nan̄gine gol hat paska minyo mbili tugum̄nge panka ten̄enmba mune ulig.

¹¹ O singine Sun̄go Kuate, ne agan̄ ndende n̄akmba kile-mayokkina.

Ne nane nzali dubimba agan̄ ndende kile-mayokkina le kile minig. Ne sangri n̄akmba n̄ak. Sine kumumbi ne tuku nyu te-dunḡeg ngade.

5

Wane filfilanu nzingail n̄ak

¹ Tan̄go minyo mbili maditaknu ta mbol̄nge minyokina ta nu nuñe wai ndinammbi wane filfilanu te n̄ak minna. Wane ta sinanu san̄gilnu kuyar n̄ak ta nzingail 7-mbi kat̄nga tukul̄anu.

² Tan̄amba eñel san̄grinu ande mata kan̄geren. Nu wi kuen̄ka ten̄enmba sakina: Ima nu wane nzingail 7 n̄ak te paska talkam kumun̄ e nga sakina sulumba

³ nu samba mbol̄nge kilke mbol̄nge kumnem̄nge tan̄go ande sota wane nzingail 7 n̄ak ta paska talkam tuku ande te-sili ndakina.

⁴ Ande nu wane ta talka kan̄geram kumun̄ kuga tukunu ye malm̄bi sun̄gowen.

⁵ Ye malm̄bika minen le tan̄go mage nyu n̄ak ta tuku andeñge ndek ye sayina: Ne malm̄bi ndaka. Ai si. Yuda tuku

tugu mbolŋge ande laion taŋaŋ David tuku mbuŋ nu kumuŋ. Nuŋge nane ŋakmba kile-ibenŋkina tukunu nu waŋe nziŋgail 7 ŋak ta paska talkam kumuŋ ŋa sayina.

⁶ Taŋakina le ye mambilmba minyo mbili maditaknu ta tugumuŋge agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage nyu ŋak ta ŋgamukŋge Sipsip Fat balewanu nzilal ŋak ta tiŋ minna le kaŋgeren. Nu nau 7 ŋak. Amnu mata 7. Amnu 7 ta Kuate tuku Guwa 7. Nuŋge Guwa ta kukulniŋgit le kilke ŋakmba mbol kine likade.

⁷ Sipsip Fat nu kumba ka taŋgo minyo mbili mbolŋge minyok minna ta tuku wai ndinam mbolŋge waŋe filfilanu ta yaimba tina.

⁸ Nu waŋe filfilanu yaina le agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage 24 nyu ŋak ndoŋ nane Sipsip Fat tugumuŋge dagol tidroŋga truk kinaig. Nane mindek gita nza gol pa guwa mundur mayenu liganu ŋak ta turmba kile ŋak minnaig. Pa guwa tiŋgate ta Kuate tuku mbal kame tuku yabaŋ pasa.

⁹ Nane mune kitek teŋenmba ulnaig. O Sipsip Fat neŋge ndo kumuŋ. Ne baleninaig le kumna tukunu waŋe filfilanu ta ne yaimba waŋe nziŋgail 7 ŋak ta paskam kumuŋ.

Ne naŋe ndarembi taŋgo gudommba tuku muskil kile-tidiŋge niŋgina le kile nane Kuate tuku mbal minig.

Nane kuasmbi kise kise tumbraŋ pasa yeki yeki ŋgarosu yeki yeki kilke tugu ŋakmba ta neŋge ndo kile-luka kilna.

¹⁰ Nane ŋakmba Kuate tuku gageu minmba nu am mbolŋge pris piro biyam tuku ne kile-mayokkina. Taŋana le nane gabat sugo minmba kilke mbol mbal kulatkamŋgaig.

Nane taŋamba mune kitek ulnaig.

¹¹ Kile ye mambilmba eŋel gudommba burnu kumuŋ kuga nane minyo mbili maditaknu te-ŋgamunaig le kaŋgerken. Eŋel kame ta nane agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage 24 ta ndoŋ pasa ande sakinaig le isen.

¹² Nane kuenka teŋenmba sakinaig. Sipsip Fat aŋuŋge balenaig le kumna ta nu ndo suŋgo.

Nyu suŋgo saŋgri ŋakmba wamdus kuyar mayenu ta ŋakmba nuŋge ndo

miro. Sine kumumbi nu tuku nyu te-dunŋeg ŋginaig.

¹³ Kile samba mbolŋge kilke mbolŋge kumnemŋge yu sinamŋge agaŋ ŋakmba teŋenmba sakinaig.

Taŋgo minyo mbili maditaknu mbolŋge minit nu Sipsip Fat ndoŋ nale saŋgri ŋakmba ŋak minmba minwaik.

Sine nale tuku nyu te-dunŋa minmba minbe ŋginaig.

¹⁴ Nane mune ta ulnaig le agaŋ bailkamba abo ŋak ndek sakinaig: Ese. Mayede ŋginaig le taŋgo mage 24 nane dagol tidroŋga ndek truk ka nale mbariŋnikinaig.

6

Sipsip Fat nu waŋe nziŋgail 6 paskina

¹ Kile ye kiŋatanu suk Sipsip Fat kaŋgeren ta nu waŋe nziŋgail 7 ŋak ta tuku inum tumba amboŋga paskina. Paskina le agaŋ bailkamba abo ŋak ta tuku ande pasa ŋin tugu kuaila suk sakina: Ne yale ŋgina le isen.

² Kile hos kaukauk ande prona le kaŋgeren. Taŋgo mbol taŋge minyokina ta nu tui paŋgar biye ŋak minna le andeŋge pro nu hat nyu ŋak tuna le nu nane afu kile-ibenŋkam kame kina.

³ Kile Sipsip Fat nu waŋe 7 nziŋgail ŋak ta tuku arnu paskina le agaŋ bailkamba abo ŋak ta tuku arnu ndek sakina: Ne yale ŋgina le

⁴ hos gurgur ande mayok kina. Taŋgo mbol taŋge minyokina ta andeŋge pro nu nyu tumba kame bagi tuna le nu wamdus mukuk pitaina le kilke mbol mbal nane kame bumba muŋgu bale-balekinaig.

⁵ Kile Sipsip Fat nu waŋe nziŋgail keŋnu paskina le agaŋ abo ŋak keŋnu ta ndek sakina: Ne yale ŋgina le isen. Taŋamba ye mambilmba hos dabuk dabuk ande kaŋgeren. Taŋgo mbol taŋge minyokina ta nu skel ande te ŋak minna.

⁶ Agaŋ bailkamba abo ŋak nane ŋgamukŋge ye pasa ŋin tugu teŋenmba isen. Guba suŋgo prote. Ki ait ndindo tuku piya tambi nane tuku nyamagaŋ ndinok plaua kap bailkamba ko bali kap 12 ndo piyawaig. Olif alonu tuku gureŋ grep muli turmba mapekap le minwaig.

⁷ Kile Sipsip Fat nu waŋe nzingail bailkanu paskina le agaŋ abo ŋak bailkanu ndek sakina: Ne yale ŋgina le isen.

⁸ Taŋamba ye mambimba hos ŋgarosunu kulonj ŋak ande kaŋgeren. Taŋgo mbol taŋge minyokina ta nyunu kume maŋau. Kumanu mbal tuku tumbraŋ nu dubidubimba minna. Nale andenge nyu nikina le nale taŋgo fet bailkamba bagi guba guaze tugu yimyam agaŋmor ŋguikok ta ŋakmbambi kuasmbi inum bale farka keŋmba kusrekinaik.

⁹ Kile Sipsip Fat nu waŋe nzingail 5-nu paskina le nane buk Kuate tuku pasa kuklinaig le afuŋge bale fariŋginaig ta kaŋgerken. Nane atrau mbain kumnemŋge minmba

¹⁰ teŋenmba kuenka sakinaig: O Sungo, ne kateseknu purfeŋnu ndo. Kilke mbol mbal sine bale fariŋginaig ta ne ginu le nane pileniŋmba lafuwamŋgat ŋga sakinaig le isen.

¹¹ Nane taŋamba sanaig le andenge nane mindek tawi kaukauk kugennu niŋmba saniŋgina: Tane maŋ fudiŋmba mabtap le taŋgine piro tuma mbal taŋgine tira kame afuŋge tane bale fariŋginaig taŋamba ndo nane bale fariŋguwaig le ye tane tuku ndare lafuwamŋgit ŋgina.

¹² Kile Sipsip Fat nu waŋe nzingail 6-nu paskina le kilke mbolŋge mumni sungo prona. Taŋana le ki dabuka kuminj dabuknu sukna le tambun gurka ndare taŋaŋ mayok kina.

¹³ Fik ail bubre sungoŋge kulisokŋgate le alonu guabnu purpurkade taŋaŋ samba mbolŋge mbai supika kilke mbolŋge ndeke likinaig.

¹⁴ Nane yaŋgo filfilde taŋaŋ samba filfilka kumba ka kugana le tabe nuy ŋakmba dir ka naŋgine ma kusrekinaig.

¹⁵ Taŋanaig le kilke kulat mbal, nyu ŋak mbal, kame gabat sugo sugo, agaŋ ndende ŋak mbal, saŋgri ŋak mbal, sanzal mbal, taŋgo kame ŋakmba ndek tabe ndame ŋak mbol kumba kuirke lika sakinaig:

¹⁶ Tabe ndame tane ndeka sine tidonj patikap le Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolŋge minyok minit nale Sipsip Fat ndonj sine tuku gubra ŋak ta nale sine

kaŋger ndakuwaik.

¹⁷ Nakile ait sungo gubra te-mayokam tuku prowat le ima nu nale am mbolŋge tiŋgam kumuŋ ŋga sakinaig le isen.

7

Israel mbal 144,000 Kuate tuku suku kuyar tinaig

¹ Kile ye kiŋatanu suk eŋel bailkamba kaŋgerken. Nane kilke make bailkamba ta mbolŋge bubre prowe likade tuku ndin tukulniŋmba tiŋge likinaig. Bubre pro kilke yu ail afu fit ndaniŋguwaig ŋga nane taŋanaig.

² Taŋanaig le ye eŋel ande ki prote kumamŋge mayok ka mbuna le kaŋgeren. Eŋel ta nu Kuate abo tugu ŋak tuku mbal madiniŋgam tuku suku murko te ŋak minna. Nu eŋel bailkamba kilke yu ŋaigo siglikam tuku nyu tinaig ta kuenka saniŋgina:

³ Tane yauk. Sine siŋgine Mbara tuku piro mbal tumail pasi mbolŋge suku kuyar patikube le tane kilke yu ail ta ŋakmba ŋaigo siglikap ŋgina.

⁴ Taŋgo tumail pasi mbolŋge suku kuyar patike likinaig ta 144,000 ŋginaig le isen. Nane Israel tugu 12 ta tuku kuasmbi.

⁵ Yuda tuku tugu 12,000. Ruben tuku tugu 12,000. Gat tuku tugu 12,000.

⁶ Aser tuku tugu 12,000. Naftali tuku tugu 12,000. Manase tuku tugu 12,000.

⁷ Simeon tuku tugu 12,000. Levi tuku tugu 12,000. Isakar tuku tugu 12,000.

⁸ Sebulan tuku tugu 12,000. Yosef tuku tugu 12,000. Benyamin tuku tugu 12,000. Kuasmbi ta nane ŋakmba Kuate tuku suku kuyar tumail mbolŋge patikinaig.

Taŋgo gudommba burnu kumuŋ kuga

⁹ Ye wam ta kaŋgeren sulumba kiŋatanu suk taŋgo maŋgur sungoŋkanu ande kaŋgeren ta burnu kumuŋ kuga. Nane kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ndare kise kise ŋgarosu yeki yeki tumbraŋ pasa yeki yeki. Nane tawi kugen kaukauk siglika minyo mbili maditaknu Sipsip Fat tumailamŋge tiŋga pator waŋe bige ŋak minnaig le kaŋgerken.

¹⁰ Nane kuenka teŋenmba sakinaig: Siŋgine Mbara minyo mbili maditaknu

mbolŋge minit nale Sipsip Fat ndoŋ sine tuku muskil kile-tidiŋge siŋginaik ŋginaig.

¹¹ Nane taŋakinaig le eŋel kameŋge minyo mbili maditaknu te-ŋgamumba taŋgo mage nyu ŋak 24 agaŋ bailkamba abo ŋak ta ŋakmba kile-ŋgamukka minyo mbili tumailamŋge truk ka Kuate mbariŋmba sakinaig:

¹² Ese. Sine siŋgine Mbara tuku nyu ŋungo ta te-duŋgube o. Nu nyu ŋungo nu saŋgri ŋayo wamdus kuyar mayenu ŋak minmba minwa o ŋginaig.

¹³ Kile taŋgo mage nyu ŋak ta tuku andeŋge ye kusnayina: Taŋgo kame tawi kugennu kaukauk ŋak ta ima kate. Aniŋge prowaig ŋga kusnayina le

¹⁴ ye lafumba nu sawen: Suŋgo, ye gilai. Ne nane kila ŋgen le nu ndek ye sayina: Mbal te nane piti sugo ŋgamukŋge minnaig tuku pronaig. Nane naŋgine tawi kilmba Sipsip Fat tuku ndarenumbi minyaŋginaig le kaukauk mayok kinaig.

¹⁵ Ta tuku nane Kuate tuku minyo mbili maditaknu tumailamŋge minig sulumba ki furir mindek Kuate tuku wande sinamŋge nu tuku nyu te-duŋga minig. Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolŋge minit nu nane tugumŋge minmba kulatkamŋgat.

¹⁶ Nane maŋ gubaniŋge nda. Nane kule paraniŋge nda. Nane kiŋge pasoka ma paknu kamuse nda.

¹⁷ Sipsip Fat minyo mbili maditaknu tugumŋge minit ta nuŋge nane kulatkamŋgat. Nu nane kilmba ka kule nyumba minmba minam tuku bulbulmba prote ta tumŋinguwa le nyumba minmba minamŋgaig. Taŋawaig le Kuate nu nane tuku am kule para serniŋgamŋgat ŋga sayina.

8

Sipsip Fat nu nziŋgail 7-nu paskina

¹ Kile Sipsip Fat nu nziŋgail 7-nu paskina le samba mbolŋge ma betkirena.

² Hap aua taŋamba kugana le ye kiŋatanu suk eŋel 7 kaŋgerken. Nane Kuate tumailamŋge tiŋga minig tuku. Kile andeŋge pro tabil nduik nduik nane 7 ta niŋgina.

³ Taŋana le eŋel kise ande promba atraukam tuku mbain tugumŋge gol nza pa guwa mundur mayenu tiŋgam tuku te

ŋak minna le andeŋge eŋel ta pa guwa suŋgomba tuna le kilmba Kuate tuku mbal tuku yabaŋ pasa tur mbilmba minyo mbili maditaknu tumailamŋge gol mbain mbolŋge piyna.

⁴ Piyna le pa guwa ta yabaŋ pasa tur eŋel tuku wai mbolŋge tiŋga mundur mayenu Kuate tugum kina.

⁵ Taŋana le eŋel ndek gol nza tumba atrau mbain mbol taŋge pa guzi kilmba nzambimba kutuna le kilke mbol ndeke likinaig. Ndeke likinaig le teliŋ buluŋga kuaila fuduka mumni mayok kina.

Eŋel kame tabil 6 fitkinaig

⁶ Kile eŋel kame 7 tabil kile ŋak minnaig ta nane fitkam bafumba minnaig.

⁷ Nane tuku inumŋge nuŋe tabil ta fitkina le pa sawe tiŋ ndare mbilanu ŋak kilke mbolŋge ndekinaig. Ndeka kilke fet keŋanu ta ndindo ugmba armba minnaik. Ail mata ndindo ugmba armba minnaik. Pibi aŋga mata taŋamba ndo uge sulunaig.

⁸ Kile eŋel arnu ta nuŋe tabil fitkina le agaŋ biŋ suk ugmba minna ta andeŋge bukŋgina le yu mbol ndekina.

⁹ Ndeka yu fet keŋanu ta ndindo ndare mayok ka armba mage minnaik. Yu sinamok agaŋ mata ndindo kummba armba minnaik. Waŋ mata taŋamba ndo ndindo ŋayo silimba armba minnaik.

¹⁰ Kile eŋel keŋnu ta nuŋe tabil fitkina le samba mbolŋge kulu ŋungo sati bulu suk ndekina. Ndeka kule fet keŋanu ta kulu tuku pa taŋge ndindo mbolŋge ndeka armba kusrekina.

¹¹ Kulu ta nyunu Kagli ŋayo. Nu kule mbol ndekina ta kaglinu mayok kinaig le taŋgo gudommba nyumba kume likinaig.

¹² Kile eŋel bailkanu ta nuŋe tabil fitkina le ki tambun mbai ŋakmba fet keŋanu ta inum ŋayo silimba armba mine likinaig. Taŋamba ki ait inumnu dabuka armba bulu ŋak. Furir ait inumnu ma make armba bulu ŋak.

¹³ Kile ye kiŋatanu suk paŋus ande kaŋgeren ta nu buŋga mbol kumba wika sakina: Ae ae osese. Eŋel keŋmba naŋgine tabil fitkuwaig le kilke mbol mbal piti suŋgo kamusamŋgaig ŋga sakina le isen.

9

¹ Kile enel 5-nu ta nuṅe tabil fitkina le enel ande mbai suk supika kilke mbol ndekina. Ndekina le andeṅge ma buto sinam nzi tuku ki ta nu tuna.

² Tuna le nu malanga ta talkina le pa guwa sunḡo tafil ṅak tinḡina. Pa guwa tanḡe ki sonḡina le ma ṅakmba dabukina.

³ Tanana le pa guwa sinamṅe agaṅ wak suk mayok kine lika kilke ṅakmba kumuṅginaig. Tananaig le andeṅge nane ziṅaṅsail tuku kame niṅmba saninḡina:

⁴ Tane pibi ail kuzru ṅaigo sigli ndakap. Tango tumail mbolṅe Kuate tuku suku kuyar kugatok ta nane ndo ṅaigo siglika ṅgina

⁵ sulumba nu nane balenḡgam tuku peuniṅmba sakina: Tambun 5 ndo rar sunḡo niṅgap ṅga saninḡina.

Ziṅaṅsailṅe tanḡo makete le rar sunḡo kamuste tanan nane rar sunḡo kamusmba minamṅaig.

⁶ Ait ta mbolṅe nane kumam tuku ndin sotete pisengamṅaig. Nane kumam tuku dirnanḡuwaig ta nane kume nda.

⁷ Wak suk agaṅ ta kame mbal tuku hos tanan. Nane tuku gabat gol hat kaika minanu suk. Nane tuku tumail tanḡo tumail suk.

⁸ Nane tuku gabat waṅe pino gabat waṅe suk kugennu. Nane tuku maketiṅ laion maketiṅ suk.

⁹ Nane tuku tawo ta ain tawi tawo sonḡa silikade tanan. Nane tuku salmban fudu ta kame tuku hos gudommba karis didika pinderkade le fudukade tanan.

¹⁰ Nane tuku dadu ta ziṅaṅsail dadunu suk agaṅ pitiram tuku ṅak. Nane tambun 5 tanḡo rar niṅgam tuku kame dadu mbolṅe patikina.

¹¹ Nane tuku kulat tanḡo nu ma buto sinam nzikok tuku enel. Nu tuku nyu ta Hibu pasambi Abadon ṅgade. Nane Grik pasambi Apolion ṅgade. (Nyu ta tugunu: Agaṅ ndende ṅaigo siglikanu tanḡo).

¹² Piti sunḡo ande buk kugawat. Kile armba prowam tuku minik.

¹³ Kile enel 6-nu ta nuṅe tabil fitkina le gol atrau mbain tuku kundunu bailkamba sinam tanḡe pasa ande mayok kina. Mbain ta Kuate tugumṅe minit tuku.

¹⁴ Pasa mayok ka enel 6-nu nuṅe tabil biye ṅak minna ta sana: Ne kumba ka enel bailkamba kule sunḡo Yufretis tugum tanḡe ndalekanu minig ta kuklinḡga ṅga sana.

¹⁵ Enel bailkamba ta nane tanḡo ndindo balemba armba kusreka tanamba tanamba tanḡo ṅakmba mbolṅe kam tuku nanḡine yar tambun ait ta prowam ṅga ndalekanu tairḡga minig.

¹⁶ Nu kumba nane kuklinḡgina le ye kame mbal hos ṅak gudommba kanḡerken ta andeṅge nane burka 200,000,000 ṅgina le isen.

¹⁷ Ye kiṅatanu suk kame mbal hos ṅak ta teṅenmba kanḡerken. Hos ponḡinaig mbal nane tawi kareṅnu tawo sonu tuku silikinaig. Tawi kareṅnu ta gurgur ize kulon ṅak. Hos kame ta tuku gabat laion gabat suk. Nane tuku miṅgeḡḡe agaṅ kamenu keṅmba pa bulu pa guwa pa son paknu mayok kinaig.

¹⁸ Agaṅ kamenu keṅmba nane tuku miṅgeḡḡe mayok kinaig tambu nane tanḡo ndindo balemba armba kusreka tanamba tanamba tanḡo ṅakmba mbolṅe ke likinaig.

¹⁹ Hos kame ta tuku kamenu miṅge mbolṅe dadu mbolṅe minnaig. Nane tuku dadu zirernu mbeṅ gabat suk. Nane tambu tanḡo make niṅge likinaig.

²⁰ Agaṅ kamenu keṅmba mbolṅe kume ndakinaig mbal ta nane nanḡine maṅau ṅaigonu kusreka ṅgamunḡal biye mbil ndanaig. Nane bukla mbariṅniṅmba yabri mbara kanunu golmbi silwambi ainmbi ndamembi ailmbi wakeikanu ta mambilmba lika pasa isam kumuṅ kuga ta nane tuku nyu ndo kile-dunḡa minnaig.

²¹ Nane muṅgu bale maṅau, make maṅau, fare unekade maṅau, kuayar maṅau ta ṅakmba kusreka ṅgamunḡal biye mbil ndanaig.

10

Yohanus nu waṅe filfilanu fudiṅdo tina

¹ Ye maṅ kiṅatanu suk samba mbolṅe enel ande sanḡri ṅayo ndekina le kanḡeren. Nu gaunḡe sonḡina le ṅak ndekina. Nu tuku gabat fumṅe wanzu tinḡanu ṅak. Nu tuku tumail pasi ki kilḡate tanan. Nu tuku kupe pa bulu kuennu tanan.

² Nu tuku wai mbolŋge waŋe fudiŋdo filfilanu talok te ŋak minna. Nu nuŋe kupe ndinam yu mbolŋge tiŋga kupe ŋaiŋam tabekŋge tiŋgina.

³ Nu laion suk wi kuenŋkina le kuaila 7 fuduka pasa mayok kinaig.

⁴ Kuaila 7 fudukinaig le ye ismba kuyaram bafuwen kande samba mbolŋge pasa ande ye peuyumba sayina: Kuaila 7 pasa mayok kagig ta ne yabuka kuyar ndawa ŋga sayina.

⁵ Eŋel kupe inum yu mbol tiŋga kupe inum tabekŋge tiŋgina le kaŋgeren ta nu pasa saŋgrinu sakam ŋga nu wai ndinam teduŋgina.

⁶ Te-duŋga Kuate abo tugu ŋak nu samba kilke yu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu tuku nyu mbolŋge nuŋe pasa saŋgri pilemba sakina: Kile ait kumuŋgate. Kuate nu maŋ afu tairŋge nda.

⁷ Eŋel 7-nu nuŋe tabil fitkuwa le Kuate tuku wamdus kuirkanu o buk nuŋe tuan taŋgo kame saniŋgina ta kumuŋgamŋgat ŋgina.

⁸ Ye ambonga samba mbolŋge pasa ande isit ta nu maŋ lato ye sayina: Ne kaye ŋgina. Eŋel kupe inum yu mbolŋge inum tabekŋge tiŋga waŋe fudiŋdo talok nuŋe wai mbolŋge minit ta yaiwa ŋga sayina.

⁹ Ye eŋel tugum kumba waŋe fudiŋ ta yabaŋen le nu ndek ye sayina: Ilmba tumba nya. Ne tuku ŋin tugu sinamŋge ŋguimnzaŋ ŋairnu kikoŋnu taŋaŋ kamusmba fungul sinamŋge kagli ŋayo kamusamŋgat ŋga sayina.

¹⁰ Taŋamba sayina le ye nu yaimba nyumba ŋinken ta ŋin tugu sinamŋge ŋairnu kikoŋnu kamusen ta fungul sinamŋge kagli ŋayo kamusen.

¹¹ Kile ande nu ye sayina: Ne maŋ wam afu kuirok minig ta kile-mayokka kuklimba kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki tumbran pasa yeki yeki gabat sugo sugo ta ŋakmba saniŋga.

¹ Kile andeŋge agaŋ dido suk wande kuennu katesewam tuku sumba ye sayina: Ne tiŋga Kuate tuku wande atrau mbain turmba kugennu katesewa. Taŋgo giganmba sinam taŋge Kuate tuku nyu teduŋgade ta mata burka ta

² ne Kuate tuku wande kilimnu ta kuennu katese ndawa. Ma ta kasomok mbal tuku wai mbolŋge pilna. Nane Kuate tuku tumbran suŋgo ta tambun 42 kupe guruŋga tumba ŋayo silimba minamŋgaig.

³ Taŋawaig le ye taŋgo armba kukulniki le nale sinamanzer tawi tiŋmba pro ki ait 1,260 ta mbolŋge ye tuku pasa kuklimba minamŋgaig ŋga sayina le isen.

⁴ Olif ail armba lam armba nale kilke tugu ŋakmba tuku Suŋgo nuŋe am mbolŋge minik ta taŋgo ar ta tuku sakade.

⁵ Taŋgo afuŋge nale ŋaigo siglikam bafuwaig ta nakile miŋgekŋge pa mayok ka ŋgueu mbal pasokuwa le kume faramŋgaig. Ande nu taŋamba nale ŋaigo siglikam bafuwa ta nu siŋka kume ta kaŋgeramŋgat.

⁶ Nale Kuate tuku pasa kuklimba saŋgri ŋak minmba sawe peumba kule ndare kuilka piti yimyam patikuwaik le kilke mbol mbal tugum prowe likamŋgaig. Nale piti ndaŋ kam tuku sakuwaik ta taŋamba ndo prowamŋgat.

⁷ Nale ar ta Kuate tuku pasa sake suluwaik le agaŋmor ŋguikok ŋayonu ma buto sinam nziŋge minit tuku ta nu pro nale ndoŋ kame bumba nale kile-ibenka bale faramŋgat.

⁸ Bale farwa le nale tuku mindesiŋ tumbran suŋgo tuku ndin make mbiŋge minamŋgaik. Tumbran suŋgo ta yabayabanga Sodom le Isip ŋgade tuku. Tumbran ta mbolŋge nane siŋgine Suŋgo ail kazrai mbolŋge balenaig.

⁹ Nale tuku mindesiŋ taŋamba minwaik le kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki ndare kise kise tumbran pasa yeki yeki ta ŋakmba pro ki ait keŋmba inumnu turmba nale tuku mindesiŋ kaŋgerka nane afuŋge nale ŋgukam tuku peuniŋgamŋgaig.

¹⁰ Kilke mbol mbal ŋakmba nane garegareka pagumba nye suŋgokumba mune kupesmba nanŋine gare agaŋ afu muŋgu niŋge niŋgeka minamŋgaig. Ta ndaŋam?

11

Taŋgo armba Kuate tuku pasa temayoknaik

Kuate tuku tuan tanjo ar ta nale kilke mbol mbal piti sugo ninginaik ta kile nale kumnaik tukunu nane gare-gareka tanjawanjgaig.

¹¹ Ki ait kenjmba inumnu turmba kinaig le abo guwa Kuate tugumnge ndeka nale sinam kina le nale abonja tinjinaik. Tanjanaik le nane nale kanjerkinaig mbal ndek piriri njayomba kuru kuru sunjo tinaig.

¹² Nale tinjinaik le samba mbolnje pasa kuenja tenenmba sanikina: Mbol te mbape njina. Tanjakin le nale tinja gau mbol kumba samba mbol ambe kinaik le nakile njueu mbal njakmba nale kanjerkinaig.

¹³ Ait ta mbolnje ndo mumni sunjo promba tumbran sunjo ta fet 10-anu ta ndindo njayo silimba 9 kusrekinaig le minnaig. Mumni sunjo tanje tanjo 7,000 bale farna le nane afu wam ta kanjermba kuru kuru sunjo tumba samba mbolok Mbara tuku nyu te-dunjinaig.

¹⁴ Piti sunjo arnu buk kugawat. Kile kenju prowam bafute.

Enjel 7-nu nuje tabil fitkina

¹⁵ Enjel 7-nu nuje tabil fitkina le samba mbolnje pasa gudommba kuenja sakinaig: Kile singine Sunjo nu madina tanjo ndon nale kilke tugu njakmba kulatkam tuku sanjri tik. Nu tanjamba kulatka minmba minamngat njinaig.

¹⁶ Kile tanjo mage 24 nyu njak Kuate tumailamnge nanjine minyo mbili sugo mbolnje minnaig ta nane ndek truk ka Kuate mbarinjmba tenenmba sakinaig.

¹⁷ O Kuate Sunjo, ne sanjri njayo. Ne o buk minna kile ne tanjamba ndo minit.

Ne nane sanjri tamba kilke tugu njakmba kulatkate ta ne wam mayete.

¹⁸ Kilke yimyam ne tuku gubra sunjo pilnaig ta kile ne tuku gubra mayok ka kumanu mbal pileningam tuku ait prote. Nane piro mbal, nane tuan tanjo kame, nane mbal njakmba ne kumnemnge minnaig afu nyu njak afu nyu kugatok ta nane lafu mayenu tam tuku ait prote. Kilke njaijo siglikinaig mbal kile nane lafu njayonu tam tuku ait prote njinaig.

¹⁹ Tanjakin le samba mbolnje Kuate tuku wande malanja talkina le nuje pasa katanu bokis wandek sinam ta minna le kanjeren. Tanjamba kile telin bulunja kuaila fuduka mumni mayok kina le sawe tin sugokanu ndekinaig.

12

Pino ande mben sunjo kulmban suk ndon mayok kinaik

¹ Kile samba mbolnje aganj kanunu tugu sunjokanu mayok ka pino ande nu ki tawi tanjan kaika njak minna. Nu tambun mbolnje tin minmba nuje gabat mbolnje nyu njak tuku hat mbai 12 njak kaika minna.

² Nu funjulok minna sulumba nu kinjo tepalmbim bafumba ngaro rar sunjo tumba witina.

³ Kile samba mbolnje aganj kanunu ande tugu sunjokanu njak mben sunjo kulmban suk gurgur gabatnu 7 naunu 10 njak mayok kina. Nuje gabat njakmba nyu njak tuku hat kaika likanu njak minna.

⁴ Samba mbolnje nu mbai kuasmbi ndindo nuje dadumbi gurenmba armba kusrekina. Tanjamba tanjamba mbai njakmba mbolnje kina le kilke mbolnje ndeke likinaig. Mben kulmban suk ta pino ta kinjo tepilwa le tumba nyam tuku nu tugum tanje minna.

⁵ Tanjamba minna le kile pino ta kinjo tepilna le andenje nu pitik ndo didik tumba Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugum tanje pilna. Kinjo ta sunjoka nuje sanjri ain ndumndum tamba kilke mbol mbal njakmba kulatkamngat.

⁶ Pino ta kua ka Kuate nu minam tuku ma ma baknu mbolnje wakeina ta mbol kina ka tanje nu ki ait 1,260 minna le Kuatenje nu nyamagan tumba minna.

⁷ Kile samba mbolnje kame sunjo prona. Enjel sunjo Mikael nuje kuasmbi kilmba mben kulmban suk ta sunjo ndon kame bunaig. Tanjanaig le mben ta nuje enjel njaijonu kilmba nane ndon kame buna.

⁸⁻⁹ Nane kame bunaig ma ma mben tuku kuasmbi kile-ibenka mben sunjo tumba nuje enjel njaijonu ndon pankinaig le kilke mbol ndeka samba tumbran nduiye kusrenaig. Tanjamba mben o buk abo abo minna ta nyunu bukla njayonu nyunu ande Satan

nu tanjo yabrininmba didikate ta nu kilke mbol ndekina.

¹⁰ Kile samba mbolnjo pasa ande kuenka sakina: Satan nu ki furir mindek Kuate tugumnjo singine tira kilmba pasa mbolnjo patikate ta enelnjo nu tumba buknginaig le kilke mbol ndekina. Singine Kuate nu kile singine muskil kile-tidinga nuje sangri te-mayokmba nuje gageu kulatkate. Nu nuje madina tanjo tuku nyu sunjo te-mayokte.

¹¹ Singine tira kame nane nanjine njarosu mape ndaka kumam kuru kuru ndaka Kuate tuku pasa te-mayokmba Sipsip Fat tuku ndarembi Satan te-ibenjaig.

¹² Ta tuku samba mbolnjo minig mbal tane gare-garekap. Kilke le yu mbolnjo minig mbal ose. Tane piti sunjo tamnjaig. Satan nuje ait kugamba buk fag kinit ta nu kila tukunu nu gubra sunjo tumba tane tugum ta prote njina.

¹³ Mben kulmban suk buknginaig le kilke mbol ndekina ta wamdus puluna le pino kinjo te-pilna ta balewam koronja.

¹⁴ Koronja le Kuatenje nu bunga ma ta kusremba ma baknu mbol kumba ka ki ait 1,260 tanje minwa le Kuatenje nyama-gan tuwa le nyuwa nga nu panus salmban armba tuna.

¹⁵ Tuna le nu bunga kina le mben nu pino te-njisiwam tuku kule kumka furkina le kule sunjo pinderkate tanjan pino koronmba kina.

¹⁶ Kina le kilke puluka pino turna le kule mbenje kumka furkina ta ka burok sinam ta kumba ka kugana.

¹⁷ Tanjana le mben kulmban suk ta nu pino ta tuku gubra sunjo tumba nu tuku kinjo kame afu ndon kame buwam saka nane bale faram kina. Nane Kuate tuku pasa ismba dubimba Yesus tuku pasa tugusek biye demba kukliwanu mbal ta nane pino ta tuku kinjo kame minig.

¹⁸ Kile mben sunjo ta nu piyalnjo tin minna le kanjeren.

13

Aganmor nguikok ande yu sinamnjo bitek mayok kina

¹ Ye man kinatanu suk aganmor nguikok yu sinamnjo bitek mayok kina le kanjeren.

Nu gabatnu 7 naunu 10 njak. Nau kame ta njakmba mbolnjo nyu njak tuku hat kaikanu njak minnaig. Gabat 7 mbolnjo Kuate ngumnem tambinu nyu njak minnaig.

² Aganmor nguikok ta lepat kanjeranu tanjan kanjeren. Nuje kupe mbain bea tuku kupe mbain suk. Mingenu laion suk. Mben sunjo kulmban suk ta nu nuje sangri nuje nyu sunjo aganmor nguikok ta tuku wai mbolnjo patikina.

³ Nu tuku gabat ande kumam tuku we sunjo njak ta we buk kupna le nu mayekina. Kilke mbol mbal njakmba aganmor nguikok ta kanjermba piriri njayomba nu dubinaig.

⁴ Mben kulmban suk ta nuje nyu sunjo aganmor nguikok tuna le tanjo kame ndek mben ta tuku nyu mbarinjaig. Nane aganmor nguikok ta mata mbarinmba sakinaj: Ima nu nyu sunjo aganmor nguikok tenen minit? Ande nu te-ibenjam kumun kuga nga sakinaig.

⁵ Andenje nu peu ndana le aganmor nguikok ta nuje nyu te-dunja Kuate ngumnem pasa tuna. Nu tanjamba tambun 42 nuje sangri te-mayokna sulumba

⁶ nuje pasambi Kuate ngumnem pasa sunjomba tuna. Nu Kuate tuku nyu Kuate minit tuku ma, nane ma ta mbolnjo minig ta njakmba pasambi njajo siglikina.

⁷ Nu andenje peu ndana le nu Kuate tuku mbal ndon kame bumba nane kile-ibenjina. Tanjana le andenje nu nyu tuna le nu kilke tugu njakmba tuku kuasmbi njarosu yeki yeki ndare kise kise tumban pasa yeki yeki ta njakmba kulatkina.

⁸ Kilke mbol mbal njakmba aganmor nguikok ta mbarinamnjaig. Kuate tuku mbal ndo aganmor nguikok ta mbarinje nda. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba nuje mbal tuku nyu ta abo njak minmba minam tuku waje mbolnjo kuyarkina. Waje ta Sipsip Fat balenaig nu tuku waje.

⁹ Ande nu kilba njak ndeta pasa sakamnjo te iswa.

¹⁰ Kuate nu ande mulintam tuku madiwa ta tanjawanjat. Ko ande kame bagimbi balewam tuku madiwa ta mata tanjawanjat. Piti tanjan mbolnjo Kuate tuku mbal nu tuku sangri tomba tinjuwaig.

Aganmor nguikok ande kilkek sinamnge bitek mayok kina

¹¹ Kile ye kinatanu suk aganmor nguikok ande kilkek sinamnge bitek mayok kina le kangeren. Nu sipsip fat tuku nau armba njak ta nu tuku pasa mbenj kulmban suk nu tuku pasa tajan kame njayo.

¹² Nu aganmor nguikok ambonga prona ta tuku nyu sungo tumba sanjri ndui tamba kilke mbol mbal saningina le nane aganmor nguikok ambonga prona ta mbarinjnaig. Aganmor nguikok ta nu kumam tuku we sungo njak. We buk kupna le nu mayekina.

¹³ Aganmor nguikok ngumnenja prona ta nu wam kame kitek sanjrinu kile-mayokka tanjo am mbolnge pa pilna le samba mbolnge ndekina.

¹⁴ Andenge nu peu ndana le nu aganmor nguikok ambonga prona ta tuku nyu mbolnge wam kame sanjrinu kitek ke lika kilke mbol mbal yabrinjmba didikina. Didika wam pagukina le nane aganmor nguikok kame mbolnge bagimbi we pile tunaig le kume ndakina ta nu tuku kanunu wakeimba nyu te-dunginaig.

¹⁵ Nu andenge peu ndana le nu aganmor nguikok kanunu ta minje guwa tuna le nu ndek pasatina. Nane afu sanjri tinja aganmor nguikok kanunu nyu te-du ndanjinaig ta afunje nane bale faram tuku saningina.

¹⁶ Aganmor nguikok ta nu sanjri tinja sakina le tanjo nyu njak, nyu kugatok, agan ndende njak, sanzalnu, nanjine mironj ngaro kulatkade, piro agan tajan minig ta nane njakmba wai ndinam ko tumail pasi mbolnge nu tuku suku kuyar patikinaig.

¹⁷ Suku kuyar ta aganmor nguikok tuku nyu ko nune nyu tuku namba. Nane afu kuyar ta kugatok ta nane agan inum piyawam kumun kuga.

¹⁸ Ande nu wamdus kuyar mayenu njak ta nu aganmor nguikok tuku namba ta mbolnge nu tuku nyu katesewam kumun. Tanjo ta tuku namba ta 666.

14

Nane 144,000 ta mune kitek ulnaig

¹ Ye kinatanu suk Sion tabe mbolnge Sipsip Fat tin minna le kangeren. Nane gu-dommba 144,000 nu ndon tin minnaig. Nane Sipsip Fat le Mam nune tuku nyu tumail mbolnge kuyaranu njak.

² Kile samba mbolnge zigna sunjo mayok kina le isen. Yu fudu ko kuaila fudu ko afunje mune ulmba gita katde le fudu kinig tajan isen.

³ Minyo mbili maditaknu, agan bailkamba abo njak, tanjo mage 24 nyu njak nane tumailamnge nane 144,000 nane mune kitek ulnaig le isen. Nane buk kilke mbolnge minnaig le Kuate nu nane muskil kile-tidinga kilna tukunu nanenge ndo mune ta kila.

⁴ Nane pino afu ndon kutur manau ke ndakinaig. Nane purfenju ndo minig. Sipsip Fat nu animbi kinit ta nane nu ndon likade. Nane buk kilke mbol mbal ngamuknge Kuate le Sipsip Fat tuku mbal minam tuku muskil kile-tidingina.

⁵ Nane yabri pasa sa ndakinaig. Nane mbar kugatok minig.

Enjel kenjmba tuku pasa

⁶ Ye kinatanu suk enjel ande samba mbolnge bunga kina le kangeren. Nu pasa mayenu minmba minam tuku kilke mbol mbal iswaig nga sakam kina. Nu kilke tugu njakmba tuku kuasmbi ngarosu yeki yeki ndare kise kise tumbranjo pasa yeki yeki ta njakmba tugum kina sulumba

⁷ wi kuenjka sakina: Kuate nu tanjo njakmba pileningam tuku ait prote. Tane nu tuku nyu kurauka te-dungap. Nunje samba kilke yu kule njakmba kile-mayokkina. Tane nu ndo mbarinjap nga sakina le isen.

⁸ Enjel ande ta kina le kile man arnu ta pro sakina: Babilon tumbranjo sunjo nu buk ngisikina. Nu nune fare fare uneka kilke tugu njakmba didikina le manau ndui ta kumba minmba kule kamenu tajan nyumba nginjgankinaig nga sakina.

⁹ Enjel arnu ta kina le kile kenju ta pro kuenjka sakina: Nane afu aganmor nguikok mbarinjmba nune kanunu ta turmba mbarinjmba nu tuku suku kuyar nanjine tumail pasi ko wai ndinam mbolnge patikuwaig ta

¹⁰ Kuate tuku gubra sunḡo nza mbolḡe tolmba niḡuwa le nyamḡgaig. Nyuwaig sulumba Kuate tuku eḡel kame am mbolḡe Sipsip Fat am mbolḡe nane pa bulu pa soḡ paknu mbolḡe rar sunḡo kamusmba minamḡgaig.

¹¹ Pa guwa ta tiḡga minmba minwa le nane agaḡmor ḡguikok mbariḡmba nuḡe kanunu ta turmba mbariḡmba nu tuku suku kuyar patikanu ḡak minig mbal nane ki furir mindek mabte nda.

¹² Kuate tuku mbal nane nu kumnemḡge minmba Yesus tuku son ḡga nu tuku saḡgri tomba tiḡguwaig.

¹³ Kile pasa ande samba mbolḡe teḡenmba ye sayina: Pasa te kuyara. Nane Sunḡo biye dedemba minmba ka kume likade mbal ta nane gare sunḡo tamḡgaig ḡga sakina. Taḡakina le Tukul Guwa ndek lafumba sakina: Ta son. Nane naḡgine piro kareḡnu kusreka mabte mayewamḡgaig. Nane naḡgine piro magede tuku lafunu tumba kinig ḡgina.

Nyamagaḡ kilam tuku ait

¹⁴ Ye maḡ kiḡatanu suk gau kaukauk mbolḡe taḡgo ande sine suk minyok minna le kaḡgeren. Nu gol hat kaika bagi kagoḡok agok ḡayo ḡak minna le kaḡgeren.

¹⁵ Kile eḡel ande Kuate tuku wandek sinamḡge promba wi kueḡka taḡgo gau kaukauk mbolḡe minna ta sana: Kile ait kumunḡat. Kilke mbolḡe nyamagaḡ ḡakmba manderkaig. Naḡe bagimbi piroka nyamagaḡ alonu kila ḡgina.

¹⁶ Taḡamba sakina le taḡgo gau kaukauk mbolḡe minna ta nu nuḡe bagi kagoḡok tamba kilke mbolḡe piroka nyamagaḡ alonu kilna.

¹⁷ Taḡana le eḡel kise ande samba mbolḡe Kuate tuku wandek sinamḡge prona. Nu mata bagi kagoḡok agok ḡayo ḡak.

¹⁸ Nu prona le maḡ eḡel ande Kuate tuku atrau mbain tugumḡge prona. Eḡel ta nu pa ḡakmba kulatkate tuku. Nu kueḡka eḡel bagi kagoḡok agok ḡayo ḡak ta sana: Kilke mbolḡe greḡ muli alonu manderkaig. Naḡe bagimbi alonu kugerka kila ḡgina le

¹⁹ nu ndek nuḡe bagimbi greḡ alonu kat purpurmba kilmba greḡ alonu tidon firfircade le kulenu prote tuku ma ta sinamḡge pankina. Ma ta tumbraḡ sunḡo kilimḡge minna. Nu Kuate tuku gubra taḡaḡ minna.

²⁰ Nane greḡ alonu ta kupembi tidon firfirkaig le ndare promba kule sunḡo taḡaḡ pinderka kuennu 300 kilomita butonu 5 fit taḡamba prona le kaḡgeren.

15

Kuate tuku gageu nane mune kitek ul-naig

¹ Ye maḡ kiḡatanu suk agaḡ kanunu tuguḡu alo sunḡo ḡak samba mbolḡe mayok kina le kaḡgeren ta eḡel 7 nane piti 7 kilemayokkam tuku pronaig. Piti 7 ta prowaig le Kuate tuku gubra kugawamḡgat.

² Kile ye mambilmba ma yu suk glas pa ḡak taḡaḡ kaḡgeren. Nane saḡgri tiḡga agaḡmor ḡguikok ḡgumnemba nu tuku kanunu mbariḡ ndamba nu tuku nyu tuku namba kugatok mbal ta nane yu glas suk piyaḡḡe tiḡga Kuate tuku gita kile ḡak minnaig le kaḡgerken.

³ Nane Kuate tuku piro taḡgo Moses tuku mune Sipsip Fat tuku mune nindmba teḡenmba sakade.

O Kuate Sunḡo, ne saḡgri sunḡo pasa ḡak. Ne wam ke likate ta saḡgri ḡaigo magenu ndo.

Ne tuku maḡau ḡakmba tugusek tiḡreknu ndo.

Neḡe ndo kilke tugu ḡakmba tuku gabat ndindo minit.

⁴ O Sunḡo, nane ḡakmba ne tuku nyu teḡunḡa kurauka minamḡgaig. Neḡe ndo purfeḡnu minit.

Ne wam kumumbi kile-mayokkate le taḡgo pino ḡakmba kaḡgercade. Ta tuku kilke mbol mbal ḡakmba pro ne mbariḡnamḡgaig ḡgade.

Eḡel 7 Kuate tuku gubra nza kutu-ninginaig

⁵ Kile ye mambilmba samba mbolḡe Kuate tuku tukul tawi wande talok minna le kaḡgeren.

⁶ Wande ta sinamḡge eḡel 7 piti 7 kile-mayokkam tuku mayok kinaig le

kanjerken. Nanjine tawi kugennu kaukauk kilja ñak. Nane tuku tawo mbolnge gol let laipmba tinjanu ñak.

⁷ Kile aganj bailkamba abo ñak ta tuku andenđe ndek nza 7 kilmba eñel 7 ta ninjina. Nza ta Kuate abo tugu minmba minit tuku gubra liganu ñak minnaig.

⁸ Kuate tuku wandek sinamnge nu tuku kilja sanjri ta tuku pa guwa sunjo tafil ñak tinjina le ande nu wande ta sinam kambim kumuñ kuga. Eñel nane piti sugo 7 kilemayokkuwaig le ndo ande nu manj wande ta sinam kambim kumuñ.

16

¹ Kile samba mbolnge Kuate tuku wandek sinamnge pasa ande kuenka eñel 7 ta tenenmba saninjina. Tane kape sulumba nza 7 Kuate tuku gubra liganu ñak ta kilke mbolnge kutuningap nga saninjina.

² Tanakina le eñel ande ambonga nuñe nza tumba kilke mbolnge kutuna. Kutuna le nane aganjmor nguikok dubimba nu tuku kanunu mbarinmba nu tuku suku kuyar ñak mbal ta we sugo ñaigonu mundur ñak nane mbolprowe likinaig.

³ Kile eñel arnu ta nuñe nza tumba yu mbolnge kutuna le yu ndek tanjo kumaknu tuku ndare suk dabukina le yu sinamok aganj ndende ñakmba kume far-naig.

⁴ Kile eñel keñnu ta nuñe nza tumba kule mbolnge kutuna le kule ndare kuilke likinaig.

⁵ Tananaig le eñel kule kulatkate ta nu Kuate sana: Ne purfeñnu ndo. Ne buk minna kile minit. Ne kumumbi wam kame sanjrinu te ke likat.

⁶ Tanjo nane ne tuku tuan tanjo kame ne tuku mbal sunjomba bale farnaig le ndare kutukinaig. Kile ne kumumbi lafunu nane ndare nyam tuku kutute nga sakina.

⁷ Tanakina le atrau mbain tugumnge pasa ande mayok ka sakina: Ese. Sunjo Kuate, ne sanjri ñayo. Ne kumumbi nane mbolnge wam kame te ke likate nga sakina.

⁸ Kile eñel baillkanu ta nuñe nza tumba ki mbolnge kutuna le Kuate nu ki sana le ki pa tinja tanjo kame ñakmba pasokina.

⁹ Pasokina le tanjo nane Kuatenje piti te ñakmba kate nga nane nu tuku nyu kasurnaig. Nane ngamungal biye mbilmba nu tuku nyu te-du ndanginaig.

¹⁰ Kile eñel 5-nu ta nuñe nza tumba aganjmor nguikok tuku minyo mbili mbolnge kutuna le nu kulatkate ma ta ma make sunjo ndekina le nuñe gageu ñakmba rar sunjo kamusmba mane makemba minnaig.

¹¹ We rar sugo mayok kinaig le nane Kuate samba mbolnge minit nu kasurmba nanjine wam ñaigonu kusre ndakinaig.

¹² Kile eñel 6-nu ta nuñe nza tumba kule sunjo Yufretis mbolnge kutuna le kule paraka tanjo sugo nyu ñak ki prote kumamnge prowam tuku ndin wakeina.

¹³ Tanana le ye mambilmba mbenj sunjo kulmban suk, aganjmor nguikok, yabri tuan tanjo nane tuku minjeknje guwa ñaigonu keñmba girpo suk mayok kinaig le kanjerken.

¹⁴ Guwa keñmba ta bukla ñaigonu. Nane kumba wam sanjrinu kitek ke lika kilke tuku gabat sugo ñakmba didika Kuate Sanjri Ñayo tuku ait sunjo mbolnge nu ndonj kame buwam tuku kuaneka kilemanjgurkinaig.

¹⁵ Kile Sunjo ye sayina: Ne isa. Ye kuayar tanjo tananj pitik ndo prowamngit. Ye prowi le afu nane ye tairnga nanjine tawi kulat mayemba minig ta nane gare tamngaig. Afu nanjine tawi kulat maye ndade ta nane wagek minmba kiko tamngaig nga sayina.

¹⁶ Bukla ñaigonu keñmba nane gabat sugo kilemanjgurkinaig ma ta Hibru pasambi Armagedon ngade.

¹⁷ Kile eñel 7-nu ta nuñe nza tumba ma ngamu ambenge kutuna le Kuate tuku wande minyo mbili maditaknu tugumnge pasa ande wi kuenka sakina: Kile kugawat njina.

¹⁸ Tanakina le telinj bulunga kuaila fuduka mumni sunjo pasa ñak mayok kina. Manjau tananj ta tanjo nane buk kanjer ndanaig tuku.

¹⁹ Mumni ta prona le Babilon tumbran sunjo ta fet keñna le kilke ñakmba tuku tumbran sugo sugo ta ñaigonje likinaig. Kuate

nu Babilon tumbran sunjo lafunu tambim tuku gilai ndangina. Nuñe gubra sunjo nu mbolnje pilna le nane kamusnaig.

²⁰ Nuy tabe mata ñakmba ñgisike likinaig.

²¹ Sawe tin sugo pitinu 50 kilo tañan samba mbolnje tanjo ñgaro mbolnje ndeka minnaig le nane sawe tin ta tuku ñgaro rar sugo kilmba Kuate kasurnaig.

17

Une pino sunjo ta lafu ñayonu tina

¹ Kile eñel 7 nza ñak ta tuku ande ye tugum promba sayina: Ne yale le tumbran sunjo ñayonu pino tañan tanjo didik farte ta nu tuku piya ñayonu ta ne tumnamñgit. Tumbran ta kule gudommmba tugumñge minit tuku.

² Kilke tuku gabat sugo nane nu tuku mañau kutur sunjo ta dubimba kilke mbol mbal ñakmba nu tuku une mañau kule kamenu tañan nyumba ñginñgankade nga sayina.

³ Tanakina le Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye kinatanu suk eñel nu pino ta tumyam tuku ye tumba ma baknu mbol kina. Ka tanje pino ande agañmor ñguikok gurgur mbolnje minyokina le kanjeren. Agañmor ñguikok ta gabatnu 7 naunu 10 ñak. Nuñe ñgarosu mbolnje nyu kame Kuate ñgumnem pasa tumba kuyaranu ñak minnaig.

⁴ Pino ta nu nyu sunjo ñak minmba tawi gurgur ize ñak silikanu. Nu tuku mindepiye gol ndame magenu igog tin ñak. Nu gol nza nuñe kutur mañau ñule parak mañau liganu te ñak minna.

⁵ Kuyar ande nuñe tumail mbolnje minna ta nuñe nyu tugu sunjo alo ñak. Nyu ta teñenmba. *Ye Babilon tumbran sunjo. Pino tanjo didik farde mbal wam kutur ñule parak ke likade mbal ye nane tuku ina nanjine.*

⁶ Kuate tuku mbal Yesus dubiwanu mbal ta pino tanje nane gudommmba kilmba bale farmba nane tuku ndare kule kamenu tañan nyumba ñginñgankina le kanjeren. Ye nu kanjermmba pirerek purka wamdus tesuluwen le

⁷ eñel nu ndek ye sayina: Ne wamdus tesulu ndawa. Pino agañmor ñguikok mbolnje minit si agañmor ñguikok gabat 7

nau 10 ñak ta ye nale tuku tugu bitekña sanamñgit.

⁸ Ne agañmor ñguikok kanjerat ta o buk minna ta nu kumna. Nu mañ ma buto sinam nzinge mbumba mayok kuwa le afunje nduiye balewamñgaig. Kuate nu kilke te-mayok ndamba afu abo minmba minam tuku nyu wane mbolnje kuyar ndakina ta nane agañmor ñguikok nu minmba kumna ta mañ mayok kuwa le kanjermmba pirerek purkamñgaig.

⁹ Afu wamdus kuyar mayenu ñak nane pasa te katesewam kumuñ. Gabat 7 ta tabe 7. Pino nu tabe kame ta mbolnje minyok minit.

¹⁰ Gabat 7 ta tanjo nyu ñak 7. Gabat kame 5 buk nyu kuganaig. Ande minit. Ande kile. Nu promba ait fagnu ndo minamñgat.

¹¹ Agañmor ñguikok nu minmba kumna ta nu mata nyu ñak mayok kanjat. Nu sugo 7 ta dubika nu 8-nu. Nu nane tuku ande. Nu promba minwa le ma ma balewamñgaig.

¹² Nau 10 ne kanjerkat ta gabat sugo nyu ñak 10. Kile nane nyu ñak mine ndakade. Agañmor ñguikok nu sunjo mayok kuwa le ait ta mbolnje nane nyu ñak mayok ka aua ndindo ndo nanjine gageu kulatkamñgaig.

¹³ Gabat sugo 10 ta nane wamdus ulendimba nanjine sanjri ñakmba agañmor ñguikok wai mbolnje patikamñgaig.

¹⁴ Nane tinja Sipsip Fat ndon kame buwaig le nu nuñe kuasmbi ndon nane kile-ibenkamñgat. Nuñe ndo Sunjo. Nu sugo ñakmba tuku gabat minmba minit tukunu nuñe nane kile-ibenkamñgat. Nuñe kuasmbi ta yine nga madiniñmba wikina le nane nu ndo dubide tuku nga ye sayina.

¹⁵ Tanamba nu mañ ye sayina: Kule gudommmba pino tanjo didik farte tugumñge kanjerkat ta tanjo kuasmbi ñgarosu yeki yeki tumbran pasa yeki yeki.

¹⁶ Ne nau 10 kanjerkat ta nane agañmor ñguikok ndon pino tanjo didik farte ta kasuramñgaig. Nane nu tuku mindepiye ñakmba yaiwaig le nu wagek minamñgat. Nane nu tuku ndem nyumba mindesin piywaig le ugamñgat.

¹⁷ Nane Kuateñge wamdus niñguwa le tanjo nyu ñak 10 ta wamdus ulendimba nanjine sanjri agañmor ñguikok tuku wai

mbolŋge palmbimŋgaig. Kuate nu wam ŋakmba sakate ta mayok kuwaig le nuŋe ait kugawamŋgat.

¹⁸ Ne pino kaŋgerat ta nu tumbran ŋunjo Babilon. Nu kilke tuku gabat sugo ŋakmba kulatkate. Eŋel taŋamba ye sayina le isen.

18

Babilon tumbran ŋunjo ŋgisikina

¹ Kile ye maŋ kiŋatanu suk eŋel ande nyu ŋunjo ŋak samba mbolŋge ndekina le kaŋgeren. Nu nuŋe kilŋa tambi kilke tugu ŋakmba kilŋaniŋgina.

² Nu wi kuenka sakina: Babilon tumbran ŋunjo ta ŋgisikina. Kile guwa le bukla ŋaigonu sar umaŋ kutur ŋak ŋak nanenje ndo tumbran ŋunjo ta sinamŋge minig.

³ Nu nuŋe une maŋau kutur ŋak kule kamenu taŋaŋ kilke ŋakmba niŋgina le nane nyumba ŋinŋganka ŋaigonŋginaig. Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une maŋau kutur ŋak kinaig. Nu nyu ŋunjo tam tuku agaŋ ndende kilam tuku piriri ŋayona le ndametin pirokinaig mbal nane nu mbolŋge ŋunjoŋmba kilnaig ŋgina.

⁴⁻⁵ Kile samba mbolŋge pasa ande teŋenmba sakina. Babilon tumbran ŋunjo tuku une gudommba. Andenŋe kilemaŋgurkuwa ta ka samba kirewam kumuŋ. Ye Kuate. Ye nu tuku wam ŋaigonu ta gilai ndaŋget. Yiŋe mbal tane tumbran ŋunjo ŋayonu ta kusrewap. Tane nu ndoŋ ulendika mbarap sulumba nu tuku piti ŋaigonu nu ndoŋ tubekaig.

⁶ Nuŋe mbalŋge afu ŋaigo siglikinaig taŋamba ndo nu ŋayo siliwap. Nane tuku wam ŋaigonu ta kumumbi lafumba maŋ lato niŋgap. Nane kule kaglinu afu niŋginaig le nyinaig taŋamba ndo kule kaglinu ŋayo wakeimba niŋgap le nyuwaig.

⁷ Babilon tumbran ŋunjo nu nuŋe ŋgarosu payamka nuŋe agaŋ ndende tambi mine mayena. Kile nuŋe maŋau ta mbilka lafunu rar sinamanzer ŋunjo tape. Nu nuŋe wamdusmbi sakate. Ye ŋunjo nyu ŋak. Ye pino kuembol taŋaŋ kuga. Ye ŋgamuŋgal rar te nda ŋga iduste.

⁸ Ta tuku ki ait ndindo mbolŋge ndo guaze afu ŋgamuŋgal rar guba ŋunjo ta ŋakmba nu mbolŋge prowamŋgaig. Nu

paŋge uge suluwamŋgat. Ye ŋunjo Kuate ye saŋgri ŋayo. Yeŋge tumbran ŋunjo ta pilewet ŋga sakina.

⁹ Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une maŋau kutur ŋak ke lika nu ndoŋ agaŋ ndende ŋunjoŋmba kilnaig ta nane tumbran ŋunjo ta ugmba pa guwa ŋunjo tinjuwa le kaŋgermba ninanka wikaraumba malm-bikamŋgaig.

¹⁰ Nane nu tuku rar kuru-kuruka maskenŋge tinja sakamŋgaig: O tumbran ŋunjo Babilon, ne nyu ŋunjo ŋak ta ae osese. Naŋe pa lafunu pitik ndo ne mbolŋge prote ŋga sakamŋgaig.

¹¹ Kilke mbolŋge ndametin pirokade mbal nane nu sine tuku agaŋ piyawu nda ŋga nu tuku idusmba ŋgamuŋgal piti ŋak malm-bikamŋgaig.

¹² Nane tuku agaŋ ndende tumbran taŋe piyaniŋgina ta teŋenmba. Gol silwa ndame magenu igog tin. Tawi afu kaukauk magenu afu ize ŋak afu silk afu gurgur. Ail afu mundur ŋak. Agaŋ afu elefant maketinmbi wakeikanu. Agaŋ afu ail magenu ain yeki yeki ndame kuyar ŋak basleŋnu tambi wakeikanu.

¹³ Sinamon ŋguna paguwa mundur magenu yeki yeki. Grep kule, guren, plaua, wit. Makau sipsip hos karis nane taŋgo mata piro agaŋ taŋaŋ. Agaŋ kame ta ŋakmba piyawam tuku tumbran ŋunjo ta tugumuŋge patike likanu.

¹⁴ Ndametin pirokade mbal ta nane teŋenmba Babilon tuku sakamŋgaig. Ne agaŋ ndende kilam tuku wamdus ŋunjo pilna ta kile naŋe agaŋ ndende magenu naŋe nyu ŋunjo turmba nduiye ŋgisikade. Ne maŋ kaŋgerke nda ŋga sakamŋgaig.

¹⁵ Tumbran ŋunjo ta mbolŋge piroka ndametin ŋunjoŋmba kilnaig mbal nane nu tuku rar kuru-kuruka maskenŋge wikaraumba malm-bika teŋenmba sakamŋgaig.

¹⁶ Ae osese. Tumbran ŋunjo, naŋe mbal gabat sugo tuku tawi kaukauk ize ŋak gurgur silikinaig sulumba gol ndame magenu igog tin mindepiye ta ŋak minnaig. Osese. Aua ndindo taŋaŋ mindepiye magenu ŋakmba ta uge sulute ŋga sakamŋgaig.

¹⁷ Waŋ tuku gabat kame piro mbal nane afu naŋgine agaŋ ndende piyawam

tuku wan mbolŋge mine likade ta ŋakmba maskenŋge tinŋa

¹⁸ tumbran sunŋo ta ugmba pa guwa sunŋo promba minwa le wikaraumba sanunŋaig: Tumbran sunŋo nyu ŋak taŋaŋ ande aninŋe minit ŋga sakamŋaig.

¹⁹ Nane ngamunŋal rar sunŋo tumba tuptup kilmba nanŋine ngaro piseninŋmba wikaraumba sakamŋaig: Tumbran sunŋo ose. Sine wan mbolŋge likeg mbal ne mbolŋge ndametin sunŋomba kileg ta ne aua ndindo mbolŋge ndo ŋakmba uge sulute ŋga sakamŋaig.

²⁰ Samba mbolok mbal tane gare-garekap. Aposel tuan tanŋo Kuate tuku mbal tane ŋakmba gare-garekap. Tumbran sunŋo ta tane kilmba ŋaigo siglikina ta kile Kuate nu kumumbi lafunu tuwit.

²¹ Kile enel ande sanŋri ŋayo ndame sunŋo ande te-dunŋa tumba yu mbolŋge bukŋga sakina: O Babilon tumbran sunŋo, ne wit firfiranu ndame taŋaŋ sunŋomba ndeka fuduka pitik ndo ngisikamŋgat. Ne andenŋe maŋ kanŋerne nda.

²² Gita tuku fudu, kem wi, tabu tabu, tabil ta nane ŋakmba fudu maninka ma betkiREWAMŋgat. Naŋe piro mbal wai kuyarkade ta ne sinamŋge mine nda. Ndame sunŋo wit firfirte tuku fudu mata maŋ ise nda.

²³ Ande ne sinamŋge maŋ lam buluwe nda. Tanŋo munŋu kilam tuku zigna mayok kine nda. Ne tugumŋge pirokinaig mbal nane kilke mbol mbal ŋakmba ngamukŋge gabat sugo minnaig ta kile kuga. Ne naŋe kuanye maŋau tambil kilke mbol mbal ŋakmba yabrinŋina.

²⁴ Kuate tuku tuan tanŋo nu tuku gageu nane tuku ndare lafunu ne mbolŋge minit ŋga sakina.

19

Babilon ngisikina le gare-garekinaig

¹ Ye kinatanu suk samba mbolŋge maŋgur sunŋo tuku zigna isanu suken ta tenŋemba. Sine Kuate tuku nyu te-dunŋube.

Nunŋe sine tuku muskil kile-tidinŋe sinŋit. Nu kilŋa sanŋri ŋakmba tuku miro.

² Nunŋe ndo ŋakmba kumumbi pilenŋit.

Pino tanŋo didik farmba kilke mbol mbal nunŋe une maŋaumbi ŋaigo siglikate ta Kuatenŋe kumumbi tumba pasa mbolŋge pilit.

Nu Kuate tuku piro mbal kilmba bale farninŋina le ndare kutukinaig wam ta kumumbi lafunu tuwit ŋginaig.

³ Tanŋamba nane maŋ lato wika sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-dunŋube. Tumbran sunŋo ta ugmba minmba minamŋgat ŋginaig le

⁴ tanŋo mage 24 nyu ŋak agaŋ baikamba abo ŋak ndoŋ ndek truk ka Kuate minyo mbili maditaknu mbolŋge minit ta nu tuku nyu te-dunŋa sakinaig: Ese. Mayede. Sine Kuate tuku nyu te-dunŋube ŋginaig.

Sipsip Fat pino tina tuku ait sunŋo prona

⁵ Kile Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugumŋge pasa ande kuenŋka sakina: Tane Kuate tuku minŋe kumnemŋge minig mbal afu nyu ŋak afu nyu kugatok tane ŋakmba nu tuku nyu te-dunŋap ŋgina.

⁶ Tanŋakina le maŋgur sunŋo tuku zigna yu fudu ko kuaila sunŋo fudukanu suk isen ta tenŋemba.

Sinŋine Kuate Sanŋri ŋayo nu agaŋ ndende ŋakmba kulatkate. Sine nu tuku nyu te-dunŋube.

⁷ Sine gare sunŋo tumba nu tuku nyu sunŋo ta te-mayokbe. Sipsip Fat nu pino tam tuku ait prote. Pino ta nu buk mindepiye mayemba nu tair minit.

⁸ Kuate nu tawi kaukawk uge liŋnu tuna le silikina.

Nane tanŋamba sakinaig le isen. Tawi kaukawk kanŋeren ta Kuate tuku mbal wam magenu tinŋreknu ke likanu taŋaŋ.

⁹ Kile enel ndek ye sayina: Pasa te kuyara. Sipsip Fat pino tam ait mbolŋge pagumba nye sunŋo pilmba wikuwa le nane pro minyokamŋaig mbal gare sunŋo tamŋaig ŋgina. Tanŋamba nu maŋ lato sayina: Pasa kame te Kuate tuku pasa tugusek ŋgina.

¹⁰ Tanŋakina le ye nu tuku kupe tugumŋge truk ka nu mbarinŋam bafuwen le nu ndek ye sayina: Ne mbula. Ne naŋe tira kame ndoŋ Yesus tuku pasa tugusek kilemayokkina le dubikade ta ye tane tuku

piro tuma ande. Ne Kuate tuku nyu tedunḡa nu ndo mbariḡa ḡgina.

Yesus nu pasa tugusek kile-mayokkina ta Tukul Guwa pasa ndui ta tuan taḡo tumningit le kile-mayokkade.

Yesus nu agaḡmor ḡguikok ndoḡ kame bunaik

¹¹ Kile ye kiḡatanu suk samba talok minna le hos kaukau ande kaḡgeren. Taḡo hos ta mbolḡe minyokina ta nu tuku nyu Tugusek. Nu kumumbi nuḡe ḡgueu mbal pilingmba nane ndoḡ kame bute.

¹² Nu tuku am pa bulu taḡaḡ. Nu tuku gabat mbolḡe hat nyu ḡak gudommba minnaig. Nuḡe ḡgaro mbolḡe nyu ande kuyaranu minna. Nyu ta nuḡe ndo kila.

¹³ Nu tawi kuennu ndare pisanu ḡak silika minna. Nane nu tuku nyu Kuate tuku Pasa ḡginaig.

¹⁴ Samba mbolok kame mbal mata tawi kugennu kaukau purfeḡnu silika hos kaukau poḡga nu dubinaig.

¹⁵ Nu kilke tugu ḡakmba kile-ibenkam tuku nuḡe miḡkeḡe kame bagi agoknu mayok kina. Nu ain ndumndummbi saḡri tiḡa nane kulatkamḡgat. Taḡo greḡ kule kilam tuku greḡ tidoḡ firfirkaḡe taḡaḡ nu Kuate Saḡri ḡayo tuku gubra tambi nane tidoḡ firfirkamḡgat.

¹⁶ Nu tuku tawi mbolḡe fel mbolḡe nyu ande kuyaranu ḡak ta teḡenmba. *Ye ndo Sunḡo, ye sugo ḡakmba tuku Gabat.*

¹⁷ Kile ye mambilmba eḡel ande ki mbolḡe tiḡ minna le kaḡgeren. Sar umaḡ gudommba bunga mbolḡe lika minnaig le nu wi kueḡka saniḡgina: Kuate tuku pagumba nye sunḡo ait prowat o. Tane yalpe. Tane ḡakmba ilmba

¹⁸ gabat sugo, kame gabat, taḡo saḡri ḡaigo, hos kame, hos poḡganu mbal, taḡo nyu ḡak, taḡo nyu kugatok ta ḡakmba tuku ndem nyam tuku pro maḡgurkap ḡa saniḡgina.

¹⁹ Ye maḡ mambilmba agaḡmor ḡguikok nu kilke ḡakmba tuku sugo sugo naḡgine kame mbal ndoḡ maḡgurkinaig le kaḡgerken. Nane maḡgurka hos kaukau mbolḡe minyokina taḡo ta tuku kame mbal ndoḡ kame buwam sakinaig.

²⁰ Nane kame bunaig ta nu agaḡmor ḡguikok yabri tuan taḡo turmba kile-ibenka ndalekina. Yabri tuan taḡo ta nu buk agaḡmor ḡguikok tuku saḡgrimbi wam kitek ke likina sulumba afu yabringmba didikina le nane agaḡmor ḡguikok tuku suku kuyar naḡgine ḡgarosu mbolḡe ḡak minmba nu tuku kanunu mbariḡnaig. Kile nane agaḡmor ḡguikok yabri tuan taḡo ndoḡ abo kilmba pa bulu pa soḡ paknu kule kualiḡ suk ta sinam pankinaig.

²¹ Taḡo nu hos kaukau mbolḡe minyokina ta nu tuku miḡkeḡe sinamḡe bagi agoknu mayok kina le nu bagi tambi nuḡe ḡgueu mbal ḡakmba bale far suluna. Taḡana le sar umaḡ wikina ta ḡakmba pro nane tuku ndem nyumba ma ma maro tornaig.

20

Satan nu yar 1,000 ndalekanu minna

¹ Kile ye kiḡatanu suk eḡel ande samba mbolḡe ndekina le kaḡgeren. Nu ma buto sinam nzi tuku ki le sen muli sunḡo kile ḡak minna.

² Nu ndek mbeḡ o buk abo abo minna ta nyunu bukla ḡayonu nyunu ande Satan nu biye timba ndaleka

³ nu yar 1,000 kilke mbol mbal yabri ndaniḡuwa ḡa nu tumba ma buto sinam nziḡe bukḡga malaḡga su ndiḡna le minna. Yar 1,000 ta kugawaig le nu maḡ mayok ka ait fagnu ndo taḡo yabringmaḡgat.

⁴ Ye maḡ mambilmba minyo mbili maditaknu afu kaḡgerken. Nane minyo mbili kame ta mbolḡe minyokinaig mbal Kuatenḡe nyu niḡgina le nane afu pasa mbolḡe patika pilinginaig.

Kile ye kuasmbi afu turmba kaḡgerken ta nane buk kilke mbolḡe minmba Kuate tuku pasa Yesus tuku pasa tugusek kuklimba saka minnaig le aḡuḡe nane tuku ḡinfok kat purkinaig le kumnaig. Nane naḡgine tumail ko wai mbolḡe agaḡmor ḡguikok tuku suku kuyar ta kugatok. Nane nu tuku kanunu mata mbariḡ ndanaig tuku. Kile nane aboḡa Kristus ndoḡ gabat sugo minmba kuasmbi afu kulatka minnaig le yar 1,000 kinaig.

⁵ Nane kumanu mbal ngamuknge nane ambonga abonga tinginaig. Kumanu mbal afu nane yar 1,000 ta kugawaig le ndo nane abonga tingamngaig.

⁶ Nane afu ambonga abonga tingamngaig mbal ta nane gare sungo tamngaig. Nane Kuate tuku mbal. Nane kume arnu ta te nda. Nane pris tana Kuate le Kristus tuku piro biyamba Kristus ndon gabat sugo minmba yar 1,000 kuasmbi afu kulatkamngaig.

Kuate nu Satan te-iberina

⁷ Yar 1,000 ta kugawaig le enel andenge malanga talka Satan kukliwa le man mayok kangat.

⁸ Nu mayok ka kilke tugu jakmba yabrinimgamngat. Tanamba nu Gok le Magok mbal kame buwam tuku kilemangurkamngat. Mangur sungo ta fulbul tana burnu kumu kuga.

⁹ Nane kupe buknga ma tugu jakmba mbol kumba ka Kuate tuku mbal minig ma ta kormba tumbran sungo Kuate nune kume purte ta turmba koramngaig. Korwaig le samba mbolnge pa sungo ndeka nane uge suluwamngaig.

¹⁰ Satan nu tango yabrinimmba minna ta Kuatenge nu tumba buknguwa le pa bulu pa son paknu kule kalin suk ma ta mbol kangat. Aganmor nguikok nale yabri tuan tango ndon nale mata pa ndui ta sinamnge minamngaig. Nane furir ki mindek rar sungo tumba minmba minamngaig.

Tango pileningam tuku ait

¹¹ Kile ye kinatanu suk minyo mbili sungokanu maditaknu kaukauk Sungo nu ta mbolnge minyok minna le kangeren. Kilke le samba nu tumailamnge mine ndaka kua ka ka ngisikinaik.

¹²⁻¹³ Ye mambimba kumanu mbal nyu jak nyu kugatok nane jakmba minyo mbili sungo tumailamnge tin minnaig le kangerken. Nane afu yu sinamnge kumnaig ta jakmba tinginaig. Afu kummba kumanu mbal tuku tumbranng minnaig ta mata tinginaig. Nane jakmba tinginaig le Kuate nu ndek wane afu talke likina sulumba wane ande minmba minam tuku mbal tuku nyu jak ta turmba talkina. Kumanu mbal jakmba tinginaig le nanjine wam

ke likanu wane ta mbolnge minnaig le kangerka kumumbi pileningina.

¹⁴ Kile Kuate nu kume manau le kumanu mbal tuku tumbran ta kilmba pa mbol pankina. Pa sungo kule kalin suk ta kume arnu.

¹⁵ Nane afu minmba minam tuku nyu wane mbolnge mine ndakinaig ta jakmba kilmba pa sungo mbolnge pankina.

21

Samba kilke kitek

¹ Ye kinatanu suk samba kilke kitek kangerken. Samba kilke ambokok ta ngisikinaik. Yu mata mine ndakina.

² Ye Kuate tuku tumbran Yerusalem kitek Kuate tugumnge samba mbolnge ndekina le kangeren. Tumbran ta pino nu tango tam tuku mindepiye mayete tana jak ndekina le kangeren.

³ Kile minyo mbili maditaknu tugumnge pasa sungo ande mayok ka sakina: Tane isap. Kile Kuate minit tuku tumbran ta tango ngamuknge minamngat. Tanawa le Kuate nu nane ndon minwa le nane nu tuku gageu minamngaig.

⁴ Nu nane ndon minmba nane tuku am kule jakmba sauke sulumba para sernimgamngat. Nane man kume nda. Ngamungal piti te nda. Malmbike nda. Rar kamuse nda. Ambokok manau ta jakmba ngisikamngaig nga sakina.

⁵ Sungo nu minyo mbili maditaknu mbolnge minit ta nu sakina: Ai te. Ye agan ndende jakmba kitek kile-mayokket ngina. Tanamba nu man lato sakina: Ye tuku tugusek pasa te kuyara ngina.

⁶ Kile nu man sayina: Kile piro kugawat. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenge ndo tugu. Yenge ndo ambonganu minet. Ngumne tukulanu mata yenge ndo. Kule paraningit mbal kule nyumba minmba minam tuku bulbulte ta ye tumba piya kugatok ningi le nyumba minamngaig.

⁷ Tane sangri tinga manau najgonu kile-ibenkap ta wam magenu jakmba saket te kangerkamngaig. Ye tane tuku Mbara mini le tane ye tuku kijo kame minamngaig.

⁸ Ngaro yabkade mbal, ye idus ndayade mbal, wam nule parak kade mbal, baleningig mbal, tango pino ndon fare fare

unekade, kuanye ko make kade, yabri mbara mbarinḡe, yabri pasa sakade ta ḡakmba kilmba pa bulu pa soḡ paknu kule kualin suk sinamḡe pankamḡit. Wam ta kume arnu ḡa sayina.

⁹ Kile eḡel 7 ḡumne tukulanu tuku piti 7 nza liganu ḡak ta tuku ande pro ye sayina: Ne yale. Sipsip Fat pino tamḡat ta tumnamḡit ḡina.

¹⁰ Tanakina le Tukul Guwa ye mbol kina le eḡel ta ye tumba bin sunḡo ande mbol kumba ka tanḡe Kuate tuku tumbranḡ Yerusalem kitek nu tugumḡe samba mbolḡe ndekina le tumyina.

¹¹ Tumbranḡ ta Kuate tuku kilḡa ḡak ndekina. Ndame piya o mbolḡe nyunu yasper uge linḡu glas tanḡaḡ purfeḡnu kanḡeren.

¹² Nu ndame fonde o mbolok malanḡa 12 ḡak. Eḡel 12 malanḡa kulatke likinaig. Malanḡa ta mbolḡe Israel tugu 12 tuku nyu kuyarkanu ḡak minnaig.

¹³ Tumbranḡ ta fonde ḡgirpe bailkanḡen malanḡa keḡ keḡ ḡak minnaig.

¹⁴ Tumbranḡ ta tuku fonde ta ndame sugo 12 mbolḡe wakeinaig. Sipsip Fat tuku aposel 12 tuku nyu ndame ta mbolḡe kuyarkanu ḡak minnaig.

¹⁵ Eḡel ye ndoḡ pasatina ta nu tumbranḡ fonde malanḡa kugennu katesewam tuku gol papani biye ḡak minna.

¹⁶ Tumbranḡ fonde ḡgirpe bailkanḡen kumu kumu. Nuḡe gol papanimbi tumbranḡ kuennu katesena ta kuen ḡayo 2,200 kilomita. Tumbranḡ kuennu sunḡonu mbolnu kumu kumu.

¹⁷ Eḡel nu fonde mbolnu katesena ta 66 mita. Sine tanḡo aḡaḡ kuennu katesewam tuku burkeḡ tanḡamba nu burkina.

¹⁸ Fonde ta ndame mayenu yaspermibi wakeiwanu. Tumbranḡ ta golmbi wakeiwanu. Gol ta glas tanḡaḡ purfeḡnu ndo.

¹⁹ Ndame 12 mbolḡe fonde minna ta ndame magenu uge linḡu yeki yeki nyu nanḡine teḡenmba. Ande nyunu yasper. Ande ize ḡak nyunu safir. Ande kaukau agat. Ande kambol ḡak emerald.

²⁰ Ande gurgur kaukau katlisanu sardoniks. Ande gurgur karnelian. Ande kulonḡ ḡak krisolit. Ande kambol ḡak beril. Ande kulonḡ ḡak topas. Ande kambol ḡak

krisopras. Ande yasin. Ande ametist. Ndame kame ta turnḡanḡa ta mbolḡe fonde wakeinaig.

²¹ Igog tinḡ sugo 12 tambu malanḡa wakeikinaig. Igog tinḡ ndindo malanḡa ndindo. Tumbranḡ tuku ndin ta gol glas tanḡaḡ purfeḡnu ndo.

²² Tumbranḡ ta mbolḡe Sunḡo Kuate Sangri ḡayo nale Sipsip Fat ndoḡ minik tukunu kusem wande ande kanḡer ndawen. Nane nale kanḡerka nale tuku nyu ndo kile-dunḡade.

²³ Kuate tuku kilḡa sunḡo tumbranḡ ta kilḡate le Sipsip Fat nu tumbranḡ ta tuku bulu minit. Ta tuku tumbranḡ ta ki le tambun kugatok.

²⁴ Tanḡo nane tumbranḡ ta tuku bulu mbolḡe lika minamḡaig. Kilke tuku gabat sugo sugo ḡakmba nanḡine aḡaḡ ndende magenu kilmba tumbranḡ ta mbol prowamḡaig.

²⁵ Mara mindek malanḡa ta talok minamḡaig tukulke nda. Ta ndaḡam? Tumbranḡ ta furir kugatok.

²⁶ Kilke mbol mbal ḡakmba nanḡine wam magenu kilmba tumbranḡ ta mbol prowamḡaig.

²⁷ Aḡaḡ kutur ḡak wam ḡule parak kade mbal yabri mbal nane ndo tumbranḡ ta sinam kine nda. Mbal abo ḡak minmba minam tuku Sipsip Fat tuku waḡe mbolḡe nyu ḡak minig ta nanenḡe ndo sinam kanḡaig.

22

¹ Kile eḡel nu maḡ kule nyumba minmba minam tuku ta ye tumyina. Kule ta glas tanḡaḡ uge linḡu ndo. Kule ta Kuate le Sipsip Fat tuku minyo mbili maditaknu kumnemḡe ndeka

² tumbranḡ ta tuku ndin tanḡaḡ ḡgamu ḡgamu pinderka kinit. Kule make arḡeḡ ta mbolḡe ail alonu nyumba minmba minam tuku minig. Ail kame ta yar ndindo sinamḡe alowam 12-de tuku. Tambun mindek ail ta alowanu. Ail ta tuku waḡenu kilke mbol mbal guaze mage serkam tuku.

³ Aḡaḡ ande Kuate nu kasurte ta tumbranḡ ta sinamḡe mine nda.

Kuate le Sipsip Fat tumbran ta kulatkuwaik le nuŋe piro mbal nu mbariŋamŋaig.

⁴ Nane Kuate kaŋgermba nuŋe nyu nane tuku tumail mbolŋge minamŋaig.

⁵ Tumbran ta furir kugatok. Sunjo Kuate nu nane kilŋaniŋuwa le nane taŋgo sugo nyu ŋak minmba minamŋaig. Nane ki lam bulu tuku piro kugatok minamŋaig.

Yesus nu mine minemba prowamŋgat

⁶ Kile eŋel maŋ sakina: Ye pasa kame saket te ye yabri ndaket. Son pasa tugusek ndo. Sunjo Kuate nuŋe tuan taŋgo kame wamdus niŋgina sulumba wam kame mine minemba prowamŋaig ta nuŋe piro mbal tumniŋgam tuku nu nuŋe eŋel kukulna.

⁷ Nu teŋenmba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamŋgit. Waŋe te tuku dir pasa ismba dubide mbal nane gare-garekamŋaig ŋga sakate.

⁸ Ye Yohanus yeŋge wam kame te ŋakmba kaŋgerka pasa isen. Ye ismba kaŋgeren sulumba eŋel ye tumyina ta nu mbariŋam tuku nu tuku kupe tugumŋge ndek truk kan.

⁹ Ye taŋawen le nu ye sayina: Ne mbula. Ne, nane tira kame, tuan taŋgo kame, waŋe te mbolŋge pasa ismba dubide mbal ye tane tuku piro tuma ande. Kuate tuku nyu te-dunŋa nu ndo mbariŋa ŋga sayina.

¹⁰ Taŋamba nu maŋ ye sayina: Mine minemba wam kame te prowamŋaig. Ne pasa te yabu ndaka ŋakmba isam tuku te-mayoka.

¹¹ Wam ŋaigonu kade mbal nane wam ŋaigonu lato lato kuwaig. Wamdus kutur ŋak mbal mata taŋamba ndo kuwaig. Wam magenu kade mbal nane wam magenu lato lato kuwaig. Kuate tuku mbal tiŋreknu minig ta nane mata maŋau tiŋreknu ndo lato lato kuwaig.

¹² Sunjo nu teŋenmba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamŋgit. Taŋgo nane wam ke likade ta ye lafunu kilmba prowamŋgit.

¹³ Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yeŋge ndo tugu. Yeŋge ndo ambonŋanu minet. Ngumne tukulunu ta mata yeŋge ndo ŋga sakate.

¹⁴ Nane afu wam ŋaigonu kusreka nanŋine tawi minya magede ta nane gare sunjo tamŋaig. Kuate nu nane nyu niŋguwa le nane ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyumba minamŋaig. Nane tumbran ta tuku malanŋa sinam kaŋgaig.

¹⁵ Kutur maŋau ke likade mbal, make le kuanye kade mbal, taŋgo pino ndoŋ fare fare unekade mbal, baleniŋgig mbal, yabri mbara kanunu mbariŋniŋgig mbal, yabri pasa sakade mbal ta ŋakmba tumbran ta sinam kine nda.

¹⁶ Sunjo nu maŋ sakina: Ye Yesus yiŋe kuasmbi ŋakmba wam te saniŋgam tuku yiŋe eŋel kukulen le ne tugum prona. Ye David tuku ndare. Ye mafewam tuku kulu sunjo ŋgina.

¹⁷ Tukul Guwa le Sipsip Fat piyo nuŋe nale sakade: Ne prowa ŋgade. Nane pasa te isig mbal nane mata ne prowa ŋguwaig. Ande nu kule parawa ndeta nu Yesus tugum ilwa. Ima nu kule nyumba minmba minam tuku nzaliwa ndeta nu kule ta piya kugatok nyuwa.

¹⁸ Tane waŋe te tuku dir pasa isig mbal ye rironŋ pasa satiniŋamŋgit. Ande nuŋe wamdusmbi pasa kise tuturmba sakuwa ta Kuateŋge waŋe te mbolŋge piti mine likade te lato mbolmba nu mbolŋge patikamŋgat.

¹⁹ Ande nuŋe wamdusmbi pasa te afu kile-sikuwa ta Kuateŋge nu pitaiwa le Kuate tuku tumbran ail nyumba minmba minam tuku ye waŋe te mbolŋge tugu bitekŋget te kaŋgerke nda.

²⁰ Sunjo nu pasa kile-mayokkate te nu sakate: Ye sinŋa mine minemba prowamŋgit ŋgate. Ese. Sunjo Yesus, ne prowa.

²¹ Sunjo Yesus nu nuŋe mbal ake sinan make patikuwa.
Son.